

B. Prov.
Coll. 5 (90)

~~109~~

~~2~~

~~14~~

BIBLIOTHECA

CLASSICA LATINÆ

SIVE

COLLECTIO

AUCTORUM CLASSICORUM LATINORUM

CUM NOTIS ET INDICIBUS

On souscrit, à Paris,

- Chez N. E. LEMAIRE, Éditeur, rue des Quatre Fils, n° 16, au Marais.
BARROIS l'aîné, libraire, rue de Seine, n° 10, Faub. St-Germ.
DEBURE frères, libraires du Roi, rue Serpente, n° 7.
TREUTTEL et WURTZ, libraires, rue de Bourbon, n° 17.
F. DIDOT, imprimeur du Roi et de l'Institut, rue Jacob, n° 24.
ANT. AVO. RENOUEAU, libraire, rue de Tournon, n° 6.
BOSSANGE père, libraire, rue de Richelieu, n° 60.
BRUNOT-LABBE, libraire de l'Université, quai des Augustins, n° 33.
MONGIE aîné, libraire, boulevard Italien, n° 10.
H. VERDIÈRE, libraire, quai des Augustins, n° 25.
ARTHUS-BERTRAND, libraire, rue Hautefeuille, n° 23.

Et chez tous les Libraires de France et des pays étrangers.

D. JUNII JUVENALIS

AQUINATIS

SEXDECIM SATIRÆ

EXCUEBAT RIGNOUX

TYPOGRAPHUS

11A4
1525445

D. JUNII JUVENALIS

SEXDECIM SATIRÆ

AD CODICES PARISINOS RECENSITÆ

CUM INTERPRETATIONE LATINA

LECTIONUM VARIETATE NOTIS RUPERTIANIS

EXCURSUS ET INDICE ABSOLUTO

QUIBUS PLURIMA SUBJUNXIT ADDITAMENTA

N. E. LEMAIRE

VOLUMEN SECUNDUM

PARISIIS

COLLIGEBAT NICOLAUS ELIGIUS LEMAIRE

POETARUM LATINARUM PROFESSOR

MDCCCXXV

D. JUNII JUVENALIS

AQUINATIS

SATIRARUM

LIBER TERTIUS CONTINUATUR,

CUM INTERPRETATIONE LATINA,

VARIIS LECTIONIBUS,

ET SELECTISSIMIS OMNIUM COMMENTARIIS.

SATIRÆ NONÆ

ARGUMENTUM.

Turpia qui tolerant, nona carpuntur iniqui.
Concubitus diri et Sodomitica probra notantur.

CINÆDI. — QUERELA NÆVOLI DE RE IMPUDICA. — IN PATRICIOS.

— AD NÆVOLUM. — AD NÆVOLIS.

— LOQUITUR AD PARASITUM QUEMDAM, QUI SERVIT REGIBUS.

Nævolum pædiconem tristi vultu obvium poeta percontatur, quæ sit mæstitiæ ipsius, rugarum ac mariei causa, et utrum vitæ genus mutaverit, v. 1—26. Ille respondet, hoc vitæ institutum aliis quidem fuisse perutile, se vero, præter tenuia quædam munera, nihil inde fructus percepisse, quod et necessitati durissimæ fati tribuendum sit, et avaritiæ Virronis aliorumque divitum cinædorum, qui levissima quæque dona ac beneficia, in draucos collata, iis exprobrent, et gratis operam sibi ab illis cupiant præstari, quamvis deformes sint, et hisce clientibus suis omnem conjugii felicitatem et

II.

I

2 D. JUNII JUVENALIS SATIRA NONA.

jura parentum legatorumque capiendorum debeant, v. 27—90. Poeta miseratur sortem Nævoli; isque rogat, ut occulta ipsi credita reticeat, quoniam patricii odio prosequantur eum, a quo timeant libidines suas evulgari, et vel necem illi machinentur, v. 90—101. Juvenalis contra monet, ab eo, qui plures servos habeat, nihil, ne noctu quidem, clam posse perpetrari, et recte vivendum esse, cum alias ob causas, tum præcipue, ut contemnere liceat linguam mancipiorum, quæ quidem pessima eorum pars sit, v. 102—122. Hoc consilium salutare quidem esse fatetur Nævols, sed nunc rationibus suis parum conducere post consumtum jam ætatis robur et spes deceptas, v. 123—129. Poeta eum meliora sperare jubet, quum stante Roma nunquam defuturi sint homines molles ac cinædi, v. 130—134. At Nævols spem, inde concipiendam, felicibus tantum propositam esse dicit, non sibi, quem Fatum velit tenui victu contentum esse, et in cujus vota Fortuna sit surda, v. 135—150.

SATIRÆ NONÆ

ANALYSIS.

Satira hæc lepidissimis plena salibus, sed et obscœnissimis, totaque dramatica est; quæ quidem carminis forma argumento quam maxime congruit pluribusque facetiis immiscendis occasionem præbet. Nævols vero draucus non solum poetæ turpissimum vitæ suæ genus aperte exponit, sed etiam Virronem patricium (v. 40—90) ingratiissimi insinuat animi, quippe qui pro summis beneficiis laboribusque nulla rependat præmia. Ita utrumque hominum genus, et pædicones et cinædi, acerrime exagitantur.

N. B. Hanc inprimis sextamque Satiram, quales ingenio conceptas Juvenalis emisit, interpretari horrebam: de quo crimine neque dissimulando, neque defendendo, nonnullæ timidus proposui in mea præfatione primo volumini præfixa; quæ perpendas, quæso, lector optime, ut si non ignoscendam, saltem deplorandam conditionis meæ necessitatem judicare possis. Ed.

SATIRA NONA.

JUVENALIS, NÆVOLUS.

JUVENALIS.

SCIRE velim, quare toties mihi, Nævole, tristis
Occurras fronte obducta, ceu Marsya victus.
Quid tibi cum vultu, qualem deprensus habebat
Ravola, dum Rhodopes uda terit inguina barba?
Nos colaphum incutimus lambenti crustula servo. 5
Non erat hac facie miserabilior Crepereius
Pollio, qui triplicem usuram præstare paratus
Circuit, et fatuos non invenit: unde repente
Tot rugæ? certe modico contentus agebas
Vernam equitem, conviva joco mordente facetus, 10

SATIRÆ NONÆ INTERPRETATIO.

JUVENALIS, NÆVOLUS.

1. JUV. O Nævole, scire cupiam, quamobrem toties obuius mihi sis mæstus et dejecta contractaque fronte, velut Satyrus Marsyas ab Apolline superatus; cur habes tristem vultum, qualem ille Ravola, qui deprehensus fuit, quum inguina meretricis Rhodopes lamberet et madida barba tereret? nec immerito timuit; namque nos servo, qui lambit tantum eru-stula, colaphos impingimus. Non hæc tua facie miserabilior fuit Crepereius Pollio, quum anxie quæritans, a quo pecuniam mutuaretur, pollicitusque usuram triplo majorem solita, neminem tamen reperit adeo stultum, ut ipsi non soluturo nummos dare mutuos velit. Unde tibi tot rugæ repente venerunt? batenus quidem parvo contentus vernum equitem exhibebas, et convivia jocis mordentibus facetisque salibus intra Romæ mœnia natis, id est,

I.

Et salibus vehemens intra pomœria natis.
 Omnia nunc contra : vultus gravis; horrida sicca
 Silva comæ; nullus tota nitor in cute, qualem
 Bruttia præstabat calidi tibi fascia visci;
 Sed fruticante pilo neglecta et squalida crura. 15
 Quid macies ægri veteris, quem tempore longo
 Torret quarta dies, olimque domestica febris?
 Deprendas animi tormenta latentis in ægro
 Corpore, deprendas et gaudia : sumit utrumque
 Inde habitum facies : igitur flexisse videris 20
 Propositum, et vitæ contrarius ire priori.
 Nuper enim, ut repeto, fanum Isidis, et Ganymeden,
 Pacis, et advectæ secreta palatia Matræ,
 Et Cererem, (nam quo non prosta; femina templo?)
 Notior Aufidio mœchus celebrare solebas, 25
 Quodque taces, ipsos etiam inclinare maritos.

NEVOLUS.

Utile et hoc multis vitæ genus; at mihi nullum

honestâ urbanitate plenis, quamvis acribus, condiebas. At hodie omnia in contrariam partem versa : facies tetrica; aridæ eomæ silva horret, neque pexæ, neque unguentis delibutæ; nullus nitor in tota cute, qualem tibi conferebat fascia fervente picis Brutiæ visco illita; sed crura neglecta, pilisque silvescentibus hirsuta et aspera. Unde tua ista macies, qualis ægroto, quem jamdudum consumit febris arida, ipsius venis inhærens, et quarta quaque die resurgens acriter? in corpore languido occulti cruciatus animi se produnt, ut gaudia in vegeto apparent : ex animi habitu diverso, diversus est in vultu mœroris aut lætitiæ color; itaque vivendi institutum mutasse, et aliud iter priori oppositum inisse mihi videris : namque hand ita pridem, ut memini, tu famosior adulter Aufidio ipso consueveras frequentare templum Isidis; et Jovis, in quo Ganymedis statua; fanum Pacis; secretas ædes Matræ Deorum Cybeles ex Pergamo Romam advectæ; et ipsius Cereris delubrum; nam quo in templo mulieres se non prostituunt? et quod fateri refugis, solebas etiam ipsos maritos ad stuprum incurvare.

27. NEV. Illud quidem vivendi institutum multis fructuosum est;

Inde operæ pretium : pingues aliquando lacernas,
 Munimenta togæ, duri crassique coloris,
 Et male percussas textoris pectine Galli 30
 Accipimus, tenue argentum venæque secundæ.
 Fata regunt homines; fatum est et partibus illis,
 Quas sinus abscondit : nam si tibi sidra cessant,
 Nil faciet longi mensura incognita nervi,
 Quamvis te nudum spumanti Virro labello 35
 Viderit, et blandæ assidue densæque tabellæ
 Sollicitent : Αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἀνδρᾶ κίναϊδος.
 Quod tamen ulterius monstrum, quam mollis avarus?
 — Hæc tribui; deinde illa dedi; mox plura tulisti;
 (Computat, ac cœvet!) ponatur calculus; adsint 40
 Cum tabula pueri; numerâ sestertia quinque
 Omnibus in rebus. : numerentur deinde labores.
 — An facile et primum est agere intra viscera penem
 Legitimum, atque illic hesternæ occurrere cœnæ?

mili vero nulla hinc laboris merces rependitur, nisi quod interdum duram pinguioris lanæ, et crassi filii, deterrimique coloris lacernam, imperite a Gallico textore confectam, in togæ munimentum accipio, aut etiam tenue vas argenti nec venæ purioris. Fatis reguntur homines; fata regunt etiam pudendas illas partes quas anterioris togæ sinus abscondit. Nam si tibi aversa non favent sidera, nil proderit membri virilis mensura, licet longa et insolita, neque ulli ante visa; quamvis te nudum Virro impudicus spumantibus labris viderit; et te assidue blandis crebrisque litteris ad libidinem sollicitaverit : nam ipse cinædus sua vi, tanquam magnes ferrum, virum ad se trahit. Quid tamen pejus, quid turpius similisve monstro, quam hominis impuri et pathici avaritia? — Hæc, inquit, tibi largitus sum, deinde illa dedi; mox alia complura accepisti; sic, quæ tribuit, computat, et interea libidini indulget : calculos, exclamat, adhibeamus, prodeant servi cum tabula calculatoria; ecce supputa : in universum tibi jam dedi quinque sestertia; nunc vero recenseantur tui labores. — Ecquid? an facile et primum est intra viscera tua agere penem justæ magnitudinis, et illic sordidis hesternæ cœnæ facibus occurrere? Sane minus infelix erit ille servus, qui agrum araverit, quam

Servus erit minus ille miser, qui foderit agrum, 45
 Quam dominum! Sed tu sane tenerum et puerum te,
 Et pulchrum, et dignum cyatho cæloque putabas.
 Vos humili adseclæ, vos indulgebitis umquam
 Cultori, jam nec morbo donare parati?
 En cui tu viridem umbellam, cui succina mittas 50
 Grandia, natalis quoties redit, aut madidum ver
 Incipit, et strata positus longaque cathedra
 Munera femineis tractat secreta *Calendis*!

Dic, passer, cui tot montes, tot prædia servas
 Appula, tot milvos intra tua pascua lassos? 55
 Te Trifolinus ager fecundis vitibus implet,
 Suspectumque jugum Cumis, et Gaurus inanis.
 Nam quis plura linit victuro dolia musto?
 Quantum erat exhausti lumbos donare clientis
 Jugeribus paucis? meliusne hic rusticus infans, 60
 Cum matre, et casulis, et collusore catello,

qui dominum foderit! Tu, scilicet, te delicatum, te juveniculum,
 et pulchrum, et alterum Ganymedem cælo et mensæ deorum minis-
 terio dignum putabas. Quid nunc mirum, vos, divites avari, nullam
 opem ferre clienti et asseclæ egeno, quum ne ille quidem qui vestræ
 libidinis morbo inservit, quidquam obtinere queat? En formo-
 sulum illum, cui a te munera mittantur, viridis scilicet umbella,
 et grandes armillæ ex succino factæ, quoties ejus natalis redit, ant
 primo veris humidi die, quum in longa cathedra, tapetibus et cer-
 vicalibus molliter constrata collocatus, recognoscit manibusque
 tractat dona sibi secreto missa Martiis calendis, quæ a mulieribus
 celebrantur.

49. Dic, lascive passer, cuiam reservas tot montes, tot in Apulia
 campos, et latifundia tam late longæque patentia, ut in illis trans-
 volandis ipsi milvi defatigentur? te ager Trifolinus feracissimis vi-
 neis locupletem facit, itemque vertex ille Cumis desuper imminens,
 et Gaurus inanis. Quis enim plures, quam tu, vini longum dura-
 turi cados recondit et pice obturat? Quanti autem tibi constitisset,
 si exhaustum obscæno labore clientem paucis agri jugeribus donas-
 ses? Num putas justius te facturum, quod et hunc rusticum infantem

Cymbala pulsantis legatum fiet amiei?
 Improbus es, quum poscis, ais : sed pensio clamat,
 Posce ; sed appellat puer unicus, ut Polyphemi
 Lata acies, per quam sollers evasit Ulixes. 65
 Alter emendus erit ; namque hic non sufficit : ambo
 Pascendi : quid agam bruma spirante ? quid, oro,
 Quid dicam scapulis puerorum Aquilone Decembri,
 Et pedibus ? durate, atque exspectate cicadas ?
 Verum, ut dissimules, ut mittas cetera, quanto 70
 Metiris pretio, quod, ni tibi deditus essem
 Devotusque cliens, uxor tua virgo maneret ?
 Scis certe, quibus ista modis, quam sæpe rogaris,
 Et quæ pollicitus : fugientem sæpe puellam
 Amplexu rapui : tabulas quoque ruperat, et jam 75
 Signabat : tota vix hoc ego nocte redemi,
 Te plorante foris. Testis mihi lectulus, et tu,
 Ad quem pervenit lecti sonus, et dominæ vox.

cum matre, et casulis, et catulo colludente, uno verbo totam villam
 testamento legaveris amico tuo pathico, Cybeles cymbala pulsanti?
 Nimis moleste et impudenter postulas, inquis. Sed necessitas sol-
 vendi pro rebus conductis pretii mihi clamat ; posce : et ad id quoque
 me cogit servus quem unicum habeo, sicut Polyphemus oculum,
 etsi lata acie, unicum tamen, propter quem terebratum solers
 Ulysses evadere potuit. Alterum etiam emere oportebit, quippe unus
 hic mihi non sufficit : uterque nutriendus erit. Quid igitur faciam,
 hyeme sæviente ? quid respondebo, quæso, mancipiis meis nudos
 humeros ac pedes decembri mense ostendentibus ? dicamne ? frigus
 perferte, donec æstatem rediisse testentur cicadæ. Verum etiamsi
 dissimules et cætera omittas, quanti æstimas, quod nisi tibi fuisset
 addictus, et obsequiosus cliens, uxor tua adhuc tibi invalido iuncta
 foret, nedum pepererit. Nosti profecto quibus modis, et quam fre-
 quenter illud tuum a me officinam postulaveris, et quæ rursum pol-
 licitus es. Ego sæpe eam domo abentem meis amplexibus e fuga
 retraxi : tabulas etiam nuptiales jam ruperat, et alias signabat : vix
 ego totius noctis labore vestra hæc dissidia composui, te foris autem
 cubiculi jannam lacrymante. Testes appello et lectum, et te, qui

Instabile, ac dirimi cœpium, et jam pæne solutum
 Conjugium, in multis domibus servavit adulter! 80
 Quo te circumagas? quæ prima aut ultima ponas?
 Nullum ergo meritum est, ingrate ac perfide, nullum,
 Quod tibi filiulus, quod filia nascitur ex me?
 Tollis enim, et libris actorum spargere gaudes
 Argumenta viri. Foribus suspende coronas, 85
 Jam pater es; dedimus, quod famæ opponere possis:
 Jura parentis habes; propter me scriberis hæres,
 Legatum omne capis, nec non et dulce caducum.
 Commoda præterea jungentur multa caducis,
 Si numcrum, si tres implevero.

JUVENALIS.

Justa doloris, 90
 Nævole, causa tui: contra tamen ille quid affert?

NÆVOLUS.

Negligit; atque alium bipedem sibi quærit asellum.

lecti crepitum et uxoris tuæ gannitum auribus percepisti. Multis in domibus conjugium instabile, immo quod jam in eo erat, ut dirimeretur, omninoque dissolveretur, adulteri beneficio servatum et confirmatum est. Quonam te veritas? quæ nunc vel prima ponas, vel ultima? numquid ergo, ingrate ac perfide, nihil de te merui, quod meo beneficio filium et filiam ex uxore tua susceperis? tollis enim liberos quæ sunt indicia virilitatis; et hæc argumenta libris actorum publicorum inter alios non semel gaudes inscribere. Eia age, portas domus tuæ suspensis coronis exorna; jam pater es; dedi tibi, unde famam, vel potius infamiam tuam confutare possis: per me jura patris habes; per me scribi potes in testamentis hæres; per me capere vales, quodcumque tibi legatum fuerit; atque etiam dulcia et insperata, quæ sine me perdidisses; præterea his caducis junges multa alia commodà, si tibi trium liberorum numerum legalem implevero.

90. JUV. O Nævole, jure doles et quereris de tam avaro patrono: verum quid ille tuis querelis respondet?

92. NÆV. Nihil eas curat, et alium asellum bipedem sibi quærit,

Hæc soli commissa tibi celare memento,
 Et tacitus nostras intra te fige querelas :
 Nam res mortifera est inimicus pumice levis. * 95
 Qui modo secretum commiserat, ardet et odit,
 Tamquam prodiderim quidquid scio : sumere ferrum,
 Fuste aperire caput, candelam apponere valvis
 Non dubitat : nec contemnas, aut despicias, quod *
 His opibus numquam cara est annona veneni. 100
 Ergo occulta teges, ut curia Martis Athenis.

JUVENALIS.

O Corydon, Corydon! secretum divitis ullum
 Esse putas? servi ut taceant, jumenta loquuntur,
 Et canis, et postes, et marinora : claude fenestras,
 Vela tegant rimas, junge ostia, tollito lumen 105
 E medio; clamant omnes : prope nemo recumbat;
 Quod tamen ad cantum galli facit ille secundi,

qui meas vices gerat. At tu, o Juvenalis, vide, quæso, ne meas ejusmodi, quas tibi soli aperio, querelas cuiquam prodas : illas imò in pectore infixas tacitus serva. Capitales enim et pestiferas gerunt inimicitias isti molles et effeminati patroni, qui cutem pumice levigant. Qui mihi paulo ante arcana sua credere non dubitaverat, idem oborta levi suspitione æstuabit; odio in me inflammabitur; quasi secretum mihi ab ipso commissum evulgaverim, stringet in me ferrum improbus, caput baculo comminuet, ignem foribus meæ domus subijcere non dubitabit. Neque vero nihil credas periculi ab avaro imminere : quum opibus affluat, suppetet illi facile, unde venenum paret, necemque mihi moliatnr. Memineris igitur hæc nostra non minori celare fide, quam Areopagitæ sua senatusconsulta.

102. JUV. Næ, tu homo rustice, simplex ac bonus es! Nævole, qui credas arcani aliquid in divitum domibus esse posse. Quamvis mancipia sileant, jumenta vocem mittent, et canes, et januæ, et parietes muti loquuntur. Fenestras occlude, rimas omnes oppositis velis obtura, valvas obsera, lumen remove : omnes statim clamant et invehuntur; immo arbitris locus vacet; nihilominus quidquid improbus intempesta nocte, antequam gallus iterum occinat, facit, hoc vicinus, priusquam illuxerit, caupo resciet : idem audiet næv-

Proximus ante diem caupo sciet; audiet et quæ
 Finxerunt pariter librarius, archimagiri,
 Carptores: quod enim dubitant componere crimen 110
 In dominos, quoties rumoribus ulciscuntur
 Baltea? nec deerit, qui te per compita quærat
 Nolentem, et miseram vinosus inebriet aurem.
 Illos ergo roges, quidquid paulo ante petebas
 A nobis: taceant illi; sed prodere malunt 115
 Arcanum, quam subrepti potare Falerni,
 Pro populo faciens quantum Laufella bibeat.
 Vivendum recte est, cum propter plurima, tum his
 Præcipue causis, ut linguas mancipiorum
 Contemnas; nam lingua mali pars pessima servi. 120
 Deterior tamen hic, qui liber non erit illis,
 Quorum animas et farre suo custodit et ære.

NEVOLUS.

Idcirco ut possim linguam contemnere servi,

rari apud se quidquid finxerint librarius, primarii coqui, et præfecti struendæ mensæ. Quam enim de suis heris fabulam, quam cantilenam comminisci atque consucere non audent servi, quos de illis rumores disseminare dubitant, quum loris balteorum cæsi dolorem suum et verbera ulcisci meditantur? Erit etiam qui te per compita urbis quærat, et audire ista invitum eogat, multoque vino prolutus, improba loquacitate aures tibi obtundat. Ab his igitur postula quod modo me rogabas, nempe silentium; impetra ut de sordibus et avaritia dominorum suorum taceant; numquam id exorabis: proferre arcanum malunt, quam furtivi vini vel generosissimi tantum potare, quantum sorbere Laufella consueverat, quum sacra pro populi salute faceret. Sane quum plurimis de causis providendum nobis est, ut sanete, ac pie vitam instituamus, tum præsertim, ut ne sermones mancipiorum nostrorum linguasque timeamus. In malo quippe servo nihil est lingua peius. Gravius tamen, quam servi qui dominorum detegunt flagitia, peccant ipsi domini, quum turpiter et flagitiose vivunt, et se reddunt illis obnoxios, ac pæne servos illorum, quos et suo nutriunt pæne, et pecunia munerantur.

123. ΝΕΥ. Recte me admones, ac tradis, quo pacto possim ser-

Utile consilium modo, sed commune, dedisti :
 Nunc mihi quid suades post damnum temporis, et spes
 Deceptas? festinat enim decurrere velox 126
 Flosculus, angustæ miseræque brevissima vitæ
 Portio : dum bibimus, dum sarta, unguenta, puellas
 Poscimus, obrepat non intellecta senectus.

JUVENALIS.

Ne trepida : numquam pathicus tibi deerit amicus, 130
 Stantibus et salvis his collibus; undique ad illos
 Convenient et carpentis et navibus omnes,
 Qui digito scalpunt uno caput. Altera major
 Spes superest : tu tantum crucis imprime dentem.

NEVOLUS.

Hæc exempla para felicibus : at mea Clotho 135
 Et Lachesis gaudent, si pascitur inguine venter.
 O parvi nostrique Lares, quos thure minuto,

eorum linguas spernere : verum id omnibus commune ac utile est.
 Quid mihi quæso, proprie faciendum nunc censes? Magnam optimi temporis jacturam serviendo Virroni feci : inanes irritasque spes meas excidisse video; effluit enim sensim vita, et floris instar multis æruinis attrita marcescit; dum potamus, dum sertis coronati, delibuti unguentis, puellis operam damus, lento gradu senectus nec opinatos invadit.

130. JUV. Ne animum desponde : quamdiu Roma his collibus stabit, et florens supererit, numquam deerunt pathici, quos tu et similes tui corrumpatis. Huc enim semper ex omnibus regionibus convenient, aut terrestri, aut maritimo itinere, effeminati illi omnes, qui uno tantum digito caput scalpunt, ne capilli arte calamistrati turbentur. Age, spes futuri temporis longe major et melior quam præteriti tibi superest : tu tantum herbas salaces comede; teque ad libidinem exstimula.

135. NEV. Præcepta hæc fer illis qui me feliciores sunt; at sufficit meo fato; et Parcæ, meæ vitæ præsides, jubent me contentum esse, si tenuem victum inguinis industria mihi comparare possim. O mei Lares, o tenuis familiæ custodes Dei, quos parco thure ac

12 D. JUNII JUVENALIS SATIRA NONA.

Aut farre, et tenui soleo exorare corona,
 Quando ego figam aliquid, quo sit mihi tuta senectus
 A tegete et baculo! viginti millia fenus 140
 Pigneribus positis, argenti vascula puri,
 Sed quæ Fabricius censor notet, et duo fortes
 De grege Mæsorum, qui me cervice locata
 Securum jubeant clamoso insistere circo!
 Sit mihi præterea curvus cælator, et alter, 145
 Qui multas facies pingat cito! sufficiunt hæc,
 Quando ego pauper ero. Votum miserabile, nec spes
 His saltem: nam, quum pro me Fortuna rogatur,
 Affligit ceras illa de nave petitas,
 Quæ Siculos cantus effugit remige surdo. 150

mola salsa veneror, quibus exigua imponere coronas soleo, fervidis exorans precibus, quandonam ego assequar tandem certam pecuniæ summam, qua fretus effugiam mendicitatem in senectute, ut ne ob-situs centonibus, nixus baenlo, stipem corrogare cogar? Quando e nummis mutuo datis recipiam usuræ nomine viginti sestertiorum millia, acceptis ante pignoribus, ut fenus mihi elabi, aut perire nequeat. Quandonam penes me domi erit nonnihil suppellectilis argenteæ, ob quam a Fabricio censore notari et reprehendi jure pos-sim! Duo item valentes et robusti, quales e Mæsia buc veniunt servi, qui me certa mercede pacta, subjecto collo gestent sedentem in lectica, et per medium Circum populo vociferante differtum, tuto deportent! ad hæc opifex, qui cælare et signare argentea vasa; nec non alter, qui statuas et imagines ex argilla vel cera fingere na-viter ac strenue norit? Hæc mihi satis sunt ad vitam beate transi-gendam, quoniam in hac paupertate egor manere. Votum sane exiguum et miserabile! sed ne illa quidem tam tenuia sperare ausim: quum enim rogatur fortuna, ut mihi faveat, videtur sibi aures op-pleræ cera, ut olim Ulysses opplevit remigibus suis, quos ea ratione surdos reddidit, ne Sirenum cantibus in perniciem allicerentur.

VARIÆ LECTIONES

ET NOTÆ

IN SATIRAM NONAM.

VARIÆ LECTIONES. 2. *Occurris*, 11. — *sen* 60.

NOTÆ. 1. *Nævols*, draucus, forte idem, cujus ineminit Mart. I, 98; III, 71, 95; IV, 84, nisi hic est dives ille Nævols, qui II, 46, memoratur. — *Fronte obducta* tenebris, nube quasi tristitiæ, hoc est, tristi, in rugas (conf. vs. 9), sed magis ad mæstitiam, quam severitatem, ¹ contracta. *Mariya*, seu *Marsyas*, *victus* in certamine musico ab Apolline, qui pellem ei detraxisse dicitur. ² Faceta autem comparatio est, cui conferatur locus non minus lepidus Horat. Sat. I, 6, 120, 121.

VAR. 3. *Fultu est*, 19. — *Deprehensus*, 15, 19, 45, 47.

NOT. 3. *Fultu mæsto*. — Idem quoque exordium sibi sumpsit nostras Boileau, Sat. III, vs. 1 et seq.

« Quel sujet inconnu vous trouble et vous altère ?

« D'où vous vient aujourd'hui cet air sombre et sévère,

« Et ce visage enfin plus pâle qu'un rentier

« A l'aspect d'un arrêt qui retranche un quartier. »

En.

VAR. 4. *Navola*, 20. *Rabula*, 1.

NOT. 4. *Ravola*, a facto nominis etymologiam sumpsit poeta; vet. Schol. putans forte, *Ravola* nomine designari *rabulam*, vel *ravulum*, seu *ravum*, hoc est, raucum. — *Rhodopes* fictum nomen, ut *Ravola*, et ductum, ut putant, a famosa illa meretrice, quæ, quum Amasidis temporibus Sami apud Iadmonem cum *Æsopo* serviisset, a Xautho in *Ægyptum* abducta, et redempta a Charaxo, Sapphus fratre, tantum ibi

¹ Ut apud Quintil. X, 3; Horat. Epod. XIII, 5, et Senec. ad Marc. I. Conf. Heins. ad Ovid. Ep. Her. XXI, 165, et Wernsdorf. Poet. Lat. minor. tom. IV, pag. 260.

² Vid. Muncker. ad Hygin. fab. 165; Burm. ad Ovid. Met. VI, 400;

Salmas. ad Solin. pag. 84 et 784; Wess. sel. ad Diod. III, 58; Heyn. ad Apollod. I, 4, 2, et Schweigh. ad Athen. XIV, 7, inpr. Boettiger. in Wieland's Museo Attico, tom. I, P. II, p. 285—358, et *Cruzer's Symbolik*, tom. II, pag. 38 seq.

quæstum fecit, ut et pyramidem eura verit extruendam, et donaria Delphos miserit; vid. Herodot. II, 134, 135; Strabon. XVII; Plin. XXXVI, 12 (ubi *Rhodope*, non, ut Græcis, *Ῥόδωπις* vocatur; *Ῥόδωπις* τῆς; apud Lucian. de Saltat. cap. 2); et Ælian. V. H. XIII, 33, ubi cf. Perizon. *Rhodo es inguina terere*, ut *lambere*, *lingere*, *fellare*, *λαίχων*, *nda barba* obscænum libidinis genus. Vid. II, 49; Catull. LXXX, 6, 8; Martial. I, 9, 1; I, 78, 6; II, 50; III, 81; VII, 66.

NOT. 5. Quomodo hic versus eum antecedd. cohæret? Nonnulli sic expediunt nexum: Non mirum est, Ravolam, vel te ipsum, si tale facinus commiseris, tristem esse ob pœnam, quam dederis, vel pœnam metuere, quum etiam servi non nisi dulciora lambentes putiantur. Alii præeunte Sehol. ita: servo, placentas lambenti, colaphum impingimus; at ingenuo, feminarum lambenti inguina, hoc est, fellanti, ignoscimus: adeoque non est, quod turpitudine aliqua pudoris tibi caussa sit aut timoris. Conf. XI, 174 seq. Ilanc rationem illi prætulerim, etsi utraque dura est, et versum fere excidisse suspicari possis. Nodum vero non solvit Aeh. cuius nota est: «Prior explicatio, etsi non sine difficultate superest (nam, ut ad hunc sensum perveniamus, multis sunt supplenda), potior nobis visa est, et altera sensu communi earere. Illam duobus præeed. versibus sic aptamus: *Quid tibi. barba*, dum esm fellat? et certe ei timendum erat; nam nos colaphum incutimus lambenti crustula servo (satis jocosa comparatio); quid igitur ei depreheuso a marito, vel ab alio zelotypo mœcho eveniet mitius, nisi ut fuste aut fenestra plectatur? Omnis hujus loci sal et facetia in ellipsi constat (nam, ut opinor, alludit ad sui ævi jocosum hujus generis historiam), et in comparatione crustulorum cum inguinibus feminæ. Hic autem versus fortasse interpolatus est, et salvo sensu totus ejiciendus videtur. » *Colaphum incutere* (*ἐντρίβειν καὶ δάειναι*, *die Knüchel einreiben*), alapam pugno dare non nisi domini solebant *servis*, qui nonnunquam et *os præbere*, buccas inflatas porrigere, jubebantur, ut ietus mollior certiorque esset; quod summæ ignominie genus forsân respexit etiam poeta, VI, 43. Conf. Hemsterb. ad Luciani Prometh. c. 10, p. 195. Tollius ad Longin. scu 43, pag. 234; Burm. ad Petron. c. 44, pag. 205; Böttigeri Sabina, pag. 278, 279. — *Crustula* placentas, dulciaria, ut apud Horat. Satir. I, 1, 25. Servius dicit, *crustum* esse eorum, quæ comedantur, *crustum* eorum, quæ non comedantur, verb. causa. marmoris; Brit.

NOT. 6. *Hac facie*, qua tu es. — *Crepereius* qui fuerit, vel qui significet, ignoramus, etsi luxuriosum nepotem innui verborum nexus docet. Landstur *M. Crepereius*, ex acerrima familia equestri et disciplina, in Cicer. Verr. I, 10, et *Crepereius Calpurnianus*, Lucian. tom. I,

¹ Schurzfleisch. laudat Rigalt. ad Phrynich. pag. 34, qui libri non sunt Artemidor. pag. 51, et Nonnes. ad mihi in manibus.

pag. 671. Quidam, nescio qua auctoritate ac fide, nostro Crepereio dicunt cognomen fuisse *Pollioni*, cujus luxuria infra XI, 43, notatur.

NOT. 7. *Præstare*, pendere, *triplicem usuram*, triplo majorem, quam quæ legibus permissa et usu recepta est. Eo.

NOT. 8. *Fatui*, stultos, qui pecuniam ei crederent non reddituro.

VAR. 9. *Unde repente Tot rugas* elegantius et hand dubie recte, judice Heins. ad Ovid. Her. Ep. XII, 84, ubi hunc loquendi modum pluribus exemplis firmavit.

NOT. 9. *Rugæ* tam ad tristitiam referri possunt, quam ad senectutem, propter impurum vitæ genus ocus obrepentem. Vide ad vs. 2, 16 seq. et 129. — *Modico*, exigua re, modicis opibus.

NOT. 10. *Agebas equitem*, hoc est, agebas partes divitis hominis, ejus personam ferebas, *vernā*, quum tamen *verna* esses. Ita vulgo interpretantur: sed tum *verna* scribendum. *Verna* etiam adjective dicitur, ut *vernula*, et hoc loco non ad servilem tantum *Nævoli* conditionem, sed ad scurrilem quoque dicacitatem referri potest: nam *vernus*, hoc est, servi ex ancillis domi nati, a dominis mitius ceteris tractabantur, et tum faciliores, tum procaciores esse solebant; unde *vernile dictum*, *verniles blanditiæ*, *vernitas*, *verniter*, *vernula urbanitas*. Confer verba sequentia, et de *Nævolo* equite, si idem est, Martial. III, 95, 10. Sed quia *Nævulus* noster pauper fuit (vid. vs. 135 seq.), alius videtur fuisse (nisi olim eum divitem fuisse censes), et forsitan *verna equus*, hoc loco, est potius filius equitis, e serva genitus, ut apud Martial. I, 85:

Uxorem habendam non putat Quirinalis,
Quum vult habere filius; et invenit,
Quo possit istud mori: fuit ancilla,
Domumque et agros implet equitibus vernis.

VAR. 11. *Inter*, 24.

NOT. 11. *Vehemens*, acer, salibus intra *pomæria* natis, qui Cic. ad Div. IX, 15, *urbani sales* et nobis *Städterwitz* dicuntur, facetiæ, quales esse solent hominum in urbe liberaliter educatorum. — *Pomærium* h. loc. pro ipsa Urbe, vel muro positum: propria verbi vis nota ex Liv. I, 44; Gell. XIII, 14, et Varr. L. L. IV, 32.

NOT. 13. *Silva comæ*, comarum, ut Gall. *une forêt de cheveux*, et Germ. *ein Wald von Haaren*, *buschige Haare*, hoc est, crines incompti, crispi et perplexi; ἀλλίσσι χίτρισι, apud Theocr. XIV, 4. — *Horrida silva comæ*, crines erecti: nam *horre* et *ὑψίστιν* proprie dicuntur, que

¹ Conf. Quintil. VI, 3, § 17, et 102—105. Ernesti clav. Cic. vid. *urbanitas* et *urbanus*.

16 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

erecta, sunt vel eminent, ut segetes, ardua, pili, setæ; vide ad Sil. I. 423, et Heyne ad Virg. Æneid. X, 237. — *Coma sicca*, ut apud Martial. X, 72, 11, cui opponitur *mauida*, hoc est, unguentis delibuta.

VAR. 14. *Bruttia præstabat calidi circum fascia visci*, 8. *Bruceia præstabat calidi tibi fascia visci*, 9, a m. sec. *Bruceida*, etc. 9, a m. pr. *Bruttia præstabat calida tibi fascia visci*, post va. 11, et *præstabat calidi circumlita fascia visci*, post va. 14, legitur in Cod. Putean. — Hinc *Bruttia præstabat calidi tibi fascia visci*, 70, 76, 82, ex probabili emend. Salmasii. — *Præstabat calidi tibi Bruceia fascia visci*, 75. Pithæus, *Bruseia*, sive *fascia*, sive *ascia* ex brusco (de quo vid. Plin. XVI, 16), scribendum arbitrabatur, sed nihil pro comperito affirmare audebat. *Præstabat calidi circumlita fascia visci*, 10—12, 14—27, 45, 55, 57, 59, 60, 65, 77 et omnes Codd. Paris. præter Put. e quibus has lectiones revocavi male Ach. *Præstabit calidi circumlita fascia visci*, 46—50, 54, 58, 61—69, 71—73.

NOT. 13—14. *Nitor in cute*, qualem præstabat tibi viscus, pix. ¹ — *Bruttia fascia calidi visci*, pro fascia Bruttii visci, hoc est, repleta Bruttia pice (epith. orn.). Hæc pix laudatur Plin. XVI, 11; XXIV, 7, et passim medicis Græcis, qui eam *Βρυτίαν* appellant. ² — Lucian. in Alex. 5, Pseudom. c. 21; Τούτο τὸ καλλύματα σκουαστὸν ἔστιν ἐκ πίττας Βρυτίας καὶ ἀσφάλτου καὶ κηροῦ καὶ μαστίχης. Ed.

NOT. 15. *Fruticante*, horrido, *buschig*, *struppig*, ut fere vs. 13, *silva comæ*.

NOT. 16. *Macies*, tamquam *veteris ægri*, valetudinarii, qui diuturno morbo implicitus est et urgetur.

VAR. 17. *Torgetur*, 15, 23, et MS. Cantabrig. vide Vakef. ad Lucret. III, 930.

NOT. 17. *Quarta dies*, quartana febris. — *Olim*, jam diu (ut VI, 346), *domestica*, familiaris, solita, *eingenistet*.

VAR. 18. *Deprehendas*, 14, 15, 17, 19, 24, 45. 50. Ita et v. 19.

NOT. 18—20. Comparant Plin. XI, 37 « Frons homini lætitiæ et hilaritatis, severitatis et tristitiæ index. » Cic. de Orat. III, « Imago animi vultus est, indices oculi; » et al.

NOT. 19. *Utrumque*, et lætum, et tristem.

VAR. 22. *Ganymedis*, scil. finium, 13, et ita corrig. Valla et Flavius Conject. c. 72. At Ganymedi templum fuisse Romæ, hand legere memini. *Ganymeden* pro *Ganymedem* recepi ex 17. Plerique interpretes et Heins. ad Ovid. Met.

¹ Vid. ad II, 12, et Salmas. ad Tertull. de Pallio, p. 243.

² Conf. Bochart. Geograph. Sacr. pag. 660.

IV, 46, jungunt *Ganymedem Pacis*, putantque ita dici Pacis templum, quod in eo Ganymedes, sive ejus simulacrum fuerit, quod colligunt ex prava lectione Martialis VII, 73, 4. *Sive cupis pace, seu Ganymede coli.* In melioribus ibi libris legitur: *Sive cupis Paphien, seu Ganymede cales.*

NOT. 22. *Ut repeto memoria, quantum meminui, quod recorder,* (vid. Heinsius ad Ovid. Epist. Her. V, 113.) In templis quoque et ad illa, inpr. *Isidis ac Cybeles*, sæpe stupra aliaque flagitia commissae esse, jam vidimus VI, 308 seq. 489. Apud Isiacæ sacraria lenæ, et alibi. Confer vs. 24, Tertull. Apolog. cap. 15; Ovid. Am. II, 2, et al. — *Ganymeden*, ejus statuam vel effigiem in templo Jovis; hoc loc. pro templo hoc Jovis, ut mox *Cerem* pro templo Cereris. Laetant. de Falsa Relig., I, Imago, inquit, eatamiti et effigies aquilæ eur ante pedes Jovis ponuntur in templis et cum ipso pariter adorantur, nisi ut nefandi seeleris ac stupri memoria maneat in æternum. — Vetus Schol. — Statuæ, ad quas conveiebant einedi. — Ganymedes quoque catamitus, ut Nævulus*, et Jupiter, in cujus templo statua Ganymedis fuit, notissimus mœchorum (v. VI, 59).

VAR. 23. *Arctæ*, 21. *Adductæ*, 19, a m. pr. — *sacrata* malebat Labinas. *Secreta salacia* (obscena vel ad libidinem stimulantia) legendum censebat H. Vales. Recte, opinor.

NOT. 23. *Pacis*, scilicet fanum seu templum, nobilissimum, a Vespasiano exstructum juxta forum in quarta Urbis regione, quo non aliud Romæ ditius fuit statuarum opumque copia. — *Arctæ palatia Matris*, templum Cybeles, *Matris Deum*, seu Magnæ Matris, e Phrygia Romam advectæ; (vide Liv. XXIX, 10—14, tom. V, pag. 465 edit. nost. En.) quod in *Palatio* fuit (Liv. XXIX, 37). — *Secreta*, in quibus sacra arcanæ curantur vel mysteria. Sed *palatia* aut *Palatia* diei pro æde in Palatio, vix erediderim. Confer Var. Lect.

NOT. 24. *Cerem*, Cereris templum, in octava regione Urbis, ad eircum maximum. Plinius, XXXV, 12. Verba nam quo non prostat femina templo non sine indignatione adjecta propter summam rei turpitudinem: nam *Ceres* dea castissima. Confer VI, 50; XIV, 219; XV, 141, et supra ad vs. 22. — *Prostat*, vide ad VI, 123.

VAR. 25. *Ausidio*, 73. *Ursidio* conj. H. Vales. coll. VI, 42. — *Celebrare* (hoc est, frequentare, frequenter luvire) revocavi ex 11, 17—27, 29, 45—50, 56—63, 65—69, 71—74, 77, 81, omnibusque MSS. Paris. prob. Heins. ad Ovid. Metam. IV, 46, ubi moxet, ita in scriptis compluribus legi, quos inspexerit. — *Scelerare*, 8, 54, 64, 70—75, 76, 82. Sed illud itm satirico poetæ, quam amico congruentius est.

NOT. 25. *Ausidio*, mœcho notissimo, de quo vide Martialis, V, 62,

* De illo vid. Plant. Men. I, 2, 34; Lactat. I, 11, et Festus, vid. *catamitus*.
II.

18 VARIE LECTIONES ET NOTÆ

10, al. *Notior Aufidio mæchus*, ut *mæchorum notissimus*, VI, 42. *Celebrare*, vide Var. Lect.

VAR. 26. *Quod taceo atque etiam*, 25. *Quod taceo atque ipsos*, 10, 11, 12, 14—24, 27, 45—50, 54—69, 71—74, 77, 81, et plerique optimique Codd. Paris. quod revocarunt Lubinus et Ach. tamquam magis astuticium, quia continet *παράλειψιν*, seu reticentiam majoris argumenti, et poeta sic dicat, vel maxime, quod profiteatur se tacere velle. Sic Rupertus: ego autem prætulī, quodque taces. Ed.

NOT. 26. *Inclinare* ad stuprum, ut X, 224. Sic et *ineurare* ap. Martialis, XI, 44, 45. *Ingeniculare*, apud Lamprid. Heliog. cap. 5, *παῖδα κλινόν*, ap. Aristoph. in *Rania*, *παροδῶντες*, *λαίον προδιδάσκων*, *εἰς τὸ γόνυ ἀμύψας*, *μίσσον* *ἰπαροδῶντες* ap. Strat. Epigr. LXIV; ubi vide Jacobs ad Antholog. Gr. vol. II, par. III, pag. 105. — De hoc flagitio consule quæ dixit elar. *Montesquieu*, *Esprit des Loix*, lib. XII, cap. 6. Ed.

NOT. 27—90. Verba Nævoli, ut vulgo putant, sed quædam rectius poetæ tribuuntur. — Vulgarem tamen opinionem secuti sumus. Eu.

VAR. 28. *Quandoque*, 16.

NOT. 28—30.¹ *Pingues lacernæ*, crassas, ut mox *duri crassique coloris*, (*παχὰ καὶ στυφὴν ὑπότιον*, Farn.) et *pinguis toga*, *Sequanica* *textricis alumna* et *Gallia* apud Suet. Aug. 82; Martialis. IV, 19, 1; VI, 11, 7. Inter munera tenuioribus interdum missa a locupletioribus referuntur etiam vestimenta, et quidem *trita lacernæ*, a Persio, I, 54, et *toga brevis*, a Mart. X, 14, 7.

VAR. 29. *Duri crassique solocis* ingeniose conj. H. Valesius. *Solox* est crassa acil. laus (vid. Fest.), et substantivè dicitur apud Tertull. de Pall. 4.

NOT. 29. *Munimenta togæ*, quæ togam a pluvia quasi muniunt; nam lacerna pæculave, vestimentum propriè militare, togæ injiciebatur pluvie vel frigoris arcendi causa.² *Duri crassique coloris*, villi, fili ac lanæ. Sed quis *colorem eo aenau* dixit? Confer Var. Lect.

NOT. 30. *Male percussas pectine*, male textas. *Percute-re*, *ferire*, *κρῖναι*, *σπῆλαιν*, *κίττειν*, verba textoria.³ — *Pecten* male a quibusdam hoc loco cum *radio* confunditur: illo calcatur, percutitur et densatur stamen, hoc stamini inseritur subtemen. *Textoris Galli*; nam in Gallia vestes crassioris fili et lanæ confici solebant. Confer Martialis. locis laudatis.

¹ De hoc loco et de *lacernis* docte egerunt Ferrar. R. V. IV, 4, P. II, lib. I, c. 1, et G seq. Ruben. R. V. I, G, et Salmas. ad Script. Hist. August. passim.

² Vid. Mart. VIII, 29, et XIV, 137,

2; Ferrar. de Re Vest. II, 1, 4; Ern. ad Suet. Claud. c. 6; Bern. ad Prop. IV, 3, 18.

³ Vid. Salmas. ad Trebell. Poll. Vit. D. Claudii, cap. 17, extr. et Heina. ad Ovid. Metam. VI, 58.

NOT. 31. *Argentum*, argenteum vas, tenue ac leve, vel potius numum veterem atque usu tritum, ut *ἀργύριον ἀργύριον*, apud Theophr. Char. IV, ubi confer Casaub. — *Argentum venae secundae*, non purum seu postulatam, sed cui multum aeris admixtum est.

VAR. 32. In pro et 11, 13, 15, 16, 23, 24, 49, 50, 55, 61, 62, 63, 68, 69, 71—74, 77.

NOT. 32—37. Etiam *στωϊκίζου* cinxeris iste scarabaeus; Farnab. More potius illorum hominum vulgarem opinionem de vi *fatorum* ac *siderum* (de qua vide ad VI, 553 seq. et VII, 194—201) ad obscenas res transfert et facete transferre sibi videtur. Verba autem vs. 32—37, non tantum Nævoli esse possunt, sed etiam poetae, illum lepide consolantia. Confer ad vs. 40 in Var. Lect. Priorem tamen interpretandi rationem huic praefereendam esse, recte, opinor, notavit *Achaintre*: «Hæc verba melius ex ore cinædi flunnt, qui etiam *στωϊκίζου*. Nam illa vulgi opinio, quæ erat quoque stoicorum, de vi et potentia fatorum ac siderum, etsi *per se* ridicula, tamen in ore Nævoli de sua sorte querentis optima est, et venit ad rem. Nemo enim magis philosophus, quam qui miser et ærumnosus. At in ore Juvenalis, intempestive sermonem amici abruptus atque intempestive magis philosophiæ locum communem fuscæ agitantis, idque antequam de canna mærore Nævoli certior factus sit, non lepida, verum insulsa mihi videtur. Adde, quod, vs. 35, *Firro* nominatim designetur, quum contra sui amici conditionem poetam ex questionibus suis ignorasse appareat. — *Fatum est et partibus illis, quas sinus abscondit*, cæci fati vis est etiam in virilia eorumque usum vel libidinem. *Sinus* anterior pars togæ, quæ non modo pectus, sed etiam pudenda tegit.

VAR. 33. *Cessant*, 10, 12—15, 17, 20, 22, 45.

NOT. 33. *Sidera tibi cessant*, non favent, non benigna sunt; vide ad VI, 553 seq.

NOT. 34. *Nil faciet*, tibi non proderit, *mensura incognita*, insolita et antea non visa, *longi nervi*, membri virilis. Confer I, 41. *Nervus*, ut *νῆρυν*, mentula, pars nervosa, in quam venæ et nervi corporis vergunt. Sic *nervus* apud Petron. 131, et sarpes in Priapeliis, *νῆρυν* et *νευροειδέσαι* in Aristoph. Avibus et Lysistr. 1080 (ubi vide Schol.). Confer Athen. I, 5, pag. 5 (*νῆρυν ἰντρίπνος σῖνχι*) ubi Casaub. notat, sic et Athen. II, 23, pag. 64, dici *Οὐδὲν ὁ δέσσει βολέος*, ἂν μὴ *νῆρ' ἔλγος*, et apud Hippocratem *μαρὰ νῆρυν*, quæ non possunt *ἐπαίσεσθαι*.

VAR. 35. *Firro*, 27, 46, 47, 64. *Firrho*, 19.

NOT. 35. *Nudum*, vide ad VI, 375. — *Firro* homo non modo nobilis ac dives (vide V, 39 seq. 98 seq. 128, 149, 156, sed etiam cinædis, de quo confer Catull. Epigr. 80. — *Quamvis te nudum videri* ac bene mentulatum, quo tamen libido ejus maxime incenditur. — *Spumanti lab. illo* præ impa-

tientia ac furore libidinis: nam in summo desiderio labra spumant saliva; unde proverbio dicuntur *salivam*, hoc est, appetitum, *move*re, et Gall. *l'eau lui vient à la bouche*, vel German. *den Mund rüßerig machen*. Confer Sen. Epist. 79; Pers. V, 113; Petron. 48; Martial. I, 97, 11 seq.

VAR. 36. Abest a 24. *Blande assidue*, 14, 15. *Blande assidueque* malebat Asceus, qui etiam male *tabellas* putabat esse measas, sive convivias. — *Pictæque tabellæ*, 20.

NOT. 36. *Blande tabellæ*, literæ amatoriaræ, quibus te blande multisque pollicitationibus *solicitet* ad stuprum. — *Tabellæ*, epistolæ et diptycha, vet. Schol. — *Densæ*, vel multæ ac crebræ, vel potius, quia hæc vox cum *assidue* jungitur, longæ ac copiosæ.

VAR. 37. Ita leguntur Græca in 1, 70, 75, 76, 81, 82. In reliquis vero Codicibus ab indoctis librariis, vel prorsus omissa sunt, verb. caus. in 25, 27, 45, 58, 61, vel admodum corrupta, et in multis quoque non Græcia expressa literis, sed Latinis. Nec mirum: *Græca sunt; non leguntur*: ἔθους γὰρ γλυκίος ἀνδρὰ κιναιδὼν, 10, 18, 23, 48, 50, 56, 57, 59, 60, 62—69, 71—74, et XI Codd. Paria quæ verba vulgo referuntur ad *blandas tabellas*, et ita explicantur: *Hominem enim cincedum blandi dulcisque moris*, scil. εἴνασι πρίπτει, vel simpl. πρίπτει, esse decet seu convenit. Sed dura est hæc ellipsis, neque intelligitur, cur poeta hæc Græce dixerit. Nam quod putant, summam Virrois molliem indicari, quum Græcus sermo plus suavitatis blanditiarum, quæ habeat et effeminati sit, eo uti, id quidem parum probabile videtur. — ἔθους γὰρ γλυκίᾳ ἀνδρὰ κιναιδὼν, 47. ἔθους γλυκίος ἀνδρὰ κιναιδὼν, 46. ἔθους γλυκίος μὲν ἀνδρὰ κιναιδὼν, 20. ἔθους καίπερ γλυκίῳ ἀνδρὰ κιναιδὼν, 49, 54, 55. Αἰθὺς γλυκίῳ ἀνδρὰ κιναιδὼς, 14, 17. Αἰθὺς γλυκίῳ κιναιδὼν ἀνδρὸς, 19. Εὐτοὺς γλυκίῳ καὶ ἀνδρὰ κιναιδὼς, 24. Ἠδίστος γλυκίῳ ἀνδρὰ κιναιδὼν, 11. Alias aliorum ungas prætermittimus. Schnitzfleischii nota est hæc: «qui ex Homero rem repetunt, acute si quidem, sed Juvenalis non fuit acutus, qui tam simplicem sequum Græcis verbis dixerit. Vox ἀνδρὰ in codice nostro literam secundam puncto subnotatam habet. Id notat, literam ejiciendam esse. Quid si nos punctum illud unicuique elegantissimam doceat scripturam, et monstret, in Juvenale emendandum esse: αὐτὸν γὰρ ἐρῶνται ἄστρα κιναιδὼν, vel propius ad veterem scripturam αὐτὸν δ' ἔλκει γλυκίῳ ἄστρα κιναιδὼν. Sed prior lectio, quam parodia sit pressior, plane placet, et spondere ausim, ita Juvenalem scripsisse, ut Nævolo persuadeat, fortunam in turpibus etiam rebus a geesi deperdere, et simul idem credentes Romanos derideat. In Schol. pro *ipse ad se trahit* possis legere *ipsum astrum trahit*, vel *te trahit*, ut legerit, si γὰρ αὐτὸν ἐφίλαται: ἄστρα κιναιδὼν.» Mibi aptior faciliorque videtur nostra lectio, neque adsequitur,

~~~~~

¹ De diptychia conf. Heinsium, ad Loct. VI, 18; Salmas. ad Hist. Aug. Ovid. Am. I, 12, 27; Rutgers. Var. pag. 16, et Dufresn.

cur Juvenalis illa Graecia expresserit verbis, vel, si Homerica in rem suam convertere voluit, de qua vix dubitare possis, tam multa immutaverit, nec potius acutam Homeri sententiam variatione unius vocis lepide transtulisse censendus ait. Vid. Comm.

Nor. 37. Αὐτός γὰρ ἐφ' ὅκειται ἄνδρα κίναδος, sua enim sponte ac vi einædus (tamquam magnes) virum ad se trahit; *blandis* scilicet promissis, literis moribusque allieiens: faceta παροδία verborum Homeri Odys. π, 294 (ubi vide Clark.) et τ, 13, αὐτός γὰρ ἐφ' ὅκειται ἄνδρα σίδηρος, quæ Latine expressit Valer. Flac. V, 541. Rigaltius comparavit vetus epigramma (vide Brunckii Annl. Epigr. 30): Μάγνης Ἡράκλειτος ἐμοὶ πόθος οὐκ εἰσέχον Πάτρω, πνεῦμα δ' ἐμὸν κάλλιπ' ἐφ' ὁλόμαινος. Grangæus: «Nonnulli, ait, aliter legunt, sed glossema est ejusmodi Græculi, tractum ex Græcorum proverbio: Πάντας γ' ἐφ' ὅκειων, ὅσα μαγνήτις λίθος. Seias autem τὸ ἄνδρα amplum illud peculium signare, quod einædus labris vidit spumantibus. Sic Latinis *vir* est illa pars, qua viri sumus, et hinc uno verbo Græci exsecutos vocant ἀνδρὸς τεμαχίονες.» Sed poetam in hunc sensum transtulisse verbum Homeri, vix crediderim. Confer Var. Leet.

Nor. 38. *Uterius*, pejus, majus, quemadmodum *ultima* dicuntur maxima, extrema, pessima, ultra quæ non licet progredi, ut *ultima* vitia, *pœna*, *crudelitas*, etc. — *Mollis*, einædus, pathieus.

Nor. 39. Verba Virronis vel einædi avari. — *Hæc dona*.

Var. 40. Sententia hujus loci est: *Computat* accurate einædas avarus, quæcumque mihi dono dedit, *ac cœvet*, et tamen libidini indulget, cui imperare non potest; vel, calculum et rationes mecum subducit, dum explet libidinem. — *Cœvere*, proprie significat elunes movere more canum (vid. Comm. ad Sat. II, 21), et aptius hoc loco verbum est, quam *cavet* vel *cavet*, quæ plerique interpretes pro eo substituerunt. *Ac cœvet*, 1, 60, 65, 69, 70, 75, 76, 82. *Et cœvet*, 31, 49, 54, 55, 61—63, 66—68, 71, 72, 77, 81, et Cod. Put. *Atque cœvet* adversus metrum, 25, 56, 57. *Atque cenet*, 59, vitiose. — *Et cavet*, 24, 73. Rectius *atque cavet*, 10—12, 14—23, 27, 45—48, 50, 58, 64, 74, et XXXIV Codd. Paris. «Id sensum satiricum minus offert, sed honestiorem: *cavet*, scil. ut in computatione decipiatur, et ne plus æquo in suum dracuncum conferat,» Brit. et Arb. *Cavet*, ne plus accipiat servulus, PRAT. Eandem lectionem defendit Schurzfleisch. his verbis: «Poeta Nævolum, quod nihil a divitibus donorum acciperet, consolatus est a vs. 32, rejiciendo culpam in astra, homines etiam einædos regentia. Finito sarcasmo vs. 38 sqq. infert Nævolum, illa patienter quidem se ferro, sed hoc intolerabile esse, quod quidam pathiei sicut avari, qui etiam, quæ dederint, obijciendo exprobreant, et omnia accurate computant pactamque mercedem inde decutunt. Qnis inde non videret, τὸ *cœvet* h. loc. ἀτρέπον esse, ubi non nisi de rationibus agitur? Sed ille mos est quorundam Criticorum, ut non nisi vocabula casca aut etiam pretextata in bonis auctores inculcent, ad nescio quos codices provocantes.» Enimvero *cœvet* in plerisque legitur libris, nec video, cur alienum sit ab hoc loen ubi

poeta ostendit, ridiculum esse hominem, qui, dum libidinem explere cupiat, tam avarus sit, et libidinem ejus majorem esse avaritiâ.

Nor. 40. De verbis *computat ac cœvet*; vide Var. Lect. *Ponatur calculus... labores* vel Virronis, cinædi avari, verba sunt, quibus Nævulus, vs. 43 seq. respondet, vel Nævoli, indignantis, munera quævis non modo sibi exprobrari et nimis exiliter revocari ad calculos, sed illa etiam pluris, et officia sua, avaro præstita, minoris æstimari, quam par sit. Priorem explicandi rationem non male defendit Ach. cujus nota est: « *Hæc tribui... tulisti* inquit *mollis arvens* misero clienti. Sermone abruptum Nævulus hæc notatione *computat ac cœvet*. Virro pergit: *ponatur calculus*, summam summæ subscribimus, addamus, *adsint pueri eum tabula*, summa tota *quinque sestertia*. Videamus, num tui id valeant labores. Cui iratus respondet Nævulus: *An facie est*, etc. Sic vividius et satirice magis fluit dialogus. » — *Ponatur calculus*, subdueantur rationes accepti et expensi. *Calculi* erant lapilli, qui in rationibus vel computatione adhibebantur.

Nor. 41. *Tabula* ratiocinatoria, seu calculatoria. Potest etiam esse codex accepti et expensi.

Nor. 42. *Numera... sestertia quinque omnibus in rebus*, in univsum jam tibi dono dedi. *Labores*, ut opera supra vs. 38, de officio, in re turpi præstito. *Numerentur* et æstimentur.

Var. 43. *Promptum*, 4. — *In tua* pro *intra*, 16. Versus 43 et 44, non Juvenalis esse, sed impuri ejusdam nebulonis, auspicabantur Valla et alii. Sed quamvis obscenitas nimis ad vivum quasi reseretur, aptissima tamen talis pictura h. loc. et ingenio Nævoli eq., nimisque severus Scaliger. qui Poetio. III, 9, ob talem impuritatem pudicia lectione Juvenalia omnino abstinendum censebat.

Var. 44. *Aique illinc externæ occurrere eanæ*, id est, et eo se quæstu tueri, nec aliena quadra opus habere, conj. H. Valesius.

Nor. 43. 44. Verba obscœna, sed apta hoc loco et ingenio Nævoli. Confer Var. Lect. — *Legitimum*, justæ magnitudinis.

Nor. 45. Nævulus, eliens Virronis, qui omnia, etiam torpissima officia, ab eo exigebat. — *Fodere* sensu quique obscœno dicitur, ut *arare*. Confer ad II, 10, et Martial. VII, 101—104.

Var. 46. *Non dominam*, 17, 20, 45. — *Tener*, 11, 14, 16—19, 23, 24, 27, 45, 47, 50, 58, 61—69, 71—74, et plerique Codd. Paris. unde illud restituit Ach. *Et tenerum puerum*, 46, 48. *Et tenerum et puerum*, 49, 55. *Puerum et tenerum*, 77.

Nor. 46. *Sed tu sane*, qui deformis, senex et hirsutus es, putabas, te tenerum ac pulchrum esse, tibi quæ propterea gratis operam præstitum iri sperabas a me, qui tantam ceperim voluptatem ex labore. Vim sarcasmi facile senties.

VAR. 47. *Et dignum et pulchrum*, 21. *Te pulchrum*, 11. Non male!

NOT. 47. *Dignum cyathos calyce*, alterum Ganymedem et æque formosum, non minus dignum, qui in cælum raptus Jovi pocula ministraret; vide ad V, 56 et 59.

VAR. 48. *Adsectæ*, vel *adsectæ*, 15, 16, 17 a m. pr. 18, 19, 21, 24, 25, 45—50, 55, 57—60, 64—67. Nil interest. — *Non indulgebitis*, 16. *Nil indulgebitis*, 20.

VAR. 49. *Nec jam*, 21, 22, 27.

NOT. 48, 49. Verba, opinor, non Nævoli, ut vult *Achaintre*, sed poetæ, Virronem eique similes alloquentis: Quid vos aliis humilibus, pauperibus minusque dilectis *adsectis* et *cultoribus*, hoc est, elientibus, donabitis, si ne morbo quidem, libidini et vitio vestro aliquantulum *indulgetis*, vel nobis, elientibus vestris, qui vestræ libidini satisfacimus, aliquid datis? *Heinecke* hæc adnotavit: «Hoc et mihi verisimillimum videtur. Est exclamatio poetæ jam non mirantis, ejusmodi homines elientibus nihil dare, quum ne amatores quidem quidquam accipiant. — *Morbus* est inveteratus affectus et cupiditas, tum impura libido. Egregie de hæc voce disputant Gron. ad Senec. de Ben. I, 14, et Mitscherl. ad Horat. Od. I, 37, 39. *Sie morbus* dicitur supra, II, 17 et 50.

NOT. 50—53. Hæc quoque verba poetæ tribui possunt eo sensu, ut iis contineatur lepidum consilium, Nævolo datum, et amara irrisio, tum formæ, tum avaritiæ et mollitiæ Virronis cinædi: Eo formosulum illum et delicatum Ganymedem, cui tu potius quum tam avarus sit, munera mittas, et quidem *umbellam*, ne sole offuscetur, vel alium ornatum muliebrem, quum mulieris et amicæ loco sit tibi! Sed præferenda forte aliorum sententia, qui inde a vs. 50 Nævolum loqui putant hoc sensu: Hic Virro postulat potius, ut sibi mittantur munera. Hæc verba spectant ad ea, quæ Nævulus, vs. 46, 47, et verba vs. 48 et 49, ad ea, quæ ille vs. 45 dixerat. Vulgo innui putant, nihil cinædo tam ingrato donandum esse. Henuinius: «Tales, inquit, *semiviri* vocantur Petronio aliisque hinc *σπαταλονίκοι*, qui umbellis, armillis et similibus crepundiis ad instar puellarum superbiebant; unde et ad majorem indignationem addit dona isthæc mitti *femineis calendis*, id est, Martii. «Nam calendis Martiis, quæ et matronalia dicebantur, mariti uxoribus, amatores puellis munera mittere et tam matronæ, quam mariti sacra Junoni facere solebant pro matrimonii felicitate: unde *femineis*; non quia omnes calendæ Junoni sacræ erant. ¹ Nota Ach. est: «Calendæ Martiæ feminis erant, qualia Saturnalia viris; easque celebrabant in memoriam belli eum Sabinis earum interventu compositi. Domi igitur manebant,

¹ Conf. Heyne ad Tibull. III, 1, 1; Fast. III, 167 seq. Martial. V, 85, 11; IV, 2, 1; Jupp. Hor. Od. III, 8; Ovid. IX, 91, 15, et X, 24; Suet. Vesp. 19.

24 VARIE LECTIONES ET NOTÆ

comæ, pulchrioribus ornamentis ornatæ, in *cathedris positæ*, atque sic amicos eorumque munera recipiebant; et, ut Macrobi. I, 12, ait, «Servis cœnas apponebant matronæ, ut domini Saturnalibus. Satirica igitur est illa Nævoli exclamatio, qui Virroni obijcit munera tamquam feminæ et eodem tempore allata.» *Umbella* seu *umbraculum*, *σκιῶν* (Dionys. Hal. VII) velum vel linteum tegmen, quod *umbram* facit et supra caput suspensum arcet æstum (*parasol*); quæ umbracula sæpe egregia erant et pretiosa; vide Paciaudi *Συμμετρίκη*, seu de Umbellæ Gestatione commentarius, Romæ 1753, 1754, et *Höltigers Fasengemälde*, t. I, p. 150. — *Succina* (rectius *sucina*) armillæ e sucino, vel sucino gemmisque distinctæ; non vasa. Vide ad V, 24 in Var. Lect. et ad VI. 573. — *Succina*, gemmata dextrocheria, explicat vet. Schol. ad quem *Cramer*, p. 362, notavit post alios *dextrocheria* hic nominari, quæ alias *dextralia* sunt. De iis videndi Casaub. et Salmas. ad Capitol. Maximin. cap. 6; quorum hic quoque ad Trebell. in XXX Tyrann. cap. 14. En.

Nor. 51. *Natalis* dies Virronis, quo cognati et amici dona mittere solebant. — *Quoties ver incipit*, calendis Martiis, quo mense vcris initium est. ¹ Vernum autem tempus proprie incipit vii Id. Feb. vide Varr. Re Rust. I, 28, et Plin. XVIII, 25. — *Madidum ver*, vide ad IV, 87.

Nor. 52. *Cathedra* etiam viro effemiato apte tribuitur; vide ad I, 65, et VI, 91. — *Positus*, repositus, jacens vel sedens in *cathedra*, tamquam femina. Confer Prop. IV, 5, 37, et Mart. III, 63, 7. — *Strata*, constrata tapetibus molliibusque cervicalibus.

Var. 53. *Tractat* egregius Cod. Potean. quod bene conj. Britan. Grang. et C. Vales. quodque nunc pro vulg. *tractas* recepi cum Ach. vid. Comm. Heinek. scribendum censet *tradas*, hoc sensu: postulat, ut calendis femineis venias juxtaque cum in cathedra sedens tradas munera secreta. Sed neque emendatio hæc, neque interpretatio multis arridebit. Præstitisset saltem: *et cui strata posito..... tradas*, etc. Mireris tamen, non plures intpp. hæsisse in vulg. lectione, quæ, si quid video, plane inepta est.

Nor. 53. *Munera secreta*, secreto missa, et quæ non audet palam ostendere, utpote pudenda et muliebria, quæ ipsi tanquam feminæ a Drauco missa sunt. Arcete autem jungenda sunt verba, quibus idem tempus designatur: «Aut quoties madidum ver incipit, et *Furo*, strata positus longaue cathedra femineis calendis (vere ineunte), secreta munera tractat,» manibus pertractat mulierculæ instar, dulcedine eorum taliumque deliciarum captus.

Var. 54. *Cui prædia*, 10, 11, 12, 14, 21, 22, et quidam Codd. Paris. quos secutus est Ach. et *prædia*, 15.

¹ Male vet. Schol. «Matronalibus, quæ sunt calendis Aprilibus, quibus est *natalis Veneris*.»

Nor. 54 seq. Jam aperte Nævolus in Virronem vel cinædos ei similes, eorumque et avaritiam et mollitiem debacchatur. — *Passer* dicitur homo mollis et lascivus, ut *ocula passerina* et *prandium passerinum*. Pompon. ap. Nonn. 2, n° 335, nam passeret in Venerem promi ac salaces, unde et esus eorum ad libidinem excitare currusque Veneris ab illis trahi credebatur. — *Cui*, in cuius gratiam tam avarus es et tot opes colligis? — *Montes*, vineis consitos. — *Apula*, epith. orn. quoniam Apulia fertilissima Italiæ regio fuit. Conf. intpp. Horat. Od. III, 16, 26 seq. Martial. X, 74, 78, et supra ad IV, 27, in Var. Lect. — *Tot milvos intra tua pascua lassos*, hoc est, latifundia tam ampla, ut etiam milvi ea transvolantes delassentur. Confer Pers. IV, 26, et Petron. 37, ut de talibus latifundiis Sen. Ep. 83.

VAR. 55. *Appula* pro *Apula* recepi ex 18, 19, 23, 24, 46, 47, 49, 50, 60, 62, 64, 65, 68, 69, 71, 72, 73, ut metro consulatur. Vide ad Sat. IV, 24—27, extr. — *Inter*, 25, 43, 36, 57, 59, 60, 65.

VAR. 56. *Tripholinus*, 27, 48, 59, 60, 65.

Nor. 56. *Trifolium* ager dici putatur ager Trifolii, oppidi vel montis Campaniæ (quem Præteus nunc vocari credebatur *Monte di S. Martino*, baud procul Neapoli), vel, quia Trifolium oppidum aut mons a nullo scriptore memoratur, ager Campanus, qui vina tulerit *trifolina*, hoc est, tertio foliorum exortu adeoque tertio anno ad bibendum tempestivo. Vinum Trifolinum laudant Athen. I, 21; Martial. XIII, 114, et Plin. XIV, 6, ubi vide Hard. — De Trifolini agri nomine aliam affert interpretationem Juvencius; qui eum sic dictum putat ab herba trifolio, *le trèfle*, quæ plurima in eo nascitur. *Crammer* ait prope accedere ad nomen hoc ignoti agri, fundi *Trivinioli* nomen, quod exstat in Cod. Traditionum Eccles. Ravennat. quem eleganter edidit Bernhartius. En. — *Implet cellam et dolia tna vino*, ideoque te locupletem reddit. En.

Nor. 57. *Suspectum jugum Cumis*, ut vulgo putant, Misenum prom., Cumis imminens et ruituro simile (vide Burn. ad Valer. Fl. VI, 149). Hoc tamen a Cumis tribus circiter millibus passuum distat, nec, quod sciam, vitiferum fuit. Grangæus suspicabatur, arduum montem, qui a balneis Triperquillinis absit 20 passus, et ubi adhuc insignes Hamarum ruinæ conspiciantur, designari enimque *suspectum* dici *Cumis* propter historiam, e Liv. XXIII, 35 seq. notam. Fuit etiam mons ad Cumas et hinc urbi imminens, de quo vide Heyne ad Virg. Æn. VI, 9 seq. et in Exc. III. Sed forte significatur hoc loco Vesuvius, qui longius quidem etiam Miseno distat a Cumis, sed cineres tam late spargit, ut huic quoque

¹ Vid. Athen. IX, 10 (IX, 46 ed. Schweig.) et Sappho in hymno in Venerem ap. Dionys. Halic. de Com-

positione verborum, esp. 23; Opp. tom. 5, ed. Reisk. p. 176 seq. Plin. X, 36, et Cic. Fin. II, 75.

urbi *suspectus* vocari possit.¹ Idem pulcherrimus omnium Campaniæ montium, vitibus amicturum, dicitur Flor. I, 16, 5. Conf. Virg. Georg. II, 224; Martial. IV, 44, et ul. — *Gaurus*, Campaniæ mons (hodie *il Monte Barbaro*), inter Puteolos et Lucrinum Avernumque lacum, vini feracissimus.² — *Inanis*; Grang. tibi non sufficiens et tam inutilis ac si nihil haberes. Schol. vet.: « Superexhaustus, ut transacto vindemiæ tempore; aut quia vaporiferus specus habet; (adeoque concavus, cavernosus) aut melius est sic intelligere, quia omni arbore expoliatus est et solis vinetis vacat. » Tertiam rationem probat Oberlin. ad Vib. Seq. pag. 324; secundam Ach. cujus nota est: « Mons vitibus consitus non est *inanis*; sed forte olim igniflans mons fuerat, *un volcan*, tunc temporis extinctus. — Hoc vocab. *inanis* hic nihil certi habet, nec unquam habiturum videtur; itaque omnibus conjecturis favere potest. Aliquando cogitaveram ita dici quia *rare* ibi fuerint vites, non consitæ et abundantes, ut aliis in locis, sed nihil apud auctores invenio, quod meæ faveat opinioni. En.

Not. 58. *Nam quis plura*, quam tu, *dolia* vini recondit in cella? Quis plura possidet vineta, et tamen tam avarus est, ut ne clientibus, quales nos sumus, vini quid det? *Dolia*, cados, *lini*, eorum corticem pice vel cera et gypso oblini, *musto victuro* (dat. pro genit.), ut multos annos duret. De vetustate vini ejusque condendi, linendi et conservandi ratione vide ad V, 30.

Not. 59. *Quantum erat*, quantula res fuisset? « Quanti constitisset, tibi, si meis *lumbis* (in quibus vis major Venerea), hoc est, si mihi, clienti tuo, *exhausto* in tua libidine explenda, dedisses *pauca jugera*, prædiolum? » Ach. *Exhausti* Venere, ut fere *exorbere viros*, X, 223. — *Lumbos*, vide ad VI, 314.

Vas. 60—62. *Melius ne*, 59, 60, a quibus etiam *hic* adest, ut ab 25, 57. *Melior*, 27, 47. *Melior nec hic*, 48, 58. *Melius nœ.... legatus fiet amici*, 24. Idque malebat Britann. hoc sensu: *nœ*, profecto, *hic*, Romæ, *melius*, cum majori emolumento, *legatus*, internuncius et veluti leno *fiet amici pulsantis cymbala*, sacerdotis Cybele; majus lncrum ita faciet puerulus *rusticus*, qui pauperrimus est, et aliud nihil habet, quam matrem et castellum et catellum. Grangæus: certe melioris conditionis est comes idemque dracup Gallii *cymbala pulsantis*, quem per provincias errans stipem mendicandi gratia ducit

¹ Vid. Heins. et Burm. ad Valer. Flacc. II, 620; IV, 509 et intpp. Sil. XVII, 592 seq.

² De quo vid. Plin. XIV, 3 et 6; Stat. Silv. III, 1, 147; 5, 99; IV, 3, 65. Si Capaccio in Ant. Puteol. c. 22,

fides habenda, tres fuere montes in Campaniæ finibus, Gauri nomine appellati, primus prope Massicum et Minturnas, alter circa Nuceriam et Sorrentum, tertius prope Avernum et Lucrinum.

una cum matre, etc. quam ego, qui tecum soleo. Non magis probanda Aetha-tril explicatio: *An hic rusticus infans*, verna, *legatus*, ex testamento datus; relictus, *melius fiet* scil. portio hereditaria, vel proprietas (alterutrum suban-ditur), *amici tui cymbala pulsantis*, quam mei, qui, etc.? Omitto alias aliorum nugae. — Vs. 61. *Caculis*, 8, 9, 75, 76, hoc est, servis rusticis, vernis, propr. servis militaribus. Vid. Plant. Trin. III, 2, 95, et Pseud. Argument. Varr. Ling. Lat. IX, 3, et Fest. Vulgatam lectionem ex Sat. XI, 153; XIV, 167, 179, ortum putabat Pithoeus. — *Cum luore*, 10, 12, 15, 16, 18—25, 45, 46, 48—50, 54—69, 71—73. *Cum iussore*, 11. — Vs. 62. *Legatum*, ex 1, 48, 75, Cod. Putean. et altero Pithoei post Varnab. Lubin. Prat. et Maillar. substitui pro vulg. *legatus*, quae lectio inepta videtur, certe ineptas peperit in-terpretationes. Nescio, utrum legerit Ferrarius, qui Elect. II, 16, b. loc. ita exposuit: *meliusne ergo*, id est, lantius legatum villici filius capiet a pathico, quam draneus ipse, qui non agrum colit, sed dominum? At sic poeta dixit: *et legatarius fiet*, vel *legatum capiet*: neque ita satis congruunt reliqua verba *cum matre* et *casulis*, etc.

Not. 60—62. Num *hic*, in iugeribus tuis, *rusticus infans cum matre*, etc. hoc est, num iugerum tuum *melius legatum fiet amici*, testamento potius a te legabitur amico tuo, *cymbala pulsanti*, hoc est, Gallo vel pathico, Gallis simili, quam mihi drauco pauperique clienti tuo, qui libidini tuae satisfacio, nec patior muliebria, sed mariti vice fungor? Conf. Var. Lect. et Lips. Epist. Quæst. IV, 25. *Rusticus infans*, verna, *cum matre*, ancilla, et *casulis*, mapalibus et attegiiis. Quis sit *amicus cym-bala pulsans*, non satis constat. Vulgo explicant Gallum coll. VI, 515, VIII, 176, et vetus Schol. Archigallum.

Var. 63. *Ait* semper legendum putavi, et nunc recepi ex 14, 15, 17, 18, 21, et VIII Codd. Paris. (Alex. Mazarin. Pithoei, Franchetii, Senatorii et tribus aliis). In reliquis *ait* scil. Virro, sen einvedus. Sed hæc ellipsis dura est, et inde a vs. 54, Nævulus inducitur colloqueus cum Virrone vel einvedo. *Pensio* pro *pensio* legisse videtur Heins. ad Ovid. Met. III, 454. Non male! Cf. supra VI, 34, 35.

Not. 63. *Improbis*, impudens, *es*, *quum poscis*, impudenter postulas vel postulare soles. — *Sed pensio clamat*, etc. responsio Nævoli, importune et perversaciter rogantis poscentisque. — *Pensio*, tempus solvendæ pecu-niæ, vel *pensio* pecuniæ certis diebus solvendæ pro conducto agro vel domicilio et cœnaculo, vel pro argento, quod sumptum est fœnore. — *Clamat*, acclamat quasi mihi, *posce*, hoc est, me monet, cogit, urget, ut a te poscam.

Not. 64, 65. *Sed appe'lat*, poscit, ut id petam, vel rogat, ut poscam (vide ad VII, 158). *Puer unicus*, servus, qui mihi unicus est, ut Poly-phemo unus fuit oculus, *per quem*, propter quem effusum, quia unus fuit, *Ulysses evasit*, quique solus mihi satis non est, ne in discrimine rerum mearum verser, vel tot molestiis premar, quemadmodum unus

oculus non satis fuit Polyphemo; nam si duos habuisset, non evasisset Ulysses, vel ipse, uno certe ictu, excæcatus esset. Ita vulgo mentem poetæ capiunt; sed rectius forte *F. Didot* in edit. Ach. « Juvénalis inquit, Nævoli servo, quem habet unicum, esse vestem foraminibus adeo latis distinctam, ut per eam homo possit evadere, veluti per oculum Cyclopis, quem habebat quoque unicum, potuisset Ulysses evadere; Gall. *Mon unique esclave, qui est si mal vêtu qu'un homme pourrait passer à travers les trous de son habit, comme Ulysse*, etc. Cæterum hæc comparatio, quæ nobis adeo ridicula videtur, fuit forte locutio proverbialis his temporibus usitata. » Crediderim tamen, puerum, hoc loco, esse catamitum, qui *pugio* dicitur, VI, 34 seq. Sic quoque drauco melius conveniunt verba sequentia. *Alter emendus erit puer, namque hic unicus non sufficit*, non satisfacit libidini meæ. Lubinus monet, de industria, hoc loco, et infra aliquoties Nævolo, ut bipedi asello et stolido nebuloni, ineptissimum tribui sermonem, ut stoliditas ac stupor cum insigni turpitudine conjunctus in eo exprimatur. Rigaltius vero in Dias. de Sat. Juvénalis, suspicabatur, poetam, hyperboles Virgilianæ (*Æn.* III, 636, 637) carpente mendacique poetici rhetorico mendacio repercutiendi causa, dixisse, adeo *latam* et amplam fuisse oculi Polyphemi *aciem*, ut per eam Ulysses evaserit. — Mihi quidem probabilior videtur prima omnium interpretandi ratio; nam ea, quam edidit cl. *F. Didot*, etsi peracuta, quomodo tamen ex Juvénalis verbis exprimi possit, non equidem video. Eo. Ceterum notissima est fabula de Polyphemo Cyclope et Ulyssæ, qui illo excæcato, incolumis cum sociis evasit, ex Hom. *Odyss.* I, 182—542; Eurip. *Cycl.*; Virg. *Æn.* III, 613—791 (ubi vide Heyne) et al. De Cyclopihus *μνησθάμεναι* vide Heyne ad Apollod. I, 1, 1, et de ingenti oculo Polyphemi idem ad Virg. *Æn.* III, 636, 637. — *Unicus*, hoc est, qui domino suo unicus est et solus.

V. A. 65. *Postquam emendat male Grang.* ut sensus sit: Tam alte me appellat, quam alte vociferabatur *Polyphemi lata acies*, hoc est, Polyphemus, postquam ei inebriato Ulysses evasit: de cuius Cyclopi clamore vid. Virg. *Æn.* III, 672. seq. — *Ulixes* recepti ex 17, 18, 19, 21—24, vid. Heius. et Heyne ad Virg. *Ecl.* VIII, 70. *Ulyxes*, 20, 27, 46, 47, 49, 58. Vulgo *Ulysses*.

Not. 65. *Acies*, Oculus. Ulysses hoc loco, et Ovid. ex P. IV, 14, 35, *sollers* dicitur, ut aliis poetis *versutus*, *fallax*, *pellex*, *duplex*, et Homero *πολύμητις*, *πικρομήτις*, *πολύτροπος*, *πολύμηχανος*, *διὰ μένιν ἀτάλαντος*. Conf. intpp. Horat. Od. I, 6, 7.

Not. 67—69. Facete pro, ambo vestiendi sunt, inpr. in *bruma*, hoc est, hiemis tempore, quo frigidi *syntant* venti.

V. A. 68. *Puerorum aquilone Decembri*, 1, Cod. Pnt. et edd. recent. *Servorum mense Decembri*, 10, 11, 12, 14—17 a m. sec. 18—27, 45—50, 54—69, 71—74, 77, et ed. Ach. forte e glossa. Vulgo ita interpungitur: *Quid*

agam bruma spirante? quid, oro, Quid dicam scapulis puerorum aquilone flaute, sen spirante in Decembri Et pedibus? Quæ duræ sunt ellipses. Nos distinctionem suæ ita mutavimus bruma? spirante quid, etc. quo omnis difficultas sublata videtur. — Sic Ruperti; nos autem vulgatam sequimur, quis nullas ellipses putamus: nûtur poeta Aquilone Decembri, ut Horatius libertate Decembri, et Septembribus horis. En.

NOT. 68. *Quid dicam scapulis et pedibus puerorum, servorum, lepide pro, servis, quum vestes petunt et calceamenta, quibus hameri ac pedes tegantur, spirante Aquilone in Decembri, vel potius Aquilone Decembri, hiberno: nam etiam æstivus est, qui etesias dicitur. Vide Plin. II, 47, et 49; XVIII, 34. Conf. Var. Lect.*

VAR. 69. *Aspectate, 47, 48, 64.*

NOT. 69. Dicamne, durate vos, fortiter tolerate frigus, et exspectate cecadas, adventum cicadarum, hoc est, æstivi temporis? (conf. Plin. II, 26 et 27). Interea illi frigore enecarentur. Lepida verba, haud dubie efficta ex Virg. Æneid. I, 207, ubi vid. Cerda et Heyne. Confer Sueton. Calig. c. 45.

VAR. 70. *Dissimiles pro dissimules, 16, 18—24. Vide ad II, 3. — Ut omitas, 15, et mitas, 23.*

NOT. 70 seq. Facete draucus beneficia sua exprobrat; ut, quamvis dissimules et mitas, prætermittas, nibili facias, cetera officia mea ac beneficia, tibi præstita. — *Quanto metiris pretio, quanti facis.*

NOT. 71. *Tibi deditus devotusque cliens, addictus et ad officia quævis tibi præstanda paratus.*

NOT. 72. *Uxor tua virgo maneret, non gravida facta esset, propter tuam impotentiam.*

NOT. 73. *Ista officia, hoc, scilicet ut efficerem, quod tu ipse non posses. — Quibus modis, quam vehementer, suppliciter et sæpe.*

NOT. 74. *Puellam, uxorem tuam, fugientem, e domo tua aufugere volentem, amplexu meo rapui, ex fuga retraxi. — Puella, hoc loco uxor, ut virgo, nympba, παρθένος, νύμφη; vide ad II, 59.*

NOT. 75. *Tabulas dotis vel nuptiales jam ruperat, quod fiebat in divortiis, et signabat alias (conf. II, 118), alteri jam nubere volebat. In his tabulis solennia erant verba: « Procreandorum canssa liberorum uxorem duci; » et in divortiis rumpebantur tabule. Conf. Tac. Ann. XI, 30, ibique Lips.*

VAR. 76. *Hæc, 25, 27, 45—50, 55—63, 65—69, 71—74. Ergo, 46, 47, 48, pro ego.*

NOT. 76. *Tota nocte, totius noctis laboribus redemi, placavi iram tibi que reconciliavi.*

NOT. 77. *Te plorante, metu infamie ac repudiî, foris, ante januam*

30 VARIE LECTIONES ET NOTÆ

eubiculi. *Testis mihi lectulus*, etc. Conf. Catull. VI, 6—11, et Ovid. Am. III, 14, 26. Εἰνὶ δὲ στυαίῳ, Βακχίῳ ὅτι πῖν' ἐπὶ κρητὰ ἐξῆς. ὅς κ' ἄντα μάρτυς ἐπαρπάρο, Aselepiad. Epig. XXVII, 11, 12; in Brunck. Anal. tom. I, pag. 217, ubi conf. Jacobs ad Antholog. Græc. Vol. I, P. II, pag. 47.

NOT. 78. *Ad quem pervenit*, a quo auditus est. — *Lecti sonus*, crepitus. Conf. Catull. loc. laud. et Ovid. Am. III, 14, 26. — *Fax dominæ*, uxoris, præ libidinis impatientia gannientis in concubitu et subantis. Confer ad VI, 64, 65; Horat. Epod. XII, 11, et Ovid. Am. III, 14, 25. — *Dominæ*; vide ad VI, 30.

VAR. 79. *Et dirimi*, 22. — *Jam fere solum*, 24.

NOT. 79. Confirmatio prioris sententiæ: *in-tabile* autem apud homines mulierosos et pathieos est conjugium: quippe ii mulieribus a se duetis non possunt satisfacere. Aeh.

VAR. 80. *Servabit*, 10, 13, 17 a m. sec. 19.

NOT. 81. Distinctionem non mutavi, quamvis suadente Aeh. ita capiente mentem poetæ: *Quo te circumagas*, quocumque te veritas, ut subterfugas vim argumentorum meorum et ingrati animi exensationem invenias, *quæ*, quocumque ex meritis beneficiisque meis, *prima aut ultima*, primo aut ultimo loco, *ponas*; *nullum ergo*, etc. Vulgo hæc jungunt præced. verbis et interpungunt: *Quo te circumagas? quæ prima aut ultima ponas?* quo fere sensu Virgilium dixisse putant, *quæ quibus onteferam?* Æneid. IV, 371. Bahrdt exponit: *quæ primo aut ultima ponas*, scilic. in rationibus, ut sententia sit; quocumque demum modo rationes subdlexeris, debitor mihi eris, nostræ rationes sibi non respondebunt, hoc est, beneficiis non paria erunt. — *Vulgatam* sequimur. Eo.

VAR. 82. *Et pro ac*, 23. *Aut*, 24.

NOT. 82—90. Confer ad I, 55 seq. Verba sareasmī et indignationis plena.

VAR. 83. *Aut filia*, 17—20, 45. *Quod filia*, ex 11, et duobus MSS. Paris. nunc pro vulg. *vel filia* substitui tamquam venustius aptiusque ad augendum beneficium. Favent etiam huic lectioni verba sqq. *spargere argumenta viri*, de quibus vid. Comm.

VAR. 84. *Libris auctororum*, 7, 11, 20—24, 29. *Titulis actorum adspargere*, vel *tabulis actorum spargere* legebat Serv. ad Virg. Georg. II, 50a.

NOT. 84. *Tollis liberos*, etsi spurios. Vid. ad VI, 38.

NOT. 85. *Argumenta viri*, indicia virilitatis, liberos, procreatam so-

* Vetus Schol. « In coitu non tacentis, quod virgo erat; ut sit mariti major infamia. »

bolem, *gaudes libris actorum spargere*, eorum nomina inserere, vel potius passim adnotare, ut ad plures spectet liberos. Vide ad II, 136. — *Foribus suspende coronas*; nam cironis ornabantur fores domus puerperæ.¹

VAR. 86. *Posses*, 11, 16.

NOT. 86. *Famæ*, infamiae, *opponere*, quum vel ne dicaris orbis esse et inhabilis soboli procreandæ, aut mulier et cinædus. Confer Lucillii Epigr. VII, in Brunek. Anal. tom. II, pag. 318. — *Fama* apud poetam est, secundum cl. Crammer, nota orbitati ex legum censura iniusta, nam ex lege Papia, haud paullo mitior orbi conditio quam cælibis erat. ED.

NOT. 87. *Jura parentis*, quæ vulgo *jus liberorum*, et Tac. Ann. III, 28, *privilegia parentum* dicuntur, hoc est, præmia maritorum patrumque honores et commoda, ut scil. præferrentur aliis in petitione honorum (vid. Tacit. Annal. II, 51), in sorte et longiore administratione provinciarum (vid. Tac. Anu. XV, 19, et Dio LIII, 13), et in omni magistratu (conf. Gell. II, 15), ut honestiorem in spectaculis locum obtinerent (vid. Suet. Aug. 44), ut, qui plures haberent liberos, in Urbe tres (unde illud *jus trium liberorum*), in Italia quatuor, in provinciis quinque, a tutela aliisque muneribus personalibus immunes essent, etc. — Multa, inquit Crammer, ad hunc locum Satirici, e penitissimis jurisprudentiæ Romanæ penetralibus haustam, et ab interpretibus ad nnum omnibus pessime adhuc tractatum, dici poterant, inprimis post detecta Gaii Jcti opima spolia Veronæ suspensa, nisi diligentiam nostram nuper prævertisset industria et eruditio viri ampl. Hugonis in Histor. Jurispr. Rom. pag. 557, edit. octavæ. ED.

VAR. 88. *Legati omne*, 44, prob. Heins. ad Ovid. Her. Epist. VIII, 124, quem vid. Sed verendum est, ne poete sic elegantia obtrudatur, quæ forte nulla est, et quæ sunt respicit, sunt non recordatus est. Confer infra ad X, 155. — *Rapis*, 18.

NOT. 87—90. *Lege Papia Poppæa* cautum erat, ut cælibes ex aliorum testamentis nihil caperent, nisi e proxime junctorum, et nisi post testatoris mortem intra centesimam diem matrimonium contraherent; orbi non nisi dimidium; solitarii vero, hoc est, unius filii vel filiae parentes, *legatum omne* sive solidum;² utque decima pars legati *caduca* esset, sive in fiscum caderet, si legatarius earet liberis.³ — *Caducum*, quod sine

¹ Vide ad VI, 51, Meurs. Att. Lect. IV, 10; Sagittar. de Jann. Vett. c. 30, § 20, et Bartholin. de Puerpp. Vett. p. 105.

² Non majorem tantum partem,

quod Lipsius suspicabatur in Exe. ad Tacit. Annal. III, 25—28.

³ Ulpianus, tit. 17: « Quod quis, inquit, sibi testamenti relictum, ita ut jure civili capere possit, aliquis ex

32 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

mea opera caducum fuisset: *dulce*, quod ex insperato et mea opera tibi obtigit, et in te tuosque liberos, quos mihi debes, *cecidit*. Legatis enim hæc conditio adjungi solebat: *quandoque liberos habuerit*. Legis autem Papiæ Poppæe duæ erant partes, *nuptialis* una, altera *caducaria*, quæ de *caducis* legatis agebat.

VAR. 89. *Junguntur*, 10, 11, 12, 14—17, 45—50, 54—69, 71—74, et omnes fere Codd. Paris. unde recepit Ach. cujus nota est: *præsens tempus aliquando pro futuro usurpatur ac sæpe sæpius vividius est*. — *Caduco*, 60, 64, 65.

NOT. 89, 90. *Commoda præterea junguntur*, adjunguntur, accedent per me, *multa caducis*, his legatis, quæ in te tuosque liberos cadent, *si numerum, si tres*, hoc est, numerum trium liberorum, *implevero*. Multa enim præmia proposita erant iis, qui liberos, plurima vero iis, qui tres pluresve haberent.¹

NOT. 90. Verba poetæ, *simulantis miserationem: Justa doloris..... affert*.

NOT. 91. *Ille dives avarus*, Virro. *quid affert*, quid dicit, quo se excuset?

NOT. 92—102. Respondet Nævulus. — *Negligit*, contemnit me, non curat, nihil dat. — *Bipedem asellum*, stultum hominem, qui eandem operam gratis præstet, servum draconemque simplicem et robustum, vel bene mentulatum, quem eodem modo decipiat. Nota C. Valesii est: « *asellum*, hoc est, pædionem bene mentulatum asini more, quales fuisse Commodo et Elagabalo, *δρυς* et *δρυεὶδης*; hinc dictos, tradit Lampridius. A Phædro in ultim. fabul. lib. III, et in Copa Virgilii *asinus* vocatur *delicium Gallorum*, scilic. quod illis nimium lascivis fœdæ libidinis ministerium præstabat, ut docet Apuleius in Milesia. » Conf. supra ad I, 59, in nota 33.

NOT. 93. *Hæc vero*, quæ de Virronis turpitudine et avaritia dixi, sunt secreta, *tibi soli commissa*, credita. — *Celare momento*; vid. ad V, 71.

NOT. 94. *Intra te fige*; vid. ad V, 12.

VAR. 95. *Lavis*, non *lævis*, 17, 19, 23, 24, 60, 65. Recte.

caussa deinde non ceperit, caducum appellatur, veluti ceciderit ab eo (et in alium, vel fiscum) v. g. si cælibi vel Latino Juniano legatum fuerit, nec intra dies centum vel cælebs legi paruerit, vel Latinus jus Quiritium consecutus fuerit; aut si ex parte hæres scriptus vel legatarius autæ apertas ta-

bulas decesserit, vel peregrinus factus fuerit. » Conf. ad VI, 38, quosque ibi laudavi, Bach. et Lips.

¹ De quibus commodis et de celebri illo *jure trium liberorum*, vide Lips. Exc. ad Taciti Annal. III, 25; iutpp. Gell. II, 16, et Rader. ad Martial. II, 91.

NOT. 95. *Pumice levis*, mollis et cinædus; vid. ad II, 12, et VIII, 15.

NOT. 96. *Qui modo omne secretum mihi commiserat*, tanquam familiari suo. Conf. III, 113. — *Ardet nunc ira et indignatione*.

NOT. 97. *Quidquid scio*, omnia aræana, quodque secreto opera mea usus sit.

NOT. 98. *Aperire caput vulneribus*, hoc est, vulnera ei infligere. — *Candelam*, ignem, *apponere valvis*, foribus (ut cereum ardentem ante meretricis fores abjicere in Curii Fortun. lib. I), *pedes meas incendere*. Conf. XIII, 145, 146.

VAR. 99. *Non contemnas*, 14. *Ne contemnas*, . . . *nunquam careas annona veneni*, 11, 15, non improb. Schurzli. ut sit quasi apostrophe ad cellam venenariam. — *Nec despicias*, 23, 60, 65, 77.

NOT. 99. *Nec contemnas aut despicias*, cave etiam nibili pendas hoc, quod his opibus, etc. vel potius; cave contemnas hominem tam mollem atque effeminatum, quoniam his opibus, hoc est, divitiis, vel in tantis opibus, *nunquam cara est annona*, pretium, *veneni*, hoc est, tam divites homines emere et possunt, et solent venenum, quo necent eum, a quo ne evulgetur turpitudine sua verentur.

VAR. 100. *Nunquam careas*, 11, 14—17, 20—24, 45, et XV Codd. Paris. *Careas nunquam*, 18.

VAR. 101. *Teges*, 15.

NOT. 101. *Ergo occulta*, secreta tibi a me commissa, *teges*, ut curia Martis Athenis, ἄρειος πάγος (*Areum judicium*, apud Tacit. Ann. II, 55), celeberrimum illud Atheniensium δικαστήριον, seu ἡ ἐν ἄρειῳ πάγῳ βουλὴ in Acropoli, cujus iudices, ἄρειοπάγισταί, quidquid in eo agebatur, alto premebant silentio (unde etiam proverbio quis dicebatur ἄρεσπαγίτου σωπλοῦντες et στεγανώτιδες), et κρύβδην φησίζαν solebant. Eosdem propterea noctu et in tenebris iudicasse putant, nisi potius ἐν νυκτὶ καὶ σκότῳ δικάζουσιν, ὥς μὴ ἐς τοὺς λήγοντας; ἀλλ' ἐς τὰ ληγόμενα ἀποβλέπουσιν, Lucian. Hermot. c. 64. — Hinc Persius, Sat. IV, « Nigrum scis ponere Theta. » Areopagus dicitur ab ἄρης, Mars, et πάγος, saxum, collis: hic enim a Neptuno Mars homicidii accusatus coram duodecim Diis, sex sententiis absolutus est. En.

NOT. 102—103. Verba poetæ, quibus confer Petron. Fragm. IX, in Wernsdorf. Poet. Latin. min. tom. III, pag. 75, et Sarisber. Polier. III, 12. — *O Corydon*, o stulte, demens, rustice, rerum imperite; ex Virg. Eclog. lib. II, 56 et 69. En.

1 Vide Macr. Sat. VII, 1; Meurs. 19; Scalig. ad Pansan. I, 28; Perizon. ad Elian. V. H. V, 15.

34 VARIAE LECTIONES ET NOTÆ

VAR. 103. *Loquuntur*, 13, 22, 24, et X MSS. Paris. quod nunc pro vulg. *loquuntur* revocavi cum Ach. quia sequitur *elamant*.

NOT. 103. *Ut*, quamvis. — *Jumenta loquuntur et canis et postes et marmora*, quemadmodum proverbio dicitur etiam *iuxta loquuntur*. Confer Propert. I, 18, 4; Habacuc. II, 11; Catull. VI, 7, ibique Doering.

VAR. 105. *Tolle*, 15. *Tollito* pro vulg. *tollite* nunc recepi cum Ach. ex 10, 13, 16, 17, a m. sec. 18, 19, 25, 27, 46—50, 54—69, 71—74, 77, et quibusdam Codd. Paris. nam verba *claude* et *junge* præcedunt.

NOT. 105. *Fela tegant rimas*, conf. Martial. I, 35, 5 seq. XI, 46, 3 seq. et supra ad VI, 228. — *Ostia* et *januae* propr. dicuntur fores in liminibus ædium, introitum dantes, quasi *os* et *Janum*. Confer Cic. N. D. 2, 27, *junge ostia*, *claude*, ut *junctas fenestras* dixit Horat. Od. I, 25, 1.

VAR. 106. *Clamant* et *elament* omnes Codd. nostri et Paris. nec non 45—50, 54, 55, 57—69, 71, 72, 73, 77. *Taceant* substituit Pithæus, quem secuti sunt editores recentt., putantes illud contra mentem poetæ dici. Sed recte eam cepisse videtur Ach. quo præeunte veram et aut. lect. omnium librorum nunc restitui et mutavi distinctionem. *Tollite lumen E medio, elaves omnes, prope nemo recumbat* emend. Schurzfl. quia non apte dicatur *omnes*, si soli aut hini sint intra conclavia. Ipse olim auspicabar *jaceant*, scil. in lecto, sen somno et media nocte (*ad cantum galli*, vs. 107, quo potissimum tempore aliquid clam fieri potest et solet) *omnes servi* ac reliqui, qui in ædibus sunt, et remoti a cubiculo domini, *prope* hoc cubiculum *nemo recumbat*, etc. Sed non est, quod emendemus, quæ satis conveniant, et reponamus *taceant*, quod male repeteretur.

NOT. 106. *Clamant omnes*, tantæ infamiae palam adversantur, contra assurgunt; Ach. Conf. Var. Lect. — *Prope* cubiculum.

VAR. 107. *Galli cantum*, 11, 14. — *Ipsæ*, 20. — *Secundum*, 17, 72.

NOT. 107. *Quod tamen ille dives dominus ac cinædus facit*, libidini indulgens, *ad cantum galli secundi*, hoc est, secundum, adeoque tempore antelucano, ut *mox ante diem*: nam gallus primum a media nocte canit, et deinde medio inter *μεσσηνιαν* et auroram spatio. Quare galli noctu canant, disquirunt Cic. Div. II, 26; Plin. X, 21, seu 24 (ubi vid. itpp.), et Cæc. Rhodig. XIV, 13. — Macrobian. Saturn. I, 3, noctem dividit hoc modo: « primum tempus est mediæ noctis inclinatio, deinde gallicinium, post conticinium, quum et galli conticescunt, et quiescunt homines. » Ed.

VAR. 108. *Sciat*, 45.

NOT. 108. *Proximus*, vicinus, finitimus, *caupo ante diem*, jam eodem fere tempore, quo factum est, paulo post *sciet*, a servis comperiet, et

audiet simul, quæ pariter finxerunt, affluerunt, commenti sunt, *librarius*, *archimagiri* et *carptores*, hoc est, servi: nam

Fama malum, quo non aliud velocius ullum:

Mobilitate viget viresque acquirit eundo.

Virg. *Æneid.* IV, 174 seq. Cum delectu positus est *caupo*; nam in *eau-pouam* multi, ùque *rumigeruli*, quotidie et jam summo mane conveniunt: præterea *proximus* est. — *Librarius* servus, scribe, qui libros, epistolas al. describit. Aliis est servus *libræ* præpositus *cusinarum*, aut *fereulorum* diribitor et index e *libro*. — *Archimagiri*, ἀρχιμαγειροι, magistri coquorum. — *Carptores*; vid. ad V, 120, et Lips. Saturn. Serm. II, 2.

VAR. 109. *Libarius*, hoc est, *dolciarius*, conj. non nemo, teste Plathnero.

VAR. 110. *Raptores*, 4. *Partores*, 6, 21. *Captores*, 14. Nec desinere, quibus hæc arderent: eos tamen non bonos veterum conviviorum arbitros fuisse, dicit Lips. Saturn. Serm. II, 2. — *Quid*, 17 a m. pr. 19, 46, 48, 59, 60, 64, 65. *Qui*, 47. Sed gravius est *quod erimen*. Nullum est crimen, quod non componant, etc. — *Carmen*, 49, 60, 65.

VAR. 111. *Dominum*, 24.

NOT. 110, 111. Senece. Epist. 47: «Infelicibus servis movere labra ne in hoc quidem, ut loquatur, licet; virga murmur omne compescitur et ne fortuita quidem verberibus excepta sunt; ... sic fit, ut isti de dominiis loquantur, quibus eorum domino loqui non licet.» — *Crimen componere*, fingere, comminisci, ut apud Cicer. Verr. II, 61. *Rumoribus* malis, quos de dominis suis spargunt, *ulciscuntur baltea*, hoc est, eorum verbera. — *Baltea* autem propr. accipio de cingulis e corio, non de loris vel flagellis, quo sensu nusquam vox legitur; etsi sententia fere eadem est.

NOT. 112. *Per compita*, ubi plurimi homines conveniunt.

NOT. 113. *Notentem* querri a garrulis istis eorumque ngas audire. Conf. verba garruli apud Horat. Satir. I, 9, 14 seq. *Vinosus*, ebrius, qui omnia, etiam arcana, effutire solet. *Inebriet*, facete h. loc. de *vinoso* pro obtundat vel impleat, *aurem*, ut *spiritus neris flatibus venenatis inebriatur*, apud Sidon. Epist. I, 5. *Aures sermonibus referre* vel *imbuer*, apud Cie. pro Rab. Post 14, et Tacit. Hist. IV, 7. Sic et Galli dicunt: *enivrer quel-qu'un de son babil*, seu *caquet*. Similiter fere Romani *bibere*, *haurire*, *trahere auribus* vel *oculis*, pro cupidissime audire et intentissime videre, metaph. ab aviditate bibendi petita. *Aurem miseram*, tuam, qui sic misere torqueris: miserrimum enim est, garruli ineptiis patientes præbere aures.

VAR. 114. *Roga*, 16.

NOT. 114. *Illos servos. Paulo ante*, supr. vs. 93—101. *Petebs*, scilic. taciturnitatem.

NOT. 116. *Quam potare tantum Falerni*, vini præstantissimi, et quidem *subrepti*, furtim ablati, quod dulcius esse dicitur, *quantum bibebat Lau-*

fella, matrona, *faciens sacra*¹ *pro populo*, pro ejus salute, Bonæ Dæ, in cujus sacra largiter potabant mulieres; de quo vid. VI, 314 seq. ubi etiam ipsius *Laufellæ* vinolentæ mentio facta, vs. 320 seq.

VAR. 117. *Saufeia*, 61, 70, 75, 76, 77, 82. *Laufeia*, 27, 50, 54, 58, 64. *Laufella*, 14—17, 20, 21, 22, 24. *Laufella*, 10, 11, 18, 19, 23, 25, 45, 46, 48, 49, 56, 57, 59—63, 65—69, 71—74, et omnes Codd. Paris. unde illud revocavi enim Ach. vid. supra ad VI, 320.

VAR. 118. *Est recte*, 18, 25, 46—49, 54, 57—60, 64, 65. *Recte pro recte est*, 10, 13—17, 19—24, 45, 50, 56, 61—63, 66—69, 71—74. — *Tum propter*, 10, 13, 15, 16, 19, 20, 27, 45. — *Pluria*, 11. — *Tum his revocavi ex* 11, 19, 20, 24, 31 a, 50, 56, 59, 61, 62, 63, 68, 74. *Tum de his*, 60, 65, et Codd. Ascens. ac Pontani. *Tum istis*, 64. *Tunc istis* reliqui, etiam Hennin. Omnia hæc substituta, ut fulciretur versus, qui tamen non ruit: nam litera *m* et vocales in fine vocis sæpe non eliduntur, et tum propter cæsuras atque hiatus, qui Juvenali frequentissimus est, produuntur. Conf. ad I, 151, et XV, 7; Oudend. ad Lucan. V, 526; Broekhus. ad Tibull. I, 5, 33, et ad Prop. II, 12 (al. 15), 1, 23, 101; Drakenh. et nos ad Sil. I, 109; X, 23, 29; XIV, 515. Hæc loca eorumque interpretes consulantur ab Ach. cujus hæc nota reprehendenda est: quoniam litera *m* non eliditur, brevis fieri debet ante vocalem, quod intelligere est in *circumcat*, *circumagat*, etc.

NOT. 118. Gravia sententia, ut notissima illa Ovid. Fast. IV, 311: *Conscia mens recti famæ mendacia ridet*.

NOT. 119 seq. *Ut contemnas linguas mancipiorum*, servos loquaces et domino maledicentes; *nam lingua est pars pessima mali servi*, tales servi sunt pessimi: *deterior tamen*, pejor, vilior et magis contemnendus est *hic dominus, qui liber non erit ab illis*, quorum vitam sustentat, a servis, hoc est, qui illis obnoxius est eorumque linguas propter vitia, quorum illi sunt conscii, timere debet; vel *hic tamen dominus, qui liber non erit a cupiditatibus et vitiis*, *deterior est illis*, quorum, etc. hoc est, servis suis: nam servorum quasi servus est. Hoc præclare dictum è sententia Stoicorum: πάντες κακοὶ δούλοι, cui confer egregia loca Horat. Sat. II, 7, 81—94, et Epist. I, 16, 63—68. Ille videtur poetæ sententia, etsi paullo durius expressa.

VAR. 120. *Pars maxima*, 25, 45—48, 55—60, 65.

NOT. 122. Descriptio servorum, quorum menstruum stipendium ac demensum erant quatuor, si Donato ad Terent. Phorm. I, 1, 9, vel quinque, si Senecæ Epist. 80 fides habenda, modii frumenti et denarii

¹ Ut apud Cic. Mur. 41, et ad Brut. epist. 14 al. nude et sacrificium pro populo fieri, in Sen. Epist. 97, et Cic. Leg. II, 9; nec non simpl. *pro populo fieri* ap. Cic. ad Att. I, 12, vel *facere vitula* Virg. Ecl. III. 77.

totidem; unde h. loc. *farre et are*, frumento et pecunia, *custodit*, sustentat, *animas*, vitam, ut VI, 501, et XV, 94. — *Farre*, quodlibet frumenti genus significatur. Triplex notat Plin. XVIII, 8. Triticum, siligo et far: hoc et ador, et adorenū vocatum est, et durissimum, et contra hiemes firmissimum, ibidem perhibetur, ac primus antiquis fuisse in Latio cibus. Capite vero præcedenti populom romanum ait farre tantum e frumento trecentis annis usum. Farris etiam usū in sacris commendatur, unde et pium far vocitatum. Hinc et farreatio dicta, sacrificium in quo farreum libum offerebatur, ad sanciendas solemni ritu nuptias sacerdotum. Meminit Plin. lib. cit. c. 3. — De servorum demenso vide ad VI, 130. E.D.

VAR. 123. *Possis*, 17, 18, 24, 46—49. *Possit*, 19. — Hic versus, qui silentio præmittitur ab interpretibus, quoties cum legi, semper me offendit (nam et languet meraque repetitio est vs. 119, et *ideirco* plane ineptum videtur hoc loco); semperque putavi, hanc esse glossam in margine adscriptam, ad vs. 119, *his præcipue causis, ut linguas mancipiorum contemnas*. Quorum verborum haud dubie interpretamentum fuit: *Idcirco ut possis linguam contemnere servi*; quod quum in textum irreperet, perperam a librariis in eum, quem nunc occupat, locum est translata, et *possim* repositum pro *possis*, quod tamen et ipsum in 17, 18, 24, 46—49, et quibusdam MSS. Paris. legitur. Eo minus autem illi dubitarunt, quin hæc verba ab ipso poeta essent profecta, quum glossa ista versus esset hexameter; quod vero, vel casu fieri potuit cæco, vel parva verborum transpositione. Confer Excurs. ad Sat. V, 90, 91. — Has conjecturas vidi postea firmari auctoritate non tam Cod. 13, e quo hic versus una cum seq. eiectionis est (ut trecenti alii; unde haud quidquam fere momenti habet in re critica), quam duorum MSS. Paris. a quibus abest, et eodictis vetustissimi 8, in quo versus 118—124, hoc ordine ac modo leguntur:

Vivendum recte, eom propter plurima, tunc est
Idcirco, ut possis linguam contemnere servi,
Præcipue causis, ut linguas mancipiorum
Contemnas. Nec lingua mali pars pessima servi.
Deterior tamen hic, qui liber moverit illos,
Quarum animas et farre suo custodit et are.
Utile consilium; etc.

Hinc Pithoeum quoque jam olim versum hunc tollendum de medio, ut suppositum, aut potius duplicem quasi censuisse animadverto. Sic in eodem MS. mox post vs. 134 legitur hic: *Gratus eris; tu tantum facis imprimere dentem*.

NOT 123—129. Verba Nævoli.

VAR. 124. *Consilium nunc, sed commune*, 16, 19. *Consilium, sed nunc commune*, 18. *Consilium mihi, sed commune*, 25, 27, 45—50, 54, 55, 57—60, 64, 65.

NOT 124. *Utile consilium dedisti* scilic. supra vs. 118 seq. *sed commune*,

38 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

quod non ad me tantum, sed ad Virronem quoque, vel ei similes, quin ad omnes pertinet homines.

Nor. 125. *Post damnâ temporis*, majori vitæ parte transacta et consumpto etatis robore. *Deceptas spes* emolumentî, e laboribus officiisque, Virroni præstitis, ad me redundaturi.

Nor. 126—129. Juvenes comparent inpr. Hurat. Od. I, 4, 21 seq. 11, 6 seq. II, 11, 5 seq. 14, 1 seq. et IV, 7, 14 seq. Alia loca laudâvit Koenig. ad Pers. V, 153. Ad rem augendam spectant epitheta *velox*, *angustæ* (brevis) et *brevissima*; sed nimia quoque ex orationis ubertas, et suspicari fere possis, verba *velox Flosculus angustæ miseræque brevissima* esse lacinias a versificatore aliquo adsutas. *Festinat enim decurrere, velox Flosculus, angustæ miseræque brevissima vitæ* Portio distingui jubet Wakef. ad Lucret. III, 972. — *Decurrere*, ut al. ævum currit, labitur, volat, Τρέχας δῖρατος γὰρ εἷς βίος τρέχει καὶ ὀλίγη, Anacr. IV, 7, 8. Confer Bentl. et Mitscherl. ad Horat. Od. II, 5, 13. — *Flosculus vitæ*, ut ἀκμή et ἀκαζέουσα ἄλκις, vel ἄνθος ἔλας ἀπὸ κμαίνου, apud Pind. Pyth. IV, 281; ἀκαζίν ἄνθος ὄρας, apud Anacr. XXXIV, 4, et similia passim obvia. *Portio vitæ*, jam initio a Parcis designata, ut *præmente tempora lucis*, apud Tibull. III, 3, 9. et *vitæ summa brevis* apud Horat. Od. I, 4, 22. In verbis *decurrere flosculus* diversi generis imagines et metaphoras junxit poeta, ut in eadem re Rufinus Epigr. VIII, 5, in Brunck. Anal. tom. II, pag. 392. Ἄ πῶς τις κατέλας τὸ πρὶν θεστικὸν ἄνθος, ad quæ verba Jacobs ad Antholog. Græc. vol. II, part. III, pag. 159, notat, in ejusmodi vocabulis, quorum metaphorica significatio frequentî usu fere oblitterata fuerit, non accuratam adeo diligentiam fuisse sequioris ævi poetis.

Nor. 128, 129. Quin adeo dum loquimur, fugerit invida ætas, Horat. Od. I, 11, 7. *Serta, unguenta* et *puellæ* spectant potissimum ad epulas et comessationes. *Serta*, proprie στήματᾱ (*stemma* VIII, 1, *Laub*,.... und *Blumenguirlanden und Festons*). Pancarpi (Fruchtschmuck), quibus ornabantur pocula, januæ, altaria, atria; a quibus differebant coronæ et *corollæ*, στέφανοι, στεφανίσκοι; vid. Böttig. Sabina, p. 191, 192. *Unguenta*; vide ad VI, 303, et XI, 122. Unguentis etiam pretiosissimis capilli mollium virorum feminarumque semper delibuti erant; vide Spanh. ad Callim. in Apoll. vide 38 seq. et Burm. ad Ovid. Her. XV, 76. — *Puellas*; vide ad XI, 162. — *Obrepiit*, præclare de senectute, quæ præter opinionem et non intellecta, ita, ut vix ac ne vix quidem sentiamus, adventat; ut apud Lucret. I, 415. • Tarda per membra senectus serpit; • apud Ovid. Met. X, 519.

Labitur occulte fallitque volatilis ætas,

et Fast. VI, 771,

Tempora labuntur, tacitisque senescimus annis.

Sic • obrepiit adolescentiæ senectus, • dixit Cic. de Sen. cap. 2; • Au-

ctinno obrepat hyems, » Lucil. in Ætna, vs. 237. ¹ « Γῆρας ἐπιερχόμενον, » Solon, Epig. XIII, 10, et « Τὸ δ' ἀργαλέον καὶ ἄμορπον γῆρας ὑπὲρ καρπῆς αὐτοῦ ὑπερχεῖται, » Mimnerm. IV, 4, in Anal. Brunck. tom. I, pag. 61 et 70. Coofer Ausoo. Epig. XIII, ubi etiam verba Iuvenalis transcripsit.

VAR. 130. *Patius nunquam*, 30. *Patius* scribeodum potabst H. Vales. ut sit quasi *patens*, *patulus*, cinædus τὸν ὑπὸ πρῶκτος, λακκόπρῶκτος, node in Priapeis *nec tibi tener puer patebit ullus et qui (cunoo) tanto patet indecens hiatus* et al. Sed *pathicus* videtur potius esse παθικός (etsi hæc vox non in usu fuit), qoi mollebra patitur, πᾶσχι, παθῆι, παθεύεται.

NOT. 130—134. Respondet poeta et quidem facete, apte consolans draucum et exhortans ad persequendum eundem vitæ cursum. *Ne trepida*, non est quod anxius sis animumque despondeas. *Amicus pathicus*, cinædus, a te drauco corrumpi cupiens.

NOT. 131. *Stantibus et salvis his collibus*, quamdiu Roma superstes erit; vide ad VI, 296. — Romæ colles sunt Palatinus, Aventinus, Esquilinus, Quirinalis, Cælius, Viminalis, Tarpeius, qui et Capitulinus. Sunt vero præterea Janiculus et Vaticanus. Martial. Epigr. IV, 64:

Hinc septem domians videre montes,
Et totam licet æstimare Romam.

Eo.

VAR. 132. *Conveniunt*, 10, 14, 12, 14—25, 27, 45—50, 54—69, 71—74, 77, et multi Codd. Paris.

NOT. 132. *Et carpentis et navibus*, et terra et mari, *undique*, ab omnibus orbis terrarum partibus et locis, molles turpesque homines Romam confluunt, tanquam ad emporium libidinum. Δεινώς et vere!

NOT. 133. *Qui d'igito sculpunt uno caput*, molles, effeminati ac bene comiti, qui, si caput prurit, noo tantum digito illud scabere soleot, ne capilli apte compositi atque calamistrati turbentur. Sic Lucianus dixit, « Τὸ δ'αὐτὸν ἄκρῳ τὴν κεφαλὴν χνᾶσθαι, » et « Relatum ad caput digitum, » Senec. Epist. 52. Id io Pompeio potissimum notarunt Calvus poeta ap. Seec. Controv. III, 19; Plut. io Pomp. cap. 48; Opp. tom. I, p. 645; tom. II, pag. 89; E. ed. Francof. et Ammian. Marcell. lib. XVII, 11, 4. Conf. Spanheim. ad Julian. Cæss. pag. 171.

NOT. 134. *Spes altera*, futuri temporis, *longe major superest* tibi. Vct. Schol. « Multos imberbes habes tibi crescentes. » *Tu tantum erucis imprime dentem*; » lepidum consilium: comede herbas, ad Venerem exstimulantes, ut fortis sis et paratus ad libidinem exercendam. Talis herba est *salax eruca* (*weisser Senf*).²

¹ Non, quia seecutus et hominis et anni (hyems) nigra ac tarda est, quod ad Loel. lib. I, monuit Wernsdorf.

Poet. Latio. mio. tom. IV, pag. 138.

² De qos vide Colum. X, 103, 109, 372; Ovid. Rem. Am. vs. 799; Burm.

VAR. 135. *Clato* quidam edidit. Sed est *Κλῆδοι*. — VAR. 136. *Gaudet* 15.

NOR. 135—150. Verba Nævoli. *Hæc exempla parva felicibus*, hunc agendi modum præcipe iis, qui me feliciores sunt, aliis draucis, qui eodem vitæ genere opes collegerunt. *Mea Clotho et Lachesis*, Parcæ meæ (cunf. ad VIII, 105), *gaudent si pascitur*, alitur (vide ad III, 141) *inguine venter*, triste fatum jubet, me contentum esse tenni victu, quem mihi re venera paro. * Meo fato sufficit (Parcæ enim regunt fata), si me eo questu tucar et meo inguine pascam, ut apud Martial.

Mentola quem pascit, non, puto, purus homo est.

Confer Vales. Usque adeo infelix sum, ut vix industria inguinis ad victum sufficiat; vet. Schol.

VAR. 137. *Ture scriptum* in 17, 19, 20, 22, 60, 65, ut in plerisque libris vet. *Thus* vero a *θύτῃ*, non a *tundendo* dictum videtur.

NOR. 137. *Lares parvi*, parva eorum simulacra (vide XII, 87, 88), ad inopiam Nævoli spectant, ut *ihus minutum* et *tenuis corona*.¹ *Nastri Lares*, mihi favescentes, * vel potius domestici et privati (a quibus differant Penates Laresque publici), ut XII, 89, poeta dixit: * *Nostrum Juvem Laresque pateruos*. * De *Laribus*, vide *Crenzer's Symbolik*, tom. II, p. 83, 442 seq. *Thure, farre* et *corona*, oblati, tanquam muneribus, *Lares exorare*, hoc est, orare vel valde orare, ut * *thure* multo vocare Venerem, * dixit Horat. Od. I, 30, 2. *Thus*, frutex Sabæ, quam putant esse Juniperum Phœniceam Linn. — *Tenui corona exorare parvus Lares*, ut

Parvus cornuantem mariæ

Rore deus fragilique myrto,

ap. Hor. Od. III, 23, 15, 16, ubi vide Mitscherl. Conf. similem locum infra, XII, 87, 88.

VAR. 138. *Exornare*, 11, 15, 16, 23, 24, 25, 27, 45—50, 55—69, 71—74, et XIII Codd. Paris. Quod non plane respiciendum: nam sæpius verbum pluribus jungitur nominibus, quamvis uni tantum et postremo prorsus conveniat.

VAR. 139. *Fingam*, 11, 14, 20, 29. Utraque lectio notatur vet. Scholio: * *Constituam, componam, habeam*: aut certe, quia in ceris vota *figuntur* apud templa. * In Cod. Schurzfl. hoc acholium forte rectius legitur: * *Quando ego comminiscar quid, constituam*: aut quia certa in picturis vota *figuntur*. *

ad Anthol. lib. VI, epigr. 76; Ramir. ad Martial. III, 75, 3; X, 48, 10, Scalig. ad Virg. Moret. vs. 85; Hard. ad Plin. XIX, 8; XLIII, 10 al.

¹ Vide Mitscherl. ad Hor. Od. III, 23, 3, 4, 15, 16, 20; Heins. ad Ovid. Met. VIII, 637; Bentl. ad Horat. Ep.

I, 7, 58; Heyne ad Virgil. Æneid. VIII, 543. Male vetus Schol. * *Thus minutum* manna vocant, aut in invdiam Deorum Penatum *minuto* dicit. *

² Coufer XII, 89; Gron. Obs. I, 2, et ad Liv. 35, 12 Drak. et nos ad Sil. I, 118; XII, 193.

NOT. 139. *Quando ego aliquid figam*, forte captabo, consequar (ut fere nos *erzielen* dicimus) ut metaphora a venatoribus petita sit, qui feras telis confixas capiunt. Hæc explicatio et simplicior est ceteris, et lepida et ambigua: nam obscæno quoque sensu capi potest. Tale autem genus dicendi et satirico, et Nævolo drauceo convenit. Conf. Var. Lect. — Tamen alia referre libet. Veteres ubi vota conceperant, concepta tabellis inscribebant: ita conscripta signabant; obsignata affligebant deorum statuis, seu genibus; ea enim misericordie sedes consecrata est. Affligebant autem cera, atque Sat. X:

Propter quæ fas est genua incerare deorum.

En.

— *Quo sit mihi tuta senectus a tegete et baculo*, quo in senectute tutus sim a mendicitate. *Tegete*, tugurio, vide ad V, 8. *Baculo* mendicorum; nostrum *Bettelstab*. Simili metaphora Terentius dixit: « Mihi vere res ad rastros redit, » Heaut. V, 1, 58.

NOT. 140 seq. Multo nunc plura, quam quæ a mendicitate ipsum possint tutum præstare, sibi optat Nævulus: quæ sunt vota vel stolidi hominis (vide ad vs. 64, 65); vel mollis ac delicati, qui, in tali ævo ac vite genere, multarum opum rerumque indiget; vel denique faceti, qui ridicula ineptaque hominum vota imitatur. Posterior ratio ceteris præstare videtur. Hinc et mox, vs. 146 seq. lepide dicit Nævulus: *sufficiunt hæc, quando*, quandoquidem, quoniam, quæ dura fati necessitas est, *ego pauper ero: votum miserabile, nec spes his saltem*, ne horum quidem spes mihi est, *Viginti millia sestertiorum, fenus*, feneris loco mihi solvenda pro sorte feneri data, scil. quando figam?

VAR. 141. *Pigneribus* pro *Fignoribus*, 14, 23, et Priscian. lib. VI, quos sequutus sum. Sic plerumque *pignerare* (ut supra VII, 73), et ubi *oppignerare* scriptum reperies in libris sutt. Conf. ad XI, 40.

NOT. 141. *Pigneribus positis*, datis mihi a debitoribus, ut caverent mihi de pecunia mutua a me accepta. En lepidum hominem, cui non modo magna, sed et certa pecunia in optatis est! — *Argenti puri* (ut X, 19), non cælati, seu asperi, sine sigillis, ut apud Cic. Verr. IV, 22, 23, nisi malis, sine scoria, ut *aurum purum* apud Plin. XXXIII, 4 et 6. Illud etiam grave dicitur infra XI, 41: « Argentum grave sine ullo opere et nomine artificis, » Sen. Trauq. an. cap. 1, ubi vel Lips. *Vascula, quæ*

Ita Præteus jam hoc verbum explicuit. Vetus Schol. « Constitutam, componam, habeam: aut certe, quia in ceris vota *funguntur* spnd templa: aut habeam, ubi maneam, aut supra quod incumbam senex. » Lubinus: « Constitutam, componam, habeam meæ senectutis præsidium; fixam ali-

quid ac certum mihi statum, vel certas divitias vobis adjutoribus acquiram. » C. Valesius: habeo, ut V, 12; *fige* pro *pone, habe*. Rutgersius Var. Lect. V, 5, *figam* vota seu voveam, vide ad X, 55. Sed quænam ex his rationibus non dura est?

42 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

Fabritius Censor notet, hoc est, quæ sint decem pondo et amplius. C. Fabritius Luscinus censor anno 478. P. Cornelium Rufinum, his consulatu et dictatura functum, senatu movit ob luxuriæ notam, quod cenæ gratia decem pondo argenti facti haberet.¹ *Notare* et *nota*, vocabula propria de censoria ignominia ac pœna.

VAR. 142. *Et*, 15. — *Fabritius*, 24, 60, 65; vid. ad II, 154. — *Notat*, 15.

NOR. 142. *Duo fortes*, robusti servi lecticarii, de grege *Mæssorum*, servorum, ex Mæsia (hodie Bulgaria et Servia) Romam advectorum; nam ex Mæsia, Cappadocia, Bithynia et Syria gregatim afferebantur venales; vid. Böttigeri Sabina, pag. 429 et 444 seq. *Mæsi*, hoc loco, ut *Syri*, *Cappadoces*, etc. apud Martial. IX, 23, 9; Pers. VI, 77, al. Cur vero duo tantum servi? Modeste optat. Sed vide ad I, 64.

VAR. 143. *Messorum*, 11, 15, 19, 22, 23, 24. *Mæssolorum*, 27, 47. *Messorum* Calder. nescio qua auctoritate. *Medorum*, 11, in marg. 16, 18, 45, 46, 49, 55, 58; vid. supra ad VII, 132, et Pontani Analecta, II, 11. — Mox legendum crediderim: *qui me* (in) *cervice locantes*, hoc est, ponentes.

NOR. 143. *Cervice locata*, non conducta, sed sub me locata, supposita lecticæ sellæve ferendæ, vel accommodata mihi, in usum meum. Sed hæc quoque rationes duræ sunt. Conf. Var. Lect. — In his poetæ verbis *litterere* potuisse clar. Rupertum miratur doct. *Crammer*, nedum admittat, quod ille coniecit (in) *cervice locantes*. Nam Nævulus modeste vota exprimit; optat non auri vasa, sed *argenti vascula*, et duo tantum cathedrarios eosque conductos, et qui *locent* ipsi cervices suas. Nescio an hæc omnibus satisfaciant: mihi quidem nodus sic melius solvi videtur. Ed.

NOR. 144. In sellis Romani non modo deferebantur in *circum* vel in theatrum, sed in iis quoque ibi persedebant.² — *Securum* a turba urgente, vel quovis periculo, quod *duo fortes* propulsant. — *Circo clamoso*, propter clamorem et plausus populi, ut *raucus circus*, VIII, 59, ubi vide notam.

VAR. 145. *Sit tibi*, 21. — *Cælator curvus*, 22. *Torvus cælator*, 16. *Servus cælator* vel *cælator*, 11, forte et 1. Nam vetus Schol. est: « opifices, servi argentarii, laboriosi, anaglypharii. »

NOR. 145, 146. Operam mihi præstent artifices domumque meam exornent vasis affabre cælatis vel plasticis artificijs. — *Cælator sigillorum vasis arte illigandorum*. *Curvus*, incurvatus, assiduus in multo labore,

¹ Ita Gell. IV, 8 (nbi vide intpp.) XVII, 21; Valer. Max. II, 9; Tertull. Apolog. cap. 6; Senec. Vit. Beat. 21; Plutarch. in Sylla. Confer Plinium,

XXXIII, 9, sen 54 et Pigh. Ann. tom. I, pag. 440.

² Vide Lips. Elect. I, 19, et de Amphit. cap. 13.

a me ipsi imposito. — *Et alter, qui multas facies cito fingat*; nota Ach. est: = Hic pictor designatur, qui imagines ex argilla vel cera fictas, vel etiam tabulas pingebat. Hæ imagines, præsertim larea, colore vili, rubro, flavo apt nigro leviter ideoque cito pingi solebant. Ad hoc opus habebant servos pictores rudes, quales nostri vocant *barbouilleurs d'enseignes*. = *Facies* virorum illustrium vel majorum meorum.

VAR. 146. *Multa*, 8, unde *maltha facies pingit* conj. Pith. et rectius *maltha facies fingit* Salmas. Excro. Plin. p. 109. Conf. de *maltha* Harduin. ad Plin. II, 104 sen 108. *Pingat*, 10, 11, 12, 14—27, 45—50, 54, 55, 57—69, 71, 72, 73, 76, 77, et omnes Codd. Paris. e quibus illud nunc revocavi cum Ach. *Pingit*, 8, 75. *Fingit*, 56, 70, 82, quod aptius videri potest, ut plastes designetur, qui ex uno modulo, vel archetypo *multas facies*, sen typos cito (quod pictori minus congruit) exprimere et potest et solet. Conf. Salmas. loc. laud. Hinc olim reposueram *fingat*, quod usui liogæ convenientius est. Sed vid. Comm. — *Sufficient*, 25, 27, 46—50, 54, 55, 67—63, 65—69, 71, 72. *Sufficiant*, 73, 77. Parum interest. Noonolli interponunt: *Sufficiunt hæc*. *Quando ego pauper ero?* hoc est (ut exponit H. Valsius), quando ad hanc paupertatem, seu ad hæc parva et pauca perveniam, ne semper, ut nunc, inops et egenus sim?

NOR. 146 seq. *Sufficiunt hæc*, etc. Conf. supra ad vs. 140 seq.

NOR. 147. *Quando*, quandoquidem, quoniam, *ego pauper ero*, quæ dura fati necessitas est. Quum pauper ero et potiar supra dictis; H. Valles. Quam diu pauper ero; Ach.

NOR. 148 seq. Lepide dicit, Fortunam sibi aures cera obturare (quo sensu Ovid. ex P. II, 8, 28; Prop. II, 16, 48, et alii de diis, preces ac vota non exaudientibus, eos *in vota surdos esse* vel *urda aure negligere preces*), simulque ridet fabulam de Ulyssæ, qui, ne *cantu Siculo*, hoc est, Sirenium (quarum sedes erat prope Surreutinnum vel Pelorum promont. Siciliæ) alliceretur, Circeæ consilio *remiges* seu socios *surdos* fecit, auribus cera oclusis, et se ipsum ad malum navis alligari jussit; vide Hom. Odys. µ, 39 seq. 166—200, et Hygin. fab. 125. De vero sensu mythi de *Sirenibus*, tribus petris, vide Hermann. Mythol. tom. I, p. 376; Heyne ad Virg. Æn. V, 864 seq. et ad Apollod. I, 3, 4 et I, 9, 25; nosque ad Sil. XII, 33 seq. — Ad hæc ultima verba conf. Lucian. Ἐπιστολ. cap. 21. En.

VAR. 149. *Affigit*, 10, 11, 12, 14—27, 45—50, 54—63, 65—69, 71—74, 77, et plurimi Codd. Paris. e quibus nunc illud restitui cum Ach. *Affixit*, 1, 64, 70, 75, 76, 81, 82, *Illas*, 45.

NOR. 150. *Siculis* cantus. Sircnas Acheloi fluvii, et Calliopes nymphæ filias tres, quas fabulantur superiore corporis parte virgineam formam habuisse, inferiore in piscem desinentes ac monstrosas; cæterum dulcedine cantus solitas allicere transeuntes, quas perderent aut devorarent.

44 VAR. LECTION. ET NOT. IN SATIR. NON.

Has in monstra marina conversas canit Ovid. Metam. V, fab. 9. Sepultæ dicuntur ad promontorium sinumque Pæstanum in Lucania; unde nomen tribus parvis insulis, quæ sunt veluti scopuli in illo sinu. Mela sirenum petras: Solinus sirenum saxa nuncupat. Re autem vera meretrices fuisse illic famosas, quæ navigantes blanditiis pellexerint ac perdiderint bene multos, asserunt quum alii, tum Cælius Rhodig. XIV, 14: «Nec sirenes impetraverint fidem, affirmet licet Dinon, Clitarchi celebrati auctoris pater, in India esse; mulcerique earum cantu, quos gravatos somno tacerent. Hæc Plin. X, 49. Vide Cic. de Finibus, liv. V, n. 49, et Athen. I, 12. Fabula sirenum voluptates carnis fugiendas ostendit, nec aliter quam fuga naufragium evitare probat Ulyssis exemplum. His S. Hieronymus nititur, ut vitandum asserat suspectum contubernium. Porro marinos homines utriusque sexus exstare, haud dubitandum: quod summorum auctoritas virorum, quod et evicit non simplex experientia, nec haud ita pridem. De quibus amplius dicemus, ad Sat. XIV, 233. Ed.

D. JUNII JUVENALIS

AQUINATIS

SATIRARUM

LIBER QUARTUS.

D. JUNII JUVENALIS

• AQUINATIS

SATIRARUM

• LIBER QUARTUS,

CUM INTERPRETATIONE LATINA,

• VARIIS LECTIONIBUS,

ET SELECTISSIMIS OMNIUM COMMENTARIIS.

SATIRÆ DECIMÆ

ARGUMENTUM.

Arguit hæc-Saturas hominum curas et inania vota.

(Sic contra metrum in Codd. novembris legitur, unde Schurzweischius emendabat, *Arguit hæc satiras curas*, etc. Lipsius autem in Epist. Quæst. IV, 15, *Arguit hæc hominum curas*, etc. extruse voce *saturas*, et hæc lectio reperitur in Codd. 19, et 27.)

Arguit hæc Satira, et curas, et inania vota.

(Ex hæc lectione illa videtur orta glossatorum opera, et stupore librariorum).

DE VOTIS CONTRARIIS. — DE INUTILITATE VOTORUM.

— IN INDISCRETA HOMINUM VOTA.

Homines ubivis fere terrarum vera ignorant bona et opinata omnibus plerumque votis expetunt, in primis divitias, honores, eloquentiam, militarem gloriam, senectutem, pulchritudinem et robur corporis, quæ tamen vel supervacua, vel etiam pernicioosa sunt optantibus, vs. 1—11. Divitias qui possident, iis verendum est, ne jussu tyrannorum, ut Cassius Longinus et Seneca, vel manu

48 SATIRÆ DECIMÆ ARGUMENTUM.

latronum, vel veneno necentur, vs. 12—27. Non mirum itaque stultitiam hominum semper Heraclito fletum movisse et risum contra Democrito, qui multo magis risisset, si nostris vixisset temporibus, quibus longe major est luxus ac fastus, vs. 28—55. Maxima potentia summique honores, ad quos nonnulli adspirant, magnam iis invidiam, perniciem ruinamque parant, nec nisi a mobili plebis animo et Fortunæ favore pendent, quo mutato is, qui paulo ante adorabatur a vulgo, ab eodem male tractatur et ad scalas Gemonias indeque in Tiberim unco trahitur; quod suo damno experti sunt Sejanus (vs. 56—107), et jam ante eum Crassi, Pompeius, Cæsar et alii: nam pauci fuere reges vel principes civitatis et tyranni, qui non violentam passi sint mortem, vs. 108—113. *Eloquentia* summis nonnunquam oratoribus, ut Cicroni ac Demostheni, mortis causa fuit, vs. 114—132. *Gloria bellica* quum vana brevisque est, tum maximis sæpe imperatoribus exitiosa, ut olim Hannibali, Alexandro et Xerxi, vs. 133—187. *Longa vita* multis obnoxia est incommodis ac malis; quippe senes plerumque deformes, rugosi, infirmi, tremuli, calvi, mucidi, edentuli, uxori, liberis, sibi ipsisque captatoribus graves, expertes gustus, ad rem Veneriam inhabiles, surdi, cæci, manci, obliviosi, vs. 188—239. Quodsi vero corpore etiam ac mente valent in seuectante homines, sentiunt tamen ac lugent alia eaque majora mala, vel publica vel privata ac propria, qualia passi sunt Nestor, Peleus, Priamus, Hecuba, Mithridates, Cræsus, Marius, Pompeius, quibus feliciores fuere Lentulus, Cethegus et Catilina, vs. 240—288. *Pulchritudo* denique raro pudicitiam tuetur, multisque insidiis, injuriis ac periculis subjecta est; quod docent exempla Lucretiæ, Virginæ, Hippolyti, Bellerophontis et C. Sili, vs. 289—345. Quæ quum ita sint, Diis potius iudicium de eo, quod vere nobis conducat, permittendum, aut, si optandum aliquid, orandum est ut mens sana sit in corpore sano, ut ea sit fortis, carens terrore mortis, laborum patiens et experta acrium affectuum cupiditatumque: ita enim tranquillam atque beatam agemus vitam, quæ a sola virtute ac sapientia, non a Fortuna, pendet, 346—366.

SATIRÆ DECIMÆ

ANALYSIS.

Satira hæc præclara est, et in perfectissimis Juvenalis carminibus adnumeranda, quæ tamen tractationis magis philosophicæ vel declamationis, quam satiræ speciem præ se ferre videtur. Poeta noster docet, homines tantum non omnes parum intelligere, quæ vera et quæ opinata sint bona, eamque ob causam omnibus vulgo votis expetere, quæ sibi nocitura sint. Hinc rhetorum more, quem etiam in Sat. XIII sequutus est, primum in exordio quasi breviter memorat, deinde copiose persequitur ea bona, quorum cupiditate desiderioque maxime ardemus, et quam noxia optantibus ea plerumque sint ac fuerint, aptissimis ostendit exemplis, ex historia desumptis; quæ quidem optima probandi ratio est. Exempla enim ad rem, quæ explicatur, perspicuam nobis reddendam longè plus valent argumentis, efficiuntque, ut lector rei veritatem, quam antea perspexerat universe, nunc quasi ante oculos videat. In hac quidem dispositione partium et conjunctione, qualis etiam est in Sat. VI et XIII, nulla cernitur ars poetica (nam singulæ eo ordine eaque transitione, qua in declamatione aliqua, sibi succedunt); at tanto major in earum exornatione, quæ admirabilis est et excellentissima. — Idem argumentum, præter Lucianum (Icarom. pag. 205, et Navig. sen Vota, pag. 491, tom. II, edit. Græv.) et Aristotelem aliosque Græcos, quorum libri *Περὶ Εὐχῆς* a Laertio et Proclo laudantur, copiose tractavit Plato in Alcib. II, qui dialogus, passim in Comment. laudatus, Socratis continet doctrinam de precibus, quam in Epitomen quasi redegere Xenoph. Memorab. Socrat. I, 3, 1, et Valer. Max. VII, 2, ext. 1, quorum verba infra ad vs. 347 seq. adscripsi. Platonis dialogum Juvenalis ante oculos habuisse videtur, etsi totam ex eo Satiram expressam esse nobis non persnasit Heinsius de Sat. Hor. pag. 107. In secunda etiam Persii Satira reperiuntur quædam velut

50 SATIRÆ DECIMÆ ANALYSIS.

lineamenta, seu primæ lineæ, quibus colores induxit Juvenalis et pigmenta adpersit. Quo autem tempore scripta sit Satira nostra, non satis constat, et vana sunt argumenta, quæ ex versibus 81 et 236 petuntur; ad quæ loca vide Commentar. et Var. Lect.

~~~~~

N. B. Totam hanc satiram feliciter gallico carmine transtulit nostras celeb. *Thomas*, ejus integrum opus hic transcribere quum longum nimis fuisset, aliquot tamen loca excerpere et commentario subungere pretium operæ existimavi: quæ lectori satisfaciant, vehementer opto. Ed.

SATIRA DECIMA.

OMNIBUS in terris, quæ sunt a Gadibus usque
Auroram et Gangem, pauci dignoscere possunt
Vera bona, atque illis multum diversa, remota
Erroris nebula : quid enim ratione timemus,
Aut cupimus? quid tam dextro pede concipis, ut te 5
Conatus non pœniteat, votique peracti?
Evertere domos totas optantibus ipsis
Di faciles! nocitura toga, nocitura petuntur
Militia : torrens dicendi copia multis
Et sua mortifera est facundia : viribus ille 10
Confisus periit admirandisque lacertis.

Sed plures nimia congesta pecunia cura
Strangulat, et cuncta exsuperans patrimonia census,
Quanto delphinis balæna Britannica major.

SATIRÆ DECIMÆ INTERPRETATIO.

1. In omnibus terrarum regionibus, quæ patent ab occidente et Gadibus, usque ad orientem et Gangem, paucos reperire est, qui recte atque omni nebula erroris scemota dijudicare valeant, quæ sint bona, quæ mala valde bonis opposita. Quibus enim in rebus optandis, aut metuendis, rationem sequimur ducem? Quis tam considerate, tam auspiciato molitur quidpiam et suscipit, ut eum consilii et rei ad exitum perductæ non pigeat? Ipsi Superi, nimium hominibus petentibus indulgentes, dedere causas, cur integræ familiæ excinderentur. Optamus tum in pace, tum in bello, quæ nobis exitium perniciemque consciscant. Plurimi ob eloquentiam periere, et ob torrentem dicendi copiam; nonnulli, quod robori suo brachiisque mirum in modum validis nimium confiderent.

12. Sed multo plures perdit, et in causa est cur jugulentur, opum congerendarum insana sitis, et divitiæ tanto ceteris patrimoniis ampliores, quanto balæna maris Britannici delphinis major

Temporibus diris igitur, jussuque Neronis, 15
 Longinum, et magnos Senecæ prædivitis hortos
 Clausit, et egregias Lateranorum obsidet ædes
 Tota cohors : rarus venit in cœnacula miles.
 Pauca licet portes argenti vascula puri,
 Nocte iter ingressus gladium contumque timebis, 20
 Et motæ ad lunam trepidabis arundinis umbram :
 Cantabit vacuus coram latrone viator.

Prima fere vota, et cunctis notissima templis,
 Divitiæ; crescant ut opes, ut maxima toto
 Nostra sit arca foro : sed nulla aconita bibuntur 25
 Fictilibus : tunc illa time, quum pocula sumes
 Gemmata, et lato Setinum ardebit in auro.

Jamne igitur laudas, quod de sapientibus alter
 Ridebat, quoties de limine moverat unum
 Protuleratque pedem, flebat contrarius auctor? 30

est. Ea causa nimirum fuit, cur temporibus ob imperatorum sævitiam funestis, milites, jubente Nerone, in Laterani et Longini splendidas ædes, in villam ingentem Senecæ regali sumptu exstructam, immissi fuerint qui eas obsiderent, ac dominos ad mortem adigerent. *Raro in angusta cœnacula cohortes armatæ mittuntur.* Quamvis feras pauca ex argento non cœlato vasa, si per noctem viæ te committas, latronem nihilominus gladio contoque armatum formidabis, et ad umbram arundinis vento sub lunam agitatæ expallescet. Viator argento vacuus in latronis conspectu canet.

23. Id homines fere omnes misere cupiant; id a Superis palam, quum adent templa, postulant, ut augeantur divitiis, opibus; ut eorum arca maxima sit inter illas, quæ servantur in foro. Sed in poculis ex argilla fictis nihil est a veneno periculi; tunc illud merito reformida, quando aureus scyphus, gemmis ornatus, et generoso plenus vino, ut Setino, tibi porrigetur.

28. Quum hæc ita se habeant, nonne jam merito laudandos esse intelligis ambos illos philosophos, quorum alter, quoties e domo prodiret in publicum, risu, alter contra fletu dementiam et ineptias hominum prosequeretur? Videtur tamen esse facilius mores

Sed facilis cuivis rigidi censura cachinni :
 Mirandum est, unde ille oculis suffecerit humor.
 Perpetuo risu pulmonem agitare solebat
 Democritus, quamquam non essent urbibus illis
 Prætexta, et trabæ, fasces, lectica, tribunal. 35
 Quid, si vidisset prætorem curribus altis
 Exstantem, et medio sublimem in pulvere Circi,
 In tunica Jovis, et pictæ Sarrana ferentem
 Ex humeris aulæa togæ, magnæque coronæ
 Tantum orbem, quanto cervix non sufficit ulla? 40
 Quippe tenet sudans hanc publicus, et, sibi consul
 Ne placeat, curru servus portatur eodem.
 Da nunc et volucrem, sceptro quæ surgit eburno,
 Illinc cornicines, hinc præcedentia longi
 Agminis officia, et niveos ad frena Quirites, 45
 Defossa in oculis quos sportula fecit amicos.
 Tunc quoque materiam risus invenit ad omnes

hominum ridendo coarguere, quam flendo; mirumque apparet, quo pacto tam uberes lacrymas in promptu Heraclii semper habuerint oculi. Democritus effundebatur in risum perpetuum, licet in iis, quibus degebat, oppidis non spectarentur prætextæ, trabæ, fasces, tribunalia, lecticæ. Quid si ludis et spectaculis nostris interfuisset, in quibus prætor sublimi curru, pulverulentum per Circum invehitur, tunica e Capitolio sumpta indutus, picturatam acu Phrygia purpuream togam, instar aulæi amplam, humeris gestans, et imminuentem vertici habens eoronam tantæ molis, ut illi ferendæ vix ullum caput esse par queat? Et vero publicus minister ægre illam sustinens sudat, ac, ne insolescat consul, editor ludorum, illis triumphantium insignibus ornatus, in eodem curru servus gestatur. His adde scipionem eburneum, cujus apici aquila insidet; adde ex una parte tubicines, ex altera longum agmen clientium et amicorum, qui honoris et officii causa triumphantem antecedunt, itemque civium, qui albis induti vestibus equos triumphalem currum trabentes circumstant, quosque spes obtinendæ sportulæ ac nummorum in triumphantis crumena latentium, accivit: ea, inquam, omnia quamvis Democritus in patria sua non videret, tamen quidquid ipsi

Occursus hominum, cujus prudentia monstrat,
Summos posse viros et magna exempla daturos
Vervicum in patria crassoque sub aere nasci. 50

Ridebat curas, nec non et gaudia vulgi,
Interdum et lacrymas, quum Fortunæ ipse minaci
Mandaret laqueum, mediumque ostenderet unguem.
Ergo supervacua hæc, aut perniciose petuntur,
Propter quæ fas est genua incerare deorum. 55

Quosdam præcipitat subjecta potentia magnæ
Invidiæ; mergit longa atque insignis honorum
Pagina, descendunt statuæ, restemque sequuntur:
Ipsas deinde rotas bigarum impacta securis
Cædit, et immeritis franguntur crura caballis: 60
Jam stridunt ignes; jam foliis atque caminis
Ardet adoratum populo caput, et crepat ingens
Sejanus; deinde ex facie toto orbe secunda
Fiunt urceoli, pelves, sartago, patellæ.

occurrebat, ridendi ansam inde captabat, homo prudentissimus, qui documento est præstantissimos viros, et magnarum virtutum exempla prodituros, posse in barbara et inculta regione, vervicum patria, ubi aer pinguis hebesque sit, nasci. Excipiebat risu mortaliū curas et lætitiā; aliquando etiam fletum ac mœrorem; quum ipse interim minas fortunæ despiciens, ipsam ire malam in crucem juberet, mediumque digitum contumeliæ causa protenderet. Igitur inania sunt, vel exitiālia, quæ concipiuntur a mortalibus vota; quorum ut compotes fiant, licere sibi arbitrantur cereas candelas aut simulacra Superum in templis accendere.

56. Sunt quibus est exilio nimia potentia, magnæ videlicet invidiæ obnoxia. Perdit ipsos longa bonorum series ac titularum: deturbantur e sua basi statuæ, funibus dejiciuntur, ac per humum raptantur; curruum triumphalium rotæ comminuuntur impactis securibus, et immerentibus equis crura suffringuntur. Audin' ut ignis crepitet? ut in fornacem conjectum aureum illud Sejani caput, quod supplex modo plebecula venerabatur, foliis flammam acuenibus liquefiat? ut ingens ipsa Sejani statuā deflagret? ut e vultu, quem ab imperatorio secundum orbis adorabat, urceoli conflentur, pel-

Pone domi lauros; duc in capitolia magnum
 Cretatumque bovem : Sejanus ducitur unco 65
 Spectandus : gaudent omnes. — Quæ labra? quis illi
 Vultus erat? Nunquam, si quid mihi credis, amavi
 Hunc hominem : sed quo cecidit sub crimine? quisnam
 Delator? quibus indiciis? quo teste probavit? 70
 — Nil horum : verbosa et grandis epistola venit
 A Capreis. — Bene habet; nil plus interrogo : sed quid
 Turba Remi? — Sequitur Fortunam, ut semper, et odit
 Damnatos : idem populus, si Nursia Tusco
 Favisset, si oppressa foret secunda senectus 75
 Principis, hac ipsa Sejanum diceret hora
 Augustum : jam pridem, ex quo suffragia nulli
 Vendimus, effudit curas : nam qui dabat olim
 Imperium, fasces, legiones, omnia, nunc se
 Continet, atque duas tantum res anxius optat, 80

ves, sartagine, patellæ? Lanreis domum tuam sertis orna, bovem
 magnum candidumque in Capitolinam ædem duci jube; Sejanus
 unco impacto raptatur, et per urbem ad ludibrium spectaculumque
 traducitur : exsultant omnes gaudio. — Qnam fœda hominis facies!
 quam distorta labra! Equidem id affirmare tibi vere possum, nun-
 quam Sejanum a me amatum fuisse : sed age : quodnam illi crimen
 objectum fuit? quis accusavit? quis index? quis testis? — Nihil isto-
 rum dicitur; tantum ingens et multis perscripta verbis epistola missa
 est a Capreis. — Satis est; nihil præterea quæro. Quid interim Remi
 populus? — Fortunæ, ut semper, servit, ac miseros damnatosque
 a principe condemnat. Idem ille tamen, si dea præses Etruriæ, consi-
 lia Sejani sni Nursia adinvisset, si senex imperator, nihil sibi ti-
 mens, repentina conjuratione sublatus fuisset e medio, hoc ipso tem-
 poris puncto Sejanum imperatorem appellare nentiquam dubitasset.
 Jampridem populus omni reipublicæ administrandæ cura liberatus
 est, ex quo tempore scilicet magistratuum eligendorum facultas illi
 erepta fuit, ac sua suffragia candidatis non vendit : qui antea sum-
 mos in republica magistratus, consulatum, belli præfecturam, omne
 potestatis genus, cuicumque libuisset, mandabat, is nunc feriatur et
 vacat, deque rebus duntaxat duabus sollicitus est, pane ac Circen-

Panem et Circenses. — Perituros audio multos.

— Nil dubium, magna est fornacula : pallidulus mi
Brutidius meus ad Martis fuit obviuſ aram.

Quam timeo, victus ne pœnas exiĝat Ajax,
Ut male defensuſ! curramuſ præcipiteſ, et, 85
Dum jacet in ripa, calcemuſ Cæſariſ hoſtem.

Sed videant ſervi, ne quiſ neget, et paviduſ in juſ
Cervice obſtricta dominuſ trahat. — Hi ſermones
Tunc de Sejano, ſecreta hæc murmura vulgi.

Viſne ſalutari, ſicut Sejanuſ? habere 90

Tantumdem, atque illi ſummaſ donare curuleſ,

Illuſ exercitibuſ præponere? tutor haberi

Principiſ anguſta Caprearuſ in rupe ſedentiſ

Cum grege Chaldaeo? Viſ certe pila, cohorteſ, 95

Egregioſ equiteſ et caſtra domeſtica. Quidni

Hæc cupiaſ? et, qui nolunt occidere quemquam,

sibuſ ludia. — Fama eſt plurimoſ interfectuſ iri; quid cenſeſ? — Nul-
luſ eſt dubiuſ : exardet ingeſ fornacula, qua multi abſumentur.
Mihi modo Brutidiuſ amicuſ meoſ oenrrit prope Martiſ ſanuſ pal-
liduſ ac metu percuſuſ. Quam vereor, ne Tiberiuſ, inſtar Ajaciſ,
promiſcuae in omneſ deſeſviat, ſegniter ſe a Romanis deſenſuſ con-
tra Sejanuſ conatuſ nefarioſ dietitaſ! Properemuſ hine ſtatim, et
hoſtem Tiberii, dum adhuc in ripa Tiberiſ inſepultuſ jacet, pro-
teramuſ : ſed ita tamen, ut noſtri noſ ſervi adſpiciant, ne quiſ
ipſoruſ Sejanuſ a nobiſ caleatuſ eſſe neget, ac dominuſ accuſet
apud imperatoreſ; aut pavitanem, inſecto cervici laqueo, ad ju-
diceſ ire compellat. — Ea tunc de Sejano clam, palam, dicebantur.

90. Jam te conſulo, rogoque, num tu honorificiſ illiſ nominibuſ
appellari veliſ, quibuſ Sejanuſ ſalutabatur? tantaſ opes poſſidere,
quantaſ ille habebat? aliis dare juſ ferendæ curuliſ ſellæ? aliis exer-
cituuſ præfecturaſ largiri? gerere quaſi tutelam imperatoriſ, in
Capreiſ, obſcura et ſcopuloſa inſula, deliteſcentiſ, atque aſtologo-
rum turba ſtipati? Equidem non dubito, quin gaudereſ admoduſ
præfectura cohortiſ prætorianæ, et delectoruſ equituſ, qualeſ in
urbanis caſtriſ ad nuntiuſ ſemper expeditoſ habebat Sejanuſ : et vero
quid cauſæ eſſet, cur non hunc honoreſ ambireſ? Quiſ non liben-

Posse volunt : sed quæ præclara et prospera tanti,

Ut rebus lætis par sit mensura malorum?

Hujus qui trahitur, prætextam sumere mavis?

An Fidenarum Gabiorumque esse potestas,

100

Et de mensura jus dicere, vasa minora

Frangere pannosus vacuis Ædilis Ulubris?

Ergo quid optandum foret, ignorasse fateris

Sejanum : nam qui nimios optabat honores,

Et nimias poscebat opes, numerosa parabat

105

Excelsæ turris tabulata, unde altior esset

Casus, et impulsæ præceps immane ruinæ.

Quid Crassos, quid Pompeios evertit? et illunt,

Ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites?

Summus nempe locus nulla non arte petitus,

110

Magnaque numinibus vota exaudita malignis.

ter potestatem cujuslibet interficiendi habeat, quamvis eadem uti nolit? Sed quænam tandem vitæ conditio quamlibet felix, optari et acquiri meretur, ea lege, ut bonis mala exæquantur, et quantum ex ea capias commodi et voluptatis, tantum incommodi ac doloris haurias? Age, num Sejanus, qui unco trahitur ad Gemonias, inducere prætextam mallet, quam magistratum gerere in oppidulo quopiam deserto, puta Fidenis, Gabiis, quam ædilis esse Ulubris, ibique detrita veste indutus lites de mensuris mercatorum et ponderibus coortas dijudicare, ac pocula minoris, quam lex jubet, capacitatis comminuere? Concedis igitur Sejanum nescivisse quid desiderari a mortalibus, ad veram felicitatem consequendam, oporteret: qui enim immensas opes in altum exstruebat, qui cupiditate honoris insana principem in civitate locum ambebat, is turrim ædificare altissimam videbatur, unde caderet gravius, impulsusque in subjectum ac profundum præcipitium clade majori et fragore rueret.

108. Quid exitio Crassis, quid Pompeiis fuit? quid perniciem illi attulit, a quo populus Romanus redactus in servitutem, ac veluti loris cæsus, et instar mancipii habitus est? Nimirum dominatus omni contentione quæsitus, et exaudita a Superis faventibus, vel iratis potius, atque cupiditatem hominum ulciscentibus, ambitiosæ preces. Quotusquisque regum ac tyrannorum est, qui morte incruenta de-

Ad generum Cereris sine cæde et vulnere pauci
Descendunt reges, et sicca morte tyranni.

Eloquium ac famam Demosthenis, aut Ciceronis
Incipit optare, et totis Quinquatribus optat, 115
Quisquis adhuc uno partem colit asse Minervam,
Quem sequitur custos angustæ vernula capsæ.
Eloquio sed uterque perit orator; utrumque
Largus et exundans leto dedit ingenii fons.
Ingenio manus est et cervix cæsa; nec unquam 120
Sanguine caussidici mæduerunt rostra pusilli.
« O fortunatam natam me consule Romam! »
Antonî gladios potuit contemnere, si sic
Omnia dixisset! ridenda poemata malo,
Quam te conspicuæ, divina Philippica, famæ, 125
Volveris a prima quæ proxima. Sævus et illum
Exitus eripuit, quem mirabantur Athenæ

fungatur, et placidus, sine cæde et pugionum ictibus, ad Plutonis regna descendat? pauci admodum.

114. Puerulus, qui exigua mercede magistro persoluta, primis bonarum artium rudimentis inbuitur, qui ludum litterarium petit, uno servulo angustam cistellam, in qua ejus libri sunt, ferente comitatus, jam tum expetit eloquentiam famamque Demosthenis, aut Tullii, nec alia totis quinquatribus vota concipit. Sed Demostheni pariter ac Tullio et funesta et exitialis eloquentia fuit; utrumque ingenii felix ubertas et copia dicendi letho tradidit. Ingenium præstans exstitit in caussa, cur Ciceroni mortuo caput abscissum et dextra manus fuerit; nec rostra unquam patroni mediocris cruore sunt imbuta. *O fortunatam natam me consule Romam!* Si nihil dixisset Cicero, vel scripsisset elegantius hoc suq. versu, nihil habuisset profecto, quod Antonii crudelitatem et arma formidaret. Mihi vero magis pro salute placent inepta ejusmodi carmina, quam Philippica ejusdem Tullii divina, quæ post primam proxime pronunciata, tantum ipsi gloriæ comparavit. Nec minus crudeli extinctus est letho ille, quem instar torrentis perorantem, et populi magno numero ad eum audiendum concurrentis animos velut injectis frenis, quo vellet, ducentem, unde vellet, abducentem, Athenæ

Torrentem, et pleni moderantem frena theatri.
 Dis ille adversis genitus, fatoque sinistro,
 Quem pater ardentis massæ fuligine lippus,
 A carbone et forcipibus, gladiosque parante
 Incude, et luteo Vulcano ad rhetora misit.

130

Bellorum exuviæ, truncis affixa tropæis
 Lorica, et fracta de casside buccula pendens,
 Et curtum temone jugum, victæque triremis
 Aplustre, et summo tristis captivus in arcu,
 Humanis majora bonis creduntur : ad hæc se
 Romanus Graiusque ac barbarus endoperator
 Erexit : caussas discriminis atque laboris
 Inde habuit : tanto major famæ sitis est, quam
 Virtutis. Quis enim virtutem amplectitur ipsam,
 Præmia si tollas? Patriam tamen obruit olim
 Gloria paucorum, et laudis titulique cupido

135

140

suspiciebant. Demosthenem profecto iratis natum esse Superis, infensisque fati oportuit, quem parens lippus ob fumi fuliginem et candentis ferri massas, quas tractare consueverat, jussit, relicta officina, camini et carbonis squalida crassitie, forcipibus et incude, in qua gladii fabricabantur, ad rhetoricæ professorem in ludum litterarium ire.

133. Ita vulgo persuasum habemus, spolia hostibus erepta, excitatum e mutilata quercu trophæum, ex eoque suspensum thoracem ferreum, et bucculam de fracta galea pendentem, jugum a temone suo avulsum, dereptum e victæ navis prora ornamentum; erectos in triumphantium honorem fornices, in eorumque suprema parte positas e saxo effigies captivorum; hæc, inquam, omnia summum in humanis bonis obtinere locum, iisque mortales ad ipsos Deos evehi arbitramur. Hæc illa sunt, quæ ut consequerentur Græci pariter ac Romani duces barbarique imperatores, nihil inausum inexpectumque reliquerunt; cum ob rem tot se periculis, tot laboribus objecerunt, quos nemo virtutis assequendæ causa suscipiat; adeo constat homines famæ quam virtutis avidiores esse! Quem enim reperias, qui virtutem solam, sublata spe mercedis ac præmii, consectetur? Hanc tamen bellicam laudem dum pauci quidam ambiunt præpostere, florentissima imperia suamque patriam everterunt,

Hæsuri saxis cinerum custodibus, ad quæ
 Discutienda valent sterilis mala robora ficus; 145
 Quandoquidem data sunt ipsis quoque fata sepulcris.

Expende Hannibalem : quot libras in duce summo
 Invenies? hic est, quem non capit Africa Mauro
 Percussa Oceano, Niloque admota tepenti,
 Rursus ad Æthiopum populos altosque elephantos.
 Additur imperiis Hispania : Pyrenæum 150
 Transilit : opposuit natura Alpemque nivemque;
 Diducit scopulos, et montem runipit aceto.
 Jam tenet Italiam; tamen ultra pergere tendit.
 Actum, inquit, nihil est, nisi Pæno milite portas 155
 Frangimus, et media vexillum pono Subura.
 O qualis facies, et quali digna tabella,
 Quum Gætula ducem portaret belua luscum!
 Exitus ergo quis est? o gloria! vincitur idem
 Nempe, et in exilium præceps fugit; atque ibi magnus
 Mirandusque cliens sedet ad prætoria regis, 160

nempe ut celebraretur ipsorum nomen, ut titulos adipiscerentur sepulchris suis inscribendos, in quibus cineres urnis conditi servantur; et quibus disjiciendis malum robur sterilis ficus sufficit: nam in ipsa quoque sepulchra mors et fata jus habent.

147. Age, cineres Hannibalis pondera: quot libras reliquæ tanti ducis pendunt? Hic ille est, cui nimium angusta fuit tota, quam late patet Africa, ab Mauritanie littoribus ad Nilum usque tepentem, et hinc ad Æthiopie porrecta populos, Indiamque ubi sunt maximi elephantum. Pænorum imperio addit Hispaniam: Pyrenæos montes superat: objicit illi natura Alpes nivibus coopertas et invias: rupes aceto dividit, montibusque disruptis Italiam occupat. Non hic tamen sistit: Parum, inquit, promovimus, nihil egimus, nisi Romæ frangimus portas, et Punica vexilla in medio urbis foro victores defigimus. O faciem spectandam! o dignum qui pingeretur Annibalis coclitis, Gætulo elephanto insidentis, vultum? Quo demum evadet vir tantus? quo recident tot consilia, tot prælia, tot victoriæ? O humanæ gloriæ vanitatem! Idem ille qui Romæ jam imminabat, vincitur, fugit, pellitur in exilium; et ad regias fores magnus mi-

Donec Bithyno libeat vigilare tyranno.
 Finem animæ, quæ res humanas miscuit olim,
 Non gladii, non saxa dabunt, nec tela, sed ille
 Cannarum vindex ac tanti sanguinis ultor, 165
 Annulus. I, demens! et sævas curre per Alpes,
 Ut pueris placeas, et declamatio fias!

Unus Pellæo juveni non sufficit orbis :
 Æstuat infelix angusto limite mundi,
 Ut Gyaræ clausus scopulis parvaque Seripho. 170
 Quum tamen a figulis munitam intraverit urbem,
 Sarcophago contentus erit! Mors sola fatetur,
 Quantula sint hominum corpuscula. Creditur olim
 Velificatus Athos, et quidquid Græcia mendax
 Audet in historia : constratum classibus isdem 175
 Suppositumque rotis solidum mare : credimus altos
 Defecisse amnes epotaque flumina Medo

randusque cliens assidet, expectans dum Bithyniæ regulus exper-
 gisci et admittere salntantem velit. Inquietam ac ferocem Annibalis
 animam, quæ terrarum orbem antea perturbavit, non exstinguent
 enses, non scopuli, non tela; sed ipsius annulus, qui pœnas Romani
 sanguinis ad Cannas profusi ab eo repetet. I nunc, mortalium de-
 mentissime; Alpes sævas transili; caput sexcentis periculis objice,
 ut laudem scilicet apud pueros in ludo litterario merearis, ac de-
 clamationibus argumentum illustre suppedites.

168. Alexander, juvenis e Pella oriundus, orbe uno contentus
 non est; illi mundus hic videtur angustior, in eoque, velut arctis
 constrictus spatiis, aut Gyaræ vel Seriphi rupibus angustis inclusus,
 angitur et misere sudat. Ubi tamen Babylonem muris coctilibus cir-
 cumdatam fuerit ingressus, feretrum illi sufficiet. Sola mors, quam
 exile quidpiam et minutum sit homo, docet. Credimus montem
 Athon olim a Xerxe perfossum et circumnavigatum fuisse: credimus
 alia id genus multa, quæ Græci, mendaciorum artifices egregii, an-
 nalibus historicis prodere non dubitant; quum perhibent opertum
 æquor iisdem Xerxis classibus, quibus Athon circumnavigaverat,
 et curribus pervium, tanquam stabile solum, exstitisse; fluvios in-
 tegros exhaustos et exsiccatos uno Persici exercitus prandio, aliaque

Prandente, et madidis cantat quæ Sosstratus alis.
 Ille tamen qualis rediit Salamine relictæ,
 In Corum atque Eurum solitus sævire flagellis 180
 Barbarus, Æolio nunquam hoc in carcere passos,
 Ipsum compedibus qui vinxerat Ennosigæum?
 Mitius id sane, quod non et stigmatæ dignum
 Credidit. Huic quisquam vellet servire deorum?
 Sed qualis rediit? nempe una nave, crucentis 185
 Fluctibus, ac tarda per densa cadavera prora.
 Has toties optata exegit gloria pœnas.
 «Da spatium vitæ, multos da, Jupiter, annos!»
 Hoc recto vultu solum, hoc et pallidus optas.
 Sed quam continuis et quantis longa senectus 190
 Plena malis! deformem, et tetrum ante omnia vultum,
 Dissimilemque sui; deformem pro cute pellem;
 Pendentesque genas, et tales adspice rugas,
 Quales, umbriferos ubi pandit Tabraea saltus,

plurima ejusdem modi, quæ Sosstratus, quum se largiter vino pro-
 luit, cantare amat. Idem ille nihilominus Xerxes, qualis tandem
 in suam Persidem, post relictam Salamina, est reversus! Quantum
 ab illo mutatus, qui ventos verberibus cædi jusserat, nunquam
 profecto in Æoliis carcæribus ea mulctatos pœna; qui vincula
 ipsi Neptuno iniecerat! Clementer sane factum, quod eundem
 etiam candente ferro ad ignominiam inuri non imperaverit.
 Ecquis Deorum homini tam barbaro, tam impio navare operam
 ac favere vellet? Sed qualis tandem in Persidem remeavit! Ni-
 mirum unica navi per fluctus suorum militum sanguine cruen-
 tatos, et per cadaverum temere fluitantium acervos ægre viam
 fugamque expediens. Ita suos illos amatores gloria tot expetita
 votis ulciscitur.

188. O Jupiter! annue mihi longioris vitæ moras, annosque
 complures impert: hoc erecto vultu, hoc unico ac sollicito pallore
 desideras. Verum quam gravibus, quam sibi sine ulla intermissione
 succedentibus incommodis senectus longior laborat! intueri faciem
 sua forma et venustate spoliata, ab ea facie quæ olim erat, heu!
 longe diversam; pellem, vel corium potius aridum, pro molli et

SATIRA DECIMA.

63

In vetula scalpit jam mater simia bucca. 195
 Plurima sunt juvenum discrimina : pulchrior ille
 Hoc, atque ille alio; multum hic robustior illo.
 Una senum facies; cum voce trementia membra,
 Et jam leve caput, madidique infantia nasi :
 Frangendus misero gingiva panis inermi : 200
 Usque adeo gravis uxori, natisque, sibique,
 Ut captatori moveat fastidia Cosso!
 Non eadem vini atque cibi, torpente palato,
 Gaudia : nam coitus jam longa oblivio; vel si
 Coneris, jacet exiguus cum ramice nervus, 205
 Et, quamvis tota palpetur nocte, jacebit.
 Anne aliquid sperare potest hæc inguinis ægri
 Canities! quid, quod merito suspecta libido est,
 Quæ Venerem affectat sine viribus? Adspice partis
 Nunc damnum alterius : nam quæ cantante voluptas, 210
 Sit licet eximius citharædus, sitve Seleucus,

candida cute; genas pendulas, et sulcatas rugis, quales in vetusta bucca scalpit senior simia, jampridem mater, sub latis nimbrosisque Tabacæ saltibus. Invenes alii alia dote inter se sunt dissimiles; hic illo formosior; ille alio fortior et valentior est : senum omnium idem est vultus, eadem difformitas, eadem totius corporis incommoda : vox enim labris tremit; caput pilis exutum; nasus, more infantium, ab humore perpetuo defluente madens; comminuendus in parvula frusta panis, quem ipse nequit frangere ob gingivas dentibus destitutus : molestus conjungi, liberis, sibi, adeo ut ipsi Cosso, qui ejus hereditatem captat, nauseam tædiumque pariat. Non eandem e vino dapibusque voluptatem, senio videlicet palatum hebetante, percipit : nam coitus voluptatem jamdudum oblitus est : etiamsi coneris ad illam revocare exiguum ipsius debilemque nervum, jacet cum ramice et semper jacebit, quamvis per totam noctem palpendo sollicitetur. An sperare aliquid potest canus ille senex cum inguine mortuo? præterea qui sine viribus venerem libidinosam sectatur, in merito suspectus est. Nunc jacturam alterius sensus, scilicet auditus, adspice : nam quæ voluptas surdo percipi potest ex cantibus eximiis, licet egregius citharædus, vel ipse canat Seleucus, vel illi tibicines,

Et quibus aurata mos est fulgere lacerna?
 Quid refert, magni sedeat qua parte theatri,
 Qui vix cornicines exaudiet, atque tubarum
 Concentus? clamore opus est, ut sentiat auris 115
 Quem dicat venisse puer, quot nuntiet horas.
 Præterea minimus gelido jam corpore sanguis
 Febre calet sola; circumscilicet agmine facto
 Morborum omne genus: quorum si nomina quæras,
 Promptius expediam, quot amaverit Hippiæ mœchos, 120
 Quot Themison ægros auctumno occiderit uno,
 Quot Basilus socios, quot circumscripserit Hirrus
 Pupillos, quot longa viros exsorbeat uno
 Maura die, quot discipulos inclinet Hamillus;
 Percurram citius, quot villas possideat nunc, 125
 Quo tondente gravis juveni mihi barba sottabat.
 Ille humero, hic lumbis, hic coxa debilis, ambos
 Perdidit ille oculos et luscis invidet: hujus
 Pallida labra cibum accipiunt digitis alienis.
 Ipse ad conspectum cœnæ diducere rictum 130

qui auratis lacernis magnifice vestiti prodire solent? quid interest, qua in parte magni theatri sedeat ille, qui vix percipere queat acres cornuum sonos et buccinarum clangorem? Clamorem attollere servus debet, eum admonens, quis ipsum conveniat domi, quota hora sit, ut aures illius sentiant. Præterea jam minimus stagnat sanguis in gelido corpusculo, isque frigidus, nisi febre accendatur: turmatim et undique insilit, eique incumbit morborum omnis generis cohors numerosa, quos nominare si velim, citius dixerim quot adulteros amaverit Hippiæ; quot ægroti a medico Themisone fuerint uno autumno interfecti; quot socios Basilus, quot pupillos Hirrus per malas artes spoliaverit; quot viros in uno die Maura protero corpore exsorbeat; quot discipulos Hamillus, multo corruptior, ad stuprum incurvet: promptius enarravero, quot villas nunc proprias possideat ille tonsor, quo resecante barba mihi juveni molesta olim resonabat. Alius senex humeris laborat, alius lumbis, alius femore: hic oculo utroque captus est, et fortunatos luscis putat: ille aliena ope indiget, ut pallentibus labiis cibum sumat; quumque appo-

Suetus, hiat tantum, ceu pullus hirundinis, ad quem
 Ore volat pleno mater jejuna. Sed omni
 Membrorum damno major dementia, quæ nec
 Nomina servorum, nec vultum agnoscit amici,
 Cum quo præterita cœnavit nocte; nec illos, 235
 Quos genuit, quos eduxit: nam codice sævo
 Heredes vetat esse suos; bona tota feruntur
 Ad Phialen: tantum artificis valet halitus horis,
 Quod steterat multis in carcere fornicis annis!

Ut vigeant sensus animi, ducenda tamen sunt 240
 Funera natorum, rogos adspiciendus amatæ
 Conjugis, et fratris, plenæque sororibus urnæ.
 Hæc data pœna diu viventibus, ut renovata
 Semper clade domus, multis in luctibus, inque
 Perpetuo mœrore, et nigra veste senescant. 245
 Rex Pylius, magno si quidquam credis Homero,
 Exemplum vitæ fuit a cornice secundæ.

nuntur fercula, ipse ad eorum conspectum assuetus aperire labra,
 hiatum rictus tantum didicit, velut hirundinis pullus, ad quem
 pascendum mater jejuna ore pleno advolans, escam in rostrum te-
 nellum ingerit. Sed istis, qui corpus vexant, morbis longe gravior
 morbus infirmæ ac parum sanæ mentis est, quo fit, ut neque ser-
 vorum nomina meminerit; neque amici vultum agnoscat, cum quo
 hesternæ nocte cœnavit; neque liberos, quos procreavit et educatos
 aluit: nam illis hereditatem suam crudeli testamento eripit, dam-
 omnes fortunas donat Phialæ, quam heredem ex asse scribit; usque
 adeo potuit impura et vasa mulier hominem inescare oris halitu,
 quod inclusa per plures annos in angusta Iupianis cella prostitit!

240. Sed fac senem adhuc bonæ mentis esse compotem, tamen
 lugeat filiorum mortem oportebit, eosque ad rogam efferat; dilectæ
 uxoris bustum ac fratris intuebitur, et urnas sororum cineribus re-
 fertas. Nempe id supplicii longævus manet, ut iteratis et continua-
 tis in familia funeribus, assiduo in mœrore ac nigro amictu miseram
 senectutem exigant. Nestor, rex Pyli, si quam summo Homero ha-
 bebamus fidem, natus post homines natos ad cornicum longævam æta-
 tem proxime accessit: et actum scilicet præclare cum illo putas, qui

Felix nimirum, qui tot per sæcula mortem
 Distulit, atque suos jam dextra computat annos,
 Quique novum toties mustum bibit! Oro, parumper 250
 Attendas, quantum de legibus ipse queratur
 Fatorum, et nimio de stamine, quum videt acris
 Antilochi barbam ardentem; quum quærit ab omni,
 Quisquis adest socius, cur hæc in tempora duret;
 Quod facinus dignum tam longo adiniserit ævo? 255
 Hæc eadem Peleus, raptum quum luget Achillem;
 Atque alius, cui fas Ithacum lugere natantem.
 Incolumi troja Priamus venisset ad umbras
 Assaraci magnis solennibus, Hectore funus
 Portante, ac reliquis fratrum cervicibus, inter 260
 Iliadum lacrymas, ut primos edere planctus
 Cassandra inciperet, scissaque Polyxena palla,
 Si foret extinctus diverso tempore, quo non
 Cœperat audaces Paris ædificare carinas.
 Longa dies igitur quid contulit? omnia vidit 265

tamdiu vitam prorogaverit, jamque dextra utatur manu ad nume-
 randam ætatem, ac toties vinum recens horumque potet. Verum,
 amabo, expende quam graviter ipse de fatorum decretis expostulet,
 ut vitæ longioris filum accuset, quum sui Antilochi, jam grandioris
 et barbati cadaver impositum rugo cremari cernit. Nam singulos
 sodales, quicumque adstant, interrogat, cur ad illud ævum usque
 permanserit, et quod facinus admiserit, cui pœna tam diuturnæ
 vitæ merito sit irrogata? Eadem Peleus queritur, quum Achillem
 filium æcerba morte sibi ereptum deplorat; necnon Laertes, cui
 senectus longa idcirco videtur contigisse, ut Ulyssem variis pelagi
 erroribus jactatum diutius lugeret. Si Priamus obiisset florente adhuc
 Troja, alio tempore, quo Paris in Græciam profecturus, et Hele-
 nam audaci rapturus scelere, jam classem adornabat, profecto elatus
 fuisset magno apparatu, et ad Assaraci manes placide descendisset,
 Hectore cum fratribus impositum humeris cadaver gestantibus; Tro-
 janis matronis luctu fletuque funus prosequentibus; Cassandra pri-
 mos planctus inchoante; Polyxena discissis vestibus eodem incen-
 dente. Quid igitur Priamum vita longior juvit? nisi ut patriam

Eversa, et flammis Asiam ferroque cadentem.
 Tunc miles tremulus posita tulit arma tiara,
 Et ruit ante aram summi Jovis, ut vetulus bos,
 Qui domini cultris tenue et miserabile collum
 Præbet, ab ingrato jam fastiditus aratro.
 Exitus ille utcumque hominis : sed torva canino
 Latravit rictu, quæ post hunc vixerat, uxor.

270

Festino ad nostros; et regem transeo Ponti,
 Et Cræsum, quem vox justi facunda Solonis
 Respicere ad longæ jussit spatia ultima vitæ.
 Exsiliū, et carcer, Minturnarumque paludes,
 Et mendicatus victa Carthagine panis,
 Hinc caussas habuere : quid illo cive tulisset
 Natura in terris, quid Roma beatius unquam,
 Si circumducto captivorum agmine, et omni
 Bellorum pompa, animam exhalasset opinnam,
 Quam de Teutonico vellet descendere curru?

275

280

cerneret eversam, Asiamque omnem Græcorum ferro flammisque vastatam? Tunc ipse jam senio tremens miles, deposito diademate, arma induit; atque ante maximi Jovis aram confossus cecidit, instar annosi bovis, qui ab aratro propter senectutem remotus, immolatur ingrato agricolæ, et jam contemptus tenue ac miserabile collum domini cultro subjicit. At illa mors, licet miserabilis, tamen ejusmodi est quem hominis natura non respuit; verum ejus uxor, quæ post illum est mortua, indignam homine mortem obiit, in belluam torvam conversa, et canum more latrans.

273. Omitto, ut citius ad Romanorum exempla veniam, regem Ponti Mithridatē; omitto Cræsum, quem Solon facunde ac sapienter admonuit expectandum esse ultimum vitæ diem, ut aliquis beate vixisse tuto pronuntiaretur. Certe senectus in causa fuit, cur Marinus exilio multatus, conjectus in carcerem, coactus delitescere in Minturnensi palude, ad extremum in ipsa quam vicerat, Carthagine, corrogare stipem ostiatim ac panem coactus sit: quid illo fortunatius cive produxisset unquam in terris et natura et Roma, si post captivorum turbam per vicos urbis tractatam, post triumphum insigni pompa peractum, ex illo curru descendens, in quo de Teu-

Provida Pompeio dederat Campania febres
 Optandas; sed multæ urbes et publica vota
 Vicerunt: igitur Fortuna ipsius, et Urbis, 285
 Servatum victo caput abstulit. Hoc cruciatu
 Lentulus; hac pœna caruit, ceciditque Cethegus
 Integer; et jacuit Catilina cadavere toto.

Formam optat modico pueris, majore puellis
 Murmure, quum Veneris fanum videt auxia mater, 290
 Usque ad delicias votorum. — Cur tamen, inquit,
 Corripias? pulchra gaudet Latona Diana.
 — Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
 Ipsa habuit: cuperet Rutilæ Virginia gibbum
 Accipere, atque suam Rutilæ dare. Filius autem 295
 Corporis egregii miseros trepidosque parentes
 Semper habet: rara est adeo concordia formæ
 Atque pudicitiae! sanctos licet horrida mores

tonibus triumphaverat, animam velut ovantem exspirasset? Expetenda fuerat illa Pompeio febris, quæ, tanquam calamitatum ipsi impendentium præscia, eundem in Campania morantem invaserat. Sed vota infelicia plurimarum urbium, et populi benevolentia, Superos pro ejus incolumitate comprecantis, atque adeo fatum Pompeio, et Romæ infensum, a Diis impetrarunt, ut eo morbo levaretur, nempe ut a Cæsare debellatus, capite truncaretur: quo cruciatu, quo supplicio affectus non est Lentulus; non Cethegus, non Catilina, qui nulla corporis parte avulsa, integri perierunt.

289. Mater anxia, quoties templum Veneris intuetur, filios optat formosos, filias magis formosas: pro illis parva voce, sed majori pro his precatur; nec modum in votis ullum tenet. — Quid vitii votum istuc habet? cur me reprehendas? inquit illa: nonne Latona magnam e Dianæ pulchritudine voluptatem et gloriam caput? — Fateor; at Lucretia documento est, quam periculosa sit insignis ejusmodi pulchritudo, qualem ipsa habuit: nec Virginia libenter oris sui dignitatem cum Rutilæ gibbo non mutaret. Filius liberali et honesta facie præditus continuam parentibus sollicitudinem et metum affert: quippe raro venustatem cum pudicitia junctam reperias. Quamvis puer optimis imbutus moribus; quamvis domes-

Tradiderit domus, ac veteres imitata Sabinos,
 Præterea castum ingenium, vultumque modesto 300
 Sanguine ferventem tribuat natura benigna
 Larga manu, (quid enim puero conferre potest plus
 Custode et cura natura potentior omni?)
 Non licet esse viris : nam prodiga corruptoris
 Improbitas ipsos audet tentare parentes. 305
 Tanta in muneribus fiducia! nullus ephebum
 Deformem sæva castravit in arce tyrannus;
 Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, vel
 Strumosum, atque utero pariter gibboque tumentem.
 I nunc, et juvenis specie lætare tui, quem 310
 Majora exspectant discrimina! fiet adulter
 Publicus, et pœnas metuet, quascumque mariti
 Exigere irati; nec erit felicior astro
 Martis, ut in laqueos nunquam incidat: exigit autem
 Interdum ille dolor plus, quam lex ulla dolori 315
 Concessit: necat hic ferro; secat ille cruentis

tica disciplina, priscorum Sabinorum ritu, sobrie ac severe fuerit educatus; quamvis indolem castimonie amantem, modestam faciem ac pudico rubore suffusam acceperit a liberalis nature larga manu: (quod enim ipsi beneficium præstantius largiri natura potest? quæ una profecto plus custodibus omnibus et cautionibus ad servandam probitatem valet). Tamen non permittitur eos viros exstare: nam prodiga corruptoris nefarii malitia audet ipsos parentes muneribus sollicitare; adeo certa spes in largitionibus adest! nullus tyrannus puerum jam puberem, si deformis fuerit, in arce dira castravit: et Nero ingenuum ac nobilem nunquam rapuit, si distortis pedibus aut scrophula laborantem, si ventre pariter ac gibbo turgentem invenerit. Vade nunc, et gaude juvenis tui pulchritudine, quem exspectant majora pericula! fiet publicus omnium matronarum adulter; et omnem timebit ultionem, quam irati earum mariti repetere volent: neque felicior erit, quam ipse deus Mars, ita ut nunquam in adulterio deprehensum nexiles involvant laquei: porro ille mariti læsi dolor pœnas exigit majores, quam lex ulla possit dolori concedere. Hic gladio perimit; ille sanguinolentis ictibus mœchos con-

Verberibus; quosdam mœchos et mugilis intrat.

Sed tuus Endymion dilectæ fiet adulter

Matronæ; innox quum dederit Servilia nummos,

Fiet et illius, quam non amat: exuet omnem

320

Corporis ornatum: quid enim ulla negaverit udis

Inguinibus, sive est hæc Oppia, sive Catulla?

Deterior totos habet illic femina mores.

— Sed casto quid forma nocet? — quid profuit immo

Hippolyto grave propositum? quid Bellerophonti? 325

Erubuit nempe hæc, ceu fastidita, repulsa;

Nec Sthenobœa minus, quam Cressa, excanduit; et se

Concussere ambæ: mulier sævissima tunc est,

Quum stimulos odio pudor adinovel. Elige, quidnam

Suadendum esse putes, cui nubere Cæsaris uxor 330

Destinat: optimus hic, et formosissimus idem

Gentis patriciæ, rapitur miser exstinguendus

cidit; nonnulli sæpe mugilem adulteris per vim immiserunt mariti. Sed tuus filius, æque pulcher ac Endymion, matronas tantum formosas et amatas stuprabit; immo vero etiam illas quas non diligit, et deformem ipsam Serviliam, modo pecuniam dedit: hæc nihil filio tuo denegabit, omniaque offeret corporis ornamenta, ut eum sibi devinciat: nulla enim mulier, sive Oppia, sive Catulla, quum ardent libidine madida illius inguina, pretium recusat suis adulteris, ut desideria expleat. Femina in aliis rebus pessima, omnem industriam, omnes corporis et animi nervos ad hunc finem intendit. — Verum, inquires, quid obest forma, si quis pudicitiam retinere omnino decreverit. — Decreverat istud quidem Hippolytus; decreverat Bellerophon; quam gravibus uterque nihilominus periculis et exitiis objectus est! Phædra se repulsam ab Hippolyto videns, et contemptam, pudore simul et odio ad ultionem exarsit. Nec leviores quam Phædra concepit iras Sthenobæa, Bellerophontis fastidium et probitatem non ferens: itaque ambæ ad castissimorum adolescentium perniciem totis animis incubuerunt. Nihil est muliere crudelius, quum ad odium pudor et infamiæ metus accessit. Age, quid consilii capiendum esse putas Silio, cui nubere Cæsaris uxor constituit? Adolescens egregie probus, formosus, nobilis et patricio loco

Messalinæ oculis : dudum sedet illa parato
 Flammeolo; Tyriusque palam genialis in hortis
 Sternitur, et ritu decies centena dabuntur 335
 Antiquo; veniet cum signatoribus auspex.
 Hæc tu secreta, et paucis commissa putabas?
 Non, nisi legitime, vult nubere : quid placeat, dic;
 Ni parere velis, pereundum erit ante lucernas :
 Si scelus admittas, dabitur mora parvula, dum res 340
 Nota Urbi et populo contingat principis aures.
 Dedecus ille domus sciet ultimus : interea tu
 Obsequere imperio; sit tanti vita dierum
 Paucorum : quidquid melius leviusque putaris,
 Præbenda est gladio pulchra hæc et candida cervix. 345
 — Nil ergo optabunt homines? — Si consilium vis,
 Permites ipsis expendere numinibus, quid
 Conveniat nobis, rebusque sit utile nostris.

natus, abripitur, ut in conspectu Messalinæ juguletur, si ejus nuptias respuat. Expectat illum procax mulier, nuptiali veste induta, paratur in hortis publice purpureus lectus, præsidi nuptiarum genio sacer; pro dote centena sestertiorum, antiquo more, millia numerabuntur : non deerunt aspices, atque signatores tabularum et contractus. Credebas matrimonium istud clam agitari, et paucis consciis testibusque adhibitis : atqui servatis omnibus legibus et ritibus matrimonii, nubere Messalina decrevit : tecum expende, Sili, quid eligas. Si morem gerere abnuis, mortem tibi, antequam sol occidat, paratam scito : si tanto scelere te obstringis, non diu eodem lætabere, donec nimirum facinoris jam tota civitate pervulgati fama Cæsaris aures allabatur : ille omnium postremus inustam domi suæ ignominiam resciet. Interea morem gere, Sili, si tanti æstimas brevem usuram lucis ac vitæ : quidquid demum statuas levius et tibi utilius, obeunda mors erit, ac tunc illud caput venustum et elegans gladio demetendum.

346. — Hæc si se ita habent, inquiet aliquis, nihil ergo erit optandam hominibus. — Si consilium petas, Deos ipsos dijudicare sines, quid nobis expediat nostrisque negotiis conducatur. Pro iis enim rebus, quas voluptate ducti concupiscimus, utiles largientur;

72 D. JUNII JUVENALIS SATIRA DECIMA.

Nam pro jucundis aptissima quæque dabunt di:
 Carior est illis homo, quam sibi. Nos animorum 350
 Impulsu, et cæca magnaue cupidine ducti
 Conjugium petimus, partumque uxoris: at illis
 Notum, qui pueri, qualisque futura sit uxor.
 Ut tamen et poscas aliquid, voveasque sacellis
 Extæ et candiduli divina tomacula porci, 355
 Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.
 Fortem posce animum, mortis terrore carentem,
 Qui spatium vitæ extremum inter inunera ponat
 Naturæ, qui ferre queat quoscumque labores,
 Nesciat irasci, cupiat nihil, et potiores 360
 Herculis æruinnas credat sævosque labores,
 Et Venere, et cœnis, et pluma Sardanapali.
 Monstro, quod ipse tibi possis dare: semita certe
 Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.
 Nullum numen habes, si sit prudentia; nos te 365
 Nos facimus, Fortuna, deam, cæloque locamus.

quippe quibus cariores, quam nobis ipsi, simus. Nos cæco et præcipiti quodam animorum impetu et cupiditate impulsus matrimonium expetimus, et conjugis partum: at norunt Superi, qualis uxor, qualis filius futurus sit. Attamen ut poscas aliquid, et ut templis viscera tomaculaque divina candiduli porcelli voveas, petendum ab illis hoc unum, ut mente sana simul et sano corpore sis: postula fortitudinem et robur animi, qui nullo mortis metu perturbetur; qui vitæ tempus ultimum inter naturæ beneficia numeret; qui ferendis quibuscumque laboribus par; qui potens iracundiæ cupiditatisque sit; qui Herculis æruinnas laboresque, voluptatibus, epulis, et mollibus Sardanapali stratis anteponat. Doceo te felicitatem cujus tu artifex tibi esse possis: unica ratio traducendæ per summam tranquillitatem vitæ est virtus. O Fortuna, nullam vim divinam habes, si regamur prudentia; nos te Deam facimus; nos te inter superos collocamus.

VARIÆ LECTIONES

ET NOTÆ

IN SATIRAM DECIMAM.

NOTÆ. 1—6. Fons primum et causa votorum vulgarium, quæ ple-
rumque est falsa opinio de veris bonis mente concepta, declaratur. Alci-
biades apud Plat. Alcib. II, pag. 156, ed. Nürbergeri: ἔστιν ὃν ἐνοῶ,
ἔσων κακίων αἰτία ἢ ἀγνοία τοῖς ἀνθρώποις ἐπέτι, ὡς εἶμαι, λαλῶμαιν ἡμᾶς
αὐτοὺς διὰ ταύτην καὶ πράττοντες, καὶ, τότε ἔσχατον, εὐχόμενοι ἡμῖν αὐτοῖς τὰ
κάκιστα, etc. Et Socrates, ibid. p. 180. Δικαί μοι, ὥσπερ τῷ Διομήδῃ φησὶ
τὴν Ἀθηνᾶν Ὀμηρος (Iliad. 1, 127) ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἀφαλεῖν τὴν ἀχλὺν, ὅφρ'
εὖ γινώσκωι ἡμῖν θινὸν ἤδῃ καὶ ἄνδρα, οὕτω καὶ σοὺ δαῖν ἀπὸ τῆς ψυχῆς πρῶτον
ἀφαιρόντα τὴν ἀχλὺν, ἢ νῦν παροῦσα τυγχάνει, τοτσηκαῦτ' ἔδῃ προσφίρειν δι'
ἐν μᾶλλον γνῶσισθαι ἡμῖν κακὸν ἤδῃ καὶ ἰσθλόν. — *A Gadibus*, extremo occi-
dente, usque ad *Auroram*, orientem (ut Græc. ἄως), et *Gangon*, ab una
orbis terrarum tunc cogniti parte ad alteram; ut apud Anacr. XXXII,
25, ἔκπῳς Γαδίρων, Τῶν Βακτρῶν τι κ' Ἰνδῶν. *Gades* (hodie *Cádiz*) extrema
Europæ insula versus occidentem; unde *hominum finis*, apud Sil. I, 141,
cujus vide nostram Editionem, vol. I, pag. 23. En. — *Ganges*, maximus
Indiæ fluvius, etiam major Indo, unde *India intra et extra Gangem*. —
Aurora et Ganges designant orientem. Conf. Ovid. Metam. I, 62.

VARIÆ LECTIONES. 2. *Gangem* pro *Gangem* recepi e 17. — *Dinoscere*, 17,
24, 49, 55, 82, 65—99, 71—73. Ita scribi jubet Serv. ad Virg. Georg. II.
Cognoscere, 21. *Discernere*, 7, 11, 14, 20, 22, 29, 45, ex interpretis.

NOT. 2. *Pavei dignoscere possunt vera bona atque ab illis multum diversa*,
bona opinata, vel quæ bona nobis videntur, sed mala sunt. « Res fallunt,
illas discerne: pro bonis mala amplectimur; optamus contra id quod
optavimus; pagnaut nostra vota cum votis, consilia cum consiliis. »
Senec. Epist. 54.

NOT. 3. *Remota erroris nebula*, sine errore ac mentis cæcitate vel igno-
rantia. Similiter ἀχλὺς, apud Plant. loc. laud. et *naibes, nubin, tenebræ*,
caligo mentis, invidiæ, etc. dicuntur.

NOT. 4. *Quid enim ratione recta ac bona tinemus*, aut tinere possumus
ac debemus, ut malum, aut cupimus, ut bonum?

VAR. 5. *Conentis*, 24 a m. pr. *concupis*, 10—12, 14—19, 21—23, 31,

33, 45, et XVI Codd. Paris. Sed modo processit cupimus, et nostra lectio exquisitor est. In verbis tamen *quid tam dextro pede concipis* meodum latere videtur. Vulgo ea sic interpretantur: *quid concipis voti* (nam *concipere* est vocab. propr. de votis, quæ vel mente, vel formula quadam concipiuntur), *quid optas tam felici auspicio atque coactu? neque ignoro tali sensu dici: dextro et sinistro pede ire, perficisci, venire.* Sed quis onquam dixit: *dextro pede concipere votum?*

NOT. 5. Socrates, apud Platon. loc. laud. pag. 140: Οὐκ οὖν θαυὰ σοι πολλὰς προσηθείας γε προσδιδόσθαι, ὥπως μὴ λήσεται τις αὐτὸν εὐχόμενος μεγάλα κακὰ, δοκῶν δ' ἀγαθὰ: οἱ δὲ θεοὶ τύχῃσιν ἐν ταύτῃ ὄντες τῇ ἔξει, ἐν ᾧ δίδωσιν αὐτοῖς ἢ τις εὐχόμενος τυγχάνει; pag. 148. Εὐχόμενοι δὲ καὶ τῶν νῦν ἐπὶ πολλοῖς, οὐκ ὀργῇ κεκρημένους, ὥσπερ φαίνεται (τὸν Οἰδίπου) οὐδ' οἰόμενους κακὰ σφίσι εὐχέσθαι, ἀλλ' ἀγαθὰ. Ἐκείνους μὲν, ὥσπερ οὐδ' ἠόχετο, οὐδ' ὥστο ἑταροὶ δὲ τινος εἰσὶν, οἱ τάναντία τούτων πεπνυσμένοι; et pag. 154: Οἱ πολλοὶ οὕτω ἐν τυραννίδος διδομένους ἀπόσχονται ἂν, οὔτε στρατηγίας, οὐδ' ἑτέρων πολλῶν, ἃ παρόντα βιάπται· μᾶλλον ἢ ὠφελεῖ· ἀλλὰ κἄν εὐχαιντο ἂν γινώσθαι, εἰ τῷ μὴ παρόντα τυγχάνει· ὀλίγον δὲ ἐπισχόντες, ἐνίοτε παλινμυθεύουσιν, ἀνευχόμενοι ἅτ' ἂν τὰ πρῶτον εὐχέσονται. Conf. Hom. Odys. I, 32 seq. — *Quid tam dextro pede concipis.* Vide Var. Lect. — Hunc locum etiam viri docti exagitant, equidem Juvenali non abjudicarem; nam quod nemo id dixerit, num ideo primus dicere Noster non potuit? Metaphorice *dextro pede* adhibetur, ut *dextro omine*, et illud poeta junxit cum simplice loquendi forma, *concipere votum*: sæpe, credo, andaciora protulit. En.

VAR. 7. *Operantibus* (scilicet sacris, hoc est, sacrificantibus) *ipsis*, vetos Cod. Rittershol. Male! — *Illis*, 22.

NOT. 7—8. Conf. vs. 111; Senec. Ep. 60, 101 et 109; Valer. Maxim. VII, 2, extr. 1. — *Ipsis operantibus faciles*, votis ipsorum, qui ea conceperant, annuentes. *Facilis* proprie dicitur argilla et cera, quæ facile fingi et tractari potest; hinc deus vel homo ejusque animus, qui facile flecti ac moveri potest, et facile, quod optamus et precamur, facit, commodus, comis, benignus, εὐκίνητος, ut contra *difficilis* est inexorabilis, durus, pertinax, morosus, ἀργαλὲς, δύσκολος, χαλεπός, δυσχερὴς.

VAR. 8. *Et nocitura petuntur*, 22, 45.

NOT. 8. *Toga et militia*, in pace et bello, pacis et belli temporibus. — *Toga* insigne pacis, ut ait Cic. Pis. 30, qua Romani utebantur tempore pacis, unde pro ipsa pace hoc loco, et VIII, 240.

VAR. 9. *Et torrens*, 10—12, 15—27, 45—50, 54, 55, 57—63, 65—69, 71—73.

1 Vetos Schol. — *Di faciles* satirice, ad mala peragere da faciles; vel ideo *faciles*, quia preces stultas audiunt. —

NOT. 9. *Torrentis dicendi copia*; vide ad III, 74. — *Facundia*, votis expetita a diis, *motifera*, exitiosa est multis, ut Demostheni, Ciceroni et aliis. Conf. vs. 114 seq.

NOT. 10. *Viribus ille confusus perit*, ut Milo Crotoniates cujus, quum (jam grandis natu) arborem manibus scinderet, brachia occupata sunt, et a lapidis consumptus est; vet. Schol. *De admirandis lacertis ac viribus hujus athletæ miserandaque ejus morte* vide Pausan. VI, 14; Strab. VI, pag. 403; Elian. V. H. II, 24; XII, 22; Athen. X, 2 (4), pag. 412, 413; Gell. XV, 16; Ovid. Ibis, vs. 609, 610; Plin. VII, 20; XXXVII, 10; Philostr. Vit. Apoll. IV, 9; Valer. Max. IX, 12, ext. 9, et Suidas.

VAR. 11. Ultima syll. verbi *perit* producitur, ut vs. 118, et in Ovid. El. de Morte Drusi, vs. 235, ob contractionem vel hiatum. Conf. ad I, 151. — *Admirandusque*, 16, 18.

NOT. 12 seq. Conf. Prop. III, 7, 1 seq. Senec. Ep. 88, et 115, de Ira, III, 32, et de Tranquill. Vit. I, 8. — Eandem sententiam ex Hispano quodam carmine, affert doct. *Achaintre*:

« Riqueras no se deseen,
« Que son mala de alcançar,
« Y peores de guardar
« Las vezes, que se poseen. »

Ed.

NOT. 13. *Strangulat*, macerat, *nimia cura*, qua congesta est et custoditur, vel potius facit, ut jugulentur a furibus aut tyrannis, qui opibus eorum inbiant. *

VAR. 14. *Quantum*, 16, 21, 22.

NOT. 14. Metaphora in Tiberium et divites; vet. Schol. *Balana Britannica*, propter multitudinem et magnitudinem balenarum in oceanis Britannicis. Maximas tamen in Indico mari reperiri monet Plinius; quem vide de *balanis*, lib. IX, 3—7, et de *delphinis*, ibid. c. 8. *Exsuperans*, ac tanto, quod sæpius ante quanto omitti, vel tironibus notum est.

VAR. 15. *Duris*, 19 a m. pr.

NOT. 15. *Temporibus duris*, quibus Nero imperabat inhiabatque divitum opibus.

VAR. 16. *Longinum*. . . . *clausit*, dura dictio. Legendum, opinor, *Longini et*. . . . *Senecæ hortos clausit*. Conf. tamen Comm.

NOT. 16. Vulgatam lectionem judice Hein. bene defendit et explica-

* Lubinus et alii respiciunt putant fabulam de Mida; qui cibo in aurum converso strangulatus sit; unde Dio-

genes cynicus in Ep. ad Chrys. Μίδου τὴν καίαν ἐπείσας, λιμῶτων πλευντῆς, βράχους ὥσπερ χρυσὸς ἀπαγχόμενος.

vit Burm. ad Prop. I, 1, 24, his verbis: «Amant veteres nunc tantum verbum ponere, licet duas res diversas memorent, alterumque ex sensu supplendum omittere; quem loquendi modum multis Græcorum et Latinorum exemplis illustravit d'Orville ad Char. p. 395 seq. et patrui meus ad Claud. de Cons. Stil. II, 16. Vide, quæ notavi ad Lotieh. I, 2, 9, et adde insigne ejusmodi βραχυλογία exemplum in loc. Juven. X, 16, ubi supplendum est: «*Longinum* mori coegit et *Seneca* hortos clausit.» Enimvero non ignoro (quod et a me ipso passim ad Sil. VI, 179; XI, 65; Tac. Annal. II, 20, 2; Liv. I, 33, 7; XII, 12, 8; XXIV, 5, 7, et a viris doctis, quos ad hæc loca laudavi, notatum est), a scriptoribus tam Græcis quam Latinis sæpe duobus pluribusve membris unum jungi verbum, cujus plena significatio ad unum modo membrum referri possit: sed tum ex hoc verbo generalis vel cognata, non plane diversa et dissimilis notio petenda est et transferenda. Cf. Var. Leet. — C. Cassius *Longinus*, celeberrimus Jctus et rector Syriæ, pulsus est a Nerone, et a Vespasiano revocatus. Vid. ad Tac. VI, 15. Alium *Cassium Longinum* mori jussit Nero, teste Sueton. c. 37. — *Magnos Seneca prædixit hortos*; vid. Tacit. Annal. XIII, 42; XIV, 52—56, 65; XV, 56, 60—65, et Xiphil. in Nerone. *Seneca hortos clausit tota cohors*, ut apud Tacit. Annal. XIV, 60, «*William Senecæ globus militum sepsit*, etc.»

NOT. 17. *Egregias Lateranorum sedes*; vide ad Commentar. VIII, 147.

NOT. 18. *Rarus*, raro, jussu tyranni, *miles venit ad cornacula pauperum*, qui a tyrannorum insidiis tuti sunt. De *cornaculis*; vid. ad III, 199, et VII, 118.

VAR. 19. *Pn̄i* conj. Voss.

NOT. 19 seq. Pulehra sententia et egregie expressa: si in itinere vel pauca portaveris *vascula argenti puri*, timebis *gladium contumque*, hoc est, insidias impetumque latronum; *viator autem vacuus*, qui nihil argenti aut pretiosi secum portat, *cantabit coram latrone*, liber omni metu et cura. Conf. Boethius, Consol. philosoph. lib. II; Ovid. de Nuce, vs. 43, 44; Senec. Epist. XIV, Palladæ Epigram. CX, in Brunck. Anal. tom. II, pag. 439, ibique Jaenbs. ad Anthol. Græc. vol. II, part. III, pag. 253. *Argentum purum*, ad extenuationem diei putabat Lubinus, quoniam illud non tanti sit, quanti exaltum. Confer ad IX, 141. — *Contus* proprie hasta dicitur prælonga, ponderosa et amentata. Vid. ad Sil. XV, 687.

VAR. 21. *Umbras*, 11, 17, 18, 20, 22, 45.

NOT. 21. Præclare de summa formidine, quæ facit, ut vel *umbram*

¹ Henninius monet, subtiliter tangi divitias Senecæ invidendas, quas inter facillime de Vita bestia, de animi

Tranquill. etc. scribere poterit; eum tamen excusari a Lipsio in Proleg. ad Senecæ, et a se ipso Vit. best. c. 17.

arundinis expavescamus, tanquam latronis umbra sit. Sic τῆν αὐτοῦ σκιάν ποσειδάωνι dixit Plato in Phædone. * — *Ad lunam, ad lunæ splendorem.*

VAR. 22. *Cantabis*, 10, 11, recte forsitan. *Cantabat*, 13, 16.

NOR. 22. *Fœnus*, inops omnium rerum, ut *inanis* apud Cic. Att. XIV, 3, et Plaut. Bacch. III, 4, 10. — *Cantabit*, vide ad VII, 55.

NOR. 23 seq. Cf. Pers. II, 44 seq. *Templis*, in quibus vota concipiuntur.

VAR. 24. *Ut crescant opes*, 10, 15; *crescant et opes*, 22. *Divitiæ, crescant opes*, 17—19, a pr. m. *Divitiæ ut crescant, ut opes*, 61—69, 71—73, 77. *Divitiæ ut crescant et opes*, 16 forte rectius et receptum ab Ach. nisi doctior est lectio nostra: *Prima fere vota, hoc est, votorum argumenta sunt divitiæ, etc.* Minus mihi aridet sententia Jacobii, qui putat, legendum esse *Divitiæ, et crescant ut opes*, binæque indicari vota, pauperum, divitiis sibi exoptantium, et divitum, qui precantur, ut divitiæ crescant.

NOR. 24. *Divitiis et opes* bene separavit poeta: nam *divitiæ* possunt esse sine *opibus*, quoniam cum *opibus* semper aliqua jungitur potestas; Ach. * *Expetuntur divitiæ*, ut utare; *opes*, ut colaris; honores, ut lauderis, * Cic. de Amic. c. 6.

NOR. 25. *Maxima arca in foro feneris et argentariæ faciendæ causâ*, vel apud argentarios, seu numularios, mensarios, trapezitas. Conf. ad XI, 26, 27, et XIV, 260, 261. Vetus Schol. * *Usque ad Cerealem præfectum in foro Trajani arcas habuerunt Senatores, in quibus argentum aut pecunias tutius deponebant. Propterea et locus ipse, in quo erant arcæ positæ, Opes dictæ sunt.* * Idem ad XIV, 261. * *Antea solebant arcas æratas facere, et ibi mittere pecuniam suam Senatores, et sic in foro Martis ponere. Verum per noctem a furibus exspoliatæ sunt arcæ, et cœperunt ex eo ad templum Castoris ponere. Ideo dicit, Mars ultor galeam perdidit.* * Plathnerus: * *Loculis, inquit, tantum minora æra, majora arcis tenebantur. Rara tamen potentioribus circa illa cura, dispensatoribus domesticas ordinantibus expensas, majores summas argentariis. Plerasque enim pecunias in foro habebant apud Trapezitas duplicem ob causam, feneris puta et custodiæ. De fenere noster intelligendus hoc loco, et I, 105; IX, 140, de custodia Ulpian. lib. 30, ad Edict. et L. 7, § 10, ff. Depos.* * — Vide notam Crammeri, ea fuse explicantis, p. 380 seq. Ed.

NOR. 25 seq. At non pauperibus, sed divitibus beneficia aliaque pericula timenda. Conf. Sen. Here. Oet. II, vs. 652 seq. et Thyest. III, 1, 448—454. — *Aconita, venena*; vide ad I, 158.

NOR. 26. *Fictilibus poculis pauperum, ut mox gemmata divitum.* Conf. ad V, 39, et 41.

* Confer Virgil. Æneid. II, 755, ad Stat. Theb. VI, 158 seq. et ad intpp. Horat. Od. I, 23, 5 seq. Barth. Cland. in Entrop. II, 451.

78 VARIAE LECTIONES ET NOTÆ

NOT. 27. *Setinum* vinum; vide ad V, 34. — *A debet*, quoniam splendet in auro, hoc est, auro poculo (ut V, 39), vel veneno mixtum est, vel potius austerum et calidum est, ut Falernum, de quo vide ad IV, 138, 139, et Mitscherl. ad Horat. Od. II, 7, 21, ubi comparat verba Epigr. in Brunck. Anal. tom. III, pag. 166. ἀπὸ τοῦ αὐροῦ τὸ κάπνισμα (forsan terge poculum, ut splendeat), quæ exponit: fac ut ardeat, resplendeat, impleatur poculum scil. vino, quales ἀρχαῖαι οἶνοι ἐπισταῖταις, Hom. II, 6, 232, dieuntur.

VAR. 28. *Nonne*, 16. — *Landes*, 16, 17, 19, 20, 23, 45.

VAR. 29. *A limine*, 10—12, 15—27, 45—50, 54, 55, 57—63, 65—69, 71—73.

VAR. 30. *Contrarius alter*, 10, 12, 15—27, 45—50, 54—69, 71—74, 77, et XXXII MSS. Paris. prob. Ach. auctor 1, cod. Pet. et duo alii Paris.

NOT. 28—30. Cur itaque magni æstimas opum affluentiam et ostentationem, quæ *alibi de Sapientibus*, antiquis philosophis, risum, *alteri* contra fletum movere solebat? Sed præstat fuisse hoc loco ita exponere: Nonne itaque probas, quod philosophorum alter (Democritus Abderites) perpetuo ineptias riserit hominum, alter (Heraclitus, nunc Diogenes cynicus, vel Anacharsis Scythæ) stultitiam eorum et miseras semper deflexerit. ¹ — *Auctor contrarius*, hoc est, contrariæ sententiæ, scilicet defleudas esse ineptias hominum et miseras.

VAR. 31. *Cui vis*, 15, 16. *Rigidi cuisis*, 21.

NOT. 31, 32. Facete dicit: facile est ridere, sed mirum, unde Heraclito tanta lacrymarum copia suppetierit. Quidam eo respici putant, quod ex hydropo mortuus dicatur Heraclitus. — *Censura*, vituperatio ineptiarum, expressa *cachinno*. — *Rigidi*, duri, acerbis; sed proprie *censura* est rigida. Conf. ad XI, 91, in Var. Lect.

NOT. 33 seq. Democritus perpetuo ridebat illis temporibus ac locis (*urbibus* Thraciæ, Abdera et aliis), quibus nondum tam ridicula erat vanitas ornamentorum et magnificentie; quanto magis risisset, si vixisset nostra ætate et Romæ? Conf. Horat. Epist. II, 1, 194 seq. — *Pulmonem agitare*, vexare, contedere, risu solutiure. Vetus Schul. «quia ex splene risum dicunt gigni.» ²

VAR. 34. *Esset in*, 19 a m. pr. *Essent pro esset* revocavi ex 11, 15—17, 19—22, 61—63, 76.

VAR. 35. *Proteret trabecæ*, 11, 15, prob. Schursii, qui putabat, librarios male geminasse litteram primam vocis *trabecæ*.

¹ De qua fabula vid. Sen. de Ira, II, ad Claud. XVII, 90; Soid. Laert. et al. 10, et de Tranq. animi, 15; Lucian. ² Conf. Hard. ad Plin. XI, 37, seu *βίον πρᾶσις*, et de Sacrif. extr. Koenig. 80, et Casaub. ad Pers. I, 12.

NOT. 35. *Prætexta palmata*; vet. Schol. Conf. vs. 99. — *Trabeæ*; vide ad VIII, 259. De *tribunali* vide Ernesti elav. Cic.

VAR. 36. *Si prætorem vidisset*, 22. — *Victorem* pro *prætorem* conj. Schrader. — *In curribus*, 16, 25, 27, 45—50, 55—69, 71—74, 77, et quidam Codd. Paris. Sed omissio præpositionis Juvenali solennis; aut librariis sæpe tribuenda.

NOT. 36 sqq. Describitur pompa Circensis ornatusque prætoris, vel consulis (nam idem magistratus, vs. 36 *prætor*, et vs. 41 *consul* vocatur, et *prætor* olim consulis propriumque *duci* nomen fuit),¹ ludis habitu triumphali (de quo hic locus classicus est) præsidentis;² unde infra XI, 192, *similis triumpho*, triumphanti, *prætor sedet* in circo et curru. De habitu triumphali vide Liv. XXX, 15. Sed conf. Var. Lect. — *Quid scil. sensisset dixissetque*, et quantopere risisset.

VAR. 37. *Medii*, 10, 21, 15—17, 20, 21, 24, 56, 59, 60, 65. — *Sublimem pulvere*, 10, 11, 15, 17—24, 45. *Sublimem e pulvere*, 16. *Sublime pulvere*, 12. — *Sublimem pulvere Circi*, Cod. Thuan. teste ac probante clar. Boissonade, ad Herodiani Partitt. pag. 297. Ed. Equidem totum fere versum ab ingenio interpolatoris, pompam Circensem eum triumphali confundentis, profectum crediderim: quo deleta omnia ad pompam habitumque triumphalem referri possunt. Prætorum certe hoc habitu Indis præsedisse, nusquam alibi, nisi hoc loco, et infra XI, 192 (qui locus forte ad similitudinem tantum utriusque pompæ spectat), memoratur; etsi non ignoro, multis triumphalia ornamenta, seu insignia esse concessa.

NOT. 37. *Exstantem*, eminentem. — *Sublimem*, in *curribus altis*, in *curru alto*, formam rotundæ turris habente. — *Medio*, medii, in *pulvere Circi*; nam pompa Circensis a Capitolio ad medium ducebatur Circum. Vide loc. class. Dionys. Hal. VII, 72.

NOT. 38. *Tunica Jovis*, palmata, e Capitolio accepta, æque ac *toga picta*, quæ propria triumphantinum insignia fuere et *Jovis optimi maximi ornatus* dicuntur Liv. XX, 7.³ — *Crammer* hic citat stituam togatam prætoris mappam mittentis apud Ruben. Eleet. c. 30, et ex eo apud Ferrar. in Anal. c. 34. Ed. — *Picta* acu. — *Sarrana*, Tyria (nam *Sarra*, 772, priscum Tyri nomen), hoc est, purpurea. — Sic apud Virgilium *Sarrano ostro*, Georg. II, 506, ubi vide notam. En.

NOT. 39. *Aulæa togæ* lepide pro toga laxa et ampla, quemadmodum molles dicuntur *veis amiet*, non *togis*, Cic. Catil. II, 10.

¹ De quo vide Perizon. Dissert. de Prætorio, pag. 8. uales, I, 15, et Salmasium ad Solinum, pag. 465.

² Confer Lipsium ad Taciti An-

³ Vide Ruben. de Re vest. I, 21.

VAR. 40. *Quantum*, 15, 16, 18—20, 23, 24, 45. — *Una*, 20.

NOT. 40. *Quanto*, cui fereudo.

NOT. 41. Coronam auream *tenet* supra triumphantis caput et ab ejus tergo *servus publicus*, *sudans* pæ labore, sub poudere; isque, *ne Consul sibi placeat*, nimis se efferat superbiatque tali honore, *eodem curru portatur*.¹ De *Servis publicis*, vide Lips. Elect. I, 22.

NOT. 43. *Da*, adde præterea. Triumphator maou tenebat *eburneum sceptrum* seu scipionem (αἰγιόκεν), imperii iusigne, cujus summo seu capitulo insculpta erat *vulceris*, aquila, præcipuum signum militare.² — *Surgit*, est, exstat. Conf. ad VI, 529.

NOT. 44 seq. De hac pompa triumphali conf. Appian. Pun. 66; Jos. Bell. Jud. II, 17, et Plutarch. Vit. Æmil. Paul. — *Cornicines*. χοροὶ καβαρτιστῶν τὰ καὶ τιμωριστῶν, etc. apud Appian. loc. laud. Præcedentia currum triumphalem, *longi agminis officia*, longus ordo ministrorum et clientium, *officij causæ* (vide ad II, 132) præcedentium; ut τὰ καβαριστα apud Lucian. in Somn.

NOT. 45. *Quirites*, cives (vide ad VIII, 47), iuprimis clientes et ministros, *ad frena*, ad equos vel currum euntes, *niveos*, alba vel potius candida (ab arte, creta a fullouibus adhibita) toga indutos.³

NOT. 46. Facete de clientibus, *quos sportula* (vide ad I, 95 seq.), emolumentum, non verus amor, *fecit amicos*. — *Defossa in loculis*, velut in terra, quasi nunquam exinde egressura sit: facete et satirice in avaros; Grang. Itaque, *quæ olim defossa erat in loculis* patrouorum et parce ab iis data est clientibus.⁴

¹ Vide Plin. XXII, 4; XXVIII, 4; XXXIII, 1; Tertull. de Corona milit. c. 13; Joseph. Ant. VII, 24, et al. Henninius: "Quæ, inquit, Tertull. Apoll. c. 33, ex eoque Zonaras et Pauvinois de mortalitatis admonitione a servo suggesta referuot (eom scilicet triumphanti idemtidem acclamasse: *Respice post te; hominem esse te meminit*), illa grætis dicta et ex Philippi historia traducta videotor. — Stulta mortalium vota circa triumphos ea ratione damnat Juvenalis, quod vel ipse triumpho pompa quemvis doceat Fortune vicissitudinem; hinc obiter mentionem servi illius facit, quem respiciens triumphator Fortune incoquantiam considerare poterat, quum

cuius contingere possit, quod cuiquam."

² Vide Dionys. Hal. III, 61; Appian. Pun. 66; Liv. XXX, 15; Isidor. II, 18; Wernsdorf. ad Hiner. p. 219; Valea. ad Ammian. Marc. XXI, 2, 15; Salmas. ad Script. Hist. Aug. t. II, pag. 358 - 450; Fabric. Ind. in Prudent. in Symm. I, et intpp. Claudian. I, 205; XXII, 363.

³ Vide Plut. l. l. Lips. Elect. I, 13, et Maunt. Quæsit. per Epist. III, 1.

⁴ An *defossa* a clientibus, qui amicitiam divitum sectantur, ut colligant sportulas, hisque marcupia sua impleant? Sic Babrdt reddidit: *beigesteckte Sporteln*. Sed vox *defossa* huic rationi minus convenit.

VAR. 47. *Tunc pro tum recepi* ex 1, 15, 16—19, 24, 25, 45—47, 49, 50, 55, 57, 58, 60, 64—67. — *In omnes*, 18, 19, 25, 46—49, 54—60, 65.

NOT. 47. *Tunc temporis*, illa ætate, qua summa erat morum simplicitas, non tanta vanitas magnificentiæ.¹ *Invenit*, scil. Democritus. Conf. sup. vs. 28 seq.

NOT. 48 seq. Democritus, Abderitanus, exemplo est, *summos viros et magna exempla duros*, qui aliis exemplo esse possunt, eximia ingenia (Germ. *Originalgenies*), *nasci posse in Thracia, patria vervecum, stupidorum hominum* (ut nostrum Schöps), *et sub crasso aere Thraciæ*, ut apud Horat. Epist. II, 1, 244:

Bæotus in crasso jurares aere natum.

Nam Bæoti, neque ac Thraces et in primis Abderitæ, stupidi habebantur, quod notum est ex Wielandi Abderitis, multisque proverbii locum² dedit.

NOT. 52, 53. Fortunam, quam tot homines colunt, et cuius vim timent, contemnebat, et, si vel mala ipsi minari videretur, irridebat, ut que nocere non posset sapienti recteque viventi. Summus, hoc loco, contemptus duplici dictione proverbiali exprimitur. Nam *laqueum mandare et suspendium* (ut apud Apul. Met. IX, p. 234, 12, edit. Elmenh. «Poteus juvenis ad extremam insaniam vecors suspendium sese legibus et ipsis pauperis amicis ac propugnatoribus mandare proclamans,» hoc est, eos contemnere et irridere) alicui dicitur, qui cum usque adeo despiciat, ut, si vel laqueo suspendat se, id nihil curet, vel eum abire jubeat, et se

¹ Quam hæc, que in Urbe sunt, necdum essent reperta; id est, major severitas et minor vanitas esset; Schol.

² Sic *Abdera* Cicer. ad Att. IV, 16, dicitur Roma propter stuporem senatorum, *Abderites*, Cic. Nat. Deor. I, 23. Ἀβδηρίται, Cic. ad Att. VII, 7. *Abderitanæ pectora plebis*, Martial. X, 25: «Abderitana mens, Abdera pulchra, Diomedis equi, Teiorum colonia, Bæotica auris, Malchus resonat quid Bæoticum, etc.» Britannicus notat, hæc dicta esse ex stomacho in asperitatem eorum, qui orti sanguine romano ceteros contempserint, et ex Heracliti (etiam Hippocratis alioquoque) sententia, qui affirmet, animam ibi esse prudentiorem, ubi aer sit siccior, ut Athenis, et hebetiorem,

ubi crassior sit aer, ut Thebis. Henni-nus: «Recte, inquit, Curtius observat, VIII, 9 (ubi vide Freinshem.), *ingenia hominum ubique formari situ locorum*. Ratio in promptu; aer, qui omnia perspirat, varie se habet pro ratione climatum. Certum vero est, anitiliorum aerem multum conferre ad spiritus subtiliores, hos vero multum ad agilitatem et ad subtilitatem conceptum. Hinc videas, plerumque Italos, Seras, Gallos, etc. præpollere ingenio Sarmatis, Hunnis, et Moschis. Potentissima tamen hæc causa multum variatur ab institutione, educatione, dieta, itineribus, cultura pertineti ingenii, conversatione, commerciis. Maximum quoque hæc in re momentum confert *bene esse natum*, quod paucissimi expendunt.»

suspendere. (Hic dicere solet *restim cape et suspende te*, ut Plaut. Pers. V, 2, 34, et nos *Geh zum Henker!* unde *res ad restim rediit* apud Terent. Phorm. V, 4, 4.) Ἐπαύειν αἰτίαντι μοι ἐπίξας τὸν βρόχον, Lucian. in Tim. cap. 45, et cap. 30: Ἀγχών τὸ πρᾶγμα γίνεται αὐτοῖς;... οὐδὲ ἔβλεν, ὥστε πρὶς τοῦ βρόχου, ἐσχεύεσθαι, pauperes. Aliud vero indicium contemptus, derisionis et contumeliæ erat, *medium alicui ostendere unguem*, vel, ut Martial. II, 28, 2, dicit, *medium porrigere digitum*, qui *infamis* dicitur Pers. II, 33 (ubi vide Casaub.); *impudicus* Martial. VI, 70, 5; κατὰ συνέπινος Arrian. Epict. III, 2; quia extensus ille digitus, reliquis contractis, pudendam speciem exhibet, eoque cinædi vel molles designabantur. Hinc probrosa ejus porrectio facta.²

VAR. 54. *Supervacua aut pernicioosa* omnes Codd. etiam Paris. et edd. antt. nisi quod et pro *aut* exstat in 11, et 21, unde lectionem hanc restitui com Ach. *supervacua hæc aut pernicioosa*, edd. recentt. ut metro consuleretur. Sed vide ad I, 151, *supervacua aut et pernicioosa* non male emend. Schurff.

NOT. 54. Ergo, quæ quum ita sint, vel quia pauci vera bona et mala dignoscunt (sup. vs. 2 seq.) petuntur aut *supervacua* aut adeo *perniciosus* bona, quæ nobis bona videntur, iuprimis opes et divitiæ, de quibus inde a vs. 12 agitur.

VAR. 55. *Templa pro genua*, 16. — *Mos* legendum crediderim pro *fas*, quod alienum ab hoc loco videtur.

NOT. 55. *Fas est*, vide Var. Lect. — *Genua incerare deorum*, hoc est, vota ad deos concipere eorumque se reum facere, ut ἱπποπαραγύισθαι Philostr. Her. I, 17; *votum in statuæ femore adsignare vel alligare*, Apul. Apol. I, et forte *incerat lapides funerosos idololatris religio*, et

..... Saxa illita ceris
Viderat unguentoque Lares humescere nigros.

Prudent. Hamart. vs. 405, et c. Symm. I. Namque vota olim concipiebantur in *cera* tabula et hæc imaginibus deorum, inpr. genibus earum, *cera* affigi solebat. Hinc et natam esse loquendi formulam θρώων ἐν γένεσσι καίτοι de re desperata, pro qua suscipiantur vota solumque deorum auxilium exspectetur, monet C. Valesius.³ Cf. Gonzal. ad Petr. p. m. 47, 48.

ANAL. 56—113. Alii summos honores, tanquam verum bonum, votis expetunt, qui tamen hominibus quaudoque perniciosi sunt; quod vs.

² Confer ad I, 161; Petron. 131; Burm. Anth. Lat. t. II, p. 528; Schott. Obs. V, 3, et Alex. ab Alex. IV, 24.

³ *Incerare genua deorum*, precando prehendere deorum genua, qui habitus est misericordiam implorantium, et quidem toties prehendere ge-

nua, ut sudore incrassentur et cera quasi inducta videntur; *RAMINES* ad Martial. I, 93. *Cercis* caudelis oblati illinere, vel *cercos* offerre diis et eorum genibus affigere; TURNER. Adv. XXX, 19. *Deorum simulacra* illinere cera; PRAT. Vota insculpebantur, aut

61—107 exemplo Sejani, et vs. 108 seq. Crassi, Pompeii ac Cæcariis ostenditur. Socrates apud Plat. Alcib. II, pag. 150 edit. Nürnbergeri: « Πόλλους ἂν ἔχομεν εἰπεῖν, ὅσοι τυραννίδος ἐπιθυμῶσιντες ἴδῃ καὶ σπουδᾶσιντες τοὺς αὐτοὺς παρατηρεῖσθαι, ὡς ἀγαθόν τι πράττοντες, διὰ τὴν τυραννίδα ἐπιβουλεύοντες τὸν βίον ἀγχιθροῦσιν, etc. Conf. Plin. VII, 40—45. ubi plura fortunæ variantis exempla memorantur. Ceterum totus ille de Sejano locus eximia eum arte elaboratus est, et potissimum repentina summæ venerationis in acerrimum odium conversio, a servili metu tyranni mobilique vulgi ingenio profecta, præclare declaratur.

NOT. 56. *Præcipitat* in exitium. *Potentia* subiecta, obnoxia, exposita, magnæ invidiæ, quam ob causam minus quoque optabilis est. Cf. Horat. Sat. I, 6, 26 et 6, 47.—*Mergit*, hoc loco idem quod *præcipitat*, ut contra emergere se ex malis.¹

VAR. 57. *Mersit*, 16. *Mergat*, 11, unde *mersit* conj. Schurzfl. — *Longa*, aut, 12, 17, 19, 45.

NOT. 57. *Longa honorum pagina*, tot honorum tituli, ut vix una eos capere possit pagina. — Vetus Schol. « *Ænea pagina*, quæ ante imaginem eorum stans omnes eorum gradus honorum inscriptos continet; quam nunc dicunt *tabulam patronatus*. » Non male, iudice Ach. — Huiusmodi plures exhibent hodieque veteres lapides, quorum aliquos retulit Onufr. Panvin. in Comm. Fast.; ejusmodi quoque lapidem *Crammer* memorat apud Gruterum MXI, 1, et alterum singulari Dissertatione illustratum a P. Pollidoro, in *Calogeræ Raccolta d'Opuscoli scientifici e filolog.* tom. VII, pag. 412 seqq. Ed.

NOT. 58. *Descendunt*, ex basi vel bigis (vs. 59) deturbantur, *statuæ* nonnunquam potentissimorum, *restemque sequuntur*, injecta reste detrahuntur, vel raptantur per orbem. Vide ad VIII, 18. — *Restis sequi* et contra *duci* dicitur, ut *ensis* et *cera*.² — Illud et nos oculis ipsi vidimus, quum viri, qui omnem Europam terrore concusserat, ænea effigies ex alto columnæ triumphalis vertice deturbata est. Ed.

VAR. 59. *Intacta securis* alios olim legisse, intelligitur ex vet. Schol. « Si *intacta*, nova: si *impacta*, percussa.»

NOT. 59. 60. Conf. ad VIII, 18. *Rotas bigarum* vel quadrigarum, in quibus triumphales erant statuæ. — *Caballis*, equis æneis, statuæ equestribus. Conf. ad III, 118. — *Immeritis*, sæpe; nam innuit epitheton,

inscribentur in cera genibus statu-
rum; *incerebant* igitur deorum genos,
qui votum inceptum signabant, seque
voti reos constatuebant; Ach.

¹ Conf. XIII, 8; Lucret. V, 1006;

Sil. VIII, 285, et Virg. *Æneid.* VI,
512, ubi vid. Heyne in Var. Læt.

² Vide Heins. ad Valer. Flacc. I,
122. Conf. Lucian. Cataplus, seu Ty-
rannus, cap. II.

84 VARIAE LECTIONES ET NOTÆ

potentes potius hac pœna dignos fuisse. Furor simul vulgi designatur, qui ne his quidem rebus parcat. — Gallic. *qui n'en peut mais*. Ed.

ANAL. 61 seq. Versus priestantissimi aptissimique ad pingendam vulgi mobilitatem, simul et fortunæ inconstantiam, atque pericula alicuius imminutia; Ach.

VAR. 61. *Stridunt* pro *strident* recepi ex 10, 12, 16, 17, 19—21 a m. pr. 22—27, 43—50, 54—69, 71—74, 77, et XXVIII Codd. Paris. Conf. Heins. et Heyne ad Virg. Georg. IV, 262, 536, et Æncid. II, 418; IV, 689; VIII, 420; XII, 691.

NOT. 61. *Jam strident ignes*, quibus ænem Sejani statuæ funduntur.¹ — *Caminis*, fornacibus.

NOT. 62. *Ardet*, igni consumitur. — *Adoratus a populo et ingens Sejanus et toto orbe secundus*, præfectus prætorio, et secundus a Tiberio Imper. «cujus statuis sacra faciebant, quemque Tiberii collegam appellabant non in consulatu, sed in orbis terræ imperio,» ut utar verbis Xipbilingi in Tiberio, quibus conf. Tac. Ann. IV, 2 extr. et Suet. Tib. 48, 65. — *Ex facie toto orbe secunda*, ex statua hominis toto orbe secundi. Sic Rutilius Gallicus præfectus urbi, Germanico *proxima cervix ponderis immensi* dicitur, Stat. Silv. I, 4, 6. — Veteris interpretis nota est: «Sejanus fuit Tiberio usque adeo carus amicus, ut nihil esset quod ei a Tiberio petenti negaretur; usque adeo de eo cogitaverit acrem, ut dispositis conjurationis sociis occiso Tiberio ipse regnaret. Quum hoc cognovisset Tiberius, super ejus nomine epistolam ad senatum misit, et sic per consules damnatus est cum omni progenie sua, usque adeo ut filiam ejus virginem juberet senatus a carnifice stuprari, et sic occidi, ut jure videretur fuisse occisa.» De supplicio hujus virginis longa est dissertatio Crammeri, pag. 388 seq. Ed.

VAR. 64. Cl. Boissonade ad Herodiani Partit. p. 295: «*Metellæ* Cod. Thuan. pro *patellæ* scribo *matellæ*, et ipsa Satirici manum restituisse mihi videor.»

NOT. 64. *Urceoli, pelves*, etc. hoc est, vasa vilia cujusque generis. Plin. Paneg. 52, imagines Domitiani dicit «excoctas flammis, ut ex illo terrore et minis in usum hominum ac voluptates ignibus mutarentur.» De iisdem Xiph. in Nerva pr. συνχωσίδησεν καὶ ἐξ αὐτῶν μεγάλα χρήματα συνέλιξε.

ANAL. 65—88. Præclare linguntur sermones et secreta murmuræ vulgi (infra vs. 89), ad Sejanum eo tempore, quo unco ad scalas Gemonias trahebatur, conspiciendum insultandumque undique accurrentis, cujus et lætitia et curiositas et levitas potissimum mectusque tyranni egregie adumbratur. Conf. verba Livii XXIV, 25: «Hæc aetate multitudinis est; aut servit bumiliter, aut superbe dominatur: libertatem, quæ media

¹ Vetus Schol. «Conflatur status, ut pecunia inde fiat.» At vide vs. 64.

est, nec spernere (nisi leg. *sperare*) modice, nec habere sciunt; et non ferme desunt irarum indulgentes ministri, qui avidos atque intemperantes plebeiorum animos ad sanguinem et cædes irritent.*

Nor. 65—67. Hæc sunt verba vel populi, Tiberio gratulantis de oppresso illo hominis monstro, vel quæ plures secum colloquantur et quæ quisque sibi dixit, exultans lætitia ad primum nuntium de cæde ac pœna Sejani ad se perlatum. Conf. simil. loc. VI, 47—52. — *Pone domi lauros*, vide ad VI, 51. — *Duc in Capitolia.... bovem*, nam maxima hostia summoque deo mactanda est in tanta lætitia, tam publica quam privata, ut in triumpho. Vetus Schol. monet, Juvenalis menti obversatum esse versum Lueretii:

Cretatumque bovem duci ad Capitolia magna.

— Hic versus Lueretio pro Lucilio perperam, ob nominis vicinitatem, transcriptus videtur. Conf. *Donza* in Lucil. Reliq. pag. 139. Doct. *Achaintre*, in notis ad Juvenalem, Lucretio hunc adscribit; sed in fine Satirarum Persii, eum inter Lucilii fragmenta referi, pag. 314. En.—*Duci* verbum proprium, tam de victimis, quam, ut mox vs. 66, de noxiis. * *Ἐπαγαυῖς*; bis hoc loco ponitur. — *Capitolia*, vide ad XIV, 91. *Cretatum*, non creta immolationi designatum (quod putabat Saubert. de Sacrificiis, cap. 18, pag. 427 seq.) sed niveum, candore similem cretæ, qualis hostia diis superis, inpr. beneficis ac Jovi, et in magna lætitia, mactari solebat. Conf. Virg. *Æn.* IX, 627, 628; Ovid. ex Ponto, IV, 9, 50 al. Nota Aeb. est: * *Cretatus* dicitur potius bos ille, quia, quum sæpe satis albos boves non invenirent, maculas eorum creta dissimulabant; unde Persius V, 177, *cretatam ambitionem* metaphorice dixit. — *Unco*, in collum vel mentum fixo, perduelles damoati ad scalas Gemonias trahebantur: quod supplicium satis notum est. Sic quoque Sejanum e sealis illis præcipitatum et triduo post in Tiberim projectum esse, tradit Dio, LVIII, 11. Quæ Tacitus de ejus morte ac pœna memoriz prodiderat, intereidere. — *Spectandus*, spectaculo futurus ac ludibrio.

VAB. 67. *Herba pro labra*, 16.

Nor. 67—70. Verba populi redcuntis ab hoc spectaculo, et Sejanum insectantis, non tam ex vero odio, quàm ut suspicionem familiaritatis cum eo contractæ a se dimoveat, et Tiberii vitet insidias. — *Quæ labra*, quam distorta ac deformata? — *Quis vultus*, quam servus ac dilaceratus? — Hunc locum ita intelligit inter alios complures *Achaintre*, cujus notam transcribere pretium operæ videtur: * Conf. hæc verba cum variis populi * Parisini colloquiis, cumque maledictis et subsannationibus quibus laccescebat damnatum istum atque ad supplicium tractum *Maximilianum* * *Robespierre*, quem idem populus, paucos ante dies, ad cælum prope

* Vide Heins. ad Ovid. Met. XV, 114.

• tolerat honoribus et præconiis. Eundem audio dicentem populum de
 • nostro δεινὸν: quæ labra? quis illi vultus? et reipsa illi vultus erat
 • ingens in maxilla inferiore, quod, ne vivus caperetur, sibi met breviori
 • sclopeto intulerat. Recentissimus autem Juvenalis interpres cl. Baillot
 locum metaphorice interpretatus est, ut labra sint, non secus ac supercilium,
 indicatio superbiæ, et ita vertit: « *La fierté, l'insolence étoient peintes sur*
son visage. Forsan et hic sensus cum sequentibus nunquam amari hunc
 hominem, melius connectitur. Quæ suppliciorum spectacula Gallice vo-
 camus, les *Tragédies du peuple*. En.

Nor. 69—89. Hæc omnia sub specie dialogi inter duos cives legi
 debent; Acb. Quo cecidit sub crimine, vide ad IV, 12.

Var. 70. *Judicibus*, 10. *Indiciis* restitui ex 11, 17, 23—27, 45—50, 54—
 63, 65—69, 71—74, 77, et multis Codd. Paris. *Indicia* hoc loco sunt argu-
 menta, quæ iudicant et ostendunt, crimen non fictum esse, sed verum. Ita
 nihil deest eorum, quæ in iudicio capitali requiruntur. *Indicibus*, 14, 16,
 19—22, 64, 70, 75, 76, 82, et Codd. Paris. optimi et antiquissimi. Sed hi
 vix differunt a *delatoribus*: nisi forte consilii sunt sceleris et socii, qui secreta
 rem et conjunctionem prodiderunt. — *Probat*, 22.

Nor. 70. *Quibus indicis?* vide Var. Lect. — *Quo teste probavit* Tiberius
 crimen? — Non Tiberius, sed *delator*, quicumque sit. Is enim qui hic
 alterum interrogat, nescit Sejanum a Tiberio accusatum fuisse. En.
 — Abrupta oratio et tam brevis quam multitudo interrogationum cu-
 riositati et affectui sciscitantis plebis consentanea est.

Var. 71. *Nihil*, 73. — *Horum est*, 15.

Nor. 71. *Nil horum*. . . *Capreis*, videntur esse verba vel occultorum
 Sejani amicorum, vel civium prudentiorum, eorumque qui rem omnem
 probe cognitam habebant. Responsio cujusdam e plebe, forsani amici
 Sejani; Ach. — *Nil horum* factum est et cognitum, quæ in iudicio capi-
 tali fieri ac cognosci et solent et debent. *Verbosa* tantum et *grandis epis-
 tola* Tiberii venit, in qua is multa de aliis rebus, et pauca de Sejano, nihil
 vero aperte de damnatione ejus scripserat, veritus ne ita tumultus concita-
 retur. Nervus Sertorius Macro, qui a Tiberio in locum Sejani, præfecti
 prætorio, substitutus, et cum his literis ad senatum missus erat, veram Im-
 peratoris mentem ac voluntatem clam declaraverat. Vid. Suet. Tib. c. 65,
 et Dio, LVIII, 4—8. — *Capree* (hod. *Capri*) insula ad sinum Neapolit.
 et Sirenum scopulos, ex adverso Surrenti, ubi villa fuit Jovis et arx Ti-
 berii, qui, relicto Romæ Sejano, secesserat eo, ut libidinibus indulgeret.

¹ Conf. vs. 93; Plin. III, 6; Strab. 65; Claver. Ital. ant. IV, pag. 1168;
 I, p. 15; V, p. 171; VI, p. 178; Tac. Heyne ad Apollod. pag. 312, et Exc.
 Ann. IV, 67; Suet. Tib. c. 40, 43, et VIII, ad Virg. *Æneid.* VII, 733 seq.

— Hunc Juvenalis locum laudat nostras Boileau, *Art poétique*, chant II :

« Soit que sur un écrit arrivé de Caprée,

« Il brise de Séjan la statue adorée, etc. »

Ed.

V. 72. Hennisius comma post *bene* posuit, ut hæc vox simpl. posita sit, quemadmodum apud Apuleium, in Apoll. (*Bene, quod integras epistolas matris Pontianus asservavit : bene, quod vos festinatio judicii anteverit, et habet absolute pro periit.* Est quidem hoc *habet* nota formula, inpr. gladiatorum, de vulnere inflicto. Vid. Cerda ad Virg. *Æneid.* XII, 296, et Mærob. Sat. II, 21. Sed *habere* non simpl. pro *perire* ponitur, neque hoc loco satis convenit. Vide Comm.

NOT. 72 seq. *Bene habet...* *Remi*, verba ejus, qui causam condemnationis cognoscere cupiebat. *Bene se habet* res, καλῶς ἔχει, jam omnem rem teneo ac probō, germ. *wohl! gut!* Formula gratulantis sibi aut aliis de bono rei eventu, vel rem probantis et contenti, ut apud Cicer. Mur. 6; Liv. VIII, 6 al. Conf. Gruteri Inscript. pag. 339; Barth. ad Stat. Theb. XI, 557; XII, 338; Passerat. ad Propert. IV, 11, 97. Egrege de homine, curiosus quidem, sed veram sententiam metu tyranni occultante; ut et illa *nil plus interrogo*, quorum sensus est: hæc damnationis causa satis mihi idonea videtur ac proba; vel, nolo curiosius scrutari consilia factaque Imperatoris, quod nefas est. Sic *nil ultra quaero plebeius* ap. Hor. Sat. II, 3, 188, ubi vid. Bentl. — *Sed quid facit, vel fecit, vel sentit turba Remi*, plebs Romana; a Romulo et Remo oriunda.¹ *Remus* vel Romuli frater, vel potius alius quisquam, a quo urbem fuisse dietam fama tradiderat. Conf. Plutarcl. in Romulo pr. Vulp. ad Prop. II, 1, 23; IV, 1, 9, et Kœnig. ad Pers. I, 73. *Turba Remi* contemptum dicitur, sex populi, eaque in factiones divisa, ut *mobiliū turba Quiritium* apud Horat. Od. I, 1, 7. Conf. Var. Lect.

ANAL. 73—81. Præclare adumbratur ingenium et indoles plebis, vel facis potius Romanæ, qualis sub Imperatoribus, et jam inde a bellis civilibus fuit, et primum quidem vs. 73—76, animi levitas et inconstantia, deinde vs. 77—81, ignavia et servilis animus plebis, quæ libertatem ac jura pristina sibi omnia exipi patienter fert, et duas tantum res auxie optat, *panem et Circenses ludos*. Conf. ad vs. 65.

V. 73. *Turba Remi*, 17, 31 a. Cod. Pnt. et Pith. 70, 75, 76, 81, 82. *Turba tremens* (amiel Sejani, vel populus pavens et ignavus), 10—12, 14—17 ad marg. 18—21, 23 a. m. pr. 24—27, 45—50, 54—69, 71—74. XXXIII Codd. Paris. forte et vet. Schol. cojas glossa ad vs. 81 est: Iterum sibi loquitur populus pavens. *Remi* est vividus ac magis satiricum; Ach. *Turba fremens* (in

¹ Sic *Remi plebs*, terra, regna, domus, nepotes, culmina, signa, apud Stat. Sylv. II, 7, 60; Prop. IV, 6 80. ἄστυ Ρώμης in Diodori Epigram. Anthol. lib. I.

88 VARIE LECTIONES ET NOTÆ

gratiam Tiberii, ne Sejano fasvisse videatur), 22, 24 a m. sec. 3°. *Turba Remensis*, 83, prob. Heins. ad Ovid. Fast. III, 131, qui Romanos putabat dici *Remenses* s. *Remo*, ut *Rhamnes* vel *Rhamnenses* (Horat. Art. Poet. 342; Liv. I, 13) a *Romulo*, *Titos*, vel *Titienus* (Liv. loc. laud. et Pers. I, 20) a *Tito Tatius*.

NOT. 73. *Sequitur Fortunam secundam* (conf. Benth. ad Horat. Od. I, 35, 22), favor ejus eodem, quo *Fortuna*, ac inclinât, atque cum *fortuna* mutatur, et stat, vel cadit; unde *turba mobilium Quiritium*, et *ventosæ plebis suffragia* apud Horat. Od. I, 1, 7, et Epist. I, 19, 37. Conf. Horat. Od. I, 35, 25 sequent. Ciccr. ad Herenn. IV, 17, 48 similiaque loca Ovidii aliorumque.

VAR. 74. *Nursia* revocata s. nobis ex 2, 4, 9, 10, 14—22, 24—27, 45—48, 50, 58, 64, et plerisque MSS. Paris. Ita quoque in aliquot Codd. Liv. VII, 3, et Tertull. Apol. c. 23 et 24, legitur. *Nursia* edd. Farnsb. Prat. et meliores libri (nescio qui), teste ac prob. Lips. ad Tac. Ann. IV, 1. *Nortia*, 66, 67. *Nortia*, 56, 59—63, 65, 68, 69, 71—74, et optimæ edd. Livii loc. laud. quibus fævet vetus inscriptio apud Stepb. Forcatulum in Gallorum Philos. pag. 514. Sed *Nortia* Sutrinorum potius Des apud Tertull. loc. laud. non Volsiniensium, popularium *Sejani*. *Nyrtia*, 1, 77. Vetus Scholion est: «*Fortunam vult intelligi poeta, quæ apud Nyrtiam colitur, unde fuit Sejanus.*» *Nurtia*, 23, 70, 75, 76, 81, 82. *Mursia*, 31 h. 55. *Murtia*, 49, 54, 57. *Mursia*, 5, 11. *Nersia*, apud Tertull. loc. laud. in quibusdam libris.

NOT. 74 seq. Eadem plchs, si *Fortuna* adspirasset *Sejani* ceptis, et *secura senectus Principis*, hoc est, *Tiberius*, senio jam confectus, (vid. ad IV, 39 et 81) et nihil tale ab amico impriique consorte metucus, *oppressus foret* a *Sejano* regnandi cupido (non morte), *hac ipsa hora*, qua *Tiberius* occisus esset, *Sejanum diceret Augustum*, creasset, vel salutasset Imperatorem. Præclare sic levitas vulgi notatur. (Conf. Salmas. Exerc. Plin. pag. 328.) — Malim intelligere *hac ipsa hora*, qua nunc loquor, qua *Sejanum* probris incessit, et corpus ejus omni contumeliarum genere dilacerat: sic res pulchrius opponuntur. En. — *Nursia*, Etruscorum et Volsiniensium dea. Vide Liv. VII, 3, et Tertull. Apolog. c. 24. (*Asculanorum dea Ancaria*, Volsiniensium *Nursia*, Oriculanorum *Valentia*, Sutrinorum *Nortia*.) Conf. Var. Lect. — *Tusco*, *Sejano*, alumno suo, genito Volsiniis seu Vulsiniis (vide Tac. Ann. IV, 1), quod Etruriæ oppidum est, et hodie *Bolsena* dicitur.

VAR. 76. *Ac pro hac*, 14, 16, 17, 19, 24, 25, 47, 49, 50, 54, 57, 58. — *Ipsam*, 22.

VAR. 78. *Effugit curas*, 6, 7, 10—12, 17—27, 29, 45—50, 54—63, 65—69, 71—74.

NOT. 77—78. *Populus Romanus*, jam dudum et otio, et jugo imperioque *Cesarum* adstrictus, ac *pristinæ libertatis* immemor, hujus recupe-

randæ occasionem, interfecto Tiberio, non arripisset. — *Ex quo suffragia nulli candidato vendimus, ἀπαχαιωσὶς* pro, ex quo suffragia comitiaque nobis adempta sunt: nam suffragia olim venalia plerumque erant; unde tot leges de ambitu latæ. ¹ — *Jam pridem*, jam inde a Julii Cæsaris temporibus, qui comitia cum populo partitus est. Ejus institutum reduxit Augustus, et ambitum multiplici pœna coercuit. Tiberius autem, animis Romanorum fractis jam, et servitio adsuetis, comitia prorsus e Campo in curiam transtulit, neque ea exinde populo reddita sunt. ² — *Curas*, omnem curam reipublicæ administrandæ, creandorum in primis magistratuum legumque sciscendarum, *effudit*, dimisit; quod *ἀπαχαιωσὶς* dictum est, quasi otii amore ac sponte, vel adeo libenter, sua jura Cæsari et Imperatoribus concesserit. ³ — Hæc verba in mentem reducant viri facundia et acumine præstantis responsum ad quemdam, qui Gallici populi vim et *ἐνέχυρον* nuper elatus jactabat: *Il y a long-temps que le peuple souverain a donné sa démission*. En.

Nox. 79. *Imperium* summum, et quidem tam civile, *fascēs* (dictaturas, consulatus, præturas), quam militare, *legiones*. Vox omnia separatim capienda. ⁴

Nox. 80. *Continet se*, modeste coerces cupiditates suas, nihil amplius cupit, quam *panem* et *Circenses ludos*, quos tamen *anxius*, anxie, cupide, optat: contentus est, dummodo et facilem habeat victum, et voluptatem. Confer Tacit. Annal. I, 2. — *Panem*, sportulas et congiaria vel tesseras largitionesque frumentarias; vide ad VII, 174. ⁵ — *Circenses*, vide ad III, 223.

VAR. 81. *Pan*, 11, 14—25, 45, 46, 49, 55. Valla τὸ πᾶν irrisorie, vel *Pan* pro *Pana* dictum putabat. *Pana*, 2, 3, 5, 18 a m. sec. 50, 61—64, 66—68, 71—74, et multi Codd. *Paria*, probb. *Britann.* et *Pulm.* ut intelligantur *Lupercæles ludī* in honorem *Panos* acti. *Panem*, 4, 31 b. Cod. *Put.* et *Thuan.* 1. *Panum*, 27. *Pannum*, 30, 32, 47, 48, 54, 56—60, 65, 69, et quidam

¹ Conf. Lucan. I, 178; Petron. de Metst. reipubl. Rom. vs. 39 seq. ibique Wernsdorf. in Poet. Lat. min. tom. III, pag. 31, 32.

² Vide Casaub. ad Sueton. in Cæs. 19, 41, et in Aug. 40; Tacit. Ann. I, 15, ibique Excurs. Lips.

³ Similiter *effundere curam sui*, *verecundiam* et *odium* dixere Sen. de Ira, II, 35, in Epist. II, et Cicero ad Divin. I, 9, § 54. Confer Wernsdorf. Poet. Lat. min. tom. IV, pag. 340.

⁴ Vide Barm. ad Sulpic. Satir.

vs. 38, lib. et ad Phædr. IV, 23, 5.

⁵ *Panis* etiam civibus pro frumento datus, sed forte non ante imperium Trajani (vide Lips. Elect. I, 8): nisi hujus rei auctor potius Hadrianus fuit, quod probabile sit ex ejus edicto apud Cujac. Obs. XXI, 6. Inde Platbnerus colligebat, hanc satiram sub Hadriano scriptam esse. Sed *panis* etiam hoc loco de frumento accipi potest et forsitan debet, quia effinguntur sermones plebis eo tempore viventis, quo *Sejanus* periit.

Codd. Paris. probb. Maucin. Ascens. et Calder. Ita designaretur insana Indorum Circensium spectandorum cupiditas, qua Romani ardebant. Conf. quæ de *panno* dicemus infra ad XI, 496, in Comm. Sed male sic synonyma, *pannus* et *Circenses*, jungerentur hoc loco, ubi sermo est de populo, *duas res* præ reliquis optante. Nostra lectio aptior et venustior est ceteris, et hæc ex compendio scripturæ ortæ.

Nor. 81 sqq. Responsio aliorum civium, quorum animus servilis, et metus tyranni egregie declarantur. *Multos Sejani* amicos, vel suspectos certe de amicitia ejus.¹

Nor. 82. Verba *Nil dubium, magna est fornacula*, tribui etiam possunt aliis civibus respondentibus.—*Magna est fornacula*, in qua Sejanus ardet, et quæ magnam hominum multitudinem capit. Conf. vs. 61 seq.² Poeta autem ludit antithetis *magna est fornacula*; Lab. et Ach. — *Pallidulus*, metu mortis. Lepide ponitur diminutiv.

Var. 83. *Brutidius*, 20. *Butridius*, 45. *Buttidius*, 17 a m. pr. — *Ad Martis fugit ocyus aram*, in ea presidium inventarum, conj. *Dorliani*.

Nor. 83. *Brutidius Niger*, *Ædilis*, rhetor et historicus, de quo vide Tac. Ann. III, 66, et Senec. Suasor. VII. *Meus amicus*. Schol. in Cod. Alex. est: « *Brutidius* amicus Sejani, cum illo interfici jussus; et est vox populi: *obvius fuit mihi Brutidius*, quum duceretur ad mortem. » *Ad aram Martis* forte Ultoris, cujus ædes fuit in foro Angusti, vid. Suet. Aug. 29. In vicis atque foris aræ erant extructæ sine templis, ut *ara maxima* Herculi dicata; Ach.

Nor. 84, 85. *Quam, quantopere, metuo*,³ ne Tiberius, male se et majestatem suam a senatu et civibus defensam ratus et arguens, ira furens *pœnas* de iis *exigat*, æque ac *Ajax*, Telamonis filius, qui, quum in judicio super armis Achillis habito, *victus* esset eloquentia Ulyssis ac male defensus a Græcis, testibus virtutis suæ (vide ad VII, 115), ex dolore et ira in rabiem versus, gladio et flagello in pecudes irruit, ratus se in plebem ac principes Græcorum sævire: de quo vid. Sophoclis *Æiæ* *μαρτυροσέπει*, et infra ad XIV, 286. Præclara comparatio Tiberii, qui post interitum Sejani, immanis bellæ hominisque furihundi instar, in omne civium genus crudelissime sævit (vide Suet. Tib. cap. 61 et 62), cum Ajace furente. Forte etiam satiricus poeta respexit tum stultam ignaviam, tum innocentiam Romanorum, quos insectatus est tyrannus, tanquam pecora essent, non homines.⁴ — Vetus Schol. sic explicat τὸ *victus*: « Si

¹ Vid. Dio Cass. LVIII, 7, 8, et Suet. Tib. c. 61.

² Alii exponunt: ira imperatoris incensa est et æstuat. Britannicus: magnam est incendium, hoc est, res

maximi exidii et furoris moventur.

³ Vide Heins. ad Ovidii Metamor. VIII, 64.

⁴ Minime certe mihi probanda videtur vulgaris interpretatio: Quam ti-

scierit se a nobis fuisse contemptum. » *Male defensus* sibi videri poterat Tiberius, quum nefaria meditantem Sejanum, ipse accusasset, non vero Senatus, qui tamen principis saluti invigilare debebat. En.

VAR. 85. *Ut pro et 24.*

ANAL. 85—88. Præclara imago plebis servilis, quæ sequitur Fortunam, et temporum illorum, quibus servi etiam delatores dominorum erant.

NOT. 86. *Dum jacet in ripa* Tiberis, antequam in fluvium projiciatur. Cf. ad vs. 66. — *Cæsaris hostem*, Sejanum occisum, *calcemus* pedibus; quod contemptus, odii et insultationis signum est, ut λέξ ἐν στήθεσι βαίνων ap. Homer. Il. v, 618; ἐχθροῖσιν ἐπαθεῖναι ποδὶ, vel θανόντι προσπαθεῖναι ap. Sophocl. in Eleetra et Ajace; unde πατὴν pro καταπρνέειν. †

NOT. 87. *Sed videant servi nostri, ne quis eorum neget*, nos id fecisse, et nos accuset, vel deferat tanquam Sejanum amicos. ἤραυ γὰρ μόνειν πρὸς κατηγορίαν τινὸς τὸ τοῦ Σεianοῦ φίλον ἢ γινώσθαι ἢ δοῖται, Xiphil. in Tiber. • Decreta accusatoribus præcipua præmia, nonnunquam et testibus: nemini delatorum fides abrogata: omne crimen pro capitali receptum, etiam paucorum simpliciumque verborum; • Suet. Tib. 61. Servorum adversus dominos testimonium etsi non alias, tamen in crimine majestatis valebat. Vide Tac. Ann. II, 28, pr. leg. *famosi* D. ad L. Jul. majest. et lib. 6, 7. *Fix certis* D. de judiciis. Olim servis, qui dominum, res novas molientem, detulissent, libertas præmii loco dabatur. Ad hanc vero consequendam criminis quoque confectio sufficiebat regnante Tiberio aliove tyranno, v. c. Domitiano, nude Nerva edicto servos crimen in dominos deferre vetuit, de quo vid. Dio, LXVIII, pag. 769, et Bach. Trajanus, pag. 73 seq.

VAR. 88. *Atstricta*, 10, 14—24, 27, 46—50, 54—56, 59—65, 68, 69, 71—74.

NOT. 88. Notum est, iis, qui in jus vocatibon irent, manus laqueosque injici, eosque vi, *obstrita*, constricta laqueis, *cervice* seu collo obtorto *in jus trahi*, vel rapi potuisse.

mco, ne Brutidius aliique cives, *victi* a delatoribus in iudicio vel damnati ac *male defen* i, propter iniquitatem iudicium, *pænas*, ab imperatore muenendas, de se ipsi *exigant*, vel (ut Plautus, male coll. vs. 187 et 313, aliisque locis) sustineant, perferant, ad exitum et effectum agant, hoc est, mortem sibi consciscant (quod multos fecisse tradit Suet. Tib. c. 61), exemplo Ajacis, qui *victus* ab Ulysse

postremo pectus sibi gladio transfixit. Sic non bene hæc verba cum iis, quæ sequuntur, cohererent; et quam duræ, ne quid gravius dicam, sunt explicationes formularum *exigere pænas* (quæ nemo usus est illo sensu), et ut *male defensus*!

† Verb. caus. apud Anacr. XLVI, 6: Σοφίη, τρέπος πατρίται, et apud Aristoph. Equit. vs. 596: Βουλὴν πατρίταις καὶ στρατηγῶς κλαστίαις.

VAR. 90. *Haberi tantundem* (hoc est, tanti aestimari, in tanto honore esse) non male 21 a m. sec. aliquæ Codd. teste æc prob. Heins. ad Ovid. Trist. I, 9, 44. Notiones tamen honoris vel potentis et divitiarum bene hoc loco junguntur, et illa, non hæc, reliquis continetur verbis.

Nor. 90. Quæ quum ita sint, quis optabit eosdem honores habere, quos habuit Sejanus, et eadem pati, quæ ille passus est? — *Salutari*, coli: nam cientes patronis officia præstare vel honorem habere solebant salutando, occurrendo, sectando, deducendo, etc. — *Habere tantundem*, scilicet divitiarum et potentis. Conf. Var. Lect.

VAR. 91. *Ulli*, 14, 17, 22. — *Summas*, 1, 70, 75, 76, et quidam Codd. Paris. *Sellas donare curules*, 10—12, 14—27, 45—50, 54—69, 71—74, 77, et omnes fere Codd. Paris. haud dubie e glossa. Hanc tamen lect. revocavit Aeb.

Nor. 91. *Ulli*, huic, alteri. *Curulis* sella primum fuit regum, deinde magistratuum majorum, puta consulum, censorum, prætorum et ædilium curulium. Hinc *summæ curules*, scilicet sellæ, vel summi curules honores et magistratus sunt consulatus, ut *major curulis*, apud Stat. Silv. I, 4, 82.

Nor. 92. *Tutor*, defensor et vicarius *Principis* et imperii: nam Tiberius, quum *Capreas* secessisset, imperium Sejano tradiderat. Conf. ad vs. 71. Sed *tutor Principis* hoc loco dici videtur per ludibrium Tiberii, qui ad Sejani arbitrium nutumque se totum fingebat, et pupilli instar in ejus tutelam venerat, vel sponte se tradiderat. — *Rupe Capreorum*, nam Tiberius a Capreis se contulit, præcipue delectatus insula, quod uno parvoque litore adiretur, septa undique præruptis immensæ altitudinis rupibus et profundo maris; Suet. Tib. c. 40. De *Capreis* vid. ad vs. 72. — *Sedentis*, præclare; non tam regni sedem quasi habentis, quam consumeris otium et quidem tam segne (nam *sedere*, ἵκεαι et καθίσθαι de ignavo otio et obscura vita sæpe adhibentur, de quo vide Klotz. ad Tyrt. pag. 143), quam diuturnum (per septem vero annos usque ad vitæ finem Tiberius Capreis conmoratus est), forte et turpissimum, quum in ganeis, popinis et lupanaribus ventri libidinique indulgeret sedens: nam poeta simul innuisse videtur, quod memorat Suet. Tib. cap. 43: «Secessu Capreensi etiam sellariam excoxit sedem arcanarum libidinum, etc.» Confer intpp. Mart. V, 71, 3. — *Angusta in rupe*, vide Var. Lect.

VAR. 93. *Augusta*, 1, 10, 21—27, 54, 56, 62, 64, 69—76, 82, et quidam Codd. Paris. hoc est, quæ sedes quasi regni fuit, a Roma illoce translata; vel imperatoria ac sanæ (vide Ovid. Fast. I, 609 seq.) et venerabili, quoniam principis fuit secessus. Sed hæc notio jam exprimitur verbis *principis sedentis*, et venustus mordaciusque est epitheton *angusta*, quod restitui ex 11, 14—20, 45—50, 55, 57—61, 63, 65—68, 77, et optimis MSS. Paris. probb. Scalig. ad Manil. p. m. 42; Voss. Etymolog. pag. 30; Lindenhr. et Aeb. Finge tibi imperatorem Romanum et Augustum, in parva ac petrosa insula *sedentem*. Conf. Comm.

VAB. 94. *Fis ducere pila* emend. Scioppius Verisim. IV, 10. *Fis certe pila cohortis* (hoc est, primipilatum), 60, 65. prob. Mancin. Neutra lectio vulgatæ præferenda videtur. Hæc vero verba cum affirmantis, tum interrogantis esse possunt.

NOT. 94. *Cum grege Chaldeo*, cum mathematicis : nam ὁ Τελίππος ἐπαμειβόμενος τῆς διὰ τῶν ἀστρον. μαθηματ. ἐν, Dio LVIII. Conf. Sueton. Tiber. cap. 14 et 69. — *Fis certe*, optasse saltem? cuperes certe imperium militare. — *Pila*, pilos et quidem primos centurionum pilos, hoc est, primipilatus : qui militis gradus et altus erat, et valde quæstuosus; vide ad XIV, 197. Vulgo *pila* dicuntur tela Romanorum propria, tam maiora (quorum et lignum et ferrum tricubitale erat) quam minora. — *Cohorte*: puto hoc loco dici tribunatus militum. Vide ad I, 58.

NOT. 95. *Egregios Equites*, munus et dignitatem *Equitum illustrium et latelavorum*. Ita sub imperatoribus, quorum temporibus tribunatus erat militia equestris, dicebantur tribuni militum, qui, clara equestri familia geniti, census habebant senatorium, et hinc lato clavo utebantur. Vid. ad VII, 89. ² — *Castra domestica*, prætoria, a Sejano constituta, qui dispersas per urbem cohortes prætorianas una in castra (ad ipsam urbem, juxta portam Viminalem, posita, de quo vide ad VIII, 43) conducendo vim præfecturæ intendit. ³ *Castra* autem hoc loco pro munere eorum, qui illis præsunt, hoc est, pro præfectura prætorii.

NOT. 96, 97. *Summam potestatem* etiam ii, qui nolunt ea abuti, habere cupiunt optantque, ut magis colantur, aut certe timeantur.

VAB. 97. *Tantum*, 10, 11, 14—17, 19, 20, 22—24, 27, 45, 59, 60, 64, 65, 69, et plerique Codd. Paris. non improb. Schurzfl. ut dicat poeta: quænam usque adeo bona sunt, ut non mala habeant admixta? Eodem sensu interpret. tantum non omnes vulgatam quoque lectionem ceperunt. Ita vero vox ut non dicendum erat, non ut. Hanc difficultatem sensisse videtur Lobinna, qui emendabat *Ut* (hoc est, quom) *rebus latis par est mensura laborum*. Præstiterit: *Quum rebus latis par sit mensura malorum*, vel *quæ præclara et prospera tanta* (sunt), *Ut rebus latis par sit mensura malorum*, ut ita tantum mali, nec potius plus junctum sit?

NOT. 97, 98. *Sed quæ*, quænam, *præclara et prospera* tanti æstimanda sunt, ut ea exoptes, ut, hoc est, quamvis, *rebus latis par sit mensura malorum*, non minus mali atque infortunii admistum sit. Confer Varias Lectiones.

¹ Vid. Lips. Mil. Rom. III, 4, et nos, ad Sil. IV, 550, vol. I, p. 266. En.

² Interpretes hoc loco vel tacent, vel *egregios equites* existimant vocari prætorianos, ad custodiam imperato-

ris selectos : quo potius *castra domestica* spectant.

³ Confer, Taciti Annales, lib. IV, cap. 2; Sueton. Tiber. cap. 37; Dio et Xiphil.

Nor. 99. *Hujus Sejan, qui trahitur unco*; vid. ad vs. 66. — *Prætextam*, summos honores et magistratus, qui cum maximo periculo solent esse conjuncti. Vide ad I, 78, et Ferrar. R. V. II, 3, qui mouet, præfectos prætorio in prætexta fuisse, licet jus clavi nun habuerint.

Nor. 100. *Fidenarum Gabiorumque*, minorum oppidorum municipiorumque Latii. Vide ad VI, 56, 57, et conf. Horat. Epist. I, 11, 7 seq. *Potestas*, magistratus (ut apud Cic. Tusc. I, 30; Suet. Cæs. cap. 17, et Claud. 23). — *Esse*, hoc est, honoribus fungi, qui minores quidem sunt, sed securi et a magno periculo tuti.

Var. 101. *Mensuris*, 11. — *Uis pro ius (jus)*, 10, 15, 18, 19, 27, 43—49, 54—60, 65, facili errore.

Var. 102. *Facuisque*, 11, 17, 18, 20, non improb. Schnrfleisch. modo *pannois* reponatur.

Nor. 101, 102. *Ædiles* municipiorum et coloniarum, quod vel ex hoc loco probabile sit, similes *Ædilibus* pluribus Romanorum et infini erant magistratus (conf. III, 162), qui et præerant *mensuris* ac poudesibus, quæ, si *minora*, iniqua essent, ab iis *frangebantur*.¹ Ad dignitatem per se parvâ quam maxime minuendam valet delectus oppiduli, quod *vacuum* incolis, seu male habitatum (non plane desertum, nam *Ædilem* habuit), et ejus *Ædilis* hinc *pannois* est, hoc est, pannis vestitus. — *Ubi erat*, tenuis oppidum Latii vel Campaniæ in agro Pontino, juxta paludea. Cf. Horat. Epist. I, 11, 30. — *Faenis*, vide ad III, 2.

Nor. 103. Ex his intelligitur, *Sejanum*, æque ac maximam hominum partem (vs. 2 seq.), ignorasse, quæ vera sint bona et hinc exoptanda.

Nor. 105—107. *Sejanus* ad altissimos adscendebat honoris gradus, et ita graviorem sibi casum ruinamque parabat, similis ei, qui, modicis ædibus non contentus, turrim multorum tabulatorum extruit, unde *altior est casus et immane præceps*, præcipitium, *ruinæ* (dat.) .ad casum et violenter *impulsæ*, hoc est, unde superiores turris partes magna cum vi ruerent vel decidere possint. Conf. Horat. Od. II, 10, 9 seq. Claudian. in Rufin. I, 21 seq. ubi Kœnig comparavit verba Luciani (Contempl. 14, pag. 510, tom. I, edit. Reitz.) ἐν τοσούτοις δὲ παύσιον, ὡς ἂν ἀπ' ἐξελότητος ἀλγυνότατον καταπίπτουσαν.

Nor. 108 seq. Cunf. ad vs. 56 seq. et Senec. Epist. 94. *Crassus*, M. Licinium Crassum cum P. Crasso filio interemptum in bello Parthico, quod gloriæ aurique Parthici cupiditate incensus moverat. — *Pompeios*,

¹ Vide Casaub. ad Pers. I, 130, et Wernsdorf. Poet. Latîn. min. tom. V, pag. 609.

² Vide Appiani Historiam Parthorum, cap. 22—65, nec non Plutarchum in Crassi Vita.

Ca. Pompeium Magnum, duosque filios, Cnæum et Sextum.¹ Crassi vero et Pompeii quales et quanti fuerint viri, vel tironibus notum est.²

NOT. 109. Non Sylla designatur, neque Augustus³ (nam neutrum evertit nimis potentis cupiditas) nedum Cinna, sed Jul. Cæs. qui viginti tribus in senatu confossus vulneribus periit, postquam *Quirites domitos deduxerat ad sua flagra*, hoc est, in servitutem quasi redegerat, oppreseratque dominatu. Hæc notio graviter ita et præclare expressa est: nam liberæ reipublicæ temporibus servos tantum, non cives Romanos virgine, nedum flagellis, cedere fas erat. Conf. VI, 479 seq.

NOT. 110. *Summus nempe locus petitus*, immoderata honorum regaandique cupiditas, scil. eos evertit. — *Nulla non arte*, omni arte ac modo, per fas ac nefas.

NOT. 111. Conf. vs. 7 et 8. *Magna vota*, quibus magna fortuna, res magnæ expetuntur. — *Numinibus malignis*, quæ specie indulgendi nocent et faciunt compotes malorum, quæ dant imprudenter roganti, quo peccat; quæ sunt verba Grou. Obs. III, 15; Senec. Epist. 60: «Eo, inquit, vota inimiciora, quo cessere felicius: inde maligni dîi, qui nos exaudierunt, ut, quum ad summa erecti, in profundum detruderent.» — Eadem sententiam expressit magnus Racine, *Phèdre*, act. V, sc. 3:

« Craignez, Seigneur, craignez que le ciel rigoureux

« Ne vous laisse assez pour exaucer vos vœux.

« Souvent dans sa colère il reçoit nos victimes:

« Ses présents sont souvent la peine de nos crimes. »

Ed.

VAR. 112. *Ac vulnere*, 16, 24. *Sine corde et sanguine* (ἀνὰ καρδίαν, apud Homer. et Oppian.) 77; Serv. ad Virg. et Joh. Salisbur. in Policratico, II, 15, probb. Schuraff et Heins. ad Claudian. in Cos. I; Sille. II, 19, qui *vulnus* pro glomemate habebant. Sed *sanguis* potius interpretamentum *vulneris* aut certe *cordis* esse videtur (nam *cordes* et *κόρως* sæpe pro sanguine et αἵματι ponuntur), et Servius permulta veterum scriptorum loca memoriter laudavit.

NOT. 112. *Ad generum Cereris*, ad Plutonem, qui Proserpinam, Cereris filiam, rapuit, hoc est, ad inferos, *descendant*, moriantur. — *Reges*, vide ad I, 136. — *Morte sicca*, vet. Schol. recte: «incredula, ac per hoc naturali, morte sua.» (αὐτομάτω θανάτω.) *Ferrum Marte eruentum, sic eum pace*, dixit Claudian. XXII, 16, ubi vid. Kœnig.

VAR. 114. *Ac famam pro aut famam*, quod minus aptum auribusque

¹ De quorum morte vide Appian. Bell. civ. II, 81—86, 104 sq. V, 142 sq.

² Perierunt etiam alii et Crassi et Pompeii in bello civili; vide Appian. luc. cit. lib. I, c. 56, 63, 72; lib. V,

70. Ad hos tamen poeta non respexit.

³ Facere enim qui putarent, menti poetæ observatum esse somnium Ciceronis de Jove flagellum tradente Augusto pueri. Vide Suet. Aug. c. 94.

hoc loco ingratus est, restitui ex 10, 14—27, 45—50, 54—63, 65—69, 71—73, et plerisque MSS. Paris. — *Ac Ciceronis*, 19.

ARAL. 114—132. Alii votis summam expetunt eloquentiam, quæ peruciosa fuit multis; quod probatur exemplis *Demosthenis* et *Ciceronis*, summorum oratorum.

NOT. 115. *Quinquatrus* majores (nam et minores vel minusculæ erant, quæ idibus Jun. celebrabantur) dies festi, ab omnis generis artificibus artiumque studiosis in honorem *Minervæ*, præsidis artium, acti et sic dicti, quod vel quinque diebus continuis, vel a die quinto post Idus Martias (XIV cal. Apr.) agitabantur. Vid. Ovid. Fast. III, 809 seq. VI, 651 seq. intpp. Gell. II, 21, et Suet. Dom. 4; Charisius, t. *Quinquatrus* a *quinquendo*, id est, lustrando, quod eo die arma Ancilia lustrari sint solita. His Quinquatribus discipuli feriabantur (Horat. Epist. II, 2, 197), novique discipuli stipem (*minerval*) solvebant magistris, qui exiguum hoc munus *Minervæ* dedicare solebant. (Vid. Heinsius ad Ovid. Fast. III, 829.) Hinc discipulum, qui adhuc uno asse partem, emptam, colit *Minervam*, diei puto tironeum, qui præceptoribus non nisi semel illam dedit mercedem, adeoque elementa adhuc artium discit. Plathueri nota est: Discipuli ab *asse* deominati, ut, qui prima juris elementa discebant, *depondii* olim vocabantur, quod scilicet nullius pretii essent, de quo vide Justin. Orat. de method. Jur. doc. § 2, et Cujac. Observ. XII extr. Conf. Var. Lect.

VAR. 116. *Parcam*... *Minervam* (quæ puer parce adhuc imbutus est) ingeniose conj. Heins. ad Ovid. Fast. III, 829; coll. Virg. Æneid. VIII, 409, ibique Servio, qui simili sensu *Minervam tennem*, *rudem*, *pinguem*, *crassamque* dixere. Sed poeta etiam bene dixit *jauxitque adhuc uno asse partem Minervam*, primam artium cognitionem institutione unius sui partem.

NOT. 117. *Quem puerulum*, ad scholam euntem, sequitur *vernula*, *custos capsæ*, *servus*, *captivus*, qui libros fert in capsâ seu cistula; vid. intpp. Suet. Ner. 36; Pignori de Servis, pag. 119; Ulpian. l. si collectaneus, D. de Manumiss. viudicta, et Böttigeri habin. pag. 71 et 88. Ab eo differunt *pædagogi* (*Paggio*, *pagen*) de quibus vide Böttiger. loc. laud. pag. 302. Epitheton *angustæ* et diminut. *vernula* ad infantiam discipuli designandam spectant.

VAR. 118. *Perit*; vide supra ad vs. 11.

NOT. 118. *Eloquio*, eloquentia, quæ Demosthenes adversus Antipatrum et Macedonas, Cicero adversus *M. Antonium* triumvirum (vs. 123) usus est, *utergue perit*, ille hausto veneno, hic manu C. Popilli tribui. mil. Vide Plut. vit. utriusque et Quintil. Declam. CCLXIX.

NOT. 119. Conf. vs. 9, 10, et ad III, 74.

NOT. 120. *Ingenio facete* pro, *Ciceroni*, viro tanti ingenii, vel propter ingenium.

NOT. 120, 121. Ciceronis *manns*, quæ Philippicas scripserat (vel dextra vel utraque, de quo vide Senec. Saasor. VII et Wernsd. Poet. Lat. min. tom. IV, pag. 223), et *cervix*, caput, jussu Antonii, a Popilio, quem ipse olim in causa capitis defenderat, abscisa et affixa *Rostri*, e quibus orationes illæ erant dictæ. Hæc facta non essent, si Cicero *pusillus*, vilis, *causidicus*, nec tantus fuisset orator.

ANAL. 125—126. Facete exprimitur hæc sententia, quæ et vera et acuta est: Cicero non ita periisset, si tam malus orator fuisset, quam malus poeta fuit.

NOT. 122. Lepide et apte inseritur notissimus hic Ciceronis versus, quo de oppressa a se Catilinæ conjuratione ipse gloriabatur. Hunc versum merito propter *καταρωξιν*, ut et omnem Ciceronis poesin Virgiliique prosam, irriserunt etiam Senec. Declam. III; Quintil. IX, 4, 4; XI, 1; Senec. de Ira, III, 37; Diomed. II, et alii.¹ *Natum*, simpl. expono fac-tam.² — Alludebat ad nomen *patriæ patriæ*, quod ipsi senatus decre-verat. ED.

VAR. 123. *Potuit gladios*, 49.

NOT. 123. Poeta transtulit et sic perstrinxit verba Ciceronis, Phil. II, 46: «Contempni Catilinæ gladios, non pertimescam tuos.» Conf. ad Tac. Ann. II, 34, 6, et intpp. Horat. Epod. IV, 16. — *Potuit*, potuisset. Sic, tam male, incondite, inepte.

VAR. 124. *O jam dixisset*, 11. Hinc *Trojam* pro *Omnia* conj. Schurzfl. ut innuat poeta, ideo Antonium Ciceroni fuisse infensum, quod ejus eloquio Roma sit tota reddita ac fortunata. Sed idem recte monet, verbis suis non in-consultius fidem esse habendam, quam Ciceronis *poemata* *ridenda* mox dicantur.

NOT. 124—126. *Ridenda poemata* scripsisse *male*, quam *divinam* illam orationem *Philippicam*, quæ *proxima a prima*, post primam, *volvitur*, se-quitur, legitur, hoc est, quæ secunda est. Hac oratione Cicero omnia Antonii flagitia commemorat, et acerrime eum insectatur, unde hæc ei præcipua mortis causa fuit. Notum autem est (vel ex ipso Cic. ad Att. II, 1) enim orationes XIV in Antonium non *Antonianas*, sed *Philippicas* inscripsisse, tanquam argumento et libertate dicendi similes Philippicis, a Demosthene in Philippum, regem Macedonum, habitis.

¹ Male eum defendere conabatur Turneb. Adv. VII, 19. putans, veteres in delictis babuisse iterationem earum-dem syllabarum, et posteritatem, rutilis in rebus ineptius lascivientem lu-dentemque, perperam fastidire, quæ de industria, ut venusta, affectaverint antiqui.

² Henslinus: «maximo periculo elapsam, meis auspiciis conjurationi Catilinæ exemplam; quemadmodum *carlo mini*, ex orco *redire*. *nasci*, etc. dicebantur res, quæ desperatæ pene, nihilominus ceu quadam ἀπο-καταστάσι felicem sortiebantur even-tum.»

NOT. 126. *Illum*, Demosthenem, qui, ne Antipatro traderetur, venenum hausit.

NOT. 127. *Exitus*, finis scilicet vitæ, ut apud Lucret. III, 1099.

NOT. 128. *Præclara et justa laus Demosthenis. Torrentem*, vide ad III, 74.—*Moderantem freno theatri*, Athenienses in concionibus, quo volebat, flectentem: metaphora frequens, petita ab equis, qui frenis vel habenis flectuntur. — *Theatrum* autem passim concio populi dicitur, quoniam ibi consultare Græcis mos erat.*

NOT. 129 seq. Fortuna adversa ita tulit, ut clarissimus orator evaderet Demosthenes, qui multo feliciores fuisset, si patris frequentasset officinam, non scholas rhetorum; si faber ærarius fuisset, non orator. *Diis adversis* (ut alibi *iratis*) *genitus fatique sinistro*, ut apud Pers. IV, 27, et Horat. Sat. II, 3, 8, 123; II, 7, 14.

NOT. 130 seq. Conf. XIII, 44, 45, ibique not. *Poter* Demosthenis fuit faber ærarius, vel, ut Plutarchus (in Vita Demosth. Opp. tom. I, p. 847. Cf. edit. Francof.) tradit, τὸ μὲν τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ὡς ἱστοροῖ θεόποτος ἐπικαλεῖτο δι' Μαχαίρειος, ἐργαστήριον ἔχων μίγα καὶ δούλους τεχνίτας τοῦτο πράττοντας. Eidem tamen si fides habenda, mortuo demum patre filius ad rhetorem a matre missus est. Idem tradunt Valer. Max. III, 4, ext. 2, et Sidon. II, 23 et 188. — *Lippus fuligine ardentis massæ*; nam «opifices, per quorum manus sterile terræ genus et informe perpurgatur, multa fuligine oblinuntur,» ut utar verbis Sen. Epist. 94.

VAR. 131. *Forcipibus* (quasi *forcipibus*, Heransuehmer, Zangeu, Pelicane) recte omnes, quos vidi, libri, non *forficibus*, quod passim substituitur. Vid. Heins. ad Ovid. Metam. VI, 556, ad Virgil. Æneid. VIII, 453; XII, 404; Oudend. ad Suet. Aug. 75, et Büttiger. in Sabina, pag. 267, 268, ed. pr.

NOT. 131. Ah officina ferraria ad scholas rhetorum pater filium misit, ut hic animum non ad artem quam ipse tractabat, sed ad studium eloquentiæ appelleret.

VAR. 132. *In luteo*, 68. *Luto*, 64, 73, ex emend. Britanni: et al. ut sit idem quod *luteo*, prima syll. longa, et sic metro consulatur. At vide Comment. *Tuto Vulcano* conj. Jacobs eoll. Claudian. in Eutrop. II, 456 seq. quia *totam* artem, quæque tibi minaretur periculi, exercuerit Demosthenis pater, et contra filius, *tuto Vulcano* relicto, ad rhetorem missus, arte illa, unde sibi petierit gloriam, misere perierit. Quidam male colori *luteo* attribunt hanc vocem, quam auroreæ

* Vide Ernesti clav. Cie. Lipsium ad Tacit. Hist. II, 80, et Harles. ad Corn. Nep. Timol. c. 4. Hinc et Sidon. lib. XXIII, 136 seq. «Qui Pandioniam movebat arte Orator caveam tu-

multoasus, Sen luscum raperetur in Philippum, Cansam sen Ctesiphontis actitaret, Vir semper popularitate crescens, Et iuste residens in æcea fandi.»

Virgilius: hic agitur de fumosa et squalida crassitie, quæ velut *lutum*, la bone, vultus inquinat. En.

NOT. 132. *Fulcano*, fabro ærario (nam poeta ad officinam Vulcani in Lemno vel Lipara ius. respexisse videtur), *luteo*, fuligine obsito, atro, squalido, deformi: fabrorum enim vultus manusque fumo ac fuligine squalere et nigrari solent. Conf. vs. 130 et XIII, 45.¹ — *Ad rhetora* Isæm, non Isocratem, *misit*, ob paupertatem, ad quam et fraude et negligetia tutorum redactus erat. Vide Plut. loc. cit. pag. 847, 848.

ANAL. 133—187. Alii adspirant ad rei militaris gloriam, quæ cupiditas tum summis imperatoribus, v. e. Alexandro et Hannibali, tum patrum exitiosa fuit. Singula vero divinis expressa.

VAR. 133. *Trophæis*, 17—19, 21—27, 45—50, 54—67, ut et nostri poetæ vulgo *Trophæen* dicunt. Sed *τρόπαιον*, vel *τροπαῖον* dicitur monumentum τῆς τῶν ἐχθρῶν τροπῆς, conversionis, hoc est, fugæ hostium, quod victorie significandæ causa in ipso pugnæ loco erigebatur, a τροπή et τροπαῖον.

NOT. 133, 134. Tropæum designatur, vel *bellorum æmuliæ*, seu spolia e tropæis suspensa; et vs. 135 seq. triumphus, vel spolia hostium in triumpho ducta, et quidem prælio tam terrestri, quam navali capta. Ad tropæa non referri possunt hoc loco omnia, certe non *arcus*. *Tropæa* (vide Var. Lect.) dicuntur *trunca*, a prisca eorum forma: nam detruncatis arboribus, vel earum truncis spolia victorum hostium affigebantur.²

VAR. 134. *Buccula*, 11, 21, 22.

NOT. 134. *Buccula*, *πικρυβάς*, lamiæ flexilis, *de casside pendens* eique affixa ad malas utrasque, quæ *buccæ* auresque tegebat, et vinculis constringebatur sub mento vel loris, quæ Suidæ *ἐχύς* vocantur: unde Sidonius, III, Epist. 3, pag. 64, « Alii, dicit, de concavo tibi cassidis exituro flexilium laminarum vincula diffibulant. »³

¹ Alii exponunt: igne coloris lutei. Sed *lutum*, si prima syllaba, ut hoc loco, corripitur, est ideo quod cænam, seu limus; si producit, est herba flavi coloris, qua tingitur. De ea vid. Bronkhus. et Heyne ad Tibull. I, 8, 52; Heyne et Voss. ad Virg. Eclog. IV, c. 44; Harduin. ad Plin. XXXIII, 5, seu 26, et interpp. Gell. II, 26.

² Vid. Heyn. ad Virg. Æneid. XI, 6 seq. Ernesti clav. Cic. et ad Sueton. Ces. 11; Potteri Archæol. Gr. III, 12.

³ Vide ad Sil. lib. XIV, 158, 163, et Schlichtegroll. in *Abbildungen Agypt. griech. und rom. Gottheiten*, P. III, p. 135, ubi et ab his bucculis non diversas fuisse existimast *ἐχάλας*; quæ tamen laminæ potius, vel scutula erant levigata (unde *ἐχάλας* a *ἐχάλας*, splendidus), sæpe tria vel quatuor (unde *τροπῆλαια*, vel *τροπαῖλαια* et *τατροπαῖον*), quæ variis galeæ partibus, desuper et utrinque, nec nisi ornatus causa affigebantur. Confer ad XI, 103. *Jen Allg. Lit. Zeit.* ann. 1796,

NOT. 135. *Jugum*, currus bellicus. *Curum*, decurtatum, mutilatum, avulsum, carens *temone*. Conf. ad III, 270.

VAR. 135. *Applustre*, 10. *Amplustre*, 64. *Amplustre*, 16, 24, 25, 27, 45—48, 58, 60, 65, ut in quibusdam Codd. Sil. X, 324, et al. Festus: «Aplustria, inquit, navium ornamenta, quæ, quia erant amplius, quam erant necessaria usui, etiam amplustria dicebantur.» — *Aplustra* forte 1. Vetus Scholion est: «*Aplustra*, tabulatum ad decorandam superficiem navis appositum: alii dicunt rostra navis, ornamentum puppis, ἀπλαστρα.» — *Summa tristis captivus in arce*, 6.

NOT. 136. *Aplustre*, seu aplustrum, ἀπλαστον, seu ἀπλάστον, ornamentum puppis, tabulatum, in quo post dictam erigebatur baculus (σπλίξ), e quo pendeat velum (hoc est, linteum seu fascia, ταβία, *Flagge*), quo motus venti indicabatur. — *In arcu triumphali*, qui primum lateritius, mox lapide quadrato et demum marmoreus fuit, et quidem in superiori ejus parte erant spatia quædam, in quibus cum victoribus currus erant ære expressi, et sub pedibus ducum *captivi habitu tristi*; Grang. coll. Prudent. adv. Symm. II:

Frustra igitur currus summo miramur in arcu
Quadrifuges, stantesque duces in curribus altis,
Fabricios. Curios, hinc Drusos, inde Camillos,
Sub pedibusque ducum captivos poplite flexo
Ad juga depressos manibusque in terga retortis.

Poeta autem respexit forte obiterque perstrinxit ridiculam ambitionem Domitiani, qui, ut verbis Suet. c. 13, utar, «Janos arcusque, cum quadrigis et insignibus triumphorum, per regiones Urbis tantos ac tot exstruxit, ut cuidam græce inscriptum sit, ΑΡΚΕΙ.»

VAR. 137. *Ad hæc* (scil. bona) revocavi ex 22, 24 a m. sec. 25, 27, 46—50, 54—69, 71—74, et tribus MSS. Paris. *Ad hos*, 11, 12, 16, 21 a m. sec. 23, 24 a m. pr. 45. *Et huc*, 77. *Ad hoc*, 1, 10, 14, 17—21 a m. pr. 70, 74, 75, 82, et XXXII Codd. Paris. quos scriptus est Aeb. Vet. scholion est: «*Ad hoc*, id est, non propter virtutem posse volunt, sed propter famam et gloriam: ejus causa etiam imperium adsumptum est.»

NOT. 137. Hæc creduntur esse bona humanis majora, summa ac veluti divina. *Ad hæc* bona eorum spem se erexit, animum intendit, aspiravit, endoperator, imperator (vide ad IV, 29), *Romanus*, ut Marins, Sylla, Crassus, Pompeius, Cæsar et alii. — *Grævus*, verb. caus. Pausanias,

N. 105, p. 6; Lennep. Etym. p. 1044; Intpp. Hesych. tom. II, c. 1492, 29, et Sil. Ital. XIV, 158, 163; Koppén. et Heyn. ad Hom. Iliad. t. 743; Lips. Mil. Rom. III, 5.

* Vide ad Sil. lib. X, cap. 324, et Böttigeri Archæol. Mss. Fasc. lib. I, pag. 23. — Confer quoque Crammeri notam ad hunc locum, pag. 397. Eo.

Lysander, Alexander, Perseus, et al. — *Barbarus*, Hannibal, Antiochus, Xerxes, Jugurtha, Mithridates, et al.

VAR. 138. *Et pro ac*, 10, 14—18, 20—22, 24, 45. *Seu pro ac*, 12, 23. *Endoperator* scripti *pro induperator*. Vide supra ad IV, 29.

NOR. 139. Cupiditas gloriæ causa fuit, eor tot pericula adirent et labores.

NOR. 140. *Sitis et fames* pro cupiditate, ut *auri fames*, apud Virgil. *Æneid.* III, vs. 57. Ed.

NOR. 141, 142. Nemo facile virtuti studet, quoniam per se pulehra est, et propter rei bene actæ conscientiam, sed ob spem gloriæ et emolumentum. Conf. Ovid. ex Ponto, II, 3, 7—18, al. *Obruit* multis magnisque malis, affixit, oppressit, in perniciem traxit. Vide ad Liv. VI, 14, 6.

NOR. 143. *Gloria paucorum*, verbi causa Marii, Syllæ, Pompeii, Cæsaris, Crassi, Antonii, Octaviani. — *Cupido tituli*, inscriptionis, in saxis tumulorum vel sepulcrorum, in quibus mortuorum cineres et ossa, urnis inclusa, condebantur. Vide Kirchm. de Fun. Rom. III, 8, et de titulo supra ad VI, 230.

NOR. 144. *Hæsurî saxis*, inhæsurî sepulcro, quo memoriam suam rerumque a se gestarum diu conservatam iri sperant: unde sepulcra etiam *memoriæ* et *monimenta* vocantur. Quæ spes quam vana sit, et quam sæpe eos fallat, ostenditur vs. 145, 146, quibus docet poeta, stultam esse ambitionem hominum, qui gloriam affectent sempiternam eamque se adepturos putent ex titulis sepulcrorum, qui tamen cum ipsis sepulcris aut vetustate, aut alia quamvis levissima re deleri possint. *Ad quæ saxa discutienda*, dissolvenda, *valent*, jam sufficiunt, *robora sterilis ficus*, hoc est, caprificus, ejus ea natura est, ut in commissuris saxorum innata erumpat, eaque sciudere ac disjicere possit; unde *mala*, improba, noxia. — *Robora*, vires, *ficus*; vel simpl. ficus.

VAR. 145. *Fici*, 10, 21, 64. Nil interest.

NOR. 146. Conf. Prop. III, 2, 19 seq. *Fata*, interitus, ut *mors*, apud Prop. loc. laud. et Auson.

..... Monimenta fatiscunt.

Mors etiam saxis nominibusque venit.

— *Sepulcris*, etiam marmoreis, et mausoleis. — Sic apud Lucan. lib. IX, vs. 969: *etiam periere ruinæ*. En.

NOR. 147 seq. *Expende Hannibalem*, ejus ambitionem et fata, vel potius pende libra seu lance ejus cineres: *quot libras in duce summo*, quam

¹ Conf. Prop. IV, 5, 74; Plin. X, 2, 9; Horst. Epod. V, 17; Pers. XVI, 19; Isidor. XVII, 6; Martial. I, 24, ubi vide Cassub.

parvi poulderis cineres et reliquias tanti ducia invenies? (ὁ πᾶσι μαλαγρὸς, 415, τόσσας γῆρας ὅσων ἔχῃ μάλιστα; Leonid. Epigr. LXIX, 6, in Brunnck. Anal. tom. I, pag. 238. Confer Prop. II, 7, 51; IV, 11, 14; Ovid. Met. XII, 615, 616; Plin. II, 68), et tamen *hic est ille*, cuius animus tantus erat, ut imperio Africæ non contentus esset; angusta urna nunc eum capit, quem, quum viveret, non capiebat Africa; et quidem tanta orbis terrarum pars, quæ a *Mauro*, Africano, *Oceano*, ab Atlantico mari (ut apud Horat. Od. II, 6, 3), hoc est, ab Occidente, ad *Nilum*, fluvium Ægypti, patet. (Nam Ægyptus a Geographis veteribus, vel tota, vel magna ex parte, Asiæ, a Strabone autem I, pag. 60 seq. Arabico sinu inter Asiam Africamque termino constituto, Africæ adiungitur, et ad orientem, ut Mauritania ad occidentem extremum Africæ sita est).

NOT. 148. *Quem non capit Africa*, etc. ut apud Claudian. in Rufin. II, 155: « Non orbita solia, Non illum natura capit. » Conf. infra ss. 168 seq. — *Percussa*; vide mox Var. Lectionu. *adnota*, propinqua. — *Nilo tepenti*; vide ad VI, 527.

VAR. 149. *Perfusa* (irrigata, ut apud Plin. IV, 12; V, 29 al.), 24, 25, 27, 44—49, 54—69, 71—74, 77; et Cod. Putean. Nostra lectio præferenda videtur, magis tamen in epico poeta, quam in satirico. — *Percussa Oceano* est ejus fluctibus pulsata, seu verberata. — Distinctionem majorem posui post *elephantos*, non post *tepenti*, ut hic quoque versus ad superiora et ambitum finesque Africæ referatur. Hemininus et alii hanc versum connectunt cum seqq. ut sensus sit: *Æthiopiæ et elephantis*, hoc est, Mauretaniæ, seu Africæ *ruribus*, adhuc, *additur*, adiungitur Hispania. Sed non bene sic Africa designatur, et vox imperiis additur, *Versus pro ruribus* conj. H. Vales. hoc sensu: ad Æthiopiam versus, aut adversam Æthiopiam et terram elephantorum. Ego olim suspicabar legendum esse *prorsus*, plane. Sed vide Comment. — *Aliosque elephantos* exhibent, 10, 14—27, 45—50, 54—74, ut epitheton ad diversitatem vel terrarum Libyæ, in quibus elephanti sunt, vel elephantorum in Mauretania et Æthiopia, seu Æthiopia occidentali et orientali, vel ipsorum Æthiopum spectet. De hac vide Comm. eamque significari putabant Grangæus, Rigalt. et alii, ut alii propr. non *elephanti* sunt, sed Æthiopes. Confer Stat. Theb. X, 85. Multo probabilior videtur emendatio Plathneri, qui *albosque* conjiciebat coll. verbis Ptolemæi: *Juxta Libyam magna Æthiopum regio, in qua elephanti, albi omnes, et rhinoceros, et tigres sunt.* Elephantus vulgares sunt fere cinerei (*grævi*), rariores rubri, seu rufi, et rarissimi candidi; unde in regnis *Pegu* et *Siam* de nolo titulo regis *candidi elephanti* eroenta olim bella orta esse memorat *M. le Blanc* in Itinerar. Hæc emendatione recepta totus hic versus ad Æthiopiam denotandam pertinet. Sed in Æthiopia omnes elephantos fuisse candidos, quia sibi persuaderi patitur? Et *albi* apud Ptolem. sunt forsitan *cani*, seu cinerei. Aptiores quoque hoc loco sunt *albielephanti*. Vide Comm. quæ Ill. Jacobs hæc adnotavit: « Legendum *Furvos Æthiopum ad populos* (vide ad XII, 104) *albosque elephantos* *Additur imperiis Hispania.* Elephantum genus Æthiopiæ quibus pro-

prium requiri, jam intellexit Plathnerus, et Ptolemæus in Æthiopia elephantos albos omnes tradidit, an ex rei veritate, necne, nihil ad rem.*

VAR. 150. *Elephantes*, 22.

NOT. 149, 150. *Africa*, ab oriente, *admota* est *Nilo*, *rursus*, deinde, *ad Æthiopum populos* supra Ægyptum, usque ad sinum arabicum (a quibus diversi sunt Æthiopes hesperii seu occidentales et Atlantici, in interiore Africa, ad occidentem et mare Atlanticum), et *ad altos elephantos*, hoc est, ad Indiam, in qua maximi sunt elephanti,¹ et ad quam Indiam veteres poetæ et geographi Æthiopiam quoque, Arabiam partemque Ægypti referunt. * Nota Ach. est: *Africa Mauro percussa Oceano* est occidentis ejus pars, *Nilo admota* orientalis, *ad Æthiopum populos* interior. Interpretatio autem Heineckii ceteris forte præferenda: « Ne Africa quidem sufficiebat Hannibali, quamvis maxima sit: nam adluitur oceano Mauro, extenditur usque ad Nilum, *rursus*, prætereaque, ad Æthiopiam, ubi magni elephanti sunt, ut apud Manil. IV, 667:

Et vastos elephantes habet sævosque leones,

quamquam Bentleius hunc versum spurium esse judicat: nescio, quam vere. Similis locus est Manil. IV, 596—602, quem Juvenali ante oculos fuisse puto:

Ipsa natat telus pelagi lustrata corona,
Cingentis medium liquidis amplexibus orbem,
Inque sinus pontum recipit, qui vespere ab stro
Admissus dextra Numidas Libyamque calentem
Alluit et magnæ quondam Carthaginis arces;
Litora que in Syrtis revocans sinuata vadosas
Rursum usque ad Nilum directis fluctibus exit.

Apud Manilium quidem voci *rursum* adjectum est verbum *exit*, et apud nostrum desideratur verbum. Sed ex verbo *admota* assumendum est *extensa*. Talia non inusitata. Conf. Periz. ad Sanet. IV, 8. Tum desideratur copula, ut sæpe.* Conf. ad XII, 76.

VAR. 151. *Hesperia*, 21.

NOT. 151. *Additur imperiis*, regno Pœnorum, *Hispania*, cujus pars Hannibalis expugnata est armis. *Imperiis*, vasto Africæ imperio; Ach. Sed neque Hannibal, neque Pœni magnam Africæ partem expugnaverunt. — *Pyreneum montem*, quo Hispania a Gallia dirimitur, *transiit*, Hannibal celeriter ex Hispania in Gallias victor transiit: nam verbum *transi-*

* Vide Polyb. V, 84; Appian. Syr. 31; Plin. VIII, 11: « Elephantos fert Africa ultra Syrticas solitudines et in Mauretania: ferunt Æthiopes et Troglodytæ; sed maximos India. »

¹ Interpretes *altos elephantos*, vel ad Mauritaniam, vel ad Æthiopiam, vel ad totam Libyam referunt, et sive lectionem, sive distinctionem mutant.

104 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

silire velocitatem transitus significat. Ceterum hæc ex Liv. XXI, 5—13, notissima.

Vas. 152. *Apposuit*, 16.

Nov. 152 seq. E Galliis Hannibal victricia arma in Italiam transtulit. Præclare difficultas transitus Alpium adumbratur. Similem notionem, sed minus sublimi gravitate, expressit Horat. Od. I, 3, 21 seq.

Nequidquam Deus abscidit
Prudens Oceano dissociabili
Terras, si tamen Iupia
Non taugenda rates transilient vada.

Locum vero nostrum imitatus est Rutil. Itin. II, 33 seq.

Escubii Latii prætexit (*Deus*) Apeuninum
Claustraque montanis vix adenda viis.
Invidiam timuit natura parumque potavit
Arctoïis Alpes opposuisse minis, etc.

Tempora etiam præ. *Transsilit, diducit, rumpit, tenet, tendit*, ad sublimitatem augendam valent. *Natura* quidem ipsa itineri Hannibalis *opposuisse* videbatur insuperabiles difficultates, *Alpem*, montem altissimum inviumque exercitibus, unde Plinius in Proëm. lib. XXXVI, in portento, dicit, *prope majores habuisse Alpes ab Hannibale* (primum tamen a Gallis, de quibus vide Liv. V, 34, et XXI, 30, unde fabulam de Herculis, a Gallis culti, transitu natam suspicabatur Lefeb. ad Sil. XI, 217), *exsuperatas et postea a Cimbris*; præterea *nivem* mollem et præaltam, qua omnia erant oppleta, de qua vide Liv. XXI, 35—37; Sil. III, 518 seq. *Alpem* poet. sing. pro plur. ut passim (vide ad Sil. XIII, 741). Quanam vero parte Hannibal Alpes transierit, ne inter antiquos quidem scriptores constitit. Vid. Liv. XXI, 38; Lips. Epist. ad Belgas Cent. I, Epist. 93; Opp. tom. II, pag. 816 seq. et Folard ad Polyb. — Cf. quoque excursum quem subjuximus editioni nostræ Livii, tom. IV, pag. 473 et seq. En.

Vas. 153. *Diducit*, 14, 15, 17—24, 70, 75, 76, et duo MSS. viri docti in Miscell. Obs. Crit. Vol. V. tom. II, pag. 298. In iisdem legitur *rupit*, ut in 18—21, 25, 27, 45—50, 54—69, 71—74. *Diducit*, 10, 16, 24—27, 45—50, 54—69, 71—74, 77. *Deducit* quidam, soleuni permutatione; vide infra ad XIII, 132, et Misc. Obs. loc. laud.

Nov. 153. *Diducit*, dissolvit, et *rumpit montem*, pervium facit, viam aperit, *aceto*: nam Hannibal struem lignorum ingentem succendit, atque saxa ardentia patrefecit infuso aceto, quod notum ex Liv. XXI, 37, et Appian. Bell. Hannib. cap. 4.² — *Rumpere*, perrumpere, *montem*, ut

² Conf. Plin. XXIII, 1, et ad Sil. III, 640, in Add. Hæc historia propter silentium Polybii, difficultatem agge-

rendarum arborum, quæ in superiori-bus Alpium jugis frustra quærentur, aliasque rationes in dobiani vocata est

rumpere iter, cursum, aditus, quo difficileis simul rei molitio¹ exprimitur.

NOT. 154 seq. Hannibal non contentus, descendisse in Italiam magnamque ejus partem per XVI annos expugnasse, voluit et ipsam Romam, caput orbis terrarum, espere. De irrito consilio Romæ oppugnandæ, vide Liv. XXVI, 7—11. Magna vero in verbis inest vis et sententia tanto duce digna. — *Portas Romæ.*

VAR. 155. *Acti, inquit, nihil est*, 12, 20, 24, aliquæ Codd. MSS. teste ac prob. Heins. ad Ovid. Ep. Her. VIII, 104. Sed *actum* hoc loco conjungendum cum *est*. Confer ad IX, 88. — *Nil*, 14, 16, 17, 20. — *Ni*, 16, 17, 20, 23, 24, 61—63, 68, 71—73.

VAR. 156. *Suburra*, 18, 24, 27, 45—50, 58, 61—64, 66—59, 71—73. Vide supra ad III, 5.

NOT. 156. *Pæxillum* victor ingressus Romam pono in *media Subura*, hoc est, Urbe, ut III, 5, ubi vide not.

ANAL. 157—167. Locus præclarus, magna sententiarum gravitate et affectibus salibusque, rei aptissimis, insignis.

NOT. 157, 158. Deridentur deformitas temeritasque Hannibalis, qui Apenninum transgressus, et propiore, quæ in Etruriam ducit, via per paludem et profuudas Arni fluminis voragine *Gætula* (Afra, Libyea) *bellua*, hoc est, elephanto vectus, vigiliis et nocturno humore palæstrique celo gravante caput, et quia medendi nec locus nec tempus erat, altero oculo captus, vel *luteus*, seu unoculus factus est. Vide Liv. XXII, 2; Polyb. III, 79, et Nep. Hannib. c. 4. — *O qualis, quam ridicula, facies Hannibalis lusei, et quali tabella, pictura (caricature), digna, quam digna, quæ pingeretur.* — Hunc sensum fere omnes exhibent interpretes, sed cl. Guyardin et Raoul, hanc Juvenale indignam derisionem judicant, locumque ita intelligunt: «O quam tremenda facies! quam nobili digna tabella!» Equidem huic opinioni adsentior, neque cum doct. *Ac haintre*, locum video «salibus rei aptissimis refertum.» Non enim ii erant Romani qui clades suas salibus ulciscerentur, et ille qui ad Cannas vicerat, nullo tempore ridendus ipsis visus est. Præterea sensum, quem prætulimus ipsa verba sqq. indicare existimo. Poeta enim, postquam Hannibalis vim et præclare gesta vivide adumbravit, exclamat: «O victorem tremendum! o dignum, qui omnium oculos in se convertat! et tamen quis fuit exitus?» Statimque Hannibali victori opponit Hannibalem vietum, et fugientem. Ea sic melius connecti arbitror. Ed.

VAR. 158. *Bellua* pro *bellua*, 17, 23, 24, 45—48, 59, 60, 64, 65. Vide ad IV, 121.

¹ Matthiæ in Obs. ad Liv. XXI, pag. 40 seq. sed defensæ a Böttigero in Ephem. Brunswic.

² Conf. ad Sil. I, 54; N. Heins. et Drakenb. ad Sil. XI, 135, et Barm. ad Val. Fl. VI, 139, 140.

106 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

VAR. 159. *Ausulta*, prn, o gloria, 16.

NOT. 159. *Exius*, finis tot victariorum et vitæ Hannibalis. — *O gloria*, quam vana, brevis et fallax! ejusque cupiditas quam stulta ac pernicioſa est!

VAR. 160. *Et abeat* ab 16, 47, 64. — *Præceps abis*, 4, 7, 14, 15, 17, 18, 20, 22, 25, 27, 46—49, 55—60, 65, et recentt. Codd. Paris. — *Ita pro ibi*, 22.

VAR. 161. *Sedit*, 16.

VAR. 162. *Bythino*, 49, 56, 60, 65. *Bithynio*, 5n, 64. *Bithinio*, 10, 18—21 a m. pr. 46—48, 58. *Bitineo*, 45. *Bithynico*, 21 a m. sec. *Bythinico*, 25. Vide supra ad VII, 15. — *Jugulare*, 21 a m. sec. 27, 45, 47, 58, 65. Verbum autem *vigilare* non modo satirici poetæ ingenitum (vide Comm.), sed historice etiam (nam Prusias non jugulavit Hannibalem) multo convenientius est.

NOT. 160 seq. *Fincitur idem*, ipse ille Hannibal, imperator tantus et toties victor, a Scipione (Liv. XXX, 29—37), et, accusatus Carthagine a Romanis, in exilium præceps fugit (Liv. XXXIII, 47), et primum ad Antiocham Syriæ (Liv. XXXIII, 48, 49; XXXIV, 60, 61; XXXV, 14, 19; XXXVI, 7, 15), deinde ad Prusiam, *Bithyniæ regem*, profugit (Liv. XXXIX, 51): *atque ibi*, in exilium, *magnus mirandusque alieni ad regis Prusiæ prætorii*, prætorium, hoc est, regiam vel palatium (vide ad I, 75), et in ejus atrium, *sedet*, quovis mane, ut regi, patrono suo, ad ministeria mandataque præsto sit, vel certe officium salutando præstet, prætolans, *donec tyranno*, regi, *libeat*, placeat, *evigilare*, et clienti aditum concedere. Sarcasmi vim facile senties. — Ea expressit feliciter vir clar. F. Didot, in nobili fabula, quam inscripsit: *Annibal*, act. III, sc. 8:

« Dois-je encore une fois,
« Par mes vœux contre Rome épouvantant les rois,
« D'un nom long-temps fameux prostituer la gloire?
« Et, de mes longs travaux leur rappelant l'histoire,
« Aller, vil courtisan, au retour du soleil,
« D'un indolent monarque attendre le réveil? »

Eu.

NOT. 163. *Finem*, mortem. *Animæ*, homini. *Miscuit cæde*, armis perturbavit.

VAR. 164. *Non tela*, 10, 14—18, 20—27, 45—47, 49, 50, 54—58, 60—69, 71—74.

VAR. 165. *Ac tanti pro et tanti revocavimus* ex 25, 27, 45—47, 49, 5n, 54, 55, 57, 58, 6n—63, 65—69, 71—72, ne copula et toties occurrens fastidium erret auribus.

NOT. 165, 166. *Annulus fuit vindex et ultor Cannarum ac tanti sanguinis*, tantæ cædis seu cladis apud Cannas Romanis illatæ, totque annulorum, Romanis ibi equitibus detractorum: nam Hannibal periit hausto veneno, quod sub annuli gemma multo ante præparatum habebat. Conf.

Liv. XXXIX, 51; Plut. Hannib. Opp. tom. I, pag. 380; Victor, Vir. ill. cap. 43. Quidam vero « sub gemmis venena cludunt, sicut Demosthenes, armans Græciæ orator, annulosque mortis gratia habent, » Plin. XXXIII, 1, seu 6.

VAR. 166. *A demens* (saltem *ah demens*) 14, 16. *O demens, i, savas*. etc. 11, prob. Schnetzl. *I, demens! i, savas*, conj. Burm. ad Anthol. t. I, p. 510, quod impense placet Hein. quodque edidit Ach. cujus nota est: « Ita habent omnes fere Codd. nostri; quidam *O demens et savas*, et dno *ah demens*. » Mirum et vix credibile, MSS. Paris. hoc tantum loco a meis discrepare. — *Savas*, 49.

NOT. 166, 167. Amara irrisio Hannibalis aliorumque gloriæ militaris nimis cupidorum. — *I, demens*; vide ad VI, 306. — *Savas*, asperas et nive oppletas.

VAR. 167. *Placeas pueris*, 24.

NOT. 167. Ut pueris materiam declamationis præbeas in rhetorum scholis.¹ Conf. VII, 161 seq. *Ut declamatio*, hoc est, argumentum declamationis, *fiat*, ut aiunt *fabulam fieri, sermonem, rumorem et jocum esse*.²

NOT. 168 seq. Quam pernicioiosa sit nimia gloriæ cupiditas, etiam Alexandri Magni, et vs. 173—187, Xerxis probatur exemplis. — *Pellæo juveni*, Alexandro Magno ita dicto a *Pella*, Macedoniæ urbe et regia.

VAR. 169. *In limine*, 24.

VAR. 170. *Chirare*, 16. *Giari* et *Gyari*, 10, 53, 80, quod recepit Ach. Recte, opinor. *Gyara* certe non nisi hoc loco dicitur insula, et *Gyari* sup. I, 73, alibi semper Γῶρος, *Gyarus*. Sic Tac. Ann. III, 68, 69; Plin. IV, 12, seu 23; VIII, 29, seu 43, 57, seu 82; Strab. X, pag. 485; Mel. II, 7; Ciccr. ad Att. V, 12; Steph. et Suid. Sed nomina oppidorum variant et ita quoque mutanda esset lectio I, 73. — *Parvave* emend. H. Vales. Recte, opinor.

NOT. 168—170. Insatiabilis simul et *infelix* gloriæ cupiditas, qua Alexander flagrabat, præclare adumbratur.³ Non uno orbe contentus

¹ Vetus Schol. « Ut de re pueri studentes dicant in scholis, deliberativa: Hannibal utrum de Alpibus recederet? » Immo, *Utrum Alpes ei transcendere fuerint?* — « Si Hannibale ad Alpes constituto, in deliberativa est, utrum recedat ab iis et in patriam revertatur, per se patet deliberandum quoque esse, an potius ulterius pergat et Alpes transcendat. Igitur nihil

deest, nec male argumentum expressum videtur. » Hæc Crammerus notat pag. 401. Ed.

² Conf. Heins. et Burm. ad Ovidii Am. I, 13, 36; III, 1, 21, et Art. Am. II, 561; Passer. et Vulp. ad Prop. I, 5, 26; Corte ad Plin. Ep. VIII, 18, 11, et supra ad I, in Variis Lectionibus.

³ Conf. ignoti poetæ carmen in

108 VARIE LECTIONES ET NOTÆ

erat, et infelix ille *astuabat*, angebatur (similes mari in angusto aestnanti, vel homini incluso in areto loco, qui nulla fere spiramenta habet), in toto terrarum orbe non minus se coarctatum putans, quam si parva clausus esset insula. Conf. vs. 148 seq. Sen. Philos. Ep. 91 et 119; Val. Max. VIII, 14, ext. 2; Plutarc. et Curt. De *Gyara*, vel *Gyaro* (conf. Var. Lect.) et *Scripho*, vide ad I. 73, et VI, 563 seq. — Multi scriptores in Alexandrum inveci sunt, satirici inprimis. Ipse quoque Lucanus Persarum victorem vehementer insectatur, Pharsal. lib. X, vs. 30 sqq. Nostras Boileau, Sat. XII, vs. 100 :

« . . . Cet écervelé, qui mit l'Asie en cendre ;
« Ce fougneux l'Angely, qui, de sang altéré,
« Maître du monde entier s'y trouvait trop serré.
« L'enragé qu'il était, né roi d'une province,
« Qu'il pouvait gouverner en bon et sage prince,
« S'en alla follement, et pensant être dieu,
« Courir comme un bandit qui n'a ni feu ni lieu,
« Et, traînant après soi les horreurs de la guerre,
« De sa vaste folie remplir toute la terre. »

En.

Nox. 171. *Urbem a figulis munitam*, Babylonem, quam Semiramis condidisse muroque e cocto latere cinxisse dicitur. ¹ In hac urbe Alexander eadem die, qua Diogenes Corinthi, mortuus est. ²

Nox. 172. *Vetus Schol.* — Quem vivum mandus non ceperat, mortuus exiguo loco contentus est. — *Contentus erit et esse debet.* *Sarcophagus* hoc loco sepulcrum vel urna, proprie lapis vocatur, qui circa Assum Troadis urbem fissili vena scinditur, et corpora defunctorum condita in eo, exceptis dentibus, intra XL diem consumit, unde *σάρκοφάγος*. Ita Plin. II, 96; XXXVI, 17 s. 17, et Diosc. V, 142. ³

Var. 173. *Sunt*, 10, 27, 23, 24, 46—48, 58. — *Hominis*, 14, 17, 19.

Nox. 172, 173. *Mors fatetur*, ostendit, indicat, docet (vide ad II, 17), quam pusilla hominum corpora, et quam parvi sint ipsi, qui vivi cupiditates animorum expleri nequeant. Conf. vs. 147 seq.

Var. 175. *Cum stratum*, 27, 46—56, 55, 57, 58, 61—63, 65—69, 71—73.

Var. 177. Pro *amnes* malim *lacus*, ne eadem res bis exprimatur, et quoniam Herodotus memorat, non fluvios modo quatuor ab exercitu Xerxis siccatos exhaustosque esse, sed *lacum* quoque XXX stadiorum.

ebm, in Wernsdorf. Poet. Lat. min. tom. III, pag. 421, 422.

¹ Vide Diod. II, 7; III, 4; Herod. I, 178, 179; Justin. I, 2; Curt. V, 1; Ovid. Met. IV, 57 seq. Misc. Obs. vol. III, pag. 435.

² Vide Diog. Laert. VI, 2, 11;

Plut. Alex. Opp. tom. I, pag. 705—707, ed. Francofurt. Arrian. Exp. Alex. lib. VII; Justin. XII, 13 seq. Senec. Suasor. IV.

³ Cf. Salmas. Exerc. Plin. p. 1203; Scalig. Exerc. 291, sect. II, et Büttigeri Sabina, pag. 83, 84, ed. pr.

NOT. 174—178. Merito poeta perstringit ridiculas Græcorum fabulas (*portentosa Græcorum mendacia*, dixit Plin. V, 1) de Xerxe, quas, gloriæ suæ amplificandæ causa, commentati sunt. (Conf. XIV, 240). Fabulantur enim Xerxem decies septies centena millia peditum armasse, naviumque habuisse decem puppides; *Athos*, altissimum Macedoniæ montem, a continenti abscissum, perfossum marique immissis *edificatum*, hoc est, classibus transnavigatum (*remige Medo sollicitatus Athos*, apud Claudian. III, 336); *iisdem classibus constratum*, opertum, *mare*, vel viam per mare stratum, et *solidum* totum Hellespontum, constructo navibus ponte junctum vel contabulatum esse, et *subpositum rotis*, curribus, quibus ex Asia in Europam exercitus sit transmissus (conf. Lucret. III, 1042 seq.); *alta flumina* (Scamandrum, Ouochonum, Apidanum et Echedorum apud Herodot. VII, 42, 196) *epota defecisse*, cessasse, *prudente* ac bibente *Medo* Persicoque exercitu; et quæ alia cantat, fingit, commiscitur (vide ad IV, 35), *Sostratus*. Conf. Herodot. VII, 20 seq. VIII, 1 seq. (qui epotum quoque tradit lacum xxx stadiorum) Diodor. XI, 2—5; Isocr. Panathen.; Æschyl. Pers.; Strab. XIII; Plutarch. Themist. et Aristid. aliosque scriptores. *

VAR. 178. Quæ cantat, 45.

NOT. 178. *Sostrati* olim fuere varii, v. c. Gnidius architectus (Plin. XXXVI, 12 s. 18; Strab. XVII, 791), chirurgus (Cels. VII, 4, 14), sacerdos Veneris (Tac. Hist. II, 4), Macedo, conjurationis auctor (Curt. VIII, 6), et alii. Quem vero *Sostratum* hoc loco poeta perstringat, parum constat. Vet. Schol. * *Sostratus*, inquit, poeta fuit, qui Xerxis regis facta descripsit. *Madidis* autem *alæ* ideo, quia omnis, qui cum sollicitudine recitat, viri necesse est, ut alæ sudent. Sic Horatius: *Sudor ad imos Manubias talos*. * — *Madidas alas* nonnulli, vet. Schol. prætereunte, ad sudorem recitantium, alii ad furorem poetarum vel vatium, quo concitus et quasi ebrius Sostratus nimis alte volans, veritatem fidemque historiæ excesserit, alii vero ad veram ebrietatem, quæ eundem produxerit effectum, referunt: nam *madidus* seu *madens* et *βῆραςπιπτος* passim dicitur ebrius. Vide ad XV, 47. Sensus horum verborum planior foret et certior, si constaret, qualis homo fuerit Sostratus, utrum malus declamator, an poeta, an vates, an aretalogus. *Alæ* tamen seu axillæ *madidæ* cur tribuuntur vatibus furore diviuo correptis? et cur ebriis? Probabilior est interpretatio Hein. * *Madidæ alæ* sunt, quibus tendere non licet in altos nubium tractus (Horat. Od. IV, 2, 27), quia nimis aqua premuntur, quæ volatum impedit; igiturque Sostratum malum fuisse poetam, certissime colligi posse puto. *

* Quos laudant Barth. et Kœnig. lib. II, 10, et Virgil. Galic. 29 seq. ad Claudian. in Rustin. lib. I, 336 Conf. et Wernsdorf. ad Himer. Or. seq. lib. II, 120 seq. interpp. Justin. lib. II, pag. 408.

VAR. 179. *Rediit qualis*, 18.

NOT. 179. *Ille tamen barbarus rex*, Xerxes, *qualis*, quam turpi fuga, *rediit* in regnum suum; *Salamine relicta*, victus ad Salamina a Themistocle (vid. Herodot. VII; Nepos; et Plat. in Themist.); ille stolidos ac superbos rex (*cujus in nomine superbia et impotentia habitat*, Valer. Max. IX, 5 ext. 2), qui aotea, quum audivisset, pootem, quo junxisset Hellespontum, tempestate solutum esse, jasserat, *Coro* atque *Euro*, hoc est, ventis, trecenta infligi verbera, et binas in mare iocjici compedes, glorians, aibi non modo in ventos ac maria, sed io ipsum quoque *Ennosigæum*, Neptunum, *compedibus a se vinctum*, imperium esse; vide Herodot. VII, 34, 35; qoi tamen in mare Xerxem, oon in ventos sævisse flagellis narrat. Conf. Senec. de Coost. Sap. c. 4, et Valer. Max. III, 2, ext. 3.

NOT. 180. *Corum et Eurum*, ventos eootrarios, bene posuit poeta, tanquam tempestatem excitantes: *Corus* etiam, seu Caurus (ἀργίαςτος, *Nord-west*), ventus vehementior, unde in tempestatum descriptionibus mentio ejus fieri solet.

VAR. 181. *Hæc*, 25, 27, 46—49, 54, 55, 57—60, 64, 65.

NOT. 181. Facete poeta dicit, ventos a rege suo *Æolo* oon tam male ac crudeliter tractari, quam a fatuo Xerxe: unde etiam *barbarus* hoc loco oon tam peregrinus, exterus rex (vulgare epitheton Xerxis apud Herodot. Thucyd. et Nepot.), quam rudis, inhumanus, sævus. — *Æoli carcer*, sedes et imperium vel tirooiibus nota ex Virg. *Æn.* I, 51 seq. ubi coofer Heynii Exe. Hie mythus simul hoc loco rideri videtur, magis tamen stoliditas Xerxis.

NOT. 182. *Ennosigæus*, ἔννοσιγχιος, vel propr. ἔννοσιγχιος (nam metri causa litera v geminatur), hoc est, ὁ ἐνὶ θύων, quatiens, moveos (ἐννοσιγχιος Hesych.), τὴν γαίαν, epitheton Neptuni (apud Hom. *Iliad.* θ, 201), ut ἐννοσιγχιον, ὁ ἐνὶ θύων τὴν χθόνα (Hom. *Iliad.* θ, 208; λ, 750; υ, 13, 405; *Odys.* γ, 6). Σισιγχιον, ὁ σίσιν τὴν χθόνα, et ἑλλελίχθων, ὁ ἐλλελίχων τὴν χθόνα (Pind. *Pyth.* VI, 49), vel ὁ κινετὶς γᾶς (Pind. *Isthm.* IV, 32), quæ epitheta Neptuno propterea videotur tributa esse, quod mare in magnis terræ et præcipue regiooum maritimarum, quas Græci potissimum inolehsot, tremoribus vehemeoti motu agitur.

VAR. 183. *Est pro et*, 15, 16. Præstiterit: *Mitius id sane, quam quod vel*

¹ Aliam rationem affert Gellius, II, 28: = Quenam esse causa videator, quomobrem terræ tremores fiat,..... compertam ooo est; ventorumne vi accidant specus hiatusque terræ solcuntium, ac aquarum subter in terræo cavis undantium fluctibus publi-

busque, ita oti videntur existimasse antiquissimi Græcorum, qui Neptunum ἐννοσιγχιον καὶ σισιγχιονα appellaverant. = Conf. Senec. *Nat. Quest.* VI, 6—8; Koeppeo. ad Homer. II, VIII, 201, et Hermaoni *Mythol.* t. I, pag. 123; tom. II, pag. 164.

stigmatē, ut potius, quod Hein. conjicit, *Mitius id sane, quandoque et stigmatē dignum Credidit*. His certe conjecturis favet historia; quæ quum libralis ignota esset, hæc verba corripuisse videntur. Conf. Comm.

NOT. 183. Immo audi Herodotum, VII, 35 : ἦδ' οὐδὲ θάκουσα, ὡς καὶ στίγας ἀπέπτυχε στίχοντα; τὸν Ἑλλήσποντον. *Stigmata*, στίγματα, literæ (non una, sed plures, quod probabile sit ex Petron. VI, 8, et Valer. Max. II, 29) (*epigrammata* apud Petron. 103), quæ fronti servorum fugitivorum aliorumque ignominie causa inurebantur; vide ad XIV, 24 *Lepide* autem irridetur vesana Xerxis superbia, saltem ineptiæ Græcorum, qui talia proeenderunt mendacia. Cf. ad vs. 174. Eodem spectant verba sqq.

VAR. 184. *Crederet*, 12, 14, 17, 19—21, 23, 24. — *Hinc*, 57, 59. — *Voluit*, 18.

NOT. 184. *Hic*, tam vecordi crudelique domino, *quisquam deorum servire vellet?* Confer verba Xerxis apud Herodot. VII, 35 : ὃ παρὸν ὕδαρ, διαπύτης τοῖς δίκην ἐκτιθεὶ τίνδε; ὅτι μιν ἠδύκεσας, etc. Vetns Schol. — Quia pontem mari superposuit, sinxerunt illi *servisse Neptunum*, quemadmodum Laomedonti regi Phrygiæ; vel propter Apollinem, quia servivit Admeto. — Præstiterit forte *servire* dictum accipere pro *inservire*, *favere*, *opem ferre*. *Marshall* aerem monet ironiam in hoc loco inesse, si legatur sine interrogatione, ut sensus sit: merito deorum aliquis (non vero *quisquam*) illi serviret tanquam domino elementi, quoniam Neptuno Stigma non inuasit. — Versus 183 et 184 parenthesi possunt includi; nec tamen necesse est. Poeta ob nimiam Xerxis vesaniam vel ineptias Græcorum ab his salibus immiscendis non poterat sibi temperare, et nunc demum vs. 185 quæstionem supra vs. 179 propositam repetit.

VAR. 185. *Namque pro nempe*, 16.

VAR. 186. *Et*, 11, 16, 22. *At*, 17.

NOT. 185. *Una nave*, piscatoria scapha, *eruentis fluctibus sanguine suorum a Græcis exsorum, ac proxa*, nave, *tarda*, tarde, lente progrediente, *per*, propter et super, *densa eadavera*. Conf. Herodot. VIII, 115—119; Justin. II, 13; Nep. Themist. esp. 5, et alii, qui tamen non ea memorant, quæ vs. 186 ad augendam rei foeditatem poeta adjecisse videtur; nisi credideris designari hoc loco *eadavera Persarum*, quos, quum navis Phœnissa, qua Xerxes veberetur, ob nimiam vectorum multitudinem vehementius tempestate jactaretur, rogatu regis in mare delituisse, fuerunt qui traderent; vide Herodot. VIII, 118, 119.

NOT. 187. *Has et hujusmodi penas toties*, nimis, *optata gloria*, nimia gloriæ cupiditas, *exigit a Xerxe*, vel potius ἀσπίως, ab ambitiosis exigere solet: sic nimia ambitio punire et affligere solet homines, hoc est, ita homines ambitiosi puniri solent propter stultitiam suam et calamitate affligi, ut Hannibal, Alexander et Xerxes.

VAR. 188. *Da multos*, 16.

ANAL. 188—288. Non minus stulta sunt vota eorum, qui longam sibi exoptant vitam. Senectutis incommoda more suo vivis poeta adumbrat coloribus, forsan tædio confectus, quum ipse ea sentiret. Juvenes comparent Luc. Dial. Mort. VI, 2 (τὸν ὑπὲρχειαν, ὀδόντας τρεῖς ἐπὶ λισσοῖς ἔχοντα, μέγας ὄραντα, οὐκ αἶται τίτρασι σπικικυρότα; κερύχης μὲν τὸν ῥίνα, λήμης δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς μιστὸν ὄντα, οὐδὲν ἐπὶ ἑδῷ ἰδόντα, ἐμψυχόν τινα τῶρον, ὑπὸ τῶν νύκτων καταγλιόμινον): Maximiani Eleg. I, in Wernsdorf. Poet. Lat. min. tom. VI, pag. 169 seq. Plin. VII. 50, et Horat. Art. Poet. vs. 169 seq. sed et ea, quæ contra disputavit Cicero in Catone majore.

VAB. 189. *Hoc altus cælumque turns, hoc pallidus optas*, 4, 29, haud dubie ex interpretam. — *Hæc et pallidus optas*, 12. *Tu pro et* 20. — *Optat*, 27, 47.

NOT. 189. *Hoc solum*, tanquam summum bonum, *optas* orasque, et *recto*, erecto, *vultu*, et *pallidus*, hoc est, et lætus et tristis, vel et sanus et ægrotus: nam læti ac sani vultum ad tollere, tristes et ægroti demittere solent. Possis et exponere: sine et eum pudore ac metu (vide ad VI, 401) quod tamen minus verbo *optare* convenit. Quidam interpretantur: *recto vultu*, aperte, non clam, quis hoc orare non pudet (conf. Pers. II, 8 seq.), et *pallidus* præ nimio tum desiderio, tum metu non obtinendi quod anxius precaris.

NOT. 191 seq. Tristis, sed apta senectutis imago.

NOT. 192. *Dissimilem sui*, non qualis olim fuerat in juventute. Conf. Horat. Od. IV, 10, 2—8. *Pellem deformem*, rugosam, macilentam, exsanguem et asperam, *pro cute*, loco cutis teneræ, vivæ ac nitidæ. *Cutis* juvenibus ac vivis, *pellis* senibus ac mortuis tribuitur; ut illis χρῶς et his δῖρα vel ῥυτίς ab Hom. Od. XIII, 480 seq. et Apollon. II, 300. Conf. Wakef. ad Lucret. VI, 1268 et Mitscherl. ad Horat. Epod. XVII, 22. Plerumque tamen inter illas voces nihil interest. *Pendentes genas*, pendulæ, macilentas et flæccentes, quas alii *fluentes buccas* et *malas labentes* dicunt. *

VAB. 193. *Et aniles aspice rugas* conj. Heins. prob. Burm. ad Authol. Lat. tom. I, pag. 516. Non *opas*, iudice Hein.

VAB. 194. *Qualis*, 60. — *Tabraca*, 1, 10—12, 14, 17—21, 25, 26, 27, 45, 47, 49, 50, 54, 55, 58, 61, 62, 63, 65—77, 81, 82. *Trabacæ*, 16, *Thabraca*, 56, 59, 60, 65. *Trabraca*, 64. *Tabacra*, 23. *Trabacha*, 15. *Tabrata*, 46, 48, 57. *Tabracha*. Farnab. et al. Conf. Plin. V, 3, ubi eadem fere lectionis varietas est, et in quibusdam libris etiam *Trabracha* et *Tacabracha* legitur. *Tabathra* dicitur Steph. et Θάβρα Ptolem. IV, 3. Conf. Bocharti Geogr. Sacr. pag. 519.

* Vide interpp. Sueton. August. polytum, vs. 364, et Ernesti clav. chap. 99; Gronovium, ad Senecæ Hip- Cie. vid. *fluere*.

Nor. 193—195. Festive de rugis senum. Nota quoque sunt Ennii verba apud Cic. Nat. Deor. I, 35:

Simia quam similia, turpissima bestia, nobis?

de quo conf. Plin. VIII, 54 s. 80, et XI, 44 s. 100. — *Tabraca*, urbs maritima Numidiæ, quæ etiam nunc vetus retinuit nomen. Conf. Var. *Lect. ubi pandit Tabraca saltus Umbriferos*, ubi densa se paudit, late patet, silva prope Tabracam, in ora maritima Libyæ; in qua silva Posidonius multas vidit simias, teste Strab. lib. XVII, et Herodot. lib. IV. — *In vetula bucca*: nam genus etiam simiarum senectute corrugantur.

Var. 197. *Atque iste alio; multo hic robustior illo*, emend. H. Vales. *Multo*, 25, 56, 59, 60, 65.

Nor. 196, 197. Juvenes plurimum inter se differunt forma ac robore.

Var. 198. *Labra pro membra*, 15, 18, 61, 62, 63, 68, 71—74. *Verba al. Membra* ac verba sæpe permutari docent Scalig. ad Prop. I, 13, 17, et Schrader. Emendatt. pag. 126.

Nor. 198. *For*, loquela senum *tremens* et vacillans, ut et membra. Vide Lucian. Dial. Mort. VI, 2.

Var. 199. *Leve*, 17—20. Recte. *Lave* ceteri. Vide ad II, 12.

Nor. 199. Sic Lucian. Dial. Mort. IX, 2, dixit γέροντα καὶ φαλακρὸν καὶ ἀκμήοντα πρῶτον καὶ κεκομμένον, et Dial. Mort. VI, 2, κεκομμένος μὲν τὴν βίαν μιστὸν ὄντα. — *Caput leve*, calvum ac glabrum. — *Madidi infantia nasi* festive dicitur destillatio narium in senectute, ut in infantia, vel nasus, ex quo senibus, æque ac infantibus, abundans defluit humor, et dependet: nam senectus est secunda infantia. Conf. ad vs. 233.

Var. 200. *Miseris*, 12, 14, 15, 16, 45, 47, 54, 64.

Nor. 200. *Gingiva inermi*, carente dentibus; quæ sunt arma, a natura homini data. Sic *ora exarmata* dixit Sidon. carmen 13, et epistol. VII, 14.

Var. 201. *Atque*, 60, 65, 77.

Nor. 201, 202. Facete poeta dicit, senem decrepitem omnibus, etiam cognatis, et sibi ipsi, molestum esse, et quidem tam molestam et intolerabilem hominem, ut ne Cossus quidem heredipeta eum ferre possit, quum tamen hoc hominum genus senes omni officiorum genere delensire studeat, et vel indignissima ab iis æquo patiatur animo, ut, si non omnem hereditatem, certe partem ejus adipiscatur. De *caytato e* vide ad V, 98.

Nor. 203. Non eadem voluptas a senibus, quæ a juvenibus, capitur e potu et cibo, quia *palatum* illis *torpet*, sine sensu et sapore est, non sentit suavitatem cibi ac potus. Sic *non sapit palatum*, apud Ciceronem, Fin. II, 8.

114 VARIAE LECTIONES ET NOTÆ

NOT. 204. *Nam de Venerea voluptate vix est quod aliquid dicam; jam diu non amplius eam sensit senex, vel, si denuo quoque ea captus conetur coire, ad rem Veneream inhabilis est.* — *Si coneris, senex, coire; nisi malis si coneris, quisquis es, cum sene concumbere.* Sed vide Var. Lect. — *Jacet*, dependet, non arrigitur. Conf. ad VI, 196; Martial. III, 75, 1 seq. et Jacobs ad Anthol. Gr. tom. II, part. I, pag. 276. — *De ramice* vid. ad VI, 326, et de nervo ad IX, 34.

VAR. 205. *Conetur* (scil. senex coitum, seu coire), 13, quod et mihi in mentem venit.

NOT. 206. Conf. Petron. 20, et Martial. III, 75, 1 seq. XI, 23, 3 seq. 30, 1 seq. 47, 1 seq. XII, 99, 6 seq.

NOT. 207. *Inguinis ægri canities, senectus, debilitas; vel inguen ægrum est debile et canum, hoc est, senile aut senis.*

NOT. 208. *Suspecta libido*, quia fellatorem prodit vel irrumatorem. Conf. vs. 237 seq. Martial. IV, 40, 2, et Suet. Tib. cap. 44.

NOT. 209. *Adspice nunc*, expende, respice porro, *damnum*, jacturam, *partis, sensus, alterius*, scilicet auditus, *cujus voluptate senes carent.*

NOT. 210. *Nam quæ voluptas a sene surdo percipitur? cantante, sit licet eximius citharædus*, vid. Var. Lect. *Seleucus*, musicus hæud dubie eximius, etsi non constat, qualis fuerit: forte nec citharædus, nec tibicen, a quibus discerni hoc loco videtur.

VAR. 211. *Citharædus sive Seleucus* restitui ex 10, 11, 12, 14—27, 45—50, 54—69, 71—74, et omnibus fere Codd. Paris. *Citharædo, sive S. leuco*, 70, 75, 76, 82. Hæc lectio hæud dubie substituta ab iis, qui structura verborum offendeabantur. Sed *cantante, sit licet eximius citharædus* docte dicitur pro: *cantante citharædo, licet sit eximius*. Ita fere mox vs. 253. *Quærit ab omni, Quisquis adest socius.* — *Sive*, 45.

VAR. 212. *At*, 45. *Mos est decurrere palla*, 64.

NOT. 212. Designantur tibicines, qui æque ac citharædi histrionum actionem moderabantur et magnifice vestiti prodire solebant. Conf. Cic. ad Herenn. IV, 47; Horat. Art. Poet. vs. 215, et Ferrar. de Re Vest. III, 13.

NOT. 213. Si vel proxime canentibus sederit, nihil audit.

VAR. 214. *Exaudiat*, 10, 11, 12, 14, 17—20, 22, 25, 27, 45—50, 54, 55, 57—69, 71, 72, 73, et longe plurimi Codd. Paris. unde illud pro vulg. *exaudiet*, quod tamen et ipsum bene habet, restitui cum Ach.

NOT. 214. *Vix cornicinum tubicinumque acerrimum audit sonitum.* Conf. ad VI, 250.

NOT. 215. *Ut auris senis sentiat, audiat, percipiat.*

NOT. 216. *Pueri vel servi in forum mitti solebant ad solarium, ut vi-*

derent nuntiarentque hero, quota diei hora esset : nam nemo facile solarium habebat domi suæ :

Vas. 217. *In corpore alii*. Sed delevi nunc illud in, quod abest a 13, 16, 18, 19, 25, 27, 45—50, 55—61, 63—67, 74, 77.

Nor. 217, 218. Conf. Virg. *Æn.* V, 395, 396; Martial. III, 93, 17; Sen. Epist. 68. Senes sunt exsanguis, nec nisi in morbo vel æstu febrili calant.

Nor. 218, 219. Conf. ad VI, 293. *velut agmine facto* (ut *febrim cohors* apud Horat. Od. I, 3, 31) verba Virg. Georg. IV, 167, et *Æn.* I, 82 (de ventis ruentibus), 434; VIII, 595. Conf. supra III, 162.

Vas. 220. *Hippia*. Vide ad VI, 82.

Nor. 220—226. Festivæ comparationes et ingeniosæ, quibus poetæ, velint aliud agens, multos perstringit; sed tam ambitiose etiam exaggeratæ, ut vane eruditionis ostentatione et declamatione luxuriaute vis satirica infringatur. Poetam tamen defendere conatus est Rigalt. Conf. Sil. VII, 362 seq. Ovid. Trist. V, 2, 23, 28, et similia loca, ut appareat, quomodo poeta satiricus ab aliis differat in exprimenda rerum multitudine. *Promptus expediam*, etc. forma loquendi, ut *citius Syllam crediderim*, etc. XV, 19 seq. et *citius falsum producere testem possis*, etc. XVI, 32 seq. De *Hippia* vide VI, 82 seq.

Vas. 221. Abest a 22 et 222, 223 ab 25. — *Hyrrus*, 17, 19, 23, 45. *Irus*, 27, 47, 48, 54, 55, 56, 58—60, 64, 65, 77. *Hyrrus*, 57. *Yrrus*, 22. *Hirrusus*, 12. *Yrcus*, 24. *Hircus*, 46. Conf. Comm.

Nor. 221. *Themison* Laodiceus Syrus, medicus clarissimus, qui et novam medicinæ condidit sectam; vide Athen. VII, 10; Plin. XXIX, 1 seu 5, ibique Harduin. in *Lidice Auctorum*. Hoc loco, pro quovis medico, a quo *ægros occidi* salse dixit poeta. Sic in Molieri comœdia, *le Malade imaginaire*, novo medicinæ doctore a collegio medico datur potestas *impune occidendi per totam terram*. — *Auctumno*, in quo frequentiores sunt morbi; vide ad IV, 56, et VI, 517. — Hunc locum sic transtulit Nostræ Boileau, Sat. IV, vs. 31.

- « Il compterait plutôt combien, dans un printemps,
- « Gœsaud et l'autimoine ont fait mourir de gens,
- « Et combien la Neveu, devant son mariage,
- « A de fois au public vendu son pucelage. »

Ed.

¹ Vid. Ernesti ad Suet. Dom. 16, inpr. ej. Dissert. de solaris in Opusc. phil. crit. pag. 21—32; inpp. Mart. VIII, 67; Burm. ad Petron. cap. 26,

pag. 93; Beckmann. *Beitr. zur Gesch. d. Erfind.* tom IV, pag. 125, et Boettigeri Sabina, pag. 440, 441, edit. princ.

NOT. 222. *Basilus*, advocatus eo tempore, prævaricator; vet. Sch. prob. *Dorleaus*, ut poeta *socios* dixerit clientes, quod causidicum comitati sint, vel quod *Basilos* non modò extraneos, sed et sibi conjunctissimos prævaricatione prodiderit. Utraque tamen ratio dura est. Conf. VII, 145 seq. ubi tamen *Basilus* laudatur. Alii forte rectius præfectum et spoliatorem provincialium significari putant, coll. Lucan. IV, 415 seq. qui tamen locus parum ad rem facit. Possit etiam designari magister societatis, qui *socios*, publicanos, dolis circumvenerit. — *Hirrus*, tutoris fraudulentum nomen nobis ignotum. Conf. Var. Lect. — *Circumscribere*, ut *circumvenire*, *circumducere* et *circumire* prò decipere, defraudare. Conf. inf. XIV, 237, et XV, 136.

VAR. 223. *Absorbeat*, 1, ut supra VI, 126, nulla forsàn hæc lectio desumpta.

NOT. 223. *Exsorbeat viros*, vide ad VI, 126, et IX, 59. — *Longa*, proceræ. Nota Ach. est: *Longa*, potius prò macilenta, Gall. *efflanquée*, ut expressit *Dusaulx*; nam in feminis vis Veneræ eas macilentas eoque longas efficit.

VAR. 224. *Hamillus*, 1, 11, 14, 15, 16, 52, 54, 72, 75, 76, 77, 82. *Amillus*, 47. *Amillus*, 10, 17—27, 45, 46, 48, 49, 55—69, 71—74, 81, ut vulgo legitur apud Martialem. VII, 61.

NOT. 224. De *Maura*, vide VI, 327 seq. — *Hamillus* sen *Amillus* (vide Var. Lect.) corruptus et pædico; vide Martialem. VII, 61. — *Inclinat*, ut IX, 26.

NOT. 225, 226. Conf. ad I, 24, 25, ubi idem legitur versus. — *Percurram citius*, ut Var. 220 *promptius expediam*, et XIV, 27, *contexere cursum*.

VAR. 227. *Cossa*, 25, 27, 46, 48, 49, 56—59. *Ossa*, 47.

NOT. 227 seq. Alia recensentur senectutis incommoda. Conf. Senec. Epist. 101. — *Luscis*, unnculis, *invidet*, qui plane cæcus est, tanquam multo felicioribus. Verbum *invidere* apposite huc loco dici, quoniam proprium id senum sit, monet Lubia.

VAR. 229. *Capiunt*, 16, 25, 27, 46, 47, 49, 50, 54—58, 61—69, 71—74, 77. *Digitis accipiunt alienis*, 11, metro adversante. *Digitis capiunt alienis*, recte, optime, emend. Schræffl.

NOT. 229. Quidam senes alienis digitis uti coguntur, propter chiragram vel paralyisin. Conf. Var. Lect.

VAR. 232. *Ille*, 22. — *Deducere*, 10—14, 16, 17, 19—24, 45. — *Rictus*, 18, 24.

NOT. 230. *Ipsè*, quia gulosus est, *suetus rictum diducere*, instar bestie voracis, nunc cibum ne sua quidem manu capere potest, ob chiragram, et hinc *hiat tantum, cœu pullus hirundinis*, quem cibare mater, cœius os plenum

est cibus et venter *jejunus*. Venustæ comparationes huminis gulosis vel senis, cui non major quam edendi voluptas est, cum bestia voraci et pullis hirundinum. Poetæ animi ubersata videntur præclara verba Plutii apud Lucian. in Timone, tum. I, 158, edit. Schmid. ἔμει οἱ ἰπάλπισαντες ἐν τῇ ἀγορᾷ περιμένονσι κεκηνότες, ὥσπερ τὴν χελιδόνα προσπατομένην τετρηγότες οἱ νεοττοί, pag. 596, et Homer. Iliad. IX, 323, 324, ubi Eustath. p. 655, 2, laudat versum Achæi tragici:

Χάσκοντα λυμὸν μέσχον ὡς χελιδόνος.

Conf. Huschke Anal. Crit. pag. 100.

VAR. 231. *Sen*, 6a.

NOT. 233 seq. *Omni membrorum sensuumque damno major est dementia secum; omnium miserrimum est, quod, præter corporis vires, memoria, ratio et reliquæ animi vires labant atque hebescent, quod seces iterum desipiunt et repuerascunt.* Δις παῖδες εἰ γέροντες. Conf. ad vs. 199.

VAR. 234. *Cultum*, 45, 47. — *Agnoscat*, 16.

VAR. 236. *Educit*, 25, 46—49, 55, 57—60, 64, 65. — *Codice scævo*, 41. Recte, opinor. *Scævum* est idem quod *lævum*, vel *sinistrum*, adeoque val triste et iofelix, vel ineptum, pravum, perversum, ut hoc loco Plathnerus: «Scripta, inquit, hæc satira sub Hadriano (vide supra ad vs. 80, 81, io Comm.). Jam vero inde a Domitiani sæculo testamentis nihil poterat relinqui probrosis feminis (vide supra ad I, 55 seq. in Comment.). Codex igitur (testamentum) delirii senis hoc loco, *scævus*, id est, contra normam legis et perversus dicitur, quemadmodum *scævum dogma* in L. hi qui scævi C. Theod. tit. de his qui sup. Rel. cont. dicitur, quod contra regulam et canones ecclesiæ introductum est. Porro et illud notes ex verbis *nec illos Quos genuit, quos eduxit*, apud patruos plerumque educatos Romanos: acriores enim morum hi censores.» Confer Eroëti clav. Cie. voc. *patruus*. Non male quidem *scævo* hoc loco legitur, sed minus apte: quod quom non intelligerent librarii, vocem sibi notiuorem substituerunt exquisitiori.

NOT. 236. *Eduxit*, educavit. — *Nam scævo*, iniquissimu, *codice*, codicillo, testamento, *suos*, proximos cugatos, *vetat esse heredes*, exhereditat, per oblivionem, et bona tota feruntur ad *Phialen*, testamentu relinquuntur fellatrici, quæ *halitu artificis oris* suum ita delinivit, ut suum plane oblivisceretur cognatorum, eamque ex asse heredem institueret, immemor simul legis, quæ id vetabat. Conf. Var. Lect. et ad I, 55 seq.

NOT. 238. *Halitus artificis oris*, halitus artifex, hoc est, artificiosus, scitus, uris mulieris fellantis. Conf. ad VI, 51, 3a et 3a6. «Halitus impurus *oris artificis*, quod tum fellatione, tum blaudilquo hereditatem senis captaverat; quod *steterat*, ex eo, quod tamdiu prostiterit.» Schul. *In carcere fornicis*, in augustis cellis, et *veteri cantone fumoque lucernæ fedis* (conf. VI, 121 seq. et 131), quales solent esse in carceribus, et in lupanaribus.

118 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

ANAL. 240—288. *Ut*, hoc est, quamvis senes etiam multi corpore et animo vigeant, in longa tamen illa vita multa vident et patiuntur acerbissima, quæ non sensissent, nisi ad summam vixissent senectutem, præmaturam propinquorum mortem, miseramque ipsorum ac patriæ fortunam. — *Ducenda sunt funera natorum* proprie dicitur: nam in funebribus pompæ ordine præibant ac ducebant, qui sanguine proximi mortuum contingebant; Hecnin.

Nor. 242. *Soronibus*, eueribus earum.

Var. 244. *Sepe*, 21.

Var. 245. *Pulla veste*, 77.

Nor. 245. *Feste nigra*, pulla, ob luctum.

ANAL. 246—255. Quæ modo dixerat poeta, nunc illustrat exemplo Nestoris. Conf. simil. loc. Prop. II, 13, 43—50. *Rex Pylus*, Nestor, rex Pyli in Elide; quem ultra duas hominum ætates, γυνίαι, vixisse tradit *Homerus*, II. α, 250 seq. non vero CCC annos, quos ei tribuunt recentiores poetæ, quorum errorem ridiculum peperit vox γυνία male intellecta. ² Itaque hoc loco non HomERICA, sed vulgaris tantum opinio erat ridenda.

Nor. 247. *Vitæ a cornice*, a cornieis vita, *secundæ*; non ei paris, sed proximæ et longissimæ post eam. *Cornici* fabulose ab Hesiodo novem hominum ætates tribui, referunt Plin. VII, 48, et Macrobian. VII, 5. ²

Var. 248. *Quod tot*, 17, 24. *Per tot*, 10, 16, 23, 25, 45—50, 54, 55, 57—60, 64, 65

Nor. 248. *Tot*, tria.

Var. 249. *Dextra jam*, 19. *In dextram*, 6, prob. Juu.

Nor. 249. *Computat*, numerat (vide ad VI, 199), *jam annos suos dextra*: nam veteres numerabant, computabant, per digitos, et numerum quidem centenario minorem sinistræ, majorem dextræ manus digitis, usque ad ducutesimum, qui a dextra rursus ad sinistram referebatur, ut trecentesimo major, inde iterum ad dextram. Conf. Schneider. ad Eelog. Phys. vol. II, pag. 317—319; Jacobs ad Anthol. Gr. vol. II, part. III, pag. 242, et al. ³

² Vide Eastath. et Koeppen. ad Hom. loc. laud. et inupp. Horat. Od. II, 9, 13.

³ Conf. Harduin. ad Plin. loc. cit. et Mitscherl. ad Hor. Od. IV, 13, 25.

³ Vide Rhodig. XXIII, 11 seq.

Barth. ad Claudian. in Rufin. I, 116; Anthol. Græc. II, 9 (Γερία, ἡ φάσις ἀθρήσασα ἰλαφου πλέον, ἡ χειρὶ λαίῃ Γερίας ἀρτρεύεσθαι δεύτερον ἀρξάμενα); Gronov. ad Plant. Mil. glor. II, 2, 48 seq. Reimarus ad Dion. Cass.

NOT. 250. *Novum toties mustum bibit*, tot aeternum, hoc est, tot annos vixit.

NOT. 251. *Quantum quærat de legibus fatorum*, quibus tam longa ipsi vita sit coconstituta. — *De nimio stamine* Parcarum, hoc est, de vita nimis dioturna. Conf. ad III, 27.

VAR. 252. *Quum videt revocavi* ex 14, 15, 17—22, 25, 27, 57, 58, 61, 62, 63, 66, 67, 68, 71, 72, 73, 75, 76. *Quum vidit* al. Sed mox sequitur *quum quærit*.

NOT. 252. *Quum videt aeris Antilochi barbam*, hoc est, Antilochum, filium suum fortissimum et jam barbatus (quæ gravissimi luctus causæ sunt), ardentem in rogo, occisum a Memnone, quem patrem in pugna servasset. Conf. simil. loc. Prop. II, 13, 49 seq. Dictys IV, 6; Q. Calab. II, 243—266; Pind. Pyth. VI, 22 seq. (quibus locis, ut et nostro, egregie declaratur patris luctus); Mitsch. ad Horat. Od. II, 9, 14; Heios. ad Ovid. Her. Epist. I, 15. Virtus Antilochi oota ex Homero (Iliad. 8, 177 seq. 457; v. 396, 545; o, 415, 576), ut et pietas insigis in patrem, unde Φωκυίας dictus est (vide Xenoph. de Venat. pag. 974 edit. Fraecof.).

VAR. 253. *Nam quærit*, 10, 13—20, 23—27, 45—50, 54—69, 71—74, 77, et plerique Codd. Paris.

NOT. 253. *Quærit ab omni, quisquis adest socius*; vid. Varias Lectiones ad vs. 211.

VAR. 254. *Ab omni Quisquis adest socio*, 7, 10, 13—27, 45—50, 54, 55, 57—63, 65—69, 71, 72, 73, et maxima pars MSS. Paris.

NOT. 254. *Cur hæc in tempora*, tamdiu, ut filium immatura morte defunctum vident, duret, vivat.

NOT. 255. *Dignum tam longo ævo*, tanquam summa calamitate pœnaque gravissima. Servius ad Virg. Æo. IX, 497 ootat, Juvenalem ex eo loco traxisse colorem.

NOT. 256. *Hæc eadem scilicet queritur* (vs. 251), vel logens quærit (vs. 253). *Peleus*, pater Achillis. *Rapum* morte immatura, et interfectum o Paride. Quo nuntio accepto Peleos mœrore coeffectus obiit. Confer. Pind. Pyth. 3, 178 seq. ibique Schmid.

NOT. 257. *Alius, Laertes, cui fas est lugere Ithacum*, Ithacum Ulyssem (vide ad XIV, 287), filium soom, natantem, decem annos per maria jactatum et tristi errore vagantem, vel sæpe naufragum. Conf. Propert. III, 12, 32.

NOT. 258 seq. *Felix fuisset Priamus, si ante excidium Trojæ tris-*

pag. 1195, et Beda de computo qui dextra, 1000—2000 iterum sinistra
numeros 1—100 sinistra, 100—1000 2000 designatos fuisse dicit.

temque suorum fortunam mortuus esset. Conf. Cic. Tusc. Quæst. I, 35, quem locum poeta imitatione expressit. Tiberius contra identidem felicem Priamum vocabat, quod superstes omnium suorum exstistasset. Vide Suet. Tib. 62. — *Venisset ad umbras Asaraci*, hoc est, majorum suorum, bonum ac facilem sortitus exitum. *Asaracus* Troia filius et frater Gany-medis atque Ili, qui Ilus Laomedontem genuit, patrem Priami; vid. Heyne ad Virg. Georg. III, 35. — *Magnis solennibus*, splendida pompa, magnifico apparatu funebri. — *Funus*, corpus mortui patris; vide Borm. ad Valer. Fl. VII, 643, et ad Quintil. Declam. XII, 26. — *Portante Hec-tore*, filio maximo natu, et *fratribus* ejus. Funera humeris, et patrum corpora a filiis portari solebant; Grang. Coll. Plin. VII, 44; XVIII, 3; Suet. Aug. 100; Valer. Max. VII, 1 al. De Priami filiis et filiabus vid. Apollod. III, 12, 5, ibique Heyne.

NOT. 261. *Inter lacrymas Iliudum*, matronarum Trojanarum, funus prosequentium lamentis, ululatu, ploratibus, nœniis et *planctu*, qui perpetuus est mos et veterum et barbarorum populorum. Conf. Virg. Æn. XI, 35. — *Ut*, ita ut; *primos edere planctus*, more præfearum, quæ luctum modumque plangeudi ac lamentandi ceteris feminis præibant.

NOT. 262. *Cassandra et Polyxena*, filia Priami. — *Palla*, Gr. πικλος, Mantel, propr. Angl. *Shawl*, et quidem geminum vel triplicatum (vid. Ferrar. de Re Vest. I, 3, 38, et in Anal. p. 81; Boettig. Sabina, p. 397, 416 seq. et XX edit. pr.). — *Scissa palla*: nam in luctu et pompa funebri vestes scindi solebant; vid. Ferrar. loc. laud.

VAR. 263. *Quo jam*, 7, 10, 14—17, 29, 45—50, 54—69, 71—74, et plerique Codd. Paris. quos secutus est Ach.

NOT. 263. *Tempore diverso*, alio, et quidem priori, quo non, nundum, *Paris carinas cuperat ædificare audaces*, hoc est, audax, navigaturus scil. et rapturus Heleum; antequam patriam vidisset eversam.

NOT. 265. *Longa dies*, vita, quid commodi contulit, præstitit Priamo, quid profuit ei?

NOT. 265 seq. Conf. versus Ennii spud Cic. Tusc. Quæst. I, 35, et Virg. Æn. II, 553 seq. — *Asiam propriam* seu minorein, et quidem hoc locq ejus partem florentissimam, Troadem, quæ Priami imperio subiecta erat. Conf. Virg. Æn. II, 557 ibique Heyne. Hæc pristina et præsentis fortunæ comparatio multum valet ad commiserationem faciendam.

NOT. 267—270. Conf. omnium Virg. Æn. II, 506—558, ibique Heyne in Exc. XI de Priami nec. — *Tunc miles tremens senio*, Priamus, arma tulit, cepit et induit, ut impetum Græcorum propulsaret, *posita tiara*, fascia, diademate, regin insigni (vide supra ad VI, 516), et *ruit*, jugulatus a Neoptolemo, *ante aram I vis Hercei*, Ερξίου. Conf. Virg. loc. laud. vs. 509 aq. et Heyne loc. cit.

ANAL. 268—270. Comparatio aptissima et ad miserationem egregie com-

parata; simplex tamen et obvia, ad quam mentio *aræ* facile ducere poterat. Ruit ante aram *ut vetulus bos*: gravius sonant illa Virg. *Æn.* V, 481;

Stercitur, exanimisque tremens procumbit humi bos. Ach.

NOT. 270. *Jam fastiditus*, contemptus, *ab ingrato aratro*, hoc est, agricola, qui bovem jam ob senium arando inutilem mactat, immemor tot laborum officiorumque, quæ illi præstitit.

NOT. 271, 272. *Exitus tamen ille*, mors et extrema fata Priami fuere *utrumque*, quodam modo, *hominis mors*, non bellum, ut mors uxoris ejus, Hecubæ, quæ propter luctum animique acerbiteriam quamdam et rabiem, conversa dicitur in canem. Vet. Schol. «Hecuba, dicit, excæcato Polymnestore, quum saxis impelleretur a populo Thracum, versa in canem fertur. An quia Græcis convitia congregabat, canem nominaverunt?» Cf. Cic. Tusc. Quæst. III, 26; Dictys, V, 13 et 16; Plaut. Men. V, 1, 14 seq. Ovid. Met. XIII, 451—575; Muncker. ad Hygin. fab. 111; Potter. ad Lycophr. vs. 331; Eurip. Hecub. et Heyne loc. laud. — *Latravit rictu canino*, ut apud Ovid. loc. laud. vs. 568.

NOT. 273. *Festino ad nostros*, Romanos, ad exempla Romanorum, quibus longa vita fuit perniciosa. — *Regem Ponti*, Mitbridatem, qui annos LXIX vixit, et bellis infelicitè adversus Romanos gestis, Bituiti manu perit. Vide Appian. Bell. Mithrid. c. 111, 112, et Plin. XXV, 2 s. 3. — *Transeo*, ut supra VI, 602.

VAR. 274. *Justi quem vox*, 14, 15, 17, 18, 20, 21. *Justificanda*, 8; unde *vox modo justificanda*, conj. Pith. qui tamen recte prætulit vulgatam lect.

NOT. 274. *Cræsum*, opulentissimum regem Lydiæ, qui, antequam a Cyro captus esset, felicissimus sibi hominum esse videbatur, cuique Solon dixisse fertur, neminem ante obitum beatum esse dicendum; vide Herodot. I, 30—32 et 86; Ovid. Met. III, 135 seq. Hanc Solonis sententiam expressere multi; v. c. Eurip. in Troad. vs. 510; in Iphig. Aul. vs. 161, et Ovid. Met. 111, 135 seq. Illam vero Solonis apud Cræsum commorationem disputationemque de fortuna humana dubiam facit chronologia. Vid. tamen Gatter. Handb. d. Gesch. tom. 1, pag. 838 seq. Historia Cræsi nota ex Herodot. I, 26—94.

NOT. 276—282. Exemplo C. Marii, et, vs. 283—288, Pompeii, probatur, quam perniciosa sæpe hominibus sit longa vita, et, si hæc brevior fuisset, quot mala evitassent multi.

VAR. 277. *Karthagine*, 11, 18; vide ad VI, 171,

NOT. 276—278. Nisi tam longa fuisset Marii vita, non perpessus esset tot calamitates, *exsilium*, *carcerem*, *paludes*, etc. Nam ex Urbe pulsus a Sylla profugit Minturnas (oppidum in Aruncis. ad Liris ostia, in confinio Latii et Campaniæ), ubi, equitibus Syllæ eum persequentibus, in *paludibus* latuit, et deinde proditus quidem atque a Minturnensibus in custodiam (*carcerem*) mulieris privatæ traditus; sed, quum nemo eum

occidere auderet, in navem publicam impositus est: ea trajecit in Africam, et Carthaginem appulit, ubi exsul et pauper *panem mendicare* dicitur. Vide Appian. Bell. Civil. I, 61, 62; Plutarch. in Mario et Sylla; Vellei. II, 19; Flor. III, 21. Quo modo Marius obierit, discrepat inter scriptores: constat tamen, eum senectute confectum et primo septimi consulatus mense mortuum esse. Vid. Appian. loc. laud. cap. 75, et Plut. loco citato.

NOT. 278. *Rinc*, c. longiori vita. — *Illo cive*, C. Mario.

VAR. 280. *Circumdato*, 21, 22.

VAR. 281. De hiatu, vide ad I, 151.

NOT. 280—282. Si statim mortuus esset post triumphum de Cimbris et Teutonibus seu Teutonibus actum. Vid. Vellei. I, 12, et Plutarch. locis citatis. — *Animam opimam*, lætitia exsultantem propter spolia opima (hoc est, tot tantasque victorias), vel ad satietatem.

NOT. 282. *De curru Teutonico*, quo vehabatur triumphans de Teutonibus.

VAR. 284. Epitheton *multas* languere hoc loco neque festivitati poetæ consentaneum esse, putabant Ruhoken. et Herel: quapropter ille ad Vellei. Pat. pag. 239, conj. *maxta*, hic vero in literis a me datis *pullæ*, quæ vox insolentior quidem, sed et jocosior videri potest vulgari *pullatæ*, quæ Juvenalis sup. III, 213, utitur. Ingeniosæ quidem emendationes: sed non video, cur vulgata lectio langueat, quæ potius ad magnitudinem Pompeii declarandam multum valet. Conf. Comm.

NOT. 283—286. Cn. Pompeius Magnus Neapoli in Campania gravi laborabat febris, sed *optanda* ac salutari, quum ei *dedisse* vel immisisse videri poterat *Campania provida*, quasi prævidens mala ipsi immiuentia, huc est, prospera sors ita tulit, ut graviter egrotaret Neapoli; sed *vota publica*, a multis urbibus pro ejus sanitate concepta, *vicerunt*, a diis exaudita perfecerunt, ut ex morbo convalesceret: igitur *Fortuna* adversa multas et ipsi et *Urbi* importavit calamitates, fecitque, ut ei *victo* a Cæsare in pugna Pharsalica, et ad Ptolemæum, Ægypti regem, confugiendi, ab Achilla, præfecto regio, et L. Septimio, tribuno milit. gladiis *auferretur caput servatum*, ad hanc ignominiam calamitatemque reservatum vel servitum in adventum Cæsaris. « Πομπηίου τὴν μὲν κεφαλὴν ἀποτιμώντες εἰ περὶ Περσινὸν, ἐφύλασσον Καίσαρι, ὡς ἐπὶ μαγίστας ἀμοιβὰς, » Appian. Bell. Civ. II, 86 pr. Vide Plut. Vit. Pomp. Appian. b. civ. II, 76—86, 90; Plin. V, 12; VII, 26; Flor. IV, 11; Dio XLI pr. Conf. simil. loc. Sen. Consol. ad Marc. cap. 20; Vellei. II, 48, et inpr. Cic. Tusc. Quæst. I, 35, unde locus noster desumptus est. Pompeius autem, tantus vir, qui tres gessit consulatus, totidemque triumphis, ex tribus orbis terrarum partibus, relatis *Magni* cognomen sibi peperit, obtruncatus est pridie natalis sui duodesexagesimi. Vide Vellei. II, 53, et Plutarch.

NOT. 186. Conf. Barth. Advers. IX, 14, qui poetam ad Corn. Severi versus alluisse suspicabatur.

NOT. 187. P. Corn. *Lentulus* Sura, P. principis Senatus nepos, qui a. Urb. 682 Consul fuerat, et C. *Cethegus*, socii *Catilinæ*. Vide ad VIII, 131. — *Integer et cadavere toto*, non absciso capite vel corpore truncato, ut Pompeius. *Lentulus* et *Cethegus* jussa Ciceronis in carcere necati sunt; *Catilina* in acie fortiter pugnans cum suis periit. Vid. Appian. Bell. Civ. II, 6, 7; Flor. IV, 1; Sallust. et alii. Horum itaque conditio et mors minus acerba fuit et ignominiosa, quam Pompeii, et si tantus vir fuit, et illi contra rem publicam conjurarunt.

NOT. 189—345. *Forma* pulchra etiam multis injuriis, corruptioni, aliisque periculis obnoxia, adeoque non exoptanda est. — *Murmure*, susurro, *ψαψισμός*, obscura voce intra dentes edita; quo vota parum honesta designantur. Vide ad VI, 539. Ardentius autem magisque *puellis*, quam *pueris* *formam* pulchram optat mater, quoniam ea utilior est illis, quam his; unde hoc loco egregie majori *murmuri* opponitur *modicum*. — *Quum*, quoties, *videt*, adit, *fanum Veneris*, quæ et pulcherrima dearum est, et symbolum amoris ac venustatis. Colebatur etiam olim *Ἀφροδίτη* *ψήφος* in templo, in quo mulieres preces ac vota huic deæ insusurrabant. (Vid. Sen. Epist. 10). Vid. Eusthat. ad Homer. Odyss. XX, p. 1881, A. — *Mater anxia*, sollicita de forma liberorum, et anxie precans.

V. 290. *Ubi pro quum*, 18, 46, 48. — *Fanum Veneris*, 24.

NOT. 191. *Usque ad delicias votorum*, ita ut pro ipsis vota deliciarum dulcedinisque plena faciat, quibus favorem animumque deæ, qualis Venus est, conciliari posse sperat. Ita mentem poetæ recte mihi cepisse videor.¹

NOT. 191. *Cur tamen corripas*, reprehendas hæc vota, tanquam inhonesta, quandoquidem et *Latona Dianæ*, filie suæ, pulchritudine delectatur? Conf. præclarus locus Virg. Æn. I, 498 seq. qui animo poetæ observabatur. — *Inquit*, scilicet illa mater, vel potius pro *inquit*, aut *inquitis*; nam *inquit*, ut Gr. *ἐν* et *ἐν*, sæpissime dicitur pro *inquit*, *inquitis* et *inquitunt*, ubi aliquid nobis ab uno seu pluribus, a præsentem seu absente, objici fingimus innuimusque; aliquem nobis contradicturum esse: quod jam notatum est multisque exemplis comprobatum a Bentl.

¹ Minus apte alii, v. e. ex votis ipsa captans delicias et gaudia, Prat. — optans, ut tam formosa sit, ut eam juvenes in suos amplexus optent, usque ad delicata nimis vota, Brit. — usque adeo demens, ut etiam delicias

in votis voveat filiabus, et ut in amplexus ob pulchritudinem rapiantur, Scherzll. — usque ad hoc deliciae hominum veniant, ut pulchritudinem optent filiis suis, Schol. — languenti ardente desiderio, Bahrdt.

124 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

ad Horat. Sat. I, 4, 78; Gronov. et Drak. ad Liv. XXXIV, 3 et 5; Schellero in Lex. et a me ipso ad Liv. VI, 40, 3.

VAR. 292. *Puella pro Diana*, 18.

ANAL. 293 seq. Respondet poeta, ostenditque exemplis Lucretiæ, Virginiæ aliarumque mulierum puleherrimarum, in quantis illæ periculis versentur. — *Faciem pulchram*. — *Lucretia*, quæ, propter formam a Sext. Tarquinio per vim stuprata, necem sibi conscivit.

NOT. 294. *Virginia* a patre, L. Virgilio, occisa, ut pudicitia ejus ab insidiis Appii Decemviri libidinosi viudicaretur. — *Rutula* mulier deformis et gibbosa, quæ illis temporibus vixisse videtur. Vulgo designari putant Liviam, Rutilii uxorem, quam exeesisse quidem XVII annos, nec tamen gibbosam fuisse, Plinius, VII, 48, memorat. Lepide autem hoc loco utriusque femine forma comparatur.

NOT. 295. *Suam* scilicet faciem et formam.

NOT. 296. *Trepidus*, sollicitus de castitate filii; verentes, ne corrumpatur.

NOT. 297. Vera sententia, quam etiam expressere Petron. 94; Mart. VIII, 53; Ovid. Her. XVI, 282, et Am. III, 4, 41 seq. al.

NOT. 298. *Horrida domus*, disciplina et institutio severa, tetrica ac tristis, sine cultu et elegantia, qualia veterum Sabinorum fuit. Vide Var. Lection.

VAR. 299. *Sabinas*, 10—20, 23—27, 45—48, 50, 54—69, 71—74, et plerique codd. Paris. probb. Schurzfl. Schrader. Observ. pag. 80 et Heins. ad Ovid. Am. II, 4, 51, et in Advers. pag. 357, qui hanc lectionem firmant tum aliorum codd. auctoritate, tum locis simil. Martialis. I, 62 (al. 63) 1; Prop. II, 23, 103 (al. 32, 47); Horat. Epod. II, 40, 41; Ovid. l. l. et med. fac. VA. 111 aliaque, quibus summa Sabinarum mulierum castitas prædicatur. Sed aptior forte nostra lectio, quoniam de filio et de sanctis moribus *horridæ domus* hoc loco agitur, nec tantum Sabinæ propterea bene audierunt, sed et Sabini; nam vel tironibus ex Livio I, 18, nota est *disciplina tetrica ac tristis veterum Sabinorum, quo genere nullum quondam incorruptius fuit*. Vide sup. ad VI, 164 in Comm. Parum tamen interest.

VAR. 300. *Modestum*, 10—19, a m. sec. 20, 21, 22, 27, 45, 46, 47, 49, 54, 55, 56, 60—69, 71—74, et omnes fere codd. Paris.

NOT. 300. *Vultum modesto sanguine ferventem*, suffusum rubore vel pudore, quod est τὸ ἡπιὸν τοῦ ἀπὸ τοῦ. — *Natura larga*, liberalis, benigna. Quoad sensum melius jungi possunt *natura benigna et largi manu*.

NOT. 303. *Confer* Seu. Epist. XI, et de Ira, II, 2; Horat. Epist. I, 10, 24, alibi.

VAR. 304. *Firis* pro viros restitui ex 13, 17, 19 a m. sec. 22, 48, et XII

MSS. Paris. quoniam dietio hæc doctior est et multo frequentior optimæ latinitatis scriptoribus. Vide Heins. ad Ovid. Ep. Her. XIV, 64, ubi eam similesque, *licet esse, contigit esse, vel satis est esse fideli, priori*, etc. multis exemplis illustravit.

NOT. 304. *Non licet esse viris* (conf. Var. Lect.), desinunt mox esse viri; nam (quæ ratio adjicitur) formosi solent effeminari, et vel corrumpi seu stuprari, et pati muliebria, vel castrari; vel pathici sunt et cinædi, vel spadones. — *Corruptoris improbitas*, cinædus improbus.

NOT. 305. *Tentare*, sollicitare muneribus, ut filios suos corrumpi patiantur; vel ipsos parentes donis sollicitare ad stuprum.

VAR. 307. *Scæva*, 18. — *Castrabit*, 16.

NOT. 306—309. Formosi pueri ac juvenes vel castrantur vel rapiuntur scilicet ad stuprum (ut *rapere virginem*, et *rapta*, vel nostrum *ensführen*, apud Liv. XXVI, 13; Sallust. Catil. 51; Ovid. Epist. Her. XVI, 327, 339; XVII. 22) a potentioribus, quod non verendum est deformibus. — *Castravit*; vide ad VI, 368 seq.

VAR. 308. *Non*, 21. — *Fel Strumosum* recepi ex 10—19 a m. pr. 20—27, 46—50, 54—69, 71—74, et quibusdam MSS. Paris. *nec Strumosum* al.

NOT. 308. *Neronis pæderastia* nota e Suet. cap. 28 al. — *Prætextatum*, vide supra ad I, 78; Kœnig. ad Pers. V, 30, hæc adnotavit: frequentem fuisse amorem in prætextatos, imprimis sub Imperatoribus, eamque ætatem omnis generis libidini maxime fuisse expositam, constat ex Cic. in Phil. II, 18; in Catil. II, 2 et 10, multisque locis Martial. — *Loripedem*, vide ad II, 23. — *Strumosus* dictus a *struma*, tumore glanduloso qui in lateribus, inguinibus, sed maxime in cervice nascitur (vid. Cels. V, 28 s. 7), et *zerofula* quoque, Gr. *χολή*, vocatur, quoniam hæc morbo potissimum laborant.

VAR. 309. *Itero pro utero* conj. C. Vales. quia *iterum* et *ἰτερον* in glossariis sit *ἄτερον* seu *ἰτερον*, abdomen, imus venter, pars inter umbilicum ac virilia; et *uterus* de puero non dicatur et de viro.

VAR. 310. *Et specie juvenis*, 77. *Hæc ergo juvenis specie*, 22. *Nunc ergo juvenis specie*, 10, 15, 16, 23, 24, 25, 46—50, 54—69, 71—74. *Nunc ergo specie juvenis*, 11, 13, 14, 17, 18, 20, 21, 45, et omnes codd. Paris. teste et prob. Ach. *Nunc ergo speciem juvenis*, 7, 29. *I nunc et i. s. 1*, 75—82. Nota Schnuff. est hæc: « Scriptam in primo libro *BURU* et *SPACIS* not. Sec. II et seqq. abbreviatura, quam non attendens librarius exscripsit *nunc et specie*: alii *ergo* addiderunt, ut versus completeretur. »

NOT. 310. *I nunc*, ut VI, 306, ubi vide not. — *Specie*, forma, et quidem pulchra.

VAR. 311. *Expectent*, 12.

VAR. 312, 313. Magna est hoc loco lectionis varietas, quæ librariorum stupori debetur. *Quasumque mariti Exigere* (hoc est, exigunt, vel exigere solent, scil. ab adulteris) *irati restitui* ex 5, 19, 18, 24, 25, 27, 46—49, 54—69, 71—74, et XII MSS. Paris. probb. Pulm. et Gronov. Obs. II, 14, ubi magna exemplorum copia ostendit, multa passim per infinitivum modum pronunciata esse, sive in oratione obliqua, sive per ellipain verbi finiti, quæ librariis et improvidi correctores vexarint. *Quasumque mariti Exigere ira*, 15, adversante matre: unde *quasumque mariti Exigere ira potest*, 2, 36, et MS. Caeteri (vid. ejus Lect. nov. III, 6), prob. C. Vales. *Quasumque mariti Exigere irati debent*, nec erit felicior astro, 4, 16, 23, et duo alii Codices, quos memoravit Gronov. loc. laud. in qua lectione, ex duobus conflata, verbum *debent* abundat. Hinc metri fulcendi causa *quasumque mariti Exigere irati debent; felicior astro*, etc. 11, sed contra mentem poetæ. *Quasumque mariti Exigere irati debuit*, 45. *Quasumque mariti Exiguo irati, nec erit felicior astro*, 50, et duo MSS. Paris. *Quasumque mariti Irati faciunt*, 35. *Quasumque mariti Irati debent*, 3, 13, 17, 19—22, 38, 43, 75, 76, et XIV Codd. Paris. prob. Lips. Epist. Quest. IV, 25. Enimvero non mariti *debent* penas, sed adulter; nisi supplendum censeas *exigere*, vel *capere*, *petere*, *repetere*, *sumere*, scilicet ab adultero, quæ tamen ellipsis dura est. *Quasumque mariti Irati debet*, 10. *Quasumque maritis Iratis debent*, 77. *Quasumque mariti Irati debent*, 14, 28, et ita conj. Lips. loc. laud. Commodam tamen sententiam vix inde elicias. *Quasumque maritus Exigit iratus* edd. receott. Farn. Prat. et al. quæ band dobie est emendatio nostræ lectionis, et *penas debet quasumque mariti Exigere irati*, corrig. Schurzff. ut mens poetæ sit hæc: *debet filius tuus exigere*, sustinere, loere, omnes *penas irati mariti*, hoc est, quas hic ab adultero repetere solet. Sed quis unquam *exigere penas* hoc sensu dixit? *Quasumque maritis Iratis debet*, 70, 82. Non male: nam *penas*, vel applicum, *debere* dicitur ia, cui vel metendæ, vel potius luendæ ac solvendæ sunt, ut fere *Indibrium debere ventis*, apud Horat. Od. I, 14, 16, ubi jam monuit Juo, has loquendi formas ductas esse e Græco ἐπλεῖν, vel ἐπιπλεῖν γέλωτα, apud Aristoph. Nub. 1031, et Eurip. Med. 1049. Præstiterit tamen *quasumque mariti Exigere ira*, hoc est, sæpe exegerant vel, ἀπρίστωσ, exigere solent. Conf. Jaul. Art. Poet. p. 291. Enimvero vix dubito, quin recepta a me lectio sit a Juvenalis manu profecta, et deinde a librariis, vel scholasticis, qui illam infinitivi modi usum, de quo supra dixi, ignorabant, immutata, amstituto verbo *debent*, vel *debet*, quod docta manus, tanquam ellipain supplendam, margini adscripserat. — Manso hæc adnotavit: « Veram structuræ vim assecutus est Gron. Obs. II, 14. Miror tamen, nemini interpretum in mentem venisse, latere posse sub *irati mariti* eligendi casum quoque pendere a vocula *est*, sive librariorum incuria in fine vs. 312 e contextu amissa, sive a poeta ipso consulto omissa et supplenda. » Miretur sane: si vero pessimam omnium rationem a me propositam dicit, non probat; licebit et mihi, de illa ratione eandem sententiam ferre.

NOT. 312. De hoc versu et de seq. vide quæ modo notata sunt in Var. Lect. — *Publicus adulter*, qui omnes amat appetitque matronas, et

ab iis amatur; ut fere *juvenum publica cura* dicitur Horat. Od. II, 8, 8.

NOT. 313—317. Pœnæ adulterorum deprehensorum magis permissæ maritorum vel magistratuum Cæsarumque arbitrio quam legibus definitæ fuisse videntur et in feminis mitiores erant.¹ Nota Henuinii est: Videtur Romanis privatim, quamvis sine lege, permissum fuisse, ut adulteros deprehensos pro luhitu punirent, παραλύειν, παρανιδίαι, *mugile*; nt loris conciderent, pecunias extorquerent, viro mulctarent, interficerent, quod ex Horat. Serm. I, 2; Varr. de Pace; Catull. Carm. 15; Plauti Pœnulo et Nostro constat.

NOT. 313. *Nec erit felicior Marte*, in adulterio deprehendetur, nt Mars, quem cum Venere concumbentem Vulcanns, Veneria maritus, *laqueis* vel potius retibus impeditum omnibus diis videndum præbuit; quæ lepida fabula, facete hoc loco memorata, notissima est ex Homer. Odys. 8, 266 seq. Ovid. Met. IV, 171 seq. et Art. Am. II, 561 seq. Conf. infra ad XVI, 5; et de origine hujus commenti Heyn. Antiq. Aüss. Fasc. I, pag. 161; Hermann. Mythol. tom. I, pag. 258 seq. et Wernsdorf. Poet. Min. tom. IV, pag. 52, 53. — *Astrum* autem *Martis* poeta forsau pro ipso Marte dixit respectu sideris natalitii, cui hoc Martis infortunium tribuit et hujus astri, quod infanstum erat. Vide ad VI, 533 seqq. Nec tamen dissimulo, hanc interpretandi rationem duram esse.

VAR. 314. *Nusquam*, 47, 54, 64. — *Exigat*, 15, 25, 57, 59.

NOT. 314. *Exigit plus*, pœnam graviores.

VAR. 315. *Iste*, 25, 27, 46—50, 54, 55, 57—60, 64, 65.

VAR. 316. *Necat ille cruentis Ferberibus*, 11, 20, ut apud Horat. Sat. I, 2, 41, *ille flagellis ad mortem cæsus*. Sed tum epitheton *cruentis* languet.

NOT. 316 seq. Conf. Horat. Sat. I, 2, 37—46. — *Secat*, concidit, lacerat. Conf. Horat. Epod. IV, 11, ibique Mitscherl.

VAR. 317. *Fulcribus*, 19.

NOT. 317. Vetus Schol. • *Mugilis* (seu *mugil*) piscis grandis capitis (unde et *capito* dicitur, Gall. *mulet*), postremis exilis, qui (æque ac scorpio et raphanus) in podicem mæchorum deprehensorum (Athenis olim) solebant immitti.² De ipso pisce vide Athen. VII, 16 (77, 78), pag. 306, 307.

¹ Conf. Voss. ad Catull. p. 41 seq. Conjac. Obs. VI, 11; Lips. Exc. ad Tac. Ann. IV, 42; Gothofr. Brissou. et Hofmann. ad Leg. Jul. de adult. Paull. Sent. II, 26, 14, ibique intpp.

² Vid. Kusterus ad Suid. voc. Παγχις; vid. Doering. ad Catull. Carm.

15, 19; Schol. et intpp. ad Aristoph. Plut. 1068, et Nab. 1079; Cassub. ad Athen. I, 5, p. 5; Schweigh. ad Athen. VII, 77 (qui a figura piscis, illum morem puniendorum mæchorum putat ductum); Voss. de Idolol. IV, 49.

128 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

NOT. 318. *Tuus Endymion*, filius tuus formosus. *Endymion*, pastor a Luna adamatus: qui mythus inde ortus, quod primus lunæ cursum observavit (vide Plin. II, 9), et pulcher fuit; summam enim hominis pulchritudinem adumbraturi poetæ fingunt, deos ejus amore captos esse, eumque rapuisse. ¹ — *Dilectæ*, formosæ, et quam amat propter pulchritudinem.

NOT. 319. *Servilia*, matrona deformis ac dives. ² — Vix crediderim, poetam respexisse duas Servilias, turpissimas Catonis sorores, e quibus altera, Bruti mater, cum Cæsare libidinis commercium habuit, altera autem a Lucullo, marito suo, ob prostratam pudicitiam fuit repudiata. Vide Suet. Cæs. 50; Plut. in Lucullo, pag. 517; in Cat. Min. pag. 759, 769, 770, 785, et in Brut. pag. 984. Illa certe non *nunus* dedit Cæsari, sed amplissima potius ab eo accepit dona ac prædia. Vide Suet. et Plut. locis citatis.

VAR. 320. *Fiat*, 16. — *Quem*, 27, 46—50, 58, 61, 62, 63, 65, 68. — *Exnis*, 24. *Exuat*, 12, 14, 16. *Ernet*, 25, 46, 48, 49, 55, 56, 57, 59—63, 65—69, 71, 74.

NOT. 320. *Illius*, hujus Serviliæ. — *Exuet* filius tuus turpi matronæ, qualis Servilia est, *omnem corporis ornatam*, hoc est, amores ejus sectatur, donec omnibus eam nudaverit unionibus vel gemmis reliquoque corporis ornatu. ³

VAR. 321. *Ille*, 21.

NOT. 321. *Quid enim pretii ac muneris ulla mulier impudica negaverit udis inguinibus*, in Venerem libidineque conferre dubitabit?

VAR. 322. *Hæc est*, 11, 45. — *Oppia*, 1, 47, 54, 57, 70, 75, 76, 82, et omnes fere codd. Paris. teste Achaint. *Optia*, 12, 14, 17, 22, 23. *Ophia*, 21. *Oppicia*, 20. *Scipia*, 16. *Yppia*, 19. *Hypipia*, 15, 45. *Hippida*, 18. *Appia*, 24, 46, 48, 58. *Hippia*, 10, 11, 25, 49, 50, 55, 56, 59—69, 71—74, 77, non improb. Schurzfl. ut sensus sit: aive est impudicissima, qualis *Hippia* fuit (vid. sup. 82—115), sive castissima, qualis fuit *Catulla*, utque poeta *παύσιμος* contendat, nullam omnino feminam esse bonam, nihilque interesse inter lasciviorum et inter eam, quæ maximam castitatis laudem sit promerita. Sed casta mulier ab hoc loco aliena.

NOT. 322. *Oppia*, iudice Brit. forte patricia ac nobilis; *Catulla* vero

¹ Vid. Heyn. Antiquar. Ansa. St. I, et de Endymione idem ad Apollod. I, 7, 5, et Hartes. ad Ovid. Trist. II, 299.

² Vetus Schol. « Nomen cujusdam mulieris turpissimæ. »

³ Interpretes, quotquot vidi, hæc verba ita exponunt: *exuet* Servilia *omnem corporis ornatum*, ut adultero donet. Sed verbum *exuet* ad idem subjectum, ad quod *fiet*, referendum est.

plebeia, vel illa liberalis ac prodiga, et hæc avara; vel denique illa dives et hæc pauper. Nota Ach. est: «Sic omnes interpretes; ego vero sensum multo magis satiricum hujus loci aperio: scilicet *Catulla*, mulier infamis et impudica (*libertine, effrontee*), quæ publice notabatur (vide Martial. VIII, 53; et supra ad II, 49); *Oppia*, mulier formosa et pudica (*prude achevée*). Porro, quum illas poeta opposuerit, in animo ei fuisse suspicor, omnes feminas impudicitie insimulare. » *Casta* tamen mulier parum apte hoc loco memorari videtur. *Oppia* forsitan hoc loco nomen deformissimæ, et *Catulla* formosissimæ mulieris. *Catulla* certe, cujus mentionem facit Martialis VIII, 53, et formosissima fuit et impudicissima.

VAR. 323. *Comes* olim pro *totos* legendum putabam hoc senas: *deterior*, mala, impudica; *femina illic*, in re *Veneres*, *habet comes mores*, come ingenium; summa comitate ac liberalitate allicere solet viros ac detinere. Sed præferenda nunc mihi videtur emendatio H. Valesii: *Deterior totos habet illic* (In udis et juvenilibus inguinibus vel mentalis) *femina amores*. Confer tamen Comment.

NOR. 323. Id Ach. ita interpretatur: « *Femina* omnis, quæcumque ait *deterior*, aut melior, *habet totos*, eodem, *mores illic*, quum de inguinibus udis agitur, Gall. *Toute femme bonne ou mauvaise est la même, quand il s'agit de... et ne refusera jamais, quoi qu'il en coûte, d'assouvir sa passion.* » Sed quam dura sit hæc explicatio, vix est quod moneam; vulgaris est hæc. — *Femina deterior*, in ceteris male morata, et in reliquis omnes avara et nequam, *illic habet totos mores*, hic induit comitatem, liberalitatem, etc. ut mœchis largiatur, et placeat. Sed bene hæc adnotavit Manso: « Ipse olim tentaveram *tortos* pro *totos*, respiciens ad Planti (Menæchm. IV, 2, 25) conditiones *tortas* et *confragosas*, hoc est, ambiguas et difficiles, et ad Persii *mores curvos* et *intortos* (III, 52; V, 38), hoc est, abnormes et ad regulam non exactos. Nunc accuratius, re perpensa, mentem muto, et *totos mores* de universa vivendi agendique ratione intelligo. Dixerat poeta de libidinibus feminarum generosiorum et summo loco natarum. His missis pergit: Quid dicam de *feminis deterioribus*, id est, inferioris conditionis? hæ totæ ab inguinibus pendent; harum *mores* et consuetudines plane *illic* (in inguinibus) sunt, et inguinum imperio temperantur. Habemus epiphonema satis aptum et claudenda sententia dignum, cui, si verba spectemus, non absimile fuerit Lucretianum illud, VI, 1203.

Hæc hominis totæ vires corpusque flebat.

Ceterum frustra queritur quæ sint *Oppia*, *Hippia* et *Catulla*, quæve sub earum nomine lateant. Si admittimus lectionem *Hippia*, quæque hoc loco occurrat, eandem esse dicimus cum *Hippia*, cujus poeta VI, 81, meminit, habemus senatoris Romani uxorem. De *Catulla* nihil certi quidem diserta testimonia defuissent, nec tamen repugnant generosæ familiæ, quæ de ea, si modo nostra fuerit, Juven. II, 49, et Martial. VIII, 53, præ-

dicant. Non vero opponere sibi invicem voluit Juvenalis *Oppiam* et *Catullam*, sed potius utriusque exemplo docere feminas vel nobilissimas, si libidine corripiautur, temperare sibi non posse, quin generis et loci immemores famam ac numos abjiciant. Hinc tamen consilio non repugnat oppositio, quam probabilis quoque fit, ex voc. *sive, sive*. Fortasse etiam non deerunt qui *amores* legere malint. Conf. Var. Lect.

VAR. 324. *Profuit uni*, 16. *Profuit ergo*, 49, 55. *Profuit olim*, 61, 62, 63, 66—69, 71—74, 77. *Uni et olim* legitur etiam in quibusdam MSS. Paris.

VAR. 325. *Bellerophonti*, 17, 19, 21, 22, 23, 45, 49, 60, 65.

VAR. 326. *Certe pro nempe*, 18, 21, 24. — *Seu*, 22. — *Repulsa* restitui ex 10—16, 21—27, 45—50, 54—69, 71—74. *Repulso*, 17—20, 70, 75, 76, 82, quod quomodo explicari commode possit, vix assequor. Sed neque vox *hæc* hoc loco convenit. Refertur vulgo ad Phædræm, Hippolyti novercam, quam mox *Cressa* dicitur. Durissima vero est hæc ratio, quum nulla ejus autes mentio sit facta; et nihil me movet contradictio Heina. = Ad hæc facile (!) ex sequentibus sensum potest *Cressa*. Talis constructio non inusitata est et superius multo duriores inveniuntur. Vide Gron. Obs. IV, 4, ad Stat. Theb. I, 112, et ad Liv. XXX, 7. Olim suspicabatur poetam scripsisse: *Erubuit nam Phædra, ut fastidia, repulsa*. Librarii omnino permulta sic loca et nomina in primis propriis corrumpere: Juvenalis etiam *Phædra*, opinor, pro *Cressa* dixisset, nisi illud nomen jam memorasset. Vellem tamen lenior daretur medicina.

NOT. 326. *Sed casto quid forma pulchra nocet?* Objectio, quam refellit poeta exemplis Hippolyti et Bellerophonis, quorum castitas vel in proverbium venit, quosque *grave propositum* castæ vitæ, vel castitatis servandæ, non a periculis tutos præstitit, sed in ea potius coniecit. — *Quid profuit immo potius* (Gall. *au contraire*) his libidini incestoque amori mulierum restitisse, et castitatem servasse? — *Hippolytus*, Thesei filius pulcherrimus, qui a Phædra noverca, cujus incesto amori non obsequabatur, falso apud patrem stupri insimulatus, et, quum hujus iram fugeret, ab equis, quos Neptunus, Thesei precibus ad vindictam provocatus, consteruaverat, curru dejectus raptatusque misere periit; vide Ovid. Her. IV, et Ovid. Met. XV, 491 seq. Eurip. et Senec. in Hippol. Athen. XIII, 8 (74), p. 600. Mythos de Hippolyto exponit ill. *Creuzer's Symbolik*, tom. II, pag. 357, 489; tom. IV, pag. 153 seq. — *Bellerophon*, seu *Bellerophon*, filius Glanci et Sisyphi, Corinthiorum regis, nepos, qui quum a Præto, Argivorum rege, hospitio exceptus et ab ejus uxore *Shenebua* ad adulterium pellectus esset, propter repulsam ab ea stupri apud maritum accusatus, et ad Iobaten socerum missus est, ut ab eo interficeretur. De his et reliquis ejus fati vide Hom. II, 7, 152 seq. Heyn. ad Apollod. II, 3, 1, et Mitscherl. ad Horat. Od. III, 17, 13 seq. Conf. *Creuzer's Symbolik*, tom. IV, pag. 62.

VAR. 327. *Shenebua* revocari ex 46, 47, 48, 50, 62, 64, quoniam Græcis

constanter *Steneboa* dicitur. Vid. Muecher. ad Hygin. fab. LVII. et Heyne ad Apollod. II, 2, 1, pag. 277. *Steneboan*, 1, 10—15, 24—27, 49, 54—57, 59, 60, 61, 63, 65, 67—77, 81, 82. *Steneboan*, 20. *Steneboa*, 58, 66. *Stenebora*, 21, 22, 23.

NOT. 327. *Steneboan*, quæ *Ævria* dicitur Hom. II, 7, 160, et vel *Iobatz*, vel *Amphianactis* filia fuit. Conf. Var. Lect. et Heyn. ad Apollod. II, 2, 1, et III, 9, 1. — *Cressa Phædra*, Minois regis Cretensis filia. Cur vero *Cressa* hoc loco dicitur, nec potius proprio nomine *Phædra*? Nonne ex hao quoque, ut ex aliis causis, probabile sit, *Phædræ* jam antea mentionem factam, et a librariis lectionem vs. 326 corruptam esse. Vide ibi Varias Lectiones.

NOT. 328. *Concussere se*, propter repulsam commotæ sunt, excitarunt se iratæ ad vindictam, ut apud Flor. III, 1, pr. *Non leviter se Numidia concussit*, ad pugnandum, ad bellum fortiter gerendum. Genus loquendi a leone, qui iratus se caudamque concutit, petittm videtur, noq a luctatoribus, qui certaturi manus concutiunt. Nisi malis, *concussere se*, animum agitarunt, vindictam secum animo volutarunt. Conf. Virg. *Æneid.* VII, 338, ibique Heyn. Sed illud aptius graviusque.

NOT. 329. *Quoniam pudor* ob rem turpem, qualem meditabantur *Phædra* et *Steneboea*, *stimulus* admovet odio, accendit odium et iram addit. Genus loquendi notum ductumque a *stimulo*, *χίτρον*, seu *συνπύρριπτι*, quo equi aut boves aratores pungi et incitari solebant, unde proverb. *πῦρ χίτρον λατίζειν*, et *χίτρον πύρριπτις ἵππου*.

ANAL. 329—345. Pulchritudinem esse noxiam, probatur etiam exemplo C. Silii, juvenis formosissimi, et consulis designati, cui Messalina, Claudii Imperatoris uxor, insano amore capta, palam nupsit, absente marito Ostiamque sacrificii causa profecto; quæ forma et ipsi et Silio exitium peperit; vid. Tac. Ann. XI, 5, 12—38. — Nota Ach. est: «Juvenalis h. loc. ipsa historia mitior, in Silio multo majoria pretii virum nobis offert, quam re vera fuit: nam Silius quidem a Messalina sollicitatus Juniam Silanam uxorem suam repudiavit: at ille paullo post et ambitione pessima ductus, et honorum atque dignitatum spe mentem occæcatus, ipsam vicissim Messaliam impulit, ut insanas nuptias celebraret. Vide Tacit. Annal. XI, 26, 27, Silius tamen id fecit necessitate coactus, quamvis non ita castus et propositi tenax, ut Hippolytus et Bellerophon, tamen non minus fere dignus fuit, cujus miseremur.»

NOT. 329. *Elige*, dic, quidnam suaderem esse putes Silio, precibusne Messalinæ obsequatur, eamque uxorem ducat, necus? Si duxerit, periculum mortis metuendum a Claudio; si abnuerit, a Messalina. Conditio itaque ejus miserrima fuit, certumque et inevitabile exitium.

VAR. 330. *Putas*, 12, 16, 22, 67, 63, 72.

VAR. 331. *Destinet*, 27, 47, 48. *Festinat*, 16, 66.

NOT. 332. *Rapitur* Silius Messalinæ oculis, amore ardentibus, hoc est,

amore ejus detinetur ac devincitur, *exstinguendus, periturus*, ut pereat : nam oculi, vel facies, alique partes corporis pulchræ adspicientem capere, *supere, sibi subripere et venari* dicuntur.¹ Male jungunt : *rapitur exstinguendus oculis Messalinæ*, occidendus ante oculos ejus.

Nor. 333—336. Describuntur solennia nuptiarum Messalinæ et Sillii, de quibus conf. Tac. Ann. XI, 27.

VAR. 334. *Flammeolo*, 18, 20, 23, 24, 62, 68, 71, 72, 73. Vide supra Comm. ad II, 124.

Nor. 334. *Flammeolo*, velo, quo tecta sponsa vel nova nupta traditur sponso; vide ad II, 124. — *Tyrius*, purpureus, *Genialis*, scil. lectus nuptialis, purpura stratus; vide ad VI, 21. — *In hortis* Lucullianis, de de quibus vide Tacit. ejusque intpp. Ann. XI, 1, 32 et 37, quibus tamen locis memorat, Messalinam nuptiis demum celebratis in hortos illos digressam, et in iis interfectam esse. Henninians monet, salem habere voc. *palan*, poetamque, ut indomitam Messalinæ libidinem ureret, notare, eam contra morem romanum non in *lecto adverso*, qui fere in atrio domus, ante ipsam januam (*adversus* januam, de quo vide Lips. Elect. I, 17), statuebatur, sed publice in hortis pudorem prostituisse, obiterque ita tangi mirificum Imperatoris mariti stuporem. Confer Taciti Annales, lib. XI, 27.

VAR. 335. *Cernitur*, a m. pr.

Nor. 335. Poeta non ait, antiquas, sive ritus antiqui, dotes fuisse *decies centena*; sed notat invidiosam illo ævo Romanorum opulentiam, quæ tantum ab antiqua tenuitate recesserat, ut quasi legitima et solennis dotium summa esset decies centena millia, unde et Seneca : *Pantomimæ decies sente: tio nubunt*; Rigalt. Vide ad VI, 137.

Nor. 336. *Auspex* adhibebatur in nuptiis, ut auctoritatem iis² daret, et per eum auspicia haberent sponsus ac sponsa; nam auspicato, ut alia, sic quoque matrimonia contrahebantur. *Dos etiam inter auspices consignabatur*, Sueton. Claud. 26 (conf. Ern. Clav. Cic. voc. *Auspex*; Tac. Annal. XI, 27; XIII, 37). Ciceronis autem ævo res non amplius in utro fuit, sed nomen tantum. Vide Cic. de Div. I, 16. — *Cum signatoribus* tabularum dotis, seu nuptialium, inter quos ipsum quoque Claudium fuisse quidam putarunt. — *Inductum*, quasi de industria simularentur nuptiæ ad aver-tendum transferendumque periculum quod imminere ipsi per quædam ostenta portenderetur. Ita Suet. Claud. 29. Enimvero ille non ultimus

¹ Conf. Ovid. Am. III, 11, 48; Bærgn. ad Phædr. IV, 4, 4; Mitscherl. ad Horat. Od. IV, 13, 20.

² Vid. Ernesti Clav. Cic. voc. *Auspex*, et conf. Taciti Annales, lib. XI, cap. 27.

domus suæ dedecus scire potuisset, vs. 342, si ipse inter signatores, hoc prætextu allato adfuisse; Ach.

VAR. 337. *Putabis*, 47, 54, 58.

NOT. 337 sqq. Poeta ipsum alloquitur Silium. — *Tu putabas* forte, hæc Claudio Imper. futura esse: sed Messalina, non contenta furtiva adulteriis, et secuta ob stuporem mariti, palam ac legitime, adhibitis scilicet signatoribus tabularum dotis, auspice, etc. justa et cuncta nuptiarum solennia celebrare voluit, ac celebravit. Itaque nunc *dic*, quid placeat tibi, dicturusne sis Messalinam uxorem, necne? — *Nisi parere velis*, et obsequi insano amori ac voluntati Messalinæ, quæ palam ac legitime vult nubere, *peruendum tibi est ante lucernas*, *λυνναγίαν*, antequam accendi solent lucernæ, hoc est, aut vesperam, confestim, jussu iratæ feminæ; si autem *seelus admittas*, palam ac legitime eam duxeris uxorem, *dabitur mora parvula* supplicio tuo, *dum res*, etc. hoc est, ipsi Claudio pœnam temeritatis scelerisque dabis, quam primum rem compererit.

VAR. 339. *Est pro erit*, 11, 14—17, 19, 20, 23—27, 45—50, 55, 57—63, 65—69, 71, 72, 73, et plerique Codd. Paris.

VAR. 341. *Aurem*, 14, 16, 20, 21, 22, 24.

VAR. 343. *Si tanti*, 11, 14—20, 23, 24, 25, 45, 49, 56—63, 65, 68. *Si tanti est*, 27, 46, 47, 48, 50, 54, 55, 66, 67, 71—74, 77. *Nou male!*

NOT. 341—345. Beue poeta notat stuporem Claudii, ac facete Silium hortatur, ut Messalinæ desiderio satisfaciatur. *Res nota* fuit urbi et populo, priusquam contigit principis aures. — Ille princeps, dedecus domus Augustæ ultimus, postremo omnium, *sciet* (vide Tac. Annal. XI, 28—32), et *sciet* tantum, non ulciscetur: nam Messalinæ effugisset pœnam sceleris, nisi Narcissus eadem ejus properavisset (vide Tac. Annal. XI, 37, et infra XIV, 330). — *Interea*, dum res temeraria ad principis aures pervenerit, *tu, Sili, obsequere imperio* et cupidini Messalinæ; *sit tibi tanti pretii vita dierum paucorum*, hoc est, fac illud, ut certe aliquot dies vitam protrahas: nam si parere abuueris, ex templo Messalinæ jussu tibi pereundum erit; si ejus amori ac desiderio satisfeceris, vives saltem aliquot dies, donec res contigerit principis aures, qui ultimus eam resciscet.

VAR. 344. *Levis meliusque*, 10, 14, 15, 16, 18, 25, 27, 46—50, 54—63, 65—69, 71—74. *Levis meliusve*, 19.

NOT. 344, 345. Quodcumque ceperis consilium, vel quæcumque ratio tibi levior meliorque visa fuerit, mors tibi parata est, sive a Messalina, sive a Claudio.

NOT. 345. Conf. Tac. Annal. XI, 35, et Dio, LX, 31. — *Pulchra et candida cervix*, quæ pulchritudo exitialis fuit Silio, et immaturæ mortis causa.

ANAL. 346—366. Locus plaue divinus, omniumque, quos memini,

gravitate ac præstantia sententiarum nobilissimus. Conf. supra ad Argum. Satir.

NOT. 346. *Nil ergo optabunt homines?* Vetabimus ergo homini vota? nihil minus: hæc objectio suo stat talo et magni ponderis est, siquidem omnia hominum vita (et maxima ejus voluptas), si rem accurate ad rationem voces, nihil aliud est, quam concatenata spei et votorum successio, qua deum homo quid erit, nisi iners stupor, nisi viva morte sepultus; sed vota exsuperantissimæ Dei providentiæ sunt accommodanda, quæ mens est Nostri, qui hæc Satir. idem docet, quod in Eachiridio Epictetus, et in morali philosophia Stoici; Hænnin.

VAR. 347. *Permittas*, 13. 16.

NOT. 347 seq. Σωκράτης εὐχετο πρὸς τοὺς θεοὺς ἀπλῶς τάχαθ' αὖ διδόναι, ὥς τοὺς θεοὺς κάλλιστα εἰδότες, ὅποια ἀγαθὰ ἔστιν τοῖς δι' εὐχεμένους χρυσοῖεν, ἢ ἀρχύριον, ἢ ταρκανίδα, ἢ ἄλλο τι τῶν τοιοῦτων, οὐδὲν διάφορον ἐνέμειν εὐχεσθαι, ἢ εἰ κυβείαν, ἢ μάχην, ἢ ἄλλο τι εὐχίντο τῶν φανερίως ἁθλῶν, ὅπως ἀποδίδετο, Xenoph. Mem. Socr. I, 3, 2. Ἄνθρωποι δὲ μάταια νομίζουσιν, εἰδότες οὐδὲν θεοὶ δι' κατὰ σφίτερον πάντα τιλαῦσι νῦν, Theogn. Sent. vs. 141, 142. Θεοὶς εὐχῶν, οἷς ἔστι μέγα κρῆτος, οὗτις ἅπας θεῶν γίγνεται ἀνθρώποις, οὗτ' ἀγαθ' οὕτως κακὰ, ibid. vs. 171, 172. Ipse Socrates apud Platon. Alcib. II, pag. 154, ed. Nürnbergeri: δοκεῖ μοι φρόνιμός τις εἶναι ἱεῖνός ὁ ποικίλης, ὅς φίλος ἀνθρώποις τοῖς χρηστέουσιν, ὁρῶν αὐτοὺς καὶ πράττοντας καὶ εὐχομένους ἅπας οὐ βέλτιον ἢν, ἱεῖνός δι' εἰδῆται, κοινῇ ὑπὲρ πάντων αὐτῶν εὐχὴν ποιήσασθαι. Λέγει δὲ πῶς αὖθι' Ζεὺ βασιλεῦ, τὰ μὲν ἐσθλὰ καὶ εὐχομένους καὶ ἀνέμκτους ἅμμι δίδου, τὰ δὲ δεινὰ καὶ εὐχεμένους ἀπαλίσξιν καλεῖται, et pag. 172. Τοῦτον μὲν τοῖνυν καὶ Ἀκαδημαῖοι τὸν ποιητὴν ἐκλιμακώτες, εἴτε καὶ αὐτοὶ οὕτως ἐπισκευαμένοι, καὶ ἰδίῃ καὶ δημοσίᾳ ἐκάστοτε παρακλησίαν εὐχὴν εὐχονται, τὰ καλὰ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τοὺς θεοὺς διδόναι καλεῖντες αὐ σφίσιν αὐτοῖς· πλείον δ' οὐδέεις αὐ ἱεῖνους εὐχαίρων ἀκούουσιν. Conf. Valer. Max. lib. VII, cap. 2, ext. 1, et Pind. Pith. III, 106 seq.

VAR. 348. *Quid pro sit*, 21.

NOT. 349. *Pro jucundis*, pro iis, quæ nobis jucundissima videntur, vel quæ ad voluptatem spectant et maxime a nobis expeti solent.

NOT. 350. Dii enim nobis dant utilia, etiam non petita; nos sæpe noxia votis expetimus.

VAR. 351. *Impulsi*, 63. — *Cupidine capti*, 14, 17, aliique Codd. teste Heins. ad Ovid. Met. XIV, 229, qui nostram lectionem, ibid. lib. VIII, 123, multis illustravit exemplis. — *Cæca vanave cupidine legisse* vet. Schol. (cujus glossa est: *cæco sive vano desulatio*) non mihi persuasit Schurzff. cui epitheton *magnumque* semper displicuit.

NOT. 352, 353. Socrates, apud Platon. loc. laud. pag. 152. Εὐχόμενοι δὲ καὶ παρὶ τῶν αὐτῶν τρόπων εὐχαίμενους τινὰς ἔδει γενέσθαι, καὶ γενο-

136 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

Lubini et al. Nota Hein. est: «Talia ἐπιπορεύματα improbare etiam videtur Pers. Sat. I, 92, et Bentl. ad Horat. Od. I, 34, 5. Sed multa similia habet Schraderus ad Musæum, pag. 140. Tautologia vero ejusmodi est, ut facile ferri possit. Præterea hemistichion ex vs. 360, jsm laudatur Macrobio Somn. Scip. I, 8. *Passiones ignorare, non vincere, ut MERCIAT IRACI, CUPIAT NIBEL.* — Nil, 24.

Not. 360. Etiam hæc stoicam spirant sapientiam. Confer Senec. de Ira, II, 6—8, et Horat. Epist. I. 6. Ex affectibus autem et perturbatibus animi, quæ vitam non patiuntur quietam esse et beatam, potiores tantum memorantur, ira et cupiditas.

Vas. 361. *Scevorque*, 20.

Vas. 362. *Plumis*, 13, 14, 16, 17, 20, 21, 22, 24—27, 46—50, 54, 55, 57—69, 71, 72, 73. *Et plumis, et canis*, 77. — *Sardanapalli*, 17—24, 45, 49, 64.

Not. 361, 362. Animum, qui variis, immo Herculeis, laboribus, quibus eluceat virtus et incrementa capiat, exerceri malit, quam ignivam in otio ac voluptatibus vitam agere. — *Sardanapalus*, ultimus Assyriæ rex, idemque mollissimus, unde hoc loco *plumis*, plumeis culcitis, hoc est, lectis mollibus.¹

Not. 363, 364. Bonam mentem ac felicitatem ipse tibi parare poteris, studio virtutis ac sapientie, unde eas optare stultum est. Conf. Senec. Epist. 27, 41 et 80; Cicero. Nat. Deor. III, 36; Horat. Epist. I, 18, 111, 112, ibique Bentl. — *Semita vias tranquillæ*, via ad vitam tranquillam ac beatam. *Μακρὸς δὲ καὶ ἐρπνος αἴματος*, etc. Hæmiod. Op. et D. lib. I, 288 sec. Nam poeta videtur fuisse memor fabulæ, quam de Hercule commentus est Prodicus; de qua vide ad Silium, XV, 18 seq. et Kœnig. ad Pers. III, 56, 57.

Vas. 365. *Nomen*, 16. Quidam Codd. Paris. et alii ap. Lact. Inst. III, 29 ubi poetæ nostri vs. 365 et 366 laudantur, non improb. Plathnero, qui comparavit verba Ciceronis: «Ignoratio rerum et causarum Fortunæ nomen induxit.» — *Nullum numen abest* (hoc est, omnes dii favent et adsunt iis, qui non temere, sed consilio et prudentia res gerunt), 13, 15, 16, 18—22, 24—27, 45—49, 54—59, 61, 62, 63, 65—69, 71, 72, 73, 77, et quatuor MSS. Paris. Sed nostra lectio hoc loco aptior est. *Nos te*, 1, 8, 11, 12, 70, 75, 76. *Sed te*, 10, 14—27, 45—50, 54—69, 71—74, 77. *Tecum*, 13, ejecto vs. 366. In repetitione pronom. *nos* major vis inest. Ceterum, eadem lectionis varietas reperitur infra vs. 316, ubi hæc verba repetuntur, et apud Lactant. loc. laud.

Not. 365, 366. *Nullum numen*, nullam potestatem, *Fortuna* habet in

¹ Conf. Diod. lib. II, cap. 23 seq. cap. 3; Vellei. lib. I, cap. 6; Boher. Athen. lib. XII, cap. 7; Justin. lib. I, ad Cic. Tusc. Quæst. lib. V, cap. 35.

homines, minime in studiosos sapientiæ ac virtutis, qui animi cupiditatibus imperant, neque externa sectantur bona, quæ subjecta sunt fortunæ, sed animi, quæ vera sunt bona, neque a fortuna nobis auferri possunt : qui vero causas rerum non satis solerter explorant, pravisque cupiditatibus ducuntur, per imprudentiam res humanas non divina Providentiâ, sed Fortunæ arbitrio regi existimant, vel tacite quasi consentiunt, et huic, tanquam auctori, tribuunt, quæ ipsis culpa sua contingunt. Conf. Plin. II, 7, et Senec. Epist. 98. — *Numen* poetis primum Dei voluntas, et quodcumque ejus indicium, monitum oraculumque, deinde ejus potentia ac majestas (ut forte hoc loco), vel auxilium, hinc vero Deus ipse, et denique illius vel natura, vel nomen quoque ac titulus dicitur. * Si tamen quia propter ea, quæ mox sequuntur, verba, *nos te facimus Deum*, vulgarem vocis notionem retinere malit (ut *nullum numen habes* sit idem quod *nullum numen es*, seu, *non es Deus*), equidem non magnopere repugnem. Ceterum hi versus Lact. Inst. III, 29, et infra XIV, 315, 316, repetuntur. Conf. Var. Lect. — *Locamus te in cælo*, locum tibi in cælo damus, hoc est, te in deos * referimus.

* Vid. Heyn. ad Virg. Æneid. I, 8, XI, 232; Borm. ad Ovid. Trist. II, 133, 666; II, 123; III, 372; IV, 611; 551, et IV, 2, 9.
V, 56; VII, 119; VIII, 78; IX, 661; * Cf. Heins. ad Ovid. Met. XV, 818.

N. B. Veniamus nunc ad loca quædam versionis carminibus gallicis expressæ, quæ supra nuntiavimus, pag. 50.

Vs. 56. Quosdam præcipit subjecta potentia magnæ etc.

- « Vois Séjan, vois la haine attachée aux grandeurs,
- « D'un abyme, à ses pieds, ouvrir les profondeurs.
- « Ses titres éclatans reussaient de longues pages :
- « C'est un arrêt de mort ; il tombe, et ses images,
- « Ces monumens si fiers, avec lui condamnés,
- « Roulent, par les bourreaux honteusement traités.
- « Vois les Romains en foule expier leur bassesse.
- « Entends-tu retentir la hache vengeresse,
- « Et les chevaux d'airain mutilés par le fer ?
- « Sous les soufflets bruyans, entends-tu siffler l'air ?
- « La forge, en frémissant, s'allume ; le feu brûle :
- « Ce Séjan colossal dans les fourneaux pétille.
- « Déjà coule à torrens le bronze révéché ;
- « Déjà ce front superbe et d'un peuple adoré,
- « Ce front qui fut jadis le second de la terre,
- « Et disposait l'encens aux maîtres du tonnerre,

- « Devient vase, trépied, plat, cuvette, basson.
 « Va, cours, que des lauriers suspendus par ta main,
 « De tes toits couronnés embellissent le faite;
 « Immole une victime et prépare une fête;
 « Ce jour, pour les Romains, est un jour fortuné;
 « Séjan, le fier Séjan, au supplice est traîné.
 « Quel spectacle! on s'étonne, on célèbre sa chute.
 « — Enfin, à ses farceurs je ne suis plus en butte;
 « Je ne l'aimai jamais. Quels dédains! quel orgueil!
 « Comme il laissait tomber un insolent coup d'œil:
 « De quoi l'accuse-t-on? qu'a-t-il osé commettre?
 « Où sont les délateurs, les témoins? — Une lettre
 « Des roches de Caprée est venue au sénat,
 « Sa prolix longueur est un secret d'état —
 « J'entends, et ne veux pas en savoir davantage.
 « Mais le peuple? — le peuple! Il suit l'antique usage.
 « Quand on est condamné; peut-on être innocent?
 « Il hait le malheureux, adore le puissant.
 « Si le sort à Séjan n'eût pas été contraire;
 « Du lion endormi dans son triste repaire,
 « Si l'imprudent sommeil avait été surpris,
 « Dans ce même moment, tout ce peuple à grands cris
 « Saluez l'empereur, ce Séjan qu'il outrage.
 «
 « Hâtons-nous. Le cadavre est encor sur la rive,
 « Courons, foulons aux pieds l'ennemi des Césars.
 « Surtout que l'on nous voie; épions les regards,
 « De peur qu'on ne le nie, et qu'un esclave traite
 « N'use devant le juge, et dès ce jour peut-être,
 « Traîner, la hant au cou, son maître épouvanté.
 « Tels étaient les discours de ce peuple agité. »

Ps. 141. Quis enim virtutem amplectitur ipsam? etc.

- « Ce n'est pas la vertu, c'est la gloire qu'on aime;
 « Otez la récompense, et la vertu n'est rien;
 « Que de crimes commis pour ce fragile bien!
 « Cette gloire, un vain nom, attachés à la pierre
 « Qui couvre de la cendre, et garde une poussière!
 « Encore ces titres vains seront-ils effacés,
 « Et pour faire éclater les marbres dispersés,
 « Que faut-il? d'un figuier les rampantes racines.
 « Les tombeaux sont mortels; tout meurt jusqu'aux ruines.
 « Approche, et descendons dans ces vieux anouneus.
 « Mon œil cherche Annibal. Eh quoi! ces ossements,
 « Cette poudre, c'est lui! que sa cendre est légère!
 « Jadis il fut trop grand, pour que l'Afrique entière
 « Le contint: il s'élance hors de ses régions.
 « A des peuples noirs par de brûlans rayons,
 « Sa soif de conquérir ajoute encor l'Ibère.

- « Des monts Pyrénéens il fraochit la barrière :
 « Les Alpes ont paru ; leurs sommets hérissés
 « N'offrent que précipice , et des remparts glacés.
 « Les frimats sont foulés sous sa marche rapide ,
 « Les rochers sont dissous par un mordant acide.
 « Aux champs Ansoniens le voilà descendu ;
 « Il y règne ; c'est peu. Vers le Tibre éperdu
 « Il court : — Je n'ai rien fait , dit-il , si mes cohortes
 « Rome , la hache en main , ne vont briser tes portes ;
 « Je veux au Capitole arborer mes drapeaux.
 « Artiste , prends la toile , et saisis tes pinceaux ;
 « A travers des débris ensevelis sous l'herbe ,
 « Peins-nous , privé d'un œil , cet Africain superbe ,
 « Pressant les flancs tardifs d'un énorme éléphant.
 « Mais ô gloire ! ô faiblesse ! il était triomphant ;
 « Il est vaincu , chassé de royaume en royaume ;
 « Il fuit , et d'un grand nom promenant le fantôme ,
 « D'un roi de Bithynie il va grossir la cour ;
 « Et , veillant à sa porte , attendre qu'il soit jour :
 « L'effroi de l'univers implore une audience.
 « D'un beau trépas , du moins , s'il avait l'espérance !
 « Celui qui fit pâlir cent peuples alarmés ,
 « Tombe-t-il sous l'effort des bataillons armés ?
 « Fat-ce le fer , le feu qui termine sa vie ?
 « Il ébraula l'Europe , et l'Afrique , et l'Asie ;
 « Un anneau met un terme à de si grands destins !
 « Anneau vengeur de Canne , et vengeur des Latins ;
 « Il expie en un jour le sang de vingt années.
 « Va donc , cours , et franchis les Alpes étonnées ,
 « Pour charmer des enfans et d'apprentis rhétteurs ,
 « Sur tes exploits usés bruyans déclamateurs . »

Ps. 168. Unus Pellæo juveni non sufficit orbis : etc. *

- « Et ce jeune insensé , conquérant de la terre ,
 « Sur les rochers aigus d'une île solitaire ,
 « Comme si par le sort il était confiné ,
 « Dans les bornes du monde il est emprisonné ;
 « Pleurant d'être arrêté dans sa course infinie ,
 « Cet étroit univers fatigue son génie.
 « Babylone l'attend. Là , malgré son orgueil ,
 « Il tiendra tout entier sous les ais d'un cercueil.
 « Homme ! tu veux en vain agrandir ta nature !
 « Mets un pied dans la tombe , et connais ta mesure . »

Ps. 140. Ut vigeant sensus animi , ducenda tamen sunt etc.

- « Mais je veux que le temps respire sa raison ,
 « Qu'il n'ait point le malheur de survivre à lui-même ;
 « Il faut voir le bûcher d'une épouse qu'on aime ;

- « Il faut, environné des lugubres flambeaux ,
- « Escorter ses enfans au séjour des tombeaux ,
- « Voir périr ses amis, voir expirer ses frères ,
- « Voir ses sœurs remplissant les vides funéraires.
- « Sans cesse à ses côtés frappant de nouveaux coups ,
- « La mort par un trépas les renouvelle tous.
- « Ah ! l'homme est trop puni de sa longue carrière !
- « Errant sur les débris de sa famille entière ,
- « Il promène ses pleurs de cercueil en cercueil ,
- « Sèche dans l'amertume, et vieillit sous le deuil . »

Ps. 346. Nil ergo optabunt homines ? — Si consilium vis, etc.

- « L'homme ne pourra donc jamais former de vœux !
- « Laisse tes intérêts entre les mains des dieux ,
- « Crois-moi, reposons-nous sur leur bonté suprême ;
- « L'homme est plus cher aux dieux, qu'il ne l'est à lui-même.
- « Nous cherchons ce qui plaît ; eux pèsent nos besoins ;
- « Dévoré de désirs, et tourmenté de soins ,
- « Tu voudrais une femme, un fécond hyménée ;
- « Mais le regard des dieux lit dans ta destinée ;
- « Il voit ce que seront ton épouse et tes fils.
- « Si pourtant, si tu veux dans leur sacré parvis ,
- « Ardent solliciteur d'une grâce nouvelle ,
- « Une offrande à la main aborder leur chapelle ,
- « Demande un esprit sain dans un corps vigoureux ,
- « Une âme à qui la mort soit un bienfait des dieux ,
- « Sachant dompter la crainte, et vaincre la colère ,
- « Qui ne désire rien, supporte tout, préfère
- « Les longs travaux d'Hercule et ses âpres combats ,
- « Aux jeux, aux voluptés, aux festins délicats ,
- « Au duvet, où les rois endorment leur mollesse.
- « La route du bonheur, crois-moi, c'est la sagesse.
- « De ton propre destin, c'est à toi d'ordonner ;
- « Je te montre des biens que tu peux te donner.
- « Qu'as-tu besoin des dieux si ta raison t'éclaire !
- « Fortune ! des humains fantôme tutélaire !
- « Nos vices t'ont placée au rang des immortels ;
- « Que l'homme ait des vertus, tu seras sans antels . »

En.

SATIRÆ UNDECIMÆ

ARGUMENTUM.

Lauta reprobamus convivia, parca probamus.

Lauta reprobantur (at. *reprehenduntur*) convivia, parca probantur.

LUXUS. — DE COMPARATIONE VICTUS. — IN LUXURIOSOS IN CIRCO. —

AD PERSICUM AMICUM SUUM.

— DE SUPERFLUO APPARATU CIRORUM.

Juvenalis ad frugalem cœnam Persicum, amicum suum, invitaturus primum perstringit stultitiam eorum, qui lautiores parent epulas, quam facultatum suarum modus ferat, donec, absumpto omni patrimonio, redigantur ad mendicitatem, quæ vel vitam ac potissimum senectutem ipsa morte graviorem efficiat, vel eos eogat patria cedere, ne a creditoribus sæpe elusis comprehendantur, vs. 1—55. Quibus præmissis, fercula a se parata, una cum suppellectile ne ministris, recenset. Cibos dicit esse inemptos, et in villa Tiburtina natos, hædulum, gallinam, ova, asparagos, uvas, pira et mala, quæ olim luxuriosa fuerit cœna senatorum, clarissimorumque Romanæ gentis nominum, Curii, Fabiorum, Catonis, Scaurorum, Fabriciorum aliorumque (56—92); suppellectilem non magnificam, testudineam, argenteam, auream, citream, vel eburneam, sed simplicem, æream, ligneam, fictilem, osseam, mensas nuceas et domi natas (94—135); servos, non perite opsonia scindentes, nec peregrinos et care emptos, vel bene comptos, ornatos et doctos, sed rudes et italos, pastoris et bubulci filios, indutos crasso eodemque vestitu, nec nisi nunc propter convivia pexos, at ingenui vultus ac pudoris, castos et libidinis ignaros, qui viles calices et vina patria porrecturi sint, 136—161. Præterea non lascivas saltationes et cantilenas Gaditanarum puellarum, sed honestiora Persieo promittit acroasmata, recitationes carminum Homeri et altisoni Maronis, 162—180. Denique ab amico petit, ut omnibus dimissis curis hilari animo et, dum omnis Roma ad ludos Megalesiacos spectandos in circum effusa sit, jam sexta hora veniat: quod sine pudore fieri posse monet, quum nonnunquam fas sit genio indulgere, et rariori usu voluptates commendentur, 181—208.

SATIRÆ UNDECIMÆ
ANALYSIS.

Satira pulcherrima, qua frugalitas prædicatur et damnatur luxus, maxime eorum, qui, immemores aurei præcepti γὰρ οὐδὲ σιζυγόν, facultatum suarum modum transeunt. Sabinus suspicabatur, Juvenalem in Epicuri sectam invehi; Calderinus contra, ab eo otium et frugalitatem laudari ex sententia hujus philosophi, qui veram vitam in mentis tranquillitate virtutisque posuerit exercitio, eique frugalitatem quam maxime convenire existimaverit.

SATIRA UNDECIMA.

ATTICUS eximie si cœnat, lautus habetur;
Si Rutilus, demens : quid enim majore cachinno
Excipitur vulgi, quam pauper Apicius? omnis
Convictus, thermæ, stationes, omne theatrum
De Rutilo : nam dum valida ac juvenilia membra 5
Sufficiunt galæ, dumque ardent sanguine, fertur,
Non cogente quidem, sed nec prohibente tribuno,
Scripturus leges et regia verba lanistæ.
Multos porro vides, quos sæpe elusus ad ipsum
Creditor introitum solet expectare macelli, 10
Et quibus in solo vivendi causa palato est.
Egregius cœnat meliusque miserrimus horum,
Et cito casurus jam perlucente ruina.

SATIRÆ UNDECIMÆ INTERPRETATIO.

Si Atticus epulatur opipare, homo splendidus et magnificus existimatur : si Rutilus hoc idem facit, dementem illum prædicamus. Quid enim est quod vulgus majori cachinno excipiat carpatque, quam pauperem Apicius? In ore omnium Rutilus est ; frequens de illo sermo in conviviis, in balneis, in theatro, in plateis et conventibus : quippe qui, post fortunas in gameis dilapidatas, dum validi ac juveniles artus cassidi ferendæ pares sunt, et dum sanguine adhuc integro fervent, vadit ad ludum gladiatorium, ut ibi a magistro artis rationem tractandorum armorum, et imperiosa ediscat scribendo præcepta, quibus ad ludicram pugnam tirones instituuntur, fame quidem impulsus; non coactus a tribuno, non tamen ab eodem prohibitus. Multos videre est, quos sui creditores sæpe antea decepti, opperiantur in ipso macelli aditu ; qui videntur ob unius gulæ causam vivere, scilicet ut edant ac bibant. Quo quis inter illos est perditior, et jam propior imminenti ruinæ, eo melius et lautius

Interea gustus elementa per omnia quærunt,
 Numquam animo pretiis obstantibus : interius si 15
 Attendas, magis illa juvant, quæ pluris emuntur.
 Ergo laud difficile est, perituram arcessere sumnam
 Lancibus oppositis, vel matris imagine fracta,
 Et quadringentis numis condire gulosum
 Fictile : sic veniunt ad miscellanea ludî. 20

Refert ergo, quis hæc eadem paret : in Rutilo nam
 Luxuria est, in Ventidio laudabile nomen
 Sumit, et a censu famam trahit. Illum ego jure
 Despiciam, qui scit, quanto sublimior Atlas
 Omnibus in Libya sit montibus; hic tamen idem 25
 Ignorat, quantum ferrata distet ab arca
 Sacculus. E cælo descendit, Γυῶθι σαρυρὸν,

vescitur. Interim donec snppetunt nmmi, gulæ irritamenta et cibo-
 rum delicias in aere, mari, terra, consecrantur, et ex omnibus ele-
 mentis corrogant; neque ullius pretii magnitudine, et caritate ul-
 lius obsonii quod illis arriserit, deterrentur ab emendo: quin, si
 rem diligentius expendas, ea fercula magis eos delectant, quæ ma-
 jori pretio coemuntur. Neque vero admodum laborant, quemad-
 modum pecnniam male perdendam comparent, quippe qui non
 dubitent eam a creditoribus mutuari, datis pignori patinis anrcis
 argenteisve, ac reliqua domestica supellectili; concisis etiam frusta-
 tim et comminutis parentum snorum statuis : neque cunctantur in
 unum aliquod obsonium fictili patinæ, quandoquidem aliæ pignori
 sunt datæ, impositum, quadringentia sestertia impendere. Ita,
 dissipatis brevi fortunis, eo deveniunt isti gulosi, ut histriones eva-
 dant, ac personam in miscellaneis ludis agant.

21. Interest igitur, quis laute ac splendide vescatur: id enim si Ru-
 tilus faciat, Inxui et intemperantiæ deditus esse diceatur; si Ventidius,
 honeste ac laudabiliter agere prædicabitur; idemque vitium, quia fit
 a divite, nomen virtutis induet. Mihi vero ille parum sapere merito
 videbitur, qui norit quanto alior ceteris Africæ montibus sit Atlas,
 neque tamen sciat quantum sit discriminis inter ingentem arcam ferro
 munitam, et exignam crumenam. Præclara illa vox et sententia,
Nosce te ipsum, e cælo ad nos demissa est; oportet illam altis men-
 tibus reponere, illiusque semper meminisse, seu dncere uxorem co-

Figendum et memori tractandum pectore, sive
 Conjugium quæras, vel sacri in parte Senatus
 Esse velis : nec enim lorica[m] poscit Achillis
 Thersites, in qua se transducebat Ulixes. 30

Ancipitem seu tu magno discrimine causam.
 Protegere affectas, te consule ; dic tibi, qui sis,
 Orator vehemens, an Curtius et Matho buccæ.
 Noscenda est mensura tui spectandaque rebus 35
 In summis minimisque, etiam quum piscis emetur,
 Ne mullum cupias, quum sit tibi gobio tantum
 In oculis : quis enim te, deficiente crumena
 Et crescente gula, manet exitus, ære paterno
 Ac rebus mersis in ventrem, feneris atque 40
 Argenti gravis et pecorum agrorumque capacem?
 Talibus a dominis post cuncta novissimus exit
 Annulus, et digito mendicat Pollio nudo.
 Non præmaturi cineres, nec funus acerbum
 Luxuriæ ; sed morte magis metuenda senectus. 45

gites, sive in senatus sancti partem cooptari velis. Quippe Thersites Achillis demortui arma non ausus est poscere, suæ sibi videlicet ignaviæ conscius, quibus ferendis ne ipse quidem Ulysses par, quum ea indnit, ludibrio est habitus.

32. Ad hunc modum tu, quum periculosam et dubiam defendere causam meditareris in foro, tuas vires expende ; temet ipse inspicere ; an eloquens peritusque sis patronus, an Curtio et Mathoni, buccis loquacibus, similis. Mensuram tui ingenii, facultatis attende, si quid majoris minorisve negotii suscipias, etiam quum piscem emes, ne mullum appetas, quando gobionis pretium duntaxat habebis in crumena. Quorsum enim, quæso, evades, quum, exhaustis opibus, augebitur lautiorum dapum appetentia ? Quum patrimonium et fortunas omnes conjeceris in tuum abdomen, quod instar voraginis usuras, vasa argentea, greges, fundos, absorbet ac devorat ? Ejusmodi helluones, post omnia bona consumpta, cogantur denique vendere suum annulum ; coque exutam Pollio manum protendit ad stipem corrogandam. Illis ganeonibus non tam præcox et intempestiva mors, quam senectus ipsa est pertimescenda. Porro ad ex-

Hi plerumque gradus : conducta pecunia Romæ
 Et coram dominis consumitur; inde ubi paulum,
 Nescio quid, superest, et pallet feneris auctor,
 Qui vertere solum, Baias et ad ostrea currunt.
 Cedere namque foro jam non est deterius, quam 50
 Esquilias a ferventi migrare Subura.
 Ille dolor solus patriam fugientibus, illa
 Mæstitia est, caruisse anno Circensibus uno.
 Sanguinis in facie non hæret gutta : morantur
 Pauci ridiculum effugientem ex Urbe pudorem. 55
 Experire hodie, numquid pulcherrima dictu,
 Persice, non præstem vita, vel moribus, et re;
 Sed laudem siliquas occultus ganeo; pultes
 Coram aliis dictem puero, sed in aure placentas.
 Nam quum sis conviva mihi promissus, habebis 60

trēmam egestatem et miseriam istis fere gradibus deveniunt : primum nummos accipiunt mutuos, quos Romæ dilapidant, inspectantibus ipsis creditoribus : postquam illa pecunia tota ferme consumpta est, incipitque fenerator metuere, ne sortem perdat, tum isti nebulones Romam exsilio voluntario deserunt, demum ad Baianum Ostiensemve portum fugiunt. Nam decoquere, ac forum argentarium relinquere, nemini videtur nunc turpius, quam ab una urbis regione ad alteram, a Suburra, ubi ætas et calor est gravior, in Esquilias frigidiores demigrare : unum id exsules isti dolent, quod Circenses ludos unius anni, quo absfuturi sunt Roma, spatio non spectabunt : ceterum, quod decoxerint, quod patriam deseruerint, nulla pars faciei erubescit. Quotus enim quisque tandem est, qui pudorem Roma jam exsulare compulsus, et ab omnibus irritum, retinere curet?

56. Intelliges hodierna die, o Persice, an præclaras istas frugalitatis leges observem reipsa; utrum in moribus meis, ac vivendi ratione veluti representem ea, quæ verbis et magnifica oratione prædicavi; an olera, et viles cibos palam collaudem, interim dum clam vescor lautioribus; an quum invisunt me amici, clara voce jubeam a servo parari mihi in cenam pultes; voce dein submissa, eidem ut placeat apponat, imperem. Quum enim promiseris te

Evandrum; venies Tirynthius, aut minor illo
 Hospes, et ipse tamen contingens sanguine cælum;
 Alter aquis, alter flammis ad sidera missus.

Fercula nunc audi nullis ornata macellis.

De Tiburtino veniet pinguissimus agro 65
 Hædulus, et toto grege mollior, inscius herbæ,
 Necdum ausus virgas humilis mordere salicti,
 Qui plus lactis habet, quam sanguinis; et montani
 Asparagi. posito quos legit villica fuso.
 Grandia præterea tortoque calentia fœno 70
 Ova adsunt ipsis cum matribus, et servatæ
 Parte anni, quales fuerant in vitibus, uvæ;
 Signinum Syriumque pyrum; de corbibus isdem
 Æmula Picenis et odoris mala recentis,
 Nec metuenda tibi, siccatum frigore postquam 75
 Auctumnuni, et crudi posuere pericula succi.

domi meæ cœnaturum, eadem frugalitate a me accipieris, qua Evander accepit Herculem, aut Æneam minorem Hercule hospitem, divos tamen cognatione attingentem, utrumque diversa morte adscriptum Superis, hunc aquis demersum, illum flammis assumptum.

64. Accipe nunc quas tibi sim appositurus dapes, non illas quidem exquisitas, et arte multa in macello præparatas. Hædus parvus et præpinguis mensæ inferetur, et natus in agro Tiburtino; reliquis ejusdem gregis hædulis tenerior, qui nondum herbam degustavit; nec momordit ramulos humilium salicum; in quo major lactis copia quam sanguinis est: apponentur deinde asparagi quos in montibus, deposita ad tempus colo, decerpit mea villica: non aberunt ova grandiora, et adhuc a nido torti fœni calida, simulque gallinæ quæ illa ediderunt: addam uvas, quæ licet ab aliquo tempore jam lectæ fuerint, ita diligenter tamen asservatæ sunt, ut videantur adhuc e suis pulmitibus pendere: educam ex eodem promiscue canistro pyra nata in Signiæ arvis, et alia ex eorum genere quæ primum e Syria in Italiam advecta sunt: itemque poma cum Picenis certantia, quibus inest idem odor ac si essent recentia, et quæ nihil habent noxium, quia crudum et periculosum succum, quem autumno contraxerant,

Hæc olim nostri jam luxuriosa Senatus
 Cœna fuit. Curius, parvo quæ legerat horto,
 Ipse focus brevibus ponebat oluscula, quæ nunc
 Squalidus in magna fastidit compede fossor, 80
 Qui meminit, calidæ sapiat quid vulva popinæ.
 Sicci terga suis, rara pendentia crate,
 Moris erat quondam festis servare diebus,
 Et natalitium cognatis ponere lardum,
 Accedente nova, si quam dabat hostia, carne. 85
 Cognatorum aliquis, titulo ter Consulis atque
 Castrorum imperiis et Dictatoris honore
 Functus, ad has epulas solito maturius ibat,
 Erectum domito referens a monte ligonem.

Quum tremerent autem Fabios, durumque Catonem, 90
 Et Scauros, et Fabricios, rigidique severos
 Censoris mores etiam collega timeret,

hiemis frigore coxerunt ac mitigarunt. Ita cœnabant nostri pridem senatores, iis etiam temporibus quibus a priscorum Romanorum frugalitate deficere cœperant. Curius aliud nihil cœnabat, quam legumina, quæ in horto suo ipse collegerat, et exili coxerat foco: quæ nunc aspernantur etiam sordidi servi, qui catenis longioribus vincti humum ruri fodiunt, et qui non sunt obliti, quam bonum saporem habeat vulva suis in popina ferventi præparata. Olim solebant majores nostri servare ad dies festos solemnibus epulis celebrandos dorsum porcinum sublime suspensum in crate lignea, ut exsiccaretur; et quum affines die suo natali ad convivium invitabant, apponebant ipsis nihil præter lardum, et aliquid recentis carnis, si quid ex immolata forte hostia restaret. Ad ejusmodi cœnam, tanquam ad opimum convivium, unus aliquis e propinquis, licet consulatu ter functus, licet maximis præfuisset exercitiis, et dictataram honorandam gessisset, præperabat horam cœne solitam antevertens, et ligonem, quo montanum arvum prosciderat, humeris impositum gestans.

90. Sane istis temporibus, quibus quisque sibi metuebat, ne reprehenderetur ei multaretur a Fabiis, Catonibus, Scauris et Fabriciis; quum ipse censor a sui collegæ severitate ac censura tutus non

Nemo inter curas et seria duxit habendum,
 Qualis in Oceani fluctu testudo nataret,
 Clarum Trojugenis factura ac nobile fulcrum : 95
 Sed nudo latere, et parvis frons ærea lectis
 Vile coronati caput ostendebat aselli,
 Ad quod lascivi ludebant ruris alumni.
 Tales ergo cibi, qualis domus atque supellex.
 Tunc rudis et Graias mirari nescius artes, 100
 Urbibus eversis, prædarum in parte reperta
 Magnorum artificum frangebat pocula miles,
 Ut phaleris gauderet equus, cælataque cassis
 Romuleæ simulacra feræ mansucscere jussæ
 Imperii fato, geminos sub rupe Quirinos, 105
 Ac nudam effigiem clypeo venientis et hasta
 Pendentisque Dei perituro ostenderet hosti.
 Argenti quod erat, solis fulgebat in armis :

esset; tunc, inquam, nemo, quasi rem seriam, et alicujus momenti, curavit exquirere, quales et quantæ in Oceano caperentur testudines, e quarum conchis in laniuas deseetis ornarent lectorum fulcra Romani proceres : erant inornatæ cubilium spoudæ et nuda latera, ipsi lectuli angusti, et in eorum anteriori parte asini vile caput ex ære visebatur, floribus redimitum, circa quod infantes rustici proterve colludebant. Huic igitur supelleetili æ domui consentanea erant mensarum fercula. Tunc milites nostri parum in æstimandis Græcorum artificum eximiis operibus periti, et ejusmodi rerum contemptores, si quam diripissent urbem, cujus in spoliis elaborata reperissent ab egregiis opificibus vasa, eadem perfringere non dubitabant, ut ex iis bullas et alia id genus equorum ornamenta conficerent, ut suas galeas insignirent cælata effigie aliqua, scilicet lupæ, quæ deponens nativam feritatem, ita jubentibus imperii Romani fati, Romulum aluit : item geminorum fratrum Remi et Romuli, sub Quirinalis montis rupe jacentium : aut Martis, bellorum præsidis dei, qui nudus cum hasta et clypeo quasi exstare cerueretur e galea, hostique velut imminens, illi exitium intentare. Si quid illis argenti erat, hoc armis duntaxat ornandis adhibebant. Tales igitur æ tanti viri, quorum fortitudini, famæ æ felicitati jure

Ponebant igitur Tusco farrata catino

Omnia tunc, quibus invidetas, si lividulus sis.

110

Templorum quoque majestas præsentior, et vox

Nocte fere media mediamque audita per Urbem,

Litore ab Oceani Gallis venientibus, et Dis

Officium vatis peragentibus, his monuit nos.

Hanc rebus Latiis curam præstare solebat

115

Fictilis et nullo violatus Jupiter auro.

Illa domi natas nostraque ex arbore mensas

Tempora viderunt; hos lignum stabat in usus,

Annosam si forte nucem dejecerat Eurus.

At nunc divitibus cœnandi nulla voluptas,

120

Nil rhombus, nil dama sapit; putere videntur

Unguenta atque rosæ, latos nisi sustinet orbes

Grande ebur, et magno sublimis pardus hiatu,

Dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes,

Et Mauri celeres, et Mauro obscurior Indus,

125

invidet quicumque aliqua tangi potest invidia, mensæ apponebant confecta e simplici farre cibaria omnia in vasis Tusciæ fictilibus.

111. In eorum etiam templis majestatem suam et præsentiam Superi evidentius declarabant; quod maxime intellectum est, quum Galli ab occiduo littore oceani irruerunt in Italiam; tunc enim audite voces fuerunt nocte intempesta, inedia in urbe Roma, quibus adventare Galli nuntiabantur, Superis ipsis vatium erga Romanos munere fungentibus. Sic nos de imminente exitio admonebat, sic Romanam rem curabat Jupiter, quum ejus statuæ duntaxat ex argilla confectæ essent, necdum auro conflatæ, vel potius inquinatæ. Illis temporibus mensæ fiebant ex arboribus in Italia natis, et quasi domesticis. Si forte vetulam nucem ventus prostravisset, ejus truncum ad mensam fabricandam reservabant. At nunc Romani locupletes cibum capere cum voluptate non possunt, nullius saporis esse rhombos ac damas, odoris nullius unguenta suavissima, ipsasque rosas putant, nisi mensas ingentes fulciant pedes eburnei, pardorum hiantium figuram in summa parte referentes, et ex ebore candidissimo fabricati, quale depnrtatur ex Elephantide insula, prope Syenen sita; e Mauritanie celeribus incolis; ex ipsa India

Et quos deposuit Nabatæo bellua saltu,
 Jam nimios capitique graves. Hinc surgit orexis,
 Hinc stomacho bilis : nam pes argenteus illis,
 Aunulus in digito quod ferreus. Ergo superbum
 Convivam caveo, qui me sibi comparat, et res 130
 Despiciat exiguas : adeo nulla uncia nobis
 Est eboris, nec tessellæ, nec calculus ex hac
 Materia ; quin ipsa manubria cultellorum
 Ossea : non tamen his ulla umquam opsonia fiunt
 Rancidula, aut ideo pejor gallina secatur. 135
 Sed nec structor erit, cui cedere debeat omnis
 Pergula, discipulus Trypheri doctoris, apud quem
 Sumine cum magno lepus, atque aper, et pygargus,
 Et Scythicæ volucres, et phœnicopterus ingens,
 Et Gætulus oryx, hebeti lautissima ferro 140
 Cæditur, et tota sonat ulnea cœna Subura.
 Nec frustum capræ subducere, nec latus Afræ

cujus populi Mauris nigriores; aut ex silvis Nabatæorum, in quibus elephantii dentes jam nimios et capiti graviore deponunt. Ex eo nimirum quod ejusmodi pedibus nitatur mensa, nascitur appetentia ciborum, hinc vires adduntur stomacho ad cibos facilius digerendos. Itaque non minus turpe jam ducitur mensam habere domi pede sustentatam argenteo, quam anulum in manu ferreum gestare. Ego vero lautos ejusmodi et arrogantes convivas fugio, qui, meam tenuitatem scilicet cum suis opibus ac deliciis comparantes, eam contemnuunt : nam apud me ne uncia quidem eboris est, non tesserae, non calculi eburnei sunt, immo ipsi cultrorum capuli sunt ex osse : neque tamen idcirco meae dapēs rancidae ac deteriores fiunt, non pejorem habent saporem gallinae, quia istis cultellis scinduntur. Sed neque aderit apud me servus, qui mensam instruat, cibos scite apponat ac secet, illis omnibus peritior, qui artem ferculorum secundariorum docentur in schola Trypheri, in qua magna sumina, lepores, apri, pygargi, phasiani Scythici, ingentes phœnicopteri, Gætuli oryces, et alia lautæ cœnæ fercula, ex ulmeis virgibus confecta, ligneis quoque et obtusis cultris secantur, non sine fragore, quo Suburra tota perstrepat. Structor meus, in hac arte valde

Novit avis noster tirunculus ac rudis omni
 Tempore, et exiguae frustis imbutus ofellae.
 Plebeios calices et paucis assibus eintos 145
 Porriget incultus puer, atque a frigore tutus:
 Non Phryx aut Lycius, non a mangone petitus
 Quisquam erit et magno: quum posces, posce Latine.
 Idem habitus cunctis, tonsi rectique capilli,
 Atque hodie tantum propter convivia pexi. 150
 Pastoris duri hic est filius, ille bubulci.
 Suspirat longo non visam tempore matrem,
 Et casulam, et notos tristic desiderat haedos
 Ingenui vultus puer, ingenuique pudoris,
 Quales esse decet, quos ardens purpura vestit; 155
 Nec pugillares defert in balnea raucus
 Testiculos, nec vellendas jam praebuit alas,
 Crassa nec opposito pavidus tegit inguina gutto.

tyro et rudis, non callet quemadmodum apte et decenter oporteat
 eximere partem aliquam caprae tostae, aut alam gallinae Numi-
 dicae, quippe qui nunquam ista didicerit, neque artis istius co-
 quinae tyrocinium aliud fecerit, quam in frustulis quibusdam
 carnis sectae torrendis ac parce dividendis. Ministrabit nobis rusti-
 canus puer et incomptus, dabitque cyathos vilis pretii, quibus
 uti plebs solet, ipse crassa tectus veste, quantum ad arcendum fri-
 gus sufficiat: nullum e Phrygia videbis petitum, aut Lycia, vel
 magno pretio emptum a mancipiorum venditore: si quid ab ipso,
 quum ministrabit, postulabis, fac loquaris latine, neque enim scit,
 ut nobilium servi, graece dicere. Neque aliis meis mancipiis elegan-
 tius erit vestitus, omnibus eadem quippe vestis est: omnium comae
 attonsae sunt et rectae, sine cincinnis et ornatu; easque tantum ho-
 die, propterea quod habeo te convivam, pectent. Hic pastore meo
 genitus est, ille bubulco; liberali puer vultu et pudorem spirante,
 quali convenit eos esse qui togam praetextam, et limbo purpureo in-
 signitam gestant, morret quod a suo tugurio, a matre jamdudum re-
 licta, ab haedis notis, divulsus sit, eosque revisere cupit! nec in
 balnea cum voce rauca praegraves defert testiculos, nec alarum
 pilos jam vellendos praebuit, nec pavidus amplum inguen opposito

Hic tibi vina dabit, diffusa in montibus illis,
 A quibus ipse venit, quorum sub vertice lusit; 160
 Namque una atque eadem est vini patria atque ministri.

Forsitan exspectes, ut Gaditana canoro
 Incipiat prurire choro, plausuque probatæ
 Ad terram tremulo descendant clune puellæ,
 Irritamentum Veneris languentis, et acres 165
 Divitis urticæ: major tamen ista voluptas
 Alterius sexus; magis ille extenditur, et mox
 Auribus atque oculis concepta urina movetur.
 Non capit has nugas humilis domus. Audiat ille
 Testarum crepitus cum verbis, nudum olido stans 170
 Fornice mancipium quibus abstinet; ille fruatur
 Vocibus obscænis omnique libidinis arte,
 Qui Lacedæmonium pytismate lubricat orbem:
 Namque ibi Fortunæ veniam damus. Alea turpis,

olei vasculo contegit. Hic vinum tibi miscebit, lectum in iis, ubi
 est eductus ipse, collibus, in quibus antea ipse puerulus ludebat;
 neque alia vini ac ministrantis illud, patria est.

162. Noli porro exspectare dum aliqua puella petulans, e Gadi-
 bus advecta, in medio saltantium canentiumque cœtu incipiat pru-
 ritum libidinis imitari, et plausibus approbatæ crebris cæteræ
 puellæ lumbos natesque lascive motas ad terram demittant: hæc
 omnia languidos divitum animos ad venerem irritant, et acerbis
 stimulis, tanquam urticis interioribus, pungunt atque incendunt.
 Tamen voluptas ex isto spectaculo concepta longe major est in al-
 tero sexu, qui magis erigitur, inflammatur, et statim ac aures can-
 tilenis, oculos saltationibus intentos dederit, ardentem urinam
 erumpentemque non retinet. Hæ deliciarum inanes illecebræ hu-
 mili, qualis nostra est, domui non conveniunt: ille audiat testarum
 inter se collisarum crepitus (*les castagnettes*); audiat spurcas voces
 quibus nti non ausa fuerit serva scortorum in fetido lupanaris for-
 nice nuda prostans; ille fruatur obscænis sermonibus, et suam libi-
 dinem modis artibusque omnibus irritet, qui superbum pavimen-
 tum Lacedæmonii marmoris orbibus stratum pytismate repetito
 aspergit et lubricat: nam illi ignoscimus, quasi cuncta per divitias

Turpe et adulterium mediocribus : hæc eadem illi 175
 Omnia quum faciant, hilares nitidique vocantur.
 Nostra dabunt alios hodie convivia ludos :
 Conditor Iliados cantabitur, atque Maronis
 Altisoni dubiam facientia carmina palmam.
 Quid refert, tales versus qua voce legantur? 180
 Sed nunc dilatis averte negotia curis,
 Et gratam requiem dona tibi, quando licebit
 Per totam cessare diem : non feneris tulla
 Mentio, nec, prima si luce egressa, reverti
 Nocte solet, tacito hilem tibi contrahat uxor, 185
 Humida suspectis referens multicia rugis,
 Vexatasque comas, et vultum auremque calentem.
 Protenus ante meum, quidquid dolet, exue limen;
 Pone domum, et servos, et quidquid frangitur illis,
 Aut perit : ingratos ante omnia pone sodales. 190

liceant. Turpis est alea, turpe adulterium homini mediocris fortunæ et conditionis : si dives eadem admittat flagitia, homo lautus elegansque censebitur. Longe alios tibi ludos convivium nostrum hodie exhibebit; alias præbabit oblectationes. Homeri versus recinentur, et præclara Virgilii carmina, quæ merito dubitationem afferunt, utri palma poeseos tribuenda sit. Quid interest, quænam vox adhibeatur istis versibus recitandis, qui per se videlicet adeo canori præstantesque sunt?

181. Age igitur, negotia et curas in aliud tempus differ, et non-nihil gratæ quietis indulge tibi, si quidem a negotiis vacare et feriari per totam istam diem fas erit : omnem de usurarum lucro cogitationem ac sermonem valere jube, nec stomachum tibi silenti moveat uxor tua, si primo egressa mane domum serius redire solet; si referat vestem bombycinam quæ rugis pluribus vexata et humida suspicionem adulterii prodat; si capillos turbatos cum vultu calido, cum auribus rubentibus ad te reportet. Quid multa? quidquid afferre tibi mœrorem potest, in limine mearum ædium deponere; omnem de rebus domesticis; de famulis, quæcumque frangere vel disperdere soleant; præsertim vero de amicorum ingrato animo, sollicitudinem ac dolorem abjice.

Interea Megalesiacæ spectacula mappæ
 Idæum solenne colunt, similisque triumpho
 Præda caballorum Prætor sedet, ac, mihi pace
 Immensæ nimiaeque licet si dicere plebis,
 Totam hodie Romam circus capit; et fragor aurem 195
 Percutit, eventum viridis quo colligo panni.
 Nam si deficeret, mæstam attonitamque videres
 Hanc urbem, veluti Cannarum in pulvere victis
 Consulibus. Spectent juvenes, quos clamor et audax
 Sponsio, quos cultæ decet adsedisæ puellæ; 200
 Spectent hoc nuptæ juxta recubante marito,
 Quod pudcat narrasse aliquem præsentibus ipsis.
 Nostra bibat venum contracta cuticula solem
 Effugiatque togam. Jam nunc in balnea, salva
 Fronte, licet vadas, quamquam solida hora supersit 205

191. Dum nos epulis frugalibus operam ita dabimus, alii spectant ludos solenni pompa in honorem Idææ Matris celebrari, et per suspensam in Circo mappam denuntiari solitos. Prætor habitu cultique triumphantium insignis curru insidebit, equis undecumque per vim ablatis, quibus ad hæc spectacula edenda plurimis est opus. Tota hodie Roma, quod pace tam numerosi populi dixerim, in circum confluet: jam exaudire videor clamores inconditos, e quibus conjicio victorem discessisse aliquem e viridis panni factione, quæ si ab æmulis factionibus vinceretur, Romam cerneret mærore ac stupore confectam, haud aliter atque olim; quum in Cannensi prælio duo consules profligati fuerunt. Istis, per me licet, spectaculis intersint adolescentes, quos delectat strepitus, quos juvat sponsonem cum obvio quolibet facere de variis ludorum eventibus; qui captant locum, ubi mulierculis politionibus assideant: nuptæ etiam intersint cum marito juxta recubante, et spectent illa quæ nemo coram ipsis narrare gesta sine pudore possit. Nos, utpote seniores, rugosam cutem soli verno et clementi exponamus, et urbis ac togæ vitæ molestias devitemus. Potes jam balneum petere, quamvis hora sit post ortum solis duntaxat quinta, idque impune, ac nullius reprehensionem metuens. Sane horam balnei solitam antevertere, ac genio, ut a nobis hodie paulisper fiet, indulgere

156 D. JUNII JUVENALIS SATIRA UNDECIMA.

Ad sextam : facere hoc non possis quinque diebus
Continuis, quia sunt talis quoque tædia vitæ
Magna. Voluptates commendat rarior usus.

vix posses diebus quinque continuatis : magnam quippe hæc vi-
vendi ratio satietatem afferre solet. Voluptates ut sint gratæ,
rariores esse debent.

VARIÆ LECTIONES

ET NOTÆ

IN SATIRAM UNDECIMAM.

NOTÆ. 1, 2. Conf. IV, 13, 14, et VIII, 182. — *Atticus* hoc loco, pro quovis nobili ac divite; qualis fuit ille T. Pomponius, qui vel tironibus ex Nepote et Cicerone notissimus est. — *Lautus*, splendidus et magnificus, qui ita vivit, ut solent nobiles ac divites, utque eos deceat.

VARIÆ LECTIONES. 2. *Rutilus*, 11, 23, 27, 58, 64, 66, 67, non improb. Schurzfleisch.

NOT. 2. *Rutilus* pro quovis paupere divites æmulante. ¹

VAR. 3. *Accipitur*, 24. — *Apitius*, 18, 21, 22, 23, 48, 58.

NOT. 2, 3. Vide ad III, 152. — *Apicius* pro homine luxurioso, seu guloso; vide ad IV, 23.

VAR. 4. *Convinctus*, 11, ut alibi *thesaurus*, *formosus*, et infra vs. 28, *frugendum*. *Conventus*, 15, 16, et alii Codd. quos laudant Pontan. Analect. II, 11, et Barth. Advers. XLII, 16. *Conventus*, *turnæ*, *stationes*, *omne tribunal* in MS. aliquo se legisse dicit Lips. Epist. Quæst. II, 9.

NOT. 4. *Convinctus*, convivis, hoc est, omnes, qui in conviviis sunt, ut mox *thermæ*, *stationes*, et *theatrum*. ² — *Thermæ* hoc loco, vel proprie dicuntur, et quidem homines, ibi convenientes, vel potius thermopolia, aut popinæ; vide ad VIII, 168. — *Stationes* sunt *συστάσις*, circuli, seu omnia loca, ubi frequenter, vel audiendi, vel confabulandi causa, convenire aut consistere solent homines, verb. caus. cives post negotia, legati civitatum vel municipiorum, de jure respondentes, senatores, qualia fuere senaculum, forum, porticus, etc.

NOT. 5. *De Rutilo*, scil. loquuntur, fabulantur, rident.

VAR. 5, 6. Ita hunc locum recte, opinor, emendarunt Ruigers. Var. Lect.

¹ Confer ad XIV, 18. Cognomen fuit gentis Marcie (vid. Liv. VII, 16—39; IX, 33, 38; X, 9, 47), Virgi-

niæ (Liv. III, 7), Nantie (Fast. Capitol. apud Gruter. pag. 291), et al.

² Conf. Voss. ad Vellei, II, 33.

II, 17; Barth. Advers. XLII, 16. Rigaltius et Farnab. Vulgo legitur: «*nam dum valida* (Rutili) *ac juvenilia membra Sufficiunt galeæ, dumque ardens sanguine fertur, Non cogente*, etc. vel *dumque ardens* (scil. Rutilos est) *sanguine, fertur, Non*, etc. Sed illa et lectio, et distinctio inepta mihi videtur, hæc vero scabra; et fruatur judicii sui Hein. qui contendit, in hac nihil esse, quod jure culpari possit, et vel optimum iude effici sensum. *Valida*, etc. vel mux vs. 8. *Scripturis is*, conj. Liudeuhr. — *Et*, 18. — *Juvenalia*, 17 a m. pr. 64. Vox rator, qua etiam utitur Virg. *Æneid.* II, 518; V, 475; VIII, 163, ad quæ loca vide Interpp.

VAR. 6. *Dum fertur sanguine et ardens*, 15.

NOT. 5—8. Nam mux, dum juvenis est, dicunt eum, consumptis bonis et inopia cogente, sponte operam daturum esse gladiaturæ. Conf. ad II, 143 seq. et VIII, 192—210. — *Sufficiunt galeæ* portandæ armisque tractandis.

VAR. 7. *Nec cogente*, 16. — *Non prohibente*, 16, 23. — Pro tribuno suspicari possis tyranno, quo sensu poeta supra VIII, 193, dixit *nullo cogente Nerone*. Sed *tribunus* hoc loco est forsau ipse Imperator (ut et II, 165); nam tribunitia potestas, Augusto ceterisque Imperatoribus delata, summi imperii vim significationemque habebat, unde et anni ejus, tanquam anni imperii, in nummis aliisque monumentis publicis unnerantur; vid. Lips. et Eruesti ad Tacit. Ann. I, 2; III, 56; Schwarzii Dissert. de Augustorum tribus. potest. et Dodwelli Prel. Cambd. XIX, 7. Alios quidem tribunos, sed siue vi, creari patiebantur Cæsares.

NOT. 7. *Nec prohibente tribuno*, Imperatore, ejusmodi dedecus Urbis. Conf. Var. Lect. *

NOT. 8. Dicunt eum gladiatorem futurum; non, quod alii putant, lanistam, aut ejus scribam. — *Scripturus*, descripturus, excepturus, scil. ut ediscat, *leges*, præcepta artis gladiatoris, dictata, *lanista*, qui *commentari* dicebatur, et *idare dictata*.¹ — *Verba regia*, superba, imperantia, *lanista*, qui tironibus in palum, vel adversariam, cum rudibus primis, deinde cum justis armis, irruentibus subinde aëclamabat: *Attolle! corde! decina! urge! percutite!* vel etiam *seca et ure*: unde *regia* quoque *verba* possunt crudelia hoc loco esse. *Regia* enim contemptum dicebantur Romanis, quippe qui inde a regibus exactis summam in eos odium gerebant. Vix autem crediderim, poetam hoc loco respexisse P. Rutilium

* In MS. Barthii (v. ej. Advers. XLII, 16) vetera hæc legebantur Scholia: «*Poeta ostendit, omnem publice militie disciplinam esse exactissimam et meditationem armorum resedisse tantum in gladiatoribus. Lanista*

autem magistri gladiatorum erant, et mus erat, ut, si quis coactus gladiatorum assumeret, statim, ut vellet, eam relinqueret; qui vero sponte, nunquam.» Cf. Salm. de Mod. Usur. 10.

¹ Vid. Lips. Elect. I, 15.

consulem, et quæ de eo tradit Valer. Maxim. II, 3, 2. — De his *regiis verbis* adi Lipsium *Saturn.* pag. 60. F.n.

NOT. 9 seq. Sunt præterea multi gnæ indulgentes, qui pecunia mutuo sumpta lautas emunt dapes, quosque *creditor saepe elusus*, hoc est, deceptus vana pollicitatione solutionis, in *macello*, ubi delicata venduntur opsonia, et gulosi homines frequenter conveniunt, *expectat*, ut exeat ab iis fevus. Conf. Horat. Satir. I, 2, 7, seq. et Epist. I, 15, 26 seq. *Macellum* frequentabant Romani, ipsique ibi emebant opsonia, quæ servis domum fereunda tradebant.

NOT. 11. Qui tantum vivunt, et vivere volunt, ut edant et serviant gulæ; ὅν ἐ θεός τί καλῶν, D. Paulus ad Phil. III, 19. Cf. inf. XII, 50, 51; Gell. VII, 16, et Athen. IV, 15 (48), pag. 159, ubi etiam laudantur verba Socratis: ὁ Σωκράτης δ' ἐλάττει τῶν ἄλλων ἀνθρώπων διαφύειν, καθύσιν εἰ μὴ ζῶσιν, ἢν ἰσθίουσιν αὐτὸς δ' ἰσθίει, ἢν ζῇ, quæ et legantur apud Macrobi. Sat. II, 8.

NOT. 12. Quo quis horum miserior est et pauperior, eo vivit *egregius*, hoc est, magis egregie, lautius: comparativ. adverb. ut apud Lucret. IV, 469: raro usitatum.

NOT. 13. Qui mox ad incitas, vel extremam redigetur paupertatem. Metaphoræ ab hianti et rimoso pariete, seu muro ductæ, vel ab edificio, cujus ruina jam impendat et manifesta est. — *Perlucens*, apparente per rimas.

NOT. 14. *Interea*, priusquam ad incitas sunt redacti, *gustus*, epulas, quas gustu explorant, *quærunt per omnia elementa*, per aerem, aquam et terram: volucres, pisces, feras et fructus terræ exquisitores; ut apud Senec. Controv. V, præf. «Quidquid avium volitat, quidquid piscium natat, quidquid ferarum discurrit, nostris sepelitur ventribus. Quære nunc cur subito moriamur: mortibus vivimus.»¹

NOT. 15—16. Magnitudo pretii non obstat, quo minus desiderio ciborum capiantur, non minuit desiderium, quin potius illud augeat: *si interius attendas*, accuratius rem consideres, *magis illa juvant*, delectant, suaviora iis videntur magisque appetuntur, *quæ pluris*, majori pretio, emuntur. Conf. Petron. 93, et Senec. Consol. ad Helv. c. 9.

V. 17. *Accersere*, 22, 24, 60, 64. De qua scriptura vid. Schelleri Præc. styli bene latin. tom. I, pag. 38.

¹ Male Gfrangens coll. Sen. Ep. 89, et Consol. ad Helv. c. 9, exponit, per omnes orbia terre easque longinquoiores partes; nec melius alii: quærunt omnes cibos, quorum nomen ab unaquaque alphabeti litera incipit, ut

aper, anas, anser, bos, etc. vel simul apponi iubent edulia, quorum nomina ab eadem litera incipiunt, quæ sunt *pullus, perdix, pavo, perna, porcellus, piscis*, etc. cujus luxurie inventor Antoninus Geta, teste Spartiano.

160 VARIE LECTIONES ET NOTÆ

Not. 17. Non dubitant, mutuo accipere, quæ perdant magis, quam erogent; Schol. Quamdiu suppellectilis aliquid superest, facile iis est parare sibi pecuniam *perituram*, quæ mox gulæ luxu interest; Ach.

Var. 18. *Lancibus optatis*, 7. — *Ut pro vel*, 12. — *Martis*, 24. — *Imaginem picta forte*, 1. Vetus Scholion est: «Si in auro picta est, aut in argento.» *Imaginem cara* malebat Schrader.

Not. 18. Conf. VII, 73. — *Oppositis* pigueri, hypothetæ loco, ad securitatem creditoris, ut apud Plaut. Curc. II. 3, 77; Senec. Ben. VII, 14, et Catull. XXVI, 2, ubi vid. Vulp. et Doer. — *Lancibus* pretiosis, argenteis, aureis, etc. — *Matris imaginem fricta*, non easu, puto, vel vetustate, vel ut partem statuæ vendat, sed fracta ex industria, ut non cognosci possit, et sine pudore vendi.

Not. 19. *Quadringentis numis*, magno pretio; non vero integro censu equestri, quo sensu *quadringenta*, sc. sestertia, dicuntur I, 106; II, 117; V, 132; nam *numi* sunt sestertii, non sestertia, et de homine sermo est, qui devorata re familiari suppellectilem oppignerat, unde non facile efficiet censum equestrem. — *Condire*, eibus bene conditis, vel delicatis implere. — *Fictile vas*, ut *testa alta*, IV, 131 (ubi vid. not.). *Fictile*, quia laneas argenteas opposuerat, aut quia maxima aliqua patina ei opus erat, Graug.¹ — *Gulosum vas*, quale est hominum gulosorum, vel capax.

Var. 20. *Si veniunt*, conj. Schrader.

Not. 20. *Sic*, hoc luxu, *veniunt ad miscellanea*, eibum e variis ferculis mixtum, vel immundam saginam (ut utar verbis Prop. IV, 8, 25), *ludii*, ludii, gladiatoris (vid. ad VI, 82), hoc est, gladiatores fiunt (conf. vs. 8), ut largiorem certe vietum, eni assueverant, retineant: nam gladiatores et athletæ epulis largioribus ali solebant, ut vires eorum augerentur (*coliphia*, II, 53), unde *gladiatoriam saginam* dixit Tac. Hist. II, 88, et Prop. loc. laud. (ubi vid. Broekhus.). *vulsi carpenta nepotis*, *Qui dabit immundæ venalia futa saginæ*. hoc est, qui patrimonio dilapidato vitam animisque suam lanistæ vendet. — *Miscellanea* genus miserabile fereuli, eibus gladiatorum, qui omnia, quæ apponuntur sibi, *miscent*, et sic mandueant, Schol. Alii *miscellanea ludii* putant esse *ludos miscellos*, hoc est, e variis generibus mixtos (vid. intpp. Suet. Cal. e. 20, ut sensus sit: fiunt histriones seu ludii. Rigaltius exponit: Sic isti luxu conturbatore pereunt, ut in miscella consummatione gladiatores. Grangæus: Sic lurcones illi ludii, seu gladiatores futuri *veniunt ad miscellanea*, conditiunt patinas omni ciborum genere refertas et intermixtas; de quo vid. Senec. Epist. XCV; Turnebus, Adv. XXII, 23, innui credebat et ludos *miscellos*,

¹ Conf. Salmuss. Exerc. Plin. pag. 586.

et homines omnia *miscentes* et conturbantes, hoc est, ad paupertatem redactos. Conf. ad VII, 129. — *Crammer* laudat Schol. qui haec cœnam gladiatorum vocat *ultimam*. Tertull. in Apolog. dixit *supremam*. En.

VAR. 22. *Feditio*, 48, 58. Conf. ad VII, 199.

NOT. 21—23. Multum interest, divesne sit an pauper, qui lautas *parat* epulas et magnos sumptus facit. Conf. vs. 1 seq. — *Fentidius* hoc loco, ut vs. 1, *Atticus*, pro homine divite ac nobili.² — *Laudabile*, honestum.

VAR. 23. *Nomen pro famam*, 15, 24. — *Recte* pro jure, 15.

NOT. 23. *Luxuria a censu famam trahit*, ducit, sumit; si magnus est census (res familiaris, opes). liberalitatis, magnificentiæ et honestatis; si exiguus, luxuriæ famam nomenque obtinet.

VAR. 24. *Quantum*, 11, 25, 27, 46, 47, 49, 50, 54—58, prob. Schurzii. quam mox idem voc. sequatur.

NOT. 25—27. Stulti sunt et contempti digni, qui rerum externarum scientiam, quæ vel prorsus inutilis est, vel ad beate vivendum nihil confert, sectantur ac probe teneant, at intus et domi suæ hospites, vel in merendis facultatibus, et se ipsis cognoscendis cæci, iguorant, multum inter magnas atque exiguas opes interesse, et pro illorum modo ac mensura faciendos esse sumptus.

Tecum habita : noris, quam sit tibi curta supellex,
Pers. IV, 52. — *Atlantis*, montis Mauritanicæ, mira altitudo notissima.³

VAR. 26. *Ignorat*, 15, 16. Si excidisse ante *Ignoret*, seu *Ignorat*, suspicatur Mauso. — *Distat*, 14, 15, 16, 24.

NOT. 26. *Ferrata arca* et claustris munita, in qua pecunia et opes servabantur. — *Arca* divitum est, pauperum vero *sacculus*, seu *loculus* et *crumena* (infra vs. 58), unde *arca* magnas, *sacculus* vero modicas designat rerum copias et facultates; vide ad X, 25, et XIV, 260, 261.

VAR. 27. Græcæ absunt ab 25, 27, 45. — Σαυρόν, 11.

NOT. 27. *E caelo descendit*, deum habet auctorem, vel divina, aurea, præstantissima est sententia illa γῶδ' οὐρανόν. quæ in vestibulo templi Delphici aureis literis inscripta erat, et a quibusdam Thaleti, vel Chi-

² Nonnulli putant designari P. Ventidium, de quo vid. VII, 199; alii Ventidium Cumanum, de quo vid. Tac. Ann. XII, 54; alii denique eum, de cujus divitiis Pers. IV, 25, 26. *Nostin' Ventidii prædia? cuius? Dives arat Curibus, quantum non minus oberret.* Hæc bene h. loc. conveniunt:

sed Casaubonus jam ad Persii loc. laud. notavit, in membranis Persii *Vectidii* ac *Vetidi* legi, et Ventidium Persii præterea sordibus, non luxuria insignem esse.

³ Vid. Heyn. ad Virg. *Æneid.* IV, 246 seq. et 480 seq. — Conf. Virgilio nostri volumen II, p. 505 et 530. Eo.

loni, Cleobulo, Bianti, Pythagoræ, Socrati aliisque sapientibus, ab aliis ipsi Apollini, vel ejus oraculo, tanquam auctori, propter divinam ejus præstantiam, tribuitur. * *Γνωθὶ σεαυτὸν*, nosce te ipsum, si discere cupis, quid tibi, quid aliis debeas; et in tota vita age secundum animi, corporis et fortunæ vires ac modum. Conf. qui hæc illustrent, Socrates, apud Plat. in Alcib. I, tom. V, pag. 56, 65, ed. Bip. et Senec. Epist. 82.

VAR. 28. *Figendum est*, 46. *Fingendum*, 13, 19, 20, 25, 56, 57, 59. Conf. supra ad vs. 4. — *Et habet* ab 47, 54, 58.

NOT. 28. *Fingendum* illud, altius animo infingendum est, ut in eo iuhæreat. Conf. ad V, 12. — Vet. Schol. in memoria semper habendum. Ed.

VAR. 29. *Sacra*, 25, 46, 48, 49, 55—57, 59, 60.

NOT. 29 seq. In omnibus vitæ partibus hanc sententiam oraculi iustarum consule, verb. caus. in matrimoniis contraheudis, ut tibi parem dicas, vel in petendis honoribus, ut explores ante, num iis idoneus illisque bene administrandis par sis. — *Sive conjugium quæras*; id dixit ex altero Sapientis dicto (Ovid. Her. IX, 32): *nube pari*, Graüg. — *Senatus sacri*, venerandi, ut *ἐπὶ συνέλευτος*.² — *In parte senatus*, senator, esse.

VAR. 30. *Non enim*, 25, 56, 57, 59. *Neque enim*, 27. Verba nec enim *loricam*..... *Ancipitem* parenthesi iugavit Ach. Eadem deleri jubet Hein. Neutra ratione quidquam proficitur, et legendum videtur *poscat*. Vid. Comm.

NOT. 30, 31. Verba difficillima, quæ olim ita interpretabar: Non petendos esse honores, viribus nostris majores, ipse *Thersites* (de quo vid. ad VIII, 269) intellexit, qui, quamvis intolerantius se jactaret, non tamen ita immemor fuit suæ teuitatis et ignaviæ, ut *loricam* et reliqua *Achillis* arma posceret, in quibus, quibus indutus, ipse *Ulysses* se transducebat, se videndum, vel potius se ridendum præbebat (vid. ad VIII, 17); nam poeta haud dubie respexit contentiorem heroum de armis Achillis de qua vid. supra ad VII, 115, et X, 84, 85) innitque, hæc arma ne Ulyssem quidem decuisse, ne hunc quidem iis gestandis parem fuisse, vel hoc honore dignum. Neque obstat, quod Ach. obvertit: « nullibi legimus, Ulyssem a Græcis propter hoc derisum fuisse, vel etiam derideri debuisse, quum ipsimet illum Græci sponte sua, et in commendationem suarum (ejus) virtutum etiam Ajaci prætulerint. » Sola eloquentiæ vis in judicio illo vicit, et superior discessisset Ajax, si tam promptus lingua, quam manu fuisset: quod poeta significasse videtur. Sufficit etiam, hanc ita et recte quidem judicasse. Sed locus noster aliis premittitur difficultatibus. Ut enim taceam, ita non satis convenire verba nec

* Conf. Diogen. Laert. I; Cic. ad Quest. Fr. III, 6, et Tusc. Quest. I, 22, § 52; Harduin. ad Plin. VII, 32.

² Videatur Spauhem. de Usu et præstant. uum. Dissertatio, V, pag. 411 seq.

enim et poscit, pro posebat, vel poposcit, poeta saltem alios auctores, nobis ignotos, secutus est: nam Flavius jam Conjectan. cap. 31, ex Qu. Calabro et Lycophr. vs. 999, notavit, Thersiten alapa ictu ab Achille interemptum esse, adeoque non potuisse illi de armis certamini adesse; Juvenalem igitur vel memoria lapsum esse, vel variasse historiam. Hinc ob causam et quia non modo eadem vox inepte repetatur, *anceps causa et causa magno discrimine*, sed verba quoque molesta et absurdissima nec enim. *Accipitem*, ne litera quidem mutata, e medio versuum tolli possint, ea omnino e contextu ejicienda censet Heinecke. Gravissima est prior ratio; sed sola non sufficit et satisfacit: nam sæpiissime variat priscarum rerum narratio, et ex diversis fontibus iisque scriptis, quæ intercederunt, hausta est; Gordii quoque nodus ita conciditur potius, quam solvitur. Reliqua argumenta sunt levissima. Quot enim versus sine literarum sententiarumque mutatione deleri possunt? et quis sibi persuadeat, hæc verba, in quibus et doctrina et summa vis venustasque inest, absurdissimum esse glossema notulamque ludimagistri exempli loco margini adscriptam? Neque etiam omnis *causa anceps*, hoc est, ambigua, cujus eventus est dubius, cum *magno discrimine* agitur; et mireris, hunc censorem veris tantologiis non offendi in aliis locis. Præterea nihil proficitur illa versuum ejectione, et hac verborum junctura:

..... Sive
 Conjugium queras, vel sacri in parte senatus
 Esse verba, seu tu magno discrimine causam
 Protegere affectas; te consule, dic tibi, etc.

Nam verba *te consule*, etc. non nisi ad causæ defensionem spectant. Omnia vero jungi voluit; nam illud *seu* ita aptissimum est, et ipse docet, modorum mutationem *queras, velis et affectas* usitatissimam esse et exemplis comprobata a Cort. ad Cic. Ep. ad Div. XII, 2, 7, et Munk. ad Hygin. f. 148. Quid igitur respondendum erit Hein. querenti: «scrupulos si eximero, ecquid erit pretii?» Meo qualicumque judicio nihil erit, quod in hoc loco displicere possit, dummodo *poscat* legatur pro *poscit*, et verba hæc ita exponantur: *Figuratum.... velis, nec enim, neque etiam* (vid. Heyn. ad Virg. Ge. II, 104, et al.), *loricam et arma Achilles poscat Thersites*, homo qualis Th. fuit, in qua *se transducebat Ulixes. Accipitem tu causam seu cum magno discrimine protegere affectas* (conaris),... *te consule*, etc. Non deerunt *forte*, qui suspicentur, pro *seu* reponendum esse *si*; sed venustior est abrupta hæc dictio et affectui magis consentanea quam vulgaris: *si tu affectas, te consule*, etc. Eadem utitur Juvenalis passim, verb. caus. VI, 329, 330, ubi tamen et suppleri potest *si*, ut h. loc. — Vct. Schol. *se transducebat*, idoneum existimabat, transferebat. Ed.

VAR. 31. *Traducebat*, 13, 17—27, 45—50, 55—63, 65—69, 71—74, ut

* Conf. Tzetz. et Potter. ad Lycophr. v. 999.

ul. *traficere, trahere, transire, tradere*, de quo Donat. ad Terent. Phorm. pr. = *Transdere* veteres sonantius (et accuratius), quod nos levis dicimus *tradere*. Conf. Drakeb. et noa ad Sil. IV, 487. — *Ulixes* recepi ex 17—20, 23, 24, 58. *Ulyxes*, 14, 27, 46—48. *Ulissee*, 25. Vulgo *Ulysses*. Conf. supra ad IX, 65.

VAR. 32. *Ceu*, 46, 47, 49, 58, 66, 67. — Vulgo post *Ancipitem* colon, vel punctum ponunt, ut sensus sit: *in qua*, in ejus petitione, *Ulixes se traducere*, se præbebat *ancipitem*, incertum, metuentem, ne non obtineret (ita Ach.); vel *in qua*, qua indutas, fecit dubium intentibus, unus Achilles esset aqve revixisset; vel denique se præbuit modeste ambigentem, su arma Achillis etiam peteret, illique dignus ac par esset. Sed quis eo sensu dixit *se traducere*? aut *in qua*, pro, in cujus petitione?

VAR. 33. *Tunc consule*, 21. — *Qui sis* revocavi ex 11, 14, 15, 17, 19, 20, 27, 50, 58, 64. Vulgo legitur *quis sis*; vide ad XV, 119. *Quid sis* vetustus Codex Heinii, qui id probavit illustravitque exemplis in Comm. ad Ovid. Ep. Her. XII, 31. Sed *esse aliquid* alio sensu dicitur, qui ab hoc loco alienus est. Vide supra ad I, 74.

NOT. 33. *Te consule*, te ipsum interroga, vel te et vires tuas excute, explora, et dic tibi, qui, qualis, sis (quo sensu *in sese descendere*, et *secum habitare* dixit Pera IV, 23 et 52); utrum sis *orator vehemens*, gravis et acri verborum actionisque genere ad permovendos animos idoneus; hoc est præclarus, *non mediocris*, vel infimæ notæ rabula, ut *Curtius* Montanus (vid. ad IV, 107), et *Matho* (vid. ad I, 32), *buccæ*, rabulæ, fastuosi caudidici ac ventosi, vel, ut verbis vet. Schol. utar; jactantiaculi, qui tantum buccas inflant, et nihil (graviter et apte vel accomodate ad persuadendum) dicunt. Sic fere *buccam loquacem vetuli cinardi* dixit Martial. I, 42, 13, et *hominem duræ buccæ* Petron. 43. Conf. supra ad III, 35, et Var. Lection. et Crammer, pag. 427. Ed.

VAR. 34. *Publius* pro *Curtius*, 18. — *An Matho*, 11, 14—27, 45—50, 55—63, 65—69, 71—74. *Meta*, 19. — Vulgo post *Matho* punctum ponunt junguntque *Buccæ Nascenda est mensura tuæ*, ut sit sensus: explores et notis faciundæ modum vimque eloquentiæ; vel ut proverbii loco dictum sit: scias, quousque possis et liceat buccam inflare, vel diducere fauces. *Bahrd* vertit: *Man muss, wie weit das Maul sich sperren lässt, verstehen*. Sed nostra distinctio huius dubie antefenda; vid. Comm.

VAR. 35. *Mensura tui*, 13. *Buccæ Nascenda est mensura tuæ*, 10, 11, 20, 24, 25, 45, 56, 60—62, 63, 64—69, 71—74. *Buccæ Nascenda est mensura suæ*, 14—19, 21, 23, 27, 46, 48, 49, 57. *Tuæ* et *suæ* etiam plerique Codd. Paria, sed *sua* Put. et *sui* XIV alii, et quidem optimi, Alex. Mazaria. I, Thuan. I; Colbert. II; Fauchet., Senat. et Pith. *Nascenda est mensura rei* forte vet. Schol. cujus glossa est: «Consideranda in omnibus rebus est mensura uniuscujusque rei, et si ad hanc sufficit, sic eam debemus assumere. — Vid. Crammer, p. 427. En.

NOT. 35 seq. Præclarum præceptum! Conf. VI, 358, seq. et Ca-

sanb. ad Pers. VI, 25 seq. — *Mensura sui*, modus virum suarum et facultatum.

VAR. 37. *Non*, 16. *Nec*, 10, 14, 15, 17—20, 22, 23, 27, 45—49, 54—55, 68, 69, 71, 73, 74. — *Multum*, 73. — *Cupias mullum*, 10, 11, 13, 15, 47, 54, 58. *Cupias nullum*, 64. *Copias*, 24.

NOT. 37. *Mullum*, piscem pretiosum et grandem; vid. ad IV, 15 seq. et V, 92 seq. *gobio*, hoc est, pretium gobionis, vel quo ematur *gobio*, seu *gobius*, *κοβίος*, *cobio*, vilis pisciculus,¹ ut *asini*, *ovis* et *boves* in *erumena* apud Plautum, *Asin.* III, 2, 44; *Truc.* III, 1, 10, et Pers. II, 5, 16. — *In locustis et erumena*; vid. ad vs. 26.

NOT. 38, 39. Conf. ad VI, 129. — *Ære paterno*, patrimonio, ac rebus, re familiari. — *Mersis in ventrem*; unde homo gulosus ac prodigus vocatur *gurgis*, et *vorago patrimonii*, vel *barathrum macell.* Hinc et lepide *venter* dicitur h. loc. *capax* omnium bonorum, *fenoris*, *argenti*, etc. quem quasi vorat ac deglutit. *Feneris*, pecuniæ, fenere et dātæ et acceptæ.

VAR. 40. *Fensis*, 45, 65. — *Fæneris*, 18. Ego *fæneris* scripsi pro vulg. *fænoris*, ab ant. verb. *feo*, hoc est, gigno, creo, procreo, facio, unde *fenus*, *fetus*, *secundus*, *femina*. Conf. Cellar. Orthogr. lat. tom. I, pag. 234, ed. Harles. In media vero voce *e* pro *o* substituendum esse, intelligitur ex verbis deriv. *fenebris*, *generatio*, *generator*, *generare*, *generatrix*, *generatorius*. Similiter *pigneribus* pro *pignoribus* posui supra IX, 141, ubi vid. Var. Lect.

NOT. 41. *Argenti gravis*; vid. ad IX, 141.

NOT. 42. *Talibus a dominis*, helluonibus, *novissimus*, postremo (conf. ad VI, 356), *exit*, oppigneratur aut venditur, *annulus aureus*, insigne equitum (conf. Mart. II, 57, 7, 8; VIII, 5, 2, et Apul. Apol. p. 322, 21, ed. Elm.); unde *digito nudo*, imminuto censu equestri; nam constitutum erat, ne cui jus annulorum (sen annuli gestandi) esset, nisi cui ingenno ipsi, patri avoque paterno sestertia CCCC census fuisset, — Plin. XXXIII, 2, seu 7. — *Pollio*, decoctor forte is, de quo Plin. IX, 10, sen 13. «Testudinum putamina secare in laminas lectosque et repositoria his vestire Carvilius Pollio instituit, prodigi et sagacis ad luxuriam instrumenta ingenii.» Conf. ibi Hard. et supra ad IX, 6.

VAR. 44. *Non funus*, 19, 21, 45.

NOT. 44, 45. *Mors præmatura* et *acerba* minus metuenda est *luxurie*, hoc est, luxuriosis hominibus, quam *senectus*, et morbis et fame laborans, quæ gravissima est helluonum et helluationis pæna; nisi sensus est: mors in infantia vel in juventute luxuriosis minus metuenda est,

¹ Gsll. *goujon*, ant. *bouleros*; vid. Hard. ad Plin. IX, 57; Athen. VI, 44, et VII, 85, ed. Schweigh.

quam senectus. Nam mors infantium dicebatur *acerba*, juvenum *immatura* et senum *naturalis*. Conf. Virg. *Æneid.* VII, 429; Senec. *Epist.* 123, et Kirckman. de Fun. Rom. I, 4 extr. — *Cineres et funus* pro morte.

VAR. 49. *Cum vertere*, 28. — *Ad ostia*, vel *Ostia currunt* (scil. inde navigaturi; vel quia oppidum olim amœnissimum fuit), 14, 15, 16, 60, 65, 67, 74, 77. *Ad Hostia currunt*, 19, 23, 24, 25, 27, 45—50, 55, 56, 58, 59, 61—64, 66, 68, 71, 72, 73, et multi Codd. Paris. Conf. Comm. ad VIII, 171.

NOT. 46—49. *Hi plerumque gradus* sunt, quibus isti perditæ gulæ homines ad inopiam perveniunt et fidei violationem: primum *conducunt*, hoc est, fenere accipiunt, *Romæ pecuniam*; deinde *eam* *caram dominis* ejus, hoc est, creditoribus vel feneratoribus ipsis, non sine gaudio primum, et deinde dolore id videntibus, *consumunt*; tandem, *ubi paulum et necia quid*, forsân vel ferme nihil, *superest*, et jam auctor feneris, fenerator, *pallet*, timet, ne fenus cum sorte perdat, *vertunt* *solum* patriæ et sponte in exilium abeunt: nam *qui volunt panam aliquam subterfugere, aut calamitatem, solum vertunt, hoc est, sedem ac locum mutant*, Cic. pro Cæc. c. 34. Lepide autem poeta dicit, eosdem *currere*, festinaute patriâ cedere, ne a creditoribus comprehendantur, et se conferre *Baias*, propter loci amenitatem et delicias, quo b. loc. referuntur *ostrea*, quæ ibi capiuntur. Conf. ad III, 4; IV, 141, et VIII, 86. Vetus Schol. = *Baias*, ubi major est luxuria, ubi et reliquam, si est, pecuniam devorent.*

VAR. 50. *Est non legitur* in 25, 27, 46—49, 54—60, 66, 68, 69, 71, 72, 73. *Tibi pro est*, 62, 63, 67, 74. *Ibi* (hoc est, Romæ) conj. Labia.

NOT. 50. *Cedere foro*, creditores frandare, jam, nostris temporibus, non est deterius, non magis ignominiosum habetur, quam ex media et æstuosa Urbis regione migrare in suburbanam et frigidiorē. — *Cedere foro*, ut apud Sen. Ben. IV, 39, idem quod Galli dicunt *faire banqueroute*: nam in *foro* argentariorum erant tabernæ, et res pecuniaria perscriptione, transcriptione, etc. tractabatur; unde negotiatores in *foro* (Germ. *Börse*, Gall. *la bourse*) *versari*; et contra *foro cedere* dicuntur¹.

VAR. 51. *Esquilias*, 19, 23, 24, 60, 65, 72. *Æquilias*, 17, 27, 48, 61—64, 68, 71, 73. Conf. supra ad III, 71. — *Suburra*, 18, 19, 27, 46—49, 58, 61—69, 71—72, 72; vid. supra ad III, 5.

NOT. 51. *Esquilias*, quæ *gelida* dicuntur V, 78, regionem Urbis infrequentem et fere desertam. — *Subura ferventi*, oh situm, vel potius maximam populi frequentiam; vid. ad III, 5.

¹ Conf. Ernesti elav. Cic. voc. *forum*. Nonnulli *forum* h. loc. pro tota urbe, cujus frequentior est locus, po-

situm putant: quod minus linguæ, quam h. loc. congruit; nam mox sequitur *migrare et patriam fugere*.

VAR. 52. *Patria*, 17, 20. — VAR. 53. *Circensibus* : una..... *gutta*, 47, 48, 64.

NOT. 52, 53. Hoc tantum dolent, quod aliquamdiu Circensibus ludis carent. Facete de insana ludorum spectandorum cupiditate, qua Romani ardebant; vid. ad III, 223.

NOT. 54. *Non gutta sanguinis*, nihil ruboris, hoc est, pudoris, nullum ejus vestigium. Conf. ad X, 300.

VAR. 55. *Fugientem*, 14, 16, 18, 22, 24. *Et fugientem*, 10, 15, 19, 21, 25, 27, 48, 50, 54—67, 74.

NOT. 55. Qui pauci hodie sunt, quos puderet malefactorum et infamiae; *pudorque* jam tantum non omnibus ridicula res videtur, et prorsus ex Urbe effugeret, nisi pauci essent, qui eum quasi retinerent. Confer ad VI, 19.

VAR. 56. *Pulcherrima visu*, 46, 47, 48.

NOT. 56 aeq. Poeta jam ad *Persicum*, amicum suum, nobis ignotum, quem ad cenam vocaverat, se convertit: Cognosces hodie, utrum iis, quae de frugalitate pulcherrime dixisse ac praecepisse videri possim, etiam vita et mores mei congruant. Conf. ad Satir. II, princ. et not. Crammeri in vet. Schol. pag. 429. Ed.

VAR. 57. *Perfice*, 25, 46, 47, 48, 57, 58. Ita sexcenties librarii corrupe-
runt nomina propria. — *In vita*, 11. — *Nec moribus*, 10, 11, 14—18, 20,
22, 28, 24, 27, 45—50, 54, 55, 62—64, 68, 71—74. — *Aut re*, 22.
Ut re, 16.

Experiete hodie, unumquid pulcherrima dicta,

Persice, non praestem, invitate, et moribus et re,

conj. Schurzfl. putans, versum duriores librarii displicuisse, ideoque ab iis varie esse mutatum. Sed talem versum placuisse poetam, quis sibi persuadeat?

NOT. 58. *Sed potius laudem siliquas*, victum tenuem ac pauperum (conf. Hor. Epist. II, 1, 123, quem etiam imitatus est Pers. III, 55), quum tamen *occulbus* sim *ganeo*, clam popinas frequentem et domi gulosis sim. *Siliquae* vel legumina et propr. eorum folliculi, quales pisa, fabae, lupini, etc. habent (Gr. *lobol*, Gall. *des gousset*), vel fructus arboris silvestris, seu ficus Aegyptiae (*καρπώτια*, unde fructus *καρπών*, Gall. *carobes*, seu *carouges*), quo non tantum sues, ut apud nos glandibus, sed etiam servi et infimae conditionis homines alebantur¹. — *Pulvis*, vid. ad VII, 185, et imprimis XIV, 171.

¹ Vid. Harduin. ad Plin. XIII, 8, Hieron. P. I, pag. 708; Casaub. ad
sen 16; XV, 24, sen 26; Salmas. Pers. III, 55, et Schlensneri Lexic.
Exerc. Plin. pag. 459, 460; Bochart. N. T. voc. καρπών.

VAR. 59. *Pueris in nure*, 24. — *In aure*, 2—5, 10—27, 45, 50, 56, 57, 59, 60, 64, 65, 70, 74—77. *In aurem*, 1, 81. Vetus scholion ita legendum videtur: «*Coram aliis*, id est, ante alios, ut frugi videar, *pultes* aut legumina jubeo parentur tibi; *in aurem puero alia dico tibi parari. Silignas*, id est, parcatem: nam proprie *siligna* est, qua legumina continentur.» *In ore*, 46—49, 54, 55, 58, 61, 62, 63, 66—69, 71, 72, 73. *In arce*, ed. Farnab. et al.

NOT. 59. *Coram aliis*, palam, vel clara voce, ut alii id audiant, meque frugalem existiment. — *Dictum puero*, parari afferrique mihi jubeam; — *in nure*, clam et insurrans. Conf. Hor. Sat. I, 9, 9, 10; — *placentas*, dulciaria, cibum delicatesorem; quem quomodo paraverint Romani, docet Cato, R. R. 76, ubi vid. intpp.

NOT. 60. *Convivon mihi promissus*, qui te mihi convivam futurum promissisti: Schol. Qui invitatur ad cenam et se venturum promittit, dicitur *promittere* (se venturum) *ad aliquem*, seu *ad cenam*; *condicere vero cenam alicui* et simpl. *alicui* vel *aliquo ad cenam* (Germ. *sich zu Gaste bitten*), qui denunciat, se ad cenam venturum.* — Vid. Crammer, pag. 430. Ed.

NOT. 61. *Habebis Evandrum*, me pauperem et frugalem hospitem, et *venies Tirythius*, aut *minor illo hospes*, a me hospitio ita excipieris, ut olim ab Evandro Hercules aut Æneas. Poeta memor fuit loci Virg. Æneid. VIII, 100 seq. et 359—369; ubi agitur de paupere Evandro, qui Herculem et Æneam hospitio exceperit. De Evandro vid. *Creuzer's Symbolik*, tom. II, pag. 426, 489. Æneas hospes illo, Hercule, *minor* quidem virtute et rebus gestis, et *ipse tamen contingens cælum*, Deos, sanguine, propinquitate; originem, et paternam et maternam, a Diis repetens: ut apud Sil. VI, 627, et VIII, 293 seq. Sensus est: Si Evander rex hospitibus, a Diis oriundis, frugalem dedit cenam, non lautiores a me expectabis.

VAR. 62. *Contingit*, 10, 11, 14, 16, 21. *Continges*, 45.

NOT. 63. *Alter, Æneus, aquis; alter, Hercules, flammis ad sidera missus*: nam Æneam veneranda Numici Unda, in qua, vel juxta quam in prælio periisse dicitur, Deum caelo misit Indigetem, abluto omni, quod in eo fuerat, mortali, ut utar verbis Tibull. II, 5, 43, ubi vid. Heyn. Herculis autem, *fulgente sacratis ignibus Oeta*, *ingentem animam rapuere ad sidera flammæ*, Sil. III, 43, 44, ubi vid. not. Conf. Luciani Hermotimus, e. 7. (φασὶ τὸν Ἡρακλῆα ἐν τῇ Οἰτῇ κατακαυθέντα θεῶν γενέσθαι καὶ γὰρ ἰκνέως, ἀπεβαλὼν ὅπλοισιν ἀνθρώπαιον εἶχε παρὰ τῆς μητρὸς καὶ καθαρὸν τα καὶ ἀκέραιον σῆμα τὸ θεῶν διακαρνεῖσθιν ὑπὸ τοῦ πυρὸς, ἀνέπατο ἐς τοὺς θεοὺς.)

VAR. 64. Pro ornata Schrader conj. *portata*, Jacobs *corrata*, hoc est, sta-

* Vid. intpp. Phædr. IV, 24, 15, et Hotom. ad Cic. Rosc. Com. g.

diose conquista: Manso toll. Virg. *Æneid.* I, 195, et VIII, 180, *onerata*, id est, dapes, non operose conquista, et in macellis *accumulatæ*, sed inemptæ et domi natæ.

NOT. 64. *Ferula*, quæ tibi apponentur; vid. ad I, 94: *ornata* vid. Var. Lect. — *Macellis*, ut VI, 40, ubi vid. not. — *Dapibus mensas onerabat inemptis*, Virg. Georg. IV, 133.

..... Bene erat, non piscibus urbe petitis,

Sed pullo atque hodo.

Horat. Sat. II, 2, 120, ubi similis descriptio frugalis cœnæ legitur.

NOT. 65. *De Tiburtino agro*, ubi forte Juvenali villa fuit. — *Veniet*, afferretur inferetque in triclinium.

VAR. 66. *Hardulus*, non *hardulus*, 27, ut in optimis Codd. Virgilii, Ovidii, Prop. et al. Conf. Var. Lect. L. IV, 19. — *Ex*, aut potius *e toto grege mollior* melius videbatur H. Valesio. *Et toto grege mollior* conj. Heins. ad Ovid. Fast. IV, 758, quia per frequentem lavationem lana reddatur mollis. Sed mollities ac teneritas carnis, non lanæ, h. loc. designatur.

NOT. 66. *Toto grege mollior*, cui caro mollior est et tenerior, quam ulli bædulo totius gregis. — *Inscius herbar*, lactens, qui adhuc herbam non contigit, Schol. et Grammer, pag. 431. Ed.

VAR. 67. *Humilis virgas ausus*, 15.

NOT. 67. Qui nondum tentavit *mordere*, carpere, *virgas salicti*, salicis, vel salices. — *Salicti humilis*, conf. Virg. Georg. II, 434 seq.

VAR. 68. *At pro et*, 16.

VAR. 69. *Leget*, 14.

NOT. 69. *Asparagi montani*, silvestres, minns delieati, quam hortenses; vid. Plin. XVI, 36, seu 67, et XIX, 8, seu 42. — *Villica*; vid. ad IV, 77. — *Quos legit villica*, ut apud Martial. I, 56, 11; IX, 61, 3, et X, 48, 7 seq.

VAR. 71. *Servata*, 73.

NOT. 71. *Ova ealentia torto ferno*, hoc est, recentia, modo sunta e nido ealenti, qui ex torto ferno conflatus fuit; — *matribus*, gallinis.

NOT. 72. *Uvæ variæ servabantur modis*, et inde *ollares*, *pensiles*, etc. dicebantur; vid. Colum. XII, 43; Varr. R. R. I, 54; Plin. XIV, 1; XV, 17; XXII, 1; Apic. Art. coq. I, 17; Didymus, Geop. IV, 15.

NOT. 73. *Signinum pyrum*, sic dictum a Signia (hodie *Segni*), Latii opp. et Rom. colonia, ut al. *testaceum* a colore; vid. Plin. XV, 15, seu 16; Cels. II, 24; IV, 19; Colum. V, 10, 18. Idem oppidum celebre fuit opere Signino et vino austero, quod ventri sistendo adstringendoque adhibebatur; vid. Plin. XIV, 6, et XXXV, 12. — *Pyrum Syrium*, seu Tarentinum, species Falernorum, e Syria primum allata et nigri eo-

170 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

loris ¹. — *De corbibus* *isdem*, omnia promiscue, quod simplicitatem deuscat; Prat.

NOT. 74. *Mala æmula*, cæstantia cum *Picenis*, quæ etiam prædicat Hurat. Sat. II, 3, 272, et 4, 70.²

VAR. 75. *Non*, 14, 17, 24. — *Pulvere* pro *frigore*, 20.

NOT. 75. *Postquam auctumnum*, auctumnalem succum, et pericula *crudi succi*, crudum noxiumque succum vel humorem, quem, quum recentia essent, per auctumnum habuerant, *frigore* biemis *siccatum*, exhaustum et exsuctum. *posuere*, deponere, amiscere. Vocem *auctumnum* poeta ipse adiectis verbis *crudi pericula succi* explicavit.

VAR. 76. *Suci* pro *succi* substitui ex 17, 18, 23, 24, 45; vid. supra ad V, 24. *Sicci*, 22.

ANAL. 77—119. Præclara prisce Romanorum simplicitatis frugalitatisque descriptio, quam vs. 120—129, excipit non minus venusta magnificentie elegantieque senioris ævi imago: quæ comparatio deinde vs. 129—180, continuatur, et lectorem mirum quantum delectat. Conferant hanc deliciarum studiosi VI, 186 seq. XIV, 160 seq. Horat. Od. I, 12, 33 seq.; II, 5, 10—20; III, 6, 17—48; Ovid. Fast. I, 197 seq. et Prop. IV, 1; et not. Crammeri, pag. 432. En. — *Senatus*, senatorum.

NOR. 78 seq. Hæc notissima ex Valer. Max. IV, 3, 5; Plin. XIX, 5, seu 26, extr. Sen. Cuns. ad Helv. c. 10, al. Conf. supra ad II, 3. Eadem de C. Fabricio Luscinio tradit Sen. de prov. c. 3. — *Oluscula* pro vilissimo cibi genere, ut ap. Hurat. Sat. II, 2, 117. Conf. Ammiani Epigr. XX, in Brunck. Anal. tom. II, p. 388. Notanda etiam h. l. epitheta *parvo* et *brevibus*.

NOR. 80. Bene vilitas ciborum exprimitur, etiam comparatione temporum. Conf. Pers. VI, 40. — Servi autem ergastularii pedibus vincti, etiam quam opus in agro facerent. Conf. Ovid. ex Ponto I, 6, 31, 32 (ex quo loco verba quedam petita videntur); Plin. XVIII, 3, et Lips. Elect. II, 15.

NOR. 81. *Meminit*, quia ante servitutem non parce consueverat vivere. — *Quid sapint*, quem, b. e. quam bonum saporem habeat, ut infra vs. 121: *Nil rhombus sapit*, et Germ. *es schmeckt nach nichts*, vel *mella herbam*

¹ Vid. Plin. XV, 15, seu 16; Colum. V, 10, 18; Macroh. III, 19; Martial. V, 79, 13; Iutpp. Virg. Georg. II, 88, et Bodæus a Stapel ad Theophr. IV, 4, pag. 329.

² Pira Picentina laudat Plin. XV,

15, seu 16, ubi Harduin. notat, *æmula Picenis* pira h. loc. designari. Hæc itaque verba ad præced. retulit: quæ ratio panno durior est. Olivas quoque et pæces Picenos laudat Mart. XIII, 36 et 47.

sapiunt (Plin. XI, 8), et similia, ubi verbum *sapere* vel propr. de sapore, vel de odore adhibetur. (Conf. intpp. Phadr. III, 4, 3.) — *Fulva* anilla in deliciis erat Romanis, et magis quidem ejectitia, extracta utero matris pręgnantis, *ἐκβολαίος, ἐκβολή;* *μάρμα ἐκβολαίος;* ejecto per abortum partu, quam porcaria, partu edito legitimo tempore ac nascendi modo. Conf. Apicius, de Re culin. VII, 1; Plin. VIII, 51, et XI, 37, seu 84 (ubi vid. Hard.); Martial. VII, 19, 11; XIII, 56; Horat. Epist. I, 15, 41, et inpr. Athen. III, 17, 21, 22 (51, 57—59), pag. 96, et 100 seq. — *Fulva popinæ*, delicate pręparata in popinæ, diversorio gulosorum hominum, *calidæ*, ubi perpetuo ignis est in foco et cibi parantur. Conf. ad VIII, 168.

Nor. 82 seq. Annotatio Casaub. ad Athen. I, 10, p. 13, est: ~ Satis constat tam ex sacris quam aliis literis, primis temporibus, ignota hominibus carnum manducatione, tantum in honorem numiuis mactari solitas hostias. Piguit postea mortales olerum et τῆς ἀπόρου τροφῆς: itaque cępere et ipsi carnibus vesci, sed parce initio et fere non nisi salitis. — *Sicci*, fumo exsiccati (vid. ad VII, 119) *terga suis*, ut mox *lardum*. — *Pendentia* in carnario non procul a foco e *crate* lignea et *rara*, non densa, ut vento aerique magis pervia essent; ut *rara*, vel *parva* tibi *curva craticula sudet ofella* in Martial. XIV, 221. Veteribus non, quales nobis sunt, carmini erant et cellę fumariz, sed fumus per fores et fenestras emittebatur, quapropter res fumo condiendę aut tigillis suspendi solebant, ut a rusticis nostris, aut in summa ædium parte locari, quę vinorum pręcipue servandorum ratio erat. — *Terga suis* et capita, sale fumoque durata, ut diu reservari possent, cibi vulgares erant et rustici. Conf. Horat. Sat. II, 2, 117 seq. et Crammer, pag. 433. Ed.

Nor. 83. *Festis diebus pro in festos dies*, locutio parum Latina, nisi forte *apponenda* subaudias; H. Vales. Sed conf. Æn. I, 207, et similia passim obvia.

VAR. 84. *Ac*, 60. *At*, 25, 56, 57, 59. *Tuæ* *majorum aliquis* audacter emend. Schrader.

Nor. 84. *Cognatis ponere*, apponere in mensa, *lardum natalitium*, die natali, vel quod eo die apponi solet in epulis, quę in illo parantur.

VAR. 85. *Novam*, 24. — *Daret*, 11, 14, 16, 17, 20, 24. — *Carnem*, 19 a m. pr. 20, 21, 22, 45, 49.

Nor. 85. *Accedente*, addita tantum, *nova*, recenti vel alia, *carne*, si quam dabit hostia, si forte mactaretur vel ab ipsis, vel a magistratibus:

¹ Conf. VI, 321; VII, 119; Colum. XII, 53, inpr. Macrobi. Sat. VII, 12; Heins. ad Ovid. Met. VIII, 647,

et Fast. II, 645; Gesner. ad Script. Rei. Rust. in Ind. voc. *carnarium*, Barma. ad Petron. c. 96, 135, 136.

* immolatarum enim ab his hostiarum exta ad quaestores aerarii delata venibant; sacrificiisque populi Romani tum deorum immortalium cultus, tum etiam hominum continentia inerat, * Valer. Max. II, 2, 8.

NOT. 86 seq. Clarissimi quoque homines *ad has epulas*, tamquam lautissimas, *maturius solito ibant*, ut largius diutiusque genio indulgerent, et quia ingenti cupiditate tam delicati cibi ardebant. — *Imperii castrorum*, militaribus. Alii ad titulum Imperatoris referunt. — *Solito maturius*, ante horam nonam, Schol. (vid. ad I, 49). Τῆς ἑβδόμης, Lindenbr. (vid. ad III, 67.)

VAR. 89. *Ereptum*, 21 a m. pr. 56, 60.

NOT. 89. Priscis temporibus procures civitatis agrum colebant, et opere rustico delectabantur, unde et prima cognomina orta, Fabiorum, Lentulorum, Ciceronum, Seranorum, Pisonum, Pilumnorum; quod notum ex Plin. XVIII, 3—5; Colum. in Præf. et aliis. — *Ereptum*, humeris sublatum, a monte domito, a colle vel agro montano, quem subegit ligone et aratro (conf. Martial. IV, 64, 33, et Virg. *Æn.* IX, 608), *ligonem referens domum*. En venerandam priscorum civitatis procerum imaginem!

VAR. 90. *Alii pro autem*, 15. *Ante pro autem*, 25, 46, 47, 48, 58.

NOT. 90 seq. Quamdiu Roma timuit Censores, horumque censura severa fuit, simplices quoque fuere eorum victus et suppellex. — *Tremere* aliquid, seu aliquem, docte dicitur passim.¹ — *Fabii*, Cato, Scauri et *Fabrizii* h. l. clarissimorum Censorum nomina. Septem, quod sciam, *Fabii* fuere Censores: M. Fabius Ambustus, ann. Urb. CCCXC (vid. Pigh. Ann. tom. I, pag. 274); Q. Fabius Maximus Rullianus, ann. CDXLIX (Liv. IX, 46; Valer. Max. II, 2, 9; Aurel. Vict. de Vir. Ill. c. 32); Q. Fabius Gurgus, Maximi Rulliani filius, ann. CDLXXIII (vid. ad VI, 266, et Pigh. Ann. tom. I, pag. 431, 432); Q. Fabius Maximus Verrucosus Cunctator, ann. DXXIII (Pigh. Ann. tom. II, pag. 107); M. Fabius Buteo, ann. DXII (Pigh. Ann. tom. II, pag. 66); Q. Fabius Max. Servilianus, ann. DCXXVII (Valer. Max. VI, 1; Pigh. Ann. tom. III, p. 33); Q. Fabius Max. Æmilianus Allobrogicus, ann. DCXLV (Pigh. Ann. tom. III, pag. 130). Non male vetus Schol. * *Fabium* (nam ita legendum pro *Fabricium*, ut sit Q. Fabius Maximus Rullianus, collega P. Decii in censura, qui cum eodem consul fuit et certamen de provinciis habuit teste Liv. X, 24) Censorem dicit, cui in *Censura Maximi* nomen obvenit, qui luxuriam reipubl. damnans a collega P. Decio postulavit, ut aut ipse, quemadmodum ei videretur, mores hominum emendaret, priorum Censorum negligentia perditos, aut pateretur se revocare pris-

¹ Vid. Burm. ad Valer. Flacc. V, 530, et Heins. ad Claudiang. in Rufin. II, 125.

num civitatis statum: quorum si neutrum faceret, minitatus abdicaturum se eum magistratu. Decius ergo exterritus permisit, ut, quemadmodum vellet, remp. administraret, se consentiente. — Cato h. l. est M. Porcius Cato, Tusculanus, *Censorius* ac *Sapiens*, et vulgo *Cato maior* vel *Priscus Cato* dictus, acerrimus nobilitatis adversarius, cujus frugalitas notissima et celeberrima ob severitatem censura, quam ann. DLXIX, gessit. vid. Liv. XXXIX, 40—44; Plut. Vit. Cat. et Pigh. Ann. tom. II, pag. 251, 310 seq. et 425. Hinc et *durus*, hoc est, *severus*, h. l. et Martialis. XI, 2, 1, *Triste supercilium durique severa Catonis Frons*, dicitur. — E. Scaurus clarissimus M. Æmilius Scaurus, qui princeps Senatus, Censor, ann. DCXLV, his Consul, ann. DCXXXVIII et DCXLVI, et auctor legis cibariæ fuit, et Æmiliam stravit viam pontemque Mulvium fecit. Vid. Ernesti clav. Cic. et Pigh. Ann. tom. III, pag. 126. — De Fabricio Censore vid. ad IX, 142; et Crammer, pag. 435. Eo.

Var. 91. *Rigidaeque pro postremo*, 7, 10, 14—27, 45—50, 54—69, 71, 72, 73, et omnes Codd. Paris. *Rigidus* passim dicitur *severus*, et ipse Censor Ovid. Art. II, 664. Sed hoc loco langueret, quia cum *lynon* *severos* jungeretur, cujus voc. interpretamentum redolet: tamen invito *Ruperti* ntrumque retineo. Eo.

Not. 92. Hæc referri possunt ad censuram Fabii ac Decii, de qua vid. verba vet. Schol. supra ad vs. 90, adscripta, et C. Claudii Neronis ac M. Livii Salinatoris, ann. DXLIX, de qua vid. Liv. XXIX, 37; Valer. Max. II, 4, et Pigh. Ann. tom. II, pag. 217.

Not. 93 seq. Illis temporibus nemo sollicitus fuit de lecto testudine exornando, aliaque suppellectilis magnificentia comparanda. Poeta memor h. loc. fuisse videtur nobilissimi de laudibus vitæ rusticæ loci apud Virg. Georg. II, 462 seq.

Var. 94. *Oceani* omnes Codd. Paris. tribus exceptis recentt. qui *Oceano* habent; quod mireris: nam *in Oceano fluctu*, 9, 16, 23, 25, 27, 41, 43, 46—49, 55—60, 65, ut infra vs. 113. *Litore ab Oceano*, in 7, 14, 16, 17, 19, 20, 22, 25, 41, 43, 45, 49, 55—57, 59, 60, 83. probb. Grægæ, Plathnerro, Lips. Epist. Quæst. IV, 25, et Heins. ad Claud. de Nupt. Hon. et Mar. vs. 8. Non ignoro quidem, substantiva sæpe pro adjectivis poni, sed nun nisi ea, quæ proprie sunt adjectiva, si perpauca exceperis exempla, quæ vitiosam aspiciunt lectionem; vid. Heins. loc. laud. et ad Ovid. Her. II, 74; III, 100; IV, 12; IX, 86; XIV, 19; iupr. XV, 83; ad Ovid. Met. III, 729; ad Claud. B. Gild. vs. 407; ej. laud. Silice I, 121; ad Petron. c. 35; Drakenb. et nos ad Sil. I, 173; II, 45; III, 387. *Océanus* autem unquam adjective dicitur. Dubia certe sunt exempla, quæ laudantur, Tac. Hist. IV, 12; Cæs. B. G. III, 7, et Ampel. I, quibus locis *mare Oceanus*, et in quarto casu *mare Oceanum* dici videtur, ut *Rhenus amnis*, etc. Conf. Ernesti ad Tac. loc. laud. Alia exempla, ex Avieno, Pithæi Catal. et Venant. Fortunat. Ep. III, 23, et Carm. VII, 2, ab

Heinsio excitata ad Claudian. loc. laud. tum ex recentt. petita sunt scriptoribus, tum librariorum forsitan aecordie, aut stupori debentur.

Nor. 94, 95. «Testudines tantæ magnitudinis Indicum mare emittit, ut singularum superficie habitabiles casas integant; atque insulas Rubri præcipue maris his navigant cymbis..... In Phœnicio mari haud ulla difficultate capiuntur, etc.» Plin. IX, 10, sen 12. «Testudinum pntamina secare in leninas lectosque et repositoria his vestire Carvilius Pollio instituit.» id. ibid. c. 11, qui lib. XXXIII, 9, seu 51, tradit, Carvilius, Equitem Romanum, paulo ante Sullana tempora vixisse. Conf. de testudinibus ac supellectile, inpr. lectis testudineis, quos Clemens Alex. χιλιόπους πεποικυμένους κλίτας et Lucianus κλίνας ἀπὸ χιλιόπους ἰσθμῶν; appellat, VI, 80, et Plin. II. cc. et XXXII, 4.*

Var. 95. *Et nobile*, 10, 14, 16—24, 45.

Nor. 95. *Trojanensis*, ut sup. I, 100, ubi vid. not. — *Fulcrum*, spondam. vid. supra ad VI, 22. Lecti triclunares præcipua supellectilis pars.

Nor. 96. *Nudo latere*, vulgo exponunt: sine fulcro, ad quod discumbentes se inclinent; sed rectius Schol. non ornata (testudine vel argento aurore) sponda. — *Frons*, anterior pars lecti et altior ad caput, *ærea*, lamina æris obducta: quod unicum fuit *lecti*, et quidem parvi (conf. III, 203), ornamentum.

Var. 97. *Vite conj.* Heuvin. ob verba Hygini, in Comm. laudata. Sic poeta *vite coronati* fuerit dixit pro *vite alligati*. Sed epitheton vile etiam aptissimum est h. loc. vid. Comm. Malus tamen reponere *coronatis ostendebat*, scil. convivis, ut supra V, 36, ubi vid. Comm. *Coronata*..... *avellæ*, emend. Scoppa Collect. I, 27; coll. Pallad. II, 35, 16. «Omnia semina horti, vel agri feruntur ab omnibus malis ac monstris tuto servari, si agrestis cucumeris tritis radicibus ante macerentur: item equæ calvaria, sed non virginis, intra hortum ponenda est, vel etiam asinæ: creduntur enim sua præsentia fecundare quæ spectant», et Colum. X, 344. *Hinc caput Arcadiæ nudum ante fertur avellæ* (nam ita legendum putabat pro *Arcadiæ*..... *aselæ*) *Tyrrhæus fixisse Tages in limite rursi*. Hæc vero superstitio, ab Etruscis profecta, ab hoc loco aliena est: nam amuletum illud in agris ponebatur, non in lectis conviviisque, et poeta noster id agit, ut doceat, quo diverso ornatu lecti prisca et suis temporibus fuerint instructi. Nugantur itaque interpretes tantum non omnes, qui suspicantur, prisca homines in ipsis cœnasse agris, et, qui in lectis ibi discubuerint, spectasse sibi invicem ostendisse caput asellæ vel avelli, in agrorum limitibus suspensum.

Nor. 97. Hujus ritus causam Ferrarius Elect. II, 26, jam recte petiit

* Ad quæ loca vid. Harduin. Conf. ad Poet. Lat. min. tom. III, pag. 406, etiam Sen. Ben. VII, 9, et Wernsdorf. et tom. IV, pag. 657.

ab Hygino fab. CCLXXIV, pr. ejus loci lacunam ita supplevit: « Antiqui nostri in lectis trichliniaribus in fuleris capita asellorum vite alligata habuerunt, significantes quod pampinos prærodendo putare vites docuerit, atque ita vini suavitatem invenerit. » Conf. Muncker. ad h. l. Huic conjectura favet Pausan. II, 38. Τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἐν Ναυπλίου λεγόμενα ἐς τὸν ὄνον, ὡς ἀπὸ πικρῶν ἀμπέλων κλέμα ἀφαιρούμενον ἐς τὸ μᾶλλον ἀπείργει τὸν καρπὸν, καὶ ὅνος οἶνον ἐν πείρᾳ πιπτεσκέναι διὰ τοῦτο ἴσται, ἀπὸ ἀμπέλων διδάξας τεμνέτω, παρὶς οὐκ ἀξιόλογα ἡγούμενος. *Frons* itaque lecti ostendebat, videntum præbebat *caput aselli*, effugiem capitis asinini, in ea expressam vel potius caput vite alligatum; quod vite ornamentum erat, si *clavo* illi ac *nobili fulero* comparatur. — *Frons* autem h. l. designare videtur fulera lecti in anteriore ejus parte; quod ex Hygino l. l. probabile sit. — *Coronati* sertis, puto, non panibus, ut in sacris Vestæ, de quo vid. Ovid. Fast. VI, 311, et 319 seq. Sed vid. Var. Lect.

Var. 98. Abest a 14.

Not. 98. *Ruris alumni*, rustici infantes; vivi, opinor, non efficit.

Var. 99. Præstiterit: *Quales ergo cibi, talis*, etc.

Not. 99. *Tales ergo*, tam simplices erant, *cibi*, de quibus vid. supra vs. 77 seq. Conf. Var. Lect.

Var. 100. *Tum*, 17, 20, 21, 22, 24.

Var. 101. *In*, abest a 16.

ANAL. 100—108. Priscis temporibus miles capta urbe eximia vasa, quorum ignorabat pretium, frangebat, ut inde equorum armorumque ornamenta, quæ sola curabat, conficeret vel eorum fragminibus ac cælaturis equos et arma ornaret De eo vid. verba Polybii apud Strabon. pag. 381. Quam rudes artium Romani adhuc fuerint ante excidium Corinthi, vel ex eo intelligitur, quod de Mummiō referunt Vellei. I, 13, et alii. — *Græcas artes*, sculpturam, picturam aliasque artes, a Græcis potissimum excultas. — Vid. *Cramer*, pag. 436. En.

Not. 101. *Prædarum in parte*, quam sorte acceperat.

Not. 102. *Magnorum Artificum*, quales VIII, 102 seq. laudantur.

Not. 103. *Phalæxæ* propr. equi, deinde et equitum aliorumque (etiam cursorum ap. Petron. c. 28, pag. 106), ornamenta, quæ tamen qualia fuerint, parum constat, nisi forte non minus vera, quam perspicua est eorum descriptio in Panciroli notitia dignitatum imperii Orientis (in Grævii Thes. Ant. Rom. tom. VII, pag. 1396): « Aliæ purpureæ teniæ dorsa ac pectora collaque equorum complectuntur: pro fasciis aureæ phalæxæ cernuntur, quæ sunt ovales orbiculi et auro distincta lora. »

¹ Vid. ad X, 134, not. 48; Cerda et Heyn. ad Virg. *Æneid.* IX, 359; Ernesti Clav. Cie. Lips. Mil. Rom. V, 17; Duker. ad Flor. pag. 52; Heins.

NOT. 103. *Gauderet*, lætaretur quasi ac superlætaret. Præclare sensus tribuitur equo, et sic præstantia ornatus designatur, quam et equus intelligit. Male plerique commentatorum ista interpretantur: ut equus phaleras haberet.

NOT. 103 seq. Caelatura vel galearum vel clipeorum patria et origo aut historia majorum rerumque ab his præclare gestarum exprimi solebat.

NOT. 104, 105. Res fabulosa et vel tironibus nota. Eadem adumbrata in clipeo *Æneæ*. ap. Virg. *Æu.* VIII, 630 seq. cujus loci venusti Juvenalis memor fuit. — *Romulex ferre, lupæ, geminos Quirinos*, hoc est, *Romulum Remumque*, lactantis.

VAR. 105. *Et geminos*, 22, 61—69, 71—74. — *Sub rume* (hoc est, mamma lupæ) ingeniose conj. Barth. Ableg. crit. II, 2. *Rumis*, seu *ruma* et *rumen* antiquo voc. dicebatur mamma, et hinc sicut *Ruminalis*, ad quam insantes expositos fuisse vulgo tradunt (vid. Varr. R. R. II, 2, 20, 11, 5; Festus voc. *Ruminalis*, Plin. XV, 18, seu 20, et ibi Harduin. et Juvenalis ante oculos habuit Virg. *Æneid.* VIII, 631 sqq. — *Sub rupe Quirini* (ut in colle *Quirini*, hoc est, Quirinali, apud Horat. Epist. II, 2, 68) suspicari possis. *Quirinos* certe *geminos* paulo durius et improprie dixit poeta, si verum est, *Quirinum* esse nomen propr. Romuli, idque post *Antiochum* demum ei datum. Sed *collis Quirinalis* longe abest a Tiberi, ad cujus alveum expositi Romulus Remusque, et vera notio atque origo nominis Quirinali, quod etiam Romulo puero, *Jano*, *Augasto* et *Antonino* ab Ovid. Fast. III, 41; Macrobi. I, 9; Virg. Georg. III, 27, et Prop. IV, 6, 21, tribuitur, ipsis Romanis parum cognita videtur fuisse ac perspecta.

NOT. 105. Cf. Var. Lect. — *Imperii Rom. fato* ac fortuna ita ferente, ut lupa mammas præberet pueris, conditoribus tantæ urbis. — *Sub rupe*, juxta petram aquas vomentem, teste Dionys. Hal. lib. I. Conf. Cerdà ad Virg. *Æneid.* VIII, 620. Pro rupe vulgo memorant sicut *Ruminalem*; de qua vid. Hard. ad Plin. XV, 18, seu 20.

VAR. 106. *Hac*, 22. *Et*, 16, 21. — *Venientis*, 1, 11, 16, 70, 75, 76, 77, 81, 82, et tres Codd. Paris. (in his Pot.), scil. vel ad Iliam, ut cum ea concumberet, vel ad suos liberos, quos lupa albat. Illam interpretandi rationem proposuit vet. Schol. hanc Grangæus. Utrique dura est, atque contorta, at durior ellipsis præp. cum: *venientis cum elypeo et hasta*. H. Valesius legendum putabat *effigiem in elypeo venientis*. Nonnulli coniungunt: *effigiem Dei in elypeo et hasta ostenderet*. Sed quomodo *cassidæ* *caelata* (nam hoc subjectum est, non

et Borm. ad Ovid. Met. VIII, 33; Inapp. Petron. 55, et Suet. Ner. 33; Tig. Sab. p. 350, 363, 438, 457, ed. pr. Vid. Drak. et nos ad Sil. I, 407, Drakenb. et nos ad Sil. XV, 255; Bött. 415; VIII, 385 seq. et XV, 682.

miles) effigiem Dei in clypeo et hasta ostendere potest? Pro *venientem* legitur *fulgentis* in 10, 12, 14, 15, 17—27, 45—50, 54—69, 71—74, et XXXII MSS. Paris. nuda illud restituit Ach. Sed haud dubie hæc est emendatio, quæ e margine in contextum irrepit. Displicet etiam hoc verbum, quoniam mox sequitur. Poeta fortasse scripsit *minitantis*.

VAR. 107. *Prudentisque*, 72. *Pendentesque* (de lupa) *deos*, Romulum Remunque ostenderet hosti scil. admoto scuto emend. Lips. in Anal. ad Mil. Rom. lib. III, Dial. 2. Facere etiam, qui legendum putarent *Perdentisque Dei*, ut *perdens Deus* h. l. *perituro hosti* opponeretur.

NOT. 107. *Dei*, Martis, parentis Romuli et sic populi Rom. — *Pendentis* vox obscura, quam Britan. interpretabatur: in summa casside expressi: nam quæ alta sunt, *pendere* dicunt poetæ. Conf. ad VII, 46, et h. l. Var. Lect.¹ — *Perituro hosti*, venuste et apte ad virtutem militis adumbrandam.

VAR. 108. Post va. 109 posuit Ach. quia eo loco legitur in 7, 24, 17, 20, et vetustiss. Codd. Paris. et plane abest ab 11, 13, et III MSS. Paris. et languet post illa va. 110 seq.

NOR. 108. Conf. Casaub. ad Suet. Cæs. c. 67.

VAR. 109. Abest ab 21. *Farruca*, 10, 12, 17—20, 23, 27, 46, 47, 49, 54, 64. *Serraea*, 60. *Sarraca*, 48. — Post *catino*, non post *tunc*, distinctionem posuit Ruperi, præeunte vet. Schol. Sed nos simplicius. Ed.

NOR. 109. *Ponebant*, apponebant olim, *farrata* cibaria, cibos e farre, pultem (vid. ad VII, 185, et XIV, 171), in *catino*, vase fictili, *Tusco*: nam fictilia Tusca, et præcipue Arretina, erant nobilissima; vid. Martial. XIV, 98; Intpp. Pers. II, 60, et Hard. ad Plin. XXXV, 12, seu 46. — Quædam exstant hodie sub hoc nomine, *vares Etrusques*: quæ antiquarii nuperi, fursan ex levibus argumentis, contendunt esse indistincte et omnia Græca; — Ach. — Vid. *Crammèr*, pag. 436. Ed.

VAR. 110. *Tum*, 22. *Nunc*, 16.

¹ Vetus interpres MSS. a Rigaltio laudatus: « quasi ad ierum se inclinantis. » Sic fere *proni aurige in verbera pendunt* apud Virgilium *Æneid.* V, 147, et al. Sed *pendere* non simpliciter ponitur. Lubinus exponit: sculpti in clypeo, qui e sinistro militis humero dependet. Addison (*Reisen*, *deutsche Uebers.*, pag. 249), et Spence. (Polymetis Dial. VII, p. 77) ex nummis: ad Rheam Sylviam se demittent-

tis, ut cum ea concubat, et in sere pendentis. Lessingius (Laocoon VII, pag. 81 seq. ed. sec. ubi illos refellit): incerti, dubii, vel communis, coll. Servio ad Virg. *Æneid.* XIII, 118 (« Dii communes sunt Mars. Bellona, Victoria, quia hi in bello utrique parti favere possunt »), ut innatur, vietorius proprie potius virtuti tribuendas esse, quam dubio auxilio dei, modo his, modo illis partibus faventis.

178 VARIAE LECTIONES ET NOTÆ

NOT. 110. *Omnia, quæ tunc temporis possidebant homines, parve contenti et beati, ita comparata erant, ut iis invidere possis, si lividulus sis, si vel paululum ad invidiam proclivis sit animus.*

NOT. 111—116. Dii quoque ipsi, quum minus luxuriosi essent homines, magis erant propitii, et vel vatum loco imminetia præsumtiant pœla. Sensus est: homines paucis contenti longe religiosius vivebant, multoque cariores erant diis; felicius vivebant et securius: quidquid enim homini contingit nobis, prisca loquendi ac cogitandi ratione Diis tribuitur. Conf. loca præclara Sen. Consol. ad Helv. c. 10, et Epist. 31, extr. «Deos finges non auro, non argento: non potest ex hac materia imago Deo exprimi similis. Cogita illos, quum propitii essent, fictiles fuisse.» Martial. XIV, 178; Tibull. I, 10, 19 seq. et Lucian. Contempl. tom. I, pag. 505, ed. Reitz. — *Tempiorum*, Deorumque majestas erat præsentior, magis propitia: nam dii favent et auxilium præstant, quum adsumt. Conf. ad III, 18, in Var. Lect. Cerdæ et Heyne ad Virg. Ecl. I, 43, et Georg. I, 10.

NOT. 111—114. «M. Cædicius de plebe nunciavit tribunis, se in nova via, ubi nunc sacellum est, supra ædem Vestæ, vocem noctis silentio audisse clariorem humanâ, quæ magistratibus dici juberet, Gallos adventare;» Liv. V, 38. Conf. ibid. c. 50; et Crammer, pag. 437. Ed.

VAR. 113. *Litore et oceani*, 46, 48. *Litore ab occiduo* rectius forsitan 6, iudicio etiam Pulm. et Schnrzi. *Litore ab oceano*, 65, et alii; vid. sup. ad vs. 94.

NOT. 113. «Invisitato atque inaudito hoste ab Oceano terrarumque ultimis oris bellum ciente,» etc. Liv. V, 37.

VAR. 114. *Vox his parum comoda est. Hos reposuit Marshall*, adjecta hac nota: «*Hos*, id est, Gallos adventantes et in Italiam irruentes: *monco* enim duplicem regit accusativum.» Præstiterit hic, Romæ, ut sensus sit: vox deorum Romæ præsentium, non oraculi peregrini, monuit nos.

NOT. 114. *His*, ex his templis. Alii: *his rebus*, hoc modo; et Ach. de *his*, de adventu Gallorum. Conf. Var. Lect. — *Monuit nos*, ut periculum, quod instaret, caveremus; quod erat officium sacerdotis. Ed.

NOT. 115. *Rebus Lotiis*, reipublicæ Romanæ, imperio Romano, ut *res Romanæ*, *Asiæ*, *Agamemnoniæ*, *Illic*, etc. ap. Virg. et al.

VAR. 116. *Felatus* conjectura in marg. Cod. Almelov.

NOT. 116. Confer ad vs. 111, ad III, 18 seq. VI, 343 seq. Plin. XXXIV, 7, seu 16; XXXV, 12, seu 45, 46; Valer. Max. IV, 4; Ovid. Fast. I, 201, 202. — *Nullo violatus Jupiter auro*, vid. supra ad III, 20. De Jove Hammonæ Lucan. IX, 516 seq.

Pauper adhuc deus est, nullis violata per ævum
Divitiis delubra tenens; morumque priorum
Numen Romano templum defendit ab auro.

Hæc feliciter imitatus est Nostras *Lafontaine*, in principio carminis elegantissimi, quod inscripsit; *Philémon* et *Baucis*. Sic fingitur Philemon ipse Jovem et Mercurium sub viatorum vestibus latentes alloqui :

« Saluez ces pénétrés d'argile :

« Jamais le ciel ne fut aux humains si facile,

« Que quand Jupiter même était de simple bois;

« Depuis qu'on l'a fait d'or, il est sourd à nos voix. » Ed.

NOT. 117 seq. Piscis temporibus mensæ conficiebantur e uicibus aliisque arboribus vernaculis vulgaribusque, uou e citro, quæ arbor louge, ex Mauritania, petebatur; vid. ad I, 75, et 137.

VAR. 118. *Hos*, 10—24, 27, 45—50, 54—69, 71—73. *In usus*, 10, 11, 12, 16—24, 27, 48, 54—69, 71—74. Utrumque etiam exstat in omnibus fere MSS. Paris. et restitutum est a nobis pro: *hic lignum stabat ad usus*, quos in aliis libris legitur; vid. Comm. *Hoc lignum stabat in usus*, Cod. Pat. *Hoc lignum stabat ad usus*, Cod. Alex.

NOT. 118. *Hos in usus*, ut mensæ inde conficerentur. — *Lignum*, nux, *stabat*, erat, ut passim *stare* et ἰστάναι pro *esse*.¹

VAR. 119. *Decerpserat*, 11.

NOT. 119. *Annoiam*, quæ hiuc facile *dejici*, seu subverti poterat. — *Eurus* pro quovis vento vebementiori.

VAR. 120. *Et*, 21, a m. pr. 46, 47, 48, 58. *Sed*, 21, a m. sec. — *Tunc*, 64.

NOT. 121. Exquisitissimi etiam cibi nullum saporem habere videntur, eos fastidiunt luxuriosi homines, *nisi*, etc. Sic *ventrem invitant pretio* (appetitum excitant rebus pretiosissimis) ap. Claudian. XX, 329, et *renovant per damna famem* ap. Petron. 119. Conf. Horat. Sat. II, 2, 21; Petron. 55, ibique intpp. — *Nil sapit*, vid. supra ad vs. 81. — *Rhomus*, vid. ad IV, 39. — *Damæ*, Αἰθιοπίας δειπνάδης, diversissimæ shiis, quæ Gallis *daimi*, nobis *Damirsche* dicuntur; vid. Ælian. H. A. XIV, 14.

VAR. 122. Pro *latos* poeta forte scripsit *citreos*, et illud epitheton margini adscriptum ex alio ejus loco sup. I, 137, in textum irrepsit. Conf. loca Lucani et Martialis, in Comm. adscriptis.

NOT. 122. *Unguentorum* et *rosarum* vel coronarum usus in conviviiis notissimus.² — *Latos orbes*, meusas grandes et rotundas; vid. ad I, 137, et b. l. Var. Leet. — *Orbes sustinet grande ebur et pandus sublimis*, hoc est, pes altus sen fulcrum eburneum, cælatum in pardi hiantis figuram,

¹ Vid. Heyn. ad Virg. *Æneid.* I, 546; VII, 553, et Barm. de Jove Fulgerat. c. 14, pag. 322 seq.

² Vid. ad IX, 128, et intpp. Horat. Od. I, 5, 1; 38, 3; II, 3, 13 seq. 7, 22; III, 14, 17.

dentibus ex illis, elephantinis, quos *mittit*, etc. Conf. ad III, 205; Plin. XII, 5, et loca simil. Lucan. X, 144; Martial. II, 43, 9, 10; IX, 23, 5; XIV, 89, et gr. Τετραῖα; ἰσχυρότερος dixit Lucian. in Somn. Rotundæ mensæ, fessæ πενέστες; fuere, quadratæ vero tripedes nec ita in pretio et tenuioribus relictæ, Hennin. Conf. Lips. Antiq. Lect. III, 1.

VAR. 124. *Nutrit*, 29. — Quos *mittunt castra Syenes* aspicari possis; vid. Comment.

NOT. 124. *Dentibus*, quos Pausanias et alii rectius *cornua*¹ appellant. — *Syene* opp. et penins. in Nilo et confinio Ægypti atque Æthiopiæ, sub canerî tropico (Ptol. IV, 5), hod. *Essuen* seu *Asvan* et *Assevan*, quo Juvenalis ablegatus dicitur sub honorificæ militiæ prætextu: nam tres ibi cohortes Romanæ præsidii causa excubabant (Strab. XVII, pag. 797), quæ *Castra* vocantur Plin. V, 9, seu 10, ubi conf. Harduin. Hinc *portam Syenes* h. l. dici putabat Calder. Alii existimant, Elephantidem seu Elephantinam ins. et urbem vicinam (vid. Plin. et Harduin, l. l.) designari, quoniam ex ea et Æthiopia per Syenen, tamquam *portam*, in Ægyptum transitus, et illa ab elephantorum multitudine sic dicta sit; vid. ad VIII, 160.

NOT. 125, 126. * Elephantos fert Africa ultra Syrticas solitudines et in Mauritania: ferunt Æthiopes et Troglodytæ: sed maximos India, * Plin. VIII, 11. Hinc tiam præcipue laudantur *Indi dentes* et *Indum ebur*, verb. caus. Ovid. Met. VIII, 288; Catull. LXIV, 48, et Petron. c. 135. — *Mauri celeres*, ut fere omnes Africæ populi, verb. caus. Pœni (Sil. III, 232), Gætuli (Sil. III, 192 seq.), Autololes (ibid. 306 seq.), Æthiopes Troglodytæ (Herodot. IV, 183; Plin. VI, 29 seu 34), et alii. Conf. Lucan. IV, 677 seq. — *Mauro obscurior*, nigrior, *Indus* orientalis. Μαύρον Græcis obscurum dicitur. — *Concolor Indo Maurus*, apud Lucan. IV, 678.

VAR. 126. *Nabataeo* pro *Nabathæo* substituit ex 22. Ναβαταῖσι dicuntur Strab. XVI, pag. 779, Plinio et aliis. — *Belua*, non *bellua*, 17, 21, 22, 45, 49; vid. ad IV, 121.

NOT. 126. *Nabataei*, quorum μαρτόσα; fuit Petra, unde Arabia Petræa nomen accepit. Strab. XVI, pag. 779, et Plin. VI, 28 seu 33. Ex his quidam commigrarunt in Africam.² Elephanti autem dentes quovis fere biennio, ut cervi certo tempore cornua, *deponunt*, et, quoties id faciunt, plerumque recipiunt graviore crassioresque. Si fides habenda Plin. VIII, 3, seu 4, dentes *deciduos casu aliquo vel senecta defodiunt,.... circumventique a venantibus impactos arbori frangunt, prædaque se redimunt.*

¹ Vid. Drakenb. ad Sil. XVI, 206; Intpp. Plin. VIII, 3 et 10; Broekhus. ad Prop. II, 23 (al. 31), 12.

² Plin. XII, 20, seu 44. Conf. Diod. II, 48; Joseph. Ant. Ind. I, 12, 4; Relandi Palest. pag. 90.

NOT. 127. Facete poeta deridet luxum. — *Hinc*, quum mensæ sunt citreæ, et pes earum eburnens, *surgit*, crescit, *orexis*, ὀρεΐς (ab ὀρέγειν, appeto), appetitus ciborum; ut apud Lamprid. in Heliogab. 29, extr. «Amabat sibi pretia majora dici earum rerum, quæ mensæ parabantur, orexiu convivio hanc esse asserens.» Conf. vs. 16, et ad VI, 428.

VAR. 128. *Bilis* revocavi ex 10—22, 25, 27, 45—50, 54—69, 71—74, 77, et XXXIV MSS. Paris. *vires*, 23, 24, 70, 75, 76, 82, et Cod. Pnt. Sed illa lectio difficilior est et doctior, hæc emendationem sapit. *Virus* conj. Lindenbr.

NOT. 128. *Bilis*, ut *improba ventris rabies*, vel *rabies edendi* de lupo, qui *asper et improbus ira sævit in absentes oves*, apud Virg. *Æneid.* II, 356, et IX, 63. Præteus: «*Stomacho bilis*, velut ira ad cibos devorandos. Porro famem irritari constat bili stomachum vellicante.» Schurzfleischius: «In Cod. meo additur scholium *amaror*, qui videlicet escas faciat delicatas.» Conf. Var. Lect. — *Pes argenteus* non majoris nunc æstimatur, quam *annulus ferreus*, cujus usus priscis temporibus honorificus fuit; vid. Plin. XXXIII, 1. Nunc eburnei tantum mensarum pedes in pretio sunt, ut aurei annuli.

NOT. 129. *Ergo*, quum tam delicate nunc et luxuriose vivatur.

NOT. 130. *Caveo*, non invito ad cœnam. — *Qui me sibi comparat*, qui postulat, ut in suppellectilem et cœnam non minores, quam ille, sumptus faciam, et *superbus* nunc frugalem despicit.

VAR. 132. *Necque tessellæ*, 16.

NOT. 132. *Tessera et calculi*, vel latrunculi ex ebore, quorum etiam mentionem faciunt Prop. II, 24, 13, et Martial. XIV, 12, al. 14.¹

VAR. 134. *Quum tamen his nulla*, 13. — *Nec tamen*, 16. *Nulla opsonia unquam*, 16. *Unquam ulla*, 10, 19, 23, 45. *Ulla* abest ab 27, 46, 47, 58. — *Fient*, 19. *Fiant*, 13. — Ceterum *opsonia* (ὀψώνια) scripsi, non *obsonia*.

NOT. 134. *Ossea*, non eburnea. — *His*, vilioribus cultellis, cibi sunt *ranciduli*, ingratis saporis; vid. ad VI, 185. — *Opsonia*, vid. ad IV, 64. *Non secatur peior*, pejus; vel: gallina non peior est et fit, si his cultellis *secatur*.

VAR. 135. *Et ideo*, 13. *Haud ideo*, 15, 25, 27, 48, 54, 55, 57—68, 71—73. — *Pejus*, 24. — *Secatur*, 14, 16.

NOT. 136—144. Cf. V, 120—124, et ibi not.—*Structor*, vid. ad V, 120.

NOT. 137. *Pergula*, magistri in pergulis docentes, et quidem h. loc. artem sciendendi cibos. *Pergulae* magisteriales erant cellulae, seu diætræ

¹ Conf. Casaub. ad Theoph. Char. V, 4, et Wernsdorf ad Poet. Lat. min. tom. IV, pag. 408.

propendentes in ædium parte inferiore vel editiore (unde ὑπερῶα), in quibus artifices opera sua, ut populo innotescerent, exponebant venalia, aut omnium artium professores, pictores, ludimagistri et artifices, eas publice ducebant.¹ — *Trypheri doctoris*, clarissimi structoris, seu carpentoris et scissoris, qui pergulam in Subura (vs. 14t) habebat, ibique artem fercula sciendendi tradebat discipulis. Nota C. Valesii est: «*Trypherus*, nomen videtur fictum a luxu (τρυφερός, delicatus, mollis, a τρυφή), aut certe alicujus ævo suo celebris coqui: *pergula* autem fuit tantum appendix ædificii, in publicum spectans, Gall. *échoppe*; ob id artifices et magistri minus noti in pergulis opera sua proponebant, aut docebant, ut innotescerent.»

Nor. 138. *Sumen*, cibus delicatior, mammæ suillæ, post recentem partum exsectæ et lactis plenæ. Conf. Martial. XIII, 44, et Plin. XI, 37, seu 84, extr. ibique Hard. — *Pygargus*, vel lagopus, vel caprea Libyca (gazella), a clavisibus albis, πυγαί; ἀργαῖς, sic dicta.² Aquilæ etiam genus (*vultur albicollis*, Linn. *Jean le blanc*, Gall.) a cauda albicante πύγαργος appellatum.³ — Jannensis notavit numerari inter animalia comestibilia, Denteron. XIV, pigargon vel pigargum. Ed.

Nor. 139. *Scythicæ volucres*, quæ a Phaside, Colchidis fluvio, *Phasianæ* seu *Phasini* dicuntur, quod ibi abundant, vel inde ab Argonautis primum sunt advectæ.⁴ Colchidis (hodie Mingrelia) fines a geographis ant. late extenduntur; sed multo latius fines Scythiæ, cui vicinam faciunt alii Colchidem. — *Phanicopterus*, genus avis, quæ habet *pinna*s (πτύγα) colore phœnicio; semper in aqua est, abundans in Africa: hujus rostrum tam prolixum est et curvum, ut, nisi merso capite, aqua in os ipsius non possit intrare; Schol. — *Nomen debet quæ rubentibus pennis*, Mart. III, 58, 14. Ejus lingua et cerebellum præcipui saporis.⁵

Nor. 140. *Oryx*, caprea unicomis et bisulca, in *Gæstulia*, Africæ regione.⁶ — *Lantissima cæna*, facete, quoniam non nisi simulacra cibo-

¹ Vid. Harduin. ad Plin. XXXV, 1; sen 36, 12; Intpp. Suet. Aug. c. 94; Salmas. ad Script. Hist. Aug. tom. II, pag. 733.

² Vetus Schollon h. loc. est: «*Pygargus* fera est specie cervi, quæ retriores partes *albas* habet: ideo et *pygargus* dictus est, quia Græce *nates* πυγαί dicuntur (et *album* ἀργόν). *Pygargus* (etiam) avis genus, quæ *lagopus* (ita leg. pro *clagatopes*, et de lagopode vid. Plin. X, 48, et Intpp. Martial. VII, 86, 1) appellatur.» Vid. Plin. VIII, 53, seu 79, et X, 8; Æ-

lian. H. A. VII, 19; Bochart. Hieroz. III, 20, tom. I, p. 902, et Spanhem. de Usu et Pr. Num. Diss. III, p. 156 seq. ed. sec. et Crammer, p. 440. En.

³ Vid. Aristot. H. A. IX, 41; Plin. X, 3, ibique Harduin.

⁴ Conf. Mart. XIII, 72, et Wernsdorf. ad Petron. c. 93, in Poet. Lat. minor. tom. III, pag. 70.

⁵ Conf. Martial. XIII, 71; Sueton. Vitell. 13; Plin. X, 48, sen 67 et 68, ibique Hard.

⁶ Conf. Martial. XIII, 95; Ælian. XIV, 14; Plin. II, 40 et 46; VIII,

rum sunt, etsi lautissimorum. Eadem cœna dicitur *ulmea*: nam scissores seu carptores, artem atruendæ mensæ dapiumque rite scindendarum docentes, utebantur simulacris ciborum, ex ulmo aliove ligno confectis, quorum singulæ partes connexæ erant filo, aut leviter conglutinatæ, ita ut vel obtuso cultello (*hebeti ferro*, nisi *hebeti* dictum pro hebetato scissione) possent dividi, et sic tirores membrorum reperire juncturas, ac scite partes distribuere aut carpere discerent: quod non sine sonitu fiebat (unde *sonat*) in *Subura*, quoniam multæ ibi erant structorum perculæ. ¹ De *Subura*; vid. ad III, 5.

VAR. 141. *Suburra*, 11, 18, 27, 47, 49, 61—69, 71, 72, 73. *Subura* in reliquis; vid. ad III, 5.

VAR. 142. *Frustum*, 10, 11, 12, 19, 21—25, 27, 45, 49, 54, 57, 58, 61, 62, 63, 65—69, 71, 72, 73, 75, 76, 77, 82, et plurimi Codd. Paris.

VAR. 143. *Et rudis*, 11, 20, 77.

VAR. 144. *Furtis*, 11, 17, 20, 22, 59, 70, 75, 76, 77, 82, et optimi Codd. Paris. *Frustis*, 21, 24, 45. *Frustis*, 10, 11, 14, 15, 16, 18, 19, 23, 25, 27, 46—50, 54—58, 60—69, 71—74, et VII MSS. Paris. quod plerique interpp. probant, ut sensus hujus loci sit: *tirunculus noster non novit frustum capreae subducere*, scite domere aut abscindere, *imbutus frustis ofellas*, solitus ofellas tantum carnis in frusta concidere. Sed hæc sententia languet; nam plura jam, quam opus fuerat, de arte scindendi dixerat poeta vs. 136—141. Præterea voc. *frustum* modo præcessit, neque necesse est *ofellas*, et quidem *exiguas*, in *frusta* concidi. Priestiterit certe verba, *exiguæ frustis imbutus ofella*, ita interpretari: solitus in domo et mensa mea non aves videre, aut feras, scite scindendas, sed ofellas tantum carnis, quæ, ut verba Mart. X, 48, 15, mea faciam, non ageant

53 seu 79; X, 73, seu 94; XI, 46, seu 106, et ad hæc loca Hard. *Oryx* animal minus, quam bubalus (vel buculus, ut emendat *Crammer*), quem Mauri *Uncem* vocant; ejus pellis ad cetras proficit, acuta Maurorum minor; Schol. — Vid. *Crammer*. En.

¹ Conf. ad V, 121, et *Valesiana*, p. 196. Vetus Schol. *ulmeam canam* ad codices laiocum, ex ulmis plerumque confectos, referebat. Non male autem Grangæus putabat, a doctoribus illis discipulos *ulmis* cæcos esse, si quando cibos non apposite sciderint, hosque *ulmorum* ictus, per totam *Suburam* resonantes, facere *cœnam* *ulmeam* vocari, quod, quum edidice-

rint apparatus cœnarum, *cœnam* primi, sed *ulmeam* prægnataverint. Structores certe, vel scissores in domo, et convivii nobilium divitumque Romanorum servi erant, et servi tum *ulmeis* plerumque virgis (vid. Plant. in Asin. II, 2, 74, 96; in Rud. III, 2, 22; in Epid. V, 1, 20; in Amph. IV, 2, 9, et al.), tum in *Subura* sæpe flagris cadebantur (conf. Mart. II, 17). Sed h. loc. de institutione, non de supplicis agitur, et lautissima atque *ulmea cœna* omnino ad aves ferasque, ante memoratas, referenda est, nec *sonat* tantum, sed *edidit* etiam *ferro*. — *Crammerus* hic est consulendus; pag. 444. En.

ferro structoris. Mauson fartis scribendum esse dicit, et ex ipais verbis patere, quid sit *factum ofella exigua*, scilicet genus sarcininiis e reliquiis carnis variae et minutis coucisæ, quo *imbutus*, hoc est, a teneris assuefactus, delictioribus dapibus *mentus puer* (vs. 146) tam facile careret, ut frustum caprea et latus Afræ avis *subducere* ne in mentem quidem ipsi veniret. Enimvero, ut alia taceam, non facile cuiquam, nisi rusticum vite genus naturamque humanam ignoſcanti persuaderetur, bubulci pastorisque filios talibus fartis a teneris fuisse assuefactos, et iis ne Romæ quidem, ubi demens vix famæ servorum explebatur, in mentem venisse, delictiores cibos, a se ministratos, gustare. Ex occasione furta nasci, vel proverbialia docent, et quæ rari puero defuerat, quoties eam Romæ oblatam fuisse dicemus? Conf. Comm. ex quo patet, non sollicitandam esse vulgatam lectionem, in qua gravissimum vir doctus mendam sibi reperisse visus est. — Tamen retinui *frustis*, et sensum vulgarem in interpretatione recepi: quod mihi condonatum a doctissimo duce Ruperti precor. Eo.

Nor. 143—144. Neque etiam *tirunculus noster*, servulus, novit scite *subducere* furto partes delicatiorum ciborum, ut servi nobilium ditiorumque hominum, *rudis omnitemporis* et adhuc *imbutus* tantum, initiatus quasi huic arti furandi *furtis*, furto *ofella exigua*; nam *imbutus* h. loc. non est a teneris assuefactus, sed qui alicujus rei initium fecit; vid. Ernesti Clav. Cic. et Heyn. ad Virg. *Æneid.* VII, 543. Ita lucet hic locus, in quo alia et vulgaris hujus vocis significatus interpretibus, et mihi quoque fraudi fuit. Sic aptissima sunt omnia, irrisio servorum furantium, primum *tirunculi* furtum (rudes enim pastoris bubulcique filii Romæ mox corrumpuntur vitiorum illecebris), diminut. *ofella* (offula, frustulum carnis, panis, etc.), et epitheton *exigua*, quo adjecto vis augetur (ut V, 85, et al.); nam parva plerumque sunt vitiorum initia. Quorum si meminisset Manso, non dixisset: «quis est, quem non offendant tirunculus omnia frandis et furti expertus, idemque *furtis imbutus*?» neque depravasset, quæ corrigere voluit; vid. Var. Lect. — *Caprea*, caprea silvestris, damæ, etc. — *Afræ*, seu *Africanæ aves* et *volucres* (Hor. Epod. II, 53, et Petron. 93). Vocantur etiam *Libyæ volucres*, Martial. XIII, 45; *gallinæ Numidicæ* et *Africanæ*, Petron. 55; Colum. VIII, 2, p. et Varr. R. R. III, 9, 18, qui docet, eas grandes, varias gibbosas esse, Græcisque dici *μαλαγρίδες*; quibus tamen illas tantum similes esse tradit Colum. loc. laud. et a quibus eas discernit Snet. Cal. 22. Varroni adstipulatur Plin. X, 26, seu 38, ubi vid. Hard. qui præter alia docet, *Melesgridas* non esse nostras gallinas Indicas (*indianische, türkische, calecutische Hühner, Truthühner, Auerkühner, Puter*), quum his non conveniat descriptio illarum apud Athen. X, 24, et XIV, pag. 655 (attamen illa Varronis, Plinii et Colum.), et gallinæ Indicæ ab occidentali primum India seu America ad nos allatæ adeoque prorsus incognitæ fuerint veteribus. Cf. Bochart. Hieroz. II, t. 19.

Nor. 145. *Plebeios*, vulgares vilesque, *calices*, non pretiosos et multa arte conspicuos. De utroque genere poculorum vid. V, 29—48, et Martial. XIV, 93—96.

Vas. 146. *Porrigit*, 16, 21 am. pr. 60, 65.

NOT. 146. *Puer incultus, non ornatus, atque a frigore tantum, vel benetutus, crassa, scil. veste tectus.* — *Non Phryx aut Lycius, sed Italus et rudis, pastoris aut bubulci filius.* Conf. vs. 148, 151. et ad V, 56, *non petitus a mangone*, qui servos peregrinos et magno, scil. pretio reodit, quique, ut verbis Quintil. II, 15, atar, *colorem fuce et verum rubor inguini ingina mentitur.* Conf. Plin. X, 50; XXI, 26; XXIV, 6; XXX, 5, et supra ad V, 56 seq. — *Quum porcos* aliquid vini aut cibi, *porce latine*; nam servi mei sunt Itali, nec aliam calleut linguam, quam latinam; non græcam, cujus studium usumque delicatuli nunc homines affectant.

Vas. 147. *Non Lycius*, 21, 22. — *Aut a mangone petitus*, 18.

Vas. 148. *Quisquam erit et magno restitui ex* 10, 11, 12, 14—20, 23, 25, 27, 45—50, 54—69, 71, 72, 73, et X Codd. Paris. (Alex. Pnt. Mazarin. I, Thuan. I, Fanchet. et si.). *Quisquam erit in magno*, 70, 75, 76, 77, 82. *Non a mangone petus* *Quisquis erit magno*, 2, 21, 22, 24, 74, et XXV MSS. Paris. et its conj. Britan. nt aensns sit : quicumque puer erit, non erit acceptus et emptus a mangone divite, et magnum servorum numerum habente. Malim respondere : *Quisquam erit et magnus*, scil. statura, non pretio : nam proceri servi majoris quam parvi estimabantur; vid. ad III, 240, in Comm. — *Porcis*, 10, 12, 14—17, 19—27, 45—50, 54, 55, 57—69, 71, 72, 73.

Vas. 149. *Erectique*, 12, 61, 62, 63, 67—99, 71—74. *Tectique*, 47, 48, 64. *Rectique* in ceteris et 1.

NOT. 149. *Non idem habitus familie servorum in magnifica domo.* Cf. Lucan. X, 127 seq. Senec. Ep. 95, et de Brev. Vit. c. 12. — *Tonsi*, quales sunt rustici alique, qui parum curant cultum corporis; intonsa vero coma, hoc est, promissa, seu proluxa, decor juventæ. — *Capilli recti* vel horridi (*fruticantes* IX, 15), vel simplices, sine ornatu et arte, non crispati aut calamistrati et cirrati. Sic Sen. Ep. 95, dixit: *ne quis, cui rectior est coma, crispulis misceatur.*

NOT. 150. Contra apud Horat. Sat. II, 8, 70, *omnes Præcincti recte pueri comptique miuistrant.* — *Pexi*, deducti pectine, Schol. Conf. Heins. ad Ovid. Met. IV, 311.

Vas. 151. *Hic est pro est hic recepi* ex 10, 11, 14, 16, 17, 20, 22. Versus 152—161, vulgo ad *bubulci filium* referantur : unde editores tantum non omnes colon ponere post *bubulci* et *hædos* vs. 153. Hennisius autem distinctionem post *bubulci* plane sustulit, et post *hædos* punctum substituit pro colo. Sed *bubulci filius* boves potius, non *hædos* notus *tristis desiderabit*; et oratio fiet tersior molliorque, si iunxeris : *Suspirat longo, . . . ingenui vultus puer*, etc.

¹ Conf. Horat. Satir. I, 5, 31, et Ep. I, 18, 7; Heyn. Obs. in Tibull. I. 4, 38, et 7, 16.

186 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

(alius ac tertius, qui *vina dabit* va. 159). Ita quoque tres certo describuntur pueri poetæ, cui plures fuisse ex voc. *cunctis* va. 149, intelligitur.

NOT. 151. *Pastoris duri*, asperi moribus et ingenio. Conf. Var. Lect.

NOT. 152. *Suspirare aliquid* docte pro suspirando aliquid desiderare, Gall. *soupirer*: nam propr. dicimur *suspirare aliqua re* vel *in aliqua re* vel *propter aliquam rem*.¹ *Dulcedinem autem* vsa. 152—155 quis est qui non sentiat?

VAR. 153. *Tristis notos*, 31.

NOT. 153. *Casulam*, in qua natus est et educatus. — *Hædos notos*, quos acil. sæpe olim pavit.

NOT. 154, 155. Qui, quamvis servus, vultum, pudorem animumque non servilem habet, sed *ingenuum*, liberalem et generosum, qualis decet pueros *ingenuos*, hoc est, liberis parentibus natos, quos *ardens purpura*, prætexta, *vestit*, hoc est, prætextatos, vid. ad I, 78. — *Purpura* dicitur *ardens*, ut *igneæ* Valer. Fl. I, 427; *flammata*, Martial. V, 20, 2, et Stat. Achill. I, 297; *candens*, Horat. Sat. II, 6, 102; *mixto incensa auro*, Stat. Theb. X, 60. Quæ verba, ut Gr. αἰθρῆν, αἰθρῆαι et φλόγην, de fulgore coloris ac splendore purpuræ, auri, armorum, etc. sæpissime adhibentur.

VAR. 156. *Pupillares*.... *testiculos* vet. Schol. qui interpretatur: quales habent hi, qui patres non habent, scilicet tumentes in licentia pueritiae. Ita indubie legendum putabat C. Valens, quia *pugil* primam syllabam corripit, et expouit pueriles, juveniles. Sed hoc sensu vocem legere haud memini, et prima syll. voc. *pugil* anceps fuisse videtur. Produxit eam et Catull. XLII, 5. *Crammer* adsentitur Valesio, quia si *pugillares* admiseris, his eadem imago occurret: parum enim inter se distant *pugillares testiculī*, et *crassa inguina*: remota autem ab his *pupillaria*, vix pubescentia, adeoque nondum inflata. Ep. — *Raucus*, 16. *Draucus* non male, 58, 77, probb. Calder. Lubin. et Farnab. Sic apud Martial. I, 97, 11 seq.

Una lavamur; adplicit nihil sursum;
Sed spectat oculis devorantibus dracos,
Nec otiosis mentulas videt labris.

NOT. 156—158. Puer est simplex, purus et castus, neque turpia aliorum servorum officia præstat, vel obscæna novit. — *Pugillares*, pugilli, seu pugni instar *cramos*, prægrandes, *bilibres* VI, 372. Conf. Var. Lect. in *balnea*, vid. ad VI, 374, 375. — *Raucus* ex uimīs frequenti Veneris usu, quo vox enervatur et raucescit (vid. ad VI, 73, 74), vel potius quia eunuchus est, et jussu heri castratus; vid. ad VI, 368 seq. et 515.

VAR. 157. *Felandas*, 45. *Fellandas* conj. nonnulli.

¹ Vid. Broekhus. et Heyn. Obs. in Tibull. I, 6, 35, al. 7, 41; Mitscherl. ad Horat. Od. III, 7, 10.

Nor. 157. *Nec jam*, nondum, *alas*, earum pilos dropace vel volsellis *vellendos jam praeboit* alipilo, ne forteant oleantque hircum; nam per metam illi pili nondum excreverunt. — *Atque grandes*, virilitatis indicium XIV, 195. Non ei ante aetatem orti sunt pili sub alis, qui solent fruticari his, qui ante legitimam aetatem per libidinem viri fiunt; Calder. coll. Martial. XI, 23, 7. Non male!

Vaa. 158. *Cassa*, 22. — *Apposito*, 10. *Crassa nec apposito pavidus tenet inguina gutto* emend. Heins. ad Ovid. Ep. Her. VII, 100.

Nor. 158. *Gutto*, olei vasculo. vid. ad III, 263. — *Pavidus*, balnea intraturus, et voraces drauci oculos (Mart. I, 97, 12), veritus; Farn. *non pavidus tegit inguina gutto*, forte quia simplex est, neque novit, illorum ad aspectu libidinem excitari posse.

Nor. 159. *Fina* Tiburtina, non longe petita, aut transmarina. — *Diffusa* in cados. — *Lusit* in infantia.

Vaa. 161. *Una est atque eadem*, 25, 27, 46—50, 54, 55, 56, 58, 61, 62, 66. Est non exstat in 15, 57, 59, 60, 63, 64, 67, 68, 69, 71—74, 77. — *Magistri*, 22.

Vaa. 162. *Expectas*, 17 et al. Sed *fornitan* cum subiunctivo jungi solet a Jovense (conf. I, 150; V, 156; VIII, 213; XIV, 34) et aliis; vid. Heins. ad Ovid. Ep. Her. IV, 53.

Nor. 162—164. Forte et speras, Persice, illecebras libidinum, «ut (quae sunt verba Macrobi. II, 1), nos puella ex industria supra naturam mollior canora dulcedine et saltationis lubrico exerceat illecebris. » Nam in comessationibus fidicinae, tibicinae, sambucistrinae et cantrices esse solebant, meretrices, quae lascivis cantilenis et saltationibus (quarum tres modos Scaliger Poet. I, 18. refert, scil. *χυρνομένην*, *ἀδύα* et *ἀέκοντα*) convivas delectarent excitarentque in Venerem (vid. ad vs. 177). Quales tum temporis potissimum erant *Gaditanae* puellae. Conf. Stat. Silv. I, 6, 71; Athen. IV, 1, (3), pag. 129; Martial. I, 42, 12; I, 62, 9; III, 63, 5; VI, 71, 2 seq. inpr. V, 79, 26 seq. (in simili frugalis coenae descriptione:

Nec de Gadibus improbis puellae
Vibrabant sine fine prurientes
Lascivos docili tremore lumbos),

et XIV, 203, de puella Gaditana:

Tam tremulum crissat, tam blandum prurit, ut ipsum
Masturbatorem fecerit Hippolytum.

Notus autem est locus Liv. XXXIX, 6. «Luxuriae peregrinae origo ab exercitu Asiatico invecta in Urbem est. Ii primum lectos seratos, vestem stragulam pretiosam,.... Roman advexerunt: tunc psalteria, sambucistrinaeque, et convivalia ludionum oblectamenta addita epulis; epulae quoque ipsae et cura et sumptu majore apparari coepit. Vix tamen illa, quam tum conspiciebatur, semina erant futurae luxuriae.» Haec Juvenalis in

Sat. nostra passimque describit et perstringit. Quam solennis vero ille mos fuerit, jam ex eo intelligitur, quod Macrobi. loc. laud. tradit, ne philosophus quidem defuisse, qui psalteria in convivia intromitti jussuerint. Conf. et Gell. XIX, 9. — *Ut Gaditana puella incipiat prurire*, mollem lascivumque corporis motum edere, in *canoro choro*, in choro saltantium canentiumque puellarum; nisi *canorus chorus* est potius saltatio cum cantu juncta, ut *lascivus chorus* apud Tibull. II, 1, 88. ¹ — *Probatæ*, laudatæ et incitatæ *plausu* accumbentium, convivarum.

Not. 164. *Ad terram descendant*, terram pedibus, alte jactis, vel saltibus tripudiisque indecens, pulsant; *tremulo elune*, lumbis natibusque lascive motis et vibratis. ²

Not. 165. Quæ omnia sunt *irritamenta Veneris*, etc. Conf. mox ad vs. 168. — *Urticæ*; vid. ad II, 138.

Var. 166. *Et major*, 22. — *Ipsa*, 18, 27, 46—50, 54, 58, 64.

Not. 166. Hæc Gaditanarum crissatin saltatioque majori afficit voluptate ac libidine *alterum*, femineum, *sexum*; (vid. ad VI, 254.) — *Magis ille sexus extenditur* ad Venerem (ita vet. Schol.), erigitur, excitatur ad libidinem, vel potius intenditur (*kommt in Spannung*; Bakrdt.) et mox *urina movetur*, auribus atque oculis concepta, hoc est, irritatur semen genitale, libidine excitata auditu cantilenarum et visu saltationis lascivæ: ut VI, 63 seq. et Martial. XIV, 203. ³ — Alin sensu versus 166—8 cepit Heminus, cujus nota est: •Videtur poeta tangere murem beatiorum, qui acutissimas utriusque sexus alebant delicias in Venerem fractas, easque imbuebant omni libidinis arte, ut nimirum scientissime saltarent, ut suavissime canerent, aliaque libidinis incentiva nossent, ut constat ex Gell. XIX, 9. Sed tamen, ait Noster et indignatur, majorem isti Joves voluptatem capiunt ex Ganymedibus suis et Batyllis eorumque *πρωκῆ καλλιφωνίᾳ*.• Hennin adstipulantur *Dusanx* et *Achéintre*, qui h. l. ita exponit: •Lascivis saltationibus et cantilenis Gaditanarum puellarum aptis ad Venerem irritandam poeta opponit saltationes et cantilenas adolescentium, veluti ad excitandam libidinem divitum plerumque draconum et pathicorum aptiores et efficaciores. — *Majorem tamen ista voluptas sexus alterius*, masculini, quia in formosis adolescentibus Ganymedibus reperiuntur conjuncti saltationes lubricæ et motus lascivi, ejusque sexus

¹ Plerique h. loc. *prurire* dictum putant pro: pruritus libidinis exaltare, scilicet in conviviis; quæ ratio drior est. Confer tamen mox ad vs. 168.

² Lubinus et alii: ad terram procumbant, quasi ad sese stupratores

admissuræ, idque, ut magis intuentes enervas irritent, elune tremulo et erissante.

³ Conf. ad VI, 63 seq. et 314; Cassaub. ad Pers. I, 20, 21, et Lucian. Nigrin. c. 15, 16 (Opp. tom. I, p. 7n, ed. Schmid.)

clanes et lumbi scite *magis extenduntur*, moventur; quod verissimum est: nam in maribus firmiores et significantiores sunt gestus, motus corporis, quam in feminis. *

VAB. 167. *Indenditur* quidam, nescio qui, legunt, teste Prat.

VAB. 168. *Urina paratur*, 27, 46, 47, 48, 54.

NOT. 169—176. *Hæ nuge*, vanae deliciae et illecebræ libidinum, non humilis conditionis hominibus, quales nos sumus, sed nobilibus divitibusque aptæ vel sunt, vel esse putantur. — *Non capit*, non admittit, tamquam ipsi consentaneas. — *Audiat ille*, scil. dives, qui *pythimate lubricat orbem* vs. 173.

NOT. 170. *Testas* crepitacula seu crotala (κρόταλλα, Gall. *castagnettes*) ex piscium testaceorum testis et couchyllis, quibus Hispani potissimum Indicæque mulieres in saltationibus utuntur. ¹ Brodæus in Misc. IX, 17, et alii ita dici putant vasa testacea, parietibus et theatris infarta, ut exceptum spectatorum plausum cum harmonica quadam redderent; alii cymbala seu tympana; alii vero genus plausus, manibus planis et expansis editi sonumque collisarum testarum referentis. ² — *Cum verbis obscænis, quibus abstinet* adeo *mancipium nudum* (vid. ad VI, 122), meretrix vel prostibulum, in *olido stans* (vid. ad VI, 123) *fornice*, ut apud Horat. Sat. I, 2, 30. Conf. sup. VI, 131, 132.

NOT. 171. *Ille fruatur*, delectetur.

NOT. 172. *Omni libidinis arte*, qua ad libidinem pelliciuntur homines.

VAB 173. Versus expeditu difficillimus et hinc forte ejectus e 13, quæ profecto facillima nodi solvendi ratio est. Maximam nobis molestiam erat vox obscura *pythima*, de qua vid. Comm. *pythimate* exhibent 1, et plerique Codd. tam scripti quam editi, tam nostri quam Parisienses. *Pitimate*, 10, 17, 19, 27, 46—48, 58, 64, 67. *Petimate*, 22. *Pitymate*, 11, 18, 28, prob. Valla, ut *orbis Lacedæmonius* sit trochus e pinu, ἢ πῖτος, quem assidua rotatione oleo, oneta mulier lubricaverit, seu levigaverit: de quo Græcorum, Inpr. Spartano- rum, ludo vid. Comm. *Pedeumate* exhibet vetus membr. Mureti, quæo vid. in

¹ Conf. intpp. Martial. VI, 71, 1 (*Edere lascivis ad Bætica crumata* seu *crumata*, κρούματα seu κρούματα, *gestus*); Scalig. Poet. I, 17; Salmas. ad Scripti. Hist. Aug. pag. 503; Suidas, v. ἐξέδαρσεν et διακλῆ; Schol. Aristoph. Ran. 1340 seq. (1305, ed. Brunck.); Casaub. et Schweigh. ad Atheu. V, 4 (21), pag. 193, et XIV, 9 (·9), pag. 626. (Δίδωμνος φησιν, τίς-

θένει τινὰς ἀντὶ τῆς λύρας κογχύλια καὶ ὀστράκα συγκρούοντας, ἐντυθόμεν, σεν εὐτυθόμεν ἔχόν τινα ἀποτέλειν τοῖς ὄρχου- μένοις).

² Vid. Casaub. et Ernesti ad Suet. Ner. c. 20, extr. Vetus Schol. = *Testis* antea percutiebant saltantibus panto- mimis; quoniam tunc non erat, ut mesochori percuterent manibus. — Vid. Crummer, p. 448. Ed.

Var. Lect. X, 6. *Piteumate* alia Tanbmanni, ab eo laudata ad Plant. Pers. V, 2, 67. *Pede nudo* liber Jac. Schegkii, qui in Præmiss. et Obs. Epist. e. 5, hanc lectionem defendit, ut mos Græcorum inuener, quos in convivii nudos saltasse (*pede libero pulsasse terram*, Hor. Od. I, 37, 2), docent Athenæus, et Cie. Pis. 10. — Quæ lectiones, quum non arderent aliis, dici vix potest, quantopere in iis emendandis operam luserint. Potiores eorum conjecturas paucis recensuisse sufficiet. — *Podemate* suspicabatur Cæcil. Minton. de Orthogr. et *pedemate* (nt legitur in 63, 68, 69, ad marg. 71, 73, 74) Bapt. Egnat. Racem. c. 17; Brodus Misc. V, 26, et Brit. ut vel designatur βῆσαν; ΔΕΛΑΒΥΚΗ, genus saltationis, *lubrico pedemate*, πῶδιματι, saltu, vel celeri pedum mobilitate, in orbem, gyros et ambages, circa tibicinum in medio sedentem atque canentem, exercitur (vid. Pollux, et Lucian. de Saltat. c. 10, Opp. tom. IV, pag. 347 seq. ed. Schmid.), vel, quæ Brodei sententia est, orbis sit ligneum tympanum, in quod desiluerint, quodque modo saltantes circumduxerint pedibus, modo per longum spatium super stantes uno impetu lubricando agitarint. — *Pitylimate*, vel *pytilimate* conj. Pollitauus in Misc. II, 37, 38, et Jul. Scalig. Poet. I, 22, ut sit exercitatio in Laconico (vid. Comm.) facta, qua quis summis pedibus ingreditens mensa protanderit ocellissimeque moverit, alteram retrosum, alteram prorsum, de quo vid. Galea. II. — *Peteumate* recepit Farnab. ex emend. Moreti in Var. Lect. X, 6, ubi hac vox deducitur a Gr. πετρίσιν, talis seu calculla, πετρίς, ut b. loc. significator dives alex studiu deditus, qui mensam ex marmore Laconico assidue ludendo lubricet, hoc est, poliat. Conf. vs. seq. — *Pyreimate*, vel *pyreymate* corrig. Alciatus Parerg. Jur. VI, 3, ut sit exercitatio quædam Laconum, vel uodorum oleoque unctionum, in auditorio, Laconico, πυρίματι seu πυρίματις. — *Proptysmate* Mercurialis Art. Gymn. I, 10, potius intelligi petulantiam ditionum, qui multo spatio (προπύσιν, inapotantes) irrigaverint Laconicum, easque pavimentum lubricaverint, ut facile quis cadere poterit. — *Pitteremate* Eherb. Mollerus, qui hanc lectionem Lubino probavit excitatis aliquot veterum scriptorum locis, loqr. Luciani. — *Pygimate* Lips. Epist. Quest. IV, 25, ubi monet, πύγμα postea Siculo dici predicationum, et verbum *lubricare* obsceni quid præferre, orbem vero *Lacedæm*. partem vocari aversam, et diviti pueros Lacedæm. tribui, quoniam ea gens Juvenalis tempore maxime mollis et pueri iode urandi in nobilium deliciis fuerint. Conf. Philostr. Vit. Apollon. IV, et Mart. IV, 55, 6, 7. — *Poppysmate* Flavius Coujeetan. c. 51, ubi docet, verba *poppyisma*, seu sibilum (vid. supra ad VI, 584, in Comm.) et *lubricare* de re obscena adhiberi, et orbem *Lacedæm*. esse nates, aut præposteram Venerem, quoniam Spartanos primum ad sthleticam nudasse corpora, et inde libidinem in pueros exarsisse, tradant Thocyd. et Cicero. — Lipsius loc. laud. dicit Jac. Salsium assuasisse, ut pro orbem substitueretur orbum, hoc est, senem orbem, divitem ac sædum, qui nescio quid obsceni fecerit, vel potius passus sit. — *Urbem* legitur in 23; inepte. — Vid. notam Crammeri, pag. 449. Ed.

NOT. 173. Divitis, opinor, hominis descriptio et magnificæ domus, sed valde obscura; unde vix quemquam ullius scriptoris locum reperies,

qui magis virorum doctorum ingenia exercuerit. Simplicissima est, et ceteris, opinor, præferenda interpretatio vet. Schol., quam probant etiam Ferrar. Elect. II, 6, et Ach., qui *exspuit supra marmor Lacedæmonium, quo stratum est pavimentum*; inepta autem, quam subiungit, ratio: *ut leve sit, ut saliantibus puellis nihil impediât. Marmor Lacedæm. seu Tænarium, pretiosissimum et viride.*¹ *Pytisma*, Gr. πύτισμα, sputum, a πύσσω, synon. verbi πύσσω, exspuere, inpr. vinum, gustandi causa haustum. Douatus: *pytissare*, id est, exspuere, dum sapor vini probatur. Sic apud Terent. Heautout., III, 1, 48, et *pytisma*, apud Vitruv. VII, 4, in conviviis, quod poculis et pytismatis effunditur, simul atque cadit, siccescit. — *Lubricare* est udum facere et lubricum; *orbis* vero pavimentum tessellatum, seu vermiculatum: nam duplex erat musivarii operis species, altera, quæ crustis marmorum diversicolorum, in quadratas, sexangulas, triquetras, forte et rotundas figuras (vid. Vitruv. VII, 3), sectis, vermiculatas animalium effigies referret; altera, quæ marmoris maculas, quas Plinius XXXV, 1, *ovalas figuras*; Seneca, Ep. 87, *orbes*, et Mathematici (ὀρελινθίδες) vocant, marmori iungeret.² Quidam *orbem* de triclinio accipiunt, quod nunnumquam rotundum erat (vel ob cottabi lusum), et marmore constratum: alii de meusa (vid. ad I, 137). Sic Salmasius in Obs. ad Jus Att. c. 23, pag. 487, et ad Spartian. Pescenn. Nigr. c. 6, ubi ita huic locum exponit; Delphica ex Lacedæm. marmore, poculis onusta, ad quam *pytissabant*, hoc est, vinum experiebantur ac degustabant, quod more degustantium, quum ore rejicerent (vid. supra Vitruv. loc. laud.), mensam ipsam *lubricabant*. Aptiore sensu *orbem Laced.* b. l. nates dici, contendit Böttiger. in, *London und Paris V; Jahrg. Nr. VI, 1802*, pag. 179. At *Jacobs* in Vol. I, *Miscell. Philol.* ab Aug. Matthia edit. Altenb. 1803. «Longissime, dicit, a vero sensu aberrant, qui rem obscœnani significari existimant. Cave etiam ne cum Ferrario divitum luxuriam carpi existimes, qui pretiosa triclina oris excrementis fœdarent; sed, quod Schol. jam perspexit, est simpliciter magnifici triclinii descriptio, more Juvenalis adumbrata, qui in talibus spurcas voces honestioribus præferre solet. Si quis tamen *pytisma* cum Scaligero de cottabismo accipere velit, nec hic ineptam interpretationem probaverit. Cogitandum est autem de simplicissimo cottabismi genere, quo vini partem residuam e poculo in pavimentum jaculabantur. Pro *orbem* legendum esse suspicabar æcum, quod verbum de conclavibus, maioribus hominum conventibus destinatis usurpari solet. Conf. Vitruv. VI, 5, 4.

¹ Vid. Hard. ad Plin. Hist. Natur. XXXVI, 7, sen 11, in tpp. Lamprid. in Heliog. 24 («Stravit et saxis Lacedæmonis ac porphyreticis plateis in palatio, quas Antonianas vocavit»);

Broekb. ad Tibull. III, 3, 14, et ad Prop. III, 1, 49, al. 2, 9.

² Id jam notavit Hard. ad Plin. loc. cit. et ante eum iisdem verbis Scaliger, ad Manil. p. m. 454.

Nunc perpensa Scaligeri explicatione et Juvenalis dicendi more, qui generalioribus circumscriptiona præferre solet, *orbem* verum esse puto. *Lacedæmonius orbis* est *macula* in marmore Lacunico, *circuli speciem gerens*, cujusmodi maculæ marmori pretium addidisse videntur. In hunc sensum accipio locum Sen. Ep. 87. « Pauper sibi videtur ac sordidus, nisi parietes magnis pretiosis *orbibus* refulerint. nisi Alexandrina marmora Numidicis crustis distincta sint. » Equidem adsestior Ferrario, et *pytisma* hoc loco non modo salivam seu sputum, sed etiam nigrum largius haustum orisque excrementa dici crediderim, adeoque designari et hominem opulentum eundemque luxuriosum ac potatorem, qui ejusmodi pytismate *orbem Laced.*, mensam, seu pavementum marmoreum, *lubricet*, madefaciat atque inquinat, et splendidam ejus domum (cui *humilis* vs. 169, opposita est), parte (*orbo Laced.*) pro toto posita. Sic multum et ponderis et sarcasmi inest his verbis atque sententia admodum consentanea tum ingenio poetæ satyrici, tum moribus illius ævi, præcipue vero spurcissimis comessationibus obscenitatibusque modo (vs. 162 seq. et 170 seq.) memoratis. Eadem firmatur locis simil. VI, 429 seq. et, quæ ibi laudata sunt, Horat. Od. II, 14, 27; Cic. Phil. II, 41, et Salv. IV, ad Eccl. Cath. Cur vero minor spurcitijs ab hoc loco aliena est, si majores eidem rei conveniunt, et vs. 162—172, tribuuntur? ¹

¹ Jos. Scalig. ad Manil. p. m. 454, *pytisma* (immo *pytisma*) referebat ad *κότταβον* seu *κοτταβισμὸν*, genus ludendi, quo vinum a potu in poculo reliquum, ita in altum jaciebatur, ut in areas caderet phialas seu pelves, et, si ab his tacta esset area statua (*μάντις*), sub illis posita, sonitus (*λάτταξ*) ederetur (vid. Potteri Archæol. Gr. IV, 20, pag. 711 seq. vers. Rambach.). Illic putabat, sensum hujus loci esse: Ne expectes a paupere, quod ei competit, qui non plebeium, ut nos, pavementum, sed pretiosum crustisque marmoreis vermiculatum *pytismate* tingit. Sed in illo ludo maxime cavendum erat, ne quid vini in terram, seu pavementum caderet, et quomodo vinum, e poculo effusum, non vero exspatum, *πύτσμα*, sputum, dici potest? — *Grangæus* suspiciebatur, *orbem* significare quid propadiosi, scilicet *μολύνειν κλαῖσματις*, ut apud

Suet. Aug. 68, extr. (ubi tamen vid. Barm. et Ernesti), et magis *orbem Lacedæmonium*, assumptum ex Aristoph. cui Clinias dictus *Κυσιλάκων*, node Hesych. *λακωνίζειν*, *παίδισαί; χρῆσθαι*, et Esopis *μυθὸ λακωνίζειν*; *pytisma* vero pro re obscena animi, ut *sputum*, *salivam*, *rorem*, *serum*, *sputere*, *despuere*, *perdespuere* (apud Catull. LXXIV, 3, ubi tamen vid. Scalig. et Doering.), *vomere* apud Arnob. adeoque sensum hujus loci esse: qui nova Elephantidos figura nondum sapientumque in ventrem exsecrandia urdinibus flagitat. — Plerique inapp. iunui credebant annulum equitis frequentis saliva lubricatum, et ostentationis causa indutum *aspiis* ac detractum; Nic. vero Heinsius, ab Henni-nio consultus, notas amoris liquore vini in mensa ducas. Alia non magis probabilia conjecere Voss. ad Catull. pag. 59, 60. Politianus Epist. XI, 6;

VAR. 175. *Tamen pro eadem*, 16. — VAR. 176. *Facinus*, 16, 17; id certe melius esse, monet C. Valesius.

NOT. 174—176. Hæc alique hujus generis turpia videntur et inhonestæ in pauperibus, in divitibus ferri solent, et, ex opinione vulgi, sunt ferenda vel adeo laudabilia, et pro virtutibus, non vitiis, habentur. Conf. ad IV, 13, 14. — *Alea turpis*, vid. ad I, 88. — *Mediocribus*, ut VI, 582. — *Nitidi*, lauti, ut vers. 1.

NOT. 177 seq. In lautioribus Romanorum conviviiis, ut in theatris, acromata esse solebatur, hoc est, homines, qui vel cantu vel saltatione vel facete dietis vel etiam recitatione aliqui auditores oblectarent. ¹ Høuestiora oblectamenta erant recitationes, inpr. carminum Homeri (*conditoris*, auctoris, *Iliados*) et Virgillii. Illa ab Homeristis et plurimam Latine decantabantur (vid. Wernsdorf. ad Poet. Latin. min. tom. IV, pag. 567 seq.)

NOT. 178. *Maronis ætignæ*, præclare, ob majestatem diguitatemque epicam Æueidis. — *Carmina Maronis, dubiam facientia palmam*, victoriam, principatum, scil. carminibus Homeri. Comparationem Homeri Virgillique certatim instituere viri docti et veteris et nostri ævi, verb. causa. Prop. II, 34, 61 seq. Macrob. Sat. I, 14, et inpr. lib. V, et VI; Plut. de Homero et al. passim, Quintil. X, 1; Gell. III, 14; IX, 9; XVII, 10; Scalig. Poet. V, 2; Ursinus et alii: sed acutissime Heyne in duabus Disquisitt., Æueidi præmissis. Conf. supra ad VI, 437.

VAR. 179. *Laudem pro palmam*, 25, 46, 47, 48, 54, 56—60, 64, ex interpretamento.

VAR. 180. *Versus tales*, 45.

NOT. 180. *Versus tales*, tam egregios, quorum præstantiam quisque intelligit scutitque, si vel a rudi puero male recitentur.

NOT. 181. Ad epulas affer hilarem animum omniumque eurarum expertem.

VAR. 183. *Totum*, 11, 15, 16, 17, 19—24, 45.

NOT. 183. *Non feneris*, quod ipse debes, aut quod tibi debetur, *ulla mentio* et recordatio ingrata scil. sit tibi hodie, vel *contrahat tibi bilem*, iram tibi moveat et indignationem.

NOT. 184 seq. Jocus paulo liberior acerbiorque, sed aptus illis temporibus morumque corruptelæ. — Vid. notam Crammeri, pag. 451. Ed.

Turnebus Advers. XXIV, 28; C. Valesius in edit. Juv. Paris, 1811; Lindbroch. ad Terent. Adelph. IV, 7; Casaub. ad Suet. pag. 243; Salmas. ad Hist. Aug. pag. 150, et 443, et Faber,

Semestr. III, 25. Plura recensui in Notis ad hunc locum.

¹ Conf. ad IV, 434 seq. Ernesti Clav. Cic. voc. *acroama*, et Excurs. VIII, ad Suet. Aug. c. 74.

194 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

NOT. 185. *Tibi tacito*, dissimulanti aspicionem adulterii, etsi satia probabilem et ex multis signis (va. 186, 187), manifestam. neque eam prodere audenti; quo tum patientia viri, tum uxoris imperium libertasque dissoluta et effrenata feminarum libido acerbè notantur. Conf. I, 56, 57; VI, 206 seq. 224 seq. 433, al.

VAR. 186. *Multicia*, 19, 59.

NOT. 186. *Multicia*, vid. ad II, 66. — *Humida*, effusa genitura asper veste, Grang. enll. Suet. Ner. c. 38, extr. Alia eaque recentia libidinis indicia sunt *rugæ vestis, vexatæ, disjectæ, comæ, et vultus auresque calentes*, seu rubentes. Conf. Suet. Aug. 69, et Calig. 36.

VAR. 188. *Exente limen* conj. Schrader.

NOT. 188. *Protenus*, confestim, simul ac *limen* domus meæ intraveris. — *Quiquid dolet* tibi, te mentemque tuam vexat et angit. — *Exnere* aliquid mente vel mentem aliqua re, pro oblivisci, ut *ἐξνοεῖται τι* et *τὸν*, et contra *inducere patrem*, apud Claud. Cons. Hon. III, 157. (Conf. ad Sil. I, 38, et VII, 496.)

VAR. 189. *Domum, servas*, 56, 59, 60.

NOT. 189. *Pone*, depone, abjice (animo) *domum*, domesticas euras, exel euram domus, *servorum*, etc. ne quid hodie hilaritatem tuam turbet vel imminuat.

NOT. 190. *Sodales*, amicos, *ante omnia*, tamquam acriorem curam.

VAR. 191. *Palmae promappæ*, 27, 46, 47, 48, 58, 61, 62, 63, 65—69, 71, 72, 73, prob. Carione.

NOT. 191 seq. *Interea*, dum nos convivium instruimus, vel cenabimus, omnes, quotquot sunt, eives Circensibus detinebantur ludis, unde ne quidem negotii quidquam cum aliquo perficere eoque liberis genio hodie indulgere poteris. — *Megalesia*, ludi Circenses instituti in honorem Cybeles, quæ magna Mater Deum et a montibus Phrygiæ dea *Idæa*, Berecyntia et Dindymene dicebatur; vid. ad VI, 69; Heyne ad Virg. Æn. IX, 89 seq. et 617 seq. *Spectacula* pro spectatoribus posita putabat Grang. Sed poeta potius ipsos ludos dixit *spectacula mappæ*, et per *ἐκστῆρας* *Idæum solenne*. — *Mappa* e loco super carceres escenso editior ludorum iis committendis mittendisqne quadrigis signum dabat. ^a De verbis

^a Vetus Schol. « *Interea* ideo, quia Megalesiæ et Circenses ante solem prope edebantur. » Vid. Crammer. p. 452. Eo.

^b Conf. intpp. Sueton. Ner. 22, et Martial. XII, 29, 9; Tert. de Spectac.

e. 16; Scalig. ad Manil. II, 189, et Spalding. ad Quintil. Inst. Or. I, 5, 57. Statuam prætoris mappam mittentis exhibet Ruben. in Elect. et ex eo Ferrar. Analect. de R. V, c. 34.

similique triumpho Præda caballorum Prætor sedet, vid. ad. X, 36 seq. et infra, Var. 193. — *Pace*, cum bona venia, *immense*, etc.; facete.

VAR. 193. *Præda caballorum prætor* legitur in 1, 11, 14, 16, 48, 50, 56, 70, 74—77, et nonnullis MSS. Paris. et tam copiose quam erudite defenditur a Grouor. Obs. IV, 24, ubi monet, acerbo sale perstringi munnerarium, qui, dum, *similibus triumpho*, triumphantis, triumphantis ritu habitumque præsideat Circensibus, magnum se virum putet, quum re vera sit *caballorum præda*, hoc est, prodiga illa impensa in equis aurigisque alendis, exercendis, producendis, comedatur miser, patrimonium exhauriat sub vana specie honoris, et interest. Conf. sup. I, 59, 60; Lips. ad Tac. Ann. I, 15, et Heins. ad Claudian. Fescenn. vs. 11. Ingeniosa profecto interpretatio, quæ tamen paullo longius petita videri possit. — *Prædo caballorum prætor* exhibent 10, 12, 15, 17—27, 45—47, 49, 54, 55, 57—69, 71—73, et plerique Codd. Paris. prob. Grot. ad Capeilam, pag. 174. Nonnulli, verb. cans. Schol. in Cod. Junii, prætorem ita dici putant propter equos ab hostibus raptos; alii vero per jocum aut paronomasiam, quod vel optimos equos iuvitis domitis villi auferat pretio, vel iniquus c-ritaminis iudex, seu brabenta sit, et palma præmioque, seu brabeo frandans meritos et victores equos efficiat, ut exiguo vacentur pretio, et vel a se emi possint. — *Perda* emend. Salmaa (ad Solin. pag. 465, et ad Trebell. Poll. de XXX tyrannis, c. 17, in Hist. Aug. pag. 305, 312), hoc est, perditor, εἰσπρετής, ut scriba, advena, transfuga, hereditaria, homicida, parricida, et inpr. officiperda, apud Caton. Distich. IV, n. 43, et Isidor. in Gloss. — Præstiterit *Præco*, prædicator, laudator, *caballorum*, equorum vel aurigarum victorum, ut *præco virtutis* apud Cie. pro Arch. c. 10. — Vid. not. Grammerf., pag. 453. Ed.

VAR. 194. *Nimæve*, 23.

NOT. 194 seq. De insana Circensium spectandorum cupiditate, qua plebs Rom. flagrabat; vid. ad III, 223.

VAR. 195. *Anram*, 59, 60, 66.

NOT. 195. *Fragor*, acclamatio, et inpr. plausus spectatorum vel auditorum, ut apud Quintil. VIII, 3, pr. et Sen. de Tranq. An. c. 2, ubi vid. Lips. — *Percuti, quati, verberari, feriri, pulsari*, ici dicuntur aures vel loca fragore, voce, clamore, rumoribus, etc. ¹

NOT. 196. Ex quo fragore colligo eventum felicem, victoriam, *viridis panni*, factionis prasinae, cui maxima plebs pars et olim Imperatorca sacchant. vid. Suct. Cal. 55; Ner. 22, supra ad VI, 590, et VII, 114, ubi etiam de factionibus aurigarum in Circo agitur. De iisdem e- spectatorum studiis vid. inpr. Sidon. 21. — *Pannum* autem non sine acerbo sale dixit poeta; quod intelligitur ex loco præclare Plin. Ep. IX, 6.

¹ Vid. ad I, 13, et ad Sil. III, 694; II, 91; V, 273, ad Ovid. Fast. III, IV, 7; Burm. ad Valer. Flacc. I, 743; 741, et ad Quint. Decl. 301, p. 584.

* Si aut velocitate equorum, aut hominum arte traberentur, esset ratio nonnulla: at nunc favent panno, pannum amant, etc. *

NOT. 197 seq. Etiam sareastice dicta; vid. Cassiodor. Epist. III, 5r, *si deficeret* animo viribusque, et hinc cederet ac vinceretur. Conf. vs. 53, et Priseian. lib. VIII. *

VAR. 198. In absent ab 56, 57, 59, 60.

NOT. 198. Cannensis clades enim delectu memoratur. — Cannarum in pulvere, prælio Cannensi, quo ventus, quem Vulturum Apuli vocant, adversus Romanis eortus, multum pulverem in ipsa ora volvendo prospectum ademit; quod vel ex Liv. XXII, 43, extr. et 46, extr. notum. Conf. ad Sil. IX, 491 seq.

NOT. 199 seq. Hæc cum summa indignatione dicta. *Spectent* Circenses ludos *juvenes*, quos magis certe id deceat, quam nos viros. — *Sponsio* facta pro victoria hujus vel illius factionis. Conf. Ovid. Art. Am. I, 168, et Tertull. de Spectac. c. 16. *Deceat clamor et adiesisse*, ut me juvat nec spes nec certare, apud Horat. Od. IV, 1, 29 seq. et Crummer, pag. 455. En.

VAR. 201, 202. Hi versus leguntur b. loc. in 1, 14, 17, 18, 19, 46, 49, 50, 70, 74, 75, 76, 81, 82, et XX Codd. Paris. sed post vs. 159 in quibusdam libris, post vs. 161 in 45, in III MSS. Paris. et Cod. Jon. Hæcmyndano (sed ibi hoc modo: *Quod pudeat, narras aliquid præsentibus ipsis: Spectant hoc, etc.*), post vs. 172, in 16, et post vs. 164, in 8, 35, 36 (vid. Caneri Nov. Lect. III, 6), et in edd. recentt. Farnab. et al. prob. Grang. Post vs. 173, eos inserendos putabat Bahrdt. Prorsus autem absunt ab 10, 11, 12, 15, 16, 20—27, 47, 48, 54—69, 71, 72, 73, 77, et XII Codd. Paris. recte forsân, judice etiam Schurff. Ab interpolatore procusi videntur, et a librariis deinde ex margine variis locis inserti. Si tamen ab ipsius poetæ ingenio profecti sunt, bene loco magis conveniunt, quam aliis; vid. Comm. — *Spectant*, 18; 16. *Spectant hic* conj. Withof.

VAR. 202. *Narrare*, 17.

NOT. 201, 202. Non male Hemininus: *Sensus obviu: vs. 199, 200. Sed concedamus Circensia ludicra puellis et adolescentulis; vs. 201, cum stomacho subdit: immo spectent et in Circensibus cum maritia suis nuptæ illa, quæ ne quidem dicere præsentibus ipsis, nedum facere pudot prostitutus audeat; relinquamus his hominibus sua crepundia, nos interim curabimus euticulam, et apricabimur. (Conf. Plin. Ep. IX, 8.) At quærit Grangæus: Quid ludis Circensibus obscæni? Respondebit pro me Ovidius, Art. Am. I, 135—170, et Trist. II, 280 seq. Hanc Circi

* Vetus Schol. «*Si deficeret*, si vinceretur Prasinus (Præius factio); aut si hoc spectaculum deficeret, ut non essent Circenses, sic tristem urbem videres, ut si esset bello victa.» Sed prior ratio præferenda.

licentiam et ipsi Patres priscæ ecclesiæ gravissime notarunt. Fugiendum ergo bonis moribus Cireum innuit. » Conf. Var. Leet.

NOT. 203. Nobis jam senibus aptior, gratior utiliorque est apricatio seu insolatio, ἥλιωσις s. ἥλιοκαλία. Ea olim in usu erat et varia, ut tum corpori siccitas, tum cuti color fuscus et post unctionem nitor conciliaretur; vid. Plin. Hist. Nat. XXI, 14; Plin. Ep. III, 1; Kœnig ad Pers. IV, 18, 33; V, 179. — *Nostra cuticula*, jam vetula et in rugas contracta oleoque inuncta, *bibat verum solem*, imbibat ejus ardorem, eoque calefiat; ut apud Martial. X, 12, *totos avida ante combebe soles*, et apud Pers. IV, 18, *adiduo curata cuticula sole*. — *Verum solem*: nam Megalenses ludi prid. Non. Apr. agebantur; vid. ad VI, 69.

NOT. 204. Verba *effugiat togam* quidam exponunt: exuat togam ad insolationem et balnea; alii: fugiat euras et negotia togatorum, hoc est, hominum tenuiorum; vid. ad I, 96. An de toga meretricium cogitavit poeta? vid. ad II, 70.

NOT. 204 seq. *Jam nunc*, quamvis nondum octava, sed quinta tantum diei hora sit, *salva fronte*, non læso pudore, *in balneum* ire poteris, hoc est, non turpe erit lavari et deinde sexta hora ad cœnam venire: nam festo lætoque die convivia tempestiva non sunt turpia et inhonesta. Cf. ad I, 49, et VI, 418 seq., et Lips. Exe. ad Tac. Ann. XIV, 2.

NOT. 205. *Frons* pro pudore, cujus sedes est in ea; ut apud Pers. V, 104, al. Male alii *frontem salyem* putant esse exporrectam curis omnibus depositis.

VAR. 206. *Hæc*, 45.

NOT. 206. *Facere hoc*, genio otioque indulgere.

NOT. 207. *Talis*, voluptarum et otiosæ.

NOT. 208. *Nulla est voluptas, quæ non adsiduitate sui fastidium pariat*. Plin. XII, 17. Τὸ γὰρ ἡδὺ, ἵκν' πολλὸν, οὐ τί τι ἡδὺ. Conf. etiam Sen. de Vit. Beata, c. 7; Macrob. Sat. VII, 7, et inpr. Cie. de Oratore, III, 25.

SATIRÆ DUODECIMÆ

ARGUMENTUM.

Arguit hæc avidos nimium nimiumque rapaces.

HEREDIPETÆ. — CONTRA HEREDIPETAS. — DE REDITU CATULLI. —
DE REDITU CATULLI AD CONVIVUM. — IN AVIDOS ET RAPACES.

Juvenalis scribit Corvino, se ob reditum Catulli, amici sui, ex periculosa navigatione vota Diis persoluturum esse, vs. 1—16. Tum describit sævissimam tempestatem, qua coorta arserint vela, et amicus, ut præsentissimum effugeret periculum, pretiosam suppellectilem in mare abjicere malumque amputare coactus sit, donec tandem, tranquilla cæli serenitate ac sole cum spe vitæ redeunte, lacera navis portum Ostiensem tenuerit, 17—82. Itaque poeta præ gaudio vix sui compos, servus seque ipsum ad festam hujus diei lætitiâ et sacra Diis, tum majoribus, tum domesticis, faciendâ excitat, 83—92. Ne vero quis suspicetur, hæc ad hereditatem Catulli captandam spectare, monet, ei tres esse liberos, et Novii, aut Pacuvii, aliorumque heredipetarum, his similibus, mores ingeniumque ita ferre, ut patribus ne ægram quidem gallinam aut coturnicem impendant, at pro salute orbis divitumque, Gallitæ et Paccii, si vel primum levemque febris sentiant æstus, non modo hecatomben Diis voveant, sed etiam elephantos, si hæc animalia in Italiæ cælo gignerentur, et servos vel adeo liberos suos, si liceret per leges, immolarent, quum jucundam, etsi incertam, alant spem, fore, ut, si ægri ex morbo convalescant, ipsi, testamentis mutatis, heredes ex asse scribantur, 93—127. Hinc indignatione accensus Juvenalis ejusmodi captatoribus vitam Nestoris et auri montes precatur, sed ea lege, ut nec ament quemquam, nec amentur ab ullo, 128—130.

SATIRÆ DUODECIMÆ

ANALYSIS.

In prima eaque maxima Satiræ parte (vs. 1—92) Juvenalis hanc exornat ideam: « Natali die mihi dulcior hæc lux, qua vota Diis solvenda sunt,

Ob reditum trepidantis adhuc horrendaque passi
Nuper, et incolumem sese mirantis amici. »

Inde arripit occasionem heredipetas lepide perstringendi, 93—130;

Nec suspecta tibi sint hæc, Corvine: Catullus,
Pro cujus redita tot pono altaria, parvos
Tres habet heredes.

Satira plena est festivitatis et facetiarum: quo potissimum refero vs. 11, 23, 33 seq. 39, 44, 45, 57 seq. 95—104, 111—127. Prior ejus pars mollissimos dulcissimosque amicitiz intimæ sensus affectusque spirat (inpr. vs. 1, 10 seq. et 83 seq.), et graves passim (vs. 48 seq. 57 seq. et al.) immiscet sententias. Festi quoque diei descriptio, vs. 83 seq. animatur vita et actione, tamquam in scena peragantur omnia. Ipse denique transitus ad alteram carminis partem, vs. 93 seq. lepidissimus simul et inopinatissimus est. — Poetices studiosos, ut intelligant, quam varie idem argumentum tractari possit, non pœnitebit, primam hujus Satiræ partem comparasse cum Horat. Od. 36; II, 7, III, 14, et Catull. carm. IX; alteram autem cum Luciani Dial. Mort. V—X, et inpr. cum Horat. Sat. 5, lib. II, in quâ heredipetarum artes a Tiresia Ulyssi exponuntur, et Horatius longe superat Jvenalem urbanitate et facetiis in delectu tum dispositionis ac formæ (quæ in nostra quoque Satira admodum quidem venusta est et ingeniosa, sed minus tamen, quam dramatica et διαλογική, qua Flaccus est usus), tum personarum earumque gravissimarum, quibus præter omnem expectationem lepida et

jocularis tribuitur disputatio de re, quæ ingenio earum aptissima quidem, sed a tempore, quo vixerunt, aliena est. — Ceterum et *Corvini* et *Catulli*, amicorum Juvenalis, non alibi, quod sciam, mentio fit. De aliis *Catullis* vid. supra ad IV, 113, et VIII, 186; Martial. XII, 74; M. Antonin. lib. I, sect. 13, et Capitolini Vita Marci, cap. 3.

SATIRA DUODECIMA.

NATALI, Corvine, die mihi dulcior hæc lux,
Qua festus promissa deis animalia cespes
Exspectat : niveam reginæ ducimus agnam :
Par vellus dabitur pugnanti Gorgone Maura.
Sed procul extensum petulans quatit hostia funem, 5
Tarpeio servata Jovi, frontemque coruscat;
Quippe ferox vitulus, templis maturus et aræ,
Spargendusque mero, quem jam pudet ubera matris
Ducere, qui vexat nascenti robora cornu.
Si res ampla domi similisque affectibus esset, 10
Pinguior Hispulla traheretur taurus, et ipsa
Mole piger, nec finitima nutritus in herba,
Læta sed ostendens Clitumni pascua sanguis

SATIRÆ DUODECIMÆ INTERPRETATIO.

1. Hic dies, o Corvine, natali meo die mihi jucundior est : hæc mihi vere festa lux, quam, victimas immolando votivas ad aram e vivo cespite structam, celebrare decrevi. Agna candida Junoni sacrificaturus sum; agna ejusdem velleris ac coloris dabitur Palladi, quæ pugnat armata clypeo effigiem Mauræ Gorgonis gerente : sed vitulus Capitolino Jovi destinatus, funem, quo alligatus est, procul extensum suculit, et caput petulans quassat : nempe jam ferox, jam ubere matris depulsus, satisque validus ut emergentibus primum cornibus arbores lacessat, ac per ætatem idoneus, ut templo et aris admoveatur, ejusque caput vino aspergatur. Si divitiis affluerem, ac voluntati opes responderent, adducerem ad aras taurum Hispulla magis obesum, quem tardiorcm adeps ac vasta corporis moles faceret; neque ille in vicinis educatus foret pascuis, sed saginatus in opimis Clitumni ripis,

Iret, et a grandi cervix ferienda ministro,
 Ob reditum trepidantis adhuc horrendaque passi 15
 Nuper, et incolumem sese mirantis amici.

Nam præter pelagi casus et fulguris ictum
 Evasi, densæ cælum abscondere tenebræ
 Nube una, subitusque antennas impulit ignis,
 Quum se quisque illo percussum crederet, et mox 20
 Attonitus nullum conferri posse putaret
 Naufragium velis ardentibus. Omnia fiunt
 Talia, tam graviter, si quando pœtica surgit
 Tempestas : genus ecce aliud discriminis : audi
 Et miserere iterum, quamquam sint cetera sortis 25
 Ejusdem, pars dira quidem, sed cognita multis,
 Et quam votiva testantur fana tabella
 Plurima. Pictores quis nescit ab Iside pasci?
 Accidit et nostro similis fortuna Catullo.

generosi sanguinis magnam effunderet copiam, et robustiorem sacrificulum, a quo cæderetur, postulare. Talis, inquam, a me victima immolaretur ad gratias Superis agendas de reverso feliciter amico, qui gravissimo periculo defunctus, ipsa ejus reoordatione adhuc perhorrescit, seque liberatum illo, et sospitem esse obstupescit.

17. Nam præter varios maris casus, quibus in ipsa navigatione conflictatus est, et evitatum fulmen, aer totus tetra caligine, quasi perpetua nube, tectus fuit; mox repentina flamma corripuit antenas; adeo ut jam putarent omnes percussu metu se deflagrare, neque ullum naufragii periculum cum incensa navi comparandum existimarent. In hac vera tempestate omnia tam graviter acciderunt, quam quæ in fictis poetarum tempestatibus describuntur. En aliud periculi genus, nec minori dignum commiseratione, licet omnia fere sint ejusdem generis et gravitatis; sed commune tamen plerisque, et pingi solitum in votivis tabellis, quæ in sacris ædibus prostant. Quis enim ignorat quantum pictores lucri faciant pingendis tabulis, quas naufragi suspendunt in Isidis templo? Eadem igitur Catulli nostri ac ceterorum naufragorum sors calamitasque fuit.

Quum plenus fluctu medius foret alveus, et jam 30
 Alternum puppis latus evertentibus undis
 Arboris incertæ: nullam prudentia cani
 Rectoris conferret opem, decidere jactu
 Cœpit cum ventis, imitatus castora, qui se
 Eunuchum ipse facit, cupiens evadere damno 35
 Testiculi: adeo medicatum intelligit inguen!
 Fundite, quæ mea sunt, dicebat, cuncta, Catullus,
 Præcipitare volens etiam pulcherrima, vestem
 Purpuream, teneris quoque Mæcenatibus aptam,
 Atque alias, quarum generosi graminis ipsum 40
 Infecit natura pecus, sed et egregius fons
 Viribus occultis, et Bæticus adjuvat aer.
 Ille nec argentum dubitabat mittere, lances
 Parthenio factas, urnæ cratera capacem,
 Et dignum sitiente Pholo, vel conjuge Fusci: 45

30. Quum totam interioris navis quasi alvum implevisset aquæ,
 quam arborem qua constabat ratis huc illuc temere jactatam, fluctus
 modo in hanc, modo in illam partem inclinarent, ac præp-
 tererent; quum nihil prodesset jam rectoris senis industria, Catullus,
 ut se præsentissimo exitio liberaret, bona in mare projiciens, cum
 ventis quasi pacisci de vita cœpit, imitatus sic castora, qui volun-
 tario morsu se ipsum castrat, et eunuchum reddit, cupiens evadere,
 vel damno testiculorum suorum; adeo intelligit vim medicinæ
 inesse inguini suo, ob quod solum se lacessitum sentit. Nec mora,
 inclamans nantas; « Quid cessatis, inquit, mea omnia in æquor præ-
 cipitare? » Jamque se ad snpellectilem lautissimam in æquas protur-
 bandam accingebat, puta purpureas vestes, quas Mæcenas et alii
 deliciarum amantes non respuissent: itemque alias textas e lana
 Bætica, cui etiam ovibus in hærenti rutilum colorem indidit natura,
 et indoles herbarum quibus oves Bæticiæ pascuntur, necnon ipse
 fluvius et aer illius regionis, vim uterque arcanam habens ad infi-
 ciendas isto colore lanas. Insuper Catullus argentea vasa in mare
 dejicere non dubitabat; patinas a Parthenio fabricatas; cyathos
 urnæ vini capiendæ non impares, dignos in quibus Pholus vel uxor
 Fusci potaret; vasa Anglica, quas vocant bascaudas; lances plu-

Adde et hascaudas, et mille escaria, multum
 Cælati, biberat quo callidus emptor Olynthi.
 Sed quis nunc alius, qua mundi parte, quis audet
 Argento præferre caput rebusque salutem?

* Non propter vitam faciunt patrimonia quidam; 50

* Sed vitio cæci propter patrimonia vivunt.

Jactatur rerum utilium pars maxima; sed nec
 Damna levant: tunc, adversis urgentibus, illuc
 Recidit, ut malum ferro submitteret, ac se
 Explicat angustum, discriminis ultima, quando 55
 Præsidia afferimus, navem factura minorem.

I nunc, et ventis animam committe; dolato
 Confisus ligno, digitis a morte remotus
 Quatuor, aut septem, si sit latissima tæda!
 Mox cum reticulis, et pane, et ventre lagenæ, 60
 Adspice sumendas in tempestate secures.

rimas inferendis dapibus idoneas; pocula cæлата ex argento perve-
 tustò, quibus Philippus Macedo, is qui tam callide Olynthum ur-
 bem emit, fuerat olim usus. At nunc quotusquisque tandem est,
 qui vitam servare quam opes, malit? Quem mihi præter Catullum
 dabis, qui rerum suarum jactura salutem suam et caput redimere
 non dubitet? Quidam non ad vivendum augent patrimonia sua,
 sed ad augenda patrimonia sua vivunt, adeo vitio avaritiæ suæ
 obcæcantur! Interim post abjectam in mare sarcinarum et opum
 partem optimam, sævire nihilominus tempestas pergit, nec isto
 damno periculum levius fit: igitur eo demum urgente necessitate
 recidit, ut ferro malum resicaret, ac ita se in angustias redactum
 expedire posset; quod quidem maximum discrimen est, si quis
 cogitur adhibere præsidia, quæ navis magnitudinem minuere de-
 beant. I nunc, qui vitam pelago ventisque permittas, teque inclu-
 das navi, in qua distes a morte digitis quatuor, aut septem ad sum-
 mum, si fuerint latissimi asseres, quibus illa compingitur! Perge
 sane, quisquis es tam inconsultus, tam vitæ tuæ prodigus; sed
 memineris, quando pavem et vinum inferes in ratem, pariter su-
 mere secures, quibus ingruente tempestate utaris ad malum dif-
 fringendum.

Sed postquam jacuit planum mare; tempora postquam
 Prospera vectoris, fatunisque valentius Euro
 Et pelago; postquam Parcæ meliora benigna
 Pensa manu ducunt hilares, et staminis albi 65
 Lanificæ, modica nec multum fortior aura
 Ventus adest; inopi miserabilis arte cucurrit
 Vestibus extentis, et, quod superaverat unum,
 Vêlo prora suo: jam deficientibus Austris,
 Spes vitæ cum sôle redit. tum gratus Iulo, 70
 Atque novercali sedes prælata Lavino,
 Conspicitur sublimis apex, cui candida nomen
 Scrofa dedit, lætis Phrygibus mirabile sumen,
 Et nunquam visis triginta clara mamillis.
 Tandem intrat positas inclusa per æquora moles, 75
 Tyrrhenamque Pharon, porrectaque brachia rursum,
 Quæ pelago occurrunt medio, longæque relinquunt
 Italiam. Non sic igitur mirabere portus,

60. Postquam æquor, stratis placide fluctibus, conquievit; postquam serena cæli facies illis qui vehebantur navi arrisit, et maris ac ventorum inclementiam vis amica fati superavit, Parcæ candidam et meliorem lanam e colu trahentibus, tunc ventus in levem zephyrum decrescens aspirare cœpit, ac pristinum cursum navigii miserabilis prora tenuit, manca arte adhibita, nimirum extensis nautarum vestibus, loco velorum tempestate amissorum, præter unum quod in hac eadem prora supererat. Demum Austro quiescente, discussisque nubibus, sol videri cœptus est, ac spes, simul eo viso, salutis revocata. Nec ita multo post apparuit Albanus mons, quem Iulus dilexit, et quem Lavinio, novercæ suæ oppido, prætulit, ut ibi Albam conderet, ita dictam ab alba porca, quam Trojani maxima cum voluptate invenerunt triginta porcellos inandito hactenus portento enixam. Demum Catulli uavis portum Ostiensem subit, munitum molibus ante paucos annos instauratis ac reffectis, quæ iu æquor longe procurrentes, tanquam brachia, illud amplectuntur et includunt, et longe post se ripas Italiæ relinquunt. Hæc maris Tyrrheni Pharus est, ac portus eis quos natura fecit, præstantior et mirabilior. Naryarchus ratem mutilam provehit in ulteriorem portus

Quos natura dedit : sed trunca puppe magister
 Interiora petit Baianæ pervia cymbæ, 80
 Tuti stagna sinus : gaudent ibi vertice raso
 Garrula securi narrare pericula nautæ.

Ite igitur, pueri, linguis animisque faventes;
 Sertaque delubris et farra imponite cultris,
 Ac molles ornate focos glebamque virentem : 85
 Jam sequar, et sacro, quod præstat, rite peracto,
 Inde domum repetam, graciles ubi parva coronas
 Accipiunt fragili simulacra nitentia cera.
 Hic nostrum placabo Jovem, Laribusque paternis
 Thura dabo, atque omnes violæ jactabo colores. 90
 Cuncta nitent; longos erexit janua ramos,
 Et matutinis operatur festa lucernis.

Nec suspecta tibi sint hæc, Corvine : Catullus,
 Pro cujus reditu tot pono altaria, parvos
 Tres habet hæredes : libet exspectare, quis ægram 95

partem, ubi mare inoffensum est, ac stagno simile, et ubi tutæ sunt etiam naviculæ, quales in lacu Lucrino visuntur prope Baïas. Expositi nautæ caput detonsum ostendant; et quæ fugerant pericula renarrant læti.

83. Agite ergo, famuli, et facite ut silentio attentisque mentibus sacrificio intersitis; templum floribus ornate; cultros mola salsa conspergite; aram e cespite construite; ignem adornate. Jam vos consequar, et facto legitime sacrificio, quæ pars est præcipua officii et pietatis, referam me domum, ubi coronas e floribus impono deorum domesticorum statuis fragilibus et cera nitentibus. Hic meum Jovem, et alios quos domi colo, quos majores mei colere, superos, oblato thure conciliabo, et violas omnis coloris affatim spargam. Factum bene; omnia nitida et ornata sunt; frondentibus arborum ramis postes januæ vestiuntur; et lucernæ frequentes, ibidem summo mane accensæ, diei festæ lætitiæ redolent.

93. Neque vero sinistram de me suspicionem aliquam tibi, Corvine, moveant isthæc officia pietatis. Catullo, pro cujus reditu tot aras exstruo, sunt filii tres domi, et heredes. Cedo, quæm reperias,

Et claudentem oculos gallinam impendat amico
 Tam sterili : verum hæc nimia est impensa ; coturnix
 Nulla unquam pro patre cadet. Sentire calorem
 Si cœpit locuples Gallita et Paccius orbi,
 Legitime fixis vestitur tota tabellis 100
 Porticus : existunt, qui promittant hecatomben,
 Quatenus hic non sunt nec venales elephantî,
 Nec Latio, aut usquam nostro sub sidere talis
 Belua concipitur; sed furva gente petita :
 Arboribus Rutulis et Turni pascitur agro, 105
 Cæsaris armentum, nulli servire paratum
 Privato; siquidem Tyrio parere solebant
 Hannibali, et nostris ducibus, regique Molosso
 Horum majores, ac dorso ferre cohortes,
 Partem aliquam belli, et euntem in prælia turrim. 110
 Nulla igitur mora per Novium, mora nulla per Ilistrum
 Pacuvium, quin illud ebur ducatur ad aras,

qui, ut gratificetur ejusmodi amico, a quo nihil sperandum, utpote qui sit pater, quique liberos habeat, immolare gallinam velit morbidam et moribundam, immo (namque hæc ipsa scilicet gallinæ impensa nimia est) coturnicem? At vero, si Gallita, si Paccius, qui opibus abundant, qui liberis carent, febriculæ æstu tentantur, confestim videas templi porticum totam refertam tabellis, in quibus captatores descripserint vota sua pro illorum incolumitate rite suspecta : non desunt, qui sacrificium centum boum se facturos polliceantur, siquidem Romæ non venduntur elephantî, nec in Italia et nostris regionibus istæ belluæ nascuntur, sed ab Africæ aut Asiæ longinquis oris abducuntur. Armentum autem elephantorum quod Cæsaris proprium est, et quod in Rutulorum, quibus olim imperavit Turnus, campis pascitur, nobilius est quam quod privatis hominibus mancipetur. Quia scilicet istorum elephantorum majores, non ad alios quam bellorum usus a ducibus nostris, itemque Annibale, et Pyrrho, Molossorum regi, solebant adhiberi, quum eorum tergo turres militibus bellum gesturis imponderentur, ac medias in acies immitterentur. Sed elephantî Romæ si qui nunc essent, profecto non dubitarent Novius et Ilister Pacuvius eosdem adducere ad altaria, et illos pro

Et cadat ante lares Gallitæ, victima sola
 Tantis digna deis, et captatoribus horum.
 Alter enim, si concedas mactare, vovebit 115
 De grege servorum magna aut pulcherrima quæque
 Corpora; vel pueris et frontibus ancillarum
 Imponet vittas; et, si qua est nubilus illi
 Iphigenia domi, dabit hanc altaribus, etsi
 Non sperat tragicæ furtiva piacula cervæ. 120
 Laudo meum civem, nec comparo testamento
 Mille rates : nam si Libitinam evaserit æger,
 Delebit tabulas, inclusus carcere nassæ,
 Post meritum sane mirandum, atque omnia soli
 Forsan Pacuvio breviter dabit : ille superbus 125
 Incedet victis rivalibus : ergo vides, quam,
 Grande operæ pretium faciat jugulata Mycenis.

salute unius mulierculæ Gallitæ offerre diis ipsius penatibus, dignas solum numinibus victimas, dignas eorum astutis cultoribus. Quin etiam erit ex iis captatoribus, qui, si detur hæc ipsi facultas et venia, superis vovebit lectissimos e suis famulis, qui mancipia et ancillas vittis ac tæniolis, instar victimarum, adornatas aris admovebit : immo etiam suam ipsius filiam, si quam domi jam viro maturam habeat, velut alteram Iphigeniam, etsi non speret cervam aliquam pro filia sua furtim et tragico nodo suppositum iri. Ego vero Pacuvium esse virum egregium et sapientem judico : neque comparandam puto Græcorum classem totam, quam immolanda filia servaudam Agamemnon voluit, testamento et hereditati, quam Pacuvius sua pariter filia sacrificanda captat. Nam si ægrotus ille dives mortem evaserit, testamentum vetus a se factum delcebit, ut novum conficiat, quo Pacuvium, tanquam optime de se meritum, forte uno verbo solum heredem scribeat, inescatus illo videlicet sacrificio, et veluti piscis in nassam inductus. Pacuvius hereditate lauta donatus plaudet sibi, et incedet superbus, ac suos æmulos, mœrentes victosque deridebit. Jamue intelligis, quantum lucri fecerit ille captator, quum suam Iphigeniam pro divite orbo mactare non dubitavit, ut rex Mycenarum Agamemnon?

Vivat Pacuvius, quæso, vel Nestora totum :
Possideat, quantum rapuit Nero : montibus aurum
Exæquet; nec amet quenquam, nec ametur ab ullo! 130

123. At ego patior illum sane opibus et vita frui per tot annos, quot Nestor vixit: tantas habere divitias, quantas Nero prædatus est, ac montium altitudinem nummorum acervis exæquare; sed ea lege ut neminem habeat amicum, nemini sit amicus.

VARIÆ LECTIONES

ET NOTÆ

IN SATIRAM DUODECIMAM.

VARIÆ LECTIONES. 1. *Carior hæc lux*, 17, 19, 20, 24, et XX MSS. Paris. *Clarior* (hoc est, præstantior, vel memorabilior), 11, 21, 22, et quidam Codd. Paris. prob. Schorralleisch. Alterutra profecto lectio genuina videtur, et vulgata emendationem sapit. Ea tamen exstat in 1, in Cod. Put. et aliis.

NOTE. 1. *Corvinus* amicus poetæ, ad quem hæc Satira missa est, et quem Juvenalis una cum Catullo ad festam lætitiæ invitasse videtur. Suavissimum est initium: *Hæc lux*, dies, *dulcior mihi natali die*, qui ceteris et lætior et sanctior est, atque, ut omnis fere dies festus, religione epulisque quotannis celebrari solebat. Hic dies *Jura solennis mihi sanciorque Pæne natali*, Horat. Od. IV, 11, 17. Conf. Var. Lect. *hæc lux*, dies, quo rediit Catullus, mihi amicissimus. Conf. vs. 15 seq. et 29 seq.

VAR. 2. *Festus* restitui ex 10, 11, 12, 15—22, 25, 26, 27, 45—50, 55—63, 65—69, 71—74, et plerisque Codd. Paris. *Festas*, 14, 23, 24, 54, 64, 70, 75, 76, 77, 82, nescio quo sensu.

NOT. 2. Color orationis ductus ex Hor. Od. IV, 11, 6 seq. — *Cespes*, ara e vivo cespitæ, cespititia, *βωμός ἀντροχίδας*, qualis tempore urgente et in privatis etiam sacrificiis extrui solebat Conf. vs. 85. — *Festus*, festo diei et lætitiæ conveniens, ut *fésta frons* et similia apud Virgil. Æneid. II, 249, et al. — *Animalia*, victimas. — *Dris promissa* et vota olim, quum Catullus discederet, pro reditu ejus et incolumitate. Conf. vs. 15 seq.

VAR. 3. *Ducimus* revocavi ex 1, 7, 9, 11, 12, 15, 19, 20, 22, 24, 45, 49, 55, et XXXI MSS. Paris. probb. Pith. Schurzfl. et Heins. ad Ovid. Met. XV, 114. *Dicimus*, 23. *Cedimus* in reliquis libris. Sed *ducimus* est doctius, *cedimus* vulgare, quod laud dubie ex marg. in textum irrepsit; vid. Comm.

NOT. 3. *Ducimus* (vs. 11, *traheretur* funibus) sc. ad aram, ut v. 122, X, 65, et passim de victimis (vid. Heins. ad Ovid. Met. XV, 114). Sic et Gr. ἄγνυ. — *Reginæ*, in honorem ejus. *Regina* et *Βασίλισ* quavis Dea major vocatur, sed imprimis Juno, regina decorum. — Quidam hic For-

VAR. LECTION. ET NOT. IN SAT. DUODEC. 211

tinam intelligunt, sed male, ut opinor. Ed. — *Junoni Reginae* templa Romæ condidere Camillus et M. Æmilius. (Liv. V, 22; XXXIX, 3.) *Niveam agnam*: nam diis superis albæ, inferis nigræ mactabantur victimæ.

VAR. 4. *Mauræ*, 16.

NOT. 4. *Par vellus*, nivei velleris agna, ejusdem generis victima. — *Pugnanti cum Gorgone Maura*, hoc est, Palladi, pugnanti cum ægide, vel ope ægidis, hoc est, clipei vel thoracis, in cujus medio erat caput Medusæ Gorgonis, a Perseo in *Mauretaniæ* finibus vel in extrema Africa interfectæ. — *Gorgones*, seu Græcæ fuere tres filię Phorci, Φορκιδæ; sed Medusa xστ' ἰζοχῆν dicta Γοργώ.¹ — Gorgonis caput omnes, qui ipsum intuebantur, in saxa couvertebat. Fabulam sic interpretantur ducti viri, sapientiam scilicet sui spectaculo reddere homines stabiles, immobiles et constantes. Ed. — *Maura* alii ita dictam potius putant a paria, quia Cyrenæica erat. «Medusa quippe Phorcynis Cyrenæi filia; at Cyrenæi inter Æthiopes numerati; vel qui habitavere in mari Atlantico; est autem Atlas mons Mauritanie.» Ed.

NOT. 5 seq. Adumbratur h. l. et quidem præclare natura ferocis vituli, non, ut quidam putant, valde reluctantis, quod mali erat ominis. Nam «observatum est a sacrificantibus, ut, si hostia, quæ ad aras duceretur, fuisset vehementius reluctata, ostendissetque, se invitam altaribus admo- veri, amoveretur, quia invito deo offerri eam putabant.» Macrob. Sat. III, 5. ² Conf. similes victimarum immolandarum descriptiones apud Horat. Od. III, 13, 3 seq. et IV, 2, 54 seq. ubi Jani jam recte notavit, eas convenire homini, meditatione sacrificii, quod parat, pleno, easque inprimis valere ad victimæ, per se exiguæ, pulchritudinem commen- dandam, declarandamque super ea re lætitiæ ac spem, gratam diis hostiam fore. *Procul*, longe, *extentum funem*, quo ad aram ducitur. As- census et alii victimas ducunt ad aram fune longiore et laxo, non arcte ligato, ductas fuisse, ne visæ essent invitæ ire et trahi, quod mali fuerit ominis.

VAR. 6. *Quæ fronte coruscat*, 20.

NOT. 6. *Jovi Tarpeio*, seu Capitolino. Tria, quæ h. l. memorantur, nomina, Juno, Minerva et Jupiter, simul in Capitolio colebantur. ³ — *Frontem coruscat*, crispat, vibrat, quatit, ut *coruscare tela*, *linguam*, etc.

¹ Conf. Heyn. ad Apoll. II, 4, 2, et 3; ad Virg. Æn. II, 616; VIII, 435, et Comm. de Theog. Hesiodi, p. 142 seq. De sensu mythi vid. *Crenzer's Symbols*, tom. IV, pag. 57, 270, 460.

² Conf. Sanbert. de Sacrif. cap. 19, pag. 456—459.

³ Vid. Drakenb. vel nos ad Sil. X, 432 seq. et Intpp. Horat. Od. I, 12, 19, 20.

212 VARIE LECTIONES ET NOTÆ

(vid. Heins. ad Ovid. Met. IV, 493), nisi malis, vibrat frontem, micantem propter cornua primum protuberantia; vel deuique *coruscat* *κατά* *frontem*, hoc est, micat in fronte, cornibus jam enascentibus. — *Coruscare*, ut *καρπύσσει* seu *καρπύσσειν*, proprie est arictare seu cornu petere, *καρπύσσειν* (verb. eaus. apud Theocr. III, 5), deinde splendere, quoniam lucidæ res vibrant et quatiunt ex se fulgoris radios. Conf. Lucret. II, 320, ibique Wakef. Vetus Schol. «mouet sicut telum, quod coruscat.»

VAR. 7. *Maturus templis*, 19. — *Aris*, 15, 21, 22.

NOT. 7. *Maturus templis et aræ*, aris templorum; jam satis grandis, ut sacrificetur. Conf. VIII, 169.

NOT. 8. *Spargendus mero*: nam consecrabatur victima vino iu caput, inter cornua (ut apud Virg. Æn. IV, 61), libato seu infuso; *merum*, ut apud Ovid. Met. VII, 584, *Fundit purum inter cornua vinum*.

NOT. 9. *Ducere ubera matris quem pudet*, ut *matre relicta* apud Horat. Od. IV, 2, 54; sed quanto venustius illud! — *Vexat nascenti robora*, arbores, *cornu*, ut apud Virg. Georg. III, 232, 233.

NOT. 10 seq. Hoc suauiter adjectum et sensui amicitie conuenienter. Vota autem et sacrificia facultatibus cuiusque respondebant: at dii non nisi purum ejus, qui dona offert, animum respiciunt. Conf. Horat. Od. II, 17, 30 seq. III, 23, 9—20; IV, 2, 53 seq. — *Res familiaris*. — *Similis*, par, *affectibus*, voluntati, cupiditati vel affectui amuris.

VAR. 11. *Hispula*, 27. *Hispulla*, 17 a m. sec. 18. *Gispulla*, 66. *Hispulla*, 11, 15, 16, 17. *Hispello* legendum docuisse Thaddæum Donnolam de patria Propertii et Bern. Montfalcon., monet Schnitzleisch. — *Ipsæ*, 15, 46, 48, 49, 55.

NUT. 11. *Pinguior Hispulla*, facete. Conf. Var. Lect. et ad VI, 74. — *Traheretur*, sc. funibus, ut *ducere* vs. 3.

NOT. 12. *Mole*, pinguedine. — *Finitima in herba*, in pascuis Romæ vicinis, forte ut apud Horat. Od. III, 23, 11, *Albanis in herbis*, in pascuis latis circa Albam Longam.

NOT. 13. *Clitumnus*, Umbriae Cisapenninae fluvius (nunc *Timia*), qui juxta Mevaniam (hodie *Bevagnam*) *Tinix* fl. (*Topino*) miscetur, et ejus aquæ ea vis inesse putabatur, ut caudida redderet armenta, quorum magna ibi in *latis pascuis* copia erat, unde multa Romam adducebantur, ut in solennibus mactarentur sacrificiis. — *Sed ejus sanguis, ostendens læta Clitumni pascua, iret*, manaret, profunderetur, et quidem ingenti

* Vid. Intpp. Plin. Epist. VIII, 8; seq. Oberlin. ad Vib. Seq. pag. 101
Virg. Georg. II, 146 seq. Prop. II, 19. seq. 221 seq. Keyssleri Itinerar. pag.
25, 26; Claud. Cons. Hon. VI, 506 887 ed. pr.

impetu ac vi, qua ostendit, taurum pinguem esse, et in *latis*, opimis, *pascuis* nutritum. Conf. Var. Lect.

VAR. 14. *Magno pro grandi* Serv. ad Virg. *Aeneid.* VIII, lapsu memorie. — *Magistro*, 21. — Oratio autem h. loc. scabra est, atque impedita, et vix dubito, quin totus hic versus obelo sit transfigendus, et vs. 13, pro *sanguis* respondendum *sacri*, quæ verba per compendium scripta non admodum differunt. Sic *flumen sacrum* et *sucras undas Clitumnæ* dixere Virg. et Claud. in Comm. laudati. Ita quoque aptissimum est verbum *ostendens*, scil. niveo pellis colore, quo non satis commode referri potest, si de *sanguine* agitur.

NOT. 14. *A grandi* ac robusto *ministro* sacerdotum, popa, qui plerumque robustus est et obesus, victimis saginatus. Conf. Pers. VI, 74.

NOT. 15. Pro ituris suscipiuntur vota, quæ solvuntur in *reditu*.

NOT. 16. *Amici*, Catulli (conf. vs. 29 seq.), qui nunc ipse *miratur*, *incolumem sese* esse et tot tantaque pericula maris *evasisse*.

VAR. 17. *Ictus*, 9, 21. *Et fulminis ictus Evasit*, 9, prob. Pith. Recte, opinor, si et pro *etiam* dictum acceperis, et majorem distinctionem posueris post *Evasit*. Tum *ignis* vs. 19 ad fulmen referri potest. Vulgata tamen lectione servata augentur pericula.

NOT. 17. *Pelagi casus*, pericula maris, inpr. tempestatem. *Evasi*, quod *evasit*. Conf. Var. Lect.

VAR. 18. *Cælum densæ*, 24.

NOT. 19. *Nube una*, atra nube, per totum expansa cælum. — *Subitus* *antennas impolit*, subito in eas incidit, illas percussit, *ignis*, non fulguris (nam Catullus *fulguris ictum evasit* et præter fulmen *subitus ignis*, adeoque ab eo diversus, *antennas impolit*), sed *Helenæ* (*Helenenfeuer*, le feu Saint-Elme), electrica materia vel igneus ardensque vapor, qui, præcipue post tempestatem, in mari circumvolat et malo navis adhæret; de quo vid. Plin. II, 37. Conf. Var. Lect. ad vs. 17: — *Crammer*, p. 460, interpretationem hanc doctiorem quam veriore judicat, quippe si *evasit* ignem Catullus, adesse debuit ignis: quid, quod correptam jam fuisse navem igne, satis manifesto ostendunt quæ sequuntur *vela ardentia*. Præterea putat hac ratione vix explicari posse qua causa antennæ, igne *Helenæ impulsæ*, possint dici a poeta, quum contra, qui curiose inspexerit incendia, illud quoque observatum habeat necesse sit, cæpto semel igne venti quoque turbinem plerumque exoriri, idque vel sereno alioquin cælo. Ed.

VAR. 20. *Pertusum*; 29.

* Conf. ibi Hard. Barth. ad Stat. Theb. VII, 792 seq. et Heyn. Opusc. Acad. tom. III, pag. 257.

214 VARIE LECTIONES ET NOTÆ

NOT. 20 seq. Præclare adumbratur pavor eorum, qui navi vehuntur. — *Attoniti* vocantur, qui *vivi stupent et in totum sibi excidunt*, Sen. Nat. Quæst. II, 27.

NOT. 21. *Conferri*, comparari, *posse*, hoc est, incendium multo terribilius esse naufragio.

VAR. 23. *Graviter, quando*, 11. Schuraffleisch. nota hæc est: «Puto legendum *quam quando*. In primigenio exemplari fuerit QUANDO. Majores literæ notabant, syllabam bis legendam; sed exscriptores, ut sæpe in hons auctoribus factum, rei non attendebant: ut tamen versui consulerent, *si quando* posuerunt. Non aliter Schol. legisse, clara ejus verba doceant: *id est, tales tempestates contingant navigantibus, quales fingere solent poætæ*.» Nihil horum mihi certe persuasit vir doctus. — *Pontica surgit Tempestas* (hoc est, sæva, qualis in Ponto Euxino esse solet), 45, et Cod. MS. Ignat. Hanielis, teste ac prob. Labino. Sed quæto venustior vulgata lectio! vid. Comm.

NOT. 23. *Si quando*, hoc est, aliquando, *poetica surgit*, exoritur, *tempestas*, hoc est, atrox et sæva tempestas fingitur aut describitur a poetis rem exaggerantibus. Facete, ut apud Lucian. quomodo historia conscribenda sit, Opp. t. III, p. 405, ed. Schmid. *θίγῃ γὰρ τότε (ὁ συγγραφεὺς) ποιητικῶ τινὲς ἀνέμου ὑποτιθέμεναι τὰ ἀκρίτεια*, etc. et in Timon. pr. καὶ τί τί σε ἄλλο εἰ ἡμερόντητοι ποιηταὶ καλοῦσι, καὶ μάλιστα ὅταν ἀπερῶσι πρὸς τὰ μέτρα. — ἅπαντα γὰρ ταῦτα λῆρος ἔδῃ ἀναπύπτῃ καὶ κατὰς ποιητικῆς ἀτεχνίας, ἔξω τοῦ πατάγῃ τῶν ὀνείματων.

NOT. 24. Ita exelamabundi loqui solent scriptores, superveniente novo aliquo infortunio (vid. Barth. ad Stat. Theb. III, 349), etiam de re vel improvisa ac subita vel gravi, attentionem moturi. — *Aliud genus discriminis*, quod, sententiis quibusdam facete præmissis et interjectis, memoratur, vs. 29, seq.

VAR. 25. *Sunt*, 11.

NOT. 25. *Cætera*, quæ mox dicturus sum. — *Sortis ejusdem*, non minus tristia.

VAR. 27. *Templa pro fana*, 7, c glossa.

NOT. 27, 28. Vid. ad XIV, 302: *quis enim nescit* tot quotidie fere naufragia esse, ut *pictores* jam eorum pictura sibi parare possint, quæ ad victum suppeditent? *Ab Iside pasci*; alii, *pictores*, quoniam in ejus pictissimum templis *tabellæ*, in quibus pictum erat naufragium, suspendebantur. Navigantes ejus tutelæ commissos fuisse monet Lucianus, et præcipuum illius festum Romæ erat *Isideis navigium*, de quo vid. Lactant. Inst. I, 11, et Apul. Met. l. XI, pag. 367, ed. Elm.

VAR. 31. *Emergentibus*, 16. — Semper miratus sum, neminem interpretum hæsisse in hoc loco, in quo duo genitivi, *puppis* et *arboris*, vel sine copula, cum voc. *latus* iunguntur, neque commoda exoritur sententia, sive navem b. l.

et *puppis* et *arborem*, ut quidam putant, sive, ut alii, malum dici *arborem*, censeas. Tandem legi bane Schurzii. notam: « Locns mihi non videtur sausus. *Puppis* exponunt de nave, *arboris* etiam: quis inde sensus? Meni iudicio in voce *incertæ* latet mendum, et legerim: *Quum plenus fluctus medius foret alveus et jam Alternum puppis latus, evertentibus undis Arboris incurvum, nullum prudentia cani Rectoris quum ferret* (vid. mox ad vs. 33) *opem: decidere*, etc. Sic consentiunt Schullia: *Latus* dabat navis et arbore coacta. *Arboris incurvum* dixit malum jam curvatum, quem scil. undæ evertunt, quom jam alveus aquis plenus est, et latus puppis non minus. Conf. Pontani Analecta, II, 11, de *alternò puppis latere*, et de toto hoc loco Heins. de Sat. Hurat. pag. 107; Rigalt. ad Phæd. fab. 50, et Schotti Enodatt. I, 25. — Sed bonæ latinitatis scriptor malum curvatum non dicit *arboris incurvum*, et oratio præterea scabra est, nisi ante voc. nullam copula et vel ac inseratur. Nun magis probanda explicatio Ach. qui, commate post *undis* posito, verba seqq. ita exponit: *Prudentia cani rectoris conferret nullam opem*, scil. periculo *arboris*, navis. Probabilior videtur coniectura illustr. Jacobsii, qui legit *Undis Equoris incerti*, monetque, tales undas esse fluctus a diversis et inter se præstantibus ventis commotos (vid. Claud. in Ruf. I, 90, at Sen. Med. 939), et hinc etiam vatum, qui crebro mutetur, *incertum* dici, verb. cana. Prop. II, 7, 71, eundemque sensu *dubius fluctus, pontum, æquor, æstum*, Liv. XXXVII, 16; Lucan. V, 569, 602; Claud. in Rufia. I, 72.

NOT. 31. *Alternum latus arboris* (navis, ut apud Ovid Her. XII, 8, non mali, ut apud Virg. Æneid. V, 504) *incertæ*, fluctuantis (*instabilis*, apud Virg. Georg. IV, 195), quæ fluctibus et ventis modo in dextrum, modo in lævum latus jactabatur; unde etiam *alternum latus*. Confer Varias Lectiones.

VAR. 32. *Incerti*, 45. *Incerto*, 17—23, 25, 46, 47, 48, 55, 58, 59, 60, 65, et X Codd. Paris. quod Ascensius exponit: mali, arboris incertitudinæ, incerto hiatu. — Ad hunc locum Crammer, pag. 462, sententiam quoque suam assert, legens ex MSS. *incerto*, id est, ob vacillationem et incertitudinem arboris, seu mali. *Incerto* substantivè sit capiendum, ut jam Mancinellus vidit; neque id alienum esse ab optimis scriptoribus viri docti dandum ostenderunt. Vid. Drak. ad Liv. XXIX, 64, et al. En.

VAR. 33. *Cum feret*, 24. *Cum ferret*, 11, 17—20, 22, 45, et plurimi Codd. Paris. — Hanc lectionem *cum ferret* probat Crammer ex MSS. huc citatis, quibus addo Cod. Hafniensem et Voss. optimum. En.

NOT. 33. *Rectoris cani*, senis adeoque usu periti; quo periculum augetur. — *Decidere*, de vita quasi pacisci *cum ventis jactu*, projectis bonis suis et pro vita oblati, ut ita lis dirimatur, hoc est, navi exonerata, vita saltem servetur jactura bonorum. Lepida dictio petita a litigantibus, qui de re vel rem controversam secum decidunt, litem dirimunt pactione. Conf. Gron. Obs. II, 6.

VAR. 34. *Castora* legit Kernig. de Satir. Rom. pag. 81, putans designari

216. VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

hominem impudicum et morbo infami graviter laborantem. Sed vid. Comm.

VAR. 35. *Damna*, 46, 47, 48. *Dammum*, 17.

NOT. 34, 35. Festiva et apta comparatio, etsi continetur errore vulgi, quo *castor* seu *fiber*, ab hominibus exagitatus, *testiculos* suos morsu avulsos abjicere putatur, ut ipse salvus *evadat*, quasi *intelligat*, sciat, propter castoreum se maxime expeti insidiasque sibi parari. Conf. simil. loc Sil. XV, 484 seq. Idem de dentibus elephautorum memorat Plin. VIII, 3, seu 4.

VAR. 36. *Testiculi* restitui ex 7, 9, 11, 12, 15, 17—21, 24—27, 45—49, 55, 57, 59, 60, 65, 81, omnibus MSS. Paris. Serv. ad Virg. Georg. I, 58, aliisque exemplis veterrimis, suspectis ab Nic. Heins. quem vid. ad Claud. Cons. Sül. II, 167, ubi permulta hiatu exempla ex Juvenale aliisque poetis conguessit. Conf. supra ad I, 151. *Testiculo*, 23. Vulgata lectio *Testiculorum* emendationem sapit eorum, qui talem hiatum Juvenali familiare esse non repntabant. Hinc etiam alii, teste Ascensio, legunt, *cupient evadere damna Testiculis*, et Mauciniellus, *dammis Testiculi, atque ideo*, etc. in 59, 60, *Mediatum*.

NOT. 36. Poeta ridet opinionem vulgi; *inguen*, testes et castoreum. «Nostris temporibus notum est, castoreum, medicamentum, in testiculis castoris non contineri, sed in sacculo infra ventrem posito;» Aeh. *medicatum*, active, ut passim, pro : ad medicandum et medicinas utile.

NOT. 37. *Fundite*, projicite in mare. Quare? vid. intpp. Aet. Apost. XXVII, 38.

VAR. 39. *Mecænatibus*, 45, 46, 49, 50. *Mæcenatibus*, 47; vid. sup. ad I, 66.

NOT. 39. *Festem teneris quoque Mæcenatibus aptam*, vid. ad I, 66.

VAR. 40. *Malim ipsa Infecit natura*.

NOT. 40 seq. *Atque alias vestes, quarum pecus ipsum natura, iudoles, generosi graminis infecit*, hoc est, e lana aut vellere pœudum, seu ovium Hispanarum, ejus color natus, seu naturalis, est rutilus aut purpureus, quem ei non ars operaque hominum, purpura et lutum, tribuit, sed naturæ beneficium, *gramen generosum* ac præterea *vis occulta egregii fontis, Bætis fl.*, et *aeris*, seu cœli temperies juxta illud, in Hispania, ejus maximus fluvius est *Bætis*, Arabibus inde dictus *Fadi al Kibir*, fluvius magnus, corrupte *Guadalquivir*. Conf. Virgil. Elog. IV, 42 seq. Plin. VIII, 48; Martial. V, 38, 7; VIII, 28, 5, 6; IX, 62; XII, 100; XIV, 133.

* Vid. Arist. H. A. VII, 5; Ælian. H. A. VI, 33 et 34; Dioscor. II, 23, et 26; Horus Hierogl. II, 65 et 214;

Schott. Nod. Cicer. I, 25; Hard. ad Plin. VII, 30, s. 47; XXXII, 3, s. 13; XXXVII, 6.

VAR. 41. *Et abest* a 15, 23, 71, 73.

NOT. 43. *Argentum*, argentea vasa, ut I, 76, *mittere* in mare *lances factas* a Parthenio. Parthenius cælatoris nomen, Schol. Sculptor, de quo Plin. Grang. Sed, quod jam monuit Lessingius (Laocoon, pag. 293, 294, ed. sec.), neque a Plinio, neque ab alio memoratur; et dura est ellipsis præpositionis. Conf. Var. Lect. et Notam ad III, 90. *Crater vas vinarium* et quidem capacious, pateræ sen poculi formam referens (vid. intpp. Horat. Od. III, 8, 13; 18, 7). De *urna* vid. ad VI, 426.

VAR. 44. *Partenio*, 21, 22. Forte legendum *Parthenia*. Samos insula et nrbs primam appellata Παρθενία (vid. Strabon. V, pag. 457; Plin. V, 37, ibique Harduin.) : nota autem sunt *vasa Samia*. Conf. ad XVI, 6, in Commentar.

NOR. 45. Facete amplitudo crateris designatur. *Cratera dignum Pholo*, Centauro, sitiente, vini avidissimo. Locus desumptus ex Stesichoro, Lyrico poeta, qui Centaurorum et Lapitharum convivium describens, ait Pholm implevisse Herculi, hospiti suo, craterem trium lagenarum capacem, quem prior ipse exhausisset; Grang. Verba Stesichori servavit nobis Athen. XI, 14, pag. 499 (XI, 99, ed. Schweigh). Σκύφειον (propr. Σκύφειον) δι' λαβίων δέπας ἐμέτρον ὡς τριτάχυνον, ἢ τιν' ἰσοχόμενον, τὸ ἃ οἱ παρθενικαὶ (Φόλις) κατέσας. — *Conjuge Fuscæ*, quæ ebriosa fuit, Schol. Quidam suspicantur, hanc esse Lanfellam, de qua vid. VI, 320 seq. et IX, 117. *Fuscus* forte idem, cujus mentio fit XVI, 46 (ubi vid. not.), vel alius, de quo vid. ad IV, 112.

VAR. 46. *Bascaudas*, 18, 19, 30, 49, 55, 57, 58. *Bascauldās*, 15. *Bastandās*, 25. *Bascaulas*, 11, 21. *Pascaudrias*, 16. *Mascauda*, 8, prob. Salmas. — *Escalia*, 4, 11, 12, 15—24. Nil interest. Sed *escaria* vulgaris scriptura. — *Et multum*, 22.

NOR. 46. *Bascaudas*, vasa, ubi calices lavabantur, et cacabus; Schol. *Conchæ æreæ*, genera vasorum; *Papias*. Canistra Britannica (*Baskets*); Marshall. Conf. Martial. XIV, 99. — *Escaria* vasa, lances, *multum cælati*, multa vasa, h. loc. pocula aurea argenteaque eaque cæлата.

VAR. 47. *Biberet*, 20. — *Calidus*, 45; *Pallidus*, 1, 75; al. *Callidus* ingeniosus forte quam verius; H. Vales. Præstat autem et auctoritatis et sensus casasa.

NOR. 47. Poculorum pretium angetur antiquitate et dignitate priorum possessorum. *Biberat* ex quo, quibus poculis usus fuerat. — *Emptor Olynthi*, Philippus, Alexandri Magni pater, qui multis artibus frustra usus est,

* Cf. Diod. V, 2; Heyn. ad Apollod. Intpp. Val. Fl. I, 337, 338; Junii Obs. II, 5, 4, et ad Virg. Ge. II, 455 seq. IV, 5, et Barth. ad Stat. Theb. II, 564.

ut *Olynthum*, maximam olim Thraciæ urbem,¹ Atheniensium imperio eriperet, eamque tandem cepit, Lasthene et Euthycrate pecunia corruptis; vid. Demosth. *Olynth. Thoe*y. 1, 58 seq. et Diodor. XVI, 53, 54. — *Callidus*, vid. Justin. IX, 8. Idem Philippus plures civitates emit (Sen. Ep. 94), et castellum olim oppugnaturus, quod exploratores munitissimum esse nuntiaverant, quesivisse ex iis dicitur, εἰ χαλιπὸν οὕτως ἴσθιν, ὥστ' μὴδ' ὄντι προσκλῆναι χερσαίον κερκίζοντα;² *Poculo aureo pulvinis subdito Philippum regem dormire solitum* tradit Plin. XXXIII, 3, seu 14.

VAR. 48. *Equis nunc alius emend.* Jacobs. quia in his verbis et præc. nulla plane sit oppositio.

ANAL. 48 seq. Poeta narrationem interruptit quatuor versibus insertis, quibus vituperatio avaritiæ, illis temporibus vigentis, et laus Catulli continentur. *Alius*, præter Catullum.

NOT. 49. *Caput, vitam.* — *Rebus*, rei familiari, opibus.

VAR. 50. *Faciunt*, 21. — *Quandam*, 13. Pro *quidam* forte substituendum esse *quisque* vel *quisque*, ne hæc repugnent iis, quæ poëta proxime vs. 48 et 49 dixerit, aut totum potius versum una cum seq. propter scabram orationem monacho deberi, qui has lacunas margini adseruit, dudum suspicatus sum. Postea vidi, idem Bentleio in mentem venisse, qui ad Hor. Art. Poet. vs. 337, hæc notavit: «Vides hic in mediam narrationem sententioles has intrudi, pœtice prorsus et perquam inascite. Quorsum enim hic *Quidam*? quum jam dixerat, ne unum quidem ulla mundi parte vitam patrimonio præferre? Quale autem illud, *facere patrimonium*? quæ scabies locutionis? Quam alienum et pannosum illud, *vitio cæci*? quod eo tantum adunitor, ut versiculi cento sarciat. Ergo obelo configendos hos versus 50 et 51 censeo; etiamsi vetus Schol. pro genuinis agnoverit. Solebant olim sententiosæ huiusmodi in margines allini, quæ postea in contextum irrepererunt. Sic disticha Epimythia, quæ singulis Avieni fabulis subjunguntur, omnis supposititia sunt, et in Galeano, quo usus sum, codice nulla comparent.» Refragatur Ach. cuius nota est: «Nihil in his versibus inconveniens est nec alienum, nihil quod glossæ redoleat, quin immo sententiam omni parte veram illi versus mihi offerre videntur. Adde quod in omnibus Codd. legantur, et id certe aliter evenisset, si, ut Bentleius temere affert in medium, ex glossa a monacho assenta nati fuissent.»

VAR. 51. *Cæci vitio*, 16, 20.

NOT. 50, 51. *Non propter vitam, vitam sustentandæ causa, faciunt pa-*

¹ Vid. Xenoph. Hist. Græc. lib. V, pag. 433—442; Interpp. Curt. VIII, 3, 9, 19; Nep. Pelop. I, et Steph.

² Vid. Plat. Apophth. Opp. t. II, pag. 178, ed. Francofurt. et Cicer. ad Att. I, 16.

trimonia, opes colligunt, *quidam*, sed *vitio cæci*, avaritia excæcati, *propter patrimonium vivunt*, putant se eam ob causam vivere, ut opes cumulent. Conf. VIII, 83, 84, et ad XI, 11. Sed vid. Var. Lect. ¹ — Duo isti verius in mentem revocant lepidam illam Harpagonis sententiam, quam literis aureis exaratam veluit, apud nostratrem *Molière*, *l'Avare*, act. III, sc. 5: *Il faut manger pour vivre, et non pas vivre pour manger*. Ed.

Not. 52 seq. Retexitur tela abrupta. *Jactatur* in mare a Catullo et sociis ejus. Sed *nec damna*, jactura bonorum, *levant* in sublime atque tollunt scil. navem (scopulo vadisve hærentem, ut apud Virg. *Aeneid.* I, 145, quem locum contulit Hein.), vel *levant*, imminuunt, sc. discrimen. Sed neutra vox antea est memorata. ² Conf. Var. Lect.

Var. 53. Præstiterit sed nec *Damna* juvant, ne jactura quidem bonorum prodest, quidquam proficit. Dura certe est ellipsis (vid. Comm.), siue qua vulgaris lectio expediri haud potest. Mira tamen hæc, et vix digna, quæ refutatur, Heinecio videntur et videbuntur omnibus, qui silices concoquere didicerunt. — *Ingentibus*, 45. *Pergentibus*, 57.

Not. 53. *Adversis* fati *urgentibus*, prementibus, periculo crescente. *Adversis* ventis, alii. *Illuc* recidit, eo redactus est. Conf. Var. Lect.

Var. 54. *Recidit*, 1, 14, 70, 75—77, et XII MSS. Paris. *Accidit*, 21 a m. pr. et duo Codd. Paris. *Decidit*, 10, 11, 12, 15—21 a m. 1. cc. 22—27, 45—50, 54—69, 71—74, 81, et XXI MSS. Paris. solenni permutatione, prob. Grang. ut respondeat Gall. *il en vint là*. Sed *decidere*, vel proprie, vel metaphorice, motum e loco superiori indicat: at *res illuc* vel *huc* *recidit* dicitur pro, *res eo jam rediit*, seu *huc redacta est* (Gall. *il fut réduit à*); et hæc sententia convenit b. loc., non illa. Conf. Gronov. et Drakenb. ad Liv. XLIII, 6; Ernesti ad Tac. Ann. III, 59, et ad Suet. Claud. c. 9; Heins. ad Ovid. Ep. Her. XIV, 46, et ad Claudian. Bell. Gild. vs. 44. Refragatur Hein. cujus nota est: "*Decidit* præsens est, quamquam sequitur imperfect. *submitteret* (conf. Corte ad Sall. bell. Cat. 44), et hic congruit; nam *decidere* significat cadere ex altiore loco et pejorem sortem accipere, ut bene monuit Oudend. ad Sueton. Claud. 9, ubi etiam apte laudavit Plin. Epist. IV, 11, *nuuc eo decidit, ut exsul de senatore fieret*." Sed hic locus non plane respondet uostro. Ceterum syllaba *re* anceps est in verbis compositis, quæ a consona fucipiunt, et brevis in *redeo*, *redoleo* aliisque, quæ hiatus vitandi canasa litteram inserunt; vid. Heins. ad Ovid. loc. laud. idem et Broekhus. ad Prop. IV, 8, 44; Drakenb. ad Sil. I, 309, Scalliger. ad Manil. I, pag. 48, et ad Prop. II, 24. *Illuc* *Res* *cadit* conj. H. Vales.

¹ Multi sunt, qui ob hanc causam colligunt patrimonium, tanquam ut habeant, non tamen ut utantur; sed avaritiæ satisfaciunt. Schol.

² Alii: *sed nec* res in mare projectæ *levant damna*, discrimen. At *damna* eo sensu non capi posse, vel uironibus notum.

— *Succideret* pro *submitteret*, 7, e glossa. — *Hac re* pro *ac se*, 31. *At se*, 27, 46—49.

NOT. 54. *Malum ferro, securi, submitteret, succideret.*

VAR. 55. *Explicat angustum*, 31, 25, 57. *Explicit* emend. Lubius hoc sensu: ut se arctum, impeditum et in angustias redactum propter malum faciat expeditiorem, impedimentum mali removens. Ac sic certe dicendum erat *explicaret*, ut modo *submitteret*. Platuverus legit: *submitteret. Hoc se Explicat angustum*, etc. quod probant Jacobs. et Heineck. Ille tamen verba seq. sic interpretatur: *Hoc se Explicat angustum discriminis, ultima quando*, etc. ut hæc omnia per gnomen et hoc sensu sint dicta: In eo apparet summam discriminis, quando quis sponte pericula aget, malum succidens et præcipitans, navemque adeo ea parte privans, sine qua alias se navigari quidem posse videtur. Huic *angustum discriminis* non latius videtur, et præferenda distinctio Marshalli, quam et nos nunc substitutus in locum vulgatæ: *ac se Explicat angustum, discriminis ultima quando* (quoniam, quandoquidem) *Præsidia*, etc. — Cramer, pag. 466, proficetur omnium adhuc proxime rem tetigisse videri, qui legit et distinxit, *hoc se explicat angustum discriminis; ultima*, etc. nec videt, cur non sit bene latius, *angustum discriminis*, « quum angustis viarum in Virgilio nemo litem moverit, nec similibus, quorum haud parvus acervus est. » Eu.

NOT. 55. *Se angustum*, in angustias adductum, impeditum, implicatum magnis difficultatibus ac periculis, *explicat*, expedit ex iis, propter se arctum expandit, angustum, quo inclusus erat, spatium dilatavit. — *Discriminis ultima*, maxima tunc pericula adsunt, quando *præsidia offerimus*, quum ea præsidia afferimus, quæ navem faciunt minorem, leviolem; Marshall. ¹ Conf. Var. Lect. Succissionem vero mali ultimum esse navis fragilis remedium, nota res est.

VAR. 56. *Auferimus*, 22.

VAR. 57. Nota Jacobii est: « Lubenter amplecterer *doloso* pro *dolato*, si codex offerret. Τόλμα... νόον ἀρχηγι... εἰς ἐκτατὴν δόλουν ἔλκον, apud An-tiphil. Epigr. XXIV, in Brunck. Anal. tom. II, pag. 175, ubi quædam notavimus tom. II, part. II, pag. 55. Vulgatam qui tueri velit, is *dolato* pro *tenni* accipiat. *Gracile lignum* dixit Stat. Sylv. III, 2, 78. Conf. Mitscherl. ad Horat. Od. I, 3, 10. » Minus forte arridebit hæc interpretatio, quam emendatio illa.

ANAL. 57—61. Poeta cogitatione ac sensu periculorum, quæ in ami-

¹ Alii, qui distinguunt: *ac se Explicat angustum, discriminis ultima quando*, etc. exponunt: quod facere solemus, quando, etc. quæ durissima est ellipsis. Non magis probanda in-

terpretatio Achaint. *tunc angustum se explicat*, scilicet periculum, hoc est, extremum est, quando, quam *ultima præsidia*, remedia, *afferimus*, etc.

cum ingrnerant, iutime affectus, omnem acerrime execratur navigationem, tamquam rem non minus temerariam ac periculosam, quam miseram. Similiter multi poetæ navigationem audaciam increpant.¹ — *I nunc*, ut in simili loco Sen. Med. 650, et supra VI, 306, ubi vid. not. — *Nunc*, postquam audisti, navigantibus tot tantaque imminere pericula. — *Fen-tis animam*, vitam, committe, ut apud Horat. Od. I, 3, 10 :

. . . . Qui fragilem truci
Commisit pelago ratem,

et Senec. Med. 304. *Animam levibus credidit auris*. — *Dolato ligno*, vid. Var. Lection. — *Dolatum lignum* dici conjicit Lubinus ex eo quod navis facta sit ex ligneis asseribus dolabra levigatis et elaboratis. Ev.

Var. 58. *Et digitis*, 12.

Not. 58, 59. Laertius lib. I, tradit Anacharsidem, quum audisset, τέτραται θαλάσσης εἶναι τὸ πᾶχος τῆς νῆος, dixisse, τοσούτον θανάτου τοῦς πλείους ἀπέχουν. Hinc et Dio Chrysost. Orat. LXIV, de Fortuna navem appellat τριδάκτυλον ξύλον πλέκτον. Aratus Phæn. 300. διόγυν δὲ διὰ ξύλον λιβὲ ἰρύεται. Seneca Controv. III; *paſſa* (navigiorum) *materia se-jungit fata*, et Med. vs. 306 seq. *Potuit tenui fidere ligno, Inter vitæ mortisque vias Numium gracili limite ducto*, Conf. et inf. XIV, 288. Ovid. Am. II, 11, 25 seq. et Jacobs. ad Anthol. Gr. vol. II, part. II, pag. 55.

Var. 59. *Aut septem*, 8, 9—24, 27, 45—50, 54—61, 63, 64, 65, 70, 77, 81, 82. *Ac septem*, 25, 62, 66—69, 71—76. — *Latissima*, 8, 9, 22.

Not. 59. *Tenda*, ut alibi *pinus*, cognata arbor, pro navi, e pinu texta, h. loc. pro tabula vel assere navis. (Conf. Gron. Obs. III, 13, extr.) *Latissima*, crassissima.

Var. 61. *Accipe*, 21, 64, probb. Brit. Lubino et Farnab. At vid. Comm.

Not. 60, 61. *Mor*, ubi in navi eris et lustrabis res, quas tecum tn-listi et quæ tibi maxime necessariæ sunt ad vitam et salutem, præter panem et vinum, *adspice*, respice (nt apud Ovid. Fast. VI, 29, et Virg. Æueid. II, 690), etiam *securæ*, quæ *sumendæ* sunt (alii: ne obliviscaris tecum *sumere* securæ), quibus opus est *in tempestate*, ad malum succiden-dum. — *Retienlum* pera, ad modum retis texta, nt apud Horat. Sat. I, 1, 47. *Ventre lagenæ*, lagena ventrosa, hoc est, ampla, itineri apta. Conf. IV, 107, al.

Var. 62. *Mare planum*, 22. *Latum mare*, 15.

Not. 62—67. Sedata tempestate, 67 seq. *Vestes* pro velis, quæ igne

¹ Conf. Prop. lib. III, cap. 7, 29 seq. (al. 5, 41 seq.); Horat. Od. I, 3, 9—24, ubi vid. interpp. et Bur-

man. ad Ovid. Amor. lib. III, cap. 2, et ad Phædr. lib. IV, cap. 6, 8; Barth. ad Grat. pag. 45.

conflagrarent (vs. 19 seq.), exteudebantur et in *prora* alterum *velum* minus, quod unum superfuert; atque ita (75 seq.) lacera navis portum subiit Ostiensem. 62. *Jacuit planum mare*, hoc est, tranquillum factum est et *planum*, quo sensu passim *unda* vel *mare jacere, stare, eubare, sedere*, et contra *surgere* dicitur.¹

VAR. 63. *Vectores*, 16, 21, 22, et multi Codd. Paris. *Victoris*, 23, 24. *Victori*, 45. *Vectori* (Catullo) quidam Codd. Paris. et ita forte leg. cum H. Valesio.

NOT. 63. *Fatum*, quo salus usutarum et Castulli continebatur, *valentius Euro*, ventis, et *pelago*, efficacius fuit tempestate. *Fatis* dii quoque ipsi impares, eorumque leges fixæ. (vid. ad Sil. V, 76, 406.)

VAR. 64. *Meliore*, 15. *Benigne*, 16, 19, 24.

NOT. 64 seq. Conf. ad III, 27. *Pensa-ducere*, ut *pensa trahere, torquere, versare, volvere*.

NOT. 65. *Parcæ hilares*, adspirante fortuna et cæptis blandiente; ut contra *Sorores tristes et durre*.² — *Stamen album* *Parcarum* longiore felicioremque vitam significat et portendit, ut contra *atrum* vel *pullum* mortem et infortunium.³ — *Lanifica staminis albi*, docte pro, ducentes stameu album vel lanam staminis albi, hoc est, lanam albam facientes.

VAR. 66. *Non multa*, 74. *Non multum*, 45. *Non multo*, 25, 27, 46—50, 54—69, 71, 72, 73. At sic turbatur oratio: nam hæc quoque verba ad *πρό-ραον* pertinent, et ἀντίδοος est vs. 69, *inopi miserabilis*, etc.

NOT. 67. Bene *miserabilis visu prora*, navis, malo, velis aliisque armis destituta; et *arte inopi*, non multum fructuosa, quam necessitas docuerat, *extensis vestibus*, velorum loco expansis, ut apud Tac. Ann. II, 24, ubi etiam *vestes* sunt proprie sic dictæ, non, ut Schol. putabat, funes aut vela aut artemon.

VAR. 68. *Extensis*, 10, 11, 12, 15—27, 45—50, 54—69, 71—74, ut *extensum* supra vs. 5.

VAR. 69. *Velum prona*, 22.

NOT. 69. *Felo*, minori, in *prora*, quod *dolon* vocatur, ut majus ἀντί-μου, *artemon*, et, quod ad puppim est, forte *epidromus*. *Suo*, quia in *prora* est, vel *vestibus* opponitur, quæ proprie non sunt vela navis. *Deficientibus vi*, vel cessantibus. — *Antri* cum delectu positi, tamquam venti vehementiores ac tempestatem cieutes.

¹ Vid. Heyn. ad Virg. Ecl. II, 26; III, 3, 35, et nos ad Sil. I, 281. Nic. Heins. et nos ad Sil. V, 583.

² Conf. Intpp. Hor. Od. II, 3, 16.

³ Vid. Bronkh. et Heyn. ad Tibull. Martial. IV, 73, 3, 4; VII, 58, 7, 8.

VAR. 70. *Tunc gratus*, 18, 22.

NOT. 70. Sic Neptunus *Collectasque fugat nubes solemque reducit* apud Virg. *Æneid.* I, 143.

NOT. 70—72. *Tum conspicitur sublimis apex*, mons Albanus, *gratus*, dilectus, *Iulo*, seu Ascanio, *Æneæ filio*. quippe qui, condita in eo Alba Longa, *sedem* ibi imperii collocavit et Laviniam, *novercæ suæ*, concessit *Lavinium*. Res notissima vel ex Liv. I, 1, et 3; Virg. *Æneid.* I, 267 seq. ubi vid. Heyne.

NOT. 71. *Lavinu*: nam veteres etiam *Lavinum* pro *Lavinium* dixisse videntur.¹

VAR. 73. *Miserabile*, 1, 9, 81. Male! Vetus Scholion est: « aut *mirabile*, quia triginta fetus habuit: aut *miserabile*, quod miseratum sit Phrygiæ. » — *Numen*, 29, quod arridere potest, si memineris, *numen* poetis proprie Dei voluntatem ejusque indicium, munus et oraculum dici; vid. Heyn ad Virgil. *Æneid.* I, 8, 133, 666; II, 123; III, 372; IV, 611; V, 56; VII, 11; VIII, 78; IX, 661; XI, 232. Ceterum verba *lætis Phrygiæ mirabile sumen* parenthesis forte includenda, quoniam mox sequitur *vux clara*, quæ ad *scrofam* referenda est.

NOT. 72—74. Etiam hæc nota ex Virg. *Æneid.* III, 388 seq. VIII, 42 seq. 81 seq. ad quæ loca vid. Heyne. Conf. Varr. R. R. II, 4, *cui*, Albano monti, ut et Albæ Longæ, *nomen dedit candida scrofa*, sus alba. *Phrygiæ*, Iulo et Trojanis, *lætis* ob repertam ex oraculi responso *sucum sumen*, sus. Conf. Var. Lect. et ad XI, 138.

VAR. 74. *Nusquam*, 16.

NOT. 74. *Namillas* facete forsah substituit poeta pro porcis, ut rei miraculum augeretur.

NOT. 75 seq. Describitur portus Ostiensis, de quo Suet. Claud. cap. 20: « Portum Ostiæ extruxit, circumducto dextra sinistraque brachio et ad introitum, profundo jam salo, mole objecta, quam quo stabilis fundaret, navem ante demersit, qua magnus obeliscus ex Ægypto fuerat advectus, congestisque pilis superposuit altissimam turrim in exemplum Alexandrini Phari, ut ad nocturnos ignes cursum navigia² dirigerent. » — *Moles*, ingentia saxa, in mare jacta alteque extracta instar aggeris, quibus pars maris *inclusa* et exclusa. Itaque jungo: *moles posita per æquora*, in æquore; non, ut snadet H. Valesius, *intrat æquora inclusa per moles pontas*, molibus jactis. — *Tyrrhenamque Pharon*, turrim excelsam,

¹ Vid. Heyn. Obsa. in Tibull. II, 5, 49, et ad Virg. *Æneid.* I, 2, in Var. Lection.

² Conf. Cluv. Ital. Ant. III, 3, et Burman. ad Valerium Flaccum, VII, 84 seq.

in mari Tyrreuo ædificatam. ¹ — *Brachia*, portus partes vel moles prominentes et dextra sinistraq. *porrectas*, protentas in mare, *rursus*, retro (*rursus* enim propr. quasi *reversum*), hoc est, ultra Pharon, ad introitum portus exstructam. ²

Var. 76. *Inclusaque brachia*, 15. — *Rursus*, 10—12, 17—26, 45—50, 54—69, 71—74. *Sursus* emend. Schrader.

Var. 77. *Occurrunt* restitui ex 17—19 a m. sec. 20, 21, 23, 24, 27, 43, 54—68, 71—74, et quibusdam Codd. Paris. ut sensus sit: quæ alto mari in corana quasi coerunt, ut apud Hom. Od. N, 97: *δὲς προβλήτας ἔκταλ ἀπορρήγας*, λιμένας ποταπταπυῖσαι, hoc est, προσηπταπυῖσαι ἑκατὴς κατὰ τοῦ λιμένος, quomodo hæc verba interpretatur Heyn. ad Virg. *Æneid.* I, 160, 161. *Pelago currunt*, 1, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 19, a m. pr. 22, 25, 26, 45—47, 49, 50, 69, 70, 75, 76, 77, 82, et multi Codd. Paris. quæ verba vulgo exponunt: in altum procurrant mare (Schul. vet. *intrant mare et admittunt terram isolidam*). Sed ita in vel per *pelagus* dicendum erat.

Not. 77. Magnitudo portus Ostiensis designatur. — *Pelago occurrunt*, vid. Var. Lect. — *Relinquant Italiam*, ab ejus ora recedunt.

Var. 78. *Nec sic*, 11.

Not. 78, 79. Hæc verba langnere videntur; nisi forte hæc eorum sententia est: Hic portus Ostiensis multo mirabilior, quam naturales, qui passim a poetis describuntur, admirationem magis, quam veritatem sectantibus.

Not. 79. *Magister*, gubernator, *petit interiora tuti stagna* (aquis) *sinus*, hoc est, subit portum interiorem, ubi naves tutæ sunt a tempestate et nanfragio, unde vel *cymbæ Baianæ*, quali utuntur in lacu Lucrino, *pervius*, navigabilis est.

* Var. 80. Post *cymbæ* et *sinus* punctum positum in 82, et aliis.

Var. 81. *Tunc stagnante sinu gaudent ubi*, vel *ibi*, 10, 11, 12, 15—27, 45—50, 54—69, 71—74, 77, et XXXIII MSS. Paris. prob. Ach. Quæ verba

¹ Cf. Barm. loc. laud. Wernsdorf. Poet. min. t. V, p. 120 et 149; Heins. ad Ovid. Met. XI, 393, et XIII, 903.

² Ita voc. *rursus* interpretari malim cum Grangæo, quam cum vet. Schol. iterum: quia Trajanus portum Augusti restituit in melius, et interiorius tutiorem sui nominis fecit. * Ab Augusto quoque portum hunc inchoatum esse nemo, quod sciam, prodidit. Exstruxit eum Claudius, et perfecit

Nero, si numis ejus fides habenda. Trajanum vero addidisse interiorem, Cellarius in Geogr. antiq. II, 9, inde colligit, quod, quem geminum injecta mole fecerit Claudius, postea tergeminus sen triplex fuerit, λιμένας τρεῖσι περιγυρόμενος, Philostorg. de Alarico, XII, 3. Conf. Tab. Peutling. Possis et jungeret *rursus* *intrat* atque *rursus* exponere ut *rursus* X; 150, quod tamen minus arridebit.

vulgo sic explicant : portu tranquillos habente fluctus, tempestate jam sedata, *tunc*, ubi in portum venere, *Tuti stagna sinus*, 1, duo Codd. Paris. et edd. rec. 84. Pro *delubris* C. Vales. conj. *polubris*, seu *pollubris*, hoc est, pelvibus, lebetibus; vid. Fest. et Non. e. 5, n. 11.

Nor. 81. *Vertice raso* : nam in luctu summoque vitæ periculo caput radi et crines ab iis, qui ex naufragio vel dinturno morbo alioque discrimine salvi evaserant, diis sospitatoribus offerri solebant. — Falso ergo, ut opinor, quidam « caput nautæ radebant more servorum, liberationem ac salutem a diis expectare se velut profidentes. » Nemo etenim nescit consuetudinem hanc rescandæ comæ diisque votendæ a veteribus sæpius usurpatam; quod e Berenices capillorum in aidus transformatorum fabula constat. Ed.

Nor. 82. Comparentur verba Euripidis (ὅς ἔδω τὸν σωθέντα μακροθύμῳ πόντῳ); Sen. Ep. 78; Macroh. VII, 2, et Cic. Ep. ad Div. V, 12. — *Garrula*, quæ garrulos faciunt homines; vel pro garrulis nautis, vel denique adject. pro adverbio, ingenti garrulitate, qualis plerumque est hominum, magno periculo liberatorum — *Nautæ*, Catullus ejusque socii, quorum affectus animi egregie adumbrantur.

ANAL. 83—92. Præclara conversio! nam descripto periculo et reditu Catulli, repente sensus in actionem transeunt, qua dramatica ac vivida rerum adumbratione summa porcos, virtus continetur. Poeta ob redditum amici, qui in extremo vitæ discrimine versatus erat, lætitia exsultans, advocat servos; jubet properare necessaria ad vota pro reditu Catulli solvenda remque divinam rite faciendam; omnis moræ impatiens est. Festinantes oculis quasi cernimus servos et dominum jam sequentem, jam diis majoribus vota solventem in templis et mox Laribus domi, ubi omnia ad festam lætitiæ parata sunt. *Linguis animisque favete, ὑσφραϊστε*, solennis in sacris formula, qua populus vel tacere jubebatur, vel feri verba bona, ὑσφραξ, boni omnis, ne, qui adessent, seu consulto seu temere, quid mali seu sinistri ominis dicerent, quo vel profanaretur res sacra, vel ejus vis infringeretur. — Cicero de Divinat. lib. I, n. 102 : « Rebus divinis quæ publice fierent, ut faverent linguis, imperabatur. » Ed.

Nor. 84. *Serta* vel coronæ, etiam frondes et infulæ, in magna, vel

¹ Conf. Anthol. Gr. VI, 21; Epigr. I; Artemid. Oneirocr. I, 23; Lucian. Hermot. e. 86 (δοῦναι δὲ μοι οὐκ ἀλόγως ἂν καὶ ἐργάσασθαι τὴν κεφαλὴν, ὥστε ἐῖ ἐκ τῶν ναυαγίων ἀποσωθέντες διαύθισται); Petron. e. 63; Potteri Archæol. Gr. III, 20; IV, 5; Kirchman.

de Fnn. Rom. II, 14, et Jacobs. ad Antholog. Græc. vol. II, part. II, pag. 422.

² Conf. ad VI, 539; Casanb. ad Theoph. Char. XIX, 3; Mitscherl. ad Hor. III, 1, 2, 14, 11; Heyn. ad Tibull. II, 1, 84, 2, 1.

publica vel privata, lætitia, super postibus foribusque et templorum et ædium suspendebantur. ¹ — *Farre*, hoc est, mola salsa, ex farre tosto et sale, *entri*, frons victimæ et ignis seu focus adaspergebantur.

NOT. 85. *Ornate*, parate, vel potius coronate. — *Molles focos gl-bam-que virentem*, hoc est, aram confectam e cespite molli ac vireoti seu recenti (Conf. ad vs. 2, et Mitscherl. ad Horat. Od. I, 19, 13, ubi *virentes cæpes* eodem sensu dicitur), non aram molli cinctam vitta, ut apud Virg. Ecl. VIII, 64.

VAR. 86. *Quod restat*, 9 a m. sec. prob. H. Vales.

NOT. 86. *Sacro*, quod præstat, quod præstantius et majus est, in Capitolio et majoribus Diis *peracto*. Conf. supra vs. 2—9. *Peracto rite*, bene et recte, ex legibus præscriptis, animo, loco ac tempore idoneo. — *Rite* vox sacrorum seu religiosa. ²

NOT. 87, 88. Poeta etiam domesticos placat deos: tanta ejus est lætitia, tantas amoris gratique animi affectus! Præclare autem *parva Jovis Lariumque simulacra*, *græciles coronas* et *fragili cera* de diis parvarum ædium. Conf. simil. loc. IX, 137, 138, ibique not. Eorum vero simulacra cur *nitent cera*? quia cerea erant? quod nusquam me legere memini. Nota Ach. est: videtur Lares magna parte cera confectos fuisse, unde eos Horst. Epod. II, 66, *renidentes* vocat. Nonnulli csm designari putant *ceram*, de qua vid. ad IX, 139, et X, 55. *Fragili cera*, 'flexibili', molli, ut apud Ovid. Met. XV, 169, vel potius de simulacris cereis, quæ facile franguntur.

VAR. 89. *Hæc*, 23.

NOT. 89. *Hic*, domi, postquam Jovi Tarpeio vitulum mactavi (conf. supra vs. 6), *Jovem nostrum*, meum, domesticum (vid. ad IX, 137), *cujus parvum simulacrum* domi habeo, *placabo*, venerabor et ei satisfaciam, *agens gratias* et vota persolvens, ne irascatur, ³ vel potius *thura dans*. *Laribus paternis*, vid. ad VIII, 14.

NOT. 90. *Jactabo*, spargam flores, *lupr. violas* (vid. Casaub. ad Pers. V, 182), et quidem *omnium*, quotquot sunt, *colorum*, nigram seu palliam (τὸ μαλάνον, seu κατ' ἑξῆς τὸ ἴον, *wilde, dunkle Märzviole*), albam (λευκόν, *helle Viole, Leskoje*) luteam (τὸ φλόγον, pallentem, etc. ⁴

¹ Conf. vs. 91, et ad VI, 51; IX, 85; Intpp. Virg. Æneid. II, 249; IV, 459; Homer. Iliad. α, 39; Toup. Opusc. tom. II, pag. 102, ed. Lips.

² Conf. Interpp. Horat. Od. I, 32, 16; IV, 4, 25, 6, 3; 15, 28.

³ Conf. Interpp. Horat. Od. I, 36, 2, et III, 23, 3.

⁴ Vid. Cartii Sprengelii Antiq. Botan. Spec. I, e. 1; Lips. 1798, et Voss. ad Virg. Eclog. II, 47; V, 38; X, 39.

VAR. 91. *Caneta micent*, 10. *Uneta, nitens longos... operitur festa lucernis* conj. H. Vales.

ANAL. 91, 92. Jam omnia domi parata sunt ad festi diei letitia. — *Erexit janua ramos*, hoc est, rami, inpr. laurorum, erecti, suspensi sunt in janua; vid. ad vs. 84, et VI, 51, *longos ramos*, ut *grandi lauro ornatur janua*, VI, 79, ubi vid. not.

VAR. 92. *Operatur resitni* ex 10, 11, 12, 15—27, 45—50, 54, 55, 57—69, 71, 72, 73, 75, 76, 81, et omnibus MSS. Paris. Id vulgo ita interpretantur: *festa janua operatur* sacris, hoc est, rem sacrum facit, vel *janua mea operatur festa*, celebrat festivitatem, *matutinis lucernis*, matutino die sen tempore. Bohrdt. vertit: *die Thüre feiert schon bei früher Lampen Licht*. Ego malim: *festa janua operatur*, operam dat, *lucernis matutinis*, hoc est, servi occupati sunt in lucernis ad jannam suspendendis et matutino jam tempore accendendis. *Operari* est idem quod operam dare, verb. caus. sacris, textis, Musis, etc. vid. Heyn. ad Tibull. II, 1, 65; 3, 36, et ad Virg. Georg. I, 339; Bentl. et Jani ad Horat. Od. III, 14, 16. *Operantur*, 1 et 8, prob. Pitheco, qui vellem adiecisset rationem et h. loc. sententiam. Schol. vet. exponit, sacrificant. Equidem eodem sensu accipio: *operantur festa* (plur. pro sing.) *lucernis*, hoc est, festo hoc die jam munus parantur lucernæ. Præstiterit tamen *operitur*, hoc est, tegitur, vestitur (vennste de copia lucernarum, ut mox vs. 100. *Legitime fixis vestitur tota tabellis Porticus*), quod ex emendat. Lips. Elect. I, 3, repositum in 70, 77, 82, probb. Prat. Lubia. Graug. et Schurzfleisch. Ita et legitur in MSS. Scriver.

NOT. 92. Sacris festisque diebus, in omni publica privataque letitia, ad januas ac fenestras, etiam medio die, catenulis suspendebantur *lucernæ*, lampades, cerei, funalia acensa; unde *festa janua*, et forte non sine sale acerbo *matutinis*, tanquam claro die opus esset alia luce. — *Operatur*; vid. supra Var. Lect.

NOT. 93 seq. Subita aptaque transitione ad alterum idque primarium Satiræ argumentum progreditur poeta arripitque occasionem sibi oblatam hereditatis perstringendi. — *Suspecta*, quasi non profecta ex animo in amicum benevolo et vera letitia, sed ex studio captandæ hereditatis.

VAR. 95. *New* conj. Schrader.

NOT. 95 seq. *Καὶνὴν γὰρ τὴν ταύτην τῶν ἐπινοήσεων, γράων καὶ γινόντων ἐπὶόντες, καὶ μάλιστα διὰ τὸν αἶν· οἱ δὲ ἐνταυτοῖς ὅσων ἀνέχονται*, Lucian. Dialog. Mort. VI, 3. — *Libet expectare*, expectet aliquis, vel

* Conf. Lips. Elect. I, 3, et ad Tac. Ann. III. 9 (ubi de redenatis Pisonis domo agitur); Casaub. ad Pers. V,

180, 181; Grot. ad Capellam, pag. 31, Ferrar. de Lucern. sepalcbr. pag. 5; Sagittar. de Jan. vet. c. 32.

frustra exspectabo donec reperitur, qui, etc. (Germ. *darnach warte einer*, vel, *den mög' ich sehen*.)

NOT. 96. Bene non modo *gallinam* dixit poeta, sed et *agram* atque *oculos claudentem*, moribundam. *Impendat*, maetet, ut dono eam mittat vel pro salute amici sacrificet diis; de quo vid. ad XIII, 233. — *Amico tam sterili*, a quo tam parum emolumenti speres, qui tam exiguum fructus spem præbeat, quum tres habeat filios; vid. ad VII, 49. Alii *sterilem amicum* *τίμωνος*; dici putant.

VAR. 98. *Cadat*, 22. — *Dolorem*, 22. *Colorem*, 73, 77.

NOT. 98. Ne vilis quidem avicula *pro patre*, pro eo cui liberi sunt, *cadet*, maetabitur. — *Coturnix* autem h. loc. pro vilissima ave: de quo vid. Boehart. Hieron. part. II, lib. I, cap. 15, et Varr. R. R. III, 5, 17; Plin. X, 23, seu 33: «Coturnicibus, inquit, veneni semen gratissimus cibus: quam ob causam eas damnare mensæ; simulque comitalem propter morbum desui suetum, quem solæ animalium sentiant, præter hominem.» (ad quæ verba vid. Harduin.) Idem Plinius paullo ante dixerat, coturnices sæpe volando fessas tanta in naves incidere copia, ut eas pondere suo demergant. Sed vilitas coturnicum non tam ab ingenti, quæ Romæ fuerit, barum avium multitudinē, quam ab illis causis, a Plinio memoratis, repetenda. — *Colorem*, æstum febris, ut apud Tibull. IV, 11, 2, ubi vid. Heyn.

VAR. 99. *Gallita*, 17. *Gallica*, 46, 48, 49. — *Pactius*, 25, 57, 58, 60, 64. *Paius*, 21. *Poeticus*, 22. *Pictus* 17. — *Orbus* 16.

NOT. 99—120. Si *Gallita* et *Paccius*, hoc est, divites iidemque *orbi*, vel levi tentantur morbo; captatores reverentiam iis amoreque votis pro salute eorum susceptis probare certant, ut ab illis, talibus officiis delectatis, si ex morbo convalescant, heredes scribantur. *Paccius*, vid. supra ad VII, 12, in Var. Lect.

VAR. 100. *Fraxis*, 22. — *Libellis*, 2, 3, 4, 7, 10, 11, 15, 17, 19—22, 29, 45, omnesque Codd. Paris. quod magis satiricum videbatur Schurzfl. ut poeta dicat, non tabellas amplius, sed totos libros in porticibus templorum fixos delubraque quasi iis vestigia esse. Hinc et vet. Schol. in Cod. Schurzfl. *Ironia: tabulis longis*. Eisdem lectionem revocavit Ach. adjecta hæc nota: *libellis* scil. supplicibus, preces et vota continetibus, templorum parietibus et statuis deorum affixis, appensis.

NOT. 100. *Legitime*, rite et ordine. — *Fixis*, suspensis, in parietibus. — *Ventur*, bene de copia et ornatu. — *Tabellis* votivis, quæ vota continebant suscipienda, et in *porticibus* atrisque ædium ac templorum, vel aliis

Et apud Tibull. I, 1, 23; IV, 1, 15; Horat. Od. III, 18, 5.

locis publicis sigebantur, ut omnes voti essent conscii. » Non defuerunt, qui depugnatos se armis pro salute ægri Cæii, quique capita sua titulo præposito voverent, » Suet. Calig. c. 14, ubi vid. Ernesti. Conf. Var. Lection.

VAR. 101. *Promittunt*, 10, 11, 17—20, 25, 27, 45—50, 54—60, 64, 66, et plerique Codd. Paris. Sed nostra lectio auribus gratior est, et vera latinitas posulat ut formulam loquendi sunt, vel existunt et inveniantur, qui conjunctionis excipiat. Conf. Ernesti ad Cic. Off. I, 2, n. 17, et c. 20, extr. c. 24, pr. Fin. I, 20. al.

NOT. 101. Ἑκατόμῃ, sacrificium, propr. centum boum,¹ sed et ovium, caprarum, etc. — *Promittant*, diis voveant pro salute egrorum.

VAR. 102. *Quatinus* multæ edd. etiam Hennin. Sed arguantur vet. Grammatici, qui contendunt, *quatenus* esse adverbium, quod *quo fine*, et *quatinus* conjunctionem, quæ *quoniam* significet. Nullum esse discrimen, nisi in scriptura, ut in *protinus* et *protinus*, scripturamque per e antiquiorem esse, docent Juno ad Horat. Od. III, 24, 30; Cellar. Orthogr. Latin. tom. II, pag. 48, ed. Hales. et Casaub. ad Suet. Claud. 26. Ceterum legendum crediderim: *Quatenus hic non sunt res venales elephantæ, Nec Latio. Haud usquam... concipiunt; sed furva a gente petita* (nisi malis *petitum... armentum*) *Arboribus*, etc. — *Hi pro hic*, 15. — *Elephantæ*, 27, 46, 47, 48, 50, 54, 58, 61, 63, 65—68, 71, 73. *Elephantæ*, 45, 49, 55.

ANAL. 102—114. Elephantos voverent heredipetæ, si *hic*, Romæ, vel in *Latio* nascerentur. Apta sententia, cujus tamen vis infringitur intempestiva doctrina. Conf. Var. Lect.

VAR. 103. *Haut usquam*, 11. *Haud usquam*, 47, 48, 49, 54, 59, 60, 64, 65, prob. Schurzfl. *Aut numquam*, 15, 16. — *Nostro sub sidere* pro *sub nostro sidere* revocavi ex 10, 61, 62, 63, 65—69, 71, 72, 73.

NOT. 103. *Nostro sub sidere*, cælo ejusque vertice, climate (ut contra terras alio calentes sole dixit Hor. Od. II, 16, 18), non *concepiunt*, nascitur; vid. tamen Colum. III, 8, 3, et Pigh. ad Valer. pag. 801.

VAR. 104. *Belua*, non *Bellua*, 17, 18, 20, 45—50, 59, 60, 64; vid. ad IV, 122. — *Fulva*, 11. — Punctum post *petita* ponendum monet Ach. Sed in nostra quoque distinct. voc. *petita* referendum ad præc. *belua*, et hæc per apposit. ut vulgo dicunt, vocatur *Cæsaris armentum*.

NOT. 104. *Furva*, nigra, a *gente*, ab Indis, Mauris, Æthiopibus; vid. ad XI, 125, 126. De voce *furvus* copiose disputavit Heins. ad Ovid. Metam. III, 273.

¹ Vid. Sophocl. Trachin. vs. 763, ibique Hæpfner, et Larcher ad Herodot. I, Not. 107.

230 VARIE LECTIONES ET NOTÆ

NOT. 105. *Arboribus Rutulis et Turni agro*, in saltibus agrisque Rutulorum, quorum rex olim Turnus fuit, et metropolis Ardea, *panctur*, ut et in agro Tiburtino (vid. Martial IV, 62, et VII, 12), in quem vetulos elephantos de armento Imperatorum actos putabat H. Vales., ut eorum dentes ibi pristino candori restituerentur cæli solique beneficio.

NOT. 106. Elephanti sunt *armentum Cæsaris*, non a *privatis* hominibus ali possunt, sed a solis Imperatoribus, qui hæc animalia, quorum usus olim in bellis erat (vid. 107 seq.), nunc ad voluptatem et spectacula, ludorumve Circensium pompam adhibent.¹ — *Privato*, vid. ad VI, 114.

VAR. 107. *Tyrio siquidem*, 22. — *Servire pro parere*, 11, 16, 21 a m. sec. 61, 62, 63, 66—69, 71—74, probante Schnitzfleisch. qui tamen mihi non persuasit, veteris elegantie esse, idem verbum bis ponere. — *Solebat*, 16, 21, 21, 23.

NOT. 108 seq. *Siquidem majores horum elephantorum*, qui nunc a Cæsariis voluptatis et spectaculorum causa aluntur, *paere solebant Hannibali Tyrio*, ejus patria fuit Carthago, colonia Tyriorum, et nostris *duciibus*, Romanis, qui eos non modo in triumpho duxerunt (vid. Plin. VIII, 6, ibique interpp.), sed illis etiam in bello usi sunt, verb. cana. L. Scipio apud Appian. Bell. civ. II, 96. — *Regi Molosso*, Pyrrho, Epirotarum regi, in cujus bello elephantos Italia primum vidit, et boves *Lucas appellavit*, in Lucanis visos ann. Urb. CCCCLXXII, Plin. VIII, 6. *Molossi*, gens Epiri.

VAR. 109. *Et dorso*, 10, 16, 18, 19, 20, 22—27, 45—50, 54—69, 71—74 *Et dorso ferre cohortis Partem aliquam bellis* (hoc est, in præliis vel in prælia) legendum arbitrabatur H. Vales.

VAR. 110. *Bellique*, 9 a m. sec. et 23, hand dubie histus vitandi causa. At vid. ad I, 151. — *Turram pro turrin*, 10, 11, 15, 18, 19 a m. sec. 20, a m. sec. 22, 23, 25, 45—50, 54—69, 71—74, 77. *Turram*, 2, 4, 7, 16, 17, 19 a m. pr. 21, 24, 27. Utrumque etiam exhibent omnes Codd. Paris. præter Putean.

VAR. 111. *Phonium*, 16. — *Histrum restitui ex* 10, 11, 12, 17, 18, 21, 45—50, 54, 55, 57, 58, 64, 66, 67, 71—74, quoniam et supra II, 58, in omnibus fere libris legitur *Hister*, quod ejusdem viri nomen esse videtur. *Istrum*, 19, 20, 23, 24, 25, 56, 59, 60, 65, 68. *Istrum*, 14, 15, 16, 22, 27, 61, 62, 63, 65 (Paris. 1512), 69, 70, 75, 76, 77, 81, 82.

¹ Vid. Plin. VIII, 2, et 7; Sueton. pr. nrm. tom. I, pag. 170, 720, et Cæs. 37; Fabric. ad Dion. XLIX, Jacobs. ad Anthol. Gr. vol. II, part. II, pag. 574, 23; Spanhem. de nrm et pag. 169.

NOT. 111. *Nulla mora per Novium* (vid. ad VI, 333) scil. foret, si Romæ et in Italia elephantorum copia esset. *Novius* et *Pacuvius* hereditæ tunc temporis famosi. De hoc conf. II, 58 seq.

NOT. 112. *Ebur*, elephas; *ducatur ad aras*; vid. ad vs. 3.

VAR. 113. *Gallitæ*, 17, 18. *Gallites*, 22. *Gallitæ*, 66. *Gallicæ*, 45, 48. *Galina*, 61, 62, 63, 67. — *Victima sacra*, 10, 15—27, 45—50, 54—69, 71—74, et XXX MSS. Paris. Non male: nam *sacra* poetis etiam dicuntur, quæ vel magna, vel admirabilia, vel præclara sunt: ut et *ἱερὰ* ac *θία*, apud Homer. *Iliad.* α, 141, 366; β, 535; δ, 416; λ, 194; ρ, 464, et al. Conf. ad Sil. VII, 9. Hinc etiam *sacra* revocavit Ach. Sed major vis: inest *τῷ sola*, modo post *Gallitæ* comma ponatur, non post *sola*, et sensus h. loc. sit: quæ *victima sola tantis deis digna* est. Hinc vulgarem distinctionem mutavi. *Sola* exstat in I, 8, 11—14, 70, 75—82, et V MSS. Paris. in quibus est Puteau. et Thuan. I.

NOT. 113. *Gallitæ*, ut vs. 99. Quæ *victima sola est digna tantis deis*, Laribus Gallitæ, ditissimæ matronæ; vel potius hominibus, tam divitibus et orbis, qui a *captatoribus* non solum divino coluntur honore, sed etiam *tanti* illis videntur *dii*, ut elephantis iis sacrificandi sint, non vulgares victimæ. Ita egregie ingenium et mores *captatorum*, seu hereditarum adumbrantur: cui picturæ mox etiam vividiores fortioresque inducuntur colores vs. 115—120. — *Alter enim*, *Pacuvius* (quod ex vs. 128 intelligitur), ne illud mireris, pro salute ægri hominis, qui orbis et ditissimus est, *corpora servorum*, etc. hoc est, *servos* atque *ancillas*, quin et liberos *roveret*, si *concederes*, si per leges liceret, *maculare* horum *corpora*, sacrificia humana. Quæ sacrificia non tam ad opinionem antiquitatis, mortem morte redimi posse, quam ad divinum honorem hominibus præstandum et mitigationem iræ deorum, spectant.

VAR. 116. *Et pro ant*, 10, 11, 12, 15—20, 22, 25, 27, 45—50, 54—63, 65—69, 71—74.

VAR. 117. *Vel frontibus*, 15. *Vox pueris* languet et importuna est, quia modo *servorum* mentio facta eademque sententia his expressa est. Legendum puto: *nec pueris et frontibus ancillarum Imponet vittas; sed si qua est*, etc. hoc est, non modo servis, sed etiam filiæ.

VAR. 118. *Impanat*, 16.

NOT. 118. *Frontibus ancillarum Imponet vittas*, tanquam victimarum, quæ vittis circum tempora ornate immolantur. Sic de Sinone aræ destinato Virg. *Æneid.* II, 129, 133.

..... Mibi sacra parari,

Et salve fruges, et circum tempora vittæ.

En.

NOT. 118. 119. Filiam adeo, si qua ei est, eamque jam *nubilem* (quo scelus angetur), sacrificabit pro salute ægri, quemadmodum olim Agamemnon, quum cervam Dianæ sacram fixisset, et tempestas, ira Deæ im-

missa, classem Græcam in Aulide retineret, Calchantis consilio, ut iratam deam placaret, ei immolandam statuit *Iphigeniam*, filiam suam, natu maximam; quam tamen Diana, *cervæ* pro ea substituta et caligine sacrificantibus objecta, in terram Tauricam per aubes detulit ibique templi sui sacerdotem fecit. Fabula notissima ex Eurip'd. *Iphigenia in Aulid.* et in *Taurid.* Hygin. fab. 98, al. et varie olim tractata: nam alii *Iphigeniam* vere immolatam tradunt; alii loco *cervæ* substituunt *ursam*, vel *anum*, vel *juvenecam*, vel *bovem*, etc. * — *Iphigenia*, vid. ad vs. 127.

NOT. 120. Etsi non sperandum sit hereditatæ, filiam suam ope divina servatum iri, quod contigisse *Iphigeniæ*, *cervæ* ei supposita, *tragicæ* poetæ fabulaur. *Cervæ* fuit *piaculum*, sacrificium expiandi sceleris iæque mitigandæ causæ Dianæ factum, et quidem *furtivum*, quia furtim vel insciis Græcis *cervæ* pro ipsa *Iphigenia* fuit substituta: eadem *tragicæ* dicitur, quoniam ex ingenio tragicorum poetarum profecta est. Facetissimo itaque sale et artes hereditatarum et poetarum figmenta notantur.

VAR. 121. *Testamenti*, 77.

ANAL. 121—127. Etiam hi versus pleni facetiarum. — *Laudo civem meum*, Pacuvius mihi multo sapientior Agamemnone ejusque consilium magis, quam hujus, laudandum videtur, et salutem divitis orbi, ob *testamentum*, vel amplæ hereditatis spem, pro qua vel filiam immolare hand dubitat, multum puto præferendam esse saluti *mille* navium, hoc est, classis Græcorum, pro qua *Iphigenia* est mactata: nam si dives convalesceret ex morbo, testamentum forte mutabit et Pacuvium ex asse scribet heredem, summo ejus amore devinctus, vel existimans adeo salutem suam ac valetudinem illius votis et sacrificiis tribuendam esse.

NOR. 122. *Mille rates*, seu naves Græcorum Trojam profectas esse poetæ memorant, certo numero pro incerto posito (vid. ad Sil. III, 329, et Heyn. ad Virg. *Æneid.* II, 198). — *Libitinam evadere*, ut *Libitinam vitare* apud Horat. Od. III, 30, 7, pro, mortem effugere. Nam *Venus Libitina* funerum dea apud Romanos, in cujus templo apparatus funebrem servabant ejus redemptores, vel curatores funerum, qui *Libitinarii* inde dicti sunt.

VAR. 123. *Nassa*, 2, et *Notte*, 4, 11, in quibus omnium scholion vetus legitur: *Nassa*, seu *Nutta* *physicus*, qui infirmos dormunculis suis inclusos curabat. Sed vulgata lectio multo venustior est, et illud medici nomen Scholiastarum ingenio effectum. *Natta* etiam exstat in IV MSS. Paris.

* 2 Conf. Tract. ad Lycophr. vs. 183, Heyn. ad Virg. *Æneid.* II, 116; Heins. et Barro. ad Ovid. Met. XII, 34.

NOT. 123. *Delebit tabulas testamenti*, in quibus alios scripserat heredes. — *Inclusus carcere nassa* venuste dicitur dives et orbis, qui *mirandis meritis*, officiis, votis ac sacrificiis, ab hereditate iſtretus et devinctus capitur, velut piscis in nassa. — *Nassa*, κύβητος (Oppian. ἄλιευτ. III, 85, et 341 seq.), ἐκ σχοίνων λαβήρονθαι (Theocr. XXI, 11), calathus vimineus angusti colli, quo quum intravit piscis, exire non potest. Ea γραφεῖος describitur in loc. sim. et class. Sil. V, 47 seq. ubi vid. not. Conf. Cie. ad Att. XV, 20; Plant. Mil. II, 6, 98, et loca scriptorum, in quibus similis est metaphora, a captura piscium desumpta, Plaut. Truc. I, 1, 21, 22, et Cure. III, 61; Martial. VI, 63, 5, 6; Horat. Satir. II, 5, 44; Epist. I, 1, 79, et, qui de eadem re agit, Lucian. in Tim. § 22: Οὗτος αὐτοῦς ἐδύνατο ἐκ μυχρῶ τῆς σαγίνης διέρωγαν, εἰς ὀλίγον τὸ δόλιαρ καταπίων, in Dial. Mort. VI, 4. Ὁ δὲ, τοσοῦτόν μοι δόλιαρ καταπίων, ἱκανοῦμαι θαπτομένην πρῶτον ἐπιγυῶν, in Dial. Mort. X. Νῦν ἑρμῶλας ἔχει τὰ ἑμά, ὥσπερ τις λάβραλ καὶ τὸ ἀγκυροῦν τῷ δόλιῳ συγκρατοῦσας, in Hermotimo, cap. 59. ὡς οὐλοσθῆρες εἰ καὶ διαδιδράσκεις ἐκ τῶν χειρῶν, ἀλλ' εὐμαις ἐκπεφυγέναι ἐς τὸν αὐτὸν κύβητον ἐμπέπτωκας.

NOT. 125. *Forsan non sine vi dietum* : inuuit enim, incertam hominis spem esse, adeoque improhiora ejus vota, sacrificia et cupiditatem. *Breviter* : nam paucis tantum verhis opus est in testamentis, quibus heredes ex asse scribuntur, nec plura in iis memorantur heredum nomina vel legata. Conf. ad I, 68.

VAR. 126. *Incedit*, 15, 21, 22. — *Fide*, 27, 47, 48, 58, 66.

NOT. 126. Præclare de simili re Lucian. in Timone § 22. Ἐκείνους μὲν, ὅστις ἂν ᾖ ποτὶ, ἀρπαζόμενός με (sc. Plutum, hoc est, divitias) αὐτῇ δόλιῳ, θεῖο φέρων ἀντὶ τοῦ τέως Πυρρίου, ἢ Ἀρῆμονος, ἢ Τιθίου, Μεγακλή, ἢ Μεγαβύου, ἢ Πρώταρχος ματαιομασθεῖς, τοὺς μᾶλλον καχρόνος ἐκείνους εἰς ἀλλήλους ἀπεβλέποντας καταπίων, ἀληθῆς ἄγοντας τὸ πένθος, etc. — *Rivalibus*, aliis hereditatis, eandem hereditatem eaptantibus. — *Incedere aptum* h. loc. verhum, quod superbiæ seu ostentationis et gravitatis vim passim habet; vid. ad Tac. Ann. IV, 23, 5, ad Liv. I, 26, 9. Cort. ad Sall. Jug. 31, et intpp. Virg. Æneid. I, 46.

NOT. 127. *Jugulata Mycenis*, Iphigenia (a patria sic dicta, ut apud Ovid. Met. XII, 34), hoc est, immolatio filie. Nam *Mycenis* h. loc. filia Pacuvii (altera quasi Iphigenia vel ei similis), ut supra vs. 119. *Iphigenia*, quoniam pro salute ægri divitisque hominis, ut vera Iphigenia pro salute Græcorum, immolatur.

ANAL. 128—130. Poeta, qui ridendo dixerat verum, nunc eum summa indignatione Pacuvio eique similibus hereditatis dira imprecatur, vitam longissimam, et, qualis avarorum esse solet, miserrimam; quid enim tristius esse potest, quam ex divitiis, iisque inhoneste partis, nullam percipere voluptatem et per longam vitam omnibus æque ac sibi ipsi gravi esse atque odiosum? Imprecatio tamen hæc non tam ab indignatione.

234 VAR. LECT. ET NOT. IN SAT. DUODECIM.

quam ab ironia et sarcasmo petita videtur Ach. — *Fivat vel Nestora totum*, hoc est, totam Nestoris ætatem.¹

Nor. 129. *Quantum rapuerit Nero* docent Xiphilinus, Suet. Ner. c. 26, 32, et alii. — *Montibus aurum*, auri cumulum, *exæquet*, ut apud Valer. Max. II, 9: « Partarum rerum æquatus cælo cumulus sedem stabilem non habebit. »

Nor. 130. Conf. Ovid. in Ibin vs. 115 seq.

¹ Conf. Martial. X, 24, 11 (*post hunc Nestora*); X, 48, 4 (*immodico Nerone calet*, hoc est, thermis Neronianis); XI, 12, 5 (*Mentora fran-* *gis*, id est, torreuma Mentoream); Heinsium ad Ovidii Metamorphoseon lib. XII, vs. 188, et de Neronis ætate supra ad X, 246.

D. JUNII JUVENALIS

AQUINATIS

SATIRARUM

LIBER QUINTUS.

D. JUNII JUVENALIS

AQUINATIS

SATIRARUM

LIBER QUINTUS,

CUM INTERPRETATIONE LATINA,

VARIIS LECTIONIBUS,

ET SELECTISSIMIS OMNIUM COMMENTARIIS.

SATIRÆ DECIMÆ TERTIÆ

ARGUMENTUM.

Mens cruciat pravos, sapiens fert damna modeste.

(Ita pro vulg. *Mors cruciat pravos* legitur in 19, 27, 28. et sic jam correxerat Lips. Epist. Quæst. IV, 15).

SCELEBA TANDEM PUNITA. — DE FRAUDIBUS AD GARINIUM, CUJUS
AMICUS ABNEGAVRAT DEPOSITUM.

— IN FRAUDULENTOS. — AD CALVINUM CONTRA ILLOS, QUI DE
AMISSIORE TEMPORALIUM NINIS DOCENT.

Calvinum, cum gemitu et luctu querentem de perfidia amici, qui depositum (decem sestertia) abnegaverat, consolaturus poeta, ipso statim principio, vs. 1—12, breviter recenset inculcatque solatia, quæ deinde (vs. 13—249) uberius planiusque persequitur, docens, (x) non tenuem Calvino censum, ideoque damnum, quod passus sit, mediocre esse et æquo ferendum animo (vs. 7, 8, 13—

238 SATIRÆ DECIMÆ TERTIÆ ARGUMENTUM.

16); (β) tale flagitium non rarum esse inde ab Saturni ævo, neque viro jam sexagenario longoque rerum usu imbuto, miraculo debere esse, his præsertim temporibus, quibus nullo graviora quotidie committantur, et egregius sanctusve homo monstro portentoque similis sit (vs. 16—74 et 120—173); hanc vero improbitatem summamque, qua nunc pejeretur, audaciam minime miram videri propter perversas de diis opiniones ineptamque theologiam, quæ contemptum gignat divini numinis efficiatque, ut alii omnino negent deos esse, qui res humanas curent, alii pœnas iis solvere malint, quam perjuratorum flagitiorumque fructu carere, alii denique spem impunitatis inde concipiant, quod lenta deorum ira ipsique exorabiles sint, et quod ille crucem pretium sceleris tulerit, hic diadema (vs. 75—119); (γ) damna et injurias suppliciis improborum, vel ira ac vindicta non sarciri, et ultionem minuti atque infirmi animi, ideoque maxime feminarum, non virorum, minimeque philosophorum, voluptatem esse (vs. 174—192); (δ) improbos mala conscientia, quæ pœna sit omnium gravissima, cruciari, et *nocte dieque suum gestare in pectore testem*; hinc iis cibum inter dentes crescere, vina displicere vetera, somnos breves ac turbidos esse, minima tonitrua fulguraque pavorem incutere, et quemcumque morbum ab infesto Numine immissum videri (vs. 192—235); (ε) malos homines, libidini indulgentes, sensim adsicere consuetudinem peccandi, et sic plerumque serius aut citius pœnas dare (vs. 236—249).

SATIRÆ DECIMÆ TERTIÆ

ANALYSIS.

Satira egregia et plena salis sententiarumque gravissimarum. Consolationis etiam monumenta proponit exquisitissima, et ad vulnūs Calvinī sanandum efficacissima. Eadem aptissima quoque est ingenio satirico. Neque enim poeta eidem indulget dolori, nec molli affectu insinuat se in tristem amici animum, sed acriter ob-
jurgat eum, quod, quum vir idemque dives ac jam senex sit, et perditis vivat temporibus, non viriliter levem ferat jacturam, sed muliebriter ingemiscat, vel vindictæ ardeat cupiditate, qua res amissæ non reparentur, neque reputet videatque, aliis multo acerbiora, quam ipsi, accidisse. Indè occasionem petit, corruptos seculi sui mores, a priscis valde diversos, ineptamque theologiam, tanquam præcipuam improbitatis causam, notandi. — Neque tamen dissimulo, quæ severo judici in hac satira displicere possint, et nævi sint corpori egregio inspersi. Primum enim gravissimarum vis sententiarum passim (vs. 23 seq. 40 seq. 62 seq. 162 seq.) ostentatione artis, et intempestiva doctrina ac frigida declamatione infringitur. Deinde ingrata est earundem fere rerum sententiarumque repetitio vs. 19 seq. et 120 seq. vs. 23 seq. et 126 seq. Præterea ordo rerum dicendarum nonnunquam perturbatur, e. g. vs. 199 seq. ubi historia Glauci parum commode imagini malæ conscientie (vs. 192—235) inseritur; vs. 75—119, ubi descriptioni corruptelæ morum scelerumque Romæ vigentium (vs. 16—173) eorum origo et causæ inculcantur, quæ ei potius subjungendæ erant; vs. 120—173, quibus poeta non nova quæ promittit solatia affert, sed telam potius vs. 23—74 textam, et vs. 75—119 abruptam retextit. Denique dispositio carminis et æconomia parum probanda videtur: nam initio (vs. 1—12) totum ejus argumentum omniaque solatia in epitoinen quasi re-

240 SATIRÆ DECIMÆ TERTIÆ ANALYSIS.

daeta exhibentur, et deinde copiosa exornantur oratione; quæ ratio rhetorem magis decet, quam poetam satiricum. Eadem tamen Juvenalis etiam sequutus est in Satira decima. — De tempore, quo hæc Satira videatur scripta esse, vid. Commentarium ad vs. 16, 17, et 157.

Particulam vix ferre potes, spumantibus ardens
 Visceribus, sacrum tibi quod non reddat amicus 15
 Depositum : stupet hæc, qui jam post terga reliquit
 Sexaginta annos, Fonteio consule natus?
 An nihil in melius tot rerum proficis usu?
 Magna quidem, sacris quæ dat præcepta libellis
 Victrix Fortunæ Sapientia : ducimus autem 20
 Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitæ,
 Nec jactare jugum, vita didicere magistra.

Quæ tam festa dies, ut cesset prodere furem,
 Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum
 Quæsitum, et partos gladio vel pyxide numos? 25
 Rari quippe boni : numerus vix est totidem, quot
 Thebarum portæ, vel divitis ostia Nili.
 Nona ætas agitur, pejoraque sæcula ferri
 Temporibus, quorum scelerei non invenit ipsa
 Nomen, et a nullo posuit Natura metallo. 30

exigui ac levis mali particulam tolerare nequeas, et furentis in morem animo excandescas, ob fraudem amici depositum tibi restituere negantis, quod sancte custodiendum ab eo et reddendum erat. Miraris hoc scilicet, tu homo sexagenarius, et editus in lucem quo tempore Fonteius consulatum gerebat! Nihilne tandem didicisti ac profecisti ad casus adversos levius ferendos tam longa experientia? Magnam quidem vim habent philosophiæ præcepta, quæ in sapientum libris exstant, ac docent, quo pacto vincere Fortunam possimus; nec minorem tamen ad beate vivendum facultatem dat ipsa vitæ quotidianæ consuetudo et rerum usus, quin perferendo ærumnarum iugo nos assuefacit, et ad hanc patientiæ disciplinam magister erudit.

23. Age, quem dabis mihi diem tam sacrum, tam festum, quin aliquis in eo deprehendatur perfidus, fraudulentus, fur, omne criminum genus lucri causa susceptum, et opes ferro aut veneno partæ! Exiguus nempe numerus proborum est. Vix tot sunt, quot urbis Thebæ portæ, vel ostia Nili, qui ditat Ægyptum. Sæculum nostrum ferreo illo sæculo deterius est, neque ullum habet metallum natura, quo novæ hujus ætatis improbitatem designet. Et nos

Nos hominum divumque fidem clamore ciemus,
 Quanto Fæsidium laudat vocalis agentem
 Sportula. Dic senior bulla dignissime, nescis,
 Quas habeat Veneres aliena pecunia? nescis,
 Quem tua simplicitas risum vulgo moveat, quum 35
 Exigis a quoquam, ne pejeret, et putet ullis
 Esse aliquod numen templis aræque rubenti?
 Quondam hoc indigenæ vivebant more, priusquam
 Sumeret agrestem posito diademate falcem
 Saturnus fugiens; tunc, quum virguncula Juno, 40
 Et privatus adhuc Idæis Jupiter antris.
 Nulla super nubes convivio Cælicolarum,
 Nec puer Iliacus, formosa nec Herculis uxor
 Ad cyathos, et jam siccato nectare tergens
 Brachia Vulcanus Liparæa nigra taberna. 45
 Prandebat sibi quisque Deus; nec turba Deorum
 Talis, ut est hodie, contentaque sidera paucis

tamen Superum hominumque fidem imploramus clamore tanto,
 quantum edere solent venales Fæsidii clientes, quum illi verba in
 foro facienti applaudunt. Ignoras scilicet, o bone senex, et digne
 cui appendatur, ut pueris, e collo bulla, ignoras, inquam, quas
 aliena pecunia illecebras habeat, et quo risu simplicitatem tuam
 homines prosequantur, quum a quopiam postulas, ne falsum jus-
 jurandum dicat, et inesse credat aliquam vim divinam templis et
 altaribus victimarum sanguine infectis. Hæc sane probitas, hi mores
 erant usitati apud primos Italiæ incolæ, antequam Saturnus regno
 pulsus, et Jovem fugiens, pro scepro falcem messoriam acci-
 peret; quum puella Juno; quum Jupiter, nondum rerum potius,
 privatam in aliqua montis Idæ spelunca vitam degeret; quum
 nullas in cælo communes solemniter epulas Superi celebrarent,
 necdum Ganymedes, filius Trois, aut Hebe, formosa Herculis
 uxor, miscerent illis pocula; nec e furvis Liparæarum insularum
 antris progressus Vulcanus ad cælestes illas epulas, multo nectare
 hausto, labra lumentia brachiis nigris abstergeret: unusquis-
 que deorum domi suæ privatim cœnabat: non tam numerosum
 erat cælicolarum uti modo est, agmen; et orbis sidereus paucis

Numinibus miscrum urgebant Atlanta minori
 Pondere: nondum aliquis sortitus triste profundum
 Imperium, aut Sicula torvus cum conjuge Pluton; 50
 Nec rota, nec Furiae, nec saxum, aut vulturis atrum
 Pœna; sed infernis hilares sine regibus umbræ.

Improbis illo fuit admirabilis ævo.

Credebant hoc grande nefas et morte piandum,
 Si juvenis vetulo non adsurrexerat, et si 55
 Barbato cuicumque puer, licet ipse videret
 Plura domi fraga, et majores glandis acervos.
 Tam venerabile erat, præcedere quatuor annis,
 Primaque par adeo sacrae lanugo senectæ!
 Nunc, si depositum non inficitur amicus, 60
 Si reddat veterem cum tota ærugine follem,
 Prodigiousa fides et Tuscis digna libellis,
 Quæque coronata lustrari debeat agna.

diis habitantibus contentus, leviori pondere Atlantem, nunc miscrum, premebat: nondum ex illis unus regna profundum maris et propter procellas tristis gubernanda ductis sortibus acceperat; non trux Pluto cum Proserpina uxore umbras terrebant, neque ulla rotæ Ixionæ, Furiarum, Sisyphiæ rupis, et diri vulturis mentio; sed læti, nullo rege, Manes suo arbitratu ætatem agebant.

53. Anrea illa ætate, portentis simile quidpiam erat, si quis nequam et flagitiosus foret: immane tunc scelus et capitali pœna pleetendum censebatur, si adolescens venienti seni, aut puer adolescenti barbato, honorem assurgendo non testaretur, quamvis esset ditior, et majorem domi suæ copiam fragorum, glandisque conspiceret. Tantam apud eos venerationem obtinebat ætas quatuor duntaxat annis provectior! ita sucerescens primum barba eodem colebatur tunc honore, quo senectus sancta apud nos afficitur! Nunc si depositam pecuniam amicus non deneget, erumenamque cum nummis ob vetustatem rubigine ac situ detritis restituat, portentosa illa prædicatur esse fidelitas, et digna quæ cum ceteris prodigiis in libros Etruscorum haruspicum referatur, immo quæ instar inauditi monstri certis sacrificiis, ut agna floribus coronata,

Egregium sanctumque virum si cerno, bimembri
 Hoc monstrum puero, aut miranti sub aratro 65
 Piscibus inventis, et fetæ comparo mulæ,
 Sollicitus, tamquam lapides effuderit imber,
 Examenve apium longa consederit uva
 Culmine delubri, tamquam in mare fluxcrit amnis
 Gurgitibus miris et lactis vortice torrens. 70

Intercepta decem quereris sestertia fraude
 Sacrilega? Quid, si bis centum perdidit alter
 Hoc arcana modo? majorem tertius illa
 Summam, quam patulæ vix cepcrat angulus arcæ?
 Tam facile et proum est superos contemnere testes, 75
 Si mortalis idem nemo sciat! Adspice quanta
 Voce neget? quæ sit ficti constantia vultus?
 Per Solis radios, Tarpeiaque fulmina jurat,
 Et Martis frameam, et Cirrhæi spicula vatis,
 Per calamos venatricis pharetramque Puellæ, 80

expictur. Ego quidem, quum virum hac virtute et fide præditum intueor, videre mihi videor infantem membris partim ferinis constantem, aut pisces ab attonito agricola in agro quem arat inventos, aut mulam gravidam: nec minus rei novitate perturbor, quam si pluisset lapidibus, aut apum examen, instar oblongi racemi conflatum, in templi cuiuspiam fastigio consedisset, aut torrens flumen magno impetu in mare portentosas sanguinis et lactis undas deolveret.

71. Ingemiscis, quod per impiam fraudem ablata fuerint tibi decem sestertia: quid igitur dicas, si cernas alterum quempiam ducenta sestertia itidem amisisse, quæ similiter alterius fidei et custodiæ clam et sine testibus commiserat? Si videas tertium plures pariter uummos perdidisse, qui vix in ingentis arcæ angulo poterant contineri? Adeo facile et prompte scelerati pro nihilo pendunt, quod testes perfidiæ suæ et conscios habeant deos, si nullus homo conscius testisque sit! En ille perjurus ac perfidus, quam firmo et erecto vultu, quam intenta voce depositum abnegat? aspice mendacem! Jurat per solis radios, per Jovem fulminantem, per Martem ense, Apollinem jaculis instructum, per Dianam pharetra et sagittis

Perque tuum, pater Ægæi Neptune, tridentem;
 Addit et Herculeos arcus, hastamque Minervæ,
 Quidquid habent telorum armamentaria cæli.
 Si vero et pater est; comedam, inquit, flebile nati
 Sinciput elixi, Pharioque madentis aceto: 85

Sunt, in Fortunæ qui casibus omnia ponant
 Et nullo credant mundum rectore moveri,
 Natura volvente vices et lucis et anni;
 Atque ideo intrepidi quæcumque altaria tangunt.
 Est alius, metuens ne crimen poena sequatur; 90
 Hic putat esse Deos, et pejerat, atque ita secum:
 «Decernat, quodcumque volet, de corpore nostro
 Isis, et irato feriat mea lumina sistro,
 Dummodo vel cæcus teneam, quos abnego, numos.
 Et phthisis, et vomicæ putres, et dimidium crus 95
 Sunt tanti? pauper locupletem optare podagram
 Ne dubitet Ladas, si non eget Anticyra, nec

armatam, Neptunum tridente, Herculem arcu, Minervam hasta; demum per tela omnia quæ in cæli armamentariis servantur, jurare non dubitat. Quod si liberos habet; Si fallo, inquit, ita mihi Superos iratos imprecor, ut filii carissimi caput aceto Ægyptio elixum atque incoctum cogar comedere.

86. Neque vero mirum est, illos impios tam fidenter pejerare, et aras sine ullo metu tangere; quippe quum ex illis sint qui omnia Fortunæ et casui tribuant; qui nullum, a quo regatur hic orbis, numen agnoscant; qui diei, noctis, et quatuor anni tempestatum varias vices oriri a natura existiment. Alii existere deos quidem arbitrantur, ac proinde timent, ne perjurii poenas luant; pejerant nihilominus, et sic taciti cogitant: «De meo corpore statuat Isis quodcumque volet; oculos meos irata sistro suo percussat, dummodo pecunia, quam abjuro, fruor, vel ipsis oculis captus. Morbis omnibus, phthisi, apostematibus, crure diffracto et mutilo, emuntur bene nummi; tanti valent. Si sapit Ladas ille, velocitate pedum inclutus, si elleboro Anticyræ et Archigene medico non indiget, profecto podagram, quæ ipsi opes allatura sit, anteponet perniciati suæ, cum qua est inops et fame con-

Archigene : quid enim velocis gloria plantæ
 Præstat, et esuriens Pisææ ramus olivæ?
 Ut sit magna, tamen certe lenta ira Deorum est. 100
 Si curant igitur cunctos punire nocentes,
 Quando ad me venient? sed et exorabile numen
 Fortasse experiar; solet his ignoscere : multi
 Committunt eadem diverso crimina.fato;
 Ille crucem sceleris pretium tulit, hic diadema. » 105
 Sic animum diræ trepidum formidine culpæ
 Confirmant : tunc te sacra ad delubra vocantem
 Præcedit, trahere immo ultro ac vexare paratus.
 Nam quum magna malæ superest audacia causæ,
 Creditur a multis fiducia : minimum agit ille, 110
 Urbani qualem fugitivus scurra Catulli :
 Tu miser exclamas, ut Stentora vincere possis,
 Vel potius, quantum Gradivus Homericus : « audis,
 Jupiter, hæc; nec labra moves, quum mittere vocem

scitur : quam enim utilitatem habet pedum illa velocitas, et corona in certaminibus Olympicis data, si est cum fame ac paupertate conjuncta? Deinde, iametsi gravis deorum ira sit, est eadem certe ad puniendum tarda. Quod si omnes improbos merito afficere supplicio decreverint, quandonam ad me in tanto numero pervenient? Quidquod fieri poterit, ut eos placabiles et propitios habeam; perjuris non raro ignoscunt; denique eadem admittunt scelera plerique, eventu ac prelio perquam diverso; unus in crucem tollitur, alter in solium evehitur.»

106. His rationibus mentem conscientia sceleris anxiam perjurus erigit, ac discutit metum : ita confirmatus, tibi ad templum, ubi jurare illum cogas, eunti præbit sponte; immo te huc pertrahere non cunctabitur et urgere : quum enim aliquis, male sibi conscius, præ se fert audaciam insignem, putatur a multis esse propter iunoniam confidens ac securus. Ille perfidus ac sacrilegus iustar bistronis personam fictam sustinet, qualem servus agit scurriliter in quadam Catulli poetæ urbani comœdia : tu interim infelix validius, quam Stentor vel ipse Mars apud Homerum, vociferaris, et in has erumpis querelas : « O sancte Jupiter, audis hunc sacrilegum peje-

Debueras, vel marmoreus, vel alieneus? aut cur 115
 In carbone tuo charta pia thura soluta
 Ponimus, et sectum vituli jecur, albaque porci
 Omenta? ut video, nullum discrimen habendum est
 Effigies inter vestras, statuamque Vagelli. »
 Accipe, quæ contra valeat solatia ferre, 120
 Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit
 A Cynicis tunica distantia, non Epicurum
 Suspicit exigui lætum plantaribus horti.
 Curentur dubii medicis majoribus ægri;
 Tu venam vel discipulo committe Philippi. 125
 Si nullum in terris tam detestabile factum
 Ostendis, taceo; nec pugnis cædere pectus
 Te veto, nec plana faciem contundere palma,
 Quandoquidem accepto claudenda est janua damno,
 Et majore domus gemitu, majore tumultu 130
 Planguntur numi, quam funera. Nemo dolorem
 Fingit in hoc casu, vestem deducere summam

rantem, nec labra moves! at loqui et exclamare certe, licet ex ære
 conflatus aut marmore, debueras: cur ergo ad aras tibi consecratas
 piis effusa chartis adolemus thura, cur vituli exta, intestina porci
 obesa immolamus, si hæc inulta pateris? Sic est, nihil vestræ deorum
 statuæ a Vagellii statuis differunt. »

120. Ita tu quidem Superos incusas: audi vicissim rationes quibus
 tuum solari dolorem, et querelas compescere conabor ego,
 qui neque Cynicorum scholas frequentavi, neque perlegi placita
 Stoicorum, quos tunica tantum forma dispar et dissimilis distin-
 guit a Cynicis; neque Epicurum admiror oleribus hortoli sui victi-
 tare solitum. Ægroti gravioribus implicati morbis adhibeant sane
 medicos præstantiores: tu curari vel a Philippi discipulo recte
 possis. Si nullum facinus in terris vides cum illa tui amici perfidia
 comparandum, nihil causæ dico, quin dedas te penitus dolori, et
 pectus ac vultum utraque manu percutias ac dilanies; quin domum
 tuam occludas, ut fit in summo lætu et funeribus parentum ac
 propinquorum, quæ minus moleste graviterque toleras, quam pe-
 cuniæ jacturam; hæc cuius non simulato mœrore defletur, non veste

Contentus, vexare oculos humore coacto :

Ploratur lacrymis amissa pecunia veris.

Sed si cuncta vides simili fora plena querela, 135

Si, decies lectis diversa parte tabellis,

Vana supervacui dicunt chirographa ligni,

Arguit ipsorum quos litera gemmaque princeps

Sardonychus, oculis quæ custoditur eburnis :

Ten', o delicias! extra communia censes 140

Ponendum? qui tu gallinæ filius albæ,

Nos viles pulli nati infelicibus ovis?

Rem pateris modicam et mediocri bile ferendam,

Si flectas oculos majora ad crimina : confer

Conductum latronem, incendia sulphure cœpta 145

Atque dolo, primos quum janua colligit ignes;

Confer et hos, veteris qui tollunt grandia templi

Pocula adorandæ robiginis, et populorum

leviter scissa, non lacrymis per vim extortis; at ex animo deploratur; et oculi sponte veras effundunt lacrymas.

135. Sed si reperire est in foro quoslibet homines de ejusmodi sceleribus et damnis conquerentes, si debitores quos sua ipsorum manus et scriptura, quos signum annulo et nobili gemma impressum convincit aliquam syngrapham ab ipsis scriptam et obsignatam fuisse, nihilominus hoc pernegant, et adulterinum esse chirographum falsumque clamitant, licet illa syngrapha decies recitata fuerit palam, variis in locis, et coram diversis testibus; valde profecto delicatus es; si putas te ex hominum grege communi, et usitatis casibus eximendum, quasi gallinæ albæ, ut parœmia fert, esses filius; quasi ceteri præ te uno viles et contemnendi forent pulli, tauquam ovis sinistræ volucris nati.

143. Si graviore, quibus alii quotidie afficiuntur, calamitates expendas, leve illud tuum profecto damnum esse intelliges, nec ad tantam bilem excitandam aptum. Compara, sodes, cum infortunio tuo, latrocinia quæ sunt ab conductis pecunia prædonibus: incendia domorum, quando clam sulphur et alia id genus ignis irritamenta per dolum foribus admoveantur: confér sacrilegia, quum impio furto subripiuntur vasa ob vetustatem sacro quodam honore digna, do-

Dona, vel antiquo positas a rege coronas.

Hæc ibi si non sunt, minor exstat sacrilegus, qui 150

Radat inaurati femur Hercules, et faciem ipsam

Neptuni; qui bracteolam de Castore ducat.

An dubitet, solitus totum conflare Tonantem?

Confer et artifices inercatoremque veneni,

Et deducendum corio bovis in mare, cum quo 155

Clauditur adversis innoxia simia fatis.

Hæc quota pars scelerum, quæ custos Gallicus Urbis

Usque a lucifero, donec lux occidat, audit?

Humani generis mores tibi nosse volenti

Sufficit una domus: paucos consume dies, et 160

Dicere te miserum, postquam illinc veneris, aude.

Quis tumidum guttur miratur in Alpibus? aut quis

In Meroe crasso majorem infante mamillam?

Cærulea quis stupuit Germani lumina, flavam

naria populorum, coronæ ab aliquo rege prisco Superis oblatae, et in templis repositæ. Quod si præda tam dives in iis nulla existit, aureæ laminæ de femore Hercules, de vultu ipso Neptuni, aut de Castore abraduntur a sacrilegis levioribus: nec mirum, quippe qui graviora, nullo perculsi metu, flagitia suscipere soleant, ac totam Jovis tonantis ex auro statuam igni liquefacere. Compara cum eodem amico depositum tibi subducente, illos qui parant, vel emunt venena; compara parricidas, quibus hæc irrogata legibus pœna est, ut inclusi sacco e bovis pelle facto, simul cum infelici et innocenti simia, in æquor abjiciantur.

157. Hæc tamen scelera, quæ hactenus memoravi, minima pars eorum sunt, quæ quotidie ad Rutilium Gallicum, urbis præfectum, unius tantum diei spatio a mane ad vesperam deferuntur. Si velis nosse quam profligata hominum vita sit, unam hujus Gallici inspicere domum; quid in ea geratur, per dies aliquot expende; tum, per me licebit, deplores calamitatem tuam. Nemo Alpium incolæ tumidis strumosisque esse faucibus; nemo mulierum Ægyptiarum mammas obesitas pueris crassiores miratur: nemo Germanorum oculos cæruleo colore tinctos, flavos eorundem criues, unguento delibutos et instar cornuum recurvatos; quia nimirum hæc

Cæsariem, et madido torquentem cornua cirro? 165

Nempe quod hæc illis natura est omnibus una.

Ad subitas Thracum volucres nubemque sonoram

Pygmæus parvis currit bellator in armis :

Mox impar hosti, raptusque per aera curvis

Unguibus a sæva fertur grue : si videas hoc 170

Gentibus in nostris, risu quatiare; sed illic,

Quamquam eadem assidue spectentur prælia, ridet

Nemo, ubi tota cohors pede non est altior uno.

— Nullane perjuri capitis fraudisque nefandæ

Pœna erit? — Abreptum crede hunc graviore catena 175

Protenus, et nostro (quid plus velit ira?) necari

Arbitrio : manet illa tamen jactura, nec umquam

Depositum tibi sospes erit : sed corpore trunco

Invidiosa dabit minimus solatia sanguis.

— At vindicta bonum vita jucundius ipsa.... 180

— Nempe hoc indocti, quorum præcordia nullis

Interdum, aut levibus videas flagrantia causis :

Quantulacumque adeo est occasio, sufficit iræ.

in iis regionibus usitata et communia sunt omnibus. Quando grues infestis unguibus in Pygmæos e Thracia repente, velut sonora uubes, incurrunt, illi pumiliones aciem scilicet instruant, et pusillis armis accinguntur; nec resistendo pares, a gruibus sævis per auras sublime rapiuntur. Hoc si cerneres in Italia, risum profecto non teneres : apud Pygmæos vero, quamvis hoc idem vulgo spectetur prælium, nemini ea res tamen risum movet, ubi nullus in toto exercitu miles pedis unius mensuram excedit. — Ergone, inquis, inultum crimen perfidiæ et fraudis nefandæ amicus feret? — Finge illum statim in tetrum carcerem conjici, ac tuo arbitratu interfici, nihil enim, credo, amplius expetet ira tua : non idcirco tamen depositum tibi tuum restituetur, neque illato damno medicina sic fiet; leve duntaxat solatium et invidiæ plenum, ex ejus cruento et mutilato cadavere accipies. — At enim dulce est ulcisci, et vita ipsa dulcius? — Nimirum ita sentiunt homines imperiti ac barbari, qui nulla aut levi de causa interdum animis exardescunt, quorum bilis vel minima occasione in iracundiam et furorem exardescit.

Chrysippus non dicet idem, nec mite Thaletis
 Ingenium, dulcique senex vicinus Hymetto, 185
 Qui partem acceptæ sæva inter vincla cicuta
 Accusatori nollet dare. Plurima felix
 Paulatim vitia, atque errores exuit omnes,
 Prima docens rectum Sapientia : quippe minuti
 Semper et infirmi est animi exiguique voluptas 190
 Ultio : continuo sic collige, quod vindicta
 Nemo magis gaudet, quam femina. Cur tamen hos tu
 Evasisse putes, quos diri conscia facti
 Mens habet attonitos, et surdo verbere cædit,
 Occultum quatiente animo tortore flagellum? 195
 Pœna autem velicmens, ac multo sævior illis,
 Quas et Cædicius gravis invenit, et Rhadamanthus,
 Nocte dieque suum gestare in pectore testem.
 Spartano cuidam respondit Pythia vates,
 Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret 200

Non ea mens Chrysippi et oratio, non Thaletis hominis mitissimi;
 neque senis illius prope melliferum montem Hymettum nati, nempe
 Socratis, qui accusatori suo particulam veneni, quo in duro carcere
 extinctus est, largiri nolisset. Est hoc philosophiæ scilicet benefi-
 cium, quæ una vel maxime confert ad beate vivendum, ut quæ sunt
 recta doceat homines, et ex illorum animis vitiorum sensim et er-
 rorum omnium fibras extirpet. Ac sane quam imbecillum animum
 et pusillum semper arguat voluptas ultionis, vel ex eo facile intelliges,
 quod huiusmodi voluptate mulieres potissimum ducantur. Cave ta-
 men putes flagitiosis impune esse: domesticum illi tortorem habent,
 a quo intus plectantur, nempe mentem ream et sceleris conscientia
 trepidam, quæ semper et indefessa surdis flagelli verberibus lania-
 tos quatit et cædit. Nulla, mihi crede, pœna gravior ab atroci Cæ-
 ditio, vel severo Rhadamantho excogitata unquam fuit, quam ge-
 nere in sinu suo testem sui sceleris, qui diu noctuque illud nobis
 objiciat intentetque.

199. Lacedæmonius quidam cogitabat depositum apud se reti-
 nere, ac interposito etiam iurejurando abnegare: oraculum Apol-
 linis consuluit; quæsit quid censeret Phœbus, an id facere appro-

Depositum retinere, et fraudem jure tueri
 Jurando; quærebat enim, quæ numinis esset
 Mens, et an hoc illi facinus suaderet Apollo?
 Reddidit ergo metu, non moribus; et tamen omnem
 Vocem adyti dignam templo veramque probavit 205
 Exstinctus tota pariter cum prole, domoque,
 Et, quamvis longa deductis gente, propinquis.
 Has patitur pœnas peccandi sola voluntas.
 Nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
 Facti crimen habet: cedo, si conata peregit? 210
 Perpetua anxietas nec mensæ tempore cessat,
 Faucibus ut morbo siccis interque molares
 Difficili crescente cibo: sed vina misellus
 Exspuit; Albani veteris pretiosa senectus
 Displicet: ostendas melius, densissima ruga 215
 Cogitur in frontem, velut acri ducta Falerno.
 Nocte brevem si forte indulsit cura soporem,
 Et toto versata toro jam membra quiescunt,

bante deo posset. Responsum est a Pythia, pœnas ipsum graves
 daturum, qui hoc ab Apolline quæsivisset, in dubiumque rem
 ejusmodi revocasset. Quo ille terrore ac pœnarum metu attonitus
 magis, quam studio virtutis et amore inductus, depositam pecuniam
 restituit: idem tamen verum ac dignum Apolline responsum fuisse
 comprobavit suo, ac suorum liberorum, propinquorum, et uni-
 versæ familiæ ab ultima stirpe penitus extinctæ exitio. Ita solam
 peccandi voluntatem Superi plectunt: et vero qui scelus pectore
 deliberatum concepit, perinde nocens est, ac si illud admisisset.
 Quid vero si meditatum facinus etiam complevit? Nonne meritis
 expendet pœnas? Hinc illa mentis anxietas ac male metuentis sollici-
 tudo, quæ hominem non deserit in ipsa mensa, ubi fauces aridæ,
 tanquam febri laboraret, cibum deglutire vix possunt, hærentibus
 inter ipsos dentes dapibus, et eos, quia ægre trahuntur, magis
 magisque implentibus. Respuit vina, vel optima; Albanum vetus et
 generosum fastidit; si generosius aliquod afferas, ita densas rugas
 fronte contracta ducit, quasi Falernum acre austerumque biberet. Si
 per noctem a curis ac metu respirare paulisper, et indulgere somno

Continuo templum et violati numinis aras,
 Et, quod præcipuis mentem sudoribus urguet, 230
 Te videt in somnis : tua sacra et major imago
 Humana, turbat pavidum, cogitque fateri.
 Hi sunt, qui trepidant et ad omnia fulgura pallent,
 Quum tonat, exanimes primo quoque murmure cæli;
 Non quasi fortuitus, nec ventorum rabie, sed 235
 Iratus cadat in terras et judicet ignis.
 Illa nihil nocuit; cura graviore timetur
 Proxima tempestas, velut hoc dilata sereno.
 Præterea, lateris vigili cum febre dolorem
 Si cœpere pati, missum ad sua corpora morbum 240
 Infesto credunt a numine; saxa Deorum
 Hæc et tela putant : pecudem spondere sacello
 Balantem, et Laribus cristam promittere galli
 Non audent : quid enim sperare nocentibus ægris
 Concessum? vel quæ non dignior hostia vita? 245

cœpit, post artus toto cubili diu multumque jactatos, confestim
 tetra somnia illi objiciunt templum in quo pejeravit, aras quarum
 numen violavit; quodque illum majori afficit terrore, te videt, te
 ipsum quem spoliavit. Effigies tua, instar alicujus numinis, aut
 Furæ, humanæ staturæ modum excedens, attonitum percellit, et
 ad crimen confitendum adigit. Ejusmodi sceleratos, simul ac tonitru
 quodpiam increpuit, aut fulgur emicuit, cohorrescere videas primo
 cæli murmure, expallescere, metu exanimari, perinde quasi non
 casu aliquo, et ventorum vi nativa, fulguraret tonaretve, sed certo
 numinis irati consilio, et ultrice judicis dextra missum fulmen ipsorum
 capiti ingrueret. Quod si præsentem procellam effugiunt incolumes,
 proximam gravius reformidant; et quamvis cælum videant serenum,
 dilatam ad breve tempus duntaxat tempestatem ac perniciem suam
 arbitrautur. Ad hæc, si laborare febri occipiunt, si latus illis con-
 doluit, his morbis ab irato deo se plecli putant, his tanquam
 saxis et telis peti : neque valetudinem a Superis deprecari audent
 votiva, quam aris admoveant, ove, aut diis penatibus gallum im-
 molandum promittere : quid enim sperent scelerati ægrolantes?
 Quæ victima, quam illi, dignior vita non est?

Mobilis et varia est ferme natura malorum.

Quum scelus admittunt, superest constantia : quid fas
 Atque nefas, tandem incipiunt sentire peractis
 Criminibus; tamen ad mores natura recurrit
 Damnatos, fixa et mutari nescia : nam quis 240
 Peccandi finem posuit sibi? quando recepit
 Ejectum semel adtrita de fronte ruborem?
 Quisnam hominum est, quem tu contentum videris uno
 Flagitio? dabit in laqueum vestigia noster
 Perfidus, et nigri patietur carceris uncum, 245
 Aut maris Ægæi rupem scopulosque frequentes
 Exsulis magnis : pœna gaudebis amara
 Nominis invisi, tandemque fatebere lætus,
 Nec surdum, nec Tiresiam quemquam esse Deorum.

236. Naturam improborum vide, quorum mentes variæ semper et mutabiles : illis nihil est audacius ac deliberatius, quum peccant; postquam peccarunt, tunc metu, pudore, pœnitentia perturbantur, et quid sit virtutem inter ac vitium discriminis, agnoscunt. Nihilominus ad eadem flagitia quæ condemnauerant, revolvuntur, naturæ quodam impetu inveteratam servantis consuetudinem, et pravos mores dediscere nescientis. Quotus enim quisque certos in peccando limites prescripsit sibi, quos ultra non progrediretur? Quis exutam semel verecundiam induit rursus, ac in frontem attritam revocavit? Quis nunc tantum scelere contentus fuit? Perjurus ille amicus tuus, alio aliquo scelere implicatus, laqueo deprehenditur, ac merito supplicio mactabitur : vel abripietur in carcerem nigrum, ibi unco vincendus; vel in exilium amandabitur, per scopulum Ægei maris aliquem ex iis ad quos famosi exules deportantur. Illius invisi hominis crudelem cruciatum lætus adspicies, ac tandem gaudens nullum inter deos surdum, et cæcum, ut Tiresiam, esse fateberis.

VARIÆ LECTIONES

ET NOTÆ

IN SATIRAM DECIMAM TERTIAM.

VARIÆ LECTIONES. 1. *Malum* Cod. MS. Hammondi et inde ed. Lond. 1612, teste ac prob. Henninio, quo iudice hæc lectio longe elegantior est et magis refert acumen Juvenalia. Præstiterit ita certe *quodcumque mali*. Sed mea qualicumque sententia vulgaris lectio aptissima est, et unice vera; illa autem ab hoc loco aliena. *Malum committit exemplo*, qui illud non primus, sed post alios facit. *Exemplo* autem *malo* aliquid committit is, qui turpe perpetrat facinus, quod alios male docet, et ad idem facinus iucitat.

NOTÆ. 1. Sen. Ep. 42. « Nulla major pœna nequitiae, quam quod sibi ne suis displiceat : » et prælere Ausonius :

Turpe quid ausurus te sine teste time.

Conf. Var. Leet. — Eadem sententia expressa est a nostrate *Masillon* : *Partout nous rendons hommage par nos troubles et par nos remords secrets à la sainteté de la vertu que nous violons*. Eu.

VAR. 2. *Actori*, 13, 16. — *Hæc est*, 15, 17.

NOT. 2. *Ultio*, pœna. *Se judice*, iudicio animi sui et conscientiae.

NOT. 3. *Nemo nocens*; hæc pœne ad verbum transtulit L. Racine, *la Religion*, chant I, vs. 411 :

« De ses remords secrets triste et lente victime,
« Jamais un criminel ne s'absout de son crime. »

Ed.

Confer Panli Epist. ad Roman. II, 14, 15. *Quamvis improba gratia prætoris*, a reo corrupti, *vicerit fallaci urna*, hoc est, fecerit, ut reus iudicio vineat fallacibus sententiis iudicium sortito datorum : nam prætor seu quæstor, cui quæstio seu causa capitalis obtigerat, sortiebatur vel sorte legebat et dabat iudices selectos e decuriis, tabellis in urnam coniectis; unde reo favere poterat, discernens in iudiciis legendis ejus vel suos amicos. Idem quoque iudiciis tabellas dabat, absolutionis, condemnationis et ampliacionis, quæ hi, in consilium missi, in urnam conieciabant, iisque eductis sententiam ferebat : unde *urna* etiam h. loc. ad suffragia iudicium selectorum, a reo corruptorum, referri potest. Sed h.

VAR. LECT. ET NOT. IN SAT. DECIM. TERT. 257

loc. *prætoris* potissimum *gratia* iniqua notatur.¹ Hinc probabile sit, amicum Calvinii, qui depositum abnegaverat, accusatum ab eo, sed prætoris iudiciumque corruptorum sententiis absolutum fuisse.

VAR. 4. *Fallaci*, 1, 8, 21, 70, 75, 76, 81, 82. *Fallacis prætoris*, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 19, 20, 23—27, 45—50, 54—69, 71—74, 77, et omnes Cadd. Paris. probb. Lüb. et Ach. *Prætoris fallacis*, 13. — *Urnam*, 10, 12, 13, 15, 16, 17, 19—24, 27, 45—50, 54—57, 59—69, 71—74, 77. *Fulucum*.... *urnam* malebant quidam.

VAR. 5. *Quid censere putas*, 15. *Putas homines*, 11, probb. Schnaffelsch. — *Retenti* (hoc est, depositi abnegati ac non redditi) conj. Rutgers. Var. Lection. II, 17.

NOR. 5. *Calvinus*; alius forte Calvinus Ueber, malus poeta, apud Mart. VII, 89.

VAR. 8. *Fidebis*, 11, probb. Schurzfl.

NOR. 8. *Te Mergat*, funditus te evertat bonis et ad pauperstatem redigat. Conf. ad X, 57.

VAR. 9. *Hic multis*, 16, 25, 27, 45—47, 49, 54, 55, 57, 58, 60, 61, 65.

NOR. 10. *Casus tritus*, vulgaris (metaph. petita a via), et e *media*, non e summo, *Fortunæ* adversæ, hoc est, malorum, *ductus acervo*, multum abest a summo infortunio.

VAR. 11. *Nimios questus*, 7.

NOR. 11. *Flagrantior*, acrior, vehementior.

NOR. 12. Conf. Horat. Epod. X, 17, et Senec. Epist. 99. *Fulnere*, damno.

VAR. 13. *Laborum pro malarum*, 17, 20, 21, 29, quod doctius videri potest, vel exquisitius. *Labiris*, 13.

NOR. 13, 14. Junge: *particulam malorum, quamvis minimum levium exiguumque, vis ferre potes, A-dens viceribus spumantibus, restnantibus bile et ira, in qua sanguis ab imis præcordiis exæstnat.* Conf. ad I, 45.

VAR. 15. *Quod non tibi*, 16.

VAR. 16. *Hic*, 11, 16, 64. *Hoc*, 10.

NOR. 16. *Depositum*, quidquid custodiendum alicui datum est, *παρὰ-καταθήκη*, *sacrum*, sancte servandum et reddendum, vel ob iurjurandum

¹ Conf. Heyn. in Not. et Excurs. tom. III, pag. 147. Ed.), et Sigon. ad Virg. Æneid. VI, 432 (nostr. edit. de Judic. II, 22.

interpositum, vel ne tollatur amicitia, fides violetur et amicus afficiatur injuria ac damno, quo nihil scelestius est.

ANAL. 16—22. Talis fraus non mira videri debet homini, longo rerum usu edocto, cui ejusmodi irala tum nota sint ac familiaria necesse est, tum æquo ferenda animo. In interrogatione major vis inest. — *Stupet hæc*, ut supra IV, 119, ubi vid. not. — *Post terga relinquere*, conficere, ut nos dicimus; *im Rücken haben*.

NOT. 16, 17. Ex hoc loco probabile fit, hanc satiram Hadriani temporibus scriptam esse, LXI annis (nam LX annos jam *post terga reliquit* Calvinus) post Fonteii consulatum. Sed quatuor, non duo, ut vulgo putant, Fonteii Capitones consules in fastis memorantur. Prior consul fuit ann. Urb. cond. DCCXX, at suffectus tantum, *ad uaguem Factus homo, Anton!*, non ut *magis alter, amicus*; Horat. Sat. I, 5, 32 (vid. Pigh. Ann. tom. III, pag. 497). Alter ann. DCCLXIV, vel DCCLXV cum Germanico Cæsa. biennio ante mortem Augusti (vid. Pigh. loc. laud. pag. 540). Tertius ann. DCCCXI, vel DCCCXII cum C. Vipsanio, sen Vipsiano, ant Neronis imperio (vid. Pigh. pag. 593; Tac. Annal. XIV, 1; Plin. II, 70, seu 72, et VII, 20; Suet. Calig. cap. 8). Quartus ann. DCCCXIX, vel DCCCXX cum C. Julio Rufo (vid. Pigh. pag. 601, 602). Si alterum h. l. designari credideris, ann. DCCCXXV, vel DCCCXXVI, tertio vel quarto anno imperii Vespasiani; si tertium, ann. DCCCLXXII, vel DCCCLXXIII, secundo vel tertio anno imperii Hadriani; si quartum, ann. DCCCLXXX, vel DCCCLXXXI, regnante eodem Imperatore, hæc satira scripta est. Tertium inuui, probabilis, nec tamen certa est intpp. conjectura, quam iis persuasit Lips. Quæst. Epist. IV, 20. Conf. ad vs. 157, et ad XV, 27.

VAR. 18. *An*, 1, 10, 12, 13, 14, 23, 24, 54, 64, 70, 75, 76, 77, 82, et IX Codd. Paris. *Ac*, 11, 19. *Ad*, 22. *At*, 15—18, 20, 21, 25, 27, 45—50, 55—63, 65—69, 71—74. Eadem varietas est in Codd. Paris. — *Proficis* restitui ex 10—13, 16—27, 45—47, 49, 54, 55, 57—69, 71, 72, 73, 77, et plerisque MSS. Paris. *Proficit*, 14, 15, 48, 50, 56, 70, 74, 75, 76, 81, 82. *Stupet hæc.... natus, Ac nihil.... proficit usu malebat* C. Valer. — *Usus*, 18 s. m. pr.

VAR. 19. *Equidem*, 17, 18, 20, 22.

NOT. 19—22. *Sapientia*, *scipia*, quam Pythagoras primus φιλοσοφῶν dixit, est quidem *magna*, potens ac valida, *victrix Fortunæ*, quæ minas ejus ac vim contemnere nos docet; sed idem discimus quoque *magistra viæ*, longo usu et experientia. Inde discere poteris, *incommoda viæ* patienter ferenda esse, quamquam non sis philosophus. Conf. vs. 120 seq.

NOT. 19. *Libellis sacris*, præclaris, divinis (ut *ἱερὰς* et *θεῖας*); vel quoniam philosophia, ut verba Cicer. Tusc. Quæst. I, 26, mea faciam, est *donum inventumque deorum.... ejus prorsus divina vis.... et animus divinus, aut deus, etc.*

IN SATIRAM DECIMAM TERTIAM. 259

VAR. 20. *Dicimus*, 13, 16, 17 a m. pr. 18, 19, 20, a m. sec. 24—27, 45—50, 54—63, 65, 66—69, 71—74, et dimidia pars Codd. Paris. Parum interest.

NOT. 20. « Philosophia est inexpugnabilis murus, quem Fortuna multis machinis lacessitum non transit, » Senec. Epist. 82. Similiter *Cato Fortunæ victor* dicitur Manilio. Conf. X, 52, 53, 365, 366.

NOT. 21. *Jactare jugum*, impatienter ferre incommoda vitæ. Metaphora ducta a bobus ferocibus, vel succumbentibus oneri, qui *jugum detrectant, quatunt, excutiunt, ei que subtrahunt colla*. Contra *jugum accipere, subacta cervice ferre, ei submittere colla*, et propr. et metaph. ² dicitur. — *Magistra*, vid. Heins. ad Ovid. Epist. Her. XV, 83.

VAR. 23. *Fures*, 45.

NOT. 23—37. Descriptio illorum temporum scelerumque, quæ tum grassabantur: brevis pictura, cui principales tantum colores induxit poeta.

NOT. 23. Nunc quotidie committuntur flagitia, iisque profanatur quævis *festa dies*, quæ religiose olim et sancte agebatur. — *Ut cesset prodere furem*, quo non ceroere possis furem et deprehendere.

VAR. 24. *Ex* abest a 16.

NOT. 25. *Gladio*, vi, vel *pyxide*, veneno (quod in ea condebatur, de quo vid. Cic. Cat. 25, et Sueton. Neron. 47), ooo fritillo vel alea.

VAR. 26. *Numerus vix est totidem* (scilicet hominum bonorum), quos (sunt) *Thebarum portæ*, 1, 13, 14, 18, 48, 70, 75, 76, et V MSS. Paris. et exercitui, cujus numerus duodecim millium fuit apud Corn. Nepot. Iphier. 2. *Numero vix sunt totidem*, 10, 15—17, 19, 21—27, 45, 46, 47, 49, 50, 55—69, 71—74, 77, et XXIX Codd. Paris. e quibus haec lectionem restituit Ach. quæ emendationem redolet. *Numero sunt vix*, 20. — *Numero vix totidem*, 11. *Numerus, vix sunt totidem* malebat Schnitzl. tanquam conveioctius stylo poetæ.

NOT. 26. Conf. Senec. Epist. 41, pr. Ad numerum sapientum allusisse poetam, iudicio parum probabili suspicantur interpp. — *Numerus vix est totidem*, etc. vid. Var. Lect.

VAR. 27. *Hostia*, 19, 20, 25, 45, 46, 47, 49, 57, 58, 64—67.

NOT. 27. *Thebarum* Bæotiarum scil. *portæ* septem, unde ἑπταπύλος ὄρεϊν Homer. Iliad. 8, 406; Hesiod. Ἔργ. 162, al. Nam ὄρεϊν Αἰγύπτου ἐκατόμυλοι, Homer. Iliad. IX, 383. Conf. Mel. I, 9, et infra XV, 6. ²—

¹ Conf. ad VI, 208, intyp. Horat. Od. I, 33, 12, 35, 28; II, 5, 1.

² Fuere et alia, sed minora et minus clara, hujas nominis oppida in

260 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

Otia Nili celeberrima septem, Canopicum, Bolbitineum, Sebennyticum, Phatniticum, Mendesicum, Taniticum, Pelusiacum: ¹ quæ adhuc superesse tradit Pocock. ² unde Nilus dicitur *septemfluvius*, Ovid. Metam. XV, 753; *septemplex* ibid. V, 187; *septemgeminus*, Virg. Æneid. VI, 801. — *Nili divi* is, quia multis punctus fluvii et per plura ustia in mare mediterraneum effunditur; vel quia inundatione limoque suo Ægyptum datat, seu fecundat. ³

VAR. 28. *Nova*, 16, 22. *Igitur*, 22. Fuere qui conjicerent: *Nunc ætas agitur*. Præstiterit: *Nonne* vel, quod Hein. ingeniose conjecit, *Non ætas agitur*. metallo? Nam non sæpe dici pro *nonne*, monet ille coll. I, 51, 52, Terent. Andr. IV, 4, 13; V, 2, 11; Heusing. ad Cic. de Off. III, 19; Curt. ad Sall. Bell. Jug. 31, et Heinsio ad Virg. Æneid. IX, 143. Aliæ loca a Schellero in Lex. latini, laudata sunt, et a me ad Liv. IV, 4, 2. Sic tamen languet dictio illa *ætas agitur et sæcula*, majorque affirmationi vis inest, ut vs. 26 et 27, quam interrogationi. — Vir clariss. Boissonade ad Nicet. VI, 441, de χρυσῆ γένῃ, pag. 320 seq. « Juvenalis sæcula sua plusquam ferrea graviter iucusat, nec se extricant interpretes a verbis illis *nova ætas*. Cod. Thuan. annue Reg. 8071, alias mihi exhibuit lectiones (ab Aclsintrio non memoratas) vs. 26, *numerus* pro *numero* et *numerus*, vs. 28, *non alias agitur*, quod perspicuum esse videtur, nempe non agitur alio modo: hi sunt Romæ mores; sic Romæ vivitur. » Ibi autem doct. Ruperi observat *alias* eo sensu non dici scriptoribus antiquis; neque hoc loco de Roma, nedum de ea sola, agi. En.

NOT. 28—30. Hæc varie exponunt interpretes. ⁴ Notissimum vero

Phthiotide Thessal. (Plin. IV, 8), in Cilicia seu Mysia (Hom. Iliad. β, 691; ζ, 397; Steph. Strab. XIII, pag. 710 al.), in Arabia felici (Ptolem.), Attica (Steph.), Corsica, etc.

¹ Vid. Strab. XVII, pag. 801, 802; Plin. V, 10, sen 11 (ubi conf. Hard.); Herodot. II, 17; Diod. I, 33; Athen. II, 90, ibique Schweigh.

² Itiner. tom. I, pag. 29 seq. et 433 seq. vers. germ.

³ Grangæus: « quia fuit arena aurea, unde Cedreno dictus χρυσῆ γένῃ. »

⁴ Nonnulli ita: Vivimus eo tempore, quod quatuor, sic dictas, mundi ætates, auream, argenteam, æream et ferream, tantopere excedit, ut pro nona ætate haberi possit, si cum fer-

rea comparetur et morum respiciatur corruptela. Alii: tempora nostra jam duplo pejora sunt, quam fuerit ferrea. Plerique arbitrantur, nun probant, a Latinis quidem poetis quatuor effingi ætates, a Græcis autem octo, quot sint metalla, auream, argenteam, electram, æream, cupream, stanneam, plumbeam, ferream. Accensius putabat, primam ætatem fuisse deorum regnantium sine crimine; alteram deorum adulterio aliisque vitis fœdaturum; tertiam semideorum magis ad divitiarum accedentium; quartam semideorum ad hominum usque vitium inclinantium; quintam heroum, suorum quidem, sed virtutem totam amplexantium; sextam heroum, non omnino perfectorum; septimam

est, priscos poetas, ut indicarent, homines a naturali optimaque vite ratione ad pessimam gradatim esse delapsos, omne illud tempus, quod effluerit inde ab origine mundi, in ætates, a *metabis* pro ejusque ratione denominatas, descripsisse, et quidem vel in duas (vid. Virg. Georg. I, 125 seq.), vel in tres (Arat. Phæn. 100 seq.), vel in quatuor (Ovid. Metam. I, 89 seq. et al.), vel in quinque (Hesiod. Ἔργ. 109—208), nun vero ut plerique intpp. h. loc. putant, in octu, quot sint metalla, in auream, argenteam, electram, æream, eupream, stanneam, plumbeam, ferream; etsi gradus plures non male ita exprimi potuisse videntur. Itaque suspicabar olim cum Vossio (vid. not.), Juvenalem respexisse vaticinia illa Sybillina de ἀπικατάστασι, seu παλιγγενεσίᾳ (de quatuor sæculis deuo revolvendis et renovandis), vel famam illam, ab Etruseis vatibus profectam, de octo sæculis mundo datis, et vita moribusque hominum diversis, de sæculo nono, a Syllæ temporibus (quibus maxima fuit rerum mutatio, et pravitas morum) incipiente, et de decimo, meliorum temporum aureæque ætati similium principio et rerum ἀπικα-

hominum, plus virtuti, quam vitia deditorum; *octavam* hominum, vitia magis quam virtuti studentium; *nonam* hominum, ex meris vitia sceleribusque consutorum. — Grægens aspiciabatur, Juvenalem mundo tot ætates, sive earum potius mutationes, in septennis descriptas, tribuisse, quot Solon assignaverit homini, cujus nona ætas languet, et infirma sit (vid. de ταῖς τῶν ἑλλήνων μεταβολαῖς κατὰ ἱστορίαν Solonis Fragm. apud Clement. Alexand. Strom. VI, 16, pag. 814, ed. Poteri, et Philon. de Mundi opificio, lib. I, vel in Guomicorum Poet. Opp. a Glandorf. et Fortlage Lips. 1776, editis tom. II, pag. 77 seq.). — Plautueri suinadversio est hæc: « Procul dubio poeta respexit ad septem metalli species. Ut igitur ostenderet improbitatem sæculi, nonam esse ait ætatem, id est, nonam speciem metalli esse invenendam, ut nomen capiat. Sed cur non *octavam*? Ex commistione hoc specierum fieri poterat. Magis vero est, poetam ad Sibyllam respexisse, quæ mundi æta-

tes quatuor metallorum generibus notasse dicitur, ut esset aurea, argentea, ænea, ferrea, et quarta finita παλιγγενεσίᾳ atavisse. *Nona* igitur *ætas*, quæ ferres reuata, adeoque octava deterior. » Vossius de Sybill. Orac. c. 4, p. m. 42, hæc notavit: « Nullum dubium est, quin Juvenalis Campanum sequutus sit vatem, quæ nonam ætatem, nullo signatam metallo, descriperat velut umbrinam ætatem teterrimam; ut contra decimam ætatem veluti omnium optimam, utpote quæ futura esset ἀπικατάστασις per Christum. Sed poeta quom istam ἀπικατάστασιν non admitteret, scribit nonam etiam nonam fluere ætatem: in libris enim Camææ Sybillæ ἀντιγόρας, et sine titulo fuit octava et nona ætas. Si id non sit, verisimile est, ab octo cæli regionibus, seu sphaeris octo ætatibus, a tellure vero cognomen additum fuisse nonæ, quom constet, aliquot Pythagoreos eosque sequentem Philonem Judæum istoc ordine cæli digessisse regiones. » Omisso aliorum conjecturas minus probabiles.

ταστάσι; vid. Heyn. in Argum. et notis ad Virg. Eclog. IV, 4 seq. Serv. ad Virg. Eclog. IX, 47; Censor. c. 17; Plut. in Vit. Syll. Opp. tom. I, pag. 456; A. ed. Francofurt. et Fabr. Bibl. Gr. tom. I, pag. 246, edit. Harles. Ita duplici modo designaretur sæculum, ut simile uono illi, quod Etrusci vates, et ut pejus ferreo, quod poetæ commentum sunt. Neque hæc conjectura aliena est ab ingenio Juvenalis, qui doctrinam ostentare amat. Iis vero, quæ contra eum disputavit Heinecke, non tanta inest vis quanta ipsi videtur: nam simile quidem idemve tempus, at diversa ratione ab Etruscis vaticinis præseisq. poetis adumbratum fuisse contendit, et verba *quorum* (scil. sæculorum, id est, ejus sæculi) *sceleri... metallo* non ad *nonam* retuli ætatem, sed ad *sæcula ferri temporibus pejora*: neque Censorinus tantum, sed alii quoque auctores consulendi; ex nota autem Servii ad Virg. Eclog. IX, 47, et ex hoc Maronis loco sæculum illud decimum non multo pejus, sed longe melius fuisse, quam nonum, colligo; nam sermo ibi est de sæculo felici, quod læto portendatur prodigio et infaustam Syllæ ætatem excipiat. Neque tamen diffiteor, illam interpretationem argutam magis, quam veram, vulgatamque lectionem emendandam potius quam explicandam, et videri posse, et mihi semper visam esse. Conf. Var. Lect.

NOT. 31. Summa *δυνάτης* inest his verbis, et brevis affectui convenit. — Nos sceleratissimo vivimus sæculo, quo ubivis et quotidie tot tantaque grassari videmus scelera, et tamen tam stupidi sumus, ut, si quid mali aut injuriæ nobis aliisve accidat, continuo præ stupore et tanquam novitate miraculoque attoniti *hominum Divinam fidem*, opem, *cicamus*, imploremus, quasi hæc inusitata sint, nec semper et ubique obvia. — *Pro Deum atq. hominum fidem!* vel *dii, obsecro vestram fidem*, etc. admirationis quiritationisque formæ, ut nostræ: *uns Himmels willen!* *um Gottes willen!* Ita exclamasse videtur Calvinus: unde nos *cicamus* mollius dictum pro *tu cics*.

VAR. 32. Quando legit, certe in vers. german. expressit Bæhredt. Sed vulgata lectio longe aptior, et in ea major vis est. — *Forsidium*, 1, 10, 11, 12, 14, 15, 18, 22, 51, 55, 70, 75, 76, 82. — *Fessidium*, 20, 24, 25, 27, 47, 48, 50, 56—69, 71—74, 77. *Fesidium*, 19. *Phesidium*, 21, 23, 45, 46. *Phesidium*, 49. *Phesidium*, 17. *Sesidium*, 16. — *Laudet*, 25, 56, 57, 59, 60.

NOT. 32. Hæc et *δυνάτης* et *ακραστοῦς* dicta. — Quanto clamore *Fessidium* male agentem causas, vel perorantem in foro *landot vocalis*, clamorosa, *sportula*, hoc est, clientium aliorumque hominum turba, præmio sportulæ conductæ, ut dicendi acclamaret *Pulchre. Bene, σὸφως*, etc. vid. ad I, 1 seq. et de *sportula* ad I, 95 seq. Non minus facete locuti sunt de hac re Martial. VI, 48; Plin. Epist. II, 14, in loco class. et auctor Epigr. in Anal. Brunck, tom. II, pag. 331 (Ποιητὴς πανάριστος ἀληθῶς ἴσταιν ἑαίνους, ὅστις δειπνίζει τινὲς ἀκραστομένους. Ἄν δ' ἀναγινώσκῃ καὶ νήστιας εὐκαθεῖσι πύμαρ, εἰς αὐτὸν τρέψεται τὴν ἰδίαν μανίαν).

NOT. 33. Salse Calvinus sexagenarius (vs. 16, 17) dicitur *senior dignissimus bulla*, hoc est, qui inter pueros referatur propter simplicitatem rerumque imperitiam; *νῆπιος γήρων* nam *bulla* puerorum insigne; vid. supra ad V, 164. *Senior ἐμπαιχτός*, ut *Tun' vetule* apud Pers. 1, 22.

VAR. 34. Abest hic versus a 16, et post vs. 35, legitur in 19.

NOT. 34. *Quas habeat Veneres*, voluptates, gratiam, vennstatem, illecebras, hoc est, quam grata sit et jucunda avaris.

ANAL. 34—119. Præclare docet poeta, corruptos sæculi sui mores vitiis licentiam, quæ rempublicam Romanam invaserit, ex contemptu religionis, tanquam ex primario fonte, fluxisse, hanc vero irreligiositatem ex superstitione et inepta natam esse theologia, quæ phantasiam quidem præbeat alimenta, sed mentem corrumpat, et jam *volgo*, plebi, sit contemptui ac ludibrio; homines itaque, quamdiu simplex adhuc fuerit religio, pie et sancte vixisse, at postquam ingenium poetarum eam multis argutiis, fabulis pravisque opinionibus de natura, vita, moribus et ingenti numero decorum deformaverit, a probis majorum moribus ad impietatem et scelera defecisse. Hæc igitur *διελογούμενα*, et commenta poetarum multis deridentur salibus factiisque (ut in Luciani Dialog. Deorum), sed et nimia forsitan ingenii orationisque luxurie, et iudicio paullo iniquiori de mythologia vet.²

VAR. 36. *Illis*, 22.

NOT. 37. Stulti et simplices sunt, qui deos verentur perjuriarum vindices. — *Aræ rubenti* scil. igne, vel potius sanguine victimarum.

NOT. 38—52. Festiva, sed declamatorio potius, quam poetico dicendi genere adumbrata descriptio anrei sæculi, quo Ausonium adeoque Aboriginum Latinorumque religio admodum simplex fuit, et præter Saturnum, Janum, Picum et Fannum alios ignoravit deos; qui postea ex Græcorum mythologia adsciti sunt. Conf. Var. Lect. ad vs. 41. — *Indigenæ*, prisci incolæ Latii, Aborigines, non tantum *ἐγχώριοι*, sed etiam *αὐτόχθονες*, *αὐδigenεῖς*, hoc more, hac simplicitate ac fide, pietate et sanctitate vitæ, vivebant, nurea ætate, qua regnavit Saturnus, prius quam hic, a Jove filio suo exitus regno, fugiens *diademate deposito sumeret agrestem falem*, symbolum messis: nam ipse Saturnus fuit symbolum melioris vitæ, cujus origo a statione, messe frugibusque inventis rependa est, et hinc Aborigines agri vitæque cultum docuisse fingitur.²

VAR. 40. Saturnus fugiens, et erat virguncula Juno, 11, plane eleganter

¹ Conf. Rigalt. de Satir. Joven. et ad Virg. Æneid. VII, et in Exc. II; supra ad III, 312 seq. ad Æneid. VIII, 314—329. Conf. supra VI, 1—13.

² Vid. Heyn. in Exerc. IV, et V,

et recte, iudice Schurzfl. qui monet, lacunas olim in primigenio exemplari poetæ fuisse, quas librarii, pro capto quisque ano, expleverint. Pro maioribus distinctionibus, vs. 41, 45, 49 et 50, positæ, substituendæ forsitan minores, et verba *Præstebat*..... *Pondere* vs. 46—49, parenthesi includenda, ut sic omnia a voce *tunc quum* vs. 40, pendeant. Hic certe est ordo sententiarum (conf. vs. 53), neque tot et tam longæ propositiones, quas poësis respuit, a luxuriante ingenio abhorreant.

VAR. 41. *Et primævus*.... *Jupiter* conj. Britan. coll. verbis Claudiani : *Talis ab Idæis primævus Iupiter antris Possessi stetit arce poli*. Annotatio Hein. est hæc : « Vocem *privatus* corruptam esse statuunt Barmannus primus et secundus ad Prop. III, 1, 27, quorum ille conjecit *Et vagiret adhuc*, hic autem *nutritus* vel *lactatus*, fortasse quia Jovem puerulum adhuc in Idæis antris vix *privatum* dici potuisse putabant. Sed hanc vocem non nimis premeendam esse puto; nil dicere voluit poeta, nisi Jovem nondum regnasse. »

Nor. 40, 41. *Tunc, quum adhuc Jupiter*, quo regnante argentea fuit ætas, *privatus*, regno nondum paterno potitus, aletetur in *Idæis antris*, neque jam uxorem duxisset *Iononem*. Conf. VI, 14—16. — *Antris Idæis*, Idæ, montis Cretensis. Fuere tamen, qui Jovem in Ida, Phrygiæ monte, natum educatumque traderent, postquam confusæ fabulæ Cretenses et Phrygæ.¹

Nor. 42—45. Tum vita decorum a poetis nondum ad heroum vitam accommodata erat, nec tam luxuriosa etiam efficta, vel jucunda et otiosa, ut Saliarem in modum quotidie epularentur. Poetæ fabulantur, quod vel tironibus notum est, convivia a diis heroum more agi, iisque *ad cyathas*, a poculis, *κύπελλον* esse (ut apud Prop. IV, 8, 37, et Hor. Od. I, 29, 8, ubi vid. Mitscherl.), *puerum Iliacum*, Ganymeden, pulcherrimum, juvenem filiumque Trois, vel Erichthonii, vel Assaraci, vel Ili, regum Trojanorum, et *formosam Herculis uxorem*, Hebe.

VAR. 44. *Et jam pro etiam* revocavi ex 23, 25, 45—50, 55—60, 62, 65—69, 71—77. Vetus scholion est : *etiam exsiccatofeculento, aut liquefacto*. Inde Schurzfl. hæc notavit : « Schol. forte *saccata* legit. Glossæ : *sacco, exprimo, decolo*. In utribus habebant olim vina. Decolatis igitur exinde faciibus brachia, tanquam oleo aliquo, unxisse Vulcanum sit porta. » Præstiterit *nec jam*, vel *potius aut jam* ad *cythos* erat, *libato nectare tendens*, etc. vid. Comm.

Nor. 44, 45. Verba explicatu difficillima, nec a quoquam interpro-
tum intellecta :² quæ hæc sensu capio : *Nec puer Iliacus ad cyathos* (erat,

¹ Vid. Passerat. ad Prop. III, 1, 27, et Heyn. ad Apollod. I, 1, 1, extr. pag. 15, 16, ed. rec. pag. 7.

² Hæc verba varie interpretantur,

vel : nondum Vulcanus, post hantum in celo nectar deterisq; brachiis, revertetur ad officinam Liparæam ; vel, nondum Vulcanus brachia de-

IN SATIRAM DECIMAM TERTIAM. 265

vel *quum nec...* esset), nec *Herculis* *uxor* et *Vulcanus*, pocillator deorum, ex officina *Liparæa* arcessitus, fumo niger, et hinc *brachia* e fornace et caminus *nigra tergens*, sibi detergens, quum in eo esset, ut porrigeret diis pocula, *nectare*, vino deorum, more olim solito, *jam siccato*, exhausto, ex crateribus; maioribus vasis in abaco positus, et in *cyathos*, minora pocula, infuso. Conf. ad V, 47. Nam Juvenalis respexit locum Homer. Iliad. I, 597 seq. ubi Vulcanus

Αὐτὰρ ὁ τοῖς ἄλλοις θεοῖς ἐνδίκῃα πᾶσιν
ἔνεγκεν, γλυκὺ νῆκταρ ἀπὸ κρατῆρος ἀφύσσων.

(Ut h. loc. *siccato nectare*, et apud Homer. Od. IX, 9, 10.

..... Μῖθῦ δ' ἐκ κρατῆρος ἀφύσσων
Οἶνεχός τε φορέει καὶ ἐγχείῃ διακείσθων).
Ἀσπίτας δ' ἄρ' ἐνίστη γέλωε μακάρων θεῶν,
ὣς ἴδεν Ἥφαίστων διὰ δώματα πρηνέσεντα,

Notavit simul discrimen insigne illorum pincernarum, e quibus duo *fuere forhosissimi*, Gaunymedes et Hebe, tertius vero deformis, Vulcanus claudus et fumo *niger*, nec sine irrisione deorum et pocillatoris. Conf. X, 130 seq. et V, 52 — 62, ibique not. Verba tamen *siccato nectare* paullo durius sic dicta, et lectio vulgaris emendanda videtur. Olim suspicabar legendum esse: *nec jam*, vel potius, *ant jam* (ut mox vs. 50) scil. ad *cyathos* erat, seu quum esset *siccato nectare tendens* (extendens, proteudens) *Brachia Vulcanus*, scilic. quum pocula di's porrigeret. Has conjecturas, quædum me nondum pœnitet, reprobavit *Henecke*, cuius nota est: «Post *neque* disjunctivas particulas *aut*, *vel*, etc. negandi vim habere, nullo modo autem *et*, *ac*, *que*, docere studet Benth. ad Horat. Epod. 16, 6, et *Sesam* I, 6, 68. cum quo facit *Ruhken*. ad *Vellei*. II, 45. Sed vid. (præter *Burm.* ad *Ovid. Met.* III, 492; *Ern.* ad *Tac. Ann.* I, 32; *Johnson.* et al.) summum *Wollium* acute pro more suo de his disputantem ad *Tac. Ann.* I, 32. Mox in his, quæ sequuntur, mendum esse puto; ea certe, quæ interpretes attulere, nauci non sunt. Ipse nihil, quod satisfaciat, extundere potui. Quid dicamus vero de conjectura *tendens*? Quomodo Vulcanus pocula porrigere potuit *siccato nectare*? Potuit omnino, si verba *siccato nectare* eo quo supra dixi, et ad V, 47, sensu acceperis;

tergens, deorum accumbat mensæ, et nectar potabat; vel, nondum erat Vulcanus faber deorum, qui jam post remotas epulas et mensam, ubi nectar exhausti, surgit, manus *tergens*, aqua lavans, aut potius madefaciens et irrigans nectaris epota; vel denique, nondum Vulcanus in officina *Liparæa*

epiotam nectar nigro brachio ab ore detulit. Ceterum omnia plana esse, et facilia dicit *Ach.* in hoc sensu: et quum nondum *Vulcanus*, *tergens brachia nigra* fuliginæ tabernæ; et *jam siccato nectare*, exhausto prius poculo nectaris pleno, ad *cyathos* adhuc esset.

quem, etsi præfracte eum defendere nolim, probabilem certe faciunt ea, quæ notavi. Nihil vero difficultatis et plus salis h. loc. inherit, si reposueris: *libato nectare tendens*, etc. Ita Vulcano non tantum pincernæ, et quidem uigri, partes tribuuntur, sed etiam prægustatoris, qui vina coovivis porrigenda *libat*, vel *delibat*, hoc est, antea et primus vel leviter, et primoribus labris gustat, prægustat, *πρεγύσται*; vid. ad VI, 633. Pro *libato* a librariis facile substitui poterat *siccato*. Utrum itaque, vel nulla opus sit medicina, vel lenior meliorque adhiberi possit, judiceot me acotiores. Comparandus autem est locus similis, et facetiarum plenus Luciani in Dial. Deorum, V, c. 4, et 3. ZEYΣ. Τὸν ἤφραστον εἶδει τὸν σὸν υἱὸν οἶνοχῆν ἡμῖν χολεύοντα, ἐκ τῆς καμίνου ῥέοντα, ἐπὶ τῶν σπονθήρων ἀνάπλεων, ἀρτι τὴν πυράγχαν ἀποτιθέμενον, καὶ ἀπ' ἐκείνων αὐτῶν τῶν δακτύλων λαμβάνειν ἡμᾶς τὴν κύλικα καὶ ἐπισπασσάμενους φέρεσθαι μεταξὺ, ἐν οὗδ' ἂν ἡ μήτηρ σὺ ἡδῆος φάσκειας, ὑπὸ τῆς ἀσθύνου καταβλασκόμενον τὸ πρόσωπον. Ἡδῆος ταῦτα· εὖ γὰρ καὶ παρὰ πολὺ ὁ οἶνοχῆς ἐκείνος ἐμπρίπει τῷ σμαρπσίῳ τῶν θιῶν· ὁ Γανυμήδης δὲ καταπνεύτιες αὐθις ἐς τὴν Ἰδην· καθαρὸς γάρ καὶ βροθεδάκτυλος, καὶ ἐπισταμέως ὀρέγναι τὸ ἔκπωμα καὶ, ὁ σὺ λυπεῖ μάλοισα, καὶ φύλαί τῳ διεν τοῦ νίκταρος. ΗΡΑ. Νῦν καὶ χαλῶς, ὦ Ζεῦ, ὁ ἤφραστες, καὶ εἰ δακτύλοι αὐτοῦ ἀναΐξιοι τῆς σῆς κύλικος, καὶ ἀσθύνου μωστής ἐστί, καὶ ναυτιεῖς ἔρῳν αὐτὸν, ἐξούτου τὸν καλὸν κομπήτην τοῦτον ἡ Ἰδὴ ἀνέθριψεν· πάλαι δὲ οὐχ ἰώρας ταῦτα, οὗδ' εἰ σπονθήρας, οὗδ' ἡ καμίνος ἀπέτρεπόν σε μὴ οὐχὶ πίνειν παρ' αὐτοῦ. ZEYΣ. Εἰ ἄχθῃ παρὰ παιδὸς ὡραίου διαγρᾶντὸ τὸ ἔκπωμα, οὐ μὲν ὁ υἱὸς οἶνοχεῖται· σὺ δὲ, ὦ Γανυμήδης, ἡμεῖς μόνον ἀναδίδου τὴν κύλικα, etc.

Nor. 45. *Fulcani* et *Cyelopum taberna*, seu officina a poetis collocatur io iis locis, quæ ignibus subterraneis ardent, præcipue in Ætnâ, Lemoo, iousulis Æoliis seu Vulcaniis eirea Siciliam, earamque potissimum maxima, *Lipara*.¹ — Alii in alias sententias aberrat interpretes; plurimas jam retulit *Rupert*, quibus ego quasdam subiiciam. Ipse, quem sequimur, editor Goettiogensis ad finem operis sui hanc notam addidit: « *Brachia tergens*, detergens fuliginem sudoremque. Conf. Luciani Dial. Deorum, XV, 1, ubi Vulcanum dicit ἰδρῶτι ῥέμενον, εἰς τὴν καμίνον ἐπιαικνέοντα, πολλὰν ἀθάλην ἐπὶ τοῦ πρόσωπου ἔχοντα. » Recens apud nos Juvénalis interpres, clar. *Baillet*, vult *siccato nectare* intelligi Vulcanum, quia claudus erat, et ideo oon pedibus eeler, aliquando ad convivia deorum tardios advenire, quom jam calices epoti sunt, nectarque exhaustum. *Crammer* autem dubitat ao interpp. ceperint mentem satirici, qui post multas multorum interpretationes et coniect. etiamnum majorem opem exspectare videtur. Itaque et ipse locum tentat, legeodo: *et non, siccato nectare, torquens brachia*, vel *tollens*, hac sententia: « quum necdum Vulcanus

¹ Vid. Heyo. ad Virg. Æneid. VIII, H. in Dian. vs. 47, et Kœppro. ad 416 seq. (coast. edit. t. III, p. 437, Homer. Iliad. α, 594. Conf. supra ad 438. Ed.) ; Spaohem. ad Callino. I, 8, et X, 132.

IN SATIRAM DECIMAM TERTIAM. 267

epoto in deorum convivii uectare, mox nigra brachia movet in taberna Liparea. » Ed.

NOT. 46. *Prandebat quisque deus sibi*, privatim, solus; nondum enim luxuriosi erant. ¹

NOT. 47 seq. *Πλοῦτις*, a poetis efficta, lepide irridetur. Conf. Plin. II, 7, et Cic. de Nat. Deor. passim.

NOT. 48. Conf. Wernsdorf. Poet. min. tom. III, pag. 56; nostr. edit. tom. II, pag. 113. Ed. — *Miserum*, bene, ob gravitatem pouderia.

VAR. 49. *Nedum*, 21.

VAR. 50. *Pluto*, 16, 17, 18, 22, 23, 24, 64. *Pluton*, *Πλούτων*, dicitur Virg. Æneid. VII, 327; Cland. R. P. I, 276 al.

NOT. 49, 50. Nondum aliquis poeta commentus erat, Saturni filios, Jovem, Neptunum et Plutonium de mundi imperio sortitos esse. — *Imperium profundum*, maris (non inferorum), *triste*, ob tempestates, in mari sævientes, quæ tot calamitatum causas sunt. — *Pluton*, *Πλούτων*, *torvus*, sævus, durus, inexorabilis,

. Ἄϊδης ἀμείλιχος τῶν ἀδάμνατος.

Τόβρακα καὶ τὰ βροτῶν θεῶν ἔχθιστος πάντων,

Hom. Iliad. IX, 158, 159. — *Cum conjuge Sicula*, Proserpina, in Sicilia nata et rapta a Platone juxta Hennam, uude et *Hennæa* dicitur. De Proserpina, vid. *Creuzer's Symbolik*, tom. IV, pag. 344 seq.

VAR. 52. *Legibus*, 24.

NOT. 51, 52. Conf. ad II, 149 seq. Nondum aliquis poeta fabulose multa tradiderat de inferis et pænis ibi luendis, verb. caus. de *rota* Ixionis, de *Furiis*, de *saxo* Sisyphi et de *vulture atro*, jecur Tityi et Promethei depascente; neque etiam de *regibus* judicibusque *inferis*, de Platone, Minoe, Æaco, Rhadamantho, Triptolemo; nam his non opus erat, quum scelera ne nota quidem essent, nedum admitterentur, neque talia in mentem veniebant hominibus, quorum et vita et religio simplicissima erat.

NOT. 53. *Improbitas*, exemplum improbitatis, *illo ævo*, quod poetæ aureum dixerunt sæculum, *admirabilis*, inusitata et inaudita, *fuit*, ut nunc probitas, de quo vid. mox vs. 61 seq.

VAR. 54. *Quod pro hoc*, 13, 17, 19, 20, 21, 23, 24, 27, 45, 49, 54, 55. et XXXIII Codd. Paris. Id. recepit Ach. quoque *pro hoc*, 22.

¹ Hennicius putabat, deorum deliciis scopiæ exagitari, quasi qui bis de die saturarentur, quod Plato in Epist. ad Diogen. et Cie. Tusc. Quest. V, in Italia Siculisque mensis impro-

baverint. Sed poetæ potius communia deorum convivii ridet, et *prandere* hoc loco est idem quod *carnare*; hæc autem verba opponuntur vers. 42 seq.

VAR. 53. *Adiunxerit*, 21, 22, 24.

Nor. 55 seq. De antiquissima hac honoris testificatione et veneratione majorum natu vid. Heyn. ad Virg. Eclog. VI, 66; Koenig. ad Claudian. XXI, 48 (*cedentes spoliis assurgentesque videbas*); Intpp. Gell. II, 15, et inpr. Klotz. ad Tyrt. pag. 139.

VAR. 56. *Quicumque*, 21 a m. pr. — *Ille*, 22.

Nor. 56. *Barbato*, non viro tantum, sed etiam juveni, cui *prima lanugo* erat. Conf. vs. 59. — *Licet ipse puer videret plura domi fraga*, etc. hoc est, quavis ditior esset. — *Fraga* autem et *glandes* primi hominum cibi erant solæque divitiæ. Conf. VI, 10; Plin. XVI, 3, et 5; XVIII, 7, et 8; XXI, 15.

VAR. 57. *Fraga*, 1, 14, 18, 21 a m. pr. 23, 24, 48, 59, 70, 75, 76, 77, et quidam Codd. Paris. in his Alex. *Arva*, 44 b. 83, 84. *Farra*, 10—13, 15, 16, 17, 19, 29, 21 a m. sec. 22, 25, 26, 27, 45, 46, 47, 49, 50, 54—58, 60—69, 71—74, et plerique Codd. Paris. prob. Autumno, quia *fragorum acerbus* custodiri non possit (!); nec improb. Farnab. quod Juvenalis respexisse videtur Ovid. Met. V, 131. Sed aurea ætate homines solis arborum fructibus atque herbis victitasse, jam alii monere. — *Majoris*, 15, 17.

Nor. 58, 59. Dodwell. in Anal. Quintil. pag. 79 et 136. « *Prima*, inquit, adolescentiæ barbatae *lanugo* ab anno censebatur ætatis XVIII, eoque, ut videtur, expleto. Hoc nos docet h. loc. Juvenalis, quum *barbatum* suum, quem *puero* opponit, *quatuor* duntaxat *annis* puero majorem agnoscit, et *prima* tantummodo lanugine vestitum. Ita *prima lanugo* in annum XVIII expletum convenerit, quum etiam *pueritia* in anno XIV similiter expleto terminata fuerit. Inde *barbutuli juvenes* (Cic. ad Att. I, 14) appellabantur ad illum usque annum, ut videtur, quo *barbam primam* radiebant, ætatis scilicet XXI. Hanc *pubertati plenæ* ætatem constituunt Jcti (Dig. L. I, tit. 7, lib. 40, 1; L. XXXIV, tit. 1), usque a temporibus Hadriani. Nec id immerito, etiam pro sententia veterum, etc. — *Venerabile* fuit *procedere quatuor annis*: ita nimirum, ut *parem* aliquatenus reverentiam illam agnoscat poeta, quæ a pueris primæ juvenum lanugini dari solebat et ætati barbatae; utrobique enim pariter *adsurgébant*, proinde aliam illam, nec suæ æqualem, ætatem agnoscentes. » Conf. ad VI, 105.

VAR. 59. *Pars* quidam, probb. Ascensio et Lubino, ut sensus sit: tam venerabilis erat *lanugo*, quæ *prima* est *pars* vel initium *senectæ*.

Nor. 59. *Prima lanugini*, adolescentis, etsi adhuc imberbibus, idem adeo honor habebatur a pueris, qui *sacrae*, venerandæ, *senectæ*, senibus, veneratione dignis, a juvenibus. — *Prima lanugo*, ut *πρωτος*, et in Luciani Amor. e. 10, *μικρὴ τὸ πρῶτον ὑποπαραφύρας αὐτοῖς χνῶς*. Conf. elar. *Boissonade* ad Herodiani Partitt. pag. 43, et ad Nieet. pag. 101, ubi et hæc

adoptavit : « ex vs. 55, 56 patet, *par* qui sit intelligendum. Cod. Thuan. habet *pars*, quod nequiquam malim, posset tamen defendi, dehuisset saltem ab Ach. non prætermitti. »

Nor. 60, 70. Nostris temporibus fides et probitas portento miraculoque similes sunt. — *Depositum* dicitur, quodcumque deponitur, apud aliquem cique adservandum traditur.

Var. 61. *Veteres... folles*, 21.

Nor. 61. *Follem*, saccum, crumenam (ut XIV, 281; Veget. II, 20; Plaut. Aul. II, 4. 23, *veterem*, dudum tibi commissum, cum *tota æruggine*, cum omni pecunia, quæ fuit in eo et præ vetustate ac situ jam ærugginem contraxit. *Æris vitium ærugo* dicitur, ferri robigo, seu *robigo*, Schol.

Var. 62. *Tabellæ*, 10, 16, 20, 23—27, 45—48, 50, 56—59, 64—67, et XII MSS. Paris,

Var. 63. *Coronanda*, 19.

Nor. 62, 63. Ejusmodi *fides* nunc *digna* videtur, quæ prodigiis instar, in *libellis Tusciis*, hoc est, haruspicum, notetur, et ex horum prescripto expiatur lustræque *agna* aliæque victimæ iratis diis cæsa. Haruspicina, quæ jam Pelasgis in usu fuit, ab Etruscis maxime exulta est, et ab iis ad Romanos pervenit : unde *Tusci libelli*, ut *libri Etruscorum* apud Cic. de Div. II, 23, et *Etrusce disciplinæ volumina*, apud Plin. II, 83, seu 85. — *Coronata agna* : nam victimæ et vittis, et sertis floribusque ornabantur.

Nor. 64—70. *Egregii sanctique viri* exemplum nunc tam rarum est, ut simile sit *monstro*, quale est *bimembris puer*, etc. Cicero de Div. II, 28 : « Si, inquit, quod raro fit, id portentum putandum est, sapientem esse, portentum est : sapius enim mulam peperisse arbitror, quam sapientem fuisse. » — *Monstrum*, insolita species; vid. ad II, 122, 124. Poeta autem paullo prolixior h. loc. videri potest in recensendis variis *monstris*, ostentis, prodigiis portentisque vs. 65—20. De horum aliorumque generibus ac causis vid. Heyn. Opusc. Acad. tom. III, pag. 198—215, et 255—274. — *Bimembris puer*, duplicia vel hominis animalisque membra habenti, partui monstruoso. Conf. Liv. XXVII, 11, et XII, 26; Heyn. loc. laud. pag. 271, 272. *Piscibus inventis sub miranti* (vid. Var. Lect.) *aratro* terram sciudente. Conf. Liv. XLII, 2; Strab. XII; Plin. IX, 57, sen 83, ibique Hard.

Var. 65. *Et*, 17, 21, 49, 53, et Cod. quidam Pith. — *Aut* restitui ex 11, 15, 23, et 10, 12, 16, 17, 19—22, 24—27, 45—50, 54—69, 71—74 *Fel*, 14, 18, 70. 75, 76, 77, 82. Haud dubie id substitutum ab iis, qui hiatus, Juvénali familiarem, non conquebant; vid. supra ad I, 151. — *Miranti* *aratro* terram sciudente. Conf. Liv. XLII, 2; Strab. XII; Plin. IX, 57, sen 83, ibique Hard.

Pith. et omnibus fere MSS. Paris. Nam præclare sic summum adumbratur monstrum, cuius novitatem ipsam aratrum mirari fingitur, et more poetarum sensus tribuitur rei inanimatæ. *Aut miranti sub aratro*, 11, 23. *Et miranti sub aratro*, 16, 17, 19—22, 24, 45, 46. *Et miranti jam sub aratro*, 10, 12, 25, 27, 47—50, 54—69, 71—74. Sed jam insertum ob metam laborantis metri, qui vanus est. *Aut mirantis jam*, 15. *Pueroque miranti*, 13. *Pueri admiranti* Cod. quidam Pith. *Mirandus*, 1, 14, 18, 70, 75, 76, 77, 81, 82, et nonnulli Codd. Paris. probante Schurzfleisch. qui monet, *piscis mirandos* dici, ut infra vs. 70. *gurgites miros*, quod inter θαυμάσια ἀνέωματα referantur. Sed nostra lectio longe venustior est, hæc emendationem sapit et quidem inceptam: non enim *piscis* sunt *mirandi*, sed *mirandum* est, quod *sub aratro inventi* sint. *Vel miranti sub aratro* ingeniose emend. Gatak. ad Antonin. pag. 253, et *Dusaulx* coll. Varr. R. R. I, 29, *tertio quum arant jacto semine*, *boves* *livare* dicuntur.

Var. 66. *Fetæ* scripsi pro *fietæ*; vid. ad XI, 4n.

Not. 66.* *Mula fetæ* exemplum rarissimum quidem (unde et proverbii loco dicebatur *quum mula pepererit*, verb. esus. Suet. Galb. cap. 4), sed non omnino negandum.¹

Not. 67. *Lapidei imbris crebra* sit mentio apud Livium, verb. eaus. I, 31; VII, 28; XXI, 62; XXII, 36; XXIII, 31; XXV, 7 al. Conf. Plin. II, 58; XXXI, 1, et de canasa hujus prodigii, a violentis ventis repetenda, qui lapides in altum sublatis iterum in terram (vel de montibus quoque) dejecerint, Heyn. loc. laud. pag. 212, 213.

Var. 68. *Examenne* pro *examenque* legendum semper potavi, et nunc recepi ex 11.

Not. 68. *Examen apum* in pendenti *uvæ* speciem (βορπούδων Homer. Iliad. II, 89) *considens in culmine delubri* domusque, vel in arbore, foro, castris signisque militaribus, sæpius in dira refertur omina. Conf. intpp. Sil. VII, 64 seq. Virg. Georg. IV, 554 seq. et Æneid. VII, 64 seq. Harduin. ad Plin. XI, 17, et Drak. ad Liv. IV, 33. — *Apium* pro *apum*.²

Var. 69. *Delubrum*, 11, quod pro *delubrorum* positum suspicabatur Schurzfleisch.

Var. 70. *Gurgitibus niveis*, vel *nigris* conj. Schrader. et *rubris* eel. Jacoba. qui hæc adnotavit: «Vulgatam forte defendas ex Virg. Georg. I, 477. Juvenalis tamen antitheses captandi consuetudo efficit, ut existimem, pro *miris* signifi-

¹ Conf. Liv. XXXVII, 3, Aristot. Anim. VI, 24; Plat. Plac. philosoph. V, 14; Harduin. ad Plin. VIII, 43, seu 69; Spallanzani Memorie sopra i

nulli. Modena, 1768, 8, et Bochart. Hieros. I, 2, 20.

² Vid. ad Sil. loc. cit. et Ernesti ad Tac. Ann. XII, 61.

IN SATIRAM DECIMAM TERTIAM. 271

cantus-olim vocabulum fuisse positum. Inter prodigia, quæ Caesaris mortem portendebant, puteos flaviosque errorem manantes laudant Virg. Georg. I, 485; Cie. de Div. II, 27, et Dio LXII, 1, pag. 1002. His vero non opus esse coniecturis, quoniam *gurgites miri* sint inusitati, qui hominibus admirationem timoremque injiciant, monuit Hein. — Aut *lactis* præstiterit. Ita quoque legendum censet Jacobs. — *Fertice*, 12, 21, 22; vid. ad VI, 524.

NOT. 69, 70. *Amnes* passim memorantur fluxisse *gurgitibus miris*, portentosis, hoc est, sanguineis (conf. Var. Lect.), aut *vortice lactis*, aquis scil. a soli cretacei aut argillacei, aut ferruginei contagione albescentibus, aut rubescentibus, aut nigrescentibus. Conf. Heyn. Opusc. Acad. tom. III, pag. 265, 266; Liv. XXII, 1; XXIV, 19, 44; XXVI, 23; XXXIV, 45; Plin. II, 56. — *Gurgitibus* et *vortice* poet. pro aquis. *Grævus gurgites miros* referebat ad nimiam vim aquarum, quæ religionem fecerit.

NOT. 71 seq. Infortunium tuum neque insolens est impio hoc sæculo, neque magnum, si comparetur cum iis, quæ passi sunt alii.

Ἄπαντα γὰρ τὰ μείζον' ἢ πίπτοντί τις
ἄτυχματ' ἄλλοις γιγνόντ' ἐννεόμενες,
Τὰς αὐτὸς αὐτοῦ συμφορὰς ῥᾶπον φέρει.

Timocles apud Athen. VI, 1, (2), pag. 223. — *Fraude sacrilega*, scelerata, improba, quæ scil. perfidia et perjurio amici fiebat.

VAR. 73. *Ile*, 12, 15, 16, 17, 19—24, 27 a m. sec. 45, et omnes Codd. Paris. e quibus illud restituit Achaint. *Illo*, 25, 27 a m. pr. 47, 48, 56—60, 64, 65.

NOT. 72. *Arcana*, hoc est, sestertia arcauo seu secreto apud aliquem deposita, ejusque fidei clam, siue testibus, commissa.

VAR. 74. *Partem*, 77. — *Ceperit*, 23.

NOT. 74. *Patulæ*, amplæ.

VAR. 75. *Est* non exstat in 24.

NOT. 75 seq. Apta improbitatis imago et simul irrisio theologiæ veterum vel doctrinæ de diis, quos vel minus hominibus metuendos esse poeta docet. Lucianus Timou. c. 2 seq. Ὁἰστέον, inquit, τῶν ἐπιτελεῖν τις ἐπιχειρούντων ἑαυτὸν θραυλλίδα φεβηθεῖν ἂν, ἢ τὴν τοῦ πανδαμάτορος κεραινοῦ φλόγα, etc.

VAR. 76. *Sciet*, 16.

NOT. 77. *Neget* depositum amicus tuus.

NOT. 78. *Fulgmina Tarpeia*, hoc est, Tarpeii seu Capitolini Jovis.

NOT. 79. *Fræneam* gladium fuisse docent Isidorus et August. Ep. 120, cap. 16, sed hastam Tac. Germ. cap. 6, ubi vid. Lips. *Cirrhæus vates*, μάντις, ut *Delius vates* apud Virg. *Aeneid.* VI, 12. Apollo Delphicus, sic

dictus a *Circa*, Phocidis oppido et navali Delphorum, quod inde propius Delphi ponitur. Ei *spicula* et arcum dari, notissima res est.

Nov. 80. Conf. Tibull. I, 4, 25. — *Cuiamos*, sagittus. — *Puella venatrix* est ἄρτιμος ἀγροτέρα.

Var. 81. *Ægei* al. etiam Henniū. Sed *Ægeus*, Αἰγυῖς, Thesei pater, a quibusdam Pandionis fil., ab aliis Scyrii, ab aliis Phemii (vid. Heyn. ad Apollod. pag. 871 sqq.), a nensur vero, quod sciam, Neptuni filius editur. Eum quidem in mare Ægeum se precipitasse eique dedisse nomen, fabulatur Diodor. IV, 62, 63; Pausan. I, 22, 5, et Hygin. f. 43, non vero, eum propterea filium Neptuni creditum esse, quod nonnulli suspicantur. Illud quonque mare non Αἰγυῖος, sed Αἰγαῖον dicitur. Fac tamen, *Neptunum* etiam *Ægei patrem* esse editum, hæc appellatio Dei, cui a poetis multi tribuuntur filii, admodum h. l. jejuna est, ne quid gravius dicam. Multa exquisitor vulgata lectio *Ægei*, a nobis restituta, quæ etiam in plerisque certe Codd. MSS. reperiretur, nisi hi diphthongus respuerent; vid. Comm.

Nov. 81. *Trifens* insigne Neptuni, quod tamen et Nereo tribuitur a Virg. *Æneid.* II, 418. — *Neptunus* docte dicitur *pater Ægei* seu maris (ut apud Horat. Od. II, 16, 2, et Virg. *Æneid.* XII, 366), quoniam in eo præcipua illius sedes est, unde et ipse *Ægeus* vocatur. vid. intpp. Virg. *Æneid.* III, 74. Cur vero *pater* maris appelletur, vid. ad VI, 394.

Var. 82. *Addidit*, 16, 23.

Not. 82. *Herculis arcus* et sagittæ fatales ac Philocteti dono datæ; quod vel ex Hygini fab. 102, notum.

Nov. 83. *Armamentaria cæli* facete dicuntur.

Var. 84. *Si verum pater*, 24. — *Et* abest a 15, 24, 25, 27, 46, 47, 49, 54—58, 60, 64, 65.

Not. 84—85. Non tantum *jurabit per caput filii*, ut solebant patres, sed, quod horribilius, se, Thyestæ exemplo, manducaturum filii *sinciput* adseverat; Grang. *Comedam*, scil. si mentior. — *Sinciput flebile nati*, hoc est, flebilis, miserandi nati, ut *sinciput miserabile* apud Sidon. V, 418. *Sinciput* totum caput, ut apud Plaut. Men. III, 2, 41; IV, 2, 69, al. etsi proprie vel dimidiam ejus partem (quasi *semicaput*), vel priorem ita dici putant. — *Aceto*, condimento capitis. — *Phario*, Ægyptio: nam *Pharos*, parva Ægypti insula de qua vid. supra ad VI, 83, totam passim Ægyptum designat. Ægyptum autem *acetum* laudant Martial. XIII, 122, et Athenæus II, 26, seu 66 (καλλίστην δ' ἔχεις εἶναι, ὅπου Χρόσιππος ὁ φιλόσοφος, τὸ τὴν Αἰγυπτίων καὶ τὸ Κνίδιον.)

Var. 86. *Sunt*, qui in *Fortunæ jam easibus*, 10, 12, 17, 19—22, 24—27, 43—47, 49, 50, 54—69, 71—74, 77, et XXX MSS. Paris. prob. Ach. cujus nota est: = Hanc lectionem nostram fecimus, etsi aliter euphonia postulat,

IN SATIRAM DECIMAM TERTIAM. 273

propterea quod non inutile prorens nobis visum est *tò jam*, hoc est, ea etiam ætate. Nam a Lucretio Epicureorum doctrina, quæ omnis providentiæ deorum tollitur, tantopere invaluerat, ut pars altera Romanorum ei sectæ fuerit addicta, altera sectæ Stoicorum, pauci Academicorum, quos notat vs. 90 seq. = *Sunt qui Fortunæ jam casibus*, 16, 23, et quidam Codd. Paris. *Sunt, qui Fortunæ sub casibus*, 13. *Sunt qui Fortunæ jam lapsibus*, 30. — *Ponunt*, 10—13, 15, 16, 45, 50, 60—63, 65, 68, 69, 71—74, 77. Sic et mox vs. 87. *Cedunt*, 10, 11, 12, 15, 16, 22, 25, 27, 45, 46, 47, 49, 50, 54—58, 60—64, 65, 68, 69, 71—74, 77. At vid. supra ad XII, 101.

ANAL. 86—119. Causæ memorantur, cur multi homines pejerare non dubitent.

Nor. 86—88. Notæ sunt sententiæ veterum philosophorum, qui deos vel esse, vel, ut Epicurei, res humanas curare negabant, quique Naturam credebant vel nihil aliud, quam Deum, vel ab eo diversam esse. Conf. quos jam alii laudarunt, Plin. II, 7; Senec. de Provid.; Cic. de Nat. Deor.; Plut. de Plac. Philos. I, et inpr. Barth. ad Claudian. in Rufin. I, 1 seq. pag. 1077—1094. De antiquorum vero philosophorum theologia accuratius disputarunt Tiedemann, Meiners, Buhle et Tenue-mann. — *Omnia ponant*, omnes res humanas contineri existiment.

Nor. 87. *Movēti*, gubernari.

Nor. 88. *Natura volvente vices*, moderante vicissitudines, ut apud Virg. Æneid. III, 376, et Claudian. in Rufin. I, 6, ubi vid. Barth.

Vas. 89. *Atque ergo*, 11.

Nor. 89. *Altaria tangunt*, qui vel precantur, vel jurant. Confer. ad XIV, 219.

ANAL. 90—105. Præclare perjuratorum animus adumbratur.

Vas. 91. *At pejerat*, 16.

Nor. 93. Perjuri ab ipsis Diis pœna et plerumque quidem præsentī, inpr. cæcitate, mulctari credebantur et ab Is de. Conf. Ovid. Amor. III, 3, 1, 2, et ex Ponto I, 1, 51 seq. Apul. Met. VIII, pag. 213, 9, ed. Elm. Jacobs. ad Anthol. Gr. vol. II, part. II, pag. 466, et *Sabl-nki* Panth. Ægypt. tom. I, pag. 111, 112, ubi monet, magnam semper fuisse et esse hodie in Ægypto cæcorum multitudinem, hanc vero cæcitatem a superstitionis hominibus Isidis iræ, non naturalibus causis, tribui. Idem de hac dea copiose egit ibid. tom. II, pag. 3 seq. — *Isidi* autem sacra e peregrinis maxime vigebant Romæ et superstitionissimè agebantur. Conf. ad VI, 525—541, XII, 28, et Heyn. ad Tibull. I, 3, 23 seq. Ad hanc vanam superstitionem perstringendam spectat mentio Isidis et *istri*, quo *isnta* dea *lumina*, oculos, excutere fingitur. *Sistrum* (*Isishlapper*) quo olim sacerdotes Isidis accinebant iis, qui mortem Osiridis lamentatione complorabant, erat æneum rotundumque crepitaculum. a *sisibhai*, concutere, sic dictum, in cujus parte superiore felis cum facie humana, in inferiore

274 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

Isis sculpta erat. Ejus « per angustam laminam, in modum baltei recurvatam, trajectæ mediæ paucæ virgulæ, erispante brachio tergeminos jactus, reddebant argutum sonorem, » ut utar verbis Apul. Metam. XI, pag. 258, 33. »

NOT. 95. Aliæ pennæ, quæ perjuri infliguntur ab iratis diis. — *Phibisis*, phibiz, tabes leuta. — *Fomicæ putres*, ulcera putrida, apostemata, abscessus maligni puris pleni. *Sunt tanti æstimanda*, ut non eligantur cum opibus et patienter ferantur? « Melius est ægrotare eum divitiis, quam esse sanum pauperem, » Schol.

VAR. 96. *Semper pro pauper*, 16.

NOT. 96. *Podagram locupletem*, hoc est, quæ, vel si cum divitiis conjuncta est : non, quæ divitibus (immo luxuriosis) plerumque infesta et familiaris est. De podagra divitum pedibus insidiane conf. Martial. XII, 17; Luciani Epigr. XXVII, in Bruuek. Anal. tom. II, pag. 313, et Jacobs. ad Anthol. Gr. Vol. II, part. II; pag. 427 seq. — *Ladas*, velox cursor, qualis fuit Ladas, cursor Alexandri Magni, qui in Olympieis palmam tulit; vid. intpp. Catull. LV, 25; Martial. II, 86; X, 100; Pausan. II, 19, 6; III, 21, 1; VIII, 12, 3; X, 23, 9. — *Si non eget Anticyra*, nec *Archigene*, facete pro, si sanus est, si sapit. *Anticyra* pro helleboro seu veratro, ejus præstantissimum genus nascebatur parabaturque Anticyræ, cuique vis stomachi ventrisque insanorum, delirorum, etc. purgandi inerat, inpr. ubi in illa urbe, vel insula bibebatur. Conf. Pers. IV, 16 (ubi vid. Fülleborn. pag. 88, 89) Horat. Sat. II, 3, 83, 166, et Art. Poet. 300, loc. class. Gell. XVII, 15, et Plin. XXV, 5, seu 21, ubi conf. Hard. *Anticyra*, Ἀντικύρα (propr. Ἀντικύρα, Cirrhe adversa), nomen duarum urbium maritimarum in Phoeide ad sinum Crisseum et in Phthiotide ad Maliacum sinum. Utrique hellebori proventus tribuitur, illi a Pausan. in loco classico, X, 36, huic a Stephano et Strabone, IX, pag. 288—299.

VAR. 97. *Ne restitui ex* 2, 21, 25, 56—60, 62, 64, 66, 68, 69, 71—76, et nonnullis MSS. Paris. *Nec*, 1, 3, 5, 10, 11, 12, 14—20, 22, 23, 24, 27, 45—50, 54, 55, 61, 63, 65, 67, 70, 77, 82. *Nod*, 11. *Malim Nam dubitet*

¹ Vid. Plut. de Is. et Osir. cap. 63, Broekhus. et Hryn. ad Tibull. I, 3, 24; Isidor. Orig. II, 21; III, 13; Serv. ad Virg. Æneid. VIII, 696; Fabricii Antiquit. pag. 202; Schotti Obs. II, 6; intpp. Petron. 114, et Prop. III, 9, 43; Gruter. Inscript. pag. 82, n° 3 et 4 (ubi imago sistri

expressa est); Oiscl. Thes. numm. tab. 47 et 117, et in Comm. pag. 566; Maffei. Gem. an. T. II, tom. I, 2, 3; Spou. ant. mon. Jablonski, loc. laud. Bachlerii et Tollii Diss. in vol. VII; Thes. Græc. Fabretti Inscripti. p. 467, 488; Böttigeri Sabina, pag. 204, 205; Creuzer's Symbolik, tom. I, pag. 335.

IN SATIRAM DECIMAM TERTIAM. 275

Ladæ? — *Dubitat*, 3, 5, 10, 22, 23, 27, a m. p. *Dubitat*, vel *dubitet*: *laudas* si, etc. 2, 3, 5, 10, 11, 12, 15, 17, 19—22, 24—27. 45—49, 55—60, 65, 66, 67. *Laudes*, 16, 23. Sexcenties nomina propria sic corrupta.

NOT. 98. *Archigene*, hoc est, medico, qui mediam pertundat venam, vid. ad VI, 46, et 236. — *Planis*, pedis.

VAR. 99. *Præstet*, 16.

NOT. 99. Quid *Ladæ* profuit, in stadio Olympico vincere et tamen esurire? *Pisææ*, Olympiæ: nam Pisa urbs Elidis in Peloponneso, ad Alpheum fluvium, ubi Olympici agebantur ludi eo loco, cui postea Olympiæ nomen fuit. Victores autem in Olympiis ludis, Ὀλυμπιονίκαι, non modo coronis *oleagineis* (vid. Pausan. V, 15, 3, et 16, 2 al.), sed etiam aliis muneribus honoribusque fere divinis afficiebantur. Conf. *Le Voyage du jeune Anacharsis en Grèce*, cap. 38. At tot honores et præmia non ab inopia tutos præstabant victores.

ANAL. 100—105. Alia pejerantium effugia et perjuriis causæ lepide memorantur.

NOT. 100. Sententia notissima. Χρόνια μὲν τὰ τῶν θείων πᾶς, σὺς τῆς δ' οὐκ ἄσπερ Eurip. in Ione, 1615. Conf. Plut. de Sera num. vind., Plat. de Legg. X; Plin. II, 74 Valer. Max. I, 1 ext. 3; Heyn. ad Tibull. I, 9, 4; Kœnig ad Pers. II, 24 seq. et Mitscherl. ad Horat. Od. III, 2, 32. — *Ut*, quamvis.

VAR. 101. *Curent*, 10. — VAR. 102. *Feniet*, 45, 46, 47, 57, 58. — *Sed exorabile*, 19. *Sed explorabile*, 15. *Si et exorabile*, 11, unde Schurzfl. conj. *Siet!* (sit ita, fiat, ἵππιςθω νότος). *Exorabile numen*, etc. — VAR. 103. *Et*, 45, 46, 47, 49.

NOT. 103. *Fortasse experiar*. Omnia, inquit vetus Scholiastes, adverso finit fato; usque adeo ut in eodem crimine depreheosi, alter crucem mereatur, alter imperium. ED. — *His*, ejusmodi delictis, *se et ignorare*, quia plerumque non puniuntur, vel quia non ad Numiis contemptum, sed ad commodum pejerantis spectant.

VAR. 105. *Pretium vel præcium sceleris*, 10, 17, 19—22, 24, 27, 45—50, 54—69, 71—74.

NOT. 105. Exempla soppeditabit historia omnium temporum. — *Cruces*, servile supplicium. — *Diadema*, regiam dignitatem, regnum. Conf. ad VIII, 259.

VAR. 106. *Intrepidum*, 23.

VAR. 107. *Confirmat*, 15, 27, 54, 58, 64. — *Avocantem*, 24.

NOT. 107 seq. Egregie adumbratur perditorum hominum audacia. *Te ad delubra vocantem* eum, ut juret, *præcedit* talis homo, non sequitur,

276 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

inno paratus est trahere in jus te eunctantem et vexare, obijurgare te velut sycophantam et calumniatorem. Sic φθάνει δὲ τα καὶ τὸν ἄγοντα dixit Strato Epigr. XXVI in Brunek. Anal. tum. II, pag. 365. Mutatio numeri, *confirmant, precedit*, etc., passim obvia est et affectui apta.

VAR. 108. *Et vexare*, 10.

NOT. 110. *Fiducia innocentiae*.

NOT. 110, 111. Conf. ad VIII, 186. *Urbani* non cognomen, sed epitheton seurræ, seu faceti hominis. Cf. Ernesti clav. Cic. ubi hæc notavit: «*Urbanitas* est virtus ingenii animique, qua eleganter possumus, ut homines in urbe liberaliter educati, de omnibus rebus judicare, neque aliquid inepti et absurdi dicimus et facimus, sed potius venuste et eum specie quadam liberali; estque hoc genus urbanitatis per totam vitam, orationem moresque fustum. Hinc *urbanus* elegans in omni judicio, dieto, facto, qui opponitur imperito seu absono, ut ἀσπίς a Stoicis ἀμαθία: deinde perpetuo Romæ vivens, aut utiose, aut causas in foro gerens, etc. denique facetus, dieax, quales fieri solent utinse Romæ viventes nihilque agentes, nisi ut in foro stent, etc. unde tandem pro secura diei coepit.» Conf. ad XVI, 25; Gron. ad Plaut. Trinum. I, 2, 165, et de Sestert. IV, 9; Seal. et Doer. ad Catull. XXII, 2, 9, 12, et Salmas. ad Pull. XXX tyr. pag. 316. — *Fugitivus scurra Catulli*, vid. ad VIII, 187.

NOT. 112—113. Ridet poeta Homeri commenta. *To miser exclamas*, ut vs. 31, 32. *Fingere* elamorc *Stentora χαλασέωνον*, ὅς τόνον πύθασαχ', ὅσον ἄλλοι πινύτλαντα, Hom. II. V, 785. — *Gradius*, Mars, *Homericus*, qualem Homerus effingit, Iliad. V, 859 seq.

..... ὁ δ' ἔβραχε χαλασέωνος
ὅσον τ' ἐνιάρχῳ ἐπύχον ἔδικάχῳ
ἄνιρ ἐν πύλῳ, ἐριδᾷ ξυνάγοντες ἄρτος,

VAR. 114. *Committere*, 11, 13, 18, 21, 22, 60. *Emittere*, 28, 68.

ANAL. 114—119. Facete inerepatur ipse Jupiter ἑρκίος seu ἑρκων ταμίης et perjurii vindex, tamquam impotens et ignavum nomen (ut Mars, II, 130, 131), simulque stultitia hominum, a quibus colantur dii, qui nec audire, nec videre et inqui possint, adeoque vita careant, quique iustar hominum muneribus espiantur. Similis est lepos et sarcasmus Luciani in Timone, cap. 1—6. Conf. et Virg. Æneid. IV, 206 seq.

NOT. 114 seq. Si audis, Jupiter, cur non vocem mittis, respondes? *video*, in statuis tuis *marmoris aneisque* non plus vitæ iuesse, quam in *statua Fagelli* seu *Bathylli*.

VAR. 115. *Debueris*, 17, 20, 21, 22. *Deberes*, 11. — *Aenus*, 46, 48. — *Akeneus*, 13, 25, 49, 50, 57, 59—63, 66, 67, 68, 71, 72, 73, 77; vid. supra ad III, 283.

NOT. 116, 117. Gravis obijurgatio et apta religioni veterum, qui Deos

IN SATIRAM DECIMAM TERTIAM. 277

non tam benignos, quam sui commodi donorumque non minus, quam homines, cupidus fingeant, adeoque non precibus eos implorabant, sed votis, horumque exauditionem non ab illorum benignitate, sed grato beneficiorumque memori animo expectabant. Hinc etiam in precum formulis dii sæpe munerum acceptorum admonebantur, verb. cans. apud Homer. *Iliad.* I, 39 seq. VIII, 240; *Odys.* IV, 763 seq. XVII, 240 seq. Virg. *Æneid.* IX, 406 seq. — *Carbon*, aſa in qua carbonem incensum; non aceris: nam *jecur* etiam et *omenta* dicuntur imposita. — *Charta*, in qua thbus involutum, *thuris piperisque cucullus* apud Martial. III, 2, 5, *soluta*, aperta, ut thbus effunderetur. Conf. Ovid. Ep. Her. XI, 4. — *Pia thura*, quæ pietatem in deos testantur, ut apud Sil. IV, 794; Virg. *Æneid.* IV, 637; V, 745, et al.

NOT. 117. *Jecur*, præcipuam extorum partem. — *Sectum*, resectum a ceteris extis. Alii interpretantur minutatim sectum, forte ut facilius comburatur. — *Omentum*, panniculus seu membrana tenuis, ventriculo pulvinaris instar intrata et intestina involvens (Gr. *ἱμινάριον*, Germ. *Netz*); deinde intestina molliora; denique adeps, ut forte h. l. et *κρίνον* vel *κρίνος*; apud Homer. *Iliad.* I, 460, et VIII, 240. — *Alba* e natura adipis; vel albi porci.

VAR. 118. *Est non exstat in 18.*

VAR. 119. *Fagelli*, 1, 14, 70, 75, 76, 82, et IV MSS. Paris. Vetus scholion est: *qui, ut vos, stultissimus accepit statuam*. Designatur forte idem *Fagellius* Mutinensis et declamator, cui molinum cor tribuitur infra XVI, 23. *Bacilli*, 10, 11, 16, 17, 19, 20, 21, 29, 45. *Batila*, 23. *Bathulli*, 15. *Batilli*, 18, 22, 24—27, 46—49, 54, 55, 57, 58, 61—64, 65 (Paris. 1512), 66—69, 71, 72, 73, 77. *Batylli*, 50, 60, 65. *Bathylli*, 56, 59, 60, 74, 81, probb. Britaun. Grang. Prat. et aliis, ut non sit *Bathyllus* ille pantomimus, de quo vid. supra ad VI, 63; sed adolescens Samius, cujus insigni pulchritudine Anacreon non magis, quam Polyerates, tyrannus Samius, captus dicitur, et de quo Apul. Florid. II, sub finem: « In Samo, quæ modica est insula in mari Icario, templum Junonis antiquitatis famigeratum conspici, cujus ante aram *statua* erat Bathylli, a Polyerate tyranno dicata, qua nihil unquam affectatius fuit. » Conf. Winckelm. *A. z. G. d. K.*, pag. 55. Alterutrum Bathyllum ejusque *statuam*, privatam certe, nec in publico loco positam, non sine risu notari, monet Ach. Sed utriusque Bathylli mentio parum apta h. loc. cui maxima potius vis iust, si *Fagellii*, vel alius cujuscunque hominis stulti ac fatui nomen memoratur. Conf. supra I, 129, 132.

NOT. 119. Vid. Var. Lect.

VAR. 120. *Qui*, 16. — *Faleant*, 46, 47, 49, 64.

ANAL. 120—125. Audi nunc, Calvine, quæ solatia ego tibi ferre, afferre, possim, et quidem e sensu communi desumpta, quoniam non sum philosophus: neque enim philosophicis opus est argumentis ad te con-

278 VARIAE LECTIONES ET NOTÆ

solandum ob levem, quam fecisti, jacturam, scil. decem sestertiorum. Hæc præclare expressit poeta, inpr. vs. 124, et 125, ubi metaphora petita est ab ægrotantibus, quibus pro vario morborum genere vel peritiores, vel rudiores adhibendi sunt medici. Conf. vs. 19 seq. Infra tamen vs. 184 seq. philosophiæ præcepta traduntur.

VAR. 121. *Et ab hoc loco alienum videtur. Forte leg. Hic, vel Is.*

NOT. 122. *Cynicorum et Stoicorum* idem auctor erat, Antisthenes, eademque pæne dogmata; solo fere habitu *distabant*. Utrique etiam pallio utebantur, sed sub eo Stoici *tunicam* gerebant, Cynici vero leviores interulas sive tuniculas lineas; unde passim *ἀχιτῶν* dicuntur. * — *Tunica* tantum *distantia*, quod nudius et inverecundius Cynici, quæ velant et tegunt leviter Stoici; Lips. ad Tac. Ann. XVI, 34. E sectis philosophorum h. loc. memorantur, quæ potissimum Romæ vigeant.

VAR. 123. *Suscipit*, 17, 20, 21, 22, 24, 55, 60, 65.

NOT. 123. Vid. ad XIV, 319. — *Suscepit*, veneratur, magni æstimat, admiratur. — *Plantaribus*, plantis vel arboribus.

VAR. 124. *Medicis melioribus*, 4, e glossa.

NOT. 124. *Ægri dubii*, quorum salus dubia, seu anceps est.

NOT. 125. *Commite venam* secundam, hoc est, curationem morbi — *Philippi*, medici et forte imperiti, Modeste poeta se talis medici *discipulo* coniparat.

ANAL. 126—125. Vid. vs. 1—12. *Tam detestabile factum*, quam quod amicus tuus commisit in te. — Similis autem orationis color apud Horat. Sat. II, 3, 41:

..... Hoc si erit in te
Solo, nil verbi, pœneas quia fortiter, addam.

NOT. 127, 128. Maximi doloris indicia. Confer Hein. ad Claudian. XV, 135.

VAR. 129. *Claudenda*, 48.

NOT. 129. Nimirum necesse est, ut *accepto damno janna claudatur*: *ἀπαρνούσας* hæc, quibus, quæ sequuntur, optime respondent; Hein. *clau-*

* Vid. Ferrar. de Re vest. I, 4, 15; II, 2, et P. II, lib. 4, esp. 19, et 20; Menag. ad Diogen. Laert. VI, 104; Athen. XIII, 2 (19), pag. 565 ubi legitur præsagium Zenonis de Stoiciæ ad Cynismum deflexuris; Lips. ad

Stoicorum philosophiam Dissertat. I, 13, inpr. Jacobs ad Anthol. Græcam, vol. II, part. II, pag. 472. Böttiger über den Raub der Cassandra p. 58, not. 56, und Sabina, p. 311, ed. pr.

IN SATIRAM DECIMAM TERTIAM. 279

denda est janua, in signum mœroris, ut in *funera* (vs. 131) propinquorum fieri solet (Taciti Annal. II, 82, al.), hoc est, justus est dolor et luctus.

VAR. 131. *Planguntur* maiebat Jacobs. acerbe increpatas ab Hein. — *Et nemo*, 15. — *Dolores*, 13, 16, 17, 20, 25, 27, 45—49, 54—60, 64, 74.

NOT. 131. *Nummi* amissi, jactura pecuniæ.

VAR. 132. *In occasu*, 10, 15—23, 47, 49, 54, 55, 57, 58, 62, 66—69, 71—74, et omnes fere Codd. Paris. non improb. Ach. si ita interpungantur hæc verba, et explicentur: «*maior tumultu planguntur nummi, quam funera; nemo dolorem fingit: in occasu autem amici vestem deducere*, etc. hoc est, amissa pecunia majori dolore lugetur quam suavis parentis; tunc scilicet quum pecuniâ amittitur, nemo, contentus vulgo in occasu amici fictas lacrymas effundere, nemo, inquam, fingit dolorem. — *Deducere* restitui ex 10, 13, 18—20, a m. sec. 22—24, 45, 74, plerisque Codd. Paris. et aliis, quos laudant Heins. ad Ovid. Amor. I, 7, 48, et vlr doctus in Misc. Obs. crit. vol. V, tom. II, pag. 298. *Diducere* in reliquis libris, quod etiam non ineptum foret, si exponeris: diatrabere tantum, pectoris nudandi plangendique causa. Sed illud dolori, etiam ficto, convenientius videtur. Sic apud Ovid. Metamorph. VI, 405. «*Dicitur una Flesse Pelops, hameroque sua ad pectora postquam Deduxit vestes*;» et apud Senec. Troad. vs. 86 seq. de Choro Iliadum, Hectoris Priamique mortem lugente: «*veste remissa Sabatringe sinns, uteroque trons Pateant artus*;» et vs. 102 seq. «*cadat ex humeris Vestis apertis; utrumque tegat Suffulta latns: jam nuda vocant Pectora dextras*, etc.» Conf. supra ad X, 155.

ANAL. 132—134. Jactura pecuniarum vero, non ficto, dolore, *veris lacrimis* ploratur, non fictis vel simulatis, *coacto humore*, ut plurimum funera propinquorum (Martial. I, 34; Senec. Ep. 93, al.), quod lepide h. loc. notatur. *Nemo dolorem fingit in hoc casu*, ita ut contentus sit, *vestem summam*, ejus superiorem partem, *deducere* tantum ab humeris, neque etiam scindere seu dilacerare, ut fit in summo luctu. Conf. Var. Lect.

NOT. 133. *Fexare oculos humore coacto*, ut apud Terent. Eunuch. I, 1, *Una falsa lacrimula, quam oculos terendo vix vi expresserat*. Sic *coactas, inanes et fassas lacrimas* dixere Virg. Æneid. II, 196; IV, 449; X, 465; Martial. I, 34. Conf. supra ad VI, 273 seq.

VAR. 136. *Diversa in parte*, 10, 11, 12, 16—27, 45—50, 54—69, 71—74.

ANAL. 136—139. Si ampe fit, ut *tabellis*, cautionibus seu obligationibus, non semel, sed *decies et diversa in parte*, variis locis eorumque testibus, qui singuli eas subsignarunt, *lectis* a creditore et ipsa debitorum manu scriptis, tamen hæc *chirographa*, hæc tabulas a se ipsis scriptas, *vana*, conficta et adulterina, adeoque *supervacua*, quibus nulla insit vis pro-

280 VARIAE LECTIONES ET NOTÆ

bandi, esse dicant illi, debitores, quos arguit, convincit, ipsorum litera, scriptura, manus, chirographum, et sardonix, sigillum gemmæ insculptum.

VAR. 137. *Ducunt*, 16 — Pro ligni h. loc. et infra XVI, 41, ubi idem legitur versus, vel lini, vel signi reponendum putabat Heins. ad Ovid. ex Ponto II, 9, 69, ut vel linea intelligerentur vincula, tabellis testamentisque ob-ignandis adhiberi solita, vel *chirographum* et *signum* conjungerentur, ut apud Cie. ad Att. II, 20. Sed vulgata quoque lectio non inepta videtur; vid. Comment.

NOT. 137. *Chirographa ligni*, tabulas ligneas, cera illitas, et cautiones ipsa debitoris manu acscriptas. quales sunt obligationes nostræ et literæ cambiales (vid. Salmas. de modo usur. pag. 391). Eodem forte sensu *ligna* dixit Ovid. ex Ponto II, 9, 69, 70, quos versus Cujacius Obs. XI, 14, ita e libris MSS. non male restituit:

Nec mea fallaci convieta est gemma sigillo
Mendaces liquis imposuisse notas.

Conf. tamen Var. Lect. ¹

VAR. 139. *Sardonychus*, 63, 74, 77, 81. *Sardonichus*, 49, 55, 72. *Sardonychus*, 10, 50, 54, 64, 67. *Sardonichus*, 12, 15—20, 23—27, 45—48, 56—63, 65, 66, 69, 71, 73. Eadem forte lectionis varietas in MSS. Paris. nam *Sardonychus* in XXX Codd. exstare, quod Archaint. notavit, vix crediderim. Hoc tamen eo prævenire revocavi, etsi illa vocis forma non nisi Juvencialis usua est. *Sardonychum* quidam Codd. et edd. recentt. Sed genit. plur. voc. *sardonix*, *σαρδόνιξ*, *υγις*, ab hoc loco alienus est, et dicendum potius fuisset *gemmarum princeps sardonix*. *Sardonium*, 21. *Sardoniches* ed. Prat. et al.

NOT. 139. *Sardonix* vel *Sardonichus* (vid. Var. Lect.) *princeps gemma*, sigillum, quod præcipue in sardoniche insculptur, *quoniam sola prope gemmarum sculpta ceram non aufert*, Plin. XXXVII, 6, seu 23, ubi vid. Hard. Conf. supra ad I, 68; VI, 382; VII, 144; XIV, 132. — *Locutis*, in thecis.

VAR. 140. *Ten' o delicias*, 14, 21—24, 48, 70, 81. Recte, opinor, et venuste, modo eo, quo curavi, modo exclamandi interrogandique signa ponuntur; vid. Comment. *Te nunc delicias*, 10, 11, 12, 15—20, 25, 27, 45, 46, 47, 49, 50, 51—69, 71—77, et omnes Codd. Paris. prob. Ach. *Cur te delicias*, 13. *Te nunc deliciarum in ver communia* male conj. Schurzli. Manso autem hæc adnotavit: « Legendum videtur: *Ten' et delicias extra*, etc. Saut *deliciae* numi (decem sestertia), quos in delictis habitos, sed amissos Calvinus luet, sensusque verborum: Num te et tua a communi mortalium sorte exemptum iri spe-

¹ Scholion vetus apud Barth. Advers. XIV, 16. « *Lignum* sicut et membranæ partibus supra de nouo sibi iungebant, et hoc pro chirographo erat. »

IN SATIRAM DECIMAM TERTIAM. 281

rare potes? De adjectivo, remotiori pronomini accommodato, vid. interp. ad Sallust. Jug. 49, 5, et Sanctii Min. IV, 8. Eidem verba Sat. VI, 47, non accurate et vere a me explicata videntur. Sed vellem meliora nos docuisset. Mihi quidem neque hæc mea præferenda videntur.

NOT. 140. Num te, . . . o delicias! o rem ridiculam! vel o ridiculum hominem! — *Extra communia ponendum*, a communi hominum fortuna eximendum censes? Faceta irrisio! — Conf. Var. Lectio. et ad VI, 47.

VAR. 141. *Qua tu*, 15. *Quod tu*, 13. *Quia tu*, 10, 11, 12, 17, 19, 25, 27, 45, 46, 47, 49, 50, 54, 55, 57, 58, 60—69. 71. 72, 73, 75, 76, 77. Forte legendum: *qui tu gallinæ filius Afræ*. Gallinæ Africanæ, seu Numidicæ, ai Varroni et Plinio fides habenda, « novissimæ sunt peregrinarum avium in mensas Romanorum receptæ propter ingratum virus, » et tamen in delicatis veterum cibis maxime prædicantur. Sola itaque raritas his videtur anxise præmium, quod et Petron. cap. 93, innuit his verbis: « *Afræ volueris placeat palato, Quod non sunt faciles scilicet parati.* » Conf. Bochart. Hieroz. part. II, lib. I, c. 19, et Wernsdorf. Poet. Lat. min. tom. III, pag. 70 (nost. edit. tom. II, p. 124. Eo.). Hinc *gallinæ filius Afræ* proverbii loco quis dici potest eo sensu. quo *phœnix* quis dicitur, aut sup. VI, 165. « *Rara avis in terris, nigroque similissima cyeno.* » Conf. Erasmi Proverb. II, 1, 21.

NOT. 141. *Qui*, hoc est, qua ratione, cur tu es (qui sit, ut tu sis), *gallinæ filius albæ*, hoc est, singulari felicitate natus, cui contigerit uni, quod nescio an ulli (ut *Fortunæ filius* apud Horat. Sat. II, 6, 49. *Gall. le fils de la poutle blanche* et nostrum *Glückskind*), *vos vero* reliqui homines *viles pulli nati infelibus ovis*, hoc est, communi hominum fortunæ obnoxii? Horum proverbiorum, quibus perperam comparant illud; *mali corvi malum ovum*, origo incerta est, et forsitan deducenda vel a præcipua gallinarum in pullis custodiendis defendendisque sedulitate et singulari erga eos affectu *ἰστοροπία*, de qua vid. Bochart. Hieroz. II, 1, 18; vel potius a raro partu et sterilitate *albarum gallinarum*, quæ, ut verba Columellæ R. R. VIII, 2, 7, mea faciam, « quum sint fere molles ac minus vivaces, tum ne secundæ quidem facile reperiuntur. » Conf. Var. Lect. — *Infelibus ovis*, avis inauspicatæ (mali ominis), aut cornicis, aut bubonis, aut potius corvi, ovum per os redditus. *Brû*.

VAR. 142. *Nos viles, populus*, 11. *Nos viles populi*, 16. *Nos vilis populus*,

* Alii eam inde repetunt, quod candida boni, nigra mali ominis sint; alii a gallina alba, ab aquila prætervolante in Livie Drusillæ gremium demissa (vide Suetonium in Vita

Galb. lib. I; Dionem XLVIII, pag. 389; Plinium lib. XV, 30 seu 40); alii vero a Leda, illic ova pariente; e quibus immortales et mortales nati.

22, 22. *Nos vilis populus*, 7, 12, 13, 17, 20, 29. Eadem varietas est in MSS. Paris. Posteriori arridebat Schurzfl. ut eo sensu hæc dicta sint, quo Horatiana: *Nos numerus sumus, et fruges consumere nati*. Sed venustior est lectio vet. Schol. et edit. recent. quæ *viles pulli* apponuntur *gallinæ albae*.

Nor. 143. *Bile*, ut V, 159.

Var. 144. *Si confers oculos*, 11, quod arrisise Schurzfl. mixeris. Cui enim placebit idem verbum, vsq̃io sensu his in eodem versu positum?

Not. 144. *Confer*, compara tuo damno quæ alii patiuntur, *Intronem*, sicarium, *conductum* mercede ad necem alicui inferendam, et *incendia* excitata *sulfure*, facie aliisque materia sulfurata, quæ *dolose* apposita est *januæ*, ut hæc *primos colligat ignes*, et exitus præcludatur iis, quibus homo sunt. Conf. IX, 98.

Var. 147. *His*, 46, 48, 49. — *Veteres*, 27, 54, 58. *Veteris ævi*, 72. — *Tollunt qui*, 17.

Not. 147 seq. Varia sacrilegii genera venuste adumbrantur, et magna vis inest in epithetis.

Var. 148. *Robiginis*, 17—22, 60, 64, et optimi Codd. Paris. Sed *robiginis* in antiquiss. MSS. aliis locis legitur. Vid. Helius. ad Ovid. Fast. IV, 907, et Virg. Georg. I, 151.

Not. 148. *Adorandæ robiginis*, venerandæ antiquitatis, qua pretium eorum augetur et quasi sanctitas. — *Robigo* autem h. loc. idem quod *ærugo*, æris, non ferri vitium.

Not. 149. *Dona, ἀντιβίματα* (unde et *mox positas*), et quidem non singulorum hominum, sed *populorum et antiqui regis*. « Non de Romæ regibus hic loquitur, sed de regibus rei publicæ sociis, de Attalo aliisque, vel ducibus Carthaginiensium, Græcorum, Syrorum, Ægyptiorum, etc., qui sæpe coronas aliisque dona Jovi Capitolino Romam mittebant. » Ach. et *Dusaulx*. Vulgo autem non male suspicantur, tecte h. loc. notari Nerone (quem et incendiarium, et sacrilegum fuisse, simulacraque ex auro vel argente fabricata et templis detracta conflavisse, Suet. cap. 32—38, et alii memurant), aut alium satis notum illa ætate.

Var. 150. *Tibi*, 16, 47, 48, 54, 58. — *Minor est an sacrilegus, qui.... ducat* ? conj. H. Vales.

Not. 152. *Bracteolus*, tenues auri laminae, æri inductas, πύλαι, de *Castoris*, Castoris statua seu imagine, *ducant*, detrahat.

Var. 153. *Dubitāt*, 18, 22. — *Solus*, 23, 24. *Solitus dubitēt*, 25. — *An dubitēt stolidus totum conflare Tonantem* ? emend. H. Vales. quia *solitus* sit sine sensu.

Not. 153. *An dubitēt*, tam tenues bracteas vel auri quid argente de-

trahere, is, qui solitus est (Conf. Var. Lect.), *conflare totum Tonantem, totam Jovis effigiem?*

Var. 154. *Artificem*, 13, 16, 17. — *Mercatoresque*, 19.

Nor. 154. *Artifices veneni*, qui illud parant. *Mercatorem veneni*, non qui vendit, sed emit venenum, ut eo aliquem necet. Sic *emiores provinciarum* dixit Cic. p. red. in Sen. cap. 4.

Nor. 155. *Parricida* designatur. Conf. ad simil. loc. VIII, 213, 214. — *Deducendum in mare corio bovis*, culeo, cui insuitur.

Nor. 156. *Simia innōxia*, lepide, quæ nihil peccavit et tamen simul pœnam luit.

Nor. 157 seq. Hæc est minima pars scelerum, quæ usque a *Lucifero*, donec lux occidat, a mane ad vesperam, audit ad se delata *eusto*. *Ubi*, præfectus Urbi, cui tutela Urbis commissa est. — *Gallicus*, *Rutilius Gallicus* Valens, quem Domitiani temporibus præfectum Urbi fuisse, patet ex Stat. Silv. I, 4, cujus carminis vs. 16, est hic:

Quem penes intrepide mitis custodia Romæ.²

Conf. ad IV, 77. *Henninins* putabat, ex h. loc. constare ætatem, quo *Satira* nostra sit scripta. Sed vid. ad vs. 16, 17.

Var. 158. *Fix*, 13. — *Ab*, 21.

Nor. 160. *Una domus* scil. *Rutilii Gallici*, ubi audies, quot Romæ scelera et quam gravia quotidie committantur: nam præfectus Urbi sub Imperatoribus omnem fere jurisdictionem exercebat, quod notissimum ex Tac. Ann. VI, 10 seq. et aliis. — *Paucos edusum dies in domo ista, et te miserum dicere aude*, si potes, hoc est, non audebis, si te aliis, qui graviora passi sunt, comparaveris.

Var. 161. *Illuc*, 11, 15, 21. *Illic*, 22. *Istinc*, 77.

Var. 162. *Miretur*, 13.

ANAL. 162—173. Non magis mirum est, Romæ tot videre sceleratos homines, quam in Alpibus tot strumosos etc. Quis vero mirabitur, quæ sunt vulgaria et naturæ quasi cujusvis loci congruunt? Conf. ad III,

¹ Ut apud Senec. Epist. 86, et in Elegia, quæ legitur in Wernsdorf. Poet. min. tom. III. pag. 159, vs. 27.

² Male vet. Schol. «*Gallicus* nomen præfecti vigilum, qui institutus est, postquam Galli Capitolium ceperunt. Quod mireris arrisisse Cajsio in *Psittacis* ad Digest. I, 12, et aliis. Præfectus vigilum ab hoc loco alienus est.

— Hanc notam a vet. Schol. adscriptam negat *Cramer*, inquitque a scio quodam togæ purpuræ adutum fuisse paunum. Mox *Cajacii* locum citatum avertit, quo eam a cl. *Ruperti* inculpatum defendat. De *Gallico* et errore *Henninii*, si plura cupis, adi *Hagenbuch* in Epp. Fpigr. p. 299. et *Corssinum* in *Serie Pr. Pr.* p. 48. Eo.

284 VARIE LECTIONES ET NOTÆ

167—196. — Exquisita variorum rerum similitudine ostenditur, quanta sit Romæ morum corruptela.

NOT. 162. • Æquiculis in Italia et Alpibus, in natione Medullorum, est genus aquæ, quam qui bibunt, efficiuntur turgidis gutturibus, • Vitruv. VIII, 3, extr. Conf. Plin. XI, 37, seu 68, ibique Hard.

NOT. 163. Hoc non alibi legere memini. Pomp. Melam consuli jubent intpp. sed vellem ejus locum laudassent, quem nondum reperi. — Nulla apud auctores, quos consului, hujus fabulæ mentio; illud tantum apud Melam vidi, lib. III, cap. 9: • Feminas esse narrant toto corpore hirsutas..... adco asperis efferisque moribus, ut quædam contineri, ne relictentur, vix vinculis possunt. • Ed. — De *Meroe* vid. ad VI, 528. — *Mamiliam* feminarum.

VAR. 165. Et shest ab 15, 24. — *Madidum*, 22. — *Cyro*, 17, 20. *Madidos* torquentem in cornua cirros emend. Salmas. in Epist. de Coma. Non male! Durior certe dictio: torquentem cornua e madido cirro.

NOT. 164, 165. *Cærulea Germani lumina, cæruleos oculos Germanorum*, quos et his et Britannis omnibusque pæne popolis septemtr. seu Scythiis tribuuntur; quod Aristoteles Probl. XIV, 14, naturæ vitium esse putabat et frigoris effectum, alii vero arti potissimum tribuunt et glasto, quo se colorasse Britannos tradunt Cæsar B. G. V; Plin. XXII, 11, et Solin. cap. 35, unde etiam *Brith* et *pictos* Mart. XIV, 99, eos dici putant. Conf. intpp. Tac. Germ. 4, et Mart. XI, 54, 1; Mitscherl. ad Horat. Epod. XVI, 7, et Conring. de habitu corporum Germanic. caussis, Frft. 1727, p. 81 seq. *Stupuit lumina*, vid. ad IV, 119. — *Cæsariem flavam, ξανθὴν* (*hochblond, goldgelb*), Germanis Gallisque tribuunt Diodor. V, 28; Herod. IV, 12, et alii (unde *auricomus Batavus* Sil. III, 608, et Vandali *ξανθοὶ*; dicuntur Procopio), sed rutilam, rufam, *ροῦθιν* (*feuerfarben*). Tac. in Hist. IV, 61, in Germ. 4, in Agr. 11; Galenus in Comm. ad Polybium de victu c. 6, ad Hippocr. de Dieta, p. 31, ed. Bas. 1538; Sen. de Ira, III, 26; Liv. XXXVIII, 17; Mart. XIV, 176, et utramque Sil. IV, 200 seq. Rutilum iis criuere non uatura tantum, sed ars quoque dabat: nam capillos crebro lavabant rutilabantque lixivio, seu sapone Gallico, qui ex sevo seu sebo et cinere factus erat, ut et pulchram ita et terrificam sibi induerent faciem; unde h. loc. — *Madido cirro*. vid. Martial. VIII, 33, 20; XIV, 26 et 27. (*Spuma Batava* et *caustica*) Plin. XXVIII, 12, seu 51 (ubi vid. Hard.) Suet. Cal. 47. — Eosdem *vertere capillum croco* dicit Tertull. de cultu, II, 6, et aqua calcaria, *πράσιον ἀποκλῆματι* *quæαντις τὰς τρίχας συνήζω*, Diodor. V, 28. — Quæ tantum non omnia jam notavit Lips. ad Tac. Germ. 4, ut et lux: • Romane etiam matronæ veteres amabant colorem flavum rutilumque, et summa diligentia capillos cinere rutilabant; posteriores magis avide, quæ capillitium ipsum emebant a Germanis et pro comis suis supponebant. vid. Valer. Max. II, 1, 5; Ovid. Am. I, 14, 45, et Tertull. de Cultu, II, 6. • Conf. ad VI, 120 (*Nigrum flavo cinem*

abscondite galero, quæ verba hinc explicanda videntur), ad V, 115. Conring. loc. laud. pag. 97 seq. Græpen. de uxore Theotisca, cap. 4, pag. 140—221; *Anton's Grsch. d. deutschen Nation*, pag. 79 seq. Böttigeri Sabina, pag. 139—140. Ab iisdem Germanis matronæ Rom. adsciverunt cornua, κέρας, hoc est, capillorum nodos, implicationes, struem et tutulum: (vid. ad VI, 503. Salmas. ad Solin. pag. 762 al. 535. Böttiger l. c.) nam «insigne Germanorum obliquare crinem nodoque substringere;... horrentem quoque capillum retro sequuntur ac sæpe in ipso vertice religant: in altitudinem quandam et terrorem adituri bella ornantur,» Tac. Germ. 38; Mart. V, 38, et de Spect. III, 9; Scu. Ep. 24, et de Ira, III, 26. Germani longam nutriebant comam eamque non crispabant, aut inurebant calamistris, ut Phryges, sed in nodum cogeant, vel, ut poeta noster dicit, *torquebant cornua cirro madido*, madidato, madefacto. *Cirri Germanorum* memorantur etiam Tertull. de virginibus velandis cap. 10, et ita dicuntur ciucinni, anpuli (*Locken*), capilli deflui, dependuli, diffusi, tam in vertice, quam retrosecus collecti, renodati, religati. Conf. Tac. loc. laud. ibique Gron. — *Torquentem cæsariem*, cui docte tribuitur, quod proprie ad ipsum spectat Germanum.

VAR. 166. *Hic*, 22. *Ilis*, 50. — VAR. 167. *Folneres Thracum*, 15. — VAR. 169. *Torvis*, 16. — VAR. 170. *Hæc*, 23. — VAR. 171. *Quatiare*, 1, 14, 17, 64, 70, 75, 76, 82. *Quaterere* Marshall. *Quatiere*, 10—13, 15, 16, 18, 19, 21, 23—27, 45—50, 54—63, 65—69, 71—74, 77, minus venuste. *Quatiaris et illis*, 26, 22.

VAR. 172. *Vox quamquam* ab hoc loco plane aliena videtur, et vix dubito, quin totus hic versus ab ingenio interpolatoris profectus sit. *Quondo eadem assidue spectantur prælia conj. Jacob's* monetque, *quando esse pro quandoquidem*, et sic narrationem terminari, ut vs. 166. — *Assidue quamquam*, 16, 17. — *Spectantur*, 10, 15, 16, 18, 19, 22—24, 45.

NOT. 167—173. Fabula de parva *Pygætorum* statua eorumque pugna cum *gruibus*, quæ ingruente hieme in calidiores plagas abeunt (v. Plin. X, 23), notissima est et ex etymologia forte efficta (nam πυγῆς seu πυγῶν *enibitus* dicitur et πυγὴ *brevis*), vel, iudice Strab. XXII, inde, quod corpora summo solis et calore et frigore exigua sunt et contorta: Pygæos enim Plinius VII, 2, in India (at. IV, 31, in Thracia), Homerus, Mela et Strabo in Æthiopia, alii in Scythia ponunt. Vid. Kœppen ad Hom. Iliad. III, 3—7; Hard. ad Plin. II, 11. et Kœnig ad Claudian. XV, 474 seq. Nota Ach. est: «Forsan hæ fabulæ debentur peregrinatorum quorundam hyperbolicis, ut sæpe sunt, narrationibus, qui in Scythia, Laponiæ contermina, visis uno vel aliquot ex Lapouibus, eos multo breviores, quam re ipsa essent, effinxerunt; inde crescente similibus testimoniis mendacior, ex quatuor pedibus (mensura Laponium) ad duos tantum et minus fuerunt adacti Pygæi. Similem fabulam narrat Præteus et le

Mercurio Galant, mens. apr. 1683. « Poeta autem de industria ridicule magisquam vere rem memoravit et satirice auxit, unde etiam vs. 169, *gribus curvos ungues*, hominem rapientes, et vs. 173, *Pygmæis minorem tribuit staturam*, quam Gellius IX, 4; Plinius et alii. — *Ad*, adversus, *subitas*, subito advolantes, *Thracum volucres*, græcæ, quæ hieme ingruente e Thraciæ finibus in Græciam plagasque calidiores migrant, unde *Thæciæ* dicuntur Ovid. Art. III, 182, et *Strymonicæ* Virg. Georg. I, 120, et Æneid. X, 265; XI, 580. — *Nubem*, ingentem græum multitudinem, ut Gr. viq̃s. Conf. ad Sil. I, 311—172. — *Quamquam*, immo quoniam. Vid. Var. Lection.

NOT. 174. Schol. « Anthypnophora, quasi obiectio: Ergo nulla pœna manet eos, qui pejerant? » Sen. de Ira III, 26. « Quid ergo, inquis, impune illi erit? Puta te velle, tamen non erit. Maxima est enim factæ injuriæ pœna, fecisse: nec quisquam gravius afficitur, quam qui ad supplicium pœnitentiæ traditur; » quæ respondent verbis poetæ infra vs. 192 seq.

VAR. 175. *Affectum*, 16, 29. — *Arreptum*, 21, 22. — *Majore*, 7.

ANAL. 175—179. Responsio poetæ: Supplicio acclerati hominis nihil proficis, nec damnum, quod passus es, sarcitur.

VAR. 177. *Movet tamen illa*, 16.

VAR. 179. Miratur *Crummer* etiamnum antiquam quidem, sed omni sacco earentem, verborum distinctionem in universo hoc loco poetæ propagari. « Unus, inquit, bene Achaïæ, communi senam ductus, instavit; bene etiam *At vindicta* legit, quemadmodum nos quoque ante multos annos corripuimus. Nec tamen debebat id clanculum facere, quare et fugit Rupertum, cuius defensio tñ At parum hoc loco placet. » Ed.

NOT. 178—179. *Sed vel minimum sanguis e trunco*, truneato, mutilato, corpore effluens dabit tibi solatia invidiosa, quæ tibi invidiam conflent et ndium. Præstiterit tamen, verba, *sed corpore trunco*. . . *vita jucundius ipsa*, jungere et Calvinu tribnere, ut sensus sit: *Sed vel minimum sanguinem si e truneato acclerati hominis corpore effluere videru*, id mihi *dabit solatia invidiosa*, invidenda, amplissima, quæ mihi quis invidere possit; *at vindicta est bonum jucundius ipsa vita*. Ita pro *At* suspicari possis *Et*: illud veru convenientius affectui, in quo certe *sed* sæpe repetitur. ¹

VAR. 180. *Bonum est*, 15, 16.

NOT. 180. Conf. Hom. Iliad. Σ, 108 seq. Aristot. Rhetor. I, 11; II,

¹ Verh. cans. apud Ovid. Met. V, 17 seq. 507 seq. VI, 612; VII, 719.

IN SATIRAM DECIMAM TERTIAM. 287

2. Sen. de ira II, 32. Ratio est, quia vindicta agrestis et naturalis quædam iustitia est, ut Baco Verulam. Serin. Fidel. IV, subtiliter iudicat. Hennin. — Hanc sententiam sic expressit Magnus ille nostras *Cornelle, Rodogune*, act. V, sc. 1 :

« Tombe sur moi le ciel, pourvu que je me venge. »

Et lepide simul ac sapienter *bonus Lafontaine*, lib. X, fab. 12 :

« Je sais que la vengeance

« Est un morceau de roi, car vous vivez en dieux. »

En.

VAR. 182. *Nullis, Interdum levibus*, 11.

NOT. 181—192. Præclare respondet poeta. *Hoc indocti dicunt sentiuntque*. — *Præcordia flammantia*, animum æstuantem ira. Sen. de ira II, 19 : « Volunt quidam ex nostris (*Stoici*) iram in pectore moveri, effervescente circa cor sanguine. Causa, cur hic potissimum adsignetur iræ locus, non alia est, quam quod in toto corpore calidissimum pectus est. Quibus humidi plus inest, eorum paulatim crescit ira, quia non est paratus illis calor, sed motu acquiritur. Itaque puerorum seminarumque iræ (conf. inf. vs. 191, 192), acres magis, quam graves sunt levioresque, dum incipiunt, etc. »

VAR. 184. *Dicit*, 16, 23, 24, 60, 65.

NOT. 184 seq. Hoc non præcipit philosophia. — *Chrysippus Stoicus*. — *Mite Thaletis ingenium*, Thales mitis ingenii vir; vid. ad IV, 39.

NOT. 185. *Senex vicinus Hymetto*, monti Atticæ (*dulci*, ob mellis optimi copiam), est Socrates Atheniensis; de cuius patientia ac moderatione iræ vid. Sen. de Cons. sap. c. 18, et de Ira, I, 15; III, 11; Plat. Apol. Socr. passim. Eadem præclare adumbratur loc. laud. vs. 186, 187. — Multi poete hanc Socratis divinam mansuetudinem cecinerunt. Duo sunt recentiores in gente nostra, *clar. de Norvini, l'Immortalité de l'âme, chant III*, pag. 207, seq. et *clar. de Lamartine, la Mort de Socrate, Ed. — Cicuta*, vid. ad VII, 206. *Acceptæ inter vincula*, in ipso carcere, in quo venenum hansi Socrates. — *Seve*, ob ejus innocentiam.

VAR. 186. *Seve*, 26, 27, 46, 48, 50, 57—60, 64. *Seve*, 47.

VAR. 187. Quam sibi non satisfaciunt interpp., locum corrigit *Crammer*, et sic legendum proponit :

« Plurima fellis

Paulatim vitia, atque errores exiit, omnis

Prima docens recti, Sapientia : etc.

Fellis intelligit de iraendæ æstn, cujus proxime mentio facta est. *Prima recti*, sunt principia recti et virtutis, ut apud Ciceronem *prima illa natura*. *Eu*.

NOT. 187. Tres proprie Socratis fuisse accensatores, Anytus, Melitus, Lycon. — *Nollet*, noluisse, scil. si is ad pœnitentiam versus simul cum

vel pro ipso voluit et mori. ¹ — *Felix Sapientia*, philosophia, quæ felices reddit homines. ² Egredia hoc loco ac vera philosophiæ laus. Conf. ad vs. 120 seq.

VAR. 183. *At errores exiit omnes Prima docens rectum Sapientia legisse* vet. Schol. suspicabatur Schnitzl. At sensum forte loci hujus, ut toties, non percepit; vid. Comm.

NOT. 188. *Exiit vitia*, nos vitia, vel facit ut ea exuamus. Conf. Var. Lection.

VAR. 189. *Docens*, 10—13, 15—22, 25, 27, 45—50, 54—58, 60—63, 65—69, 71—74, et omnes pæne Codd. Paris. prob. Achaïnt. quod retinui, quoniam habet *Rupertii, docet. Ed.*

NOT. 190. Confer Senec. de Ira, II, 34, qui contra de Clem. I, 5: « Magni dicit animi esse proprium, placidum esse tranquillumque et injurias atque offensiones superne despiciere. »

NOT. 191. Lepida argumentatio. — *Continuo*, sine ulla dubitatione, sic collige, judica, scil. infirmi animi esse ultionem. *quod*, quoniam, *vindicta nemo magis gaudet, quam femina*, quam scil. natura finxit imbecillio-riorem et iræ affectuumque impotentio-rem. Conf. ad vs. 181.³

ANAL. 192—249. Pulcherrima malæ conscientie, tamquam gravissimæ scelerum pœnæ maximique cruciatus animi. imago. Conf. I, 166, 7, et supra ad vs. 174; Pers. III, 35 seq. Cic. Mil. 23; Sen. Ep. 43, 97, 105; Plut. de his qui sero a Num. Pun. Opp. tom. II, pag. 554—556 et al. — *Evasisse meritis pœnas*.

VAR. 193. *Putas*, 16, 17, 20—22. — VAR. 194. *Cæco verberare poliat*, 77. — VAR. 195. *Quatiens*, 43, 20, 21, 22, 24. *Quatiens animum terrore*, 4.

NOT. 194, 195. Conscientiæ malæ, animum torquenti et urgenti, ut symbolis ejus, Furiis, quæ Græcis *Ερινυῖς*; et *Εὐρινυῖς*; dicuntur, veteres præclare flagellum tribuebant et stimulum quoque, verb. caus. *Æschyl. Eumen.* 450 seq.

ὥσπερ δ' ἐρινός, ἐξ ἐνερμάτων μέλλων,
ἔτυζεν, δίκην διφρηλάτου,

¹ Ex hinc loco lepidam effinxit historiam vet. Schol. « Socrates quoniam argueretur prohibitionis, receptus est in carcere cum accusatore, qui, quoniam sibi daretur venenum, accusatori petenti noluit dare. »

² Male vetas Schol. « Quicumque *felix*, id est, doctus et sapiens. Potior ergo est sapientia, quam felici-

tas. Siquidem illa paulatim amittit, hæc statim purgat. » — Vide quæ notantur apud Crammerum, pag. 498. Ed.

³ Vulgo hæc ita interpretantur: inde collige, neminem magis vindicta gaudere, quam feminam. Sed illa sententia, ut fallor, et melior est, et linguæ convenientior.

Μεσολαβεί κέντρον,

ὑπὸ φρένας, ὑπὸ λιβόν.

Πάρεστι μαστίχορος Δαίτυ δαμίον*

Βαρυτί, περιβαρὺν κρῶς ἔχιν.

Hinc conscientia *flagellare* et *verberare* dicitur Sen. Ep. 97, et al. Prov. Græc. ἡ συνείδησις τὴν ψυχὴν πλῆττει. — *Surdo verberare*, ut mox *occultum flagellum*; vid. ad VII, 71. — Conscientia mala etiam *tortor* est et *earnifex*, qui emedit, torquet, urit, lanceinat. — *Carnificina est aegritudo*, Cic. Tusc. Quæst. III, 13.

Nor. 196 seq. *Cruciatu animi multo graviores, quam corporis*. Cf. Pers. III, 39 seq. et Horat. Epist. I, 2, 58.

Van. 197. *Cædicius* recepi ex 1, 17, 21. *Cædicius*, 20, 22, 45. *Sedicius*, 18, 23, 60. *Cædicius* in reliquis libris. — *Aut Rhadamanthus*, 23, 61, 62, 63, 66—69, 71—74, 77. *Radamanthus*, 18, 20, 45. *Rhadamantus*, 50. *Radamantus*, 17, 19. Sed Gr. Ραδάμανθος dicitur.

Nor. 197. *Cædicius* aulicum Neronis crudelissimum fuisse, notat vetus Schol. Alius, opinor, *Cædicius* et quidem patronus caussarum, non judex, memoratur XVI, 46. — *Gravis*, severus. — De *Rhadamanto*, verisimo judice, vid. Diodor. V, 80; Heyn. ad Apollod. II, 4, 11, et in Exc. XI ad Virg. *Æneid*. VI.

Nor. 198. *Praelare Ausonius*:

Turpe quid ausurus te sine teste time;

et Sen. Ep. XLIII. « Bona conscientia turbam advocat, mala etiam in solitudine anxius atque sollicita est. Si honesta sunt, quæ facis, omnes sciunt: si turpia, quid refert neminem scire, quum tu scias? O te miserum, si contemnis hunc testem! » — Quædam loca e Galliis scriptoribus seligere operæ pretium duxi, quæ cum pulcherrima hac Juvenalis descriptione conferrem. *Massillon*: « Nous avons beau faire moutre d'une vaine intrépidité, la conscience criminelle se trahit toujours elle-même. Les terreurs cruelles marchent partout devant nous; la solitude nous trouble, les ténèbres nous alarment; nous croyons voir sortir de tous côtés des fantômes qui viennent toujours nous reprocher les horreurs secrètes de notre âme; des songes funestes nous remplissent d'images noires et sombres, et le crime après lequel nous courons avec tant de goût, court ensuite après nous comme un vautour cruel, et s'attache à nous pour nous déchirer le cœur, etc. » Vir literarum pariter et politiciæ rei gloria præfulgens, de *Châteaubriant*, *Génie du Christianisme*: « Le tigre déchire sa proie et dort; l'homme devient homicide et veille. Il cherche les lieux déserts, et cependant la solitude l'effraie; il se traîne autour des tom-

* Vel θομιζοῦ ex emend. Schütz.

« beaux, et cependant il a peur des tombeaux, etc. » Vates non minus emicueus quam vir optimus, *J. F. Ducis, Macbeth*, act. V, sc. I :

- « Duncan m'a dit tout bas : Tu ne dormiras plus...
- « Une secrète horreur de tout mon cœur s'empare.
- « Non, l'homme impuëment ne fut jamais barbare.
- « Il est des dieux vengeurs dont l'œil partout le suit.
-
- « Quel tourment de traîner des jours tissés d'alarmes,
- « De ne plus voir d'objets qui nous offrent des charmes,
- « De se lever la nuit dans d'horribles transports,
- « Sans pouvoir de son sein arracher les remords ! »

Videndi sunt inprimis tragici poetæ, qui nobis Octavium, Orestem, Phædrum, OEdipodam, Atreum et Thyestem, tam fideli et pœne divino carmine expresserunt. Ed.

ANAL. 199—207. Historia nota ex Herodot. VI, 86, sed parum apte intexta huic loco ubi de mala conscientia agitur. — *Spartanæ eundam*, Glaucæ Epicydidis filio, qui *dubitaverat* tantum, redderetne Milesio cui-dam pecuniam apud se depositam nec ne, et hinc Delphicum consulue-rat oraculum.

VAR. 200. *Fore quondam*, 16. — *Forte*, 45.

VAR. 201. *Detinere*, 24.

NOT. 204. *Moribus*, bona animi indole et principiis honestatis vel pro-pitate ductus.

VAR. 205. *Phæbo pro templo conj.* Jacobs. adjuncta hac causa : « Quæcum-que ratione verba vulg. lect. iungas, sensus existit aut ineptus, aut languidus : nam aut vox *adyti* (ex *adyto* edita), quæ *templo digna* apparet; aut vox *digna templo adyti*. Neutrum tolerabile. » Hac vero conjectura non opus esse mouet Hein. quum sensus sit : pœnas dans *probavit vocem adyti*, id est, ora-culum ita fuisse, ut expectari par est, ut e templo mitti debet.

NOT. 205. *Vocem adyti.... probavit*, vid. Var. Lect. *adyti*, sacri pene-tralis, vel specus, cui tripus Pythiæ impositus.

VAR. 206. *Pariter tota*, 10, 16, 18, 19. — *Domique*, 20.

NOT. 207. *Longa deductis gente*, ab antiqua gente originem genusque ducentibus. Ad multitudinem potius propinquorum hæc spectare, putat *Achaintre*.

VAR. 208. *Sæva voluptas*, 17, 20, 21, 22, 24, 27, 45—49, et dimidia pars MSS. Paris. — « *Achaintre* notavit Codd. multos habere *sæva*, et certe *sola præstare*. Equidem in Codd. Thuan. non *sævus* inveni, sed *scæva*, quod est optimum. *Scævus* est Græcorum *κακός*, cujus hæc sunt inter alias apud Hesych. significationes : *πονηρός, κακός, ἀδίκος*. » Hæc clar. *Boissonade* ad Nicet. III, 332, pag. 179. Ed.

IN SATIRAM DECIMAM TERTIAM. 291

NOT. 208 seq. Sola voluntas *habet crimen facti*, habetur pro facto, et non minus reum ac poena dignum facit.

VAR. 210. *Credo*, 47, 48, et dno Codd. Paris. *Die pro cedo*, 22, ex interpret.

NOT. 210. *Cedo*, quid autem dices, quantaque eum poena dignum cen-
sebis, *si conata peregit?* vid. ad VI, 504.

NOT. 211 seq. Venusta imago hominis, malae conscientiae cruciatas
sentientis. • Verbum *anxietas*, ut Gall. *anxiété*, ad pingendos conscientiae
morsus aptissimum est et fere unicum: differt autem ab *angore*; • Ach.

VAR. 212. *Et morbo*, 15, 17, 20, 23, 27. *E morbo*, 11. *Ex morbo*, 21, 22.

NOT. 212. Præ continuo animi aestu *fauces* semper *siccæ* sunt et siti
uruntur, ut in *morbo* et aestu febrili, et tamen *displacent* ei et insipida sunt
vina, etiam pretiosissima. — *Cibus difficilis*, quem difficulter tantum man-
dit deglutitque, *inter molares*, maxillares dentes, prae fastidio ipsi fauci-
bus hæret et *erescere* videtur. — Sic in ore *erevit eibus* apud Sen. Epist. 82.
Crescit et invito lentus in ore eibus ap. Ovid. Ep. Her. XVI, 226.

VAR. 213. *Setina micellus Exspuit*, *Albani veteris pretiosa senectus Displi-*
cet in Klotz. Actis literariis ingeniose conj. cl. Herel, qui bene monet, huc
vini genera etiam supra V, 33, 34, conjungi, et *sed* h. loc. ineptum esse, *vinum*
autem simpl. dicta non satis respondere consilio poetæ, qui id agit, ut fastidioni
exprimat delicarum cujuscunque generis, quod anxius habeat homo acle-
risque sibi conscius. De hac conjectura Ruhnkenius olim gratulatus est docto
ejus auctori, qui per literas id mihi significavit. Eadem firmatur alio, qui mihi
succurrit, poetæ nostri loco supra X, 27. (*Lato Setinum ardebit in auro*) ubi
Setinum sc. vinum dicitur, ut hoc. loc. *Setina*. Forte etiam epitheton *veteris*,
cui parum apte hoc. loc. *senectus* jungitur, e glossa irrepsit. Similia passim in
poetis obvia.

NOT. 213, 214. Conf. Var. Lect. et de *Albano vino* ad V, 33, cujus
pretium *senectute* augetur. — *Albani senectus*, vid. ad IV, 39.

NOT. 215. Si vel *melius* vinum ostendas, ei dederis. — *Densissima ruga*
Cogitur in frontem frons caperatur ob inrorem et animi æstus, quos
patitur; Ach.

NOT. 216. Vid. ad IV, 138.

VAR. 218. *Fexata*, 24. — *Foro*, 77. — *Quiescant*, 18, 23, 27, 40, 47, 48,
50, 58, 64.

• Conf. Wetsten. ad Matth. V, 8, V, 14, et Gell. VII, 3. *Puri sorte sce-*
et 28; Cajac. Obs. VIII, 22; Gothofr. *lus et secleris voluntas*, lib. 1, Cod.
ad I, 18; D. de Poenis, Sen. de Ben. Theodos. ad leg. Jul. de ambitu.

NOT. 218. Sen. de Tranq. animi, cap. 2. « Adjice illos, qui non aliter, quam quibus difficilis somnus est, versant se et hoc atque illo modo componunt, donec quietem lassitudine inveniant. » Conf. Homer. Iliad. XXIV, 5, 10 seq. Catull. L, 10 seq. et Prop. I, 14, 21. — Quam hic nobis imaginem adumbrat Juvenalis, in scenam Galliæm feliciter et ingeniose transtulit el. de Jouy, in fabula *Syllæ* nomine inscripta, act. IV, sc. 8:

- « Que vois-je ? et quel pouvoir, dans ces demeures sombres,
- « De ceux que j'ai proscrits a ranimé les ombres ?
- « Que voulez-vous de moi, transfuges des tombeaux ?
-
- « Je les vois tous, les bras vers mon lit étendus,
- « Agiter leurs poignards sur mon sein suspendus.
- « O dieux ! à me frapper leurs mains sont toutes prêtes.
- « A moi, lecteurs ! à moi !

Quis non, quoties tragicam hanc somniantis tyranni personam agit summus ille nostræ ætatis tragædus *Talma*, Roscius alter, grato quodam horrore perfunditur, et pestiferam mentis sibi scelera conscire anxietatem penitus oculis patefactam existimat ?

O qualis facies, et quali digna tabella !

En.

VAR. 219. *Et templum*, 24. — *Aram*, 24.

NOT. 219. *Templum et aras*, ubi pejeravit. Conf. ad. vs. 223 seq.

NOT. 220. *Sudoribus gelidis æstu ac perturbatione animi expressis*. Cf. I, 166, 167.

NOT. 221. *Tua imago sacra, veneranda* (al. execrabilis), religionem horroremque ineutens, *et major humana*, divina, qualis deorum esse solet.¹ Egregie declarantur effectus turbatæ phantasie, omnia augmentis, maxime in solitudine, nocte et somno.

VAR. 223. *Fulmina*, 3, 4, 16, 22, 27, 46, 47, 48, 64. solenni varietate.

ANAL. 223—228. Præclare et graphice de homine scelerum sibi conscio, in quo reviviscit sensus religionis, quem frustra opprimere conatur. Conf. vs. 219. Sen. Nat. Quæst. II, 59, et Suet. Calig. cap. 51. Contra Horat. Od. III, 3, 1 seq.

Iustum ac tenacem propositi virum, etc.

VAR. 224. *Quoque primo*, 25, 46—50, 57—60, 64, 65.

VAR. 225. *Fortuito*, 18, 19, 20, 27, 45—50, 54, 55, 56, 59—65, 68, 71—74. Et quidam Codd. Paris. Nostra lectio doctior est.

NOT. 225. *Fortuitus*, casu, ex Epieureorum sententia. Conf. Plin. II,

¹ Vid. Lips. ad Tac. Ann. XI, 21; Heyn. Excurs. XIII, ad Virgilii Cæsaræ ad Virgil. Æneid. II, 773, et Æneid. I.

IN SATIRAM DECIMAM TERTIAM. 293

43, et Sen. Nat. Quæst. VI, 3. — *Ventorum rabie*, ex conflictu ventorum uubiumque. Conf. Sen. Nat. Quæst. I, 1 seq.

Vas. 226. *Ut*, pro *et*, 16, 19, uou male, et prob. H. Vales. — *Vindicet*, 7, 10, 13, 16, 19, 20, 22—27, 29, 45—50, 54—69, 71—74; dimidia fere pars Codd. Paris., nec tamen melior, et Serv. ad Virg. *Æneid.* VI, 179. Sed exquisitius videtur *judicet*, iudicis quasi personam agst, sententiam quasi de reis ferat, eos condemnet ac pnniat. Varietatem lect. ex comp. script. *judicet* ortam esse suspicatur Ach.

Not. 226. *Iratus*, ab irato missus Jove, scelera vindicante. Sic *iracunda fulmina* dixit Hor. Od. I, 3, 40, et ἱράκτορος ἔγχεος Pind. Nem. V, 90. — *Judicet*, vide Var. Lect.

Vas. 227. *Noceat*, 24.

Not. 227. Si *illa*, prima tempestas, nihil nocuit, etc.

Vas. 228. *Hæc*, 24.

Not. 228. *Hoc sereno*, hoc die, quo mox serenitas rediit.

Not. 229. *Lateris dolorem*, pleuritida, hoc loco pro quovis morbo acuto et *vigili*, hoc est, qui nos vigiles facit, vel non dormire patitur.

Not. 230. Morbos corporis mortemque præmaturam pœnas esse gravioris sceleris, inpr. perjurii, a diis viudicibus iuslictas, vulgaris oliu opulo erat. vid. Mitscherl. ad Hor. Od. II, 8, 1 seq.

Not. 231. Metu percussa grandinem et fulmina putant Deorum iratorum *saxa et tela* esse. Sed hoc loco de morbia potius sermo est, et iterum forte Epicureorum dogmata respiciuntur. Sen. de Ben. IV, 19. «Tu, inquit, Epicure, deum inermem facis: omnia illi tela, omnem detraxisti poteutiam, et, ne cuiquam metuendus esset, projecisti illum extra motum. » Morbi quoque acutiores sagittis Apolliniis et Dianæ immitti credebantur.

Not. 232 seq. Ovem non audeat pro salute sua vovere diis, quibus se iuvisos esse aciunt.

Vas. 233. *Permittere*, 46, 47, 48, 58.

Not. 233. *Cristam galli promittere Laribus* pro avertendo morbo. Sic *Æsculapio* gallus immolabatur ab iis, qui convalescerant, unde se hinc deo gallum debere dicit Socrates apud Plat. in Phæd. Wernsd. in Poet. Lat. min. editionis hujus, t. I, p. 91. «Ab gallis, inquit, multa remedia morborum petiit vetus superstitio. Extæ eorum et fibras, ut opimas victimas, diis acceptissimas esse tradit Plin. X, 21, ...et cristam galli coutritam efficaciter imponi cani, morso ab alio rabioso, id. XXIX, 5, seu 32. » Conf. supra XII, 96; Plin. X, 56, seu 77, et Jacobs. ad Autholog. Græc. tom. II, part. I, pag. 122. De *Æsculapio* ejusque historia mythica vid. *Cruizer's Symbolical*, tom. II, pag. 248 seq. 286, 336 seq. III, 248 seq.

294 VARIAE LECTIONES ET NOTÆ

Nor. 235. Magna cum vi poeta dicit, *hostiam*, et quidem quancumque ac vel minimam, *vita digniorem* esse scelerato homine, pro cuius salute vovetur.

ANAL. 236—249. Ultimum consolationis momentum. • Hoc potissimum est ad consolationem Calvin: ait enim, malorum variam et mobilem esse naturam, ut ad peccandum constantes sint, moxque peracto scelere sua cognoscant malefacta, sed tamen Natura impellente ad pristina vitia se redire; unde colligit, improbum hominem toties peccaturum, ut aliquando deprehendatur solvatque penas; • *Britan.* Natura autem malorum hominum egregie hoc loco ac vere adumbratur.

Nor. 236. • Hoc habent inter cetera boni mores, placent sibi et permanent: levis est malitia, saepe mutatur, non in melius, sed in aliud. • Sen. Epist. 47. — *Natura*, indoles animi, mores, Germ. *Character*. — *Malorum* hominum.

VAR. 237. *Dum*, 23. *Tum*, 60. — *Superest audacia*, 77. — *Quid fas pro quod fas realitni* ex 10, 21, 24, 25, 47, 48, 55—60, 62, 66—69, 71—74, et plerisque MSS. Paris.

VAR. 238. *Tamen*, 25, 46; 49, 56, 57, 60, 65.

Nor. 239, 240. Conf. Horat. Epist. I, 10, 24, 25. — *Natura* jam facta *fixa*, constans in vitio, et *mutari nescia*, obfirmata consuetudine peccandi, quam sibi contraxit mens ad vitia proclivis eorumque dulcedine jam irretita et in illis, abstracto omni pudore, confirmata. Conf. ad VII, 50 seq. et Horat. Epist. loco supra citato. • Ex voluntate perversa facta est libido, et dum servitur libidini, facta est consuetudo, et dum consuetudini non resistitur, facta est necessitas, • Augustin. Confess. VII, 5. — Eandem sententiam, sed alio sensu, expressit nostras *Boileau*, Sat. X:

« Dans le crime il suffit qu'une fois on débute,

« Une chute toujours attire une autre chute :

« L'honneur est comme une île escarpée et sans bords,

« On n'y peut plus rentrer, dès qu'on en est dehors. »

Eu.

VAR. 241. *Imposuit*, 19.

VAR. 242. *Attritum*, 13. — *Pudorem*, 21, 22, 24, 28.

Nor. 242. *Attrita de fronte*, hoc est, dura et inverecunda vel pudoris experte. Sic et *perfricare frontem* et *os* dicitur pro, pudorem deponere et expellere vel *egere* quasi de fronte attritione ejus. ¹ Sic gallice dicitur *se faire un front qui ne rougit jamais* (vid. *Racine*, *Phèdre*, act. III, sc. 3). Ed.

Nor. 244. *Dabit vestigia*, pedes, in laqueos, quos ei vitia quasi ponunt;

¹ Vid. ad II, 8; Cic. Tusc. Quest. apud Quintil. IX, 2, 25, et Ernesti III, 18; Martial. XI 28, 7. Calvus clav. Cic. voc. *perfricare*.

metaphora petita a feris avibusque, quæ pedicis et laqueis capiuntur. Alii *laqueum* putant vincula dici et catenas.

NOT. 245. *Uncum* ferreum seu vectem *nigri*, obscuri, tenebrosi, *carceris*, ad quem ibi adstringetur; nisi *uncus* est catena: nam *unci* certe et *hami* dicebantur orbes, quibus catenæ alligantur; vid. Heins. ad Ov. Am. I, 6, 25. Alienus ab hoc loco *uncus*, cujus, X, 66, mentio fit, ubi cum *carcere* jungitur. — Cramerus tamen existimat exempla ab Heinsio allata id minime suadere, Latiniis scilicet unquam *uncum* idem esse, quod Germanis *eine krampe*, nobis *un crampon*. Ad mortem damuati ex ipso carcere unco trahebantur; unde dici recte posse *uncus carceris* arbitratur. En.

VAR. 246. *Et*, 16. — *Ægei*, 19, et al.; vid. ad vs. 81.

NOT. 246, 247. Conf. ad I, 73.

NOT. 248. *Nomen* hoc. loc. pro homine, ut *ὄντις*. *

NOT. 249. *Surdum*, qui nec preces et vota, nec perjuria audiat. — *Tiresiam*, hoc est, cæcum, instar *Tiresias*, ut non vident hominum facinora. Vel tironibus notus est *Tiresias*, vates Thebanus; ejusque cæcitas, cujus varie tamen causæ traduntur. *

* Vid. Heyn. ad Tibull. III, 4, 61, Leu. Pall. vs. 82; Barm. ad Ovid. Bentl. ad Horat. Od. III, 27, 34. Metam. III, 322 seq. et Heyn. ad

* Vid. Spanheim. ad Callim. II. in Apollod. III, 6, 7.

SATIRÆ DECIMÆ QUARTÆ

ARGUMENTUM.

His docet exemplis natos mala vita parentum.

Imbuit exemplis natos mala vita parentum.

AD FUSCINUM. — ΠΕΡΙ ΑΝΑΓΜΩΝ ΠΡΟΣ ΦΟΥΣΚΙΝΟΝ (ΦΟΥΣΚΙΝΟΝ in
Lat. Exc. Pith.). — DE INSTITUTIONIBUS. — PARENTUM
EXEMPLA. — CONTRA ILLOS, QUI FILIOS PRAVIS INSTITUUNT DOCUMENTIS.

Plurima sunt turpia, quæ parentes tam exemplis, quam institutione ac præceptis liberos docent, vs. 1—3. Si illi oblectantur alea, vel delicate et molliter vivunt, vel servos inhumane tractant, etiam hi mature discunt ludere, epulari ac sævire, 4—25. Filia adulteræ iisdem, quibus mater, amoribus indulget, 25—30. Nec mirum : natura enim ita comparatum est, ut in exemplis, præcipue parentum, maxima sit vis, et animus hominum magis ad vitia, quam ad virtutem inclinet, 31—43. Quæ quum ita sint, cave ne quidquam inhonesti et obscæni, vel dicas vel facias coram liberis, 44—49. Qui si non oris tantum et corporis, sed animi quoque habitu moribusque tibi fuerint similes et exemplo tuo peccaverint, tuorum tibi conscius vitiorum, eos castigare et punire non audebis, 50—58. Amicis ad cœnam invitatis, omni opera ceteris, ut supellex lauta sit atque magnifica; illud vero non curas, ut filii domum a culpa quasi flagitiisque vacnam et probos mores, tanquam speculum, intineantur, 59—69. Bene de patria meretur, qui liberos ei gignit, modo curet, ut eadem utiles sint, 70—72. Plurimum vero interest, quibus illi moribus artibusque instituantur, et quales sint parentes, quoniam ab iis exempla sumunt, et, quæ a teneris unguliculis discuntur, mentibus infixæ hærent, quod vel animalium exempla probant : nam ciconiæ, vulturis et aquilæ pulli eandem, quam parentes, victus consuetudinem per totam vitam servant, 73—85. Similiter ædificatorem filius imitatur (86—95), et parvuli Judæorum nihil de superstitione, institutis moribusque paternis mutant,

96—106. Ita in reliquis quoque rebus sponte sua liberi vestigia parentum persequuntur : sola pecuniæ cupiditate inviti insciique inflammantur, quoniam pater, ut virtutis eos specie fallat, quæ avaritia est, parcimoniam appellat, tenerasque illorum mentes paulatim hujus vitii elementis imbuit, 107—124. Quæ si rite animis imbiberunt, extremas eos sordes docet, defraudans servos demensis suis, famemque sibi explens mucidis panis frustis, et opsoniis æstu corruptis, quæ vel mendici respuerint, 125—134. Nullum vero vitium stultius est turpiusque avaritia : potestne enim quidquam esse absurdius, quam misere duriterque vivere, ut dives moriaris? 135—137. Præterea avarus, quo plura possidet, eo plura cupit, et, quamvis agros agris adjiciat, vicinum, si non jure et pretio, certe injuria et fraudibus pellit, parum sollicitus, utrum bene, an male audiat, 138—155. Nec tamen divitiis suis vel corpus, vel animum ægritudine levare potest, 156—160. Veteres Romani, ætate bellique laboribus confecti, post tam egregie navatam rei publicæ operam, binis jugeribus, præmii loco acceptis, contenti erant, et pulte vivebant, 161—171. Nunc horti ampliores sunt, quam olim agri, et insatiabilis habendi cupiditas plurima veneficia, cædes et scelera cujuscumque generis gignit, 172—178. Prisci Marsi, Hernici ac Vestini frugalitatem agrique culturam filiis suis commendabant, tenuique victu vitam sustentare solebant, 178—188. Nostris contra temporibus et patres et nutrices parvulos omnibus iis artibus, etiam vilissimis, instruunt, e quibus lucrum possint facere, et diligenter iis inculant illam poetæ sententiam : « Unde habeas quærit nemo, sed oportet habere », 189—209. Cur vero tantopere urges filium tuum, stultissime parens, ut mature parcus sit et pecuniæ avidus? Quam primum enim adoleverit, non est, quod dubites, quin te ipsum avaritia superet, et falsis testimoniis, perjuriis uxorisque cæde divitias quærat, 210—224. Horum scelerum ipse auctor es censendus : quicumque enim malis artibus rem familiarem alicui augere permittit et stultum dicit esse, qui amicorum propinquorumque inopie subveniat, is quoque spoliare, decipere et quovis modo opes sibi acquirere docet ac suadet, 225—243. Filium itaque tuum adulta ætate inexplebilis, qua cum incendiasti, pecuniæ cupi-

ditas in omne scelus rapiet, nec tibi ipsi parcet, si vita nimis longa votis ejus obstiterit, 244—255. Minus profecto jucundum nobis spectaculum præbent ludi scenici Indiciæque artes, quam labores et pericula, quæ lucri causa avarus suscepit, 256—264. Periculosa quidem est ars pætauristarum et funambolorum, sed ad vitam sustentandam spectat: avarus contra majori vitæ discrimine omnia percurrit maria, ut divitiis affluat, 265—283. Alii aliis modis insaniunt, sed nemo magis eo, qui lucri spe captus ne sæva quidem tempestas deterretur, quo minus se suæque omnia uni tabulæ committat, 284—295. Quo fit persæpe, ut stultus ille homo, qui modo omni, quod usquam est, auro inhiabat, mox stipem colligat eique vix suppetant panui, quibus corpus velare possit, 295—302. Quam misera denique est avari conditio, qui divitias, quas tantis sibi paravit curis periculisque, majore metu et sollicitudine custodit? Quanto felicior pauper, qui pauca quidem possidet, sed nihil cupit, et præditiæ confidit, non fortunæ? 303—316. Quæ quum ita sint, auctor tibi sum, ut plura non concupiscas, quam quæ ad victum vitæ, que usum pertineant: ita enim tibi persuadeas velim, nulla divitiarum magnitudine expleri posse, qui rebus ad vivendum necessariis non sit contentus, 316—331.

SATIRÆ DECIMÆ QUARTÆ

ANALYSIS.

Satira hæc rerum affectuumque gravitate præ ceteris excellit et præclaris sententiis tamquam gemmis distincta est clarissimis. In prima ejus parte (vs. 1—134), redarguuntur acerbe parentes, exemplis et præceptis liberos suos ad vitia vel in suos eosque pravos mores formantes, in altera (vs. 135—331), potissimum notatur avaritia. Cum hac conferenda Horatii Sat. I, libri I, et lib. II, 3, 108 seq. ut ita diversissimum dicendi genus perspicue cognoscatur; (Horatius enim, ut solet, ridendo vitium hoc corripit, Juvenalis

antem altius insurgens declamatorio more et magistri severitate illud in invidiam adducit atque indignationem excitat) cum illa, præter loen, in Comment. laudata, Sen. de Ira, II, 22, et Epist. 97. Plut. de Institut. Libér. et Quiutíl. Inst. Orat. I, 1, 6, cujus verba omnino digna sunt, quæ b. loc. adscribantur: « Utinam liberorum nostrorum mores non ipsi perderemus! Infantiam statim deliciis solvimus: mollis illa educatio, quam indulgentiam vocamus, nervos omnes et mentis et corporis frangit. Quid non adnlts concupiscet qui in purpuris repit?Jâm coccum intelligit, jam conchylium poscit.Gaudemus, si quid licentius dixerint; verba, ne Alexandrinis quidem permittenda deliciis, risu et osculo excipimus. Nec mirum; nos docuimus, ex nobis audierunt. Nostras amicas, nostros concubinos vident, omne convivium obscænis canticis strepit, pndeuda dictu spectantur. Fit ex his consuetudô, deinde natura. Discunt hæc misceri, ante quam sciant vitia esse: inde soluti ac fluentes non accipiunt e scholis mala ista, sed in scholas afferunt, etc. » Notæ Achaintrii sunt hæ: « Poeta ostendit supra II, 166, et VI, 617, quam pessima (!) fuerint commercia, et quantum nocerent reipublicæ Imperatorum, regum ac populi primorum corrupti mores. Nunc demonstrat, quanti sint ponderis exempla domesticæ, quæ re ipsa morum publicorum sunt certissima fundamenta. *Dusaulx* poetæ nostro objicit, quod abrupta nimis transitione ad aliud argumentum, scilicet ad avaritiam transierit: male, nostro judicio; nam et id suo (!) themati conveniebat. Ex omnibus enim vitiis, ad eversionem imperiorum aptissimis, nullum optimus ille vir indicabat pejus, et vitandum magis quam avaritiam, scilicet cupiditatem habendi per fas et nefas. Quam qui in animos pnerorum insinuat, is merito patriæ hostis debet haberi. Ea enim plebem turbulentam efficit, cives inquietos et novarum rerum avidos, mercatores rapaces, iudices corruptos, milites infidos, dñces perjuros et ei, qui plus pollicetur, vitam suam addicentes, Imperatores ambitiosos, spoliatores, deprædatores, tribunos denique ad populi tutelam institutos venales, perturbatores, patriæ defectores, et rempublicam tyranno vendentes. Conf. Virg. *Æneid.* VI, 621, 622. Recte igitur a vs. 106 Jnvenalis scribitur in avaritiam, quippe

300 SATIRÆ DECIMÆ QUARTÆ ANALYSIS.

quod vitium, quum sint alia quodammodo condonanda, nullam
habet excusationem, et virtutibus supra memoratis proximum est,
etsi tamen ab iis distinctum. Non enim permisceas *avaritiam* cum
frugalitate, et ista prudenti rerum familiarium aut publicarum
administratione, quæ est privatarum domuum et imperiorum felici-
tatis firmissimum fundamentum. »

SATIRA DECIMA QUARTA.

PLURIMA sunt, Fuscine, et fama digna sinistra,
Et nitidis maculam hæsuram figentia rebus,
Quæ monstrant ipsi pueris traduntque parentes.
Si damnosa senem juvat alea, ludit et heres
Bullatus, parvoque eadem movet arma fritillo. 5
Nec melius de se cuiquam sperare propinquo
Concedet juvenis, qui radere tubera terræ,
Boletum condire, et eodem jure natantes
Mergere ficedulas didicit, nebulone parente,
Et cana monstrante gula. Quum septimus annus 10
Transierit puero, nondum omni dente renato,
Barbatos licet admoveas mille inde magistros,
Hinc totidem, cupiet lauto cœnare paratu
Semper, et a magna non degenerare culina.

SATIRÆ DECIMÆ QUARTÆ INTERPRETATIO.

1. Plurima sunt flagitia, Fuscine, lævam existimationem merentia et dotibus maxime splendidis maculam tenacem figentia, quæ parentes ipsi monstrant et ingerunt suis pueris. Si alea damnosa juvat patrem jam seniore, ludit et ipse ejus hæres puer bullam adhuc gerens, et ludi instrumenta eadem minori fritillo versat. Neque meliorem quam dedit pater de se spem dabit propinquis suis juvenis ille, qui terræ tubera scalpere ac radere, fungos condire, et eodem jussulo immersas perfundere ficedulas, luxurioso patre docente et cana gula exemplum præbente, didicit. Vix annum septimum attigerit, antequam omnes dentes, qui exciderant, ut sit, infantulo fuerint reparati, licet illum erudendum sexcentis magistris barbato mento severis tradas, nihilominus epulari paterna magnificentia, et a magna lantaque culina non degenerare volet.

Mitem animum, et mores modicis erroribus æquos 15
 Præcipit, atque animas servorum et corpora nostra
 Materia constare putat paribusque elementis?
 An sævire docet Rutilus, qui gaudet acerbo
 Plagarum strepitu, et nullam Sirena flagellis
 Comparat, Anthiphates trepidi laris ac Polyphemus, 20
 Tum felix, quoties aliquis tortore vocato
 Uritur ardenti duo propter lintea ferro?
 Quid suadet juveni lætus stridore catenæ,
 Quem inire afficiunt inscripta ergastula, carcer
 Rusticus? expectas, ut non sit adultera Largæ 25
 Filia, quæ numquam maternos dicere mæchos
 Tam cito nec tanto poterit contexere cursu,
 Ut non ter decies respiret? conscia matri
 Virgo fuit; ceras nunc hac dictante pusillas
 Implet, et ad mæchos dat eisdem ferre cinædis. 30
 Sic natura jubet: velocius et citius nos
 Corruptunt vitiorum exempla domestica, magnis

15. Præcipitne Rutilus mitem animum habere, et erga leviter errata lenitatem? Putatne servorum mentes et corpora ea qua vos materia, iis, quibus nos, principiis constare? An docet crudelitatem, quum delectetur acerbo sonitu plagarum ac nullos, et Sirenum cantus flagellis resonantibus dulciores credat, novus in trepida domo. Antiphates et Polyphemus? Tum felix est iste, quum aliquis servus, vocato carnifice, inuritur ferrea lamina ardenti, ob duo lintea amissa. Quos sensus jnveni cuilibet suggerit is qui stridore catenarum lætatnr, quem valde juvat servos habere in fronte notatos, et rure carceres? An speras fore ut Largæ filia non sit adulterio dedita, quæ nunquam nomina mæchorum matris adeo velociter recitare poterit et tanta festinatione, ut non tricies anhelitum recipiat? Flagitiorum matris conscia fuit, dum virgo erat: nunc, matre stylum docente, literas amatorias scribit, quas per eosdem, per quos mater, lenones ad adulteros ferendas curat. Sic a natura comparati sumus, ut exemplis domesticis vitiorum facilius multo et celerius, quam externis et peregrinis depravamur, præsertim quum proficiuntur ab hominibus, quorum auctoritas magni

Quum subeunt animos auctoribus. Unus et alter
 Forsitan hæc spernant juvenes, quibus arte benigna,
 Et meliore luto finxit præcordia Titan : 35
 Sed reliquos fugienda patrum vestigia ducunt,
 Et monstrata diu veteris trahit orbita culpæ.

Abstineas igitur dampnandis : hujus enim vel
 Una potens ratio est, ne crimina nostra sequantur
 Ex nobis geniti ; quoniam dociles imitandis 40
 Turpibus ac pravis omnes sumus ; et Catilinam
 Quocumque in populo videas, quocumque sub axe ;
 Sed nec Brutus erit, Bruti nec avunculus usquam.
 Nil dictu fœdum visuque hæc limina tangat,
 Intra quæ puer est. Procul hinc, procul inde puellæ 45
 Lenonum, et cantus pernoctantis parasi.
 Maxima debetur puero reverentia : si quid
 Turpe paras, ne tu pueri contemseris annos :
 Sed peccaturo obstet tibi filius infans.
 Nam si quid dignum Censoris fecerit ira 50
 Quandoque, et similem tibi se non corpore tantum

apud nos momenti est. Reperientur fortasse nonnulli qui exempla ejusmodi aversentur, quibus, benigne solers, Prometheus corda nobiliori luto finxerit; ceteros vestigia scelerum a parentibus impressa abducunt, et viam diuturni criminis orbita pridem monstratam abrepti terunt.

38. Fugias igitur quæ sunt dampnanda; ad hoc enim faciendum nova causa valere debet, ne nostra flagitia imitentur ex nobis geniti : si quidem ita nati sumus omnes, ut sponte turpe ac pravum quidlibet imitemur, et Catilinas ubique gentium et terrarum reperire sit, Brutos et Catones, nusquam. In ea domo, in qua puer aliquis versatur, nihil audiat, nihil adspiciatur obscenum. Procul illinc et istinc removeantur meretrices et cantus parasitorum totam noctem comessando traducentium. Habenda est permagna puerilis ætatis ratio, et quasi reverentia; tuque, si quid improbe facere cogitas, noli teneram pueri ætatem spernere; immo peccaturum te retineat pueritia filii. Si enim aliquando ille admiserit quidpiam a censore

Nec vultu dederit, morum quoque filius, et qui
 Omnia deterius tua per vestigia peccet,
 Corripies nimirum, et castigabis acerbo
 Clamore, ac, post hæc tabulas mutare parabis. 55
 Unde tibi frontem libertatemque parentis,
 Quum facias pejora senex, vacuumque cerebro
 Jam pridem caput hoc ventosa cucurbita quærat?
 Hospite venturo, cessabit nemo tuorum.
 Verre pavementum; nitidas ostende columnas; 60
 Arida cum tota descendat aranea tela;
 Hic leve argentum; vasa aspera tergeat alter;
 Vox domini furit instantis virgamque tenentis.
 Ergo miser trepidas, ne stercore fœda canino
 Atria displiceant oculis venientis amici, 65
 Ne perfusa luto sit porticus; et tamen uno
 Semodio scobis hæc emundat servulus unus.
 Illud non agitas, ut sanctam filius omni
 Adspiciat sine labe domum, vitioque carentem?

merito castigandum, nec tui duntaxat oris lineamenta expresse-
 rit, sed morum etiam, et improbitatis paternæ quasi filius fuerit;
 quum scelera tua fideliter imitatus, ea flagitiis suis adhuc pejoribus
 cumulaverit, illum scilicet reprehendes, et verbis atrocibus incre-
 pabis, quin etiam hereditate spoliare constitues. Unde tibi arrogabis
 frontem patris et illam paternæ objurgationis libertatem, quum
 graviora pecces ipse jam ætate proventus, et caput tuum, sanæ
 mentis expers, iis quibus curantur phrenetici, cucurbitulis vento
 plenis indigeat?

59. Quum hospes aliquis te domi tuæ conventurus est, nemo
 non tuorum famulorum agit strenue: pavementum purga, inquit,
 sordibus, columnas terge; tu araneas mibi istas deice: tu argentea
 vasa, et quæ sunt sine sculpturis, et quæ sunt cælata, terge. Sic
 illos furens dictis ac verberibus etiam urges. Ergo trepidas, mi-
 ser, ac vereris, ne quid fœdum domi tuæ amicus adspiciat; ne
 atrium canino stercore, porticus cæno inquinata sit; quum ta-
 men injecto uno pulvisculi semimodio huic malo mederi famu-
 lus unus possit: illud vero non curas, ut puram ab omni labe et

Gratum est, quod patriæ civem populoque dedisti, 70
 Si facis, ut patriæ sit idoneus, utilis agris,
 Utilis et bellorum et pacis rebus agendis.
 Plurimum enim intererit, quibus artibus, et quibus hunc tu
 Moribus instituas : serpente ciconia pullos
 Nutrit, et inventa per devia rura lacerta : 75
 Illi eadem sumtis quærent animalia pinnis.
 Vultur, jumento et canibus crucibusque relictis,
 Ad fetus properat, partemque cadaveris affert.
 Hic est ergo cibus magni quoque vulturis et se
 Pascentis, propria quum jam facit arbore nidos. 80
 Sed leporem aut capream famulæ Jovis et generosa:
 In saltu venantur aves : hinc præda cubili
 Ponitur; inde autem, quum se matura levarit
 Progenies, stimulante fame, festinat ad illam,
 Quam primum prædam rupto gustaverat ovo. 85
 Ædificator erat Cetronius, et modo curvo
 Litore Caietæ, summa nunc Tiburis arce,

vitiis carentem domum tuam filius adspiciat! Patriæ et reipublica-
 placet, bene est, quod ei civem donaveris; modo tamen efficias
 educatione proba, ut reipublicæ sit utilis, ac vel colendis agris, vel
 tractandis pacis bellive artibus idoneus existat. Ad hanc rem porro
 valde referet quibus illum tu disciplinis quibusque institutis formes.
 Pullos anguibus alunt ac stellionibus per devios agros reperitis
 ciconiæ : illi, quum alis instructi fuerint, eundem cibum quæri-
 tant. Vultures abjecta in agris equorum et canum, aut hominum
 suspensa e patibulis cadavera laniant, ac frustra pullis deportant in
 nidos : illinc igitur quoque vultures victum comparant, quum
 grandes evasere, et jam per se pasti nidos in arbore peculiari
 exstruunt. At Jovis ministri alites aquilæ, et aves aliæ nobiliores,
 venationem per nemora exercent, leporesque aut capreas exci-
 piunt, quas inferunt nidis; e quibus quum evolavit ad prædam adulta
 soboles, famem stimulantem illa ipsa dapce sedat, quam initio gusta-
 vit, quum ex ovo primum exclusa est.

86. Ædificare Cetronius amabat, et nunc in Caietano litore, nunc
 in collibus Tiburtinis, aut in Prænestinis montibus villas exstruebat

Nunc Prænestinis in montibus, alta parabat
 Culmina villarum, Græcis longæque petitis
 Marmoribus, vincens Fortunæ atque Herculis ædem, 90
 Ut spado vincebat Capitolia nostra Posides.
 Dum sic ergo habitat Cetronius, imminuit rem,
 Fregit opes; nec parva tamen mensura relictæ
 Partis erat: totam hanc turbavit filius amens,
 Dum meliore novas attollit marmore villas. 95

Quidam sortiti metuentem sabbata patrem,
 Nil præter nubes et cæli numen adorant,
 Nec distare putant humana carne suillam,
 Qua pater abstinuit; mox et præputia ponunt:
 Romanas autem soliti contemnere leges, 100
 Judaicum ediscunt, et servant, ac metuunt jus,
 Tradidit arcano quodcumque volumine Moses;
 Non monstrare vias, eadem nisi sacra colenti;
 Quæsitum ad fontem solos deducere verpos.
 Sed pater in caussa, cui septima quæque fuit lux 105
 Ignava, et partem vitæ non attigit ullam.

excelsas, quas accersito e Græcia et longinquis oris marmore sic ornabat, ut magnificentiam templorum Hercules Fortunæque superaret, sicut Posides eunuchus Capitolii nostri splendorem vincebat. Hoc luxu Cetronius opes dilapidavit, quarum tamen pars adhuc non adspersanda supererat; hanc ejus filius totam perdidit, dum alias præstantiori marmore villas erigit.

96. Nonnulli sortiti patrem sabbati Judaici ritus religiose et cum metu observantem, nubes et cælum tanquam numen unice venerantur, neque discrimen ullum inter humanam carnem et porcinam statuunt, quum hæc pater abstinuerit; mox præputia etiam circumcidunt: iidem Romanorum leges contemnere assueti, instituta quæque Judæis a Mose in voluminibus nequaquam vulgatis tradita, memorie diligenter mandant, ac summa religione custodiunt. Solent monstrare viam nemini, nisi eadem sacra colenti, et circumcisos solos ad fontem quæsitum deducunt. Causa autem cur id faciant, e patre proficiscitur, qui septimam diem cujuslibet hebdomadæ feriatius transigebat in otio, et ab omnibus communis vitæ officiis abstinebat.

Sponte tamen juvenes imitantur cetera : solam
 Inviti quoque avaritiam exercere jubentur.
 Fallit enim vitium specie virtutis et umbra,
 Quum sit triste habitu vultuque et veste severum. 110
 Nec dubie tamquam frugi laudatur avarus,
 Tamquam parvus homo, et rerum tutela suarum
 Certa magis, quam si fortunas servet easdem
 Hesperidum serpens, aut Ponticus : adde quod hunc, de
 Quo loquor, egregium populus putat acquirendi 115
 Artificem : quippe his crescunt patrimonia fabris.
 Sed crescunt quocumque modo, majoraque fiunt
 Incude adsidua, semperque ardente camino.
 Et pater ergo animi felices credit avaros,
 Qui miratur opes, qui nulla exempla beati 120
 Pauperis esse putat : juvenes hortatur, ut illam
 Ire viam pergant, et eidem incumbere sectæ.
 Sunt quædam vitiorum elementa : his protenus illos
 Imbuit, et cogit minimas ediscere sordes.

107. Ceterum etsi vitia omnia adolescentes libenter a parentibus hauriant imitando, avaritiam solam inviti et ægre discunt, quod speciem ac umbram virtutis illa præ se ferat, et habitus tristitia, vultusque ac vestium severitate horreat; et ideo quod parentes laudent avarum, ut virum probum, frugalem, parvum, qui fortunas suas tutetur ac servet melius, quam si eas custodiret ille pervigil draco, qui poma Hesperidum, aut alter, qui aureum vellus prope Pontum custodiebat. Adde quod eundem hunc, de quo loquor, honorandum populus putat in arte acquirendi artificem, quia talium fabrorum patrimonia crescunt; et crescunt quidem, sed majora fiunt adhibita arte qualibet, assiduo et indefesso labore, instar opificum, qui ferrum camino semper ardente mollientes, non desinunt incudi impositum fingere, ut longius efficiatur.

119. Ergo pater avaros existimat animorum felicitate præstantes, qui nihil æque ac divitias miratur, qui nullum exstittisse exemplum putat pauperis læti et beati; ideo filios adhortatur sedulo, ut eandem insistant viam, et eam feneratorum sectam complectantur. Quemadmodum autem in omnibus vitiis, perinde atque in artibus,

Mox acquirendi docet insatiabile votum. 125
 Servorum ventres modio castigat iniquo,
 Ipse quoque esuriens : neque enim omnia sustinet unquam
 Mucida cærulei panis consumere frusta,
 Hesternum solitus medio servare minutal
 Septembri : nec non differre in tempora cænæ 130
 Alterius conchem æstivam cum parte lacerti
 Signatam, vel dimidio putrique siluro,
 Filaque sectivi numerata includere porri.
 Invitatus ad hæc aliquis de ponte negabit.
 Sed quo divitias hæc per tormenta coactas, 135
 Quum furor haud dubius, quum sit manifesta phrenesis,
 Ut locuples moriaris, egentis vivere fato?
 Interea pleno quum turget sacculus ore,
 Crescit amor numi, quantum ipsa pecunia crevit;
 Et minus hanc optat, qui non habet : ergo paratur 140

rudimenta sunt nonnulla, quibus tirores auspicari debent, dat
 protinus operam avarus pater, ut filii mature omnibus lacri ar-
 tibus documentisque imbuti, vel minimos conficiendi quæstus
 modos ediscere cogantur; mox excitat in eorum animis insatiabi-
 lem acquirendi et habendi cupiditatem. Servorum ventres quasi
 comprimit, triticum ipsis, minore quam æquum est, modio ad-
 metiens, et ipse quoque fame pariter laborat; neque enim satis sibi
 imperare potest umquam, ut omnia frustula cærulei ob mucidi-
 tatem panis comedat; pulmentum e cibis minutatim concisis pridie
 paratum ac delibatum, medii inter fervores septembris, servare solet
 in sequentem diem : fabarum cum suo coctarum pntamine, item
 siluri lacertive jam putentis, partes, una cœna relictas reponit in
 alteram cœnam, eaque omnia diligenter sigillo suo munita condit,
 cum filis porri sectilis, quorum numerum accurate recensuit. Ro-
 gator in pontibus mendicare solitus, ad ejusmodi vocatus obsonia,
 venire recusaret. Sed quid prosunt, o avarè, divitiæ per tot la-
 bores et sudores congestæ, quum sis vero furore, ac manifesta
 phrenesi correptus, qui vivas more mendici, ut moriaris locu-
 ples? Interim etsi crumena numis distenta turgeat, nihilominus
 divitiarum insana cupiditas tantum crescit, quantum ipsa pecunia,

Altera villa tibi, quum rus non sufficit unum,
 Et proferre libet fines; majorque videtur
 Et melior vicina seges: mercaris et hanc, et
 Arbusta, et densa montem qui canet oliva.
 Quorum si pretio dominus non vincitur ullo, 145
 Nocte boves macri, lassoque famelica collo
 Jumenta, ad virides hujus mittentur aristas;
 Nec prius inde domum, quam tota novalia sævos
 In ventres abeant, ut credas falcibus actum.
 Dicere vix possis, quam multi talia plorent, 150
 Et quot venales injuria fecerit agros.

Sed qui sermones? quam fœdæ buccina famæ?
 Quid nocet hoc? inquit: tunicam mihi malo lupini,
 Quam si me toto laudet vicinia pago
 Exigui ruris paucissima farra secantem. 155
 Scilicet et morbis et debilitate carebis,
 Et luctum et curam effugies, et tempora vitæ

adeo ut qui penitus illa caret, levius eandem desideret. Itaque quum tibi villa una satis non sit, alteram mercaris; placet agri tui limites extendere: vicini arvi seges, et major, et felicior videtur: illud emendum suscipis cum amœna silvula et monte ipso, qui oleis densis albicat. Quod si compelli nequit dominus oblata pro illis quantacumque pecunia, ut vendat, grex boum macilentus, et eneeta fame ac lassitudine jumenta, in segetes illius, virentes adhuc, imittentur a te noctu; nec prius redibunt inde domum, quam herba omnis ac spes messis futuræ a famelicis armentis depasta in ventres abierit, perinde quasi falcibus fuisset succisa. Vix dici potest, quam multi suas segetes ita deperditas lamententur, quam multi per istam injuriam et improbitatem suos agros dividere sint coacti.

152. Age vero quis hominum est sermo? quam fœda buccina personat apud omnes fama tua, avare? — Quid hoc mihi tandem obest? iuquit. Malo leguminis vilissimi siliquam habere, quam landari ab omnibus incolis pagi in vicinia, si parum interim frumenti ex agello angusto colligam. — Nempe id assequeris, opinor, tuis illis opibus, ut morbis, infirmitate careas, mœrorem et curas propulses? ut vita longiore et beatiore perfruaris, si agri opimi limites tan-

Longa tibi post hæc fato meliore dabuntur,
 Si tantum culti solus possederis agri,
 Quantum sub Tatio populus Romanus arabat. 160

Mox etiam fractis ætate, ac Punica passis
 Prælia, vel Pyrrhum immanem gladiosque Molossos,
 Tandem pro multis vix jugera bina dabantur
 Vulneribus : merces ea sanguinis atque laboris
 Nullis visa umquam meritis minor, aut ingratae 165
 Curta fides patriæ : saturabat glebula talis
 Patrem ipsum turbamque casæ, qua feta jacebat
 Uxor, et infantes ludebant quatuor, unus
 Vernula, tres domini : sed magnis fratribus horum
 A scrobe vel sulco redeuntibus, altera cœna 170
 Amplior, et grandes fumabant pultibus ollæ.
 Nunc modus hic agri nostro non sufficit horto.
 Inde fere scelerum caussæ, nec plura venena
 Miscuit, aut ferro grassatur sæpius ullum
 Humanæ mentis vitium, quam sæva cupido 175

tos habneris solus, quantos integer populus Romanus arabat,
 quum Tattus Sabinis imperitaret.

161. Non multo post illud tempus, militibus Romanis fractis ætate, postquam sustinnerant bella punica, impetusve terribiles Pyrrhi et Epiroticorum enses, pro multis vulneribus acceptis, vix duo jugera tandem donabantur. Hanc sendoris multo cruorisque in bello fusi mercedem nemo umquam eorum meritis suis inferiorem putavit, aut ingratam idcirco patriam, ac parcam nimis est arbitratus. Agellus ejusmodi patrem abunde alebat, cum tota familia casam habitante, in qua erat uxor prægnans, ludebant infantes quatuor; tres nempe filifamilias, et unus servulus domi natus. Sed illorum fratribus adultis, quum redirent ab agro, ubi vel serobes effoderant, vel humum araverant, major quædam cœna instruebatur, in qua scilicet pultes largiter apponebantur. Nunc jugera hæc duo, quibus veterum agri definiebantur, nostris hortis non sufficiunt. Ex hac nimirum habendi cupiditate omnia ferme flagitia profisciscuntur: neque ullo vitio sæpius aut ad venena miscenda, aut ad stringendum ferrum excitantur mortales, quam immodicarum opum impla-

Indomiti census : nam dives qui fieri vult,
 Et cito vult fieri : sed quæ reverentia legum,
 Quis metus, aut pudor est umquam properantis avari?

Vivite contenti casulis et collibus istis,
 O pueri, Marsus dicebat et Hernicus olim, 180
 Vestinusque senex; panem quæramus aratro,
 Qui satis est mensis : laudant hoc numina ruris,
 Quorum ope et auxilio, gratæ post munus aristæ,
 Contingunt homini veteris fastidia quercus.
 Nil vetitum fecisse volet, quem non pudet alto 185
 Per glaciem perone tegi; qui submovet Euros
 Pellibus inversis : peregrina ignotaque nobis
 Ad scelus atque nefas, quæcunque est, purpura ducit.

Hæc illi veteres præcepta minoribus; at nunc
 Post finem auctumni media de nocte supinum 190
 Clamosus juvenem pater excitat : « Accipe ceras;
 Scribe, puer; vigila; caussas age; perlege rubras

cabili cupidine. Qui enim ditescere cupit, voti compos fieri cito cupit; qui vero ita comparatus est, qui semper in augenda re festinat, an ille tandem leges reverebitur? An pudor eum, vel metus in officio continebit?

179. O filii, contenti estote istis casulis atque collibus, dicebant olim snis natis Marsi, Hernici et Vestini senes; paremus arando panem qui sufficit ad victum : laudant istam frugalitatem rustici dei quorum ope et auxilio contigit homini ut, concesso grati frumenti beneficio, veterem quercus cibum fastidiret. Nihil sceleris ille admittere volet, quem non pudet crassos induere perones per brumam; qui frigus arcebit ovium pellibus, earum villosa parte corpori admota. Peregrinæ purpuræ usus quæcumque sit, nam nobis ignota est, ad flagitia et scelera ducere solet.

189. Sic majores nostri suos liberos instituebant, his illos præceptis formabant; at nunc, autumnus jam exente, nocte de media, dormientem placide filium pater his verbis clamando jubet surgere: Sume, inquit, libros, somnum excute; ad scribendum incumbe, ad causas defendendas te compara, legum a majoribus traditarum co-

Majorum leges; aut vitem posce libello.
 Sed capiti intactum buxo naresque pilosas
 Adnotet, et grandes miretur Lælius alas. 195
 Dirue Maurorum attegias, castella Brigantum,
 Ut locupletem aquilam tibi sexagesimus annus
 Afferat; aut, longos castrorum ferre labores
 Si piget, et trepidum solvunt tibi cornua ventrem
 Cum lituis audita, pares, quod vendere possis 200
 Pluris dimidio, nec te fastidia mercis
 Ullius subeant ablegandæ Tiberim ultra;
 Neu credas ponendum aliquid discriminis inter
 Unguenta et corium: lucri bonus est odor ex re
 Qualibet. Illa tuo sententia semper in ore 205
 Versetur, Dis atque ipso Jove digna, poetæ:
 UNDE HABEAS, QUÆRIT NEMO; SED OPORTET HABERE.
 Hoc monstrant vetulæ pueris repentibus assæ:
 Hoc discunt omnes ante alpha et beta puellæ.»

dices evolve; aut centurionis munus et insignia supplici libello ab imperatore postula. Sed fac ut Lælius, dux exercitus, pectus intactos tibi et hispidos esse crines, nares pilis hirsutas, et lacertos ingeutes mirabundus animadvertat. Everte Maurorum casas, arces Anglorum exscinde, ut quum ætatis annum sexagesimum attigeris, signiferi muus in aliqua legione obtineas, unde maguas opes denique consequaris. Quod si fereudo militiæ labori diuturno par non es, si mixtus cornuum et lituorum clangor tibi metum, quo resolvatur alvus, afferat, mercaturam exerce, compara quod vendas pluris dimidio quam emeris, neque fastidias olidas quasdam merces, quæ trans Tiberim deportandæ sint; aut putes differentiam aliquam inter unguenta suavissima et fetidum corium esse statuendam: bene olet quidquid est lucri, uudecumque id afferatur. Huic Ennii versiculum, dignum certe Superis auctoribus et ipso Jove, semper usurpa: «Unde habens, quærit nemo; sed oportet habere.» Hanc præclaram sententiam docent vetulæ parvulos pueros, qui ab ipsis aliquid pecuniolæ rogitant: eadem puellæ omnes perdiscunt, antequam prima literarum appellare norint elementa.

Talibus instantem monitis quemcunque parentem 210
 Sic possem affari : Dic, o vanissime, quis te
 Festinare jubet? meliorem præsto magistro
 Discipulum; securus abi : vinceris, ut Ajax
 Præteriit Telamonem, ut Pelea vicit Achilles.
 Parcendum teneris : nondum implevere medullas 215
 Maturæ mala nequitiae : quum pectere barbam
 Cœperit, et longi mucronem admittere cultri,
 Falsus erit testis, vendet perjuriam summam
 Exigua, et Cereris tangens aramque pedemque.
 Elatam jam crede nurum, si limina vestra 220
 Mortifera cum dote subit : quibus illa premetur
 Per somnum digitis! nam quæ terraque marique
 Acquirenda putas, brevior via conferet illi.
 Nullus enim magni sceleris labor : hæc ego numquam
 Mandavi, dices olim, nec talia suasi. 225
 Mentis causa malæ tamen est et origo penes te.
 Nam quisquis magni census præcepit anorem,

210. Ego vero patrem quemlibet talia hæc præcepta filio suo inculcantem sic libenter alloquerer : Agedum, homo inconsultissime, cur ita properas filium ad avaritiam instituere? Spondeo fore ut brevi discipulus magistrum superet; confide, nequior patre filius erit, ut fuit Ajax Telamone patre suo fortior, Achilles Peleo. Nunc ignoscere debes ætati illius teneriori quam ut intimos animi recessus impleverint jam semina vitiorum maturiora : exspecta paulisper, dum barbam pectere, et longi cultri acie resicare cœperit, falsum dicet testimonium, venalem ad perjuriam quælibet linguam minimo pretio addicet, nec Cereris aram ac statnam inter pejerandum tangere dubitabit. Jam exploratum habet funus tuæ nurus, si domum illa vestram ingreditur cum grandi dote, ob quam mors ipsam manet. Ut ille non cunctantibus ac timidis digitis fauces uxori dormienti elidet! Quas enim opes terra et mari conquirendas arbitraris, eas ipse breviori ac perfacili via comparabit. Maxima quippe scelera nullo negotio perpetrantur. Olim tu quidem dices te numquam hæc illi præcepisse, numquam ad hæc flagitia hortatum esse. Vere quidem; attamen ex te nascitur origo et causa vitiosæ

Et lævo monitu pueros producit avaros,
 * Et qui per fraudes patrimonia conducipare
 Dat libertatem, et totas effundit habenas 230
 Curriculo : quem si revoces, subsistere nescit,
 Et te contempto rapitur, metisque relictis.
 Nemo satis credit tantum delinquere, quantum
 Permittas : adeo indulgent sibi latius ipsi !
 Quum dicis juveni, stultum, qui donet amico, 235
 Qui paupertatem leveat attollatque propinqui;
 Et spoliare doces, et circumscribere, et omni
 Crimine divitias acquirere, quarum amor in te,
 Quantus erat patriæ Deciorum in pectore, quantum
 Dilexit Thebas, si Græcia vera; Menæceus : 240
 In quorum sulcis legiones dentibus anguis
 Cum clypeis nascuntur, et horrida bella capessunt
 Continuo, tamquam et tubicen surrexerit una.
 Ergo ignem, cujus scintillas ipse dedisti,
 Flagrantem late et rapientem cuncta videbis. 245

illius indolis. Nam quicumque magnarum opum cupiditatem teneris adolescentium animis instillat, qui sinistris monitis sensim illos ad avaritiam perducit, qui licentiam illis facit amplificandæ malis artibus rei familiaris, ille similiter facit, ac si habenas currui liberas laxaret; is enim, etsi revocaveris, cohiberi nequit, atque, aurigâ spreto, metas equis abreptus longissime transilit. Nemo satis fecisse credit, si tantum peccat, quantum ipsi permittitur : adeo amat quisque præscripti curriculi fines extendere longius!

235. Quum ex te audit puer, illum insanire, qui amico egenti aliquid largiatur; qui affluem inopia laborantem sublevet; quum, inquam, hoc dicis filio adolescenti, tunc inspiras illi mentem alios spoliandi, decipiendi, eas per fas nefasque comparandi opes, quarum amore tanto flagras, quanto prosequuti sunt patriam Decii, quanto, si vera scriptores Græci narrant, Menæceus Thebanam urbem, cujus in agro e seminatis a Cadmo draconis dentibus dicuntur legiones olim, instructæ armis, subito emicuisse, atque pugnam horridam inter sese commississe, quasi signum dederit tubicen natus et ipse cum iis. Ergo, ut ad te redeam, ignem il-

Nec tibi parceretur misero, trepidumque magistrum
In cavea magno fremitu leo tollet alumnus.

Nota mathematicis genesis tua : sed grave tardas
Expectare colus : morieris stamine nondum

Abrupto : jam nunc obstat et vota moraris : 250

Jam torquet juvenem longa et cervina senectus.

Ocius Archigenen quære ; atque eme, quod Mithridates

Composuit, si vis aliam decerpere ficum,

Atque alias tractare rosas : medicamen habendum est,

Sorbere ante cibum quod debeat et pater et rex. 255

Monstro voluptatem egregiam, cui nulla theatra,

Nulla æquare queas Prætoris pulpita lauti,

Si spectes, quanto capitis discrimine constant 260

Incrementa domus, ærata multus in arca

Fiscus, et ad vigilem ponendi Castora numi, 260

Ex quo Mars Ultor galeam quoque perdidit, et res

lum, cujus primam scintillam ipse præbisti, flammam late spargentem cernes, et cuncta incendio lugubri devastantem : adeo non tibi parceret leo ille quem alnisti, ut contra te miserum trepidumque dominum in receptaculo suo magno cum fremitu absumet.

248. Norunt sane astrologi, quot ad vivendum annos hora tua natalis tibi adpromittat ; sed filio tuo permolestum est expectare, dum Parca tam diuturnum vitæ tuæ stamen absolvant : quod antequam resecetur, mortem oppetes. Negotium jam nunc juveni facessis, et hereditatem paternam votis devoranti moram longiorem affers. Discruciat illum hæc tua tam longa, tam similis cervinæ senectus : itaque auctor tibi sum, ut medicum consulas, et emas antidotum a Mithridate compositum, si alterius autumni ficus degustare, aut veris alterius rosas intueri velis : medicamentum illud in promptu habendum est, quod sorbere debeat, antequam capiat cibum et pater a filiis, et rex a subditis metuens.

256. Quod si quis spectet quantis laboribus et ærumnis rem familiarem augeant avari, nummosque ærata arca inclusos coacervent, in templo vigilantis Castoris custodiendos, ex eo scilicet tempore, quo a furibus ablata sunt pecuniæ depositæ in templo Martis ultoris,

Non potuit servare suas : ergo omnia Floræ,
 Et Cereris licet, et Cybeles aulæa relinquo :
 Tanto majores humana negotia ludi!

An magis oblectant animum jactata petauro 265
 Corpora, quippe solet rectum descendere funem,
 Quam tu, Corycia semper qui puppe moraris
 Atque habitas, Coro semper tollendus et Austro,
 Perditus ac vilis sacci mercator olentis;
 Qui gaudes pingue antiquæ de litore Cretæ 270
 Passum, et municipes Jovis advexisse lagenas?
 Hic tamen ancipiti figens vestigia planta,
 Victum illa mercede parat, brumamque famemque
 Illa reste cavet; tu propter mille talenta
 Et centum villas temerarius : adspice portus, 275
 Et plenum magnis trabibus mare; plus hominum est jam

qui ab iisdem latronibus galea quoque sua spoliatus est, ac suas ipse res amisit : si quis, inquam, ærumnas avarorum spectet, næ ille voluptatem ex eo spectaculo percipiet majorem illa, quæ colligitur e spectaculis, sive scenicis, sive circensibus, a prætore vel ditissimo ceditis. Omnes ergo ludos relinquere poteris Floræ, Cereris, Cybeles; tanto humanæ occupationes, ludus et spectaculum sunt reliquis spectaculis jucundius!

265. Et vero an voluptate liquidiori perfundit animum meum funambulus, agile corpus per petaurum transmittens, aut qui per funem rectum devolat, quam tu, infelix avare, qui perpetuo in navi Cretensi, tanquam in addicta tibi domo, versaris, ventis et naufragiis semper obnoxius miserrimusque, ut quasdam odoris gravioris merces e Sicilia, aut e Creta liquorem ex uvis ad solem arefactis expressum, et vinum in eodem quasi municipio quo Jupiter natum, Romam devehas? Ille tamen funambulus, qui per extensum funem ancipiti ac lubrico incedit gressu, hac arte vitam tolerat; hac frigus et famem depellit : tu tantis periculis ac laboribus temere caput objicis, ut mille compares talenta, ut centum villas numeres. Contemplantur portus, et refertum majoribus navigiis æquor, plures jam videbis homines in mari, quam in ipsa terra. Conveniunt numerosæ classes, ubicumque lucri faciendi spes affulsit; uque tantum

In pelago : veniet classis, quocumque vocarit
 Spes lucri, nec Carpathium Gætulaque tantum
 Æquora transiliet; sed, longe Calpe relictæ,
 Audiet Herculeo stridentem gurgite solem. 280

Grande operæ pretium est, ut tenso folle reverti
 Inde domum possis, tumidaque superbus aluta,
 Oceani monstra, et juvenes vidisse marinos.

Non unus mentes agitat furor : ille sororis
 In manibus vultu Eumenidum terretur et igni : 285
 Hic bove percusso mugire Agamemnona credit,
 Aut Ithacum : parcat tunicis licet atque lacernis,
 Curatoris eget, qui navem mercibus implet
 Ad summum latus, et tabula distinguitur unda;
 Quum sit caussa mali tanti et discriminis hujus 290
 Concisum argentum in titulos faciesque minutas.

Occurrunt nubes et fulgura : « Solvite funem,
 Frumenti dominus clamat piperisque coemti;

Carpathium aut Africanum pervolant mare, sed trans etiam montem Calpes penetrant, audituræ stridorem solis currum Gaditano mari mergentis. Scilicet omnibus operæ pretium est Oceani belluas et Tritones vidisse, unde domum redeant marsupio numis distento, ac divite præda superbi.

284. Homines alii alia laborant insania. Est qui tædis armatas et minaces Furias videre sibi videatur in sororis amantissimæ complexu; est qui, dum boves et pecudes flagellis cædit, putet se in Agamemnonem sævire, aut Ulyssem. Quamvis avarus vestes furiosi more non discindat, non minus tamen curatore aliquo indiget, quam qui palam insaniunt, dum mercibus ratem implet usque ad extremas ejus oras, et unius asseris, quo compacta navis est, intervallo, a mari et morte separatur; quum ad tam exitiale periculum adeundum non alia impellatur caussa, quam ut signatum titulis vultibusque minutis argentum in loculos demittat.

292. Cogitur in nubem aer turbidus, emicant fulgura : inelamat nihilominus mercator nautas, ut onustam tritico et pipere suo navim e portu, soluto fune, provehant in altum : Ne vos, inquit, atra cæli facies, aut nubes livida, quæ cælum instar fasciæ ambiunt,

Nil color hic cæli, nil fascia nigra minatur;
 Æstivum tonat. » Infelix hac forsitan ipsa 295
 Nocte cadet fractis trabibus, fluctuque premetur
 Obrutus, et zonam læva morsuque tenebit.
 Sed cujus votis modo non suffecerat aurum,
 Quod Tagus et rutila volvit Pactolus arena,
 Frigida sufficient velantes inguina panni, 300
 Exiguusque cibus, mersa rate naufragus assem
 Dum rogat, et picta se tempestate tuetur.
 Tantis parta malis, cura majore metuque
 Servantur : misera est magni custodia census.
 Dispositis prædives hamis vigilare cohortem 305
 Servorum noctu Licinus jubet, attonitus pro
 Electro, signisque suis, Phrygiaque columna,
 Atque ebore, et lata testudine : dolia nudi
 Non ardent Cynici : si fregeris, altera fiet
 Cras domus, aut eadem plumbo commissa manebit. 310

territent : hæc fulgura, hæc tonitrua ex eorum genere sunt, quæ calor æstivus gignere solet, minime ceteroquin periculosa et noxia. Forsan tamen illa ipsa nocte miser trabibus navigii fractis naufragio facto, undis jactabitur, opprimetur, crumenam manibus dentibusque comprehensam tenens. At cujus avaritiæ et cupiditati satis non fuerat aurum omne quod Tagus, quod Pactolus versat in flavis arenis, hic vili centone ad tegenda inguina uda et frigida contentus erit, ac modico cibo, dum vix emersus mari corrogahit stipem, et, ostentata naufragii sui depicta imagine se adversus paupertatem tuebitur.

303. Porro divitiæ tot ærumnis ac laboribus quæsitæ, majori sollicitudine ac metu retinentur. Misera est conditio cujuslibet magnas opes servare satagentis. Licinus in certis ædium suarum locis paratas habet in vasis aquas : præterea complures servos pernoctare vigiles in excubiis jubet, metuens ne vasa pretiosa ex electro, stalnæ elegantes, columnæ e marmore Phrygio, eburnea ornamenta, mensæ testudinum putaminibus contextæ, furto rapiantur, aut absumantur incendio. Diogenis dolium igne consumi nequit; si quo casu frangatur, cras ipse alterum dolium, alteras aedes inveniet, aut

Sensit Alexander, testa quum vidit in illa
Magnum habitatorem, quanto felicior hic, qui
Nil cuperet, quam qui totum sibi posceret orbem,
Passurus gestis æquanda pericula rebus.

Nullum numen habes, si sit prudentia : nos te, 315
Nos facimus, Fortuna, Deam : mensura tamen quæ
Sufficiat census, si quis me consulat, edam :
In quantum sitis atque fames et frigora poscunt,
Quantum, Epicure, tibi parvis sufficit in hortis,
Quantum Socratici ceperunt ante penates. 320
Numquam aliud Natura, aliud Sapientia dicit.
Acribus exemplis videor te claudere : misce
Ergo aliquid nostris de moribus ; effice summam,
Bis septem ordinibus quam lex dignatur Othonis.
Hæc quoque si rugam trahit extenditque labellum ; 325
Sume duos Equites, fac tertia quadringenta.

easdem resarciat, partibus plumbo rursum coniuunctis et compositis. Ubi Alexander hunc philosophum angustæ testæ ingentem incolam adspexit, tunc profecto intellexit, quanto insignior esset hominis nihil desiderantis felicitas, quam ejus, qui totius orbis dominatum ambiret, ac simul cum rerum gestarum gloria periculorum acerbiter adæquaret.

315. Nullam vim habes, Fortuna, si adsit prudentia ; uos et-
eum soli sumus, qui te in deorum numero collocemus. Quod si
quis tamen exquirat a me, quæ sufficiat mensura opibus, dicam :
ea quæ ad propulsandam famem, sitim, frigus necessaria est ;
quæ satis Epicuro, cui victum hortus præbebat, fuit ; quam antea
Socrates possidebat. Eadem semper sapientiæ vox et naturæ est,
eandem lex. Videbor tibi fortasse paullo severior, qui philoso-
phorum istorum inter exempla acria te includere velim : tempera
igitur hanc severitatem, et illi de Romanorum opulentia elegan-
tiaeque nonnihil admisce : compara, per me licet, summam illam
pecuniæ quam Otho lege lata illis esse voluit, qui sederent qua-
tuordecim ordinibus theatro proximis. Si hæc tibi de summa non
sufficit, si eam ut nimis angustam vultu male contento respuis, ha-
beto sane censum duorum equitum, immo trium. Quod si nondum

Si nondum implevi gremium, si panditur ultra;
Nec Cræsi fortuna umquam, nec Persica regna
Sufficient animo, nec divitiæ Narcissi,
Indulsit Cæsar cui Claudius omnia, cujus 330
Paruit imperiis, uxorem occidere jussus.

es contentus, si tua cupiditas istis limitibus coerceri nequit, neque Cræsi, neque Persidis regum divitiæ eam aliquando explebunt, ac ne ipsius quidem Narcissi, cui summam potestatem Claudius imperator concesserat, et qui ad nutum Principis ita fuit obsequens, ut eo jubente uxorem interfecerit.

VARIÆ LECTIONES

ET NOTÆ

IN SATIRAM DECIMAM QUARTAM.

NOTÆ 1. *Fuscini*, ad quem Satira scripta est, non alibi fit mentio. — *Fama digna sinistra*, in turpissimis rebus habenda, digna quæ vituperentur.

VARIÆ LECTIONES 2. *Maculam hæsuram*, 1, 8, et edd. recenti. *maculam et rugam*, 22 (Gr. *σπίδιν καὶ ῥυτίδα*) *maculam ac rugam*, 20, 11, 12, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 25, 26, 27, 45—50, 54—69, 71—74, et omnes Codd. Paris. Hoc probavit Rigalt. et restituit Ach. Ante hunc versum alius legitur in multis codicibus, et quidem *Et quid maiorum vitio sequiturque minores* in 12. *Et quod maiorum vitio* (al. *vitium*) *sequiturque minores* in 2, 4, 8, a m. sec. 11, 23, 24, 27, 35, 36, 45, 74, et in omnibus lere MSS. Paris. *Et quod maiorem vitia sequiturque minores* in 17, 19, 20. Pithæus non repugnat, quo minus eam retineamus, dummodo post vs. 3 reponatur. Sed argumentum potius Satiræ hoc versu et forte altero, qui exciderit, comprehensum fuisse, non male suspicabantur Lipsius Epist. Quæst. IV, 15. Grangæus, Calder. et alii, qui recte innoescent, in membranis plerisque, memorie iuvanda causa, versum, quo argumentum continetur, vel Satiræ præfixum, vel, ut in cod. Divari, ad marginem libri scriptum legi, indeque spurium illum et ineptum, quo tota loci huius sententia turbetur, facile potuisse in textum irrepere.

NOT. 2. *Rebus nitidis*, pulchris præclarisque, *hæsuram*, non facile eluendam, *maculam figentia*, infigentia, inurentia, æternam turpitudinis labem adspergentia.

NOT. 3. *Monstrant exemplis*, et *tradunt præceptis*.

VAR. 4. *Juvet*, 22.

NOT. 4, 5. Similiter Dryden, qui hoc loc. expressisse videtur et egregie dixit:

If gaming does and aged Sire entice,
Then my young master swiftly learns the vice
And shakes in hanging sleeves the little box and dice.

— *Alea damnosa*. vid. ad 1, 89, 90. — *Hæsus bullatus*, infans parvulus, qui bullam pretextamque nondum deposuit, vel decimum certe quartum ætatis annum nondum egressus est. Conf. ad V, 164.

NOT. 5. *Parvo*, ætati infantis apto. — *Fritillus* (al. *pygæus*, *turricula*, *orea*, *pyxis*), *pyxis* cornea, vel vasculum poculo simile, in quo tali et tesseræ (h. loc. *arna*, ludi instrumenta, unde forsitan *armiger* dictus supra I, 92), concutiuntur et inde per *pyrgum* seu *turriculam*, quæ etiam *phimus*, *quæc*, et *orea* vocatur, in alveolum seu forum, tabulam *lusoriani* seu *talarium*, conjiciuntur. — *Movet*: nam tali, *frandis* vitandæ causâ, mota prius agitataque manu in alveum *lusorium* jaciebantur; unde Græcis dicuntur *διασπαστοὶ ἀσπράγγοι*.¹ — *Fritilli* vocem, ut verbis Cramerî utar, derivat glossographus a verbo *fritinnire*, quod sonitum quasi *hirundinum* edat. Eum tesserarum sonitum, dum jactantur in *fritillo* etiam alii commemorant. Sidonius, Epist. II, 9: «hunc inter *aleatoriarum* vocum computationes,² frequens crepitanium *fritillorum* tesserarumque strepitus audiebatur;» ubi vid. Savaronem. Quod autem Schol. in fine addit, *aut fritillum pyrgum dixit*, hinc putandum est aliquam fortasse differentiam *fritillum* inter et *pyrgum* ab ipso constitutam, quam alii non agnoscunt. Vid. Turneb. *Advers.* XXVII, 3. Ed.

VAR. 6. *Melius cuiquam de se*, 11, 16, 27, 45. *De se cuiquam melius*, 20. *De se melius cuiquam*, 25, 27, 46—50, 54—69, 71—74.

NOT. 6—14. *Spes nulla erit, mores filii alios melioresque futuros esse, quam parentis, si hic delicate ac molliter vivet.* — *Non melius*, quam *filius patris ejus*, quem *alea* juvat; vel *non melius de se*, quam de parente suo.

VAR. 7. *Concedit*, 10, 15, 16, 17, 19—24, 7, 48, 54, 69—65, et XXXIII MSS. Paris. prob. Ach. — *Rodere* quosdam legere monet Lobinus, qui id exponit, *avide vorare*.

NOT. 7. *Tubera terræ*, Gall. *des truffes*, *des champignons*, Linn. *lycopodon tuber*, Germ. *Trüffeln*, *Staubschwämme*. *Tubera terræ* (Sda in Glossario Philox.) dicuntur ad differentiam *tuberum* in arboribus crescentium, qui *tuberosi Libyci* vocantur apud Martia XIIII, 42, et 43, forsitan Gall. *mousserons* vel *morilles*; II. Vales. — *Radere*, corticem eorum cultello abradere et tunc ea cibo parare.³

NOT. 8. *Boletus* optimum fungi genus, Gall. *champignon poreux*, Germ. *Bilz*, *Lüchersehwamm*. Conf. V, 147, et VI, 621. — *Eodem jure*, quo *parens* mergebat.

NOT. 9. *Ficedula*, *motacilla* Linn., Gall. *figuier*, *bec-signe*, Germ. *Grassi-*

¹ Vid. ad Theophr. Char. V, 4, et iutpp. Ovid. Nuc. 87. — Ad quæ nos, Ovidii vol. I, pag. 460, Ed.

² = An computationes? Inquit Cramer; solent enim *aleatores* quantum

creverit, aut diminuta sit pecunia, computare. — Ed.

³ Vid. Hrius. ad Ovid. Am. III, 15, 2, et Medicam. fac. vs. 85; Salmas. Exerc. Plin. pag. 708.

IN SATIRAM DECIMAM QUARTAM. 323

mücke, Feigeneßter, Feigenschneepfe. Vid. Hard. ad Plin. X, 29, seu 44; Romanis in deliciis erant *tubera* (vid. V, 116; Mart. XIII, 50; Dioscorid. II, 175; Plut. Symp. Quæst. IV, 11), *bolrus* (vid. V, 147, et Suet. Claud. 44), et *ficidula* (vid. Gell. XV, 8, ibique intpp.). *Mergere*, devorare: nam ficedulæ totæ a gulosis comedi solebant. vid. Gell. l. c. — *Cana gula*, senex gulosus, pater gulæ delicatæ. Conf. ad IV, 39.

VAR. 11. *Puero pro puerum* restituit ex 10, 15, 16, 17, 19—27, 45—50, 54, 55, 57—64, 71, 72, 73, et XXX MSS. Paris. Possis etiam distinguere: *Transierit, puero,..... admoveas.*

NOT. 11. Designatur septimus ætatis annus, quo dentes excidunt.

NOT. 12. *Barbatus magistros*, philosophos, qui barbam aiebant; de qua Stoicorum in primis Cynicorumque barba vid. Böttigeri Sabina, pag. 310, 311, 314. — *Admoveas*, adhibeas ad erudiendam emendandamque mentem, pravo patris luxuriosi exemplo depravatam.

NOT. 13. *Paratu*, apparatu.

NOT. 14. Venuste pro, a paterno luxu haud deflectere et quasi degenerare.

NOT. 15—20. Num clementiam *Rutilus*, pater, mitemque justitiam, quæ placide fert parva delicta, an crudelitatem docet filios, dum in servos propter levia peccata flagris sævit?

VAR. 16. *Præcipitat qui*, 29. *Præcipitaret*, 12. — *Animos*, 10, 12, 15, 17, 19, 25, 27, 45—50, 54, 55, 57—63, 65—69, 71, 72, 73, et multi Codd. Paris.

NOT. 16. *Nostra materia*, ex eadem, ex qua formata sunt nostra.

VAR. 17. *Materia constare pari paribusque elementis* conj. Wakef. ad Lucret. III, 375. Sed jungere malim *nostra materia*; vld. Commentar. — *Paribusque*, 17.

NOT. 16—17. Conf. ad VI, 222; Sen. Ep. 47, et similia loca Macrobi. Sat. I, 11, et Arriani in Epict. Diss. XIII.

VAR. 18. *Inseruire* quidam; — *Rutilus*, 11, 17, 19, 21—24.

NOT. 18. *Rutilus* homo forte illius ætatis, nobis ignotus. Britann. putabat, ad Rutilum quemdam respici, qui temporibus poetæ, assumptis per luxum divitiis, ad gladiaturam se contulerit. Alii eundem XI, 2, memorari suspicantur.

VAR. 19. *Plagarum crepitu* emend. Broukhus. ad Tibull. IV, 1, 59, quam *crepare* ait verbum proprium in verberibus. Sed paucis id locis haud confici posse monet Hein. et in loco Cic. Verr. V, 62. *Streptus* legi in duobus Codd. teste Gron. ad Gell. X, 3.

324 VARIE LECTIONES ET NOTÆ

NOT. 19. Qui Sirennū vocem cantumque non æque suavem et auditū iucundum putat, ac sonum flagellorum.

VAR. 20. *Et pro æe*, 22.

NOT. 20. Qui ævissimus in suos tyrannus est. — *Lar* domus et qui in ea sunt, h. loc. inpr. *servi*. — *Antiphates* Læstrygonum rex, uotissimus ex Hom. *Odys.* X, 114 seq. et Ovid. *Met.* XIV, 233 seq. ut *Polyphemus* Cyclops ex *Odys.* I, 68; IX, 182—542; Virg. *Æneid.* III, 618 seq. et Eurip. *Cycl.*

VAR. 21. *Tunc*, 10, 11, 17, 19—24, 45. — *Aliquis quoties*, 7, et mox vs. 22. *Propter duo*, 7, 11. Utrumque probavit d'Orville, ad Chariton. I, 5, pag. 234, ed. Lips.

NOT. 21. *Tam felix sibi videtur, gaudet.*

NOT. 22. *Ardens ferrum laminæ ardentes seu candentes*, quæstionum cruciatusque instrumenta. Vid. intpp. Prop. III, 7, 35, et Charit. *Aphrodis.* I, 5, pr.¹ — *Propter lintea*, res viles amissas et desideratas vel dolo subreptas.

NOT. 23. Quid filium docet pater crudelis, qui delectatur strepitu compedum, quibus servi in ergastulis vinciuntur?

NOT. 24. *Mire*, mira voluptate. — *Ergastula* propr. *carcer rusticus*: nam in villis plerumque et agris erant, et quidem subterranea, angustis illustrata fenestris, in quæ detrudebantur servi, sive fugitivi ac mali, sive captivi, barbari ac viles.² Sed h. loc. *ergastula* sunt ipsa mancipia, ut alibi *servitia*, *stabula*, *naufragia*, *aucupia*, etc. abstr. pro concr. vel *ergastula inscripta* vocantur, in quibus sunt mancipia *inscripta*, hoc est, stigmate vel signo fronti inusto notata. Sic *servi inscripti* dicuntur Martial. VIII, 75, 9, et Plin. XVIII, 4, ubi vid. intpp.; *literati* Plaut. *Casin.* II, 6, 49; *inusti* Plin. XXII, 3; et *barbarus* (servus fugitivus) *compunctus notis* (veriguan) *Threicius* Cic. Off. II, 7.³ — Docti tamen viri, inter quos recentissimus Juvenalis interpret, clar. Baillot, dubitavit an hoc loco voce *ergastula* servi sint intelligendi; verum arbitrantur ipsam esse carcerem, cuius januæ inerat ea inscriptio: *carcer Rusticus*; quod quidem mire hominis feri oculos delectabat. Ed.

¹ Lipsias, *Electr.* II, 15, existimabat, h. loc. candens ferrum designari, quo literæ seu notæ fronti servorum inurebantur, quo etiam referebat verba Nævii apud Priscian. VII, *signare oportet frontem calida forcipe* Sed eo poeta potius mox vs. 24 respexit.

² Conf. sup. Noster, Sat. VIII, 180;

Colnm. I, 5 et 8; Lips. *Electr.* II, 15.

³ Vid. ad X, 183, imp. Claud. XX, 344; Burm. ad Petron. c. 103, pag. 480; Lips. *Elect.* II, 15; Salmas. Exerc. Plin. pag. 258; Gesner. ad Colnm. X, 225; Schwartz. ad Plin. Pan. 35, 3; Dioscor. *Parab.* I, 116; IV, 76.

IN SATIRAM DECIMAM QUARTAM. 325

VAR. 25. *Exspectes*, 15, 25, 46—50, 54—60, 64, 65. — *Lage*, 21 a m. sec. 22. *Large* invita Minerva conj. Fidentiana et Sabinus.

NOR. 25 seq. Conf. VI, 232 seq. 239 seq. ibique not. *exspectat*, sperasne? vid. ad VI, 75. — *Large* adulteræ eo tempore forsan famosæ.

VAR. 26. *Discere*, 24.

VAR. 27. *Non*, 22. — *Potuit*, 24. *Poterit tanto*, 21.

NOR. 27. *Contexera*, ordine recensere, *tanto cursu*, tam cito.

NOR. 28. Ut non ter decies respiret, lepida hyperbole. — *Conscia matri*, adulteriorum amorumque matris. — *Ceras*, tabulas ceratas, et quidem h. loc. literas amatorias. Vid. ad VI, 233.

NOR. 29. *Dictante hac*, matre, ut eas conficere, scribere discat. Conf. VI, 239 seq.

VAR. 30. *Machos* pro *machum* revocavi ex 10, 11, 12, 15, 16, 17, 19, 20, 25, 27, 45—50, 54—60, 64, multis MSS. Paris. et Prisciani lib. VII et XIII. — *Eisdem*, 16.

NOR. 30. *Dat ferre*, ferendas, ut apud Hom. δῶκε φορῆσαι, φέρειν, ἄγειν, vel ὅπως κομίζειν. — *Eisdem*, quibus eas mater ferendas dederat, *cinædis*, turpissimis ministris et internuntiis. Conf. ad IV, 106.

VAR. 31. *Natura docet*, 24.

NOR. 31 seq. Conf. Senec. de Ira, II, 22. Quintil. Inst. I, 2, et Plut. de Puér. Inst.

NOR. 31. Sic natura comparatum est.

VAR. 33. *Subeant*, 10, 13, 15, 16, 17, 19—22, 24—27, 45—50, 54—69, 71—74, et omnes fere Codd. Paris. — *Actoribus*, 16. *Doctoribus*, 7.

NOR. 33. *Auctoribus magnis*, nam exempla dant parentes, quorum magna est apud liberos auctoritas. — *Subeant animos*, sensim fortimque iis se insinuant. — *Unus et alter juvenes* iunge. Perperam Schol. pater et avus.

VAR. 34. *Spernunt*, 45. *Spernent*, 15.

NOR. 34. *Hæc spernant*, parvum vitia sapia habeant perspecta et fugiant.

NOR. 35. Quibus benigna natura ingenium ad virtutes propensius, quam ad vitia, vel plurimum salis tribuit. — *Titan Prometheus*, prudentiæ symbolum, cujus pater Iapetus fuit unus Titanum, ex limo primum hominem formasse fingitur. vid. ad IV, 133, et VI, 13. Poeta autem expressit verba Callim. Fragm. 133

...ἢ σὶ Πρωμηθεὺς

Ἐπλασε, καὶ πλοῦ μὴ ἔκτερος γέγονας.

Meliore luto finxit, ut contra apud Claudian. XX, 496. *Deteriore luto quos condidit Prometheus*.

326 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

NOT. 36. *Fugienda vestigia*, mala exempla, quæ vel inopinantes et iuviti sequuntur.

NOT. 37. *Veteris orbita culpæ*, malorum parentum via, hoc est, vitæ ratio, vel cursus, vestigium, hoc est, exemplum. Sic *neque id ab orbita matrumfamilias instituti* dixit Varro apud Non. 14, u. 37.

VAR. 38. *Abstineat*, 12. *Abstineas igitur damnis* (sceleribus, quæ tibi liberisque tuis exitio sunt); *hujusce etenim (rei) vel Una potens*, etc. 10, 11, 12, 15, 17, 19, 20, 21 a m. sec. 22—27, 45—50, 54—69, 71—74, 77, et omnes Codd. Paris. unde hæc restituit Ach.

NOT. 38. *Damnandis*, inhonestis turpibusque factis. — *Hujus vel una potens ratio est*, ad hoc vel id solum satis grave incitamentum est. — *Dolentes imitandis turpibus*, ut ap. Sil. I, 237; XI, 11, al.

VAR. 39. *Est non exstat* in 11, 19, 22. — *Nec*, 22, 23, 24, 65.

VAR. 41. *Et pravis*; 46.

NOT. 41 seq. Malum hominem patriæque proditorem ubique reperias, sed vix usquam invenietur civis bonus et patriæ defensor, qualis fuit M. Junius Brutus, percussor Cæsaris, ejusque avunculus, M. Poreius Cato Uticensis, frater Serviliæ, matris Bruti. Similiter Sen. Ep. 97, dixit: « Omne tempus Clodius, non omne Catones feret. » Conf. ad V, 36, 37. *Axe*, cæli plaga.

VAR. 43. *Umquam*, 27.

VAR. 44. *Nec*, 12, 45.

NOT. 44. *Fœdam dictu visusque*, turpe verbum factumque.

VAR. 45. *Intra quæ pater est*, 1, 11, 29, 75, prob. Schurzii. — Vetus Schol. interpretatur: « ubi filios habes; » unde patere ait Cramer, eum habuisse *pater est*. En. — *De pro hinc*, 11, 12, 22, et ac, 10, 17, 19, 20, 21, 24, 45. *Profani pro puellæ*, 11. *Procul hinc, procul ite puellæ* recte, opinor, in literis ad me datis emend. clar. Herel qui suspicatur, vocem importunam *inde* ab indocto librario repositam esse, ut rñ *hinc* responderet. Id quoque legi in duobus MSS. Paris. monet Ach. Verbis tamen *hinc* et *inde* forsitan innuntur diversæ ædium partes. — Cramer sic legendum proponit: *procul ah! procul inde puellæ*. « Ad quod *ah!* inquit, quæ indignantis et increpantis est particula, ducit varia lectio *procul ac*, quam et Hahn. servat, et altera *procul hac*, quæ etiam multorum librorum est, et Vossiani fuit: probarem etiam Herelii viri clar. conjecturam *procul ite*, si satis commoda esset verbis seqq. *pernoctantis paratis*. Rupertiana ratione non utar. » En.

NOT. 45. Poeta venuste usus est sacerorum formula, *procul, o procul este, profani*, ἱεῖς; ἱεῖς; ἱεῖς; ἱεῖς; ἱεῖς. Sancta quasi sunt limina illa, hoc est, domus, in qua liberi suat. Conf. vs. 68, 69, et h. loc. Var. Leet. — *Lenonium puellæ*, prostibula, meretrices, et cantus, obscœna cantica,

IN SATIRAM DECIMAM QUARTAM. 327

quibus convivas oblectant *parasiti*, *pernoctantes*, qui noctem agunt in aliena domo.

VAR. 46. *Ut cantus*, 16.

VAR. 47. *Pueris*, 22.

VAS. 48. *Ne recepi ex* 13, 27, 47. Idem conj. V, clar. Herel. *Nec in ple-*
risque libris. Non in quibusdam.

NOR. 48. Cave credas, filium tuum per ætatem non curare, quæ agas, nec turpitudinem cognoscere. Plutarchus memorat, Catonem a turpibus verbis, præsentem filio, ita temperasse, quasi apud Vestales loquutus sit, neque cum eo lavasse umquam.

VAR. 49. *Obstat*, 1, 14, 16, 18, 24, 70, 82. *Obstat*, 19. *Obstatet*, 23. *Ob-*
sistat, 10, 12, 13, 15, 17, 20, 21, 22, 25, 27, 45—50, 54—69, 71—76, et periiulti Codd. Paris. Rectius; nisi potius repositum est ab iis, qui metro time-
bant; vid. snprs ad I, 151.

NOR. 49. *Obstat filius infans*, ejus præsentia, quo minus pecces, ne pravam ei des exemplum.

NOR. 50—58. Quomodo filium tuum *corripere* audeas et *castigare*, si tibi fuerit simillimus tuoque exemplo peccaverit? — *Censoris ira*, nota censoria, quæ et ignominia est et pœna.

VAR. 51. *Quandoquidem et similem*, 10, 12, 16, 17, 19—27, 45—50, 54, 55, 57—61, et omnes Codd. Paris. *Quandoquidem similem*, 11, 15, 50, 56, 65—69, 71, 72, 73, 77. Illud probavit Schrader. et Ach. hoc Schurzbeisch. In iisdem libris vs. 52 legitur et *quum Omnia*, etc. et verba *Quandoquidem... filius*, vel adeo tres versus 51, 52, et 53, parentesi includuntur.

NOR. 51. *Quandoque*, aliquando.

VAS. 52. *Morum tibi filius*, 12, 17. *Morum quod filius quidam*. — *Et quum Omnia*, etc. 10, 15, 16, 17, 19—21, 23—27, 45—50, 54—69, 71—74, 77.

NOR. 52. *Morum quoque filius*, qui morum quoque similitudine ostenderit, se filium tuum esse.

NOR. 53. *Tua per vestigia*, tua vestigia premens, tua secutus exempla. — *Deterius*, quam tu.

VAR. 54. *Nimium*, 45.

NOR. 54. Hæc *ὑπερβολῆς* intelligenda. *Nimium*, ut al. *scilicet*; vid. ad II, 104. — *Clamore*, increpatione.

VAS. 55. *Posthæc*, 24, 77. *Aut post hæc*, 12, 16—20, 24, 25, 27, 45—48, 56, 58, 60, 64, 65. *Ut post hæc*, 57, 59.

NOR. 55. *Tabulas testamenti*, scil. ejus exheredandi canssa.

NOR. 56. *Unde tibi scil. sumes?* De qua loquendi forma vid. Heins. ad Ovid. Ep. Her. XII, 84. — *Frontem*, scil. gravem, hoc est, severitatem

328 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

gravitatemque; vid. ad II, 8. Similiter *quo ore illum* (filiū) *objurgabis* dixit Terent. Phorm. V, 10, 53.

VAR. 57. *Facies*, 12, 23.

NOT. 57. *Cerebro*, sana ratione. « Cerebrum consilii sedes est et animæ habitatio est in cerebro, indeque sensus ingeruntur et gubernantur. » *Maerob.* Sat. VII, 5, et 9.

NOT. 58. *Cucurbita*, σκυλα (Schrüpfkonf), instrumentum (vasculum, a cucurbitæ similitudine sic dictum, Gall. *ventouse*), occipitio ineiso admotum, quo utuntur chirurgi ad sanguinem e cute eliciendum phrenæsinque sanandam; vid. Cels. II, 11; VII, 26, et inpr. III, 18. « Potest et intelligi κελύκος, quæ, sumto humore cerebri actionem impediens, eurationem affert. » Ach. coll. Plin. XX, 3, et Athen. II, 18. — *Pentosa*, plena aeris. Quoniam concepto vento ex flamma stuppæ intus accensas euti adhaerescit; Brit. — *Hoc dixit ut*, tuum. Proprie caput et homo ipse cucurbitam *querit*, opus habet, desiderat. Venuste autem hoc dictum, ut XIII, 97. *Egere Anticyra vel Archigene*.

ANAL. 59—69. Curas, ut domum omni modo nitidam, non ut eam filio castam exhibeas. Seneca Ep. V: « Qui domum, inquit, intraverit, nos potius miretur, quam suppellectilem nostram, » et Sallust. Orat. I, de Rep. ord. « Nam domum aut villam extruere eamque signis, aulæis aliisque operibus exornare et omnia potius, quam semet visendum efficere, id est, non divitias decori habere, sed ipsum illis flagitio esse. » — *Cessabit*, otiosus erit.

VAR. 60. *Et nitidas*, 12, 23.

NOT. 60 seq. Verba domini instantis, vel forte Juvenalis ipsius ad domium; *F. Didot*, in ed. Ach.

NOT. 61. *Aranea arida*, quæ loca arida amat, vel macra, tenuis.

VAR. 62. *Lavet argentum*, 10—13, 15, 16, 18—22, 24—27, 45—50, 54—69, 71—74, 77, et omnes Codd. Paris. quos secutus est Ach. *Leve argentum* in reliquis. Ego *leve* scripsi; vid. ad II, 12.

NOT. 62. *Argentum leve*, vasa argentea et polita nec aspera cælatura, quibus opponuntur *vasa aspera* sculpturis et cælaturis vel signis exstantibus, ἀσάλευα. — Pithæi, apud *Cramer*, pag. 510, nota est: « *leve argentum* cælato et anaglypho opponitur, unde et *leves lances* Scævola in *L. pen. § pater D. de legat. lib. III*; et idem purum Sat. X, nisi quis ex Sex. Pompeio interpretari malit, quod in usu spurco non fuit. » Eo.

2 Conf. ad Sil. II, 432, 141; 163; Heins. ad Ovid. Metam. XII Heyn. ad Virg. Æneid. V, 267; IX, 235, et XIII, 700.

VAR. 63. *Furi*, 1, 14, 18, 48, 70, 75, 76, 82. *Fremi*, 7, 10, 11, 15, 20, 21, 23—27, 29, 45, 46, 47, 49, 50, 54—69, 71—74, 77, omnes fere Codd. Paris. et ed. Ach. — *Fremat*, 12, 16, 17, 19. *Fremat*, 22.

NOT. 63. *Domini instantis*, *urgentis*, *exitantis* *servos*.

VAR. 64. *Ut pro ne*, 19, 2 m. pr.

NOT. 64. *Miser trepidas*, *misere*, *hoc est*, *vehementer times*.

VAR. 66. *Nec*, 25, 45, 50, 56, 57, 60.

VAR. 67. *Scobis*. 11, 12, 16, 17, 19, 20, 24, et XX MSS. Paris. *Scopis*, 21. — *Emondas* vet. MS. Rittershus. *Mundat*, 12. *Emundat*, 21 a m. sec. *Emundat*, 11, 23, 24, quod pro vulg. *emendat* recepi. Idem probarunt Sciopp. Veris. IV, 10, et Schnitzleisch. qui monet, ita etiam legisse Entichium Gramm. lib. II, pag. 2174, ed. Putsch.

NOT. 67. *Scobis* seu *scobis*, qua detergebantur pavimenta, *πρίστρα*, *ramenta* serrarum (quæ tamen a *scobe* distinguit Colum. IV, 29, 16, ubi vid. Schættg.) Germ. *Feilstaub*, *Sägespäne*. Nota Ach. est: « *Scobis* non solum, quod e ligno deteritur, verum etiam quod e ferro deraditur. Sententia autem h. loc. est: de his adeo sollicitaris, quæ tamen ita facile possunt emendari, ut servus unus singula tergens ac deradens vix inde *scobis*, pulveris, ramentorum, auferat *semodium*, modium dimidium. Alii ita explicant: ergo *miser trepidas*, ne, etc., quum tamen servus unus huic malo facile possit mederi, scil. injecto *semodio* *scobis*. — Cruqu. ad Horat. Serm. II, 4, 80: « hic *scobis*, inquit, et hæc *scobes* dicitur ratura serrarum, Græce, *πρίστρα*: sed hic pro omni purgamento ponitur. Sunt qui velint hic esse ferrum, quo raduntur sordes a pavimento, a tabulis marmoreis, ab ipsis sedibus. » Cæteroquin, ut Crameri verba, pag. 511, transcribam, inter *scobes* et *ramenta* parvum et fere nullum discrimen est, et quod esse aiunt vix probari potest. In Gloss. quoque Græc. lat. utraque latina vox eadem græca exprimitur: *πρίστρα*, *scobis*, *scobina*, *rasamentum*, *ramentum*, *limatura*. Cramer. deinde eos exagitat qui *scobes* hic ea accipiunt, quæ detrita sunt ferro, adhibita in rem sive lima, sive alio instrumento. Ed.

NOT. 68. *Non agitas mente*, *non euras*. — *Domum sanctam*, vid. Bentl. ad Horat. Od. IV, 4, 25.

VAR. 69. *Tabæ*, 23.

VAR. 70. Versus hic abest ab 23. *Patriæque dedisti*, 22. *Patribus* civem *populæ* emend. et copiose defendere conabatur Bentl. ad Hor. Od. III, 6, 20, putans, ineptam non modo hoc loco esse tautologiam, sed inficetam quoque inconcinnamque repetitionem voc. *patriæ*. In hac vero repetitione magna potius vis inest, et *patriam populumque* diserte etiam iunxit Ovid. Metam. XV, 5, 2 (enī loco eandem adhibere medicinam, magnæ lemeritatis est), neque ea prorsus synonyma esse verba, sed *patriam*, quatenus sit ipsa respublica cum partibus suis, maiestate, dignitate, securitate et salute publica, distinguī et posse et

dehere a populo seu civibus, jam monuit Jaul ad Horat. loc. laud. Nota Ach. est: «Sub tyranno populus existit, non patria: in republica autem, aut etiam sub principe justo, moderato et legibus obsequenti populus est, cives sunt et patria: nec ea debent permisceri, nec eorum oblivisci debuissent Renticus Auglus et civis.»

Not. 70 seq. Gravissima ac vera sententia. Conf Var. Lect..

Not. 71. Agris coleudis.

Var. 72. *Rebus pacis*, 23, 25, 27, 46—49, 54—60, 64, 65.

Var. 74. *Nidos* pro pullos, 84 a m. pr. prob. Schraderio in Observatt. pag. 70, ubi recte, puto, monet, vulgatam lectionem ex glossem. irrepsisse (ut et apud Claud. III, Cons. Honor. Præf. vs. 5), et pullos avinmqus fetus a poetis aliisque scriptoribus, originem vocabuli respicientibus, erudite *nidos* vocari; vid. ad V, 143, in Comm. Juvenalis docta loqui amat, et quis sibi persuadebit, *nidos* librariorum ingenio deberi? Suspiciari tamen possis, hoc ex V, 143, petiitum esse, et a docta manu h. loc. adscriptum.

Not. 74—85. Ipsa quoque animalium exempla docent, mentibus infixæ hæere, quæ ab inenute ætate et a parentibus discuntur. Confer. Horat. Epist. I, 2 extr. Ilæ est loci sententia: nec tamen, ut vulgo putant, imitationem malorum morum ciconiæ et vulturis exemplis bonorum aquile illustrari crediderim. — *Ciconia* h. loc. forte *Ibis* (conf. XV, 3), sed de vulgaribus quoque ciconiis Juvenalis potuit loqui: ex Plinio enim X, 23: «hænos ciconiis exitio serpentium tantus, ut in Thessalia capitale fuerit occidisse; eademque est poena legibus, quæ in hominidam;» Conf. Vales.

Var. 75. *Nutrire*, 22.

Var. 76. *Quærun alimonia*, 11, ad marg. Glossæ: *Alimonium*, τροφή, τροφή; et eadem voce usus est Varr. R. R. I, 8, 7; II, 1, 14; 5, 16; III, 16. Sed alibi, quod sciam, ea non occurrit, et eadem animalia hoc loco sunt serpentes et lacertæ. — *Pennis*, 10, 13, 15, 16, 17, 19—27, 45—50, 54—59, 71—74. Præstat *pianis*, si verum est, de quo tamen dubitare licet, ita dici plumas, hoc est, molliores exiguasque pennas.

Not. 76. *Sumtis pinnis*, ut passim, vid. Heins. ad Ovidii Metamorphos. IV, 561.

Var. 77. Fuerunt, qui malleut *gruibusque relictis*: sed hi sententiam h. loc. parum perperxisse videatur.

Not. 77. *Crucibus*, quibus non modo servi, sed etiam sicarii et homicidæ affigebantur; vid. Lips. de Cruce, II, 13.

Not. 78. Vultur, ubi adolevit, eodem, cui adsueverat, cibo vescitur.

Var. 79. *Hinc*, 21. — *Jam pro quoque*, 15.

Var. 80. *Fecit*, 11, a m. sec. unde *quum fecit in arbore* conj. Scharzfl.

IN SATIRAM DECIMAM QUARTAM. 331

NOT. 80. *Vultur fœcit in arbore nidos*, quod non sine exemplo, etsi rarum est: nam plerumque in excelsissimis rupibus nidificant. ¹

NOT. 81. *Famula Jovis* aves, aquilæ: ut ἑρως Αὐτῆς Κροειδῶς δεικνύρας in Antipatri Epigr. XCII. (in Brunck. Anal. tom. II, p. 32.) Aquilas fingi armigeros Jovis, fulmina ejus gerentes, ex puctis monumentisque vet. notissimum est. Juvenalis docte loqui vel mythos ita ἄς in παρῖδα, videre solet. = *Varia sunt aquilarum genera*, et h. loc. sermo est de aquila, quæ Græcia dicitur κροειδής et γυνίς, Lat. *stellaris* vel *Jovis aquila*, Gall. *l'aigle royal*; = Ach. *Generosæ aves* sunt eadem aquilæ; ut alii putant, accipitres, falcones, etc.

VAR. 82. *Tunc præda*, 10, 12, 15, 16, 17, 19—27, 45—50, 54, 56—69, 71—74, et dimidia pars MSS. Paris.

NOT. 82. *Cubili*, in nido.

VAR. 83. *Levabit*, 10, 12, 13, 17, 19—27, 48, 54—63, 65, 66—69, 71—74, et XVII Codd. Paris. prob. *Achaintre*, quia sequitur *festinat* et *gustaverat*.

VAR. 85. *Rupto prædam*, 61, 62, 63, 66, 67, 68, 71—74. — *Gustaverit*, 11 (alia lectio, ab eadem manu notata), 22, 25, 27, 49, 50, 56—65, 68, 71—74. *Gestaverit*, 46, 47, 66, 67.

NOT. 85. *Rupto ovo*, quum ovo exclusa esset.

VAR. 86. *Cetronius*, 1, 11, 12, 14, 19, 22, 45, 49, 70, 75, 76. *Centronius*, 10, 15, 16, 18, 20, 21, 23—27, 46—48, 50, 51—69, 71—74, 77. *Cætronius*, 17. *Cretonius*, 8, et mox vs. 92, *Cetronius*, sed utroque loco *Cetronius* a m. sec. *Centonius*, *Ceronius*, *Ciconius* al. Forte leg. *Centenius*; vid. ad Liv. 22, 8, pr. ubi eadem fere est lectionis varietas.

NOT. 86. *Ædificator*, cupidus edificandi (*baulustig*, ein *Bangeist*), ut ap. Flor. I, 8, 4. *Ædificator Centronius*, ut Gellius, de quo vid. Mart. IX, 47.

NOT. 87. *Caieta* promont. urbs et portus in sinibus Latii et Campaniæ ad mare Inferum, nunc *Gæta*. ² Locus amœnissimus et consuetus Romanorum secessus, ut et *Tibur* ac *Præneste*, urbes Latii, non procul Roma in editis locis sitæ, unde h. loc. *summa arce* et *montibus*, vid. ad III, 190 et 192.

NOT. 89. *Magnificæ villarum Rom. vel tironibus nota*, vid. ad I, 94. — *Marmoribus Græcis*, ut apud Stat. Silv. III, 1, 5. *Spartaui potis-*

² Aristot. Hist. An. VI, 6; IX, 15; Blumenbachs Handb. d. Naturgesch. pag. 184, ed. pr. et Pliu. X, 6, ubi Harduinus docet, contrarium affirmare Alberti. de Anim. L. VI, tr. 1, e. 6, pag. 195; Schlig. in Comm. ad

Aristot. pag. 663, et Aldrov. Ornith. III, 1, pag. 243.

³ Vid. Heyn. Exc. ad Virg. Æneid. VII, 2, et Strab. VI, pag. 330, ubi et nominis origo traditur, ad quam nonnulli verba *curvo litore* tulerunt.

simum maioris præstantiam landat Plin. XXXVI, 7. *Petitis longe*, procul, ex Ægypto, Armenia, Numidia, etc.

VAR. 90. *Ac*, 27, 46—50, 54—56, 59, 60, 64, 65.

NOR. 90. *Præneste* fuit celebre templo Fortunæ, dicato et exstructo ab Augusto, ubi oracula et sortes Prænestinæ edebantur, unde *Fortuna* etiam dicebatur *Dea Prænestina*; ¹ *Tibure* autem Iherculis fuit ædes, τὸ ἱερὸν αὐτοῦ, condita a Martio Philippo, vitrico Augusti; unde *Tibur Herculeum* (vid. Strab. V, pag. 164, et Prop. II, 32, 5; IV, 7, 82). Sed poeta forte ad templa Romæ condita respexit, ut vs. seq.

NOR. 91. *Posides* Claudii Cæsaris libertus et *spado* (Sueton. Claud. 28), a quo maximis sumtibus exstructæ *Posidianæ aquæ*, thermæ magnificæ in litore Baiano; vid. Plin. XXXI, 2. — *Vincebat*, exstruxit ædes, villas et thermas, quæ magnitudine et magnificentia Capitolium vincebant seu superabant. — Quidam tamen interpp. dubitant utrum hic de balneis a Plinio memoratis mentio fiat, an de aliqua domo quam sibi summa magnificentia Romæ Posides exstruxerit: sed parum hoc ad rem facit. ED. — *Capitolia*, plur. pro sing. ut X, 65. Romæ quoque et vetus, et novum fuit, illud octava, hoc sexta in regione. *Capitolia nostra*, Romanua, maiora et præstantiora aliis: nam Capitolia etiam fuere Capuæ, Pompeiis, Beneventi aliisque in oppidis Italiæ; arces ac templa magnificæ, primoribus Diis dicata Capitolioque Rom. similia; vid. ad Sil. XI, 165. Cum delecta itaque poeta dixit *Capitolia*, templum magnificentissimum, et, ut rem augeret, *nostra*.

Vaa. 92. *Cetronius*; vid. ad vs. 86.

NOR. 92. *Sic habitat*, tam splendidas exstruxit ædes, in quibus habitet.

NOR. 92. *Fregit*, imminuit.

NOR. 94. *Turbarit*, absumsit. vid. ad VII, 129.

NOR. 96—106. Ritus etiam, quamvis ineptos et superstitiosos, liberi diseunt a parentibus, v. c. Judæos, qui h. loc. ridentur, ut III, 14 seq. VI, 159, 160, et 542 seq. Nota Ach. est: « Parum apte hoc exemplum sumitur: nam de bonis moribus hæc satira agitur, qui in quacumque religione et in omni ritu possunt vigere et in bonore versari. » Acerba tamen iudicia de Judæis, ut in Sat. XV, de Ægyptiis eorumque religione, condonanda homini, patriis ritibus et religioni avitæ addieto, et poetæ satirico, commodam ridendi occasionem amplectenti. Res etiam Judaicæ per excidium Hierosolymitanam multis quidem innotuere Romanis, sed ita, ut vera mixta essent falsis. — *Meuementem*, religiose colentem et observantem, *sabbata*, hoc est, Judæum, qui religioni sibi ducit, die sab-

¹ Vid. Ovid. Fast. VI, 62; Strab. Tib. 63; Prop. II, 32, 3, et loc. class. V, pag. 165; Liv. XLII, 1; Sueton. Cic. de Div. II, 4, t.

IN SATIRAM DECIMAM QUARTAM. 333

bati consuevit vitæ uergetia peragere. Sed propter simil. loc. Pers. V, 184:

Labra mores tacitus recutitque² sabbata palles,

suspicio potius, poetam respexisse ad tristitiam et jejunia, quæ sabbatis a Judæis exerceri putabant Romani. Conf. Casaub. ad Pers. l. l. qui existimabat, hoc non ita esse intelligendum, quasi omnia Judæorum sabbata sint tristitia, sed tantum superstitiosorum. Romani tamen illud sibi persuasisse videntur; vid. Suct. Aug. 76. Petron. XXXV, 6, et Justin. XXXVI, 2. An sabbata dicuntur dies festi et feriæ esuriales Judæorum? Conf. ad VI, 159.

Var. 97. *Cæli lumen alii*, nescio qui, probb. Cantero Nov. Lectt. IV, 2 ac 5, et Scalig. ad Ciriū, sed refrag. Lips. ad Tac. Hist. V, 5.

Nov. 97. Quum Judæi sub cælo (vel potius sub dio; nam templo non erat eulmen; Ach.), et illud suspicientes preceantur, Romani putabant, ipsum ab iis *cælum adorari*; unde Petronius etiam, pag. 683, ed. Burm. per jueum dixit, illos *cæli summas advocare auricular*, et Tac. Hist. V, 5 (ubi vid. Lips.) = Judæi mente sola *unumque numen* intelligunt... suum illud et æternum, neque mutabile, neque interiturum: igitur nulla simulacra urbibus suis, nedum templis sunt; = vid. ad VI, 545. = Poeta forsitan alludit ad ea, quæ Exod. XIII, 21, leguntur de columna nobis: simili vero ratione Socratem velut nubes adorantem sugillabat Aristophanes; = Ach. — *Cæli numen*, cælum, tamquam numen. Conf. Var. Lectt. — De hoc poetæ loco, ejusque tum lectione, tum interpretatione quum frequens olim fuerit doctorum virorum senatus, miratur Cramer. eum tam jejune tractari a novissimis enarratoribus: qui plura velit, ille adeat Zorri, Diss. in *Raccolta d'Opusc. scientifici*, tom. III, pag. 390; Anonym. in *Nouvelles de la Républ. des lettres*, pag. 833; alium in *Dissert. mémoires sur divers sujets*, tom. III, p. 179, et tertium in *the Classical Journal*, vol. X, pag. 107, denique Interpp. ad Petron. tom. I, pag. 880, sqq. ed. Burm. Eu.

Nov. 98, 99. Poeta salse dieit, Judæos, *carne suilla abstinentes*, eam non magis violandam cevisuisse, quam humanam, nec minoris æstimasse sues, quam homines. Causas hujus ritus offerunt Tacit. Hist. V, 4, et meliores Michaelis Jur. Mos. § 203. Conf. supra ad VI, 159.

Var. 99. *Cum pater*, 13. *Quod pater*, 18.

Nov. 99. *Præputia ponunt*: nam = circumcidere genitalia instituere, ut diversitate noscantur, = Tac. Hist. V, 5.

Nov. 100 seq. Tac. Hist. V, 4, pr. = Moses, inquit, quo sibi in posterum gentem firmaret, novos ritus contrariosque ceteris mortalibus iudidit: profana illie omnia, quæ apud nos sacra; rursum concessa apud illos, quæ nobis incesta. = Et cap. 5: = Nec quidquam prius imbuuntur,

² Circumcisa, id est, s circumcisis celebrata.

quam contemnere deos, extere patriam, parentes, liberos, fratres, vilia habere. * Conf. Plin. XIII, 4.

VAR. 101. *Discunt*, 15. *Et discunt*, 19. *Edificant*, 22. — *Ac servant*, 22, 23. — *Et metuunt*, 11, 16, 22, 23, 25, 27, 46, 47, 48, 53—60, 64, 65.

NOT. 101. *Metuunt*, religiose observant (ut forte vs. 96), inpr. ob metum ponarum.

VAR. 102. *Mosis*, 46, 47. *Moytes*, 17, a m. pr. 18, 19, a m. pr. 20—24. — *Tradit et arcano*, 11, non improb. Scharaff. ut sensus sit: ediscunt ritus *Judaorum*, et observant, quodcumque tradit *Moses*, quale est, non monstrare vias, nisi *Judæis*, et non circummeis ne communis quidem aque tunc dignari velle, aut sitientibus fontem ostendere. Hæc vulgaris interpretandi ratio dura, sed lectio illa omnino probanda videtur, modo post *Moses* non colon, ut vulgo fit, sed punctum ponatur, ut infinitivi monstrare et deducere non pendeant a verbis *Moses tradidit*, sed narrativi sint sive historici. Ita voc. quodcumque aptius est, quam si ad *jus judaicum* referatur: nec opus, vs. 103 et 104, post vs. 100, collocare, quod Scaligero placuisse docet Pithæus, ut infinitivi illi ad voc. *soliti* vs. 100, pertinerent: a quo eos vel in vulgari verborum ordine pendere non mihi persuasit Aeb. Suspiciari possis, in fine vs. 103, post voc. *colenti* incuria librarium excidisse copulam et. Sed permulta loca hujc similia sunt; vid. ad IV, 63.

NOT. 102 seq. Conf. Var. Lect.

VAR. 103. *Nec*, 22.

NOT. 103, 104. *Judæi* non nisi *Judæis* ulla præstant officia; non monstrare solent vel monstrant vias errantibus (conf. Cic. Off. I; 16, et Diphilus apud Athen. VI, 9, seu 35), vel fontes aquarum (quarum penuria laborat *Judæa*) sitientibus, nisi eadem sacra colentibus, eandem profitentibus religionem, et verpis, hoc est, *Judæis*; qui verpi dicuntur a verpa, verendis, ut recoñiti, circummeis (vid. Scalig. de causis ling. lat. I, 28); Tacitus Hist. V, 5: « *Judæorum*, inquit, misericordia in promptu, sed adversus omnes alios hostile odium: separati epulis, discreti cubilibus, etc. » Conf. Wetsten. ad Matth. V, 43. *

* Perperam nonnulli huc referunt fabulosam Taciti, Hist. V, 3, narrationem de fonte aquarum, ope asinorum a *Judæis* invento, in cujus originem inquisivere viri docti, quos ibi laudavit Ernesti. Pessime autem Grægeus b. loc. ita interpretatur: *Moses tradidit* jussique, neminem nisi *Judæum* ad vias, mysteria religionis, admittere, et fontem, hoc est,

eam doctrinam, quærentes excludere, nisi eandem legem colant. Nec melius Schol. vetus: non monstrare vias, non confiteri religionis secreta, nec deducere ad fontem, ubi baptisantur. Utramque tamen interpretandi rationem cum dictis figurisque biblicorum sacrorum, quorum notionem aliquam habere poterit Juvenalis, concordare monet Aeb.

Var. 105. *In causa est, 22.*

Nor. 105, 106. Causa hujus et superstitionis et inhumanitatis est pater, qui quovis sabbato otium agit nec ulla vitæ negotia curat. Ineptas hujus moris causas tradit Tacit. Hist. V, 4, veras autem Michaelis Jur. Mos. §. 159, 194—196, et 249. Conf. et Dio XXXVII, 17. — *Ignava septima lux, ut frigida sabbata et*

Septima quæque dies turpi damnata veterum, apud Rutil. I, 389 seq. et σαββατα φυχῶν in Meleagri carm. 83 (in Brunck. Anal. tom I, pag 24): nam τὸ φυχῶν, ut Lat. *frigere*, de otio et ignavia dicitur. — *Partem vitæ non attingit ullam*, nulla vitæ negotia curat, nisi verbum *attingit* expresse pingit diligentiam, quam Judæi in observandis sabbatis adhibebant, abstinentes ab omni rerum contactu et tractatione; Ach. Idem recte subjungit: si tamen ea mens poetæ fuit.

Nor. 107. *Cetera vitia parentum.*

Nor. 108. *Inviti: nam imberbis juvenis*

Utilium tardas provisor, prodigus aris,
at senex

Querit et inventis miser abstinet ac timet uti,

Horat. Art. Post. vs. 164, et 170. Conf. idem Sat. I, 2, 16 seq. et Pers. VI, 22 seq.

Nor. 109, 110. Hoc vitium, avaritia², non nisi specie et umbra virtutis, acil. frugalitatis et parcimonie, *fillit* et fallere potest homines et præcipue juvenilem mentem, quam externa ejus forma tristissima sit et deterreat magis, quam alliciat. Conf. Horat. Art. Poet. 25. Ovid. Rem. Am. vs. 323, 324. Seuec. Epist. 45. — Eodem sensu dixit nostras Boileau, Sat. IV, vs. 60 sqq.

« Un avare, idolâtre et fou de son argent,
« Rencontrant la disette au sein de l'abondance,
« Appelle sa folie une rare prudence. »

Eo.

Var. 110. *Voce pro veste, 2.*

Nor. 110. Venusta avari imago. — Vide quæ Boileau descripsit, Sat. X, va. 250 sqq. En.

Nor. 111 seq. Quæ quum ita sint, parentes, ut filios fallant, avaritiæ speciosum frugalitatis nomen tribuunt et vitium tanquam virtutem commendant. Conf. Horat. Sat. I, 3, 49 seq.

Var. 112. *Nervum castela, 4, 17, 21, 22.*

Var. 113. *Fortunas si, 25, 27, 46, 47, 57—60, 64. — Servat, 16, 22, 45.*

Nor. 114. De *Hesperidum* hortis ac pomis eorumque custode, dracone, Typhonis et Echidnæ vel Terræ filio, vid. Heyn ad Apollod. II, 5, 11, et ad Virg. Æneid. IV, 483 seq. — De *Pontico* sen Colchico dracone, qui ejusdem erat stirpis et aureum vellus in Ponto apud Colchos servabat,

vid. Schol. ad Apollon. II, 1213 seq. Diodor. IV, 49; Ovid. Met. VII, 149 seq.

VAR. 115. *Puist atque verendum Artificem*, 10, 11, 18—21, 23—27, 45—50, 54—69, 71—74, plerique Codd. Paris. et sic ed. Aeh. *Atque verendi*, 12, 16, 17, 21, et multi Codd. Paris. quod Pulmannus exponit: verende actionis.

VAR. 116. *Crescant*, 16.

NOT. 116. *Fabris*, artificibus.

VAR. 117. *Quocumque malo*, 4.

NOT. 117, 118. Opes crescunt quocumque modo, per fas atque nefas, flagranti cupiditate et studio. Id poeta egregie expressit metaphora, a fabril arte desumta et h. loc. aptissima, mentione *fabrorum* modum facta, quæ eodem spectat.

VAR. 119. *Et solos animi felices*, 13. *Animi felices* (vel. esse), 10, 15—21, 23, 25, 48, 54, 55, 57—63, 65, 66—69, 71—73, et XXXIII MSS. Paris. non male! Sed doctior est, et Græca dictio *felix animi*, ut μακάριος τῆς τύχης, εὐτυχὴς τῆς ἐμύλης, etc. et contra *infelix animi* apud Virg. Æneid. IV, 529.

VAR. 120. *Mirantur et mox putant et hortantur*, 10, 12, 15—27, 45—50, 54—69, 71—73, 77, et omnes Codd. Paris. unde hæc revocavit Aeh. *Hi nulla*, 12, 15—18, 20, 21, 23, 24, 45, 46, 49, 55, 56, 59, 60, 65, et plerique Codd. Paris. — Vetus Schol. habuit *sibi nulla*, idque non pessime, ut ait Cramer: hanc autem lectionem, ut alias multas ex eodem fonte adnotare editores neglexerunt. Ed.

NOT. 120. *Exempla beati pauperis* et vetus et recentior historia suppeditabit (præter illud Aglaï Arcadis, a Schol. memoratum, de quo vid. Plin. VII, 46): avarus autem non nisi divites putat esse felices. — *Paupertas* etiam sæpiissime non egestas est, sed fortuna mediocris, quæ nec lauta, nec tenuissima et despecta est, vita simplex et paucis contenta, quæ plerumque felicior est, quam quæsiuosa, cui opponitur. — *Paupertas* est, non quæ pauca possidet, sed quæ multa non possidet, a Senec. Epist. 87.

VAR. 122. *Peragant*, 9, 11, 15, 16, 23.

NOT. 122. *Illam viam avarorum. Eidem incumbere sectæ, eandem viam*, hoc est, vitæ rationem, idem vitæ institutum persequi. *Secta* via et methodus, ut *viam et sectam aut rationem vitæ sequi*, apud Cic. N. D. II, 22, et pro Cæl. c. 17. Bahrdr. de secta philosophica accipit, quum pecunia sit optima philosophia sitque intelligentia.

VAR. 124. *Nimias*, 4, 5, 20, 21, 22.

NOT. 124. *Minimas sordes*, avaritiæ principia et elementa. Hiæ *protenus*, statim ab initio, teneras puerorum imbuunt mentes, non extremis sordi-

bus: sensim iis sensumque avaritiam insinuant, a qua animi¹ abhorrent.

VAR. 125. *Insanabile*, 22.

ANAL. 126. Ab hoc versu usque ad 140, referuntur *minime sordes*: a vs. 141, usque ad finem, receuset infamiam et erimina, quorum avaritia semper origo atque eausa fuit; Ach.

NOT. 126. Sic εὐδαιμόνι μέρῳ τὴν πόνδρα ἐγκεισσομένης μητρὸς αὐτῆς τοῖς ἑσθὺν τὰ ἐπιτρίδεια, σφίδρα ἀποψών, Theophr. Char. XI, extr. ubi conf. Casanh. — *Castigat ventres*, edendi cupiditatem famemque coercet. — *Modio iniquo*, injusta ac nimis parva ūmensi mensura.

VAR. 127. *Nec*, 15, 16. — *Enim* abest a 12. Vetus Schol. hæc notavit: id est, omnia sustinet. Duo negativa confirmativum faciunt. — Hinc enim legis, neque enim non sustinet nunquam Omnia cærulei, etc. suspicabatur Schræff. putans, *muçidi* fuisse glossam τῷ cærulei, et deinde textum obsedissee. — Hanc lectionem probat Ach. eamque reipsa sermonis legibus aptiorem vulgata indicat; quod verum esse non putat Crauer. Ed.

NOT. 127. *Neque sustinet*, ne a se quidem animoque suo avaro impenetrare potest nunquam, ut omnia, quæ in alium diem servavit et seposuit, *muçidi panis frusta consumat*. Conf. ad XV, 88, et Horat. Sat. II, 2, 57 seq. — *Cærulei*, nigri. — *Mucida*, quæ diutino situ mucorem contraxere.

NOT. 129. *Hesternum minutal*, ut θῆνεν ἑσθὺν apud Athen. VII, 2, ubi Schweigh. hæc adnotavit: Cibus ἑσθὺν, id est, *hesternos* vel *pridianos* dixisse Græcos pro *rancidis* aut *putidis* eandemque inde notionem ejusdem vocabuli ad alias quoque res putidas aut vetustate obsoletas fuisse translata, pervulgatum est. *Minutal* condimentum vel cibus, edulia et opsonia ex variis rebus *minutatim* et tessellatim coneis (apud Isidor. ex pisce, oleo, fœcis et oleribus), unde *varium* dicitur Martiali XI, 32, 11. Conf. Apic. IV, 3, qui *minutal* marinum, Tarentinum, Apicianum, Matianum, dulce, ex præcoei, leporinum, ex jeciuoribus pulmonibusque leporis et ex rosis seu rosatum memorat, et in singulis *minutalibus* porrum capitatum aut porrum simpliciter (id est seetivum, ut h. loc. vs. 133, *filæ seetivæ porri* et apud Apic. VIII, 8, *capillus porri*) *minutatim* vult concidi. *Solitus servare*, conf. Martial. I, 104, 7.

NOT. 130. *Septembri* mense, in quo Romæ flagrantissimus pestilensque æstus sævit, adeoque opsonia citius corrumpuntur. Conf. Horat. Epist. I, 16, 16, et supra ad IV, 59.

¹ Casanh. ad Theophr. Char. X, *pr. minimas sordes* putabat esse μυχρολογίαν, quam *sordem infamam* dixerit Apuleius, quodque parvissimi hominis vitium multis quidem nominibus a

Græcis exprimitur, at vix ullo a Romanis. Sed hæc notio a toto hoc loco aliena est, quod impr. ex vs. 125 intelligitur. — Præteritus igitur, non amplius morati. Ed.

338 VARIE LECTIONES ET NOTÆ

VAR. 131. *Concham æstivi*, 2, 3, 5, 10, 12, 16—27, 45—50, 54—69, 71—74, 77, et permulti Codd. Paris. *Concha æstivi cum parte lacerti* apta h. l. si vile concharum genus intellexeris, quia cum *lacerto* conjungitur. Sed *conchem* et *lacertum* junxit etiam Martial. VII, 77; *conchem æstivi*, etc. 16, 25, 50, 56, 61—65, 77, prob. Magio in Miscell. II, 3 et 10, ubi *partem* hoc loco dici credebat candam lacerti, et hanc solam in pretio fuisse colligebat ex Martial. loc. laud.

NOT. 131. *Differre in tempora*, etc. Conf. Aur. Victor. Epit. XXIV. Fabam coctam in alium diem servat cum *lacerto*, sardina, genere piscis salsi; vet. Schol. — *Conchis* et *lacertus* vilissimi cibi. *Conchis* faba cum cortice elixa, non *fabæ fressa*, quæ sine cortice coquitur, *æstiva* et properea durior, quam quæ primo veris tempore; Græg. Vid. ad III, 293. Alii *æstivam* dici putant, quoniam opsonia facile æstivo tempore putrescunt. *Lacertus* vile piscis marini genus, Ital. *lacerto*, Gallice *maquereau*. — *Lacerti tenuis* meminit Martial. XI, 28, 3; 53, 7; XII, 19, eumque cum *conche* etiam junxit VII, 77. Conf. Heins. ad Ovid. Fast. II, 578. — *Signatam*, obsignatam, scilicet annulo signatorio (Siegelring), quo olim materfamilias, non, ut apud nos, claustris clavibusque, omnia obsignare et sic *include*, claudere et custodire, solebat, ut furta, inpr. servorum, prohiberet. Jam patet, quam venuste etiam his verbis adumbrantur sordes hominis. Ipse paterfamilias obsignat, et quidem omnes, etiam levissimas, res, ut alius, ei similis, apud Theophr. περί βδελυρίας Char. XI, extr. τὰ δὲ καταλειπούμενα ἀπὸ τῆς τραπέζης ἡμῶν τῶν βαρυνιδῶν ἀπογράφονται, ἵνα εἰ διακονεῖντες παῖδες μὴ λαβῶσιν, et apud Lucianum, in verbis, a Casaubono ad Theophr. l. l. adscriptis, sordidus homo e cœna domum reversus, ἀρσενὸν παραλαβὼν τὰ κρία, ἐπέσχε τῷ παιδί κατόπιν ἐστῶτι παραδιδῶναι, καὶ ἐπιστηνόμενος ἐπιμειλῶς τὸ ἀπ' ἐκείνου καθέδου. — *Silurus*, vilis piscis, potissimum Nili. Conf. Plin. IX, 15, ubi Hardoin. suspicabatur, hunc piscem, quem vulgo sturionem esse putant, Pannoniis, Danubii accolis, nunc *Arcia* seu *Bacchia* et propter latum os vernacula voce *voratricem hominum* dici, ejusque imaginem, sub glanidis nomine, exhiberi ab Aldrovando de pisc. V, pag. 569. Nostro tamen loco non ingens, sed parvus potius innui videtur. Conf. Bocharti Hieroz. II, 5, 14; Athen. VII, 9 (27), pag. 287, et supra ad IV, 33, *putri siluro*, quemadmodum σαρπὼν σιλυρὼν dixere Sopater et Diodorus apud Athen. VI, 4 (18), p. 230 et VI, 9 (36), pag. 239.

NOT. 133. *Secitvi* interpretantur, non capitati. Veteris Schol. nota est: bene *sectivi*, quia quando ponitur cultoribus hortorum, tunc secatur. *

* Vid. ad I, 68; Plin. XXXIII, 1; Cic. ad Div. XVI, 26; Plaut. Pers. II, 3, 15; Torrent. ad Horat. Epist. II, 2, 134; Lips. ad Tac. Ann. II; Koenig.

ad Pers. VI, 17; Scriver. ad Smethi Antiq. Neos. p. 25; Abram. ad Cic. Phil. II, 28, et Büttigeri Sabina, pag. 402, 403.

IN SATIRAM DECIMAM QUARTAM. 339

Id est, inquit *Cramer*, pag. 517, quando terræ exemptum reponitur, usus caussa, in cellam penariam a cultoribus hortorum, tunc capite truneatur. Ed. — *Porrum* est vel capitatum (κεφαλαῖον πρᾶσιον, quod in caput nutritur), vel sectile seu sectivum et sectum, Gall. *de la ciboule*; Germ. *Schnidlauch*: unde *utrumque porrum* dixit Mart. III, 47, 8. Conf. III, 293; Colum. XI, 3, 30 seq. Plin. XIX, 6, seu 33; Mart. X, 48, 9. — *Numerata*, ut nemo servorum ne unum quidem auferre possit. Singulis fere verbis vivida avaritiæ imago adumbratur, et ceruenda quasi obijcitur oculis. Theophr. Char. XI, extr. ut supra.

VAR. 134. *Negabit* restitui ex 10, 11, 12, 16—27, 45—50, 54—69, 71—74, 77, probb. Lindenbr. et Heins. ad Ovid. in Ibin vs. 420. *Negavit*, 14, 15, 70, 75, 76, 82, quod ἀρῖστος accipi potest. *Negarit* non male conj. Schurzfl.

NOT. 134. *Aliquis de ponte*, mendicus, qui in pontibus stipem colligere solet. Conf. IV, 116; V, 8; Sen. de Vit. beata, c. 25; Martial. X, 5, 3; Ovid. in Ibin. vs. 418. *Negabit*, se esurum, recusabit venire, ad *hec* ferula, edulia invitatus.

VAR. 135. *Quid pro quo al.* — *Per hec*, 16, 45.

NOT. 135 seq. — Poeta dixit quibus sordidissimis artibus acquirant divitias; jam subtoxit stultitiam divitum qui inter tot opes inopes viverent. Ed.—Conf. Horat. Sat. I, 1, 70 seq. et II, 3, 82 seq. 109 seq. *Quo fine*, quem in finem *divitias*, scil. habes, seu possides? Sic Cicero in Verr. II, 2, 55, dixit, *quo tantam pecuniam?* et Horat. Epist. I, 5, 12:

Quo mihi fortunam, si non conceditur uti?

— *Tormenta*, animi curas et sollicitudines; *coactus*, congestas, collectas.

VAR. 136. *Phrenesis manifesta*, 11. Priores syll. voc. *phrenesis*, φρένας, corripuerunt Prudent. Hamartig. 125, et Seren. Samu. 90. Sed horum auctoritati nihil tribuendum esse in rebus metricis, passim monitum est a viris doctis, et a me ipso ad Siliom. Cujus quia h. loc. immemor fui, acerbo me increpuit Heineck. Liecbit eum relegare ad illa, quæ ad V, 10, notavi, et eum eo exclamare: en prosodiæ latinæ peritissimum!

NOT. 136, 137. Conf. Horat. Sat. I, 1, 70, et II, 3, 82, 83.

VAR. 137. *Egenti vivere fato*, 10—13, 16, 18—21 a m. pr. 22—27, 45—50, 54—69, 71—74; XXXII MSS. Paria. et ed. Ach. rectius forsân, certe doctius. *Egentis*, 1, 8, 17, 21 a m. sec. trea Codd. Paria. et edd. recentt.

NOT. 138: Vid. infra ad vs. 325.

VAR. 139. *Pecunia crescit*, 10—13, 15—27, 48, 54—69, 71—74, 77, forte rectius.

NOT. 139. Conf. Senec. de Ben. c. 27, et Epist. 94, 119; Ovid. Fast. I, 211 seq. Horat. Od. II, 2, 13 seq. III, 16, 17, 18, et ad hh. II. Mitscherl.

340 VARIE LECTIONES ET NOTÆ

NOT. 140. *Paratur*, et mox vs. 143. — *Mercaris*, forte actus pro conatu.

NOT. 142 seq. Conf. Horat. Od. II, 18, 23 seq. et Sat. I, 1, 110; II, 6, 8, 9; Ovid. Art. Am. I, 349.

NOT. 144. *Canet*, albescit, *oliva*, floribus olivarum, exquisite pro, iis consitus est.

VAR. 145. *Dominus precio*, seu *pretio*, 11, 13, 16—24, 45. *Pretiiis nullis*, 77.

NOT. 145 seq. Si agri dominus pretio induci non potest, ut eum vendat, frande et injuria cogetur. Senec. Epist. 90: « Licet agros agris adjiciat, vicinum vel pretio pellat æris, vel injuria. » Magna vis est epithetorum, *macri*, *lassi* (nimio labore), et hinc *famelici boves*.

VAR. 147. *Armenta*, 25, 27, 46—50, 54—69, 71—74, 77. — *Mittantur*, 16. — *Mittuntur*, 10, 13, 15, 17—27, 45—50, 54—69, 71—74, 77, plerique Codd. Paris. et ed. Ach.

VAR. 148. *Scævos*, 18, 23.

NOT. 148. *Novale*, sc. solum, quod alternis annis scriitur (vid. Plin. XVIII, 19, et Virg. Georg. I, 71, ibique Heyn.); sed h. loc. quisvis ager, ut apud Virg. Eclog. I, 71. — *In ventres sævos*, ingentes (vid. ad Sil. I, 2, et Heyn. ad Virg. Æneid. I, 14, 99), vel potius, quos famex urget et exasperat. Similiter *iratum ventrem* dixit Horat. Sat. II, 8, 5, et *rabiem edendi* Virg. Æneid. IX, 63. — *Actum*, id factum, vel omnia ablata esse.

VAR. 149. *Habeant*, 17, 20, 22—24, 27, 45, 46, 49, 56, 60, 65. *Habeant*, 47. — *Credant*, 20, 24.

VAR. 151. *Et sic venales*, 16.

NOT. 151. Ex hoc loco suspicari possis, minimam, vel potius nullam fuisse civilem disciplinam agrorum respectu: nam in urbibus *politiam* viguisse quamdam sub prætoribus et ædilibus minime dubium est; Ach. Conf. Hesiod. Æg. 346 seq. — Non ejusdem opinionis Cramerum habes, qui de hac agrorum *politia* secus judicat collatis LL. XII Tabb. atque scriptoribus finium regundorum et rei agrariæ. Ed.

VAR. 152. *Quæ fœder*, 17—21, 23, 24, 27, 45—47, 49, 50, 54—58, 61—69, 71—74, et quidam Codd. Paris. *Tam fœder*, 22. — *Bucina*, 17, 18.

NOT. 152. Quam mala est fama avari ejusdemque potentis? Objectio poetæ, cui avarus vs. seq. respondet. Conf. Horat. Sat. II, 2, 94 seq. Egregie *buccina* tribuitur Famæ, quæ omnia quasi debuccinat, hoc est, divulgat, *auspotaunt*.

VAR. 153. *Quid nocet hoc*, et mox *lupini* cum Ach. restitimus ex 10—13, 15—21, 23—27, 45—50, 54—69, 71—74, 77, et omnibus Codd. Paris. *Quid nocet hæc et lupinæ*, 1, 14, 22, 43, 70, 75, 76, 81, 82, quæ posterior

IN SATIRAM DECIMAM QUARTAM. 341

vox, quod sciam, non alibi occurrit, nisi adjective posita. — *Tunicam* (molestam) *Lupini* alienjuss damnati designari potabat H. Vales.

Vas. 155. *Farra metentem*, 22. Non male!

ANAL. 153—155. Conf. I, 48; XIII, 93 seq. Hor. Sat. I, 1, 66 seq. Sen. Epist. 115, et Pompon. apud Non. I, n. 64. — Eandem sententiam felicissime tractavit Boileau, Epist. V, vs. 89 seq.

«Qu'importe qu'en tous lieux on me traite d'inflame,

«Dit ce foudre sans foi, sans honneur et sans âme;

«Dans mon goffre tout plein de rares qualités,

«J'ai cent mille vertus en lous bien comptés.

«Est-il quelque talent que l'argent ne me donne?»

En.

— *Tunicam lupini*, folliculum fabæ (vid. Plin. XVIII, 14, et Athen. II, 14); h. loc. pro re vilissima (conf. ad V, 157 seq.)

Nor. 156—160. Verba poetæ, quibus amara continetur irrisio. Conf. Horst. Satir. I, 1, 80 seq. et Epist. I, 2, 47 seq. — *Scilicet*; vid. ad II, 104.

Vas. 159. *Solus culti*, 25, 46—49, 54—60, 64.

Vas. 161. *Passis ætate*, 11: sed *fractis* in marg. — *Et Punica*, 25, 27, 46, 47, 49, 54—58, 60, 64. — Autem hunc versum excidisse nunc alterumve suspicari possis: in sententiarum saltem ordine est, quod severiori judicii displicere possit.

Nor. 161 seq. Egregia præcæ simplicitatis frugalitatisque imago; vid. ad XI, 77 seq. et conf. Var. Leet. — *Mox*, paullo post Titi Tatii regnum. — *Fractis*, debilitatis, ætate, veteranis.

Vas. 162. *Celidosque Molossos* malebat Scaliger. quod multo concinnius videbatur Plathnero.

Nor. 162. *Immanem*, regem belli peritissimum et his virorem. — *Gladios Molossos*, Epiroticos, bella cum Pyrrho, Epiri rege, gesta. — *Molossi*, incolæ Epiri. Conf. XII, 108.

Nor. 163 seq. *Jugera bina* agri ex hostibus capti viritum plerumque dividebantur colonis eo missis. Conf. Liv. VI, 16; inpr. 36 extr. «Bina jugera a Romulo primum divisa viritim», Varr. R. R. I, 10, ubi vid. Ursin. «Bina tunc jugera populo Romano satis erant, nullique majorem modum attribuit Romulus: quo servos paullo ante principis Neronis, contemptis hujus spatii viridariis, piscinas juvat habere majores; gratumque, si non aliquem et culinas», Plin. XVIII, 2. «Centuriis vocabulum datum ex eo est, quum antiqui Romani agrum ex hoste captum victori populo per bina jugera partiti sunt, centenis hominibus ducenta jugera dederunt, et ex hoc facto centuria juste appellata est.» Sicul. Flacc. de cond. Agr. lib. I.¹

¹ Conf. Colum. V, 1, 7. Non et Fest. v. *heredium*, Scalig. ad Prop. IV, 11.

342 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

VAR. 164. *Merces ea*, 10, 11, 12, 15—27, 45—50, 54—69, 71—74, 77, et omnes Codd. Paris. *ouda* hoc recepi cum Ach. pro *merces hæc*.

VAR. 165. *Haud ingrata*, 10, 11, 12, 15—18, 20—24, 27, 45, 46, 47, 56, 65, et XX MSS. Paris.

NOT. 166. *Curta*, manta, *fides patriæ nullis visa*, nemini ingrata nimisque parca videbatur patria, quæ hanc mercedem tantis constituebat meritis.¹

ANAL. "166 seq. Talis agellus alebat patremfamilias, et qui in ejus casa erant. — Romanorum sedes priscis temporibus non nisi case erant. — *Patrem case*: nos familiari sermone dicimus *le patron de la case*. ED.

VAR. 167. *In qua*, 15.

NOT. 169. *Fernula*, servæ filius domi natus, *uans*. Temporibus contra poetæ unus dominus magnam servorum familiam alebat. — *Tres domini*, filiifamilias, domini seu heri minores, vel olim futuri (Germ. *Junge Herren*), ut apud Plaut. Capt. Prol. vs. 18.² — *Ferna* et *vernula*, servus εἰςορνίς. In vetustis lapidibus vernas etiam libertos, scilicet in domo patroni natos, apparere monet Cramerus, pag. 520. — Tales intelligas oportet in l. 15 D. de aur. et arg. leg. non servos. Qui *vernæ*, iidem et *vernaculi* dicti, sive hujusmodi servi, sive liberti, e quibus constitisse *vernaculam* illam *multitudinem* apud Tacit. Ann. I, 31, non male judicat Lipsius. Docta est de vernis et vernaculis disputatio Herm. Cannegieteri de *Mutat. nom. Rom. rat. cap.* — Addit præterea Lydi locum de *Magistrat. I, 44*, quem hic refert non nostri est propositi: ipsum vide. ED.

NOT. 170. *A serobe*, a fodiendo, plantis vitibusque defodiendis, vel sulco, arando agro. — *Amplior cana* et *grandes ollæ*, quia parantur et apponuntur *fratribus magnis*, adultis et a rustico opere famem integram afferentibus, quodque hi pulte tantum vescuntur. — *Juventutem grandi pastam polenta* similiter dixit Pers. III, 55, ubi tamen Casaub. monet, *grandes* vocari *ollas* et *polentam*, quia multo pane vescantur, quibus solus panis sit cibus, et hac voce commendari *utæxiæ* modice viventium: signum enim esse valetudinis bonæ, grandem panis quadram posse comedere, idque non facere delicatulos cum omnibus suis condimentis et gulæ scitamentis. — *Aiæra cana*, non prior eaque exigua parvulis fuerat parata. — *Puls*, quæ ex farina, fabis aut hordeo parabatur, far tritum et aqua maceratum, cibus priscorum Italorum (qui eo trecentis annis ante

¹ De voc. *curta* vid. ad VI, 449, et Heins. ad Ovid. Fast. II, 408.

² Filiisfamilias appellatur sicut paterfamilias, sola uota hæc adjecta, per quam distinguitur genitor ab eo, qui genitus: itaque post mortem patris

non hæreditatem percipere videntur, sed magis liberam bonorum administrationem consequuntur: hæc ex causa licet non heredes sint, domini sunt, » Paul. lib. II, ad Sabin. et L. II, ff. de lib. et posth.

IN SATIRAM DECIMAM QUARTAM. 343

panis usum vescebantur), ut polenta Græcorum: nam illi farre, hi hordeo victitabant. Uns antiqui hujus cibi mansit in sacris. Conf. XVI, 39, et ad III, 187; Plin. XVIII, 8—10; Varr. L. L. IV, 22; Val. Max. II, 5, 5; Heyn. Opusc. Acad. tom. I, pag. 372.

VAR. 171. *Postibus ollæ*, 21.

VAR. 172. *Festro*, 57. — *Agro pro horto*, 15.

NOT. 172. Nunc horti ampliores sunt, quam olim agri: Conf. loc. Plinii ad vs. 163 adscriptus.

NOT. 173 seq. Conf. Virg. Æneid. III, 56 seq. et Claudian. XXII, 111 seq.

VAR. 174. *Ac ferro*, 21.

VAR. 175. *Sceva*, 23.

VAR. 176. *Indomiti census* revocavi ex 10, 12, 13, 17—22, 25, 27, 45—50, 54—69, 71—74, 77, et XXV MSS. Paris., hoc est, immensi, quo sensu *indomita prela* dixit Plin. XVII, 10, sen 14. *Immodici census*, 11, 14, 15, 16, 23, 24, 70, 75, 76, 82, et X Codd. Paris., quæ lectio haud dubie ex interpret. orta. Illam certe librariorum ingenio deberi, quis sibi persuadeat?

NOT. 176. Vid. Var. Lect.

VAR. 178. *Et pudor*, 18. *Quis modus aut pudor est* in literis ad me scriptis ingeniose emend. cl. Herel. coll. Horat. Od. I, 24, 1. *Quis desiderio sit pudor aut modus*, qui locus Juvenalis forte menti observabatur. Vox *modus* languet, quoniam cum *reverentia legum* jungitur.

NOT. 177, 178. Conf. Prop. III, 13, 48 seq. et Horat. Od. III, 24, 34 seq. ibique Mitscherl. — *Properantis*, qui cito vult dives fieri.

VAR. 179. *His casulis*, 15.

ANAL. 179 seq. Inducitur sermo Marsi senis et Vestini Hernicique cum pueris, hoc est, filiis suis; et priscorum Italiæ incolarum frugalitas præ luxu hominum, his temporibus viventium, laudatur. Cum delectu autem memorantur *Marsi, Hernici et Vestini*, gentes laboribus bellisque asperæ, et morum simplicitate ac probitate conspicuæ. Conf. ad III, 169; VI, 164, et Heyn. ad Virg. Georg. II, 167 seq. — Vid. et Indic. Geograp. ad Cæsar. nostræ edit. tom. IV. Ed.

VAR. 182. *Qui restitimus* ex 11, 12, 13, 16—20, 23—27, 45—50, 55, 57—69, 71, 72, 73, 75, 76, et MSS. Paris. tantum non omnibus. *Quis*, 10, 14, 15, 21, 22, 54, 56, 70, 74, 77, 82, quod minus aptum videtur, nisi forte ita junxeris verba: *aratro panem quarramus mensis nostris, quis satis est*, quibus sufficit panis. — *Laudant hero*, 11, 21 a m. sec. 22, 23.

NOT. 182. *Qui satis est mensis*, qui victui tolerare non sufficit. Conf. Hor. Sat. II, 17, 18; Sen. Ep. 20 et 25.

344 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

NOT. 183, 184. Conf. VI, 10 seq. Virg. Georg. I, 7, 8, et Ovid. Fast. I, 675 seq.

VAR. 184. *Contingunt homines*, 10, 11, 12, 17—24, 27, 45—49, 54, 65, 56, 60—63, 65—69, 71—74, 77, et XXX MSS. Paris. nou improb. Schurzfl. qui comparavit Gr. ἀπταινέτες. *Contemunt homines*, 13. *Effugiunt homines*, 50, 64.

NOT. 185. *Nil vetitum*, nihil, quod nefas est, *seciisse volet*, faciet vel facere cupiet et solet, *quem non pudet*, alto per glaciem perone tegi, etc. hoc est, homo fragilis, qui in vestitu non ornatus et nitoris, sed usus, quem præstat, rationem habet, quemque non pudet, vili habitu erassoque panno uti, quo frigus arceat. — *Pero corium erudum*.¹ «Pedes perone setoso talos adusque viveiebantur, genua, crura suræque sine tegmine,» Sidou. Apoll. Epist. lib. IV. — *Submovet Euros*, vim ventorum aerisque injuriam arceat. — *Pellibus inversis*, quæ introrsum pilos habent.

VAR. 186. Post hunc versum in 16, insertus est iste: *Frondoso pariter requiem capessere lecto*.

VAR. 188. *Quodcumque*, 13, 49, 55, 61, 62, 63, 65—69, 71—74.

NOT. 187, 188. Conf. Prop. III, 13 (al. 11), 1 seq. et Tibull. II, 4, 27 seq. — *Purpura*, luxus. *Quæcumque est*: nam nobis ignota est, et de ea non uisi faudo audivimus.

VAR. 189. *Et nunc*, 16.

NOT. 190. Sub *finem autumnum* autelucanam lucubrationem incipiebant Romani; *Græc. media de nocte*, conf. ad Liv. IX, 44, 5. — *Supinum* in lecto, dormientem, pigrum.

NOT. 191. *Ceras*, tabulas ceratas.

VAR. 192. *Figila ac causas age*, 17, 19. *Figil ac*, 16, 21, a m. sec. 22, 28.

NOT. 192. *Rubras leges*: nam veteres Romani legum reliquorumque librorum principia ac titulos rubrica, ῥυθροῦ, minio, vel κερό μεμύλω- μένω, cera miniata, notabant et pingebant. Nota Ach. est: «Qui mos etiam usque ad initium typographiæ stetit, ut videre est in vett. MSS. et prin. editt. quorum tituli et majusculæ literæ minio, cerussa aliove colore, sed præcipue rubro, cum figuris auro depictis scripti fuerunt. In libris autem legum textus legis erat rubro colore exaratus, commentarius et glossæ nigro. Hinc h. loc. *leges rubræ*, et plerumque *rubrica* pro legibus ipsis.»² — Recte Cramer notat nunquam ab Ach. probari posse hanc

¹ Gloss. *calceamentum pilosum* (*rusticum* apud Isidor. Orig. XIX, 34), cujus erat usus tempore hiberno. Conf. intpp. Pers. V, 102; Serv. et Corda ad Virg. Æneid. VII, 690.

² Vid. Casanb. ad Pers. V, 90; Quintil. XII, 3, extr. intpp. Ovid. Trist. I, 1, 7, et Petron. 46; Schwartz. de Orn. lib. et Funct. de Script. vett.

IN SATIRAM DECIMAM QUARTAM. 345

inter textum et commentarium eorum diversitatem: soli tituli et capitulum argumenta minio notabantur; quod et in quibusdam libris hand ita pridem editis observatum est. Ed.

Nor. 193. *Libello* supplice, non, ut olim, per et propter virtutem. Honores militares, impr. ordines, ab Imperatoribus *peti*, et per gratiam dari solebant: unde Vegetius, II, 3, queritur, «Legionum robur infractum, quum præmia virtutis occuparet ambitio, et per gratiam promoverentur milites, qui consueverant per virtutem.» Conf. Lips. de Mil. Rom. II, 8. *Posce vitam*, pete centurionatum. *Fitis* insigne centurionis, qui milites ea castigabat.

Var. 194. *Sit caput*, II, 20, prob. Schurzleisch. patiens, voce *sed* turbati sensum.

Anal. 194, 195. Exhibe verò te incultum, vel negligentem circa cultum corporis ac pilosum, ut strenuus idoneusque militie videaris. Theoph. Char. XIX: περί δυσχερείας, § 2. Τὰς μασχάλας θηριώδεις καὶ δασύας (b. loc. *alas grandes*) ἔχον ἄγχι ἐνὶ πολλοῖς τῶν πλεονῶν, ubi Casaub. «Multi, inquit, Athenienses, quo magis viri fortes viderentur, et ab omni molitie alieni, studuerunt hirsuti esse sub axillis. Nam quum in concionem venerant, in suffragiis ferendis partem illam denudabant, ut posset ab omnibus, postquam manum vel brachium sustulerant, conspici, etc.» Conf. supra ad II, 11, 12, et Pers. III, 77, ubi idem Casaub. monet, notari illuviem et δυσχερείαν eorum, qui centurionatum, tribunatum, etc. ambiebant et cultus neglectu extermoque habitu gloriam virorum atque militarium affectabant. — *Buxo*, pectine buxoe, ut apud Ovid. Fast. VI, 229, et Martial. XIV, 25, 2. — *Nares pilosas*: nam molles et delicatuli pilos narium evellebant, ut et *alas*. Conf. Ovid. Art. Am. I, 520.

Var. 195. *Advocat*, 16.

Nor. 195. *Alas grandes*, axillas grandibus pilis hirsutas, quod virilitatis indicium est; Brit. — *Lælius* pro quovis imperatore. — Quum non sit imperatoris, examen instituere cum tirone, ex veteri quodam scholiaste Cramer. putat Lælii nomine intelligendum esse aliquem centurionem ad cuius officium id pertinebat. «Recte, inquit, et ab eo schol. discere poterant plerique nunc intpp. qui Lælinum pro quocumque imperatore dictum volunt.» Ed.

Var. 196. *Dirne majorum*, 20.

Nor. 196. *Attegiæ*, casas, vel mapalia (rectius magariæ), quæ sunt

• Vid. ad Nostrum, VIII, 247, et Lips. Mil. Rom. V, 18; Casaub. ad Sil. Italicum, VI, 43; XII, 395, Spartan. Hadr. 10; Rader. ad Martialis Epigramm. X, 26, 1.

tuguria Nomadum planstris imposita. De mapalibus *Maurorum* vid. Sil. II, 437—438, et XVII, 88 seq.² — Vide Ind. geograph. ad Cæsar. nostræ editionis, tom. IV, pag. 309. En. Vulgo putant, hoc vocabulum esse Panicum, seu Mauritannum, et synonym. *castella*. Sed *attegias* ab *attegendo* dici, ut καλύβας ἀπὸ τοῦ καλύπτειν, contendebant Salmas. Exerc. Plin. p. 311; Bochart. Phaleg. II, 9, et alii. — *Brigantes*, populus Britannicæ³ numerosissimus, cujus caput fuit Eboracum (hodie *York*), et regina olim clarissima Cartismaudua; vid. Tac. in Hist. III, 45; in Ann. XII, 32, 36, et Agric. cap. 17.

Nor. 197. *Aquilam*, primipilatum: nam aquila anrea, legionis signum, erat in custodia centurionis primi pili.⁴ — *Locupletem*: nam hujus centurionis dignitas admodum erat quæstiosa.⁵ — *Sexagesimus annus*, quia gradatim, per decem cohortes, ad primi pili dignitatem adscendebatur. Conf. Plin. XIV, 1. * Hyperbolice hæc et ad notandam præmiorum tarditatem: nam post quinquagesimum annum nemo arma ferre cogebatur; * Ach.

Var. 198. *At*, 11, 15, 16; et 45.

Var. 199. *Trepido*, 10, 11, 12, 16—27, 45—50, 54, 55, 57—69, 71, 73, et omnes Codd. Paris. quod restituit Ach. putans, hoc doctis esse, quod mihi secus videtur.

Nor. 199 seq. Si non sine timore cornuum lituorumque sonum audire poteris, mercaturam exerce, et ita quære opes. Cur venter solvatur pavore, docent Macrobb. VII, 13, et Gell. XIX, 4.⁵

² Rufinus *attegias* ponit pro umbraculis, quæ οὐρεσσις dicit Josephus, ut notat Politian. Miscell. c. 9. Grang.

³ Non, ut Schol. notat, Gallicæ, etsi in ea Brigantium opp. (hodie *Briançon*), nam Juvenalis temporibus et sauto ante provincia erat omnia Gallia, nec ulla fuit tunc caussa, cur Romani in eam arma ferrent; Ach. — Notavit Scharff. hic in vet. Schol. legendum *Guallos* non *Gallor*. *Gualli*, quos alii Wallenses nuncupant, veteres sunt Britannicæ populi. En.

⁴ Vid. Veget. II, 8; Tac. Hist. III, 22; Sil. VI, 25 seq. et Lips. Mil. Rom. II, 8. Vetus Schol. et Fara. *aquilam* h. loc. ad signiferi manus referunt. Conf. Fabrett. ad Column. Traj. c. 7,

pag. 188 seq. ubi probare conatur, centurionem primipilarem fuisse aquiliferum.

⁵ Conf. Suet. in Aug. 49, in Tib. 48; in Calig. 44; Plin. XIV, 1; Mart. VI, 58, 10; Dio, LIV, 25; LV, 23; Lips. de Mil. Rom. II, 8.

⁶ Rem probant exemplis Dionysii, Bruti, Carbonis, apud Aristoph. in Ranis, Sen. Epist. 82, et Valer. Max. IX, 13, 2, inpr. Arati, summi ducis, quem tradit Ptolemaeus torpore ac vertigine, quoties fere coperit tuba cani, correptum esse acieque jam instructa sæpius anxie quæsisisse ab ordium doctoribus, nam præsentia sua opus sit? inde vero occasionem quibsdam dedisse faceti dicti: *Prætori Achæorum instante pugna alvum solvi.*

IN SATIRAM DECIMAM QUARTAM. 347

VAR. 203. *Nec*, 63. *Nec*, 13, 17, 18, 23, 25, 27, 45—50, 54, 62, 64—69, 71—74. Eadem varietas est apud Virg. Georg. IV, 47, et al., deſectarque librariis, qui ignorabant, *neu* vel *nere* paſſim pro *nec* poni.

ANAL. 201—204. Neque ſaſtidia merces viliores, aut ſordidas, modo fructuoſae ſint et quaeſtuosae, ut coria, quae trans Tiberim portantur. Ibi putida conſiciebantur opera, verb. cauſa. ſulphurationes et excoriationes. Conf. Martial. I, 42, 3 ſeq. I, 109, 2; VI, 93, 4; Turneb. Adv. XXIV, 43.

NOT. 204. Poeta reſpexiſſe videtur ad nota illa verba, quibus urinae vectigal commendaeſſe dicitur Veſpaſianns; vid. Sueton. Veſpas. c. 23.

VAR. 206. *Poeta*, 8, 13, 21, prob. Pith. Sed iunge : *ſententia poetae*.

NOT. 206. Dicitur *εἰπωμένη*; *ſententia diis atque ipſo Iove digna*; digna, quae dei alienij atque ipſius Jovis ſententia ſit. — *Sententia poetae*, ſcil. Ennii, ſumpta a Bellerophonte Euripidis, qui hoc pariter ironice dixit; Farn. Grangaeus comparavit verba incerti poetae apud Sen. Epist. 115: « Non quare et unde : quid habeas, tantum rogant. » — *Unde habeas*, ſcilicet opes, divitias, vel quod poſſides. — *Habere*, ut *ἔχειν*, abſol. pro divitem eſſe poſitum accipiebat Grang.

VAR. 208. *Hec*, 20. — *Pueris vetulae*, 10, 17—24, 45. — *Repentibus aſſae*, 1, 10, 14, 70, 75, 76, 77, 82. *Repentibus aſſae*, 21, 24, quod conj. Schurz. coll. V, 144. *Porcentibus aſſae*, 11, 12, 15—20, 22, 23, 25, 27, 45—50, 54—69, 71—74, et plerique Codd. Paris. probb. Grang. Rigalt. et Ach. coll. eodem loco ſupra V, 144, qui ſane hinc lectioni favet, vel potius alteri *repentibus aſſae*, quae ad noſtram propina accedit, et peperit tertiam : *porcentibus* enim eſt gloſſa, verbo *repentibus* adſcripta. Sed utrumque forte petita ex V. 144. Noſtram lectionem prima revocavit Caſſio Emendatt. II, 9, ubi ex Nonio moeet, *aſſae* dici nutricem, quod ſemper *aſſae* ſen *adſae* iis, quos nutrit. Sed vetus Schol. eſt : « *Aſſa* dicitur nutrix ſicca (ſole colorata, rugosa), et vetusta, quae lac non praestat infantibus, ſed ſolam diligentiam et munditiam adhibet. » Gloſſ. vet. « *Aſſae*, adſeſtrices, ἀνατροφίαι, ταῖς τρυφαιῶνς ὑπαρτιζούσαι, aliquando etiam *τρυφῶν*, » *Vetulae pueris porcentibus aſſae* legebat Is. Pontan. ad Macrobian. VII.

NOT. 208. *Repentibus*, parvulis, ut qui in purpuris repit, apud Quintil. I, 1, 6. Conf. Barth. ad Stat. Theb. IX, 427. — *Aſſae*; vid. Var. Lect.

VAR. 209. *Hec*, 19. — *Alpha et vita*, 11 a m. ſec. et 64. Conf. Valesiana, pag. 206.

NOT. 209. *Ante alpha et beta*, priuſquam prima literarum elementa diſcant.

VAR. 211. *Possum*, 10, 13, 15—25, 54—60, 62, 64—69, 71—74. *Possumt*, 27, 48, 61, 63. — *Dico*, 27, 61, 62, 63.

VAR. 212. *Festinare facit*, 16.

348 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

NOT. 212. *Festinare*, avaritiâ imbnere, vel ut imbuas ea filios toos quam primum et ante annos. — *Præstare aliquem* dicuntur, qui spondeo pro eo, ut talis sit vel futurus sit, qualis esse debet, vel qualem com esse alii copiant et optant; vid. Ernesti clav. Cic. Grangæus contulit versum senarium ignoti poetæ apud Cic. Epist. IX, 19, πολλοὶ μαθηταὶ ἀρίστους διδασκάλους. — *Magistro*, te, parente.

VAR. 213. *Abis*, 66.

VAR. 214. *Et Pelea*, 15. — *Aut Pelea*, 23. — *Vincit*, 18.

NOT. 213, 214. Quemadmodum Ajax Telamonius, et Achilles pæcotes suos virtute, ita te filii tui avaritiâ omnibusque sceleribus vinceot.

VAR. 215. *Parcendum teneris*, 10, 17; ut apud Virg. Georg. II, 363. Id substitui pro vulg. *Parcendum est teneris*. Librarii sexceoties inculcarnot est, ubi bona latinitas illud omittere solet. *Parcendum est pneris*, 22.

NOT. 215 seq. Salse et hæc dicta: Ignosce poerulis, si tibi nondum pares fuerint sceleribus; expecta, dum adoleverint, videbisque, iniquitatem eorum cum annis crevisse. — *Nondum implere medullas Naturæ mala nequitie*, sompta oequitia, qualis est parentom, ooodum satis alte in teneros peetravit animos, et tauquam venis medullisque infixa hæret.

VAR. 216. *Naturæ mala nequitia est*, 1. *Naturæ*, 14, 15, 16, 23, 24, 48, 59, 65, 70, 77, 82. *Naturæ*, 10—13, 17—22, 25, 26, 27, 45—49, 54—58, 60, 75, 76, oon improb. Schnrzi, ut *medulla naturæ* maxima dicatur κακοῦν. Idem ex antiquis. MSS. Paria. restituit Ach. et exponit ita: *nondum implere medullas*, penitus in teoceros, simplices et adhuc *nature* deditos penetraverunt eorum animos, ooodum venis medullisque infixa hærent *mala nequitia*, scelerum omnium principia, semina. *Nature*, 50, 61—64, 66—69, 71—74, non improb. H. Vales. — Mox ante *quum* insertum est *Aut* in 14, 70, 82, quod extrusi, quoniam abest ab 10—13, 15—27, 45—50, 54—69, 71—77, et interpolationem redolet. — *Pectore*, 16, 22.

NOT. 217. *Mucronem longi cultri*, navaculam barbæ tondeodæ caussa *admittere*, hoc est, adolescere. — Romani non nisi ante quadragesimum aoom cultro ad barbam tondeodam utebantur; eam vero a juvenia pectebaot. At clar. *Baillet*, jam sæpe a me landatos, videtur haod immerito dobitare an hic de oovacola meotio fiat. Quid enim sibi vult vocab. *longi*? non falec, ut Polyphemus, barbam metebant. Quid *mucronem cultri*? nullius usus est mucro; sola adhibetur aciem. Itaque loeus sic explicari posset: « quum jam ad juveotam perveoerit, et militarem ciuxerit gladium. » E.D.

NOT. 218. *Perjuria vendet summa exigua*, parvi quæstus commodique caussa pejerabit.

VAR. 219. *Copula et abest* ab 10—13, 15—27, 45—50, 54—69, 71—74, 77. — *Tegensque aramque*, 21.

IN SATIRAM DECIMAM QUARTAM. 349

NOT. 219. Jurautes precantesque *tangebant aram* (conf. III, 145; XIII, 89; Virg. *Æneid.* IV, 219; XII, 201; Liv. XXI, 1, et ad Sil. III, 82), vel *pedes*, genua et simulacra deorum, ut apud Sueton. Tib. 27, et Ovid. *Metam.* XIII, 585. — *Cereris* pro quocumque numine et quidem sanctissimo.

NOT. 220. *Elatam*, mortuam ac sepultam. Verbum funerale, ut apud Prop. IV, 7, 7; al. vid. supra ad I, 72.

NOT. 221. *Mortifera cum dote*, magna, et hinc causa mortis. Verba *limina* subit spectant ad ritum nuptialem, quo nova nupta, ad sedes sponsi ducta, ut invita virginitatem deponere videretur, a paranympis portabatur traus *limen*, quod tam ab ingrediente, quam ab egrediente tangi ominosum erat (vid. Burm. ad Ovid. *Am.* I, 12, 4, et Doering. ad Catull. LXI, 166); *premetur*, suffocabitur, strangulabitur; *quibus*, quos scelestis! nisi malis post *digitis* signum interrog. ponere, ut sensus sit: quibusnam aliis quam mariti sui, qui tuus est filius? Alii de digitis aconito infectis accipiunt, coll. Plin. XXVII, 2: « Constat omnium venenorum acerrimum esse aconitum, et tactis quoque genitalibus femini sexus animalium eodem die inferre mortem. Hoc fuit venenum, quo interemptas dormientes a Calpurnio Bestia uxores M. Cæcilius accusator objecit: hinc illa atrox peroratio ejus in digitum.»

VAR. 223. *Anquirenda recte*, poto, emend. Grang. vid. ad VI, 501. — *Putes*, 18, 19, 23, 27, 46—50, 54, 55, 56, 59—64, 65, 68, 69, 71—74, 77.

NOT. 223. Cæde sibi facilius divitiæ parabit, quam ærumnis *terra marique* tolerandis.

NOT. 224. Magnum scelus, quod questuosum est, cædes, facili negotio perpetratur.

VAR. 228. *Levi*, 45. *Læto*, 16. — *Providit*, 15, 16, 29.

VAR. 229. *Fraudem*, 24. — *Conducicari*, 13, 17, 18, 20, 22, 23, 24, 27, 45, 47, 54, 58. 64. *Conducicandi*, 15. Forte rectius, etsi non ignoro, vocem *libertatem* etiam infinitivo junctam legi, verb. caus. apud Prop. I, 1, 28, et Valer. Flacc. I, 601. — Totus autem versus abest ab 2, 10, 11, 12, 16, 21, neque enim in suo exemplari habuisse videtur vetus Schol. qui illum silentio prætermisit, et verba *dat libertatem* exposuit: auctoritatem et nequitiam permittit. Est haud dubie lacinia, adsuta ab interpolatore, qui verba *Dat libertatem* non eoneoquebat, nisi talia adderentur. Minus quidem laugnebit, si et vs. 228 et 230 pro *etiam* positum acceperis. At quis ferat hanc copulam toties ac vario sensu repetitam eandemque sententiam ter expressam? Hiuc etiam non placet opinio eorum, qui vs. 230, et aut *totas* delendum putant, ut verbis *Nam quisquis... dat libertatem πρότας* (quam sic nimis longa est et παραλογή), reliquis vero, *totas effundit habenas*, etc., ἀπόδους continetur. Toto potius versus ejecto nihil est, quod in hoc loco displiceat; vid. Comm. — His vs. et al. Hsfn. abest; quare ejiciendum putat et Cramer. En.

VAR. 230. *Effudit*, 21, 22, 25, 27, 46—49, 54—63, 66, 67, 69—73.

ANAL. 227—232. Quicumque pueros opum amore et cupiditate imbuat, et eosdem *levo manu*, perversis infaustisque præceptis, *avaros producit*, format, efficit (vid. ad VI, 241), is similis est aurigæ. qui *curriculo*, equis, *dat libertatem et totas effundit habenas*, hoc est, filiis *dat libertatem* immoderatam vel quodvis scelus audeudi, is in effrenatas eos cupiditates, et quevis scelera pronos faciet frustra que deinde a cursu quasi et impetu, quo in flagitia feruntur, illos revocare conabitur, ut auriga, qui equis in circo currentibus habenas ita remittit, ut, si cursum deinde velit inhibere, non possit. Comparatio aptissima venustissimaque, a circo petita. Conf. Virg. Georg. I, 512 seq. De vs. 229, vid. Var. Lect. *Totas effundit habenas*, ut apud Virg. Æneid. V, 818; XII, 499, al. — *Curriculo*, equis, ut *currus* apud Virg. Æneid. XII, 287, et Georg. I, 514. Ἀρματα πύργων dixit Pind. Pyth. II, 21. *Quem* græce et docte pro quod, scil. curriculum, quoniam, si sensum respexeris, ad equum, hoc est, filium, spectat. Conf. ad vs. 241.

VAR. 232. *Sed* conj. Plathner.

NOT. 232. *Te*, auriga, hoc est, patre et auctore, seu doctore. — *Metis relictis*, equis indomitis adeo ruentibus, ut metas cursu prætereant, nec circum eas flecti se patiantur. Similiter animus in avaritiam præceps fines et modum transit.

VAR. 233. *Credet*, 24.

NOT. 233 seq. Poeta vere et naturæ hominum convenienter philosophatur. — *Nemo satis esse credit*, sufficere putat, satis habet.

NOT. 234. *Indolgent sibi latius ipsi*, filii, non contenti modo finibusque, a patre definitis, eos traheuunt. *Latius*, conf. Benti. ad Horat. Sat. II, 2, 113.

VAR. 235. *Cur*, 22. — *Dicet*, 16. — *Stultus, qui donat amico, Qui paupertatem levat attollitque propinqui*, 13. Non male, ut ipsa sint patris verba.

NOT. 235 seq. Quum stultum esse dicis, qui aliis beneficium facit, doces filium, quocumque modo divitias sibi parare. — Eandem sententiam expressit Boileau, Sat. VII, vs. 191 seq.

« Endurcis-toi le cœur ; sois Arabe, corsaire...

« Ne va point sottement faire le généreux ;

« Engraisse-toi, mon fils, du suc des malheureux. »

Eo.

VAR. 236. *Levat*, 13, 16, 23. — *Attollitque*, 13, 16. *Attolletque*, 15. *Tollat levetque*, 24. — *Propinquum*, 21.

NOT. 236. *Paupertatem levare et attollere*, ut contra *paupertate*, vel fame, inopia, etc. *premi*, *urgeti*, *gravari* dicimur, metaph. ab onere petita.

NOT. 237. *Circumscribere*, decipere, fraudare; vid. ad X, 222.

VAR. 238. *Anquirere* etiam h. loc. auspicari possis, vid. supra ad VI, 501.
— *In te est*, 18, 19 a m. sec. 23, 25, 27, 46, 47, 48, 50, 54—59, 71—74.

NOT. 239. *Deciorum*, vid. ad VIII, 254.

NOT. 240. *Menaceus*, Creontis, Thebani regis, filius Marti se immolavit, ut secundum Tiresiae vaticinium cives sui victoriam reportarent. Vid. Eurip. *Phœniss.* vs. 841 seq. Stat. Theb. X, 589 seq. 751 seq. Pausan. IX, 25; Apollod. III, 6, 7; Cic. Tusc. Quæst. I, 48. *Si Græcia vera*, veridica, verax est,¹ hoc est, si Græcorum scriptores vera nobis tradidere (*quidquid Græcia mendax audeat in historia* X, 174, 175), nec potius hoc commentum sunt, ut alia, quæ de Thebis earumque origine fabulose narrant. Hæc ut rideret poeta, adjunxit vs. 241—243, qui tamen h. loc. ubi a comparatione tantum occasio eorum scribendorum petita est neque ipsi ad caput rei illustrandæ quidquam faciunt, parum opportuni sunt, et intempestivam produnt artis doctrineque ostentandæ cupiditatem.² Historia autem originis Thebarum, vel tironibus nota ex Ovid. Metam. III, 1—130, et forte ex etymol. voce. *ῥαγινῶς* et *Σπαρτιά* orta est.³ — *Legiones* pro multitudine virorum armatorum. Res de industria amplificatur, risus captandi causa, quo et vs. 243 spectat. Quorum græce et docte dicitur pro *quorum*, scilicet Thebarum, respectu ad incolæ urbis et nobilioris genus habitò, ut *quem* supra vs. 231.⁴

VAR. 241. *Quorum* (scilicet Thebarum), 19, 25, 46, 48, 49, 50, 54—57, 59—60, 71—74, et multi Codd. Paris. Sed *quorum*, 1, 10—18, 20—24, 27, optimi Codd. Paris. (Pat. Fauch. Alex. Senat. Thuan. et alii), quod doctius est; vid. Comm.

VAR. 243. *Et tanquam*, 20. — *Tibicen*, 22, 49.

NOT. 243. Tam horrido modo tantoque impetu inter se armis decertarunt, ut putares, non cum iis natum fuisse *tibicinem*, qui ad pugnam eos excitaret.

NOT. 244. *Ignem*, insatiabilem avaritiam, quæ etiam *ardens* dicitur

¹ Vid. Longol. ad Plin. Epist. II, 9, 4; Inapp. Ovid. Her. XVI, 123, et Met. X, 209.

² Non enim crediderim (quæ Bahrdtii sententia erat), horum versuum addendorum consilium eo spectare, ut his adnubretur summa vis eductionis pravorumque exemplorum et preceptorum, quæ in teneros puerorum animos sine ullo impedimento atque descendant, ut dentes draconis in

aulcos Cadmi. Quæ ratio quam longe petita sit, vel me non monente intelligitur.

³ Vid. Heyn. ad Apollod. III, 4, 1, et Herman. Mythol. Lyric. t. II, pag. 239, 240.

⁴ Vid. ad Sil. V, 495, et X, 306; Brunk. ad Sophocl. Ajac. 760; Koepen. ad Hom. Iliad. II, 278; Gron. Obs. I, 16, ad Liv. I, 59; XXIX, 12, et ad Sen. Herc. fur. 1157.

Cic. Fin. III, 11. — *Scintillas, semina et originem.* — Sic *Racine, Britannicus*, act. IV, scen. III:

« Vous allumez un feu qui ne pourra s'éteindre. »

EO.

VAR. 245. *Et late*, 10, 11, 15, 17—19, 23, 25, 45—49, 54, 55, 57—60, 64, 65.

VAR. 247. *Caveam*, 15—20, 22, 25.

NOT. 246, 247. Filius etiam te ipsum, patrem et præceptorem, interficiet, ut leo nunquam magistrum suum, a quo nutritur, in *cavea*, ferarum receptaculo vel theatro, dilacerat. Poetam h. loc. respicere historicam sui temporis putant, coll. Martial. de Spect. X. Particula autem comparationis omissa, ut supra vid. 227 seq. et passim, verb. causa. Hor. Epist. I, 2, 34, 42; 3, 19 al. — *Leo alumnus*, vid. Heins. ad Ovid. Metam. IV, 421.

VAR. 248. *Nec grave*, 24.

NOT. 248 seq. Ovid. Metam. I, 148:

Filius autem diem patrios inquirat in annos.

Hosce annos filius e *genesis* computabit, vel *mathematicos* ea de re consulat et, si hi vitam nimis longam tibi promiserint, eam tibi veneno eripiet, ut tuis divitiis ocus potiat; vid. ad III, 43, 44, et VI, 553 seq. — *Sed grave* est filio tuo, *expectare tardas colus*, mortem, nimis tarde ad te adventantem. Φῦ μάλιστα τὴ κακῆς καὶ πατρὸς ἀθανάτου, Strat. Epigr. LXXII, 4, in Brunck. Anal. tom. II, pag. 376. — *Colus*, vitæ *stamina*, quæ fuis omis Parcæ ducent. — *Tardas colus*, ut *nimium stamen* X, 252. *Stamine* Parcarum *nondum abrupto*, ante naturalem vitæ modum.

VAR. 249. *Colos*, 13, 18—21 a m. sec. 22, 23, 24, 46—50, 54—57, 59, 60, 62, 64, 65, 68, 69, 71—74.

NOT. 251. *Senectus cervina*, summa. De longa cervorum vita vid. Aristot. Hist. An. IX, 6, et Plin. VIII, 32 seu 50 extr.

VAR. 252. *Archigenan*, 17, 19. Ego *Archigenen* pro *Archigenem* scripsi.

NOT. 252. *Archigenen quare*, h. loc. medicum; vid. ad VI, 46, et de *Archigene* ad VI, 236. — *Quod Mithridates composuit*, antidotum de quo vid. ad VI, 661.

VAR. 253. *Opposuit*, 22.

VAR. 254. *Togas pro rosas*, 16. — *Est non existat* in 17, 18.

NOT. 253, 254. *Si vis auctumaum* et ver aliud videre, hoc est, vel annum vivere. — *Medicamen Mithridaticum*, antidotum, alexipharmacum. — *Et pater et rex*, non minus pater, quam rex; quoniam his temporibus patri a liberis non minus metuendum est, quam tyranno a civibus. Verba autem *et pater et rex* ad eundem quoque Mithridatem referri possunt, qui et *pater et rex* a Pharnace filio, qui patri bellum intulerat,

IN SATIRAM DECIMAM QUARTAM. 353

obsessus in regia venenum hausit et, quum eo sumpto parum profecisset ad mortem accelerandam (nam frequenti usu antidotorum, quibus ab ineunte etate se munierat adversus venenâ, vis eorum imminuta erat), a Bitonto, milite Gallo, a quo id petierat, interfectus est. Conf. Liv. Epist. CII; Appian. Bell. Mithrid. cap. 109—112; Plut. Pomp. pag. 641; Dio, XXXVII, 10—14; Gell. XVII, 18; Fabric. ad Oros. VI, 5, et intpp. Aur. Vict. V, I, 76; et nostratam *Racine* in fabula Mithridatis nomine inscripta. Ed.

VAB. 255. *Aut pater, aut rex*, 10, 11, 15—20, 24, 27, 45—50, 54—69, 71—74, plerique Codd. Paris. et ed. Ach.

NOT. 256 seq. Majorem voluptatem, quam quæ ex theatris, hoc est, ludis scenicis capitur (quibus Romani maxime delectabantur), promitto tibi, si consideraveris labores et pericula, quæ subit avarus, ut omni modo rem augeat.

NOT. 257. *Prætoris pulpita*, ludi scenici, a prætore dati. — *Pulpitum*, λογίον, cathedra, suggestus in præscenio seu theatro, ubi histriones recitabant. — *Lauti*, elegantis, divitis, vel magni et dignitate conspicui; vel potius qui laute, splendido apparatu ludos facit (ut apud Pers. VI, 23, *puer lautus*, qui magnis impensis cœnam parat), vel iis in sella curuli et prætexta, seu toga picta, veste triumphali, præest. Conf. X, 36 seq. et XI, 19. Ita prætores viam sibi ad consulatum, ut ædiles curules ad summos honores muniebant.

VAB. 258. *Spectas*, 18, 23, 25, 27, 46—50, 54—69, 71—74. *Constant*, 21, 25, 27, 46—50, 54—69, 71—74.

NOT. 258. *Quanto constent*, tanquam pretio, quo empta sint et parata. Sic morte constare dixit Cæs. Bell. Gall. VII, 29.

NOT. 260. *Fiscus*, corbis spartea seu viminea, in quam pecunia condehatur, vel ipsa pecunia. — *Ad Castora*, apud mensarios et feneratores in foro, ubi ædes erat Castoris, vel in æde Castoris *ponendi numi*; nam non modo fœdera, pactiones et testamenta, sed pecuniæ etiam deponerantur in templis, quæ tuta erant religione deorum, et potissimum exœnbiis militum, unde *vigil Castor* h. loc. dicitur.¹

NOT. 261. Ex quo fures, in foro Martis, hoc est, in foro Augusti, quod

¹ Vid. Lips. ad Tacit. Annal. I, 8. Britannicus *ad Castora* interpretabatur: apud mensarios in foro, ubi erat ædes Castoris; vid. Liv. II, 20, 42; Sueton. Cæs. 10, et Dionys. Halicarnass. VI, pag. 351. Plintheri

nota est hæc: «Ad Castoris ædem jam Ciceronis temporibus negotiabantur numularii vel feneratores, et in ea pecuniæ deponerantur.» Conf. Cleer. Verr. I, 49, et pro Quinctil. 4.

inde Martis Ultoris ornatam erat,¹ numularios diripuerunt, et ipsi quoque Marti insignia sua abstulere; *Brit.* Ex quo in templo Martis compilatæ fuerunt arcæ ipsiusque Dei galea furto subrepta; Farn. coll. Martial. VI, 72, et Antholog. II, 25, de Entychida, quæ loca parum ad rem faciunt. Conf. supra ad X, 25. Poeta forte ad sui temporis historiam, nobis ignotam, respicit; et hac occasione, ut passim, ridet infirmam divini uominis potentiam, et quidem h. loc. (ut II, 130 seq.) *Martia*, qui ne res quidem suas, sua ipsius insignia, servarit, nedum res hominum, sibi, tanquam patri ac tutori Romanæ gentis, in custodiam concreditas. Rigaltius in Diss. de Sat. Juven. suspicabatur, deriso Marte, qui falso *Ultor* dicatur, non modo vanitatem fabulæ perstringi, sed etiam ignaviam accusari Romanos, qui nihil amplius armis querant, et olim etiam quæsitæ sibi eripi turpiter patiantur.

Not. 262 seq. *Licet relinquo*, relinquere, spernere poteris, omnia *auleæ Floræ*; etc., hoc est, cuncta ludorum genera, ex quibus non tantum percipies voluptatis, quantum ex avari laboribus; nisi malis: quamvis vel omnes ludos relinquo, nihil cures, non magna carebis voluptate, modo respexeris varia *negotia*, labores, navigationes, peregrinationes, incommoda et pericula, quæ avarus subit, ut rem familiarem amplifiet opibusque affluat; tanto tibi jucundius hæc, quam ludi illi, spectaculum offerrent. Hæc avari *negotia*, etc., in vss. sq. describuntur. Poetæ animo oculisque observabatur locus Horat. Epist. II, 1, 197 sq. Conf. sup. III, 223 (ubi vid. not.), et loca, quibus vita nostra scenæ, mîmo et fabulæ comparatur Sen. Epist. 77 et 80; Suet. Aug. 99, et Palladæ Epigr. C. in Brunck. Anal. tom. II, pag. 427, ubi vid. Jacobs. ad Anthol. Gr. vol. II, part. III, pag. 247. — *Auleæ vela picta*, in ædibus, porticibus et theatris suspensa, unde h. loc. pro ipsis ludis ponuntur. — *Flone ludi*, Floralia scil. sacra s. solenniâ, de quibus vid. Ovid. Fast. V, 183—378; Plin. XVIII, 29; Val. Max. II, 10, 8, et Sen. Epist. 97. — *Cereris ludi*, qui in Cerealibus sc. sacris agebantur. Vid. Ovid. Fast. IV, 390 seq. et Liv. XXX, 39 — *Cybeles ludi*, Megalesia, diversa a ludis magnis. Vid. Liv. XXIX, 14 (ubi conf. Duker.), XXXIV, 54; Ovid. Fast. IV, 179 seq.

Vas. 265. *Non et jactare*, 12.

Anal. 265—284. Quam vecors sit avarorum audacia, docet poeta comparatione eorum cum aliis hominibus, qui non minus quidem audaces sunt, sed ut querant victum, non ut opibus affluant: unde temeritas illorum justiore habet excusationem. Conf. XV, 93 seq.

Not. 265. *Petaurum*, πταυρον, proprie asser, seu tabula parieti affixa, ad quam se gallinæ volatu recipiunt, ut pernocent; hinc machina in

¹ Vid. Suet. Aug. 21 et 29; Ovid. Fast. V, 549 seq. et Dio Cass. LIV, 7 et 8, ubi conf. Reimar. § 85.

IN SATIRAM DECIMAM QUARTAM. 355

altum suspensa, in quam, gallinarum instar, quasi volatu sese ferebant petauristae, οἱ περὶ δάπα vel περὶ αἰσῶν κίοντες. Ita Grang. qui etiam mobet, a Mercuriali et Lipsio petaurum explicari de machina liguea, apostris oscillis simili, qua homines rotis in aërem jactantur, a Scalig. autem ad loc. class. Manil. V, 433 seq. de rota, in sublimi posita et a duobus versata, altero superne, altero inferne nitente, ita ut alternis dejecti nunc penderent, nunc recto sederent. « Petauri ludus, quum per circulos quispiam veloci cursu transvolat, corpore ita librato, ut circulum uou offendat. » Alex. ab Alex. III, 32:

...rota transmissa toties intacta peturo,

Mart. XI, 22, 3. Variæ tamen petauristarum artes fuisse videntur. Conf. Petron. cap. 47, 53, et 60; item fragm. 13 et Fest. — Nonius ita interpretatur: « Petauristæ a veteribus dicebantur qui saltibus vel schævis levioribus moverentur. » Hinc colligi potest nomine illo fuisse designatos quicumque præstigiis et saltibus corporis agilitatem viresque ostentabant. ED.

Var. 266. Solent, 27, 47, 54, 62, 63, 64, 74.

NOT. 266. Designatur funambulus, σφινδαῖος et νεφελάριος.¹ — Rectum, au a cæli vertice pendentem? Sed mox *incipiti planta* (vs. 272) senas careret: an æqualiter a plana superficie distantem? Quid igitur sibi velit τὸ *descendere*? Itaque intelligendus est funis; in obliquum tensus: in quo ambulare difficillimum est, ut cl. Baillet innuit. ED.

Var. 267. Quantum, 18. — In ante *Corycia* non mala inseritur in 11, 17, 19, 23, 24, vel ante *pyrpe* in 45. — *Coricia*, 19, 17, 19, 23, 24, 46. *Corithia*, 47, 48, 50, 64. *Corithia*, 21, 45. *Corinthia*, 22. — *Rape*, 21 a m. sec.

NOT. 267 seq. Tu multo majorem risus voluptatisque materiam præbes, qui non victus, sed lucri querendi causa sæpè navigas et negotiaria, nulla periculi ratione habita. — *Corycia*, Cretensi; epith. orn. petitiu a mercatura, quam olim Cretenses potissimum faciebant; quo etiam sequentia spectant.² *Coryeus* seu *Corycum*, urbs et mons Cretæ.³

NOT. 268. *Tollendus* a *Coro* (vid. ad X, 186) cum uave, intumescens, fluctibus, pro vocat. *tollende*.

¹ De cujus arte vid. Barin. Anthol. Lat. III, epist. 179; Wernsdorf. Poet. Lat. minor. tom. VI, pag. 569, 570; Prudent. Hamartig. vs. 368 seq. Nicoph. Gregor. Hist. Byzant. VIII, 104, pag. 214 seq. ed. Paris. 1702; Firmie. VIII, 17; Manil. V, 650 seq.

² Conf. Mitscherl. ad Horat. Od. I, 1, 13, et 35, 7; Martial. Epigrammat.

lib. III, 65, 2; IX, 39, 5, et XI, 9, 2.

³ Britannicus et alii epitheton referunt ad *Corycum*, Cilicis prom. et oppidum, ut navis designetur errabunda et propemodum prædatoria, quum avaris contempto omni periculo huc et illuc navigando lura sectetur, quo mox erant Cilices, pirarum arvisissimi. Sed in vs. seq. de Creta insula agitur.

356 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

VAR. 269. *Ac villis*, 1, 2, 14, 18, 56, 70, 74—77, 82.—*Perditus*, a *Siculis sacci merentor* (qui a Siculis saccum merentis), 3, 5, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 19—27, 45—50, 54, 55, 57—69, 71, 72, 73, et permulti Codd. Paris. quod perperam probat Plathnerus, quia *saccus olens* sit *crocum*, quod plurimum in Sicilia, unde et *Sicanium* dicatur Stat. Sylv. V, 3, 41. Et tamen adstipulatur Ach. qui illam lectionem restituit.

NOT. 269. *Perditus*, miserrimus, omni sæpe ratione ac spe destitutus. — *Sacci olentis*, eroci, opobalsami; Grang. opobalsami, aut malobathri, fetidæ meris, ut ex sententia tali, *tu fétide*, Schol.

VAR. 270. *Pingui*, 16, 27, 45, 59, 60. — *Antiquo*, 22.

NOT. 270. *Antiquæ Crete*, post hominum memoriam jam habitatæ, adeoque fama nominis sui notissimæ. Quemadmodum enim hominum, quæ vulgo dicitur, nobilitas ex antiquitate generis æstimari solet; ita et antiqua origo sæpe a poetis in magna vel urbium vel terrarum laude ponitur. Vid. Heyn. ad Virg. *Æn.* I, 12, 375 et 531.

NOT. 271. *Passum*, vinum, quod ex uvis passis, hoc est, ad solem expansis et arefactis¹, optime conficiebatur Cretensæ. Vid. Plin. XIV, 9; Martial. XIII, 106, et verba Athen. X, 11, (56) pag. 440: « Περὶ Πομαίου δὲ, ὃς φασὶ Πελύδιος ἐν τῇ ἑκτῇ, ἀντίρρητος γυναικὶ πίνειν οὕτω. Τὸν δὲ καλεῖσθαι πάντων πίνουσι. Τούτῳ δὲ ποιῆσαι μὲν ἐκ τῆς ἀσραφίδος, καὶ ἐστὶ παραπλήσιος πινόμενος τῷ Αἰγροδενίῳ γλυκὺ καὶ τῷ Κρηταίῳ. » Creticum vinum fuisse dulce, dicit Ælian. Hist. XII, 31. — *Pingue passum*: nam « ex uvis passis in prælo compressis effluit et conditum vaseulo mellis more servatur; » ut nunc verbis Colum. XII, 39. — *Lagenas* vino passo repletas: nam *lagena* vas erat, in quo vinum non modo paratum semper habebatur in triclinio, ut ex eo infunderetur poculis, sed etiam adservabatur. Vid. intpp. Petron. 32. — *Municipes Jovis*, Creticas, ejusdem quasi patriæ cum Jove, qui in Creta nutritus dicitur. Sic *municipes siluri* IV, 33, ubi vid. not. *testa municipis Sibyllæ*, hoc est, Cumana, apud Martial. XIV, 114, 2, et *lacernæ Cadmi municipes*, hoc est, Tyriæ, ibid. X, 87, 10. Grangæus monet, hæc loquendi formulam depromptam esse ex Aristoph. *Acharn.* act. II, scen. II: « Ὁ λαὸς δὴμῖον ἐδ' ἐστὶν ἑμὸς. »

NOT. 272 seq. Funambulus arte sua periculosa non nisi victam sibi et vestitum parat, avarus autem non minore vitæ discriminis divitiis, quibus carere possit. — *Ancipiti figens vestigia planta*, incerto gradu per funem incedens.

VAR. 273. *Victum ex illa merce*, 22.

¹ Vid. Colamel. XII, 39, et intpp. Virg. Georg. II, 93; Varro, lib. 4, de Vita populi Romani. « Passum, inquit,

nominabant, si in vindemiis uvam distinctius coctam legerent eamque passis essent in sole aduri. »

IN SATIRAM DECIMAM QUARTAM. 357

NOT. 273. *Brunam cavet*, frigus arcet, hoc est, parat sibi, quo frigus arcere possit.

NOT. 275. *Tu temerarius es*, temere periculis te vitamque tuam objicis.

VAR. 276. *Plus hominum jam*, 21, 22.

NOT. 276. *Trabibus*, navibus. — *Plus hominum*, etc. qui naufragium pertulerunt quam qui evaserunt; Ach. Immo *plus hominum est jam in pelago*, quam in terra; tanta est hominum avaritia et lucri cupido. Omnia in majus extolluntur, et nihil omittitur, quod ad avaritiam ἡσαγγὺς adinbrandam valere possit. Eo etiam spectat v. 277. *Classis*, pro multitudinis navium.

VAR. 277. *Vocat te*, 10, 27, 47, 54, 58.

NOT. 278 seq. Navcs non Orientem modo, sed Occidentem quoque extremum petent, Conf. Horat. Epist. I, 1, 45, 46. — *Carpathium æquor*, a Carpathio insula (nunc *Scarpanto*), inter Rhodum sita et Cretam, dictum et cum delectu positum, quoniam et periculosum est, et transeundum iis, qui Bithyniam petunt, quo frequenter commesabant mercatores Romani. Conf. Mitscherl. ad Horat. Od. I, 35, 7, 8, et III, 7, 3. — *Gaetula æquora*, Libyca. Libya seu Africa horreum Romani populi.

VAR. 279. Secundam syll. voc. *Calpe* in sexto casu corripì, jam miratus est Priscian. lib. VI. Eandem brevem casu apud Avien. *Apas* vs. 1023, observat Curio prava lectione deceptus, qui cum aliis putabat, id propterea fieri, quod *Calpe* etiam tertie destinationis sit et *Calpei*, *Calpis* non minus recte dicatur, quam *Calpe*, *Calpes*.

NOT. 279. *Æquora transiliet*, trajiciet, et quidem cum summa temeritate atque audacia, ipsis naturæ legibus illudente, ut apud Hor. Od. I, 3, 24, et Sil. IV, 71. — *Calpe*, Hispania Bætica promont. (*Gibraltar*). — *Ad gurgitem*, hoc est, fretum *Herculeum* seu *Gaditanum* (*dis Strasse*), in quod sol mergitur.¹

NOT. 280. Solem undis se mergentem, instar candentis ferri aqua tincti, *stridorem* sonitumque edere, poetæ passim fingunt, idemque olim et Iberi et philosophi, v. c. Epicurus et Posidonius, credebant.²

NOT. 281 seq. Sarcasmi vim facile senties. — *Folle tenso et aluta tumida*, βαλαντίῳ, sacco argenti pleno, nimis distento et turgente, instar folliis vento repleti. Conf. ad VII, 192, et XIII, 61. — Videndus quoque *Januensis*, qui sic: « *Aluta*, ab *alo*. Dicitur hæc *aluta* pellis quæ tanata; dicitur vulgariter *corduane*, quia alit pedes. Unde Juvénalis:

Appositam nigre lunam subtrahit alote.

¹ Conf. ad Sil. I, 141 seq. 209 seq. Valer. Fl. II, 36, 37; conferatur similiter Barth. ad Stat. Silv. II, 7, 27, et

² Vid. Cleomed. II, 1; Burn. ad Theb. I, 158.

Et inde *hic alutarius, rii*, id est, pelliparius, qui vel oparatur pelles tanatas, vel tinctas, vel qui eas tanat, id est, servat, vel tingit. Hæc omnia referente Cramero, pag. 533. Ed.

NOT. 283. *Oceani monstra*, marinarum belluarum, quæ summum maris petunt tempestate imminente. Conf. Mitscherl. ad Horat. Od. I, 3, 18. — *Juvenes marinos*, Tritonas et Nereidas. — Ut quis e longinquo revererat, miracula narrabant, vim turbinum et inauditas volucres, monstra maris, ambiguae hominum et belluarum formas. — Tac. Ann. II, 24.¹

NOT. 284 seq. Varia sunt insanie et furoris genera, inter quæ avaritia etiam et potissimum referenda. Conf. Horat. Sat. II, 3, 77 seq. — *Ille Orestes*, a Furis, μητρεκτονίας ultricibus, *vultu terribili et igni*, faucibus, *terretur in manibus sororis Electæ*, quæ fratrem, furore correptum et querentem,

Ὁ Φοῖβε' ἀπεκτενοῦσι μ' αἱ κυνέπιδες
Γοργόπες, ἐνέρον ἑρπεῖσι, θαναί θεαί,

consolatura dicebat,

Οὐ τοι μεθήσω, χεῖρα δ' ἐμπλέξω' ἑμὴν,
Σχίσσω σε παῖδι δροτυχῇ πιδόματα,

sed duris his verbis repellebatur,

Μῆτις, μὴ' οὐσα τῶν ἑμῶν ἔρινόνων,
Μίσση μ' ὀγκυῖναις, ὥς βάλῃς εἰς Τάρταρον.

Ita Eurip. Orest. vs. 260 seq.; qui locus Juvenalis, opinor, animo observabatur. — *Eumenides*, Εὐμενίδες, eadem deæ, qui antiquioribus poetis ἔρινους dicebantur. Vid. Hermann. Mythol. tom. II, pag. 491 seq.

VAR. 285. *Torretur*, 11, in marg. non improb. Schurzfl.

VAR. 286. *Crèdet*, 19.

NOT. 286. *Hic*, Ajax, Telamonis filius, qui armis Achillis ab Agamemnone aliisque Græcorum ducibus Ulyssi adjudicatis, in insaniam incidit, et quum flagris in *bores* pecudesque sæviret tresque arietes jugulasset, Atridas et Ulysem a se *percuttos* occisosque esse existimabat. Conf. ad VII, 115, et X, 84. — *Mugire*, bovem esse. — *Ithacum*, Ithacium seu Ithacensem (ut X, 257, et XV, 26). — Ulysem, ἀπλοῦν et ἰδυκὴν ἀντὶ κτητικῆς, simplex pro possessivo, ut *Dardanus*, *Italia cellus*, *equus* seu *exercitus Astur*, *populus Pheax* (XV, 23); *Mæotis ara* et *Memphitis terra* (XV, 115, 122), *Δελφίς ἀρχα*, seu *πύρα*, *Κελτὺς ἄρχα*, *Θισσαλὺς λῶς* et similia. Vide ad Sil. I, 14, 252; XVI, 180.

¹ Conf. Hard. ad Plin. IX, 5, et Scalig. Comm. ad Arist. Hist. An. II, pag. 232 seq. — Apud populos miraculorum amatores, ut erant Græci Romanique, balenæ, phocæ, aliæque ma-

rina animalia pro Sirenibus, Nereidibus et Tritonibus, forsan, ut Lapones aliique Scythiæ parvæ statuarum populi pro Pygmæis, habitæ sunt; — Ach.

IN SATIRAM DECIMAM QUARTAM. 359

VAR. 287. *Lacertis*, 7, 12, 15, 17 a m. sec. 20, 21, 22, 46, 61, 62, 63, 65—69, 71—73, et XII MSS. Paris. in his Put. et Fauch.

NOT. 287 seq. Quamquam avarus et mercator, qui divitiis inhiat et lucri studio tot periculis se committit, non, ut furiosi solent, vestes suas lacerat, tamen insanit et propterea *curatoris eget a Prætoris dati*, ut utar verbis Horat. Epist. I, 1, 102. Conf. ejusd. Sat. II, 3, 217, 218.

VAR. 288. *Narem qui*, 21.

VAR. 289. *Tabula distinguitur unda*, 15, 16, 19, 21, 23—27, 46—49, 55—60, 68. XXV MSS. Paris. et ed. Ach. una, 17, 20, 22, 28, 74, et tres Codd. Paris. *unda*, 1, 8, 10—14, 22, et VII MSS. Paris.

NOT. 289. *Tabula* ille (propr. navis) *distinguitur*, separatur, disjunctur ab *unda*. Vid. ad XII, 57—59.

VAR. 291. *Concisum*, 16, 21, 22.

NOT. 291. *Argentum concisum in titulos faciesque minutas*, concisum in argenteolos, signatumque titulis et imaginibus parvis Principum vel pedum, urbium, Jani gemini, Victoris, navis, bigarum, quadrigarum. Conf. ad VI, 205; Plin. XXXIII, 3; Scalig. ad Caton. pag. 69.

NOT. 292 seq. Mercator lucri cupidus nil curat tempestatem. — *Solvite funem*, ut apud Virg. Æn. V, 773, ubi vid. Heyn.

VAR. 293. *Piperisve*, 19, 45, non male! — *Coemtor*, 11. — *Coemptor*, 15, 16, 19, 21 a m. pr. 23—27, 46—50, 54—69, 71, 79, 73.

NOT. 294. *Fascia nigra*, nubes atra, que longo per cælum tracta fertur, prænnantia tempestatis.

VAR. 295. *At forsitan*, 15, 17, 20, 21, 22. Multi Codd. Paris. et ed. Ach. *Ac forsitan*, 16, 19, 23—27, 48, 56—64, 66—69, 71—77. *An forsitan*, al. Conf. Comment.

NOT. 295. *Æstivum tonat*, ut æstate fieri solet ob calorem. — *Hæc ipsa nocte*, ut X, 76, *hæc ipsa hora*.

VAR. 296. *Cadit*, 21. — *Trabibus fractis*, 10.

NOT. 296. *Cadet*, peribit. — Simpliciter forsân intelligendum: fracta nave in fluctus excidet; naufragium faciet. Ed.

NOT. 297. En graphicam avari descriptionem! Tabulam dextra, *zonam* vero (in qua Romani vel peregrinantes, vel negotiantes pecuniam habebant, de quo vid. Liv. XXXIII, 29; Gell. XV, 12; Horat. Epist. II, 2, 40; Suet. Vitell. 16) non *leva* tantum manu, sed *inorsu* quoque, hoc est, dentibus, tenet, quasi eam perditurus, si corpori adhereret, neque reputans, se ita facilius submergi; mavult autem perire, quam pecuniæ jactura et natatum reddere expeditiorem et sic vitam redimere. — Ut fere in Lucian. Dialog. Mort. XI, 4: Τὸ δὲ χροσίον ἰδούσι καὶ θυφὲ καὶ πᾶσι μυχᾶν

360 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

ἰσχύαντων. « Mavult suffocari, perplexa scilicet manu *læva* et *biaute* ore per mortuum, quam ut expedita jactura redimeret vitam natando. » Hennia.

VAR. 298. *Suffeceris*, 20, 21, 27, 46, 47, 48, 54. *Sufficeret*, 23.

VAR. 299. *Folvnat*, 22.

NOT. 299. *Tagus* et *Pactolus*, auriferi fluvii Hispaniæ et Lydiæ. — *Antila*, aurea.

VAR. 300. *Sufficient*, 16.

NOT. 300. Nudi sunt naufragi, quia, ut facilius natent, vestes abjiciant. Grang. — *Sufficient* illi *panni* viles, quibus *inguina*, ex aqua marina uda et frigida, *velare*, tegere et abscondere possit. Lub. et Ach.

VAR. 301. *Exanguisque*, 12.

NOT. 301, 302. Qui naufragio olim vel alio insigni periculo evaserant, funestos, quos tulerant, easus, ne toties eos stipem colligentes narrare cogereantur, et quoniam mentem magis afficiunt, quæ oculis, quam quæ auribus percipimus, pingere et scribere solebant in tabulis, quas humeris primum ferebant, et deinde una cum vestimentis, quæ servaverant, tanquam *ἀναθήματα*, in templo dei *Σωτήρος*, Neptuni vel Isidis et *Æsculapii*, suspendebant. — *Picta tempestate*, pictura tempestatis et naufragii *se tuetur*, vitam sustentat.

NOT. 303, 304. Conf. Horat. Sat. I, 1, 76 seq. et sup. vs. 135.

VAR. 305. *Perdives*, 24. *Dives* reponi jubebat Curio, et *armis* pro *hamis* Britanni. ut metro consuleretur. Nentrum iis venisset in mentem, nisi perperam de *hamis* piscium cogitassent.

NOT. 305. *Hamæ* instrumenta, *σάρανα*, ad incendia compescenda hauriendamque aquam (ut *ἀρα* apud Plut. et Hesych.), vel vasa aquæ aceticque plena, quibus utebantur Vigiles, quorum cohortes septem (unde hoc loco *cohortem servorum*, quod præterea ad luxuriam Romanorum spectat et *servorum*, qui a ditioribus alebantur, multitudinem) incendiis coercendis Augustus instituerat. Vetus Schol. « Per translationem discipline militaris Sparteolorum Romæ, quorum cohortes in tutelam Urbis cum hamis, et eum aqua vigiliis curare consnerunt vieibus. » Vasa autem illa non a Vigilibus incendii exstinguendi causa quavis nocte circumlata videntur, quæ Brissonii (Antiq. select. II, 8) aliorumque sententia est, sed

Conf. XII, 27, 28; Strab. VIII, pag. 360; Horat. Art. Poet. 20 seq. Heyn. ad Tibull. I, 3, 27; Mitscherl. ad Horat. Od. I, 5, 13 seq. et intpp. Pers. I, 89; VI, 32. Grangæus ad hunc locum adnotat, eos, qui depi-

ctam non habuerint tabulam, *truncum* gestasse fasciis involutum fortunamque suam narraſſe, quo refert verba Martial. XII, 57, 12. « Nec fasciato naufragus loquax truncus. » — Vide quæ Cramer. annotat, pag. 534. En.

IN SATIRAM DECIMAM QUARTAM. 361

disposita in publicis privatisque ædibus, inprimis locupletiorum, qui in earum propatulo secundum Neronis edictum (vid. Tac. Ann. XV, 43) « custodes (nocturnam servorum custodiam) et subsidia reprimendis ignibus habebant. » *Hami piscium* ab b. loc. alieni, ob sensum æmetrum. Nota Ach. est: « Quidam male intelligunt nunc ferreos seu ad diruenda ædificia, seu ad capiendos fures; ego vero non solum vasa seu vascula aquaria, sed et cupas, prægrandia vasa ad eundem fere modum, quo instrumenta, quæ Galli vocant *pompes à incendie*, e quibus aqua longis siphonibus per medium mittebatur incendium. » — De *hamis* tot eruditos viros dixisse monet Cramer. ut eorum integrum recensum instituerit Trekelius ad Brisson. Select. Ant. II, 8, cui bonoris gratia, ut antesignanus, addidit Cujacius, Obs. XIII, 30. En.

Nor. 306. Licinus forte idem, ad quem poeta potissimum respexit I, 109, ubi hæc est vet. Schol. nota: « *Licinius* ex Germania puer captus tantæ industriæ fuit, ut reliquias cibariorum inter conservos feneraret, et, cui quid credidisset, quali poterat chirographo, pugillaribus subnotaret: quos quum in expeditione quadam transiturus flumen in vestimentis recoudidisset, C. Julio Cæsari quondam deneganti ei pugillaribus quidquam adnotatum, barbarus lugens eos obtulit. Statim ad dispensationem admissus, non multo post mauumissus est. Dein curationi Galliarum ab Augusto præpositus eas spoliavit; et quum flagraret invidia, basilicam sub nomine C. Julii Cæsaris edificavit. Decessit sub Tiberio, proinde dives, quod Cassii opes etiam exhausisset, et dictus est habuisse numos, quantum milvi volant. » Conf. Pers. II, 36 (ubi vid. Schol. et Casaub. qui tamen ibi agi putabat de Licinio Stolone, ob possessa agri mille jugera damnato); Sen. Ep. 119 et 120 « *Licinum* divitiis, *Apicium* cœnis, *Mæcenatem* deliciis provocant »; Dio Cass. LIV; Suet. Aug. cap. 67; Sidon. Epist. V, 7. — *Attonitus*, *ἄντνς*; pro anxius et sollicitus.

Nor. 307. *Electro*, poculis et vasis ex electro. Conf. ad V, 38, et Heyn. ad Virg. Æn. VIII, 402. — *Signis*, statuis, vel potius simulacris. — *Columna Phrygia*, ex marmore Phrygio, inprim. Synnadico (nam Synnas, seu Synuada urbs Phrygiæ majoris, marmore nobilis), ut ap. Tibull. III, 3, 13, ubi vid. Heyne et Brouckhus. — *Ebone et testudine*, suppellectile iis ornata, vel ex iis facta. Conf. XI, 94 seq. et 123.

ANAL. 308 seq. Divite illo Licino seu Licinio, qui quavis nocte in-

¹ Conf. Colum. X, 387; Turneb. Adv. II, 29; XIX, 23; Iutpp. Plin. Epist. X, 42; Casaub. ad Hist. Aug. p. 497; Wower. ad Apollinar. p. 144; Tit. Digest. de Off. Pref. vigil. Lips. Tac. Historiar. lib. III, 64, et inprimis Heubach. Comment. de Politia

Rom. Goetting. 1791, pag. 46—51.

² Conf. ad VII, 82; Heius. ad Ovid. Fast. III, 529 (et ad hunc volumen hujus editionis sextam. Ed.); Plin. XXXV, 1; Holsten. ad Steph. Byz. *Columnæ Synnades* apud Capitol. in Gordiano, III, 32.

cendium domus metuebat, multo felicior Diogenes ille Sinopensis Cynicus, qui paucis contentus erat divitiasque spernebat. Hujus domus non ardebit; nam dolium, quod in Metroo ipsique pro domo erat, non ligneum, sed fictile ex terra: quam dumum si quis fregerit, vel cras ex argilla et luto fingetur alia, vel eadem conglutinabitur.*

Nor. 309. *Cynici nudi*, nam Cynicorum humerus alter nudus erat, pallio in alterum rejecto. Vid. Salmas. de Pallio, pag. 396 seq.—*Plumbo commissa*, hoc est, ferruminatione sen plumbatura, μελωδῶσι. — *Testa*, dolio fictili.

VAR. 310. *Aut eadem*, 10, 11, 12, 14, 15, 18, 19, 23, 24, 43, 45, 50, 64, 70, 82, et plerique Codd. Paris. *Atque eadem*, 16, 17, 20, 21, 22, 25, 27, 46—49, 54—63, 65—69, 71—77, et quidam Codd. Paris. At quomodo altera fiet domus, et simul manebit eadem? Id jam monuit Lips. Epist. Quæst. IV, 25.

Nor. 311 seq. Nota sunt, quæ tradunt Diog. Laert. VI, 2, 6, et Plut. Vit. Alex. tom. I, pag. 671: ἐν τῷ Κρατὶς ἐλισσόμενος αὐτῷ (Diogeni) ἁλιεὺς ἄνδρες ἐπιστάς φησιν· Αἰτησὺν μὲ ὁ θῶλιας. Καὶ ὅς, Μικρόν, εἶπεν, ἀπὸ τοῦ ἁλίου μεταστῆθι. Πρὸς τοῦτο λέγεται τὸν ἁλιεὺς ἄνδρα εὖτε διατιθῆναι καὶ θαυμάσαι καταπρονθῆναι τὴν ὑπεροψίαν καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ἀνδρός, ὥστε τῶν περὶ αὐτὸν, ὡς ἀπίστων, διαγελόντων καὶ σκαμπόντων, ἅλλα μὲν ἰγὼς, εἶπεν, εἰ μὴ ἁλιεὺς ἄνδρες ἦσαν, Διογένης ἂν ἦσαν.

VAR. 312. *Quantum*, 23, 47, 48, 49, 55, 58, 64.

VAR. 313. *Totum qui*, 27, 47, 48, 49, 56—60, 64, 65.

Nor. 313. Conf. ad X, 168 seq. Cynici honores et divitias spernebant, docentes solam virtutem sufficere ad vitam beatam. Apul. Apol. I: «Diogenes, cum Alexandro Magno de veritate regni certabundus, baculo vice accepti gloriabatur.»

VAR. 315. *Nullum numen abest*, 13, 15, 16, 19, 20, 23—27, 45—50, 54—63, 65—69, 71, 72, 73. — *Sed te Nos facimus*, 10, 13, 15, 16, 17, 20—27, 45—50, 54—69, 71—74. *Sed nos Te facimus*, 12, 19; vid. supra ad X, 365, ubi iidem leguntur versus.

VAR. 316. *Deam, eoque locamus*, 45, ex X, 366.

Nor. 315, 316: Vid. ad X, 365, 366, ubi eadem leguntur verba.

Nor. 316 seq. Si quis tamen a me quærat, quantus rei familiaris esse debeat, *edam*, dicam, respondebo, etc. Conf. Hor. Sat. I, 1, 73 seq.

VAR. 317. *Consulti*, 16, 21.

VAR. 318. *En quantum suspicari possis*. At vid. Comm. — *Ac frigora*, 21.

* De illa dolio vid. Plin. XXXV, et Inpr. Sponii Miscell. Erud. Antiq. 12; Menag. ad Laert. VI, 2, p. 137, ubi doliū quoque depictum videbis.

IN SATIRAM DECIMAM QUARTAM. 363

NOT. 318. *In quantum*, καὶ ὅσον vel εἰς et εἰς ὅσον seu ἐπ' ὅσον, ut εἰς γλ.¹

NOT. 319. *Epicurus*, honeste voluptatis amator, cuius famam, olim magnopere lassam, hodie alii alio modo et successu defenderunt, Athenis in *horto* docere solebat, et olere, polenta atque aqua contentus ipso, Jove felicior sibi videbatur. Conf XIII, 123.²

NOT. 320. *Socratici penates*, frugaliter Socratis domus et secta. — *Ante Epicurum*.

VAR. 321. *Dicet*, 11, 22, 23, 25—27, 46—50, 54—60, 65.

NOT. 321. *Natura*; nam « si ad naturam vives; numquam eris pauper, si ad opinionem, numquam dives; » Sen. Ep. 16. *Sapientia*, philosophia. — *Dicit*, docet ac praecipit.

VAR. 322. *Ludere*, 45. *Includere*, 15. *Cludere* alii; vid. ad III, 19.

NOT. 322 seq. Hæc cum indignatione et sarcasmo disputantur ac suadentur. *Videor acerbis exemplis te claudere*, ut in angustias compellere seu cogere; Germ. in die Enge treiben, et Lucian. Hermot. cap. 63: περιπαύμα καὶ συντοκίαν εἰς στίβον; vel avaritiam et cupiditates tuas nimis angustis frugalitatis terminis circumscribere: exempla Diogenis, Epicuri et Socratis, quæ tibi commendavi, vereor, ne nimis acriter, severa, et rigida sint. Quod si ergo hæc philosophorum frugalitas austeritasque tibi displicuerit; *de moribus nostris*, Romanorum hujus ævi, *miscæ*, admisce, adjunges illi austeritati aliquid, non multum, ita ut modicis contentus sis opibus, non immensas, ut illi, quæras.

VAR. 323. *De nostris*, 19, 25, 27, 46—50, 54, 55, 57—60, 64, 65. — In omnibus, quas vidi, editi. perperam non post *summam*, sed post *ordinibus* distinguitur.

NOT. 323—326. Conf. simil. loc. Pers. VI, 78 seq. ibique Casaub. *Effice summam, quam lex Othonis dignatur bis septem ordinibus*, para tibi census equestrem, quadringenta sestertia, quæ ut habeat, qui in quatuordecim ordinibus seu gradibus (orchestræ, in qua senatores sedebant, proximis) sedere cupit, sancitum est lege Roscia theatriali, lata a L. Roscio Othone, Tr. pl. a. Urb. cond. DCLXXXVI. Conf. I, 106; II, 117; III, 154—159; V, 132.³ Docte autem et σιγνυκάς *lex* dicitur *dignari*

¹ Apud Anacr. III, 25, ubi vid. Baxt. Conf. Plin. Epist. X, 75; Ovid. Met. XI, 7. et Rubnk. ad Vellei. I, 9.

² Passerat. ad Prop. III, 21 (al. 20), 26; Barth. Adv. XX, 20; Bernart. ad Stat. Silv. I, 3, 94; Scallig. ad Virg. Cir. vs. 3; Jo. Schrader. Emen-

datt. pag. 31 seq. Serr. Epist. 21; Plin. XIX, 4, et Diog. Laert. in Vita Epicuri.

³ Plin. XXXII, 2; Ernesti clāv. Cic. in Læd. leg. pag. 35; Rubnken. ad Vellei. II, 82; Torrent. ad Sueton. Ner. 11, et Domit. 8; Mart. V, 39.

364 VARIE LECTIONES ET NOTÆ

summam bis septem ordinibus, hoc est, equestri loco et ordine: nam lege illa proprie quidem non summa, sed, qui eam possideret, hoc ordinis et honore dignus censebatur; at dignitas hæc magis ex pecunia pendeat, quam ex homine ejusque moribus virtutibusque: quo etiam spectat sarcasmus. III, 154—159.

VAR. 324. *Dignetur*, 45.

VAR. 325. *Labellis*, 22.

VAR. 326. *Quadruginta*, 16, 20 a m. pr. 22; vid. ad I, 106.

NOT. 325—329. Si hæc quoque summa tibi non sufficit, *sume duos Equites*, hoc est, para tibi census duorum Equitum, et si id nondum satis tibi videtur, trium: sed hoc tibi persuadeas velim, enpeditates avarorum nunquam satiari nec ullis terminis contineri posse. Simillimus locus finisque Satiræ est apud Pers. VI, 75—80. *Hæc quoque summa si rugam trahis extenditque labellum*, ut contra jam redit in rugam, hoc est, multiplicatur, *πολλὰ πλάσμα ἴσται*, apud Pers. VI, 79, ubi Casaub. et Kœnig. verba nostra interpretantur ita: si summa nondum tendit neque explet marsupium, sed adhuc hians et laxum est os illius. Hoc eleganter translatum putant a vestibus, quæ, quo ditior aliquis esset et elegantior, eo laxiores fuerint et fusiores eoque magis rugatæ, unde

Effluit effuso cui toga laxa sinu,

apud Tibull. I, 6, 40; at Britann. a saeco, qui, quum plenus non sit, rugam trahat. Vetus autem Schol. et plerique intpp. census verborum ita expediunt: si hæc quoque summa rugas in fronte tua contrahit, hoc est, te tristem facit adeoque tibi displicet, non satis magna videtur. Illud arridere potest, quoniam tum vs. 327 metaphora, a veste petita, continuatur, et sup. vs. 138 de eadem re dicitur *pleno quum target sacculus ore*. Hoc vero, quia subjungitur *extenditque labellum*, quo non minus ægritudo et mens parum contenta adumbratur; unde Farnab. non male exponit h. loc. «Si hæc quoque summa te cogit, quod Angli dicunt, *so bend the brow and hang the lip*.» Britann. tamen hoc sumpsum existimabat ah iis, qui tamquam famelici labra oris extendant ad cibum capiendum. Poeta etiam alia uti potuit metaphora.—*Tertia quadringenta*, tres census equestres, hoc est, census senatorium, quem Augustus ad duodecies sestertium auxit. Vid. Suet. Aug. 41; Dio LV, et Plut. Vit. Ant.

VAR. 327. *Non*, 27, 64.

NOT. 327 seq. Si nondum satiavi enpeditatem tuam, hoc est, si ea ne sie quidem satiatur, sed si pluribus inhias, plura concupis: nec Crasi, nec regum Persarum, nec Nareissi opes sufficient animo tuo, hoc est, avidam mentem tuam explebunt. Poeta toto h. loc. eum indignatione loquitur. *Persarum* ac *Parthorum* reges et olim et tum temporis potentissimi erant iidemque ditissimi.

VAR. 328. *Rosci* pro *Crasi*, 4. Forte e glossa, ad vs. 324, adscripta. —

IN SATIRAM DECIMAM QUARTAM. 365

Crassi, regis *Lydorum*, divitum cui non sunt audite? — *Vel Persica*, 16.

VAR. 329. *Sufficiunt*, 27.

NOT. 330. Claudius Imp. libertorum præcipue suspexit Posiden, Felicem, Harpocram, Polybium, sed ante omnes *Narcissum*, ab epistolis, et Pallantem, a rationibus, quos, decreto quoque senatus, non præmiis modo ingentibus, sed et quæstoriis prætorisque ornamentis ornari libenter passus est; tantum præterea adquirere et rapere (h. loc. *indulxit*, permisit, omnia scelera, etc.), ut, querente eo quodam de fisci exiguitate, non absurde sit dictum: *abundaturum, si a duobus libertis in consortium reciperetur*. Hæc sunt verba Suet. Claud. cap. 28, quæ commentarii loco adscripsi. Νάρκισσος μάλιστα τῶν τότε ἀνθρώπων θνητοῖς μυριάδας τε γὰρ πλείους μυρίων εἶχε, καὶ προσείχεν αὐτῷ πέντε καὶ ἑκατάς, etc. Dio Cass. LX, pag. 688 C. — *Uxorem*, Messalinam, quæ propter adulterium et nuptias cum Silio aliaque flagitia, auctore potissimum Narcisso, occisa est, inscio et invito Claudio, qui veniam ei daturus erat, nisi libertus ille cædem festinasset. Conf. ad X, 342. Res nota ex Suet. Cl. 26, 29, 39, et inpr. Tac. Ann. XI, 12, 26—38.

SATIRÆ DECIMÆ QUINTÆ

ARGUMENTUM.

Obtinet Ægyptus perversos impia ritus. —
Immanes ritus Ægyptius incolæ suadet.

(*Al. Ægypti incolæ servat.*)

RELIGIONES PÆEGRINÆ. — DE SUPERSTITIONE. —
DE SUPERSTITIONIBUS ÆGYPTIORUM. — DE RELIGIONIBUS ÆGYPTI. —
AD VOLUSIUM BITHYNICUM. —
DE FALSA DEORUM CULTURA ET NEFAPIO VICTU ÆGYPTIORUM.

In hac Satira, ad Volusium Bithynicum scripta, Juvénalis gravissime invehitur in religiosam Ægyptiorum dementiam, qui non modo monstra Deorum, animalia et olera, sed etiam alii alia hujusmodi numina colant, et ob hanc religionis diversitatem tanto se invicem odio prosequantur, ut cæco nonnumquam furore instincti eos, qui aliis utantur sacris, devorare non dubitent (vs. 1—13). Quæ ne quis fabulosa esse censeat et similia iis, quæ Ulysses Alcinoosuper cœnam de Læstrygonum Cyclopumque immanitate et ἀνθρωποφαγίᾳ narraverit (13—26), exemplum memorat effertissimæ hujus crudelitatis, quod sua ætas vidcrit; et refert, finitima oppida, Tentyra et Coptum, antiqua similitate, nullam aliam ob causam, quam quod diversa coluerint numina, ita arsisse, ut nuper Coptitæ cum Tentyritis, diem festum agentibus et larga meri potione oneratis, quo faciliôr victoria esset, jurgio contendendi occasionem inde ceperint, utque rixa primum conviciis ac clamore, deinde percussione capitum vulneribusque, pugnis et lapidibus inflictis, transacta, mox armis sumptis in prælium exarserit, quo fugatis Coptitis, unus eorum, qui nimia formidine cursum præcipitans procubuerit, captus a Tentyritis, et non modo in plurima sectus frustra et particulas, ut multis sufficeret, sed crudus etiam ac totus corrosis ossibus tanta aviditate devoratus sit, ut qui ex hostibus novissimi venerint, absumpto jam toto corpore, ductis per terram digitis aliquid de sanguine ejus gustaverint (27—92). Tanta inhumanitate nullum umquam populum sævisse dicit: non Calaguritanos in Vasconum finibus, qui, longa demum obsidione ad diram redacti famem

SATIRÆ DECIMÆ QUINTÆ ANALYSIS. 367

et ignari adhuc Stoicorum philosophiæ, vitam inhoneste modo, humanorum scilicet corporum dapibus, protraxerint (93—114); non Tauros, qui homines tantum immolaverint Dianæ, non etiam comederint (115—119); non Cimbros nec Britannos, aut Sauromatas et Agathyrsos (119—128). Tum poeta acerbe increpat inimicitiam et odium, quod feræ non nisi in dispar genus, homines autem in se ipsos gerant, quodque prorsus contrarium sit naturæ, quæ humano generi mollissima dederit eorda, et ceteris animalibus:

Tantum animas, nobis animam quoque, mutuas ut nos

Affectus petere auxilium et præstare juberet.

(129—174.)

SATIRÆ DECIMÆ QUINTÆ

ANALYSIS.

Ex hoc argumento intelligitur, poetæ consilium non eo potissimum spectasse, ut religionem vel superstitionem Ægyptiorum derideret (de qua vid. ad vs. 2), sed ut insigni ostenderet exemplo, diversitate religionis hujus populi inexpiabile nonnunquam odium, et inauditam inhumanitatem gigni. In ipsa Satira (in primis in postrema ejus parte vs. 129—174) magna est orationis vis ac gravitas, rei convenientissima; quæ tamen passim, ubi locus est, admixtis facetiis temperatur. — Achaintrius hæc bene adnotavit: « Inferius tamen hoc opus ceteris ejusdem auctoris videtur; quod non mirum est: nam et senex admodum erat, et rem Romanis inauditam narrabat. Non ea bella infanda noverat, quæ furor religiosus sequentibus ævis produxit. Quid si Mahumeti fanaticum ardorem vidisset cumdemque manu dextra gladium gestantem, Coranum altera? Quid si Christianorum sancta bella sub crucis vexillo suscepta, *les croisades*? Quid si Albigensibus rogos accensos? Lutheri et Calvini sectatorum et Catholicorum furores sacros? Non jaste minus exclamasset

Adspicimus populos, quorum non sufficit ira

Occidisse aliquem....

Sed cur ea commemorem? Jam non sub cruce vexillo bella et strages sunt inchoandæ. Humanitatis ipsius et philosophiæ nomine (quod non minus sævum, at ridendum magis et multo minus excusandum) arma capessuntur, regna et imperia corrumpunt, urbes diruuntur, agri vastantur hominesque trucidantur. Sic omni tempore

368 SATIRÆ DECIMÆ QUINTÆ ANALYSIS.

inde principum ambitio prava, aulicorum aviditas et ἀμαρτωλὸν insania, hinc populorum socordia et imbecillitas miseris mortalibus excidii causæ fuerunt terramque hanc miseram stragis sedem desolationis fecere. »

De tempore, quo hanc Satiram scripserit Juvenalis, vid. Comm. ad vs. 27. Minus constat, qua occasione et quo loco composita sit. Vetus Schol. « Ad Volusium, inquit, de Ægyptiorum sacris scribit, odio Crispini, qui Ægyptius erat, egens, et modo magister pedum atque equitum factus est. » Vid. ad I, 25 seq. et IV, 1 seq. Calderinus: « Invehitur in mutua hominum odia et feritatem, notans scilicet Paridem (vid. ad VII, 87 seq.), cujus odio fuerat ejectus, sumpta occasione ex re gesta, quam in Ægypto viderat. » Lipsius (Epist. Quest. IV, 20): « Juvenalem exsulasse sub Domitiano, non abnuerim, et, quod in Divæi libro est, in Ægyptum etiam missum, ultro crediderim. Indicare hoc ipse voluit Satir. XV, 45. Ait: « quantum ipse notavi. » Vidit igitur Ægyptum, vel quum inibi exsularet, ut MS. Divæi, vel, ut Suidas, quum in vicina esset Pentapoli seu Cyrenaica; vid. Plin. V, 5. Hæc lustratio Ægypti causam illi præbuit scribendæ satiræ de immani superstitione Ægyptiorum. Nisi hoc fuisset, cur non pariter aliquid de Hispanis aut Germanis? Hinc tamen non pro certo affirmare ausim, hanc Satiram non Romæ, sed in Ægypto et tempore exilii, scriptam fuisse. Illud probabilius videtur, et versum 45 ad annos quoque juventutis, quibus poeta Ægyptum lustrare potuit, referre licet. Conf. Vita Juvenalis per annos a me digesta ad ann. Urb. CCCXXXIII et DCCCLXXIV.

SATIRA DECIMA QUINTA.

QUIS nescit, Volusi Bithynice, qualia demens
Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars hæc; illa pavet saturam serpentibus ibin.
Effigies sacri nitet aurea cercopitheci,
Dimidio magicæ resonant ubi Memnonæ chordæ,
Atque vetus Thebe centum jacet obruta portis.
Illic cæruleos, hic pisces fluminis, illic
Oppida tota canem vnerantur; nemo Dianam.
Porrum et cæpe nefas violare et frangere morsu.
O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis
Numina! lanatis animalibus abstinet omnis
Mensa; nefas illic fetum jugulare capellæ:
Carnibus humanis vesci licet. Attonito quum
Tale super cœnam facinus narraret Ulixes

SATIRÆ DECIMÆ QUINTÆ INTERPRETATIO.

1. QUIS ignorat, Volusi Bithynice, quæ numinum monstra, quam ridiculos deos Ægyptii vesana superstitione venerentur? Alii crocodilum, alii serpentibus pasci solitam ibin religioso metu colunt. In antiqua Theba, cujus dirutæ jacent portæ centum, prope quam visitur statua Memnonis jam non integra, et gestans citharam, cujus chordæ, per magicam artem sonum quemdam edunt, in ea, inquam, urbe imago aurea fulget simiæ caudatæ in templis adoratæ. Hic marinos, illic fluviales pisces, alibi canem civitates integræ colunt; civis nullus Dianam. Porra et cæpas secare et dentibus frangere ingens piaculum est. O religiosam nationem, cui deos ipsi horti progenierant! Lanigerorum animalium carnibus vesci abstinet unusquisque; hædos occidere nefas est apud eos; fas vero humanam carnem comedere. Sane quum simile quidpiam de Antiphate ac Polyphemo Ulysses inter cœnandam Alcinoos narraret, non dubito quin

Alcinoö, bilēm aut risum fortasse quibusdam 15
 Moverat, ut mendax aretalogus. « In mare nemo
 Hunc abicit, sæva dignum veraque Charybdi,
 Fingentem immanes Læstrygōnas atque Cyclopas?
 Nam citius Scyllam, vel concurrentia saxa
 Cyaneas, plenos et tempestatibus utres 20
 Crediderim, aut tenui percussum verberare Circes,
 Et cum remigibus grunnisse Elpenora porcis.
 Tam vacui capitis populum Phæaca putavit? »
 Sic aliquis merito nondum ebrius, et minimum qui
 De Coreyræa temetum duxerat urna : 25
 Solus enim hoc Ithacus nullo sub teste canebat.

Nos miranda quidem, sed nuper consule Junio
 Gesta super calidæ referemus mœnia Copti;
 Nos vulgi scelus, et cunctis graviora cothurnis. 29
 Nam scelus a Pyrrha, quamquam omnia symmata volvas,

e convivis aliqui aut irriserint, aut etiam stomachati sint, atque ut inepto circulatori successerint. Nemone hunc fabulatorem, in-
 quiebant, in mare projicit? Dignus est profecto qui demergatur in
 veram Charybdim, non fictam, qualem nobis descripsit, quum de
 Læstrigonibus et Cyclopibus tam incredibilia, tam crudelia facinora
 nobis affirmet. Facilius enim mihi persuaserim quæ de Scylla, de
 Cyaneis scopulis, inter se collidi solitis, de tempestatibus in sacrum
 inclusis, de Elpenore a Circe virga leviter verberato, et cum remigi-
 bus jam quoque grunnientibus in porcum mutato, narrat, quam de
 hominibus humanas carnes devorantibus. An Phæacas tam stolidos
 esse indicavit, ut hoc sibi affirmanti crederent? Ita loqui merito po-
 tuisset aliquis convivarum, nondum ebrius, qui minimam adhuc vini
 patrii copiam hauserat. Quippe Ulysses ea nullo attestante asserbat.

27. Nos mirum quidem facinus narraturi sumus, sed in media
 Ægypto prope Coptum haud ita pridem, Junio Sabino Romæ con-
 sulatum gerente, perpetratum; totius cujusdam populi crimen, at-
 que adeo eorum omnium quæ in tragædiis exhibentur gravitatem
 superans; siquidem, etsi omnes tragædias, quæ post hominum
 genus a Deucalionis diluvio natum conscriptæ sunt, scruteris,
 nullum scelus ab toto populo communiter admissum invenies. Te-

SATIRA DECIMA QUINTA.

371

Nullus apud tragicos populus facit : accipe, nostro
Dira quod exemplum feritas produxerit ævo.

Inter finitimos vetus atque antiqua simultas,
Immortale odium, et numquam sanabile vulnus
Ardet adhuc Coptos et Tentyra : summus utrimque 35
Inde furor vulgo, quod numina vicinorum
Odit uterque locus, quum solos credat habendos
Esse Deos, quos ipse colit. Sed tempore festo
Alterius populi rapienda occasio cunctis
Visa inimicorum primoribus ac ducibus, ne 40
Lætum hilaremque diem, ne magnæ gaudia cœnæ
Sentirent, positis ad templa et compita mensis
Pervigilique toro, quem nocte ac luce jacentem
Septimus interdum sol invenit. Horrida sane
Ægyptus; sed luxuria, quantum ipse notavi, 45
Barbara famoso non cedit turba Canopo.
Adde, quod et facilis victoria de madidis, et
Blæsis, atque mero titubantibus : inde virorum

terrimum audi facinus et exemplum inusitata crudelitatis, hac nostra
ætate solummodo editum.

33. Copti et Tentyra sunt Ægypti civitates vicinæ, inter quas
animi fervent vetusti et immortalis odii flammis incensi : cujus
vulneris insanabilis et furoris summi causa hæc est, quod altera
civitas alterius deos oderit, et suos ntraque duntaxat credat veros
germanosque deos esse. Atqui, die quodam festo, Tentyritarum
proceres ac primarii duces se occasionem nactos esse putaverunt
peropportuna, unde impedirent, ne Copti promissam ejus diei
lætitiam hilaritatemque, et gaudium magnæ cœnæ carperent ; ii
scilicet statuerant mensas in compitis templisque, et lectos qui-
bus pervigilabant, et quos noctu diuque stratos lux septima
interdum reperiēbat. Etsi enim pars hæc Ægypti horridior sit
atque incultior, tamen, quantum observare ipse potui, barbara
hæc gens non est minus dedita luxui et deliciis, quam Canopus,
eo nomine infamis. Accedit quod minime arduum videbatur vin-
cere ebrium hostem, balbutientem, ac vino vacillantem. Ex Copto-
rum parte omnia personabant tripudiis saliantium ad strepitum

Saltatus nigro tibicine, qualiacumque
 Unguenta, et flores, multæque in fronte coronæ; 50
 Hinc jejunum odium : sed jurgia prima sonare
 Incipiunt animis ardentibus : hæc tuba rixæ.
 Dein clamore pari concurritur, et vice teli
 Sævitur nuda manus : paucae sine vulnere malæ;
 Vix cuiquam, aut nulli toto certamine nasus 55
 Integer : adspiceres jam cuncta per agmina vultus
 Dimidios, alias facies, et hiantia ruptis
 Ossa genis, plenos oculorum sanguine pugnò.
 Ludere se credunt ipsi tamen, et pueriles
 Exercere acies, quod nulla cadavera calcent. 60
 Et sane quo tot rixantis millia turbæ,
 Si vivunt omnes? ergo acrior impetus, et jam
 Saxa inclinatis per humum quæsitæ lacertis
 Incipiunt torquere, domestica seditioni
 Tela; nec hunc lapidem, quales et Turnus, et Ajax, 65
 Vel quo Tydides percussit pondere coxam

tibie, quam fuscus aliquis Æthiops inflabat; erant omnes unguentis qualibuscumque delibuti et floribus multis capita coronati : ex parte vero Tentyritarum omnes impasti, et odiis ardentes. Initium pugne ductum a jurgiis et clamoribus, quibus, tanquam tuba signum est ad conserendas manus datum. Mox sublato hinc inde clamore congregiuntur, instar telorum pugnos exerunt, quibus invicem ita vapulant, ut paucos videre sit ore non vulnerato : vix cuiquam dimicantium, aut nemini potius est nasus integer. Cerneret toto in exercitu vultus dimidiatos, facies immutatas ac deformatas vulneribus, detecta ob laceratarum genarum hiatus ossa, omnium manus fluentes cruore oculorum quos hosti effoderunt. Ludum hunc tamen ipsi et puerilem esse putant rixam, quod necdum mortuorum corpora proterant. Ac sane quid attinet tot hominum millia congregi bello et sævire inter se hostiliter, si nemo perire debeat? Majoribus igitur animis odiisque concurrunt, saxa per humum colligunt, ac reductis in circulum brachiis torquent; ea sunt videlicet usitata in seditione arma : non tales ac tantos lapides tamen, quales quantosque Ajax et Turnus projiciebant; quali Diomedes Æneæ

Æneæ; sed quem valeant emittere dextræ
 Illis dissimiles, et nostro tempore natæ.
 Nam genus hoc vivo jam decrescebat Homero.
 Terra malos hominēs nunc educat atque pusillos. 76
 Ergo Deus, quicumque adspexit, ridet et odit.

A deverticulo repetatur fabula: postquam
 Subsidiis aucti, pars altera promere ferrum
 Audet, et infestis pugnam instaurare sagittis;
 Terga fugæ celeri præstantibus omnibus, instant, 77
 Qui vicina colunt umbrosæ Tentyra palmæ.
 Labitur hinc quidam, nimia formidine cursum
 Præcipitans, capiturque; ast illum in plurima sectum
 Frusta et particulas, ut multis mortuus unus
 Sufficeret, totum corrosis ossibus edit 80
 Victrix turba: nec ardenti decoxit ahenò
 Aut verubus; longum usque adeo tardumque putavit
 Expectare focos, contenta cadavere crudo!
 Hic gaudere libet, quod non violaverit ignem,
 Quem summa cæli raptum de parte Prometheus 85

femur vulneravit; sed quales projicere valeant manus istis longe
 dispartes et imbecilliores, hominum nempe hujus ævi: nam ea ro-
 bustorum hominum stirps et natio jam tum incipiebat minui, quum
 Homerus viveret; nunc mortales tellus procreat exiguæ staturæ,
 magnæ improbitatis, quos quum Superi adspiciunt, ridet illorum
 tenuitatem, detestantur nequitiam.

72. Sed ad narrationem ab hac digressionem redeamus. Postea-
 quam novæ copię subsidio advenerunt, ausi sunt Tentyritæ educere
 gladios in hostem, sagittisque coniectis pugnam redintegrare; nec
 ita multo post Coptitas in fugam effusos premunt acriter et urgent:
 quorum unus, dum præ metu nimio propere fugam arripit, cadit,
 comprehenditur, secatur a victoribus in frusta, ut ejus cadaveris
 particulam habere singuli possent, denique ita comeditur, ut ne
 ipsis quidem ossibus parcat. Neque vero illud, aut elixum, aut
 tostum comederunt; longior est ipsis visa torrendi aut igne coquendi
 cadaveris mora; crudas carnes devorare satis fuit eis. Inde fas est
 lætari, quod ignem a Prometheo ex æthere delatum in terras tam

Donavit terris : elemento gratulor, et te
 Exsultare reor. Sed qui mordere cadaver
 Sustinuit, nil unquam hac carne libentius edit.
 Nam scelere in tanto ne quæras et dubites, an
 Prima voluptatem gula senserit : ultimus autem, 90
 Qui stetit absunto jam toto corpore, ductis
 Per terram digitis, aliquid de sanguine gustat.

Vascones, hæc fama est, alimentis talibus olim
 Produxere animas : sed res diversa, sed illic
 Fortunæ invidia est bellorumque ultima, casus 95
 Extremi, longæ dira obsidionis egestas.
 Hujus enim, quod nunc agitur, miserabile debet
 Exemplum esse cibi : sicut modo dicta mihi gens
 Post omnes herbas, post cuncta animalia, quidquid
 Cogebat vacui ventris furor, hostibus ipsis 100
 Pallorem ac maciem, et tenues miserantibus artus,
 Membra aliena fame lacerabant, esse parati

crudeli flagitio non contaminaverint : gaudeo tam nobile elemen-
 tum ista immanitate violatum non fuisse, ac te id quoque gau-
 dere arbitror. Ceterum quicumque avidos dentes cadaveri infigere
 potest, ei nullum unquam ferculum isto jucundius attigit. Noli
 itaque sciscitari, aut ambigere, an primus qui talem cibum gus-
 tavit voluptatem senserit, quum postremi omnium qui accessere,
 postquam totum cadaver absumptum a prioribus et corrosum fuit,
 premerent terram digitis, ut ex ea sanguinis guttas elicerent ac
 lingerent.

93. Vascones, ut ferunt, hunc in morem carnibus humanis vitam
 aliquamdiu conservarunt : sed quanta inter hos et Ægyptos status
 dissimilitudo ! Eo quippe adacti fuere Vascones per acerbiteriam
 quamdam et inclementiam Fortunæ, per militiæ summa infortunia,
 per ærumnas ultimas, et diuturnæ obsidionis sævam inopiam. Illud
 cibi ac victus exemplum de quo loquor misericordiam et veniam
 invenire debet, quemadmodum scilicet post absumptas omnes
 herbas et animalia, et quidquid edendum objiciebat famis quædam
 rabies, ipsi pallore, inacie, membris inedia attenuatis, hostium
 ipsorum miserationem moventes, alienis artubus vesciebantur, et

Et sua. Quisnam hominum veniam dare, quisve Deorum
 Viribus abnuerit dira atque immania passis,
 Et quibus illorum poterant ignoscere manes, 105
 Quorum corporibus vescebantur? Melius nos
 Zenonis præcepta monent; nec enim omnia, quædam
 Pro vita facienda putat: sed Cantaber unde
 Stoicus, antiqui præsertim ætate Metelli?
 Nunc totus Graias nostrasque habet orbis Athenas. 110
 Gallia causicos docuit facunda Britannos:
 De conducendo loquitur jam rhetore Thule.

Nobilis ille tamen populus, quem diximus; et par
 Virtute atque fide, sed major clade Saguntus
 Tale quid excusat. Mæotide sævior ara 115
 Ægyptus: quippe illa nefandi Taurica sacri
 Inventrix homines (ut jam, quæ carmina tradunt,
 Digna fide credas) tantum immolat, ulterius nil

suos etiam vorare non dubitassent. Quis mortalium aut etiam immortalium, civibus tam fortibus et in tantas conjectis angustias id non ultro ignovisset? Ipsæ mortuorum animæ, quorum cadavera laniabantur, credo illis veniam sponte annuissent. Equidem scio nos melius institutos esse a stoicis philosophis, et eorum principe Zenone, qui tametsi concedat fas esse quædam pro vita conservanda facere, non tamen omnia licere putat. Verum quomodo Stoici esse philosophi potuissent Cantabri, præsertim antiqui Metelli tempore? Nunc orbis totus philosophiæ græcæ pariter et Romanæ præceptis abundat. Eloquentiam a Gallis facundis Angli didicerunt. Thule ipsa cogitat rhetoricæ professores certo pretio conductos apud se arcessere.

113. Vascones igitur, de quibus modo agebam, et Saguntini, similes illis fortitudine et fidelitate in Romanos, licet majori quam Vascones, clade affecti, ejusmodi, quas memoravi, excusationibus uti merito possunt; non item Ægyptii, quorum crudelitas vincit immanitatem incolarum Chersonesi Tauricæ, apud quos Dianæ ara prope Mæotidem paludem visitur. Illi enim cruenti sacrificii inventores (si poetis credimus) homines immolant duntaxat; non iis vescuntur, neque metuunt victimæ infelices ne post obitum funestius

Aut gravius cultro timet hostia : qui modo casus
 Impulit hos? quæ tanta fames infestaque vallo 120
 Arma coegerunt, tam detestabile monstrum
 Audere? anne aliam, terra Memphitide sicca,
 Invidiam facerent nolenti surgere Nilo?
 Qua nec terribiles Cimbri, nec Britones umquam,
 Sauromatæve truces, aut immanes Agathyrsi, 125
 Hac sævit rabie imbelle et inutile vulgus,
 Parvula fictilibus solitum dare vela phaselis,
 Et brevibus pictæ remis incumbere testæ.

Nec pœnam sceleri invenies, nec digna parabis
 Supplicia his populis, in quorum mente pares sunt 130
 Et similes ira atque fames. Mollissima corda
 Humano generi dare se Natura fatetur,
 Quæ lacrimas dedit : hæc nostri pars optima sensus.
 Plorare ergo jubet casum lugentis amici,
 Squaloremque rei, pupillum ad jura vocantem 135

aliquid sacrificulorum cultris patiantur. At Ægyptiis quid infortunii tandem fuit, cur tam immane facinus admittere audent? An diuturna et atrox fames? an exercitus hostium, vallo et armis urbem obsidentium? Si Nilus nollet exundare in agros et effundi pro more, ita ut sicca et infecunda Ægyptus foret, an poterant eum odiosum et invisum magis reddere, quam si diceretur Ægyptios præ fame coegisse ad humanas carnes vorandas? Itane verò imbellis et inutilis plebecula, quæ navigare solet in cymbis ex argilla confectis, easque variis coloribus pictas exiguis remis velisque dirigere, tantam exprompsit rabiem, quanta neque Cimbri, neque Britones, neque Sarmatæ aut Agathyrsi sævire, omnes crudelissimi, aliquando comperti sunt?

129. Nullam supplicii genus inveniri, nec pœna potest parari digna sceleribus populorum istorum, qui per iram ea committunt quæ per famem cæteri : mores benignos et humanos a natura ingeneratos fuisse mortalibus, vel inde constat, quod nos proclives finxit ad lacrimas. Hæc pars humanæ indolis, hæc alienæ calamitatis commiseratio, omnium animi affectionum optima est. Docet nos igitur natura ingemiscere, quum aliquis amicus accusatur, et causam apud

Circumscriptorem, cujus manantia fletu
 Ora puellares faciunt incerta capilli.
 Naturæ imperio gemimus, quum funus adultæ
 Virginis occurrit, vel terra clauditur infans
 Et minor igne rogi : quis enim bonus et face dignus 140
 Arcana, qualem Cereris vult esse sacerdos,
 Ulla aliena sibi credat mala? separat hoc nos
 A grege mutorum : atque ideo venerabile soli
 Sortiti ingenium, divinorumque capaces,
 Atque exercendis capiendisque artibus apti 145
 Sensum a cælesti demissum traximus arce,
 Cujus egent prona et terram spectantia. Mundi
 Principio indulsit communis conditor illis
 Tantum animas, nobis animum quoque, mutuus ut nos
 Affectus petere auxilium et præstare juberet, 150
 Dispensos trahere in populum, migrare vetusto
 De nemore et proavis habitatas linquere silvas;

judices sordidatus agit: docet deflere calamitatem pupilli vocantis
 in jus perfidum tutorem, cujus faciem lacrymis madentem crines
 longius, ut puellæ gerunt, promissi perturbant, ita ut cum non fa-
 cile agnosceas. Facit eandem naturæ vis, ut in fletum prorumpamus,
 quum virginem immatura morte raptam deferri videremus ad rogam,
 quum infantem terra sepeliri, qui minor est, quam ut rogo impo-
 natur et cremetur. Quis enim vir probus, ac dignus qui tædam gæstet
 in Cereris sacris secretis, qualem initiandum vult Cereris sacer-
 dos, quis, inquam, vir probus humanam calamitatem ullam non
 putat ad se aliquo modo pertinere? Hoc discrepamus a muto ani-
 malium grege. Et vero soli mentem nminis beneficio consequuti
 sumus præclaram, admirabilem, et rebus divinis capiendis non mi-
 nus, quam excogitandis pollicendisque artibus idoneam. Hanc ab ipso
 cælo ductam hausimus, dum brutis animantibus in humum pronis
 negatur, quibus nimirum orbis primordio a Creatore mundi sola
 data est anima sentiendi et vegetandi vim habens, nobis animus
 etiam intelligentiæ rationisque capax, ut mutua incitati benevo-
 lentia opem et operam ab aliis flagitaremus, eandemque illis na-
 varemus; ut dissipati antea, in civitates colligeremur, et silvis,

Ædificare domos, Laribus conjungere nostris

Tectum aliud, tutos vicino limine somnos

Ut collata daret fiducia; protegere armis 155

Lapsuū, aut ingenti nutantem vulnere civem,

Communi dare signa tuba, defendier isdem

Turribus, atque una portarum clave teneri.

Sed jam serpentum major concordia : parcit

Cognatis maculis similis fera : quando leoni 160

Fortior eripuit vitam leo? quo nemore unquam

Exspiravit aper majoris dentibus apri?

Indica tigris agit rabida cum tigride pacem

Perpetuam; sævis inter se convenit ursis.

Ast homini ferrum letale incude nefanda 165

Produxisse parum est; quum rastra et sarcula tantum

Adsueti coquere, et marris ac vomere lassi

Nescierint primi gladios extundere fabri.

Adspiciunt populos, quorum non sufficit iræ

Occidisse aliquem; sed pectora, brachia, vultum 170

Crediderint genus esse cibi : quid diceret ergo,

quas nostri majores incolebant, relictis, domos condere, alias aliis adnectere, et ita majori securitate somnum capere, propter mutuam ædium nostris junctarum fidentiam, possemus : ut civem quemlibet, aut prostratum, aut præ grandi vulnere titubantem protegere, bellum conjunctis viribus et buccinis inferre, iisdem mœnibus ac propugnaculis hostem arcere, et ejusdem civitatis clausa porta contineri.

159. Nunc major inter angues, quam inter homines consensio est. Færæ non sæviunt in feras eadem pelle contextas. Quando nam leoni leo robustior vitam eripuit? Qua in silva grandior aper aprum dentibus laceravit? Tigris Indica cum aliis tigridibus eisi furibunda pacem colit: inter ursos concordia viget. Hominum vero crudelitas non satis habet ferrum in enses nefandas fabricasse, quum primi fabri ferrarii gladios coquere ignorarent, ac rustica tantum instrumenta, rasira, sarculos, marris et vomeres producerent. Sed videmus etiam gentes integras, quibus ira succensis iam parum sit homines mactasse, ut eorum membra, vultum et

Vel quo non fugeret, si nunc hæc monstra videret
Pythagoras, cunctis animalibus abstinuit qui
Tamquam homine, et ventri indulsit non omne legumen?

pectus in vicem alimentorum vorare sustineant. Quas igitur in voces non erumperet, quo se non abderet, si hæc portenta cerneret, Pythagoras? qui carnibus animalium vesci non magis quam hominum ipsorum, timuit; immo etiam qui omnibus oleribus promiscue uti stomachò non permisit.

VARIAE LECTIONES

ET NOTÆ

IN SATIRAM DECIMAM QUINTAM.

NOT. 1. *Volusius Bithynicus*, e Bithynia oriundus, amicus Juvenalis, nobis ignotus. Alius *Volusius*, malus poeta, notus ex Catulli eam. XXXVI, ubi vid. Doering. Alii quoque memorantur, Tac. Ann. XIII, 30, et XIV, 56 (ad quæ loca vid. Lips. y. 118, 30, et XIII, 25, XIV, 46. Nostrum fuisse eum, ad quem Plutarch. libellum scripserit πρὸς Βιθυνικὸν περὶ φιλίας (vid. Suid.), suspicabatur C. Vales.— *Quis nescit, qualia demens Ægyptus portenta colat*; minus acerbè Cic. Tusco. Qu. V, 27: « Ægyptiorum, inquit, morem quis ignorat? quorum imbutæ mentes pravitatis erroribus quamvis caruificinam prius subierint, quam ibim, aut aspidem, aut selem, aut canem, aut crocodilum, violent; quorum etiam si imprudentes quidpiam fecerint, pœnam nullam recusent. » Eundem Ægyptiorum morem cultumque animalium, anguillæ, bovis, suum, canis, felis, muris et ibis, asperioribus facetiis perstrinxere Antiphanes, Anaxandrides et Timocles, quorum versus nobis servavit Athenæus, VII, 13, pag. 300 (VII, 55; tom. III, pag. 94, 95, ed. Schweigh.). — Vim Juvenalis satiricam feliciter æmulatus est Boileau, Sat. VIII, v. 267:

- « Cent fois la bête a vu l'homme hypocondre
- « Adorer le métal que lui-même il fit fondre ;
- « A vu dans un pays les timides mortels
- « Trembler aux pieds d'un singe assis sur leurs autels ;
- « Et sur les bords du Nil les peuples imbéciles,
- « L'encensoir à la main, chercher les crocodiles. »

Ed.

NOT. 2. *Portenta, quæ omnigenum Deum monstra dixit Virg. Æneid. VIII, 698. Portentificas animalium figuras, Labiant. de Orig. erroris, II, 14. — Horrificas quos prodigialia cogunt Credere monstra Deos, Prudent. contra Symm. L. Ægyptia illa, non numina, sed portenta Minuc. Octav. pag. 236. Conf. Lucian. de Sacrific. c. 14, 15, ubi hæc portenta deorum ridet: ἦν δ' ἐκ τῶν Λίγυπτον ἰδὼς, τότε δὴ, τότε ὄψαι πολλὰ τὰ σιμὰ καὶ ἄλγῶς ἀξία τοῦ οὐρανοῦ· κρισπρόσωπον μὲν τὴν Δία, κυνοπρόσωπον δὲ τὸν βέλτιστον Ἑρμῆν, καὶ τὸν Πάνα ἔλεον τράγον, καὶ Ἴβιν τινὰ καὶ κροκόδειλον ἔφιγον, καὶ πύθον, etc. Eadem vero portenta etiam India coluit: neque demeritor*

VAR. LECT. ET NOT. IN SAT. DEC. QUINT. 381

Ægypti, quam Græciæ et Romæ, religio fuit ob cultum¹ animalium. Ipsa quoque Roma Ægyptiorum sacra adscivit: quod notat Lucian. VIII, 832 seq. Quædam autem animalia ab omnibus colebantur Ægyptiis, e terrestribus bos, felis, canis; ex aquatilibus lepidotus, lutra, anguilla, etc.; e volatilibus accipiter, etc.: alia a quibusdam populis, ut ovis a Saitis et Thebanis, capra et hircus a Mendesiis, aquila a Thebanis, lupus a Lycopolitanis, hippopotamus a Papremitis, etc.² Hæc religionis diversitas sæpe odium, rixas, cædes ac bella peperit;³ quale fuit odium, idque vetus et immortale, ac bellum inter *Tentyritas* atque *Coptitas* ortum, quod infra vs. 33 seq. describitur. Simile bellum sua ætate exstitisse memorat Plut. de Is. et Osir. Opp. tom. II, pag. 380. Οἱ ὄξυρογχείται καθ' ἡμᾶς, τῶν Κυνοπολιτῶν τὸν ἐξυρυγχεῖν ἔχον ἐσθιόντων, κύνες συλλαβόντες καὶ θυσαντες, ὡς ἱερὸν κατέραχον. Ἐκ δὲ τούτου καταστάντες εἰς πόλεμον, ἀλλήλους διέτρεξαν κακῶς, καὶ ὑστέρων ὑπὸ Ρωμαίων καταζέμενοι διετίθησαν. Romanis quoque ipsis aliquando, simili de causa, adversus Ægyptios arma fuisse capienda, docet Ælian. Hist. Anim. XI, 26. Conf. Pierius Hieroglyph. XXXI extr. Idem Plutarchus loc. cit. et Diodor. II, 4, tradunt, priscos reges, rebellante frequenter populo, Ægyptum divisisse in varias partes singulisque edixisse, quæ separatim colerent animalia, ut inter se dissidentes non in Principes conspirarent. — *Crocodilos* adorant, quia et Ægyptum securum præstant ab Arabiæ Libyæque latronibus, qui metu horum animalium perterriti, Nilum trajicere non conantur, et Menam regem ab impetu et furore canum defendiasse dicuntur; quas rationes affert Diodor. II, 4. *Crocodilon* adorant pars hæc Ægypti, etc. Τῶν μὲν δὲ τῶν Αἰγυπτίων ἱερὰ εἰσι οἱ κροκόδειλοι, τοῖσι δ' αὖτ' ἀπὸ πολλοῦ περιέπυσσι. εἰ δὲ περὶ τὰ θηρία (ut Ombites in uomo Thebano) καὶ τὴν Μοῖριον λίμνην εὐκρίοντες καὶ κάρτα ἤγχεται αὐτοῖς εἶναι ἱερὰς, οἱ δὲ περὶ Ἑλεφαντίνων πόλιν εὐκρίοντες καὶ ἐσθίουσι αὐτοῖς, οὕτω ἡγεῖσθαι ἱερὰς εἶναι, Herodot. II, 69. « Gens hominum est huic bellum adversa in ipso Nilo Tentyritæ ab insula, in qua habitat, appellata. Mensura eorum parva, sed presentia animi

continuum

¹ De religione Ægyptiorum ejusque ritibus vid. *Cruzer's Symbolik*, t. I, pag. 248—322, 357 seq.; tom. II, pag. 145, 338; tom. III, pag. 77 seq. — Vid. ad Tiball. nostræ edit. Exc. I, 80.—De cultu illo animalium ejusque causis vid. Lucian. de Astrolog. c. 5—7; Cic. Nat. Deor. I, 36; Diod. II, 4; Strab. XVII; Herod. II, 65—76; *Jablonski* Panth. Ægypt. IV, 4, tom. II, pag. 260 et Prolég. pag. 19—23; et 83—87 (ubi moget, animalia, tam viva quam inanimata, deorum

tantum symbola fuisse); *Meiners vermischte Schriften*, tom. I, pag. 204—224; ejusdem *Grundriss der Gesch. aller Relig.* pag. 32 seq. edit. sec. *Baumgärtner's Gesch. der vier ältesten Goth. des Orients*, pag. XXIV seq. *Heeren's Ideen über die Politik und den Handel der alten Völker*, tom. II, part. I, pag. 635 seq.

² Vid. Diod. II, 4; Strab. XVII; et Herod. II, 65.

³ Vid. Dio Cass. XLII, 34, et Athau. in libro contra Gentem.

in hoc tantum usu (*forte tanto ausu*) mira. Terribilis hæc contra fugientes bellua est, fugax contra insequentes: sed adversum ire soli hi audent. Quin etiam flumini innant; dorsoque equitantium modo impositi, hiantibus resupino capite ad moriū, addita in os clava, dextra ac læva tenentes extrema ejus utriusque, ut frenis in terram agunt captivos. ac vocis etiam sola territos, cogunt evomere recentia corpora ad sepulturam. Itaque uni ei insule crocodili non adstant; olfactuque ejus generis hominum, ut Psyllorum serpentes, fugantur. * Ita Plin. VIII, 25, seu 38. * — *Copitæ* contra (vid. *Ælian.* Hist. Anim. X, 24) et *Ombitæ* (vid. *Ælian.* X, 21), et *Arsinoitæ* (vid. Strab. XVII, pag. 558), aliique crocodilos religiosis colebant ritibus, et parentes non modo patienter ferebant liberos suos ab illis raptos devorari, sed honori quoque id sibi dacebant superque ea re lætabantur. * Hinc bellum inter *Tentyritas* et *Copitæ* ortum videtur, quod describitur infra vs. 33 seq. Ab illis præterea accipitrem cultum, ab his vero in eorum odium crucifixum esse, tradit *Ælianus*. Ex his vero, quæ modo dixi, intelligitur, non opus esse crocodilorum cultum referre ad unam tantum eorum speciem, quæ parva ac terrestris sit, nec hominem ladat, quæque οὐχὺς seu οὐχὺς dicta et in antris poteisque, ut mansuescerent, a Diospolitis educata sit. †

VARIE LECTIONES. 3. *Ibis*, 45, 49, 60, 64.

Not. 3. *Illa*, alia pars, adeoque non tota *Ægyptus*, quod alii memorant. *Pavet*, religiose colit: nam religio sæpe dicitur *pavor*, *metus*, *timor*, *formido*, *horror*, *δυνάμειος*, *Gottesfurcht*; gallice, *la crainte de Dieu*, etc. quoniam ferarum gentium religio metu magis, quam amore divini numinis continetur. — *Ibis* (*Tantalus* Linn.) avis ciconiæ fere similis et utilissima *Ægyptiis*, quia ranas, serpentes, bruchos, locustas aliaque insecta et amphibia innumera, quibus *Ægyptus*, post inundationem potissimum Nili, infestatur, devorat ac delet; unde h. l. *satura serpentibus* dicitur. * *Ibes* maximam vim serpentium conficiunt, quum sint aves excelssæ, cruribus rigidis, corneo proceroque rostro: avertunt pestem ab *Ægypto*, quum volucres angues ex vastitate *Libyæ* vento *Africo* in vectas interficiunt atque consumunt; ex quo fit, ut illæ nec morsu vivæ noccant, nec odore mortuæ. * Cic. Nat. Deor. I, 36. † *Ibes* crocodilis

* Conf. ejusdem XXVIII, 3, seu 6; Steph. Byz. v. Τεντυρίδες ibique intpp. Sen. Nat. Quæst. IV, 2; *Ælian.* Hist. An. X, 21 et 24; Strab. l. XVII.

† Vid. *Ælian.* ll. ll. et *Maximi Tyrri* Dissert. XXXIX, pag. 456.

‡ De quæ vid. Strab. XVII, p. 558; Steph. Byzant. v. ἰβὶς πτελὺς; Spanhem. de usu et præst. nom. Diss. III, p. 149, 160, edit. secund. *Jablonski* Panth.

Ægypt. V, 2, tom. III, pag. 70, 71.

§ Conf. Diodor. II, 4; Mela, III, 8; Plin. X, 28 seu 40; Salmas. ad Solin. c. 34; Herodot. II, 75, 76; *Jablonski* Panth. *Ægypt.* V, 5, tom. III, pag. 161 seq. *Blumenbach* in *Philosophical Transactions*, ann. 1794; Larcher. ad Herod. tom. II, pag. 325 — 330; Büttgeri *Sabina*, p. XVII, edit. prim.

IN SATIRAM DECIMAM QUINTAM. 383

etiam inimicas esse et, si pennæ earum crocodilis admoveantur, hos proutenus obtorpescere, tradit Ælian. de Anim. X, 21, et 24.

NOT. 4. *Cercopithecus* simia caudata (*Meerkatze*), a *κέρπος*, *cauda*, et *πίθηκος*, *simia*, sic dicta, nigro capite et pilò asinino (Plin. VIII, 21, seu 30), quam vel Thebis, vel in aliis Ægypti oppidis cultam esse, non aliunde, quod sciam, constat. Juxta Nilum tamen scribit Solinus multos simios nasci, et cercopithecus adorari in Arabia ad Memnonium; Brit.

VAR. 5. *Memnone*, 21—23, 65. Ita ubivis scribendum putabat Harduin. ad Plin. VI, 30, seu 35; X, 26, seu 37; XXXVI, 7, seu 11.

NOT. 5. Designantur Thebæ Ægyptiæ, ubi in templo Serapidis colatus fuit, vel saxea *Memnonis effigies* (e nigro marmore et forma hominis sedentis), quæ, solis orientis percussa radiis, sonum citharæ similem edidisse dicitur, et adhuc exstat. Qui miraculum rei agent, sonum illum, quarto adhuc sæculo post Christ. nat. auditum, dicunt oriente sole lætum, occidente lugubrem fuisse, vel adeo vocem hominis, et quidem canentis vel clamantis vel querentis. — *Memnon* autem Ægyptius solis orientis symbolum fuit, et nomen ejus corruptum tractatumque ad res quoque Trojanas ingenio poetarum, qui eum Tithoni et Anroræ filium fecere. — *Chordæ magicæ*, hoc est, statuæ, quæ magica arte sonum vocalem, instar chordarum citharæ, edere credebatur. Τὸ ἄγαλμα κἀθηταί τε καὶ ἀνὰ πᾶσαν τιμὴν ἀνίσχοντος ἡλίου βοᾷ, καὶ τὸν ἔχον μάλιστα ἐκείνου τις κἀπαρὰ ἢ λύρας ῥαγίστης χορδῆς, Pausan. I, 42. — *Memnone dimidia*, hoc est, in statuâ, quæ non integra est, sed dimidiata (vid. ad III, 219); quod terræ motui tribuit Strabo l. c. sed Cambyssi Pausan. l. l. et vetus Schol. cujus glossa est hæc: « Memnonis ex ære statuâ, citharam tenens, certis horis canebat. Hanc Cambysses rex jussit aperiri, existimans mechanicum aliquod esse, quod intra statuam lateret: nihilominus tamen

¹ Grægeus *cercopithecus* putat h. loc. cynocephalum dici, quod is ejusdem prope formæ ac figuræ sit idemque Ægyptiis sacerrimum animal, teste Jo. Pierio Hieroglyph. lib. VI.

² Vid. Philostr. in Herulo. c. 4; in Icon. I, 7, et in Vita Apollon. VI, 3 et 4; Callistrat. Stat. I, pag. 891; IX, pag. 901; Tzet. Chil. VI, Hist. 64; Plin. XXXVI, 7 seu 11; Tacit. Ann. II, 61; Luciani Toxaris c. 27; inpr. Strab. XVII, p. 818, al. 1170, 1171; Pausan. I, 42; Pocockii *Description of the East*, tom. I, pag. 101, 102, tab. 26, 27; ejusd. Inscript. antt. cap. 9;

Jablonski de Memnone, pag. 58 et 83—117, et qui post illos verum fabulosæ narrationis sensum enucleare conati sunt, de Feltheim *Von dem Memnonen-Säule*, Dornedden in libro, cui titulus est: *Phænomenophis* Goett. 1797, et Langlès in nova editione Itinerar. Nordeni: *Voyage d'Égypte et de Nubie*, Paris. 1795, tom. II, pag. 159 seq. et *Creuzer's Symbolik*, tom. I, pag. 307, et tom. IV, pag. 429.

³ Vid. Jablonski loc. laud. et Heyn. Excurs. XIX, et XXXVI, ad Virg. Æn. I (edit. nost. vol. II, p. 283—213. En.), et not. ad Apollod. III, 12, 14.

aperta statua, quæ erat magice consecrata, horis statutis sonum reddidit. Ideo *dimidio* dixit, id est aperto et diviso. • Schol. uondum editus, quem Douza ad Catull. laudavit: • Statua, inquit, Memnois filii Aurore ita arte quadam mechanica composita, ut humana voce Regem et Solem salutaret. Postea rex Cambyses volens hanc rem cognoscere, partem statue abscidit, et sic postea Solem tacitum, non etiam Regem salutabat: unde *dimidio Memnone* dixit. •

NOT. 6. *Thebe*, Θῆβαι, Ἀδὲς πόλις, vulgo *Thebæ*, et quidem non Boeotie vel aliarum regionum urbs sic dicta (vid. ad XIII, 27), sed antiquissima hujus nominis urbs Ægypti, unde hoc loco *vetus*. Cf. Diodor. II, 1. Θῆβαι Αἰγύπτου ἱκατόπολις. Hom. II. IX, 383. — *portis centum*, hoc est multis, ut ἱκατόπολις Κρήτη et al. Cf. Koeppen. ad Hom. loc. cit., et Diodor. I, 45, qui tamen lib. II. c. 1. *portas centum* dixit quorundam sententia totidem esse templorum januas. Alii tot anlas vel domos principum innui existimant; vid. Mela I, 9. — *Jacet obruta*, ruderibus seu ruina; diruta a Cambyse; vid. Plin. XXXVI, 9 seu 14, 2; Diodor. II, 1 (qui et regiam sedem inde Memphin tradit translatam esse). Bochart. Geogr. sacr. p. m. 314 seq., et de *veterum Thebarum magnis vestigiis*. Tac. Ann. II, 60; Strab. XVII, pag. 816; et Itineraria Pauli Lacæ, Pocockii, Savarii et in p. Nordenii (*Drawings of ruins and statues at Thebes*, Lond. 1741. 4.) — Adeas in primis mappam geographicam a viro clar. *Barbè du Bocage* descriptam, et hujus editionis Q. Cortio subjunctam, vol. I, pag. 45. Ed.

VAR. 7. *Illic cæruleos*, nec piscem fluminis, 23. *Illic cæruleos, hic piscem fluminis, illi*, 4 et 9. *Cæruleum* emend. Nic. Heins. ad Virg. Æneid. III, 329, ad Prop. II, 12, 1, et 23, 101 (al. 32, 45), et ad Claud. laud. Stilic. II, 167, quibus locis docet, litteram m prodnei propter hiatum et cesuram, neglecta ecclipsi. Conf. supra ad I, 151; II, 26; IX, 118, et XII, 36. Refragatur his Schrader. Emendatt. pag. 136 seq. ubi monet, Grammaticos, præstantiores quidem, nihil ejusmodi tradere, adeoque loca, quibus viri docti se tueantur, aut suspecta esse, aut perspicue mendosa. Meo qualicumque judicio talia si et excusanda, tamen non sine necessitate obtrudenda sunt poetæ, et, quamvis illa emendatio Heinsii arridere possit, ut Javentalis juxxerit duo verba sing. nôm. *cæruleum*, scil. piscem et piscem fluminis, leviori mutatione nitori carminis (si nitor est, nec potius nostra lectio, quæ doctior est, magis placet multis) consuli poterit, si reposueris: *Illic cæruleos, hic pisces fluminis*. Ita sibi respondet *pisces cærulei*, hoc est, maris cærulei seu marini, ac *pisces fluminis*: et nunc video, ita legi in Cod. 15. — *Illic æturus* non male eurrig. Brodæus Miscell. VII, 2, probb. Lindenbr. Nonio (de Esu piscium, c. 2), Schuraff. et Plathner. quoniam non satis constat, marinos pisces ab Ægyptiis cultos fuisse, et ex ipsorum potius religione Jova nihil dignum in mari gigni posse docuerit Plato, et ex eo Pierius Hieroglyph. lib. XXXI pr. *Felis* contra, quæ Græcis dicitur αἰετός (et hinc quoque αἰετός, Gell. XX, 8, et Hygin. Astronom. II, 28, ubi vid. Muncker.), Bahasti Ægyptiorum, seu Lunæ sacra fuit ejusque

IN SATIRAM DECIMAM QUINTAM. 385

viva quædam imago; vid. Herod. II, 66, 67; Athen. Inc. land. in *Comment.* ad va. 1; Plaisieb. de Isid. et Osizid. pag. 376; Diodor. I, et II; *Jablonski* Panth. Ægypt. III, 3, § 3 seq. pag. 60, et 66—71. Vulgatam vero lectionem tueatur Grang. et Scaliger. ad Tibull. I, 7, 14, et aptius sibi h. loc. opponuntur *pisces cærulei*, sen maris et *fluminis*. Vellem tamen aliorum scriptorum locis probari posset, cultum piscium marinarum Ægyptiis in usu fuisse. — *Cramer* monet, vetustatem lectionis *cæruleos* testimonio firmari posse *Papin*, apud quem: *cæruleus bestia marina*, plane ut in gl. *Vossiani* MS. Cod. = *Cæruleus*, bestia maris *Juvenali*, = notante *Fabricio* in ora libri sui. *Ceruleo* quoque, tanquam proprium nomen piscis, quædam antiqua exemplaria habuisse, aliter *Papin* locus probare videtur: = *Cerulei* dicuntur quidam pisces in Ægypto, = quod si aliunde quoque demonstrari posset, non amplius foret ut de lectione dubitaretur. En.

NOT. 7. *Illic cæruleos*, hoc est, maris pisces. *Pisces fluminis*, Nili, v. c. τὸν λιπιδωτόν, τὸν ἐγγύον, τὸν ἰξυόεντα, τὸν λατόν et al. vid. Herodot. II, 72; Strab. XVII, pag. 812; *Jablonski* Panth. Æg. tom. II, pag. 87.

NOT. 8. Notatur ridicula religio hominum, qui canes colant, comites *Dianæ* venatricis, non vero dominam eorum et venationis deam, *Dianam*. — *Canis* in Ægypto animal sacrum, iupr. *Cynopolitis*, dedicatumque *Anubidi* cynocephalo; vide ad VI, 534. Κυνίων πόλις Αἰγυπτία πόλις, ἐν ᾗ πόλις ὁ ἄνωδος τιμάται, Steph. de Urb.; Lactantius de falsa Sap. V, 20, tradit, canes in tanto apud Ægyptios honore fuisse, ut, si in domo aliqua canis moreretur, omnes in ea toto corpore raderentur, quod maximi fuerit luctus indicium. Verba *nemo Dianam veneratur* pathice magis et ironice, quam vere dicta putant, quod Ægyptii *Bubastin* coluerint, quam Ἄρταμις Græcorum seu Romanorum *Diana* fuerit. Ita certe *Bubastin* interpretantur Herodot. II, 156, aliique scriptores veteres, quos laudat *Jablonski* Panth. Ægypt. III, 3, tom. II, pag. 59 seq. Idem tamen vir doctus bene de hoc loc. ibid. pag. 58, ita disputavit: = Potest hic esse verborum illorum sensus, oppida permulta colere *eanem*, *Anubim* videlicet, in quibus tamen nullus *Bubasti* vel *Dianæ* cultus offerretur. Ant potuit poeta id intelligere de *Diana* Græcorum et Romanorum, montium nemorumque custode et venatorum præside, quam sane in *Bubasti* sua (symbolo novilunii) Ægyptii non venerabantur. Forte etiam tempore illo, quo scribebat *Juvenalis*, sacra *Bubastia*, olim Ægyptiis sacro sancta summaque solennitate ac lætitia celebrata, a pristino splendore magno pere desciverant neglectaque jacebant. Neque etiam scriptor aliquis ætate illa junior nunc mihi succurrit, qui de sacris illius Dææ, ceu suo etiamnum ævo celebratis, loquatur. Non mediocriter suspicionem hanc auget *Strabo* XVII, pag. 353, ubi loquens de urbe *Bubasto* solum ejus nomen commemorat, templi vero ibidem visendi sumptuosi et vere admirandi mentionem plane nullam injicit. =

VAR. 9. *Ac frangere*, 10, 12, 26—30, 22—25, 45—50, 54—69, 71—74, 77.

II.

386 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

Nor. 9. Non animalia tantum sacra erant Ægyptiis, sed arbores etiam et plantas, porrum, cæpa, allium, lens, faba, etc. Conf. Diodor. II, 4; Plin. XIX, 6 seu 32 (*Allium cæpasque inter Deos in iurejurando habet Ægyptus*); ibique Hard. Neque tamen, quod poeta hoc loco ridet, has plantas in deos retulisse divinamque iis cultum tribuisse videntur Ægypti; quod nec Plinium loc. laud. sibi persuasisse crediderim, ejus verba etiam hoc sensu accipi possunt: Ægypti non modo per deos jurant, sed per allium quoque et cæpas. Id forte eandem ob causam fecerunt, ob quam Rhadamanthus jussisse dicitur, per anserem vel canem vel arietem, plantarum aliæ hujus generis jurare; ut scilicet nemo temere nomine divino ad res quascumque abuteretur. Ægypti plantas, supra memoratas, valedudini forte noxias esse putarunt (conf. Diodor. loc. cit.), et sacras hinc fecerunt, ut nemo eas ederet; vel alias ob causas iis abstinerunt. Cur nefas duxerint cæpas edere, docent Plut. de Is. et Osir. Opp. tom. II, pag. 353. E. F. (Οἱ δὲ ἱερεῖς ἀποσιούνται καὶ δυσχεραίνουσι καὶ τὸ κρίματων παραφυλάττοντες, ὅτι τῆς σελήνης φθινούσης μόνον, εὐτροφῶν τούτο καὶ τῆς λίνκι πέφυκεν. Ἔστι δὲ πρόσπερον οὗτο ἀγρεύουσιν οὗτο ἰσπραῶσιν, τοῖς μὲν, τῇ διψῇ, τοῖς δὲ, ὅτι θακρύνει πικρὰ τοῖς προσεμεγμένους.) et ex eo Gell. XX, 7, al. 8.

Nor. 10. Salsa, sed injusta, opinor, irratio ridiculæ superstitionis. — *O sanctas, religiosas, gentes, παραστικῶς*, ut o *sancta simplicitas!* — Eadem expressit nostras Boileau in Sat. XII, non adeo felicitè cæteris adjecta, quamvis ibi quoque veteris athletæ vires interdum appareant. Sic ille:

- « On vit le peuple fou, qui du Nil boit les eaux,
- « Adorer les serpens, les poisons, les oiseaux;
- « Aux chiens, aux chats, aux boues, offrir des sacrifices,
- « Conjurèr l'ail, l'ognon, d'être à ses vœux propices,
- « Et croire follement maîtres de ses destins
- « Ces dieux nés du fumier porté dans ses jardins. »

EO.

Nor. 11. *Lanatis animalibus abstinet omnis mensa*, hoc est, ovium esu abstinet omnis Ægyptus, et quidem, si Diodor. II, 4, fides habenda, quoniam his edunt fetus et lac, caseum lanamque hominibus præbent, adeoque propter summam utilitatem; vel propter primum signum Zodiaci, ovis vel arietis, quem sol ingreditur, figura expressum; unde etiam Saitis ac Thebis aries vel ovis sacra erat et in templo Jovis Thebæi seu Amun, tanquam viva Ammonis imago, nutriebatur, de quo vid. Herodot. II, 42; Strab. XVII, pag. 559; Lucian. de Astrolog. c. 7; Jablonski Panth. Æg. I, 3, et II, 2, tom. I, pag. 74, 75 et 161—173.

VAR. 12. *Fæctum violare*, 45.

Nor. 12. Capra et potissimum caper, seu hircus, animal sacrum

¹ Vid. Enstath. ad Hom. Odys. 6. Ægyp. V, tom. III, pag. 8, 9, et Hardula. loc. cit.

Ægyptiis, præcipue *Mendesiiis*, quorum sanctissimus deus fuit *Mendes*, symbolum via sativæ ac genitivæ, quæ in natura inest, vel fecunditatis fertilitatisque, qua mundus noster conservatur; unde hircus, tanquam viva *Mendetis* imago, colebatur in magnifico templo, quod in honorem *Mendetis* exstructum erat in metropoli *Mendesiorum* *Thmui*, quæ etiam a numine tutelari *Mendes* dicebatur. Conf. *Herodot.* II, 46 (qui hircum quoque in *Ægyptiorum* lingua *Μένδην* appellari tradit); *Snidas*, voc. *Μένδην*; *Bochart. Hieroz.* part. I, lib. II, c. 43; et *Jablonski* *Panth. Æg.* II, 7, tom. I, pag. 372—389. *Μενδήσιοι τὸν Πᾶνα τιμᾶσι καὶ τὸν τρέγον*, *Steph.*

NOT. 13. Nefas in *Ægypto* animalibus, sed fas humanis carnibus vesci! Hinc omnis et justa poetæ indignatio, quam per totam effudit satiram et quæ ad hanc scribendam eum impulit. Conf. *Diodorus*, II, 4, qui tradit, fame olim *Ægyptios* premente, multos fuisse, qui humanam ederent carnem et ab animalibus sacris abstinere. Neque tamen omnes *Ægyptii* nefas duxerunt quibuscumque animalibus vesci, sed alia gens aliis iisque sacris et quæ vivæ Deorum imagines essent. Illa quoque de mentia immanisque crudelitas, cujus insigne exemplum inf. vs. 33 seq. commemoratur, non omnibus *Ægyptiis* exprobari protest: et minus mira videri debet, quoniam ex religione profecta est. Ab hominibus enim, quorum mentes superstitione aut perversis de Diis rebusque divinis opinionibus imbutæ sint, inhumanitate ac sævitia omnem superari posse barbariam, historia mediæ, quod dicitur, et vel nostri ævi docet. Conf. *Lessingii* *Nathan*.

ANAL. 13—33. Quæ *Ulysses Alcinoos*, *Phæacum* regi, a quo exceptus erat hospitio (*Hom. Odys.* VI—XIII), super cenam, h. e. inter cenam, seu cœnandum, narravit de inhumanitate et ἀνθρωποφάγῳ *Cyclopus*, inpr. *Polyphemi*, et *Laistrygonum*, ferarum *Siciliæ* et *Italiæ* gentium (*Hom. Odys.* IX, 106—125, 180—542, et X, 80—132), etsi fabulosa videbantur ipsis *Phæacibus*, tamen minus atrocia sunt, quam quæ his temporibus in *Ægypto* contigerunt quæque de *Tentyreis* referam. *Ægyptii*, sapientiæ fama olim clarissimi, barbaris comparantur populis: quæ tamen comparatio proprie non nisi ad *Tentyræos* et crudelitatem, ex religione natam, spectat.

NOT. 13 seq. Conf. *Lucian.* ver. hist. I, 3. ἀρχηγὸς δὲ αὐτοῦς; (*Ctesim* et *Iambulo*, qui fabulose multa narrarunt) καὶ διδάσκαλος τῆς τοιαύτης βρομολογίας ὁ τοῦ Ὀμήρου Ὀδυσσεύς, τοῖς περὶ τὸν Ἀλκίνοον διαγυήμενος ἀνέμων τε θυλίαν καὶ μνησθάλωμος καὶ ὠμοφάγους καὶ ἀγρίους τινὰς ἀνθρώπους, ἐστὶ δὲ πολυκέφαλος ζῷον καὶ τὰς ὑπὸ φαρμάκων τῶν ἑταίρων μεταβολὰς, οἷα πολλά ἐκείνος πρὸς ἰδιώτας τοῖς Φαίακας ἱερατεύοντο. — *Aitonito* novitate et miraculo rerum, quas *Ulysses* narrabat. — *Tale facinus*, scil. ἀνθρωποφάγῳ *Polyphemi* et *Antiplatis*.

VAR. 14. Narravit, 22. — *Ulysses* recepi ex 17, 19, 20, 58. *Ulysses*, 23, 46, 47. Vulgo *Ulysses*. Cf. ad IX, 65, et XI, 31. — VAR. 15. Atque pro aut, 16,

388 VARIAE LECTIONES ET NOTÆ

NOT. 15. *Bilem*, iram et indignationem. — *Quibusdam* convivis, Phæacibus discumbentibus.

VAR. 16. *Moveat*, 62, 68, 71, 73.

NOT. 16. *Aretalogus*, qui de virtute sua (ἀρετῇ) rebusque a se gestis multa prædicat, qualis fuit miles ille gloriosus Planti.¹

ANAL. 16—23. Verba ejusdem e Phæacibus accumbentibus, fabulosa hæc audientis; quod ex vs. 24, intelligitur. Egregie autem augetur miraculum rei eo, quod vel rudi feroque populo Ulysses mendax videtur aretalogus; sed, quod facete poeta vs. 24, 25, addit, iis tantum convivis Alcinoi, qui *nondum ebrii* erant. Ipsa quoque Phæacia hujus oratio festiva ac præclara.

VAR. 17. *Scylla pro sæva* conjicit Schröder.

ANAL. 17—22. Memorantur fabulosa, quæ Ulysses Alcinoos narravit de Charybdi, Læstrygonibus, Cyclopibus, Scylla, Symplegadibus, ntribus Æoli et Circe.

NOT. 17. *Charybdis* propr. vehementior fluxus undarum, quæ a septentrione in Austrum, acrioribus potissimum ventis australibus, qui eas repellunt, ad scopulum, ex adverso Scyllæ positum, alliduntur.²—*Versu Charybdi*, non fabulosa, qualem adumbravit Ulysses ap. Homer. loc. laud.—*Abiecit ἀρχαῖους* et metri causa dictum pro *abjicit*, ut passim omnia ex jacio composita, *subicere, inicere, adicere, proicere, conicere, obicere*, unde *obicies* et *subicies*.³

VAR. 18. *Læstrigones*, 13, 16, 24. — *Cyclopes*, 13, 16, 24. Et *Cyclopas*, 10, 11, 17—20, 25, 27, 45—50, 54—69, 71—74, 77, et XX MSS. Paris. quod ardebat Schurzli. et Ach. ut exprimeretur res ipsa, grandis scil. Cyclopum vastitas et moles quadrata, versu spondaico durum sonante.

¹ Conf. Sueton. Ang. cap. 74, ubi Casanbonus aretalogos monet parasitos esse philosophos, qui de virtutibus disputare soliti sint apud mensas divitum; quos *circulatores* vocat Seneca Epist. 29. Sed vid. *Ernesti* ad Sueton. loc. cit. Turneb. Advers. X, 12. *Aretalogus*, inquit, non tam videtur a virtute (ἀρετῇ) dici, quam ab ἀρετῶς, id est, gratus et piscena, qui narrationes et fabellas acroasmataque auribus auditorum grata loquitur: proinde et ungtores eo etiam nomine et garuli creantur, quum usu veniat *persape*, ut scurra illi nugentur et

garriant. Idem perperam putabat, aretalogum hic a Juvenale vocari Ulysem ex *Arete*, uxore Alcinoi; hujus autem nominis priores syllabæ produeuntur.

² Conf. Hom. Odys. XII, 73 seq. 101 seq. 235 seq. Cluver. Sicil. Ant. I, 5; Heyn. ad Virg. Æneid. III, 240 seq. et Hermannii Mytholog. tom. I, pag. 374.

³ Vid. Intpp. l. class. Gell. IV, 17; Spalding. ad Quint. I, 4, 11; Broeck. et Heyn. ad Tibull. I, 8 (9), 54; Munke. ad Fulgent. II, 4; III, 6; Duker. ad Flor. I, 10, 5.

NOT. 18. *Læstrygonæ*, ferus populus, cujus reges Lamus et Antiphates fuere ac priaca sedes Formiæ, opp. Latii in finibus Campaniæ (hod. *Mola, in Terra di Lavoro*), prope Caietam (nunc *Gaeta*) in intimo sinus Caietani seu Formiani recessu.¹ — *Cyclopes* fera Siciliæ gens, quæ, æque ac *Læstrygonæ*, carne humana vesci solebat.² — Notissimus eorum *Polyphemus*, qui *Ulyssis* socios devorasse dicitur. Conf. ad IX, 64, 65.

VAR. 19. *Procurrentia saxa* conj. quidam male; vid. Heins. ad Ovid. Met. VII, 62.

NOT. 19. *Scylla* rupes ad litus Italiæ, versus *Scyllæum* opp., cui humus forte olim forma fuit.³ — *Citus Scyllam crediderim*, etc. vid. ad X, 220. — *Saxa Cyaneæ*, Κύνειαι scil. πέτραι, petræ seu cautes, dum insulæ vel potius cautes sub ingressum Ponti Euxini seu Bospori Thracii, a cæruleo vel maris colore sic appellatæ (vid. Schol. Apollon. ad lib. II, 318), quæ olim non sine periculo transeuntium inter se concurrisse feruntur (unde et Πάγυραι, vagæ, errantes, Συμπληγάδες; et Συνδρομαῖδες; dictæ), sed Argonautis transgressis immobiles stetisse (Apollon. II, 309 seq. 551—610). Fabulosa narratio de concursu earum inde orta, quod tam parvo (XX stadiorum) discretæ erant intervallo, ut, potissimum iis, qui eminus eas, conspicerent, concurrere quasi inter se aut collidi viderentur (vid. Strab. III, pag. 149, et VII, pag. 319), vel ut ex adverso intrantibus geminæ cernerentur paulumque deflexa acie coeuntium speciem præberent (ita Plin. IV, 13, seu 27); vel denique, quod situs earum sub navigationis per Pontum Euxinum initia incertus habebatur, ita ut errare per mare crederentur (quæ est sententia Heynii ad Apollod. I, 9, 22). Ita etiam Argonautarum navigatione immobiles aut stabiles factæ perhibentur propterea, quod illa verus earum situs veraque indoles innotuit, et transituris postea metus periculi ademptus est. Hodie illas vulgus vocat *Pavonare*: Thevetus etiam testatur, eas Barbaris dici *Jarcases*, — Grang. Vetus Schol. (nam reliqui interpretes id tacitum relinquunt) quærit h. l. «numquid et ab hæc saxa *Ulyxes* accessit?». Sed conf. Hom. Odys. XII, 55 sq. ubi *Cyaneæ* petræ seu Πάγυραι non in Euxino, sed Siculo mari collocantur, et *Ulysses* Alcinoos narrat, Circe suasisse, ut, non per *Planctas*, sed per *Scyllam* et *Charybdim*, ut viam minus periculosam iret. De vocibus *concurrentia saxa Cyaneæ* vid. Var. Lett.

VAR. 20. *Cyaneas* semper suspicatus sum, et nunc recepi ex 28, ut sit positio et interpretatio verborum *concurrentia saxa*. *Cyaneas* perperam legitur

¹ Vid. Spauhem. ad Callim. H. in Dian. 67; Fazzellus Rer. Sicul. I, 2; Mitscherl. ad Horat. Od. III, 16, 34, 17, 1—9; Heyn. ad Tibull. IV, 1, 59, et inpr. Exc. I, ad Virg. Æneid. VII (huj. Ed. vol. III, p. 350. Ed.).

² Vid. Plin. VII, 2, et Heyn. ad Virg. Æneid. I, 201, et III, 582 seq.

³ Conf. Homer. Odys. XII, 73—100; Cluveri Sicil. Aut. I, 5; Heyn. ad Virg. Æneid. III, 429 seq. et Herrmsu. Mythol. t. I, p. 373, 374.

390 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

in 13, et recent. edit. Prat., Ripont., al. Vulgo *Cyaneis* : at saxa non concurrunt *Cyaneis*, sed *Cyaneæ* scil. rupes seu esutes sunt ipsa saxa concurrentia ; neque probanda est sententia Ach. qui *Cyaneis* putat esse nom. plur. accus. tert. declin. pro *Cyaneæ*, ut *patreis*, *sorteis*, etc. pro *patres*, *sortes*. Nam *Cyaneis* est nom. adject. (vid. Comm.) et vox quatuor, non trinis syllabarum, quarum et secunda et tertia brevis est. *Sicaneis* emend. Schrader. andacter invitæque Minerva, et saxa *Cyaneæ* Dausqueius ad Sil. XIV, 515, p. 628, contra metri leges et *κακαρίωνος*. — *Plenos vel*, 21.

NOT. 20. Ex Hom. Odyss. X, 1—75, nota est fabula de ventis, qui *utribus* inclini ab Æolo dati sint Ulyssi navigaturo, et postquam huius socii utres aperuerint, rati aliud intus latere, soluti atrocem moverint tempestatem : unde et poeta bene *tempestates* dixit pro ventis, earum causis. Conf. Heyn. in Exc. I. ad Virg. Æn. I.

VAR. 22. *Grunisse*, 46, 47, 50, 60, 64. *Grinnire*, 13.

NOT. 21, 22. *Circe* famosa venefica, cujus sedes a poetis ex Æa, Colchorum urbe, translata est in Æeam ins. sive Circeios prom. Latii, ubi Ulysem excepisse hospitio et *Elpenora eam* XXI aliis *remigibus* vel sociis ejus *tenui verbere virgæ percussos* (ῥῆδ' αὖ πικλὴν γαῖαν) mutasse in *porcos*, mox vero veneficiis pristinæ formæ restituisse dicitur : quo mytho voluptatum vis ad mores ferinos hominibus induendos et rationis ad eosdem exnendos declaratur. * — *Elpenora* fuisse e sociis Ulyssis, in sues mutatis, non constat ex Homero, qui tamen alia de eo refert Odyss. x, 552 seq. et λ, 51—80. *Grangeus* enim potius nominatum putabat, quam quemquam aliorum, quod ebrius obdormiverit in tecto ædium *Circes* et deinde lapsus per gradus interierit. — *Cum remigibus porcis*, hoc est, qui in porcos mutati erant.

NOT. 23. *Tam vacui capitis*, sine cerebro (κενὴ κεφαλὴν vet. Schol.), hoc est, tam bardum stupidumque, *populum Phæaca*, Phæacinn (vid. ad XIV, 287), *putavit* esse, ut talibus fabulis fidem haberet? *Phæacia* ins. Ionii maris prope Epirum, quæ etiam *Coreyra* vocatur et nunc *Corfu* : unde mox *Coreyranæ urna* (conf. Plin. IV, 12, seu 19, ibique Hard.). *Phæaces* autem pro crudelibus et stultis etiam proverbii loco dicebantur ; ut et pro iis, qui cutem curant luxuriaque diffundunt, v. c. Horat. Epist. I, 15, 24. Notus potissimum Alcinoi luxus : node lepide mox apteque de ejus convivis vs. 24. *Sic aliquis merito dixit*, qui nondum ebrius erat, etc., et de *urna* temetum ducere. Conf. ad vs. 16 seq. — *Temetum*, vinum, quia principia temulentiae causa est (conf. Gell. X, 23 ; Plin. XIV, 3, et Festus) ; *minimū temetum*, vid. Var. Lect. — *Temetum duxerat*, hauserat vel biberat, ut *ducere pocula* apud Horat. Od. I, 17, 22 (nbi vid. intpp.), vel *Cadus erat vini* : inde *implevi hircinam* : eam ego *vini eduxi meri* apud

* Conf. Homer. Odyss. x, 135— VII, et Herrmanni Mythol. tom. I, 163 ; Heyn. Exc. I, ad Virg. Æneid. pag. 392 seq.

IN SATIRAM DECIMAM QUINTAM. 391

Plaut. Amphitr. I, 1, 273, 274, *νέκρας* et *μῆτο ἀπὸ* et *ἐκ ἀνθρώπου ἀφύσσεν* καὶ *ἐγγίσι δακρύσσον* (*urnæ* h. l. de cuius voc. proprio significato vid. ad VI, 426); apud Hom. Iliad. I, 598, et Od. IX, 9.

VAR. 24. *Hic*, 20.

VAR. 25. *Temeti* (scilicet *minimum* vs. 24) recte, opinor, emend. Schrader. idemque et nobis in mentem venit. Hoc non refellitur saltem exemplis laudatis ab Hein. qui perperam iungit *multum lacrymas* apud Virg. *Æneid.* III, 348. *Quantum fides* apud Liv. I, 16 extr. (ubi Duker. ita legendum censebat) et similia. — *Diduxerit*, 12. *Deduxerit*, 12, 13. *Deduxerat*, 2—4, 7, 11, 15, 17, 19—22, 24—27, 45—49, 55, 57—60, 65, 66, et omnes fere Codd. Paris. contra usum loquendi et metrum; nam priores syll. vocis *temetum* producantur.

VAR. 26. *Hæc*, 12, 17, 19, 21, 22, 45.

NOT. 26. Ulysses solus sociis amissis naufragio evaserat, et postquam duas nataverat noctes ac dies, in litus Phæaciæ eiectus erat. Vid. Homer. *Odyss.* V, 365 seq. *Ithacus*, Ulysses; vid. ad XIV, 287. — *Nulla sub teste*, sine teste; ut apud Ovid. *Met.* XIII, 14, 15. *Sua narret Ulysses, Quæ sine teste gerit.* Vid. ad IV, 12. Quam contra mox narrat poeta, non minus quidem miranda erant, sed nuper gesta, et totius populi scelus; unde veritas rei facile explorari ac cognosci poterat. — *Canebat* facite dictum videtur pro *narrabat*, ut fabulosæ designentur narrationes, quales solent esse poetarum, qui proprie *canere* dicuntur.

VAR. 27. Nomen consulis varie h. loc. exhibent codices tam scripti quam editi. *Junio*, 8, 9, 11, 14, 17—20, 23, 70, 75, 76, 77, 82, et XVII MSS. Paris. Recte, opinor; vid. Comm. Nomen corruptum videtur ab imperitis librariis, qui putabant, metri leges prohibere, quo minus servaretur. Sed *Junio* διοσύνλαβος vox est, et ejusmodi *ωνύματα* passim obvia. Sic apud Silium (ut ex hoc solo exempla petam) *Pelio* dicitur, III, 495. *Tenuia* et *tennis*, IV, 147; VI, 19. *Semiusta*, III, 16. *Semiambustus*, II, 681. *Semianimis*, IX, 123. *Semiernis*, XII, 467. *Genua*, I, 529. *Proinde*, II, 353. *Alveo*, III, 450; IV, 602. *Sinuosa* et *sinuata*, II, 172; VI, 226; VII, 503; X, 181; XV, 173, 621. — *Iuno* legitur in 25, 49, 55—57, 59, et III MSS. Paris. *Ionio* in 15. *Finio* in 16. *Iurno* in 22. *Iunco* in 10, 21, 27, 46—48, 54, 58, 60, et X MSS. Paris. *Fince* in 24, 45, 50, 61—69, 71—74, 81, et V Codd. Paris. Lipsius in *Epist. Quæst.* IV, 20, monuit, neque *Vincum*, neque *Iuncum* consulem inveniri in *Fastis*, et posteriore horum partem intricatam esse propter consules crebro suffectos. *Iuncus* quidem ant *Innetus* Commodi regnante cum Severo consul fuit; vid. *Lamprid.* in *Commodo*, c. 4, et *Ulpianus* lib. XXVIII, *Digest.* de fideicommissis libertatibus. Sed nec definiri potest, quæ vera horum consulum nomina fuerint, nec probabile est, Juvenalem ad Commodi ætatem vixisse. — *Britannicus* suspicabatur, nuper h. loc. ut passim, de longo tempore dici, et *Vincum* forte consulem fuisse sub imperio Neronis auctoremque conjurationis *Finicianæ*, de qua vid. *Suet. Ner.* c. 36. Enimvero ibi in plerisque liqne optimis

libris legitur *Finiciāna*, et *Finiciorum* gens clarissima fuit; vid. interpp. Tac. Ann. VI, 15, 45; XIV, 40; Suet. Aug. e. 64, 71. — Grangæus conj. *Ferro*, ut designetur Verus, qui cum Fulvio consul fuerit imperante Domitiano. Notior est L. Ceionius Commodus Verus, ab Hadriano, et inpr. ejus filius, ab Antonino Pio adoptatus. Hic s. V. DCCCXVII. consul, et deinde cum M. Aurelio Imperator fuit.

NOT. 27. En memorabilem temporis definitionem, quæ ad majorem quoque rei fidem faciendam valet. Sed prohi dolor! neque lectio satis certa est, neque constat, quis et quando *Junius* ille consul fuerit. Nonnulli perperam intelligunt ipsum Juvenalem nostrum; alii App. *Junium Sabinum*, qui cum Domitiano (cujus hic etiam satirice perpetuum consulaturn silentio notari non abs re videbatur Pithero) consul fuit anno Urbis conditæ DCCCXXXVI; Salmasius vero in Exercitationibus Plinianis, p. 447 seq. — Q. *Junium Rusticum*, qui consul fuit cum Hadriano, anno imperii ejus tertio et Urb. condit. DCCCLXXII. Hæc conjectura ceteris probabilior est, et tum hæc satira eodem anno scripta videri potest, quo decima tertia; vid. ad XIII, 16, et vit. Juven. per annos digestam pr. — Vetus Schol. « De se dieit Juvenalis, qui in Ægypto militem (*limitem*, conf. Hennin. et *vilem*, insigne centurionis, Pith. sed *militem tenuis* defendit Cramer. plane ut ap. Suet. Aug. c. 9, *solus rempublicam tenuit*. Ed.) tenuit, et ea promittit se relaturum, quæ ipse vidit. »

VAR. 28. *Facta*, 20. — *Combi*, 24. *Compti*, 22. *Cocæ*, 19. *Cepti*, 23. Conf. ad vs. 35.

NOT. 28. *Referam*, quæ nuper gesta sunt *super*, supra, ultra, ut *ὐκίπ* (vid. Duker. et nos ad Liv. I, 2, 3, et XXXI, 47, 3.), *mania Copti ealida* (vid. ad VI, 527), intra fines Copti et Tentyrorum. Aptius etiam voc. *super*, hoc est, ultra, si poeta, qui *refert*, quæ ipse notavit et vidit (vs. 45.), Copti commoratus est, quum bellum hoc inter Coptitas et Tentyritas, incolas oppidorum finitimorum (vs. 33), gereretur. — *Coptus* (*Copti*, vs. 35), commune Arabum Ægyptiorumque oppidum, a Diocletiano dirutum nec nisi XII mill. pass. remotum a Tentyris; emporium celeberrimum, quò merces Indiæ, Arabicæ et Æthiopicæ, Arabico sinu advectæ, deportabantur. Metropolis fuit Nomi Coptici, et mediterranea, non ad ipsum Nilum sita, sed ad canalem ex hoc fluvio ductum, in quo merces illæ, ab Arabico sinu vel Berenice camelis et via publica Coptum devectæ, navibus in Nilum et deinde Alexandriam deferabantur. vid. Plin. V, 9; VI, 23, seu 26, et X, 33, seu 49; Strab. XVI, p. 781, al. 1128, et XVII, pag. 815, al. 1170, Zonar. II, extr. *Mémoires sur l'Égypte ancienne et moderne par d'Anville*, pag. 196. Abulfedæ Descript. Ægypti, pag. 16, et ad eum Michaelis not. 153—164, pag. 73—78, ubi præter alia docet, vicum hodiernum *Koft* vel *Kift*, ad ipsam Nili ripam situm, non esse Coptum antiquam, sed vicum, quo pro portu usa sit Coptus, urbs mediterranea, et in quo nomen ejus hæserit. Ramusio putat, Coptum hodie *Canum* dici seu *Chanam*.

IN SATIRAM DECIMAM QUINTAM. 393

VAR. 29. *Scelera*, 2, forte rectius.

NOT. 29 seq. *Nos* referemus scelus, non unius hominis, sed vulgi, totius populi, quale numquam auditum est nec a *Tragicis* poetis descriptum; *graviora cunctis cothurnis*, hoc est, iis, quæ in tragædiis solent tractari. Vid. ad VI, 506.

NOT. 30. *A Pyrrha*, inde a tempore Pyrrhæ, hoc est, diluvii, quo Deucalion et Pyrrha, uxor ejus, vixere, ut supra I, 81 seq.

Ex quo Deucalion nimbis tollentibus æquor
Navigin montem adscendit, etc.

ubi vide notas. — *Symata*, tragædiæ (ut apud Martial. IV, 49, 8, et XII, 96, 4); vid. ad VIII, 229.

VAR. 31. *Populos*, 16. — VAR. 32. *Produxit in ævo*, 13, 22.

VAR. 33. *Inter finitimas* scilicet urbes emend. Salmas. Exerc. Plin. p. 447. Sed junge *inter finitimos Coptos et Tentyra*.

NOT. 33 seq. Conf. ad vs. 2. — *Inter finitimos Coptos et Tentyra*, hoc est, inter finitima oppida eorumque incolas.

VAR. 34. *Et deest* 19. — *Satiabile*, 13. Ego potius versum hunc paucum esse crediderim, a versificatore aliquo assutum. Causam non expiscari potest Hein. Quia ταυτολογία dicta sunt *vetus, antiqua, immortale, numquam satnabile*, ut et *simultas, odium, vulnus*.

NOT. 34. *Fulvus animi*, dolor vel indignatio et ira, Gr. ὄλος. Conf. Var. Lection.

VAR. 35. *Ombos* pro *Coptos*, 1, 14, 18, 61, 70, 75, 76, 77, 81, 82. *Combos*, 10, 17, 20—22, 24, 25, 45—50, 54—60, 62—69, 71—74. *Cumbos*, 19, 23, 27, *Cambos*, 16. *Combrós*, 11, 15. Eadem varietas est in MSS. Paris. Sed in Cod. Puteano, qui omnium antiquissimus est, existat *Copos*, quod ad veram lectionem docet, quam cum Aeb. substitui pro vulgata *Ombos*, quæ semper me offendit: nam describitur bellum, *antiqua simultas et immortale odium inter finitima oppida* (vs. 33), inter quæ etiam illa propter religionem, commercium rixasque varii generis multo facilius, quam inter ea, quæ longiori intervallo dirimuntur, et oriri sane et servire possunt. *Finitima* autem oppida non sunt *Ombi* et *Tentyra*, sed *Coptus* et *Tentyra* (quod jam monuit Salmas. In Exerc. Plin. pag. 448); nam *Ombi*, Ὀμβί, in Nomo Ombite et ad orientalem Nili ripam, ubi nunc castellum Cúm Ombo (vid. *Travels to discover the source of the Nile*, by James Bruce, vol. I, cap. VI, pag. 143). *Tentyra* in Nomo Tentyrite et ad occidentalem Nili ripam sita erant, et longe ab Ombis remota. *Coptus* vero a Tentyris non nisi XII milliaria abest, caput non ejusdem quidem, sed contermini Nomi. Quod jam intelligitur ex Plinio, qui lib. V, 9. Thabaidis nomos hoc ordine enumerat: « Ombiten, Phatniten, Apollopoliten, Hermonithiten, Thiniten, Phatoriten, Coptiten, Tentyriten, Diospoliten, Antaeopoliten, Aphroditopoliten, Lycopoliten. » A Plinio non multum discrepat

Strabo, nisi quod illa a summo incipit, et hic adscendit ab inferioribus. Præterea non *Ombos* tantum, sed etiam *Coptos* religiose colabant crocodilos, quos Tentyritæ averrabantur et prosequabantur; vid. supra ad vs. 2, in Comm. Hinc *Coptos* h. loc. legendum esse pro *Ombos* recte suspicati sunt de Pauw (*Recherches philosophiques sur les Égyptiens et les Chinois*, tom. II, pag. 160), et viri docti, a Dusaulx consulti, Barthélemi et Larcher. Quæ lectione recepta dispellantur tenebræ, tum versibus 28, 33 et 35, tum toti satiræ librariorum incuria offusæ. Eadem firmatur illis, quæ de origine erroris adnotavit Achaintræ: « Probabilior videbitur mutatio vocis *Coptos* in *Combos* (quod in plerisque MSS. et edit. legitur), quam *Ombos* in *Combos*: facilius est enim novam alteramve litteram (in media voce) mutare, quam litteram initialem voci cuilibet addere aut detrudere. Vitioso autem vocis sono per sæcula IX et X; littera *m* multa in nomina, verba et adjectivos irrepit. Inde ex *Coptos* factum *Copos*, ut fert Put. Codex, ex eo *Compos*, ex hoc *Combos*, *Cumbos*, *Gambos*, *Combros*: sed quia paullo sapientiores aliqui noverant, oppida horum nominum nulla esse in Ægypto, dempta littera *c*, dixerunt *Ombos*. » Hinc accedit, quod librarii eodem modo vocem *Copti* corruerunt vs. 28, et substituerant *Combi* et *Compti*; ut contra Κόμποι pro Ὀμβοι apud Ptol. IV, 5 (alii Ὀμβροι, et apud Steph. Byz. Ὀμβροι, in Notit. Imper. Rom. s. 20, *Ambo*). Ne tamen dissimulem, quod nobis obverti possit, idem oppidum vs. 28 vocatur *Coptus*, et forma nom. pl. non alibi occurrit. Enimvero hæc difficultas non tanti est, quanti nonnullis videri possit; et innumera hujus rei exempla passim sunt obvia. Sufficiat onum memorasse, ex ipso hoc loco petitum: nam et Tentyra in plur. nom. nemo forsitan dixit præter Juvanalem.

NOT. 35. *Coptus*, vid. ad vs. 28. Vera autem videtur hæc lectio esse, non *Ombos*; vid. Var. Lect. Tentyra vel Tentyris, ¹ hodie Dendera, urbs Thebaidos, in Africæ latere seu ad occidentalem Nili ripam sita et proxima Diospoli parvæ (a qua versus austrum eam M. P. XXVII, abesse docet Antoninus), unde Τέντυρίτης νεχὺς dictus (Plin. V, 9), ubi per multa adhuc reperiuntur rudera cum tot notis hieroglyphicis, ut vix per annum delineari possint. ² — Monumenta quæ supersint Tentyris (*Denderah*) et *Copti* (*Kest*) vide in opere inscripto: *Description de l'Égypte, ou Recueil des observations et des recherches qui ont été faites en Égypte pendant l'expédition de l'armée française*, Paris, 1818; tom. II, troisième livre, ch. 10. Nuper quoque Lutetiam feliciter advectum est vetus quoddam monumentum, ex famosa illa urbe Tentyri non sine periculo revulsam, de quo plures tunc temporis dissertationes in lucem prodierunt, doctis inter se dissidentibus utrum illud nomine Zodiaci, an *planisphere* insignirent. ED. — *Utrunque*, ab utraque parte, civitate.

¹ Plur. nom. τὰ Τέντυρα, h. loc. et infra vs. 76; sed sing. in Notit. Imp. Rom. apud Strabonem, Ptolemaeum et alios complures. Tentyris apud Plin.

Hist. Nat. V, 9, seu 11, ubi vid. Hard.

² Vid. Bruce's *Travels to discover the source of the Nile*, vol. I, cap. IV, pag. 103 seq.

IN SATIRAM DECIMAM QUINTAM. 395

VAR. 36. *Volgi*, 16, 17, 19, 20, 22, 23, 28, 45.

NOT. 36 seq. Vid. supra ad vs. 2.

VAR. 37. *Colit*, 23. — *Credit*, 22, 25.

NOT. 38. *Tempore festo alterius populi*, Tentyritarum (ut vs. 73, *pars altera*); ut alii putant, Coptitarum. Conf. ad vs. 73 seq. — *Rapienda*, captanda, raptum et cupide amplectenda: nam *rapere* seu *corripere*, gr. ἀρπάζειν, dicitur pro raptum sive facere sive capere, verb. caus. tempus, diem, pugnam, gressus, letum, viam, campum, etc. ¹ — *Occasio odii* expromendi atque ulciscendi, seu prohibendi, ne Coptitæ *letum diem*, hoc est, letitiam festi diei, *sentirent*, etc., quo invidia rei augetur.

VAR. 39. *Multis pro cunctis*, 15.

VAR. 40. *Visaque majorum*, 7. *Majoribus ac duobus*, 11.

NOT. 40. *Primoribus inimicorum*, Coptitarum; alii: Tentyritarum.

VAR. 41. *Nec magnæ*, 11. *Magnæ ne*, 45. *Magnæ nec*, 23. — *Gaudia vixit*, 22.

VAR. 42. *Sentiret*, 16, 45, 67.

NOT. 42. *Ægyptii cibos palam et extra sua tecta capiunt, obscena intimis adium reddunt*, Mela, I, 9.

VAR. 43. *Luce ac nocte* (cum ingrata elisione), 10, 11, 12, 17, 19, 20, 21, 27, 45—49, 54, 55, 57—60, 64. — *Pro jacentem*, hoc est, stratum, Plathner. conj. *calentem* scilicet ab iis, qui assidue ei incubant. Ego malim: *quo nocte ac luce jacentes Septimus interdum sol invenit*. Ex quo facile fieri poterat *quem* propter compendium scrib.

NOT. 43. *Toro*, lecto discubitorio, *pervigili*, in quo noctes quoque pervigilant, genio indulgentes, vid. ad VIII, 158. — *Jacentem*, vid. Var. Lection.

VAR. 44. *Interdum*, 1, 14, 18, 25, 48, 57, 58, 59, 65, 66, 67, 69, 70, 75, 76, 82. *Interca*, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 19—24, 27, 45, 46, 47, 49, 50, 54, 55, 56, 60—64, 65, 68, 71—74, 77, et XXXIII MSS. Paris. ex quibus illud revocavit Achaint.

VAR. 44, 45. *Horrida sane Est Coptos recte*, opinor, conj. Schrader.

NOT. 44. *Saerorum festivitate et hilaritate convivii septem interdum dies noctesque continuum extrahuntur* (conf. Salmas. Exerc. Plin. pag. 441). — *Horrida, aspera et sæva*, *sane est Ægyptus* tota, omnes Ægyptii; vel, ut alii putant, ea pars Ægypti, de qua hoc loco agitur (utraque ratio dura est et vid. Var. Lect.): *sed barbara turba*, gens (Coptitæ), *luxuria non cedit famoso Canopo* (vid. ad I, 26), adeoque luxu ef-

¹ Vid. ad Sil. I, 570, et Heins. ad Ovid. Epist. XIX, 74.

feminata est et minus furtis, vel facile vincenda. — *Quantum ipse notavi*, αὐτόπτης: nnde constat, poetam in Ægypto fuisse. Conf. ad Argument. hujus Satiræ. *

VAR. 46. *Ripa* (scilicet orientalis Nili, in qua sita est Coptus) pro *turba*, 3, 5, 7, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 19—27, 29, 45—49, 54, 55, 58—63, 65, 66, et dimidia pars MSS. Paris. forte et vetus Schol. cujus glossa est: *Latini ripa*, quam Schurzfl. eam putabat dici, quæ tum sub potestate Latinorum fuerit. — Ortam hanc e vet. Schol. lectionem non accipit Cramerus; nam id si voluisset interpres procul dubio *romana* scripsisset. Ipsi igitur placeret *Crispini patria*, quod ille dedisset memoria recoleus in eam rem Cannum a poeta tangi Sat. I, 26. Judicent periti. En.

NOT. 47 seq. Alia memoratur causa, cur Tentyritæ a Coptitis (alii: hi ab illis) facile potuerint vinci. Conf. Sen. Epist. 83. Ægyptios esse φιλόνοις καὶ φιλοπότας, notat Athen. I, 25, p. 34 (I, 61, et 62, tom. I, pag. 129, ed. Schweigh.) *madidis*, βεβηγμένοις, ebris. Sic *vino madere*, *madidum esse*, dilui, irrigari, tingui, proluere se, βεβήσθαι, τίγγεσθαι, et *hinc fluere mollitia et luxu, diffuere luxuria* (vid. ad Sil. 18). Iidem ebrui dicuntur *blæni*, balbutientes, quorum lingua oberrat et vacillat, qui non perspicue, neque omnia, quædam vero iterum tertiumque dicunt. *

NOT. 48 seq. *Inde*, ex una parte, scil. Tentyritarum (alii: Coptitarum), ebrietas et saltatio, at (vs. 51) *hinc*, ab altera parte, Coptitarum, *odium jejunum* erat, hoc est, hominum jejunorum sobriorumque. Ab inimicis infesta sobrietas; Schol. Possis etiam verba *inde* et *hinc* ad unum idemque subjectum referre: *inde*, scil. ex ebrietate, saltatus, etc., *hinc*, ex eadem *jejunum*, hoc est, infirmum *odium* (viribus ebrietate fractis) proficiscebatur. Sed illa ratio præstat.

NOT. 49. *Tibicine*, tibiis canente, *nigro*, Mauro, Æthiope, adeoque furte rudi, quod tamen ebrui non curant; vel potius fusco Ægyptio, judice Grang. qui contulit Prop. IV, 8, 39:

Nilotes tibicen erat, crotalistria Phyllis,

et Petron. Fragm. II, 1 seq.

Memphitides puella
Sacris Deum paratæ:
Tinctus colore noctis,
Mam puer loquaci.

— *Qualiacumque*, cujuscumque generis. Etiam hoc ebris convenit. Non designatur villitas unguentorum, quæ in Ægypto pretiosissima erant.

VAR. 51. *Genninum odium*, 11, 24, quod et male conj. Merula. *Geminum*, 19, 20, a m. sec.

* De quoniam temulentie effectus ejusque causas cupiose disputat Aristot. in Problematis.

IN SATIRAM DECIMAM QUINTAM. 397

NOT. 51 seq. *Jurgia*, contentiones verborum, altercatio, *prima*, primum, *sonare incipiunt animis ardentibus* vino et ira; *hec tuba*, incitamentum, *rixæ*, certaminis, instar tubæ, quæ signum dat et accendit ad pugnam. Cf. III, 288, et V, 26.—*Jurgia* ad verba tantum spectant, *rixæ* vero quum ad verba et objurgationes, tum ad facta et vim inferendam. Possis etiam *jurgia* referre ad leviolem dissensionem altercationemque, et *rixam* ad acriorem verborum contentionem et convicia, quibus ita irritati sint animi, ut *dein clamore pari concursum*, et manus consertæ sint. Similis locus est Tac. Hist. I, 64: «*Jurgia primum: mox rixa inter Batavos et legionarios, dum his aut illis studia militum aggregantur, prope in prælium exarsere.*» Copt. ibi Ernesti.

VAR. 52. *Hoc tuba*, 22.

VAR. 53. *Deinde clamore*, 24. *Dehinc clamore*, 10, 11, 22, 23, 25, 27, 54—63, 65, 66—69, 71—74.

NOT. 53. *Fice teli*, loco armorum: ut apud Ovidium, *Metamorphoseon* lib. XII, 382.

NOT. 54. *Scvît manus nuda*, inermis, sine justis armis: unde *nuda prælia* dixit Prop. IV, 1, 28, et *nudoin pugnam*, Stat. Theb. I, 413, quæ mox præclare et festivo adumbratur.

NOT. 54—74. Conf. Virg. *Æneid.* VII, 505—527. — *Toto certamine*, in omni pugnantium turba. Conf. Var. Lect.

VAR. 55. *Cuidam*, 12. *Ac nulli*, 1. — *Cæco certamine* (in quod cæci vel cæco impetu ruebant) quidam libri, teste Pithæo, nescio qui. Recte, opinor; saltem longe venustius.

VAR. 56. *Aspicias*, 23. — *Toto pro cuncta*, 25, 27, 46—49, 45, —60, 64.

NOT. 57. *Dimidios vultus*, vid. ad VIII, 4. — *Facies alias*, mutatas deformatasque vulneribus et cruore. — *Hiantia*, detecta, exstantia.

VAR. 58. *Plenos sociorum*, 11.

VAR. 59. *Tamen ipsi*, 46, 47, 49.

NOT. 59. *Ludere*, indicam, non seriam rem agere *se credunt*, nisi aliquis interimatur et conculcetur, ut in justa pugna sit.

VAR. 60. *Quia pro quod*, 22.

VAR. 61. *Sane quod*, 15, 45, 46, 47, 49, 50, 54, 55, 58, 66—69, 74. *Sana quo*, 28. *Sanæ quot*, 48, 64. *Sanæque quo*, 15. *Sanæque jam quod tot*, 25, 41, 56, 57. *Sanæque jam quot*, 59, 60, 65.

NOT. 61, 62. Faceta poetæ sententia et ironia salsa. — *Quo*, vid. ad VIII, 9.

VAR. 62. *Sic*, 21, 27, 54, 58, 64, 74. *Sic vivant*, 64.

398 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

NOT. 62 seq. Virg. *Æneid.* I, 150 :

Iamque faces et saxa volant; furor arma ministrat,

et VII, 507,

..... Quod cuique repertum

Rimanti telum ira facit....

VAR. 63. *Inclinantes*, 21. *Inclinantis*, 65.

NOT. 63. *Inclinatis lacertis*, non, ut quidam volunt, demissis ad saxa tollenda, sed inclinatis brachiis et redactis in modum circuli ad vibrandum; Ach. Immo illa ratio huic præferenda.

VAR. 64. *Seditione*, 10, 12, 15, 16, 21—24, 45, 46, 47, 49, 50, 54, 55, 59, 60, 65, omnes fere Codd. Paris. et ed. Aeb.

NOT. 64. *Tela*, arma, *seditioni domestica*, familiaria et consueta, vel propria, vel quæ in promptu sunt: nisi epitheton, si sensum spectes, ad *seditionem* referendum est et *seditioni* doctusdictum, pro *seditionis*, vel ita legendum, *domestica*; competentia furori: nam nulla sic sunt domestica rixantibus tela, ut saxa; vet. Schol. Ach. et alii legunt *seditione* et hoc dictum putant pro *in seditione* — Cramer. putat veterem Schol. (qui locum interpretatus est, *tela competentia*, sive *vicina furori*, id est, quæ proxima ad manum sunt) in suo Cod. habuisse *seditioni*, non *seditione*. *Seditioni* positam pro *seditionis* et rixantibus; abstractum, ut aiunt, pro concreto. Ed.

VAR. 65. *Sed hunc*, 12. — *Qualis Turnus*, 12. *Qualis ie Turnus*, 24. *Qualis et Turnus*, 64. *Quali se Turnus et Ajax*, 11, 15, 17, 23, 25, 45—47, 49, 54—60, 62, 65—69, 71—74, et XXX MSS. Paris. Male: nam hi saxis se ipsi non percussisse dicuntur. *Quali Turnus*, 19. *Quali vel Turnus*, 10, 20, quod arrisit Ach. *Quali et Turnus*, 16.

NOT. 65 seq. Non tam grandia jaciunt saxa, qualia olim heroes misisse perhibentur. Obiter notat Virgilium cum Homero, quod præter decorum heroas lapidibus concertasse canant, et præter verisimilitudinem nimia hyperbola lasciviant in saxis, in heroibus ipsis et similibus; Hennin. Heroes Homerici sæpe (verb. caus. Iliad. IV, 517; V, 303 seq. VII, 264 seq. XI, 264 seq. XII, 445 seq. XIV, 409 seq.) saxa, eaque immania, jaciunt, quæ alia deficiunt arma vel ad magna conamina non sufficiunt: quod ad ipsos quoque Deos transfertur, Iliad. XXI, 403 seq. Id quidem nobis videtur parum decere bellatorem; sed quam maxime congruit moribus heroum hominumque, qui et rudes sunt et ira feroces: quod jam notavit Kœppen. ad Hom. Iliad. V, 305, qui etiam in not. ad Iliad. I, 272, et in Comment. de Homeri vita et carm. pag. 165—173, docet, non plane vanam esse fidem illam et opinionem de vastis priscorum hominum corporibus viribusque, vitæ cultusque elegantia nondum debilitatis, qua excolatur quidem corpus, sed simul vires ejus immineantur. Res tamen ab Homero in majus et in miraculum extollitur:

IN SATIRAM DECIMAM QUINTAM. 399

idque obiter significat poeta satiricus; etsi illud consentaneum est primario consilio, quod epici poetæ sequuntur, quodque ad animos rerum narratarum admiratione afficiendos spectat.¹ *Hunc*, talem, *lapidem*, *quales* (doctius quam *qualem*) acil. torsit *Turnus* in *Æneam* (vid. Virg. *Æneid.* XII, 896 seq.), *Ajax* in *Hectorem* (vid. Hom. *Iliad.* VII, 268 seq.), et *Tydidēs*, *Diomedes*, in *Æneam*. (Hom. *Iliad.* V, 302 seq.)

VAR. 66. *Et quo*, 27, 46—50, 55, 56, 59—65, 68, 69, 71—74.

NOT. 69. Conf. Hom. *Iliad.* I, 271, 272; V, 303, 304; XII, 447 seq. Virg. *Æneid.* XII, 899, 900, et supra ad VI, 9. Nota Ach. est: «Hæc de humani generis decrescencia non seriose a poeta dici crediderim, sed ironice potius: nam non erat is, qui Græcorum et priscorum commentis ac fabulis facile fidem adhiberet.»

NOT. 70. «Hoc majores nostri questi sunt, hoc nos querimar, hoc posterī nostri querentur, eversos esse mores, regnare nequitiam, in deterius res humanas et in omne nefas labi,» Sen. de Ben. I, 10.

VAR. 71. *Ecce Deus*, 21. Non male! *Deos*, 50.

NOT. 71. Facete poeta dicit, si quis Deorum homines, quos nostra ætas fert, adspiciat, eum *ridere*, quod tam pnsilli, et *odisse* eos, quod tam mali sint.

VAR. 72. *Deverticulo* scripsit pro vulg. *diverticulo*, latinitate ita postulante. *Deverticulum* enim et *deversorium* dicuntur a *devertere*, hoc est, ab uno loco ad alium se convertere; a quo differt *divertere*, quod adhibetur de duobus, qui diversam institunt viam, unde *diversus* et alia: quæ verba male vulgo a librariis confunduntur; vid. Heins. ad Ovid. Am. II, 6, 9 (ubi veterrimi Codd. nobis favent); Burm. ad Petron. 10, et ad Virg. Georg. III, 2, 3; Bentl. ad Terent. Eun. IV, 2, 17, et Ernesti clav. Cic. voc. *devertere*.

NOT. 72. Poeta retexit telam narrationis, inde a vs. 65 abruptam. — *Deverticulum*, digressio a re proposita ad aliam. Vid. Var. Lect. Apposite ac perspicue Liv. IX, 17: «ut ab rerum ordine declinarem varietatibusque distinguendo opere et legentibus velut deverticula amœna et requiem animo meo quærerem.» — *Fabula* est historia, narratio, sive ficta sit, sive vera.

VAR. 73. *Aucta*, 16. *Auctis*, 27, 46, 47, 48, 56—60, 64, 74. *Actis*, 25.—*Paris* aliter amittere ferrum, 12.

NOT. 73. *Aucti* Tentyritæ; ex aliorum sententia Coptitæ. «Ex hoc

¹ Vid. Heyn. ad Virg. *Æneid.* XII, 896—902; Gell. III, 10; Augustin. de Civit. Dei, XV, 9; Salmas. Exer. Plin. pag. 42, 43; Lips. *Physiol. Stoicorum*, III, 5; Læret. II, 1149 seq.

Wieland's pros. Schriften, tom. I, pag. 77 seq. Riccil *Dissertat. Homericae*, tom. I, pag. 185; Plin. *Historiæ naturalis*, lib. VII, cap. 16, ibique Harduin.

400 VARIE LECTIONES ET NOTÆ

versu et seqq. Coptitas provocatores, Tentyritas autem propugnatores fuisse, non male conjiciendum est, etsi Juven. taceat; * Ach.

VAR. 74. *Pugnas inferre*, 2.

NOT. 74. *Sagittæ infestæ* non sunt inimicæ vel hostiles, sed in aliquem aut aliquid directæ et illatæ (vid. ad Liv. II, 19, et Barm. ad Virg. Æneid. V, 582.)

VAR. 75. *Fuga*, 1, 8, 11, 15, 17, 19—22, plerique Codd. Paris. et ed. Ach. — *Sceleri*, 9, 21, 22. — *Instant*, 9. *Præstant instantibus omnes* vetus MS. Merceri, qui emend. *Terga fuga celeri præstant instantibus Ombis*. Schrader. conj. *præbentibus omnibus*, et Lubinus *præstantibus hostibus*. Mox vs. 76. *Pampæ* (qui vicus erat vicinus Tentyris) legendum pro *palmeæ* putabat Salmas. Exerc. Plin. pag. 452, B. Quis vero, ut situm urbis designet, eam vico alicui dicit vicinum esse?

NOT. 75. *Terga fugæ præstantibus*, dantibus, præbentibus, omnibus, *Coptitis instant*, qui *Tentyra colunt*, incolunt (Tentyritæ), *vicina umbrosæ palmæ*, hoc est, palmis umbrosis sive palmetis, de quibus vid. Jo. Bapt. Porta de re rustica, pag. 350, ut de palmis Ægyptiis Thebaicisque Galen. de Alim. II, 26, et Plin. XIII, 4.

VAR. 77. *Hic*, 10, 15, 16, 17, 19, 20, 24, 45—47, 49, 50, 54—60, 62, 64—69, 71—74, 77.

NOT. 77 seq. Conf. ad vid. 13. *Quidam* Coptitarum.

NOT. 78—83. En plura diræ inhumanitatis indicia, quæ animus gentis horret!

VAR. 79. *Frustra*, 16, 22, 23, 24, 46, 47. *Ac*, 27, 46—50, 54, 55, 59—65, 68, 69, 71, 72, 73.

NOT. 80. *Sufficeret*, cibi loco esse posset, vel, ut quisque acciperet aliquam mortui partem.

VAR. 81. *Atheno*, 25, 46—50, 57—60, 62, 64—69, 71, 72, 73; vid. ad III, 285.

NOT. 83. *Expectare focos*, hoc est, tempus, quod ad carnem in foco vel coquendam vel assandam requiritur.

VAR. 84. *Hinc*, 10, 21 et m. sec. 23—25, 27, 45—50, 58, 61—69, 71—74.

ANAL. 84—87. Immanitatem Tentyritarum, crudam hominis carnem avide deglutientium, *diviis* simul et facete adumbrat poeta, dicens, tam dirum esse scelus eorum, ut fas sit *gaudere et gratulari igni*, tamquam rei sacræ, quod eam non *violaverint* coctura carnis humanæ et sic scelus scelerum addiderint. Suspiciari possis, eum respexisse ad veterum philosophorum poetarumque nationes cosmogonicas de æthere supremo vel igni æthereo, subtilissimo ac purissimo, per totam naturam, per cælum et terram, per ætherem et sidera, per omnes res vivas ipsaque terræ viscera,

IN SATIRAM DECIMAM QUINTAM. 401

fuso, *summam cæli partem ac regionem mundi occupante*, perpetuo fulgente totumque mundum regente, permeante, animante, vivificante, ex quo animæ etiam, tanquam particule decerptæ seu avulsæ (*ἀποσπένματα*), emanare, et in quem post certum tempus refundi putabantur: quæ constans et communis fuit opinio antiquorum totius Orientis philosophorum, inpr. Ægyptiorum (quorum *Phthas* fuit symbolum hujus ignis elementaris et naturalis, ut *Ἡφαίστος* et *Vulcanus* apud Græcos et Romanos, quorum tamen theologia mythica deinde ab illò igne ad artificialem, qui metallis fundendis parandisque adhibetur, delapsa est, et hujus potius, quam illius rationem habuit), ac Græcorum, et quidem præcipue Orphicorum, Pythagoreorum, Stoicorum. ¹ Sed de vulgari potius igni, non de æthereo illo, vel natura ætherea et ignea, quæ animæ mundi tribuebatur, cogitasse poetam, ex vs. 85, intelligitur. *Violari* autem aut *pollui* dicebantur omnia ea, quæ vel in alienam nefariumque adhibebantur usum, vel a rebus hominibusque scelestis et aut physice aut moraliter impuris contingebantur, in primis res sacræ (ignis vero Vestæ et Vulcano sacer erat), et *elementa*, aer, aqua et ignis, quibus res impuræ purgari lustrari solebant et ex quibus omnia credebantur nata esse, unde etiam inter res sacras habebantur. ² Huc spectat locus notiss. Cic. Rosc. Am. c. 26, de Parricidia. Farnabius laudavit verba Persæ illius in Epigr. Dioscorid. Anthol. lib. III, cap. 13, *μυδι μύριος ὅσῳ ἐν' ἱερῷ*.

Nor. 85. Vid. ad IV, 133. Verba autem h. loc. languere videntur, vel intempestivum doctrinæ ostentandæ studium proderet. Sed poeta forte fabulam illam omnemque simul veterum doctrinam de morali rerumque sacrarum pollutione, de elementis, tanquam rebus sacris, e quibus omnia sint nata et quibus lustratio fiat, forsitan et de igne æthereo, h. loc. ridere voluit. Faceta certe sunt verba, *elemento gratulari* (hoc est, igni, quod non violatus sit), et *te*, Volusi, mecum *exsulare reor*: multo autem facetiora, si Volusius fuit philosophus vel imbutus certe opinionibus illis.

Var. 87. *Sed quæ* (sc. turba, vs. 81) einend. Schrader.

Anal. 87—92. Quis talia fieri posse sibi persuadere, nisi ex historia constaret, quoad progredi queat inhumanitas et furor mentis, cæco religionis ardore incensæ? *Sustinere* dicitur, qui potest aliquid ferre et deinde ab animo suo impetrare (*sich überwinden, sich entschließen*), hinc audere, vel valere. Conf. XIV, 127. Verbum aptissimum tali facinori, cujus perpetrandi consilium non nisi ab eo capi potest, qui omnem exitum

¹ Conf. Cicer. Academ. Quæst. IV, 37; Plutarch. de Placit. Philos. I, 3; Diogen. Laert. VIII, 26; Jablonski, Panth. Ægypt. lib. I, cap. 2, tom. I, pag. 44—52; Herrmanni Mytholog.

tom. II, pag. 5, 6, et 398 seq. Heyn. Exc. XIII, ad Virg. Æneid. VI. — Edit. nost. vol. III, pag. 239 sqq. Ed.

² Conf. Heyn. ad Virg. Æneid. III, 234: VI, 740 seq. et VII, 114.

402 VARIAE LECTIONES ET NOTÆ

humanitatem et prompte est audaciæ ad omnia, quæ vel præter naturam sunt et fiunt.

VAR. 88. *Nihil*, 17, 20, 23—27, 45, 46, 47, 49, 50, 56, 58, 60—69, 71—74.

VAR. 89. *Non pro ne*, 16.

NOT. 89. *Nam* spectat ad *qui* vs. 87, quod pro *quicumque* positum.

VAR. 90. *Voluptates*, 22. — *Ultimum*, 24. *Ultimus auctor Qui venit*, conj. Schrader.

NOT. 90. *Prima gula*, hoc est, qui primus gustavit talem cibum devoravitque carnem humanam.

VAR. 91. *Qui sicut* malebat Lubinus. At sitia sanguinis, quæ hinc homini fuit, satis exprimitur vs. 92.

VAR. 93. *Ut fama*, 1—5, 10—13, 15—17, 19—27, 45, 47, 49, 54—60, 65, 68, 69, 74, et omnes fere Codd. Paria. quosque vidit Britton. qui tamen ut delendum putabat, ut versus ataret; offensus haud dubie eo, quod aliquam syllaba secunda voc. *Fascones* h. loc. brevis esset. Eadem corripitur a Prudent. *epist.* 1, 93, et a Paulino Nolano ad Auson. *Carm.* X, vs. 203, 212, 218. Ptolemaeus tamen et Strab. III, pag. 111, scribunt *Οἰζονες*; et τὸ τὸν *Οἰζονέων* θύεζ. Suspiciari itaque possis, recte legi vel *Fascones*, *fama est, alimentis* in 48, 61—64, 66, 67, 71, 72, 73, vel *Fascones*, *ut fama, alimentis* in 17, nial malis: *Fascones fama est alimentis talibus olim Produxisse animas.* — *Mox elementis talibus*, 8, quod Plutarcho placuisse mireris. — *Humanis carnibus*, 13. — *Usi pro olim*, 7, 9—13, 15, 16, 17, 19—23, 25, 27, 45—50, 54, 55, 57, 69, 71, 72, 73; XXX MSS. Paria. et ed. Ach.

ANAL. 93 seq. Quanta sit immanitas Ægyptiorum, ostenditur nunc comparatione eorum cum Vasconibus vel Calaguritanis, vs. 115—123, cum incolis Chersonesi Tauricæ, hospites Dianæ immolantibus, et vs. 124—128, cum Cimbris aliisque feriali populis. Conf. ad XIV, 265 sq. *Fascones* populus Hispaniæ Tarraconensis, ad Pyrenæi radices, in hodierna Catalonia et Navarræ regno: a quibus oriundi *Fascones*, qui partem Galliæ Aquitanicæ, ab ipsis *Gascogne* dictam, occuparunt. Illorum, non horum, urbs olim eximia fuit *Calaguris*,¹ ultra Iberum sita et in dextra ejus ripa, Quintiliani patria (hod. *Calahorra* in Nova Castilia), quæ diversa est ab oppidulo ejusdem nominis eis Iberum, quod nunc *Loarre* (in Valencia) dicitur, Illa Calaguria, de qua h. loc. sermo est (quod ex vs. 108, intelligitur), *Nascica*, hæc *Fibularenis* cognominatur

¹ Ita in nummis et inscriptionibus, ut et Strabon. III, pag. 111, vocatur, non *Calagurris*, *Calaguras*, *Calago-*

ria, *Calagurria*, de quo vid. Duker. ad Flor. III, 22, 9, et ad Liv. Epist. XCIII, ubi et conf. Drak.

IN SATIRAM DECIMAM QUINTAM. 403

Plin. III, 3, et al. Conf. Cellsr. Notit. orb. ant. tom. I, 89 seq. — De illa civitate vide ad indieem geograph. quem Cæsari subjonximus, t. IV, pag. 220. Ed. — Illius incole olim a Cn. Pompeio obsessi dira fame urgebantur et, ut fidem Sertorio datam præstarent, uxores liberosque suos comedisse traduntur. Vid. Valer. Max. VII, 6, ext. 2, et 3, qui eorum et simile Numantinorum facinus tanquam summum feritatis notat exemplum: ut quo nulla sit necessitatis excusatio, quum sic vivere necesse non sit, quibus mori liceat. Neque illud probat Juvenalis vs. 94—106, sed recte docet, necessitatem famemque Calaguritanis justiore certe excusatione dare, quam solam feritatem et odium Tentyritis, et vs. 106—112, sapientiam Stoicorum a gente tam barbara, quam antiqua, minus requiri posse, quam ab ea, quæ his temporibus vivat, quibus literæ Græcorum Romanorumque in omnes terras sparsæ sint. — Vetus Schol. *Vaseones* interpretatur de Saguntinis, ab Hannibale obsessis; deceptus forsitan vicinarum gentium nomine. — *Saguntum* enim, ut notat Schurff. Hispaniæ Tarraconensis civitas; *Vaseones* autem populi Pyrenæi, Tarraconensibus vicini. Ed. — *Ut fama est*: cui poeta vix fidem habuisse videtur. — *Alimentis talibus*, carne humana.

VAR. 94. *Illinc*, 23, 27, 46, 47, 49, 58.

NOT. 94. *Animas*, vitam, ut VI, 501, et IX, 122. — *Sed cum* vi repetitur.

VAR. 95. *Bellorumque culmina*, 29.

NOT. 95. *Fortune invidia* dicitur secundum priseorum hominum loquendi et cogitandi rationem, qua Fortuna Diique nimium felicius hominum rebus invidere credebantur. — *Bellorum ultima*, extrema, summa pericula ac mala, ut *belli subita* vel *fortuita*, *extrema* et omnia fere adjectiva neutra, quæ a poetis pro substantivis ponuntur vel ita, ut sive hæc supplenda, sive illa his accommodanda sint.

VAR. 96. *Dura*, 21. *Duræ*, 15. — VAR. 97. *Qui nunc*, 21 a m. pr. 22.

NOT. 97. *Quod nunc agitur*, à me memoratur, de quo nunc loquor.

NOT. 98. *Cibi*, ἀνθρωποφάγίας Calaguritanorum. — *Gens*, Vaseones seu Calaguritani. Similia traduntur de Saguntinis, Numantinis et aliis. Confer. Ovid. Met. VIII, 799 seq. Sil. II, 461—474, et Claud. B. Gildon, vs. 21. — Conf. quoque descriptionem a nostrate *Foltaire* prolata in carmine epico, la *Henriade*, ch. X. — *Quidquid cogebat*, scil. edere.

VAR. 99. *Cunetas herbas*, 16.

NOT. 100. *Facui ventris furor*, ut *improba ventris rabies* apud Virg. *Æneid.* II, 356 Conf. Athen, X, 1 (3), pag. 412.

VAR. 101. *Pallore ac macie extenuet* quidam Cod. Pith. — *Et maciem*, 10, 19, 25, 46—49, 55—60, 64.

404 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

NOT. 101. *Maciem et tennes artus*, λανισμὸν τοῦ σώματος, attenuatio-
nem corporis, alimentorum inopia contractam. (Conf. Spanh. ad Cal-
lim. H. in Cer. vs. 94.)

NOT. 102. *Membra aliena*, hoc est, aliorum hominum, ut *sua*, uxorum
liberorumque, quin et suū ipsorum, ut apud Ovidii *Metamorphoseon*.
VIII, 877 :

Ipse suos artus lacero divellere morsu
Capit et infelix minuendo corpus alebat :

quo nihil diutius fingi potest. — *Parati esse*, edere, ad edenda.

VAR. 104. *Viribus*, 8, 10—27, 45—50, 54—77, 81, 83, quod interpreta-
tur: virilibus animis, vel viris fortibus. Quæ ratio dura est, et si ferrem eam in
poeta lyrico; et diversa mihi videtur dictis illa *cognatis maculis* infra vs. 160,
quæ judice Heiu. simillima est. *Viribus* Cod. Alex. tres alii Paris. et recentt.
edd. Prat. et al. hoc est, Calaguri, Numantiæ, Sagunto, ut vulgo putant; aut
urbibus Poet. pro *urbi*, Calaguri, et hoc pro civibus, ut passim, et apud Græcos
πόλεις, ἄρχες, ἔλλας, de quo vid. Facius ad Eurip. Orest. vs. 46. Sed hæc
quoque ratio longè petita est, lectio tamen illa ab Ach. recepta. Poeta forte
scripsit *Civibus*, vel *Fortibus*, vel *Talibus*. *Fentibus* conj. H. Vales. coll. III,
167; IV, 107; XIV, 126, ut pars pro toto (pro viris) posita sit, et error natus
ex comp. script. *viribus*. — *Abnueret*, 21.

NOT. 104. Conf. Var. Lection.

VAR. 105. *Ipsorum*, 61, 62, 63, 65—69, 71—74.

NOT. 105, 106. Non poterat gravius exprimi misratio, qua digni vi-
dentur Calaguritani.

VAR. 106. *Fescantur, sed melius*, 23—26, 45—48, 54, 56, 58—60, 64,
65. *Fescantur, sed melius*, 19.

NOT. 106—112. Nos quidem Romanos meliora docuit philosophia,
inpr. Zeuonis, hoc est, Stoicorum, scil. *non omnia, sed quædam* tantum
pro vita tuenda *facienda* esse, et quidem non nisi ea, quæ honesta essent,
adeoque Calaguritani moriendum potius fuisse, quam vitam ratione tam
inhonesta et impia producendam. Hæc *Zenonis præcepta* etiam VIII, 83,
84, inculcantur et passim a Stoicis, verb. caus. a Sen. Ep. XVII, LXX,
et LXXII, et a Plin. XXVIII, 1, seu 2: « Vitam quidem non adeo expo-
teudam censemus, ut quoquo modo trahenda sit. Quisquis ea talis, æque
moriere; etiam quam obscævus vixeris aut nefaudus. Quapropter hoc
primum quisque in remediis animi sui habeat: Ex omnibus bonis, quæ
hominī tribuit natura, nullum melius esse tempeſtiva morte, idque in
ea optimum, quod illam sibi quisque præſtare possit. » Conf. ad vs. 93,
et ad VIII, 81. *Zeno*, Stoicæ sectæ auctor, qui, quod honestum esset, id
summum et solum bonum esse dicebat; Schol.

VAR. 108. *Facienda putant*, scil. præcepta, 10—12, 15, 16, 45.

IN SATIRAM DECIMAM QUINTAM. 405

NOT. 108. *Sed Cantaber unde Stoicus esse vel fieri poterat, hoc est, unde Vascones et Calaguritani, gens barbara et rudis, Stoicæ philosophiæ præcepta discere poterant? Cantaber* (poet. pro *Cantabri*) Hispaniæ septentrionalis fera et bellicosissima gens (in hodierna *Biscaia*), Vasconibus finitima, unde pro his h. loc. ponitur.

NOT. 109. Q. Cæcilius *Metellus* Pius, Q. Metelli Numidici filius, qui contra Sertorium cum Cn. Pompeio bellum gessit, in quo Calaguris, Lauron, Pallantia aliaque Hispaniæ oppida obsessa sunt. ¹ — *Antiqui, qui ætate antiqua. veteri ævo vixit; non, quod vulgo putant, antiquo genere orti, vel post quem alii floruerunt Metelli, vel denique gravis ætate* (ut *antiquus Butes* apud Virg. *Æneid.* IX, 647), ut poeta respexisse videri possit ad faceta Sertorii verba, in concione militum dicta: *Puerum hunc* (Pompeium) *ego quidem, nisi annus illa* (Metellus) *superuvenisset, verberibus castigatum Romam misissem* (vid. Plin. in Sertor. Opp. tom. I, pag. 578, ed. Frft.).

VAR. 110. *Nostras Graiasque*, 22. *Notasque* conj. H. Vales.

NOT. 110 seq. Nostris temporibus, quæ contra humanitatem peccauerunt, non amplius ignorantia vel feritate excusari possint: nam *totus* jam *orbis terrarum* (addere debuisset, quantum quidem nobis, Romanis, cognitus est) *habet Graias nostrasque, Romanas, Athenas*, hoc est, literas. Literæ artesque liberales dicuntur *Athenæ*, ut schola, ubi docentur, *Athenæum*, quoniam in illa Urbe potissimum florere: unde Thucydidi ea dicitur *παίδευσις τῆς Ἑλλάδος*, Diodoro *κοινὴ παιδείνημιον πάντων ἀνθρώπων* et Ciceroni (pro Flacco, c. 26), «Urbs, unde humanitas, doctrina, religio, fruges, jura, leges ortæ atque in omnes terras distributæ putantur.» Simili autem orationis colore poeta III, 62, dixit:

..... Syrus in Tiberim defluxit Orontes.

NOT. 111. Eloquentia aliaque artes liberales ex Italia in Galliam et inde in Britanniam transierunt. De Britannis vid. Tac. in Vita Agricola, eorum præsidis c. 21. De *Gallia facunda* vid. ad I, 44, et VII, 148.

NOT. 112. Facete hæc et *ὀπιρρολικῶς* dicta. — *Rhetore*. Hoc nomine Schurf. intelligit præceptorem sive magistrum eloquentiæ, non oratorem: nam «*rhetor* est qui docet literas, atque artis traditor eloquentiæ est: *sophista*, apud quem dicendi exercitium dicitur: *orator*, qui in causis privatis et publicis plena et perfecta utitur eloquentia;» Marius Victorin. in lib. I Rhetor. Cicer. Verum eam ubique differentiam non tenere contendit Cramer. longamque inde orditur dissertationem, quam legere operæ pretium est, vide eum, pag. 549 seq. Ed. — *Thule* extremi septentrionis insula, veteribus ignota, quorum alii insulas Shetlandicas, Bri-

¹ Conf. Appian. Bell. Hisp. cap. 101, et Civil. I, 97, 108—115; Flor. III, 22; Plin. in Vit. Sertorii et Pompeii.

tannie a septentrione objectas, alii Scandinaviæ penins. (Sueciam et Norvegiam), alii denique Islandiam intellexisse putantur. — *Jam loquitur et cogitat.*

VAR. 113. *Dicimus*, 68.

NOT. 113. *Populus ille*, Vascones, Calaguritani. — *Et tale quid, tale facinus, excusat Saguntus*, par Calaguritani virtute atque fide (Sertorio ipsisque ejus cineribus præstita, de quo vid. ad vs. 93), *sed major clade*: nam Saguntus expugnata ab Hannibale et excisa, postquam incolæ ex desperatione in rabiem versi se conjecerant in rogam vel invicem jugulaverant (vid. Sil. I, 296; II, 695; Liv. XXI, 5; 15; Polyb. III, 17), Calaguritani autem obsidione liberati (vid. Liv. Epist. 93, et Appian. Bell. civ. I, 112). Vulgo exponunt: *par virtute atque fide Sagunto*, quæ tamen Urbs *major clade* fuit.

VAR. 114. *Saguntus*, 19. *Sagunto*, 22. — Versus 113, 114, 115, alii ita distinguunt: *Nobilis ille tamen populus, quem diximus (et par Virtute... Saguntus)*, *Tale quid excusat*; alii sic: *Nobilis... diximus, et par Virtute atque fide*: *sed major clade Saguntus Tale quid excusat*; alii denique ita: *Nobilis ille... diximus, et par Virtute atque fide, sed major clade Saguntus, Tale quid excusat*, ut verba sic jungantur: *Nobilis ille populus, Vascones, et Saguntus, ei par virtute atque fide, etc.*

VAR. 115. *Fata quid aconset?* conj. Schrader.

NOT. 115 seq. Calaguritani et Saguntini si non justam, certe aliquam excusationem et veniam dant obsidio, fames, *virtus et fides*: *sed quid excusat tale facinus*, vel Tentyritæ commiserunt? quid horum sceleri potest prætendi? an speciosum nomen religionis? Nam *sæpius olim*

Religio peperit scelerosa atque impia facta,
Aulide quo pacto Trivii virginis aram
Iphianassæ turparunt sanguine fœde
Doctores Danaum,

Lucret. I, 83 seq. Sed *Ægyptus sævior est Mæotide*, Mæotica, Taurica, ara (vid. ad XIV, 286), hoc est, Tentyritarum sævitia major, quam quæ in Chersoneso Taurica exercebatur: nam ibi *immolabantur tantum homines* Dianæ Scythicæ seu Tauricæ, non vero comedebantur. Hæc est sententia vs. 115—119, breviter expressa: quæ brevitati affectui convenit. — *Taurica* scil. terra seu Chersonesus (hod. *die Krim*), peninsula, quam

¹ Conf. Plin. Epist. IV, 16; Isidor. Etymol. XIV; Priscian. in Perieg. III; Voss. ad Virgil. Georg. I, 30; Dietz. ad Mel. III, 6, pag. 57; *Schwedische Bibliothek*, part. I, § 12, pag. 22 seq. Schlözer *Allgem. Nord. Gesch.* (seu

Allgem. Welthist. t. XXXI, p. 14—20, 62, 70, 160 seq. 201 seq. *Dicunt de Mensura orbis terræ*, ed. ab Athan. Walckenaer Paris. 1807, p. 29: Voss. *Unters. über Gegenst. der alten Gesch.* pag. 122.

IN SATIRAM DECIMAM QUINTAM. 407

formant et pæne circumfundunt Pontus Euxinus (*das schwarze Meer*) et Meotis palus. (*das Asowische Meer* vel *Mar delle Zabacche*). * Juxta Maeotium paludem *Taurici* sunt, quorum rex Thoas advenas immolare consuevit, usque in adventum Orestis et Pyladis; quibus agnitis (et Thoante ab iis occiso) Iphigenia, quæ erat templi sacerdos, ablato inde Dianæ signo, aufugit, idque Ariciæ consecravit; * Schol. Fabula notissima.—Vid. ad Sall. nostræ edit. pag. 439, ibique notas. Ed. * — *Taurica* scil. terra sen Chersousesus, ut apud Plin. IV, 12. — *Sacrum* Thoas, rex Taurorum, primus instituisse dicitur.

Nor. 117. Iterum commenta poetarum, more Juvenalis, perstringuntur. — *Ut, fac nt, si vel (quamvis) eredas digna fide, quæ carmina, poetæ, tradunt*, scil. de Thoante, Iphigenia, Oreste ac Pylade. *

Var. 119. *Qui pro Quis restitui ex 11, 17, 20, quia mollis est et doctus*; vid. Drakenb. ad Sil. II, 645; VII, 538; IX, 651; X, 117; XIII, 450; XV, 668; Heins. et Heyn. ad Virg. Eclog. I, 19; II, 19; Gron. Obs. ad Script. eccles. c. 21; Bentl. ad Horat. Serm. I, 4, 41, 5, 79.

Nor. 119. *Hostia*, homo immolandum Dianæ, *nîl timet gravius cultro*, timet tantum, ut Deæ mactetur, non, quod multo gravius est, ut ab hominibus sanguinariis devoretur.

Nor. 119 seq. *Qui seu Quis modo, naper, easus, quæ calamitas et dira necessitas, quæ tanta fames et quæ infesta arma, hostiles copię, vallo, circumvallatione, arcta obsidione, impulerunt et coegerunt hos, Tentyritas, tam detestabile monstrum, monstrosum scelus* (vid. ad II, 122), *audere?* Vascones dira necessitate ac fame ad inhumanitatem, ἀνθρωποφάγους, adacti sunt, non Tentyritæ.

ANAL. 122, 123. Horum versuum sententia videtur esse hæc: Anne alio graviore scelere ita offendere possent Nilum, ut iratus *surgere*, intumescere et siccam terram *Memphitidem*, hoc est, *Ægyptiam*, inundatione sua fecundare nollet et ita in *invidiam* odiumque veniret eorum, qui nullo suo merito hanc calamitatem paterentur? Ita conseq. positum pro antec. *invidia* pro ira et calamitate illa. *Invidiam enim Diis facere* dicuntur, qui vel ipsi gravissimas calamitates immeriti patiuntur, vel sceleribus suis efficiunt, ut a Diis iratis illæ imittantur multis, etiam immeritis, qui

* Vid. Strab. V; Herodot. IV, 103; Diod. IV, 3, et 45; Pausan. III, 16; IX, 19; Intpp. Ovid. ex Ponto, III, 2, 45—96, et Trist. IV, 4, 63—82; Spanhem. ad Callim. H. in Dian. vs. 173, 174; Munke. ad Antonin. Liber. fab. 27, et ad Hygin. fab. 98 et 120; Heyn. ad Virgil. Æneidem

lib. VII, vs. 761 seq. in Excursu VIII.

* Vulgo ita interpretantur: Potes jam credere, illa a poetis decantata esse vera, quoniam multo immaniora in Ægypto fieri videamus (conf. VI, 643, 644). Sed hæc sententia non in illis verbis inest, et vs. 116—119, de sola ara Tauricæ sen Scythicæ Dianæ agitur.

sinistras inde de Diis opiiones concipiant ensque invidia prosequantur, quia illas immiserint sibi vel contingere passi sint. ¹ — Nilus autem ab Ægyptiis inter principes colchatur deos; vid. *Jablonski* Panth. Ægypt. tom. II, pag. 140 seq. et 168 seq.) et quidquid fere mali hominibus contingit, ex communi antiquitatis opinione ab ira Deorum repetendum est. ² — *Terra sicca*, hoc est, si terra esset sicca, si siccitate laboraret. — *Terra Memphis*, ut vs. 115. *Marotis ara*, pro Memphis (vid. ad XIV, 286), hoc est, Ægyptia; quoniam *Memphis* clarissima olim fuit Urbs Ægypti et sedes regni, ad Delta et sinistram Nili ripam sita, cñjus rudera etiam nunc e regione urbis Cairo reperiuntur.

Nor. 123. Varias incrementi Nili causas tradunt Herod. II, 17—25, et ad eum Wesseling. pag. 113, et 787—802; Athen. II, 88—90, ubi vid. Schweigh. Diodor. I, pag. 33 seq. al. 23 seq. Senec. Nat. Quæst. IV,

¹ Vid. Cuperi Obs. II, 4, et Borm. ad Quint. Declam. VIII, 14, et Edit. not. vol. V, pag. 189. Ed.

² Interpretes, quos consului, alio modo hunc locum explicarunt; nonnulli aic: quo alio scelere ita offendere potuissent Nilum, ut ille *invideret* suas aquas tam impiis hominibus, eorumque spros inundare vellet? alii ita: quo immuniore facinore possent Nilum ad terram inaudandam irritare; ut poeta respexerit fabulam de Thaslo, qui, quum Ægyptus per novem annos siccitate exarvisset, persuaserit Boalridi, immolato hospite venturos imbres, promissisque fidem ipse immolatus exhibuerit, de quo vid. Hygin. fabi. 56, et Ovid. Art. Am. I, 647 seq. unde perperam colligunt, Nilum vel annuën hujus fluvii insigui scelere ita ad iram irritari potuisse, ut cresceret et superstagnaret: nam ejus inundatio exoptatissima est Ægyptiis, et irati dii non bona, sed mala hominibus immitunt. Alii *invidiam Nilo* facere simpl. dictum putant pro, iram ei et indignationem movere. Nota Ach. est: « Quivis dens populo iratus pestes, famem sibi mala in eum immittebat;

tunc populus omnis ad eum placandum maxima sacrificia, atque etiam humana parabat; et, quo major hostia erat, eo acrius, respectu tanti muneris, *invidia*, *emulatio*, deo crescere putabatur: nam beneficia non sine invidia quadam accipiuntur: inde, ad se beneficio liberandum, *emulatio*, *invidia* filia oritur in animo recipientis, cui nihil satis est, donec tale munus majore rependerit. Sic *invidiam facere Nilo* in sensu quidem abstrusiore idem ac cogere eum maximis hostiis et muneribus, ut etc., vel excitare ejus sequeutem, ut ferè pariter Ovid. Art. Am. I, 647 seq. Itaque sententia h. loc. est: Si Nilus iratus Ægyptiis nollet *surgere*, hoc est, Ægyptum inundatione secundare; nunquid ad eum placandum posset aliquid crudelius facere, quam hominem immolare, et ejus membris vesci? — Cramerus e veteri Schol. locum ita exposuit: « *Invidiam facere Nilo*, est, calumniam facere, et exprobrare immensam infertilitatem, dum infamandi dei causa (Nilus enim hic deus Nili) ad illud quod supremum est in famis miseria illico decurrunt. » Ed.

IN SATIRAM DECIMAM QUINTAM. 409

2; Ludolf. ad Hist. Æth. pag. 117 seq.; *Histoire d'Hérodote, traduite du grec, par Larcher*, tom. I, pag. 158—169; *Jablonski Panth. Ægyp.* tom. II, pag. 14 seq. et 163 seq.

VAR. 124. *Brütones*, 1, 10, 11, 12, 14, 15, 16, 18, 20, 23—27, omnesque edd. vet. *Brittones*, 17, et edd. recent. *Prat.* et al. *Brytones*, 19. *Bistoris*, 21. *Bistones*, 22. Jo. Schraderus in Obs. libro pag. 4—6, doctus de hoc loco ita disputavit: «*Britones* in numerum ferarum et immanium gentium referuntur. Id dolens Markland. innotam genti maculam delere tentavit ad Stat. Sylv. IV, 2, 38, reponens: *Cimbri, nec Teutones umquam, Sauromatae truces*. Vlr doctus in Actis Lips. Ann. 1729, pag. 383, testatur, ei accedere quatuor MSS. in quibus *Sauromatae* legatur; in aliis duobus esse *Bistones* (nt in nostro Cod. 22), vel ex comp. scribeudi *Bitones* vel *Btones*. Lectio *Bistones* reperitur etiam in Cod. Perizon. ejusque vel in prima ratio videtur habenda, quod Ipse Juvenalis hand leviter eam confirmat, *Sarmatas et Thraces* similiter jungeus supra III, 79, ut ante Martialis XII, 8, 9. Thracum vero feritatem et crudelitatem omnes omnium temporum scriptores fere notaverunt. Sed et plurimos et locupletissimos diritatis atque immanitatis Britannorum testes ex vetustis monumentis excitavit Barth. ad Claudian. laud. Stil. II, 246; et præcipue Cons. Mall. vs. 51, et Rutil. I, 500; Claud. B. Get. 568; Avien. D. O. T. 418 et 749; Hor. Od. III, 4, 33. Aut igitur vulgata Juvenalis scriptura servanda est, aut locus, quem *Britones* obtineat, *Bistonibus* assignandus. *Britones* autem et *Britanni* ita dicti a vocab. *Brüt*, quod propriis versicolore, depictum et coloratum denotat: nam moris fuit, ut Britannorum nomen eadem caruleo colore inscriberet, de quo vid. Plin. XXII, 1, sen 2; Mel. III, 6, 155; Camdenos in Britannia, pag. 24 seq., 27 seq. Canngieter. de Britteub. pag. 6. Conf. etiam interpp. Prop. II, 17, 25, al. 18, 23; Herodian. III, 14; Caesar. Bell. Gall. V, 15; Martial. XI, 53; XIV, 19; Solin. XXII, extr. Nota Achaclutri est: «*Futiles est Marklandi emendatio: nam his temporibus Cimbri, Teutones, Britones, Sanromatae, Sycambri ceterique omnes Europæ septentrionalis populi truces et feri erant; nec inde sequitur, Britannos hodiernos, Francos, Germanos, qui ab his ortum ceperunt, ejusdem feritatis esse participes.*»

NOT. 124—128. *Ægyptii*, vel potius Tentyritæ inhumanitate superant barbaros populos. — *Qua* scil. rabie sævinut. De *Cimbri* vid. ad VIII, 249 seq. *terribiles*, qui ingentem olim terrorem incusserunt Romanis. — *Britones*, vid. Var. Lection.

VAR. 125. *Sauromatae* pro vulg. *Sauromataeque* revocavi ex 11, 17, 20, 21, 22, 24, 25, 49, et quatuor MSS. de quibus vid. quæ modo dixi ad vs. 124. *Sauromatae*, 19. — *Nec pro aut*, 15.

NOT. 125. *Sauromatae*, vid. ad II, 1. — *Agathyri*, Scythica gens in Sarmatia Europæa, Gelonis contermina, ambiens Mæditis paludis flexum vel, ut alii dicunt, accolens Marism fl. qui, si Herodoto fides habenda, in Danubium influit. Quod si verum est, sedes hujus populi in

hodierna Transilvania fuere. ¹ — *Immanes*, feri, etsi molles fuere, ut omnes Thraces, teste Herodoto.

VAR. 126. *Immane* pro *imbelle*, 25, 46, 48, 49, 54, 55, 57, 59, 60. Sed voc. *immane* modo processit. — De metro h. loc. vid. supra ad VI, 274.

ANAL. 126 seq. Acerba irrisione et indignatione hæc dicta de Tentyritarum omniumque simul Ægyptiorum, qui Nilum accolunt, inpr. Alexandrinorum et Canopitarum, molliiæ, quæ mirabilem facit illam feritatem et barbariem.

VAR. 127. *Sutilibus* pro *fictilibus* conj. Schrader. coll. Virgil. Æneid. VI, 414, ubi vid. Cerd. et Heyn. — *Solidum*, 74. — *Phasellis*, 25, 27, 46—50, 55, 57, 58, 61, 62, 64, 66, 73. At vid. Comm.

NOT. 127, 128. Poeta non ea respexisse videtur, quæ Seneca Natur. Quæst. IV, 2, sed quæ Strab. XVII, pag. 801, A, de molliiæ Alexandrinorum, Canopum in Nilo navigantium, tradit: Ἄντι πάντων δ' ἐστὶν ὁ τῶν πανηγυριστῶν ὄχλος τῶν ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας κατιόντων τῇ διόδῳ. Πᾶσα γὰρ ἡμέρα καὶ νύξ πληθεῖσι τῶν ἐν τοῖς πλοιαρίοις καταλουμένων καὶ κατορχουμένων ἀνδρῶν μετὰ τῆς ἐσχάτης ἀκολασίας, καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Ibidem dicit tanta facilitate navigari, ut scaphis etiam utantur testaceis, quæ, hoc loco vocantur *fictiles phaseli* et *picta testa*.

Nam quæ Pellæi gens fortunata Canopi
Accolit effuso stagnantem flumine Nilum,
Et circum pictis vehitur sua rura fasellis,

Virg. Georg. IV, 287 seq. qui locus haud dubie Juvénalis animo obversabatur, et ubi Heyn. jam ex Diodor. I, 98, et Herod. II, 96, 97, notavit, hoc proprium fuisse Ægyptiorum, ut certo navicularum genere, cui *Baris* nomen fuerit, cymbis papyraceis, per Nilum discurrerent. ² Sed quomodo testacæ vel *fictiles* scaphæ aquis sustinebantur? Ita quærebat Grangæus putabatque, satisfactorum nobis Senecam Nat. Quæst. III, 25. Nota Ach. est: « Minime physici est talis questio, Omne vas concavum, quælibet sit ejus materia, omnis cymba aquas supernatat, dummodo sit illi pondus minus et superficies æqua aquæ columnæ ipsam sustinenti. » Conf. Salmas. Exerc. Plin. pag. 1116. — *Fragiles phaseli* dicuntur Hor. Od. III, 2, 28, et Ovid. ex P. I, 10, 39. — Cramer. fatetur se in hoc loco semper hæsisse, et quum veteris moris in rebus domesticis hodiernum Ægyptii sint retentissimi, nec quisquam e tot peregrinantibus, quorum

¹ Conf. Herod. IV, 100, 102, 104, 125; Plin. Hist. Nat. lib. IV, 12 seu 26; Mel. II, 1; Virg. Æneid. IV, 146, ubi vid. Heyn. in not. et Excurs. II, not. edit. vol. II, p. 493 et 561. Ed.

² Conf. Plin. VI, 22; XIII, 21, Theophr. H. Plant. IV, 9; Plut. de Is. et Os. pag. 358; Lucan. IV, 135 seq. et iutpp. Vet. Test. ad Exod. II, 3, et Jes. XVIII, 2.

IN SATIRAM DECIMAM QUINTAM. 411

itineraria nostris præsertim temporibus larga copia in lucem edita sunt, harum fictilium cymbarum vel e longinquo mentionem injecerit, hinc suspicatur vir clarissimus in voce *facilibus* apud poetam antiquum ulcus latere; nam de vocab. *testæ* facilius cum eo transigi posse existimat. Ed. — *Phaselus* seu *javelus* navicula longior et angustior (*Gondel*), sic dicta a forma leguminis, φασηλίου (quod est genus fabarum, *Türkische, grosse, Sau-Bohnen*, de quo vid. interpret. Virgil. Georg. I, 227), et miræ velocitatis, quam potissimum debebat proræ, longe et oblique supra aquam porrectæ; vid. Voss. ad Catull. IV, 1. — *Remis* *incumbere*, ut al. *in-urgere*, ἐμβαλὺν κοίπαισι Pind. Pyth. IV, 356, ἐπιβήσονται δάκτυλῳ Apollon. II, 663. Similiter *adsurgere in hastam, clipeum, ensiem, ictum*, ἐπιστῆναι, ἐπιστῆναι τὸ ἐγχεσθαι. *Testæ*, scaphæ testacæ; *remis brevibus*, naviculæ aptis.

NOT. 129. *Penam sceleri*, quæ Tentyritarum sceleri debetur.

NOT. 130. *In quorum mente pares sunt ira atque fames*, qui putant ant certe putare videntur, nihil differe, utrum quis sola ira et odio, an dira fame motus carne humana vescatur, quique hinc per iram eadem nefanda faciunt, quæ alii (Calaguritani et Saguntini) per famem, et quæ sola fames aliquantulum excusat. ¹

NOT. 131 seq. Aureæ sententiæ, sed declamatoria magis, quam satirica arte prolata. — Sævitia illa Tentyritarum est præter naturam, quæ non ad crudelitatem formavit homines, sed cor molliissimum dedit et ad misericordiam propensum; quod vel eo *fatetur*, indicat (ut X, 172), quod non aliud animalium genus lacrymas fundere potest. « Natura hominem tantum nudum et in nuda humo natali die abjicit ad vagitus statim et ploratum, nullumque tot animalium aliud ad lacrymas, et has protinus vitæ principio: at hercules rursus, præcox ille et celerrimus, ante quadragesimum diem nulli datur. » Plin. VII, 1.

VAR. 133. *Pars ultima*, 81. *Pars intima*, 64, ex emendat. Britton. ut sensus sit: lacrymæ sunt, quæ interiorem sensus nostri partem pietatemque patefaciunt.

NOT. 133. *Optima et propria pars*, indoles et affectio, *nostri sensus*, animi vel mentis, est mollities et miseratio.

VAR. 134. *Casum lugentis amici* recte, opinor, conj. Cario coll. Virg. Æn. II, 93. *Casum* legitur in 16, et III Codd. Paris. *Lugentis*, in 10, 21, 22, 24—27, 45—50, 54—69, 71 (in quo tamen vitiose *lucentis*), 72, 73, 74, et XV

¹ Ita h. loc. interpretari malim, quam cum Britannico iram referre ad impulsu iræ mentisque impetum, qui non in potestate nostra est, et fa-

mem ad deliberatam voluntatem cupiditatemque sevam, quæ gravios peccatur. — Eundem hunc sensum recipere non dubitavimus. Ed.

MSS. Paris. Utrumque nunc recepi pro vulgata lectione *causam dicentis*, quæ vix cuiquam placebit, nisi Heyn. qui eam tnetur coll. VIII, 27; XII, 46; Virg. *Æneid.* VIII, 619—621, et XI, 171. Pro *casum* forte quidam librarioriam reposuerunt *causam*, et deinde alii aptum ei vocabulum *dicentis* commenti sunt.

Nor. 135. *Squalorem* vel *sordes* tam *reorum*, quam supplicantium lugentiumque, ad miserationem movendam spectare, vel tironibus nota res est. *Squaloremque rei* et (vid. ad IV, 63, in Var. Lect.) *pupillum ad jura*, jns, vocantem *circumscriptionem*, tutorem, qui pupillum bonis suis fraudavit. Conf. ad I, 46, 47; X, 222, et huj. loci Var. Lect. — Intelligit hic Cramer. *actionem* rationibus distrahendis, quam finita tutela instituit pupillus contra tutorem ob interceptam pecuniam pupillarem maleque redditas rationes, idque in duplum. Ed.

Vaa. 136. *Pietus*, 27, 47, 50, 54, 64. *Fletum*, 44. Alterutra lectio videtur probanda; vid. supra ad VI, 623.

Nor. 136, 137. Designantur fletus, pueritia et decora facies pupilli, quæ omnia ad miserationem angendam valent. — *Cujus pupilli capilli puellares*, longi et sineutes, quales esse solent puellis puerisque delicatis, ora manantia fletu, lacrymis, faciunt incerta, hoc est, incertum faciunt adspicienti, sitne puer an puella. Venustæ idem, eleganter, ut passim a poetis, expressæ. — Non delicatiorum tantum, sed et communis hic puerorum apud Romanos universorum habitus fuit, ut recte notat Cramer. ad h. loc. Comati enim pueri, tonsi demum erant et circumcisi ab aure descendentiis capillis, ubi vestem pupillarem deposuissent. Itaque hic representatur adolescens, a tutore bonis spoliatus, qui propter luctum, etsi liberatus tutela, puellares capillos nondum deposuit, quum potuisset jam et debuisset comam circumcidisse. Ed.

Nor. 138, 139. Henninius: « Vix est, inquit, ut Juvenalis hodiernis moribus persuadeat, fieri hunc *gemitum naturæ imperio*, quandoquidem sine ullo gemitu fere ea funera quotidie occurrant. Sed ne quis Juvenalem φιλοσοφώτατον ἀρῶςσεφίας arguat, notandum, Veteres statuisse, infantum animas semper flere cen acerbo funere mersas, idque hausisse eos ex Platonicorum dogmatis; quod docet Virg. *Æneid.* VI, 426 seq. Sane hæc serio credentem Natura non reluctantem ducet conspecto infantis funere ad gemitus, tactum scil. commiseratione humanitatis nostræ et ætutulæ illius, quæ honi malique juxta gnara innocentes animulas

* Vid. Mitscherl. ad Hor. Od. II, 5, 23, 24, et Gierig. ad Ovid. Met. VIII, 322; IX, 711; adi quoque Ovidii edit. nost. vol. IV, p. 31 et 143. En. — A quibusdam *cujus ad circumscriptionem*

rem refertur. « Puellares capilli, tristitia et squalore longiores: quam enim rei tenemur, et capillos demittimus; qui faciunt nos interdum vultum habere, tanquam puellæ. » Schol.

IN SATIRAM DECIMAM QUINTAM. 413

aeternum fleturas acerba morte exhalat. • At illam fuisse antiquitatis opinionem, non persuasit mihi locus Virg. neque de infantibus tantum, sed virginibus quoque, immatura morte obeuntibus, h. loc. sermo est. Naturæ autem vis infringitur corruptis seculi moribus; et de miseratione idem fere valet, quod de pietate dixit Valer. Max. V, 4, ext. 5.

Not. 139. *Quum terra clauditur, conditur, infans, et, etiam, minor igne rogi, junior, quam ut cremari fas sit.* • Editis primores septimo mense gigni dentes, haud dubium est.... Hominem prius quam genito dente cremari, mos gentium non est, • Plin. VII, 16, seu 15, • Suggrundaria antiqui dicebant sepulcra infantium, qui necdum XL dies impleissent, quia nec busta dici poterant; quia ossa quæ comburerentur non erant; nec tauta cadaveris immanitas, qua locus tumesceret. Unde Rutilius Geminus Astyanacte ait: Melius suggrundarium misero quæreris quam sepulcrum, • Fab. Planciad. Fulgent. in Exposit. serm. ant. ¹

Var. 140. *Ut minor coniecit Schraderus: — Aut face, 61, 62, 63, 65—69, 71—74.*

Var. 141. *Qualis, 16.*

Not. 140, 141. Docte et exquisite homo pius, probus et innocens designatur: non alius enim erat *dignus face arcana*, hoc est, dignus, qui initiaretur vel interesset mysteriis (vid. ad II, 89) sive sacris Cereris *arcanis*, mysticis, quæ effari nefas erat quæque secreto et noctu agebantur (vid. Spanh. ad Callim. H. in Cer. vs. 7), unde et *nocturnus* vocatur *Bacchus* Virg. Georg. IV, 521, et *nocturna Menas* Sil. III, 395, ubi vid. not. Hinc qui *Cereris sacrum* *vulgaris arcanae* docte pro aculestissimo quovis dicitur Horat. Od. III, 2, 26, ubi conf. Mitscherl. Quinto autem mysteriorum et quidem magnorum die, qui dicebatur ἡ τῶν λαμπάδων ἡμέρα, in memoriam Cereris, Proserpinam filiam accensis facibus quærentis, *faces* ardentes quum ante fores ponebantur (vid. Plut. Cic. tom. I, pag. 871), tum a viris et feminis gestabantur; unde *δαδούχοι* et *δαδουχίῳ τὰ μυστήρια*. ² Hi itaque *δαδούχοι* non amplius *μόσται* erant vel ad *μυστήρια* tantum *μικρὰ* admissi, sed jam *ἱερεῖς* sive *ἱερόπαι*, quibus *sacerdos* Cereris (*ἱεροπότης*, *ἱεροπόταξ*, *ἱερονόμος*, *μυσταγωγός*) *μυστήρια* *μεγάλα* et arcana eorum caerimonias revelaverat, habita ante severa questione de vita potissimum pure et sancte acta. ³ Hinc intelligitur vis verborum, *qualem* initiandum *Cereris vult esse sacerdos*. Simili sensu castæ ac probæ mulieres dicuntur

¹ In Mythogr. Lat. t. II, p. 171, ad. Monckari. Formam suggrundarii ex Jo. Bapt. Suarez. Antiquit. Gadit. Hispanice scriptis, IV, 4, depinxisse Casp. Barthol. de Passp. vet. p. 167, notat Hennin.

² Conferantur Meurs. de Eleusi-

niis, c. 25; Cassanbonns ad Theophrast. Charact. c. 3, et Creuzer's *Symbolik*, tom. III, pag. 473; tom. IV, pag. 520 seq. 563.

³ Conf. Meurs. de Eleusiniis, et Potteri Archæol. Gr. lib. II, cap. 20, vol. I, pag. 851, vers. Rambach.

414 VARIE LECTIONES ET NOTÆ

Cereris vietas contingere digne sup. VI, 50, ubi vid. not. Ceterum *δαδούχος* etiam κατ' ἔξοχην vocabatur sacerdos quidam Cereris, adjutor ἱεροδότηου, et ἄγων λαμπροδούχος in aliis quoque sacris, verb. causis. in ἑρασιεῖσι, Παναθηναίοις et Πρυτανείοις, instituebatur ab iis, qui accensis currebant facibus easque inextinctas ad metam ferre jubebantur.

VAR. 142. *Separat hoc nos*, 23. *Separat hæc* (natura, vel pietas, humanitas et misericordia) *nos*, 10, 24, 25, 27, 46—50, 54—69, 71—73, probb. Mancin. et Ascens.

NOT. 142. *Qui bonus ulla mala humana credat tibi*, a se, aliena esse, non credat sibi accidere posse, quæ aliis contingere videt, vel credat, hæc aliorum mala ad se non pertinere, adeoque iis non afficiatur et doleat? — *Iste versus* (Terentii Heautont. I, 1, 25) *et in pectore, et in ore sit*:

Homo sum, humani nihil a me alienum puto.

Senec. Epist. 95. Eundem versum laudavit Cic. Off. I, 9.

VAR. 143. *A grege brutorum*, 16. — *Solum*, 22.

NOT. 143. *A grege mutorum animalium*, quæ nec malis alienis dolent, nec bonis letantur. *Venerabile ingenium*, intelligentiam et rationem. — Recentissimus apud nos Juvenalis interpres active capit τὸ *venerabile*, quod mox explicetur per hæc, *divinorum capaces*. ED.

NOT. 144. *Divinorum, rerum divinarum, capaces, intelligentes.* — Dens homines humo excitatos celso et erecto constituit, ut deorum cognitionem, cælum iotuentes, capere possent: sunt enim homines omnes ut incolæ atque habitatores, sed quasi spectatores superarum rerum atque cælestium, quarum spectaculum ad nullum aliud genus animantium pertinet, — Cic. N. D. II, 56.

NOT. 145. *Capiendis, cognoscendis ac discendis.*

VAR. 146. *Duximus arce*, 45.

NOT. 146. *Sensum, meotem seu animam ratione præditam, ex anima mundi, cuius natura æthereæ et ignea, sedes autem præcipua in cælesti arce, in cælo et sideribus est, duximus.* Conf. ad vs. 84, 85. Cic. Tusc. Quæst. I, 27; Muöcker. ad Fulgent. II, 9; Heyo. ad Virg. Æn. VI, 730 seq. et in Exc. XIII.

NOT. 147. Conf. Ovid. Met. I, 84 seq. (ex quo loco verba etiam petita), Cic. N. D. II, 56; et Leg. I, 9, pro Sallust. B. Cat. 1, ubi vid. Corte, Herderi *Ideen zur Philos. der Gesch. der Menschh.* tom. I, pag. 219 seq. *Prona animalia*, ad terram incurvata.

NOT. 148 — 158. Egregius locus, expressus forte e Cic. de Invent. I, 2, et Horat. A. P. 391 — 399. Eadem non rationi humanæ, sed culinariæ arti lepide tribuit coquus Athenionis ap. Athen. XIV, 23. *Animal Gr. ψυχὴ*, est id, quo vivunt, sentiunt ac moventur et homines et cetera

IN SATIRAM DECIMAM QUINTAM. 413

animantia, quæ inde nomen habent, vis vitalis, vegetabilis ac sensitiva, quæ plantis etiam et arboribus tribuitur: *animus*, νοῦς et ἔργον, est mens, vel id, quod in nobis cogitat, intelligit ac vult, et quo sapimus.

NOT. 150 seq. *Mutuus affectus benevolentiae atque amoris et communis utilitas sunt vincula societatis humanæ*, quod præclare docet poeta. Conf. Senec. Epist. 95, et de Ira, I, 5.

VAR. 151. *Et migrare*, 25, 27, 46—50, 54—69, 71—74.

NOT. 151. Conf. Horat. Sat. I, 3, 105; et Cic. Tusc. Quæst. V, 2 seu 5. *Dispersos per deserta et silvas homines trahere*, contrahere, congregare, in *populum*, civitatem.

VAR. 152. *Ac*, 19. — *Linquere terras*, 21.

NOT. 152. Conf. VI, 2, 3, *proavis*, a maioribus.

NOT. 153. *Laribus*, ædibus.

VAR. 154. *Limine recepi* ex 16, 17, 19, 20, 23—27, 45, 46, 47, 49, 50, 55—69, 71—74, et XX MSS. Paris. *Limite* in reliquis libris.

NOT. 155. *Ut collata*, mntua, *fiducia* et spes auxilii etiam nocte *tutos* præstaret homines *vicino limine*, junctis ædibus et vicino opem ferente vicinia.

NOT. 156. *Nutantem*, labantem, ita vulnere debilitatum, ut pedibus amplius consistere nequeat.

VAR. 158. *Aut una*, 45. — *Tueri*, 16.

ANAL. 158—174. Magna orationis vi et verborum gravitate increpatur odium, quo se invicem prosequuntur homines.

NOT. 158—164. Hæc si non prorsus, tamen maximam partem veritati consentanea sunt et b. loc. aptissima. Feras non nisi in diversa genera sævire, contendunt etiam Horat. Epod. VII, 11, 12; Plin. VII, 1; Sen. Epist. 95 de Clem. I, 26; et Controv. 9 alique. Sed vid. Mitscherl. ad Hor. loc. cit. Harduin. ad Plin. loc. laud. Bernart. ad Stat. pag. 37; Scalig. ad Varr. pag. 118; et Exerc. 240, adv. Cardanum pag. 737; Brod. Miscell. III, 28.

NOT. 160. *Cognatis maculis*, hoc est, feræ, easdem maculas habenti, *parcit similis fers*, pardus pardo, lyx lynxi, tigris tigridi. — Vid. infra quæ notamus ad finem Satiræ. Eo.

VAR. 163. *Rapida*, 13, 19—21, 2 m. pr. 22, 23, 28, 68, et quidam Codd. Paris. solenni errore. Conf. supra VI, 428; Bnrm. ad Prop. p. 553; Broukhus. ad Tibull. IV, 1, 72, et nos ad Sil. V, 451.

NOT. 165—171. Homines non modo se invicem occidunt ferro, sed etiam comedunt. *Nefanda* epitheton rei et affectui aptissimum.

VAR. 166. *Ac pro et*, 13, 27, 30, 22 23, 45.

416 VARIE LECTIONES ET NOTÆ

NOT. 166 — 168. Primi fabri ex ferro instrumenta rustica parabant, non gladios. Conf. Plin. XXXIV, 14; Senec. de Ben. VII, 10; Tibull. I, 3; Virg. Georg. II, 538 — 540.

VAR. 168. *Neseierant* Serv. ad Virg. Georg. II, 540. *Neseierunt*, 23. Male, etsi non obstat metrum; de quo vid. ad Sil. V, 264. *Neseierent*, 10, 11, 13, 16, 20, 24. *Nec scierent*, 21, 22. *Neseierint* rectius videbatur Schnorrli. Mox *extundere* restitui ex 2, 4, 10, 17, 20, 21. *Exeudere*, 15, 19, 25, 27, 46—50, 54—64, 66—69, 71—74, 81, et Serv. ad Virg. loc. laud. *Excludere*, 65. *Extendere* (scil. eudendo seu malleo, hoc est, eudere), 14, 16, 18, 22, 23, 24, 70, 75, 76, 77, 82. Conf. Heyn. ad Virg. Æneid. VIII, 665, in Var. Lect. ubi jam monuit, *extundere* exquisitius esse id. qd. *exeudere*, tum et omnino proferre, invenire, ut Virg. Georg. I, 133; IV, 315, 328. Antiqua hand dubie scriptura fuit *extindere*, et inde orta hæc varietas: *extundere*, *extendera*, *exeudere*, *excludere*, quæ etiam in MSS. Paris. reperitur.

NOT. 168. Conf. Var. Lect.

NOT. 169. *Populos*, Tentyritas.

NOT. 171. seq. Similis color orationis II, 1 seq. et 153 — 158. Præclare autem anthropophagis opponitur *Pythagoras*, qui *enectis animalibus*, hoc est, eorum carne, et quibusdam quoque *leguminibus abstinebat* (vid. ad III, 329), ac lepide simul bujus philosophi doctrina de *μετεμύχουσι* et, quem inde præcipiebat, victus irridetur, quam etiam perstrinxit Cic. de Div. II, 58, et asperioribus facetiis Lucianus in Dialogo, qui *ὄντης*; ἢ *ἀλιτρώων* inscribitur. — Pythagoræ doctrinam exquisitori carmine exponit Ovidius, qui Samium philosophum loquentem inducit (Metam. lib. XV, vs. 75 sq. edit. nost. vol. IV, p. 501). Eandem sententiam amplexus est recentiorum philosophorum eloquentissimus J. J. Rousseau, qui Plutarchi locum (*περὶ Σαρκεφαγίας, λόγος* α) non impari orationis colore repræsentat. Sed adeas imprimis F. C. Barthélemi, *Voyage du jeune Anacharsis*, cap. LXXV, ubi Pythagoræ instituta accuratissime recenset, et ingeniosa defensione illustrat, citatis Diogen. Laert. lib. VIII, § 13; Jambl. cap. 24, pag. 90; Porphy. Vit. Pythagor. pag. 24, et de Abstin. lib. II, pag. 124; Rittershus. Vit. Pythagor. pag. 22; Anon. apud Phot. pag. 1316. Ed.

VAR. 172. *Quonam fugeret*, 19.

NOT. 172. *Hæc*, talia, *monstra*, monstrosa, portentosa scelera (ut vs. 122, ubi vid. not.), qualia perpetrarunt Tentyritæ.

NOT. 174. *Tanquam homine*, tanquam hominis, non animalium caro esset; vel tanquam animalia vix different ab hominibus, quia animæ illis essent, quæ in corpora eorum transmigrassent e corporibus humanis. Conf. XIV, 98. — *Fenti indulsit*, edere permisit, *non omne legumen*, sed quædam edere vetuit; e quibus præsertim faba, quam festivo urbanoque stylo *Pythagoræ cognatam* vocavit Horatius (lib. II, Sat. VI, vs. 63). Namque Pythagoras ex eadem origine et eodem tempore cum

IN SATIRAM DECIMAM QUINTAM. 417

homine natam fuisse fabam assererat, unde Horatius, hanc non homini cognatam, ex Pythagoræ sententia, sed ipsi Pythagoræ soli cognatam salse et satirice dixit. Pythagoras a fabis abstinere præcepit, quia in illis residere mortuorum animas putabat, et verebatur ne in fabam aliquam patris animus immigrasset; erebat etiam fabarum cauliculis ascendere animas hominum ex Orco, quod faba genitale caput referret. Inferorum portas etiam appellabat fabarum caules, quod genientis earent. Flamines non vesci faba traditum est, quoniam in ejus flore literæ ingubres reperiri erebant. Theophrastus principum germinandi in faba instar membri habere refert, idque etiam in eicere et lupino cerni. Vide et alias rationes in Rutgersii Venusinis lectionibus, cap. 24. Ed.

Totum hunc locum a vs. 159 fere usque ad finem imitatus est Nostras Boileau : is quam felicitèr enim Romano satirico sit colluctatus, peritorum sit judicium. Sat. VIII, vs. 125 seq.

- « Voit-on les loups brigands, comme nous inhumains,
- « Pour détrousser les loups courir les grands chemins ?
- « Jamais, pour s'agrandir, vit-on dans sa manie
- « Un tigre, en fatioses partager l'Hyrcanie ?
- « L'ours a-t-il dans les bois la guerre avec les ours ?
- « Le vautour dans les airs fond-il sur les vautours ?
- « A-t-on vu quelquefois dans les plaines d'Afrique,
- « Déchirant à l'envi leur propre république,
- « Lions contre lions, parens contre parens,
- « Combattre follement pour le choix des tyrans ?
- « L'animal le plus fort qu'enfante la nature,
- « Dans un autre animal respecte sa figure....
- « L'homme seul, l'homme seul, en sa fureur extrême,
- « Met un brutal honneur à s'égorger soi-même.
- « C'était peu que sa maio, conduite par l'enfer,
- « Eût pétri le salpêtre, eût aiguisé le fer, etc. »

Totus hic locus satirica vi et impetu plenus, palmam si non reportat, saltem disputare, et in dubium vocare mihi videtur. Ed.

SATIRÆ DECIMÆ SEXTÆ

ARGUMENTUM.

Militiæ mores et commoda magna videte.

Seu

Militiæ mores et commoda dinumeratur.

MILITIÆ PRIVILEGIA. — DE FELICITATE MILITUM. — DE CASTRIS ET
— AD GALLUM DE MILITIA. — DE MILITIBUS.

Conditionem militum multis partibus meliorem, quam paganorum, esse ostenditur (vs. 1—16) (α), quod illi ab his non facile ullam accipiant injuriam eamque impune iis inferre possint, quum proprios habeant iudices, et lege Camilli extra vallum litigare vententur, commilitones autem non modo reum per fas ac nefas tueantur, sed damnatum quoque vindicent (7—34) (β); quod confestim iis, et quoties lubet, jus dicatur, et neque initium, neque finis litium in longinquum differatur tempus (35—50) (γ); quod peculium iis sit castrense, et hinc jus testandi vivo adhuc patre (51—56) (δ); quod phaleras, torques aliaque virtutis præmia consequantur, quum ipsius ducis referat, et honorari milites et locupletari (56—60).

SATIRÆ DECIMÆ SEXTÆ

ANALYSIS.

In priore hujus Satiræ parte (vs. 1—34) poeta satis ingeniosam ei formam induisse, et, dum aperte commoda militiæ recenset, tecta ironia ac laudis specie vituperationi imposita nimiam militum licentiam insolentiamque, quam illis temporibus vix Imperatores coercere audebant, perstringere videtur. Eam non integram superesse quidam opinati sunt, quia tam brevis forte est et argumenti tractatio non omnibus numeris absoluta: nam plura militiæ commoda atque privilegia, quam legibus, tum Imperatorum edictis constituta et concessa, a Polyb. VI, 39; Lips. Mil. Rom. V, 19,

et de Magnitud. Rom. I, 6, aliisque memorantur. Sed quis poeti-
cam rei expositionem ita ad calculos vocabit? — Quo loco et qua
occasione hæc Satira sit scripta, parum constat. Nonnulli putant,
eam a Juvenale, quum primum jussu Domitiani venerit in Ægyptum,
compositam esse in Paridis pantomimi invidiam, quo auctore
ab Urbe remotus sit, et falsa honoris specie cohorti præfectus, et
militiæ laudari comoda, ne Paris conditionem poetæ, quod ma-
xime optaverit, miseram esse crederet et infelicem. Sed Juvenalis
non a Domitiano et Paride, sed ab Hadriano in exsilium est mis-
sus (vid. Vita ejus): uude in hujus saltem Imperatoris et histrionis,
qui ei in deliciis fuit, invidiam hæc scripsisse censendus est. Si
tamen poeta noster hujus carminis auctor fuit, suspicari malim
occasionem ad illud conficiendum ei oblatam fuisse a Gallo, amico
in militiam eunte. Utrum vero hæc Satira Juvenali sit tribuenda,
jam olim fuere, qui addubitarent. Scholiastes, a Barth. Advers. XIV,
16, laudatus, hæc adnotavit: Quidam dicunt, non esse Juvenalis,
sed ab ejus amico appositam. Vetus Schol. Pitheci: Ista a plerisque
exploditur, et dicitur non esse Juvenalis. His adstipulantur Gro-
tius ad Luc. III, 14; Rutgers. Var. Lect. IV, 4, pag. 338; Angel.
Decembr. Polit. liter. p. 59 seq. Barth. loc. cit., Plathner., Bahrdt.
et alii; sed refragantur Dempster. ad Coripp. pag. 137; Scalig.,
Schurzfleisch. aliique multi. Neque hæc lis facile dirimenda est,
quum in utramque partem quædam eaque satis gravia disputari
possint. In antiquissimis libris hanc Satiram non existare testatur
Valla: penultima est in Codd. nostris 12 et 15, nec non in aliis
Calderini, quod probat Schol. Barth. Primis quoque versibus
ingrata, ne dicam insulsa, inest tantologia, qua eadem notio qua-
ter exprimitur: «felicitis militiæ, prospera castra, secundo sidere,
fati benigni.» Hoc tamen Satiræ principium si exceperis, non
plane dedeceret Juvenalem, eam scripsisse: nam et a stylo ejus
rhetoricaque rerum tractatione haud abhorret, et politissimis
placet facetiis. Nonnulla etiam ejus loca tamquam Juvenalis lau-
dantur tum a Servio in Virg. Æneid. I, et II, tum a Prisciano
lib. VIII, c. 9 et 14. Quæ quum ita sint, Satira hæc vel ab ipso Ju-
venale, forsan admodum sene, aut non satis limata, vel ab anti-
quiore saltem scriptore, qui haud invita Minerva animum ad sati-
ricam poesin applicuerit, composita videtur. Schurzfleisch. monet,
stilum variare secundum ætatem, et Juvenalem forsan valde senem
scripsisse hanc Satiram, quum in Ægyptum a Domitiano (immo
Hadriano) relegatus esset. Plathnerus contra suspicabatnr, eam a

quodam erudito literature ad stabiliendum figmentum hujus relegationis fuisse conditam. Adnotatio Heiueckii est hæc: « Non facile adduci potero, ut credam, hanc Satiram Juvenalis esse; quippe in tractatione summx inest quod displiceat, et a Nostri consuetudine alienum videatur. Juvenalis si talem materiam tractare voluisset, haud dubie de commodis militum copiosius disputasset. Sed hic auctor quam jejune versatus est in suo argumento tractando! Pro-mittit loqui de commodis communibus militibus, sed loquitur tantum de uno. Primis vero Satiræ versibus nemo offendetur, qui meminerit, *castra* sæpius dici pro ipsa expeditione. Conf. Oudend. ad Lucan. I, 374. Si expeditio prospera est, opto, ut ego quoque secundo omine ejus particeps sim. Expeditio enim bene cedere potest, et tamen singuli homines possunt esse infelices. » Hoc itaque est sapere; et offendere potest voc. *castra*, non felicitatis notio toties inculcata.

N. B. In illa divisione Satirarum quam primo volumini, pag. xi præfiximus, hoc DECIMÆ SEXTÆ Satiræ fragmentum non indicavimus, siquidem QUINTUS liber, ut diximus, tres ultimas, nempe XIII, XIV, XV, complectatur. Hanc divisionem retinimus inviti quidem, quia ibi nulla mentio hujus XVI Satiræ tanquam ultimæ daretur. Sed quum eadem manca esset, neque Juvenali ab omnibus plæno jure adscriberetur, nolimus tunc illi, velut aliis integris, numerum et ordinem certum assignare; ergo in computatione prima, neque obliti, neque errantes volebamus omittere; satis fore rati, si tantum in fine hujus quinti libri rationem illius inserendæ redderemus. En.

SATIRA DECIMA SEXTA.

QUIS numerare queat felicitis præmia, Galle,
Militiæ? nam si subeuntur prospera castra,
Me pavidum excipiat tironem porta secundo
Sidere : plus etenim fati valet hora benigni,
Quam si nos Veneris commendet epistola Marti, 5
Et Samia genitrix quæ delectatur arena.

Commoda tractemus primum communia, quorum
Haud minimum illud erit, ne te pulsare togatus
Audeat; immo, etsi pulsetur, dissimilet, nec
Audeat excussos Prætori ostendere dentes, 10
Et nigram in facie tumidis livoribus offam,
Atque oculum medico nil promittente relictum.
Bardaicus iudex datur hæc punire volenti, •

SATIRÆ DECIMÆ SEXTÆ INTERPRÆTATIO.

1. Quis possit, Galle, fortunatæ militiæ commoda recensere? Ego certe, si qua daretur occasio militandi fortunatis in castris, licet imperitus admodum belli ac tiro plane sim, non dubitem nihilominus ea subire faustis omnibus et annuente fato; cujus opportunitas et numen majoris ad felicem militiam est momenti, quam si commendatitias ad Martem literas habemus a Venere, aut etiam Junone, quæ cum genuit, et quæ Samum inprimis diligit.

7. Primo quidem videamus commoda quæ sunt omnibus militibus communia. Inter illa hoc ultimo loco numerandum non est, quod nullus civis audeat militem percutere? Immo quamvis a milite civis percussus ipse fuerit, sileat, nec audeat judici monstrare dentes sibi extusos, ac lividum tuberibus nigris vultum, oculumque unum effossum omnino, alterum vero ita vulneratum, ut medicus

Calceus, et grandes magna ad subsellia suræ,
 Legibus antiquis castrorum et more Camilli 15
 Servato, miles ne vallum litiget extra,
 Et procul a signis; justissima Centurionum
 Cognitio est igitur de milite; nec mihi deerit
 Ultio; si justæ defertur causa querelæ.
 Tota cohors tamen est inimica; omnesque manipuli 20
 Consensu magno efficiunt, curabilis ut sit
 Vindicta et gravior, quam injuria: dignum erit ergo
 Declamatoris mulino corde Vagelli.
 Quum duo crura habeas, offendere tot caligas, tot
 Millia clavorum! quis tam procul absit ab Urbe? 25
 Præterea quis tam Pylades, molem aggeris ultra
 Ut veniat? lacrymæ siccentur protenus, et se

nil opis salutisque promittat. Quod si tamen civis militem in jus vocet ad pœnas expetendas, statuatur controversiæ judex tribunus militum, Bardiæa indutus veste cum suis grandibus calceis, et magnis torosisque cruribus, ac vasto corpore subsellia tota implens: nempe ut servantur priscae leges, et Camilli præscriptum, quo velantur milites extra vallum et procul vexillis causam dicere. Æquissimum est, inquis, ut de militis causa cognoscant centuriones, qui sunt illius germani judices, quorum est spectata probitas et justitia; atque adeo fieri non potest, quin pœnas mihi dei miles, si iustas esse meas querelas ostendero; esto sane; at cohors tamen integra est infesta, et omnes manipuli una voce adversantur, atque obstrepunt. Quid igitur proficietis tu ac togati quicumque militem accusabunt? efficietis hoc utique nunc, ut dum vindicare vultis injuriam, graviora vobis arcessatis mala, quam ipsa fuerat injuria, pro qua judicem interpellastis. Itaque tam stolidè facis, si militem vocas in jus, quam Vagellius ille declamator mulino corde pertinax, qui pessimas semper causas suscipit defendendas. Quam est enim temerarium, quum duo tibi tantum sint crura; eaque minime ocreis munita, offendere tot centuriones. tot milites, quorum caligæ ferreis clavibus omni ex parte sunt præfixæ? Age vero, quem reperias tam procul a Roma tui defendendi causa abire sustinentem, quem adeo tibi amicum, tam prisco illi Pyladi similem, ut vallum transire, et in castra media tecum progredi, ad dicendum contra militem testimo-

Excusaturos non sollicitemus amicos.

Da testem, iudex quum dixerit; audeat ille,
Nescio quis, pugnos qui vidit, dicere, Vidi? 30
Et credam dignum barba dignumque capillis
Majorum: citius falsum producere testem
Contra paganum possis, quam vera loquentem
Contra fortunam armati contraque pudorem.

Præmia nunc alia, atque alia emolumenta notemus 35
Sacramentorum: convallem ruris aviti
Improbis, aut campum mihi si vicinus ademit,
Et sacrum effodit medio de limite saxum,
Quod mea cum vetulo coluit puls annua libo;
Debitor aut sumptos pergit non reddere numos, 40
Vana supervacui dicens chirographa ligni:
Expectandus erit, qui lites inchoet, annus
Totius populi; sed tunc quoque mille ferenda
Tædia, mille moræ; toties subsellia tantum

nium, audeat? Omitte igitur lacrymas; noli amicos urgere, qui te rogaturi sunt, ut se habeas excusatos.

29. Quum iudex testem proferri petet, adduc aliquem, etiam si ictus pagnorum militis in tuo recentis ore viderit, se vidisse affirmaturum? Ego vero, si quis sit ejusmodi, hunc dignum majoribus nostris, quibus barba capillique intonsi, judicabo. Longe facilius, mihi crede, falsus testis in civem togatum inveniatur, quam verus in militem, qui ejus fortunas aut famam lædat.

35. Expendamus alia non pauca militibus sacramento coactis concessa emolumenta et privilegia. Si vicinus nequam et avarus abstulit mihi, vel campum planum, vel agrum collibus cinctum, a majoribus mihi relictum: si emovit lapidem terminalem et sacrum, quem certis sacrificiis, pulcem ac placentas ipsi imponens, veneror quotannis; si debitor negat mihi restituere mutuos, a me quos accepit numos, et chirographum, quod ipsius manu appositum illi ostendo, falsum esse dictitiat: hæc, inquam, si apud iudices persequi velim, expectandum erit donec annus totus litibus populi impeudatur judicandis, antequam mea inchoetur: ubi vero tempus advenerit, sexcentas moras ac tædia perferre oportebit.

424 D. J. JUVENALIS SATIRA DECIMA SEXTA.

Sternuntur; jam facundo ponente lacernas 45
 Cædicio, et Fusco jam nicturiente, parati
 Digredimur, lentaque fori pugnamus arena.
 Ast illis, quos arma tegunt et balteus ambit,
 Quod placitum est ipsis, præstatur tempus agendi,
 Nec res atteritur longo sufflamine litis. 50

Solis præterea testandi militibus jus
 Vivo patre datur: nam, quæ sunt parta labore
 Militiæ, placuit non esse in corpore census,
 Omne tenet cujus reginen pater: ergo Coranum,
 Signorum comitem castrorumque æra merentem, 55
 Quamvis jam tremulus, captat pater. Hunc labor æquus
 Provehit, et pulchro reddit sua dona labori.
 Ipsius certe ducis hoc referre videtur,
 Ut, qui fortis erit, sit felicissimus idem;
 Ut læti phaleris omnes, et torquibus omnes 60

Modo subselliis imponantur duntaxat tapetes: modo Cædicius, eloquens ille patronus, lacerua deposita, se ad perorandum accingit; modo Fuscus ad mittendum lotium discedit: aderamus parati, abundum: sic in ea arena lente lis inchoata disceptatur. Illis vero qui balteo et armis insignes sunt, commodum quodcumque dicendæ causæ tempus, ut volunt, conceditur, nec suas opes dilapidant damnosa litium diuturnitate ac mora.

51. Huc adde, quod solis militibus datur, ut vivente adhuc patre eondere testamentum possint; sic enim legibus cautum est, ut bona quæ bellicis laboribus sunt acquisita non censeantur esse ex parte patrimonii, neque in iis bonis numerentur quorum dominium penes militis patrem est. Itaque pater Corani stipendia facientis et inter signa degentis illi, quamvis jam senior, blanditur, ejusque captat hereditatem. Coranus interim honestis militiæ laboribus ad honores promovetur, et amplissimum operæ prætium fert. Ipsius scilicet imperatoris refert, ut qui virtute ac fortitudine ceteris præstat, item sit felicissimus et pulcherrimis præmiis eehonestetur, et omnes strenui milites torquibus, phaleris, ac ceteris ornamentis militiæ decorentur.....

IN SATIRAM DECIMAM SEXTAM.

NOTE. 1. *Gallus*, amicus poetæ, forte idem, cujus passim mentionem facit Martialis.

ANAL. 1—3. Si felicibus auspiciis capessitur militia, præmia ejus tanta sunt, ut facile mihi cupiditatem militandi injicere possint, etiam pavidus sim tiro.¹

VARIÆ LECTIOES. 2. *Nam et si*, 50.—*Iubeantur*, 22, 66. *Lubeant*, 15. *Sub-
beantur*, 10, 13, 16, 17, 19, 20, 21, 23, 24, 25, 45—50, 54—60, 62, 64, 65,
67, 68, 69, 71—74, 77; XXVIII MSS. Paris. et ed. Ach. *Quod si iubeantur*
non male legi Prisc. VIII. Dispicet certe nam, quoniam mox etenim sequitur.

Van. 3. *Excipiet*, 15, 25, 27, 46-49, 54-63, 66-69, 71-73, quidam Codd. Paris. et ed. Ach. *Accipiat*, 16.

NOT. 3. *Portam* signanter dici credebat Grangæus, quia castrorum aggerem subire capitale fuerit.

Nor. 4. Schol. vetus ap. Barth. Advers. XIV, 16. = Per constellationem puncto felices infelices efficiuntur. Apparet, Invenalem Stoicum esse. = Britannicus monet, hæc dici ex disciplina Ægyptia, in qua plurimum Petosiris et Necepsas laboraverint: vid. ad VI, 553 seq. et 581.

ANAL. 4—6. Facete dictum: Felix genesis ac fatum plus valet etiam in militis, quam favor Martis, praesidis bellorum, conciliatus nobis per literas

⁴ Hæc felicitatis natio ingratis exp-
pimitur tautologia; uæque expeditio
fit oratio, vel minor ei redditur, si cum
Huaninio *felicitas* ad rationem rectoria,
et *prospera* ad casum, ut sensus sit:
Quamvis innumera sint *felicitas*, et
cum ratione factæ expeditiōnis præ-
mia; si tamen casus et via maior castra
prestaret *prospera*, millein fortunata
temeritate eodem subire castra, quam
in toga descendere. Ita certe va. a. *sed*

præ nam dicendum erat. — *Felicitas militiæ*, non calamitas, qualis est mea; secundum Calpurnium, qui putabat, poetam primum subobscuro calamitatem suam designare, et tum laudare commoda militiæ; quam sententiam uobis non persuasit. Multo tamen minus lectoribus placebit explicatio Britannici, qui *felicem militiam* h. loc. dici existimabat eam, quæ a bellis civilibus longe abit.

precesque efficacissimas vel *Veneris*, amicæ ejus, vel Junonis, *genitricis*, matris ipsius.—De amoribus *Martis* ac *Veneris* vid. ad X, 313, 314.

VAR. 5. *Commendat*, 19, 23.

VAR. 6. *Genitrix Samia*, 16. *Genitrix* pro *genetrix* substitui ex 16, 21, 22, 60, 64, postulante sic etymologia & *genitum*; vid. Schelleri præc. stilli bene lat. pag. 26, 30, 34.

NOT. 6. *Genitrix Martis Juno*,¹ quæ *delectatur Samia arena*, hoc est, Samo, insula arenosa in mari Icario ad litus Ionie, quæ nunc, *Sassam Adassi* vocatur. Ex antiqui sermonis genio Dii illas terras amare et incolere vel certe frequentare dicuntur, quæ iis sacræ sunt et ubi sacrificiis templisque coluntur. Celeberrimum autem *Junonis Samiæ* et templum et festum fuit.² *Arenam* hoc loc. dici putant pro insula arenosa et sterili, coll. verbis Apuleii: « Rutatio omnis est in sarculo et surculo, quorum prævultu magis fructuosa est insula (*Samos*) quam frugifera » Sed *Samum* frugiferam esse dicit Strabo: unde potius designari crediderim terram Sami argillaceam, unde conficiebantur celeberrima illa vasa fictilia et testæ, quæ durissimæ erant et ad secundum quoque adhibebantur. Vid. ad VI, 514.

NOT. 7. *Commoda communia*, omnium militum. Malim tamen ea intelligere, quæ militibus communia sunt cum togatis. Huc poeta vs. 8—34, refert, quod miles æque ac togatus proprios habet judices. Deinde vs. 35—60 *commoda* memorantur, quæ solis militibus propria, citius litium exitus, jus testandi vivo patre, honores et præmia. — *Togatus* civis Romanus, quatenus opponitur armato vel militi, qui sago amictus est, non toga, quæ impedimento est in pugna. Eodem sensu infra vs. 33 *paganus* dicitur opponiturque *armato* aut militi, ut ap. Plin. Epist. VII, 25; X, 18; Veget. II, 23; extr. et alios, inpr. JCtos, qui inde testamentum peculiumque vel *paganum* esse dicunt, vel *castrense*: *pagani* enim proprie vocabantur rustici, quibus vel Numa, vel Servius Tullius (vid. Dionys. Hal. I, pag. 35; II, pag. 135; IV, pag. 220, ed. Sylb.) in locis montanis ipsaque natura munitis prima fecit perfugia, quæ Græce *pagos* appellavit; hi vero, Imperatorum certe temporibus, a militia videntur immunes fuisse, ne agri essent inculti. Conf. Ernesti clav. Cic.

ANAL. 8—34. Injuria, etiam gravissima, a milite impune inferri potest cuivis, et ab iis patienter ferenda est, quoniam judex militia non Prætor, sed centurio est, ejusque accusatione nihil proficitur, sed nova potius injuria excitatur, a commilitonibus metuenda, qui partes rei per fas ac nefas tuentur. De his militum commodis ad judicia spectantibus

¹ Vid. Nespole. ad Ovid. Fast. V, 229; Cal. ad Apollod. I, 3, 1, et ad Phurnut. N. D. c. 21.

² Conf. Virg. Æneid. I, 15, 16;

Herod. III, 60; Lactant. Inst. Div. I, 17; Pausan. VII, 4; Athen. XIV, 20; XV, 4; Spanh. ad Callim. H. in Dian. vs. 268; Maffei Gem. ant. P. II, p. 125.

IN SATIRAM DECIMAM SEXTAM. 427

vid. tit. ff. de Re milit. et Salmas. Obs. ad Jus Att. c. 21, p. 410. Festive autem ea h. l. adumbrantur, et salse perstringitur licentia petulantiaque militum, qua civibus Romanis insultabant Imperatorum temporibus.

Vas. 9. Et abest a 16, totusque versus a 7 et 23, de quo vid. sup. ad II, 24.

Nor. 9. seq. Conf. III, 228—301. — *Prætori*, judici.

Vas. 11. Et tumidam in facie nigris livoribus offam, 11. — *Faciem*, 15, 21, 22, 72, 73.

Nor. 11. *Offa*, tumor carnis seu vibex; proprie massa carnis aliarumve rerum rotunda et in tumore erecens vel in unum convoluta, insp. globus farinæ conspersæ, μαζα, ἔμμη, Æol. ἔμμη. unde Lat. *offa*. vid. Salmas. ad Solin. pag. 90, 537. Casaub. ad Pers. V, 5, et sup. ad II, 33. — *Livor* macula percussione vel contusione ac pressione contracta.

Vas. 12. *Oculos*.... *relictos*, 10—13, 15, 16, 17, 19—27, 45—50, 54—69, 71—74, 77; XXXII MSS. Paris. et ed. Aeb.

Nor. 12. Hæc verba ita intelligo: *oculum* unum plane exensum, alterumque *relictum* quidem ac superstitem, sed in tali conditione, ut nil opis salutisque promittat medicus. Plurimi legunt *oculos relictos*, eosque putant dici vel deperditos, vel exensos.

Vas. 13. *Bardaiens*, 1, 2, 4, 11—24, 45, 70, 75, 76, 81, 82, et dimidia pars MSS. Paris. ut apud Capitol. in Pertin. c. 8. *Bardiæus*, 3, 5, 10, 25, 27, 46—50, 54, 55, 58, 61—69, 71—74, 77, probb. Calder. et Casaub. ad Capit. loc. laud. *Bardæus*, 56, 57, 59, 60, 63. Ita et libri variant apud Martial. IV, 4, 5, ubi in optimo MS. Palat. *vardaiens* legitur; vid. Comm. — *Hoc*, 45.

Nor. 13. Togato seu pagno, hæc *punire* ope judicis, hoc est, puniri *volenti* (vid. ad III, 116; et VI, 481), *datur iudex*, non urbanus seu Prætor, sed militaris, *centurio*, quique non ingenio judicis ope, sed e calceis, habitu, et *grandi* statura crassisque suris testimandus est. Hinc *iudex* ipse facete dicitur *Bardaiens calceus* et *grandes suræ*, hoc est, ejus grandes suræ tectæ sunt bardaica caliga seu ocrea: nisi malis verba *Bardaiens iudex* jungere et post *volenti* distinguere, ut *calceus* scil. militaris simpl. pro caliga vel phæcasio (vid. ad III, 218, in Var. Lect.), et deinde pro caligato dictus sit. Simili fere sensu sup. VII, 116, *bubuleus iudex* dicitur. — Cramerus conjieit aliud hic legendum, proponitque

* *Bardaiæum* sive *Bardicæum* (vid. Var. Lect.) quidam dici putant servilis infimæque conditionis hominem (a *Bardæis* seu *Bardicis*, satellitibus Marii aut populo Illyrico); alii bardum seu stupidum, rerum ignarum; alii

Gallum seu barbarum; alii vero bardocucullum (vid. ad VI, 118, et VIII, 145), hoc est, bardocucullum sive bardaico cucullo (ut apud Capitol. in Pertin. cap. 8) vestitum judicem. Qui bardocucullus etiam simpl. *Bardai-*

barbaricus judex. Omnibus enim notum est sub Imper. barbaras gentes vel maxime receptas in militiam romanam fuisse : « hoc autem est quod

cus aut *Bardiæcus* dicitur Martial. IV, 4, 5 (ubi vid. lntpp.), unde hunc locum ita exponere possis : *judex datur*, ei quidem *bardaicus* scil. cucullus, *calceus* et *grandes suræ*, hoc est, cui bardocucullus est et calceus, seu caligæ et grandes suræ, vel cui caput cucullo et grandes suræ caligis tectæ sunt. Ferrarius de Re vest. VI, 21 : « *Bardaicus judex*, inquit, bardocucullo vestitus, sive ille ex crassiore lana, sive ex caprarum pilis et cilicis confectus : qualem propterea centurionem *hirsutam capellam*, V, 155, appellat sudacter; non tam quod capillis et barba promissa, sed quod sago hirsuto atque villosio indueretur. Gemina Claudiani sententia in Rufin. II, 85 : *Mæcent captivæ pellito judice leges*. » Grangæus : *Bardicus judex* appositè dixit, quomodo et postea *calceus judex*, et *grandes suræ* judices. *Bardaicus judex* idem est, ac si diceret *bardocucullo indutus*, quo vestis genere hiberno tempore ut plurimum utebantur milites, potissimum Galli : nec interest, *burdaicus* an *bardiæcus* legas. Est vero nil aliud quam *bardocucullus*; sive a *Bardis* deducas, qui sunt cantores apud Gallos, sive a *Bardea* vel *Bardala*, quæ *alandæ* est, unde *alandarii* legionarii, sive a *Bardais* Illyrici populi (qui *Fardai* dicuntur Plin. III, 22, seu 26, et Cie. ad Div. V, 9. Οὐζάρδαι, Ptol. Ἀζάρδαι, Strab. VII, 5, pag. 315; Polyb. II, 11, 22, et Appian. Bell. Illyr. 3, 10. Conf. Schweigh. ad bh. II. Gron. et nos ad Liv. XXVII, 30 extr.), sive ab illis populis Hispaniæ, qui solebant, ut nunc Germani, principibus apparere et excubias facere, quos

Plut. in Mario vocat Βαρδαίους (Μαίριος κατὰ τὸν διεσφύρεως ἔχον λογάδας ἐκ τῶν προσηγορευμένων δούλων, ὡς Βαρδαίους προσγράφουσιν, Opp. t. I, p. 431, A.), ut notavit Aleiatos Parerg. Jur. V, 16. « *Calderius* : « *Bardiæcus* est sagulum militaris ex pilis caprorum, sed b. loc. epitheton calcei, ut ex habitu designet centurionem, qui et caeleis cilicis utatur, et grandioribus tibialibus quales calcei *udones* apud Martial. XIV, 150, inscribuntur. » Casaubonus ad Capitol. in Pertin. c. 8. « *Meliores libri* Martial. IV, 4, 5, *Bardiæcus*, et fortasse hic quoque *cuculli Bardiæci* scribendum; quos e Gallia Santonibus et Lingonibus Romanam mitti solitos, ex eodem poeta (vid. ad VIII, 145) constat. » Salmassius ibid. « *Bardaicus* a *Bardæus*, ut *Archæicus* ab Ἀρχαίος. *Bardæi* populi sunt Illyrici, a quibus isti *bardaici cuculli*, militare gestamen, quos *Liburnicos* appellat Martialis, XIV, 139. » Vetos Schol. « *Bardaicus judex* cratario, qui quasi inter milites militavit habentibus stationem apud *Bardos*; est autem gens Galliarum vel qualis fuit *Bardus*. » Alias Schol. apud Barth. Advers. XIV, 16 : « *Datur tibi posecanti molctam barbarus centurio, qui pro milite respondit. Bardiæcus* similis Batavorum (unde eum legisse *Battaviæcus*, vel in eo legendum *Bardæorum* conj. Henr.); iste acerrime judicabat de civibus, dicens : capitale est crimen, si togatus militem pulsaret. » Nequinius : « Vulgo non perspicunt hujus loci argutiam et acrimoniam. Militarem licentiam et petulantiam, qua insolabatur Romanis civibus imperatoris seculla, tradocit : hinc exardescit, *togatus*,

vult, quisquis est, auctor fragmenti hujus Satiræ, in militum injuriis jam non sedere togatos iudices, sed cinctutos, eosque non Romanos, sed barbaros et peregrinos, quo etiam *calceus* et *grandes suræ* pertinent. - Ed.

Nor. 14. *Subsellia* in judiciis non sunt tribunalia, sed sedes tam iudicum, quam patronorum, quæ tam *magnæ* erant, ut etiam alii honestiores homines in iis locum haberent. Vid. Ernesti clav. Cic. Tribunal erat Imperatoris prope prætorium, subsellia Centurionum et Tribunorum militum ad *signa*, quæ in principiis locata; Grang. — *Grandes suræ*, ut *planta magna*, III, 247.

Nor. 15. M. Furius Camillus in obsidione Veiorum edixit, ne miles in jus vocaretur extra castra, ut scil. præsto esset semper ad nutum ducis et quoties confligendum esset cum hoste. *

Vas. 16. *Nec pro ne*, 15, 46—49, 54, 55, 58, 61—64, 66, 67, 71, 73.

Nor. 17 — 19. Hæc poeta sibi, vel Gallus poetæ et quidem lepide obijcere censendus est: *Centuriones igitur*, quod ex his modo dictis patet, non minus ac Prætores vel urbani iudices secundum fas et æquitatem jus dicent. *Centuriones* autem de levibus cognoscebant causis, et primi pili etiam imperatori in consilio aderant cum Tribunis.

ANAL. 20 seq. Verba vel militum ad læsum et litigantem ejusque patronum ac testes, vel potius poetæ, illam objectionem diluentis: at *tota cohors*, quin et legio obstrepet in iudicio, ne damnetur commilito, et, si forte damnatus fuerit, ultrix aderit, et *consensu magno efficiant*, ut *vindicta*, ultio, quam parabunt et ex te petent propter accusationem com-

notanter ita loquitur, a milite pulsato, excussos dentes, faciem lividam, extusum oculum, non audere prætori deferre, sed dissimulare hanc contumeliæ; aut si omnino hanc puniri velint, quid tum? adeundi sunt centuriones, quorum de milite est cognitio: ex instituto enim Camilli non licebat militi extra vallum litigare. Quid ulterius? dabitur tibi togato, civi Romano, libero, Bardæius iudex, id est, centurio miles ex servili illa traduce, qui a suis domoia fugitivi Cinnæ Mariæque servitix quondam satellites fuerant, ut ex Plot. Mario constat. At quoniam hi *Bardæi*, vel *Bardæi* Marii? Glossæ latino-græcæ: *Bardæi*, Ἰλῦριος δεῦλοι, et καὶ ἀγωνιστάμενοι ὑπὲρ τῆς Παλίας, κατὰ Κίριου καὶ Μαρίου στρατηγιστάμενοι* καὶ ἐκ τούτου τυραν-

νῆσαι κατὰ τὸν δεσποτῶν. Consentire hiæc glossæ videtur Plin. III, 32. Hinc apparet, subtilissima indignatione eoque acerrima Bardæium iudicem introduci, qui de causis inter togatum et militem cognoscat, eumque iudicem non ab ingenio aut iudicio censendum, quam potius calceis et grandibus crassisque iuris, quibus ad iniquum tribunal servilis propago de homine libero iudicatura accedat. Latet et aculeus in recessu, quo pungit inertiam suorum civium, qui a peregrinis et sterquilinio effossis patiebantur sibi militares dignitates præcipi. Qui aliter explicant, anguntur. Heminio sdatipulatur Aeb.

* De quo militum privilegio vid. lib. XII, C. de Remilit. I, finali C. de Offic. milit. iud.

militonis, sit *curabilis*, cursanda, hoc est, metuenda, et *gravior*, quam *injuria*, a milite tibi olim illata. Annotatio Hein. est: « Equidem accipio *curabilis* significatione activa, quum Adjectiva in *bilis* sæpissime habent: efficiunt, ut *vindicta sit curabilis*, te curet, id est faciat, ne in posterum audeas milites accusare, te doceas omnes injurias militum patienter ferre. » Ergo Lat. *curare* est German. *curren*? Conf. Var. Lect. In legione propr. X sunt cohortes et XXX manipuli. Præclare autem h. loc. notatur ferocia militum, illis potissimum temporibus omnia per vim aegutium licentiamque immoderatam usurpantium.

VAR. 21. *Officiunt*, 10—13, 15, 17, 19—22, 24—27, 45—50, 54—69, 71—74, 77, plerique Codd. Paris. et ed. Ach. *Afficiunt*, 16. — *Curabilis*, 1, 14, 18, 25, 45, 46, 47, 49; 50, 56—59, 65, 66, 67, 70, 75, 76. Vet. scholion est: ut satis cures, quemadmodum effugas illos. *Piorabilis* quidam. *Consensus magno efficiunt*. *Curabilis*, ut sit, 10, 11, 15—17, 19—24, 27, 48, 54, 55, 60—64, 65, 68, 69, 71—74, 77, plerique Codd. Paris. et ed. Ach. Tum verba *Curabilis ut sit*, etc. sunt vel militum increpantium togatum, qui militem accusare audeat, vel potius poetæ, objurgantis togatos seu cives, accusatione militis novum sibi incommodum, idque priori gravius, importantes. Parum interest, quocumque modo legas, et vulgata forte lectio non repudianda propter insolettiorem usum vocis *curabilis*, nisi forte hic ipse varietatem lectionis peperit. H. Valesius legendum putabat: *curabit is*, ut sit *Vindicta gravior quam injuria*? hoc sensu: an dabit operam is, scilicet lesus (dictum per contemptum), ut vindicta facinus excedat? an iste nescio quis vindictam exigit, aut exigere conabitur, modo corripitur; vid. supra ad I, 151, et VI, 109.

VAR. 22. *Vindicta gravior*, 10, 11, 15, 16, 17, 19—22, 25, 27, 45, 46, 47, 49, 50, 54—62, 64—69, 71—74, 77, plerique Codd. Paris. et ed. Achaint. prob. Schurzleisch. et Hein. ut sit Græca positio. Syllaba utique finalis, natura brevis ob cæsuras, aut sequentibus duabus vel tribus consonis, modo prodicetur, modo corripitur; vid. supra ad I, 151, et VI, 109.

NOT. 22 seq. Hæc facete dicta. — *Fagellus*, Mutinensis (vid. Var. Lect.), *declamator*; cui *mulinum cor* tribuitur vel ob stoliditatem (unde et stultus homo *mulus* dicitur Catull. LXXXIII, 3; et idem forte *Fagillus* eandem ob causam memoratur XIII, 119), vel ob audaciam temeritatemque, qua quaslibet causas, malas etiam ac periculosas, suscipiebat, vel denique ob pertinaciam, qua in unumquemque invchebatur, sine respectu personarum, qualem mulorum naturam esse moxet Grang.

VAR. 23. *Mulino*, 14, 18, 61, 63, 70, 75, 76, 81, 82. *Mutinensis*, 10, 11, 12, 16, 17 a m. sec. 20, 21, 23—27, 45—50, 54—60, 62, 64—69, 71—74, 77; XXIV MSS. et ed. Ach. Utrumque in Codd. suis jam legit vetus Schol. qui hæc notavit: « *mulino corde*, id est, ignavus. In alio *Mutinensis*. Rhetor aliquis de Mutina. » Nostra tamen lectio præferenda ob sarcasmodum, qui ita perit, quemque a librariorum ingenio profectum vix crediderim, *Mutinensi*, 15, 17 a m. pr. 19, 22. — *Fagilli*, 22, 24.

IN SATIRAM DECIMAM SEXTAM. 431

VAR. 24. *Tot caligas, tot Millia clavorum*, 14, 18, 61, 63, 70, 82; IV MSS. Paris. et MS. liber Dempsteri, qui ad Corrip. p. 192, intellexit lectus calcem, quod probavit Schurzfleisch. coll. Valtrin. de Mil. Rom. pag. 176, et Castellon. Obs. pag. 84. — *Tot caligato milites, Millia clavorum*, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 19—27, 45—50, 54—60, 62, 64—69, 71—77, 81, et XXXI Codd. Paris. Sed illud venustius. *Caligato*, 42, 66. Plathneri nota est hæc: « Liber noster mediæ note *caligato*. Inde fallor au legendum *caligato*, scil. militæ. *Caligati* sunt milites manipularii apud Theodos. Imp. L. XXII, C. de Nupt. »

NOT. 24. *Quum duo crura habeas*, quæ clavis undique pungi possint. — *Offendere tot caligas, tot millia clavorum*, facete pro, tot milites, quorum caligæ clavis suffixæ sunt; de quo vid. ad III, 248.

NOT. 25. *Quis tam procul absit ab urbe*, tam alienus sit ab urbanitate, tam inurbanus, rudis et rusticus; vel tam ignarus rerum urbanarum et licentiæ militum (vid. ad XIII, 111). Hoc sensu, quotquot vidi, interpretes verba illa ceperunt, præeunte vet. Schol. apud Barth. Adv. XIV, 16, qui præter alia hæc adnotavit: « *Procul ab urbe* dicuntur esse fatui, quia, qui in urbibus sunt, solent esse prudentiores pagani: contra autem villani, qui ab urbe remoti sunt, stulti vocantur. » Sed aptior, opinor, simpliciorque ratio est hæc: *Quis tam procul ob Urbe absit*, abesse sustineat, ut militis accusandi causa ad castra et exercitum, longe Roma remotum, proficiscatur? Ita et melius coherent sequentia vs. 25. *Præterea quis tam Pylades*, hoc est, tam amicus alicui omniumque ejus periculorum comes ac particeps (qualis Pylades fuit Oresti), *ut ultra molem aggeris, ultra vallum, in castra veniat* cum illo, causæ ejus apud Centurionem agendæ, vel testimonii contra militem reum dicendi, vel miserationis judicum veste mutata, qui amicorum mos est, movendæ causæ?

NOT. 27. *Lacrymæ siccentur protenus*, lacrymas confestim, post acceptam a milite injuriam, comprimamus, tanquam vanas et inutiles, et dissimulemus vel patienter feramus hanc injuriam, *neque sollicitemur amicos*, ut nos, militem delaturos, comitentur ad castra nobisque in judicio adsint, *se excusaturos* et detrectaturos officium tam periculosum.

VAR. 29. *Judex quem dixerit*, 7, 10—13, 15, 16, 17, 19—27, 29, 45—50, 54—56, 54—69, 71—74, 77, omnes Codd. Paris. et ed. Ach. qui h. loc. ita exposuit: *Da testem*, esto, sit tibi dandus testis tuorum verborum, *quem judex dixerit*, scil. acceperit, vel potius, quem addixerit ad testimonium.

NOT. 29. *Judex*, centurio, *quum dixerit* togato, militis nomen deferenti, *da testem*: nemo facile erit, qui, si vel *pugnos*, ictus pugnorum, quos accepisti, *vilit*, *audrat dicere*, *Vidi*, se vidisse. (Conf. VII, 13, 14.) Si ausus hoc fuerit *nescio quis* (utpote qui baud facile invenietur), tum *eredam* eum *dignum esse barba et capillis majorem*, hoc est, qui in majores nostros referatur iisque sequetur, viris summæ fidel et constantiæ, quibus mos erat *barbam et capillos* alere ac præmittere; de quo vid. ad IV, 103, et VI, 105.

432 VARIÆ LECTIONES ET NOTÆ

VAR. 30. *Pugnos vidit qui*, 10, 15, 16, 17, 19—27, 45—50, 54—69, 71—74, 77.

NOT. 32. Facilius reperietur, qui falsum testimonium dicat *contra paganum* seu togatum (vid. ad vs. 8), quam qui verum contra militem dicere audeat. *Citius falsum producere testem possis*, etc. vid. ad X, 220.

VAR. 34. *Contraque furorem*, conj. Schrader.

NOT. 34. *Fortunam*, bona et libertatem seu licentiam, *armato*, hoc est, militi concessam. — *Pudorem*, bonam famam et honorem: nam *contra pudorem* alicujus loquitur, qui ei exprobrat, quæ ipsi siut dedecori ac rubori, vel quorum eum pudeat necesse sit.

NOT. 35. Privilegia *alia*, solis militibus propria. Conf. ad vs. 7. — *Sacramentum* proprie jurjurandum militare, hoc loco pro ipsis militibus ponitur. — Isidorus, Orig. IX, 3: «tria sunt militiæ genera, sacramentum, evocatio, conjuratio.» Plautus in rem apud Celsum J.C. in lib. XXII D. de Legat. 2, *commodum militiæ* legi movet Cramer. pag. 563; et hic Ruperto adsentitur. Eo.

ANAL. 35—50. In judiciis urbanis lente omnia procedunt: at lites militum sine mora dirimuntur.

ANAL. 36—41. Recensentur exempla caussarum, quæ in foro aguntur. — *Convaltem*, planitiem, undique collibus septam. — *Kuris aviæ*, a majoribus mihi jure hereditario seu testamento relictæ.

VAR. 38. *Aut*, 10, 13, 15, 16, 17, 19—27, 45—50, 54—69, 71—74, 77.

NOT. 38. *Terminus*, stipes vel *saxum*, lapis terminalis, in medio *limiæ*, inter duos agros et in eorum confinio, positus, qui tam *sacer* erat, ut Dei loco *colebatur*, utque eum violare aut fraude mala loco movere seu proferre (pro quo doctæ h. loc. dicitur *effodere*, ut al. *revellere*, *convellere* et *evertere*, antec. pro *conseq. posito*) summum esset nefas, jam inde a Numæ temporibus, a quo lex lata: *qui terminum exaravit, ipsus et boveis sacri sunt*.¹

VAR. 39. *Fetulo* restitui ex 7, 10—13, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 23—27, 45—47, 50, 54—69, 71—74, 77, et XXIX MSS. Paris. *Fetula*, 22. *Patula* (hoc est, ingenti), 14, 18, 43, 49, 70, 75, 76, 82. Sed nostra lectio haud dubie exquisitior. Libum dicitur *vetulum* ob vetustatem, vel hujus ritus et sacrificii, vel possessionis agri lapidisque terminalis. Utrumque vero ad acclius angedum valet.

¹ Conf. Festus v. *Terminus*, Dionys. Halicarn. II, 9; Sicul. Flacc. de Term. Liv. I, 55; Lactant. Inst. I, 20; Ovid. Fast. II, 640—684 (ubi vid. Heins. et Burm.); L. I, ff. de

term. moto (ubi vid. Gothofr.); Cujac. Observationes, II, 5; Ouzel. ad Minuc. p. 15 seq. Heynius ad Tibullum, I, 1, 11, 12 (18), et intpp. Deuterou. XIX.

Fetus in trivius lapis dicitur Tibull. I, 1, 12, al. 18. — *Phur*, 22, 46—49, 57, 58, 66, 67, 71, 72, 73.

NOT. 39. Quem agrum diu possedi. Termino quotannis primum sacrificabantur *puls* et *liba* (vid. ad III, 187, et XIV, 171), vel primitivum frugum, tura, favi, etc., postea agni et sues. — De *vetulo libo*. Var. Lect.

NOT. 40. *Nimos sumtos*, vel fenore, vel mutuo.

VAR. 41. Conf. supra ad XIII, 137, ubi idem versus legitur, et unde eum hoc translatum esse marginique adscriptum suspicari possis. Sed huic quoque loco aptissimus est, et hinc ab ipso forte poeta repetitus.

VAR. 42. *Inchoet pro inchoat* revocavi ex 10—13, 15, 17, 19, 20, 21, 23—27, 45—50, 54—63, 65—69, 71—74, 77, et Serv. ad Virg. *Æneid.* II, 102.

NOT. 42, 43. *Expectandus erit annus* (annuum vel longinquum tempus, ut apud Tereut. *Heautont.* II, 2, 11, *dum comuntur, dum ornantur, annus est*), qui *inchoet*, uedum finiat, *lites totius populi*, sdeoque et meam. Tanta est multitudo litium totius populi, ut spes meæ litis inchoandæ diu differenda sit. Conf. Suet. Vesp. cap. 10, et de centumviralibus judiciis ac causis, quarum exempla vs. 36 seq. memorantur, Erpesti clav. Cicer. Turneb. *Advers.* IV, 3, et intpp. Plin. *Ep.* I, 18; VI, 33. *

VAR. 43. *Nunc*, 16. *Tum*, 13, 21, 22.

NOT. 43. *Tunc quoque*, *lites* jam inchoata. — *Millo moræ*, ut in nostris quoque judiciis.

NOT. 44. *Sobcellia sternuntur*, apponuntur et parantur, *tantum*, non etiam iustus iudicium numerus in iis sedet; sed quia major eorum pars abest, iudicium differtur in aliud tempus.

VAR. 45. *Sternuntur*, 17, et XX XI MSS. *Parla* teste ac prob. Ach. — *Jam* recepti ex 7, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 19—22, 24—27, 45—50, 54—69, 71—77. — *Nom*, 23. *Tum*, 14, 18, 70, 82. *Cum facundo poscente lucernas*, vel *lucernas* conj. Sebrader. — *Lucernas*, 7, 11, 17, 19, 20, 25, 39, 40, 45, 46, 48, 49, 54—57, 59, 60. Barthius *Advers.* XIV, 16, hanc lectionem vulgatæ præfert, modo reponatur *poscente lucernas*, ut sententia h. loc. sit: Quum tantum tem-

* Conf. Dionys. loc. laud. et Heins. ad Ovid. *Fast.* II, 644, 651 at 655.

* Servius ad Virg. *Æneid.* II, 102.

« In ordine, inquit, dicebantur causæ, propter multitudinem vel tumultum festinantium, quum erat annus litium. » Hujus Servil, non aliorum, auctoritate freti contendunt interpretes, morem fuisse, ut per sortem ordinarentur causæ, et in ordinem vel ordine (Gall. à tour de rôle) agerentur.

tur. Nonnulli ita h. loc. interpretantur: diutissime mihi expectandum erit, antequam inchoentur *lites totius populi*, hoc est, convenient ad iudicandum Centumviri, iudices electi ex tribubus et *toto populo*, apud quos litigandum est. Sed hæc ratio durissima. Pithæus *Subseciv.* II, 20, *annum* accipit de certo anni tempore, quo convenierint iudices et causæ totius populi agi ceperint.

poris frustra expectaveris, quantum loquacissimos caesidicos, diem dicendo eximere snetos, in Urbe lassare possit, ut alter ad indicandum serum diei tempus *lacernam* poseat, alter *urinae* injuria vix morari sustineat; abibis tamen non solum non expedito negotio, sed nec proposita actione.

NOT. 45 seq. *Cædicus* et *Fuscus* nomina non iudicum, opinor, sed patronorum caussarum: unde et *facundus* ille dicitur. Alius, ni fallor, *Cædicus* memoratur XIII, 197 (et lectio etiam h. l. dubia est; vid Var. Lect.), alius quoque *Fuscus* IV, 112, sed idem forte XII, 45; Plin. Ep. VII, 9, et Aurelius Fuscus, patronus insignis hujus temporis; Martial. VII, 27. Verba autem obscura h. loc. vulgo exponunt ita: *Cædicio jam ponente*, deponente; *lacernas*, ut vel agat caussam, si patronus est, vel, si iudex, eam audiat, aut deponente obæstum, dum expectat iudices et frigus captat vestium opere gravatus, et *Fusco* iudice *jam micturiente* tum ob longam sedendi et expectandi moram, tum ob largam meri potionem; quales iudices notat Titius ap. Macrob. Sat. III, 16: «describens homines prodigos in forum ad iudicandum ebrios comenantes: veniunt in eomitium tristes; jubent dicere, quorum negotium est, narrant: iudex testes poscit, ipsius it mictum: ubi redit, ait se audivisse omnia, tabulas poscit, literas inspicit, vix præ vino sustinet palpebras.» Iudices sedent otiosi, donec tardio moræ affecti lacernas deponunt; Calder. Sed vera est, opinor, Hein. interpretatio: «Juvenalis aperte dicit: Sæpius si jam in eo est, ut nostræ lites dijudicentur, si oratores se jam ad dicendum parent, aliquid sit, quon iudicium differitur. Hoc ita expressit: Si *facundus Cædicus jam ponit lacernas*, ut in toga orationem suam habeat (lacernæ enim togis superinduebantur et toga induti esse debebant dicturi, cf. Mart. VIII, 28, et Plin. Ep. II, 3, et IV, 2), et *Fuscus jam micturit*, quia mox diurnus est, et igitur aliquamdiu hoc facere non potest; si hæc omnia sunt et parati sumus ad hæc audienda et nos defendendos, tamen sæpius infecta re digredi coacti sumus.» Ferrarius de re vest. IV, 25. «Non ita, inquit, compertum mihi est, cur *Cædicus* posuerit lacernas: non quod defatigatus esset expectando, non enim mora æstum affert; neque dicendo delassatus, nondum enim caussa cœpta erat: fortasse quia dicturi lacernas deponbant, in quo tamen hæsito, quum anctor Dial. de orator. cap. 39, etiam *pæmulas* in agendo adhibitas dicat.» Hæc vero non justa hesitandi ratio est. *Pæmulis* tum utebantur Romani etiam in Urbe frigoris et pluviae causa (vid. ad V, 79), *togis* in publicum prodituri (unde et togæ mentio fit in vestitu cultuque oratoris apud Quintil. XI, 3), et *lacernas* togis insiciebant. Vid. ad IX, 28, 29; *lacernam* legendum esse h. loc. suspicari possis. Sed sæpe plur. pro sing. Verba autem *Fuscus jam micturit* plus in recessu habere videntur, quam fronte promittunt, et poeta satiricus, ni fallor, non modo patronum caussæ mox dicturum designare voluit, sed etiam vel loquacem pluresque clepsydram poscentem, vel potatorem, qui, ut iudex ille apud Macrob. l. laud. sæpius it mictum. Item forsitan Fuscus ut vinosus notatur a Mart. VII, 27, et ejus quoque cœnjux ut ebriosa, supra XII, 45.

IN SATIRAM DECIMAM SEXTAM. 435

VAR. 46. *Cecidio*, 68, 71, 72, 73. *Ceditio*, 7, 48, 56, 59, 60, 62, 64. *Caditio*, 19. *Cecidio*, 21. *Cecilio*, 2, 39, prob. Barth. loc. laud. Cf. XIII, 197.

NOT. 46. *Parati ad dicendum causamque ageadam, digredimur infecta re, frustrati expectatione iudicum.*

VAR. 47. *Egredimur*, 20.

NOT. 47. In foro, ubi litigamus, lente procedit lis nostra. Metaphora petita ab arena amphitheatri et gladiatoribus, qui in ea pugnant.

VAR. 49. *Illis*, 10—13, 15, 16, 17, 19—27, 45, 46, 47, 49, 50, 54—69, 71—74, 77. At male sic eadem vox repetitur. — *Tempus præstatum*, 11. — *Perperam post placitum est* distinctio posita in edit. quas inspexi.

ANAL. 48—50. Militibus contra quovis die, et quando vel quoties illis libet, tempus causæ agendæ conceditur, neque res, causa seu actio, longo sufflamine, longa mora (VIII, 148), atteritur, deterior vel mala fit, quum bona esset, et perditur. — *Atterere vel terere*, ut Græc. τριβῆναι et ἐμπίπτειν, comminuerē, imminuerē, infirmare, perdere. *Sufflamine atterere* etiam simpl. pro morari, seu differre dici potest, vel res de re familiari accipi, ne synonymæ vocēs res et lis jungantur. Sed illa ratio præstiterit.

NOT. 51—54. Militibus etiam (primum a Jul. Cæsare, deinde ab Augusto, Tito, Domitiano ac potissimum Neræ et Traiano) id privilegii concessum, ut quæ a se parata essent labore militiæ, hoc est, stipendium, præmia, præda aliæque in militia seu bello acquisita (quod vulgo *peculium castrense* dicitur), non essent in corpore, summa, census, honorum filii, quorum omne regimen, dominium, teneat pater, hoc est, non patriæ potestati obnoxia essent, utque adeo militibus vivo etiam patre jus esset testandi de hoc peculio castrensi. (Conf. Digest. I. XXIX, tom. 1, l. 1, de Testam. mil. Ulpian, 23, § 10.) His aliisque Imperatorum institutis imminuta est patriæ potestas, eui olim omne filii peculium una cum corpore ac vita subjectum erat. — Hic Cramerus monet bene vet. Schol. castrense peculium vocari *liberum*, quia eo uti libere licet; sed non confundendum cum peculio, cujus liberam administrationem habet filius familias, ut in Digestis JCTi loquuntur. Ea administratio, etsi quodam modo libera, suis tamen finibus regitur, et revocari potest lubente patrefamilias, et tale quoque peculium servus habere poterat, non item *liberum*. Eo.

NOT. 54—56. Quæ quum ita sint, pater, quamvis jam tremulus capite, senio confectus, captat Coranum filium, signorum comitem, in bellum proficiscentem et castrorum æra, stipendium, merentem, militem, ut heres ab eo scribatur honorum militia portorum vel pariendorum. Poeta jam XII, 93 seq. captatorum artes perstrinxerat, et nunc docet, ipsos quoque patres fuisse captatores filiorum et quidem jam tremulos, quo rei indignitas augetur. Historiam autem temporis sui haud dubie respexit; et Coranus videtur alius esse, quam apud Horat. Sat. II, 5, 57.

VAR. 56. *Capit*, 17. — MOX VAR. 57. *Reddet*, 22. — Vox labor me mem-

436 VAR. LECT. ET NOT. IN SAT. DECIM. SEXT.

per offendit, quæ mox sequitur et modo præcessit. Quam inepta etiam est sententia hæc: *labor reddit sua dona labori*? Hanc miror nemini interpretum displicissæ, præter Britannicum, qui suctor est, ut reponatur:

..... Hunc labor æquus
Provehit; et pulchro reddi sua dona labori,
Ipsius certe ducis hoc referre videtur, (*ea ratione*)
Ut qui fortis erit, etc.

Melius, opinor, nitori carminis consulatur hac emendatione: *hunc favor æquus* favor justus meritisque ducis, *Provehit* ad honores ac dignitatem, et *pulchro reddit sua dona labori*, scil. militiæ.

NOT. 56. *Hunc* Coraunum seu militem *labor æquus provehit*: æquum enim est, paria labori præmia reddi; *æquus* autem appellatur *labor*, quia æquum est unicuique, pro patria laborare; Brit. Sed vid. Var. Lect.

NOT. 57. *Pulchro labori* militiæ, quia saluti patriæ impenditur. *Dona*, honores et præmia, qualia mox vs. 60; *dona sua*, propria ac justa.

VAR. 58. *Ergo pro certe*, 12. — *Hæc referre videntur*, 25, 27, 46—49, 55—60, 65.

NOT. 58 seq. Ipsius ducis refert, milites honoribus ac præmiis affici, quoniam sic non tam virtus eorum excitatur, alique alliciuntur ad militandum, quam tum ipsius ducis justitia probatur, tum amor ac gloria militaris augetur.

VAR. 59. *Et*, 20. *Ut, qui sit fortis, sit felicissimus idem*, 22, et IV MSS. Paria. forte rectius. *Erit, sic et*, 45. *Sic*, 73. — *Olim pro idem*, 24.

VAR. 60. *Et*, 20, et quidam Codd. Paris. Heuninius emend. *Ut leti phaleris, armillis, torquibus omnes*, quoniam hæc dona militaria etiam apud Gell. II, 11, et in Inscrip't. conjunguntur, et tum insipida, tum Jovenali insolita sit τρωτο-λογία vocis *omnes*. Sed repetitio hujus voc. magnam potius vim habet (nam quo plures milites dona, et quo plura accipiunt, eo gloriosius id tam toti exercitui est, quam, qui ei præest, duci), et satis est, a poeta duo tantum virtutis militaris præmia memorari.

NOT. 60. Hæc et alia virtutis militaris præmia memorantur Gell. II, 11, et Sil. XV, 254 seq. De *phaleris* vid. ad XI, 103, et de *torquibus* Lips. Mil. Rom. V, 17, ubi etiam discrimen horum ornamentorum exquiritur.

INDEX
RERUM ET VERBORUM
IN JUVENALEM.

LECTORI.

Post hunc nostrum de Jovenali laborem restat, ut concludamus eadem profitendo quæ Cramerus Notis suis subjunxit, « manusisso tandem opere, in quod multum vigilantie, assiduitatis ac laboris me impendisse sine invidia ac vana gloriola mihi met conscius sum. Quod si quis lector eo dicat me in multis errasse, in aliis obscuram et sinistram diligentiam præstitisse, non repugnabo, hoc tamen rogabo meliora præstet. » — Nunc veniamus ad Iudicem rerum et verborum quæ in Satiris occurrunt: hunc locupletissimum et ex omni parte absolutum efficere conati sumus. Multæ res ac voces, non nisi in Var. Lectt. vel in Comment. quarrendæ ibique illustratæ, indicantur literis *F. L.* et *N.* Nomina propria italicis literis, cetera romanis characteribus exarantur. Ea.

INDEX

RERUM ET VERBORUM

IN JUVENALEM.

AB

A facie jactare munnus, III, 106. — fronte videbis Andromachen, VI, 503. — matre adhuc rubentem excipere puerum, VII, 196. — carbone et forcipibus ad rhetora misit, X, 131. — Pyrrha nullus apud tragicos populus facit scelus, XV, 30, etc.

Ab octava bibit, I, 49. — ipsis illibus vis frater? V, 135.

Abaci ornamentum, III, 204. *N.*

Abderitis stupidi, X, 48. *N.*

Abderites Democritus, X, 28. *N.*

Abditus latet, VI, 237.

Abdomine tardus venter, IV, 107.

— porce placant Bonam Deam, II, 86.

Abeant in ventres novalia, XIV, 149. — abeunt domos, VI, 312. — vestibulis, I, 132. — abit trinitas, VI, 128. — abi securus, XIV, 213.

Abicit hunc in mare, XV, 17.

Abies longa cornuscat, III, 255.

Ablegandæ Tiberim ultra mercis fastidia, XIV, 202.

Abluet caput vorticibus, VI, 523.

Ablueo numos, XIII, 94.

Abluat veniam culpa, VI, 540. — abnoerit dare veniam, XV, 104.

Abolæ majoria facinus, III, 115. — raptæ, IV, 76.

Abortivo non est opus, VI, 368. — abortivis secundam vulvam solvere, II, 32.

ACC

Abreptus gravi catena, XIII, 173.

Abrumpere carnem Phrygio more, II, 116. — abrupta jugia saxa, VI, 649.

— stamina, XIV, 250.

Abscindere carnem Phrygio more, II, 116. *P. L.*

Abscondit partes aiona, IX, 33. — abscondere dense tepebræ calum nabe una, XII, 18. — frontem galea, VIII, 203. — crinem galero, VI, 120.

Absolvitur nemo nocens se iudice, XIII, 3.

Absorbuit multorum ictus respiratione jacens, VI, 126.

Abstinet concubitu, VI, 535. — animalibus omnis mensa et Pythagoras, XV, 11, 173. — his verbis mancipium undum, XI, 171. — abstinet carne suilla pater, XIV, 99. — abstineas damnanda, XIV, 38.

Absum. — abest nullum nomen, si sit prudentia, X, 365. *P. L.* — nullum crimen, VI, 294. — absit ab illo dedecus hoc, IV, 130. — quis tam procul ab Urbe, XVI, 25. — hic ab-

absenti petit, I, 123.

Absumpto toto corpore, XV, 91.

Abundat vicia obscuria, II, 8.

Ac, I, 65, 98; II, 34, 43, 72, etc.

Accedente nova, si quam dabit hostia, carne, XI, 85.

Accersere; *vid.* accersere.

Accidit Catullo fortuna, XII, 29.
 Accipimus aliquando pingues lacer-
 nas, IX, 31. — accipiunt labra cibum
 digitis aliois, X, 229. — quantum
 in legione tribuni, III, 132, 133. —
 accipiet te rectorem provincia, VIII,
 88. — uxorem, VI, 76. — mercedem,
 I, 42. — calcem, III, 295. — eudromiden,
 III, 103. — rudem,
 VI, 113. — te Gallia, VII, 147. —
 accipere gibbum cuperet, X, 295. —
 accipe, et istud fermentum tibi habe,
 III, 187. — privatis majora foci, IV,
 65. — nunc artes, quibus, etc. VII,
 36. — protenos, quod do, VII, 165.
 — aurum, VII, 243. — coronas,
 XII, 88. — quæ valeat, etc. XIII,
 120. — ceras, XIV, 191. — quod
 exemplum feritas produxerit, XV,
 31. — acceptæ clientæ, XIII, 186. —
 accepto damno, XIII, 129. — ac-
 ceptissima divitibus gens, III, 58.

Acef subligar, VI, 70.

Accubuerint quomodo veteres in
 cornis, II, 120. *N.*

Accerit jam, qui marmora donet,
 III, 215. *F. L.*

Accusator, I, 161; XIII, 187.

Accuset Clodius marchos, II, 27.
 — Manilia, si rea non est, VI,
 243. — accusare qui potest Verrem
 tempore quo vult, carus erit Verri,
 III, 54.

Acer et indomitus, II, 77. — An-
 tilochus, X, 252. — acre malum,
 VI, 109. — Falernum, XIII, 216. —
 acres orticæ, XI, 165. — acribus
 exemplis claudere, XIV, 322. — acrior
 illo, VII, 109. — impetus, XV, 62.

Acerbum fannus non luxuriæ, XI,
 44. — acerbo clamore, XIV, 54. —
 strepitu, XIV, 18. — acerbi omois
 impatiens, VII, 57.

Acerescens, VIII, 128.

Acervus ingens unimorum stabat,
 VIII, 100. — glandis major, XIII,
 57. — ex acervo plebs semper tolli-

tur, VI, 364. — e medio Fortunæ
 ductus casus, XIII, 10.

Acestes quot vixerit æonos, quot
 Siculus Phrygibus vini donaverit ur-
 nas, VII, 235.

Aceto montem rapit Hannibal, X,
 153. — Phario madentis nati sioci-
 pat, XIII, 85. — cuius, cuius cocche
 tumes? III, 292.

Achæa fixis portio, III, 61.

Achilles percussus oculi gravis est,
 I, 163. — ut vicit Peles, XIV, 214.
 — jam grandis, metuens virgæ, canta-
 bat patriis in montibus, VII, 210. —
 Achillis lugentis amicum, doctem pa-
 titur, III, 279. — lorica non poscit
 Thersites; in qua se transducebat Uli-
 xes, XI, 30. — Achilli Eacide simi-
 lis sis, malo, Vulcaniaque arma cape-
 sai, quam te Thersites similem producat
 Achilles, VIII, 270, 271. — Achillem
 raptum luget Pelæus, X, 256.

Acies lata Polyphemi, IX, 65. —
 pueriles exercere, XV, 60.

Acilius Glabrio, IV, 94 seq.

Acacnitus, VII, 218. *F. L.*

Acacnonæus, rectus *Acacnonoëtus*,
 VII, 218. Vid. *F. L.*

Aconita dedit patris, I, 158. —
 paravi pueris, VI, 639. — miscuit
 propinquis, VIII, 219. — nolla bi-
 buntur fictilibus, X, 25.

Acquirere divitias crimine omni,
 XIV, 238. — terra marique, XIV,
 223. — acquirendi votum insatiabile
 docet, XIV, 125. — ad acquirendas
 divitias artifex, XIV, 115.

Acroamata veterum, XI, 177. *N.*

Acta; vid. *Agere*.

Actiaca carina, II, 109.

Actor Anruncus, II, 100.

Acumen priscum, IV, 102.

Acus obliqua, II, 94. — emerita
 acu cessat matroca, VI, 498.

Acuta prora, V, 89. — ooguis,
 V, 41.

Ad, I, 41, 44, 57, 90, 104,

ADM

131, etc. — ad summam, III, 79.

Adamas notissimus et Beronices in digito factus pretiosior, VI, 156.

Adde, XII, 46. — adde, quod XIV, 114; XV, 47. — addit, XIII, 82. — additur imperiis Hispania, X, 151.

Adeo tot fata, III, 274. — senescerunt Jupiter et Mars? VI, 59. — indulgent sibi latius ipsi, XIV, 234. — adeoque, VIII, 182.

Adhabet nec multos, II, 135. — neglectum clientele, V, 16.

Adhuc levis, III, 111. — rubentem a matre natum recipere, VII, 196. — si quid est, quod fremit, VIII, 36. — uno assa partem quisquis colit Minervam, X, 116.

Adimit mihi campum, XVI, 37.

Adipata livida, VI, 611.

Adjuncta cothurnis mulier, VI, 506. *F. L.*

Adjutor caligatus, III, 322.

Adjuvat aer, XII, 42. — adjuta nullis cothurnis, VI, 506.

Admirabile spatium rhombi, IV, 39. — admirabilia improbitas illo aeo, XIII, 53.

Admirari tantum, VII, 31. — admirandis lacertis confusus periiit, X, 11.

Admiratio minor debetur monstris, VI, 646.

Admittimus al verum, I, 171. — admittunt quae meritoria aemulum?

III, 235. — admisit quid Psecae? VI, 494. — quod facinus, X, 255. — scelus, X, 340; XIII, 237. — mucronem longi cultri, XIV, 217. — admitte viros, VI, 329. — admissa spectant opsonia, IV, 64. — admittentia non duas curas pectora, VII, 65. — non morsum frustra, V, 69.

Admoveret pudor stimulos odio, X, 329. — taurum, VIII, 82. — barbatus magistros, XIV, 12. — admoveas bis ipsum licet, II, 148. — admotum pedibus cenophorum, VI, 427. — ad-

ADS

441

motu lanis mulier, VI, 497. — Nilo Africa, X, 149.

Adnosco; *vid.* Agnosco.

Adnotet esput, XIV, 195.

Adnuat mihi mulio virga commota, III, 317; VIII, 153.

Adoleasco. — adultae virginis funus, XV, 138.

Adoperta Santonico enenillo temporis, VIII, 145.

Adorat crocodilon, XV, 2. — nū praefer nubes, XIV, 97. — fluctum Medullinae, VI, 322. — pauper pignus concisus, ut liceat paucis cum dantibus inde reverti, III, 300. — adura Tarpeium limen, VI, 47. — adoratum populo caput, X, 62. — adoranda robigo, XIII, 148.

Adriacus rhombus, IV, 39.

Adscendit montem navigio, I, 82.

Adsecula humilis, IX, 48.

Adspersatur delicis, IV, 4. *F. L.*

Adspersus glacie maculis Tiberinus, V, 104.

Adspiceres jam vultus dimidios, XV, 36. — adspicimus populos, XV, 169. — adspice sumendas in temperate secures, XII, 61. — quanta voce negent, XIII, 76. — portus et mare, XIV, 275. — quid faciant, II, 166.

VI, 261. — quam longo pectore distendat lanceam, V, 80. — tales rugas, X, 193. — nunc damnum, X, 209.

— adspicere currus et equos decorum, VII, 68. — aspecti semel echini litus dicebat, IV, 143. — aspectu feda facies, VI, 461. — adspiciendus ro-

gus, X, 241.

Adstringit ipse rotam multo sufflamine consilii, VIII, 148. — adstricta cervice trahere, X, 88.

Adsueti; *vid.* Assueti.

Adsum ego prior, I, 102. — adest quoque venter Montani, IV, 107. — vocatus minister, V, 63. — quis testis?

VI, 220. — ventus, XII, 67. — quisquis socius, X, 254. — adsunt ova

cum ipsâ matribus, XI, 71. — pueri cum tabula, IX, 40.

Adulaudi prudentissima gens Græca, III, 86. — ars, III, 41, 42, 86 seq. 100 seq.

Adulator creus, IV, 116.

Adulter abditus, VI, 278. — uenerturnus, VIII, 44. — publicus, X, 311. — matronæ dilectæ, X, 318. — prætextatus, I, 78. — tragico unper poluitus concubitu, II, 29. — quæ mandat, ferre ad nuptiam, III, 45. — tantum adspersatur deliciis viduæ, IV, 4. — jam dormit, VI, 329. — quis amet? VI, 404. — in multis domibus servavit conjugium jam pæne solutum, IX, 80. — puenas metuet, quas inariti irati exigunt, X, 312. — adultera large filia, XIV, 25.

Adulterium turpe, XI, 175. — adulterii pœnæ legibus sancitæ, I, 55, *N.* — pœnæ quas mariti exigunt, X, 312 sq. — adulteris in hortis ac templis commissæ, VI, 488 seq.

Aduncos ungues observet custos, V, 41. *F. L.*

Advehere lagenas, XIV, 271. — advehi Romain vento, III, 83. — adveetæ Matris palatia, IX, 23.

Adventum Septembris et Anstri metuere, VI, 518.

Adversum per montem, V, 77. — adversis urgentibus, XII, 53. — Dis genitus, X, 129. — fatis, XIII, 156.

Advocat Archigenem, VI, 236.

Advolat inde, V, 226.

Adyti vox, XIII, 205.

Æacidae similis dummodo tu sis, VIII, 270.

Æacus torquet umbras, I, 9.

Ædes maculosæ, VII, 40. — egrediæ Lateranorum, X, 17. — flagrans Vestæ, III, 139. — Fortunæ et Herculis, XIV, 90. — Isidis, VI, 5, 8. — conducere, III, 31. — ipse quasi incenderit suas, III, 222. — quas emerit, IV, 7. — æde Musarum et Apol-

linis relicta ipse facit versus, VII, 37. — ædes in sing. et in plur. num. III, 31. *F. L.*

Ædicula, VIII, 111.

Ædificare carinas, X, 264. — domos, XV, 153. — caput altum compagibus, VI, 503.

Ædificator Centronius, XIV, 86.

Ædificius; *vid.* Patricius.

Ædilis pannosus vacuis Ulubris, X, 102. — ædilibus quando in consilio est pauper? III, 162. — nummis illis sufficiant tunice albe, III, 179.

Ægæi maris rupes, XIII, 246.

Ægæi pater Neptunus, XIII, 81.

Æger plurimus hic vigilando moritur, III, 232. — solaque libidine fortis, IV, 3. — si evaserit Lubitionam, XII, 122. — ægri inguinis canities, X, 207. — ægram/gallinam impendere amico, XII, 95. — ægro corde, VII, 52. — in corpore latentis animi tormenta, IX, 18. — ægri debili majoribus enrentur medicis, XIII, 124. — veteres, IX, 16. — nocentes, XIII, 234. — sperantes quartanam, IV, 57. — ægros quot occiderit Themison, X, 221.

Ægrotat vlr, VI, 389.

Ægyptius nescio quis, I, 130. — *Ægyptiorum* numina animalia, arbores ac plantæ, sed alia aliis locis culta, unde sæpe odium, rixa et bellum, XV, 1 seq. *N.* — mollities, inpr. Alexandrinorum et Canopitarum, XV, 44 seq. 126. seq. — phaseli fœtilis, et cymbæ papyraceæ, XV, 127, 128.

Ægyptus demens, horrida, sevirior ara Mæotide, XV, 2, 45, 116. — qualia portentia colat, XV, 1 seq. — lanatis animalibus abstinet, XV, 11. — *Ægypti* linia, VI, 527. — numina non ubivis culta, XV, 2 seq.

Ælia pauper, VI, 72.

Ælii nominis quedam, VI, 385.

Æluros venerantur oppida tota, XV, 7. *F. L.*

AER

Æmiliani in curribus, VIII, 3.
Æmilius, cæcidicus, VII, 124.
Æmilius pons, VI, 32.
Æmo mollis, VI, 198. *F. L.*
Æmula Picenis mala, XI, 74.
Æneus parvulus ludit tibi aula, V, 139. — et Tirynthius, Evandri hospites; ille minor hoc, et ipse tamen contingens sanguine cælum: alter aquis, alter flammis ad sidera missus, XI, 61 seq. — juvenis prælatus Iarham zelotypo, in vaginis fronte solebat ponere gemmas, V, 45. — *Æneæ* coxam quo pondere perensit Tydides, XV, 67. — *Ænean* Rutulumque committere, I, 162.
Æneus; *vid.* *Aheucus*.
Ænigmata legum, VIII, 50.
Æolius rupibus, I, 8. — utribus, XV, 20. — *Æolio* carcere, X, 181.
Æqua Dis potestas, IV, 72. — ibi libertas, VIII, 177. — æquus labor, XVI, 56. — æquo flagrantior non debet esse dolor viri, XIII, 11.
Æquales habitus illie videbis, III, 177.
Æquat adulator collum invalidi cervicibus Herculis, III, 88. — nullus paribus sestertia libris, IV, 16. — — virtus palmam natalibus, VI, 323. — æquare voluptati possis ulla theatra, XIV, 257. — æquanda pericula rebus, XIV, 314.
Æquor tollunt nimbî, I, 81. — in æquore ejus pulvis primus, VIII, 61. — æquore toto quidquid conspicuum est, res fisci est, IV, 54. — æquora Gætula, XIV, 279. — inclusa molibus, XII, 75.
Aer Beticus, XII, 42. — summus vertitur, VI, 99. — per aera raptus, XIII, 169. — æra sorbet sænna, VI, 306. — æra sub crasso nasci, X, 50. — sub ære texit, VIII, 43. *F. L.*
Ærata in arca multis fuscus, XIV, 259.
Ærea frons lectis, XI, 96.

AFF

443

Æugine enim tota follis, XIII, 61.
Ærumæ Herculis, IX, 65. — cuculus, III, 210.
Æs minutum, VI, 546. — paternum, XI, 39. — æris inopa, VII, 61. — ære suo custodire animam ævi, IX, 122. — recto cantare, II, 118. — qui novum lavatur parri, II, 152. — paterno, XI, 39. — domare custodes, VI, 235. — æra rheturis, VII, 217. — castrorum mereri, XVI, 55. — poposcit meretrix Augusta, VI, 125. — fatigare, VI, 442.
Æsculapio gallus immolabatur, XIII, 233. *N.*
Æsquihæ, III. *F. L.*
Æstibus (de) loqui, IV, 87.
Æstivum aurum, I, 28. — *foeat*, XIV, 295. — æstivum conchem differe, XIV, 131.
Æstuo, II, 71. — si dixeris, sudat, III, 103. — æstuat cui occulis fervens animus, III, 50. — infelix angusto limite mundi, X, 169.
Ætas defluit, VII, 32. — nona agitur, XIII, 28. — aurea, VI, 1 sq. — argentea, VI, 14 sq. — ferrea, VI, 23 sq. — hæc valet securum præstare Neronem, VIII, 171. — digna impercilio, V, 61. — Metelli, XV, 109. — ætate fracti, XIV, 161. — minores, VI, 499. — ætates quatuor vel octo adeo a poetis finguntur, XIII, 28. *N.*
Æthiopis pater, VI, 600. — *Æthiopen* albus derideat, II, 23. — cycnum vocamus, VIII, 33. — *Æthiopum* ad populos, X, 150.
Ævi ejusdem, IV, 94. — ævo frigidus, VI, 325. — tam longus, X, 255. — illo admirabilis improbitas, XIII, 53. — *æstro*, XV, 32.
Affari parentem, XIV, 211.
Affectat Venerem sine vicibus, X, 209. — spoliâ, II, 106. — *protegere* causam, XI, 33.
Affectus motus, XV, 150. — *hospitiâ*, VIII, 161. — hæc dabit, VI,

214. — affectibus similis si res esset, XII, 10.

Affer partem, XIV, 78. — quemvis hominem ad nos, III, 75. — graude supercilium cum magnis victuti-hua, VI, 168. — magicos cantus, VI, 610. — quid illic contra, IX, 91. — presidia ultima, XII, 56. — annus tibi sexagesimus aquilam locupletem, XIV, 198. — honestum consilium, IV, 85. — affertur tibi pallidus caulis, V, 87. — affertur iubeat thorax, V, 144.

Afficit ille animos, VII, 85. — afficiunt verbera illos perna, VIII, 268. — quem mire inscripta ergastula carcer rusticus, XIV, 24.

Affigit ceras, IX, 149. — affixus ceras, V, 40. — affixa tropæis iorica, X, 133.

Afferunt quis, nū actum, VI, 58.

Afræ aves, XI, 142. — sorores, V, 152. — gallinæ, XIII, 141. — Afro-rum epimenia, VII, 120. — Afros quod tutos facit a serpentibus, V, 91. — tennes discinxit Marius, VIII, 120.

Africa ntricula caussidicorum, VII, 149. — percussa Mauro oceano Niloque admota, X, 148. — horrenum Romanorum, VIII, 118. *N.*

Agamemnona mugire credit Ajax, XIV, 286.

Agamemnonidae crimen, VIII, 215.

Aganippes vallibus, VII, 6.

Agathyri immanes, XV, 125.

Agaven intactam Paridi vendat, VII, 87.

Agellus paternus, VI, 57. — cap-tus, VIII, 104.

Ager Trifolius, IX, 56. — Lau-reus, I, 107. — Tiburtinus, XI, 65. — Turni, XII, 105. — regis Super-bi, VI, 525. — cultus, XIV, 159. — agrum fodere, IX, 45. — in agro ut vixit, VI, 56. — agri venales, XIV, 151. — gelidi, III, 322. — hic modus nunc non sufficit borto nostro, XIV, 172. — jugera quot possidet, III,

141. — agros tanti vendit provincia, sed majores Appulia, IV, 26. — agro-rum sterilitas et incommoda quomo-do arceri credebantur, XI, 97. *N.*

Aggeris moles, XVI, 26. — aggere sub ventoso textit, VIII, 43. — in eo rodere malum, V, 153. — in aggere et circo positum est fatum piebeium, VI, 588.

Agilis Lupercus, II, 142.

Agit uxorem comædus, III, 94. — intra viscera penem, IX, 43. — phas-ma Catulli, VIII, 186. — pacem tigris cum tigride, XV, 163. — mimum, XIII, 110. — grassator rem ferro, III, 305. — hoc, ut dolias, V, 157; VII, 48. — vernam equitem, IX, 9. — pia-ris Paulas, VII, 122, 143 seq. — Lau-reolum, VIII, 187. — nihil futuræ landis, VIII, 76. — scil. causas, II, 71; VII, 122, 143; XIII, 32; XVI, 49. — res pacis, XIV, 72. — agunt cum remige, IV, 49. — quid agant venti, I, 9. — Sceres, VI, 403. — quid agas, quum, III, 291; IV, 14. — quid agam bruma spirante? IX, 67. — agitur nunc res tenui pulmone rubet, VI, 659. — res vera, IV, 35. — nona ætas; XIII, 28. — genialis dies, IV, 66. — discrimen famæ, VI, 500. — sacrum, VI, 336. — quod nunc exem-plum, XV, 97. — quid apud vos, VI, 395. — agite hoc, o juvenes, VII, 20. — actum nil in montibus, VI, 58. — falsibus, XIV, 149. — nihil est, nisi, X, 155. — acta legere, VII, 104. — in acta referri, II, 136. — actorum li-bri, IX, 84.

Agitat illud, XIV, 68. — risu pul-monem, X, 33. — quid plus in pec-tore illo, VI, 251. — mentes furor, XIV, 284. — veras lites, VII, 168. — clunem, II, 21. — agitant genui-um frusta, V, 69. — quid, VI, 475. — non agilem ego hæc? I, 52.

Aglaus Arcas felicissimus declara-tus ab oraculo, XIV, 120. *N.*

Aguine magno, longo, III, 244; X, 45. — factq migrare, III, 162. — facto morborum omne genus circum-siluit, X, 218. — circumducto capti-vorum, X, 280. — agmina cuncta, III, 258; XV, 56.

Agua aperta pallere, VI, 392. — coronata lastrari, XIII, 63. — Enga-neae mollior, VIII, 15. — nivea, cæsa Janoui, XII, 3.

Agnosco procerem, VIII, 26. — non agnoscit vultum amici, X, 234. agnasci incipit, VI, 468. — agnitus accipies, I, 99. — agnoscendos tota fugit arena, VIII, 206.

Agnus bos eader, mulier vitu-lum, II, 123.

Agrestem falcem sumpsit Saturnus, XIII, 39.

Agriculturæ præstantia et laus, XIV, 71; I, 9 seq. N.

Agrippa dedit adamauteæ sorori, VI, 158.

Agrippina boletum dedit Claudio, I, 69, 70; V, 147; VI, 617 seq.

Ahenæ lampas, III, 285. — aheneus corrus, VII, 125. — vel marmoreus Jupiter, XIII, 115.

Aheno Cosmi mergi, VIII, 86. — ardenti decoxit, XV, 81.

Ait, II, 22; IV, 131; V, 18. — ais, IX, 63, etc.

Ajax pallidus surgit, VII, 115.

— victus pœnas exigit, X, 84. — bove percussio, Agamemnona mu-gire credit, XIV, 286. — præterit Telamonem, XIV, 213. — lapides

(torsit) in Æneam, et Turnum in Hectora, XV, 65. N.

Alabanda, Asiæ minoris oppidum, III, 70. F. L.

Alabarthes quis, I, 130. F. L.

Alapas Mamercorum ridere qui potest, VIII, 192.

Alas exuit Dædalus fatigatus, III, 25. — graodes miratur Lælius, XIV, 195. — vellendas præbere, XI, 157.

— alis madidis quæ cantat Sostratus, X, 178.

Alba dirota, IV, 61. — Albæ Lon-gæ et Albano monti nomen dedit cau-dida scrofa, etc. XII, 71 seq.

Albana, arx Domitiani, IV, 61, 145; XIII, 214. — arena, IV, 100.

— vinas, V, 33; XIII, 214. — Albani montes, V, 33.

Albeoli, V, 88; VII, 73. F. L.

Albina, III, 130.

Albioli, V, 88; VII, 73. F. L.

Albus corvus, VII, 202. — deri-deat Æthiopem, II, 23. — erinis, II, 112. — alba scrofa, VI, 177. — omen-ta, XIII, 117. — tunicæ, III, 179. — album stamen, XII, 65. — albæ galli-ox filius, XIII, 141. — albi pedes ser-vorum, I, 111. — elephanti, X, 150.

Alcathoe Pacci, VII, 12. F. L.

Alcestin spectant subeuntem fata mariti, VI, 652.

Alcinoo narrat Ulixes sôper cornam tale facinus, XV, 15.

Alcithœon (seu Aleithœon) Pacci vendere, VII, 12. F. L.

Alcyonen Bacchi qui vendit, VII, 12. F. L.

Alas quando bos animos? I, 88. — pernox luditur, VIII, 10. — damoosa, XIV, 4. — turpis, XI, 174.

Aledius luxuriosus, V, 128. F. L.

Alexander sentit, quam felix Dio-genes, XIV, 311. — Alexandro, Pel-læo juveni, unus non sufficit orbis...

Quom tamen a sigulis munitam intra-verit urbem, sarcophago contentus erit, X, 168 seq.

Aligæ inquisitores, IV, 48.

Alget et laodatur probitas, I, 74. — algeas sol, VII, 183.

Alienum vultum sumere, III, 105.

— lectum coocutere, VI, 21. — aliena sumitur arca, III, 181. — vivere qua-dra, V, 2. — pecunia quas Veneres habeat nescis? XII, 34. — membra lacerabant, XV, 1, 2. — sibi nulla

males credat vir bonus, XV, 142. — alieno lassus aratro, VIII, 246.

Alimentis talibus produxere animas, XV, 93.

Alimonis eadem quaerunt pelli, XIV, 76. *F. L.*

Alipies callidus omnia novit, III, 76. — digitos impressiteristae, ac summum dominum seinnr exclamare coegit, VI, 422.

Aliquando salutare, III, 184. — prospiciunt viri, VI, 360.

Aliquis sen aliquid si vis esse, I, 74. — aliquid est, sese fecisse dominum unius lacerte, III, 230. — aliquid sen aliquos esse Manes non credunt, II, 149. — aliquid praeclearum Euphranoris, III, 217. — Albanis de montibus bibet, V, 33. — de clamibus apri dabit, V, 167. — liguorum, VII, 24. — fecit, propter quod nobilis esset, VIII, 41. — da, quod titulis lucidare possim, VIII, 68. — magnum eos deceret, VIII, 263. — quando ego figam, IX, 139. — de sanguine, XV, 92.

Aliter non dormire poterit, III, 281. — tunc vivebant homines, VI, 12. — non quam si, etc., VI, 619.

Aliud anne tunc praefecti? IV, 78. — alius, I, 10; V, 67; VIII, 177, 244; X, 257; XII, 48; XIII, 90. — aliam famem noverat, IV, 138. — aquam potatis, V, 52. — alias facies adspicere, XV, 57.

Alinnde expectare rerum praesidia, VII, 22.

Alledius luxuriosus, V, 118.

Allobroga Ciceronem dixit Rufus, VII, 214.

Allobrogis Fabius et ara gaudere, VIII, 13.

Aloum gurgitis cornosi sperare, III, 266.

Aloes plus quam mellis habet voluptas, VI, 181.

Alpes per arvas, X, 166. — Alpem nivemque opposuit natura Hanni-

bali, X, 152. — in Alpibus quis miratur tumidum guttur? XIII, 162. *N.*

Alpha ante et beta, XIV, 209.

Altaria Jovis, VIII, 156. — tot pono pro reditu, XII, 94. — tangunt intrepidi, XIII, 89. — altaribus hanc Iphigeniam dabit, XII, 119.

Alte mutant planstra, III, 256.

Alter si fecisset idem, caderet, etc., IV, 11. — Lentulus quis nunc erit? VII, 95. — puer emendans, IX, 66. — de sapientibus, X, 28. — contrarius flectat, X, 30. — nunc et alter forsitan huc spernant, XIV, 33. — altera planstra, III, 255. — Gallia, VII, 16. — major spes, IX, 133. — coena amplior, XIV, 170. — fiet cras domus, XIV, 309. — alterius sexus major voluptas, XI, 167. — partis damnam, X, 210.

Alternum latas puppis, XII, 32. — alterna iurgia, VI, 268.

Altis minor ad nos venit, V, 168. — par anseribus, gallina, V, 114.

Altisoni Maronis dubiam palmam facere, XI, 179.

Altum dormire, I, 16. — cothurnum Satira sumit, VI, 634. — caput edificare compagibus, VI, 503. — stemma Drusorum, VIII, 40. — alto perone, XIV, 185. — altus intant abies et pinus, III, 256. — caligantesque fenestras, VI, 31. — alta Si-eyone, III, 69. — dolia, VI, 431. — culmina villarum, XIV, 88. — deducere sella, III, 136. — testa paretur, IV, 131. — nomina, VI, 385; VIII, 131. — alti somni rumpantur, VI, 415. — quadriunges, VII, 125. — amnes, X, 176. — alia domibus, VI, 607. — navibus, VIII, 206. — curribus exstantem Praetorem videre, X, 36. — elephantis, X, 150. — altior non uno pede tota cohors, XIII, 173. — cincinnus hic, VI, 492. — unde casna esset, X, 106.

Alomans leo tollit magistrum, XIV,

217. — Magnas Auruncæ, I, 20. — alumni lascivi ruris, XI, 98. — alumnus ut senos producit eos Fortuna, VI, 609.

Alutæ nigrae lunam subtexere appositam, VII, 192. — aluta tumida superbus, XIV, 282.

Alveolis pignerat Atræus, VII, 73. — alveolis datur oleum, V, 88.

Alveus plenus fluctu, XII, 30.

Alvo iuani sufficit, V, 7.

Amara poena, XIII, 247. — lex, II, 30.

Amat vires molles, VI, 253. — securus, VI, 62. — ferrum, VI, 112. — ames nomen vietumque Machææ, VII, 9. — nec amet quemquam, nec ametur ab ullo, XII, 130. — amavi numquam hunc humilem, X, 68. — amaverit quot mæchos Hippia, X, 220. — amator facies, non uxor, VI, 143. — amator ut Quintilianus, VI, 75. — amans bidentis, III, 228. — amantis gaudet tormentis, VI, 209. — amanti non parit, VI, 208. — amati metit barbam, III, 186. — amate conjugis rogus, X, 241. — amantes comparantur pullis, equis, juvenis, sub jugum missis, VI, 208. N.

Amator tener, VI, 548. — non nunquam deerit, II, 168.

Amazonum læva papilla nudata, I, 23. N.

Ambiguae rei testis, VIII, 80.

Ambit eos balteus, XVI, 48.

Ambitio (ambitus, F. L.) præcipitem rapit, VIII, 135.

Ambitiosa paupertas, III, 182. — ambitiosi mali consuetudo, VII, 50.

Ambitus, *vid.* Ambitio.

Ambu Scipiade, II, 153.

Ambrosius charales, VI, 77.

Ambulat tectum vertigine, VI, 305.

Ameus filius turbavit totam rem, XIV, 64.

Ambystos, VII, 136.

Amititæ miseræ pallor, IV, 75.

— magnæ fructus, eibus, V, 14.

Amictus deponere, I, 142. — amictus hoc fœdus andebis, II, 82.

Amicus nubit, II, 134. — cardiacus, V, 32. — pathicus, IX, 130. — vetus, III, 2. — magnus, I, 33; III, 57; VI, 323. — modicus, V, 108. — vilis, V, 146. — amica Thebais, VII, 82. — magna, IV, 20. — opica, VI, 455. — amicæ lacernatæ, I, 62. — nocturnæ constituebat Numa, III, 12. — amiei lugentis plorare casum, XV, 134. — cum tyranno locutori de pluvius, fatum pendebat, IV, 88. — vultum non agnoscit, X, 234. — iugentis Pelidæ noctem patitur, III, 279. — indocti sermonem, et faciem deformis laudare, III, 86. — amicum nunquam paritior, solus habet, III, 121. — carum et iucundum facit uxor sterilis, V, 140. — de amico non redente sacrum depositum dicitur, XIII, 15, 60. — amicu tali dignus, V, 173. — amicos quos fecit sportula, X, 46. — ungues observare, V, 41. F. L. — amicis pauper, V, 113.

Amillus, vid. Hamillus.

Amissa pecunia plorat lacrymis veris, XIII, 134.

Ammonis fons, VI, 534.

Amnis tamquam in mare fluxerit gurgitibus miris, XIII, 69. — amnem in hibernum descendit, VI, 522. — amnes altus defecisse credimus, X, 176. — Armeniæ, VIII, 170.

Amœnus recessus, III, 4.

Amomni assidui natus, VIII, 159. — matutino sudans, IV, 10. — Assyrii sen Armenio, VIII, 159.

F. L.

Amor divitiarum in te est, quantus erat patrie Declinrum in pectore, XIV, 238. — pumi erescit, quantum ipsa pecunia crevit, XIV, 139. — magis census præcipitor a patre, XIV, 227. — amore flagrabat puellæ nunquam visæ, IV, 114.

Amphion clamat, Parce precor,
Pæan, VI, 174.

Ampla et *amplior* rea, cœna, VI,
629; XII, 10; XIV, 17f.

Amplectitur virtutem, X, 141.

Amplexu rapere puellam, IX, 75.
— sicut in *amplexu*, gannit *Appula*,
VI, 65.

Amplius nil edit, V, 148.

Amydon, III, 69.

An, XI, 121; VI, 61, etc.

Ansbathra pendeat conducto ti-
gillo, VII, 46.

Anceps fungus ponitur, V, 145. —
incipitem causam protegere, XI,
32. — *incipiti* planta vestigia figere,
XIV, 372.

Anchemolli ooverca, VII, 235.

*Anchisæ*ATRIX, VII, 234.

Anci census, V, 57.

Ancilibus clypeis sudavit, II, 126.

Ancilla ostus *Servius*, VIII, 259.
— *ancillarum* frontibus imponet vit-
tas, XII, 117.

Ancon Dorica, IV, 40.

Ἀνδρᾶ ἐφίλαται κίχιδος, IX, 37.

Andromache procrea, VI, 503.

Andros insola, III, 70.

Anguilla cognata colubræ, V, 103.

Anguis deotibus legiooes nascun-
tur, XIV, 241. — *anguem* pressit cal-
cibus, I, 43.

Angulus arcæ patulæ vix capit sum-
mam, XIII, 74. — ocelli prurit fric-
tus, VI, 578.

Angustæ; io *angustias* compellere
sen cogere, XIV, 322. *N*.

Angustus vicus, VI, 78. — *angu-
sta* vox, III, 90. — *rea domi*, III,
165; VI, 357. — *vita*, IX, 127. —
in *rape* *Capreatum*, X, 93. — *angu-
stæ* capæ *custos*, X, 117. — *angu-
stum* se explicat, XII, 55. — *angu-
sto* limite mundi æstual infelix,
X, 169.

Antelas, quæstum jussit, VI, 37.

Anima opima exhalatur, X, 281.

— caluesunt saxa, I, 83. — *animam*
commissit ventis, XII, 57. — *preferre*
pudori, VIII, 83. — *castellæ* servare
morte viri, VI, 654. — *animæ* finem
dare quæ miscuit olim res humanas,
X, 163. — *Deciorum* plebeis, VIII,
254. — *claræ* illustresque, IV, 152.
— tot bellorum, II, 156. — aut famæ
tamquam discrimine agatur, VI, 501.
— *animas* custodite, VI, 630. —
servorum et corpora nostra materia
non constare putat, XIV, 16. —
servorum custodire farre suo et ære,
IX, 122. — *producere*, XV, 93. —
tantum illis (bestiis) indulsit com-
munis conditor, nobis *animam* quo-
que, motum ut nos affectus petere
auxilium et præstare juberet, XV,
148 seq.

Animal natum propter convivia, I,
141. — *animalia* deis promissa, XII,
2. — *monta*, generosa, fortis, VIII,
56. — *quærare*, XIV, 76. — *animalibus*
lanatis abstinet *Ægyptus*, XV, 11. —
ennetis *Pythagoras*, XV, 173.

Animante tuba, I, 169. *P. L.*

Animas ferrens æstuat, III, 50. —
deditis noi, VI, 208. — *anxietate*
ærena, VII, 57. — *mitis*, XIV, 15. —
animi felices eredit *avaros*, XIV, 119.
— *tormenta*, IX, 18. — *vitium*, VIII,
140. — *minuti*, infirmi exiguique vo-
luptas ultio, XIII, 190. — *atrocia*,
II, 12. — *caligo*, VI, 613. — *secreta*,
VI, 190. — *bona* mihi prima de-
bes, VIII, 24. — *sensus* vigent, X,
240. — *verba libera* proferre, IV, 91.
animam fortem præstant rebus, quas
turpiter audent, VI, 97. — *posce* for-
tem, mortis terrore carentem, etc., X,
357 seq. — *disce* trepidum formidine
culpe confirmant sic, XIII, 106. —
nobis quoque, *animam* tantum illis
(bestiis) indulsit communis conditor,
XV, 149. — *animæ* flagrante scribere,
I, 152. — *superbo* corrupta voluptas,
VI, 180. — *numquam* obstantibus

pretiis, XI, 15. — tortore quatiante occultum flagellum, XIII, 195. — voluta haec tecum, I, 169. — animos subeunt exempla, XIV, 33. — hos quando alea? I, 89. — sumere a crimine, VI, 285. — anbeunt tedia, VII, 34. — afficit, VII, 85. — animorum impulsu petere conjugium, X, 350. — animis nil iuris in corpora indulget natura, II, 139. — faventes, XII, 83. — ardentibus, XV, 52.

Annalibus novis res memoranda, II, 102.

Anue aliud tunc praefecti? IV, 78. — exspectet serenam? VII, 179. — aliud quam, VII, 199. — aliquid sperare potest? X, 207. — facerent, XV, 122.

Annibal, vid. *Hannibal*.

Annon, I, 154.

Annona cara veneni, IX, 100.

Annosam si forte uncem deiecerat Eurus, XI, 119.

Annotet, vid. Adnotet.

Annua prestare tortoribus, VI, 480.

— puls, XVI, 39.

Annuat, vid. Adnuat.

Annullus signatorius, I, 68, N; XIV, 132, N. — ferreus in digito, XI, 129.

— Cannarum vindex et tanti sanguinis ultor, X, 166. — ingens fulsit, VII, 140. — talibus a dominis post cuncta novissimus exit, XI, 43. — annuli leviores virorum mollium, I, 28, N. — in auribus etiam virorum in Oriente, I, 104, N. — pro nuptiis, VI, 27, N.

Annus se vertit, VII, 242. — septimus quam transierit puerum, XIV, 10. — sexagesimus ut tibi locupletem aquilam afferat, XIV, 197. — totius populi exspectandus erit, qui lites inchoet, XVI, 42. — octogesimus eam palat, VI, 192. — anni parte, XI, 72. — vices, XIII, 88. — annum in unum quanti condicis tenebras, III, 255. — expiet, VI, 521. — annos rhombi ut memoraret, IV, 129. —

II.

multos da, Jupiter, X, 188. — suos jam dextra computat, X, 249. — sexagiuta post terga reliquit, XIII, 17. — pueri non contempseris, XIV, 48. — computat facies, VI, 199. — propter mille, VII, 39. — vixerit, VII, 235. — annis quatuor praecedere, XIII, 58. — improbus, III, 282. — multis quod steterat, X, 239.

Anquirere; *conf.* Acquirere.

Anseris jecur et anseribus par altis gallina, V, 114. — anser magno corruptus Osiris, VI, 541.

Ansula, VII, 192, N.

Antaeum procul a tellure tenuit Hercules, III, 89.

Ante non pudicus, III, 111. — veniet, III, 243. — domum Veneris, IV, 40. — ipsam Asiae flus, V, 56. — anseris jecur, V, 114. — illam uxoris, V, 148. — aram, VI, 390. — feriri, VI, 417. — cibum, VI, 428. — paullo, VI, 227. — tamen de te, VI, 566. — phallos, VI, 590. — mordeat, VI, 633. — omnes citari, VII, 44. — pedes togati, VII, 143. — Numanthus induitur, VIII, 11. — effigies majorum, VIII, 22. — altior, VIII, 60. — statuum, VIII, 143. — altaria, VIII, 155. — pedes Domiti, VIII, 227. — diem, IX, 100. — omnia, X, 191. — aram, X, 268. — lucernas perennatum erit, X, 339. — meum limen, XI, 88. — omnia, XI, 190. — lares, XII, 113. — cibum, XIV, 255. — ante capere, XIV, 320. — alpha et beta, XIV, 209.

Antennas impolit ignis, XII, 19.

Anticatores duo Caesaris, VI, 338.

Anticyra eget, XIII, 97.

Antigones syma, VIII, 228.

Antiochus, Nestoris filius, a Memnone occisus, X, 253.

Antiochus histrio, III, 98.

Antiphates trepidi laris, XIV, 20.

Antiquaria tenet versus mihi ignotos, VI, 454.

Antiquus Metellus, XV, 109. — antiquum et vetus est, alienum lectum concutere, VI, 21. — antiqua Creta, XIV, 270. — similitas, XV, 33. — antiquo cultu, VII, 72. — ovili, VI, 509. — ritu, X, 336. — rege, XIII, 149. — antiquis de moribus uxor, VI, 45. — orbibus, I, 137. — legibus, XCVI, 15. — antiquissime ditum, VI, 393.

Antistes sacerdotum, II, 113.

Antonius reus factus, VIII, 105. — Antoni gladios potuit continere Cicero, si, etc. X, 123.

Antrum Vuleani, I, 8. — Pierium, VII, 59. — Idreum, XIII, 41. — antro clauso, IV, 21. — toto ab antro, VI, 328.

Aumbis currit derisor plangentis populi, VI, 534. — caduecum lava manu gerit, VI, 537. *P. L.*

Anxietas perpetua nec mensse tempore cessat, XIII, 211. — anxietate carens animus facit vatem egregium, VII, 57.

Anxius optat, X, 80. — anxia mater, X, 290. — epistola, IV, 149.

Aonidum fontes, VII, 59.

Aper, XI, 138. — quando expiravit dentibus majoris apri, XV, 162. — dignus ferro flavi Melesagri ante ipsum fumat, V, 115. — apri clauca, V, 167. — aprum Tuscum figere, I, 22. — apros tutos sibi ponere, I, 141.

Aperire iugulos tenni susurro, IV, 119. — vultum, VI, 467. — caput fuste, IX, 98. — aperto horto vivere, VI, 18. — aperta agna palluit, VI, 392. — terra, VII, 123. — apertius quid, IV, 69.

Apex (mons) sublimis, XII, 72.

Apiel mores, III, 207. *P. L.*

Apicius pauper, XI, 3. — miser et frugi, IV, 21.

Apium examen longè consederit astra culmine delubri, XIII, 68.

Apium Graiae meruisse coronæ, VIII, 226.

Aplustre triremis, X, 136.

Apollō juris peritus, I, 128. — an hoc illi soaderet facinus? XIII, 203.

— Marsyam vicit, IX, 2. *N.* — Apollinis et Musarum æde relicta, VII, 37.

— Cirrhæi vatis spicula, XIII, 79. *N.*

Appellas mercedem, VII, 158. —

appellat puer unicus, IX, 64.

Apponere candelam valvis, IX, 98.

— appositam alatræ lunam, VII, 192.

Appula gannit, VI, 64.

Appula prædia, IX, 55.

Appulsi tantū vendit agros, IV, 27.

Aptus fontibus bibendis, VII, 58.

— apta teneris quoque Mæcenatibus vestis, XII, 39. — apti nos exercendis capiendisq̃ue artibus, XV, 145. — aptior hora capiendi cibo, VI, 581. — aptissima quæque dabunt Di, X, 349.

Apud, VI, 91, 395, 489; XI, 137, XV, 31.

Apulia; vid. Appulia.

Aque nuncius, III, 19. — calida gelidæq̃ue minister, V, 63. — decocitæ, V, 52. *N.* — aquam aliam potare, V, 52. — jam poscit Ucalegus, III, 198. — portare aquas calidas a Meroa petitas, VI, 528. — aqua ad sidera missus, XI, 63.

Aquarius conductus, VI, 332.

Aquilam locupletem sexagesimus annus affert, XIV, 197. — Aquilæ, famule Jovis, leporem aut capream venantur, XIV, 81. — aquilas custodes domitii Batavi, VIII, 52.

Aquilone Decembri quid dicam scapolis puerorum, IX, 68. *N.*

Aquino quoties te Roma reddet, III, 319.

Ara Deæ solis maribus patet, II, 89.

— crespititia, XII, 2. *N.* — magna Herculis gaudet Fabius, VIII, 13. — rubens, XIII, 37. — Lugdunensis, I, 44. — Martis, X, 83. — votiva Pa-

dicile, VI, 308. — *are maturus*, XII, 7. — *aram tangens pedemque Cereis perjuris vendet*, XIV, 219. — *sute aram stetit*, VI, 390. — *Jovis ruit*, X, 268. — *ara Mæotide sævior Ægyptus*, XV, 115. — *ad quas non Clodius aras?* VI, 345. — *aras violati unguinis videt*, XIII, 219. — *numorum creximus vullas*, I, 114. — *et Samothracum, et nostrorum licet jures*, III, 144. — *ad aras ducatur elux*, XII, 112.

Arubarches, I, 130.

Arctine levius, II, 56.

Arauea arida, XIV, 61.

Aratro sterili litus versare, VII, 49. — *queramus panem*, XIV, 181. — *alieno lassus Marius*, VIII, 246. — *ab ingrato jam fastiditus bos*, X, 270. — *posito audit montanum vulgus jura ferentem*, II, 74. — *sub aratro inventis piscibus*, XIII, 65.

Arbiter integer, VIII, 79.

Arbitrio nostro necari, XIII, 177.

Arbor omnis populo mercedem pendere jussa est, III, 15, 16. — *arboris incertæ et puppia latius evertentibus unda*, XII, 32. — *sacerdos magna Judæorum*, VI, 545. — *arboribus Rutulis*, XII, 105. — *arbores nostra mensas vident*, XI, 117. — *jam propria facit nidos*, XIV, 80.

Arbusta merearis, XIV, 144.

Arca nostra maxima sit toto foro, X, 25. — *aliena sumitur*, III, 181. — *posita ludiur*, I, 90. — *exhausta*, VI, 363. — *a ferrata distat sacculus*, XI, 26. — *in ærata multas siveas*, XIV, 259. — *in Pieria nullus tibi quadrans ostenditur*, VII, 8. *F. L.* — *in sua quantum quisque numerum servat, tantum habet et fidei*, III, 143. — *arceæ patule angulus vix capit summæ*, XIII, 74.

Arcades stupidi, VII, 160. *N.*

Arcadico juveni nil salit in parte læva mamillæ, VII, 160.

Arcanam in aurem mendiant, VI, 543. — *arcano volumine quodcumque tradidit Moses*, XIV, 102. — *arcana lora Saliorum*, II, 125. — *face dignus, qualem Cereris vult esse sacerdos*, XV, 142. — *donant cylindros*, II, 61. — *prodere*, IX, 116. — *perdere*, XIII, 73.

Arcessere summam perituram lan- cibis oppositis, XI, 17. — *arcessitus adolter latet*, VI, 237. *F. L.*

Archemori uoverem nomen, VII, 235. *F. L.*

Archetypus Cleanthas, II, 7.

Archigallus obsæcans, etc. VI, 513. *N.*

Archigenen advocat, VI, 236. — *querre*, XIV, 252. — *Archigene eget*, XIII, 98.

Archimagiri sinxere, IX, 109.

Arctus (non artus) inflexus vico- rum, III, 236.

Arctus veteres, III, 11. — *Herculei*, XIII, 82. — *contrahit Pæan*, VI, 174. — *in arcu triumphali tristis captivus*, X, 136.

Ardet odium et vulnus, XV, 35. — *adhuc magna domus, et jam accurrit, etc.* III, 215. — *Julius*, II, 70. — *jecur ira*, I, 45. — *pulmo Paleruo*, IV, 139. — *et odit*, IX, 96. — *aetium in lato auro*, X, 27. — *caput folliibus atque caminis*, X, 62. — *ardent tæda*, I, 156. — *faces (amoris)*, VI, 139. — *membra sanguine*, XI, 6. — *vela*, XII, 22. — *dolia non ardent Cyniei*, XIV, 309. — *spumantibus visceribus*, XIII, 14. — *ardeat ipsa licet*, VI, 209. — *ardebant cuncta (furente Caligula)*, VI, 618. — *ardebit ultimus pauper*, III, 201. — *ardeus purpura*, XI, 155. — *rigidæ tentigine vulvæ*, VI, 129. — *desiderio Bibule*, VI, 142. — *infremuit*, I, 165. — *ardentis massæ fuligine lippos*, X, 130. — *ardenti tribuno sese indulgere*, II, 165. — *atoma-*

cho hærens cibus, III, 234. — ardentem barbam Antiochi quum videt, X, 253. — ardeute semper camino crescunt patrimonia, XIV, 118. — aheni decoxit, XV, 81. — ferro uritur, XIV, 22. — ardentibus animis, XV, 52.

Ardor concubitus, VI, 317.

Arena Tagi, III, 55. — lenta fori pugnare, XVI, 47. — Albana uodius venator, IV, 100. — rutila Paetoli, XIV 299. — Samia, XVI, 6. — sulcum deducit, I, 157. — arenam mediam fuga lostravit, II, 144. — arenæ municipalis comites, III, 34. — arenæ idem iuris (testandi) contingit, VI, 217. — veræ paratur, VI, 251. — arena tota fugit agnoscendus, VIII, 206.

Arcopagus, curia Martis Athenis, occultategit, IX, 101. N.

Aretalogus mendax, XV, 16.

Argentea serpens Ildis, VI, 538. — æcula, VI, 24. — argentens pes, XI, 128.

Argentum vetus, I, 76. — grave, XI, 41. — leve, XIV, 62. — tenne venæque secunde, IX, 31. — mittere (in mare), XII, 43. — empturus, VII, 133. — concisum in titulos faciesque minutas, XIV, 291. — argenti modium hic dabit, III, 220. — paterni quodcumque superest, VI, 355. — pari vascula, IX, 141; X, 19. — quod erat, solis fulgebat in armis, XI, 108. — omne quod est auri atque argenti, VIII, 121. — argento præferre esput quis nunc audet? XII, 49.

Argillam properare, IV, 134.

Arguit quos ipsorum litera gemmaque, XIII, 138. — arguerint hoc fenestre in aere, I, 105. — arguitur culpa docentis, VII, 159.

Argumenta viri, IX, 85.

Aricina in valle lacus erat, III, 12, seq. N. — Aricinos ad axes mendicare, IV, 117.

Arida aranea, XIV, 61. — cutis se laxet, VI, 144.

Ariste gratæ post munus, XIV, 183. — virides, XIV, 147.

Aristoteles similis, II, 6.

Arma promovere, II, 159. — sperant spoliatis, VIII, 124. — Vulcania capessas, VIII, 270. — tulit posita tiara, X, 267. — novet eadem fritillo, XIV, 5. — infesta vallo, XV, 121. — quos tegunt, XVI, 48. — nocturna parare, VIII, 232. — ponere, VI, 264. — armis tutus, IV, 93. — industrius, VIII, 52. — in armis mirillonis pugnans Gracchus, VIII, 200. — in solis fulgebat, quod argenti erat, XI, 108. — in parvis currit bellator Pygmaeus, XIII, 168. — protegere lapsum, XV, 155. — ulcisci, VIII, 220. — sævior luxuria, VI, 292.

Armamentaria cæli, XIII, 83.

Armaria auctio vendit, VII, 11.

Armatus se ille videbat, II, 101.

— armati contra pudorem, XVI, 34. — armato custode, III, 306. — armatis nautis, VI, 154.

Armenie flumina, VIII, 169.

Armenius Zalates, II, 164. — harsapex, VI, 550. — Armenio regi instantem cometen videt, VI, 407.

Armenti pater, VIII, 109. — armenta famelica, XIV, 147. F. L. — Cæsaris pascere, XII, 106.

Armiger dispensator, I, 92.

Armillatus delator, IV, 53.

Aro; Arabat quantum sub Tatío populus Romanus, XIV, 160. — arare litus, VII, 49. N.

Arpinus novus (Cicero), VIII, 237. — alius (Marius), VIII, 245.

Arridens Fortuna improba noctu nudis infantibus, VI, 606.

Ars Theodori rhetoris, VII, 177. — Palæmonis, VI, 452. — arti fides, VI, 560. — arte omni libidinis, XI, 172. — collidus, I, 123. — inopi

enecurrit, XII, 67. — nulla non petitas summus locus, X, 110. — minores, VI, 499. — benigna finxit praecordia Titus, XIV, 34. — artes Graiae, XI, 100. — accipe nunc, ne, etc. VII, 36. — hajas, VI, 595. — haec sunt principis, VIII, 224. — artibus honestis nullus in Urbe locus, III, 21. — patricis, IV, 101. — quibus et moribus institutus huic, XIV, 73. — exercendis, XV, 145.

Artaxata, II, 170.

Artifex acquirendi egregius, XIV, 116. — artificis consilium laudo, si, etc. IV, 18. — oris balina, X, 238. — artifices veneni, XIII, 154. — artificum magnorum poena, XI, 102.

Artocopi, V, 72. *F. L.*

Artorius, seu *Arturius*, III, 29.

Artus tenues, XV, 101.

Aranea alumna, I, 20. *F. L.*

Arunci aetoris spoliis, II, 100. *F. L.* Conf. *Aurunci*.

Arundinis umbræ, X, 21.

Aruspex; *vid.* *Haruspex*.

Arva cuncta, VI, 410.

Arviragus excidet de temone Britanno, IV, 127.

Arx Alhana Domitiani, IV, 146. — arva tyranni, X, 307. — Tibaris summa, III, 192; XIV, 87. — caelestis, XV, 146. — arces ad Aricieas mendicare, IV, 117. *F. L.*

Ascendit; *vid.* Adscendit.

Asellas comites secum educit propter lae, VI, 469.

Asellum bipedem sibi quaerit alium, IX, 92. — aselli coronati vile caput ostendebat parvis frons aerea lectis, XI, 96 seq. — asello imposito clonem submittit, VI, 334.

Asiae flos servus, V, 56. — Asiam flammis cadentem, X, 266.

Asiani equites, VII, 14. — dii, III, 218. *F. L.*

Asinae lae candorem cutis anget, II, 107. *N.*

Asparagis septa squilla, V, 82. — montanis, XI, 69.

Aspectus; *conf.* *Adspicere*.

Aspera vasa, XIV, 62.

Aspernari; *vid.* *Adspernari*.

Assae vetulae hoc monstrant pueris repentibus, XIV, 208.

Asaraci ad umbras venit Priamus, X, 259.

Assela; *vid.* *Adsecula*.

Assen rogat, V, 144; XIV, 208, 301. — asse uno parva Minerva, X, 116. — assibus paucis emptum, XI, 145. — assis partes et osas in computationibus, I, 40. *N.*

Assere duro ferit, III, 245. — longo premit, VII, 132.

Assidere puellae, XI, 200.

Assidua incude, XIV, 118. — tabella, IX, 36. — assiduus lector, I, 13. — lapsus, III, 7. — assiduo amomo unda, VIII, 159. — assiduus audibus cavare palum, VI, 248. — cedibus, VIII, 242. — retibus penitus scrutante macello, V, 95.

Assidue spectari, XIII, 172. — te sollicitant tabellae, IX, 36.

Assurgit juvenis vetulo, XIII, 55.

Assyrio in orbe Semiramis, II, 108. — amomo unda, VIII, 159. *F. L.*

Ast, III, 69; VI, 67; VII, 166; VIII, 47; XV, 78, 165; XVI, 48.

Astrea, soror Pudicitiae, VI, 19.

Astringo; *vid.* *Adstringo*.

Astro Martis non felicius, X, 313. — quo se proferat laeta Venus, VI, 570. — astrorum peritus, VI, 586. — motus ignoro, III, 43.

Astrologia magna fiducia, VI, 554 seq. — eorum ars, III, 43, 44; VI, 553—554; XIV, 248. *N.*

Astarii domus, III, 212.

Astyli seu *Astyli* uxor, VI, 267.

Asylo ab infami, VIII, 273.

At, I, 47, 50; III, 134, 246, 264; IV, 120; VI, 363, 659; VIII, 51, 180, 266; IX, 27, 133; X, 127,

352; XI, 120; XIII, 180; XIV, 189.

Atavi proavorum, III, 312.

Atedius luxuriosus, V, 118. *F. L.*

Atellane exodio movet risum Urbicus, VI, 71.

Ater vultus in inferis, XIII, 51. — atrum silicem conterit, VI, 350.

Athenae quem mirabantur torrentem, X, 127. — inopem vidistis hunc (Socratem), VII, 205. — Athenas Graias et Romanas totus orbis habet, XV, 110. — Athenia ut curia Martis, occulta tegea, IX, 101. — mediis natus, III, 80.

Athletis levibus donare omnia, VI, 356. — athletarum cibus coliphia, II, 53. *N.*

Athos olim velificatus creditur tempore Xerxis, X, 174.

Atlas quanto sublimior sit omnibus in Lybia montibus scit, XI, 24. — Atlanta miserum pondere urgebant sidera, XIII, 48. — vocamus naonum, VIII, 32.

Atque, I, 65, 67, 115, 129, 130, 134, 144, 150, 171; II, 15, 31, 38, 61, etc.

Atrous pignorat lenam, VII, 73.

Atria magna nobilium, VII, 91. — tota exornant eae, VIII, 20 — foeda stercore canino, XIV, 65. — in atria migrat esuriens Clio, VII, 7.

Atrides (maritus) si praegustaret Pootica medicamina, VI, 660. — ad Atridem itur, IV, 65.

Atrocem animum promittunt dura per brachia setae, II, 12.

Attegie Muroorum, XIV, 196.

Attendit longum, VI, 66. — attendas parumper, X, 251. — attendas si interius, XI, 16.

Atteritur res, XVI, 50. — galea gibbus ingens, VI, 108. — lumbus punice, VIII, 16. — attrita de fronte ruborem ejicere, XIII, 242.

Atticus exinie cenat, XI, 1.

Attigit non ullam partem vitae, XIV,

106. — atigerant corvi nuquam majora cadavera, VIII, 252.

Attollit maremore villas, XIV, 95. — oculos, II, 95. — pendens praemia coxae, VI, 321. *F. L.* — paupertatem propinqui, XIV, 236.

Attonitus pro electro, XIV, 306. — quum putaret, XII, 21. — attonita urbs, IV, 77; XI, 197. — mens de lodice paranda, VII, 67. — attonito Alcinoos narrat, XV, 13. — attonitae feruntur, VI, 316. — attonitos quos habet mea conscia puri facti, XIII, 194. — quos traxerat sectatores, IV, 146. — attonitis ponit praesidium, VIII, 239.

Auctio conjugis sit, VI, 255. — commissa vendit, VII, 10.

Auctor senoria pallet, XI, 48. — contrarius flebat, X, 30. — auctores omnes noscat praeceptor, VII, 231. — auctori ipsi displicet, XIII, 2. — auctoribus magnis exempla subeunt animos, XIV, 33. — deis ultor patris Orestes, VIII, 216.

Auctumnus; *vid.* Autumnus.

Andacia magoa, XIII, 109. — perdit, III, 73.

Audax conviva, V, 74. — pervolet urbem, VI, 399. — sponsio, XI, 199. — audaces carinas medicare, X, 264. — audacius nihil est deprensus, VI, 284.

Audeo, I, 153. — audet, XV, 74; X, 175, et 306. — monstrum, XV, 122. — quia unum, caput praefere argento? XII, 48. — non audent, XIII, 234. — audeat aliquid de moribus, II, 2. — plurima nos dicere homines pertusa lena, V, 131. — res turpiter, VI, 97; VIII, 165. — grandia monstra, VI, 645. — auderet, IV, 47. — audeat, XVI, 9, 10, 29. — audebis quandoque faedios aliquid, II, 82. — aude aliquid Cyaris aut carcere dignum, I, 73. — te miserum dicere, XIII, 161. — ansus ocondum hordulus

mordere virgas saliet, XI, 67. — habere titulos, I, 129. — ridere, VI, 345. — ansa præferre tegetem, VI, 117. — ausi, VIII, 235. — ausse Athenæ, VII, 206.

Audio quid moeatis, VI, 346. — audit amica, VI, 481. — creditor, VII, 103. — custos urbis, XIII, 158. — Fabios planipedes, VIII, 191. — perituros, X, 81. — audis, Jupiter, XIII, 113. — aodiat testarum ereptus ille, etc. XI, 169. — pater, VII, 166. — andiret te montanum vulgus leges ac jura ferentem, III, 74. — audi et miserere, XII, 24. — facinos majoris abolire, III, 115. — quæ Claudius tulerit, VI, 115. — omne fercula, XI, 64. — nulla unquam de morte hominis eunctio longa est, VI, 220. — auditor ille, VII, 86. — audiet campo, IX, 108. — solem, XIV, 280. — audita vox media nocte, etc. XI, 112. — cornua, XIV, 200.

Auditor tantum ego semper? I, 1. — rubet, I, 166.

Anferri jubebit viridem thoraca, V, 144. *F. L.* — abstulit monere tanto præcipuum ceram, IV, 19. — claras Urbi illustresque animas impone, IV, 151. — quantum nominis non Octavius Thessalia campis, VIII, 242. — Fortuna caput servatum vieto Pompeio, X, 286. — abstuleris spem servorum, veiolet aquarius, VI, 331.

Ausilio notior moribus, IX, 25.

Angere pecunia cultis servis, III, 189. — aucti subsidii, XV, 73.

Angur, III, 77. — Phryx et Indus responsa dabunt divitiibus, VI, 585.

Augusta meretrix, VI, 118. — rapæ Capreorum, X, 93. *F. L.*

Augustum Sejanum hac hora dicere, X, 77. — Augusti victoria Aetiaca, VIII, 241 seq. *N.*

Augusto mense recitantes poetæ, III, 9.

Aula Sicula noo mitior, VI, 486. —

aulam amici resopinat, III, 112. *F. L.* — aula in illa quoque tutus bis armis, IV, 93. — aula nullus tibi parvulus inserit *Æneæ*, V, 138.

Aulica recondita cessant, VI, 67. — Floræ, Cereris et Cybeles, XIV, 263. — Sarrana pietas togæ, X, 39. — in tragœdiis obtenta scenæ, ut siparia in comœdiis, VIII, 186. *N.*

Aulica vita misera, IV, 74. *N.*

Anra modica non multum fortior ventus, XII, 66.

Auratum reticulum comarum, II, 96. — auratam juvenem Junoni credere, VI, 48. — aurato lecto vix ulla puerpera jacet, VI, 594. — aurata lacerna fulgere quibus mos est, X, 212. — auratis papillis nuda constitit Messalina, VI, 123.

Aurelia vendit pisces, V, 98.

Aureus unus contigit, VII, 122. — aurea trulla, III, 108. — aspira, VIII, 207. — effigies, XV, 4.

Auricula carens, VIII, 5.

Aurigarum factiones, VI, 590. *N.* — aurigæ Lacernæ opera, VII, 114. *N.*

Auris ut sentiat, clamore opus est, X, 215. — aureus in arcanam Judæa tremens mendicat, VI, 543. — facilem præbere, V, 107. — percussit fragor, XI, 195. — miseram inebriat vinosus, IX, 113. — calentem referre, id est, lascivie notam, XI, 187. — in aurem suæ facilem stillavit venenum, III, 122. — in aure placetas, coram aliis poltes dietare puero, XI, 59. — aure tyranni quid violentius? IV, 86. — in aure servi molles fenestras, I, 104. — anrea principis contingere, X, 341. — auribus extensis magnos mulier commisit elenchos, VI, 459. — atque oculis concepta urina, XI, 168.

Anroam osque a Cadibus, X, 2.

Aurum æstivum, I, 28. — fortivæ pellicule, I, 10. — quod in mare volvitur, III, 55. — tibi non committitur, V, 39. — quod victori postulat

populos, VII, 243. — quod Tagos et Pactolus voluit, XIV, 208. — Etruscum puero contigit, V, 164. — latum pictæ vestis considerat, VI, 482. — longum nudis cervicibus ostendere, VI, 589. — exequare montibus, XII, 129. — quod est, VIII, 122. — aurum scripto radiat Germanicus, VI, 205. — semestri circumligat digitos vatum, VII, 89. — in lato ardet setinum, X, 27. — unlo violatus Jupiter, XI, 116.

Aurunce magna alumnus, I, 20.

Aurunci actoris spoliis, II, 100.

Auspex venit cum signatoribus (in nuptiis), X, 336.

Auster dum se continet, V, 100. — urget, IV, 59. — austri e: Septembris adventum metuere, VI, 517. — auro et Coro semper tollendas, XIV, 268. — austris deficientibus, XII, 69.

Aut die, aut accipe calcem, III, 295, etc.

Autem, III, 209; VI, 181, etc.

Automedon poer lura tenebat, I, 61. *N.*

Antonos gestus, VI, 72.

Αὐτός γάρ ἐφ' ὅμαρται, IX, 37.

Autumnus Phæacum perpetuus, V, 151. — frigore siccatus, XI, 76. — autumnal post finem, XIV, 190. — autumnos per quinque, VI, 230. — autumnuo leuifero cedente pruina, IV, 57. — nno quot ægros occiderit Themison, X, 221.

Auxilium petere et præstare, XV, 150. — ope et auxilio, XIV, 183. — auxillis pro omnibus et legionibus totis, VIII, 256.

Avaritiæ sinus quando major pa-

tuat, I, 88. — freua pone, VIII, 89. — avaritiam solam invita juvenes exercere jubentur, XIV, 108.

Avarus dives jam didicit adamtrari disertos, VII, 30. — laudatur tamquam frugi, XIV, 111. — mollis summum monstrum, IX, 38. — avari properantis quis metas aut pudor? XIV, 178. — avaræ nurus corruptor, I, 77. — avaro quæ uupsit locuples, vidua est, VI, 141. — avaros pater credit suimi felices, XIV, 119. — producit pueros, XIV, 228.

Aveli Circensibus, si potes, III, 223.

Aventini celum bansit, III, 85.

Avete negotia dilata carla, XI, 181. — aversus jacuit maritus nocte, VI, 476.

Avisum amici resupinat, III, 112.

Avis rara in terra, nigroque similima cycuo mulier casta, VI, 165. — Janouis, VII, 32. — aves famulæ Jovis et generosæ, XIV, 82. — Afrixæ, XI, 142.

Avitl raris convallē vicinus admitt, XVI, 36.

Avolat inde, VI, 226. *P. L.*

Avuencus Nerouis, Caligula, VI, 615. — Bruti Cato, XIV, 43.

Avus quis cœnavit? I, 95. — quæ fecit, VIII, 142. — avos vetustos porticibus dispoñere, VI, 163. — squallentes traducit, VIII, 17.

Axis Gallicus, VIII, 116. — Hyperboreus, VI, 470. — procubuit, qui saxa Ligustica portat, III, 258. — axe citato pervolare Flaminiam, I, 60. — sub quocumque, XIV, 42. — axes ad Acieinos mendicare, IV, 117.

Babylonem, a signis munitum urbem, intravit Pellæus juvenis et ibi mortuus est, X, 171. *N.*

Baca seu Becca Sabius, III, 85.

Bacchanslia vivunt, II, 3.

Bacchari carmen, VI, 636.

Bacchi Alcyouen, VII, 12. *P. L.*

Bacillo ulla dextram subeunte,

pedibus me porto meis, III, 28.

Raculo tuta senectus, IX, 140.

Barbins? vid. *Bebius*.

Bæticus aer viribus occultis pecus inficit, XII, 42.

Baiana cymbæ pævia interiora stagna, XII, 80.

Bainrum janna Cumæ, III, 4. —

Balas et ad ostrea currunt, XI, 49.

Balana Britannica quanto major delphinis, X, 14.

Balantem peremptem spondere sacello, XIII, 233.

Balnea intrat eunuchus, VI, 375.

— vexat tumultu turba, VII, 131.

— sexcentis (constant), VII, 178.

— Phœbi, VII, 233. — nocte ambibat, VI, 419 sqq. — in balnea licet vadis, XI, 204. — in balnea portas crudum pavonem, I, 143. — defert testiculos pugillares, XI, 156. — in balnea lavantur pueri, II, 152.

N. — quadrante debet lavari, VI, 447. *N.*

Balneolum conducere, VII, 4.

Baltes ulciscuntur rumoribus servi, IX, 112.

Baltus, VI, 256. — quos ambit, XVI, 48.

Baptæ soliti Cecropiam lassare Cottyto, II, 92.

Barba mihi juveni gravis sonabat tondente aliquo, I, 25; X, 226. —

nda terit inguina Rhodopes, IX, 4. — cum prima resecentur crimina, VIII, 166. — barbæ desperatio est eunuchis, VI, 367. — barbam ardentem Antilocbi cæsi videt, X, 253. — metit primum, et dies ille quo barbam raderet festas habebatur, III, 186. — ejus tua janna vidit, VI, 215. — alendi et tondendi mos, VI, 26, 105. *N.* —

pectere, XIV, 216. — barba majorum dignum, XVI, 31.

Barbas endoperator, X, 138. — barbarus adamanta dedit incestæ anori, VI, 158. — solitus sævire in Co-

rum flagellis, X, 181. — barbara lupa, III, 66. — turba, XV, 46.

Barbato cuicumque puer adsorgebat, XIII, 56. — nondum Jove, VI, 16. — regi imponere facile est, IV, 103. — barbati magistri, XIV, 12.

Bardicus iudex, XVI, 13.

Bardicus iudex, XVI, 13. *F. L.*

Baream curas, VII, 91. — occidit Stoleus, III, 116. — accusavit Egnatius Celer, I, 33. *N.*

Bascandæ, XII, 46.

Basia blanda jactare rhedæ devezzæ, IV, 118. — indulgere plectro grato, VI, 384. *N.*

Basilus agit et bene dicit, VII, 145 seq. — quot socios circumscripsit, X, 222.

Batavi domiti, VIII, 51.

Bathyllus mollis saliat Chirouomon Ledam, VI, 63. — adolescens Samius, cui Polycrates statuas posuit, XIII, 119. *F. L.*

Beati pauperis nullum putat exemplum esse, XIV, 120. — beate vetula vesica, I, 39. — bestium se fecerat exiguâ tabella, I, 67. — beata lancea radiat Dacicus, VI, 204. — bestius quid illo cive, X, 279.

Bebius Massa delator, I, 35. *N.*

Bebriaci campo, II, 106.

Bebriaci campo, II, 106. *F. L.*

Belides multæ, VI, 655.

Bellator Pygmeus, XIII, 163. —

ferox, equus, VII, 127. — bellatorum tot effigies, VIII, 10.

Bellone forentis chorus, VI, 512.

— astro percussus, IV, 124.

Bellorophogri forma, X, 325 sqq. *N.*

Bellus seu belua dextra illi jacebat, IV, 121. *F. L.* — peregrina, IV, 127.

— Gætula portat docem, X, 158. — constat leviori sumptu, VII, 77. — deposuit dentes salu Nabateo, XI, 126.

— talis non concipitur nostro sub sidere, XII, 104.

Bellum dirimente Sabina, VI, 164.

— belli partem ferre, XII, 110. — civilis speculum sarcina, II, 103. — bello maturus, VIII, 169. — bella horrida capessere, XIV, 242. — bellorum exuvia, X, 133. — pompa, X, 281. — tot animæ, II, 156. — et pacis rebus agendis, XIV, 72. — ultima, XV, 95. — bellis socialibus, V, 31.

Bellus; *vid.* *Bellus*.

Bene habet, X, 72. — dicit, VII, 147. — ruetavit, III, 107. — cantat, VII, 194. — spes bene cernendi, V, 166. — egit Lentulus, VIII, 187. — melior, II, 56; VII, 124, XI, 6; XV, 106.

Beneventanus antor, V, 46.

Benigni fati hora, XVI, 4. — benigna manu, X, 301; XII, 64. — arte, XIV, 34.

Beronice seu *Berenice* in digito pretiosior factas adamas, VI, 156.

Beryllo inaequales phialæ, V, 38.

Beta et alpha, XIV, 209.

Bibit ab octava, I, 49. — vitro Priapo, II, 95. — et vomit, VI, 432. — quo callidus emptor Olymphi, XII, 47. — verum solem, XI, 203. — concuba, VI, 304. — toties novum munus, X, 250. — quotum Laufella, IX, 117. — aliquid Albanis de montibus, V, 33. — dum bibimus, obrepit senectus, IX, 123. — quale bibebant, V, 36. — bibe, V, 130. — bibantur nolla aconitis fictilibus, X, 25. — bibendum porrigere, VI, 597. — bibendis fontibus Aonidom aptos, VII, 58.

Bibliotheca ornata imaginibus virorum doctorum, II, 4 seq. *N.*

Bibula desiderio ardet, VI, 142.

Eidentia amans, III, 228.

Bigerum rote, X, 59.

Bilabres testiculi, VI, 372.

Bilis hinc stomacho, XI, 128. — bilem substringit operis oculis, VI, 432. — bilem aut risum moverat quibusdam, XV, 15. — effundere per lacrymas, V,

159. — contrabat nixor tacito tibi, XI, 185. — bile mediocri ferenda res, XIII, 143. — bile jecur ardet, fervet, aritur, tunc, I, 45; III, 188. *N.*

Binembri puero moustrum hoc comparo, XIII, 64.

Bina vix iugera dabantur pro molis vulneribus, XIV, 163.

Bipedem asellum querit, IX, 92.

Bipennem tenebat, VI, 637.

Bis ut ferat illum, V, 164. — septem ordinibus, XIV, 324. — quingenta dedit, VI, 137. — centum, XIII, 72.

Bistonum rabies, XV, 124. *F. L.* et *N.*

Bithynicus Volusius, XV, 1.

Bithynus tyrannus, X, 162. —

Bithyni servi equites facti, VII, 15.

Bleasis (de) *victoria* facilis, XV, 48.

Blanda basis, IV, 118. — exceptit intrantes, VI, 125. — vox et nequam, VI, 197. — tabella, IX, 36.

Blandiar ne nobis, III, 126.

Blandus *Rubellius*, VIII, 39.

Boccar seu *Bocchar*, V, 90.

Bocæ sub eraso aere nasci possunt summi viri, X, 50. *N.*

Boletum ponere, V, 147. — Agrippinae, VI, 621. — condire, XIV, 8.

Bombycinus panniculus, VI, 260.

Bona Dea pleator abdomine porce et magno cratere, II, 86. — Bonæ Deæ secreta oota, VI, 314. — sacra turpiusima, II, 84 seq. et VI, 314 seq. 335 seq. *N.*

Bonum vita iocundius vindicta, XIII, 180. — boni rari summaque voluptas, VI, 180. — bona morbi, I, 55. — animi prima mihi debes, VIII, 23. — donavit præsepibus, I, 59. — vera pauci dignoscere possunt atque illis multum diversa, remota erroris nebula, X, 2 seq. — tota feruntur ad Phislen, X, 237. — bona summa potas, aliena vivere quadra, V, 2. — humanis majora creduntur tropæa, etc. X, 137.

Romas Piso, V, 109. — meritis, VI, 211. — esto miles, VIII, 79. — est odor lucri ex re qualibet, XIV, 204. — quis et face dignus arcana... ulla aliena sibi credat mala? XV, 140. — boni rari: numerus vix est totidem, quot Thebarum portæ vel divitis ostia Nilii, XIII, 26. — bonorum regum ultimus, VIII, 259. — bonos quanta præmia maneant, VIII, 92. — an melior? III, 93. — nec nullior, VI, 350. — melior seges, XIV, 143. — bonis quæ turpia, decebant Crispinum, IV, 13. — melior fatis, V, 133. — Locusta insituit rudes propinquas, I, 71. — qui semper potest alienum sumere vultum, III, 104. — quis minus plorante gula? V, 158. — nec vultu ibat, IV, 104. — meliorem præsto magistra disciplinam, XIV, 212. — melius, VI, 34; XIII, 215; II, 139. — melius ne, IX, 60. — meliusque, X, 344; XI, 12. — in melius nihil profici usq., XIII, 18. — meliore toro fultus, III, 82. — meliore luto iis fluxit præcordia Titan, XIV, 35. — marmore, XIV, 95. — fato, XIV, 158. — meliora, III, 220. — pensa, XII, 64. — optimus hic, X, 331. — præfectorum Pegasus, IV, 78. — optima nunc via summi processus vetulæ vesica beate, I, 38. — silvarum pelagique, I, 135. — domus paratur Soror, III, 223. — quare Cesennia teste marito, VI, 136. — hæc pars sensus nostri, XV, 133.

Boos pigri sarraça, V, 23.

Bos si ederet agnum, II, 123. — vetulus, X, 268 seq. — magnus cretatusque, in Capitolia ductus, X, 66. — bovis coquo in mare deducendus, XIII, 155. — bove percussio mugire Agamemnona credit Ajax, XIV, 286. — boves macri, XIV, 146. — disjunge, V, 119. — bonum paucæ usque sociis, VIII, 108.

Bracce seu Bracæ, II, 169.

Braccatorum pueri, VIII, 233.

Brachia ceciderunt lassata gravi massa, VI, 421. — direxit contratorrentem, IV, 89. — porrecta, quæ pelago currunt medio, XII, 76. — nigra Vulcani, XIII, 45. — dure per brachia setæ, II, 11. — brachia crediderint genus esse cibi, XV, 170.

Bracteolam de Castore ducat sacri legus, XIII, 152.

Brevis putens, III, 226. — sopor, XIII, 217. — breve sit, quod turpiter andes, VIII, 164. — spatium lateris, VI, 506. — lumen caeleste, III, 286. — breves somni, VI, 289. — brevibus focis, XI, 79. — Gyaris dignum, I, 73. — remis, XV, 128. — brevior coma philosophorum sapientilio, II, 15. — virgine Pygmæa, VI, 505. — dimidio tegetis para, V, 9. — via ad acquirendum, XIV, 223. — brevissima vitæ miseræ portio, IX, 127.

Breviter dare omnia, XII, 125.

Brigantum castella, XIV, 196.

Britanni, II, 161. — unde dicti, XV, 124. — Brianno de temone excidet Arviragus, IV, 126. — Britannos Galla facunda candidos docuit, XV, 111.

Britannica balena, X, 14.

Britannicæ generosæ, VI, 124.

Britones rabie serviunt, XV, 124.

Bromium ipsumque durum, jamque tondendum, VI, 378.

Broma sprante, IX, 67. — bromæ tempore, III, 102. — mense, VI, 153. — bromam cavet, XIV, 273.

Bruscia fascia, seu ascia, IX, 14. *P. L.*

Brutidius Niger, X, 83.

Brutia calidi tibi fascia visci præstebat nitorem, IX, 14. *P. L.*

Brutus nec erit, Brutus nec avunculus (Cato) usquam, XIV, 43. — Brutus priscum acumen, IV, 103. — juvenes

prodita laxabant portarum claustra tyrannus exsulibus, VII, 261 *seq. N.*
 — Brutum et Volesos quæ decebunt, VIII, 182. — Brutorum et Cassi natalibus, V, 37.

Bubulci filius suspirat longo non visam tempore matrem, XI, 151. — bubulco iudice, VII, 116.

Bucca focalium excitat, III, 262. — vestitur tiara, VI, 516. — in vetula scalpit mater simia, X, 195. — buccæ Curtius et Matho, XI, 34. — nocte per oppida, III, 35.

Buccina seu Bucina surda nihil ge-

meret grave, VII, 71. — *ferde famur*, XIV, 152.

Buccula pendens de fracta casside, X, 134.

Bulbi veteres, Afrorum epimenia, VII, 120.

Bulla dignissime senior, XIII, 33. — anrea et scortea puerorum, V, 164, 165. *N.*

Bullata Indit et heres, XIV, 5.

Bulli veteres, VII, 120. *V. L.*

Busta : ad ea portandum cadaver, III, 34. *N.*

Buxo intactum caput, XIV, 194.

Caballi Gorgonei, III, 118. — caballorum prædo seu præda prætor, XI, 193. — caballis immeritis franguntur erura, X, 60.

Cabirorum aræ, III, 144. *N.*

Cachinni rigidi censura, X, 31. — cachinnio maiore concutitur, III, 100. — vulgi excipitur, XI, 2.

Cacoethes scribendi, VII, 52.

Caculi, vernæ, IX, 61. *V. L.*

Cacus ictus ab Hercule, V, 125.

Cadaver ad busta portandum conducere, III, 32. — obtritum vulgi, III, 260. — mordere, XV, 87. — cadaveris partem affert vultus, XIV, 78. — cadavere crudo contenta, XV, 83. — toto jacuit Catilina, X, 288. — cadavera maiora nunquam attigerant corvi, VIII, 252. — per densa Persarum tarda prostra, X, 186. — calet, XV, 60.

Cadit grex totus, II, 80. — ventus, V, 101. *N.* — tanta verborum vis, VI, 440. — in terras ignis, XIII, 226. — cecidit e caelo tertius Cato, II, 40. — flammis ferroque Asia, X, 266. — domus magna Asturici, III, 212. — cadunt vasa fenestris, III, 271. — sub iudice morum, IV, 12. — brachia las-

sata gravi massa, VI, 421. — omnes a criminibus hydri, VII, 70. — inde partes, VII, 123. — sub quo crimine, X, 69. — cecidit Cethegus integer, X, 287. — cadet nullis nunquam coturnix pro patre, XII, 98. — nocte, XIV, 296. — cadat ebur ante Lares Gallitæ, XII, 113. — casurus cito, XI, 13.

Caduceus Anubis et Metæti, VI, 537. *V. L.*

Caducum legatum et dulce capit heres, IX, 88. — caducia coniunguntur multa comoda, IX, 89.

Cadurei nivei institor, VII, 221. — cadureo violato magna debetur poena, VI, 537.

Cæcus adulator grande monstrum, IV, 116. — Metellus, VI, 265. — teneam nemos, XIII, 94. — cæca cupidine ducti, X, 351. — cæci vitio, XII, 51. — cæcos veteres sanant mortaria, VII, 170.

Cæde Lamiarum madens, IV, 154. — sine cæde et alicæ morte ad generum Cereris panni descendunt reges et tyranni, X, 112. — cædibus assiduâ udus gladius, VIII, 242.

Cædicus gravis, XIII, 197. — *fa-*
cundus, XVI, 46.

Cædit pectus pugnis, XIII, 127.
— *Rufum* juvenes, VII, 213. — *Syl-*
vano porcum, VI, 447. — *more* Nume
lénas, VIII, 156. — *niveam* aguam
regine, XII, 3. *F. L.* — *doce* lasis
credentibus, etc. VI, 483 seq. — *se-*
curis rotas, X, 60. — *eos* flagellum
occulum surdo verberare, XIII, 194.
— *cecidit* si nullum forte, III, 278. —
ceditor lantissima cena, XI, 141. —
ceduntur mariscæ, II, 13. — *cede* au-
ratam Junoni juveneam, VI, 48. —
cæsa est iugeno manus et cervix (Ci-
ceroni), X, 120. — *cæsi* patris oltor,
VIII, 216.

Cælati moltum, XII, 47. — *cælatæ*
assis, XI, 103. — *pocula*, I, 76. *N.*

Cælator sit mihi convus, IX, 145.

Cælesti ab arce, XV, 146.

Cælibatos pœna, IX, 87 seq. *N.*

Cælicolarum convivia, XIII, 42.

Cælum terris miscet et mare cælo,
II, 25; VI, 283. — *contingens* san-
guine, XI, 62. — *abscondere* teoeluræ,
XII, 18. — *Aventini*, III, 84. — *in* cæ-
lum descendit tremulum caput Clau-
dii, VI, 622. — *ibit*, jussuris, Græci
lus esoriens, III, 78. — *evexit* vetulæ
vesica beatæ, I, 38. — *cæli* magna otia,
VI, 394. — *summi* fida interuuntia,
VI, 545. — *murmure* primo ex-
animes, XIII, 224. — *armamentaria*
quidquid habent telorum, XIII, 83.
— *color* hic nil minatur, XIV, 294.
— *nomen* adorant Judæi, XIV, 97.
— *summa* de parte raptum ignem
Prometheus Donavit terris, XV, 85.
— *cælo* mare confundas, VI, 283. —
Latino ignotum esumen, VI, 637. —
locamus Fortunam, X, 366. — *re-*
centi et orbe novo aliter vivebant
homines, VI, 11. — *dignus*, IX, 47.
— *e* cælo descendit Γωδὶ σκαυρὶν,
XI, 27. — *e* cælo tertius cecidit Cato,
II, 40.

Cæpe nefas violare, XV, 9.

Cæcula lumina Germani, XIII, 164.

Cærulea scutulata, II, 97. — *cæru-*
lei panis frusta mucida, XIV, 128. —
cæruleos venerantur Ægyptii, XV, 7.

Cæsar, IV, 135. — *iudulsit* umma
Narcisso, XIV, 330. — *deduxit* domi-
tos ad sua flagra Quirites, X, 109. *N.*
— *mitte* Ostia, VIII, 171. — *Cæsaris*
mense, V, 4. — *uxor*, X, 330. —
armentum, XII, 106. — *hostem* cal-
cemus, X, 86. — *vivaria*, IV, 51. —
duo Anticatores, VI, 338. — *in* Cæ-
sare tantum spes et ratio studiorum,
VII, 1.

Cæsaries flava Germani, XIII, 165.

Cæsenia, seu *Cæsonia* totam tre-
muli pñli frontem infudit avunculo
Neronis, VI, 616.

Cætera, IX, 70; XII, 25; XIV,
107, etc.

Cætetæ litore, XIV, 87.

Calaguris, cujus incolæ uxores libe-
rosque comederunt, XV, 93 seq. *N.*

Calamos frange, VII, 27. — (*per*)
venatricis pñellæ, XIII, 80.

Calathis peracta vellera refertis, II,
54, et ibid. *N.*

Calceus hinc est, I, 119. — *rupta*
pelle patet, III, 149. — *senatorius*
qualis fuerit, VII, 192. *N.* — *iudex*
hardaleus, XVI, 14. — *calcei*, soleæ,
vinela socci, VII, 192. *N.*

Calcor planta magna, III, 248. —
calcare cadavera, XV, 60. — *hostem*,
X, 86. — *bellis* socialibus uram, V,
31. — *urinam* conjugis, VI, 312.

Calenlas ponatur, IX, 40. — *nobis*
non est ex ebore, XI, 132.

Calendis femineis (Martii) munera
secreta tractas longa positus cathedra,
IX, 53.

Calenum molle, I, 69.

Calet sola febre sanguis, X, 218.
— *et* regnat mulier, VI, 149. — *cal-*
loerunt saxa anima seu animas, I,
83. *F. L.* — *calceotem* aurem refe-

rens, XI, 187. — calentia fœno ora, XI, 70.

Calicem siccabis nasorum quatuor, etc. V, 47. — ad calicem stertere, I, 57. — calices thermarum, VIII, 168. — plebeios porrigere, XI, 145.

Calida Merce, VI, 527. — juvena, VI, 369. — calidum lapanar, VI, 121. — calidi visci, IX, 14. — calide gelidæque aquæ minister, V, 63. — Copti urbis mœnia, XV, 28. — columbæ, VI, 549. — popinæ, XI, 81.

Caligantes fenestæ, VI, 31. — caligatus adjutor, III, 322. — caligatus offendere, XVI, 24, et ibid. *F. L.*

Caligas tot offendere, XVI, 24.

Caligo animi, VI, 613. — futuri damnat genus humanum, VI, 556.

Caligula Lugduni instituit ludos, I, 44; *N. XI*, 20. *N.* — furere cepit, etc. VI, 615 seq. 624 seq.

Callegat primo deprendere morsu, ubi ostres nata, IV, 142.

Calliblepharon, II, 93. *N.*

Callidas arte, I, 123. — aliptes, VI, 422. — amptor Olynthi, XII, 47. *N.*

Calliope, incipe, IV, 34.

Calorem sentire, XII, 98.

Calpe relictis, XIV, 279.

Calvina, III, 133.

Calvinus, amicus poetæ, XIII, 5.

Calvo grege Gallorum circumdatus, VI, 533. — Neroni serviret Roma, IV, 38.

Calx; Dic, ant calcem accipe, III, 295. — calcibus nudis premere anguem, I, 43.

Cambræ, VII, 154. *F. L.*

Camenerum Ineus, fons, delubus, III, 16. *N.* — Camenas tristes respexit Cæsar, VII, 2. — Camenis ejectis mendicat silva, III, 16.

Camerinus, VIII, 38; VII, 90.

Camilli manes, II, 154. — more servato, miles ne vallum litiget extra, XVI, 15.

Camino semper ardente ereseant

patrimonia, XIV, 118. — caninis atque tollibus ardet, X, 61.

Canmarus constrictus, V, 84.

Cananæ; vid. *Camenæ*.

Campania provida Pompeio dederat febres optandas, X, 283.

Campi severi jugeribus eede, Gradive, II, 132. — campum ademit mihi vicinus, XVI, 37. — campo hoc decurrere libet, I, 19. — Bebrisci, II, 106. — campis Thessaliæ, VIII, 242.

Candelæ lumen breve, III, 287. — candelam apponere valvis, IX, 98.

Candida et nuda signa, III, 216. — lo, VI, 526. — cervix, X, 345. — scrofs, XII, 72. — cæsa obstat nantis armatis, VI, 154. — incandida vertere nigrum, III, 30.

Candiduli porci, X, 355.

Canebat hoc libacus, XV, 26. — vera Laronia, II, 64.

Canet mons oliva, XIV, 144.

Canini farris sordes mordere, V, 11. — canino rictu, X, 271. — stercore, XIV, 64.

Canis et postes loquentur, IX, 104. — canem venerantur Ægyptii, XV, 8. — deinde feriri jubet, VI, 417. — canibus pigris, VIII, 34. — canibusque relictis, XIV, 77.

Canistris consuetis, V, 74.

Canities nova est, III, 26. — ingulis ægri, X, 208.

Canna Micipsarum, V, 89.

Cannarum vindex annulus, X, 165. — In pulvere victi consules, XI, 198. — Cannis consumpta juvenus, II, 155. — a Canis an Urbem petat deliberat, VII, 163.

Canopi verna Crispinus, I, 26. — famosi lnxas, VI, 84; XV, 46.

Canoro choro, XI, 162. — canoris modis, VII, 18.

Cantaber unde Stoicens, XV, 108.

Cantis re Chrysogonum vetant, VI, 74. — sub antro Plerio, VII, 59. — cantat bene, etsi perfrixit, VII, 194.

—quæ Sostratus madidis alis, X, 178.
—cantabat Achilles, VII, 211.—can-
tavit nunquam in æcea Orestes, VIII,
220.—recto aere, II, 118.—canta-
bit vacuus coram latrone vistor, X, 22.
—adam versibus ladem, VII, 153.
—cantet potius uxor, VI, 398.—can-
tabitur eonditor Iliados, XI, 178.—
cantante, quæ voluptas? X, 210.—
cantandum non est, res vera agitur,
IV, 35.

Cantharus parvulus, III, 205.

Cantus magici, VI, 610.—Siculos
effugit Ulysses, IX, 150.—parasiti,
XIV, 46.—galli secundi, IX, 107.—
cantu gaudet mulier, VI, 379 sq.—fæ-
do gaudet prostitui Nero, VIII, 221.
Canna rector (navis), XII, 32.—
eana monstraute gula, XIV, 10.

Canninus ovem poscit, VI, 150.

Capax urnæ crater, XII, 44.—cera,
I, 63.—crusta Heliadum, V, 37.—
divinorum, XV, 144.—tabula, VIII,
6.—feneris venter, XI, 41.

Capella ab hirinis jaculum tor-
quere, V, 155.—capellæ fetum jugu-
lare nefas in Ægypto, XV, 12.

Capella campidoctor, centurio, la-
nista, etc. V, 155, et *F. L.*

Capena madida, III, 11.

Caper stans extra pocula, I, 76.

Capessere arma, VIII, 270.—bella,
XIV, 242.

Capillato consule, V, 30.

Capilli tonsi, XI, 149.—flexi cri-
men, VI, 493.—puellares faciunt in-
certa ora, XV, 137.—capillis lacera-
tis disponit crinem, VI, 490.—ma-
jorum dignum, XVI, 31.

Capis mercedem, V, 13.—legatum,
IX, 88.—non capit Hannibalem
Africa, X, 148.—has angas humilis
domus, XI, 169.—circus hodie to-
tam Romam, XI, 195.—angulus
arce summam, XIII, 74.—capiant
plus intestina poetæ, VII, 78.—quan-
tum Socratici penites, XIV, 320.—

regem, IV, 126.—capitur, XV, 78.—
capi voluit piscis, IV, 69.—capiendi
bona jus nullum uxori, I, 55.—ca-
piendo cibo aptior hora, VI, 580.—
capiendis artibus apti, XV, 145.—
captum nidore, V, 162.—capta ju-
venta Hippia, VI, 103.—capto age-
lo, VIII, 109.—capti cupidine, X,
351. *F. L.*—dulcedina, VII, 84.—
ultra captas modo Orcadas, II, 160.

Capistro marituli, VI, 43.

Capito et Numitor ruerunt fulmine
justo, VIII, 93.

Capitolia nostra vincebat Posides,
XIV, 91.—dnc magnum cretatumque
bovem, X, 65.

Capitolinam quercum (coronam)
sperare, VI, 387.—Capitolinis ge-
nerosior, II, 145.

Cappadoces equites, VII, 15.—
Cappadoces, Cilices et Cretenses infam-
es, VII, 14, 15. *N.*

Capræ frustum, XI, 142.—ca-
presm venantur aquile, XIV, 81.

Capreæ in rupe angusta sedentis
principis tutor, X, 93.—a Capreis ve-
nit grandis epistola, X, 72.

Caprificus discunt saxa, X, 145. *N.*
Capræ custos, X, 117.

Captat pater Coranum, XVI, 56.

Captator Lenas, V, 98.—captatore
macello, VI, 40.—Cosio, X, 202.—
horum, XII, 114.

Captivus tristis in summo arcu, X,
136.—captivorum adservandorum
triplex ratio, VI, 561. *N.*—agmine,
X, 280.—captivis triumphos dabant
Fata, VII, 201.

Caput profer, I, 126.—timidum
abluet vorticibus Tiberis, VI, 524.—
miserum mihi Hannibal implet,
VII, 161.—tremulum Claudii, VI,
622.—adoratum populo Sejani, X,
62.—marmoreum est Hermæ, VIII,
55.—servatum victo abstulit Pom-
peio, X, 286.—leve ænum, X,
199.—præbere venale, III, 33.—

pulsandum, V, 172. — submitte, VI, 207. — altum edificat compagibus, VI, 503. — movit setpens, VI, 538. — aperire fuste, IX, 98. — sculptant uno digito, IX, 133. — præferre argento, XII, 49. — intactum buxo, XIV, 194. — vacuum cerebro, XIV, 58. — vile aselli coronati, XI, 97. — iude morbi, III, 236. — per caput jurare, VI, 17. — capitis perjuri poena, XIII, 174. — discrimine quanto constent Incrementa domus, XIV, 258. — tam vacui populum putavit, XV, 23. — podici matrona, VI, 49. — discrimina, VI, 301. — capiti tignum inentit, III, 246. — impositas res portat, III, 252. — graves dentes deposuit belua, XI, 127.

Carbone in tuo pia thura posuimus, XIII, 116. — a carbone ad rhetoras mitti, X, 131.

Carcer, X, 276. — rusticus, XIV, 24. — carceris nigri uinum patietur, XIII, 245. — carcere Æolio, X, 181. — in longo castrorum, VI, 561. — uno contenta Roma, III, 314. — fornicis, X, 239. — Austri, V, 101. — nassæ, XII, 123. — carcer et Gyas dignum aliquod aude, si vis esse aliquis, I, 73.

Cardiacus amicus, V, 32.

Cardine facili valvæ patuerunt, IV, 63.

Caret consuetudo, I, 59. — domus vitio, XIV, 69. — anxietate, VII, 57. — somno, III, 56. — caruisse tandem parva Seripho contigit, VI, 564. — uno anno Circensibus desideratur, XI, 53. — carebis morbis et debilitate, XIV, 156. — carens auriculis nasoque, VIII, 5. — cruciatus et poena, X, 287. — mortis terrure, X, 357. — caritatus torture magno, VI, 39.

Carfina mœcha, II, 69.

Carina Actica, II, 109. — carinas audaces ædificare, X, 264.

Carmen triviale communi feriat mœneta, VII, 55. — amixæ Thebaidos, VII, 82. — magicum, VI, 133. — grande bacchanar, VI, 636. — carmine solo se vexant, VII, 63. — carmina divia, III, 207. — sublimia, VII, 28. — tradunt, XV, 117. — Maronis, XI, 179.

Carnem aspervacuam abscindere sen abruptare Galli solent, II, 116. — carne nova accedente, XI, 85. — hac ubi libentius edit, XV, 88. — humana nec suillam distare putant Judæi, XIV, 98. — pascendus, VII, 76. — carnibus humanis vesci licet Ægyptiis, XV, 13.

Caruiflens inter jaret Damasippus, VIII, 175; VI, 480. *N.*

Carpaphium aquor, XIV, 278.

Carpento rapitur, VIII, 147. — carpentis convenient, IX, 132.

Carphinia mœcha, II, 69. *P. L.*

Carpophoro mollius, VI, 199.

Carpiores, IX, 110.

Carnatis Secundi exitus, VII, 205.

Carruea, III, 10. *N.*

Carthagine cum tota migra, Cornelius, VI, 171. — victa mendicatus paupis, X, 277.

Carus delator, I, 36.

Carus erit Verri, qui Verrem accusare potest, III, 53. — cara nunquam est lris opibus annona veneti, IX, 100. — carum amicum facit sterilis uxor, V, 140. — carior est diis homo quam sibi, X, 350.

Casa candida obstat vantis, VI, 154. — case patrem et turbam saturabat agellus, XIV, 167.

Cassandra plauetus, X, 262.

Casil natalibus, V, 37.

Cassis celata, etc. XI, 103 seq. — cassidis patiens, VII, 33. — casside de fracta pendens buccula, X, 134.

Castella Brigantum, XIV, 196.

Castigas turpia, II, 9. — verba, VI,

455. — filium acerbo clamore, XIV, 54. — ventres servorum modio iniquo, XIV, 126. — castigata remordent vitis, II, 35.

Castor se eunuchum ipse facit, XII, 34.

Castora ad vigilem ponendi unni, XIV, 260. — de Castore ducit bracteolam, XIII, 152.

Castra (balearia) moveri nocte jubet, VI, 419. — domestica (praetoriana), X, 95. — prospera, XVI, 2. — tua sequantur signa, IV, 135. — movebant duces, VIII, 12. — munire dolabra, VIII, 248. — petente viro, VI, 575. — castrorum imperilis functus, XI, 87. — legibus antiquis, XVI, 15. — longos labores ferre, XIV, 198. — ara merentem captat, XVI, 55. — carcere in longo, VI, 561. — in castris, VI, 171.

Castavit ephebum, X, 307. — castrare mares solebant, quod vetuit Domitianus, VI, 368. seq. *N.*

Castum ingenium, X, 300. — casto quid forma nocet? X, 324. — castas Latinus praestabat humilis fortuna, VI, 287.

Casulam desiderat filius pastoris duri, XI, 153. — casulis et collatore ostello, IX, 61. — contenti vivite, XIV, 179.

Casurus; *vid.* Cado.

Casus subiti, III, 273. — unde altior, X, 107. — extremi, XV, 95. — hic multis cognitus, XIII, 9. — pelagi, XII, 17. — impulit hos, XV, 119. — urbis, III, 214. — ingentis amiei, XV, 134. — casum ad tabule litur, I, 90. — casu in hoc nemo dolore fingit, XIII, 132. — in casibus fortunae qui omnia ponant, XIII, 86.

Catellae animam servare, VI, 654.

Catelli exta harnas pex rimabitur, VI, 551. — catello collusore, IX, 61.

Catena graviore hunc ahreptum crede, XIII, 175. — catenae stridore

latus, XIV, 23. — catenae qua non incedit, qua fornace graves, III, 309.

Catenatae tabernae, III, 304.

Cathedra nuda, I, 65. — strata longaque, IX, 52. — vana et sterilis, VII, 203. — mollis, VI, 91. — cathedris reportandis posita est orchestra, VII, 47.

Catienae donat, III, 133.

Catilina accuset Cethegum, II, 27. — jaeuit cadavere toto, X, 288. — ejus natalibus atque Cethegi uil sublimius, VIII, 231 seq. — Catilinam in populo videas, XIV, 41 seq.

Cativensi pumice, VIII, 16.

Catipum nigrum ridere quid ausus? VI, 343. — Tuscum, XI, 109.

Cato tertius e caelo cecidit, II, 40. — durus, XI, 90.

Catti torvique Sygambri, IV, 147.

Catulla, II, 49; X, 322.

Catullus, cui poeta de reditu gratulatur, XII, 37, 93. — Catulli phasma, VIII, 186. — urbani fugitivus scurra, XIII, 111. — mortiferi, IV, 113. — Catullo occidit similis Fortuna, XII, 29.

Catulus et Artorius, III, 30. — Catulis generosior, II, 146.

Cauda magistri citharædi, VII, 212. — squilla, V, 82.

Caulis seu Canlis miseris emendus, I, 134. — pallidus, qui olet laternam, V, 87. — caulibus olim nemo furem timebat, VI, 18.

Caupe proximus, IX, 108. — cau-pone relicto, VI, 591.

Causa; *vid.* Causa.

Causidici; *vid.* Causidici.

Causa fere nulla est, in qua non femina litem moverit, VI, 242. — officil, II, 134. — docendi nulla videtur, VI, 202. — facit rem dissimilem, VIII, 215. — vivendi iis in solo palato est, XI, 11. — nientia male pones te, XIV, 226. — mali et discriminis, XIV, 290. — querele, XVI,

19. — doloris, IX, 91. — *causae* iusae quom magna superest audacia, creditur a multis fiducia, XIII, 109. — *scelerum* iude, XIV, 173. — color et genus, VII, 155. — *causam* ancipitam protegere, XI, 32. — *dicentis* amici plorare, XV, 134. *F. L.* — in *caussa*, XIV, 105. — *caussas* his alias subnectere, III, 315. — hinc habuere, X, 278. — *vivendi* perdere propter vitam, VIII, 84. — *agere*, II, 51; XIV, 192. — *ioeorum* praebere, III, 147. — *nobilis* indocti defendere, VIII, 48. — *iude* habuit, X, 140. — *caussis* nullis interdom aut levibus flagrantia praecordia, XIII, 182. — his praecipue *caussis*, IX, 119.

Causidicus nec praeco loquatur, VI, 439. — *causidici* nova lectica, I, 32. — *pusilli* sanguine maduerunt rostra, X, 121. — *causidico* et patrono quantum licuerit dare, VII, 124. *N.* — *lasso* figuntur virides, *scularum* gloria, palmae, VII, 118. *N.* — *causidicum* purpura et amethystina vendunt, VII, 136 seq. — *causidicorum* utricula Africa, VII, 148. — *ecutum* patrimonio hinc pone, etc. VII, 113. — *causidicos* Gallia docuit, XV, 111. — *causidicis* quid praestant civilia officia, VII, 106.

Cautus circumagat cohortes, VII, 163. — *Atrides*, VI, 661. — *cauta* est, VI, 348.

Cavat audibus palum, VI, 248.

Cava leonis, XIV, 247.

Caveo convivium superbum, XI, 130. — *cavet* hunc, III, 283. — *brumam* famemque recte, XIV, 274. — *cavebis*, ut, VIII, 37.

Cavi folles, VII, 111.

Cecropiam lassare Cotytto, II, 92.

Cecropides ego, VIII, 46. — *nil* tu nisi *Cecropides*, VIII, 53.

Cecropis mera de Sulmonensi facta est, VI, 187.

Cedit autumnus praenisis, IV, 56. —

turba, III, 239; IV, 63. — *bonori*, I, 110. — *patris*, III, 29. — *jugibus*, II, 131. — *foro*, XI, 50. — *qui* Homero, VII, 38. — *structori* omnis pergula, XI, 136. — *non* Canopo luxuria, XV, 46. — *Veiento*, IV, 123. — *cedunt* grammatici, VI, 438. — *qui* tympana plebeia, VI, 515. — *cede* Palaeon, VII, 219.

Cedo, si, etc. VI, 504; XIII, 210. — *agello* paterno, VI, 57.

Celadi gremio, VII, 215. *F. L.*

Celano curvis ungibus unum raptura, VIII, 130.

Celare hanc memento, IX, 93.

Celebratur famo sportula, III, 249.

— *faunum* Isidis, IX, 25.

Celebres notique poetae, VII, 3.

Celeri fugae terga praestare, XV, 75. — *celeris* Mauri, XI, 125.

Cella in parva amblymia carmina facit, VII, 28. — *alta* Chionea deducere, III, 136. *F. L.* — *cellam* vacuum atque suam intravit, VI, 122. — *ultima* clausit, VI, 128.

Celsi praetoris ludi, VIII, 194.

Celso principium et locos dietare paratae mulieres, VI, 245.

Censes quidam? IV, 130; XIII, 140. — *ceusebunt* post hanc aetate atque arte minores, VI, 500. — *ceuseri* sanguine longo, VIII, 2. — *te* lauda tuorum voluerim, VIII, 74.

Censor Fabricius notet, IX, 142. — *ceusoria* ira dignum quid fecerit, XIV, 50. — *severos* mores etiam collega timet, XI, 92. — *ceusore* opus, an haruspice nobis? II, 121. — *suh* iudice morum, IV, 12. *N.*

Censura dat veniam corvis vexatque columbas, II, 63. — *rigidi* cecubini faciliis cuius, X, 31.

Census Tulli et Anci, V, 57. — *equester*, V, 132. *N.* XIV, 423. *N.* — *exsuperans* cuncta patrimonio, X, 13. — *tenuis*, XIII, 7. — *indomiti*, XIV, 176. — *magni*, XIV, 227. — *custo*

dia misera, XIV, 304. — in corpore non esse, XVI, 53. — majoris facie vivere, VII, 137. — mensura quam sufficiat, XIV, 317. — censum percutentem prodiga non sentit femina, VI, 362. — ad censum proteuna, III, 140. — censum omni majorum caret, I, 60. — minor gener, III, 160. — a censu famam trahit, XI, 23.

Centena decies, X, 336.

Centone veteri, VI, 121.

Centonius ; vid. *Cetronius*.

Centum sestertia perdere in alea, I, 92. — unde epulum dare possis Pythagoreis, III, 229. — convivæ, III, 250. — ovis se lustrare, VI, 518. — cassidicorum patrimonium, VII, 113. — ostres cornet, VIII, 85. — quadrantes, I, 120. — propter villas, XIV, 275. — Thebe jacet obruta portis, XV, 6.

Centumviri, VII, 116. *N.*

Centurionum cognitio, XVI, 17. — gens hircosa, V, 133 sq. *N.* XIV, 194. — primi pili dignitas questuosa, et aquila in eorum custodia, XIV, 197. *N.* — insigne vitis, XIV, 193. *N.*

Cepe violare nefas Ægyptiis, XV, 9.

Ceperunt; vid. *Capio*.

Cera vultum facit, VII, 238. — fragili nitentia simulacra, XII, 88. — ceram precipiam lu tabulis abstulit, IV, 19. — ceræ veteres undique exornant tota atria, VIII, 19. — cerus capaces implere, I, 63. — affixit Fortuna (auribus), IX, 149. — pusillas dietat, XIV, 29. — accipe, XIV, 191.

Cercopitheci effigies, XV, 4.

Cerdoni quæ turpia, Voleros Brutumque decebunt, VIII, 182. — cerdonibus timendus, IV, 153.

Cerebrum ferit testa, III, 269. — cerebro vaenum caput, XIV, 57.

Cereris vittas paucæ adeo contingere dignæ, VI, 50. — aulæa, XIV, 263. — ad generum, X, 112. — aram pedemque tangens, XIV, 219. — sacer-

dos et arcana facie dignus, XV, 141. — ad Cerecem Helvinam, III, 320. — celebrare, IX, 24.

Cerno si egregius sanctumque virum, monstrum, etc. XIII, 64. — cernis ades? IV, 127. — ephemeridas tritas, VI, 574.

Ceroma femineum, VI, 246.

Ceromatico collo, III, 68.

Certa magis tutela, XIV, 113.

Certamine toto vix cuiquam nasus integer, XV, 55.

Certe acis, IX, 73. — saevus eras! VI, 28. — contentus, IX, 9. — vis pila, X, 94. — patet, X, 363. — lenta ira deorum, XIII, 100. — videtur, XVI, 58.

Cervæ tragicæ furtiva piacula, XII, 120. — vivacis, XIV, 251. *N.*

Cervical conducit, VI, 353.

Cervina senectus, XIV, 251.

Cervix ferienda a grandi ministro, XII, 14. — parata ferre jugum, VI, 207. — et manus cæsa est ingenio, X, 120. — pulchra et candida, X, 345. — non ulla sufficit tanto orbi coronæ, X, 40. — cervicæ obstricta dominum trabere in jus, X, 88. — locata me securum jubent insistere circo, IX, 143. — quum jam sexta feratur, I, 64. — cervicibus fratrum sanus portantibus, X, 260. — undis longum ostendit anrum, VI, 589. — Hæculis æquat collum longum invalidi, III, 88. — longorum Syrorum vebl, VI, 351.

Cesannia, VI, 136.

Cespes festus, XII, 2.

Cessat acu emerita anus, VI, 498. — cessant tympana Galli, VIII, 176. — aulæa, VI, 67. — oracula Delphis, VI, 555. — si tibi sidera, IX, 33. — dies prodere furem, XIII, 23. — cessabit nemo tuorum hospite venturo, XIV, 59. — anxietas nec mensæ tempore, XIII, 211. — cessaret ne euleia, V, 17. — cessare per totam diem licebit, XI, 183.

Cessit; *vid.* Cedo.

Cetera; *vid.* Cetera.

Cethegum Catilina accuset, II, 27.

— *Conf.* VIII, 231 seq. X, 287.

Cetronius edificator, XIV, 86. — dum sic habitat, XIV, 92.

Ceu *Marsya* victus, IX, 2. *Conf.*

VI, 573; VII, 237; X, 231, 326.

Ceventem te verebor? II, 21. — ceret et computat, IX, 40.

Cherippe, præconem circumspice, VIII, 96.

Chaldæo cum grege sedentis principis, X, 94. — *Chaldeis* major fiducia, etc. VI, 553 seq.

Charontis contus at cymba, II, 150 seq. III, 266. — *Charonti* triens porrigitur, III, 267, et ubique cf. *N.*

Charta soluta ponimus pis thura in carbone, XIII, 116. — chartæ perituræ parcere, I, 18.

Charybdin medium contemnunt temeraria lina, V, 102. — *Charybdi* sæva digna, XV, 17.

Chionem deducere, III, 236.

Chirographa, XIII, 137; XVI, 41.

Chironantis, VI, 583. *N.*

Chiron recubans sub eodem maremore menæ, III, 205. — *citharædus* magister *Achillis*, VII, 212. *N.*

Chironomon *Ledæm* molli saltante *Bathyllo*, VI, 63. — *chironomonta* structorem spectes, V, 121.

Chlamys *Spartana*, VIII, 101.

Chorales *Ambrosius*, VI, 77.

Chordæ pectine numerantur, VI, 382. — *magicæ*, XV, 5. — oblique, III, 63.

Chorus *Bellouæ* *Matrisque* *Deum*, VI, 512. — *choro* canoro incipiat prurire *Gaditana*, XI, 163.

Christiani *tuæ* instar olim incensai, I, 155 seq.

Chrysippus non dicit idem, XIII, 184. — *Chrysippi* *gypso* plens omnia, II, 5.

Chrysogonus doceat, VII, 176. —

Chrysogonum cantare vetatur, VI, 74.

Cibus exiguus, XIV, 301. — imperfectus et hærens stomacho, III, 233. — vulturis, XIV, 79. — fructus amicitie magnæ, V, 14. — cibi atque vini gaudia, X, 204. — tales qualis domus atque supellex, XI, 99. — miserabile exemplum, XV, 98. — genus esse credere pectora, brachia, vultum, XV, 171. — cibum accipiunt digitis alienis, X, 229. — ante cibum ducitur sextarius, VI, 428; XIV, 255. — cibo difficili crescente inter molares, XIII, 213. — fervet stomachus domini, V, 49. — frustra rogantur juvabit nemo, III, 211. — aptior hora, VI, 581. — cibos et vina præstanti mos, VI, 633. *N.*

Cicadas expectate, IX, 69.

Cicatrix, III, 151.

Cicero eloquio perit, X, 114 seq. — *Antoni* gladios potuit contemnere, et, etc. X, 122 seq. *N.* — vigilat consul, hic novus *Arpinus*, etc. VIII, 243. — *Ciceroni* unne nemo ducentos dederit numos, VII, 139. — *Ciceronem* *Allobroga* dixit *Rufus*, VII, 214.

Ciconia serpente pullos nutrit, XIV, 74. — crepitat salutato nido, I, 116. *P. L.*

Cicutæ gelidæ inter pocula data *Socrati*, VII, 206; XIII, 186.

Ciemus clamore fidem, XIII, 31.

Cilicis pugnas et ictus landabat, IV, 121. — *Cilicem* pirate, VIII, 94; VII, 14. *N.*

Cimbri terribiles, XV, 124. — victi a *Mariæ*, VIII, 249. — immensis magnitudinis, VIII, 251.

Cinædus, *κινῆδος*, IX, 37. — *cinædo* scribente satiram improbius, IV, 106. — *cinædi* *Socratici*, II, 10. — *cinædis* dat ferre ceras ad mœchum, XIV, 30.

Cincinatus hic altior, VI, 492.

Cinis quorum tegitur *Flaminia*, I, 171. — *cineres* præmaturi, XI, 44.

— præter majorem rapitor carpeoto, VIII, 146. — cinerum custodibus saxis, X, 144.

Cinnamns tonsor et eques, I, 24; X, 225. *N.*

Circæis nata ostres, IV, 140.

Circenses et panem optat, X, 81. — ludi gratissimi, III, 223. *N.* X, 81; XI, 23, 195 sq. *N.* — circensibus si potes avelli, III, 223.

Circæ verberare tenui percussum crediderim, XV, 21.

Circuit triplicem usuram præstare paratus, IX, 8.

Circumagunt se sarraea Bootæ, V, 23. — cohortes, VII, 164. — quo te circumagas? IX, 81.

Circumedit gemmas collo, VI, 458. — circumdatus grege, VI, 533.

Circumducitur uxor, I, 122. — agmen esptivorum, X, 280.

Circumferra, de lustratione, II, 157. *N.*

Circumligat anro digitos, VII, 89.

Circumlita fascia visel, IX, 14.

Circumscribere pupillos, X, 222. — doces, XIV, 237.

Circumscriporem populum ad jura vocantem plorare, XV, 136.

Circumailit agmine facto morborum omne genus, X, 218.

Circumspicit vos docis indulgentia, VII, 20. — præconem, VIII, 96.

Circus hodie capit totam Romam, XI, 195 seq. — circi medio lo pulvere sublimem prætorem in tunica Jovis, X, 37. — ad circum iussas prostare puellas, III, 65. — circo clamore insistere securum jubeant, IX, 144. — raneo exultat Victoria, VIII, 59. — in circo positum est fatum plebeium, VI, 588 seq. — in circo factiones arigarum, VI, 590. *N.* VII, 114. — circo vacantem Urbem, VIII, 118.

Cirrhæ domiols feruotor pectora, VII, 64.

Cirrhæi vathi apicula, XIII, 79.

Cirro mædido torquentem cornua (capillorum) atepnit, XIII, 165.

Cisium, III, 10. *N.*

Cista vetus servabat libellos, III, 206. — perituri Latini, VI, 44. — cistas vendas, VII, 11.

Citabere testis, VIII, 79. — citari ante omnes debet Scatinia, II, 43.

Citato axe dum pervolat Flaminium, I, 60.

Citharam suspende marmoreo colosso, VIII, 230. — pro cithara velare caput, VI, 391.

Citharædus Echilo pater fiat, VI, 76. — eximius, X, 211. — citharædi magistri cauda, VII, 212. — citharædo principe, VIII, 198.

Cito dives vult fieri, XIV, 177. — rapturus, I, 34. — pingat multas facies, IX, 146. — casurus, XI, 13. — non tam cito dicere poterit mochos, XIV, 27. — elius falsum producere testem, etc. XVI, 32. — properate argillam, IV, 134. — percurrant, X, 225. — crediderim, etc. XV, 19. — corrumpan, XIV, 31. — dimitte, I, 125.

Citræ menasæ, I, 75, 137. *N.*

Civilis belli sarcina speculum, II, 103. — civilia officia quid præstant causidicis, VII, 106. — jura novimus, II, 51.

Civiliter comes, V, 112.

Civis magnus obit, VI, 559. — rarus et egregius, VIII, 28. — non erat, qui, IV, 90. — constantia, II, 105. — civem armis protegere, XV, 156. — unum douare Sibyllæ, III, 3. — patriæ populoque quod dedisti, gratum est, XIV, 70. — laudo meum, XII, 121. — illo cive quid bestias? X, 278.

Clade domus recoovata, X, 244. — major Saguntas, XV, 114. — et peste sub illa, IV, 84.

Clamat pensio, Poese, IX, 63. —

Anphion, VI, 174. — frumeti dominus, XIV, 293. — *Pontia*, feci, VI, 638. — quod populus, VIII, 29. — clamant marmora convulsa, I, 12. — omnes, IX, 106. — clames licet, VI, 283. — clamantem non tollit, II, 37. — clamante *Liburno*, IV, 75. — clamatur, *Ite profanze*, II, 90.

Clamor repetitus, VI, 328. — juvenes decet, XI, 199. — clamore acerbo castigare, XIV, 55. — opus est, X, 215. — clemens fidem hominum Divumque, XIII, 31. — pari concurrat, XV, 53.

Clamorosus circus, IX, 144. — pater, XIV, 191. — clamosum phasma *Castelli*, VIII, 186.

Clarus genere atque opibus vir, II, 129. — clara triginta mamillis scrofa, XII, 74. — equi fuga ante alios, VIII, 61. — luce, VIII, 151. — clarum falcerum, XI, 95. — clari triumpho omen, IV, 125. — honoris velamen, III, 178. — claram faciem præferre pudentis, VIII, 139. — claras animas abstulit urbi, IV, 151. — clarior mihi hæc lux die natali, XII, 1. *F. L.*

Classis numerosa, VII, 151. — venit, XIV, 277. — classibus constratum mare, X, 175.

Clandius et *Clodius*, idem nomen, II, 27. *F. L.* — *Clandius* qualem edit boletum, V, 147. — *Cæsar* indulsit omnia *Narcisso*, cujus paruit imperiis uxorem occidere iussus, XIV, 330. — quæ tulerit, audi, etc. VI, 115 seq. — *Claudii* senis præcordia pressit boletus *Agrippinæ*, VI, 620 sq.

Clando et *cludo* recte scribitur, II, 36. *F. L.* III, 19, 131; VII, 26; XIV, 322. — claudit filius ingenuorum latus servi divitis, III, 131. — cohoris hortos, X, 16. — ultima cellam, VI, 129. — te scribis exemplis, XIV, 322. — spelunca pecus et dominos communi umbra, VI, 4. — claude libellus, VII, 26. — fenestras, IX, 104.

— claudentem oculos gallinam impendat amico, XII, 96. — clauditur cum eo simia, XIII, 156. — infans terra, XV, 139. — claudenda est janna accepto damno, XIII, 129. — clausus jam mercator *Iason*, VI, 153. — ut *Gyaræ* scopulis, X, 170. — clausa fenestra, III, 242. — clausam ostendens sellam, I, 124. — clauso antro vebitur, IV, 21. — labello te respicit, III, 185. — theatro, VI, 68. — clausis domibus, III, 303.

Clastra portarum, VIII, 261.

Clave una portarum, XV, 158.

Clavus militis mihi in digito hæret, III, 248. — clavus latius et augustus, X, 106. *N.* — clavorum tot millia offendere, XVI, 25.

Cleanthas archetypus jubet servare plateam, al. puteum, II, 7.

Clementia stulta est, perituræ parcere chartæ, I, 17. — indulget ænibus porcis, VI, 160.

Cleopatra moesta et mollis, II, 109.

Clieus magnus mirandusque regis (*Prusie*), X, 161. — deditus devotusque, IX, 72. — clientis jactura nasquam minor est, III, 125. — exhausti lambos donare jageribus, IX, 59. — clienti veteri parcere indignatur servus, V, 64. — clientem neglectum adhibere, V, 16. — clientes comitantur patronum longo ordine, I, 46, 128; III, 284. — coguntur munera et tributa dare servis, III, 184 et 189. — male tractantur patronis, V, 1 seq. — sportalis vivat, I, 95, 119, 128; III, 249 seq. X, 46. — veteres lassique abent vestibulis, I, 132. — patronos appellant reges ac dominos, I, 136. *N.*

Cliv esuriens migrat in atria, VII, 7.

Clipeus; *vid.* *Clypeus*.

Clivumni pascua, XII, 13.

Clivo pendente latus recedit mons, VI, 650.

Clivose *Latiæ*, V, 55.

Closca torrente pinguis lupus Tiberinus, V, 105.

Clodius si accenset suocchos, II, 27. — psaltria penem majorem, quam sunt duo Caesaris Antientones, intulit, etc. VI, 337 seq. *N.* — nunc ad quas non aras? VI, 345.

Clodia virgo natavit imperii fines Tiberinum, VIII, 265. *N.*

Clotho mea et *Laëthesia* gaudent, IX, 135.

Claudio; *vid.* *Claudio*.

Clonem agitant de virtute locuti, II, 21. — submittat asello, VI, 334. — clune tremulo ad terram descendant puellæ, XI, 164. — de elunibus aprī aliquid dabit, V, 167.

Cluriam non lambit Tædis, II, 49.

Cluvienus quales facit versus, I, 80.

Clypeo pugnante Gracehum in arena, VIII, 201. — et hasta, XI, 106. — clypeis auxiliis, II, 126. — cum clypeis nascuntur legiones deitibus anguis, XIV, 242.

Clytemnestram mane nullus non viens habebit, VI, 656.

Coa conehyia et vestimenta stabant, VIII, 101.

Coactæ; *vid.* *Cogit*.

Coccina lena, III, 283.

Cocles et *Mucius* hoc mirarentur, VIII, 264.

Cociana, *coetona*, *cottana*, III, 83. *F. L.*

Coetum; *vid.* *Cognere*.

Cocytos *Cerropianu* lassare soliti, II, 92. *F. L.*

Codiee cum grandi venit ad dubium nomen, VII, 110. — sævo vetat heredes esse quos eduxit, X, 236. — in *codice*, II, 57.

Codrus nil habuit, et tamen illud perdidit, III, 208. — *Codri* ranci *Theside* vexatus, I, 2. — *Codro* lectus *Procula* minor, III, 203.

Coegit; *vid.* *Cogit*.

Cœlum; *vid.* *Cælum*.

Coempti piperis, XIV, 293.

Coemptor piperis. XIV, 293. *F. L.*

Cœna feralis exigua patella ponitur, V, 85. — qualis, V, 24. — hec jam olim luxuriosa nostri Sœnatus fuit, XI, 78. — laetissima cœditur et alma sonat tota Saburra, XI, 141. — altera amplior rusticorum, XIV, 170. — luxuriosa, I, 137, 138. *N.* — recta oppositur sportule, I, 95. *N.* — ingens sedet, II, 120. — una duos (filios necare), VI, 641. — cœnæ tempus, et lavatio ante ac post eam, I, 49. *N.* VI, 418 sq. *N.* — modicæ partem de margine sumptum ructavit scœnra Palatii, IV, 30. — hesternæ occurrere, IX, 44. — magnæ gaudia sentire positis ad templa et compita mensis, XV, 41. — ad conspectum, X, 230. — injuria tanti? V, 9. — spes longissima, I, 133. — alterius in tempora differre, XIV, 130. — cœnam quare perdas, VI, 202. — ad cœnam si intestatus eas, III, 273. — super cœnam narrat, XV, 14. — cœnas majores optata facient tonitrua, V, 117. — per cunctas it fabula, I, 145. — cœnis potiores *Herculis* acrumnæ, X, 362.

Coenaculum; in *coenacula* rarus venit miles, X, 18.

Cœnatio fulta columnis surgat, VII, 183.

Cœnavit secreto septem fercula, I, 95. — centum ostrea, VIII, 85. — eum eo præterita nocte, X, 235. — eximie, XI, 1. — egregius meliusque miserrimus hominum, XI, 12. — quam multa magnaque paropside, III, 142. — cœnare lauto paratu, XIV, 13. — fietilibus pudet, III, 168. — civiliter, V, 112. — cœnandi bene spes, V, 166. — nulla nunc voluptas divitiibus, XI, 120.

Cœnosol gurgitis (*Stygis*) alnum non sperat, III, 266.

Cœnula, III, 167.

Copit Gracurum mentio, III, 114. — discumbere, VI, 434. — videri, VI, 113. — jam radere guttur, VI, 105. — cerdonibus esse tinendus, IV, 154. — pectere barbam, XIV, 217. — decidere, XII, 34. — sentire calorem, XII, 99. — coeperunt testem esse liberos, VI, 372. — si coepere pati, XIII, 230. — coeperat adificare carinas, X, 264. — coeptum dirimi conjugium servavit adulter, IX, 79. — coepit sulphure incendia, XIII, 145.

Coercet consul vexilla, VIII, 236.

Coetus virorum ferre, VI, 399. — ipsius pater sit, VII, 239.

Cogit quom te furiosus, III, 291. — quiquid vacit ventris furor, XV, 100. — te ponere, V, 73. — fateri, XIII, 222. — exclamare, VI, 423. — cogitur in frontem densissima ruga, XIII, 216. — purnas pendere alieni somni, VI, 479. — minimas ediscere aordes, XIV, 124. — quae arma coegerunt? XV, 121. — cogetur ferre laborem, VII, 17. — prestare tributa, III, 189. — effundere bilem per lacrymas, V, 160. — cogente nullo Nerone, VIII, 193; XI, 7. — coacto humore vexare oculos, XIII, 133. — coactos festinare, IV, 146. — coactae imperio sexus, VI, 134. — coactas huc per tormenta divitias, etc. XIV, 135.

Cogitat scelus tacitum intra se, XIII, 209. — dulcem tollere heredem, VI, 39.

Cognata colubraz agnilla, V, 103. — cognatorum aliquis, XI, 86. — cognatis ponere natalitium lardum, XI, 84. — maculis parcat similis fera, XV, 160.

Cognitio iustissima, XVI, 18. — peracta, VI, 485. — cognitione tribuni non eget, VII, 228.

Cognosce proemia rixae, III, 288. — penitus, VI, 474. — cognitus multis casus, XIII, 9; XII, 26.

Cohibere dextram, V, 71. — cohibe; pone scram, VI, 347.

Cohors raoca Gallorum, VI, 515. — sancta comitum, VIII, 127. — tota clausit hortos Senecae praedivitia, X, 18. — libertorum, V, 28. — tota Pygmaeorum non est altior pedemmo, XIII, 173. — tota est inimica, XVI, 20. — cohortis curam sperare, I, 58. — cohortem servorum vigilare noctu jubet Licinus, XIV, 305. — cohortes madidas circumagere, VII, 164. — certe via, X, 94. — dorso fert elephas, XII, 109. — Coitus longa oblivio, X, 204.

Colaphum incertinus lambenti crustula servo, IX, 5.

Colchide torva, VI, 643.

Coliphia comedunt, II, 53.

Collactes (al. collacia, *P. L.*) Tullia quid dicat nocte Mauri, VI, 307.

Collapsa ne ruant subdoctis tecta columnis, VIII, 77.

Collata; *vid.* Confort.

Collega ne prior salutet Modiam, III, 130. — stupidi Corinthi, VIII, 197. — nobilis (Marii) oratur lauro secunda, VIII, 253. — etiam timet severos censoris mores, XI, 92.

Collem a vimine dictum petunt, III, 71. — colles ad istos fluxit Sybaris, VI, 296. — collibus his stantibus et salvis, IX, 131. — contenti vivite, XIV, 179.

Colligo quo eventum viridis panni, XI, 196. — colligit janna primos ignes, XIII, 146. — testa tenni muro spatiosum orbem (patellae), IV, 132. — collige sic continuo, quod, etc. XIII, 191. — sarcinulas, VI, 146.

Collina turre stantes mariti, quin, etc. VI, 291.

Coliphia comedunt, II, 53. *P. L.*

Collum longum invalidi cervicibus aequat Herentis, III, 88. — miserabile et tenue, X, 269. — collo hirsuto spirant opobalsama, II, 41. — toto possidere monilia, II, 85. — circumde-

dit gemmas, VI, 458. — trito ductum epirhedra signipedes, VIII, 66. — lasso famelicis iumenta, XIV, 146. — eceromatico fert niceteris, III, 68. — Collusore catello, IX, 61.

Collyria poscit, VI, 579.

Color eum, VII, 37. — colunt Idreum soleinoc, XI, 192. — qui Tentyra, XV, 76. — Minervam adboe uno asse partam, X, 116. — urbem, III, 193. — Vestam, IV, 61. — colat Aegyptus portenta, XV, 2. — deos, XV, 38. — coluit mes puls annua saxum sacrum, XVI, 39. — orgia, II, 91. — eadem sacra, XIV, 103. — colitur majestas dierum festorum, III, 173. — Pax atque Fides, I, 115. — culta puella, XI, 200. — nullo palliolo Doris, III, 95. — culti borti, III, 228. — juvenes, III, 158. — servi, III, 189. — agri, XIV, 159.

Color quis canasce, VII, 155. — hic celi nil minatur, XIV, 294. — coloris dari crassique lacernæ, IX, 29. — colorem pauls tui vis novisse, V, 75. — die, Quintiliane, VI, 279. — colores viole, XII, 90.

Colosso de marmoreo citharam suspende, VIII, 230.

Colubæ longæ cognata anguilla, V, 103. — colubris quibus exagitaris, VI, 29.

Columnæ molles reddunt ovis sub tegula, III, 202. — calidæ pulmone, VI, 549. — columbas vexat censura, dat veniam corvis, II, 63.

Columna Phrygia, XIV, 307. — columnæ delphinorum in circo, VI, 590. — assiduo lectore ruptæ, I, 13. — columnas nitidas ostende, XIV, 60. — columnis longis Numidarum solta cenatio, VII, 182. — subductis ruant collapsæ teeta, VIII, 77.

Colus sen colos tardas exspectare grave filio, XIV, 249.

Colyria poscit, VI, 579. *F. L.*

Coma slebatur et a puberibus tonsa

Deo alicui consecrabatur, III, 186. *N.*

— brevior supercilio, II, 15. — comæ sicæ horrida silva, IX, 13. — comarum structura, turris, etc. VI, 502. *N.* — comas plectere, flectere, nodo cogere, in gradus frangere, VI, 496. *N.* — flavas Germanorum et madido cirro tortas, XIII, 164. *N.* — alendi et tendendi mos, III, 186. *N.* VI, 26, 105. — in luctu magnoque discrimine cadere, et diis sospitatoribus offerre, XII, 81. — vexatas referens mulier, XI, 187. — comis implet auratum reticulum, II, 96.

Comedit quis tecum sectile porrum tutor? III, 294. — comedunt patrimonis nos mensa, I, 138. — coliphia paucæ, II, 53. — comedam sincipit nati elixi, XIII, 84. — comesa nobilitate, I, 34.

Comes nulli exeo, III, 47. — quis utilior regenti, etc. IV, 84. — signorum, XVI, 55. — comite ancilla non amplius una, VI, 119. — bæ comite, VI, 20. — comites perpetui municipalis arenæ, III, 35. — quid facient, I, 119. — educit asellas mulier, VI, 469. — in magno fæce libelli, VII, 107. — decem an tibi sint, VII, 142. — conducit, VI, 353. — comitum sancta cohors, VIII, 127. — magnas voces disponere, VII, 44. — longissimus ordo, III, 284. — gregibus premere populum, I, 46.

Cometen instantem regi, VI, 407.

Cominus uras figebat, IV, 99.

Comitantibus locis itur ad easum tabulæ, I, 89. — comitista est Hippis Ludium, VI, 82.

Commagenus harnaspez, VI, 550.

Commeudat voluptates rarior usus, XI, 208. — nos Marti epistola Veneris, XVI, 5. — tragedium, VI, 397.

Commercia quid faciant, II, 166.

Committere Bromium ennebo noli, VI, 378. — et comparare vates,

VI, 436. — animum ventis, XII, 57.

— secretum, IX, 96. — *Aeneas* Rutulumque, I, 162. — eadem crimina diverso fato, XIII, 104. — venam vel discipulo Philippi, XIII, 125. — magnos elenchos anribus extensis, VI, 459. — committitur exemplo malo, XIII, 1. — non aurum tibi, V, 39. — commissa pugna fervet lagena, V, 29. — anctio vendit stantibus, VII, 10. — plumbo domus, XIV, 310. — paucis, X, 337. — celare, IX, 93. *Conf. Comparo.*

Commoda jungentur caducis, IX, 89. — communia militie, XVI, 7. — *Commodat* aedea, VII, 40.

Commota virga, III, 317.

Communis conditor mundi, XV, 148. — sensus rarus in illa fortuna, VIII, 73. — commune consilium, IX, 124. — id vitium est, III, 182. — communi tuba signum dare, XV, 157. — umbra claudere, VI, 4. — moneta ferire carmen triviale, VII, 55. — communia pocula, VIII, 177. — extra communia te ponendum censes, XIII, 140. — *commoda* militie, XVI, 7.

Comedia quae melior? etc, V, 157.

Comedus uxorem agit, III, 94. — *comœdia* natio Græcorum tota, III, 100. — *comœdi* fibula solvitur his magno, VI, 73. — de *comœdis* te consulit, VI, 396.

Compage fracta ruebant cuncta, VI, 618. — *compagibus* tot altum ædificat caput, VI, 502.

Compago tabernæ, III, 304.

Comparisonis particula omitti solet, XIV, 246, 247. *N.*

Comparo hoc monstrum pætro, etc. XIII, 66. — non mille rates testamento, XII, 121. — comparat me sibi, XI, 130. — nullam Sirena flagellis, XIV, 20. — comparare, committere, componere verba theatri, ærenæ et certamina publici, I, 162. *N.*; VI, 378, 436.

Compede in magna læce squalidus fastidit fossor, XI, 80. — vinxerat ipsum, X, 182.

Compescere labellum digito, I, 160.

Compita per quæ te querat nolantem, IX, 112. — ad compita et templa positus mensis, XV, 42.

Complexibus (in) servi, VI, 279.

Componis quæ, dona Veneris marito, VII, 25. — componit lintea pleno gutto, III, 263. — docte fercula, VII, 185. — componunt ipsæ formantque libellos, VI, 244. — crimen in dominos, IX, 110. — composuit quod Mithridates, XIV, 253. — componitur tota domus una rheda, III, 10. — compositi luto homines, VI, 13. *Cf. Comparo.*

Computat annos facies, VI, 199. — iam annos annos dextra, X, 249. — quid referat sportula, I, 117. — quæ, et scelus ingens una facit, VI, 651. — at cævet, IX, 40.

Conata; *vid. Conor.*

Conatus illis durior, III, 166. — te pernitest, X, 6.

Concedit non eniquam de se sperare melius, XIV, 7. — plus quam lex ulla dolori, X, 316. — mactare, XII, 116. — conceditur in illos quid, I, 169. — concessum quid sperare agris, XIII, 235.

Concentus tubarum, X, 215.

Concepta; *vid. Concipis.*

Concha bibitur, VI, 304. — æstiva cum lacerto, XIV, 131. — *conchas* et castra moveri iubet, VI, 419.

Conche enjns tumes? III, 293. — signata et æstiva, XIV, 131.

Conchylla horum non fugiam? III, 81. — *Con*, VIII, 101.

Concidere loris vicinos, VI, 414. — rhombum, IV, 130. — concisus pugnis, III, 300. — concisum argentum in titulos, XIV, 291.

Concilium et *Consilium* quomodo differant, IV, 73. *P. L.* — in concilium vocantur proceres, IV, 73. *P.*

L. — concilio misso, IV, 145. *F. L.*

Concipia quid tam dextro pede, ut? etc. X, 5. — conciperet ut te, quæ sanguine fulget Iuli, VIII, 42. — concipitur non sub nostro sidere talis belina, XII, 104. — concepta auribus atque oculis uris movetur, XI, 168.

Conclamant uno ore, VII, 167.

Concordia crepitat salutato nidu, I, 116. — major serpentum, XV, 159. — desperanda tibi salva æoerū, VI, 231. — magna inter molles, II, 47. — rara formæ atque pudicitia, X, 297.

Concubitis ardor, VI, 318. — concubitu tragico nuper pollutus adulter, II, 80. — abstinet uxor sacra diebus, VI, 536.

Concumbunt Græce, VI, 191. — quibus verbis, modis, VI, 406.

Concurrunt clamore, XV, 53. — concurrentia saxa Cyaneæ, XV, 19.

Concutere lectum alienum, VI, 22. — concussere se ambæ iratæ, X, 328. — concutitur cæchinno, III, 101.

Condemnat accusator, III, 116. *N.*

Condire boletum, XIV, 8. — gulosum fictile, XI, 19.

Condit fulgora, VI, 587. — pimentaria, VII, 185. — condita pyxide Lyde, II, 141.

Conditor mundi indultit, etc. XV, 148. — Iliados, XI, 178.

Conducere balneolum et furnos, VII, 4. — ædem, flumina, etc. III, 31. — tenebras quanti, III, 225. — vestem, comites, etc. VI, 352. — homines in ventre necandos, VI, 597. — foricas, III, 38. — aquarium, VI, 332. — magistrum, II, 113. — rhetorem, XV, 112. — conducenda tabella ejus obit magnus civis, VI, 558. — conductus augur, VI, 586. — latro, XIII, 145. — conducta textit sub agere, VIII, 43. — pecunia, XI, 46. — sardonyche, VII, 143. — conducto tigillo, VII, 46. — conductas oves custodire, I, 107.

Conduplicare patrimonium, XIV, 229.

Conferat quid damnatio? VIII, 94.

— hoc ei via brevior, XIV, 223. — quid optandum purpura major? I, 106. — impensas, III, 216. — tantum illi toga, VIII, 240. — nil præter gelidas cientia, VII, 206. — nullam opem prudentia rectoris, XII, 33. — quid longa dies? X, 265. — nil tibi unquam, III, 51. — quid tibi iste, VII, 36. — confer et artificia, XIII, 154. — conferre pueri quid potest plus? X, 302. — majora crimina, XIII, 144, 147. — nullum usufructum velia ardentibus posse putaret, XII, 21. — collata fiducia, XV, 155.

Confidere viribus, X, 11. — confians dolato ligno, XII, 58.

Configite matrem, VI, 173.

Confirmant animum trepidum formidine diræ culpæ, XIII, 107.

Confiteor, feci, VI, 639.

Conflare Tonantem, XIII, 153.

Confundas mare celo, VI, 284. — confundat Rutulum Erinnya, VII, 68. — confusus digressu amici, III, 1.

Congesta pecunia, X, 12.

Conjectat non male, V, 163.

Conjugium petimus partumque uxoris cæca cupidine ducti, X, 352. — quæras, XI, 29. — instabile ac dirimi ceptum servavit adulter, IX, 80. — conjugii Spartani sanguine se non polluit Orestes, VIII, 219.

Conjungere tectum aliud laribus, XV, 153.

Conjux si jubeat, durum est, etc. VI, 98. — amata, X, 242. — Sicula, XIII, 50. — Fuscæ, XII, 45. — conjugis amicos odit, VI, 510. — infamior illa, VI, 85. — si fiat auctio, VI, 255. — calcas urinam, VI, 313. — pro conjuge ostendens vacuum sellam, I, 124. — invita nil donabis, VI, 212. — si nullum in conjuge erissem, VIII, 127. — conjuge relicta eucurri, V, 77.

Conopeo testudineo, VI, 80.
 Conor nil contra, VI, 644. — conaris si, jacet uervus, X, 205. — conata peregit, XIII, 210.
 Conscendere navim, VI, 98.
 Conseientie male descriptio, I, 166, 167; XIII, 1 seq. 192—235.
 Conscius sibi testiculi mos, VI, 339. — solus nunc diligitur, III, 49.
 — conscia matri virgo, XIV, 28. — occulti facti simulat gemitus, VI, 271.
 — diri facti mens, XIII, 193.
 Consensus efficiunt, XVI, 21.
 Considerat aurum, VI, 482.
 Considerare et licet, IV, 34. — consedere duces, surgis Ajax, VII, 115.
 — examen apium colmine, XIII, 68.
 Consilium dedimus Syllæ, I, 16. — si vis, X, 346. — artificis, IV, 18. — honestum, IV, 86. — utile, sed commutatum, IX, 124; VI, 497. — in consilium vocatur procures, IV, 73. — consilium et concilium differunt, IV, 73. *F. L.* — consilio misso, IV, 145. — in consilio est edilibus, III, 162; VI, 497. — consilia si nostra movebunt, VII, 172.
 Consistas ubi, III, 296.
 Conspectum ad coram, X, 230.
 Consipexit si lacrymas amici, III, 101. — conspicietur apex, XII, 72. — conspecta ab uva livorem ducit uva? II, 81. — tanto conspectus vitium, quanto major, qui peccat, habetur, VIII, 140.
 Conspicuous longe, VI, 374. — conspiciunt monstrum, IV, 115. — quidquid est toto æquore, res fisci est, IV, 54. — conspiciunt famæ poemata, X, 125.
 Consipulit sinus, VII, 112.
 Constantia summi civis, II, 105. — vultus ficti, XIII, 77. — superest, quam scelus admittunt, XIII, 237.
 Constat tanti partus equæ, VI, 626. — belua sumpta leviori, VII, 97. — constant omnia uxori, VI, 166. —

constitit noda, VI, 123. — constabit patri nulla res minoris, quam filius, VII, 188. — constet regula præceptorum, VII, 230. — constant quanto capitis discrimine, XIV, 258. — quanti sibi gaudis, VI, 365; VII, 45. — constare animas servorum, et nostra corpora materia putat, XIV, 17. — constanti pectore pertulit Ionium, VI, 93.
 Consterno; constratum classibus mare, X, 175.
 Constituebat ibi Noma nocturnæ amicæ, III, 12. — si constituit ornari, etc. VI, 487.
 Constrictus caumarus ovo, V, 84.
 Constructa ovis fercula, V, 84. *Æ. L.*
 Consuetis canistris, V, 74.
 Consuetudo mali, VII, 51.
 Coosul fies de rhetore, et de consule rhetor, VII, 197. — Ipse rotam adstringit, VIII, 148. — ne sibi placeat, curri servus portatur eodem, X, 41. — Cicero vigilat, VIII, 236. — consulis titulo ter, XI, 86. — ipsius juvenes, VIII, 261. — consula te mores præcedant virgas, VIII, 23. — Fonteio natus, XIII, 17. — me, X, 122. — capillato diffusum vinum, V, 30. — Junio, XV, 27. — victis consulibus, XI, 199.
 Consulit te de comedia, VI, 396. — quæ nullum et jam consulitur, VI, 575. — de lento funere matris, VI, 565. — ante phalas, VI, 590. — consolat si quis me, edam, XIV, 317. — consule te, XI, 33.
 Consumit diem Telephus, I, 4. — rhombum, IV, 68. — dies, XIII, 160. — frustra panis, XIV, 128. — consumpta pecunia, XI, 47. — Causia juvenis, II, 155. — consumptis opibus, VIII, 185.
 Consurgit ad oscula, VI, 507.
 Consuto vulnere, III, 150.
 Contacta; *vid.* Contingit.
 Contagio dedit labem, II, 78.
 Contemnit me, III, 288. — con-

temnant lina Charybdim, V, 102. — fictos Scauros, II, 35. — nec contemnās, quod, etc. IX, 99. — annos pueri, XIV, 48. — contemnere gladios Antonii potuit, X, 123. — superos testes, XIII, 75. — leges, XIV, 100. — linguam servi, IX, 120, 123. — genium fulcri, VI, 22. — fulmina pauper creditur, III, 145. — pelagus et famam, VI, 90. — contempto te rapitur, XIV, 232.

Contemptor numinis, VI, 342.

Contentus modico, IX, 9. — cucullo duroque veneto, III, 170. — flagitio quis uno? XIII, 243. — cadavere erodo, XV, 83. — sarcophago, X, 172. — fama Lucanos, VII, 79. — deducere vestem, XIII, 133. — contentos minima nocte Britannos (vicinos), II, 161. — contenti casulis, XIV, 179. — contentae fenestrae defundere pelves, III, 277. — contenta sidera paucis numinibus, XIII, 47. — uno quondam carcere Roma, III, 324. — uno ut sit oculo, VI, 54.

Conterit flammæ, VI, 225. — pedibus atrum silicem, VI, 350.

Contexit hiatum rimæ, III, 195. — taoto cursu morchos, XIV, 27.

Continet se Auster, V, 100. — se populus, X, 80.

Contingit civis egregius patriæ, VIII, 28. — arenæ idem juris, VI, 217. — ei vix in Cyclada mitti, VI, 564. — multa virga equitum cum dictatore magistros, VIII, 7. — res principis aures, X, 341. — contingunt homini veteris fastidia quercus (et homines), XIV, 184. — contigit tibi tennis census, XIII, 7. — puero Etruscum anorem, V, 164. — unus tibi aureus, VII, 122. — tibi matrona pudica, VI, 49. — contingere vittas Cereris paucæ dignæ, VI, 50. — sanguine cælum, XI, 62. — thyrsam, VII, 60. — contingi vitis, VI, 288. — contacta labellis pocula, V, 128.

Continuis malis plena senectus, X, 190. — quinque diebus, XI, 207.

Continuo paui, VI, 493. *Conf.* XIII, 191, 219; XIV, 243.

Contra veniet, I, 160. — torrentem direxit brachia, IV, 89. — stat stari-que jubet, III, 290. — nil comor, VI, 644. — te stare incipit nobilitas, VIII, 138. — nunc omnia, IX, 12. — quid illi affert? IX, 91. — ferre solatia, XIII, 120. — paganaum falsum producere testem, XVI, 33.

Contrahit arcum Pæan, VI, 174. — bilem tibi, XI, 185. — contracta cuticula, XI, 203.

Contrarius alter flebat, X, 30. — ire priori vitæ videris, IX, 21.

Contulit; *vid.* *Confert.*

Contondere faciem, XIII, 128.

Conturbat Pædo, VII, 129.

Contus et ranæ in Stygio gurgite, II, 150. — contum gladiisque timoribus nocte iter ingressus, X, 20.

Convallem rosis mihi vicinus admittit, XVI, 36.

Convelle me a Cumis, III, 321. — coovulsa marmora clamant, I, 12.

Convenit illis vivere, etc. VII, 136. — ursis inter se, XV, 164. — nobis, X, 348. — conveniant undique ad illos colles, qui, etc. IX, 132. — convenerat olim, ut faceres tu, quod velles, VI, 281.

Conventum et pacta, VI, 25.

Conventus et oppida, VIII, 129.

Converte me a Cumis, III, 321. — conversos in lævum, IV, 120.

Convicia mandræ, III, 237.

Convictus omnis, XI, 4.

Conviva regis, V, 161. — audax, V, 74. — facetus, IX, 10. — mihi promissus, XI, 60. — superbus, XI, 130. — de conviva Corybanta, V, 25. — convivæ miseri fame urgentur, VI, 424. — centum, III, 250.

Convivia despiciet canda piscis, V, 82. — propter natus aper, I, 141. —

calicolarum, XIII, 42. — propter pexi capilli, XI, 150. — nostros dabant alios ludos, XI, 177. — in conviviis jacebant viri, mulieres sedebant, I, 136. *N.*; II, 120. *N.*

Convomit maritum, VI, 101.

Convulsa; *vid.* Couvelle.

Cophinus, III, 14; VI, 549.

Copia uberior vitiorum, I, 87. — dicendi torrens, X, 9.

Copti calidæ mœnia, XV, 28. — Coptos iater et Tenlyra ardet immortalis odium, XV, 35.

Cognere rastra, XV, 167. — cocta venena, VI, 133. — siligo, VI, 472.

Cor mullinum Vagelli, XVI, 23. — corde in agro senescit, VII, 52. — corda mollissimæ humano generi dedit natura, XV, 131.

Coram licet innuat, VI, 140. — Lepidis male vivitur, VIII, 9. — latrone cantabit vacuus victor, X, 22. — dominis consumitur pecunis, XI, 47. — silis pulvis dietat puero, sed in aure placentis, XI, 59.

Coranus signorum comes, XVI, 54.

Coribus de hisdem mala, XI, 73.

Corbulo vix ferret tot vasa, III, 251.

Corcyraea arns, XV, 25.

Cordus, I, 2. *F. L.*; III, 208.

Corinthi stupidi, VIII, 197.

Corinthum despicias, VIII, 113.

Corithæ pecus venale, VIII, 62. *F. L.*

Corium inter et unguenta discrimen, XIV, 204. — corio bovis deducendus in mare, XIII, 155.

Cornelia superba mater Gracchorum, VI, 167.

Cornicini dotem Gracchus dedit, II, 118. — cornicines hi quondam munera nunc edunt, III, 34. — vix exaudiet, X, 214. — illinc, hinc longi agminis officia, X, 44.

Cornix; a cornice secundæ vitæ, X, 247.

Cornu nullo gemit hic tibicina, II, 90. — pariter viæque attonito ferun-

tur, VI, 315. — nascenti robora vexat vitulus, XII, 9. — cornua torquentem madido cirro, XIII, 165. — cum lituis audita, XIV, 199.

Corollæ, IX, 128. *N.*

Corona tenui exorsit Lares, IX, 138. — posita provocat, VI, 320. — coronæ magnæ orbem videre, X, 39. — Græci spium meruisse, VIII, 226. — multæ in fronte, XV, 50. — coronas antiquo positas a rege tollunt, XIII, 149. — graciles accipiant parva simulacra, XII, 87. — necesse postibus, VI, 51. — coronis ornantur fores pauperum, et in lætitia tam publica quam privata, VI, 51; IX, 85; XII, 84. — coronæ, IX, 128. *N.*

Coronatum Tarentum, VI, 297. — coronati aselli caput, XI, 97. — Thrasea Helvidiusque Bruti Cassique natalibus vetus vinum bibebant, V, 37. — coronata agna Instrari, XIII, 63.

Corpus non stile exstinet dextræ, III, 48. — eget aere nocte dieque, VII, 62. — corporis egregii filius, X, 296. — ornatum exuere, X, 321. — corpore toto absumpto, XV, 91. — trunco, XIII, 178. — sano advocat Archigenem, VI, 236. — falso nomina Scaurorum latrotrans eo, VI, 605. — in agro animi tormenta, IX, 17. — in sano ut sit meus, X, 356. — in gelido sanguis febre cuet, X, 217. — de nostro decernat Isis, XIII, 92. — in corpore census non esse placuit, XVI, 53. — iudicis, II, 75. — similibus, XIV, 51. — corpora magna de grege servorum, XII, 117. — in corpore, II, 139. — ad corpora missus morbus, XIII, 230. — nostros, XIV, 16. — jactata petrauro, XIV, 266. — corporibus vescebantur, XV, 106. — de illa quid superest, III, 259.

Corpuscula quasita sint hominum, mors fatetur, X, 173.

Corripies et castigabis, XIV, 54. — cur corripias? X, 292.

Corrosas osibus, XV, 80.

Corrumpunt nos exempla, XIV, 32. — corruptus popano Osiris, VI, 541. — color natus adseinitio, III, 20. — corrupta animo superbo voluptas, VI, 180.

Corruptor natus, I, 77. — minime felix, IV, 8. — corruptoris prodiga improbitas, X, 304. — a corruptore missis tabellis, VI, 233.

Corries misit mullum, V, 92.

Corum (in) atque Furum sevlre solitus Xerxes, X, 180. — Coro tollendus, XIV, 268.

Coruscant abies, III, 254. — frontem hostia, XII, 6.

Corvinus oves custodit, I, 108. — humerus minor, VIII, 5. — amicus Juvenalis, XII, 1, 93.

Corvo rarior albo, VII, 202. — corvi nunquam majora attigerant cadauera, VIII, 252. — corvis dat veniam, vexat censura columbas, II, 63. — corvus demolitor, machinas, IV, 121. *N.*

Corybanta de conviva, V, 25.

Corycia puppe, XIV, 297.

Corydon, secretum divitis nullum esse putas? IX, 102.

Corymbos densos per limina tende, VI, 52. — corymbus seu corymbion capillorum, VI, 502. *N.*

Corythæ pecus venale, VIII, 62.

Corythus mons, et Etruriæ opp. (al. Cortona), VIII, 62. *P. L.*

Cosmetæ, VI, 477.

Cosmi aheni, VIII, 86.

Cossus vel Drusus moribus esto, VIII, 21. — captator, X, 202. — pluri agebat, VII, 144. — Cossim ut salutes, III, 184.

Cothurnum altum satira sumente, VI, 634. — cothurno antiquo non minor Rubrenus Lappa, VII, 72. — cothurnis nullis adjuncta, VI, 506. — cunctis graviora, XV, 29.

Cotta bonus, V, 109. — iterum quis unne erit? VII, 95.

Cottabas describitur, III, 108. *N.*

Cottana Roman adnecta, III, 83.

Coturnix nulla unquam pro patre cadet, XII, 97.

Cotytte Cceropiam soliti lassare Baptæ, II, 92.

Coxa debilis, X, 227. — coxæ pendens premia tollit, VI, 321. — coxam Æneæ pondere percussit Tydides, XV, 66.

Crambe, VII, 154.

Cras aliquid bibet, V, 33. *Conf.* II, 132; III, 23; XIV, 310.

Crassos quid evertit, X, 108.

Crassum lianam, III, 150. — crassi coloris toga, IX, 29. — crasso sub aere nasci, X, 50. — infante majorem mamillam miratur, XIII, 163. — crassa inguina, XI, 158.

Crate rara, XI, 82.

Crater capax urnæ, XII, 44. — cratere Bonam Deam placeant, II, 87.

Crebrum poppyama, VI, 584.

Creditor sæpe elusus eos ad introitum macelli — pectat, XI, 10. — quum audit, VII, 108.

Credo pudicitiam in terris moratam Saturno rege, VI, 1. — credis si quid mihi, X, 68. — Palfurio, IV, 53. — Homero, X, 246. — tu amorem, VI, 275. — credit habendos hos solos deos, XV, 37. — pater animi felices avaros, XIV, 119. — voce moneri, VI, 530. — nemo satis, XIV, 233. — magis Agamemnona, XIV, 386. — altos defecisse amnes, X, 176. — morbum missum, XIII, 231. — se ludere, XV, 59. — credunt nec pueri, esse aliquid manes, II, 152. — hoc grande nefas, XIII, 54. — eum stigmate dignum, X, 184. — dignum barba majorum, XVI, 31. — credent relatum a fonte Hammonis, VI, 554. — hæc ego non credam, I, 51. — credas horrere incendia, III, 7. — neu credas, XIV, 203. — digna fide, XV, 118. — Herculis æternus potiores

corvis, X, 361. — falcibus setum, XIV, 149. — furcitan, V, 156. — alliam, VI, 504. — credat mala aliena sibi, XV, 142. — eredamus tragicis, VI, 643. — tunicæ, VIII, 207. — aut qui credant, mundum nullo rectore moveri, XIII, 87. — crederet quum se quisque percussum igni, XII, 20. — crediderim citius Scyllam, XV, 21. — genus esse cibi, XV, 171. — credere de se quod non possit Dis æqua potestas, nihil est, IV, 70. — mala possis subrepta aororibus Afris, V, 152. — tibi mentem quamvis jurato testi, V, 5. — crede summum nefas, animam præferre pudori, VIII, 83. — hunc abreptum graviore catena, XIII, 175. — elatum uirum, XIV, 220. — credite nulli mensæ, VI, 630. — me vobis recitare folium Sibyllæ, VIII, 126. — creditur illis, III, 93. — pauper fulminis contemnere atque deos, III, 146. — fiducia, XIII, 110. — velificatus Athos, X, 173. — creduntur humanis majora bonia, X, 137.

Cremæ legio, II, 155.

Crepat ingens *Sejanus*, X, 62.

Crepereius Pollio, IX, 6.

Crepido nulla vacat? V, 8.

Crepit salutatio nido, I, 116.

Crepitus testarum, XI, 170. — trullæ inverso fundo, III, 108.

Crescit pagina, VII, 101. — sic numerus, VI, 229. — amor nuni, quantum ipsa pecunia crevit, XIV, 139. — crescant patrimonio his fabricæ, sed quocumque modo, XIV, 116. — crescant ut opes, X, 24. — creescere piscem non patitur gula, V, 96. — jussu testiculi, VI, 371. — crescente cibo difficili, XIII, 213. — gula, XI, 39.

Cressa excaudit, X, 327.

Creta antiquæ de litore pingue passum, XIV, 270.

Cretatus bos, X, 66.

Cretenses; *vid.* *Cappadoces*.

Creticus aut *Camerinus*, VIII, 38.

— *Cretice*, multicia sumis, II, 67. — *perloces*, II, 78.

Crimen omne protulit ferrea ætas, VI, 23. — nullum si in conjuge, VIII, 128. — componere in dominos, IX, 110. — violatæ fidei, XIII, 6. — ne pœna sequatur metuens, XIII, 90. — conspectus, VIII, 141. — capilli flexi, VI, 493. — nullum abest, VI, 294. — facti habet, XIII, 210. — crimine quo mœnit supplicium? VI, 219. — ex omni quesitum lucrum, XIII, 24. — unus scdior persona, IV, 15. — sub quo cecidit? X, 69. — divitiæ acquirere, XIV, 283. — a crimine sumunt iram, VI, 285. — crimina quædam resceuntur cum prima barba, VIII, 166. — occulta ad patres produxit servus, VIII, 266. — eadem committunt multi diverso fato, XIII, 104. — nostra ne sequantur ex nobis geuli, XIV, 39. — magna receperant, XIII, 144 seq. — criminibus cui frigida mensa est, I, 167. — debent hortos, I, 75. — peractis tandem incipiunt sentire, quid fas atque nefas, XIII, 239.

Crinem deponit smati, III, 186. — disponit, VI, 490. — nigrum flavo galero abscondere, VI, 120. — rotant, VI, 316. — crine albo senex faotieos, II, 112. — erinibus effusus bellum dirimente Sabina, VI, 164. — a erinibus eaderent hydri, VII, 70. *Conf.* *Coma*.

Crissutis *Medullinæ* stictum adorant, VI, 322. *F. L.*

Crispi jactuæ senectus, IV, 81.

Crispinus, *Ægyptius*, servus, *Domitiano* gratissimus, *Eques*, *luxuria* diffusus, I, 26 seq. IV, 1 seq. 108.

Crispa petinæ, VI, 382.

Crissutis *Medullinæ* odorat stictum, VI, 322.

Cristæ, VI, 256. — digitos im-

preasit aliptes, VI, 422. — cristam galli promittere Laribus oon audent, XIII, 233. — cristae anargebat illi, IV, 70.

Crobylus, VI, 502. *N.*

Croceæ tabellæ, VII, 23.

Crocodilon adorât Ægyptos, XV, 2. — colebat Ombitæ, Tentyritæ ne-
cabant, XV, 35 seq. *N.*

Croceum Sicaniæ, XIV, 269. *N.*
— erocæ spirantes, VII, 208.

Cræsi fortuna non sufficiet animo,
XIV, 328. — *Cræsom* vox Solonia
respicere jossit ad ultima spatia vitæ,
X, 274.

Cruciatu hoc caruit, X, 286.

Crudum pavonem in balnea portas,
I, 143. — erudo cadavere contenta,
XV, 83. — tam eruda tyrannide quid
fecit Nro? VIII, 223. — erudi succi
posuere pericula, XI, 76. — erudia
vulneribus, II, 73. — donanda munda-
cea, VI, 203.

Cruentis fluctibus, X, 185. — ver-
beribus, X, 316. — genibus erepet
agrum, VI, 525.

Crumena deficiente, XI, 38.

Crus dimidium et phthisia sunt tan-
ti? XIII, 95. — cruris sinistri dimi-
dium tegmen, VI, 257. — crure te-
nus medio tunicas succingere, VI,
446. — crura quom dno habeas, of-
fendere, etc. XVI, 24. — pingua into,
III, 247. — per madentia meri vete-
ria torrens, VI, 319. — fruticante
pilo neglecta et squalida, IX, 15. —
levia, VIII, 115. — franguntur ca-
ballis, X, 60.

Crustæ capaces Heliadum, V, 38.
— poculorum, I, 76. *N.*

Crustula lambenti servo, IX, 5.

Cruz; crucem pone servo, VI, 219.
— pretium scelæris ille talit, hic dia-
dema, XIII, 105. — cruce vera di-
gnus, VIII, 188. — crucibus relictis
vultus, etc. XIV, 77.

Cryptam Soburum penetrare solitus,
V, 106.

Crystallina grandia, VI, 155.

Cubat in faciem, III, 280.

Cubili Palatino tegetem præferre,
VI, 117. — ponitur præda, XIV, 82.

Cubito ferit, III, 245.

Cucullo duro contentus, III, 170.
— sumpto properare, VI, 330. —
Santonico velat tempora adulter, VIII,
145. — cucullos nocturnos sumit Au-
gusta, VI, 118.

Cucurbita ventosa, XIV, 58.

Cucurri; *vid.* Corro.

Cui; *vid.* Qui.

Culcita seu culeitra tertia or vacuo
cecare lecto, V, 17.

Culens, simia et serpens debuit ejus
supplicio parari, VIII, 214.

Colina sequitor clientem, III, 250.
— a magna non degenerare, XIV,
14. — culinae sidus, V, 162.

Culmina villarum alta parabat,
XIV, 89. — culmine delubri examen
apium coosedit, XIII, 69.

Culmo sterneret torum, VI, 6.

Culpa docentis arguitur, VII, 158.
— tacita andant præcordia, I, 167. —
quænam hic est puellæ? VI, 494. —
culpæ veniam non abinat, VI, 540.
dire præmia, VIII, 119. — formidiosi,
XIII, 106. — veteris orbita, XIV, 37.
— defensor, VIII, 163.

Culculo voluti structoris, V, 122.
— cultelli mittentur, II, 169. — cul-
tellorum manubria ossa, XI, 133.

Cultori indolgere, IX, 49.

Cultri longi mucronem admittere
(in barba), XIV, 217. — cultro nil
gravius timet hostia, XV, 119. — cul-
tris collum præbet, X, 269. — *farra*
imponite, XII, 84. — abruptere
carnem, II, 116.

Cululo contentus, III, 170. *N. L.*
et *N.*

Culta; *vid.* Colo.

Cum vultu tali quid tibi? IX, 3. —
Conf. II, 158; III, 63, 99, 184, 321;
IV, 9; VI, 168, 171, 377, 531; VIII,

7, 101; IX, 41, 61; X, 94; XI, 71; XII, 34; XIII, 50; XV, 22; XVI, 39.

Cum (conjunctio); *vid.* Quom.

Cumana Sibylla, III, 2. *N.*

Camis aedem figere vasa, III, 2. — suspectum jugum, IX, 57. — januae Baiarum, III, 4. *N.* — alas exiit Daedalus, III, 25. *N.* — a Camis me converte, III, 321.

Camplis arumnar, III, 210.

Canx segmentate, VI, 89.

Cunctas per cunas it fabula, I, 145.

— cuncta nitent, XII, 91. — patrimonium exsuperans census, X, 13. — post cuncta, XI, 42. — effundunt animi secreta, VI, 190. — arva teneri diluvio, VI, 410. — ardebant, VI, 618. — per oppida, VIII, 128. — foudite, XII, 37. — plena querela, XIII, 135. — rapientem videbis, XIV, 245. — per agmina, XV, 56. — post animalia, XV, 99. — cunctos punire nocentes, XIII, 101. — cunctis narratur ephēbis, II, 164. — notissima templis, X, 23. — idem habitus, XI, 149. — graviora eothornis, XV, 29. — visa occasio, XV, 39. — animalibus abstiuit, XV, 173. — cunctisque notabilis, VI, 374.

Cunctatio nulla de morte hominis longa est, VI, 221.

Cuneis totis, VI, 61.

Cupido laudatitulumque patriam olim obruit, X, 143. — seve immodici census scelerum causa, XIV, 175. — cupidine caeca magnaeque docti conjugium petimur, X, 351.

Cupidus silvarum, VII, 58. — vana et mollis, VIII, 14.

Capit nimis docta videri, VI, 445. — cupimus quid rationis aut timemus? X, 5. — cupiet tanto cenare paratu, XIV, 13. — cupient et in acta referri, II, 136. — eadem, I, 148. — morte viri servare animam catellae, VI, 654. — evadere, XII, 35. — instrari, II, 157. — quidni cupias haec? X, 96.

— cupiat nihil, X, 360. — ne cupias multum, quom sit tibi gobio, XI, 37. — cuperet Virginia Rutile gibbum accipere, X, 294. — qui nil, quanto felicius, quam qui totum sibi posceret orbem, XIV, 313.

Cur, I, 19, 103; II, 58, 59; III, 38; VI, 142; VIII, 12; X, 254; XIII, 115, 192.

Cura querendi decoris tanta, VI, 501. — viri nulla, VI, 508. — graviore timetur, XIII, 227. — majore metuque servantur tantis parva malis, XIV, 303. — omni potentior natura, X, 303. — si forte induluit brevem soporem, XIII, 217. — nimia congesta pecunia plorea strangulat, X, 12. — curae pretium est penitus cognoscere, VI, 474. — curam cohortis sperare, I, 58. — praestare rebus, XI, 115. — curas nec non et gaudia vulgi ridebat, X, 51. — effudit, X, 78. — inter et seria nemo duxit habendum, XI, 93. — effugies, XIV, 157. — duas non admittentia pectora, VII, 65. — effundunt, VI, 189. — curis dilatis, XI, 181.

Curabilia vindicta, XVI, 21.

Curas, quid privata domus fecerit, VI, 114. — magna atria, VII, 91. — eutem, II, 105. — curat quid Vanus ebrua? VI, 300. — curant dii punire nocentes, XIII, 101. — cures haec, VII, 242. — caret currere, III, 127. — curetor agri dubii majoribus medicis, XIII, 124. — curandum inprimis, ne magna injuria fiat fortibus et miseris, VIII, 121. — curanda ne quidem viris verba, VI, 455.

Curatoris eget, XIV, 288.

Curia quid mandet, VIII, 91. — ut Martis Athenae, occulta teges, IX, 101.

Curius, parvo quae legerat horto, ipse focia brevibus ponebat oluscula, etc. XI, 78 seq. — quid sentit? II, 153. — Curios simulat et Raechanalia vivunt, II, 3. — jam dimidius ostendere, VIII, 4.

Curriculo (eqnis) habenas totas effudit, XIV, 231.

Curro; currunt inde huc omnes, tanquam ad vivaria, III, 308. — currit ingenti super ora Liburno, III, 240. — per montem, V, 77. — per Alpes, X, 166. — Anubis, VI, 534. — obvinus, VIII, 160. — princeps, X, 85. — Balas et ad ostres, XI, 49. — miserabilis arte inopi prura, XII, 67. — ad vocem, VII, 82. — bellator, XIII, 168. — currere si curet nocte togatus, III, 127. — currite, jam sedit, IV, 76.

Curruca tu tibi tunc places, et exsorches fletum, VI, 276.

Currus pro equo, XIV, 231. *N.* — ahenens stat hujus, VII, 125. — curru eodem portatur servus, X, 42. — de Teutonico descendere, X, 282. — curribus altis exstantem praetorem si vidisset, X, 36. — stantes Aemilianos ostendere, VIII, 3. — currus deorum adspicere, VII, 67.

Curror Gaetulus, V, 52.

Cursum praecipitans, XV, 77. — cursum tanto contexere moechos, XIV, 27. — ventilet ignem, III, 253.

Curius et Matho huoc, XI, 34.

Curium temone iugum, X, 135. — entymema, VI, 449. — curia vasa descendunt fenestris, III, 270. — curia fides, XIV, 166.

Curuca; *vid.* Curruca.

Carules sellas donare, X, 91.

Curvetur pondere galeae, VI, 262. — curvatum hastile, VII, 127.

Curvus celator, IX, 145. — curvum entymema, VI, 449. *F. L.* — curvo litore Caletae, XIV, 86. — curvis unguibus raptus a grue, XIII, 169. — ire parat Celeno, VIII, 129.

Cuspide non pulsas terram, Gradive, II, 130.

Custodia magni census misera, XIV, 304.

Castodit oves, I, 107. — animas aervorum farte suo et aere, IX, 122. — oculis gemmam, XIII, 139. — quis ipsos custodes? VI, 347. — custodite animas, VI, 630.

Custos affixus poculis, V, 40. — Gallicus Urbis haec audit, XIII, 157. — discipuli praemordet ex hoc, VII, 218. — angustae capae vernula, X, 116. — custode omni potentior natura, X, 303. — armato tenentur, III, 306. — custodem vitis et horri provocat, VI, 375. — custodibus cinerum saxis, X, 144. — custodes decipit, VI, 234. — ipsos quis custodiet? VI, 348. — domiti Batavi aquilas petere, VIII, 52.

Cuticula contracta, XI, 203.

Cotis arida se laxet, VI, 144. — cutem curare summi dncis est, II, 105. — cute lota ad moechum veniunt, VI, 464. — in tota nullus nitor, IX, 13. — pro cute deformem pellem aspice, X, 192.

Cyane succincta, VIII, 162.

Cyaneas concurrentia saxa, XV, 20, 21.

Cyathum usumquam miseris cardisco amico, V, 32. — cyathos caeloque dignum puerum putabas, IX, 47. — ad cyathos puer, XIII, 44.

Cybeles turpis loquendi libertas, II, 111. — anlea, XIV, 263. — chorus et sacerdotes, VI, 512 sq. *N.* — matris palatia scelerat moechus, IX, 23. *N.*

Cyclade mitui, VI, 563.

Cyclade in tenui haec sunt quae sudant, VI, 259.

Cyclopes immanes fingens, XV, 18. — *μονόφθαλμοι*, IX, 65. *N.*

Cyeno seu cygno nigro similis avis, VI, 165. — cyenum Aethiopem vocamus, VIII, 33.

Cylindros donant arcana, II, 61.

Cymba una transire vadum, II, 151. — cymbae magister, IV, 45. — Baianae, XII, 80.

Cymbala pulsantis amici, IX, 62.
Cynici nudi dolla, XIV, 309. —
nec Cynicos nec Stoica dogmata legit

a Cynicis tunica distantia, XIII, 121.
Cynthia, hand similia tibi, VI, 7.
Cyrrhæ dominiis, VII, 64.

DE

Da; vid. Do.
Dacicus radiat auro, VI, 205.
Dacis vulturibus, IV, 111.
Dædalus, III, 25. — *faber volans*,
 I, 54. *N.* — *Athenis natus*, III, 80. *N.*
Dama nil sapit, XI, 121.
Dama tippus pinguis, VIII, 147,
 150, 166. — *Damsalpe*, VIII, 184.
Damnatio caligo futuri genus huma-
num, VI, 556. — *sevitiam*, IV, 84.
 — *talea habitus Græcibus et odit*,
 VIII, 202. — *Canopus prodigia et mores*
Urbis, VI, 84. — *senatus*, VIII,
 93. — *damnetor Carfinia*, II, 69. —
damnatos edit, X, 74. — *ad mores*
natura recurrit, XIII, 240. — *damna-*
tus inani iudicio, I, 47. — *damnandis*
abstineas, XIV, 38. *Cf. etiam F. L.*
Damnatio quid confert, VIII, 94.
Damnosa pagina crescit multa pa-
pyro, VII, 101. — *alea*, XIV, 4.
Damnus partis alterius, X, 210. —
temporia, IX, 125. — *damno testicu-*
lorum evadere, XII, 35. — *accepto*,
 XIII, 129. — *membrorum*, X, 233. —
tonsoris, VI, 373. — *damnorum vul-*
nus, VIII, 99. — *mentio non fiet*,
 VI, 509. — *damnis quis mensia detur*,
 VI, 571. — *damna levant*, XII, 53.
De Mæcenate, I, 66. — *de montibus*
Albanis, V, 33, 167. — *de antiquis*
moribus uxoris, VI, 45. — *de numero*
Lamiarum, VI, 385. *Confer* I, 34,
 137; II, 2, 20, 24, 62; III, 123, 140,
 154; IV, 11; V, 25; VI, 33, 76, 161,
 186, 187; VII, 197, 198; VIII, 26,
 48, 106, 133, 206; IX, 143, 149; X,
 89, 101, 134, 251, 252; XI, 5, 65, 73;
 XII, 116; XIII, 6, 92; XIV, 6, 114,
 134; XV, 25, 47, 85, 92; XVI, 18, 38.

DEC

Dee Bonæ secreta, VI, 314. —
effigia, VI, 310. — *deum te nos faci-*
mus, Fortuna, XIV, 366. — *placeant*,
 II, 87.
Debes animi bona, VIII, 24. —
quibus omnia, VIII, 70. — *ferre ai po-*
tes, et debes, V, 171. — *debet exem-*
plum esse, XV, 97. — *propter hoc*
rumpere summum, V, 20. — *ante om-*
nia citari Scatinia, II, 44. — *tunicas*
succingere, VI, 446. — *non debet*
dolor, etc. XIII, 12. — *debent hor-*
tos, I, 75. — *debueras mittere vocem*,
 XIII, 115. — *debuit parari*, VIII, 212.
 — *oleisci*, VIII, 221. — *debuerant*
migrasse, III, 163. — *debeat cedere*,
 XI, 136. — *lustrari*, XIII, 63. —
sorbere, XIV, 255. — *an deberet spe-*
rare, rogavit, VI, 387. — *debere re-*
verti ad veterem dominum, XV, 52. —
se nihil tibi putat, III, 51. — *debetur*
Promethæus patinæ, IV, 133. — *puero*
reverentia, XIV, 47. — *magna pena*
cadurco violato, VI, 537. — *minue*
admiratio monstris, VI, 647.
Debilis humero, X, 227.
Debitate carebis, XIV, 156.
Debitor pergit, XVI, 40.
Decem comites, VII, 142. — *ses-*
tertia, XIII, 71.
Decembri toto vinum nescire, VII,
 97. — *Aquilone*, IX, 68.
Decentia soliti uruari, VI, 487.
Decernat de corpore, XIII, 92.
Decerpere aliam ficum, XIV, 253.
Decet juvenes clamor, XI, 200.
 — *esse quales*, XI, 155. — *decebat*
Quirinum, quod turpe bonis, IV, 13.
 — *decebunt Voleros, quæ turpia cer-*
dami, VIII, 182. — *deceret quos ma-*

gnum, VIII, 163. — an mulier testam, II, 76. — decena mulier, VI, 162.

Decidere jactu eum ventis, XII, 33.

Deciderit serpens in dolia, VI, 432.

Decies centena ritu dabuntur antiquo, X, 335. — lectis tabellis, XIII, 136. — ut non ter respiret, XIV, 28.

Decii pluris, quam qui servantur ab illis, VIII, 258. — Deciorum animæ plebeie, VIII, 254 seq. — in pectora quantus patriæ amor, XIV, 239.

Decipit vos apes, V, 166. — custodes, VI, 234. — decipiatr adulter, VI, 404. — decepta vota, VI, 603. — pes, IX, 126.

Declamare doces, VII, 150.

Declamatio ut fias, X, 167. — declamationum themata, I, 16. N. VII, 160, 169 sq. N.

Declamatoris Vagelli corde dignum, XVI, 23.

Decolor heres, VI, 600. — totus esset Flaccas, VII, 226.

Decoxit aheno, XV, 81. — decocta (aqua) frigidior Geticis pruina, V, 50.

Decrescebat jam genos hoc vivò Homero, XV, 69. — decrescere inde aliquid patet, VII, 220.

Decurrere campo, I, 19. — festinat vitæ portio, IX, 126.

Decus quale rerum? VI, 255. — decoria querendi cura, VI, 501.

Dedecus absit, IV, 131. — urbis habes, VIII, 200. — domus, X, 342.

Dedi; *vid.* Do.

Deditus quis est ei, VI, 181. — nui aomus, VI, 206. — cliens, IX, 71.

Deduxit Cæsar domitos ad sus flagra Quirites, X, 109. — deducet latom vulcum media arena, I, 157. *P. L.* — gentem ab asylo, VIII, 273. — lanam obliquo ferro, VII, 224. — vates nihil expositum, VII, 54. — dedocere me solet Lina, III, 286. — Chionem, III, 136. — vestem contentos, XIII, 132. — ad fontem quæ-

sitam solos verpos, XIV, 104. — deducendus corio bovis in mare, XIII, 155. — dedoctis propinquis, XIII, 207. — patronis ad forum, I, 128. *N.*

Defendere locum, I, 103. — causas, VIII, 48. — defendit illos numerus, II, 46. — defendier turribus, XV, 157. — defensus male, X, 85.

Defensor culpæ, VIII, 163.

Deferat quod ipse, faciet, VI, 552. — detulit quis? VI, 220. — in balnea pugillares testiculos, XI, 156. — deferat caossa, XVI, 19.

Deficit Matho, VII, 129. — jam mare nostrum, V, 94. — vomer, III, 311. — defecerat si evectus viridis panni, XI, 197. — defecisse hoc ipsam pnta, V, 7. — altos amnes credimos, X, 176. — deficientibus crumena, XI, 38. — deficientibus Austria, XII, 69. — defluit ætas, VII, 32. — defloxit Orontes in Tiberim, III, 62.

Defodio; defossa in localis apertula, X, 146.

Deformis facies, III, 87. — vultus, X, 191. — pellis, X, 192. — hyems, IV, 58. — ephebos, X, 307. — deformis multa in facia, VI, 107.

Defuit; *vid.* Desunt.

Defonditur potens in plautas, III, 227. *P. L.* — defendere patulas pelves contentæ fenestræ, III, 277.

Degenerare a magna culina, XIV, 14.

Dein concurritur, XV, 53.

Deinde, I, 101, 128; III, 280, 298; VI, 19, 156, 418; VIII, 109; IX, 39, 42; X, 59, 63.

Dejecerat Eurus upcem, XI, 119.

Delapsa est pinna, III, 118.

Delator amici, I, 33; III, 116. — quis? X, 70. — delatore multo plena et litora, IV, 48. — delatorum præmia, X, 87. *N.*

Delectant si in alta nomina, VIII, 132, 137. — sunt quas delectat oscula mollia, VI, 367. — delactatur arua Samis, XVI, 6.

Delevit patriam titulumque senectus, V, 35. — delere praelia vigilata, VII, 27. — tabulas, XII, 123.

Deliberat de quo, VII, 162.

Delicias viduae aspernatur adulter, IV, 4. — hominis! VI, 47. — earum panniculus bombycinus urit, VI, 260. — o delicias! XIII, 140. — usque ad delicias votorum, X, 291.

Delinquare tantum, XIV, 233.

Delphinorum columbae (in circo), VI, 590. — delphinis quanto major balena, X, 124.

Delphis oracula cessant, VI, 555.

Delubri culmina, XIII, 69. — delubra ad sacra te vocantem praecedunt, XIII, 107. — Camenarum, III, 13. — delubris imposita sarta, XII, 84.

Demens Aegyptus, XV, 1. — habetur, XI, 2. — o demens, ita servus homo est? VI, 222. — i, demens, et curre per Alpes, X, 166.

Dementis major omni damno membrorum, X, 233.

Demetrius cum molli Hæmo mirabilia, III, 99.

Demissum a celesti arce sensum traximus, XV, 146.

Democritus perpetuo risu pulmonem agitare solebat, X, 34.

Demothenis eloquium ac famam optare, X, 114. — ævna illum exitus eripuit, X, 126 seq. N.

Densa oliva canet mons, XIV, 144. — cadavera, X, 186. — denso fascia libro, VI, 263. — densi radiant testudine tota sardonichea, VI, 381. — densae tenebrae, XII, 18. — tabellae, IX, 36. — densos corymbos tendit, VI, 52. — densissima lectica, I, 120. — ruga, XIII, 215.

Dentem erucis imprime, IX, 134. — dente nondum omni renato, quum septimus annus transierit puerum, XIV, 11. — dentes obscuri fiant, VI, 145. — excusui, XVI, 10. — quos mittit porta Syene, XI, 124. — den-

tibus cum panis reverti liceat, III, 301. — angustia nascuntur legiones, XIV, 241. — apri maioris quando expiravit aper? XV, 162.

Depastum vivaria piscem dicere, IV, 51.

Deponis amictus, I, 142. — erinem amati, III, 186. — deposuit bellua dentes, XI, 126. — vota, I, 133. — depositum non lascietur amicus, XIII, 60. — sacrum non reddit amicus, XIII, 16. — erit sospes tibi, XIII, 178. — retinere, XIII, 201.

Deprendere callebat primo morsu ostra, IV, 142. — veram messem, VII, 112. — tormenta animi et gaudia, IX, 18. — depressus Ravola, IX, 3. — depressa huc patent, VI, 640. — depressa nihil est audacius, VI, 285.

Derideat rectus loripedem, II, 23.

Derisor plangentis populi Aunbia, VI, 534.

Descendit aranea, XIV, 61. — in vallem, III, 17. — de curru, X, 282. — in caelum, VI, 622. — a caelo γυῖς σιαυόν, XI, 27. — ad terram tremulo clausa puella, XI, 164. — rectum funem, XIV, 266. — in amnem hibernum, VI, 522. — ad pugnam, VII, 173. — descendunt statue, X, 58. — ad generum Cereris, X, 113.

Deserta vallibus, VII, 6.

Desiderat ulmos palmas, VIII, 78. — casulam et bœdos, XI, 153.

Desiderio Bibule, VI, 142.

Desidia pisces effundit, IV, 44.

Designata gladii domini mors, IV, 96. F. L.

Desipis quod, inde est, VI, 612.

Desisti nec ultra fovisti errorem, VIII, 164.

Desperanda tibi concordia socru salva, VI, 231.

Desperatio barba, VI, 367.

Despicit res exiguas, XI, 131. — despicit convivias canda, V, 82. — despiciam illum jure, XI, 23. — despicias Rhodios, etc. VIII, 112. — non et contemnas, quod, etc. IX, 99. — illine despicat nos, I, 159.

Destinat hoc monstrum pontifici, IV, 45. — cui nubere Caesaris uxor, X, 331. — destinet sedem figere Camilla, III, 3.

Desunt homines, VI, 333. — decrat pisci patinae mensura, IV, 72. — defuit hoc unum Fabricio, ut memoraret, etc. IV, 128. — non illi, nude emeret, VII, 75. — deerit non, qui quaerat, IX, 112. — non mihi ultio, XVI, 18. — non nunquam amator, II, 168; IX, 130. — qui spoliis te, III, 303. — desit ne qua indignatio, V, 120. — desint ne sarcula, III, 311. — decesset si Virgilio, etc. VII, 69.

Deteter exignis aliquid, III, 24.

Deterges saucius rubra vulnera nappa, V, 27.

Deterior te, II, 22. — nec ille sonat, II, 90. — deterior hic, servis, IX, 121. — femina, X, 323. — deterius iam non est, quam, etc. XI, 50. — omnia tua per vestigia peccat, XIV, 53. — credas horrere, III, 7.

Detestabile monstrum, XV, 121. — exemplum, II, 48. — factum, XIII, 126.

Detollit; *vid.* Deferat.

Deucalion ex quo montem navigio adscendit, I, 81.

Dennem habet Gillo, I, 40.

Deus si quis aut similis dis, V, 132. — unicus in aedula, VIII, 111. — prandebat sibi quisque, XIII, 46. — quicumque adspexit nunc homines, ridet et odit, XV, 71. — dei pendente effigiem ostendere, XI, 107. — dii rapere homines formosos, V, 59. *N.* — inter homines versati in aureo saeculo, VI, 19, 20. *N.* — otiantur, ne-

que curant res humanas, VI, 394, 395; XIII, 86 sq. *N.* — di, majorum umbris tenuem terram... date, VII, 207. — di faciles evertere domos, X, 7, 8. — pro juvenibus aptissima quaeque dabunt, etc. X, 349 seq. — nocte loquantur, VI, 531. — quando ad me venient, si curant cunctos punire nocentes? XIII, 100. — rideatur, et poetarum de iis fabulae vulgaris quoque *ἑτολογομαχία*, II, 31, 130 sq. IV, 34 sq. VI, 59; X, 314; XIII, 34 sq. 76 sq. 113 sq. XIV, 261. — deum Matris chorus, VI, 512. — deorum contemptor quis tunc hominum? etc. VI, 342 sq. *N.* — currus et equos faciesque adspicere, VII, 67. — quis, XV, 103. — genus incitare, X, 55. — quisquam huic servire vellet? X, 184. — nondum super nubes convivias, nec turba talis urgebat Atlanta, etc. XIII, 42 seq. — ira, si sit magna, tamen certa lenta est, XIII, 100. — quemquam nec surdum, nec Tiresiam esse fatebere, XIII, 249. — Asianorum ornamenta, III, 218. — saxa haec et tela putant (fulmina), XIII, 231. — deos contemnere testes, XIII, 75. *N.* — non esse, et nullo mandum rectore regi credunt, XIII, 86 sq. — solos habendos credit uterque locus, quos ipse colit, XV, 38. — putat esse, XIII, 91. — contemnere creditur pauper, III, 146. — diis iratis frui, I, 49. — aequa potestas, IV, 71. — inferis sacra quaeque villis, pisciculis, ovis, sal, liba, V, 85. *N.* — diis inferis Terraeque parenti sufficient Decii, VIII, 257. — adversis genitus, X, 129. — diis permittes expendere, quid conveniat nobis; illis notum, qui pueri qualisque futura sit uxor, X, 347, 353, et *N.* — maligna exaudita vota, X, 111. *N.* — officium vatis peraguntibus, XI, 113. — promissas animalia, XII, 2. — tantis digna victima, XII, 114. — auctoribus ultor erat Aga-

memorandas, VIII, 216. — digna sententia, XIV, 206. — invidiam faciunt mala immeritis immissa, XV, 122, 123. *N.* — ignoscentibus ipsis, III, 146.

Develat alius aurum, I, 10. — devectum Tiberi vinum, VII, 121.

Deverticulo (non diverticulo) ab isto repetitur fabula, XV, 72, et *P. L.*

Devexæ refæ, IV, 118.

Devia rura, XIV, 75.

Devotus dies, IX, 72.

Dexter; dextro pede concipis? X, 5.

Dextra sen dextera lavæque tenebat bipennem, VI, 658. — si sonuit ferro, VI, 560. — librata effudit pendentia retia, VIII, 204. — illi jacebat bellua, IV, 120. — dextræ extinctæ non utile corpus, III, 48. — lapidem hunc valeant emittere, XV, 67. — dextram audente bacillo, III, 28. — cohibere memento, V, 71. — dextra computat annos, X, 249.

Diadema Quirini, VIII, 259. — hic pretium sceleris tulit, ille crucem, XIII, 105. — diademate posito quum falcem numeret Saturnus, XIII, 39.

Diana pulchra, X, 292. — Disæ venatricis puellæ, per calamos pharetramque, XIII, 80. *N.* — Dianam nemini veneratur, XV, 8. — ad vestram me convertæ a Cnæis, III, 320.

Dicis juveni, XIV, 235. — dicit nunquam aliud natura, aliud sapientia, XIV, 321. — Horatius, VII, 62. — dicunt vana chiographa, XIII, 136. — dicebat litus semel ad spectu echini, IV, 144. — dicebat, XII, 37; XIV, 180. — dixit, IV, 65, 119; VII, 214; VIII, 243. — ille quem diximus, XV, 113. — dices olim, XIV, 225. — dicit libertus, VI, 146. — quia viduam fecerit, VI, 405. — mihi, VIII, 162. — non idem Chrysippus, XIII, 184. — dicam quid scapulis puerorum, IX, 68. — si dixeris, æstimo, sudat, III, 103. — dixerit qui ver-

bum, I, 161. — quidquid astrologus, VI, 554. — quis hunc generosum? VIII, 30. — quem iudex, XVI, 29. — dic, ant accipe calcem, III, 205. — igitur quid? etc. VI, 29, 280, 394; VII, 106; VIII, 55; IX, 54; X, 338; XI, 33; XIII, 33; XIV, 211. — dicite vna, VI, 265. — dicas hic forsitan, I, 150. — vacua et plana omnia, III, 96. — felicia sæcula, III, 312. — quamquam hæc mollis hæmo, VI, 198. — tintinnabula pulsari, VI, 441. — si sub iudice, vidi, VII, 13. — dicat, V, 130; VI, 308; VII, 233, 235; X, 216. — diceret quid Pythagoras? XV, 171. — Sejanum plebs Augustum, X, 76. — dixisset si sic omnia, X, 124. — dicere ejus nomen non audeo, I, 153. — si tentes aliquid, III, 297. — piscem fugitivum, IV, 50. — plurima, V, 131. — quod volu VIII, 274. — jus de mensura, X, 101. — si licet, XI, 194. — te miserum ande, XIII, 161. — moechos, XIV, 26. — vix possis, quant, etc. XIV, 150. — vidi, XVI, 30. — dixisse proposit, IV, 36. — dictum feliciter, II, 119. — collem petunt, III, 71. — dicta mihi modo gaus, XV, 98. — dicta ignoscat, I, 154. — factis dictisque sanctus, VIII, 24. — dictu visumque fœdum, XIV, 44. — pulcherrima, XI, 56. — dicturus rhetor, I, 44. — aliquid de Cæcis, IV, 148. — pro dubia libertate, VII, 115. — dicitur tarde venisse, VI, 478. — quidquid de Colchide, VI, 643. — facies dicitur, an mens? VI, 473. — dici Ludia sustinuit, VI, 104. — dicendi genus, VI, 449. — copia, X, 9. — dicens chiographa vana, XVI, 41. — dicentem bene quia Basilum ferat, VII, 147.

Dictatoria honore functus, XI, 87. — cum dictatore, VIII, 8.

Dictem pueri coram aliis pulvis, XI, 59. — dictet Phalaris licet per-

juris, VIII, 82. — dictare Celso principium atque locos paratæ, VI, 245. — dictante ceras puillas matre, XIV, 29. — dictabitur heres, VI, 218. — dictata magistri omnia peragat, V, 122. — verba pertulit, VI, 391.

Diducit scopulos, X, 153. — rictum, X, 230. — vestem, XIII, 132. *F. L.* — sulcum arena, I, 157.

Dies longa quid contulit Priamo? X, 265. — quarta torret ægrum, IX, 17. — ipse pulchro distinguitur ordine rerum, I, 127. — que tam festa, ut cessat prodere furem? XIII, 23. — genialis iste agatur, IV, 67. — paucos consume dies, XIII, 160. — diem lætam hilarumque sentire, XV, 41. — impune consumperit, I, 4. — ante diem, IX, 108. — promissit, VII, 84. — per totam cessare, XI, 183. — die natali dulcior hæc lux, XII, 1. — quid, faciant, VI, 475. — quaque, VII, 161. — uno, X, 224. — nocte dieque, XIII, 198; VII, 61; III, 305. — in die septenis horis odit illam, VI, 183. — dierum festorum majestas collitur, III, 172, 173. — paucorum vita, X, 343. — diebus sacris observandisque non abstinet uxor concubitu, VI, 536. — quinque continuis, XI, 206. — festis servare terga suis, XI, 83.

Differt vadimonia prætor, III, 213. — distulit mortem per tot sæcula, X, 249. — in tempora cœnæ alterius, XIV, 130. — dilata velut hoc sereno tempestas, XIII, 228. — dilatis curis, XI, 181.

Difficile est satiram non scribere, I, 30. — difficile hand est, perituram areessere summam, XI, 17. — diffilli crescente cibo, XIII, 213.

Diffundere patulas pelves, III, 277. — diffunditur hanatu in plantas pntus, III, 227. — diffusum consule capillato vinum, V, 30; XI, 159.

Digitum medium alicui ostendere seu porrigere, X, 53. *N.* — digito compece labellum, I, 160. — pignus fortasse dedisti, VI, 27. — ando mendicat Pollio, XI, 43. — uno scalpunt caput, IX, 133. — in digito elavus mihi militis hæret, III, 248. — Heronices adamas factus pretiosior, VI, 157. — annulus ferreus, XI, 129. — digitos habet vox blanda et nequam, VI, 197. — cristæ impressit callidus aliptes, VI, 422. — vatum semestri auro circumligat, VII, 89. — tanquam digitos suos, et ungues suctores noverit omnes, VII, 232. — digitis pressum in faciem extendere panem, II, 107. — a morte remotus quatuor, aut septem, XII, 58. — quibus illa premetur per somnum! XIV, 222. — sudantibus aurum æstivum ventilet, I, 28. — alienis pallida labra cibum accipiunt, X, 229. — ductus per terram aliquid de sanguine gustat, XV, 92. — a digitis gemmas ad pocula transfert, V, 44.

Dignatur lex Othonis, XIV, 324.

Dignoscere vera bona, X, 2.

Dignus qui mendicaret, IV, 117. — ut venias hederis, VII, 29. — morte, VIII, 85. — vera cruce, VIII, 188. — cyatho cæloque, IX, 47. — his epulis et tali amico, V, 173. — equus versare molam, VIII, 67. — barba et capillis majorum, XVI, 31. — Meleagri ferro aper, V, 115. — arcana face, XV, 140. — æva veraque Charybdi, XV, 17. — digna hæc lucerna Vennisia, I, 51. — viro sententia, IV, 136. — forma supercilio, V, 62. — voto tuo femina, VI, 61. — nulla de gregibus tantis tibi videtur, VI, 161. — res titulo sepulcri, VI, 230. — facies quali tabella, X, 157. — tantis deis victima, XII, 114. — Tuscis libellis fides, XIII, 62. — templo vox, XIII, 205. — fama si-

nistra, XIV, 1. — sententia diis atque Iphao Jove, XIV, 206. — fide, XV, 118. — supplicia, XV, 129. — dignum molino corde Vagelli, XVI, 23. — stigmate, X, 183. — hrevibus Gyaris aut carcere, I, 73. — tam longo sevo facinus, X, 255. — sitiente Pholo cratera mittere, XII, 45. — censoris ira, XIV, 50. — dignae adeo paucae contingere vitiae Cereris, VI, 50. — dignior hostia vita, XIII, 235. — dignissima prorens Floral matrona tuba, VI, 249. — dignissime bulla senior, XIII, 33.

Digredimur parati, XVI, 47.

Digressu amici confusus, III, 1.

Dilata; *vid. Differt.*

Diligit hunc Elia, VI, 72. — quantum dilexit Menoeceus Thebas, XIV, 240. — quis nunc diligitur nisi conscius? III, 49. — dilectae matronae, X, 318.

Diluvio magno cuncta arva teneri narrare, VI, 411.

Dimidium crus, XIII, 95. — tegimen, VI, 257. — dimidio brevior tegitis pars, V, 9. — ovo constructa cammarus, V, 84. — siluro, XIV, 132. — pluvia vendere, XIV, 201. — Memnone, XV, 5. — dimidiosa vultus adpicere, XV, 57. — jam Carioa ostendere, VIII, 4.

Dimitte citius, I, 125. — ligulas, V, 20. — dimittitur exani ad axem Hyperboreum, VI, 470. — dimittente puellas lenone, VI, 127.

Dinoscere; *vid. Dignoscere.*

Diogenis, nudi cynici, dolia non ardent, XIV, 308 *seq. N.*

Diomedes aves dicere, I, 53.

Diomedes Tydides quo percussit pondere coxam *Aeneas*, XV, 66. *N.*

Diphilus regnat, III, 120.

Direxit brachia, IV, 89.

Dirimente bellum Sabina, VI, 164.

— dirini coeptum conjugium, IX, 79.

Diripiatnr adulter, VI, 404.

Dirus ategias, castella, etc. XIV, 196. — diruta Alba, IV, 60.

Dirus Hannibal, VII, 161. — a ponta satelles, IV, 116. — dira feritas, XV, 32. — culpa, VIII, 119; XIII, 106. — persona, IV, 14. — egestas, XV, 96. — diri facti conscia mens, XIII, 193. — dira quidem, sed cognita multis, XII, 26. — passis vaniam abnuere, XV, 104. — diris temporibus, IV, 80; X, 15.

Discedas si, tenet, VII, 50.

Discinxit Afros Marins, VIII, 120.

Discipulus Trypheri, XI, 137. — Philippi, XIII, 125. — discipuli tres in tabulam Syllae dicant, II, 28. — custos premordet ex hoc Accenonotus, VII, 218. — discipulum occidit senex, III, 117. — meliorem praesto magistro, XIV, 213. — discipulos quot loelinet Hamillos, X, 224.

Disceit ab capella, V, 154. — tunc rustica Thymele, VI, 66. — discunt hoc omnes ante alpha et beta puellae, XIV, 209. — vita magistra, XIII, 22. — didicit jam dives avarus tantum admirari, VII, 30. — boletum condire, natantes mergere foedulas, XIV, 9.

Discrimen nullum habendum est inter, etc. XIII, 118. — tanquam famae agitur ant animae, VI, 500. — partus subeunt, VI, 592. — discriminis genus aliud, XII, 24. — causae habuit, X, 139. — ultima praesidia, XII, 55. — causae, XIV, 290. — aliquid ponendum inter unguenta et corium, XIV, 203. — ambitu et magni quidquid instat, VI, 520. — discrimine magno protegere causam, XI, 32. — quanto capitis constant, XIV, 258. — nec minimo sane refert, V, 123. — unilo alio vincia, VIII, 54. — discrimina quae sint capitis et inguinis, VI, 301. — juvenum plurima, X, 196. — majora eum expectant, X, 311.

Discumbere jussus, V, 12. — quum
cepit, VI, 434.
Discursus hominum, I, 86.
Discutienda ad saxa valent mala
robora fletus, X, 145.
Desertos laudare, VII, 31.
Disjunge boves, V, 119.
Dispensatore armigero, I, 91.
Dispensio et tempero fitum candelæ,
III, 287. — dispensat qui, frangit
sibi, VII, 219.
Dispersi inquisitores, IV, 48. —
dispersos trahere, XV, 151.
Displicet auctori ipsi, quod malo
exemplo committitur, XIII, 2. —
Albani veteris senectus, XIII, 215.
— atrium oculis, XIV, 65. — si fur
displicet Verri, II, 26. — displicuit
nasus trui, VI, 495.
Disponere voces comitum, VII, 44.
— avos porticibus, VI, 163. — cri-
nem, VI, 490. — dispositis hamis,
XIV, 305.
Dissimilem sibi vultum adspicere,
X, 192. — rem causam facit, VIII,
216. — dissimiles veris apellat, III,
18. — illis dextræ, XV, 68.
Dissimulet, etsi pulsetur, XVI, 9.
— ut dissimiles, IX, 70.
Distat, quæ sidera te excipiant,
VII, 194. — distet quantum ferrata
ab arca sacculus, XI, 26. — distare
nec humans carne suillam putant Ju-
dei, XIV, 98. — distantia tenu rima
omnia dicat, III, 97. — dogmata Stoi-
ca a Cynicis tunica, XIII, 122.
Distendere uterum, VI, 598. —
laucem longo pectore, V, 80.
Distinxit nos Otho, III, 159. —
distinguitur dies ordine, I, 127. —
ille tabula uda, XIV, 289.
Distulit; *vid.* Differt.
• Dio, IV, 51; V, 160; VI, 2; VIII,
86; X, 243; XIV, 37.
Diurni longi transversæ, VI, 483.
Diversum iter vite, VII, 172. —
diversa res est, XV, 94. — parte lec-

ta tabellis, XIII, 136. — multum
illis, X, 3. — pericula noctis, III,
268. — movebit prælia, VI, 257.
— diverso tempore, X, 263. —
fato committunt eandem crimina, XIII,
104. — diversæ forte (si diversa parte)
quæ veniant sagittæ, VII, 156. — di-
versis partibus orbis, IV, 148.

Diverticulo; *vid.* Deverticulo.

Dives erit, magna dormit quæ ter-
tia lecto, II, 60. — avarus, VII,
30. — tibi, pauper amicis, V, 113.
— sit formosa, decana, dives, etc.
VI, 162. — intolerabilis nihil quam
femina dives, VI, 460. — qui fieri
vult, et cito vult fieri, XIV, 176.
— vebetur turba cedente, III, 239.
— divitis ullum secretum esse putas?
IX, 102. — orbi testamentum, VI,
548. — acres artice putiæ, etc. XI,
166. — Nil ostia, XIII, 27. —
servi filius, III, 131. — divites ac
nobiles se deoere putant, quæ tur-
pia sunt pauperibus, VII, 181, 182;
XI, 174 sq. *N.* — divitibus nuces nulla
conandi voluptas, nisi, etc. XI, 120
sq. — nostris acceptissima gens Græ-
ca, III, 58. — responsa dabunt,
VI, 585.

Dividuos Carlos ostendere, VIII,
4. *F. L.*

Divina Philippica, X, 125. — ear-
mina Codri, III, 207. — tomacula
porci, X, 355. — divinatorum capaces
soli homines, XV, 144.

Divinat ut fanaticus, IV, 124.

Divinationum genera, VI, 511
seq. *N.*

Divitæ viocant, I, 110. — mul-
les frugerunt sæcula, VI, 300. —
noxie, X, 12 seq. — prima fere
vota, X, 24. — Narcissi, XIV, 329.
— divitiarum majestas, I, 112. —
divitias tot per tormenta eoactas,
XIV, 135. — omni crimine acquirere,
XIV, 238.

Divortii formulæ, VI, 146. *N.*

— divortia primum Romæ interdicta, VI, 146. N.

Divorum rivaies (imperatores), VI, 115. — divom hominumque fidem elamore ciemus, XIII, 31. — antiquissime, Jans, VI, 393.

Dixit; *vid.* Dicia.

Do quod, accipe, VII, 165. — quid das, ut Cossus aliquando salutes? III, 184. — dat veniam corvis, II, 63. — furor ipse veniam, II, 19. — præcepta, XIII, 19. — libertatem, XIV, 230. — pœnas, III, 279. — trulla crepitum, III, 108. — cinadis ferre ceras ad mortuum, XIV, 30. — damus veniam ibi fortunæ, XI, 174. — honores, fasces, VIII, 70; X, 78. — dant proceres, VII, 90. — dabat si hostia novam carnem, XI 85. — deinde illa dedi, IX, 39. — dedisti eivem patriæ, XIV, 70. — ipse acintillas ignis, XIV, 244. — fortasse pigra digito, VI, 27. — utile consilium, IX, 124. — dedit utrumque leto ingenii fons, X, 119. — natura portus, XII, 79. — hanc contagio labem et dabit in plures, II, 78. — tribus patris aconitis, I, 158. — quadringenta sestertia Græchus, II, 117. — his quingenta, VI, 137. — hunc olim, VI, 157. — hunc Agrippa sorori, VI, 158. — modum, VI, 359. — opera, VI, 383. — loenum, VI, 542. — candida scrofa nomen Albe, XII, 73. — lacrimas, XV, 133. — dedimus, quod finem opponere possis, IX, 86. — consilium Syllæ, ut privatus dormiret, I, 16. — dederat Campania febres optandas Pompeio, X, 283. — dabo thura laribus, XII, 90. — dabit invidiosa solatia saoguis, XIII, 179. — in plures, II, 79. — libros, III, 219. — poenæ, V, 53. — affectus, VI, 214. — responsa, VI, 586. — quantum dabit æta legenti, VII, 104. — sibi dabit ipse rudem,

VII, 171. — vestigia in laqueum, XIII, 244. — jam semestrum leporem, V, 166. — neman, VII, 45. — histrio, quod non dant proceres, VII, 90. — vina puer, XI, 159. — convivium nostrum alios ludos, XI, 177. — hanc altarium, XII, 119. — omnia breviter Pacuvio, XII, 125. — dabunt di aptissima, X, 349. — responsa, VI, 585. — servia regna, VII, 201. — finem animæ non gladii, etc. X, 164. — dederit cur multa poellæ, II, 59. — hora quam dederit, VI, 581. — nemo Ciceroni ducentes numos, VII, 140. — quum Servilia numos, X, 319. — se tibi similem, XIV, 52. — det mandata, VI, 354. — daret ut tantos somnos fiducia collata, XV, 155. — quis daret historico, VII, 104. — dedisset utinam his potius nugæ tota illa ævitiæ tempora, IV, 150. — da aliquid, quod titulis incidere possim, VIII, 68. — da nunc et volucrum, X, 43. — da spatium vite, da multos, Jupiter, annos, X, 188. — da pretori, da deinde tribuno, I, 101. — veniam, V, 42. — Trebio, V, 135. — testem, III, 137; XVI, 29. — dare vela phaselis, XV, 127. — quod tibi ipse possis, X, 363. — epulum, III, 229. — majus quid numina possunt? VI, 568. — libertos, VII, 43. — anam (faciem), X, 295. — partem, XIII, 187. — veniam, XV, 103. — mollissima corda, XV, 132. — signa, XV, 155. — dataros exempla magna, X, 49. — datur iudex, XVI, 13. — si quando, V, 40. — muræna, V, 99. — vestris alveolis oleum illud, etc. V, 88. — quod pro prima nocte, VI, 204. — ius, XVI, 52. — dabantur jugera, XIV, 163. — dabitur mora parvula, X, 340. — tibi longum vite tempus, XIV, 158. — Æmilio, VII, 124. — vellus, XII, 4. — dabantur decies centena, X, 335. — detur si similis permutatio, VI,

653. — dentur quæ tempora lucro, VI, 571. — si libera populo suffragia, VIII, 211. — darentur si qua sulfara, II, 157. — dari poma, V, 150. — ista poma hæc diu viventibus, X, 243. — fata ipais quoque sepulcris, X, 146. — datum privigno venenum, VI, 134.

Doces declamare, VII, 150. — spoliare, XIV, 237. — docet rectam Sapientia, XIII, 189. — scire, XIV, 18. — votum insatiabile acquirendi, XIV, 125. — deducere lanam, VII, 224. — docuit Gallis cassidicos Britannos, XV, 111. — doceat quanti Chrysogonus, VII, 176. — docentis culpa, VII, 158. — doctus spectare lacunar, I, 56. — Palæmon, VII, 215. — docta nimis cupit videri, VI, 445.

Dociles sumus omnes imitantis turpibus, XIV, 40.

Docte componit fercula, VII, 184.

Doctoris Trypheri, etc. XI, 137.

Dognata Stoica, XIII, 121.

Dolabella inde est, VIII, 105.

Dolabris munire castra, VIII, 248.

Dolato confuso ligno, XII, 57.

Dolet quidquid, exuat, XI, 188. — fiet, nec dolet, III, 102. — ut doleas, hoc agit, V, 157.

Dolis in alta deciderit serpens, VI, 431. — Cynici non ardent, XIV, 308. — quis plura linit victuro musto, IX, 58.

Dolo cepta incendia, XIII, 146.

Dolor viri flagrantior æquo non debet esse, XIII, 12. — ille solus patriam fugientibus, caruisse anno Citerensibus, XI, 52. — plus exigit intendom, quam lex ulla, X, 315. — doloris justa causa, IX, 90. — dolorem lateris pati, XIII, 229. — nemo fingit in hoc casu, XIII, 131. — lex dolori concessit, X, 315.

Domestica olim febris, IX, 17. — castra, X, 95. — exempla, XIV, 32. — tela seditioni, XV, 64.

Dominus et domini rex, V, 137. — frumenti, XIV, 293. — pretio si vincitur nullo, XIV, 145. — gestatur, VII, 179. — domini stomachus fervet viuo ciboque, V, 49. — per Junonem, II, 98. — gladiis festinata mors, IV, 96. — cultris collum præbet, X, 269. — instantis virgæque tenentis vox, XIV, 63. — domino servatur panis tener, V, 71. — fertur aquilla, V, 81. — erit mollos, V, 92. — ponetur boletus, V, 147. — dominum in jus trahere, X, 88. — se fecisse unius læcæ, est aliquid, III, 232. — ad dominum veterem debere reverti piscem, IV, 52. — ne possit dominum monstrare tabernæ, II, 42. — jobet ferri, VI, 417. — regemque salutis, VIII, 161. — qui foderit, IX, 46. — domini tres casæ, unus vernola, XIV, 169. — satori magnarum domorum, III, 72. — dominos mutare, VIII, 65. — spelunca quum elanderet, VI, 4. — in dominos crimen componere, IX, 111. — domina Cirrhæ Nyæque, VII, 64. — a talibus, XI, 42. — coram domina consumitur pecunia, XI, 47. — domina sub hasta caput præbere venale, III, 33. — a domina factus spado. dormit enim domina, VI, 376, 377. — domine vox, IX, 78. — femur, VI, 423. — dominum ferre potes? VI, 30. — domini se reges patroni appellantur a clientibus, I, 136. *N.* — domini vocantur Imperatores et dii, ut deæ domine, IV, 70, 71, 96. *N.* — domine voce moveri, VI, 530. — inter dominas, VI, 323.

Domitians calvus Nero, IV, 38. — Juliani fratris filium corrupit, eique mortis causam fuit, coactæ conceptam abigere, II, 29 seq. *N.* — concilium Patrum habuit in Albano suo super rhombo pisce, IV, 28 et 154. — adulator tragico pollatus concubitu leges revocabat amaras omnibus, etc. II, 29 sq. IV, 12. — Minervæ in Albano

instituit sacerdotes Albanos sen Flaviales, II, 84 seq. — scerbus morum iudex idemque incestus, IV, 12. — nitimus Flavius laesavit semianimum orbem, IV, 37. — clades et pestis, IV, 84. — pontifex summus, IV, 46. — dominus ac deus appellari voluit, IV, 70, 71. — belia gessit cum Dacis, Celtis, etc. IV, 147; VIII, 51. — tyrannus periiit post eadem Lamiarum, et postquam cerdonibus esse timendus coepit, IV, 150 sq. — fovit postas, VII, 1. — mares castrari vetuit, VI, 368. *N.* — *Ubique vid. Notae.*

Domus ante pedes longum pone syma Thyestae, VIII, 228.

Domo; *domat* aere custodes, VI, 235. — domitum leonem emere, VII, 77. — *domito* monta, XI, 89. — *domiti* Batavi, VIII, 51. — *domitos* deduxit ad sua flagra Quirites, X, 109.

Domus tota una rheda componitur, III, 10. — plena liliis genialibus, III, 187. — quantumque, VII, 184. — secura patellas jam lavat, III, 261. — privata quid fecerit, VI, 114. — longe ferrata servire iubetur, VII, 41. — horrida ac veteres imitata Sabinas, X, 299. — qualis, tales cibi, XI, 99. — una sufficit nosse volenti mores hominum, XIII, 160. — optima parator Sora, III, 224. — magnus Asturici, III, 212. — humilis non capit has ungues, XI, 169. — quaeque maxima plena servis superbis, V, 66. — Cynici, XIV, 310. — *Veneris*, IV, 40. — praefectura non mitior Sicilia sola, VI, 486. — vela pendentia, VI, 228. — clade semper renovata, X, 244. — dedecus, X, 342. — plena tunc omnia, VIII, 99. — nota, I, 7. — scire volunt secreta, III, 113. — immemor, VI, 85. — majore gemitu, XIII, 130. — incrementa, XIV, 259. — domi res angustis obstat virtutibus, III, 165. — res ampla, XII, 10. — fumus pa-

nisque, I, 120. — quando vult formosa videri, VI, 485. — pone lauros, X, 65. — si qua illi est umbilis Iphigenia, XII, 119. — licet plura videret fraga, XIII, 57. — quod non est et habet vicinus, ematur, VI, 152. — longa redimicula sumunt, II, 84. — multis res angusta, VI, 357. — natae, XI, 117. — domum pone, XI, 189. — reverti, XIV, 282. — domum repetam, XII, 87. — sanctam filius omni adspiciat sine labe, vitioque carentem, XIV, 69. — inde (mittentur), XIV, 148. — domum magnarum viscera, III, 72. — domos permutat, VI, 225. — aedificare, XV, 153. — totas evertere optantibus ipsis di faciles, X, 7. — parvas praebet speinca, VI, 3. — abeunt, VI, 312. — domibus flammis parastis, VIII, 232. — in multis, IX, 80. — domibus clausis, III, 303. — altis, VI, 607. — cum prole domoque, XIII, 206.

Dona populorum, XIII, 149. — sua reddit labori, XVI, 57.

Donat Calvinæ tantum, III, 133. — vasa novissima athletis, VI, 356. — ipsi vestes, VI, 519. — lumbos exhausti clientis iugeribus, IX, 59. — illi summas curules, X, 91. — unum civem Sibyllæ, III, 3. — donant arcans cylindros, II, 61. — donavit bona praecipibus, I, 59. — ignem terris Prometheus, XV, 86. — donabis nil unquam invita conjugē, VI, 212. — dones ista puellis, VI, 191. — donet qui amico, stultum esse, XIV, 235. — qui marmora, III, 215. — quod Quintiliæ, habet, VII, 75. — donaret si tibi Deus quadringenta, V, 133. — dona Veneris marito hanc, VII, 25. — tibi gratam requiem, XI, 182. — quot donaverit urnas, VII, 236. — donare parati, IX, 49. — donandi gloria major olim habebatur et titulis et fascibus, V, 110. — donabitur, ne

DUB

perest, IV, 55. — donanda crudis mustacea, VI, 203.

Donec, V, 121; VI, 484; X, 162; XIII, 158.

Dorica Ancoo, IV, 40.

Dorida cultem polliolo agit comædas, III, 94.

Dormis lex Julia? II, 37. — dormit que tertia magno lecto, dives erit, II, 60. — tecum passio, VI, 34. — parvule in segmentatis cunis, VI, 89. — dormiet intus, III, 241. — dormiat ille spedo cum domus, VI, 376. — dormiret ut privatus altum, consilium dedimus Syllæ, I, 17. — dormire securos jubet pendente ruina villicus, III, 196. — non aliter poterit, III, 281. — virum quum senserat uxor, VI, 116. — inelaps ortu Luciferi, VIII, 11. — quem patitor corruptor, etc. I, 77. — dormitur minimum in lecto, in quo nupta jacet, VI, 269. — megalis opibus in urbe, III, 235.

Dormitat adulter? VI, 329.

Dorso ferre cohortes, XII, 109.

Dos ingens, non solennis, olim fuere quadringenta sestertia, II, 117. *N.* VI, 137. *N.* X, 335. *N.* — dotem Cornicini dedit Grecchas, II, 117. — a dote veniunt sagitte, VI, 139. — in dote numeras triumphos, VI, 169. — cum dote mortifera si limina subit, XIV, 221.

Drilloptæ qui, II, 95. *N.*

Drusus moribus esto, VIII, 21. — Druso vitalisque marinis eripient somnum, III, 238. — Drusorum alto stemmate tumes, VIII, 40.

Dobie non provocat, VI, 375. — nec dobie, XIV, 111.

Dubitas deducere, etc. III, 136; IV, 50; IX, 99, 110; XIII, 200. — non dubitant veudere sua funere, VIII, 194. — nec dubitebat argentum mittere, XII, 43. — i nunc, et dobita, VI, 306. — cur dubi-

DUE

495

tem, I, 103. — ne dubites, XV, 89. — en dobitet? XIII, 153. — quis dubitet, Senecam præferre Neroni? VIII, 212. — non dubitet Ladas optere locupletem podagram, XIII, 97.

Dobins haud furor, XIV, 136. — dohium ad nomen venit cum grandi codice, VII, 110. — nil, X, 82. — dubiam facientia carmina palmem, XI, 179. — dobie pro libertate, VII, 116; VIII, 263. — dubii segri, XIII, 124. — dubiis sideribus, V, 22.

Ducentos numos nemo Ciceroni dederit, VII, 139.

Ducit ad scelus etque nefas purpura, XIV, 188. — uxorem, VI, 28. — livorem nra conspecta ab ove, II, 81. — præputis edulter, VI, 238. — sextarium de cenophoro, VI, 428. — sortes, VI, 583. — sulcos in tenoi pulvere, VII, 49. — mores teneros cen pollice, VII, 237. — nemo habendum inter curas et seria, XI, 93. — niveam egnam reginæ, XII, 3. — ducunt pensa meliora Paræ benigna manu, XII, 65. — ebur ad arsa, XII, 112. — hos quoque felices, XIII, 20. — bracteolam de Castore, XIII, 152. — reliquos fugienda patrum vestigia, XIV, 36. — duxerat temetum, XV, 25. — due in Capitolia bovem, X, 65. — ducet uxorem spado, I, 22. — ducere matris ubera, XII, 9. — docendi (uxorem) nulla videtur causa, VI, 201. — docitur funus, I, 146. — Sejanus nunc, X, 66. — duceris planta, V, 125. — ducende funera, X, 240. — doctus casus e medio fortunæ acervo, XIII, 10. — ducta Felerio rugæ, XIII, 216. — docti cæca cupidine, X, 351. — ductis per terram digitis, XV, 91.

Dudum vigilantibus, III, 129; III, 317; X, 334.

Duelli æro pernitet, I, 169.

Dulcedine famæ succensus, VII, 39. — tanta captus, VII, 84.

Doleis Hymettus, XIII, 185. — heres, VI, 38. — dulce cadocum, IX, 88. — dulcior hæc lox natali die, XII, 1. — filia filio, V, 139.

Dum, Dummodo; — sibi nobilior videtur, VI, 176. — tubera mittas, V, 119. — tu sis similis Æacidae, VIII, 269. — dum bibimus, dum sarta poscimus, obrepit senectus, IX, 128. — dum jacet, X, 86. — dom membra sufficient galeæ, domque ardeat sanguine, XI, 5, 6. — dummodo vel cæcus teneam amicos, XIII, 94. — non pereat, VII, 222. — *Conf.* I, 60; III, 10, 26, 27; V, 54, 94, 100, 101; VI, 429; VII, 233; VIII, 154; IX, 4; X, 340; XIV, 92, 95, 302; VII, 225.

Duo funera, IV, 109. — Anticatoenes, VI, 338. — aesteria sufficient, VII, 187. — fortis, IX, 142. — propter liutes, XIV, 22. — arura, XVI, 24. — duæ sorores, VI, 20. — duas tantum res anxius optat populus, X, 80. — peccata non admittentia curas, VII, 65. — duos post menses, V, 15. — tunc duos? VI, 641, 642. — sume duos equites, XIV, 326.

Durat nullius fibola, VI, 379. —

duret hæc in tempora, X, 254. — durate, IX, 69.

Durus Hannibal, VII, 161. *F. L.* — durum est conscendere navim, si iubeat conjoin, VI, 98. — vinum, I, 69. *N.* — jam Bromium, VI, 377. — Catonem timere, XI, 90. — duri pastoris filius, XI, 151. — duri crassique coloris togæ, IX, 29. — duro cucullo, III, 170. — asserere ferit, III, 245. — dure manus, VI, 290. — per brachia setæ, II, 11. — duos rudentes gaudet tractare, VI, 102. — dora flagra, V, 172. — duris temporibus, IV, 80; X, 15. *F. L.* — durior pauperibus Romæ conatus, III, 165. — frons populi hujus, VIII, 189. — durius nil habet in se paupertas, III, 152.

Dux magnus, IV, 145. — ducis est occidere Galbam, II, 104. — indulgentia, VII, 21. — ipsius hoc referre videtur, XVI, 58. — ducem Iulicum Gætula bellum portat, X, 158. — duce in summo quot libras Invenies? X, 147. — duces consedere, VII, 115. — signa et castra movebant, VIII, 12. — ducibus ac primoribus, XV, 40. — paludetis, VI, 400. — nostris parere, XII, 108.

Duxit; *vid.* Ducit.

E pleno acervo tollatur, VI, 364. — caelo cecidit, II, 40. *Conf.* IX, 106; XI, 27; XIII, 10.

Ea, Eadem; *vid.* Ea, Idem.

Eat; *vid.* Eo.

Ebrictatis imago, VI, 304, 313. *N.*

Ebrios ac petulans, III, 278. — nondum, XV, 24. — ebria Venus, VI, 300.

Ebor Phidiacum, VIII, 103. — graude, etc. XI, 123. — illud ducatur ad aras, XII, 112. — eboris uncia

nobis est nulla, XI, 132. — pro ebore attonitus, XIV, 307.

Eburno sceptro surgit, X, 43. — eburnis loculis custoditur, XIII, 139.

Ece iterum Crispinus, IV, 1. — traditur viro, II, 129. — alius quanto porrexit mormore panem, V, 167. — movet tridentem, VIII, 203. — aliud genus discriminis, XII, 24. — dabit, V, 366. — chorus intrat, VI, 511.

Echini semel ad spectum litus dicebat, IV, 143.

Echion citharedns, VI, 76.
Ediscere Judaicum jus, XIV, 101.
 — minimas sordes, XIV, 124.
Edo (manduco); edit nil nunquam libentius, XV, 88. — *Clandius* boletum uxoris, post quem nil amplius edit, V, 147, 148. — totum (cadaver) corrosa ossibus, XV, 80. — edendi usus nulli major fuit, IV, 239. — esse parati et sua membra, XV, 102.

Edo (produco, profero); edunt nunc numera, III, 36. — edam, si quis me consulat, XIV, 318. — cur libent, I, 21. — ederet si mulier vitulum, II, 123. — ede, quid putes? III, 74. — ubi consistas, III, 296. — edere primos vagitus, VII, 195. — primos planetas, X, 261. — edita fundo ostrea, IV, 141.

Educat terra homines nunc malos atque puillos, XV, 70.

Educit secum asellas, VI, 469. — quos eduxit, quos genuit, X, 236.

Efferre marito per famam et populum, I, 72. — laudibus, VI, 182. — gregem natorum, VI, 175. — sororem et patros, VI, 567. — elatum crede nunc, XIV, 220.

Efficiunt omnes manipuli consensu magno, ut, XVI, 21. Vid. *P. L.* — effice summam, XIV, 323.

Effigies majorum habeant insignia vocis, VIII, 227. — sacri aures cercoptilae, XV, 4. — unda Dei, XI, 106. — inter vestras statuamque Vagelli nullum discrimen, XIII, 119. — ad quas non tantum mectere fas est, I, 131. — dex longis siphonibus implent, VI, 310. — quo tot bellatorum, VIII, 9. — ante effigia majorum pone mores, VIII, 22.

Effodit saxum sacrum, XVI, 38.

Effugit cantus Sienus, IX, 150. — togam, XI, 204. — pudor ex urbe, XI, 55. — laetum, XIV, 157.

Effundit glacies rupta solibus pisces, IV, 43. — animi secreta, VI, 190.

II.

— dextra nequidquam retia, VIII, 205. — euras, X, 78. — imber lapides, XIII, 67. — habenas curriculo, XIV, 230. — pelves, III, 277. *P. L.* — ossa patruo similes, II, 33. — bilem, V, 159. — effusia crinibus, VI, 164.

Egeriae vallis et fons in loco Aricino, III, 12 seq. *N.*

Egestas obsidionis, XV, 96.

Eget corpus aere, VII, 62. — Anticyra, XIII, 97. — curatoria, XIV, 288. — merces cognitione tribuni, VII, 229. — egent sensus prorsus et terram spectantia, XV, 147. — egentis seu egentis futo vivere, XIV, 137. *P. L.*

Egnatius Celer philosophus delator Boreae, I, 33. *N. III*, 116.

Ego semper auditor tantum? I, 1. — ego, I, 51, 52, 80, 102, 108; II, 16, 21; III, 5, 81, 289, 321; VI, 452, 629; VIII, 38, 45; IX, 76, 139, 147; XI, 23; XIV, 224. — mihi, I, 3, 7; II, 133; III, 248, 295, 317; IV, 1; VI, 283, 393, 454; VIII, 23, 38, 55, 141, 162; IX, 1, 27, 77, 125, 139, 145; X, 68, 226; XI, 60, 193; XII, 1; XIV, 153; XV, 98; XVI, 18, 37. — mi fuit obvius, X, 82. — me, III, 46, 81, 286, 320; VIII, 125, 187; IX, 83, 87, 143, 148; X, 122; XI, 130; XIII, 102; XIV, 154, 317; XVI, 3. — nos agimus, II, 51. — nos, I, 15, 112, 159; III, 75, 159, 193; V, 168; VIII, 162; IX, 5; XIII, 31, etc. — nostri memor, III, 318. — nobis, II, 121; III, 72, 126, 243; VI, 147; VIII, 70; IX, 115; X, 348; XI, 131; XIV, 40, 187; XV, 149. — nobiscum, I, 101.

Egredina civis, VIII, 28. — coenat, XI, 12. — fons, XII, 41. — vates, VII, 53. — artifexquirendi, XIV, 115. — egregii corporis filius, X, 296. — egregium sanctumque virum si carno, etc. XIII, 64. — egregiam

voluptatem monstro, XIV, 256. —
egregios vis certe equites, X, 95. —
egregias Lateranorum aedes obsidet,
X, 17.

Egressa uxor prima luce, XI, 184.
— egressi finem legemque, VI, 635.
Ejectum ruborem de fronte recepit,
XIII, 242. — ejectionis Camenis, III, 16.
Elapsam ex vivaria piscem dicere,
IV, 52.

Electrae jugulo se non polluit
Orestes, VIII, 218.

Electrum; pro electro attonitus,
XIV, 307. Conf. V, 38. N.

Eligos impone rectaverit, I, 4.

Elemento (igni) gratulor, XV, 86.

— elementa vitiorum, XIV, 123. —
per omnia quaerunt gustus, XI, 14.
— elementis paribus, XIV, 17.

Elenchos magnos aurihus extensis
commisit, VI, 459.

Elephanti non venales Romae, XII,
102. — furva gente petiti arboribus
Rutulis et Tiverni agro pascentur, XII,
104 sq. N. — albi et maximi in India,
X, 150; XI, 123 sq. N. — eorum
grande elux dentibus ex illis, quos
mittit porta, Syenes, et Mauri et In-
das, XI, 123 seq. N.

Eliceret cui non risum? VII, 212.

Elige, quidnam putes, X, 329.

Elisæ seu Elisæ periturae igoo-
scere, VI, 435.

Elisi vervecis labra, III, 294. —
asti sineiput, XIII, 85.

Eloquium vocale nectit canuris mo-
dis, VII, 19. — Demosthenis, X, 114.
— eloquio perit orator, X, 118. —
fidimus? VII, 139.

Elpenora grunnisse crediderim,
XV, 22.

Elassus creditor, XI, 9.

Elavem sicandam conducere fa-
cile est, III, 32.

Elvinam Cererem, III, 320. F. L.
et N.

Emblemata poculorum, I, 76. N.

Emendat hæc servulus semodio
scobis, XIV, 67. F. L.

Emergunt haud facile, quorum
virtutibus obstat res angusta domi,
III, 164. — emergere se ex malis,
X, 56. N.

Emerita cesset æen, VI, 498.

Eminus minator hostile, VII, 128.

Emis unde hæc? II, 41. — emit
Aristotelem, II, 6. — ædes, IV, 7. —
nullum sex millibus, IV, 15. — sibi,
IV, 22. — quod captator Lenas, V, 98.
— eme quod Mithridates composuit,
XIV, 252. — emeret leonem, VII,
76. — emere quis auderet? IV, 47.

— empturus pueros, etc. XII, 133. —
emitur libertas, VI, 140. — quod domi
non est et habet vicinus, VI, 152. —

emi fortasse minoris potuit piscator
quam piscis, IV, 26. — plaris, XI,
16. — emitur quidquid, VI, 466. —

nihil, hæc si nolet, emetur, VI, 213.

— quum piscis emetur, XI, 36. —
emptus tot millibus puer, V, 60. —

emptos calices porriget puer, XI, 143.

— emendus miseris igitur, I, 134. —
erit alter puer, IX, 66.

Emittere lapidem, XV, 67.

Emolumenta laborum nulla, III,
22. — sacramentorum, XVI, 35.

Emptor veneni, VIII, 17. — cal-
lidus Olynthi, XII, 47.

Emundat hæc servulus semodio sco-
bis, XIV, 67.

Emungeris sæpe, VI, 147.

En animam et mentem, VI, 531.

— habitum, II, 72. — cui tu mittas
avocina grandia, IX, 50. v.

Enceladi gremio quis affert quan-
tum? etc. VII, 215.

Endopoperator Romanus et barbarus,
X, 138. — ipse quales epulas glutiasce
potatur, IV, 29.

Endromiden accipit, III, 103. —
Tyriam quis nescit? VI, 246.

Endymion tous, X, 318.

Enim (enimvero) huius stat currus

abeneus, VII, 125. *F. L.* — uero enim, nequa enim (atium), I, 89; XI, 30. *N. Fid.* I, 48; II, 8, 65; III, 15, 132, 208; IV, 41; V, 163; VI, 179, 196, 530; VII, 2; VIII, 29, 72, 201, 220, 257; IX, 22, 84, 110, 126; X, 4, 141; XI, 2, 38; XII, 115; XIII, 98, 202, 234; XIV, 73, 109; XV, 26, 97, etc.

Ennosigzeum vinxerat compedibus Xerxes, X, 182.

Ense velat stricto, I, 165.

Enthymema curvum seu curtum torqueat sermone rotato, VI, 450.

Eo; it nova neq. tristis fabula per cunctas cornas, I, 145. — ibat non melior vultu, IV, 104. — ad cenam intestatus, III, 274. — sanguis, XII, 14. — ad has epulas solito maturus, XI, 88. — ibit ad Ægypti finem, VI, 527. — pariter, VI, 576. — in celum, si iusseris, Græculus escorrens, III, 78. — eat discrimen in tunicis, VI, 521. — i nunc et dubita, VI, 306; X, 310; XII, 57. — i, demens, et mixtas corre per Alpes, X, 166. — ite, profane, II, 89. — quibus grata est, etc. III, 66. — pueri, XII, 83. — ire illam viam pengere, XIV, 122. — illic proponimus, III, 25. — precipitem iubent, III, 128. — contrarius vite priori videris, IX, 21. — parat curvis ungibus, VIII, 130. — isse Niphatem in populos narrat, VI, 409. — cunctem in prellu turris ferre, XII, 110. — itor ad casum tabulae, I, 89. — ad Atridem, IV, 65. — enodum est, III, 316.

Ephēbom deformem nullus castravit tyrannos, X, 306. — ephēbis cunctis mollior, II, 164.

Ἐφῆβιστος, IX, 37.

Ephemerides tritas cernis, VI, 574.

Episcurus latus plantaribus exigui hortii, XIII, 122; XIV, 319.

Epimenia seu epimania, epimenidia, epimenida, epimendia Manrorum bulbi, VII, 120. *Vid. F. L.*

Epipredia collo trabant, VIII, 66.

Epistola tanquam anxia venisset præcipiti pinna, IV, 149. — verbosa et grandis venit a Capreis, X, 71. — Veneris si nos commendet Marti, XVI, 5.

Epouam jurat solam et faciem ad præsepia pietas, VIII, 157.

Epota flumina, X, 177.

Eppia; *vid. Hippia.*

Epulas quales glotissime putamus ipsam? IV, 28. — ad has solito maturus ibat consul, XI, 88. — epulis his dignas, V, 173.

Epulum dare centum unde possis Pythagoreis, III, 229.

Equæ partus tanti, VI, 626. — equarum grex perversus, VIII, 108.

Eques municipalis, VIII, 238. — verna, IX, 10. — jacet in servi complexibus, aut equitis, VI, 279. — equites Asiani, Cappadoes et Bithyni, VII, 14, 15. — egregii, X, 95. — duos sume, XIV, 326. — equitum princeps, IV, 32. — cum sanguine mixtos patres lacerat, VI, 625. — cum dictatore magistros, VIII, 8. — census, III, 155; XIV, 323 aq. *N.*

Equestri de pulvino, III, 154. — census, III, 155; XIV, 323 aq. *N.*

Equitavit in vices, VI, 311.

Equus gauderet phaleris, XI, 103. — equam sic laudamus volucrem, etc. VIII, 58. — equos flexit per hunc campum, I, 20. — decorum adspicere, VII, 67.

Erepet genibus cruentis totum agrum, VI, 526.

Erga filium tristibus medicis, VI, 189.

Ergastula tota, VI, 151. — *Træca*, VIII, 180. — inscripta, XIV, 24.

Ergo impone mihi recitaverit ille, I, 3. — nil optabant homines, X, 346. — et nos unum ferule subduximas, I, 15. — *Fid.* I, 109, 158, 168; II, 15, 131; III, 104, 276, 281, 318; IV, 55, 73; V, 15, 97, 158; VI, 175,

224, 371, 432, 532; VII, 171; VIII, 36, 67, 208; IX, 82, 101, 114; X, 54, 103, 159, 310; XI, 17, 21, 99, 129; XII, 126; XIII, 204; XIV, 64, 79, 92, 244, 323; XV, 62, 71, 134, 171; XVI, 22, 54.

Erigit nudum vultum ad spectacula, VIII, 206. — villas, I, 94. — nullas numorum creximus aras, I, 114. — crexit ad hoc se endoperator Romanus, etc. X, 139. — ianna longos ramos, XII, 91. — erectum lignum referens, XI, 89. — erecta planta consurgit ad oscula, VI, 507. — erectus in terga sudes cernis, IV, 128.

Erimarchus (Hermareus, Erimarchus), III, 120.

Erinyes qualis confoudat Rutulum, VII, 68.

Eriphyle tibi occurrat mulier, VI, 655.

Eripuit illum sævus exitus, X, 127. — quando fortior leo vitam leoni? XV, 161. — eripient convicia somnum Druso, III, 238. — quom eripiat Pansa, quidquid tibi Natta reliquit, VIII, 95. — eripietur pater armenti, VIII, 109.

Errat per pappim, VI, 101.

Erroris nebula, X, 4. — erroreris fovisti, VIII, 165. — errores omnes exiit, XIII, 188. — erroribus modicis æquos mores præcipit, XIV, 15.

Erubuit hæc, oco fastidita, repulso, X, 326.

Eruea tu tibi tunc places (al. uruca, huruca, curruca), VI, 276. — crucis inprime dentem, IX, 134.

Escaria mille, XII, 46.

Esquillas petunt, III, 71. — gelidas encurri, V, 78. — a ferventi migrare Subura, XI, 51.

Eseda Britannia ac Belgica, IV, 126, N.

Esurit Statins, nisi, VII, 87. — ænriens Græculus in calum, jussetis, ibid, III, 78. — Clio, VII, 7. —

ramus Pisæe olivæ, XIII, 99. — ipse quoque, XIV, 127.

Et, copula sæpe omiſsa, IV, 63. *P. L.* — *Fid.* I, 6, 8, 13, 15, et alibi passim.

Et pro etiam, VIII, 61, 88, 117.

Et enim, VIII, 110; XIV, 38; XVI, 4.

Etiam, II, 69; V, 91; VI, 192; VIII, 186; IX, 26; XI, 36, 92; XII, 38; XIV, 161.

Etruscum aurum, V, 164.

Etsi, I, 113; XII, 119.

Euganea mollior agna, VIII, 15.

Euboe, VII, 62. *P. L.*

Eumenidum vultu terretur et igni, XIV, 285.

Euancho Bromium committere, VI, 378. — ennuclum se ipse facit Castor, XII, 35. — euanchi imbellis eas delectant, VI, 366.

Evoe quom diest Horatius, satur est, VII, 62.

Euphranoris aliquid præclarum, III, 217.

Euphraten petit juvenis, VIII, 51.

— ad Euphraten natus, I, 104.

Europen vocamus parvam extor-
tamque puellam, VIII, 34.

Eurus dejecerat nucem, XI, 119. — in Eurum sævire flagellis, X, 180.

— Euro valentius fatum, XII, 63. — Eurus submovet pellibus Inversis, XIV, 186.

Euryalum mirmillonem exprimat, VI, 81.

Evadit solers Ulixes per aciem Polyphemi, IX, 65. — Libitina æger, XII, 122. — damno testienlorum, XII, 35. — evasiase cur bos putet, XIII, 193. — evasi fulguris ietum, XII, 18.

Evandrum habebis, conviva, venies Tyrrinthius, XI, 61.

Evehit in calum, I, 38.

Eventum panni, XI, 196.

Evertit quid Crassos? X, 108. —

— domos totas, X, 7. — evertentibus nodis alterum puppis latera, XII, 31. — eversum fodit super agmina montem, III, 258. — eversa vidit omnia, X, 266. — eversis urbibus, XI, 101.

Ex quo, VI, 294; X, 77; I, 81; XIV, 261. — ex uobis geniti, XIV, 40. *Conf.* II, 36; III, 139; IV, 134; V, 134; VI, 451; VII, 216; IX, 83; X, 39, 63; XI, 55, 117, 124, 132; XIII, 24; XIV, 204.

Exaquet montibus aurum, nec amet quemquam, etc. XII, 130. a

Exagitare qua Tisiphone, quibus colubris, dic, VI, 29. — exagitata procul femina, II, 88.

Examen apium, XIII, 68.

Exanimante tuba, I, 169. *F. L.*

Exanimes primo murmure celi, XIII, 224.

Exarsit forma, VI, 103.

Exaudiet vix cornicines, X, 214.

— exaudita numinibus vota, X, 111.

Exeandit Cressa, X, 327.

Excelsi ministri, V, 83. — excelsum turris tabulata, X, 106.

Excerpte inde, quod securus ames, VI, 62.

Excidet de temone, IV, 127.

Excipit illa famam, VI, 409. — Cimbros et summa pericula rerum, VIII, 250. — intrantes blanda, VI, 125. — excipiant quæ sidera te, VII, 195. — excipiet me tironem porta, XVI, 3. — excipitur caebiano, XI, 3.

Exceitat foculum bucca, III, 262. — pater juvenem, XIV, 191. — vox blanda ingenu, VI, 196.

Exclamas miser, ut Steutor vel Gradius Homericus, XIII, 112. — exclamat, unde vanis, III, 292. — exclamare summum dominæ femur coegit aliptes, VI, 423. — libet, quod populus clamat, VIII, 29.

Excludatur amicus, VI, 214. — exclusi patres, IV, 64.

Excudere gladios, XV, 168. *F. L.*

Excusat tale, XV, 115. — exuasuros amicos exensemus, XVI, 28.

Excultas verum, VI, 143. — excussos dentes ostendere, XVI, 10.

Exemplum miserabile cibi, XV 98. — detestabile, II, 48. — rarum ac memorabile magni guttoris, II, 114. — vitæ a cornice secundæ, X, 247. — quod produxerit feritas nostro ævo, XV, 32. — exemplo malo quodcumque committitur, displicet ipsi auctori, XIII, 1. — exempla hæc para felicibus, IX, 135. — magna daturus monstrat, X, 49. — novorum factorum, VII, 189. — domestica vitiorum velocius et citius nos corrumpunt, XIV, 32. — nulla besti pauperis esse putat, XIV, 120. — exemplis adeo fœdis adeoque pudendis utimur, VIII, 183. — acribus videor te cludere, XIV, 322.

Exeo nulli comes, III, 47. — exit talibus a dominis post cuncta novissimus annulus, XI, 42. — exeat, si pudor est, III, 153. — exi horrendum intonat, VI, 484. — dieis libertus, VI, 146. — exire jubentur procures, IV, 144.

Exerceite avaritiam inviti jubentur juvenes, XIV, 108. — acies, XV, 60. — artes, XV, 145.

Exercitibus præponere, X, 92.

Exhulasset animam, X, 281.

Exhausta arca, VI, 363. — ossa regum vacuis medullis, VIII, 90. — exhausti clientis lumbos donare iugeribus, IX, 59.

Exhorruit mortem, VIII, 195.

Exigit a te munuscula, VI, 35. — dolor interdum plus, X, 314. — exigite, ut, etc. VII, 237; XIII, 36. — pœnas, X, 84, 187, 313.

Exiguus nervus, X, 205. — cibus, XIV, 301. — exiguae ofellæ, XI, 144. — exigui borti, XIII, 123. — rusia

farra, XIV, 155. — animi voluptas ultio, XIII, 190. — exignam partem cœno putemus, IV, 30. — particulam malorum ferre, XIII, 13. — exignum de veneno, III, 123. — exigua patella eœna foralis, V, 85. — summa vendet perjuria, XIV, 219. — exiguas res despicit, XI, 131. — exiguis aliquid deterere, III, 24. — tabulis beatus, I, 68. — pretiis mutare dominos, VIII, 66.

Eximie coquat, XI, 1.

Eximius eitharedus, X, 211.

Exitus si nullus placet de multis, VI, 33. — ævus illud eripuit, X, 127. — bio est Tongilli, VII, 129. — Carriastis, VII, 204. — quis est (Hæmibalidis)? X, 159. — ille utrumque hominis, X, 271. — quis te manet? XI, 39.

Exodium notum redit ad pulpita, III, 175. — exodio Atellanæ risum movet urlicus, VI, 71.

Exorabile numen, XIII, 102.

Exorare Lares thure, farre et corona, IX, 138. — exorata solet concidere loris vicinos, VI, 415.

Exoruant ceræ atria, VIII, 19.

Expavere frigis, VI, 361.

Expedit promptius quot amaverit Hippia mœchos, X, 220.

Expende Hannibalem, X, 147. — expendere permittes ipais numinibus, quid conveniat nobis, X, 347.

Experiar, quid concedatur, I, 170. — numquid, etc. XI, 56. — fortasse

exorabile numen, XIII, 103.

Expict annum, VI, 521.

Explicat se angustum, XII, 55.

Expositum qui nihil aoleat deducere, vates, VII, 54. — expositi infantes, VI, 602 seq. N.

Exprimat nobilis infans mirmillo-um conopeo, VI, 81.

Æquilæ; vid. *Esquilæ*.

Exsequiarum pompæ, I, 72. N. Conf. Funus.

Exsilium et carcer, X, 276. — in exsilium fugit, X, 160.

Exsistunt, qui promittunt, XII, 101. — exsisterint vestigia, VI, 15.

Exsorbet fletum labellis, VI, 277. — quot viros Maura, X, 223.

Exspectas, nt, VI, 75, 239; XI, 162; XIV, 25. — expectat cespes festus animalia deis promissas, XII, 3. — serenum, VII, 180. — creditor bos, XI, 10. — expectant quem majora discrimina, X, 311. — quid, quoa, etc. II, 115. — opsonia, IV, 64. P. L.

— expectes eodem a animo miui-umque poeta, I, 14. — nil tale, IV, 22. — expectent tribuni, I, 109. — expectare libet, quis impendat, etc.

XII, 95. — colas tardas, XIV, 249. — focos, XV, 83. — expectate ciendas,

IX, 69. — expectantibus illam lærymis, VI, 273. — expectandus erit annus, XVI, 42. — expectanda aliunde præsidia, VII, 22. — expectatur in hortis, VI, 488. — expectata diu provincia, VIII, 87. — expectatos ac jussos crescere primam testien-

los... rupit Heliodorus, VI, 371.

Exspiravit quando aper dentibus apri? XV, 162.

Exspuit vina, XIII, 214.

Exstinctus passer, Cynthia, VI, 8. — tempore diverso, X, 263. — tota cum prole domoque, XIII, 206. — exstinctæ dextræ corpus non utile,

III, 48. — exstinguendus rapitur miser, X, 332.

Exstat minor sacerlegus, XIII, 150. — exstiterant vestigia, VI, 15. — exstantem in curribus prætorem si vidisset, X, 37. — signis cratera debent criminibus, I, 76. F. L.

Exsucta ossa regum vacuis medullis, VIII, 90.

Exsul Marins ab octava bibit et fruitur dis iratis, I, 49. — Hyperbo-

reum si dimittatur ad axem, VI, 470. — æpius mathematicus, VI, 557. —

EXT

exalibus tyrannis, VIII, 261. — magna frequentes scopulos patietur, XIII, 247.

Exultat victoria ranco Circo, VIII, 58. — exultare te reor, XV, 87.

Exsuperas cuncta patrimonia census, X, 13.

Exurgit mensa geminis lucernis, VI, 305.

Extā catelli rimator harnspex, VI, 551. — vorare sacellis, X, 355.

Extendit comas, VI, 495. — bellum summa, XIV, 325. — extendere panem digitis, II, 107. — gladios, XV, 168. *P. L.* — extenditur magis nexus alter, XI, 167. — extensum funem quatit hostia, XII, 5. — extensis auribus mulier magnos commisit clenchos, VI, 459. — vestibus

EXU

503

prora miserabilis ecurrit, XII, 68.

Extollit Fortuna ex humili ad magna fastigia rerum, III, 40.

Extorquebis oculos illud, ut, etc. VI, 54. — extortam puellam Europen vocamus, VIII, 33.

Extra pocula stantem caprum debent criminibus, I, 76. — vallum ne miles litiget, XVI, 16. — communia te ponendum ceuses, XIII, 140.

Extremum spatium vite, X, 358. — extrema in parte sedentes, VII, 43. — extremi casus, XV, 96.

Extendere gladios, XV, 168.

Exundans fons ingenii, X, 119.

Exiit alas Dardania, III, 25. — errores, XIII, 188. — ornatum, X, 320. — quidquid dolet, XI, 188.

Exuvie bellorum, X, 133.

FAB

Fabas ventri non indulsit Pythagoras, XV, 174. *N.*

Faber nemo sederet medice noctis ab hora, VII, 223. — volans, I, 54. — fabri primi nescierint gladios extendere, XV, 168. — sandapilarum, VIII, 175. — fabris his crescant patrimonia, XIV, 116.

Fabius quis nunc erit? VII, 95. — natus lu Herculeo lare cum magna gaudeat ara, si enpidus, etc. VIII, 14. — Fabii Gurgitis nepotes, VI, 266. — Fabios, XI, 91. — timere planipedes audit, VIII, 191. — Fabius generosior, II, 146.

Fabrateria domus optima paratur, III, 224.

Fabricius recte scribitur, non Fabricius, II, 154. *P. L.* — quid sentiret et Curius, II, 154; VI, 82. *N.* — censor que notet, IX, 142. — Fabricio deficit, IV, 129. — Fabricios, Fabios timere, etc. XI, 91.

FAC

Fabula nova nec tristis it, seu fit per cenas, I, 145. — repetatur a diverticulo, XV, 72. — fabula togata, palliata et pretextata, I, 3. *N.* — a poetis venduntur munerariis et bistrionibus, VII, 8. *N.* — fabula comparatur vita, XIV, 262. *N.*

Fabulla moecha, II, 68. *P. L.*

Facetus joco mordente, IX, 10.

Facies, non uxor amatur, VI, 143. — scorti vestiti placet tibi, III, 135. — dicetur, an ulcus? VI, 473. — inde sumit ntrumque habitum, IX, 20. — fedra ad spectu ridendaque multo pame tumet, VI, 462. — reverenda obsceno minori, VI, 513. — tua computat annos, VI, 199. — quia senum, etc. X, 198. — faciem contundere palma, XIII, 128. — prius inspicit, I, 97. — deformis amici cervicibus aequat Herculis, III, 87. — Neptuni radit, XIII, 151. — iinit, VI, 481. — non abscondit galea, VIII, 203. *P. L.* — optari

vetat Lueretia, X, 293. — in faciem eubat, III, 280. — extendere pauem, II, 107. — u qualis facies, X, 157. — a facie jactare manna, III, 106. — in facie eorum miseræ magnæque amicitie pallor sedchat, IV, 74. — nun hæret gutta sanguinis, XI, 54. — multa deformia, VI, 107. — facie majoris census vivere, VII, 137. — hæc non erat miserabilior Pullio, IX, 6. — recta loqui, VI, 401. — in facie offa, XVI, 11. — ex secunda Scjani tota urbe fiant nreoli, X, 63. — facies denum adipicere, VII, 67. — ulida ad præcepta pietas jurat, VIII, 157. — in minutis et titulis cuneisum argentum, XIV, 291. — alias et vultus dimidiis adipiceres, XV, 57. — multas cito pingit, IX, 146.

Facile non emergunt, III, 164.

Facilis cuius rigidi censura caebini, X, 31. — victoria de madidis, XV, 47. — facile quis est ædem conducere, etc. III, 31. — est, barbato imponere regi, IV, 103. — et pronum est, agere, etc. IX, 43; XIII, 75. — faciem aurem præbere, V, 107. — in aurem stillavit, III, 122. — facili paternoat cardine valvæ, IV, 63. — facili eui plurima palma scrvet (equo), VIII, 58. — haustu diffunditur potens, III, 227. — faciles dii, X, 8.

Facinus libidinis nullum et crimen abest, VI, 295. — et erimeu capilli flexi, VI, 493. — majoris abolæ, III, 115. — quod dignum tam longo admiserit ævo, X, 255. — ipsa peregr, VI, 640. — an hoc illi suaderet Apulio, XIII, 203. — narraret Ulyxes, XV, 14.

Facit indignatio versum, I, 79. — præfectos Pelopra, VII, 92. — nidos arbare, XIV, 80. — injuria agros venales, XIV, 151. — somnum clausa lectica fenestra, III, 242. — quod ille, sciet, IX, 107. — se ipse eunu-

chum Castor, XII, 35. — navem miuorem, XII, 56. — ut sit, XIV, 71. — quosdam rumores, VI, 409. — se lautum atque beatum falso, I, 68. — ridiculos humines paupertas, III, 153. — se dominum unius læcetæ, III, 231. — somnum quibusdam rixa, III, 282. — hæc non Apicius, IV, 23. — tutus Afros a serpentibus, V, 91. — uxor sterilis amicum carum, V, 140. — hoc illas Hyacinthos, VI, 110. — graviora, VI, 134. — quod deferat ipse, VI, 552. — carmina, VII, 28. — versus, VII, 38. — nrbem letam, VII, 83. — quid Nero, VIII, 223. — cil mensura longi nervi, IX, 34. — amicos sportula, X, 46. — palmam dubiam, XI, 179. — patri-monia, XII, 50. — grande operæ pretium, XII, 127. — ira nocentem hunc sexum, VI, 647. — sana scelus ingens, VI, 652. — templa avus, VIII, 143. — vatem animus anxietate carens, VII, 57. — vultum eera, VII, 238. — causa rem dissimilem, VIII, 214. — quale facit, II, 57. — steriles, VI, 596. — nullus populus, XV, 31. — facimus nos te, Fortuna, deam, X, 366; XIV, 316. — faciant quid stemmata? VIII, 1. — Irati vadimonia, III, 299. — nil pueri, VI, 173. — non illi, quos vicimus, quæ nunc sunt populi victoris in urbe, II, 162. — hi plura, II, 45. — ora lucerta, XV, 137. — feci, elamat Pontia, VI, 638. — quod nec fecit Cleopatra, II, 109. — te participem secreti, III, 52. — fecimus et nos huc juvenes, VIII, 163. — quid Romæ faciam? III, 41. — faciet quid tibi resiuata juven-tas? VIII, 115. — facient quid non alii, quum tu multicia sumas, II, 66. — quid facient comites, I, 119. — eadem facient minores, I, 148. — coras majores, V, 117. — facias quid, talem sortitus servum? VIII, 179. — pejora, XIV, 57. — quid commercia, adipice,

II, 166. — quid dic, VI, 475. — equites Asiani... equitesque Bithyni, VII, 14, 15. — ne vicibus, VII, 240. — quam hæc omnia, XI, 176. — convenerat ut faceres quod velles, VI, 282. — faceret invidiam, XV, 123. — faceret quid plus ærotante viro? VI, 388. — quæ non, quod principis oxur? VI, 617. — feceris tanquam aliquid, propter quod nobilis esses, VIII, 41. — qui fecerit, VI, 114. — nil, VI, 222. — viduam, VI, 405. — si quid dignum censoris, XIV, 50. — fecisset si alter idem, IV, 12. — non aliter quam si fecisset Jono, VI, 619. — fac tertia quadringenta, XIV, 326. — face hoc et esto dives tibi, pauper amicis, V, 112. — facere hoc non possis quinque diebus continuis, XI, 206. — fecisse solæcismom, VI, 456. — nil vetitum volet, XIV, 185. — faciens (sacra) pro populo Lanfolla, IX, 117. — factorus rabidam orexum acriterius, VI, 428. — unde sit, ut, etc. IV, 98. — factora fulcrum, XI, 95. — fiant octo mariti, VI, 229. — majores, XIV, 117. — non rancidola opsonia his cultellis, XI, 134. — omnia talia, XII, 22. — hic homines, II, 167. — omnia, ut cogaris per lacrymas effundere bilem, V, 158. — ex facie toto orbe secunda urecoli, etc. X, 64. — fies de rhetore consol, si Fortuna volet, VII, 197. — fiet ultima questio, III, 140. — varicosus harsupex, VI, 397. — nec mentio damnorum, VI, 508. — legatos, IX, 62. — adulter publicus, X, 311. — adolter dilectæ rustronæ, X, 318. — et illius (adulter), quam non amat, X, 320. — domus altera, XIV, 309. — fient, fient ista palam, II, 135, 136. — omnia ad verum, VI, 324. — fias ut declamatio, X, 167. — fiat Glaphyrus pater, VI, 77. — conjugia ætius, VI, 255. — quid in orbe toto, VI, 402. — ne

magna injuria, VIII, 121. — fiant olseuri dentes, VI, 145. — fieres, homuncio, quantus ex nihilo, etc. V, 133. — fieri qui vult dives, et cito vult fieri, XIV, 176. — præcones, non turpe poterant, VII, 6. — quid non posse potes, ai, etc. VI, 41. — dominus si vis, V, 138. — vir nollet, VI, 254. — factus alligine molli panis, V, 70. — pretiosior, VI, 157. — spado, VI, 376. — facta est Tusca de Græcula, VI, 186. — facto agmine migrare, etc. III, 162; X, 218. — factas Parthenio lances mittere, XII, 44. — facienda pro vita quedam, non omnia, XV, 108.

Factum tam detestabile, XIII, 126. — facti crimen habet, XIII, 210. — diri conscia mens, XIII, 193. — occulti conscia, VI, 271. — sed nane factis levioribus, IV, 11. — factis dictisque sacctus, VIII, 25.

Faconda et unda senectus, VII, 35. — cupit videri, VI, 445. — vox justi Solonis, X, 274. — Gallia, XV, 111. — facundo Cæditio ponente lacernas, XVI, 45. — Quiritem inopa plebe facundom inveoies, VIII, 48.

Facundia multis mortifera est, X, 10. — rara in tenui panno, VII, 145. — qualis, IV, 82.

Fæcis Achææ portio, III, 61.

Fæsidium agentemlaodat, XIII, 32.

Falernum pelvis aorta olet, VI, 430. — Falerni adhærepti potare tantum, IX, 116. — Falerno arderet poluio, IV, 138. — acri docta roga, XIII, 216. — mero perfusa spumant nugoenta, VI, 303. — Falernas ninos posseit maritum, VI, 150.

Fallaci urna prætoris vicerit, XIII, 4.

Fallit vitium specie virtutis et numbris, XIV, 109.

Falso (adverb.) signatur, I, 67.

Falsos ot sis, licet Phalaris imperet, VIII, 82. — testis erit, XIV, 218; XVI, 32. — falsi quid Laronia, II,

65. — falso corpore laturos nomina Scanrorum transeo, VI, 604. — nomine poscas, I, 98. — falsas signare tabellas in templis, VIII, 142.

Fals; falcem agrestem quum sumeret Saturnus, XIII, 39. — falce supina pugnante Graecum dedecus urbis habes, VIII, 201. — falcebus credas actum, XIV, 149.

Fama magna est ejusdem, VI, 55. — contentus Locus, VII, 79. — eum nobis tradit superbum, VIII, 72. — haec (al. ut) est, XV, 93. — sinistra sunt digna plurima, XIV, 1. — fama conspicuae divina Philippiae, X, 125. — discrimen tanquam agatur, VI, 500. — sitis major est quam virtutis, X, 140. — dulcedine succensus, VII, 39. — opponere quod possis, IX, 86. — quam facile buccina? XIV, 152. — aliorum incumbere miserum est, VIII, 76. — per famam et populum nigros efferre maritos, I, 72. — famam trahit a censu, XI, 23. — Demosthenis optare, X, 114. — contempserat olim; cojas apud molles minima est jactura cathedras, VI, 90. — excipit ad portas, VI, 408.

Famelica lasso collo jumenta, XIV, 146.

Fames tam jejuna, V, 10. — tanta infestaque, XV, 120. — in quantum poscit, XIV, 318. — et ira pares in horum mente, XV, 131. — famem brumaeque illa recte cavet, XIV, 273. — aliam noverat, IV, 138. — formica quidam expavere magistra, VI, 360. — fame urgentur, VI, 424. — stimulant, XIV, 84. — lacerabant membra, XV, 102.

Famoso Canopo non cedit turba, XV, 46. — famosa membra Lagi, VI, 83.

Famulae Jovis aves, XIV, 81.

Fanaticus astro pereussus, Belloa, tuo divinat, IV, 123. — senex crine albo antistes sacrorum, II, 112.

Fanum Isidis, IX, 22. — Veneris quum videt, optat formam, etc. X, 290. — fana id votiva testantur tabella, XII, 27.

Farinae solidae, V, 68.

Farris canini sordes, V, 11. — farre et vino Janum Vestamque rogabat, VI, 386. — ano et aere quorum custodit animas, IX, 122. — exorare Lares, IX, 138. — farra imponite cultris, XII, 84. — paucissima exigui raris secana, XIV, 155.

Farrago nostri libelli, I, 86.

Farrata ponebant, XI, 109.

Fartores, V, 114. *N.*

Fas quid atque nefas, XIII, 237. — esse putet sperare, I, 58. — jam est, VI, 329, 628. — est genna incere deorum, X, 55. — non est melere, I, 131. — cui, Ithacumingere natantem, X, 257.

Fasces in magno comites libelli, VII, 107. — fasces meruit regnum ultimus ille bonorum, VIII, 260. — fasces, praetexta, trabea, lectica, tribunal, quamquam non essent nribus illis, X, 35. — qui dabat olim, X, 79. — fascibus olim major habebatur donandi gloria, V, 110.

Fascia quam densio libro, VI, 263. — Brutis, IX, 14. — vigra, XIV, 294. — fascia mamillarum, VI, 401. *N.*

Fastidia moveat captatori, X, 202. — quercus, XIV, 184. — mercis ulius te subeant, XIV, 201.

Fastidit oluscula fossor, XI, 80. — fastiditus ab aratro bos collum praebet, X, 270. — cen fastidita rubrit repulsa, X, 326.

Fastigia ad magna rerum, III, 39.

Fateris ignorasse Sejanum, quid optandum foret, X, 103. — fatetur morbum vultu iocansque, II, 17. — mors sola, quantula sint hominum eoruscule, X, 172. — natura, dare se mollissima corda humano generi,

XV, 132. — *fatebere tandem lætus*, XIII, 248. — *fateri cogit* (malæ conscientia), XIII, 222. — *properabo*, III, 59.

Fatiget iumenta porticibus, IV, 5. — *nemo tubas atque æra*, VI, 442. — *fatigatas alas exiit Dædalus*, III, 25.

Fatoam bipeunem tenebat, VI, 658. — *fatuos non invenit Pollio*, IX, 8.

Fatum est et partibus illis, quas sinus abscondit, IX, 32. — *pendebat amici*, IV, 88. — *plebeium in circo positum est*, VI, 588. — *valentios Euro et pelago*, XII, 63. — *fati plus valet hora benigni*, quam si nos Veneris commendet epistola Marti, XVI, 4. — *occulti potentia*, VII, 200. — *fato imperii*, XI, 105. — *egentia sen egenti vivere*, XIV, 137. — *diverso multi committunt eadem crimina*, XIII, 104. — *melioze tempora vite longa tibi dabuntur*, XIV, 258. — *ainistro geotua*, X, 129. — *fata servis regna dabunt*, captivis triumphos, VII, 201. — *mariti subeuntem Alcestim spectant*, VI, 652. — *tot quot fenestraz patant*, III, 274. — *data sunt ipais quoque sepulcris*, X, 146. — *regunt homines*, IX, 32. — *fatorum novorum exempla transi*, VII, 190. — *de legibus quantum ipse queratur*, X, 252. — *fatis adversis*, XIII, 256. — *impeto hunc morbum*, II, 16. — *melior*, V, 133.

Faucibus morbo siccia, XIII, 212. — *de faucibus se porrigit spira aurea*, VIII, 207.

Fausti Thebas et Terea vendit, VII, 12.

Fave, quæ dicitur puella, VI, 354. *F. L.*

Favisset Tusco Nurtis, X, 75. — *faventes linguas animisque*, XII, 83.

Fax; facem elaram præferre pendendis, VIII, 139. — *facæ arcana di-*

gna, XV, 140. — *faces inde ardent*, VI, 139.

Febris olim domestica, IX, 17. — *febre calet sola sanguis*, X, 218. — *cum vigili*, XIII, 229. — *febris optandæ*, X, 283.

Fecundam vulvam solvere, II, 32. — *secundia vitibus*, IX, 56. — *secundior Niobe serosa alba*, VI, 177. — *mulier*, VI, 162. — *labor vester*, VII, 98.

Felæ sacræ Bubasti, XV, 8. *N.*

Feliciter dictum, II, 119.

Felix nemo malus, IV, 8. — *tu, ocreas vendente puella*, VI, 258. — *unimurum*, X, 248. — *militia*, XVI, 1. — *sapientia*, XIII, 187. — *tnm*, quoties aliquis nritur ferro, XIV, 21. — *ille*, VII, 190, 191, 193, 202. — *felices animi avaros credit*, XIV, 119. — *proavorum atavoa*, feliciâ dicas sæcula, quæ, etc. III, 312. — *bos quoque ducimus*, qui, etc. XIII, 21. — *felicia tempora*, quæ te moribus opponunt, II, 38. — *felicitibus para hæc exempla*, IX, 135. — *felicioz quanto hic*, XIV, 312. — *non erit astro Martis*, X, 313. — *feliciatimms idem*, XVI, 59.

Fellandi mos, VI, 301, 303. *N.*

Femina digna voto tuo ubi tibi monstratur? VI, 60. — *quam dives*, nibil intolerabilis, VI, 460. — *exagitata proci non intrat limen Bonæ Dææ*, II, 88. — *simplex tunc*, VI, 327. — *litum movet in omni fere causa*, VI, 242. — *maxime gaudet vindicta*, XIII, 192. — *deterior habet illic totos mores*, X, 323. — *prodiga non seutit pereuntem censum*, VI, 362. — *quo templo non proutat*? IX, 24. — *nil non permittit tibi*, turpe putat nil, quum gemmas collo circumdedit, VI, 457, 458.

Femininus ceroma, VI, 246. — *feminis calendis*, IX, 53.

Femur summum dominæ exclama-

re coegit aliptes, VI, 423. — Hercula insaurati radat, XIII, 151.

Fenestra clausa somnum leticia facit, III, 242. — fenestraz molles in aure servi, I, 104. — altæ caligantesque, VI, 31. — vigiles, III, 275. — fenestras claudet, IX, 104. — fenestris cadunt vasa, III, 270.

Fenus viginti millia pigneribus positâ, IX, 140. — feneris auctor pallet, XI, 48. — in capacem ventrem rebus mersis, XI, 40. — nulla mentio, XI, 183.

Fera similis parit cognatis maculis, XV, 160. — feræ Romuleæ simulacra, XI, 104. — ferarum vicinarum pellibus sterneret uxor silvestrem taurum, VI, 6. — feræ an non nisi in diversa serviunt genera, XV, 158 sqq. *N.*

Feralis cena, V, 85.

Fercula septem quis secreto cœnavit avus? I, 94. — nunc audi nullis ornata macellis, XI, 64. — docte componit, VII, 184.

Fere nulla cantata est, VI, 242. — prima vota, X, 23. — nocte media, XI, 112. — lude accelerum caossæ, XIV, 173.

Ferit hic enbito, ferit assero duro alter, III, 245. — testa cerebrum, III, 270. — terram loto intestino, VI, 429. — feriant pariter, III, 298: — feriat qui carmen triviale communi moneta, VII, 55. — Isia mea lumina irato aistro, XIII, 93. — feriri pectine textoria, IX, 30. *N.* — fastibus, VI, 417. — ferienda a grandi ministro cervix, XII, 14.

Feritas dira, XV, 32.

Ferre rarus sensus communis, VIII, 73. — mobilis est, XIII, 236.

Fermentum tibi habe, III, 188.

Fero; fert collo niceteria, III, 68. — tulisti mox plura, IX, 39. — tulit ille crucem pretium sceleris, hic diadema, XIII, 105. — non Laronia quemdam

ex illis, II, 36. — milles tremulus arma, X, 267. — lupanaris odorem, VI, 132. — feres inde quanta prœmia, VIII, 119. — feret quis uxorem? VI, 166. — feras tecum miserabile votum, III, 276. — longa gaudia originis hujus, VIII, 47. — ferat quis istas sordes? I, 139. — illum his? V, 164. — dicentem, VII, 147. — ferret vix Corhulo tot vasa ingentia, III, 251. — tulisset quid natura beatius illo civa, X, 278. — quæ nec Sarmentus, V, 4. — unum tulerim illam, VI, 651. — tulerit quæ Claudius, audi, VI, 616. — quis Græchos de seditione querentes? II, 24. — ferre ceras ad mœchum dat ciuedia, XIV, 30. — ad unptam, etc. III, 45. — Græcam urbem non possum, III, 60. — jugum cojugii parata cervice, VI, 208. — dominam potes? VI, 30. — labores, VII, 17; XIV, 198. — omnia si potes, V, 170. — quæ possit certus virorum, VI, 399. — dorso cohortes, XII, 109. — qui queat quoscunque labores, X, 359. — vix potes malorum particulam, XIII, 14. — incommoda vitæ, XIII, 21. — solatia, XIII, 120. — ferens ubera potanda infantibus, VI, 9. — sacra, II, 125. — leges ac jura, II, 72. — ex humeris aurea pictæ togæ, X, 38. — laturos nomina Scaurorum falso corpore transeo, VI, 605. — fertur domino aquilla, V, 81. — tristis de nobis sententia, II, 62. — scripturnas leges lanistæ, XI, 6. — per aera raptus a græcæ, XIII, 170. — feruntur cornu attonite, VI, 315. — præcipientes rabie, VI, 648. — pectora vestra dominis Cirrhæ Nyseque, VII, 64. — bona tota ad Phialen, X, 237. — feratur quom jam sexta cervice, I, 64. — ferenda mille tædia, XVI, 43. — mediocri bile res, XIII, 143.

Ferox vitulus, XII, 7. — Rutulos, I, 162. — bellator, VII, 126.

Ferrata domus, VII, 41. — ab ares quatuor distet saeculus, XI, 26.

Ferrus aonulus in digito, XI, 129. — quis tam, ut teneat se? I, 31. — ferrea pectora Vetti, VII, 150. — atas protulit omoe erimeu, VI, 24; XIII, 28. *N.*

Ferrum est, quod amant mulieres, VI, 112. — letale, XV, 165. — poseit potio, VI, 624. — sumit, IX, 97. — promere, XV, 73. — ferri tempora, XIII, 28. — modus maximus in vinclis, III, 310. — ferro Meleagri dignus aper, V, 115. — cadentem Asiam vidit, X, 266. — ardenti uritur servus, XIV, 22. — hebeti lantissima caditur cena, XI, 140. — obliquo lanam deducere, VII, 224. — agit rem grassator, III, 305. — hic necat, X, 316. — anbnittere malum, XII, 54. — grassatur, XIV, 174. — sonnit si dextera, VI, 560. — rem agere, VI, 660.

Ferulae manum subdoximus, I, 15. — ferulas frangit, VI, 479.

Fervet pigna, V, 29. — stomachus domini vinoque ciboque, V, 49. — adipata veneno, VI, 631. — lampade Veneris, VI, 138. — equo facili plurima palma, VIII, 59. — ferveus animus aestuat, III, 49. — mero, III, 283. — modesto sauguine vultus, X, 301. — ferventi a Sobora migrat, XI, 51.

Fessidium agentem laodat vocalia sportula, XIII, 32.

Festino ad nostros, X, 273. — decerere, IX, 126. — festloare coacti, IV, 146. — ad praedam, XIV, 84. — quis te jubet? XIV, 212. — festinata gladiis mors, IV, 96.

Festus cespes expectat animalia, XII, 2. — festa janua operator locernis matutinis, XII, 92. — festa tam dies quae, ut, XIII, 23. — festo tempore, XV, 38. — festorum dierum majestas, III, 173. — festa sabbata,

VI, 159. — festis diebus servare terga suis, XI, 83.

Feta uxor, XIV, 167. — fetu mole comparo monastrum, XIII, 66.

Fetum capellae jugulare, XV, 12. — ad fetu properat vultus, XIV, 78.

Fibula eomcedi solvitur his magno, VI, 73. — nollins durat, VI, 379.

Ficedulas natantes jure mergere, XIV, 9.

Ficti; *vid.* Fingo.

Ficticius; *vid.* Patricius.

Fictilis Jupiter, XI, 116. — fictile gulosum condire, XI, 20. — fictilibus cenare pudet, III, 168. — bibuntur nulla aconita, X, 25. — phaselia, XV, 127.

Ficus sterilis robora valent ad discutienda saxa, X, 145. — ficum aliam si vis decerpere, XIV, 253.

Fida internuntia caeli, VI, 545.

Fidenarum potestas, X, 100. — Fidenis vivat, VI, 57.

Fides, Victoria, Virtus et Pax colitor Romae, I, 115. — nulla fronti, II, 8. — inde arti, VI, 560. — prodigiosa et Toseis digna libellis, etc. XIII, 62. — ercta patriae ingratis, XIV, 166. — fidei tantum habet quicque, quantum sua nomorum servat io arca, III, 144. — violatae de crimioe, XIII, 6. — fidem hominum divumque elemus clamore, XIII, 31. — fide atque virtute par, XV, 114. — digna, XV, 118.

Fidibus promittere queream Capitolioam, VI, 388.

Fidimus eloquio? VII, 139.

Fiducia erit major Chaldæis, VI, 553. — tanta in moneribus, X, 306. — collata daret somnos totos vicino limite, XV, 155. — creditur a multis, quom magna male causae audaeis superest, XIII, 110.

Figam ego quosodo aliquid, IX, 139. — figamus longa pulpit per angustios vicus, VI, 78. — fige intra

te taciturna querelas nostras, IX, 94. — fige primo loco, V, 12. — figens vestigia aucipiti plauta, XIV, 272. — sedem Cumis, III, 2. — cominus ursos, IV, 99. — sprum, I, 23. — figentia maculam hæsuram nitidia rebus, XIV, 2. — figantur tibi lasso virides palmæ, VII, 118. — figendum et memori tractandum pectore, XI, 28. — fixa et mutari nescia uatura, XIII, 240. — compago eatenatæ tabernæ, III, 304. — fixo gutture fumant, I, 156. — fixis legitime tabellis, XII, 100.

Figuli sequantur castra, IV, 135. — a figulla munita urbs, X, 171. — Figuram sexus imitata, VI, 341.

Filia virgo non sancta et tuta ab inguine, III, 110. — Largæ adultera et uou sit expectas, XIV, 26. — dulcior filio, V, 139. — nascitur ex me, IX, 83.

Filiolam turpem producere, VI, 241.

Filicola vel filia nascitur tibi ex me, IX, 83. — erga filiolum tristes mediet, VI, 389.

Filius autem pudicus non tutus ab inguine et sauetus, III, 111. — ingenuorum, III, 132. — adspiciat domum sine labe, XIV, 68. — patri constabit minoris, quam ulla res, VII, 188. — amens turbavit totam rem, XIV, 94. — iufans obstat tibi peccaturo, XIV, 49. — morum quoque similes, XIV, 52. — pastoris duri est hic, ille Bubulei, XI, 151. — egregii corporis, X, 295. — galliæ albæ, XIII, 141. — præconia nitidi plaudat hic, III, 157. — filio grave est, expectare tardas colos parentum, XIV, 248 sq. N. — filium quibus artibus et quibus moribus instituas, plurimum intererit, XIV, 73. — filii olim fauus portabant patri, X, 259. N. — *Conf.* Puer et iufans.

Filum candelæ dispenso et tempero, III, 287. — filo Tyrio atlataria par-

pura spondet, VII, 134. — fila porri numerata, XIV, 133.

Fiuem imponit sapiens et rebus honestis, VI, 444. — egressi legemque priorum, VI, 635. — impense uou aerrat, VII, 138. — (ad) Ægypti, VI, 527. — peccandi quis posuit sibi? XIII, 241. — animæ (Hannibalis) uou dabant gladii, X, 163. — post auctumni, XIV, 190. — in fine tremantes oculos observare, VII, 241. — fines imperii Tiberinum, VIII, 265. — proferre, XIV, 142.

Fingit qui cito multas facies, IX, 146. F. L. — quæ librariorum, IX, 109. — quibus meliore loto præcordia Titian, XIV, 35. — uemo dolorem in hoc casu, XIII, 132. — fingimus hæc, VI, 634. — finge gladios inde, atque hinc pulpita pone, VIII, 195. — tamen te improbum, V, 72. — fingentem Læstrigonas, etc. Ulyassem abicit, XV, 18. — ficti vultus, XIII, 77. — ficta pellæ, VI, 272. — fictos Scanros contemunt, II, 34.

Finitima herba, XII, 12. — inter finitimos vetus atque antiqua similitas, XV, 33.

Finitus Orestes, I, 6. — annus, I, 117. — finitum tempus, VIII, 150.

Fio; *vid.* Facio.

Fiscus multus in arca, XIV, 260. — fisci res est, IV, 55.

Fixus; *vid.* Figat.

Flaccus decolor, VII, 227.

Flagellum occultum quatiente animo tortore, XIII, 195. — mittitur, II, 119. — sumet Damasippus clara luce, VIII, 151. — flagelli metoens, V, 154. — flagello ille rubet, VI, 479. — flagellis æuere in Earum, X, 180. — uallam Sirena comparat, XIV, 19.

Flagitio uouo uemo contentus, XIII, 244.

Flagra ad sua domitos deduxit Quirites (Cæsar), X, 109. — dura pati, V, 173.

Flagrabat nunquam visæ amote
puellæ, IV, 114. — flagrante igne,
XIV, 245. — animo, I, 152. — æde,
III, 139. — flagrantia præcordia,
XIII, 182. — *Flagrantior æquum doluit*,
XIII, 11.

Flamea seu flammen amitt Grac-
chus, II, 124. — couterit, VI, 225.

Flameolo seu flammenlo parato du-
dum sedet illa, X, 334.

Flaminium pervolat axe, I, 61. —
Flaminia tegitur ciuis, I, 171.

Flammæ multum, III, 285. —
flammas dômibus paratis, VIII, 233.
— flammis Asiam cadentem vidit, X,
266. — missas ad sidera, XI, 63.

Flavi Meleagri ferrum, V, 115. —
flavam puellam conducere, VI, 354.
— cesariem Germani stupuit, XIII,
164. — flavo galero nigrum crinem
abscondente, VI, 120.

Flavius ultimus quam laceraret ur-
bem, IV, 37.

Flebile nati sinciput, XIII, 84.

Flectunt se sidera, V, 22. *N.* — flexit
equos per campum, I, 20. — propo-
situm, IX, 20. — oculos ad crimina,
XIII, 144. — flexi capilli, VI, 493.

Flet, ai lacrymas conspexit amici,
nec dolet, III, 101. — flebat contra-
rius auctor, X, 30. — flentem pro-
ducere matrem, VII, 146.

Fletum exsorbes, VI, 276. — fletu
manantia ura, XV, 136.

Flexu (in) arcto vicorum, III, 237.

Flora (mulier Romana), II, 49.

Floris aula, XIV, 262.

Flurali tibi dignissima matrona,
VI, 250.

Florentibus sociis, VIII, 99.

Flos Asia, servus, V, 56. — flosa
in fronte, XV, 50.

Flosculus angustæ vitæ, IX, 127.

Fluctum crissantis adnat, VI, 322.
— fluctu Oceani natantes, XI, 94. —
plenus alveus, XII, 30. — premetur,
XIV, 296. — fluctus Tyrrenos per-

tulit, VI, 92. — eruentis fluctibus,
X, 186.

Flumen urationis, III, 74. *N.* —
fluminis pisces venerantur, XV, 7. —
flumina epota Medo prauidente, X,
177. — conducere, III, 31.

Fluxit ad istos et Sybaris colles,
VI, 295. — fluxerit tanquam in mare
amnis, XIII, 69. — oratio, III, 74. *N.*
— ætas, etc. VII, 32. *F. L.*

Foculum bucca excitat, III, 262.

Focum instruit, V, 97. — focos
expectare, XV, 83. — molles stercore
XII, 85. — foci privatis majores, IV,
66. — brevibus, XI, 79.

Fuderit qui dominum, IX, 45.

Fecundus; *vid. Fecundus.*

Forda aspectu facies, VI, 461. —
fuma, XIV, 152. — exempla, VIII,
183. — foveam lacerat, VI, 132. —
lacræna, III, 148. — canion stercore
atria, XIV, 64. — nil sedum dictu
visque hæc linuina tangat, XIV, 44.
— non putare, VII, 5. — fœdu canto
prostitui, VIII, 225. — fœdior omni
crimine persona, IV, 14. — fœdus
hoc aliquid andebis amictu, II, 82.

Federe pragmaticorum, VII, 123.

Formosa; *vid. Femina.*

Foveum et cophinus anpelles Judæ-
orum, III, 14. — foveo relicto Ju-
dæa mendicat, VI, 542. — torto es-
leutia ura, XI, 70.

Foveus; *vid. Foveus.*

Fœtus; *vid. Fetus.*

Foliant parantur, VI, 465.

Folium Sibyllæ credite me vobis re-
citare, VIII, 126.

Follem veterem cum tota æruginæ,
XIII, 61. — folle teus reverti, XIV,
281. — folles cavi spirant immensa
mendacia, VII, 111. — foliibus ardet,
X, 61.

Fons egregius (Bætia) viribus occul-
tis, XII, 41. — ingenii largus et exun-
dans, X, 119. — fontis sacri neuus,
III, 13. — fontem ad quæsitum solos

deducere verpos, XIV, 104. — a fonte Hammonis credent relatum, VI, 554. — de quo fonte hæc monstra, VI, 286. — fontibus Aonidum bibendis aptos, VII, 59.

Fonteo consule natus, XIII, 17.

Foreipibus et ab incude ad rhetora misans, X, 131.

Fores ornatas linquit, VI, 227. — foribus suspende coronas, VI, 61 seq. 79, 227; IX, 85; X, 65; XII, 84, 91. — ornatas paullo ante linquit, VI, 228.

Foret; *vid.* *Som.*

Forieas eoducunt, III, 38.

Foris poneris, si quid tentaveris hiscere, V, 126. — plorare, IX, 77.

Forma digna supercilio, V, 61. — quæ tanti? VI, 179. — qua exarsit, VI, 103. — quid nocet casto? quid profuit Hippolyto et Bellerophonti, X, 324 seq. — formæ atque pudicitie rara concordia, X, 297. — formam optat mater modico pueris, majore puerillis murmurare, X, 289.

Formant libellos, VI, 244.

Formica magistra expavere frigæque fumemque, VI, 361.

Formidat infans rusticus hiatum personæ pallentis, III, 176. — *formidatus* Othoni civis, VI, 559.

Formidue culpæ trepidum animum confirmant, XIII, 106. — nimis ensam præcipitans, XV, 77.

Formosa quando vult videri domi? VI, 465. — sit, VI, 162. — *Herculis* uxor, XIII, 43. — *formosam* se non putat ulla, nisi, etc. VI, 186. — *formosissimus* idem et optimus (Silinus), X, 331. — *formosi* plerumque impedi, X, 297. *N.*

Formæ et incude graves catenæ, III, 309.

Formaculæ est magna, X, 82.

Fornicis in carcere, X, 239. — *fornice* in quocumque natî, III, 156. — *olido nudam* stans nuncupium, XI, 171.

Forsan exstiterint, VI, 14. — *bre-*
viter dabit omnia, XII, 125.

Forstun dies, etc. I, 150; V, 156; VIII, 112; XI, 162; XIV, 34, 295.

Fortasse, IV, 25; VI, 27, 600; XIII, 103; XV, 15.

Fortæ, III, 278; VI, 642; VII, 232; XI, 119; XIII, 217.

Fortis sola libidine, IV, 3. — sit felicissimus, XVI, 59. — *fortem* posce animum, X, 357. — *animum* præstant, VI, 97. — *fortes* duo de grege Mæsorum, IX, 142. — *fortia* animalia, VIII, 57. — *fortibus* et miseris sociis ne magna injuria fiat, VIII, 122. — *fortior* te cogat, III, 292. — non multum modica aura ventus, XII, 66. — leo quando leoni vitam eripuit? XV, 161.

Fortuitus quasi ignis esat in terras, XIII, 225.

Fortuna humilis castas præstatat Latinas, VI, 287. — *Improba* stat noctu arridens nodis infantibus, etc. VI, 605 seq. — *secreta* sibi nimum parat, VI, 608. — *nec Cræsi* unquam sufficit animo, XIV, 328. — si volet, fies de rhetore consul, VII, 197. — nos te, nos facimus, *Fortuna*, Deum celoque locamus, X, 365, 366; XIV, 315, 316. — quoties voluit jœnari, III, 40. — in illa rarus ferme sensus communis, VIII, 73, 74. — *urgente*, VI, 593. — *quam* pro me rogatur, affixit ceras (auribus), etc. IX, 148. — *armati*, XVI, 34. — *ipalus* (Pompeli) et urbis servatum vieto caput abstulit, X, 285. — *similia* accidit et nostro Catullo, XII, 29. — *fortunæ* ibi veniam damus, XI, 174. — *mirabilis* exempla, VII, 197 seq. — *invidia* est, XV, 95. — *filius*, XIII, 141. *N.* — *vic-*
trix sapientia, XIII, 20. — *minæ* mandaret laqueum, X, 52. — e medio æervo ductus casus, XIII, 10. — atque *Herculis* ædem vinecus, XIV, 90. — in casibus sunt qui omnia possant,

XIII, 86. — Fortunam, ut semper, sequitur plebs, X, 73. — fortunas si servet eadem Iliasperidam serpens, XIV, 113.

Fortunatum natam me consule Romanam? X, 122.

Forulos hic dabit, III, 219.

Forum post sportulam, I, 128. — post forum juvenes premit, VII, 132. — fori arena leuta pugnamus, XVI, 47. — foro vicina jugera, IV, 7. — toto maxims sit arca nostra, X, 25. — cedere jam non est deterius, quam, etc. XI, 50. — fora vestra movamus strepitu, II, 52. — cuncta plena simili querela, XIII, 135. — sola sonant vacuo clausoque theatro, VI, 68.

Fossa notissima inter cinedos, II, 10.

Fossor squalidus, XI, 80.

Fovet boa fortuus, VI, 606. — errorem, VIII, 163. — fovetur lacte, VI, 468. — facies medicaminibus, VI, 471.

Frena; *vid.* Frena.

Fraga domi plura videt, XIII, 57.

Fragili oera nitentia simulacra, XII, 88. — fragiles patellae, VI, 344.

Fragor aurem percutit, XI, 195.

Framea Martis, XIII, 79.

Frangit sibi, qui dispensat, VII, 219. — miles pocula magnorum artificum, XI, 102. — portas Parno milite, X, 156. — si fregeris, alia fiet eras domus, XIV, 309. — frangere vasa minora, X, 102. — porrum morsu, XV, 9. — saecula luxu, VI, 299. — scutula (dorso suo), VI, 479. — vitem vertice, VIII, 247. — subscellia versa, VII, 86. — virgas in sociorum sanguine, VIII, 136. — opes, XIV, 93. — crura caballia, X, 60. — frange eslamus, VII, 27. — frangitur quidquid illis, XI, 189. — fractum vix paucum porrexit, V, 68. — fracta voce loquendi libertas, II, 111. —

II.

compago ruchant cunctis, VI, 618. — glacie, VI, 522. — de merce, IV, 33. — de casside buccula pendens, X, 134. — imagine matris, XI, 18. — fractis trabibus, XIV, 296. — etate, XIV, 161. — frangendus panis gingiva, X, 200. — frangenda imagine, VIII, 18.

Frater, vis ab ipsa libus? o numi, vos estis fratres, V, 135 seq. — fratria rogas, X, 242. — fratrum cervicibus, X, 260. — fratribus magnis suprior, XIV, 169.

Fraterculus malum esse gigantis *sen* gigantum, IV, 98.

Frondis nefandae nullane poena erit? XIII, 174. — frandem jure tueri jurando, XIII, 201. — fronde sacrilega intercepta sestertia, XIII, 71. — per fraudes patrimonia conduplicare, XIV, 229.

Frema? quod violentina, VIII, 37. — Jupiter vernus, V, 78.

Fremitu magno, XIV, 247. — quo ietus perferat, VI, 261.

Frena ire pone, VIII, 88. — mittentur, II, 169. — ad frena niveos Quirites ds, X, 45. — frena pleci theatri, X, 128.

Frequentes exsilibus magals scopulos patietur, XIII, 246.

Frico; frictus angulus, VI, 578.

Frictum crisantis adorat, VI, 322. *F. L.*

Frigidus ævo, VI, 325. — frigida sarraca Bootie, V, 23. — spelunea, VI, 2. — inguina, XIV, 300. — mena criminibus, I, 166. — frigidior Geticis decocta pruinis, V, 50.

Frigo; fricta de mercede, IV, 33.

Frigus famemque expavere, VI, 360. — frigore longo pingues pisces, IV, 44. — allectum anctumnum posuere mala, XI, 75. — s frigore tatus, XI, 146. — frigora in quantum poscunt, XIV, 318.

Fritillo movet arma, XIV, 5.

Frivola transfert, III, 198. — omnia Romanorum regum, V, 59.

Frons, dis; frondibus sternere, VI, 6.

Frons, tia; durior populi hujus, VIII, 189. — arca parvis lectis, XI 96. — fronti nulla fides, II, 8. — in frontem densissima ruga cogitur, XIII, 216. — frontem nude tibi libertatemque parentia? XIV, 56. — totam tremuli pulli Cæsouia infudit avunculo Neronia, VI, 616. — manique præbebit vati, etc. VI, 583. — coruscet hostia, XII, 6. — fronte salva in balnea licet vadas, XI, 205. — obducta tristis mihi occurrit, IX, 2. — in fronte vaginæ ponere gemmas, V, 44. — multe coronæ, XV, 50. — de attrita ejectum ruborem quando recepit? XIII, 242. — a fronte videbis Andromachen, VI, 503. — frontibus longa domi redimicula amant, II, 85. — anillarum imponet vittas, XII, 117.

Frontonis platani convulsæque marmora clamaot, I, 12.

Fructus amicitie magnæ cibus, V, 14. — quis terræ apertæ? VII, 103. — quis jactare Corvinum? VIII, 6.

Freris tu scabie mali, V, 153. — fruitur dis latis Marins, I, 49. — fruatur vocibus obscenis, XI, 171.

Frugalitas præcorum Romanorum, XI, 77, 119, N.; XIV, 159 seq. N. Frugalius nihil ventre, V, 6.

Frugi corona Romæ magno, III, 167. — et miser Apicius, IV, 23. — tanquam frogi laudatur, XIV, 111.

Frumentum tibi habe, Libye, V, 118. — frumenti vilis tessera, VII, 175. — dominus, XIV, 293.

Fusione paratur domus optima, III, 224.

Fuistra rogantem nemo juvabit, III, 210. F. L.

Frostum capree subducere, XI, 142. — frusta mucida farinæ et panis,

V, 68; XIV, 128. — rugantem nemo juvabit, III, 210. — in frusta plurima sectum (cadaver), XV, 79. — frustis imbutus ofella, XI, 144.

Fruticante pilo neglecta et squalida crura, IX, 151.

Fudit; vid. Fundat.

Fœrat; vid. Sum.

Fuga clara equi, VIII, 61. — illustravit arenam, II, 144. — fugæ celeri terga præstantibus, XV, 75.

Fugit mulier galeata a sexu, VI, 253. — nude mos, VI, 339. — agnoscendus tota arena, VIII, 206. — in exsillum præceps, X, 160. — patriam, XI, 52. — fugere pariter duæ sorores, VI, 20. — Stoicidæ canentem, II, 64. — fugiam quos præcipue, III, 59. — non horum conchyliæ, III, 81. — fugeret quo non, XV, 172. — fugere ultra Sauromatas hinc libet, etc. II, 1. — fugiens Saturnus, XIII, 40. — fugientem puellam amplexu capui, IX, 74. — fugienda patrum vestigia, XIV, 36.

Fugitivus scurra, XIII, 111. — fugitivum dicere piscem, IV, 50. — fugitivis permixtus, VIII, 174.

Fulcio: fultus toro, III, 82. — fulta columnis cornatio, VII, 183. — tenni tibi cine nrbs, III, 193.

Fulcrum clarum ac nobile factura testudo, XI, 95. — fulcri sacri genium, VI, 22.

Fulget sanguine Iuli, VIII, 42. — clypeo et hasta Martis, XI, 106. F. L. — in solis armis, XI, 108. — annulus ingens, VII, 140. — fulgere quibus mos est aurata lacerna, X, 212.

Fulguris evasi ictum, XII, 17. — fulgura publica condit augur, VI, 587. — ad omnia pallent, XIII, 223. — et nubes occurrunt, XIV, 292.

Fuligo hæret nigro Maroni, VII, 227. — fuligine madida tinctum, sen tactum supercilium, II, 93. —

FUN

multa veteris testae deleuit, V, 35.
— ardentis massæ lippus, X, 130.

Fulminæ quam iusto rueriat Capito
et Numitor, VIII, 92. — fulmina
contemnere pauper creditur, III, 145.
— Tæpeia, XIII, 78. — post nim-
bus et fulmina, VII, 163.

Fumant fixo guttore, I, 156. —
tertis tabulata tibi, III, 199. — olla
pultibus, XIV, 171. — fumat sper
autè ipsum, V, 116.

Fumosos equitum magistros jactare,
VIII, 8.

Fumus his hinc domi est, I, 120.
— fumo lucernæ fœda lapanaris, VI,
131. — quanto celebretur sportula,
III, 249.

Funambuli ara, XIV, 266, 272. *N.*
Fundat pueros in gremium, V,
141. — rulant super agmina, III,
258. — fundite quæ mea sunt, XII,
37. — fusa venena, VII, 169.

Fundo inversa tralla crepitum de-
dit, III, 108. — Rutupian edita oestra,
IV, 141.

Fuene extensum quatit hostia,
XII, 5. — rectum descendere, XIV,
266. — solvite, XIV, 292.

Fanesta pecunia, I, 113.

Fonestat imagine gentem, VIII, 18.

Fongi titulo, imperis, XI, 88.

Fongi aucipites, V, 146.

Funus plandeudum ducitur amicis
iratis, I, 146. — portante Hectore
magis solennibus, etc. X, 259 seq.
— acerbum non est luxurie, XI, 44.
— virginis, XV, 138. — patris pro-
mittere, III, 43. — fuere de lento
matris consulit, VI, 565. — funera
duo quantum vix redolent, IV, 109.

GAB

Gabba scurra, V, 4. *P. L.*
Gabiolum potestas, X, 100. — Ga-
bilis simplicibus, III, 192. — bthneo-
lum conducere, VII, 4. — rivat, VI, 56.

FUT 515

— sua veidunt, VIII, 192. — nato-
rum ducenda sunt, X, 241. — mi-
nore gemitu planguntur, quam nmi,
XIII, 131.

Fuc si displiceat Verri, II, 26. —
nemo erit me ministro, III, 47. —
furem quum nemo timeret caulibus,
VI, 17. — prodere, XIII, 23. — fu-
ribus permixtus, VIII, 174.

Furie, XIII, 51. — Foris exagi-
tari, VI, 29. *N.* — erines hydri,
VII, 70. *N.*

Furinus quum te cogat, III, 291.

Furnos conducere, VII, 4.

Furo; furit vox domini instantis,
XIV, 63. — ut avunculus Neronis,
VI, 615. — Bellona, VI, 511.

Furor simplexne perdere? etc. I,
92; VIII, 97. — summus, XV, 35. —
haud dubius, XIV, 136. — non unus
agit mentes, XIV, 284. — ipse dat
his veniam, II, 18. — vacui ventris,
XV, 100.

Furtis imbutus ofellæ, XI, 144.

Furtiva piscula tragice cervæ, XII,
120. — furtivæ pelliculæ aurum,
I, 10.

Furva gente, XII, 104.

Fuscina Gracchi, II, 143.

Fuscinus, amicus poetæ, XIV, 1.

Fuscus vulturibus servabat viscera
Dacis, IV, 111. — Fuscus conjuge
ebriosa, XII, 45. — Fusco jam mistu-
riente, XVI, 46.

Fuste aperire caput, IX, 98. —
fustes afferre, VI, 416.

Fusum levius turquetis Arachne,
II, 55. — fuso posito, villica legit her-
bas, XI, 69.

Futura; *vid. Sum.*

GAD

Gades; a Gadibus usque Auroram
et Ganiem, X, 1.
Gaditana canoro incipit prurire
choro, XI, 162.

Gelulice, solve, VIII, 26.

Gatulus oryx, XI, 140. — *Ganymedes*, V, 59. — *cursor*, V, 53. — *Gatula bellua*, X, 158. — *aequora*, XIV, 278.

Galba vilis hæc non talisset, V, 4. — *Galba cum vindice* quid magis debuit ulcisci? VIII, 222. — *Galbam occidere summi ducis* est, II, 104. — *auriculis nasoque carentem ostendere*, VIII, 5.

Galbana sen *Galbina rasa* indutus, II, 97.

Galea qui tegitur et *parma*, V, 154. — *attritus*, VI, 108. — *galeæ* quanto pondere enervetur, VI, 262. — *galeæ* sufficiunt juvenilia membra, XI, 6. — *galeam non quassas*, Gradiye, II, 130. — *relinques*, VIII, 124. — *perdidit Mars*, XIV, 261. — *galea non abscondit faciem*, VIII, 203. — *galea de fineta pendens buccula*, X, 134. *Conf. Cassia*.

Galeata mulier quem prestare potest pudorem? VI, 252. — *galeatam presidium*, VIII, 238. — *zero dnelli pernitet*, I, 169.

Galexo flavo nigrum abscondente erinem, VI, 120. — *longo Gracchi spira jactetur*, VIII, 208.

Galla mea est: profer, Galla, cupit, I, 125, 126.

Galli (populus), ab Oceani litore venientes, XI, 113.

Gallia accipiat te, *nutricula caussidicorum*, VII, 148. — *caussidicos docuit* *fienda Britannos*, XV, 111. — *altera* (*Galatia* sen *Gallogrecia*) *traducit* *bos equites nudo talo*, VII, 16.

Gallicus axis vitandus est, VIII, 116. — *custos Urbis*, XIII, 157.

Gallina quo morietur marito, III, 91. — *quo gestu* *secetur*, V, 124. — *non ideo* *pejor secatur*, XI, 135. — *gallinæ albae filius*, XIII, 141. — *gallinam egram et claudentem oculos impudat amico sterâi*, XII, 96.

Galliarum pinus, III, 307.

Gallia locuples, XII, 99, 113.

Gallus, *sacerdos Cybeles*; *Galli* *textoris pectine male percussas lacernas accipimus*, IX, 30. — *respinati cessantia tympana*, VIII, 276. — *abrumpunt carnem supervacuam*, II, 115, 116; VI, 514.

Gallus, *amiens Juvenalis*, XVI, 1. — *caussidicus*, VII, 144. *F. L.*

Gallus *immolatur Æsculapio*, XIII, 233. *N.* — *galli ad secundi captum quod facit ille*, IX, 107. — *eristam Laribus promittere*, XIII, 233. — *mordentis gallinam et male sonantis miratur vocem angustam*, III, 91. *N.*

Gammarus; *vid. Cammarus*.

Genio occultus, XI, 58.

Gangem usque, X, 2.

Gannit Appala, sicut in amplexu, VI, 64.

Ganymedes Iliacus puer, XIII, 43. *N.* — *Ganymedem scelerare*, IX, 22.

Gatulum respice, quum *aites*, V, 59. — *dignum cyatho celoque putabas*, IX, 47. *N.*

Γάρ ἀφ' ὀμίτου, IX, 37.

Garrula securi *narrare pericula nante gaudent*, XII, 82.

Gaudet lecto et umbra, VII, 105.

— *Febius ara magna*, VIII, 13. — *mulier spoliis nudi mariti*, VI, 232. — *quod non violaverit ignem*, XV, 84. — *tractare*, VI, 102. — *mea Clotho et Lachesis*, IX, 136. — *prostitui*, VIII, 225. — *spargere*, IX, 84. — *loquaci nido*, V, 143. — *Hispulla tragardo*, VI, 75. — *Latona pulchra Diana*, X, 292. — *equus phaleris*, XI, 103. — *narrare*, XII, 81. — *nemo magis vindicta quam femina*, XIII, 192. — *pœna amara*, XIII, 247. — *strepitu acerbo plagarum*, XIV, 18. — *passum advenias Romam*, XIV, 270. — *gaudent omnes*, X, 67. — *tormentis amantia*, VI, 209. — *centu*, VI, 379. — *su-*

dare, VI, 420. — gande, VI, 597.

Gaudia, votum, timor, etc. *sarrago* nostri libelli, I, 86. — iram, etc. longa originis hujus feras, VIII, 47. — vulgi ridebat, X, 51. — cornæ sentirent, XV, 41. — quanti sibi constent, VI, 365. — decepta ad spurcos lacus, VI, 602. — deprendas, IX, 19. — non eadem vini atque cibi torpente palato, X, 204. — effundant, VI, 189.

Gaurana ostrea, VIII, 86.

Gaurus inanis, IX, 57.

Gansape, VI, 118. *N.*

Gelantur pavidò pectore, VI, 95.

Gelidæ calidæque aquæ minister, V, 63. — gelida Præneste, III, 190. — gelido in corpore minimus sanguis febre calet sola, X, 217. — gelidos in agro veniam, III, 322. — gelidas Equilias, V, 77. — cicutas, VII, 206.

Geminus sub rope Quirinos ostendere, XI, 105. — geminis exsurgit mensa Inernia, VI, 305.

Gemit nulla hic tibicina cornu, II, 90. — uxor ad palum, VI, 268. — geminus casus nobis, III, 214. — naturæ imperio, XV, 138. — gemeret nihil grave sarda buccina, VII, 71.

Gemita majore domus planguntur nomi, quam fanera, XIII, 130. — gemitus nimios potamus, XIII, 11. — simulat, VI, 271. — non idem olim, VIII, 98.

Gemma princeps sardoniches seu sardonichum, XIII, 138. — uda signator se fecerat bestiam, I, 68. — gemmæ majoris pondera, non sufferre quest, I, 29. — gemmas virides collo circumdedit, VI, 458. — transfert a digitis ad pocula, V, 43. — numerat custos, V, 41.

Gemmata pocula, X, 27.

Genna pendentes adspice, X, 193. — gena obscuris turpis, VI, 131. — ruptis bisulcis ossa, XV, 58.

Gener census minor, III, 160. — Cereris, X, 112.

Generosus lunam subtexit alata, VII, 191. — Britannicus, VI, 124. — generosa avis, XIV, 81. — animalia, VIII, 57. — generosi principia hæ sunt artes, VIII, 224. — graminis natura, XII, 40. — generosum quis dixerit, VIII, 30. — generosior Capitolinis, II, 145.

Genesis tua nota mathematicis, XIV, 248. — genesi inspeeta collyria poscit, VI, 579.

Genialia dies agatur, IV, 66. — Tyria sternitur, X, 334. — genialibus libis plena domus, III, 187. *F. L.*

Genitalia mollis rapta secuit testa, VI, 514.

Genitrix (Junæ) Samia, XVI, 6.

Genitus; *vid.* Gigno.

Genium sacri fulcri contemnere, VI, 22. — nemo mathematicus indemonstratus habebit, VI, 562.

Gens acceptissima divitiis nostra Græci, III, 58. — modo mihi dicta, XV, 98. — prudentissima addandi, III, 86. — gentis patriciæ formosissimas, X, 332. — vitlo, III, 121. — erura levia, VIII, 115. — gentem fonestat imagine frangenda, VIII, 18. — deducia ab infami aylo, VIII, 273. — gente Latonæ nobilior, VI, 176. — longa deducti, XIII, 207. — furva petita bellas, XII, 104. — in omni laborat, VIII, 239. — gentes o sanctas, quibus hæc nascuntur in hortis nomina, XV, 10. — gentibus in nostris, XIII, 171.

Gentilia tympana, III, 64.

Genna deorum incrare, X, 55. — genibus eruentis nuda erepet agrum, VI, 526.

Genuinum agitent non admittentia morsum frusta, V, 69.

Genna nobiliss masculinum pro femineo positum, XIV, 231. *N.* 241. *N.* — humanum damnat esaligo futuri,

VI, 556. — dicendi, VI, 449. — eausse, VII, 155. — numerus a Pico, VIII, 131. — hoc vitæ, IX, 27. — omne morborum, X, 219. — ecco aliud discrimina, XII, 24. — hoo vltro jam decrecebat Homero, XV, 69. — ignavum, VII, 105. — cibi esse pectora, vultum crediderint, XV, 171. — generis quis fructus, VIII, 6. — humani mores tibi nosse volenti sufficit una domus, XIII, 159. — generi humano molliissima corda dare se natura fatetur, XV, 132. — genere elarus vir, II, 129. — indignus, et nomine tantum insignis, VIII, 31.

Geometer seu Geometres, III, 76.

Germani lumina cœcula, XIII, 164.

Germanicus radiat auro scripto, VI, 205.

Cessisti quas res, VI, 614. — gesta consule Junio, XV, 28. — gestia rebus æquanda pericula, XIV, 314.

Gestamen Othonis speculum, II, 99.

Gestare nocte dieque summi in pectore testem, XIII, 198. — gestetur dominus in porticu, quom pluit, VII, 179.

Gesta quo lepores secentur, V, 124. — gestibus Autonoes risum movet Urbicus, VI, 72.

Getæ et Sygambri, IV, 147. *P. L.*

Geticæ pruinis frigidior decocta, V, 50.

Getulicæ; vid. *Getulicæ*.

Getulus; vid. *Getulus*.

Gibbus ingens in naribus, VI, 109. — Rutile, X, 294. — gibbo et utero tumentem rapuit Nero, X, 309.

Gigantis seu Gigantum fraterculus malum esse, IV, 98.

Gigno: genuit quos et eduxit, X, 236. — genitus dis adversis fatoque sinistro, X, 129. — geniti ex nobis, XIV, 40.

Gillo habet denneem, I, 40.

Gingiva inermi frangendus panis, X, 200.

Glaciale Oceanum nitra, II, 1.

Glacies Mæotica quos operit phœces, IV, 42. — rupta solibus, IV, 42. *N.* — per glaciem alto peroue tegi, XIV, 186. — glacie fracta hibernum descendit in amnem, VI, 522. — adspersus maculis Tiberinus, V, 104.

Gladitor Græchus, II, 144. — secto requiem sperat lacerto, VI, 106. *N.* — erat, quem Hippia comitata est ad Pharos, VI, 110. — gladistorum artes inhonestas exercent viri nobilissimi, II, 143 seq. VIII, 192, 212. *N.* — habitus et genera varia, II, 144 seq.; VI, 256, 261 seq.; VIII, 192, 202. *N.* — munera quæstoribus iununcta a Claudio, VIII, 194. *P. L.*

Gladium eorumque timebis nocte iter ingressus, X, 20. — relinques, VIII, 122. — gladio partos annos prodere, XIII, 25. — udo credibus, VIII, 243. — præbenda est cervix, X, 345. — gladii non dabunt, etc. X, 164. — gladios Molossos passim Romani, XIV, 162. — inde fuge, VIII, 195. — Antoni contemnere potuit, X, 123. — parente incude, X, 132. — extendere primi nesciere fabri, XV, 168. — gladia festinata mors, IV, 96.

Glandis majores acervos videbat dumi, XIII, 57. — glandem ructante marito, VI, 10.

Glaphyrus citharædus, VI, 77.

Glebam virentem ornate, XII, 85.

Glebula talis, XIV, 166.

Gloria donandi major fascibus, V, 122. — toties optata, X, 187. — paucorum patrum obruit, X, 143. — tenni Saleio quantalibet quid erit, si gloria tantum est, VII, 87. — scalarum virides patrone, VII, 118. — velocis plantæ quid præstat? XIII, 98. — o gloria! X, 158.

Glutisse epulas ipsam putemus, IV, 28.

Gnavi Meleagri, V, 115. *P. L.*

Γῶδ' ὠκυρὺν ἐ καὶ τοῦ ἀσθενέος, XI, 27.

Gobio quum sit tibi, XI, 37.

Gorgone Maura, XII, 4.

Gorgonei pinnæ caballi delapsæ est, III, 118.

Graccharum mæter Cornelia, VI, 168. — Græcos de seditione querentes quis tulerit? II, 24. — Græcus (in numis), II, 24. *F. L.*

Græchus (retiarium) pugnas cum secutore, VIII, 201 sqq. — cum Græcho pugnare, VIII, 209. — Græchi tinnienti fascina, II, 143.

Græchus (vir dives), quadringenta dedissetertia dotem corniculi, II, 117.

Græciles Indi quidquid huc mittitis, VI, 466. — coronæ, XII, 87.

Grædus Homericus quantum exclamat, XIII, 113. — Grædive, hæc ortica tetigit tuos nepotes, II, 128.

Grædus bi plerumque, XI, 46. — gradibus ab imis trepidatur, III, 200. — in gradus formare comas, VI, 502. *N.*

Græcum urbem ferè non possum, III, 61. — Græcos libellos servabat vetus cists, III, 206. — Græcis marmoribus vincens Fortunæ sedem, XIV, 89.

Græce omnia... pavent... concumbunt, VI, 187, 191, 193.

Græcia si vera est, XIV, 240. — mendax quidquid audet in historia, X, 174.

Græcorum ingenium velox, audacia perditæ, etc. III, 73 sq. — literas artesque jam totus terrarum orbis habet, XV, 110 sq. — Græcis nondum jurare paratis per caput alterius, VI, 16.

Græculus esuriens in celum jussus, ibi, III, 78. — Græcula facta est de Tusca, VI, 186.

Grævus endopætor, X, 138. — Graivæ coronæ apium mernisse, VIII, 226. — Graivas artes mirari nescius, XI, 100. — nostrasque Athenas nunc totus orbis habet, XV, 110.

Graminis generosi natura ipsum infecit pecus, XII, 40. — graminæ de quocumque venit nobilis equus, VIII, 60.

Grammaticus, III, 76. — labor quantum meruit, VII, 216. — grammatici cedunt, VI, 438.

Grandine quum sævis fremeret verus Jupiter, V, 78.

Grædis jam Achilles, VII, 210. — codex, VII, 110. — minister, XII, 14. — laurus, VI, 79. — epistola, X, 71. — grande carmen, VI, 636. — operæ pretium fæcit, XII, 127; XIV, 281. — nefas, XIII, 54. — supercilium, VI, 169. — ebur, XI, 123. — monstrum, IV, 115; VI, 645. — sonat, VI, 517. — grandes ollæ, XIV, 171. — alsa miretur Lælius, XIV, 195. — suræ, XVI, 14. — grandia sucina, IX, 51. — crystallina, VI, 155. — ostrea, VI, 302. — ova, XI, 70. — templi pocula, XIII, 147.

Grassator subitus ferro agit rem, III, 296, 305 sqq.

Grassator ferro vitium, XIV, 174.

Gratia nulla umbrarum, VIII, 64. — improba quamvis vicerit fallacius Prætoris, XIII, 4.

Gratulor elementis, XV, 86.

Gratos Iulo (mons Albanus), XII, 70. — grata quibus est picta lupa barbars ultra, III, 66. — requies, XI, 182. — arista, XIV, 183. — gratum litus, III, 4. — plectrum, VI, 384. — est, quod patriæ dedisti civem, XIV, 70.

Gravis barbis sonabat, I, 25; X, 226. — occurso, VI, 418. — nulli est percussus Achilles, I, 163. — Cædicius, XIII, 197. — est rationibus, VI, 511. — vultus, IX, 12. — uxori, natusque sibi, X, 201. — viro, VI, 270. — jam nobis es, VI, 147. — tunc sentiens, VI, 99. — grave propositum, X, 325. — nihil

gemeret sarda buccina, VII, 71. — argentum, XI, 41. — expectata tardas colos, XIV, 248. — gravi massa, VI, 421. — graves catenæ, III, 309. — capiti deutes, XI, 127. — gravior illa, VI, 434. — vindicta quam injuria, XVI, 22. — ignominia omni vulnere, VIII, 209. — gravior cultro nil timet, XV, 119. — gravioze estena abreptum crede bune, XIII, 175. — cura timetur tempestas, XIII, 227. — graviora faciunt, VI, 134. — cunctis cothurnis, XV, 29.

Gravitas quæ tanti? VI, 178.

Graviter omnia fiunt, XII, 23.

Gremium in patria fundat Mycale tres pueros, V, 141. — si nondum implevi, si pauiditur ultra, XIV, 327. — gregio Encladi quis affert, quantum meruit? VII, 215. — jascuit nova nupta mariti, II, 120. — in gremio matris formidat infans biatum, III, 176.

Grex totus minus scabie cadit, II, 79. — parvus equarum, VIII, 208. — grege luigero circumdatus, et grege calvo plangenti populi, VI, 533. — cum Chaldaeo, X, 94. — a gerge mutorum hoc nos separat, XV, 143. — de grege Mursorum duo fortes, IX, 143. — servorum magna vovebit corpora, XII, 116. — grege toto mollior hadulus, XI, 66. — greges natorum extulit Niobe, VI, 175. — gregibus comitum premit populum, I, 46. — de tanta (mulierum) nullane tibi digna videtur, VI, 161.

HAB

Habenas effundit, XIV, 230.

Habes et illud dedecus Urbis, VIII, 200. — jura parentis, IX, 87. — nullum nunc, X, 365; XIV, 315. — habet unciolam, I, 40. — tricentum, III, 267. — quod vicinus, VI,

GYP

Grue a sawa fertur raptus per aera Pygmaeus, XIII, 170.

Grunnisso Elpenora crediderim, XV, 22.

Grus, machina, IV, 121. N.

Gula est quanta, quæ sibi totos ponit apros, I, 140. — sævit, V, 94. — prima voluptatem senserit, XV, 90. — cana monstrante, etc. XIV, 10. — plorante quis melior mimus? V, 158. — crescente, quis te manet exitus? XI, 39.

Gulosum fictile, XI, 19.

Gurgitis æneasi alium, III, 266. — gurgite Stygio, II, 150. — Siculo, V, 100. — Herculeo, XIV, 280. — gurgitibus miris, XIII, 70.

Gurgitis aut Fabii neptes, VI, 266.

Gustat aliquid de sanguine, XV, 92. — prædam, XIV, 85.

Gustus elementa per omnia quæruat, XI, 14.

Gutta sanguinis non hæret in facie, XI, 54.

Gutto pleno componit liutea, III, 263. — tegit inguina, XI, 158.

Guttur jam radere cœperat, VI, 105. — tumidum quis miratur in Alpibus? XIII, 162. — gutturis magni exemplum, II, 114. — gutture fixo fumant, I, 156.

Gyara seu Gyari et clausus scopula, X, 170. — Gyaris brevibus dignum aude aliquid, I, 73.

Gymnasia transi, III, 115.

Gypso Chrysippi plena, II, 4.

HAB

152. — plus aloes quam mellis, VI, 181. — digitæ vox blanda, VI, 197. — mores, VI, 240; X, 323. — litra, VI, 268. — pudorem paupertatis, VI, 358. — quod mittat, VII, 74. — saltus, VII, 189. — in se crimen, VIII,

140. — trepidos parentes, X, 297. — plus lactis quam sanguinis, XI, 68. — tres parvos heredes, XII, 95. — qui non habet (pecuniam), XIV, 140. — bene, X, 72. — nunc totus orbis nostras Graiasque Athenas, XV, 110. — quisque tantum fidei, quantum numerum, III, 144. — ingens omen, IV, 125. — talia puma Phaeacum auctumnus, V, 151. — solus amicum, nunquam partitur, III, 122. — nil durius in se paupertas, etc. III, 152. — eos attonitos meus dici facti conscia, XIII, 194. — crimen facti, qui scelus intra se cogitat, XIII, 210. — Trebius propter quod rumpere somnum debeat, V, 19. — quod donet Quintillae, VII, 75. — habeat quidquid armamentaria exili, XIII, 83. — an spectacula, quod securus ames, VI, 61. — vultus qualem habebat Ravola, IX, 3. — habuit nil Codros, III, 208. — inde causas discriminis, X, 140. — qualem faciem Lucretia, X, 294. — habuere tunc nullos parentes, VI, 13. — hinc causas, X, 278. — habebis (me) Evandrum, venies Tirythius, XI, 60. — habebit nullus non vicus Clytemnestram, VI, 656. — genium, VI, 562. — habes unde, quaerit nemo, XIV, 207. — tris nomina, V, 127. — duo crura, XVI, 24. — habet Roma pudorem, II, 39. — dicendi genus, VI, 448. — quas Veneres pecunia, XIII, 342. — habebat insignia vocis, VIII, 227. — habentem nomen, V, 46. — habet tibi frumentum, V, 118. — tibi istud fermentum, III, 183. — habere tantumdem, X, 90. — titulos inter eos ausus, I, 130. — sed oportet habere, XIV, 207. — habet lautus, eximie si comat, XI, 1. — quanto maior, VIII, 140. — habebatur olim major donaudi gloria titulis, V, 111. — haberi tutor principis, X, 92. — possis ignavus, III,

272. — sanctus mereris, VIII, 24. — habendum medicamen, XIV, 254. — nullom discrimen, XIII, 118. — non inter coras et seria, XI, 93. — habendos solos deos credit quos colit, XV, 37.

Habitas noodum templo, funesta pecunia, I, 114. — semper puppe, XIV, 263. — habitat dum sic Cetro-nius, XIV, 92. — habitatas proavis silvas relinquere, XV, 152.

Habitatorem magnum in testa vidit, XIV, 312.

Habitus idem cunctis, XI, 149. — habitum utrumque inde sumit facies, IX, 20. — en habitum, quo te leges ac iura ferentem audiret populus, II, 72. — habitus nitor ultra vires, III, 180. — habitu vultuque triste vitium, XIV, 110. — habitus longos et flammae sumit, II, 124. — hos quae ludia sumpserit? VI, 267. — aequales illic, III, 177. — tales damnat et odit, VIII, 202.

Hadriacus; *vid. Adriacus*.

Hædos notos desiderat, XI, 153.

Hædulos, XI, 66 seq.

Hæmo enim nulli, III, 99. — hæc mollius dicas, VI, 198.

Hæreo; hæres et dubitas, III, 135. — hæret in facie non gutta sanguinis, XI, 54. — tormentum ingens, II, 137. — mihi clavus militis in digito, III, 248. — hæremus; dic ipse, VI, 281. — hæserat non minor rhombos (in retibus), IV, 41. — hæreret quævis nigro fuligo Maroni, VII, 227. — hæreni stomacho cibis, III, 233. — hæsurus saxis titulis, X, 144. — hæsurum maculam sistentia nitidis rebus, XIV, 22.

Hæres, dis; *vid. Heres*.

Halitus oris artificis, X, 238.

Hamillus quot discipulos inclinet, X, 224.

Hamis dispositis, XIV, 305.

Hammonis a fonte, VI, 555.

Hannibal proximus Urbi, VI, 291. — dirus *sen* durus deliberat, an petat Urbem a Cannis, etc. VII, 161 seq. — Hannibalis res gestæ, exsilium, mors, X, 147, 167. — Hannibali Tyrio parere solebant (elephant), XII, 108. — Hannibalem tuum victumque Syphacem tolle, Cornelia, VI, 170.

Harpiæna equus, VIII, 63. *F. L.* Haruspex Armenius vel Commagenus spondet amatorem, etc. VI, 550 seq. — varicosus fiet, VI, 397. — harsuspice opus est nobis, an cenaore? II, 121.

Haruspiciæ ab Etruscis maxime exculta, XIII, 62. *N.*

Hasta sub domina præbere caput venale, III, 33. — Minervæ, XIII, 82. — et clypeo, XI, 106.

Hastile curvatum minatur eminus, VII, 127.

Haud facile emergunt, III, 164. — impunitus, XIII, 200. — *Conf.* VI, 7; VII, 93, VIII, 197; XI, 17; XIV, 136; XVI, 8.

Hansit nostra infantia cælum Avenitini, III, 85.

Hausta facili diffunditur puteus in plantas, III, 227.

Hebe, Herculæ uxor formosa, XIII, 43. *N.*

Hebæi ferro cæditur, XI, 140. — hebetes secures, VIII, 137.

Hecatomben promittant, XII, 101.

Hectore funus (Priami) portante, X, 259.

Hecuba canino latravit rictu, X, 271, 272. *N.*

Hederis dignus, VII, 29.

Hedymeles, tener, VI, 383.

Heliodorus crustas tenet, V, 38.

Heliodorus conspicuus longe intrat balnea, VI, 373.

Helvidius et *Thrasæa* coronati, V, 36.

Helvinæ ad *Cererem*, III, 320.

Heracleas scribere, I, 52.

Heracitus, X, 30. *N.*

Herba in finitima nutritus, XII, 12. — herbar inscius hædulus, XI, 66. — herbas post omnes, XV, 99.

Herboso theatro, III, 173.

Herculeo iu Lare natus *Fabius* magna gaudet ara, VIII, 14. — gurgite stridentem solem audiet, XIV, 280. — *Herculeos* arcus addit; XIII, 82.

Hercules *Tirynthius*, XI, 61. — *Herculis ærumnas* potiores credas et *Venere*, et *cornis*, X, 361. — formosæ uxor ad *Cyathos*, XIII, 43. — inaurati femur radit ascrelegus, XIII, 151. — ædem vineens marmoribus, XIV, 90. — verbis talia invadunt, II, 20. — cervicibus æquat collum longum invalidi, III, 89. — ara magna, VIII, 13. *N.* — ab *Hercule* velut ictus *Cæus*, ducis plantæ, V, 125.

Here quam fuit, res hodie minor est, III, 23.

Heredipetarum artes, IV, 18 seq.; XII, 93 seq. *N.*

Heres quis scribitur pauper? III, 161. — propter me scriberis, IX, 87. — quisque partes suas accipiat ad mensuram inguinis, I, 41. — rivalis tibi non unus dictabitur, VI, 218. — decolor implet tabulas, VI, 600. — bullatus Indit parvoque eadem movet arma fritillo, XIV, 4. — herodem ducem tollere cogitat, VI, 39. — heredes tres habet parvos, XII, 95. — vetat esse suos codicis salvo, X, 237.

Hermæ trunco simillimus, VIII, 53.

Hermæus aliquis, III, 120. *F. L.*

Hernia *Nestoris*, VI, 326.

Hernicus et *Marsus*, XIV, 180.

Heroes jaciunt saxa, XV, 65. *N.*

Hesperidum serpens aut *Ponticus* fortunas servet, XIV, 114. — nomina, horti, poemæ, V, 152. *N.*

Hesternæ cœnæ occurrere, IX, 44.

— hesternum minutal solitus servare
Septembri, XIV, 129.

Hetruscum aurum; vid. *Etruscum*.

Hen miserl, II, 159.

Hevohe, VII, 62. *F. L.*

Hiarbae zelotypo juvenis prelatas,
V, 45.

Hiatum personae pallentis formidat
rusticus iufans, III, 175. — veteris
rimae contextit, III, 195. — hiatu So-
phocleo grande carmen hacchamur,
VI, 636. — magno sublimis pardus,
XI, 123. — hiatus solennes Juve-
nalli, I, 151. *P. L.*

Hibernae tegetis inductor, VII, 221.
— hibernum in annem descendet,
VI, 522.

Hic, I, 4, 46, 47, 123, 161; II, 118; III, 69, 70, 186, 216, 217, 219, 220, 245, 246; IV, 59; VI, 332, 492, 612, etc.; VIII, 47, 51, 236, 248; IX, 60, 66; X, 148, 197, 227, etc.; XI, 25, 151, 159; XIII, 9, 91, 105; XIV, 62, 172, 272, 286, etc.; — haec, I, 51, 52, 169; II, 41, 128; III, 92, 264, 299, 320; VI, 54, 198, 213, 214, etc.; VII, 242; VIII, 70, etc.; IX, 39, 93, etc.; X, 89, 96, etc.; XI, 21, 77, 175; XII, 1, 93, 97; XIII, 2, 16, 114, 150, etc.; XIV, 34, 44, 55, etc.; XV, 3, 12, 52, etc.; XVI, 13. — hoc, I, 194; II, 82, 143; IV, 25, 154; V, 6, 76, 157; VI, 110, 111, 151, 189, 190, 223, etc.; VII, 13; IX, 27, 76; X, 181, 189, 197; XI, 201, 206; XIII, 38, 73, 228; XIV, 58, 208, 209; XV, 26, 69, 142; XVI, 58. — hujus, VI, 179, 499, 595; VII, 125; VIII, 45, 188; X, 99, 228; XIV, 147, 290; XV, 97. — hujusce, XIV, 38. — huic, V, 116; X, 184. — hunc, I, 33; III, 283; V, 14, 136; VI, 157, 158, 383; VII, 56; VIII, 29; X, 69, 272; XIII, 175; XIV, 73, 114; XV, 17, 65; XVI, 56. — haue, I, 111; II, 67, 78; VI, 452, 499;

XI, 115, 198; XII, 119; XIV, 94, 140, 143. — haec, VI, 20, 213; VII, 2, IX, 6; X, 76, 288; XI, 132; XIV, 29; XV, 88, 126. — hi, II, 45; III, 34; VIII, 254; X, 88; XI, 46; XIII, 223. — haec, VI, 259; VIII, 223. — horum, I, 136; II, 5, 18; III, 81, 112; X, 71; XI, 12, XII, 109, 114; XIV, 169. — his, II, 18, 147; III, 315; IV, 93, 150; V, 173; VI, 73, 336, 394, 466, 628; VIII, 38; IX, 100, 118, 131, 148; XI, 114, 134; XIII, 103; XIV, 116, 123; XV, 130. — hos, I, 89; VI, 267, 606; VII, 186; VIII, 21; XI, 118; XIII, 21, 147, 192; XV, 122. — has, X, 187; XI, 88, 169; XIII, 208.

Hic (*adverb.*), I, 150; II, 90, 110, 111, 167; III, 12, 21, 155, 180, 226, 232; IV, 34; VI, 280, 309, 494, 532; VII, 181; XII, 89, 102; XV, 7, 77.

Hiems; vid. *Hyems*.

Hilarem diem sentire, XV, 41. — hilares nitidique vocantur, XI, 176. — *Parcae*, XII, 65. — *umbræ* olim sine regibus, XIII, 52.

Hiue atque inde patens, I, 65. — hinc pulpita poute, et lude gladios fuge, VIII, 195; XIV, 12, 45. — *Cf.* I, 119, 144; II, 1, 156; VI, 295, 296, 463; VII, 113; VIII, 104; X, 44, 278; XI, 127, 128; XIV, 79, 82; XV, 51, 84.

Hio; hiat tantum, seu pullos hirundinis, X, 231. — hiantia ossa ruptis genis, XV, 57.

Hippia (*Eppia*) quot amaverit mæchos, X, 220. — *Hippia* nupta seuatori comitata est Ludium ad Pharon, etc. VI, 82 seq. — quæ cepta forma, VI, 104. — quid fecerit, VI, 114.

Hippo subit juvenes, II, 50. *P. L.*

Hippocrene fons, III, 117. *N.*

Hippolyto grave propositum quid profuit? X, 325 sqq.

Hippomanes carmen coetumque
venenum, VI, 133, et § 16, 626. *N.*

Hipponam jurat et facies olida ad
præsepia pietas, VIII, 157. *F. L.*

Hipini equi, VIII, 63.

Hirrus quot circumscripserit pupil-
los, X, 222.

Hirsuto collo spirant opobalsama,
II, 41. — hirsuta capella, V, 155.

Hirundinis pullus hiat, X, 231.

Hiscere si quid tentaveris, V, 127.

Hispania additæ imperiis, X, 151.

— horrida vitanda, VIII, 116.

Hispida membra promittunt atrocem
animum, II, 11.

Hiso subit juvenes, II, 50.

Hispulla tragædo gaudet, VI, 74.

— pinguior taurus, XII, 11.

Hister tabulas implevit, II, 58. —
per Histrum, XII, 111.

Historia recenti memoranda res, II,
103. — in historia quidquid Græcia
mendax audet, X, 175. — historia-
rum scriptores, vester labor fecun-
dior, etc. VII, 98. — historias legat
præceptor, VII, 231. — sciat omnes,
VI, 450.

Historico quis dabit, quantum da-
ret acta legenti? VII, 104.

Histrio dabit, quod non dant pro-
ceres, VII, 90.

Hodie res minor est, heu quam
fuit, III, 23. — *Conf.* XI, 56, 150,
177, 195; XIII, 47.

Hædus; *vid.* Hædus.

Homeri commenta rideantur, X,
246. *N.*; XIII, 112, 113. — Homero
nil credit propter mille annos, VII,
38. — magno si quidquam credis,
X, 246. — vivo jam decrescerat hoc
genus hominum, XV, 69. — Home-
rum suspendit hinc, et alia parte Ma-
ronem, VI, 437; XI, 278.

Homericus Gradivus quantum excla-
mat, XIII, 113.

Homicida si Miloni displiceat, II, 26.

Homo sum, licet clames, VI, 284.

— Ita est servus? VI, 222. — quis
uno contentus scelere? XIII, 243. —
tu tibi liber videris, V, 161. — diis
carior quam sibi, X, 350. — parcus,
XIV, 112. — hominis delicias! VI,
47. — exitus, X, 271. — de morte
nulla unquam cunctatio longa est,
VI, 221. — homini longissima spes
cæcæ, I, 134. — contingunt fasti-
dia veteris quercus, XIV, 184. —
parum est, etc. XV, 165. — homi-
nem quævis attulit, III, 75. — bone
nunquam amavi, X, 69. — homines
hic sunt, II, 167. — e luto ficti, XIV,
35. *N.* — rupto robore compositi-
que luto, VI, 12. — malos nunc eda-
cat terra atque posillos, XV, 70. —
pertusa læta plurima non audent di-
cere, V, 131. — quidquid agunt,
I, 85. — ridiculos facit paupertas,
III, 153. — desunt, VI, 333. — in
ventre accendos conducit, VI, 596.
— sata regunt, IX, 32. — nil ergo
optabant, X, 346. — tantum immo-
lat Taurica, XV, 117. — hominum
occursus, X, 48. — corpuscula
quantula? X, 173. — plus est jam
in pelago, XIV, 276. — quis tono
contemptor naminis? VI, 342. —
divinæque fidem clamore clemos,
XIII, 31. — quisnam veniam dare
abnuerit? XV, 103. — discordia,
XV, 174, 147. *N.*

Homuncio quantus ex nihilo fieres,
si, etc. V, 133.

Honesta et justa si pericali ratio
est, VI, 95. — honestam coasiliant,
IV, 85. — honesti secreti participem
te facit, III, 52. — honestos mores,
VI, 239. — honestis et rebus sa-
piens finem imponit, VI, 444. —
artibus nullis in Urbe locus, III, 21.
— honestus illic et tremere, etc.
V, 10.

Honor summus quam finito com-
putet anno, I, 117. — honoris clari
velamen, III, 178. — tempus finitum,

VIII, 150. — honori sacro non cedat, I, 110. — honorem hunc vobis praeſtat, o nuni, V, 136. — precipuum summumque meretur, VI, 532. — militie multa largitur, VII, 88. — honore dictatoris ſanctus, XI, 87. — honores nimios optabat, X, 104. — quos illis damus et dedimus, VIII, 69. — Honorum insignis pagina, X, 57.

Honorarium patrocini, VII, 122. *N.*

Hora aptior cibo eſpiendo, VI, 581. — ſolida ſuperſit ad sextam, XI, 205. — annuit ex libro, VI, 577. — hac ipſa Sejanum diceret Auguſtum, X, 76. — ab hora medie noctis, VII, 222. — benigni ſati, XVI, 4. — horis ſeptenis in diem odit illam, VI, 183. — horas quot nunciet puer, X, 216.

Horatius ſatur eſt, quum dicit Euoe, VII, 62. — ejus lucerna Vannia hæc digna, I, 51. *N.*

Hordes laſundet, VIII, 154.

Horret illam, quam landibus effert, VI, 183. — noviciis tetrum Porthmea, III, 263. — horreres ſcilicet, II, 122. — horrere incendia, III, 7. — horrenti ſervo tunicam non redere, I, 93. — horrendum EXI intonet, VI, 485. — horrenda paſſi, XII, 15.

Horrida mater (in loetu), III, 212. — Hispania, VIII, 116. — pellex, II, 57. — ſilva ſiccæ comæ, IX, 12. — domus licet aſuetos mores tradiderit, X, 298. — bella, XIV, 242. — Ægyptus, XV, 44. — horridior glandem ructante marito, VI, 10.

Hortatur juvenes, XIV, 121.

Horti culti villicus, III, 228. — et vitis euſtodem provocat, VI, 375. — horto aperto quum viverent, VI, 17. — parvo legerat oluſcula, XI, 78. — exiguo Epicuri, XIII, 123. — noſtro non ſufficit modus hic agri, XIV, 172. — horti qui proprie dicantur,

I, 75 et *N.* — marmorei Lucani, VII, 79. — hortos magnos Seneca clauſit, X, 16. — in hortis exspectatur, VI, 488. — naſcuntur nomina, XV, 10. — ſternitur Tyrius genialis, X, 334. — in parvis quantum tibi, Epicure, ſufficit, XIV, 319.

Hortulus ble, III, 226.

Hospes anninis Idæi ſanctus, III, 137. — hoſpitis affectu dominum regemque ſalutat, VIII, 161. — hoſpite venturo, ceſſabit nemo tuorum, etc. XIV, 59. — hoſpites Evandri, XI, 61 ſeq.

Hoſpitium miſerabile, III, 166. — tolerabile, VII, 70. — hoſpitiu nemo teſtoque iuvabit nudum, III, 211.

Hoſti perituro oſtendit effigiem Martia, XI, 107. — mox impar, XIII, 169. — hoſtem Cæſaris eſcemus, X, 86. — hoſtibus ipſis miſerantibus, XV, 100.

Hoſtia nil cultro gravius timet, XV, 119. — quæ non dignior vita? XIII, 235. — ſi carnem dabit, XI, 85. — petulans funem extenſum quaſit, XII, 5. — hoſtiz anratis cornibus majores dantaxat immolatæ, VI, 48. *N.*

Huc, III, 308; VI, 416, 466.

Humanum genus damnat caligo futuri, VI, 556. — humani generis mores, etc. XIII, 159. — humano generi corda molliſſima, XV, 132. — humane mentis vitium, XIV, 175. — humana negotia ludi maximi, XIV, 264. — carna anillam non diſtare putant, XIV, 98. — major imago, XIII, 222. — humanas res miſcniſt olim, X, 163. — humanis rebus majora creduntur, X, 137. — carniſes veſci licet, XV, 13.

Humero revocante Tyrias lacernas, I, 27. — debilis, X, 227. — humeros minorem Corviniu oſtendere, VIII, 4. — nuda Pſecas, VI, 491. — ex humeris ſerentem anxia pietæ togæ ſi vidisset, X, 39.

Humi stratus palmea, VIII, 78. — per humum, XV, 63.

Humida laurus, II, 158. — multis referens, XI, 186.

Humilis fortuna, VI, 287. — sacti virgas mordere, XI, 67. — domus non capit has nugas, XI, 169. — ex humili, III, 39. — humiles vicinos rapere, VI, 414. — vos, VIII, 44. — adscleas, IX, 48.

Humor illis oculis suffecerit, X, 32. — humore coacto vexare oculos, XIII, 133.

Hyacinthos hos facit, VI, 110.

Hyarba; vid. *Iarba*.

Hybernæ tegetis insitor, VII, 221. — hybernium descendit in sinum, VI, 522.

Hydri omnes, VII, 70.

Hycms deformis stridebat, IV, 58. — hycmes multas sic vidit, IV, 92.

Hylas multum quæsitus, I, 164.

Hymetto dulci vicinus amex (*Socrates*), XIII, 185.

Hyperboreum ad axem exani si dimittatur, VI, 470.

Iarba zelotypo prælatus juvenis, V, 45.

Iason mercator, VI, 153. — furtivæ delevit sarum pelliculæ, I, 10. *N.*

Iaspis præclara, V, 42.

Ibat; vid. *Eo*.

Iberinæ vir unus sufficit, VI, 53.

Ibi nil simulatur, VI, 324. — fortunæ veniam damus, XI, 174. — *Cf.* VIII, 63, 176; X, 160; XII, 81; XIII, 150.

Ibidem custos effluxus, V, 40.

Ibin saturam serpentibus pavet pars *Ægypti*, XV, 3.

Icarus puer, I, 54. *N.*

Icterice matris de funere consulit, VI, 565.

Ictum fulguris evasi, XII, 17. — ictus perferat, VI, 261. — Cilicis, IV, 121. — multorum absorbit, VI, 126.

Ictus ab Hercule Cacus, V, 125.

Idæum solenne colunt, XI, 192.

Idæi numinis hospes sanctus, III, 138. — Idæis antris privatus Juppiter, XIII, 41.

Idcirco ut possim, etc. IX, 123.

Idem (mascul.), III, 148, 291; IV, 8; VI, 112; VIII, 78, 97; X, 74, 159, 331; XI, 25, 149; XVI, 59. —

idem (neut.), IV, 12; VI, 217; XIII, 76, 184. — eadem (fem.), III, 23; V, 1; VI, 177, 349, 402; VII, 198; XI, 161; XIV, 310. — eadem (neut. pl.), I, 14, 148; III, 92; V, 51; VIII, 152, 153; X, 203, 256; XI, 21, 175; XIII, 104, 172; XIV, 5, 76, 103. — ejusdem, IV, 94; XII, 26. — eadem, XIV, 122. — eodem, III, 205; X, 42; XIV, 8. — eisdem, XIV, 30. — iisdem, VII, 153; X, 175; XI, 73; XV, 157. — eadem, XIV, 113.

Ideo, III, 47; VII, 143, 144; VIII, 250; XI, 135; XIII, 89; XV, 143.

Idoneus patriæ, XIV, 71.

Idomææ portæ incolæ, VIII, 160.

Igitur, II, 34; IV, 5, 89; VI, 92, 210; VII, 106; VIII, 239; IX, 20; X, 15, 28, 265, 285; XI, 108; XII, 78, 83, 111; XIII, 101; XIV, 38; XVI, 18.

Ignavus haberi possit, III, 272. — ignava quæque lux septima Jndris, XIV, 106. — ignavum genus lecto gaudet et umbra, VII, 105.

Igniculum si possem, III, 102.

Ignis non fortuitus, sed iratus cadat in terras, XIII, 225, 226. —

emendus et caulis miseria, I, 134. —
subitus antennae imposit, XII, 19. —
igni donare quid, VII, 25. *N.* — ter-
ror, XIV, 285. — ignem Trojanum ser-
vat Alba, IV, 61. — ventilat cursu,
III, 253. — odimus, III, 214. — larem-
que quum umbra clauderet, VI, 3.
— flagrantem late videbis, XIV, 244.
— quod non violaverit, XV, 84 seq.
— igna rogi minor infans, XV, 140.
— ignes primos janua colligit, XIII,
146. — jam stridunt, X, 61. — haec
poscit, VI, 624.

Iguobilis Arpioas, VIII, 237. —
quavis, IV, 104.

Iguominiam pertulit graviolem om-
ni vulnere, VIII, 209.

Ignoro motus astrorum, III, 43;
XI, 26. — ignorat tamen, VI, 569.
— ignorasse fateris Sejanum, quid
optandum foret, X, 103.

Ignoscitis vobis, Trojgenae, VIII,
181. — ignoscas nec ipsi populo,
VIII, 189. — ignoscat Mucius dietis,
an non, quid refert? I, 154. — per-
torae Eliaz, VI, 435. — ignoscere
solet his nomen, XIII, 103. —
quibus poterant illorum manes, XV,
105. — ignoscentibus dis ipais, III,
146.

Ignota nobis porpora, XIV, 187.
— ignotum nobis Rutulis carmen,
VI, 637. — ignotos mihi tenet anti-
quaria versus, VI, 454.

Iliacus poet, XIII, 43.

Iliados conditor, XI, 178.

Iliadum inter lacrymas, X, 261.

Ilibus ab ipsis vis frater? V, 136.

Ille, I, 3, 97; II, 93, 95, 99, 100;
III, 67, 81, 91, 186, 246, 264; IV,
150; V, 62, 162, 170; VI, 137, 214;
VIII, 273; IX, 45, 91, 107; X, 10,
129, 164, 196, 197, 228, 315, 316;
XI, 52, 151, 167, 169, 171; XII, 43,
125; XIII, 73, 105, 110; XIV, 284;
XV, 113; XVI, 29. — illa, III, 117,
274; V, 149; VI, 85, 100, 111, 330,

368, 408, 425, 434, 546, 632, etc.
IX, 39; X, 26, 333; XI, 16, 52,
117; XIII, 177, 227; XIV, 205, 221;
XV, 3, 116. — illa (ablat.), I, 151,
155; VIII, 72; IX, 149; XIV, 273,
274, 311. — illud, II, 73; III, 208;
VI, 33, 53, 194, 203; VIII, 198,
274; XII, 112, XIV, 68; XVI, 8. —
illius, VI, 539, 572; X, 320. — il-
lum, III, 74, 232; V, 148, 163; VI,
358; X, 92, 108, 126; XI, 23; XV,
78. — illum, III, 134; VI, 182;
XIV, 84, 121. — illi, II, 163; IV,
69; VI, 45, 210; VIII, 22, 54, 239;
IX, 115; X, 67, 91; XI, 175; XII,
118; XIII, 203; XIV, 76, 189, 223.
— illis, II, 14, 36, 140; III, 92,
165; IV, 41; VI, 348, 417; VIII, 69,
116, 257; IX, 121; X, 3, 34, 350,
352; XI, 124, 128, 159; XIII,
166, 196; XV, 68, 148; XVI, 48.
— illas, I, 170; II, 45, 156; VI,
110; VIII, 166, 266; IX, 114,
131; X, 235, XIV, 123. — illas,
III, 321.

Illic, I, 91; III, 98, 170, 177,
197; V, 10, 42, 73; VI, 36, 410;
IX, 44; X, 323; XIII, 171; XV,
7, 12, 94.

Illic, I, 159; V, 97; X, 44;
XIII, 161.

Illae, II, 159; III, 24; VI, 339;
XII, 53.

Illustres animas abstulit, IV, 152.

Illyricum latus, VIII, 117.

Imago tua astra et maior hominis,
XIII, 221. — tua vivit, VIII, 55. —
imagines macra dignus, VII, 29. —
fractis matris, XI, 18. — frangenda
foenest gentem, VIII, 18. — imagi-
nes seu thoraces opponuntur statuis
iconicis seu similaribus, III, 219. *N.*
— virorum doctorum et statuae in bi-
bliothecis dedicatae et hedera coro-
natae, VII, 29. *N.* — majorum lineis
circomdatae et ordine in porticibus
atriisque dispositae, signa nobilitatis,

VIII, 1 seq. — fumosæ, VIII, 8. — cereæ, VIII, 19.

Imbelle vulgus, XV, 126. — imbelles canuchi, VI, 366. — Rhodii, VIII, 113.

Imber effudit lapides, XIII, 67.

Imbuit illos vitis, XIV, 124. — imbutus furtis ofelle, XI, 144.

Imitatur janna sollicitas portas, VII, 42. — juvenis sponte cetara præter avritiam, XIV, 107. — castora, XII, 34. — imitata est pictura figuram alterius sexus, VI, 341. — domus veteres Sabinos, X, 299. — imitandis turpibus ac pravis dociles sumus omnes, XIV, 40.

Immane præceps ruinæ impulsæ, X, 107. — immanem Pyrrhum passis, XIV, 162. — immanes Læstrigones, XV, 18. — Agathyrsi, XV, 125. — immania passis, XV, 104.

Immemor illa domus, VI, 84.

Immensa mendacia, VII, 111. — immensæ plebis mihi pace si licet dicere, XI, 194.

Immeritis caballis, X, 60.

Imminuit rem, XIV, 92.

Immo trahere ultra paratus, XIII, 108. — quid profuit? X, 324. — dissimulat, XVI, 9.

Immodici census, XIV, 175. *F. L.*

Immolat homines, XV, 118.

Immortale odium, XV, 34.

Impacta securis, X, 59.

Impar sarcinulis puellæ gener, III, 161. — hosti Pygmaeus, XIII, 169.

Impatiens omnis acerbi, VII, 58. — morte, VI, 238, 227.

Impellat lietorem prætor, III, 128.

— impulit quis casus hos? XV, 120. — ignis subitus antennis, XII, 19.

— impulsæ ruinæ, X, 107.

Impendere vitam vero, IV, 91. — gallinam amico, XII, 96.

Impensa hæc est nimia, XII, 97. — impensæ parcere, V, 155. — finem

non servat, VII, 138. — impensas conferat, III, 216.

Imperat non vesicæ Tuccia, VI, 64. — viro uxor, VI, 224. — Phalaris, ut sis falsus, VIII, 81.

Imperatores erant pontifices maximi, IV, 46. *N.* — divi volebant haberi, VI, 115. *N.*

Imperfectus cibus, III, 233.

Imperium, fasces dabat, X, 79. — triste, XIII, 50. — imperii veterem luxuriam noverat, IV, 137. — fines Tiberinum virgo natavit, VIII, 265. — fato jusse, XI, 105. — imperio naturæ gemimus, XV, 138. — obsequere, X, 343. — aëxus coactæ, VI, 135. — imperiis castrorum functus, XI, 87. — additur Hispanis, X, 151. — ejus paruit, XIV, 331.

Impetus scior, XV, 62.

Implet reticulum comis, II, 96. — ceras capaces, I, 63. — ceras pusillas, XIV, 30. — tabulas solo liberto, II, 58; VI, 601. — sinus rhombus, IV, 41. — effigiem dædæ longis siphonibus, VI, 310. — munus aere, VI, 546. — navem mercibus, XIV, 288. — numerum, IX, 90. — omnes numeros, VI, 249. — dirus Hannibal caput miserum, VII, 161. — ager te vitibus, IX, 56. — implere nondum medullas maturæ mala nequitie, XIV, 215. — implevi si nondum gremium, XIV, 327. — impletur membrana, VII, 23. — canistris, V, 75.

Imponere regi barbato facile est, IV, 103. — mercedem linguæ, VII, 149. *F. L.* — sævas leges, VII, 229. — finem rebus, VI, 444. — vittas frontibus, XII, 118. — ferra eultris, XII, 84. — capiti res, III, 252. — imposito aëlo clunem submittit, VI, 334.

Impressit aliptes digitos eristæ, VI, 422. — imprime dentem erucis, IX, 134.

Improbitas prodiga corruptoris, X,

305. — admirabilis fuit illo ævo, XIII, 53.

Improbulum te fuge, V, 73.

Improbns vicina, XVI, 37. — es quum poscis, IX, 63. — annis, III, 282. — improba reliquit patris, VI, 86. — Fortuna, VI, 605. — gratia prætoris, XIII, 3. — improbius cinnædo, IV, 106.

Improvidus casus, III, 273.

Impudicitia matronarum legibus pœnisque coercita, II, 62. *N.*

Impolit; *vid.* Impellat.

Impulsu æmiorum docti, X, 351.

Impune reclusaverit ille togatas, I, 3, 4. — et vindice nullo, IV, 159.

Imponitum fore respondit Pythia, XIII, 200.

Impoto fatis morbum, II, 17. — imputat hunc (cibum) rex, V, 14, 15. — se tibi æmper, VI, 179.

Imus: ima plebe, VIII, 47. — imis ab gradibus trepidatur, III, 200.

In quosum fames et frigora possunt, XIV, 318. — in faciem (al. facie) paucem digitis extendere, II, 107. — in corpora (al. corpore) nil juris natura indulget animis, II, 139. — *Conf.* I, 6, 38, 104, 107, 111, 143; II, 28, 48, 57, 68, 79, 133, 136; III, 17, 22, 30, 62, 78, 162, 280; IV, 6; V, 44, 142, 153; VI, 2, 65, 107, 108, 156, etc.; VII, 5, 7, 8, 241; VIII, 3, 13, 110, 139, 199; IX, 13, 18, 42; X, 1, 18, 27, 50; XI, 11, 21, 22, 40, 80; XII, 12, 61, 110; XIII, 18, 86, 198; XIV, 42, 82, 130; XV, 10, 16, 50, 130; XVI, 11, 53, etc. — Inque, VI, 183, 311.

Inæquales phialas tenet, V, 38.

Inanis Gaurus, IX, 57. — inani iudicio damnatus Marins, I, 47. — alio quod sufficit, V, 7.

Inaurati Herulia femur, XIII, 151.

Imbelle; *vid.* Imbelle.

Imboo; *vid.* Imbao.

Incedet superbus, XII, 126.

II.

Incenderit ædes suas ipse, III, 222. — Incedens jecur, rabie; VI, 648.

— incendi quibus possit jam frigidus æro, etc. VI, 325.

Incedia horrere, III, 7. — ubi nulla, vivendum est, III, 197. — copta anfore, XIII, 145. — incendium Romæ compesceretur ope barbarum et VII cohortum Vigilum, XIV, 305. *N.*

Incerare genna deorum, X, 55.

Incertæ arboris latns, XII, 32. — rei testis, VIII, 81. — incerta ora manastia flecti faciunt puellares capilli, XV, 137.

Incessu morbum fatetur, II, 17.

Incestus minime felix, IV, 9. — incestæ sorori dedit, VI, 158.

Inchoet annus literæ, XVI, 43.

Incidere (sculpere) titulus, VIII, 68.

Incidit (cadit) spatium rhombi IV, 39. — in laqueus, X, 314.

Incipt dormire, VIII, 11. — ab illis oxor, VI, 348. — madidum ver, IX, 52. — incipiunt tandem sentire, XIII, 238. — iurgia prima sonare, XV, 52. — torquere saxa, XV, 64. —

edere, VII, 195. — agnoscere, VI, 468. — stare, VIII, 138. — optare, X, 115. — prœtere Gadisana, XI, 163.

— incipias si non furere, VI, 615. — iociperet edere planctus, X, 262. —

incipit, Calliope, IV, 34.

Inceit lumbos tibia, VI, 315.

Inclinat sol, III, 316. — Hamilul discipulos, X, 224. — ipsos amaritos, IX, 26. — inclinatis per hominum lacertis, XV, 63.

Includere fila porri, XIV, 133. — inclusus carcere nasæ, XII, 123. —

inclusa per æquora, XII, 75.

Incognita mensura nervi, IX, 34.

Incola portæ Idumææ, VIII, 160.

Incolomem sese mirans, XII, 16. — incolami Troja, X, 258.

Incommoda vitæ, XIII, 21.

Incrementa domus, XIV, 259.

- Incoltus puer, XI, 146.
 Incumbere aliorum famae, VIII, 76. — sectae, XIV, 122. — remis, XV, 128. — incubuit luxoria, VI, 293.
 Incurritor servia, VI, 331.
 Incurrere ad stuprum, IX, 26. *N.*
 Incus: incende et fornace graves caute, III, 309. — parante gladios, X, 132. — assidua semperque ardente camino majora sunt patrimonio, XIV, 118. — nefanda ferrum letale producere, XV, 165.
 Incentit tignum capiti, III, 246. — colaphum servo, IX, 5.
 Inde ire atque lacrymae, I, 168. — atque lunc, I, 65; VIII, 195; XIV, 12, 13, 45. — caput morbi, III, 236. — est quod desipis, VI, 612. — quae seges, VII, 103. — cadunt partes, VII, 123. — inde Dolabella est et Antonius, VIII, 105. — *Conf.* III, 37, 113, 301, 308; IV, 51, 122; V, 168; VI, 62, 139, 225, 312, 436, 524, 560, 603, 220; VIII, 118; IX, 20, 28; X, 140; XI, 47; XII, 87; XIV, 45, 83, 148, 173, 282; XV, 36, 48.
 Indemnatus, VI, 562.
 Indica tigris, XV, 163.
 Indichus seu indicilis quibus cecidit? X, 70.
 Indigenae quondam hoc vivebant more, XIII, 38.
 Indignatio fecit verum, I, 79. — ne qua desit, V, 120.
 Indignatur parere clienti, V, 64.
 Indignus genere, VIII, 31. — stodiis labor, VII, 17. — juvenis, quem mors tam certa maneret, IV, 95.
 Indocti sermonem laudat, III, 87. — primum, II, 4. — nobilis causas defendere, VIII, 49. — nempe hoc, XIII, 181.
 Indomitus et acer, II, 77. — census, XIV, 176.
 Indocitur medicaminibus, VI, 471.

- Indulgentia duci, VII, 21.
 Indulget natura, II, 140. — vetus clementia senibus porcis, VI, 160. — sese ardenti tribuno, II, 165. — sibi, VI, 283. — plectro basia, VI, 384. — veniam pueris, VIII, 167. — humili aetate, IX, 48. — indulgent adeo sibi latius ipsi, XIV, 234. — indulsit si mora longior Urbem pueris, II, 168. — conditor mundi animas, XV, 148. — nil patriae, VI, 86. — si forte cura brevem soporem, XIII, 217. — Caesar Narcisso omnia, XIV, 330. — non omne legumen ventri Pythagoras, XV, 174. — *Cf. Animal.*
 Induementum, I, 142. *N.*
 Induperator; *vid.* Endopercator.
 Indus obscurior Mauro, XI, 125. — augur et Phryx, VI, 585. — Indi omnes atque Mauri noverunt, VI, 337. — faciles quidquid huc mittitis, VI, 466.
 Industrios armis, VIII, 52.
 Indutus scutulata, II, 97.
 Inebriet anrem, IX, 113.
 Inermi iustitia omnia tractanda temporibus diris, IV, 80. — gingiva frangendus misero panis, X, 200.
 Infamia quid salvis numis? I, 48. — minus est turpis, II, 71. *F. L.*
 Infamis Varillus, II, 22. — infamis ab asylo, VIII, 273.
 Infans rusticus fiet legatus amici, IX, 60. — filius obstat tibi peccaturo, XIV, 49. — rusticus formidat hiatum pallentis personae, III, 176. — nobilis exptinat mirmillonem conopeo, VI, 81. — parasitus, V, 145. — infante majorem mamillam quis miratur in Merce? XIII, 163. — infantes quatuor ludebant in casa, XIV, 168. — infantulus magnis ubera ferens potanda, VI, 9. — nudis aridet Fortuna, VI, 606. — infantes parvuli non in bustis cremari solebant, sed terra claudi (in suggrundariis condi), XV, 179, et *ibid. N.*

Infantia banxit caelum Aventini, III, 84. — madidi nasi, X, 199.

Infecit natura pecus, XII, 41.

Infelix servulus portat, III, 253. — cadet, XIV, 295. — totum perdidit nihil, III, 209. — paupertas nil habet durus in se, etc. III, 152. — nec habet ore tridentem, III, 267. — gaude, VI, 597. — Paucas, VI, 491. — Numitor, VII, 74. — infelix aestuat angusto limite mundi, X, 169. — infelicibus ovis nos viles pulli nati, XIII, 142.

Inferi et Manes vana nomina ac nomen, II, 149 seq. *N.*

Inferni dis sufficiunt Decii, VIII, 257. — sine regibus hilares olim umbræ, XIII, 52.

Infero; intulit peregrinos pecunia mores, VI, 299. — quæ psalteria illos penem majorem, etc. VI, 340.

Infesto a numine morbum missum credunt, XIII, 231. — infesta vallo arma, XV, 120. — infestis sagittis pugnam instaurare, XV, 74.

Inficietur depositum, XIII, 60.

Infirmi animi voluptas est ultio, XIII, 190.

Inflatus juvenis, VIII, 72.

Inflexo vicorum arcto transitus, III, 237. *F. L.*

Infra ventriculum vacua, III, 97. — parvulus cantharus, III, 204.

Infrenavit Lucilius ardens ense stricto, I, 166.

Infudit cui Cæsonia totam frontem pulli, VI, 617. — infundet bordeæ juvenis, VIII, 154.

Ingeniculare, IX, 26. *N.*

Ingenium velox, III, 73. — castum, X, 300. — mite Crispi et Thaletis, IV, 82; XIII, 185. — unde par materis? I, 150. — venerabile nos soli sortiti, XV, 144. — Ingenii fons largus et exundans, X, 119. — ingenio par pretium, VII, 96. — musus est et cervix cæsa, X, 120. — quis locus, nisi, etc. VII,

63. — somma vervecum in patriis crassoque sub aere nasci, X, 48. *N.*

Ingens Telephus, I, 4. — cornu, II, 119. — tormentum, II, 137. — omen, IV, 124. — gibbus, VI, 108. — semivir, VI, 512. — testamentum, VI, 549. — scelus, VI, 651. — numerus, VII, 102. — annulus, VII, 140. — scervus, VIII, 100. — Sejanus, X, 62. — Phœnicopterus, XI, 139. — Liburnus, III, 240. — vulnus, XV, 156. — ingentia vasa, III, 251. — ingentibus comis implet reticulam, II, 96.

Ingenne magis, II, 16.

Ingennum topium violarent marmora, III, 20. — ingenni vultus puer, XI, 154. — ingenorum filius cludit latus servi divitis, III, 131.

Ingerit se his, VI, 609.

Ingrate ac perfide, IX, 82.

Ingratus maritus, VII, 169. — ingrata patrie corda fides, XIV, 165. — ingrato ab aratro jam fastiditus bos, X, 270. — ingratos sodales ante omnis pone, XI, 190.

Ingredi iter, X, 20. — ingressus iter vite, VII, 172.

Inguen excitat vox blanda, VI, 196. — medicum adeo intelligit, XII, 36. — inguinis ad mensuram heres, I, 41. — et capitis quæ sint discrimina, tescit ebria Venns, VI, 301. — ægri canities, X, 207. — ab inguine totum nihil est et sanctum, III, 109. — inguioe pascitur venter, IX, 136. — inguina Rhodopes terit barba uda, IX, 4. — matura (annu-chorum), VI, 370. — crassa non pavidus tegit opposito gutto, XI, 158. — frigida velantes panni sufficient, XIV, 300. — inguinibus udis quid nlla negaverit? X, 322.

Inimicus pumice levis, IX, 95. — inimica cohors, XVI, 20. — inimicorum primoribus, XV, 40.

Iniquæ arbis quis tam patiens? I,

30. — iniquo modio servorum ventres castigat, XIV, 126. — iniquas ad mensas Caesaris, V, 3.

Injuria corne tantine? V, 9. — magna ne fortibus fiat et miseria, VIII, 120. — quant agros venales fecerit, XIV, 151. — non gravior quam vindicta, XVI, 22.

Ionoxia simia, XIII, 156.

Innuat seu adnuat malio virga, III, 317; VIII, 153. *P. L.* — innuat licet coram, VI, 140.

Inopia aris, VII, 61. — Socrates, VII, 205. — inopi arte cucurrit prora, XII, 67. — inopum sociorum miserrere, VIII, 89.

Inprimis errandum, VIII, 120.

Inquis, VIII, 43. — inquit, I, 102, 125; III, 21, 153; IV, 125; V, 118; VI, 281, 416; VII, 242; X, 55, 291; XIII, 84; XIV, 153.

Inquisitores algæ, IV, 49.

Insanabile cacothbes scribendi multos tenet, VII, 51.

Insania minus est turpis, II, 71. — insanie medela nasturtium et coenobita, XIII, 97; XIV, 58. *N.* — varia genera, XIV, 284 seq. *N.*

Insanum maritum fecisset Juno, VI, 620. — insanis secatur vena media, VI, 46. *N.*

Insatiabile votum, XIV, 125.

Inscius herbe hædulus, XI, 66.

Inscripta lintea, VIII, 168. — ergastula, XIV, 24.

Insignis nomine præclaro, VIII, 32. — honorum pagina, X, 57. — insignia vocis, VIII, 224.

Insistere tremulis plantis, VI, 96. — clamoso Circo, IX, 144.

Inspicit ille prius faciem, I, 97. — ranarum viscera, III, 45. — inspecta genesi, VI, 579.

Instabile conjugium, IX, 79.

Instat quidquid discriminis, VI, 520. — instant, XV, 75. — instantis domini vox furit, XIV, 63; XV, 75.

— instantem regi cometen prima videt, VI, 407. — monitis parentem sic possum affari, XIV, 210.

Instaurare popinas, VIII, 158. — pognam sagittis, XV, 74.

Institor hibernæ tegitis niveque candore, VII, 221.

Instituit efferre maritos, I, 71. — hone artibus et moribus, XIV, 74.

Instruit focum provincia, V, 97.

Insulae in quas deportabantur Romani, I, 73. *N.*

Insulsa bipennis, VI, 658.

Intactum caput boxo, XIV, 194. — intactam Agaven nisi vendat, VII, 87. — intacto pane et stricto, V, 169.

— intacta malis sacris, VI, 336. — intactior omni Sabina, VI, 163.

Ioteger arbiter, VIII, 80. — eceidit Cethegus, X, 288. — nasus, XV, 58.

Intelligit ingen medicatum, XII, 36. — artes, IV, 101. — intelligat matrona et quædam non ex libris, VI, 451. — non intellecta senectus obrepit, IX, 129.

Intendant oculos sidera, VIII, 150.

Inter nos sanctissima divitiarum majestas, I, 112. — Iliadum lacrymas, X, 260. — *Conf.* I, 129; II, 20, 47; III, 157, 191, 264; V, 28; VI, 101, 323; VII, 186; VIII, 132, 174, 216; X, 358; XI, 93; XIII, 119, 186; XIV, 203; XV, 33, 164. — interque, XIII, 212.

Intercepta franda, XIII, 71.

Interdum aliena smittitur arca, III, 181. — *Conf.* III, 305; VI, 552; X, 52, 315; XIII, 182.

Interea rex horum vorabit optima, I, 135. — dum credit, VIII, 155. — septimus sol invenit jacentem torum, XV, 44. — tu obsequere imperio, X, 342. — quom target sacculus, crescit amor nmi, XIV, 138. — *Conf.* II, 137; III, 261; V, 120; VI, 149, 237, 424, 461, 508; XI, 14, 191.

Intererit; *vid.* Intersum.

Interiora petit stagna, XII, 80.
 Interioris si attendas, XI, 15.
 Internuntia cæli sacerdos, VI, 545.
 Interpres legum, IV, 79. — legum
 Solymarum Judæa, VI, 544.
 Interrogo nil plus, X, 73.
 Intersum; intererit enim plurimum,
 XIV, 73.
 Intervnit quoties lascivum illud,
 VI, 194.
 Intestatus si ad cenam eas, III,
 274. — intestata senectus, I, 144.
 Intestino loto, VI, 429. — intesti-
 na poetæ capinnt plus, VII, 78.
 Intolerabile magis vitium, VI, 413.
 — intolerabilis nihil est quam fe-
 mina dives, VI, 460.
 Intonet horrendum Eri, VI, 485.
 Intra pomeria, IX, 11. — muros,
 VIII, 240. — se tacitum, XIII, 209.
 — te fige querelas, IX, 94. — quæ
 limina puer est, XIV, 45. — viscera
 penem agere, IX, 43. — pascua,
 IX, 55.
 Intrat femina limen, II, 83. — et
 mugilis mæchos, X, 317. — moles,
 XII, 75. — Inpauar, VI, 121. — tur-
 ba, VI, 512. — intranti obstitit turba,
 IV, 62. — intrantes excepit, VI, 125.
 — balnea, VI, 374. — urbem, X, 171.
 Intrepidi altaria tangunt, XIII, 89.
 Introitum (ad) macelli exspectare,
 XI, 10.
 Intulit; *vid.* Infero.
 Intus dormiet, III, 241.
 Inutile vulgus, XV, 126.
 Invidant talia verbis Hercules,
 II, 20.
 Invalidi collum, III, 88.
 Invenit non fatuos, IX, 8. — quis
 membra? III, 260. — septimus sol
 jacentem torum, XV, 44. — non po-
 nam sceleri, XV, 129. — materiam
 risus, X, 47. — non nomen etimini,
 XIII, 29. — pœnas Cædicius, XIII,
 197. — invenies nullam, quæ parcat
 amanti? VI, 208. — Quiritem una

plebe faciendum, VIII, 48. — lega-
 tum in popina jacentem, VIII, 173.
 — inveniet quid quisquam sultinius?
 VIII, 232. — quot libras in summo
 dnce? X, 148. — invenias quancquam,
 II, 5. — invento Osiri, VIII, 30. —
 inventa per devia rura lacerta, XIV,
 75. — inventis sub aratro piscibus,
 XIII, 66.

Inventrix sacri befundi Tanrica,
 XV, 117.

Inverso fundo, III, 108. — inver-
 sis pellibus, XIV, 187.

Invidet luscis, X, 228. — invidens
 haud vati, VII, 93. — omnibus, si
 lividulus sis, XI, 110. — invisi no-
 minis pœna, XIII, 248.

Invidia est fortuna, XV, 95. —
 invidiæ magnæ subjecta potentia, X,
 57. — invidiam facerent Nilo surgere
 nolenti, XV, 123.

Invidiosa solatia, XIII, 179.

Invitatus ad hæc, XIV, 134.

Invita conjuge, VI, 212. — inviti
 exercere avaritiam, XIV, 108.

Involvit hos sion Fortuna, VI, 607.

Io candida, VI, 526.

Ionium late sonans, VI, 93.

Iphigenia si qua illi est nubilis do-
 mi, XII, 119.

Ipsæ quum se jaetaret amica, I,
 62. *Conf.* I, 105, 127, 136; II, 18;
 III, 110, 222; IV, 69; V, 30, 37,
 86, 104, 142; VI, 552; VIII, 40,
 74, 146, 147; X, 52, 230, 251,
 363; XI, 62, 160; XII, 35; XIII,
 56; XIV, 127, 244; XV, 38, 45. —
 ipsa, II, 95, 172; VI, 209, 253,
 281, 401, 490; X, 294; XI, 133;
 XIII, 29; XIV, 139. — ipsa (ablat.),
 X, 76; XII, 11; XIII, 180; XIV,
 295. — ipsum, II, 147; IV, 28; V,
 6, 56; X, 182; XI, 9; XII, 40;
 XIV, 167. — ipsumque, VIII, 132.
 — ipsius, VI, 530; VII, 239; VIII,
 261; X, 285; XVI, 58. — ipsi, I,
 100; V, 197; VI, 519; VIII, 109.

187; XII, 1; XIV, 3, 234; XV, 59. — *ipsam*, VI, 173, 175, 333; X, 141; XIII, 151. — *ipso*, I, 33; XIV, 206. — *ipse*, VI, 244. — *ipsorum*, VIII, 137; XIII, 138. — *ipsis*, II, 31; III, 146; VI, 523; X, 7, 146, 347; XI, 71, 202; XV, 100; XVI, 49. — *ipsos*, I, 200; VI, 347; IX, 26; X, 305. — *ipsas*, VIII, 22; X, 59.

Ira et bile jecur ardent, I, 45. — *quidquid agunt homines, ira etc.*, I, 85. — *ensoris*, XIV, 50. — *deorum*, ut sit magna, tamen certe lenta est, XIII, 100. — *et fames paret in mente*, XV, 131. — *quoties hunc sexum nocentem facit*, VI, 647. — *quid plus velit*, XIII, 176. — *ire indoctorum quantulumque occasio sufficit*, XIII, 183. — *eorum non sufficit*, XV, 169. — *ire pone frenas*, VIII, 88. — *ire inde et lacrymæ*, I, 168. — *iram, gaudia, etc. effundunt sermone Græco*, VI, 187. — *a crimine sumunt*, VI, 285.

Irasci nesciat, X, 360. — *iratus ignis exeat in terras*, XIII, 226. — *irato sistro*, XIII, 93. — *irasti faciunt vadimonis*, III, 299. — *mariti exigere poenas*, X, 313. — *iratis dis fruitur Marius*, I, 50. — *amicis ducitor suus plaudendum*, I, 146.

Ire; vid. Eo.

Irritamentum Veneris, XI, 165.

Isao torrentior sermo, III, 74.

Isiacæ sacræ lenas, VI, 489.

Isis decernat quodcumque volet de

corpore nostro, XIII, 93. — *Isidis in ædem aquas Nilii spargat*, VI, 529. — *funum scelerare*, IX, 22. — *ab Iside pasci piores*, XII, 28. — *Isidis sacerdotes, sacra et simulacrum, argentes serpens*, VI, 525, 541. *N.*

Iste dies genialis, IV, 67. — *ne quid tibi conferat*, VII, 36. — *ista*, II, 75, 136; VI, 191; IX, 73; XI, 166. — *istud*, III, 187. — *istis*, V, 135; XIV, 179. — *istos*, VI, 295. — *istas*, I, 139.

Ister et Rhœnus, VIII, 170. — *Istrum*, XII, 111. *F. L.*

Itale vivat Artorius et Catulus, III, 29.

Ita servos homo est, VI, 222. — *ita secum (dicit)*, XIII, 91. — *Conf. II, 38; V, 59.*

Italiæ pars magna est, III, 171. — *Italiam jam tenet Hannibal*, X, 154. — *longe relinquunt*, XIII, 78.

Iter vitæ diversum ingreditur, VII, 172. — *nocte ingressus*, X, 20.

Iterum ecce Crispinus, IV, 1. — *quis Cotta tibi erit?* VII, 95. — *miscere*, XII, 25. — *semel atque iterum super illam palpitet*, III, 134.

Ithacus miranda nollo sub teste canebat Alcinoos, XV, 26. — *Ithacum mugire credit Ajax*, XIV, 287. — *natantem logero fas Laertæ*, X, 257.

Iuli sanguine fulget, VIII, 42. —

Inlo gratus spes, XII, 70.

Inco consule, XV, 27. *F. L.*

Jacet unpta in lecto, VI, 269. — *exiguus cum amice oervus*, X, 205. — *gremio novæ nopta mariti*, II, 120. — *in servi complexibus sot equitis*, VI, 279. — *sarato vix ulla puerpera lecto*, VI, 594. — *in ripa*, X, 86. — *vetus Thebe centum obruta portis*,

XV, 6. — *jacebat noper vittata sacerdos cum corruptore*, IV, 9. — *illi dextra bellus*, IV, 120. — *uxor fets in casa*, XIV, 167. — *maritus nocte aversus*, VI, 476. — *jescit Catilina esdare toto*, X, 288. — *plenum mare*, XII, 62. — *jescit rex horum*

vacua torla tantum Ipse, I, 136. — quamvis tota palpetur nocte, jacet, X, 205. — jaceat licet nigra, VI, 580. — Lucanus in hortis marmoreis contentus fama, VII, 79. — jacens illic passio, VI, 36. — resuspina multorum absorbit letum, VI, 126. — jacentem nocte ac luce septimus sol invenit, XV, 43. — cum aliquo percussore, VIII, 173.

Jactare manca a facie, III, 106. — fumosus equitum magistros, VIII, 6. — non jugum vita didicere magistra, XIII, 22. — onerosa pallia, VI, 236. — se lacernatæ amicæ, I, 62. — omnes violæ colores, XII, 90. — basia rhedæ, IV, 118. — jactatur rerum utilium para maxima, XII, 52. — spiræ longo galero, VIII, 208. — jactata petaro corpora, XIV, 265.

Jactu decidere cum ventis, XII, 33. — Jactura clientis nusquam minor est, III, 125. — famæ minima est apud molles cathedras, VI, 91. — illa tamen manet, XIII, 177. — jacturæ medicæ onos te mergat, XIII, 8.

Jaculator felix, VII, 193.

Jaculator Monychus ornos, I, 11.

Jaculum torquere, V, 155.

Jam plena margine summi libri, I, 5. — poscit aquam Ucalegon, III, 198. — jam jam privignum occidere sua est, VI, 628. — jam dudum mihi mulio virga adnuit, III, 317. — jamne igitur laudas, X, 28. — jam pridem, III, 62; VI, 515; X, 77. — jam nunc, XI, 204. *Conf.* I, 64, 123, 139; II, 39, 101, 115; III, 199, 215, 221, 262, 265; IV, 32, 56, 57, 96; V, 21, 47, 68, 166, 168; VI, 43, 105, 127, 147, 153, 215; VII, 3, 30, 77; VIII, 4, 152; IX, 49, 79, 86; X, 61, 154; XI, 13, 50; XII, 8, 30; XIII, 9, 16, 44; XIV, 58, 80; XV, 56, 62; XVI, 45, 46, 56, etc. — jamque, III, 206; VI, 26, 349, 377, 483; VIII, 96.

Janua, IX, 105. *N.* — Baiarum

Comæ, III, 4. — ornatu lauro, VI, 79. — imitatur portas sollicitas, VII, 42. — colligit primos ignes, XIII, 146. — tua barbam ejus vidit, VI, 215. — erexit ramos, XII, 91. — festa operatur lucernis matutinia, XII, 92. — claudenda, XIII, 129.

Janum Vestamque farre et vino rogabat, VI, 386. — Jane pater, antiquissime Divum, VI, 394.

Jecor siccum ardeat ira, I, 45. — tensum rumpe miser, VII, 117. — vituli aeternum, XIII, 117. — auferia magni ante ipsam, V, 114. — incendente rabie, VI, 618.

Jejuna fames, V, 10. — mater hircundinia, X, 232. — jejundum odinum, XV, 51.

Jocari voluit Fortuna, III, 40.

Joco mordente facetus, IX, 10. — jocularum causas præbet, III, 147.

Jube mullorum, VI, 40.

Jubeo sic, hoc volo, ait pro ratione voluntas, VI, 223. — jubet natura plorare, XV, 134. — sic rerum numerus, VII, 102. — sic natura, XIV, 31. — quis te festinare? XIV, 212. — scenros pendente dormire ruina, III, 196. — pluteum servare Cleonthis, II, 7. — vocari Trojagenas, I, 99. — quem vitari, III, 284. — atari III, 290. — juvenem properare, VI, 330. — dominum ante feriri, VI, 417. — nocte castra moveri, VI, 420. — metui Septembris adventum, VI, 517. — vigilare cohortem, XIV, 306. — jussit tremulum caput descendere, VI, 622. — respicere ad ultima vitæ spatia, X, 275. — quantum, anhelas, VI, 37. — jubeat si confox, durum est conscendere navim, VI, 98. — ire præcipitem, III, 129. — manare, VI, 275. — jubeant insistere circo, IX, 144. — jubet quom vexilla tolli, II, 101. — prestare auxilium, XV, 150. — jussæ, in caelum ibit, III, 78. — jussæ si lo,

VI, 526. — jubebit thoraca afferri, V, 143. — jubetur, VI, 340; VII, 41. — jubentur mactare dominos, VIII, 65. — exire, IV, 144; XIV, 108. — jussus discumbere, V, 12. *Conf.* VIII, 209; XIV, 331. — jussa est, III, 15. — jussæ ad Circum prostare puellæ, III, 65. — mansuescere feræ, XI, 104. — jussos primum crescere testiculos rapit Meliodorus, VI, 371.

Jubernæ ultra litora, II, 160. *F. L.*

Jacunda senectus Crispi, IV, 81. — vox Statii, VII, 82. — jucundum et carum sterilis facit uxor amicum, V, 140. — pro jucundis aptissima dabunt dii, X, 349. — jucundius vita ipsa bonum vindicta, XIII, 180.

Judea tremens, arcana mendicat in aures, VI, 543 seq.

Judei aomnis vendunt, VI, 547. — impetentes sabbata, nil præter nubes et cæli nomen adorant, etc. XIV, 96 seq. — *Judeorum* prosenchæ, III, 296. *J.* — *Judæis* delnbra locantur, 14 seq.

Judaicum Romani ediscunt ins, XIV, 101.

Judex Bardaius, XVI, 13. — da testem iudex quem dixerit, XVI, 29. — iudicis in corpore si ista videas, II, 76. — iudice bubulco surgis Ajax, VII, 117. — an iudice si dicas, VII, 13. — me dignus vera cruce, VIII, 188. — se nemo nocens absolvitur, XIII, 3. — an iudice morum cæderet, IV, 12.

Judicio insani damnatus, I, 48.

Judicet quasi ignis, XIII, 226.

Jugera agri quot possidet, III, 142. — vix bina dabantur pro multis vulneribus, XIV, 163. — quot vicina foro? IV, 7. — iugeribus campi severi cedere, II, 132. — paucis lumbos exhausti domare clientis? IX, 60.

Jugulare fetum capellæ, XV, 12. — jugulata Mycenis, XII, 127.

Jugulo Electæ non se polluit Ores-

tes, VIII, 218. — iugulos aperire tenui susurro, IV, 110.

Jugum ferre cervice parata, VI, 208. — non iactare vita didicere magistra, XIII, 22. — curtum temone, X, 135. — Cumis suspectum, IX, 57. — iugo rara sedit victoria, VIII, 63. — iuga pauca bonum, VIII, 108. — nemorosa, III, 191. — iugis abrupta saxa, VI, 649.

Julia quam tot abortivis secundam vulvam solveret, II, 32.

Julia lex ubi nunc? II, 37. — placet Ursidio, VI, 38.

Julius ardet, II, 70.

Jumento crucibaque relictis vul-
tar, etc. XIV, 77. — jumenta vocant,
III, 316. — fatigat porticibus, IV, 5.
— luto spargat, VII, 180. — loquen-
tur, IX, 103. — famelica lasso collo
ad virides hujus mittentur aristas,
XIV, 147. — jumentis lassis horden
infundet, VIII, 154.

Juno consule, XV, 27. *F. L.*

Junge ostia, IX, 105. — jungitur
si ulla Ursidio, VI, 41. — jungentur
commoda multa caducis, IX, 89. —
juncta tibi, VI, 448. — et pacta ta-
hellis, VI, 200. — junctæ umbone
phalanges, II, 46.

Junio consule, XV, 27.

Juno si fecisset maritum insanum,
VI, 619. — quum adhuc virguncula
esset, XIII, 40. — Junonis avem ut
pueri laudant, VII, 32. — Junoni
(pronubæ) exde juvenem auratam,
VI, 48. — per Junonem domini ju-
rante ministro, II, 98.

Jupiter (al. male *Juppiter*) verona
fremeret grandine, V, 79. — et Mars
unum adeo seueront, etc. VI, 59. —
scitilis et unlo violatus auro, XI, 116.
— da spatium vite, multos da annus,
X, 188. — quum privatus adhuc
Idæis antris, XIII, 41. — audis hæc,
nec labra moves, XIII, 114. — Jovis
auto altaria lautas torvanque juven-

com cedit, VIII, 156. — municipes lagenas advexisse gaudes, XIV, 271. — summi ante aram roit Priamus, ut boe, X, 268. — in tunica, X, 38. — famula aves, XIV, 81. — Jovi Tarpeio servat hostia, XII, 6. — Jovem nostrum placabo, XII, 89. — Jove ipso digna sententia, XIV, 206. — sub Jove pudicitiae veteris vestigia forsam aliqua exstiterint, sed Jove nondum barbato, VI, 15.

Jurat solam Hipponam, etc. VIII, 156. — arae Samothracum et nostrorum, III, 144. — per Solis radios, etc. XIII, 78 aeq. — per Jononem, II, 98. — jurare Graecis nondum paratis per caput alterius, VI, 16. — jurato quamvis testi metum tibi credere, V, 5. — jurantes precantesque tangebant aram, vel genua deorum, XIV, 219. *N.*

Jurgia proindunt, V, 26. — alterna habet lectus, VI, 269. — prima sonare incipiunt, XV, 51.

Jus nullum uxori capiendi bona, I, 56. — Judaicum, XIV, 101. — testandi solis militibus vivo patre datur, XVI, 51. — dicere de mensura, X, 101. — in jus pavidum trahat cervice obstricta, X, 87. — juris nil animis in corpora indulget natura, II, 139. — juris idem (testandi) contingit arene, quod lenonibus et lenistis, VI, 217. — peritus Apollo, I, 128. — nodos et legum aenigmata solvat, VIII, 50. — jure ac merito contemnunt vitia Scythos, II, 34. — illum despiciam, XI, 23. — jure jurando fraudem tueri, XIII, 201. — jura ac leges vexantur, II, 43. — ferentem audire, II, 72. — civilia, II, 51. — parentis babes, IX, 87. — ad jura vocare, XV, 135. — trium liberorum, IX, 90. *N.*

Jure eodem natales mergere fecundas, XIV, 8.

Jussu Neronis, X, 15.

Justitia ad Superos recessit comite Pudicitia, VI, 19. *N.* — inermi omnia tractanda temporibus diris, IV, 81. — justitiae tenax, VIII, 25.

Justa ratio periculi, VI, 95. — causa doloris, IX, 90. — querela, XVI, 19. — justis Solonia vox facunda, X, 274. — justo fulmine ruerunt, VIII, 92. — justis poenis afficiunt illos, VIII, 267. — justissima cognitio centurionum, XVI, 17.

Juvat alea senem, XIV, 4. — juvant magis illa, quae plura emuntur, XI, 16. — juvabit nemo tecto hospitioque, III, 211.

Juvenem auratam corde Junoni, VI, 48.

Juvenem torrum cedit Jovis ante altaria, VIII, 155.

Juvenilia, seu juvenalia membra, XI, 5 et *F. L.*

Juvenis zelotypo praelatus Hiarbar, V, 45. — petit Euphraten, VIII, 51. — tui specie letare, X, 310. — si vetulo non assurrexerat, grande nefas, XIII, 55. — non melius de se cuiquam sperare propinquo conceder, XIV, 7 aeq. — juveni mihi barba sonabat, I, 25; X, 226. — quid audet pater letus stridore catenae? XIV, 23. — quam dicis, stultum, qui donet amico, XIV, 235 aeq. — Arradio nil salit leva in parte mamillae, VII, 160. — Pelleo non sufficit unus orbis, X, 168. — juvenem illa jubet properare, VI, 330. — supinum elamosus pater excitat de media nocte, etc. XIV, 191 aeq. — torquet jam longa et cervina senectas (patris), XIV, 251. — superbum, inflatum plenumque Nerone propinquo tradit fama, VIII, 71. — juvene cum indigno properabat, IV, 95. — juvenes subit Hippo, II, 50. — hoc agite, VII, 20. — Medos premit longo assere per forum, VII, 132. — et nos huc fecimos, VIII, 164 aeq. — ipsius consulis laxabant

portarum claustra tyrannis, VIII, 262. — spectent (circenses), quos clamor et audax sponsio, quos cultus decet assedisse puellæ, XI, 199. — sponte imitantur cetera, XIV, 107. — hortatur (pater avarus), ut, etc. XIV, 121. — inter cultos pinnirapi juvenesque lanistæ, III, 158. — quibus arte benigna et meliore luto finxit præcordia Titan, XIV, 34. — ma-

rinus videre, XIV, 283. — juvenum discrimina sunt plurima, X, 196 seq.

Juventa qua capta est Hippia? VI, 103. — jam calida, VI, 369.

Juventa consumpta Cannis, II, 155. — resinata, VIII, 114. — quæque cecidit magistros, VII, 213.

Juvenæ litora, II, 160.

Juxta recubante marito, XI, 201.

KAR

Kalendar; *vid.* Calendar.

Kartago; *vid.* Cartago.

KIN

Κινίδος γὰρ αὐτὸς ἐφιδάσκει δῶδε; IX, 37.

LAB

Labellum compesco digito, I, 160. — extendit summa, XIV, 325. — labello clauso ut te respiciat Veiento, III, 185. — spumanti quamvis te undam viderit Virro, IX, 35. — labellis tuis contacta pocula, V, 128. — letum exsorbes, VI, 276.

Labem hanc dedit contagio et dabit in plures, II, 78. — sine labe adspiciat domum, XIV, 69.

Labitur ensam præcipiens, XV, 77. — ætas, VII, 32. *N.* — labente officio, VI, 203. — labentibus obstat villicus, III, 194. — lapsum protegere, XV, 156.

Labor magni sceleris nullus, XIV, 224. — non sinebat vitia contingi parva tecta, VI, 289. — vester fecundior, historiæ scriptores, VII, 98. — quantum grammaticus meruit, quis Enceladi gremio offert? VII, 216. — Polycleti, VIII, 104. — æquus hunc provehit, XVI, 56. — laboria canasas inde habuit, X, 139. — atque sanguinis merces, XIV, 164. —

LAC

labori pulchro reddit sua dona, XVI, 57. — laborem nemo studiis indignum ferre cogetur, VII, 17. — labore militiæ quæ sunt parva, XVI, 52. — labores numerentur, IX, 42. — longos castrorum ferre, XIV, 198. — omnes nutrieis, VI, 593. — quoscunque qui ferre queat, X, 359. — ævus Herculis credat, X, 361. — laborum nulla emolumenta in Urbe, III, 22.

Laborat in omni gente (Cicero), VIII, 239. — laboranti lumen succurrere, VI, 443.

Labra elixi vertecis quis tecum comedit? III, 294. — quæ illi, X, 67. — mariti hinc viscantur, VI, 463. — longam salivam (sen longa saliva) manantia, VI, 623. — pallida cibum accipiunt digitis alienis, X, 229. — non moves, Juppiter, XIII, 114.

Labulla mæcha, II, 68.

Labyrinthi mugitus, I, 53.

Lacedæmonium pytiæmate lubricat orbem, XI, 173.

Lacerat hæc potin patres, VI, 625.

— orbem Flavius, IV, 37. — membra fame, X, 212. — laceratis capillis VI, 490.

Lacerna aurata quibus fulgere mos est, X, 212. — fedta et scissa, III, 148. — lacernas jam punente secundo Caelicio, XVI, 45. — Tyrias revocante humero, I, 27. — pingues aliquando accipimus, IX, 28. — lacernis licet parcas, XIV, 287.

Lacernæ russati solum (patrimonium), VII, 114.

Lacernatæ amicæ, I, 62.

Lacerti unius sese dominum fecisse, III, 231. — lacerta inventa pullos nutrit ciconia, XIV, 75.

Lacertæ russati solum, VII, 114. *V. L. (vid. sup.)*

Lacerti cum parte conchem æstivam, seu æstivi, differre in tempora cernæ alterius fingens, XIV, 131. — unius sese dominum fecisse, III, 231. *V. L.*

Lacerto secto requiem sperare, VI, 106. — lacerti admirandis confusus perit, X, 11. — inclinat per humum, XV, 63.

Lacessit acuto, VI, 248.

Lachesis mos et Clotho gaudent, IX, 136. — Lachesi superest, quod torquet, III, 27.

Lacrymæ inde et iræ, I, 168. — alicentur, XVI, 27. — illos meditataque marmora præstant, ut, etc. VI, 539. — lacrymas si conspexit amici, flet, nec dolet, III, 101. — ridebat, et curas et gaudia volgi, X, 52. — inter Iliadum, X, 261. — quæ dedit natura, mollissima corda humano generi se dare statetur, etc. XV, 132 sq. — per lacrymas effondere bilem ut cogaris, V, 159. — lacrymis veris amissa pecunia ploratur, XIII, 134. — uberrima semper plorat, semperque paratis in statione sua, VI, 273 seq.

Lactis plus habet hædulæ, quam sanguinis, XI, 68. — vortice torrens

tanquam fluxerit, XIII, 70. — lacta illo fovetur, propter quod comites educit asellas, VI, 468.

Lacunar spectare, I, 56.

Lacus anberant, ubi Alba colit Vestam, IV, 60. — ad sporcos decepta sæpe vota, VI, 603.

Ladas, cursor, XIII, 97.

Ladant silicem percussam poudere vasa, III, 272.

Laelius miretor alas, XIV, 195.

Læna coccinea enim vitari jubet, III, 283. — pertinax homines hæc dicere non audent, V, 131. — lænam pignorat, VII, 73.

Læertes senex, qui fas Ithacum lugere natantem, X, 257. *N.*

Læstrigonas immanes, XV, 18.

Lætare specie juvenis, X, 310.

Lætus stridore catenæ, XIV, 23. — fetebere, XIII, 248. — Epicurns, XIII, 123. — læta Clitumnæ pascua, XII, 13. — dies, XV, 41. — Venus quo astro se proferat, VI, 570. — læti phaleris et torquibus omnes, XVI, 60. — lætam Urbem fecit Statius, VII, 83. — lætis Phrygiis, XII, 73. — rebus par mensura malorum, X, 98. — lætior hæc lux natali die, XII, 1. *V. L.* — lætissima merces, VII, 175. *V. L.*

Lævis male scribitur pro levis, II, 12, *V. L.*; III, 111. *V. L.*

Lævum extendit, VI, 495. — in lævum seu lævum conversus, IV, 120. — lævo monito, XIV, 228. — læva in parte mamillæ nil salit Arcadio juveni, VII, 159. — læva et dextera sonnit ferro, VI, 561. — tenebat bipennem, VI, 658. — zozam moramque tenebat, XIV, 297.

Lagenæ Saguntina, V, 29. — venali Cyane succineta, VIII, 162. — lagenæ venter, XII, 60. — quinque, VII, 121. — lagenas municipis Jovis advexisse gaudes, XIV, 271.

Lagi mœnia, VI, 83.

Lambit non Tædia Claviam, II, 49.
— lambenti crustula servo, IX, 5. —
lambentibus ora sicca lucernæ canibus, VIII, 35.

Lamiarum corde madenti, IV, 154.
— de numero, VI, 385.

Laudas, II, 124. *N.*

Lampas aliena, III, 285. — lampadæ Veneris fervet, VI, 138.

Lana ancida nolit pati vinum, V, 25. — lanam trahitis, II, 54. — deducere ferro obliquo, VII, 224. — lanis adnata matrona, VI, 497.

Lanatus credit, VIII, 155. — lanatis animalibus abstinet, XV, 11.

Lanceum longo pectore distendat aquila, V, 80. — lancea bestia radiat Dacicus, VI, 204. — lances Parthenis factas mittere, XII, 43. — lancibus oppositis perituram accessere summam, XI, 18.

Languentis Veneris irritamentum, XI, 165.

Languida uxor, I, 122.

Languorem peperit cibus imperfectus, III, 233.

Lanificæ Parcæ, XII, 66.

Lanipendia, VI, 476. *N.*

Lanistæ juvenes, III, 158. — leges et verba regia dicturus, XI, 8. — lanistis et lenonibus est testandi libertas, VI, 216.

Laugo prima par sacræ senectæ, XIII, 59.

Laomedontiades frigidus, VI, 326.

Lapidem unum hunc, quales et Turnos et Ajax, etc. XV, 65. — ad primum vectari, VI, 577. — lapides effuderit imber, XIII, 67.

Lappa Rubrenus, VII, 72.

Lapsus tectorum, III, 7.

Laqueum ipse mandaret Fortunæ miuici, X, 53. — in laqueum dabit vestigia, XIII, 243. — incidit, X, 314. — laqueum tenet multos ambitioni consuetudo mali, VII, 50.

Lar: Laria matrona, III, 110. —

— trepidi Antiphates, XIV, 20. —
Larem, ignem, pecus et dominos communi clauderet umbra, VI, 3. — Laris in Herculeo natus, VIII, 14. — Lares ipsi deinde eripiuntur, VIII, 110. — Lares parvi nostrique, IX, 137. — ante Lares cadat victima, XII, 113. — Larum parva simulacra, XII, 87. *N.* — Laribus paternis tura dabo, XII, 89. — nostris conjungere aliud tectum XV, 153. — cristam galli promittere, XIII, 233.

Lardum natalitium, XI, 84.

Largæ filia adultera, XIV, 25.

Largitur multis honorem militis, VII, 88. — largiri quæ solebat Piso bonus et Cotta, V, 110.

Largus fons ingenti, X, 119. — larga natura tribuit benigna manu, X, 302.

Laronia, II, 36, et 65. *F. L.*

Lassanum, VI, 264. *N.*

Lascivum illud *ῥωη καὶ ψυχη*, VI, 194. — lascivi raris alumnis, XI, 98.

Lassare Cotyto soliti Baptæ, II, 92. — lassata viris, VI, 130. — lassata brachia gravi massa ceciderunt, VI, 421.

Lassus aratru alieno, VIII, 246. — lassio lieto hebetes secures, VIII, 137. — tibi ut figantur palmæ, VII, 117. — collo jumenta, XIV, 146; VIII, 154. — laasi clientes, I, 132. — marris ac vomere, XV, 167. — laos milvos servas, IX, 55. — lassis cedentibus, VI, 484.

Late flagrans ignis, XIV, 245. — sonantem Ionium pertulit, VI, 92. — latius sibi indulgent, XIV, 234.

Lateranus consul et auriga, VIII, 147 seq. *F. L.* — Lateranum ædes egrægiæ obsidet cuhors, X, 15.

Latenam olebit caulis, V, 88.

Latet abditas, VI, 237. — latens animus in ægro corpore, IX, 18.

Latius pasturibus unde tantum nefas? II, 127. — rebus hanc curam

præstare solebat Juppiter, XI, 115.

Latius nescire nostris magis turpe, quam Grace, VI, 188. — posce, XI, 148.

Latini perituri cista, VI, 44. — *Latium* a trepido *Tbyme* submissa, I, 36.

Latino celo ignotum carmen, VI, 637. — *Latina* tegitur cinis atque *Flaminia*, I, 170. — *Latine* clivose monumenta, V, 55. — pro omni pabe *Latina* Decii sufficiunt diis infernis, VIII, 256. — *Latinas* humilis fortuna præstabat castas, VI, 287.

Latia nun venales elephantum, XII, 103.

Latona gaudet pulchra *Diana*, X, 292. — *Latone* gente nobilior, VI, 176.

Latratibus rumpuntur somni, VI, 415.

Latravit rictu canino, X, 272.

Latronem conductum confer, XIII, 145. — eorum *latrone* cantabit vacuus viator, X, 22.

Latum media solum diducet arena, I, 157. — aurum pletæ vestis, VI, 482. — *lata* testudine, XIV, 308. — acies *Polyphemi*, IX, 65. — pelvis olet *Falerum*, VI, 430. — *lato* in auro ardet *Sethium*, X, 27. — *latis* orbibus, I, 137; XI, 122. — specularibus, IV, 21. — *latissima* tæda, XII, 59.

Latus; vid. *Fero*.

Latus servi claudit ingenuorum filius, III, 131. — ad summum implet navem mercibus, XIV, 289. — tetigit acrior illo, VII, 109. — recedit prodeunte clivo, VI, 650. — *Asræ* avis, XI, 142. — *Illyricum*, VIII, 117. — alterorum puppis, XII, 31. — *lateris* dolor, XIII, 229. — parvi spatium breve, VI, 505. — *lateri* parcas, VI, 37. — *lateri* nudo (lecti), XI, 96.

Laudabile nomen luxuria io *Ventidio* sumit, XI, 22.

Lando quod destinet, III, 2. — meum civem, XII, 121. — consilium, IV, 18. — jamne igitur laudas, quod ridebat, X, 28. — laodat siliquas occultus gameo, XI, 58. — elamore *Fasidium* agentem vocalis sportula, XIII, 32. — me toto vicinia pago, XIV, 154. — *Virgilium*, VI, 435. — laudent hoc numina ruris, XIV, 182. — pugnas *Cilicis* laudabat, IV, 121. — laudare nequeo librum, si malus est, III, 42. — sermonem indocti, etc. III, 86 seq. — et nobis hæc eadem licet, sed illis creditur, III, 92. — paratus, III, 106. — tantum disertos, VII, 31. — equum volucrum, VIII, 58. — laudator quum dis æqua potestas, IV, 71. — et alget prohibitus, I, 74. — illic præclara lassis, V, 42. — avarus tanquam frangi, XIV, 121.

Lausfeia, seu *Lausfella* et *Sanfeia*, VI, 320, *P. L.*; IX, 117, *P. L.*

Laurenti in agro, I, 107.

Laureolum egit *Leantulus*, VIII, 187.

Lauronia, II, 36, 65.

Laurum momordit (poeta), VII, 19. — *lauro* grandi janua ornatur, VI, 79. — secunda ornatur collega VIII, 253. — humida lustrari, II, 158. — *lauros* pone domi, X, 65.

Lans : laudis titulusque cupido patriam obruit olim, X, 143. — future nihil agas, VIII, 76. — laude tuorum te censeri noluerim, VIII, 74. — laudibus quam effert, VI, 182.

Lautus habetur *Atticus*, eximie si cernat, XI, 1. — prætor, XIV, 257. — *lautum* se facere falsus, I, 67. — *lauto* cenare paratu, XIV, 13. — *lautorum* pueri, VII, 177. — *lautissimus* orbis *Persicus*, III, 221. — *lautissima* hæc merces, VII, 175. *cœna* creditur, XI, 140.

Lavino novercali prælata sedes, XII, 71.

Lavo; lavat patellas domus, III, 262. — *lavator* nemo eum *Bocchare*,

V, 90. — magno cum rhinocerote, VII, 130. — lavantur qui nondum ære pueri, II, 152. — quadrante, VI, 447. — loto intestino terram ferit, VI, 439. — lota ente veniunt ad mortuum, VI, 464.

Laxet se cutis acida, VI, 144. — laxare stomachum saginis, IV, 67. — claustra portarum, VIII, 261.

Lectica nova Mathonis plena ipso, I, 32. — densissima petit centum quadrantes, I, 121. — facit somnum clausa fenestra, III, 243. — non est urbibus illis, X, 35. — lecticas ponunt hic noctibus, VI, 309. — lecticarum et sellarum forma varia, I, 64. *N.*

Lecticarii quales, I, 64. *N.*

Lectore assiduo ruptæ columnæ, I, 13.

Lectulus mihi testis, IX, 77. — in lucubratoriis lectulis sedentes scribebant Romani, in hemicyclo sedebant docentes, VII, 28. *F. L.*

Lectus Procula minor, III, 203. — non alius cuiquam, VIII, 177. — in quo unpta jacet, semper habet lites, VI, 269. — lecti sonns, IX, 78. — sprete vestigia, VI, 226. — lectum alienum concutere, VI, 21. — lecto vacua ne cessaret culcita tertia, V, 17. — austo jacet vix ulla puerpera, VI, 594. — magno dormit tertia, II, 60. — et umbra gaudet, VII, 105. — lectis parvis frons ærea, XI, 96.

Ledam chironomou molli saltante Bathylo, VI, 63.

Legatum omne capit et dulce caducum, IX, 88. — fiet amici cymbala pulsantis, IX, 62.

Legatas fiet amici cymbala pulsantis, IX, 62. *F. L.* — legatum quære in magna popina, VIII, 172.

Legio Cremeræ consumpta, II, 155. in legione quantum tribui accipiunt, donat Calvine, III, 132. — legiones in sulcis dentibus anguis nascuntur,

XIV, 241. — dabat olim, X, 79. — legionibus pro totis, VIII, 255.

Legitime nubere, X, 338. — fixis tabellis, XII, 100.

Legitimum penem intra viscera agere, IX, 44. — legitimis tabellis pactam junctamque si non es amaturus, VI, 200.

Lego : legit villica asparagos, XI, 69. — oluscula horto, XI, 78. — nec Cynicos nec stoica dogmata, XIII, 121. — historias omnes, VII, 231. — sedens classis, VII, 152. — leget obiter, III, 241. — legenti acta quantum daret, VII, 104. — lecture quæ scripta et quas tabellas, VI, 277. — legantur quæ voce versus (Maronis) quid refert? XI, 180. — lectis tabellis, XIII, 136.

Legumen non omne indulsit ventri, XV, 174.

Lenæ Isiacæ sacraria, VI, 439.

Lenæ captator, V, 98.

Leno ipse maritus, accipiens mœchi bona, I, 55. — lenone dimittente jam suas puellas, VI, 127. — lenonum pueri quocumque in fornice nati sedebant hie, III, 156. — aucillas provocat, VI, 320. — puellæ procul hinc, XIV, 46. — lenonibus atque laustis est testandi libertas, VI, 216.

Lenulus quis alter nunc erit? VII, 95. — velox bene egit Laurocolum, VIII, 187. — caroit cruciata et pœna Pompeli, X, 287. — Leutale, VI, 80.

Leutus si pigra muniret castra dolabra, VIII, 248. — lenta ira deorum est, XIII, 100. — arena fori pugnamus, XVI, 47. — lento de funere matris consult, VI, 565.

Leo alumnus magno fremitu in caverna tollet magistrum, XIV, 247. — fortior quando eripuit vitam leoui? XV, 161. — domitus multa carne pasceudus, VII, 76. — nomen erit pardus, leo, etc. VIII, 36.

Lepidi neptes aut Fabii dicite, etc.

VI, 265. — coram Lepidis male vivitur, VIII, 9.

Lepus cum magno samine apud eum ceciderit, XI, 138. — leporem aut capream famule Jovis venantur, XIV, 81. — semestrum dabit jam, V, 167. — lepores quo gesta secentur, V, 124.

Lesbia, amica Catulli poetæ, passeris mortem lugens, VI, 8. *N.*

Letale ferrum, XV, 165.

Letifero anctumno, IV, 56.

Leto dedit utrumque fons ingenii, X, 119.

Leucade quantum Octavius abatulit gladio, VIII, 241.

Levant nec damna, XII, 53. — levit qui paupertatem, XIV, 236. — levit quum se matura progenies, XIV, 83.

Levis consurgit erecta ad oscula planta, VI, 507. — leve non est observare, VII, 240. — levium malorum particulum ferre, XIII, 13. — levibus causis, XIII, 182. — levius quidquid meliusque potaris, X, 344. — fasum torquetis Arachne, II, 56. — leviori constat sumptu, VII, 77. — levioribus factis, IV, 11.

Levis (al. levis) adhuc sponsus, III, 111. — pomice inimicus, VIII, 16, 114; IX, 95. — l. ve argentum, XIV, 62. — caput acutum, X, 199. — levi podice creduntur tumide mariscæ, II, 12. — levia crura totius gentis, VIII, 115. — levibus athletis, VI, 356. — canibus, VIII, 35.

Lex Julia, II, 37; VI, 38. — Othonia, XIV, 324. — operum sic jubet, VII, 102. — ulla quantum dolori concessit, X, 315. — legem priorum egressi, VI, 635. — legi non sufficit ejus res, III, 155. — lege et ratione loquendi semper servata, VI, 453. — leges vexantur ac iura, II, 43. — ac iura ferena, II, 72. — araneorum telis comparatæ, II, 63. *N.* — quid moeant, respice, VIII, 91. — scripturus

et regia verba lanista, XI, 8. — amaras revocabat, II, 30. — sævas imponite, VII, 229. — Romanas contemnere, XIV, 100. — rabras majorum perlege, XIV, 193. — legum Solymarum interpres Judea, VI, 544. — optimus atque sanctissimus interpres, IV, 79. — ænigmata solvat et juris nodos, VIII, 50. — prima securis, VIII, 268. — que reverentia, quis metus, aut pudor? XIV, 177. — legibus antiquis castrorum servatis, XVI, 15. — de legibus quantum ipse queratur factorum, X, 251.

Libato nectare, XIII, 44. *P. L.*

Libelli nostri farrago, I, 86. — comites in magno fasce, VII, 107. — libello posce vitem, XIV, 193. — libellos componunt, VI, 244. — positis tinea pertunde, VII, 26. — Græcos servabat vetus cista, III, 206. — libellis Tosci digna, XIII, 62. — sacris que dat præcepta Sappientia, XIII, 19. — legitime fixis, XII, 100. *P. L.*

Libentius nil edit, XV, 88.

Liber (adject.) non erat servus, IX, 121. — homo et regis convivæ tu tibi videris, V, 161. — libera Roma Cicero-nem patrem patriæ dixit, VIII, 244. — verba animi proferre, IV, 90. — suffragia si dentur populo, VIII, 211.

Liber (nomen); libri summi jam plena margine scriptus *Orestes*, I, 5. — librum, si malus est, nequeo laudare et poscere, III, 41. — libro quam denso fascia, VI, 263. — ex libro hora sumitur, VI, 578. — de quocumque voles proavum tibi sumito libro, VIII, 134. — libros hic dabit et forulos, III, 219. — libris venalibus plena domus, III, 187. *P. L.* — actorum spargere gaudes argumenta viri, IX, 84. — ex libris quædam non intelligit, VI, 451. — librorum edendorum ratio antiqua, I, 1 seq. *N.*; III, 42. *N.* — tituli ac principia minio notata, XIV, 192. *N.*

Liberos tollere et libris actorum aspergere, IX, 84. *N.* — liberorum trium jus, IX, 87, 90. *N.*

Libertas loquendi fracta voce, II, 112. — testandi sit lenonibus atque lanistis, VI, 217. — aqua tibi, VIII, 177. — pauperis hæc est, pulsatus rogat, etc. III, 209. — emitur (dote), VI, 140. — libertatis magister, II, 77. — libertatem dat conduplicare, XIV, 230. — parentis unde tibi, quum facias pejora senex? XIV, 56. — pro libertate dubia dicturus, VII, 116; VIII, 263.

Libertinus prior est, I, 102.

Libertus dicit, collige sarcinulas, et exi, VI, 146. — liberto solu implerit tabulas, II, 59. — libertorum inter cohortem et vos pugna fervet, V, 28. — libertos acit dare, VII, 43.

Libet hinc fugere ultra Sauromatas, II, 1. — expectare, quis impendat, XII, 95. — exclamare, VIII, 29. — si deprehendere, VII, 113. — proferre fides, XIV, 142. — hic gaudere, XV, 84. — implere ceras capnae medio quadrivio, I, 63. — libuit ai adhibere clientem, V, 16. — libeat donec vigilare tyranno, X, 162. — decurrere campo, I, 19. — liberet quodcumque animo flagranti, I, 152. — libitum sic Othoni, III, 159.

Libido magna tacendi, II, 14. — rapit precipitem, VIII, 135. — summis pariter minimisque eadem, VI, 349. — aspectu, X, 208. — libidinis facinus, VI, 295. — omni arte, XI, 172. — libidine sola fortis, IV, 3. — minimum peccant, VI, 135. — tanta vulgi auditur, VII, 85. — saltante quæ vox, VI, 313.

Libitum evaserit, XII, 122.

Libraria perlit, VI, 476.

Librarius, IX, 109.

Libras quot in summo duce invenies? X, 147. — libris paribus æquantem sestertia nullum emit, IV, 16.

Librata dextra retia, VIII, 204.

Libum: libo cum patulo mea pula annua coluit hoc, XVI, 39. — libis venalibus sen genislibus plena domus, III, 187.

Liburnus tarde venisse dicitur, VI, 477. — Liburno iugenti curret super ora, III, 240. — clamante, IV, 75.

Libye, habe tibi frumentum et disjunge boves, dum tabers mittas, V, 119. — in Libya omnibus montibus quantum sublimior Atlas, XI, 25. — fertilitas et copis frumenti Roman advecta, VIII, 117, 118. *N.*

Licet (*conj.*), I, 105; II, 147; III, 144; V, 141; VI, 140, 209, 283, 580; VIII, 18, 80, 84, 121; X, 19, 211, 298; XIII, 56; XIV, 12, 263, 287.

Licet (*verb.*) non esse viris, X, 304. — quando Basillo fientem prodneere matrem? VII, 146. — a Pico numeres genus, VIII, 130. — cornibus humanis vesci, XV, 13. — per totam diem cessare, XI, 183. — committas, I, 162. — vadas, XI, 204. — quantum, VII, 124. — nobis hæc laudare, III, 92. — et considerare, IV, 34. — si dicere, XI, 194. — liceat marito sollecissimum facere, VI, 456. — punire hæc tanca molesta, VIII, 235. — eum paucis dentibus inde reverti, III, 301. — modo vivere, sient ista palam, II, 135. — liceret si anh peste illa sævitiam damnare, IV, 85.

Licinus Augusti libertus, I, 24, *N.*, 109, *N.* X, *N.* XIV, 306. *N.*

Licinus jubet servorum cohortem vigilare, XIV, 306. — Licinis plus possideo, I, 109.

Lictorem impellat prætor, III, 128. — lictore lasso hebetes secures, VIII, 137.

Lignum hos stabat ad usus, XI, 118. — ligni supervacui vana chirographa, XIII, 137; XVI, 41. — ligno dolato confusus (nauta), XII,

58.—lignorum aliquid posce, VII, 24.

Ligonis et cassidis patiens ætas, VII, 33. — ligonem erectum domito a monte referens, XI, 89.

Ligulas dimittere, V, 20.

Ligurica saxa, III, 257.

Limen vexat, I, 100.—Tarpelium adora, VI, 47. — non intrat femina, II, 88. — ante meum exue quidquid dolet, XI, 188. — limine vicino ut tutos somnos collata daret fiducia, XV, 154. — de limine quoties moverat protuleratque pedem, X, 29. — limine primo sedet sportula, I, 96. — submoveor, III, 124. — in limine adhuc virides rami, VI, 228. — limina hæc nil dicto foedum visuque tangat, XIV, 44. — limina si vestra subit mortifera cum clote, XIV, 220. — per limina tende corymbos, VI, 52.

Limite de medio saxum sacrum effodit, XVI, 38. — angusto mundi æstuat Alexander, X, 169. — vicino ut tutos somnos collata daret fiducia, XV, 154. *P. L.*

Lingua pars pessima mali servi, IX, 120. — lingue mercedem ponere, VII, 149. — linguam servi contemnere, IX, 123. — et mores vexit, III, 63. — linguas mancipiorum contemnens, IX, 119. — linguas animisque faventes, XII, 83.

Linaigero grege, VI, 533.

Linit faciem, VI, 481. — dolia musto, IX, 58.

Linquit pendentia domus vela, VI, 227. — (Palatium) eomite aneilla una, VI, 119. — sylvas, XV, 152.

Lintes componit pleno gutto, III, 263. — inscripta, VIII, 168. — propter duo uritur servus, XIV, 22.

Linum crassum atque recens, III, 151. — lini supervacui vana chirographa, XIII, 137. — cymbæque magister, IV, 45. — lina temeraria contemnunt Charybdim, V, 102.

II.

Liparæa taberna teigens brachia nigra, XIII, 45.

Lipitudinis malum, VI, 109. *N.*

Lippus fuligine massæ ardentis patet, X, 130.

Litera quos arguit, XIII, 138.

Litigat qui, VII, 141. — non noctu passio, VI, 35. — litiget ne extra vallum miles, XVI, 16.

Litis sufflamine longo res non attentur, XVI, 50. — litem in qua non femina moverit, nulla fere causa est, VI, 243. — lites veras agitant, VII, 168. — semper habet lectas, VI, 268. — qui inchoet, XVI, 42.

Litus gratum, III, 4. — echini dicebat, IV, 143. — versamus aratro sterili, VII, 49. — litore ab Ocerani, XI, 113. — curvo Caieta, XIV, 87. — Cretæ, XIV, 270. — litora Juveneræ, II, 160. — plena delatore, IV, 47. — Gloria rectius scribitur quam littora, II, 160. *P. L.*

Litus; eum lituis audita corona, XIV, 200.

Livida adipata, VI, 631.

Lividulus si sis, XI, 110.

Livorem uva conspecta docet ab uva, II, 81. — livoribus tumidis nigram offam ostendere, XVI, 11.

Locamus te celo, X, 366. — locasti vocem sipario, VIII, 185. — locantur delubra, III, 13. — locata cervice, IX, 143. — locare, et contr. condocere seu redimere, III, 31 seq. *N.*

Loculis comitantibus iter ad easdem tabule, I, 89. — eburnis custoditur gemma, XIII, 139. — in loculis defossa sportula, X, 46. — in loculis quem sit tibi gobio, XI, 38.

Locuples quæ nupsit avaro, vidus est, VI, 141. — ut moriaria, egentis vivere fato, XIV, 137. — Gallita, XII, 99. — locupletem podagram optare, XIII, 96. — aquilam ut tibi sexagesimo annus afferat, XIV, 197.

Locus in urbe nullus artibus hone-

35

is, III, 22. — autumnus nolla non arte
petitus, X, 110. — non est Romano
cuiquam hic, ubi regnat Protopenes,
III, 119. — quia ingenio? VII, 63.
— uterque odit numina vicinorum,
XV, 37. — locum quum ille dedit,
VI, 542. — defendere, I, 103. —
loco primo fige, V, 12. — parentis
esse præceptorem, VII, 210. — quo-
rumque, III, 230. — locos Celso
dictare paratæ, VI, 245.

Locusta melior, I, 71.

Lodice de paranda, VII, 66. —
sub lodice relicta, VI, 195.

Lomentum, VI, 461. *N.*

Longe Megalesia a Plebeia, VI,
69. — petita marmora, XIV, 89. —
conspicuum, VI, 374. — ferrata do-
mus, VII, 41. — ut repetas longeque
revolvat nomen, VIII, 272. — reli-
quunt Italiam, XII, 77; XIV, 279;
VI, 210.

Longinum iussu Neronia clausit,
X, 16.

Longus serpens, VI, 432. — longa
abies, III, 254. — redimicula, II, 84.
— cunctatio, VI, 221. — pulpita, VI,
78. — saliva manantia labra, VI,
623. — pagina honorum, X, 57. —
gandia feras hujus originis, VIII, 47.
— dies quid contulit, X, 265. — ac-
nectus, X, 190; XIV, 251. — nva,
XIII, 68. — cinitus oblivio, X, 204.
— Maura exsorbeat viros, X, 223.
— cathedra positus, IX, 52. — gente
deductis propinquis, XIII, 207. —
tempora vitæ, XIV, 158. — longæ
colubræ enguata anguilla, V, 103.
— pacis mala, VI, 292. — vitæ ul-
tima spatia, X, 275. — obaidionis
egestas, XV, 96. — longi diurnal trans-
versa relegit, VI, 483. — nervi men-
sura, IX, 34. — agminis officia,
X, 44. — cultri mucronem admit-
tere, XIV, 217. — servitii tempora,
III, 124. — longi Syri, VI, 351. —
habitus, II, 124. — rami, XII, 91.

— labores castrorum, XIV, 198. —
longum et miserabile attendit, VI,
65. — aurum, VI, 589. — syrma,
VIII, 229. — usque adeo tardum-
que putavit exspectare focos, XV,
82. — annum, VI, 589. — collum,
III, 88. — longo pectore, V, 80. —
in carcere castrorum, VI, 561. — as-
sere, VII, 132. — frigore pingues,
IV, 44. — tempore, IX, 26. — ævo,
X, 255. — sufflamine litis atteritur,
XVI, 50. — sanguine ceuseri, VIII,
1. — galero spira jactetur, VIII, 209.
— non tempore visam, XI, 152. —
longis siphonibus implent effigiem
dex, VI, 310. — columnis fulta, VII,
182. — longior mora, II, 167. —
longissimus ordo comitum, III, 284.
— longissima cœnx spes, I, 133.

Loquaci nido gaudebit, V, 142.

Loquor de eo, XIV, 115. — loqui-
tur jam Thule de conducendo rhetore,
XV, 112. — loquuntur qui de magnis
majora, IV, 17. — vera, XVI, 33. —
loquar carmen coctamque venenum,
VI, 133. — loquuntur jumenta, et ca-
nis, et postes, et marmota, IX, 103.
— loquatur nec cassidicus, nec præ-
co, VI, 439. — en animam et men-
tem, cum qua di nocte loquantur, VI,
531. — loqui mulier ipsa videtur, non
persona, III, 96. — recta facie præ-
sente marito cum ducibus, VI, 401.
— loquendi ratione et lege serrata,
VI, 453. — fracta voce libertas, II,
111. — loquenti cum tyranno de
pluviali aut æstibus fatum pendebat
amici, IV, 88. — loquuti de virtute
clunem agitant, II, 20.

Loquenti; *vid.* Loquor.

Lorarii, VI, 480. *N.*

Lorica affixa troæia, X, 134. —
Achillis, XI, 30.

Loripedem rectus deridet, II, 23.
— pretextatum nec rapuit Nero,
X, 308.

Loro arcano tantantia sacra ferens,

II, 125. — de panpere signom, V, 165. — lora tenebat, I, 61. — lozis concidere, VI, 414.

Lubricat orbem pythiamate, XI, 175.

Lucanos mittas, VIII, 180.

Lucanus contentus fama jaceat, VII, 79.

Lucrebia in illa tæda, qua stantes fumant, I, 155.

Lucerna Venusina hæc non credam digna? I, 51. — lucernæ fumo fœda lupanaris, VI, 131. — sicæ ora lambentibus canibus, VIII, 35. — lucernas jam poscente Cadicio, XVI, 45.

F. L. — totidem olfecisse dum modo non perest, VII, 225. — ante lucernas pereundum erit, X, 339. — lucerna geminis exsurgit mensa, VI, 305. — matutinis operator janua XII, 92.

Luciferi ortu, VIII, 12. — usque a Lucifero, XIII, 158.

Lucilius ardens, I, 165.

Lucretia vetat optari faciem, X, 293.

Lucrinum ad auxum, IV, 141.

Luernum ex omni erimine quæsitum, XIII, 24. — lueri spes quocumque vocarit, venit classis, XIV, 278. — odor est bonus ex re qualibet, XIV, 204. — luero quæ dentur tempora, VI, 571.

Luetaotur paucæ, II, 53.

Luetum et eura effugias, XIV, 157. — luctibus in multis domus, X, 244. — lueta publici iudicia, III, 212, 213. *N.*

Lucus Martis, I, 7.

Ludia propter quod dici sustinuit Hippia, VI, 104. — quæ sumpserit bona habitus? VI, 266.

Ludit berea bullatus, XIV, 4. — Fortuna, III, 40. *N.* — ludebant lascivi raris alumai, XI, 98. — infantes quatuor in casa, XIV, 163. — ludit sub vertice horum montium, XI, 160. — ludo ut ne turpia, VII, 240. — luserit parvulus Æneas tibi aula, V, 19. — ludare se crednot ipsi tamen,

XV, 59. — luditor arca posita, I, 90. — alea pernox, VIII, 10.

Ludiam Hippia comitata est ad Pharon, VI, 82. — ludii sic veniant ad miscellanea, XI, 20.

Ludus nisi, quid erit hæc ultra? VIII, 199. — Fortune, III, 40. *N.* — per ludum nil ibi simulabitur, VI, 324. — ludi tanto majores humana negotia, XIV, 264. — ludis Celsi prætoris non dubitant vendere sua fœdera, VIII, 194. — ludos Paridemque reliquit, VI, 87. — ut aspectet, conducit Ogulnia vestem, etc. VI, 352. — alios hodie dabunt nostra convivia, XI, 177. — ludi literarii prima luce aperti, VII, 222. *N.* — in iis legébantur Maro et Flaccus, VII, 226. *N.* — ludi scenici Romania gratissimi, XIV, 256 seq. — et Circenæ, III, 223; X, 81; XI, 53, 195 seq. *N.*

Lugdunensem rhetor dicturus ad aram, I, 44.

Luget Achillem Pelens, X, 256. — lugere Ithacum natantem, X, 257. — lugentis amicum Pelidæ noctem patitur, III, 279. — lugentia amici casum plorare, XV, 134. *F. L.* — lugendus matrona æternus, VIII, 267.

Lumbum tenerum attritus pumice, VIII, 16. — lumbos premit populus magno agmine, III, 244. — inelutat tibia, VI, 314. — clientis exhanstis donare jageribus, IX, 59. — lumbia debilia, X, 227.

Lumen breve caecæ, III, 286. — tollit e medio, IX, 105. — lumina mea sistro feriat Isis, XIII, 93. — cœcula Germani, XIII, 164.

Luna quæ solet deducere, III, 286. — sed videt, VIII, 149. — lunæ laboranti succurrere, VI, 443. — lunam appositum nigre subtexit alutæ, VII, 192. — ad lunam mote arundinis umbram trepidabis, X, 21. — luna teste moventur et in vices equitant, VI, 311.

Lupa barbara, picta mitra quibus grata est, III, 66.

Lapanar calidum veteri centone iustravit, VI, 121. — *lapanaris* odorem fumo lucernæ fœda tulit ad pulvinar, VI, 132. — *cella*, VI, 131. *N.* — vela ante ostia oppansa, VIII, 168. *N.*

Lyperco agili palmas præbere non prodest, II, 142.

Lupinæ seu lupini tunicam mihi malo, XIV, 153.

Lupus Tiberinus glacie adspersus, etc. V, 104 seq. *N.*

Luscum duceem bellus portat, X, 158. — *lusca* statua meditatatur prælia, VII, 128. — *luscis* invidet, postquam oculos perdidit, X, 228.

Lusore (cum) castello, seu collusore IX, 61.

Lustravit gladiator arenam fuga, II, 144. — *lustrabit* utrumque spatium metarum, VI, 582. — *lustraverit* nisi se centum ovīs, VI, 518. — *lustrari* cuperent, II, 157. — *lustrari* aqua et ter mergi matutino Tiberi, VI, 522 seq. *N.* — *debeat* coronata agna, XIII, 63.

Luteo ab Vulsano ad rhetora misit (filium), X, 132.

Luto pinguis erura, III, 247. — *recenti* spargat fumenta, VII, 180. — *perfusa* porticus, XIV, 66. —

compositi nullos habuere parentes, VI, 13. — *meliore* quibus præcordia sinxit Titan, XIV, 35.

Luto (flavo) intestino ferit terram, VI, 429.

Lutulenta turba, VII, 131.

Lux donec occidat, XIII, 158. — *hec* mihi dulcior natali die, XII, 1. — *cui* septima quæque fuit ignava, XIV, 105. — *lucis* et anni vices natura volvente, XIII, 88. — *luce* ac nocte, XV, 43. — *reversa*, VI, 312. — *clara* flagellum sumet Lateranus, VIII, 151. — *prima*, XI, 184.

Luxu turpi sæcula frugerunt divitiæ, VI, 299.

Luxuria armis savior, VI, 293. — *quæ* in Rutilo est, XI, 22. — *barbara* non cedit turba Canopo, XV, 45. — *sons* vitiorum, VI, 286, 300; XI, 77, 180. — *luxuriæ* non præmatnri cineres, etc., XI, 44. — *sordes* quis fecit istas? I, 140. — *pœna* præsens morbi et mors, I, 142. — *luxuriæ* imperiū veterem noverat, IV, 137.

Luxuriosa corna, I, 137, 138; XI, 77.

Lyciæ titulus, VI, 123.

Lycius aut Phryx, XI, 147.

Lyde turgida non prodest illis conditis pyxide, II, 141.

Macelli ad introitum, XI, 10. — *macello* penitus proxima scrutante, V, 95. — *esptatore*, VI, 46. — *macellis* nulla ornata ferula, XI, 64.

Macer pharetris Veneris, VI, 138. — *macra* imagine dignus, VII, 29. — *macri* boves, XIV, 146.

Macharæ nomen victorūque ames, VII, 9.

Macies ægri veteris, IX, 16. — *ma-*

eiam miserantibus hostibus, XV, 101. — *Mactare* concedas, XII, 115.

Maculam hæsuram nitidis sigentia rebus, XIV, 2. — *maculis* aspersus glacie Tiberinus, V, 104. — *cognata* parcit similis fera, XV, 160.

Maculonis seu *Maculonius* commodat ædes, VII, 40. *F. L.*

Maculosa ædes, VII, 40.

Madeo; *maduerunt* rostra sanguis

ne, X, 121. — madentis aceto nati-
suscipit comedam, XIII, 85. — ma-
denti Lamiarum cæde, IV, 154. —
madentia per crura meri torrens,
VI, 319.

Madida Capena, III, 11. — siligo,
VI, 473. — fuligine tactum superci-
lium, II, 93. — madidum ver, IX,
51. — Tarentum, VI, 297. — madi-
di infantia vasi, X, 199. — madido
cirro cæsariæ et cornua torquentem
stupuit, XIII, 165. — madidas pen-
nas siccant in carcere Anster, V, 101.
— a tempestate cohortes circumagere,
VII, 164. — madidis cantat quæ Sos-
tratus alis, X, 178. — de madidis
victoria facilis, XV, 47.

Mæcenat quis tibi nunc erit? VII,
94. — de Mæcenate supino multum
referens, I, 66. — Mæcenatibus tene-
ria apta vestis, XII, 39.

Mædi, Thraciæ populus, VII,
132. *F. L.*

Mænades Priapi ululant, VI, 317.

Mæotica glacies quos operit pisces,
IV, 42.

Mæotide ara savior, XV, 115.

Mævis Tuscum figit spiritus, I, 22.

Magice chordæ obl resonant di-
midio Memnone, XV, 5. — magicos
cantos hic affert, VI, 610.

Magis ingenue, II, 16. — morte
metuenda senectus, XI, 45. — *Conf.*
I, 7, 52; IV, 119; VI, 87, 188, 413;
VIII, 221; XI, 16, 167; XIII, 192;
XIV, 113, 265.

Magister cymbæ linique, IV, 45;
XII, 79. — libertatis, II, 77. —
condescendus, II, 114. — magistri
citharædi cauda, VII, 212. — dictata
slonæc peragat omnia, V, 122. — ma-
gistrum trepidum leo tollet alumnus,
XIV, 246. — magistro a tonsore jam
pecteris, VI, 26. — meliorem præsto
discipulum, XIV, 212. — magistra
vita didicere, XIII, 22. — formica
VI, 361. — magistros uniseros occidit

crumbe repetita, VII, 154. — equi-
tum fumosos ostendere, VIII, 8. —
barbatos licet admoveas mille iude,
hinc totidem, XIV, 12.

Magnus Auronæe alumnus, I, 20.
— Prometheus, IV, 133. — cliens,
X, 160. — civis, VI, 559. — dox,
IV, 145. — magna libido tacendi,
II, 14. — libido inter molles, II, 47.
— fastigia rerum, III, 39. — pars
Italiæ, III, 171. — domus Asturici,
III, 212. — fama, VI, 55. — sacer-
dos, VI, 545. — oblivio rerum, VI,
613. — atria nobilium, VII, 91. —
asonant, VII, 108. — iajoria, VIII,
121. — exempla, X, 49. — fornacu-
la, X, 82. — tædia vite, XI, 208.
— corpora, XII, 116. — præcepta,
XIII, 19. — ira deorum, XIII, 100.
— audacia superet male causæ,
XIII, 109. — subsellis, XVI, 14. —
culinis, XIV, 14. — pæus, VI, 537.
— vota, X, 111. — magi amici de-
lator, I, 33. — gutturi exemplum,
II, 113. — palatii scurra, IV, 31. —
sceleris nullus labor, XIV, 224. —
census amor, XIV, 227. — census
custodia, XIV, 304. — triumphi omeu,
IV, 125. — anseris jecur, V, 114. —
discriminis quidquid instat, VI, 520.
— qua parte theatri, X, 213. — vul-
turiæ cibus, XIV, 79. — magnæ si
misit amice, IV, 20. — amicitia pal-
lor, IV, 74; V, 14. — mentis opus,
VII, 66. — cœnæ gaudia, XV, 41. —
coronæ orbis, X, 39. — invidiæ sub-
jecta potentia, X, 56. — magnum
hovem ducere, X, 65. — habitatorum
lo testa vidit, XIV, 312. — aliquid,
VIII, 263. — magno quæ dormit
tertia lecto, II, 60. — amico timeri,
III, 57. — Romæ hospitium, magno
cœnula, III, 166, 167. — Homero si
quidquam credis, X, 246. — solvitur
his fibula comædi, VI, 73. — agmine,
III, 244. — in magno non cit, XI,
148. — cratere, II, 87. — tastore

cariturus, VI, 40. — sudare tumultu, VI, 420. — anser corruptus, VI, 540. — in fasce, VII, 107. — com rhinocerotē, VII, 130. — discrimine, XI, 32. — blasu, XI, 123. — enu sumiue, XI, 138. — fremitu, XIV, 247. — consensu magno, XVI, 21. — diluvio teneri arva, VI, 420. — magna voce vendere, IV, 32. — ara, VIII, 13. — parte sui fulta urbs, III, 193. — planta calcor, III, 247. — in magna popina, VIII, 172. — com pede, XI, 80. — paropside cœnat, III, 142. — cupidine ducti, X, 351. — magnorum artificum pocula, XI, 102. — magnarum domorum viscera, III, 72. — magnos visurus amicos, VI, 313. — auribus extensis commisit elenchos, VI, 459. — bortes clausit, X, 16. — magnus comitum disponere voces, VII, 44. — magnis com virtutibus, VI, 168. — soleauibus, X, 259. — infantibus ubera ferens, VI, 9. — exsulibus scopuli frequentes, XIII, 247. — fratribus fumabant ollæ, XIV, 169. — auctoribus subeant animos, XIV, 32. — de magnis qui majora loquantur, IV, 17. — opibus dormitur in urbe, III, 235. — in opibus quamquam dormitet, VI, 88. — trabibus plenum mare, XIV, 276. — major quando patuit avaritiæ sinus, I, 88. — purpura optandum quid confert? I, 106. — usus edendi, IV, 139. — olim gloria donandi titulis et fascibus, V, 111. — fiducia Chaldaeis, VI, 553. — qui peccat habet, VIII, 141. — altera spes, IX, 133. — quanto balena delphinis, X, 14. — tanto famæ sitis est, X, 140. — dementia, X, 233. — voluptas alterius sextus, XI, 166. — vulnere dolor, XIII, 12. — imago humana, XIII, 221. — elade Sagittatus, XV, 114. — concordia serpentum, XV, 159. — vicina seges, XIV, 142. — majus quid dare nomina possunt?

VI, 568. — majoris gemmæ pondera, I, 29. — abollæ factus, III, 115. — cœsus facie vivere, VII, 137. — apri dentibus expiravit aper, XV, 162. — majorem infante mamillam in Meroe quis miratur? XIII, 163. — penem uoverunt, VI, 338. — summam perdidit, XIII, 73. — majore cura et metu servantur, XIV, 303. — eacheino concutitur, III, 100. — quid excipitur? XI, 2. — pretio paratus, V, 56. — murmurare optat, X, 289. — gemitu et tumultu planguntur nemi, XIII, 130. — majores horum, XII, 109. — inter ipsam Prometheus ponas, VIII, 133. — majores seu majoris agros Apollia vendit, IV, 27. — eœnz, V, 118. — glandis acervos videre, XIII, 57. — tanto ludii humana negotia, XIV, 264. — majora monstra, II, 122. — privatis focis, IV, 66. — eodavera, VIII, 253. — humanis bonis, X, 137. — discrimina, X, 311. — sunt patrimonia, etc. XIV, 117. — ad crimina, XIII, 144. — majorum omni cœsus caret, I, 60. — umbris tenuem et sine pondere terram, etc. VII, 207. — pictos ostendere vultus, VIII, 3. — autē effigies pone mores, VIII, 22. — nil ibi (in equis) respectus, VIII, 64. — præter cineres atque ossa, VIII, 146. — effigies habeant insignia vocis, VIII, 227. — primus, quisquis fuit ille tuorum, aut pastor fuit, aut illud quod dicere uolo, VIII, 274. — leges rubras perlege, XIV, 193. — barba et capillis dignum, XVI, 32. — majoribus medicis eurentur dubii egri, XIII, 124. — maximus in vinculis ferri modus, III, 310. — orator, VII, 193. — maxima quæque domus servus est plena superbis, V, 66. — mænna, V, 99. — myrrina, VI, 155. — hæc sunt, VIII, 112. — arca nostra toto foro, X, 24. — reverentia debetur puero, XIV, 47. — pars utilium rerum jaectatur, XII, 52.

Magus, III, 77.

Majestas sacrosissima divitiarum, I, 113. — templorum præsentior, XI, 111. — dierum festorum colitur, III, 174.

Major et Majores; *vid.* Magnos.

Mala paucæ sive vulnere, XV, 54.

Male conjectat, V, 163. — vivitur coram Lepidia, VIII, 9. — percussas lacernas accipimus, IX, 30. — defensus, X, 85.

Mali scabie frueris, quod in aggere rodit, qui tegitur parma et galea, V, 153. — mala æmula Pieenis et odoris recentis, XI, 74 seq.

Maligna numinibus, X, 111.

Malo pater tibi sit Theraites, dummodo, etc. VIII, 269. — malunt arcuum proderet, etc. IX, 115. — Venusinam, quam te, Cornelia, VI, 167. — rideoda poemata, quam te, Philippiæ, X, 124. — tnoicam mihi lupion, quam, etc. XIV, 153. — mavis hujus prætextam ammere, an, etc. X, 99. — malim fratercolos esse gigantum, IV, 98.

Maltha facies figit, IX, 146. *V. L.*

Malom acre stillantis ocelli, VI, 109. — mali ambitiosi consuetudo, VII, 50. — tanti causa, XIV, 290. — mala matoræ nequitie nondum implavere madullas, XIV, 215. — nlla aliena quis sibi eredit? XV, 142. — malorum mensura par sit rebus letis, X, 98. — quamvis levium particulam vix ferre potes, XIII, 13. — malis quam eootinnis, et quantis plena ænectus longa, X, 191. — tantis paria, XIV, 303. — his iactata, VI, 336. Malum (navis) ferro submitteret, XII, 54.

Malus liber, III, 42. — nemo felix, IV, 8. — logratnaque maritus, VII, 169. — malo exemplo quodcumque committitur, ipsi displicet auctori, XIII, 1. — malæ mentis causa, XIV, 226. — caosæ magna soperent

audacia, XIII, 109. — mala robora sterilis fiena, X, 145. — malorum natura mobilis ferme est et varia, etc. XIII, 236 seq. — malos homines terra noce educat atque posillos, XV, 70. — pejor noo ideo gallina secatur, XI, 135. — orba tigride, VI, 270. — pejores, qui talis verbia Hercules invadunt, et de virtute loquuti elunem agitant, II, 19. — pejora ot oon suspensiat, VIII, 184. — secula ferri temporibus, XIII, 28. — quum facias, XIV, 57. — pessima pars mali servi lingua, IX, 120.

Mamercorum alapas ridere potest qui, etc., VIII, 192.

Mamillæ leva in parte oil salit Arcadico juveni, VII, 159. — mamillam majorem infante in Merce quis miratur, XIII, 163. — mamilla triginta nunquam visis clara scrofa, XII, 74. — strictis loqui præsente marito cum ducibus, VI, 401. — nodis, VI, 491.

Mamillare, VI, 401. *N.*

Mammos nuda tenet venabula Mævia, I, 23.

Manare quo modo jobeat lacrymas, VI, 275. — manantia salivam, seu saliva labra, VI, 623. — flecto ora, XV, 136.

Mancipium nudum stans fornice, XI, 171. — mancipiorum linguas contemnās, IX, 119.

Mancus tsuquam, III, 48.

Mandat quæ adulter, III, 46. — mandavi nunquam ego hæc, XIV, 225. — maadet quid curia, VIII, 91. — Fortunæ minnei laqueum, X, 53. — maadata cui det, VI, 354.

Mandæ stantis coovicia, III, 237.

Maoc nonquam videoda heres, VI, 601. — Clytemnestram oculus noo vicus habebit, VI, 656.

Manere; manet vos angnilla, V, 103. — tamen illa jactura, XIII, 177. — quis exitus te? XI, 39. — in carcere, VI, 561. — eadem domus

XIV, 310. — maneant quanta præmia bonos, VIII, 92. — qui nigrum in caudida vertunt, III, 30. — maneret quem mors sæva, IV, 95. — uxor tua virgo, IX, 72.

Manes esse aliquos et subterranea regna, nec pueri credunt, etc. II, 149 seq. — illorum ignoscere poterant dira passis, XV, 105.

Mango: a mangone petitis, XI, 147.

Manicæ et cristæ, VI, 256.

Manifesta canentem fugerunt, II, 64. — phreæsis, XIV, 136.

Manilia accusat, si res non est, VI, 243.

Mauipli omnes consensu magno efficiunt, XVI, 20. — manipulos solvet, VIII, 153.

Manuoscere iussæ feræ, XI, 104.

Manubria cultellorum, XI, 133.

Manus ossæ Manri, V, 53. — cæsa, X, 120. — unda sævit, XV, 54. — manu ferulæ subduximas, I, 15. — implet ære, VI, 546. — præbebit vat, VI, 583. — uanu benigna tribuat largæ natura, X, 302. — benigna Parcæ hilares docent meliora pensa, XII, 65. — manus vellere Tusco vexatæ duræque, VI, 290. — jactare a facie paratus, III, 106. — puerorum observare, VII, 241. — in manibus semper organa, VI, 381. — manibus excelsi ministri sublata venit squilla, V, 83. — in enjus ceruis cphemeridas tritas, VI, 573. — sororis, XIV, 285.

Mapalia Manrorum, XIV, 196. *N.*

Mappa rubra deterges vulnera, V, 27. — inappæ Megalesiacæ spectacula, XI, 191.

Marcellus generosior, II, 145.

Mare percussum pnero, I, 54. — misceat celo, II, 25. — constratum classibus et solidum appositum rotis, X, 176. — planum jacuit, XII, 62. — nostrum omne peractum est, et jam defecit, V, 94. — toties mu-

taudum, VI, 94. — in mare finait amais, XIII, 69. — deducendus corio bovis, XIII, 155. — uemo huic abicit, XV, 16. — piratum magnis trebibus, XIV, 276. — in mare voluitur anrum, III, 55. — mare celo confundas, VI, 283. — maris Ægei rupem patietur, XIII, 246. — marique terraque acquirenda, XIV, 222. — maria quando clausa, VI, 154. *N.* — ac terras regere, IV, 83.

Margine libri plens, I, 4. — de margine cænar, IV, 30. — viridi clauderet undas herba, III, 19.

Marinos iuvenes vidisse narrare, XIV, 283. — mariala vitulis somnum eripere, III, 238.

Mariscæ tumidæ creduntur, II, 13.

Maritali capistro jam porrigit ora, VI, 43.

Maritus nauseat, VI, 432. — bonus optandusque, VI, 211. — malus ingratusque, VII, 169. — Veneris, VII, 25. — avarus jacit, VI, 475. — mariti gremio jacuit, II, 120. — uudi spolia gendere, VI, 232. — stantes Collina turre, VI, 291. — miseri labra viscantur, VI, 463. — irati exigere potnas, X, 312. — mentem vexare philtis, et soles pulsare nates, VI, 611. — fata subentem Alcestin spectant, VI, 652. — octo sunt per aetumnos quinque, VI, 229. — marito mordetur gallina, III, 91. — marito poscit, VI, 149. — convomit, VI, 101. — sequitur languida, I, 122. — si facisset insanum, VI, 619. — marito iuxta recubante, XI, 201. — g'andem ructante horridior, VI, 10. — teste quare optima Cescunia? VI, 136. — præseute, VI, 400. — liceat fecisse solacchamum, VI, 456. — tæoquam vicina vivit, VI, 509. — maritos nigros efferre, I, 72. — maritos retinere partu, II, 138. — ipsos inclioare, IX, 26.

Marius damnatus inani iudicio ex-

an ab octava bibit, et fruitur diis iratis, I, 49. — discinxerit Afros, VIII, 120. — Arpinas, Volscorum in monte solebat poscere mercedes, et Gimbros, et summa pericula rerum exceperit, VIII, 245, 253. N. — Marii misera senectus, X, 276, 282. N.

Marmore sub eodem recubans Chiron, III, 205. — meliore attollit villas, XIV, 95. — marmora convulsa clamant, I, 12. — violent ingenuum topburi, III, 20. — qui donet, III, 215. — loquentur, IX, 104. — marmoribus Graecia longeque petita Cetrionis vincens Fortunae atque Haeulis aedem, XIV, 90. — rivi properant, VI, 430.

Marmoreus colossus, VIII, 230. — Juppiter vel abeneus mittere vocem debueras, XIII, 115. — marmoreum Hermae caput est, VIII, 55. — marmorea villa, IV, 112. — marmoreis in hortis, VII, 80.

Maronis altisoni carmina, dubiam facientia palmam Iliadi, XI, 178. — Maroni nigro haerere fuligo, VII, 227. — Maronem inde, atque alia parte in troina suspendit Homerum, VI, 436.

Marræ se sarcula, III, 311. — ac vomer, XV, 167.

Marsæ Juppiter adeo sennerant, VI, 59. — ultor ex quo galeam quoque perdidit, XIV, 261. — obijurgatur, II, 126 sq. N. — Homerica quantum exelamst, XII, 113. N. — Martis ut curia Athenis, occulta teges, IX, 101. — ad aram obvins, X, 83. — lencus, I, 8. — effigies in galea, XI, 106, 107. N. — ludus, I, 8. — astro non erit felicius, X, 314. — per frameam iurat, XIII, 79. — Marti nos commendat epistola Veneria, XVI, 5. — ipsis Veneri Martique timendas legea revocare, II, 31.

Marsus, Hernicus Vestinnasque senex, XIV, 180. — ad Marsos subito

translatas hoc turpe negabit, III, 169.

Marya cen vietus, tristia occurris, IX, 2. — caussidicus, I, 128. N.

Martie Calendæ feminis erant, quæ Saturnalia viris, IX, 53. N.

Mas : maribus Pyrrha nundas ostendit puellas, I, 84. — solis patet ara deæ, II, 89.

Massa quem timet, I, 35.

Massæ ardentis fuligine lipps, X, 130. — massa gravi lassata ceciderunt brachia, VI, 421.

Mater horrida (in luctu), III, 212. — jejuna ad pullos volat, X, 232. — anxia formam optat pueri et puellis, X, 290. — ut mores tradat honestos, exspectas? VI, 239. — nimia scalpit rugas, X, 195. — Graecorum, VI, 167. — matris in gremio, III, 176. — imagine fraeta, XI, 18. — nbera ducere, XII, 8. — de lento sonere consiliis, VI, 566. — Matris deum eboras, VI, 512. — secreta palatia, IX, 23. — matri conscia virgo fuit, XIV, 28. — matrem longo non tempore visam suspirat, XI, 152. — lentem producere, VII, 146. — ipsam configite, VI, 173. — cum matre, IX, 61. — a matre adhuc rubentem, VII, 196. — cum matribus ipsis adsunt ova, XI, 71.

Materie par ingenium, I, 151. — materiam caussasque jocosum præbet, III, 147. — risus invenit, X, 47. — sibi querit dñcis indulgentia, VII, 21. — materia ex hac calculus, XI, 133. — nostra constare non putat servorum animas et corpora, XIV, 17.

Materuo veneno, VI, 631. — maternos moechos dicere, XIV, 26.

Mathematicus nemo indemnatus genium habebit, VI, 562. — mathematicis nota genesis tua, XIV, 248. — mathematicorum ara, III, 43, 44; VI, 553, 581; XIV, 248 seq. N.

Matho deficit, VII, 129. — et Curtius luctu, XI, 34. — Mathonia

causidici lectica nova venit plena ipso, I, 32.

Matrona potens, quæ rubetam miscet viri, I, 69. — dignissima Floraltoba, VI, 250. — capitis pudici, VI, 49. — laris, III, 110. — quæ tibi iuncta recumbit, non habeat dicendi genus, VI, 448. — est in consilio, VI, 497. — Matronæ in lectu ornatum ponebant, III, 212. *N.* — quæ in casto erant Isidis sen Cereris, abstinebant concubitu, et stramentis incubabant, VI, 535. *N.* — matronæ dilectæ adulter, X, 319. — matronarum impudicilia severis legibus penisque coercita, II, 62. *N.* — matronis stupri damnatis deponendæ stola, instita, vitta, et sumenda toga meretricia, II, 70. *N.* — lugendus æternus, VIII, 267.

Maturus solito ibat, XI, 88.

Maturus bello, VIII, 169. — vitulus templis et aræ, XII, 7. — matura inguina, VI, 369. — prugenes, XIV, 83. — nequitia, XIV, 216; et *F. L.*

Matutino amomo sudans, IV, 108. — Tiberi ter mergetur, VI, 523. — matutinis loceris, XII, 92.

Maura Pudicitie quom præterit aram, Tullia quid dicat notæ collectæ Mauræ, VI, 307, 308. — longa quot viros exsurbeat, X, 224.

Maurus non erat, nec Thrax, III, 79. — Mauri nigri manus ossa pocula dabit, V, 52. — Mauro oceano percussa Africa, X, 148. — Maura Gorgone, XII, 4. — Mauri celeres et Mauro obscurior Indus, XI, 125. — Mauri atque Indi noverunt, VI, 337. — Maurorum epimenia bulbi, VII, 120. *F. L.* — atregias diræ, XIV, 196.

Me; *vid. Ego.*

Mez; *vid. Meus.*

Medea frans, VII, 170. *N.*

Medicamen habendum est, sorbere ante cibum quod debeat, XIV, 254. — medicamina Pontica, VI, 661. —

tantum possunt, VI, 595. — medicamentis tot fovetur, VI, 472.

Medicatum inguen, XII, 36.

Medicus, magus, III, 77. — medico ridente, II, 13. — nil promittente relictus oculus, XVI, 12. — medici, mediam pertundite venam, VI, 46. — medicis traduntur inguina, VI, 370. — tristibus erga filiolum, VI, 389. — maioribus curentur docti ægri, XIII, 124.

Mediocris si erit, VI, 582. — bilis, XIII, 143. — jactura, XIII, 7. — medicocribus adulterium turpe, XI, 175.

Meditator prælia marmorea villa, IV, 112; VII, 128. — meditata marmora, VI, 539.

Medius alveus, XII, 30. — medicæ

cryptam penetrare Suburræ, V, 106. — medium nunguem ostendebat Fortuæ, X, 53. — mediam medici pertundite venam, VI, 46. — per noctem, V, 54. — Charybdim contemunt lina, V, 102. — per urbem, XI, 112. — Minervam dabit, III, 219.

— Instravit gladiator arenam, II, 144. — medio de limite saxum effodit, XVI, 38. — quadrivio, I, 63.

— in pulvere Circi, X, 37. — pelago currunt brachia, XII, 77. — e medio tollite lumen, IX, 106. — acervo Fortuæ ductus casus, XIII, 10. —

Septembri servare, XIV, 129. — crure tenus, VI, 446. — media de nocte, XIV, 190. — nocte, VII, 222; XI, 112. — sulcum deducit arena, I, 157. — Suburræ, X, 156. — inter pocula, VIII, 217. — medias No-

ronia noctes noverat, IV, 138. — mediis jam noctibus ostrea grandia mordet, VI, 302. — Athenis natus, III, 80. — in naribus ingens gibbus, VI, 108.

Medullas nondum implere mala, XIV, 215. — medullis vacuis exsucta ossa regum, VIII, 90.

Medullinae crisantis frietum, seu fluernum mirator, VI, 322.

Medus: Medo prandente epota flumina, X, 177. — Medos iuvenes premit longo anser, VII, 132.

Megaleria longe a Plebeis, VI, 69.

Megalesiacæ mappæ, XI, 191.

Meiere ejus ad effigiem non tantum fas est, I, 131.

Mel; plus aloes voluptas quam mellis habet, VI, 181.

Melanipps, VIII, 229. *N.* et *V. L.*

Meleagri flavi ferro dignus aper, V, 115.

Mellor; *vid.* Bonus.

Membra hispida atrocem promittunt animum, II, 11. — trementia cum voce, X, 198. — quis invenit, III, 259. — valida et juvenilia, XI, 5. — jam quiescunt, XIII, 218. — aliena lacerabant fame, esse parati et sua, XV, 102. — membrorum omni damno major dementia, X, 233.

Membrua croceæ tabellæ (cedrata, citrata, miniata), VII, 23; et ibi *N.*

Meminit, quid aspiciat, etc. XI, 81.

— memento cōhibere dextram, V, 71. — vitare illius occursum, VI, 572. — celare hæc, IX, 93.

Memnana dimidio resonant chordæ magicæ, XV, 5.

Memor nostri vale, III, 318. — memori tractandum pectore, XI, 28.

Memorabile exemplum, II, 113.

Memoraret patriam rhombi et annos, IV, 129. — memorsunda annali-bus res, II, 102.

Memphitida terra sicca, XV, 122.

Mendippes persons, VIII, 229.

Mendicæ immensa, VII, 111.

Mendax aretalogus, XV, 16. — Græcia, X, 174.

Mendicat silvajectis Camœnia, III, 16. — Pollio digito nudo, XI, 43.

— in pontibus, V, 8. *N.*; XIV, 134. *N.* — axes ad Aricinos, IV, 117.

— in anrem arcanam Judæa, VI,

543. — mendicatus panis, X, 277.

Menæceus quantum dilexit Thebes, XIV, 240.

Mena facti diri conscia quos habet attonitos, XIII, 194. — frigida criminibus, I, 166. — sana sit in corpore sano, X, 356. — est eadem, V, 1. — nūminis quæ est, XIII, 203. — mentis magnæ opus, VII, 66. — bonum vitium, XIV, 175. — male eausa et origo penes te, XIV, 226. — mentem quod præcipua sudoribus urget, XIII, 220. — (eo) cum qua di nocte loquantur, VI, 531. — mariti vexare philtris, VI, 611. — in quorum mente pares sunt ira et fames, XV, 130. — mentes agitat furor, XIV, 284. — mentibus illis ardor, VI, 317.

Mensa exurgit geminis lucernis, VI, 305. — una comedunt patrimonia, I, 138. — nec remotior illi, VIII, 178. — secunda Romanorum, V, 146 seq. — omnis abstinet animalibus, XV, 12. — meosæ nulli credite, VI, 630. — tempore, XIII, 211. — raræ sine Mentore, VIII, 104. — pes eburnæ, XI, 123. *N.* — mensam ad Sabellam, III, 169. — ad mensam quoties parasitas venerit infans, V, 145. — ad mensas Cæsaris iniquas, V, 4. — mensas ex arbore nostra tempora viderunt, XI, 117. — citreas, I, 75, 137. — mensis positis ad templa, XV, 42. — qui satis est panis, XIV, 182. — mensæ ad singulos ciborum missus appositæ, olim quadratæ, postea rotundæ, I, 137. *N.* — reverentia, II, 110.

Mensis qui damnis et tempora quæ lucro dentur, VI, 571. — mensæ Augusto, III, 9. — brumæ, VI, 153. — quo, VI, 406. — Decembri, IX, 68. — duos post menses, V, 16.

Mensura patinæ deerat pisci, IV, 72. — census quæ sufficiat, XIV, 316. — incognita nervi, IX, 34. — inguinis, I, 41. — malorum par re-

hæc letis, X, 98. — parva partis, XIV, 93. — sui noscenda, XI, 35. — de mensura jus dicere, X, 101.

Mentio Græcorum capit, III, 114. — damuorum non fiet, VI, 508. — non ulla fenoris, XI, 183.

Mentiri nescio, III, 41. — mentita titulum Lyciscæ, VI, 123.

Mentore sine mense, VIII, 104.

Mercaris et hæc, XIV, 143.

Mercator Iason, VI, 153. — perditus ac villis sacci oleutis, XIV, 269. — veneui, XIII, 154.

Merces rara, quæ cognitione Tribui non egcat, VII, 228. — laetissima hæc, VII, 175. — sanguinis atque laboris, XIV, 164. — mercedem populo pendere iussa est omnis arbor, III, 15. — solidam officiorum capis, V, 13. — ponere linguae, VII, 149. — solvere, VII, 157. — sanguinis accipiat, I, 42. — appellas, VII, 158. — mercede illa parat victum, XIV, 273. — pacta vendere siluros, IV, 33. *F. L.* — mercedes poscere, VIII, 246.

Mereo, Mercor; meretia haberi sanctus, VIII, 25. — merentur testamenta, I, 37. — mernit quo crimine servus supplicium? VI, 219. — præcipuum honorem, VI, 532. — quantum labor, VII, 216. — trabem et diadema Quirini et fasces, VIII, 260. — meruisse apium Graiæ coronæ, VIII, 226. — merentem æra captat, XVI, 55.

Meretrix Augusta, VI, 118.

Mergit quosdam honorum pagus, X, 57. — te onus jacturæ, XIII, 8. — fœdulas jure eodem, XIV, 9. — mergetur Tiberi, VI, 523. — toto abeno Cosmi, VIII, 86. — mersa rate, XIV, 301. — mersis in ventrem rebus, XI, 40.

Merito contemunt, II, 34. — suspectas, III, 221. — suspecta libido, X, 208. — sic aliquis, XV, 24. — despicias, VIII, 113.

Meritoria quæ somnum admittunt? III, 234.

Meritum quod pauperis, III, 127. — post mirandum, XII, 124. — nullum est, quod, etc. IX, 82. — nullis meritis visa minor est merces hæc sanguinis, XIV, 165.

Merore a calida petitas portabit aquas, ut spargat in ædem Iaidis, VI, 528. — in Merore crasso quis miratur majorem infante mamillam? XIII, 163.

Merum: meri veteris torrens, VI, 319. — micro fervens, III, 283. — Falerno unguenta perfusa, VI, 303. — titubantibus, XV, 48. — spargendus vitulus, XII, 8.

Merus: mera Cæropis, etc., VI, 187. — mero pede, VI, 159.

Merx: fastidia mercis ableganda: Tiberim ultra, XIV, 201. — merce de fricta vendere alluros, IV, 33. — mercibus implet navem, XIV, 288.

Mesalina, meretrix Augusta, VI, 118. *N.* — nubit palam Sileo, X, 330, 345. *N.* — Mesalinæ oculis exstinguendus rapitur (Silus), X, 333. — libidines, VI, 115. 132; X, 331 seq. *N.* — mors auctore Narcisso festinata inscio Claudio et invito, XIV, 329 seq. *N.* — Messem veram depreudere si libet, VII, 112.

Messoribus parce, VIII, 117.

Metallo a nullo posuit natura acceleri uomen, XIII, 30.

Metarum spatium utrimque instruit, VI, 583. — metis relictis et te contempto rapitur, XIV, 232.

Metelli cæci nepotes, VI, 265. — antiqui ætate, XV, 109. — sanctitas, III, 139. *N.*

Metiris quanto pretio, quod, etc. IX, 71. — metimur se non ad illum modum, VI, 358.

Metit barbam amati, III, 186.

Metius seu Metius Carus, delator, I, 36. *N.*

Metretam incouit capiti, III, 246.

Metues, ne tu sis Creticus, VIII, 33. — metuum tibi credere, V, 5. — pœnas, X, 312. — hæc tamen non metuas tantum, III, 302. — metuens virgæ, VII, 210. — flagelli, V, 154. — ne erimen pœna sequatur, XIII, 90. — sabbata, XIV, 96. — ius, XIV, 101. — metui iubet adventum Septembris, VI, 517. — metuenda haud tibi mala, XI, 75. — magis morte senectas, XI, 45.

Metus nocte nulli, III, 198. — quis aut pudor? XIV, 178. — metu, non moribus reddidit depositum, XIII, 204. — majore servantur parva, XIV, 303. — alvus solvitur, XIV, 199. *N.*

Mens, X, 83. — men, I, 125; IX, 135; XII, 37; XIII, 93; XVI, 39. — menin, XI, 188; XII, 121. — meis, III, 28.

Mi, pro mihi; *vid.* Ego.

Micipsarum canna quod oleum proas subvexit acuta, V, 89.

Micturiont (ad templum), VI, 309. — micturiente Fusco, XVI, 46.

Migale tua, V, 141. *F. L.*

Migraret esuriens in atria Clio, VII, 7. — Esquilias a Suburra, XI, 51. — de nemore, XV, 151. — migra cum tota Carthagine, VI, 171. — migrasse olim debuerant tennes Quirites, III, 163.

Mibi; *vid.* Ego.

Miles bonus, VIII, 79. — rarus venit in cenacula, X, 18. — rudis tunc et Graias mirari nescius artes, frangebat pocula magnorum artificum, etc. XI, 102 seq. — ne extra vallum litiget, XVI, 16. — tremulus posita tulit arma tiara, X, 267. — militis clavus mihi hæret in digito, III, 248. — de milite iustissima Centurionum cognitio, XVI, 18. — milite Pœno nisi portas frangimus, actum est, inquit, nihil, X, 154. — militibus solia ius testandi vivo patre datur, XVI, 51. — præmia data, XVI, 60. *N.*

Miletos hinc et Rhodos fluxit ad istos colles, VI, 296.

Militia et toga petuntur nocturna, X, 9. — militiæ honorem multis largitur, VII, 88. — præmia, XVI, 2, 39. — labore, XVI, 53.

Mille pericula, III, 8. — tædia, XVI, 43. — rates Græcorum, XII, 122. — propter annos, VII, 39. — escaria, XII, 46. — barbato magistros admoveas, XIV, 12. — propter talenta, XIV, 274. — mors, XVI, 44. — millia tot transire, II, 151. — turbæ, XV, 61. — clavorum, XVI, 25. — viginti, IX, 140. — millibus tot emptas, V, 60. — sex emit mulum, IV, 15.

Millesima pagina surgit, VII, 100.

Milo periit, viribus confusus admirandisque lacertis, X, 11. *N.*

Miloni homicida displiceat, II, 26.

Milvos intra tua pascua lassos servas, IX, 55.

Mimus vita nostra, XIV, 262. *N.* — quis melior plorante gula? V, 157. — nobilis citbarcedo principe, VIII, 198. — mimum secretum sibi parat Fortuna, VI, 608. — agit ille, qualem scurra Catulli, XIII, 110.

Minaci Fortune, etc. X, 52.

Minerva per hastam jurat, XIII, 82. — Minervam trepidam ex æde flagranti servavit (Metellus), III, 139. — mediam dabit, III, 219. — partem adhuc uno asse colit, X, 116. — parcam, tennem, rodem, pinguem, crassam quis colit, X, 116. *N.*

Minerva solvatur Quinquatribus, X, 115. *N.*

Mingit rectum amicus, III, 107.

Minime felix corruptor, IV, 8.

Minimus; *vid.* Parvus.

Minister calidæ gelidæque, V, 63. — excebas, V, 83. — ministri atque vini una eademque patria est, XI, 161. — ministro a grandi ferienda cervix tanri, XII, 14. — per Juno-

nem domini iurante, II, 98. — me nemo fur erit, III, 46.¹

Minor; *vid.* Parvus.

Minor: minatur ipse bastile, VII, 127. — quid aidus triste, VI, 569.

— uil color hic cæli, XIV, 294. —

minatur populo planstra, III, 256.

Minturnarum paludes, X, 276.

Miquis, II, 71; VI, 210, 620; IX, 945; X, 327; XIV, 140.

Minuti hesterum, XIV, 129.

Minuti et infirmi animi, XIII, 189. — minuto ture, IX, 137. —

aere, VI, 546. — in minutas facies concinnum argentum, XIV, 291. °

Mirabilis non erit illic Stratocles, III, 98. — mirabile Phrygibus anmen, XII, 73.

Mistris turba, IV, 62.

Mire affieunt, XIV, 24.

Mirmillonis in armis pugnentem Gracchum vides, VIII, 200. — mirmillonem exprimat infans, VI, 81.

Miror: miratur quis priscum illud nomen, Brute, tuum? IV, 102. — quis tumidum guttur in Alpibus? XIII, 162. — mirabantur quem Athenæ torrentem, X, 127. — non sic portus, etc. XII, 78. — opea, XIV, 120. — grandes alas, XIV, 195. —

vocem, III, 90. — miremur te, non tua, VIII, 68. — deceret aliquid magnum quod miraretur, VIII, 263. —

nescius mirari Græci artes, XI, 100. — mirantis amici sese incolamem reditus, XII, 16. — mirante populo, II, 67. —

miranti sub aratro, XIII, 65. — mirandus cliens, X, 161. — mirandum meritum, XII, 124. — est, nude, etc. X, 32. — miranda potentia fati, VII, 200. — non referemus, XV, 27.

Mirus; mira non est res, VIII, 198. — miris gurgitibus fluxerit amnis, XIII, 70.

Miscellanea Iodi, XI, 20.

Miscet rubetam, I, 70. — aconita propinquis, VIII, 220. — cælum

terris et mare cælo, II, 25. — *res* humana, X, 163. — misce aliquid de nostris moribus, XIV, 322. —

miscere pauperibus nescit puer tot millibus emptus, V, 61. — venens, XIV, 174. — mixtos equitum cum

sanguine patres torquet, VI, 625.

Misellus vina expuit, XIII, 213.

Miser et frugi Apicius, IV, 24. — rumpe jecur, VII, 117. — frange calamos, VII, 27. — minus erit servus, IX, 45. — rapitur, X, 332. — Atlas, XIII, 43. — exclamas, XIII, 112. —

trepidas, XIV, 64. — misera comodia magni census, XIV, 304. — miserum est, aliorum incumbere famæ, VII, 76. — miseri mariti labra, VI, 463. — ben illos traducimur, II, 159. — convivæ, VI, 424. — misere

rixæ proemia, III, 288. — vitæ, IX, 127. — magnæque auiditæ pallor, IV, 74. — misero nil profuit, IV, 99. — panis frangendus gingiva, X, 200. — tibi pallidus affertur cælis, V, 87. — tibi nec paretor, XIV, 246. — miserum te dicere aude, XIII, 161. — quid tam et tam solum, III, 6. — caput implet, VII, 161. — miseram gentem fouestat, VIII, 18. — anrem inebriat vinosus, IX, 113. — miseris esules atque ignis emendus, I, 134. — et fortibus ne magna injuria fiat, VIII, 121. — miseros parentes semper habet, X, 296. — magistros occidit erambe repetita, VII, 154. — miserrimus locum, XI, 12.

Miserabilis simplicitas, II, 18. — cucurrit, XII, 67. — miserabile hospitium magno Romæ, III, 166. — votum tecum feras, III, 276. — et longum attendit Thymeles, VI, 65. — votum, IX, 147. — collum et tenne, X, 269. — exemplum cibi debet esse, XV, 97. — miserabilior hæc facie non erat Crepereius, IX, 6.

Miserantibus artus, XV, 101.

Miserere inopum sociorum, VIII,

89. — miserere iterum, XII, 25.

Mittit; *vid.* Mittit.

Mithridates quod composuit, *eme*, XIV, 252. — *Mithridatis*, regis ter victi, medicamina Pontica, VI, 661. *N.* — misera senectus, X, 273. *N.*

Mitis: mite ingenium, IV, 82; XIII, 185. — mitem animum precipit, XIV, 15. — mitior non prefectura domus aula Sicala, VI, 486. — mitius id sane, quod, etc. X, 183.

Mitra plecta lupæ barbaræ quibus grata est, III, 66.

Mittit quæ adulter, III, 45. — ei succina grandia, IX, 50. — argentum (in mare), XII, 43. — retia ejus munere, II, 148. — magnæ amicæ, IV, 20. — ad rhetora, X, 132. — molulum Corsica, V, 92. — vocem, XIII, 114. — cyathum amico, V, 32. — dentes porta Syenes, XI, 124. — mittitis quod Indi huc, VI, 466. — boves maeros ad aristas bujus, XIV, 147. — boves inde domum, XIV, 148. *N.* — mittas servum in Lucanos, VIII, 180. — ut cetera, IX, 70. — tubera, o Lybie, V, 119. — quod mittat amico non habet, VII, 74. — mitte Ostia, VIII, 170, 171. — mitti in Cyclada, VI, 563. — quæ mittebantur amicis, V, 108. — mittentur braccæ, II, 169. — misens ad sidera alter aquis, alter flammis, XI, 63. — missum ad sua corpora morbum credunt, XIII, 230. — misso consilio, IV, 144. — missis a corruptore tabellis, VI, 233.

Mobilis et varia est ferma natura malorum, XIII, 236.

Moderantem frena theatri ævus exitus eripuit, X, 128.

Modesto sanguine ferrens vultus, X, 300.

Modiam et Albinam ne prior collega salutat, III, 130.

Modica astra non multum fortior ventus, XII, 66. — res, XIII, 143. — cæna, IV, 30. — modico conten-

tas, IX, 9. — murmare, X, 289. — modicis amicis, V, 108. — erroribus, XIV, 15.

Modium argenti dabit, III, 220. — modio iniquo servorum ventres castigat, XIV, 126.

Modo victor populus, II, 73. — capte Orcadæ, II, 160. — Urbi positus villiens, IV, 77. — querebar, V, 51. — Romæ municipalia eques, VIII, 237. — mihi dieta gens, XV, 98. — *Conf.* II, 135; III, 254; VI, 195; VII, 152, 195; VIII, 98, 124; IX, 96, 124; XIII, 73; XIV, 86, 298; XV, 119.

Modus maximus ferri in vinculis, III, 310. — agri nunc nostro non sufficit horto, XIV, 172. — quis aut pndor est properantis avari? XIV, 178. *F. L.* — modi oblita pagina, VII, 100. — modo quocumque crescent patrimonialia, XIV, 117. — quo modo, VI, 275. — modum ad illum non se metitur, quem paupertas dedit posuitque, VI, 359. — pone iure, VIII, 88. — modis canoris uctit eloquium vocale, VII, 18. — quibus ista rogaria, IX, 73. — quot discumbat, VI, 406.

Mœcha Labulla, II, 68. — mœchæ zelotypæ serinia, VI, 279. — mœchærum pœna, I, 53. *N.*

Mœchus notior, IX, 25. — mœchi bona, I, 55. — ad mœchum venient lota cute, VI, 464. — mœchorum notissimas, VI, 42. — pœnæ, X, 312 sq. *N.* — mœchis foliata parantur, VI, 465. — mœchos primos viderunt, VI, 23. — sequitur, VI, 100. — maternos dicere, XIV, 26. — quot amaverit Hippia, X, 220. — quosdam intrat mugilis, X, 317. — Clodius accuset, II, 27. — ad mœchos ferre ceras, XIV, 30.

Mœnia Copti, XV, 28. — famosa Lagi, VI, 83.

Mœrore in perpetuo X, 245.

Mæsta Cleopatra, II, 109. — urbs, XI, 197. — mœstæ urbea, X, 284.

Mœstitia sola est, etc., XI, 53.
Morsus: Morsorum de grege, IX, 143. — Morsos pueros premit, VII, 132. *P. L.*
 Mola salsa hostie imposita, XII, 84.
 Molam Nepotia versare, VIII, 67.
 Molari diu presso stridere, V, 160.
 — iuter molares difficili crescente cibo, XIII, 212.
 Molem aggeris ultra, XVI, 26. — mole ipsa piger, XII, 12. — molem intrare, XII, 75.
 Molesta tunica punire, VIII, 235.
 Mollis avara, IX, 38. — Hæmus, III, 99. — mollis Calenum, I, 69. — molli Bathyllo, VI, 63. — siligine factus, V, 70. — molles columbæ, III, 202. — cathedræ, VI, 91. — divitiar, VI, 300. — foci, XII, 85. — in aure fecetræ, I, 104. — inter molles magna concordia, II, 47. — mollia saxa, I, 83. — oscula, VI, 366. — genitalia, VI, 514. — mollior toto grege hædulus, XI, 66. — Engaden agna, VIII, 15. — ephebia Zalates, II, 165. — mollina hæc diceas Ilerno, VI, 198. — mollissima corda humano generi dare, etc., XV, 131.
Molosso regi parere solebant elephant, XII, 108. — Molossos gladios passi, XIV, 162.
 Monco roa, VI, 629. — monent quid leges, VIII, 91. — non melius Zenonia præcepta, XV, 107. — monni quem his, VIII, 39. — monnit nos vox audita nocte media, XI, 114. — moneatis quid amici, audio, VI, 346. — moneri voce dex, VI, 530.
 Moneta communi feriat triviale carmen, VII, 55. — Monete dex templum, XI, 111. *N.*
 Mouilia collo ponere, II, 85.
 Monumenta Latine, V, 55.
 Monitis instans, XIV, 210.
 Mouitu levo pueros producit avaros, XIV, 228.
 Mons subtrahitur, VI, 649. — mon-

tem adscendit, I, 82. — mercatur, qui densa cauet oliva, XIV, 144. — eversum super agmina fodit, III, 258. — per adversum cucurri, V, 77. — rumpit aceto, X, 153. — monte de Vaticano fragiles patellas ridere, VI, 344. — a domito referens ligonem, XI, 89. — Volscorum in monte, VIII, 245. — montes tot cui servas? IX, 54. — montibus de Albanis aut Setinis aliquid bibet, V, 33. — Rutillia ignotum carmen, VI, 637. — in Prænestinis, XIV, 88. — in patria cantabat, VII, 211. — montibus in Libya quanto sublimior sit Atlas, XI, 25. — in illis diffusa vina, XI, 159. — aurum exsequet, XII, 129. — nil ætæ in montibus, VI, 58.
 Monatro, quod ipse tibi dare possis, X, 363. — volopatem egregiam, XIV, 256. — monstrat prudentia ejus, posse, etc. X, 48. — monstrant quæ ipsi pueria, XIV, 3. — hoc pueria repentibus vetule assæ, XIV, 208. — monstrare qualem nequeo vatem, et sentio tantum, VII, 56. — quorum nemo quest patriam parentis, VIII, 45. — vias non nisi eadem sacra colenti, XIV, 103. — domum tabernæ, II, 42. — monstrata gula eana, XIV, 10. — monstratur tibi femina, VI, 60. — monstrata diu veteris trahit orbita culpæ, XIV, 37. — monstratos fetus aspice quo fremitu perferat, VI, 261.
 Monstrum hoc comparo bimembri pnero, etc., XIII, 64 seq. — grande et conspicuum nostro quoque tempore, IV, 115. — detestabile, XV, 121. — hoc vicit fuscina Græci, II, 143. — nulla virtute redemptum a vitiis, IV, 2. — rhombi, IV, 45. — quod ulterius, quam mollis avarus? IX, 38. — monstra Oceani, XIV, 283. — majora scilicet putares, si mulier vitulum, vel si bos ederet agnam, II, 122, 123. — hæc unde? VI, 286.

— grandia sua audebant temporibus, sed non propter nummos, VI, 645. — hæc si viderat, XV, 72. — monstris summa debetur minor admiratio, VI, 647. — si nunc hæc monstra videret Pythagoras, XV, 172.

Montana uxor, VI, 5. — montanum vulgus te audiret, etc., II, 74. — montani asparagi, XI, 68.

Montanus, IV, 131. — Montani venter, IV, 107.

Monumenta; *vid.* monumenta.

Monychus quantas jaculetur ornos, I, 11.

Mora si longior urbem indulsit pueris, II, 167. — nulla per ipsam, quominus, VI, 333. — per Novium, quin, XII, 111. — parvula dahitur, X, 340. — morre impatiens, VI, 238, 327. — mille, XVI, 44.

Morbi inde caput, III, 236. — morbum vultu fatetur, II, 17. — oisium ad sua corpora ab infesto credunt omine, XIII, 230. — morbo donare, IX, 49. — utroque pallet, II, 50. — siccis faueibus, XIII, 212. — morborum omne genus, X, 219. — morbis carebis, XIV, 156.

Mordeat ante aliquis, quidquid porrexit mater, VI, 632. — mordere cadaver, XV, 87. — sordes farria, V, 11. — lanum VII, 19. — virga salicti, XI, 67. — ostrea, VI, 302. — mordente joco factus, IX, 10. — mordetur gallina marito, III, 91.

Moritur ager plurimus vigilando, III, 232. — stamine nondum abrupto, XIV, 249. — moriantur steriles, II, 140. — moriaris ut locuples, egenti vivere futo, XIV, 137. — mortuus nisi togam oemo sumit in magna parte Italix, III, 172. — unus sufficeret, multis, XV, 79.

Moror quid te? III, 183. — moraris? I, 125. — vota (filii), XIV, 250. — morantur pance pudorem, XI, 54. — semper Coryeia poppe, XIV, 267.

II.

— moratam in terris predictam credo, VI, 1.

Mors tam sæva quem maneret, IV, 95. — sola fatetur, quantula sint hominum corpuscula, X, 172. — mortis terrore carens, X, 357. — mortem diatullit tot per sæcula, X, 248. — exhorruit, VIII, 195. — morte viri animam servare catellæ, VI, 654. — dignus perit, VIII, 85. — magis metuenda senectus, XI, 45. — sæcula pauci tyranni descendunt ad generum Cereris, X, 113. — pinudum nefas, XIII, 54. — de morte hominia nulla cunctatio longa est, VI, 221. — a morte digitis quatuor remotus, XII, 58. — mortes hinc subitæ, I, 144.

Morsum non admittentia frustra, V, 69. — morsu primo deprendere, IV, 142. — tenebit zonam, XIV, 297. — frangere porrum, XV, 9.

Mortalis si nemo æciat, XIII, 76.

Murtaria sonant cæcos, VII, 170.

Murtifera res, IX, 95. — faciundia, X, 10. — dos, XIV, 221. — mortifero eum Catollo, IV, 113.

Mos ut est, VI, 392. — quibus ea anrata fulgere lacerna, X, 212. — moria erat servare, XI, 83. — more sinistro, II, 87. — Phrygio, II, 116. — hoc vivebant, XIII, 38. — animæ obtritum perit omne vulgi cadaver, III, 261. — Numæ credit juvenem, VIII, 156. — Camilli servato, XVI, 15. — mores preteztatos referunt, II, 170. — teneros ceu pollicis ducat, VII, 237. — peregrinos intulit pecunia, VI, 299. — sanctos tradiderit domus, X, 298. — Urbis damnante Canopo, VI, 84. — honestos ut tradat mater atque alios, quam quos habet, VI, 239. — pone ante effigia majorum, VIII, 22. — generis humani nosse valenti sufficit ona domus, XIII, 159. — totos illic deterius habet femina, X, 323. — ad damnatos natura recurrit, XIII, 239. — ejus erant, qualis faciundia, IV,

82.—æquos modicis erroribus præcipit, XIV, 15. — et linguam vexit secum, III, 63.—censoria timere, XI, 92. — morum sub iudice caderet, IV, 12. — quoque filius, XIV, 52.—morum corruptela adumbratur, XIII, 34. . . 119.—moribus nostris quod posteritas addat, I, 147. — te opponant tempora, II, 39. — esto Drusus vel Cossus, VIII, 21.—vel vita præstare diæta, XI, 57.—quibus instituas filium, XIV, 74. — non moribus, sed nieta reddidit, XIII, 204.—de antiquis uxor, VI, 45.—de moribus ultima fiet questio, III, 140. — de nostris misce aliquid, XIV, 323. — aliquid de moribus audent, II, 2.

Moses quodecumque tradidit arcano volumine, XIV, 102.

Motus astrorum ignoro, III, 42.

Movet tridentem, VIII, 203.—arma fritillo, XIV, 5. — labra, XIII, 114.—fora strepitu, II, 52.—risum Urbicus, VI, 71.—litem, VI, 243.—prælia diversa, VI, 257.—caput, VI, 538.—castra et signa, VI, 419; VIII, 12.—moverat pedem de limite, X, 29.—fastidia captatori Cossus, X, 202. — risum simplicitas, XIII, 35. — bilem aut risum quibusdam, XV, 17. — movebunt si nostra consilia, VII, 171. — movetur auribus atque oculis concepta urina, XI, 168.—moventur luna teste et in vices equitant, VI, 311.—moveri mundum nullo rectore credant, XIII, 87.—mote arundinis umbra, X, 22.—movendus nec reste puteus, III, 226.

Mox deinde, III, 280 — adspice, XII, 60.—et præputia ponunt, XIV, 99.—*Conf.* III, 280; V, 26; VI, 23, 127, 224; IX, 39; X, 319; XI, 168; XII, 20; XIII, 169; XIV, 125, 161.

Mucida frusta, V, 68; XIV, 128.

Mucius diæti ingensent an non, quid refert? I, 154.—cum Casclite hoc milicaretur, VIII, 264.

Mucronem longi cultri admittere, XIV, 217.

Mugilis intrat mœchos, X, 317.

Mugire Agamemnona credit Ajax, XIV, 286.

Mugitus Labyrinthi, I, 53.

Mulæ mandæ, VII, 181. — fætæ comparo hoc monstrum, XIII, 66.

Mulier vindictæ cupida, XIII, 19. — semper potest flere, VI, 273. — pauper luxuriæ indulget, VI, 352. — superstitiosa, VI, 511 seqq.—galeata quem præstare potest pulchorem? VI, 252.—nimis docta non ducenda, VI, 460.—causas agit, II, 51.—exeret gladiatoriam et pugnas theatrales, VI, 247; XI, 12.—Græcum affectat sermonem, VI, 187. — nobilis nubens spadonibus, I, 21. — dives non vult parere, VI, 592. — quæ pudica? VI, 63 sq. — chria in aëris Bonæ Deæ, IX, 116.—si vitulum ederet, II, 123. — ipsa videtur, III, 95. — altera loquatur, VI, 440. — nil non permittit sibi, VI, 457.—sterilis Luperæ palmas præbet, II, 142. — quando vult domi formosa videri? VI, 465.—agressissima tunc est, quum stimulos odio pudor admoveat, X, 328. — mulieribus deprensas nihil est audacius; iram atque animos a crimine sumant, VI, 284.—*Conf.* Matrona.

Mulino corde Vagelli dignus erit, XVI, 23.

Mulio mihi aduult commota virga, III, 317.

Mullus seu Mulus erit domini, quem misit Corsica, etc., V, 92. — mullum ne cupias, quum sit tibi gobio tantum in loculis, XI, 37.—sex millibus emit, IV, 15. — mullorum júbis cariturus, VI, 40.

Multicia sumas, II, 66, 76. — humida, XI, 186.

Multum diversa, X, 3.—non multum fortius, XII, 66. — *Conf.* I, 66, 164; VII, 187.

Multus labor Polyeteti, VIII, 104.
— fuscus, XIV, 259. — multum cæ-
lati, XII, 46. — flammarius, III, 285.
— multo ævior, XIII, 196. — delato-
re plena litora, IV, 47. — multi,
V, 43, 113; XIII, 103; XIV, 150. —
multæ, VI, 655; XV, 50. — multa vi-
demus, IV, 22. — pudicitie veteris
vestigia, VI, 14. — in facie deformia,
VI, 107. — cadueis commoda jungun-
tur, IX, 89. — dare puellæ, II, 59. —
magnæque paropside cœnat, III, 142.
— fuligine, V, 35. — earoe, VII, 76.
— virga contingere Equitum magistros,
VIII, 7. — papyro, VII, 101. — mul-
torum absorbit ietus, VI, 126. —
multos adhibet, II, 135. — *Conf.*
VII, 51, 203; X, 81, 188; XI, 9. —
multis res angusta domi, VI, 357. —
de multis nullus placet exitus, VI, 33.
— *Conf.* VII, 88, 96; IX, 27, 80; X,
9, 239, 244; XII, 26; XIII, 9, 110;
XIV, 163; XV, 79.
Munda mulæ, VII, 181.
Mundi eouditor, etc., XV, 147. —
qua parte, XII, 48. — et astrorum pe-
ritus, VI, 586. — angusto limite æstuat
Alexander, X, 169. — mundum nullo
rectore moveri credunt, XIII, 87.
Munerarius, II, 148. *N.*
Municipalis arena, III, 34. — eques,
VIII, 238.
Municipes silvros vendere, IV, 33.
— Jovis lagenas gaudes advexisse,
XIV, 271.
Monimenta togæ, IX, 29.
Muniret castra dolabra, VIII, 248.
— munita a fulgibus urbs, X, 171.
Munus aristæ, XIV, 183. — munere
quem palpat, I, 35. — ejus retia mi-

NÆV

Nabateo saltu bellua dentes depo-
suit, XI, 126.
Navia ligit aprum, I, 22. *F. L.*
Nervulus cinædus, IX, 1... 150.

sit, II, 148. — tanto abstulit præci-
pium cerasu, IV, 18. — munera se-
creta, IX, 53. — naturæ, X, 358. —
nunc edunt, III, 36. — in muneribus
tanta fiducia, X, 306.
Munuscula nulla, VI, 36.
Muræna datur Virromi, V, 99.
Murmure quanto porrexit panem,
V, 67. — cædi primo exanimis, XIII,
224. — modico formam optat pueris,
majore puellis anxia mater, X, 290. —
murmura meditata, VI, 539. — secreta
vulgi, X, 89.
Muro tenui orbem patinæ colligat,
IV, 132. — muros intra, VIII, 240.
Murrhina; *vid.* Myrrhina.
Mus conscius sibi testiculi inde fu-
git, VI, 339. — mures Opiei rodebant
carmina, III, 207.
Musæ, puellæ Pierides, IV, 35, 36.
— Musarum et Apollinis æde relictæ,
VII, 37. — fontes, VII, 59.
Mustæra perdas, VI, 202.
Mustum novum, X, 250. — musto
vieturo dolia linit, IX, 58.
Muta animalia, VIII, 56. — muto-
rum grex, XV, 143.
Mutare dominos, VIII, 65. — ta-
bularum, XV, 55. — mutari nescia, XIII,
240. — mutandum toties esset mare,
VI, 94. — imitata medicaminibus,
VI, 471.
Mutinensis declamatoris Vagelli eor-
de dignum, XVI, 23.
Mutuus affectus, XV, 149.
Mycale tua pariat, V, 141.
Myrcenæ jugulata, XII, 127.
Mygale tua, V, 141. *F. L.*
Myronis signa, VIII, 102.
Myrrhina, VI, 156; VII, 133.

NAR

Nam, I, 30, 61, 100; II, 5, 67, etc.
— namque, III, 242; V, 110, etc.
Nanum Atlanta vocans, VIII, 30.
Narcisi divitiæ, indulsit Cæsar cui

Claudius omnis, ejus paruit imperiis uxorem occidere jussus, XIV, 329 sq.

Nares pilosas adnotet Lælius, XI, 194. — naribus in mediis ingens gibbus, VI, 108.

Narrat quocumque in trivio, eni- cumque est obvia, VI, 412. — pericula, XII, 82. — quod pudeat, XI, 202. — attonito Alcinoos, XV, 14. — narrate, puellæ Pierides, IV, 35. — narratur indulsisse, II, 165.

Nascitur tibi ex me filiulus, IX, 83. — sub erasso aere, X, 50. — nascenti cornu robora vexat, XII, 9. — natus Fonteio consule, XIII, 17. — ad Euphratem, I, 104. — mediis Athe- nis, III, 82. — ancilla, VIII, 259. — in Herculeo lare, VIII, 14. — tantum propter convivis animal, I, 141. — natam fortunatam me consule Romam, X, 122. — nati quocumque in fornice, III, 156. — robore rupto, VI, 12. — sincipit, XIII, 84. — ovis iustitibus pulli, XIII, 142. — de pellicæ, VI, 627. — natæ nostro tempore dextræ, XV, 68. — legiones dentibus sanguis, XIV, 242. — nata Cerceis ostre, IV, 140. — in hortis numina, XV, 10. — natus domi mensas nostra tempora viderunt, XI, 117. — natis intra pomeria salibus, IX, 117.

Nasæ carcere inclusus, XII, 123.

Nasus tuus tibi displicent, VI, 495. — integer vix eniquam, XV, 55. — nasi madidi infantia, X, 199. — naso vigilantia stertere, I, 57. — venit altera siceo, VI, 148. — et auriculis esrens Galba, VIII, 5. — uasorum quatuor calicem sicabis, V, 47.

Natalis quoties reddit, IX, 51. — natali die dulcor hæc lux, XII, 1. — natalibus Brutorum et Cassi, V, 37. — æquat virtus palmam, VI, 323. — Catilinae atque Cethegi nihil sublimius, VIII, 231.

Natalitium lardum, XI, 84.

Natat quidquid conspicuum, IV,

55. — natavit Tiberinum virgo, VIII, 265. — nataret qualis testudo in Oceani fluctu, XI, 94. — natantem lugere Ithacum, X, 257. — natantes eodem jure fœdulas mergere didicit, XIV, 8.

Nates soles pulsare, VI, 612.

Nati elixi sineput comedere, XIII, 84. — natorum greges extulit Niobe, VI, 175. — natos plorantes inproba reliquit, VI, 85.

Natio tota comœda, III, 100.

Nativæ nequitia, XIV, 216.

Natta quidquid reliquit, VIII, 95. — medicus, XII, 123. *V. L.*

Natura opposuit Alpen nivemque, X, 152. — si negat, facit indignatio versum, I, 79. — nil animis in corpora juris indulget, II, 140. — quid beatius tulisset illo cive? X, 279. — generosi graminis, XII, 41. — dedit portus, XII, 79. — ipsa non invenit nomen sceleris, XIII, 30. — sic jubet, XIV, 31. — numquam aliud dicit, aliud Sapientia, XIV, 321. — mollissima curda generi humano dare se fatetur, quæ lacrimas dedit, XV, 132. — paucis contenta, V, 6; XIV, 321. — larga tribnat benigna manu ingenium, etc., X, 301. — potentior omni custode et cura, X, 303. — volvens vices et lucis et anni, XIII, 88. — hæc una est omnibus, XIII, 166. — malorum mobilis et varia, XIII, 236. — recurrit ad mores damnatos, fixa et mutari nescia, XIII, 239. — naturæ patriæque de veneno exiguum, III, 123. — inter mœnura ponat extremum vitæ spatium, X, 359. — imperio geminus, quum finis occurrit, XV, 138.

Nanfragium nullum conferri posse velis ardentibus putaret, XII, 22.

Nanfragus rugat assem mersa rate et pietas se tempestate tnetur, XIV, 301.

Naulum post omnia perdere, furor est, VIII, 97.

Nauseat maritus, VI, 433.

Nautæ securi gaudent vertice raso

narrare pericula, XII, 82. — inter nautas praudet, VI, 101. — nautis peruiustus, VIII, 174. — armatis obstat casa candida, VI, 154.

Navigatio longinqua, XIV, 278 sq.

Navigio montem adscendit, I, 82.

Navis. — navem factura minorem praesidia, XII, 56. — conscendere, VI, 98. — mercibus implet, XIV, 288. — nave de illa petitas ceras affligit, etc. IX, 149. — nave una rediit, X, 185. — navibus altis, VIII, 106. — et carpentis convenire, IX, 132.

Navus Meleager, V, 115. *F. L.*

Ne pudeat, II, 42. — *Conf.* I, 97; III, 126, 130; IV, 56; V, 17, 20; VII, 174; VIII, 37, 76; X, 42; XIII, 36, 97; XIV, 39, 64, 66; XV, 40, 41; XVI, 8, 16. — ne quid, VII, 36.

Nebula erroris remota, X, 4.

Nebulone parente didicit, XIV, 9.

Nec, I, 29, 210, etc. — dubie, VI, 375. — dum, I, 6; VI, 130; XI, 67. — non, III, 64, 206; VI, 274, etc. — non et, X, 51.

Necat ferro, X, 316. — necari uostro arbitrio huic crede, XIII, 176. — necandos in ventre homines conduce, VI, 596.

Necesse est parere, III, 290.

Nectare siccato tergens brachia Vulcanus, XIII, 44.

Nectit eloquium vocale caucoris modis, VII, 18. — necete coronam postibus, VI, 51.

Nefanda locus, XV, 165. — fraus, XIII, 174. — nefandum sacrum, XV, 116.

Nefas unde tantum pastoribus Latitiis? II, 127. — violare porcum et caepe, XV, 9. — jugulare, XV, 12. — hoc grande, si juvenis vetulo non adurrexerat, XIII, 54. — summum crede animam praefere pudori, VIII, 83, 84. — quid fas atque nefas, tandem incipiunt sentire, XIII, 238. — ad nefas ducit purpura, XIV, 188.

Negat si natura, facit indignatio

versum, I, 79. — quod turpe, III, 168. — quanta voce, XIII, 77. — quis enim? III, 208. — negabit aliquis de ponte, XIV, 134. — licet ipse negem, I, 105. — neget ne quis, X, 87. — oegaverit quid ulla udis ligninibus? X, 321.

Negligis campum, II, 132. — me, IX, 92. — neglectum adhibere clientem, V, 16. — neglecta crura, IX, 15.

Negotia averte, XI, 181. — humana tanto majores ludi, XIV, 264.

Nemo fuit repente turpissimus, II, 83. — malus felix, IV, 81. — faber, VII, 223. — mathematicus, VI, 562. — nocens se iudice absolvitur, XIII, 3. — mortalis si sciat, XIII, 76. — satis credit tantum delinquere, quantum permittas, XIV, 233. — me ministro, fur erit, III, 46. — togam sumit, III, 172. — frustra rogantem juvabit, III, 211. — magis rhombum stupuit, IV, 119. — cum Boechara lavatur, V, 90. — petit, V, 108. — quum furem timeret, VI, 17. — jam tubas nemo aera fatiget, VI, 442. — vetet, repugnet, VI, 627, 628. — cogetur ferre laborem, VII, 17. — dabit regnum, VII, 45. — Ciceroni duceutos dederit nummos, VII, 139. — mercedem solvere (vult), VII, 157. — queat patriam monstrare parentis, VIII, 44. — tribunal vendit Aعرsecomes, VIII, 128. — prope recumbat, IX, 106. — inter curas et seria duxit habendum, etc., XI, 93. — dolorem fingit in hoc casu, XIII, 131. — ridet, XIII, 173. — magis gaudet vindicta, quam femina, XIII, 192. — tuorum, XIV, 59. — quaerit unde habeas, XIV, 207. — Dianam (veneratur), XV, 8. — in mare hunc abicit, XV, 16.

Nemorosa juga, III, 191.

Nempe videtur, III, 95. — desisti, VIII, 164. — quod, etc., XIII, 166. — *Conf.* VIII, 56, 179; X, 110, 16185, 326; XIII, 18.

Nemus fœnia, III, 13.—etustum XV, 152.—quæ nemore expiravit aper dentibus apri? XV, 161.—nemorum umbra, IV, 6.

Nepotes tuos urtica teligit, II, 128.

Nepotis molam versare, VIII, 67.

Nepten Lepidi, VI, 265.

Neptuni faciem radit, XIII, 152.

—Neptune pater Ægei, XIII, 81.

Nequam vox, VI, 197.

Neque, I, 89; III, 110; IV, 41; XIV, 127.

Nequeo laudare, III, 42.—monstrare, VII, 56.—nequeunt parere, II, 158.

Nequiquam seu nequidquam effudit retia, VIII, 205.

Nequitie nativæ mala, XIV, 216.

Nero non rapuit loripedem, etc., X, 308.—quantum rapuit, XII, 129.—Domitius, VIII, 228.—Neronis noctes mediæ, IV, 137.—libido, inequitie et scelera, I, 62; VIII, 211...230.—cinædi satiræ, IV, 106.—Troica, eantus, colossus, VIII, 221...230.—jussu tota cohors clausit hortos Longini, Senecæ et Lateranorum, X, 15 sq.—avunculus, VI, 615.—Neroni quis tam perditus ut dubitet Senecam præferre, VIII, 212.—calvo quum serviret Roma, IV, 38.—Neronem præstare secunum valet hæc ætas, VIII, 170.—Nerone propinquo plenius, VIII, 72.—nulla egente vendunt sua funera, VIII, 193.

Nersia Dra, X, 74. *P. L.*

Nervus exiguus jacet, X, 225.—nervi longi mensura, IX, 34.

Nescio quis, I, 130; XVI, 30.—paulum, quid superest, XI, 48.—mentiri, III, 42.—si nescia, V, 159.—tu nescia, III, 200.—quas habeat Veneres alicui pecunia? quem tua simplicitas risum moveat? XIII, 74, 35.—nescit inguinis et capitis quæ sint discrimina, VI, 301.—quis? etc., VI, 247; XII, 28; XV, 1.—subsi-

stere, XIV, 231.—tot millibus emptus pauperibus miscere puer, V, 60.—nesciat irasci, X, 360.—nescierint excudere, XV, 168.—nescire Latine, VI, 188.—vinum toto Decembri, VII, 97.

Nescius mirari, XI, 200.—mutari, XIII, 240.

Nestoris hernia incendi possit, VI, 326.—Nestora totum vivat, XII, 128.—*Conf. Pylus.*

Neu credna, XIV, 202.

Ni pudet, III, 321.—ni casem, IX, 71.—parere velis, X, 339.

Niceteria fert collu, III, 68.

Nido salutato crepitat Concordia, I, 116.—loquaci gaudebit, V, 143.—nidos ciconia nutrit serpente, XIV, 74.—jam propria arbore facit vultur, XIV, 84.

Nidore culinae te captum putat, V, 162.

Nigri Mauri manus, V, 53.—nigræ albae, VII, 192.—nigrum crinem Ilavo alscondente galero, VI, 120.—ridere catinum, VI, 343.—nigro cycno simillima avis, VI, 165.—caccere, XIII, 245.—pectine, VI, 370.—tibicine, XV, 49.—nigro Maroni hæret fuligo, VII, 227.—tigræ veste senescunt, X, 245.—fascia celi nihil minatur, XIV, 294.—uffa in facie, XVI, 11.—nigros efflere maritos, I, 72.—nigras in gurgite ranas nec pueri credunt, II, 150.—nigra in candida vertunt, III, 30.—hrachia Vulcani, XIII, 45.

Nihil laudis agas, VIII, 75.—si horum est, III, 112.—illud totum perdidit infelix, III, 209.—usque adeo nihil est, quod, etc., III, 84.—nihil est actum, nisi, etc., X, 155.—noenit, XIII, 227.—si est, VI, 331.—est, quod credere de se non possit, quum laudatur Diis acquiri potestas, IV, 70.—novi ventre frugalium, V, 6.—invita enajuge donabis, VI,

212. — *Conf.* III, 109; VI, 460; VII, 71; X, 360; XIII, 18; XV, 88. — ex nihilo quantus, humuncio, fieres, V, 134.

Nil erit ulterius, I, 147. — horum, X, 71. — salit Arcadio juveni, VII, 160. — non permittit sibi, VI, 457. — nisi Cecropides, VIII, 53. — durus in se habet paupertas, III, 152. — promittente medico, XVI, 12. — tale exspectes, IV, 22. — misero profuit, IV, 99. — aetum in montibus, VI, 58. — ibi majorum respectus, VIII, 64. — faciet mensura longi nervi, IX, 34. — plus interrogo, X, 72. — dulcium, X, 82. — ergo optabunt homines, X, 345. — nil rhombus, nil dama sapit, XI, 121. — praeter uubes adorant, XIV, 97. — minatur caeli color, XIV, 294. — cupit, XIV, 313. — *Conf.* II, 139; III, 51, 208, 295; V, 148; VI, 86, 173, 212, 222, 234, 324; VII, 54, 206; XIV, 44, 185; XV, 118.

Nili divitia ostia, XIII, 27. — aqua sacra, effluat et Romam perlata VI, 528. *N.* — incrementa eorumque causae, XV, 123. *N.* — Nilo tepenti admota Africa, X, 149. — nolenti surgere, XV, 123. — ad Nilum et Pharon, VI, 83.

Niliace plebis pars, I, 26.

Nimbo multo stillaret panna, V, 79. — post nimbos, VII, 163. — nimis tollentibus aequor, I, 81.

Nimboso de vere loquuturi fatum pendebat amici? IV, 87.

Nimia impensa, XII, 97. — cura, X, 12. — formido, XV, 77. — plebs, XI, 194. — nimio de stamine, X, 252. — nimis honores, X, 104. — gemitus, XIII, 11. — esepitque graves (dentes), XI, 127.

Nimirum summi dueis est, II, 104. *N.* — belua constat leviori sumptu, VII, 78. — felix, X, 248. — corripies, XIV 54.

Niose fecundior scrofa alba, ex-tulit greges natorum, VI, 177.

Niphatem isse in populos narrat, VI, 409.

Nisee et Cirrhæ dominis feruntur pectora nostra, VII, 64.

Nisi, II, 152; III, 49, 172; VI, 186, 518, 581; VII, 87, 140; VIII, 52, 56; X, 155, 338; XI, 122; XIV, 103. — nisi si, VI, 250.

Nitet ungula melle, VII, 181. — effliges, XV, 4. — nitent euncta, XII, 91. — simulacra, XII, 88.

Nitidi præconia filias, III, 157. — et hilares vocantur, XI, 176. — nitida rebus, XIV, 2. — ocellis, VI, 8. — eolamula, XIV, 60.

Nitor habitus ultra vires, III, 180. — nullus in tota cute, IX, 13.

Nivem opposuit natura, X, 152.

Nivens panis, V, 70. — ulvei eadurci, VII, 221. — nivea agna, XII, 3. — niveos da Quirites, X, 45.

Nobilis infans exprimit mirmillonem, VI, 81. — et generosus, VII, 191. — equus, VIII, 60. — minus laud mira res citharædo Principe, VIII, 199. — collega urnatur lauro secunda, VIII, 253. — populus, XV, 113. — indoeti causas defendere, VIII, 49. — esses, VIII, 41. — nobile fulcrum, XI, 95. — Nobiles divitesque sibi licere putant, quæ turpia sunt pauperibus, IV, 13; VIII, 181; XI, 174 sq. — nobilium atria magna, VII, 91. — nobilior Latonæ gente, VI, 176.

Nobilitas, sola atque unica virtus, VIII, 20. — parentum incipit contra te stare claræque faciem præferre pudendis, VIII, 139. — nobilitate comesa, I, 34. — in s. cum nobilitate ofim senectus par prodigio, IV, 97.

Noceat quid formo cæsto? X, 324. — quid hæc? XIV, 153. — nocuit hoc Lamiarum exede madenti, IV, 154. — nocens minus erit boletus, VI, 620. — nihil, XIII, 227. — necno se iudice

absolvitur, XIII, 3. — nocentem facit hunc sexum ira, VI, 647. — nocentes cunctos si punire curant Dii, quando ad me venient? XIII, 101. — aegri, XIII, 234. — nocitura toga, nocitura petuntur milita, X, 8.

Nocturn; *vid.* sub Nox.

Nocturnus adulter, VIII, 144. — cucullus, VI, 118. — nocturnus arma, VIII, 233. — amica, III, 12.

Nodosa vitis, VIII, 247.

Nodus et signum de paupere loro, V, 165. — nodus juris solvere, VIII, 50. — nodi capillorum, VI, 502. *N.*

Nolo quod dicere, VIII, 275. — qui nolunt occidere quemquam, posse volunt, X, 96. — nolis occurrere, V, 54. — nolit lana pati hoc vinum, V, 24. — nollet accusatori dare partem cicutæ, XIII, 187. — vir fieri, VI, 254. — noluerim te censi laude tuorum, VIII, 75. — uoli vexare, quiescit, I, 126. — committere Bromium euncho tendendum, VI, 378. — hæc si nulet, VI, 213. — nolenti surgere Nilo, XV, 123. — nolentem te quaerat, IX, 113.

Nomen ejus dicere non audeo, I, 153. — erit pardus, leo, VIII, 36. — ad dubium grandi cum codice venit, VII, 112. — longe ut repetas longæque revolvat, etc. VIII, 273. — dedit serofa, XII, 72. — sceleri huic nun invenit ipsa natura et posuit a nullo metallo, XIII, 30. — victumque Machææ ames, VII, 9. — laudabile sumit luxuria in Ventidio, XI, 22. — habentem Beneventani auctoris calicem sicabis, V, 46. — dicat patriamque noveræ, VII, 234. — nominis invisiperna, XIII, 248. — tantum illi contulit toga, VIII, 241. — alii quidam, VI, 385. — nomine falso poscas, I, 98. — præclero insignis, VIII, 31. — nomina tria tauquam habes, V, 127. — alta si te delectant, VIII, 132. — si quaeras, X, 219. — plebeia fuerunt,

VIII, 255. — Scaurorum falso corpore latus transeo, VI, 604. — aer-virum non agnoscit, X, 234. — Nomina propria sæpe mutata a librariis in appellativa, et hæc in illa, VI, 295. *F. L.* X, 326. *F. L.*

Nun, I, 30, 51, 52, 93, 131, 153; II, 8, 25, 36; III, 6, 48, 60, 110; VI, 395; VII, 14; VIII, 43; IX, 6, 24; X, 6, 40, 164, etc. — nonne, I, 63; II, 34; III, 249; VI, 34.

Nona ætas (mundi) agitur, XIII, 28.

Nondum, I, 114; II, 152; V, 1; VI, 15, 16; XIII, 49; XIV, 11, 215, 249, 327; XV, 24.

Nortia Dea, X, 74. *F. L.*

Nos; *vid.* Ego.

Nosco — novi nihil ventre frugalius, V, 6. — novit omnia, III, 77. — quid toto fiat in orbe, quid Seres agant, etc. VI, 402 sq. — non subducere frustum caprea, XI, 143. — civilia jura novimus? II, 52. — norant alii, quæ mandat adulter, III, 46. — noverunt omnes Indi atque Mauri, VI, 337. — noverat ille luxuriam imperii veterem, IV, 136. — noverit ut omnes anctores, etc. VII, 231. — novisse panis tui colorem, V, 75. — nosse velint omnes, mercedem solvere nemo, VII, 157. — mores, XII, 159. — noscenda est mensura sui spectandaque rebus in summis minimisque, XI, 35.

Noster, XI, 143; XIII, 244. — nostra, III, 84; VI, 254; VII, 65, 171; X, 25; XI, 177, 203; XIV, 16, 39, 91. — nostra (ablat.), VI, 25. — nostraque, XI, 117. — nostrum, V, 94; XII, 89. — nostri, I, 86; III, 318; VIII, 43; XI, 77; XV, 133. — nostrique, IX, 137. — nostro, II, 48; IV, 115; XII, 29, 103; XV, 31, 68. — nostrorum, III, 145. — nostras, X, 273. — nostras, IX, 94. — nostrasque, XV, 110. — nostris, I, 145; III, 58; VI, 188; XII, 108, XIV, 323; XV, 153.

Notabilis cunctis intrat, VI, 374.

Notavi quantum ipse, XV, 45. — notet quæ Censor, IX, 149. — notemus præmis nunc alia, XVI, 35.

Notum est, eur, II, 58. — Diis, qualis futura sit uxor, X, 353. — nota magis nulli domas, quam mihi lucus, etc. I, 7. — Bonæ Deæ secreta, VI, 314. — res, X, 341. — genesis, XIV, 248. — nota arte, I, 123. — notæ Mæuræ quid dicat Tullia, VI, 307. — per oppida hucæ, III, 35. — notî poetæ, VII, 3. — notos hædos desiderat, XI, 153. — notior Anfido mœchæ, IX, 25. — notissimus mœchorum, VI, 42. — adamas, VI, 156. — notissima fossa inter ci-nædos, II, 10. — votis cunctis templis, X, 23.

Novalis tota abeant in ventres, XIV, 148.

Noveræ secreta, VI, 403. — Archemori nomen, VII, 234.

Novercæ Lavino præstata sedes, XII, 71.

Novicius horret Porthmæ tetrum, III, 265. *P. L.*

Novius, XII, 111.

Novus Arpinas, ignobilis, VIII, 237. — novæ cœnites, III, 26. — fata, VII, 189. — Lectica Mathonis, I, 32. — fabula it per cœnas, I, 145. — nupta, II, 120. — novum mustum, X, 250. — nova carne, XI, 85. — novo orbe, VI, 11. — novas villas attollit, XIV, 95. — novis annalibus res memoranda, II, 102. — novissimus exit annulus, XI, 42. — novissima vasa, VI, 356.

Nox — noctis pericula, III, 268. — mediæ hora, VII, 222. — noctem patitur lugentis amicum Pelidæ, III, 279. — per mediam occurrere, V, 54. — nocte ac luce, XV, 43. — dieque, III, 105; XIII, 198. — pro primo quod datur, VI, 204. — media, XI, 112. — de media exiit, XII 190.

— minima contenti Britannii, II, 161.

— præterita, X, 295. — togatus currere, III, 127. — nulli metus, III, 198. — patent fenestæ, III, 275. — castra moveri jubet, VI, 420. — maritus aversus jaenit, VI, 475. — di loquantur, VI, 531. — dieque, VII, 61. — nocte quidem, VIII, 148. — tota, IX, 76. — iter ingressus, X, 20. — præterita, X, 235. — reverti solet, XI, 185. — boves mittuntur ad aristas, XIV, 146. — brevem soporem si forte cura indulsit, XIII, 217. — noctu non litigat passio, VI, 35, 605. — jubet vigilare eohortens, XIV, 306. — noctes Neronis jam medias noverat, IV, 137. — noctibus meriti testaments, I, 38. — mediis, VI, 302. — hic ponunt lecticas, VI, 309.

Nubem ad sonoram Pygmeus currit, XIII, 167. — nube una densæ cælum abscondere tenebræ, XII, 19. — nubes et fulgura occurrunt, XIV, 292. — super nubes nulla convivâ Cœlicolarum, XIII, 42. — præter nubes nil odorant, XIV, 97.

Nubilis Iphigenia, XII, 118.

Nubis amicus, II, 134. — napsit avro locuples, VI, 141. — saga, VI, 591. — nube tu stque tace, II, 61. — nubere cui Cæsaris uxor destituit, X, 330. — vult non nisi legitime, X, 338. — nubentibus (viris) ingens tormentum hæret, quod nequeunt parere, II, 137. — nupta novs jaeuit gremio mariti, II, 120. — Senatori comitata est Hippia Lædium ad Pharon, VI, 82. — nuptæ hoc speent juxta recubante marito, XI, 201. — mores improbi, VI, 270. — ad nuptam ferre, quæ mittit adulter, III, 45.

Nudus agas, II, 71. — quis tam? V, 163. — venator Albanus srens, IV, 100. — nuda ac tremebunda, VI, 525. — et facunda senectus, VII, 35. — esthedra, I, 65. — hamero (alii lun-meros) nudisque mamillis, VI, 491.

— manus sevit, XV, 54. — signa, III, 216. — constitit, VI, 122. — effigies Dei, XI, 106. — mamma tenere venabula, I, 23. — nudi Cynicidolia, XIV, 308. — mariti spoliis gaudere, VI, 232. — nudum et frusta rogantem nemo juvabit cibo et tecto, III, 210. — nudum vulvam erigit, VIII, 205. — te quamvis viderit Virro, IX, 35. — mancipium atans fornice, XI, 170. — nudo latere lecti, XI, 96. — digito mendi- cat, XI, 43. — remige, IV, 49. — talo quos traducit Gallia, VII, 16. — nuda ostendit Pyrrha puellas, I, 84. — nudis calcibus premere anguem, I, 43. — infantibus arridens fortuna, VI, 606.

Nugas has non capit humilia domus, XI, 169. — ougis hia si dedisset tem- pora, IV, 150.

Nullus parasitus erit, I, 139. — non vicus habebit, VI, 656. — labor magni secleris, XIV, 224. — verbis pudor, II, 120. — in Urbe locus, III, 22. — tibi luserit Æneas, V, 138. — exitus placet, VI, 33. — quadrans, VII, 8. — nitor in cute, IX, 13. — ephebum castravit tyrannus, X, 305. — apud tragicos populus, XV, 31. — nulla fronti fides, II, 8. — emolumenta laborum, III, 22. — incendia, unli nocte metus, III, 197. — erepi- do vacat? V, 8. — jacens exigit munuscula, VI, 36. — lioni hujus volup- tas, VI, 180. — ducendi causa, VI, 201. — cunctatio longa de morte hu- minis, VI, 221. — fere causa est, VI, 242. — mora, VI, 333. — pudorem pau- pertatis habet, VI, 357. — viri cura, VI, 508. — videtur aptior hora, VI, 580. — spes ulterior, VII, 3n. — res minus constabit, etc. VII, 187. — gratia umbrarum, VIII, 63. — aco- nita bibuntur stitilibus, X, 25. — di- vitibus censuendi voluptas, XI, 120. — uncia eboris, XI, 131. — coturnix

pro patre cadet, XII, 98. — mora per Novinus, nulla per Histrum, XII, 111. — convivia super nubes, XIII, 42. — exempla bestii pauperis, XIV, 120. — theatra, pulpita, XIV, 256, 257. — cadavera caleant, XV, 60. — onlla ne, VI, 161; XIII, 174. — nulla virtute redemptum a vitiis monastrum, IV, 2. — non arte petitus, X, 110. — nullum ergo meritum est, IX, 82. — jus capiendi, I, 56. — forte cecidit, III, 278. — crimen abest, VI, 294. — consulit, VI, 574. — in conjuge eri- meo, VIII, 127. — opere pretium, IX, 27. — nomen habes, X, 365; XIV, 315. — naufragium, XII, 21. — discrimen habendum, XIII, 118. — tam detestabile factum, III, 126. — nulli vendimus suffragia, X, 77. — magia nuda domus sua, I, 7. — gravis est percussus Achilles, I, 163. — comes exco, III, 47. — major fuit usus edendi, IV, 139. — eredit mensae, VI, 630. — servire paratum (armen- tum), XII, 106. — natus integer, XV, 55. — nullam invenies que parcat aman- ti, VI, 208. — prudentia cani rectoris conferret opem, XII, 32. — Sirena flagellis comparat, XIV, 19. — nullo cornu gemit tibicina, II, 90. — dex- tram subeunte bacillo, III, 28. — pallino culta, III, 94. — vindice, IV, 152. — alio vincis discrimine, VIII, 53. — cogente Nerone, VIII, 192. — violatus Jupiter anro, XI, 116. — a metallo, XIII, 30. — cre- dunt mundum rectore moveri, XIII, 87. — sub teste, XV, 26. — nullos habere parentes, VI, 13. — nullas miumorum ereximus aras, I, 114. — nullis adju- ta cotburnia, VI, 506. — cervicibus, VI, 589. — aconita propinquis mi- scuit, VIII, 218. — ornata macellis (fercula), XI, 64. — flagrantia præ- cordia cussis, XIII, 181. — meritis minor merces, XIV, 165.

Numa ubi nocturnæ constituebat

amicæ, III, 12.—justus ac religiosus, III, 138. — Nummæ sympuvium, VI, 343. — more cedit juvenem, VIII, 156. — mense, VI, 153.

Nunantinos ante, VIII, 11.

Numen propr. Dei voluntas ejusque indicium, monitum, oraculum, XII, 73. *N.* — aquæ præstantius, III, 19. — nullius habes, fortuna, si sit prudentia, X, 365; XIV, 315. — exorabile experiar, XII, 102. — esse aliquod templis aræque quis putat? XIII, 37. — cæli adorant Judæi, XIV, 97. — numinis Idæi hospes, III, 138. — mens quæ esset, XIII, 202. — violati aræ, XIII, 219. — contemptor, VI, 342. — numine ab infesto morbum credunt innisum, XIII, 231. — numina ruris laudant, XIV, 182. — quid majus dare possunt? VI, 568. — vicinorum odit uterque locus, XV, 36. — nascuntur in hortis, XV, 11. — numinibus malignis vota exaudita, X, 111. — paucis contenta olim sidera, XIII, 48. — ipsis expendere permittes, quid conveniat nobis, X, 347.

Numerare præmia militiæ, XVI, 1. — triumphos in dote, VI, 169. — gemmas, V, 41. — genus a Pio, VIII, 131. — numera sestertia quinque omnibus in rebus, numerentur deinde labores, IX, 41. — numerantur pectine chordæ, VI, 382. — numerata fila porri, XIV, 133.

Numerosa classis, VII, 151. — tabulata, X, 105.

Numerus illos defendit, II, 46. — ingens rerum, VII, 102. — bonorum vix est totidem, quot, etc., XIII, 26. — maritorum sic crescit, VI, 229. — si numerum, si tres implevero, IX, 90. — de numero Lamiarum quædam, VI, 385. — numeros omnes implet, VI, 249. — numeris Thersylli revocata, VI, 576.

Nunidae ursi, IV, 100. — *Nunidia* rum columnæ, VII, 182.

Numitor infelix non habet, quod mittat amico, VII, 74. — et Capito, piratæ Cilicem, VIII, 93.

Nunquamne reponam? I, 1. — nunquam his opibus cara est annona veneni, IX, 100. — ego hæc mandavi, XIV, 224. — *Conf.* III, 44, 121; IV, 114; V, 32; VI, 601; VIII, 151, 182, 219, 251; IX, 130; X, 68, 181, 314; XI, 15; XII, 74; XIV, 26, 321; XV, 34.

Nunquid nos agimus, II, 51. — præstem, XI, 56.

Nummus rectene scribatur an numus, I, 48. *P. L.* — nummus tamquam recidivus pallulet exhausta arca, VI, 364. — nummi amor crescit, quantum ipsa pecunia crescit, XIV, 139. — ponendi ad vigilem Castora, XIV, 260. — planguntur majore doctus gemitu, quam funera, XIII, 131. — quantum quisque sua nummorum servat in arca, tantum habet et fidei, III, 143. — nummorum aras nullas ereximus, I, 114. — acervus, VIII, 101. — nummos raptura Celeno, VIII, 130. — partos gladio vel pyxide prodere, XIII, 25. — ducentos nunc nemo dederit Ciceroni, VII, 140. — quum dederit Servilia, X, 319. — dummodo cæcus teneam, quos abnego, XIII, 94. — sumptos non reddere, XVI, 40. — o nummi, vobis hunc præstat honorem, V, 136. — non propter nummos, VI, 646. — nummis salvis quid infamia? I, 48. — quodringentis enudire fictile, XI, 19.

Nune, I, 39, 95; II, 37, 162; III, 13, 49, 58, 225, 268; IV, 11; V, 113, 141; VI, 292, 345, 393, 659; VII, 36, 140; VIII, 107; IX, 12, 125; X, 43, 79, 210, 225, 310; XI, 64, 79, 181; XII, 48, 57, 88, 172, 189, 250; XV, 70, 97, 110, 172; XVI, 35.

Nuntiet huras puer, X, 216.

Nuper in hanc urbem venerat, I, 111. — qualis erat, II, 29. — jacebat

vittata sacerdos, IV, 9. — quum Marius discinxerit Afros, VIII, 119. — enim, ut repeto, etc., IX, 22. — passi horrenda, XII, 15.

Nuptiæ non fiant sine suspicio, X, 336. — nuptiarum die postes et januæ coronabantur, VI, 52. — et nupturæ flammæ velabantur, X, 330.

Nuptiales tabulae, X, 336.

Nurtia seu Nurtia (al. Nurscia) si Tusco favisset Sejano, X, 74.

Narus avaræ corruptor, I, 77. — aurum crede elatum, XIV, 220.

Nusquam minor jectura clientis, III, 125. — pons (vacat)? V, 8.

Nutant alte plaustra, III, 256. — urbes, VI, 411. — vulnere, XV, 156.

— nutantia sacra ferens, II, 125.

Nutricula causidicorum Africa te accipiat, VII, 148.

Nutricis tolerant fortuna urgente labores, VI, 593. — nutrice conducit Ogulnia, VI, 354. — Anchisæ dicat, VII, 234. — nutricum lacte non alendi infantes, VI, 9. *N.*

Nutrit serpente ciconia pallos, XIV, 75. — nutritus in illa ripa, III, 117. — nutrita nostra infantia bacca Sabina, III, 85. — finitima in herba, XII, 12.

Nutu, non sermone dignatur aliquem superbus, III, 185.

Nux — nucem annosam dejecerat Eurus, XI, 119. — nuces minimæ, V, 144.

Nympha, ut virgo et puella, qua in flore ætatis est, etsi jam nupta, IX, 74. *N.*

Nyxæ Cirrhæque duminis feruntur pectora, VII, 64.

O proceres, II, 121. — quantus ardor, VI, 317. — fortunatam natam me consule Romam, X, 122. — vatissime, XIV, 211. — qualis facies, X, 157. — gloria, X, 159. — Cœcydon, IX, 102. — demens, VI, 222. — ferrea pectora Vetti, VII, 150. — Libycæ, V, 119. — medici, VI, 46. — nummi, V, 136. — pater, II, 126. — parvi Lares, IX, 137. — pueri, XIV, 180.

Ob redditum, XII, 15.

Obdueta fronte tristis, IX, 2.

Obit magnus civis, VI, 559.

Obiter loget aut scribet, III, 241. — faciem linit et verberat, VI, 481.

Oblectant animum, XIV, 265.

Obliquo ferro lanam deducere, VII, 224. — obliqua acu, II, 94. — oblique chordæ, III, 64.

Obliuia modi pagina, VII, 100.

Oblivio rectum magna, VI, 613. — longa coitus, X, 204.

Obrepat non intellecta senectus, IX, 129.

Obruit patriam gloria, X, 142. — obrutus premetur fluctu, XIV, 297. — obruta jacet vetus Thebe, XV, 6.

Obscena pecunia, VI, 298. — obsceno minori, VI, 513. — obscenitas tristibus, II, 9. — vocibus fruatur, XI, 172.

Obsceni dentes, VI, 145. — obscuris genis turpis, VI, 131. — obscurior Mauro Indus, XI, 125.

Obsequere imperio, X, 343.

Observe ungues, V, 41. — sabbata, VI, 159. — manus oculosque, VII, 241. — observandis diebus, VI, 536.

Obses venerat, II, 166.

Obsidet ædes cobors, X, 17.

Obsidionis egestas, XV, 96.

Obsistat tibi peccaturo filius infans, XIV, 49.

Obsonia; *vid.* Opsonia.

Obstat virtutibus res angusta, III, 164. — casa candida nautis armatis, VI, 154. — jam nunc (pater) et vota moratur (filii), XIV, 250. — intranti turba, IV, 62. — nobis properantibus unda prior, III, 243. — obstabit nec pudor, III, 60. — labentibus villis, III, 194. — obstat tibi peccato filius infans, XIV, 49. — obstaute hac nihil vendes, VI, 213. — obstantibus numquam animo pretiis, XI, 15.

Obstricta cervice in ius trahere dominum, X, 88.

Obtritum vulgi perit omne cadaver, III, 260.

Obvius currit, VIII, 159. — mi fuit, X, 83. — cuiusque est, VI, 412.

Oceasio quantalacumque sufficit irae, XIII, 183. — rapienda, XV, 39.

Occidit Stoicus Baram, III, 116. — miseros erambe repetita magistros, VII, 154. — occiderit quot aegros Themison uno aetumno, X, 221. — occidere Galbam, II, 104. — quemlibet populariter verso pollice, III, 37. — privignum jam fas est, VI, 628. — qui nolunt quemquam posse volunt, X, 96. — uxorem occidere iussus, XIV, 331. — occidisse aliquem non sufficit irae, XV, 170.

Occidat donec lux, XIII, 158.

Occultus ganeo, XI, 58. — occulti facti conscia, VI, 271. — fati miranda potentia, VII, 200. — occultum flagellum quantente animo tutore, XIII, 195. — neculta spolia, VIII, 107. — erimina ad Patres produxit servus, VIII, 266. — teges, IX, 101. — occultis viribus fons adjuvat, XII, 42. — semperque tacendis fervens astat animus, III, 50.

Occurrit jam, qui marmora donet, III, 215. — matrona potens, I, 69. — finis, XV, 139. — tristis, IX, 2. — vatibus, I, 18. — occurrunt nubes et fulgura, XIV, 292. — pelago medio brachia, XII, 77. — occurrent multae

tibi Belides, VI, 655. — occurrere cui noctu nolis, V, 54. — hesternae coenae, IX, 44.

Oecursum amiei trepidabit, VIII, 152. — oecursu gravis, VI, 418. — oecursus illius vitare memento, VI, 572. — ad omnes hominum materiarum risus invenit, X, 48.

Oecani monstra, XIV, 283. — in fluctu qualis testudo nataret, XI, 94. — oecani (alii oceano) ab litore venientibus Gallis, XI, 113. — oceanum ultra glaciale, II, 2. — oceano Mauro, X, 148.

Ocelli angulus frictus prurit, VI, 578. — semper atillantis malum, VI, 109. — ocellos nitidos turbavit extinctus passer, VI, 8.

Oculus illud extorquebis VI, 53. — exi, VI, 148. — huc afferte fustes, VI, 416. — posce, VII, 24. — Archigenen quare, XIV, 252.

Ocreas vendente puella, tu felix, VI, 256... 258.

Octava ab (hora) bibit, I, 49.

Octavius quantum tituli Thessalicae campis abstulit gladio, VIII, 242.

Oeto mariti fiunt, VI, 229. — servi tibi, VII, 142.

Octogesimus annus pulsat, VI, 192. — octogesima solstitia, IV, 92.

Oculus medico nil promittente relictus, XVI, 12. — oculo uno contenta, VI, 54. — oculi fiant minores, VI, 145. — oculorum sanguine pleni pigni, V, 58. — oculos tremantes attollens, II, 95. — intendunt sidera testes, VIII, 150. — claudens gallina, XII, 96. — si flectas majora ad erimina, XIII, 144. — in fine tremens, VII, 241. — ambos ille perdidit, X, 228. — vexare humore coacto, XIII, 133. — oculis unde ille suffecerit humor, X, 32. — atque auribus concepta urina movetur, XI, 168. — venientis amiei atris displiceant, XIV, 65. — operis bilem substringit, VI, 433. —

Messalinæ miser exstinguendus (Silius) X, 333.

Ocyus, VII, 24. *F. L.*

Odit amicos conjugis, VI, 510. — Terpsichoren senectus, VII, 35. — et ardet, IX, 96. — damnatos, X, 73. — uterque locus numina vicinorum, XV, 37. — tunc ignem, III, 214. — Ille proceres, IV, 73. — illum septenis horis in diem, VI, 183. — pueros, VI, 272. — damnat et odit, VIII, 201. — ridet et odit, XV, 71. — oderunt natos de pellice, VI, 627. — hanc quæ, etc., VI, 451.

Odium immortale, XV, 34. — jejunum, XV, 51. — odio stimulos pudor admovet, X, 329.

Odor luri bonus est ex re qualibet, XIV, 204. — lupanaris, VI, 132. — odoris recentis mala, XI, 74. — odore solo pascaris, V, 150.

Oenophorum totum aitiens, VI, 426. — vendas, VII, 11.

Oestro percussus, IV, 123.

Ofellæ exiguae frusta, XI, 144.

Offa nigra in facie tumidis livoribus, XVI, 11. — offas patruo similes effunderet, II, 33. — coctæ silliginis accipit, VI, 472.

Offendere tot caligatos, XVI, 24. — olusceno sensu, VI, 124. *F. L.*

Offensæ veteris reus, IV, 105.

Officium mihi peragendum, II, 132. — quod aut meritum hic pauperis? III, 126. — si vocat, turba cedente vehetur dives, III, 239. — vatia peragentibus diis, XI, 114. — officii quæ causa? II, 134. — officio labente, VI, 203. — officia civilia, VII, 107. — præcedentia agminis longi, X, 45. — officiorum merces, V, 13.

Officium manipuli, XVI, 21.

Ognolia coudneit, VI, 352.

Ole dixit Horatius, VII, 62. *F. L.*

Olei plus petit hic labor, VII, 99. — oleo Venafano perfundit piscem, V, 86 sq.

Olet pelvis Falernum seu Falerno, VI, 431. — laterum oleum, V, 87.

— olentis sacci merentor, XIV, 269.

Offecisse lucernas, VII, 225.

Olida præsepia, VIII, 157. — olido fornice, XI, 170.

Olim debuerant migrasse, III, 163. — dices, XIV, 225. — prodigio par est cum nobilitate senectus, IV, 96. — contempserat famam, VI, 90. — quid moneratis veteres amici, VI, 346. — domestica febris, IX, 17. — dabit qui fasces, X, 79. — *Conf. V, 110; VI, 42, 157, 281, 346; VIII, 97; X, 142, 163, 173; XI, 77; XIV, 180.*

Oliva densa canet mons, XIV, 145.

— olive Pisæ rannus, XIII, 99.

Olivæ grandes, XIV, 171.

Oluscula ponebat focus, XI, 79.

Olythi emptor, XII, 47.

Ombos et Tentyra ardet odium, XV, 35. *F. L.*

Omen ingens triumphi, IV, 125.

Onenta alba porci, XIII, 118.

Onnis arbor, III, 15. — arena Tugi, III, 55. — compago tabernæ, III, 303. — turba tacet, VI, 438. — acerbi inopatiens, VII, 57. — domus plena, VIII, 100. — pergula, XI, 136. — mensa, XV, 11. — omne in præcipiti vitium stetit, I, 149. — cadaver vulgi III, 260. — quando peractum est, V, 93. — aliud crimen, VI, 23. — quod usquam est auri atque argenti, VIII, 122. — animi vitium, VIII, 140. — capis legatum, IX, 88. — genus morborum, X, 219. — theatrum, XI, 4. — ventri indulsit non omne legumen, XV, 174. — tenet regimen, XVI, 24. — omnem Titanida pugnam inter maiores ponas, VIII, 131. — corporis ornatum exnet, X, 320. — vocem adyti dignam probavit, XIII, 204. — curet omni majorum sensu I, 59. — nocte dicque, III, 104. — crimine fœdior persona, IV, 14. — Sabina intærior, VI, 163. — vulnere gravior ignominia,

VIII, 209. — in gente laborat, VIII, 239. — pro pube Latina, VIII, 256. — damno membrorum major dementia, X, 232. — ab omni querit, X, 253. — bellorum pompa, X, 280. — custode potentior natura, X, 303. — tempore, XI, 143. — libidinis arte, II, 172. — ex erimine lucram questum, XIII, 24. — dente renato nondum, XIV, 11. — sine labe dumus, XIV, 68. — erimine divitias acquirere, XIV, 237. — omnes patricii, I, 24. — ante onus debet Scautinia citari, II, 44. — vivimus ambitiosa paupertate, III, 183. — inde huc currunt, III, 308. — tueris, V, 169. — pueri, VI, 151. — ut subsident pennae, VI, 197. — implet numeros, VI, 249. — noverat, VI, 336. — historias sciat, VI, 450. — nutritis labores, VI, 592. — hos fovet, VI, 606. — eaderent a crinibus hydri, VII, 70. — uosse velint, VII, 157. — naverit auctores, VII, 231. — clamant, IX, 106. — qui digito scalpunt uno caput, IX, 132. — ad occursum luminum, X, 47. — gaudent, X, 67. — violae eulores, XII, 90. — quid sentire putas? XIII, 5. — errores, XIII, 188. — sumus dociles pravis imitandis, XIV, 41. — puellae huc discent, etc., XIV, 209. — si vivunt, XV, 62. — post herbas, XV, 99. — laci phaleria, et torquibus omnes, XVI, 60. — nanipli, XVI, 20. — omnia plena, gypso, II, 4. — cur non? III, 38. — novit, III, 77. — vacua et plena dicas, III, 96. — Romae eum pretio, III, 183. — tractanda ieremi iustitia, IV, 79. — regum Romanorum frivola, V, 58. — dictata magistri, V, 123. — fiunt, V, 158. — ferre si potes, V, 170. — cui constant, VI, 166. — Graece, VI, 187. — fient ad verum, VI, 324. — quibus debes, VIII, 70. — post omnia, VIII, 97. — nunc contra, IX, 12. — qui dabit olim, X, 79. — si sic dixisset, X, 124.

— ante, X, 191. — vidit eversa, X, 265. — per elementa, XI, 14. — quibus invidens, XI, 110. — haec eadem facere, XI, 176. — ante ponere, etc., XI, 190. — fiunt talia, XII, 22. — Paevio breviter dabit, XII, 124. — ponant in Fortunae casibus, XIII, 86. — ad fulgura pallent, XIII, 223. — per tua vestigia peccet, XIV, 53. — sustinet, XIV, 127. — Florae et Cereis, XIV, 262. — indulget, XIV, 330. — sylvata, XV, 30. — pro vita non facienda, XV, 107. — omnibus timendae leges, II, 31. — ad podium spectantibus, II, 147. — praebet materiam jocorum, III, 148. — damiosa pagina, VII, 101. — pro auxiliis, VIII, 255. — in echus, IX, 42. — in terris, X, 1. — montibus sublimior Atlas, XI, 25. — illis natura una, XIII, 166. — praestantibus terga, XV, 75. — Onerosa pallia, VI, 236. — Onus iacturae, XIII, 8. — Opaeus Tagus, III, 54. — Operae est cognoscere, VI, 474. — *F. L.* — pretium grande faciat, XII, 127. — pretium grande est, ut possis, XIV, 281. — pretium inde mihi nullum, IX, 28. — operas seu operam dedit pectine, VI, 383. — Operator, seu operitur janua festa lucernis, XII, 92. — Operit quos glacies, IV, 42. — operitur festa janua lucernis, XII, 92. — *F. L.* — operto horto quum nemo viveret, VI, 18. — *F. L.* — opertis oculis bilem substrigit, VI, 433. — Opici mures, III, 207. — Opieae amiae, VI, 455. — Opima anima, X, 281. — Opobalsama quae tibi spirant collo, II, 41. — Oportet habere, XIV, 207. — *Oppia* est sive Catulla, X, 322. — *Oppida* per ennetta, VIII, 129. — tota canem veneratur, XV, 8. — per oppida buccae, III, 35.

Opponent te moribus tempora, II, 39. — oppussit natura Alpenque nivesque, X, 152. — opponere quod fame possis, IX, 86. — opposito gutto tegit inguina, XI, 158. — oppositis lancibus perituram arcessere summam, XI, 18.

Oppressa secuta senectus Principis, X, 75.

Ops. — ope et auxilio, XIV, 183. — opera conferret nullam, XII, 33. — opes ut crescant, X, 24. — nimias poscebat, X, 105. — fregit, XIV, 93. — miratur, XIV, 120. — opibus provocet unus patricios, I, 24. — in magna, VI, 88. — magna dormitur in urbe, III, 235. — consumptis, VIII, 185. — his numquam cara est annona veneni, IX, 100. — clarus vir opibus, II, 129.

Opsonia admissa spectant Patres, IV, 64. — rancidula, XI, 134.

Optas hoc solum pallidos, X, 189. — optat populus panem et Circenses, X, 80. — ornari, VI, 487. — nimius honores, X, 104. — mater formam pueris, etc., X, 289. — eloquuntur aeternam Ciceronis, X, 115. — minns hanc, XIV, 140. — optabunt ergo nil homines? X, 346 sq. — locupletem podagram pauperes, XIII, 96. — optes ergo votumque feras miserabile, etc., III, 276. — ineipit optare, X, 115. — optantibus evertere domos, X, 7. — optari faciem vetat Lneretia, X, 293. — optata toties gloria, X, 187. — tonitrus, V, 117. — optandus maritus, VI, 211. — optandum quid confert purpura major (al. majus), I, 107. — quid foret, ignorasse fateri Scjanum, X, 103. — optandas febres Campania dederat Pompeio, X, 284.

Optimus; *vid.* Bonus.

Opus magna mentis, VII, 66. — opera hae Principis, VIII, 224. — operum lex, VII, 102.

Opus non est abortivo, VI, 368. —

est censore, an harnspice vobis? II, 121. — est clamore, X, 215.

Oracula cessant Delphis, VI, 555.

Orator uterque perit eloquio, X, 118. — vehemens, XI, 34. — maximus, VII, 193.

Orbis totus nunc habet Athenas, XV, 110. — unus non sufficit Pellae juveni, X, 168. — diversis partibus, IV, 148. — orbem quum aemianimum laereret Flavius, IV, 37. — Lacedaemonium pytismate lubricat, XI, 173. — totum sibi poscit, XIV, 313. — peregit jam salutatix turba, V, 21. — victum ulciseitor luxuria, VI, 293. — spatiosum colligat muro testa, IV, 132. — tantum coronae magae, X, 40. — in orbem volvit comas, VI, 496. — orbe novo aliter vivebant homines, VI, 11. — toto secunda facies, X, 63. — Assyrio, II, 108. — in toto quid fiat, VI, 402. — orbis latos sustinet ebur, XI, 122. — orbibus de tot pulchris et latis, etc., I, 137.

Orbita culpa, XIV, 37.

Orbus — orbi divitis testamentum, IV, 19; VI, 548; XII, 99 sq. — orba tigride peior, VI, 270. — orbis lautissimus, III, 221. — orbis dudum vigilantibus, III, 129.

Oreade modo eapta, II, 162.

Orchestra posita est, VII, 47. — orchestram similem videbis, III, 178.

Ordo eomitum longissimus, III, 284. — ordinis in parte extrema sedentes, VII, 44. — ordine pulchro rerum distinguitur dies, I, 127. — ordinibus tot premit caput, VI, 502. — his septem, XIV, 324.

Orestes scriptus, I, 6. — nunquam cantavit in scena, VIII, 220. — matrem occidit, VIII, 215 sq. — sororis in manibus Emevidum vultu terretur et igni, XIV, 285.

Orexis surgit blue, XI, 127. — rabida, VI, 428.

Organa in manibus, VI, 380.

Orgia talia colnerunt Baptae, II, 91.
 Origo male mentis, XIV, 226. —
 originis hujus gaudia longa feras,
 VIII, 46.
 Ornamentum abaci, III, 204. — or-
 namenta vetera deorum, III, 218.
 Ornate focus, XII, 85. — orna-
 tur lauro collega, VIII, 253. — or-
 nentur lauro janua et postes, VI, 79.
 — ornata macellis uallia fercula, XI,
 64. — ornatas fores, VI, 227. —
 optat ornari, VI, 488.
 Ornatus corporis, X, 321.
 Ornos quantas jaculetur, I, 11.
 Oro, quid dicam, IX, 67. — pa-
 ramper attendas, X, 250. — oran-
 dum est, ut, X, 356.
 Orontes Syrus, III, 62.
 Ortu Luciferi, VIII, 12.
 Oryx Gatalus, XI, 140.
 Os prebere, IX, 5. *N.* — oris ar-
 tificis halitus, X, 238. — ore porrigat
 tricentem, III, 267. — pleno turget
 sacculus, XIV, 138. — pleno volat,
 X, 232. — uno conclamant, VII, 167.
 — in tuo semper illa sententia verna-
 tur, XIV, 205. — ora stulta porrigat
 maritali capistro, VI, 43. — manau-
 tia fletu, XV, 137. — super ora ingenti
 curret Liburno, III, 240. — ora siccae
 lucernae, VIII, 35.
 Os; ossa exsucta medullis, VIII,
 90. — hiantia ruptis genis, XV, 58.
 — corrosa, XV, 80. — praeter ossa
 majorum, VIII, 146. — quis invenit?
 III, 259.
 Osci, Opsei, Opici, III, 207. *F. L.*
 Oscula quarum non metnat pater,
 VI, 51. — mollia, VI, 367. — jace-
 re, III, 106. — jactare rbedae, IV, 118.
 — ad oscula consurgit, VI, 507.
 Ostris corruptus popano, VI, 541.
 — Ostri invento quod clamat popu-
 lus, VIII, 29.
 Ossea manubria cultellorum, XI,
 134. — manus Mauri, V, 53.
 Ostendit si nullum tam detestabile

factum, XIII, 127. — ostendit maribus
 puellas Pyrrha, I, 84. — tuum ven-
 trem, Britannice, VI, 124. — nitidas
 columnas, XIV, 60. — vacuum sellam,
 I, 124. — perituro hosti effugiam Mar-
 tis, XI, 107. — laeta Clitumni pascua
 sanguis, XII, 13. — Praetori excusos
 dentes, XVI, 10. — cicatrix consu-
 to vulnere crassum linum, III, 151.
 — longum aurum nudis cervicibus,
 VI, 589. — pictos vultus, VIII, 2. —
 medium unguem Fortunae, X, 53. —
 frons aerea caput aselli, XI, 97. —
 ostendas melius, XIII, 215. — ostendit
 tibi nullus quadrans, VII, 9.
 Ostia mitte, VIII, 171. — Ostiae
 portus, XIII, 75 sq. *N.*
 Ostia juncus, IX, 105. — Ponti, IV,
 43. — Nili, XIII, 127.
 Ostiarii, VI, 227. *N.*
 Ostiensis portus, XII, 75 sq. *N.*
 Ostrea Circeae, Lucrinae, Rantupinae,
 IV, 140. — Gauranae, VIII, 85. —
 grandia, VI, 302. — ad ostrea et Balas
 currunt, XI, 49.
 Otho occidit Galbam et necem sibi
 conscivit, II, 104. *N.* — Othonis pathici
 gestamen speculum, II, 99. — lex thea-
 tralis, III, 155; XIV, 324. — Othoni
 vano, qui nos distinxit, sic libitum,
 III, 159. — formidatus civis, VI, 559.
 Otia magna caeli, VI, 394.
 Ovans patria, VIII, 28.
 Oves Canusinae, VI, 150. — condu-
 ctas custodit in agro, I, 108.
 Ovili antiquo proxima aedes, VI,
 529.
 Ovo dimidio constrictus, seu con-
 structus cammarus, V, 84. *F. L.* — gu-
 staverat rupto, XIV, 85. — ovis red-
 dunt columbae, III, 202. — grandia
 tortoque calentina feno, XI, 71. —
 ovis infelicibus nos viles pulli nati,
 XIII, 142. — centum se lastraverit,
 VI, 518. — Ovis et inchoata cena,
 et constructa coronataque fercula re-
 liqua, V, 84. *N.*

Paccius (Orphites), XII, 99. —
Pacci Aleitheon, VII, 12. *F. L.*

Pacta tibi, VI, 200.

Pactolus volvit anrum, XIV, 299.

Pactum, conventum et sponsalia,
 VI, 25.

Pacuvius Hister, hereditipeta, II,
 58. *N.* — vivat, XII, 128. — *Pacuvio*
 dabit omnia, XII, 125. — per *Histrum*
Pacuvium, XII, 112.

Paeon, parce, *Amphion* elamat; sed
Paeon contrahit arcum, VI, 172, 174.

Pædæmate; *vid.* *Pitismate*.

Pædagogi, X, 117. *N.*

Pæne perit, VI, 563. — vada ca-
 thedra, I, 65.

Prenula stillaret nimbo, V, 79.

Paganum contra, XVI, 33.

Pagina millesima surgit, VII, 100.

— longa atque insignia honorum, X, 58.

Pago toto, XIV, 154.

Palamon, VI, 452; VII, 215, 219.

Palam sient ista, II, 136. — aterni-
 tur, X, 334.

Palati apolium, II, 106. — magni
 scurra, IV, 31. — palatia secreta Ma-
 tris advectæ, IX, 23.

Palatinum cubile, VI, 117.

Palato in solo quibus vivendi cau-
 sa, XI, 11. — torpente non eadem
 vini et cibi gaudia, X, 203.

Palfurio si credimus, IV, 53.

Pali vulnera, VI, 247. — ad palum
 gemat uxor *Asyli*, VI, 267.

Palla scissa, X, 262.

Palladium ex incendio ardis *Vestæ*
 servavit *Metellus*, III, 137. *N.*

Pallante plus possideo, I, 109.

Pallet sic, ut nudis pressit qui cal-
 eibus anguem, I, 43. — aperta agna,
 VI, 392. — feneris auctor, XI, 48. —
 pallere tunc utile multis, VII, 97. —
 ad fulgura, XIII, 223. — morbo utro-
 que, II, 50. — pallentis personæ hia-
 tus, III, 175.

Pallia querosa jactat, VI, 236.

Palliatæ fabulæ, I, 3. *N.*

Pallidius *Bentidius* mens, X, 82.

Pallidus oculis, V, 89. — *Ajax* sur-
 gis, VII, 115. — optas, X, 189. —
pallida labra, X, 229.

Palliolo nulla culta, III, 95.

Pallor miseræ magnæque amicitia in
 facie sedebat, IV, 75. — pallor ac ma-
 cies, XV, 101.

Palma plurima fervet equo, VIII,
 58. — palmæ umbræ vicinæ *Tenty-
 ra*, XV, 76. — virides, scalarum glo-
 cia, ut tibi lasso figuntur, VII, 118.
 — palmam æquat virtus natalibus, VI,
 323. — dubiam facientia, XI, 179. —
 palmas præbere *Lapereo*, II, 142.

Palma plana faciem contundere,
 XIII, 128.

Palmes stratus humi viduas deside-
 rat ulmos, VIII, 78.

Palpat enim munere, 4, 35. — pal-
 petur quamvis tota nocte nervus,
 X, 206.

Palpharius, IV, 53. *F. L.*

Palpiter super illam, III, 134.

Paludati duces, VI, 400.

Palus *Pomptina*, III, 307. — *palu-
 des* *Minturnarum*, X, 276.

Panearpi, IX, 128. *N.*

Pandit ubi *Tabraca* umbriferos sal-
 tus, X, 194. — pande totos sinus,
 I, 150. — panditur ultra gremium,
 XIV, 327.

Panis tener et niveus, V, 70. — fu-
 musque domi, I, 120. — frangendus
 gingiva, X, 200. — mendicatus, X,
 277. — cærulei frusta mucida, XIV,
 128. — vix fractus, solidæ jam mucida
 frusta farina, V, 68. — tui novisse
 colorem, V, 75. — *Panem* et *Circen-
 ses* optas populus, X, 81. — laete asi-
 nino madidum in faciem extendere,
 II, 107. *N.* — quæremus aratro, XIV,
 181. — quanto murmure porrexerit
 alius, V, 67. — pane parato, intacto
 et stricto, V, 169. — multo tuncet fa-
 cies, VI, 462. — cum reticulis et pane,
 XII, 60.

Paani viridis eventum, XI, 196. — *velantes inguina*, XIV, 300. — *panno in tenni rara facundia*, VII, 145. — *pannis tuis circumspice præconem*, VIII, 96.

Panniculus bombycinus, VI, 260.

Pannus ædilis, X, 102.

Pansa quum eripiat, etc., VIII, 95.

Papas timidus, VI, 633. *F. L.*

Papillæ auratæ, VI, 122. — *lava in parte nil aulit juveni*, VII, 159. *F. L.*

Pappas timidus, VI, 633.

Papyro multa damnosa crescit pagina, VII, 101. — *Pharia*, seu patria assectus Crispinus, IV, 24. *F. L.*

Par ingenium materiæ, I, 151. — *anseribus altis*, V, 114. — *crimen Agamemnonidæ*, VIII, 215. — *vellus dabitur pugnantî Gorgone Manta*, XII, 4. — *adeo prima lanugo sacre senectæ*, XIII, 59. — *clamor*, XV, 53. — *virtute atque fide*, XV, 113. — *rebus lætis mensura malorum*, X, 98. — *prodigio senectus in nobilitate*, IV, 97. — *ingenio pretium*, VII, 96. — *paræ ira atque fames*, XV, 130. — *non sumus*, III, 104. — *paribus libris æquare sestertia*, IV, 16. — *elementis constare corpora*, XIV, 17.

Parapside multa, III, 142. *F. L.*

Parasitus iufens, V, 144. — *jam nullus erit*, I, 139. — *parasiti permotantis cantus*, XIV, 46. — *vestis*, III, 67. — *ignominiose tractantur a divitibus*, V, 1 sq. *N.*

Parata lanto cernere, XIV, 13.

Parce hilares, XII, 65.

Parcus ære miunto implet manum, VI, 546.

Parci cognatis maculis similis fera, XV, 159. — *parce, precor, Pænn*, VI, 172. — *et messoribus istis*, VIII, 117. — *parcere chartæ*, I, 18. — *lateri*, VI, 37. — *amanti*, VI, 208. — *impensæ*, V, 156. — *tonicis*, XIV, 287. — *nec tibi misero*, XIV, 246. — *parcendum teneris*, XIV, 215.

Parcus homo, XIV, 112. — *parcam adhuc Minervam colit*, X, 116.

Pardus, tigris, leo, nomen erit canibus, VIII, 36. — *sublimis magnohiatu*, XI, 123.

Parentis sancti loco esse præceptorem volvere majores, VII, 209. — *patriam monstrare nemo queat*, VIII, 45. — *ante statuam triumphalem*, VIII, 143. — *inra habes*, IX, 87. — *unde tibi frontem libertatemque?* XIV, 56. — *parenti Terræ sufficiunt Decii*, VIII, 257. — *parentem extulit*, VI, 175. — *patriæ Roma dixit Ciceronem*, VIII, 243. — *sic possum affari*, XIV, 210. — *nebulone parente*, XIV, 9. — *parentes miseros trepidosque habet filius egregii corporis*, X, 296. — *nullos tunc habuere*, VI, 13. — *ipsos tentare*, X, 305. — *ipsi plurima fama digna sinistra monstrant pueris*, XIV, 3. — *parentum ipsorum nobilitas stare contra te incipit, et faciem præferre pudendia*, VIII, 138.

Parere necesse est, III, 290. — *imperiis*, XIV, 331. — *clienti indignatur*, V, 64. — *ni velis, persuadum erit*, X, 339. — *Hannibali solebant elephanti*, XII, 107.

Parat Mycale, V, 141. — *peperit languorem eibus*, III, 233. — *illa quæ peperit*, VI, 633. — *parere quod nequeunt, tormentum*, II, 138. — *partem adhuc uno asse Minervam quisquis colit*, X, 116. — *parti gladio vel pyxide nutui*, XIII, 25. — *parta malis tantis servantur cura majore*, XIV, 303. — *quæ sunt labore militiæ*, XVI, 52.

Paris (Trojanus) corperat ædificare carinas, X, 264.

Paridi Agaven vendat, VII, 87. — *Paridem ludosque reliquit*, VI, 87.

Pariter feriunt, III, 298. — *fugere*, VI, 22. — *repetitus clamor*, VI, 328. — *summis minimisque*, VI, 349. — *ibit*, VI, 576. — *fixerunt librarius*,

earptores, etc., IX, 109. — utero gibboque tumens, X, 309. — duæ fuge-re sorores, VI, 20. — cornu vinoque feuntur attonitæ, VI, 315. — tot pa-riter pelvis dieas pulsari, VI, 441. — exstinctus tota pariter cum prole do-moque, XIII, 206.

Parma tegitur, V, 154.

Paro; *paras* conventum et pactum et sponsalia, VI, 26. — vietum mer-cede, XIV, 273. — si quid turpe, XIV, 48. — parat sibi secretum minum Fortuna, VI, 608. — aconita pueris, VI, 639. — ire, VIII, 130. — numerosa tabulata turris, X, 105. — parant ta-bernae quinque quadringenta, I, 106. — arma et flammæ domibus templis-que, VIII, 233. — pares quod vendere possis, XIV, 200. — paret quis hæc ead-tem, refert, XI, 21. — mutare tabu-las, XIV, 55. — alta culmina villarum, XIV, 88, 140. — supplicia his, XV, 129. — para exempla hæc felicibus, IX, 135. — parante gladios incende, X, 131. — parantur optima domus So-ræ, III, 224. — arenæ, VI, 251. — paretur testa, IV, 131. — paratus laudare, III, 106. — pretio majore, V, 56. — parato pane, V, 169. — flammeolo, X, 333. — parata jugum ferre cervicæ, VI, 207. — esse, XV, 102. — vexare, XIII, 108. — servire, XII, 106. — donare, IX, 49. — præstare usuram, IX, 7. — dietare locos Celso, VI, 245. — foliata mor-ehis, VI, 465. — parati digredimur, XVI, 46. — paratis in statione sua la-crymis, VI, 273. — nondum jurare Græcis, VI, 16. — paranda lodice, VII, 66. — non una simia ejus sup-plicio, VIII, 213.

Paropside multa, III, 142.

Parrhasii eum tabulis, VIII, 102.

Parricidarum poena, VIII, 213, 214; XIII, 155, 156. *N.*

Pars Niliacæ plebis, I, 26. — magna Italiae, III, 171. — altera andet, XV,

73. — exigua cornæ, IV, 29. — hæc Ægypti, XV, 3. — tegetia dimidia brevior, V, 8. — ultima vulgi, VIII, 44. — dira, XII, 26. — optima sen-sus nostri, XV, 133. — pessima mali servi lingua, IX, 120. — maxima re-rum utilium, XII, 52. — quota secle-rum, XIII, 157. — partis relicte non parva mensura erat, XIV, 93. — alte-rius (sensus) damnum, X, 209. — partem aliquam belli ferentes (ele-phanti), XII, 110. — ullam vitæ non attingit, XIV, 106. — clientæ dare, XIII, 186. — cadaveris affert, XIV, 78. — parte alia, VI, 437; VII, 114. — in diversa, XIII, 136. — in extrema sedentes, VII, 43. — (cum) lacerti, XIV, 131. — magna sui urbs tenui tibieine fulta, III, 194. — in leva mamillæ nil salit, VII, 159. — qua theatri se-deat, X, 213. — in parte sacri Sena-tus esset, XI, 29. — anni servatæ nve, XI, 72. — in parte prædarum reperta pocula, XI, 101. — qua mundi, XII, 48. — de summa cæli raptus ignis, XV, 85. — partes inde cadant ex fœ-dere pragmaticorum, VII, 123. — ad partes Crispinus est mihi sæpe vocandas, IV, 2. — partibus illis, quas sinus abscondit, IX, 32. — di-versis orbis, IV, 148.

Parthenio factas lances mittere, XII, 44.

Partho regi cometen videt instan-tem, VI, 407.

Participem secreti, III, 52.

Particula minima exiguaque molo-rum, XIII, 14. — in particulas et frusta sectum (cadaver), XV, 79.

Partitur nunquam amicum, III, 121.

Partus discrimen subeunt, VI, 592. — equæ tanti, VI, 626. — partum uxoris petimus, X, 352. — partu re-tinere maritos, II, 138.

Parum est prodixisse, XV, 166.

Parumper obstitit, IV, 62. — atten-das, X, 250.

Parvulus cantharus, III, 204. — *Aeneas* luserit aula, V, 138. — parvula dormisset, VI, 89. — vela, XV, 127. — dabitur mora, X, 340.

Parvus grex, VIII, 109. — parva sportula, I, 96. — quaedam, sed non toleranda maritis, VI, 184. — tecta, VI, 288. — *Seriphus*, VI, 564; X, 170. — in cella carmina sublimis facis, VII, 28. — simulacra, XII, 87. — mensura relictæ partis, XIV, 93. — extortaque puella, VIII, 32. *P. L.* — parvi lateris spatium, VI, 504. — *Lares*, IX, 137. — parvo horto, XI, 78. — fritillo, XIV, 5. — parvi heredes, XII, 94. — parvæ domus, VI, 2. — parvis lectis, XI, 96. — in armis *Pygmaeus* bellator currit, XIII, 168. — in hortis *Epicuri*, XIV, 319. — minor res hodie est, III, 23. — nusquam est iactura clientis, III, 125. — cenæ gener, III, 160. — *Procula* lectus *Cudro*, III, 223. — rhombus, IV, 41. — post est, VI, 504. — admiratio, VI, 646. — non *Rubrenus* antiqui cothurno, VII, 72. — illo hospes, XI, 61. — exstat sacrilegus, XIII, 150. — fides patriæ meritis, XIV, 165. — igne rogi iufans, XV, 140. — abilis, V, 168. — minoris res nulla constabit patri, quam filius, VII, 187. — emi fortasse potuit piscator quam piscis, IV, 25. — minoris obscuro facies reveſcenda, VI, 513. — pondere *Atlanta* urgebant, XIII, 48. — minorem *Vestam* colit *Alba*, IV, 61. — humeros *Corvinum* ostendere, VIII, 4. — navem factura, XII, 56. — minus est, VII, 217. — minores *Senonum*, VIII, 234. — eadem cupient facientque, I, 148. — oculi fiant, VI, 145. — ætate atque arte censebunt, VI, 499. — minora vasa frangere, X, 101. — minoribus *Pauli* seu *Paulia* generosior, II, 146, et *P. L.* — præcepta hæc veteres, XIV, 189. — minimus sanguis in corpore gelido, X, 217; XIII, 179. — minima nocte contenti

Britanni, II, 161. — est iactura fame apud molles cathedras, VI, 91. — minimum dormitur in lecto, VI, 269. — libidine peccant, VI, 135. — temetum, XV, 24. — haud illud erit horum, XVI, 8. — minima malorum particula, XIII, 13. — minimum a poeta et summo eadem exspectes, I, 14. — discrimine non refert, V, 123. — minimæ nuces, V, 144. — minimas sor-des ediscere, XIV, 124. — minuis pariter summisque eadem libido, VI, 349. — in rebus summisque spectanda est mensura sui, XI, 36.

Pascit quot servos, III, 141. — pascunt pulpita vatem, VII, 93. — pas-cena se vultur, XIV, 80. — pascitur venter inguine, IX, 136. — pascaris odore solo, V, 150. — pasci pictores ah *Iside* quis nescit? XII, 28. — agro *Tirni*, XII, 105. — pascendum multa carne leonem emere, VII, 76. — pas-cendi aulæ pueri, IX, 67.

Pascua intra tua lassî milvi, IX, 53. — læta *Clitumni*, XII, 13.

Passer, die, cui tot prædia servas? IX, 54. — extinctus tu habuit ocellos (*Lesbiæ*), VI, 8.

Passum pingue antiquæ de litore *Crete*, XIV, 271.

Pastor fuit primus majorum tuorum, VIII, 275. — pasturis duri *filii*, XI, 251. — pastores poscit maritum, VI, 150. — pastoribus *Latius* unde uestas tantum? II, 127.

Patagium, I, 106. *N.*

Patella exigua feralis cena ponitur, V, 85. — patellæ fiunt ex facie *Sejani*, X, 64. — patellas lavat, III, 261. — fragiles de monte *Vaticano*, VI, 344.

Patet; patet unica semita tranquillæ vitæ per virtutem, X, 364. — patent quæ deprensa, VI, 640. — fenestras nocte, III, 275; VI, 31. — valvæ facili cardine, IV, 63. — patuit quando maior avaritiæ sinus? I, 88. — patena hinc atque inde cathedra, I, 65.

— ara Bonae Deae solis maribus, II, 89. — calcena rupta pelle, III, 150.

Pater Urbis, II, 126. — non timeat oscula quarum, VI, 51. — fiat de uxore citbarcedus, VI, 77. — Junc, respondeat his, VI, 394. — Æthiopis fortasse essee, VI, 600. — ut toties illum audiat, VII, 166. — ipsius cortus, VII, 239. — armenti, VIII, 109. — malo tibi sit Theraites, etc. VIII, 269. — quem misit ab incude ad rhetora, X, 130. — quos carne abstinnit, XIV, 99. — Ægei Neptune, XIII, 81. — inquit, comedam si incipit nati, XIII, 84. — in causa, XIV, 105. — qui avaros felices credit, juvenes hortatur, etc. XIV, 119. — et rex sorbere medicamen debet, XIV, 255. — tenet omne regimen cœnas, XVI, 54. — jam es, suspende foribus coronas, etc. IX, 84 sq. — clamor juvenem excitat, XIV, 191. — quamvis jam tremulus, captat Coranum, etc., XVI, 56. — patris funus promittere, III, 43. — in gremium fundat simul tres pueros, V, 142. — cœsi ultor Agamemnonides, VIII, 217. — patri non quereris, Grædive, II, 131. — res nulla minoris constabit, quam filius, VII, 188. — patrem patrie Roma Ciceronem libera dicit, VIII, 244. — sabbata metuentem sortiti quidam, XIV, 96. — saturabat glebula talis, XIV, 167. — patre vivo solis militibus datur jus testandi, XVI, 52. — pro patre nulla unquam cadet coturnix, XII, 98. — patres exclamant admittit opsonia, IV, 64. — patrum vestigia fugienda reliquos ducunt, XIV, 36. — Patres mixta cum sanguine Equitum lacerare, VI, 625. — ad Patres occulta crimina produxit servus, VIII, 266.

Paterni argenti superest quodcumque, VI, 355. — paterno rure vivens, VI, 55. — agello cedo paterno, VI, 57. — ac rebus mersis in ventrem, XI, 39. — paternum in pluma domisset,

VI, 88. — paterni Laribus, XII, 89.

Pathicus (al. Patiens) amicus, IX, 130, et *F. L.* — Otbo, II, 99.

Patinae debetur Prometheus, IV, 133. — mensura, IV, 72.

Pator; **pateris** rem modicam, XIII, 143. — quæ, non rara videmus, XIII, 9. — patitur quem dormire, I, 77. — noctem lugentia amicum Pelidæ, III, 279. — has pœnas peccandi sola voluntas, XIII, 208. — non patitur Tyrrenum crescere piscem, V, 96. — patimur nunc longæ paciæ mala, VI, 292. — patitur ancum nigri carceris, XIII, 245. — patere inde aliquid decreascere, VII, 220. — pati si illa potes, quæ nec Sarmenus tulisset, V, 3. — quod vinum nolit succida lana, V, 25. — non timebis dnta flagra, V, 173. — lateris dolorem, XIII, 230. — patiens quis tam iniquæ nobis, I, 31. — pelagi et casidia atque ligonia, VII, 33. — passurus gestis aquanda pericula rebus, XIV, 314. — passi horrenda nuper, XII, 15. — hoc nunquam in Æolio carcere, X, 181. — Punica prœlia, vel Pyrrbum, XIV, 161. — dira atque inhumana, XV, 104.

Patrans in fine oculos observare, VII, 241. *F. L.*

Patria vini atque ministri una atque eadem est, XI, 161. — vervecum, X, 50. — patrie et naturæ venenum, III, 123. — nil indulsit, VI, 86. — idoneus, XIV, 71. — ovari civis egregius contingis, VIII, 28. — hoc prætulit et pueris, VI, 111. — quod civem populoque dedisti, gratum est, XIV, 70. — amor quantus erat Deciorum in pectore, XIV, 239. — patrem Roma Ciceronem libera dicit, VIII, 244. — ingrata fides curia, XIV, 166. — patriam rhombi memorare, IV, 129; V, 34. — parentis nemo queat monstrare, VIII, 45. — obruit olim gloria paucorum, X, 142. — fugientibus, XI, 52. — et castra petente viro, VI, 575. — nover-

cæ Archemori dicere, VII, 234. — iustriæ cedamus, III, 29.

Patria papyro succinctus, IV, 24. — patrii montes, VII, 211.

Patriciæ gentis optimus, X, 332. — patriciorum triscurria, VIII, 190. — patricias artes intelligere, IV, 102. — patricos omnes opibus provocat, I, 24. — Patricius, non Patritius scribendum, ut et ficticius, latericius, novicius, ædificius, etc., III, 265. *F. L.*

Patrimonium una mensa comedunt, I, 138. — centum causidicorum bine pons, VII, 113. — conduplicare per fraudes, XIV, 229. — cuncta exsuperans census, X, 13. — quidam non propter vitam faciunt, sed vitio cæci propter patrimonium vivunt, XII, 50. — crescent his fabris, XIV, 116.

Patrocinii honorarium, VII, 122. *N.*

Patroni reges ac domini appellantur a clientibus, I, 136. *N.*

Patruo similes offæ, II, 33. — patruos efferat, VI, 567. — patruis tribus aconita dedit, I, 158.

Patalæ aræ, XIII, 74. — pelves, III, 277. — patulo cum libo, XVI, 39.

Pauci dignoscere possunt vera bona, X, 2. — sine vulnere reges ad generum Cereris descendunt, X, 112. — ridiculum pudorem morantur, XI, 55. — paucæ luctantur, comedunt coliphia paucæ, II, 52. — Cereris vittas contingere dignæ, VI, 50. — sine vulnere malæ, XV, 54. — paucæ iuga boum, VIII, 108. — vascula argenti, X, 19. — paucæ ipse velim, V, 107. — paucorum gloria patriam obruit, X, 143. — dierum vita, X, 344. — paucos consume dies, XIII, 160. — paucis assibus esurit, XI, 145. — numinibus contenta sidera, XIII, 47. — cum dentibus, III, 301. — iugeribus donare lumbos clientis, IX, 60. — secreta et paucis commissa, X, 337. — paucissima fura, XIV, 155.

Paulatim calucent, I, 83. — re-

cessit, VI, 19. — exuit vitia, XIII, 188. — accipiet te, II, 84.

Paulo ante, VI, 228; IX, 114.

Paulum nescio quid, XI, 147.

Paulus, vel Cossus, vel Drusus moribus esto, VIII, 21. — conducta agebat sardoniche, VII, 143. — Pauli (seu Pauli) minoribus generosior, II, 146. *F. L.*

Pauper creditur contemnere fulmina atque Deos, III, 145. — materiam præbet causasque jocorum omnibus, III, 147 sq. V, 157. — haud facile emergit, III, 164. — plurima non audet dicere, V, 131. — amicus, dives tibi, V, 113. — quis scribitur heres? III, 161. — Ælia hunc diligit, VI, 72. — quando ego ero, hæc sufficiunt, IX, 147. — Apicius, XI, 3. — Ladas locupletem optare podagram ne dobit, XIII, 96. — pauperis quod officium hic aut meritum, III, 127. — beati exempla, XIV, 121. — libertas hæc est, III, 299. — paupere de loro signum, V, 165. — pauperibus nescit miscere puer, V, 61. — nulla bibuntur aconita, X, 25. *N.*

Paupertas infelix nil habet durius in se, etc. III, 152. — ex quo Romana petiit, nullum erimen abest, etc., VI, 295. — sana non potest cantare sub antro Pierio, VII, 61. — paupertatis nulla pudorem habet, VI, 358. — paupertatem levet attollatque propinqui, XIV, 236. — paupertate ambitiosa omnes victimas, III, 183. — Paupertas mater virtutum, VI, 286 sq.

Pavet pars illa ibin, XV, 3. — adulter, VI, 238. — pavent hoc sermone, VI, 189.

Pavidus tegit inguina, XI, 158. — dominus, X, 87. — pavidum turbat imago tua, XIII, 222. — tironem excipiet, XVI, 3. — pectus, VI, 95.

Pavimentum verre, XIV, 60.

Pavonem crudum portas in balneo, I, 143. — Japonis avem ut pueri laudant, VII, 32.

Pavore solvitur venter, XIV, 199.

Pax atque Fides colitur, I, 115.—

pacis longæ mala patimur, VI, 292.

— et bellorum rebus agenda, XIV,

72. — sanum scelerare moribus sole-

bas, IX, 23. — pacem cum tigride

agit tigris, XV, 163. — pace plebis

si licet dicere, XI, 193. — de pace

triumphi, VIII, 107.

Peccant minimum libidine, VI, 135.

— quanto major, qui peccat, habetur,

etc. VIII, 141. — peccet filius omnia

deterius tua per vestigia, XIV, 53. —

peccandi sola voluntas, XIII, 208. —

finem quis posuit sibi? XIII, 241. —

peccaturo obstat tibi filius infans,

XIV, 49.

Pectine jam nigro, VI, 370. — cri-

sipo numerantur chordæ, VI, 382. —

Galli textoris male percussæ lacernæ,

IX, 30.

Pecitit eomas et volvit in orbem,

VI, 496. — pectere quum barbam ce-

perit, XIV, 216. — pectus a ton-

sore, VI, 26. — puxi capilli hodie tan-

tum, XI, 150.

Pectus (in luctu) pugnis cedere,

XIII, 127. — pectore longo distendat

lancem, V, 80. — in illo nisi si quid

plus agitat, VI, 251. — in pectore

nocte dieque aum gestare testem, etc.,

XIII, 198. — Deriorum quantus erat

amor patriæ, XIV, 239. — constanti

pertulit, VI, 93. — pavido gelantur,

VI, 95. — memori figendum et tra-

etandum, XI, 28. — pectora vestra,

duas non admittentia curas, etc., VII,

65. — pectora crediderint esse genus

cibi, XV, 170. — pullorum rimatur,

VI, 551. — ferrea Veeti, VII, 150.

Peculia augere servia, III, 189.

Pecunia funesta, templo nondum

habitas, I, 113. — obscura prima iu-

tulit peregrinos mores, VI, 298. —

congesta nimia cura strangulat plures,

X, 12. — conducta Romæ, XI, 46. —

aliena quas veneres habeat, nescis,

XIII, 34. — amissa ploratur lacrymis

veria, XIII, 134. — quantum crescit,

crescit amor summi, XIV, 139.

Pecus et dominos quum elauderet

spelunca, VI, 4. — venale Corythæ,

VIII, 62. — ipsum iussit natura gra-

minis, XII, 47. — pecorum agrorum-

que capax, XI, 41.

Pecus; pecudem balantem spon-

dere sacello, XIII, 232.

Pedemate seu pedemate; *vid sub*

Pitismate.

Pedo sic conturbat, VII, 129.

Pegasus attonitæ positus modo vil-

lius Urbi, IV, 77.

Pegasus, caballus Gorgoneus, III,

118. *N.*

Pegma sic laudabat, IV, 122.

Pejerat atque ita secum, etc. XIII,

91. — ne pejeret, exigis, XIII, 36.

Pejor; *vid. Malus.*

Pelagus contempsit, VI, 90. — pe-

lagi patiens, VII, 33. — optima vorabit,

VII, 135. — casus, XII, 17. — pe-

lago medio, XII, 77. — et Eoro valen-

tius fatum, XII, 64. — in pelago jam

est plus hominum, XIV, 277.

Pelamidom seu Pelamydum vas,

VII, 120. *F. L.*

Peleus luget Aëbillem raptum, X,

256. — Pelea vicit Achilles, XIV, 214.

Pelidas, lugentis amicum, noctem

patitur, III, 280.

Pelleo juveni unus non sufficit or-

bia, X, 168.

Pellex horrida, II, 57. — pellice

ficta plorat, VI, 272. — de pellice,

usti, VI, 627.

Pelliculæ fartivæ antrum, I, 11.

Pellis deformis pro cute, X, 192.

— pelle rupta calceus patet, III, 150.

— pellibus ferarum aterneret torum,

VI, 7. — inversa Euros submovet,

XIV, 187.

Pelluces, Cretice, II, 78. *F. L.*

Pelopea facit præfectos, VII, 92.

Pelvis lata olet Falernum, VI, 431.

— pelves pulsari, VI, 441. — patulas effundere, III, 277. — pelves fiunt ex facie Sejani, X, 64.

Penates Socratici, XIV, 320.

Pendent anabathra tigillo, VII, 46. — pendebat fitom amici, IV, 88. — pendens buccula de casside, X, 134. — pendens dei effigies, XI, 107. — præmia coxæ, VI, 321. — pendente ruina dormire, III, 196. — clivo recedit latus, VI, 650. — pendentea genæ, X, 193. — pendens vela domus linquit, VI, 227. — retia dextra, VIII, 204. — rara erate terga suis, XI, 82.

Pendere mercedem, III, 15. — pœnas alieni somni, VI, 478.

Penelope melius, II, 56.

Penem majorem, quam sunt duo Cæsaris Antiletones inferre, VI, 337. — legitimum agere intra viscera, IX, 43.

Penes te origo, XIV, 226.

Penetrare cryptam, V, 106.

Penitus scrutante proxima macello, V, 95. — cognoscere, VI, 474.

Pennæ omnes subsident, VI, 198.

— pennas anspicit, III, 80. — madidas Auster siccant in carcere, V, 101. — in capite gestabant cursores seo tabellarii, IV, 149. *N.*

Pensa meliora, XII, 65.

Pensilibus plumis vehator, I, 159.

Pensio clamat, posce, IX, 63.

Penula atillaret nimbo, V, 79.

Peplus, X, 262. *N.*

Pet oppida notæ hinc, III, 35. — cuncta agmina suspiceres, XV, 56. — mediam noctem, V, 54. — montem adversum cœcurri, V, 77. — per humum inelatinis lacertis, XV, 63. — per glaciem alto perone tegi, XIV, 186. — fraudes conduplicare patrimonia, XIV, 229. — devia rursus inventa lacerta, XIV, 75. — tot sæcula differt mortem, X, 248. — æquora inclusa positas moles intrat, XII, 75. — hæc

tormenta coactæ divitiæ, XIV, 135. — terram ductis digitis, XV, 92. — tua vestigia deterius omnia peccat, XIV, 53. — lacrymas effundere bilem, V, 159. — se componunt libellos, VI, 244. — ipsam nulla mora, VI, 333. — forum premit juvenes, VII, 132. — sciens Polyphemi evasit Ulixes, IX, 65. — compita te querit, IX, 112. — mediam urbem auditis vox, XI, 112. — Novium nulla mora, quin, etc., XII, 111. — *Conf.* I, 20, 72, 145; II, 11, 98; III, 55; VI, 17; VII, 132; VIII, 128; X, 364; XI, 14; XIII, 81, etc.

Peragit dictata omnia, V, 122. — facinus, VI, 640. — orbem salutatrix turba, V, 21. — conata, XIII, 210. — officium, XI, 114. — peractum est omne mare nostrum et jam deficit, V, 93. — peracti voti pœnitent te, X, 6. — peractu rite sacro, XII, 86. — peracta cognitione, VI, 485. — velle, II, 54. — crimina, XIII, 238. — peragendum mihi officium, II, 133. Percurram citius, X, 225.

Percussor aliquis, VIII, 173.

Percutit fragur anrem, XI, 196. — pondere coxam, XV, 66. — percussus æstro, Bellona, tuo divinat, IV, 124. — Achilles gravis est nulli, I, 163. — percussa Mauro Oceano Africa, X, 149. — percussum pondere silicem lacerare, III, 271. — se igni quisque quam crederet, XII, 20. — tenni verberare Circes, XV, 21. — puero mare, I, 54. — percusso bove, XIV, 286. — percussæ male textoris pectine lacernæ, IX, 30.

Perda caballorum, XI, 193. *F. L.*

Perdidit infelix totum nihil, III, 209. — alter his centum, XIII, 72. — Mars galeam, XIV, 261. — perdere centum sestertia, I, 93. — caudas vendi, VIII, 84. — cornam, VI, 202. — oculos ambos, X, 228. — naulum post omnia, VIII, 97. — perditus,

XIV, 269. — quis usque adeo, V, 130; VIII, 212. — perdita audacia, III, 73.

Peregrina bellua, IV, 127. — pul-pita, VIII, 225. — purpura, XIV, 187. — peregrini mores, VI, 298.

Pereo; perit obtritum vulgi omne cadaver, III, 260. — dignus morte, VIII, 85. — confusus viribus, X, 11. — eloquio orator uterque, X, 118. — quidquid, XI, 190. — libraria, VI, 476. — pæne, VI, 563. — perlit postquam corperat, etc. IV, 153. — ex quo paupertas romana, VI, 295. — perierunt tempora servitii, III, 124. — pereat ne, donabitur, IV, 56. — ne summa, VII, 174. — dummodo non, etc., VII, 222, 225. — pereuntem censum non sentit prodiga femina, VI, 362. — perituri Latini ciata, VI, 44. — hostes, XI, 107. — perituræ chartæ porcere, I, 18. — ignoscit Eliasæ, VI, 435. — perituram arcescere summam, XI, 17. — perituros audio multos, X, 81. — pereundam est, X, 339.

Perfectissimus horum est, II, 5.

Perfero; pertulit ignominiam, VIII, 209. — pectore constanti fluctas, VI, 93. — dictata verba, VI, 392. — perferat quo fremitu letus monstratos, VI, 261.

Perfidia, XIII, 24.

Perfidus noster, XIII, 245. — perfide et ingratis, IX, 82.

Perfixit si, cantat bene, VII, 194.

Perfundit piscem Venafrano, V, 86. — mero unguenta, VI, 303. — perfusa luto porticus, XIV, 66. — perfusa Mauro Oceano Africa, X, 149. *P. L.*

Pergit non reddere, XVI, 40. — ire viam illam, XIV, 122. — pergere ultra tendit, X, 154.

Perigula omnis, XI, 137.

Perhibent ut, etc. IV, 17.

Peribonius (seu Peribonius) magis ingenue, II, 16.

Pericli ratio si justa est et honesta, VI, 94. — pericula mille urbis, III, 8. — summa rerum excipit, VIII, 249. — æquanda rebus gestis, XIV, 314. — garrula securi nantæ narrare gaudent, XII, 82. — posuere mala crudi succi, XI, 76. — alia nunc ac diversa noctis, III, 268.

Perimit tyrannos classis, VII, 151.

Peripetasmata, VI, 227. *N.*

Peristromata, VI, 227. *N.*

Peritua iuria Apollo, I, 128. — astrorum mundique, VI, 586.

Perjuri capitis pena, XIII, 174. — perjarorum animas et pœnæ, XIII, 90 sq. *N.*

Perjuria dictet, VIII, 82. — vendet animas exigas, XIV, 218. — perjuriorum fons, XIII, 90 sq.

Perlege leges, XIV, 192.

Perlucet, Cretice, II, 78. — perlucet ruina, XI, 13.

Permittit nil non sibi mulier, VI, 457. — permittit ipsis expendere nominibus, X, 347. — permittas quantum, tantum delinquere, nemo satis credit, XIV, 234.

Permixtum, seu Permistum, nautis mare, VIII, 174.

Permutat domos, VI, 225.

Permutatio si detur, VI, 653.

Perniciosa petuntur, X, 54.

Pernoctantis parasii cantus, procul hinc, XIV, 46.

Pernox ales luditur, VIII, 10.

Perone alto tegi, XIV, 186.

Perores in Proelas, II, 67.

Perpetuus auctumnus Phœacum, V, 151. — perpetua anxietas nec mensæ tempore cessat, XIII, 211. — perpetuum ver in urna, VII, 208. — perpetuam pacem tigris agit cum tigride, XV, 164. — perpetuo risu, X, 33. — mœrore, X, 245. — perpetui comites municipalis aræ, III, 35.

Perrica regna non sufficiunt animo, XIV, 328.

PET

Petriscus orborum lautissimus, III, 221. — *Persice*, XI, 57.

Persona dira et fœdior omni crimine, IV, 15. — non loqui videtur, sed ipsa mulier, III, 96. — *personæ* palentis biatus, III, 175. — *personam* tristes thyrsumque tenent et subligar Acel, VI, 70. — *Antigones* vel *Menallippes* pone, VIII, 229.

Pertunde libellos positos tinea, VII, 26. — *pertundite* mediam venam, medici, VI, 46. — *pertusa* lana, V, 131.

Pervenit quando ille ad te? V, 62. — ad te lecti sonus, IX, 78.

Pervis cymbæ stagna, XII, 80.

Pervigili toro, XV, 43. — *pervigiles* popinæ, VIII, 158.

Pervolat sic citato *Flaminiam*, I, 60. — *urbem*, VI, 398.

Pes argenteus, XI, 128. — *pedem* *Cereris* tangens, XIV, 219. — *unum* moverat, X, 30. — *pede* mero observant sabbata, VI, 159. — *tam dextro* quid concipis? X, 5. — *uno* non aliorum *Pygmæus*, XIII, 173. — *ante pedes* togati, VII, 143. — *ante pedes* *Domitii* pone *syrra*, VIII, 228. — *pedibus* albis venerat in urbem, I, 111. — *meis* me porto, III, 27. — *allicem* conterit atrum, VI, 350. — *admotum*, VI, 427. — *servorum* quid dicam? IX, 69.

Pessimus; *vid.* *Malus*.

Peste et clade sub illa, IV, 84.

Petasunculus siccus, VII, 119.

Petauro jactata corpora, XIV, 265.

Petit lectica quadrantes ecutum, I, 121. — *absenti*, I, 123. — *nemo*, modicia quæ mittebantur amicis, V, 108. — *veniam*, VI, 535. — *sut* *thermas* *sut* *Phœbi* balnea, VII, 233. — *Euphratem*, VIII, 51. — *interiora*, XII, 80. — *plus* temporis atque olei, VII, 99. — *petimus* conjugium partumque uxoris, X, 352. — *collem*, III, 71. — *quidquid* ante petebas, IX, 114. — *an* petat urbem, VII, 162. —

PHI

587

petere auxilium, XV, 150. — *petente* viro castra patriamque, VI, 575. — *petitur* decoctis, V, 50. — *petuntur* nociturs toga, nocitura militia, X, 8. — *supervacua* *sut* *perniciosa*, X, 54. — *petitus* nulla non arte locus summus, X, 110. — *a* mangone, XI, 147. — *petita* bellua furva gentis, XII, 104. — *petiti* inde pontifices, VI, 603. — *petita* a Meroe aquæ, VI, 527. — *cercæ* illa de nave, IX, 149. — *petitis* longe marmoribus, XIV, 89.

Petosiris (al. *Petosyris*) aptiorum cibo boram dederit, VI, 581.

Petulanus ac ebrius, III, 278. — *Tarentum*, VI, 297. — *hostia*, XII, 5.

Pharaca populum tam vacui capitis potavit, XV, 23. — *Phæscum* perpetuus auctumnus, V, 151.

Phœcasiānorum deorum ornamento, III, 218. *F. L.*

Phædra Creses, X, 327. *N.*

Phalanges junctæ umbone, II, 46.

Phalaris licet imperet, VIII, 81.

Phalaris ante consulit, VI, 590.

Phaleris gauderet equus, XI, 103. — *lecti* omnes, XVI, 60.

Phanaticus; *vid.* *Fanaticus*.

Pharetra Dianæ, XIII, 80. — *pharetra* *Veneris* macer, VI, 138.

Pharetrata *Semiramia*, II, 108.

Pharium acetum, XIII, 85. — *Pharia* merces, IV, 33. *F. L.* — *papyro* succinctus, IV, 24. *F. L.*

Pharon et Nilum, VI, 83. — *Tyrchenam* intrat, XII, 76.

Phælis fictilibus solitum vulgus dare vela, XV, 127.

Phasma clamosum Catulli, VIII, 186.

Phialas tenet, V, 39.

Phiale, ad quam feruntur tota bona, X, 238.

Phidæum ebur, VIII, 103.

Philippica divina, X, 125.

Philippi discipulo committe venam, XIII, 125.

(*Philippus*) emptor Olynthi, XII, 47

Philomela facit tribunus, VII, 92.
Philosophorum supercilium adductum atque sublatum, II, 15. *N.* — Stoicorum coma strictim ad cutem tona, aliorum crisis et barba promissa, II, 15.

Philtra Thessala, VI, 611.

Phorbi balnea, VII, 233.

Phenicopterus, XI, 139.

Phu siliente dignum cratera mittere, XII, 45.

Phrenesis manifesta, XIV, 136.

Phrygia tiara vestitur hueca, VI, 516. — eolumna, XIV, 307. — *Phrygio* more, II, 115.

Phryx aut *Lycina puer*, XI, 147. — angur conductus, VI, 585. — *Phrygilius* quot urnas vini *Sicalus* donaverit, VII, 236. — laxis mirabile summen, XII, 73.

Phthisis et vomicae, XIII, 95.

Piacula furtiva tragie cervæ non speret, XII, 120.

Picenis semula mala, XI, 74.

Picens (piscator), IV, 65.

Pictor, aliptes, III, 76. — *pietures* quis nescit ah *Iside* pasci? XII, 28.

Pietura jobetur velari, VI, 340.

Picus; a *Pico* licet numeres genus, VIII, 131.

Pieria in arca, VII, 8. — *Pierio* sub antro, VII, 60.

Pierides puellæ, IV, 36.

Piger ipsa mole taurus, XII, 12. — *Bootes*, V, 23. — *pigra* delabra, VIII, 248. — *pigri* canes, VIII, 34.

Piget ferre, XIV, 199.

Pignerat *Atreus* lanam, VII, 73.

Pignus digito dedisti, VI, 27. — *pigneribus* positus, IX, 141.

Pila, cohortes, X, 94.

Pilo fruticante, IX, 15.

Pilosæ nares, XIV, 194.

Pingit trementes attolleus oculos, II, 94. — cito facies, IX, 146. — *pieta* mitra lupa barbara, III, 66. — *pieta* aulae togæ, X, 38. — vestis latum

aurum, VI, 482. — testæ remi, XV, 128. — *pieta* tempestate se tuetur, XIV, 302. — *pictos* vultus majorum ostendere, VIII, 2. — *pictas* facies ad olidæ præsepia jurat, VIII, 157.

Pinguis torrente eloaca, V, 105. — *hædulus*, XI, 65. — *Damasippus*, VIII, 147. — *pingue* passum, XIV, 270. — *pingues* lacernæ, IX, 28. — longo frigore pisces, IV, 44. — *pinguia* erura lato, III, 247. — *Poppmana*, VI, 462. — *succina*, VI, 573. — *pinguior* *Hispulla* taurus, XII, 11.

Piuna *Gorgonei* caballi, III, 118. — præcipiti, IV, 149. — *pinnis* sumptis, XIV, 76.

Pinnirapi juvenes, III, 158.

Pinnophylax, V, 81. *N.*

Pinus *Gallinaria*, III, 307. — *pinum* planstra vehunt, III, 255.

Pio; *piandum* morte quod grande nefas, XIII, 54.

Piperis coempti dominus, XIV, 293.

Pirata *Calicum*, *Capito* et *Numitor*, VIII, 94.

Piscæ olivæ ramus, XIII, 99.

Piscator emi minoris quam *piscis* poterat, IV, 26.

Piscis quum emetur, XI, 36. — minoris quam *piscis* emi potuit *piscator*, IV, 26. — *pisci* deerat *patinae* mensura, IV, 72. — *piscem* *Venafrano* perfundit, V, 86. — hic fluminis venerantur, illie ceruleos, XV, 7. — fugitivum dicere depastumque diu *viaria* *Cæsaris*, IV, 50. — *Tyrrhenum* non patitur crescere, V, 96. — *piscibus* inventis miranti sub aratro, XIII, 66. — *inclusis* carcere nasce, XII, 123.

Piso bonus, V, 109.

Pitismate, seu *pitysmate*, lubricat orbem, XI, 173, et *P. L.*

Pittacus emit, II, 6.

Pius; *pia* thura, XIII, 116.

Piacant *Bonam* *Deam*, II, 86. — *piacabo* nostrum *Jovem*, XII, 89.

Piacentas laudo, XI, 59.

Places tu tibi tunc currua, VI, 276. — *placet* tibi *facies*, III, 135. — *Ursidio* *lex Julia*, VI, 38. — *nul-lua* *exitus* de multis, VI, 33. — *vecta-ri*, VI, 577. — *instaurare* *popinas*, VIII, 157. — *placuit* *quis* *gener* *hic* *censu* *minor*? III, 160. — *ponere*, VII, 149. — *non esse*, XVI, 53. — *placras* *ut* *pueris*, X, 167. — *placeat* *ne* *sibi* *consul*, X, 42. — *quid* *dic*, X, 338. — *placitum* *quod* *est*, XVI, 49.

Placidi *si* *rationem* *admittit*, I, 21. *Plagarum* *atrepito* *acerbo* *gaudet*, XIV, 19.

Plactus *primoa* *edere*, X, 261.

Plancus; *vid.* *Rubellius*.

Plangentis *populi* *derisor* *Anubis*, VI, 534. — *planguntur* *nummi* *maiore* *tusultu* *quam* *funera*, XIII, 131.

Planipedes *Fabii*, VIII, 191.

Plantæ *velocis* *gloria*, XIII, 98. — *planta* *dueris*, V, 125. — *magna* *cal-cor*, III, 247. — *erecta* *consurgit* *ad* *oscula*, VI, 507. — *incipit* *figens* *vestigia*, XIV, 272. — *plantia* *tremulis* *insistere* *non* *possunt*, VI, 96.

Plantaribus *horti* *exigui* *latna* *Eplu-rius*, XIII, 123.

Plantas *in* *tenuis* *diffunditur* *pn-teua*, III, 227.

Planum *mare* *jacuit*, XII, 62. — *plana* *palma* *faciem* *contundere*, XIII, 128. — *omnia* *dicas*, III, 96.

Platani *Frontonis* *clamant*, I, 12.

Plaudat *hic* *præconia* *filius*, III, 157. — *plaudendum* *funus*, I, 146.

Plaustra *vehunt* *pinam*, III, 256.

Plausu *probatæ* *puellæ*, XI, 163.

Plebeium *in* *circo* *positum* *est* *et* *in* *aggere* *fatum*, VI, 588. — *plebeiz* *Deciorum* *animæ*, *plebeia* *nomina*, VIII, 254. — *plebeia* *cui* *tympana* *re-dunt*, VI, 516. — *plebei* *calices*, XI, 145. — *a* *plebeia* *longe* *Megalesia*, VI, 69.

Plebis *Niliacæ* *pars*, I, 26. — *im-mensæ* *nimiræque* *pæce*, XI, 194. —

plebe *ina* *Quiritem* *facundum* *inve-nia*, VIII, 47. — *de* *togata* *veniet*, *qui* *juris* *nodos* *solvat*, VIII, 49.

Plectit *comas*, VI, 496. *F. L.*

Plectro *grato* *indulget*, VI, 389.

Plenus *inctu* *alveus*, XII, 30. — *plena* *ipso* *lectica*, I, 33. — *jam* *mar-gine* *libri*, I, 5. — *domus* *libis* *genia-libus*, III, 187. — *litora* *multo* *delat-tore*, IV, 47. — *maxima* *quæque* *do-mus* *servis* *superbis*, V, 66. — *urna*, VI, 426. — *domus* *tunc* *omnia*, VIII, 100. — *malis* *longa* *senectus*, X, 191.

— *plenum* *magnis* *tribibus* *mare*, XIV, 276. — *Nerone* *propinquo*, *ju-venem* *superbum* *fama* *tradit*, VIII, 72. — *pleni* *theatri* *frena* *moderari*, X, 128. — *pleno* *gutto* *composit* *lin-tea*, III, 263. — *ex* *acervo* *velut* *sem-per* *tollatur*, VI, 364. — *ore* *turget* *sacculus*, XIV, 138. — *ore* *volat* *hi-rundo* *ad* *pullos*, X, 232. — *plene* *sororibus* *urnæ*, X, 242. — *plena* *fora* *cuncta* *simili* *querela*, XIII, 135. — *omnia* *gypso*, II, 4. — *plenos* *ntres* *tempestatibus* *crediderim*, XV, 20. — *pugnos* *sanguine* *adspiceret*, XV, 58.

Plerumque *hi* *gradus*, XI, 46.

Plorat *victrix* *provincia*, I, 50. — *plorat* *ficta* *pellice* *uberibus* *semper* *la-crymis*, VI, 272 sq. — *plorant* *quam* *multi* *talia*, XIV, 150. — *plorare* *ca-sum* *lagentis* *amici* *jubet* *natura*, XV, 134. — *plorante* *gula* *que* *comœdia*, *quis* *minus* *melior*? V, 158. — *te* *foris*, IX, 77. — *plorantes* *improba-natos* *reliquit*, VI, 86. — *ploratur* *lacry-mia* *amissa* *pecunia* *veris*, XIII, 134.

Pluit *quotica*, VII, 179.

Pluma *in* *paterna* *dormisset*, VI, 88. — *Sardanapali*, X, 362. — *plumis* *pensilibus* *vehetur*, I, 159.

Plumbo *commissa* *manebit* (*donna*), XIV, 310.

Plurimus, *plurimum*; *vid.* *Plus*.

Plus *Pallante* *posideo*, I, 128. — *aloes* *quam* *melis* *habet*, VI, 181. —

boninum, XIV, 276.—aliquid, quam satia est, III, 180. — quid faceret, aegrotante viro? VI, 388. — capiunt intestina poetæ, VII, 78. — quid natura conferre potest puero? X, 302. — quid velit ira? XIII, 176.—si quid agitet in illo pectore, VI, 251. — nil interrogo, X, 72. — exigit interdum dolor, X, 315. — lactis habet bardulus, quam sanguinis, XI, 68. — valet fati hora benigni, quam, etc., XVI, 4. — plus temporis atque olei plus, VII, 99. — pluria, quam Cossus, agebat, VII, 144. — porticus, quam balnea, VII, 178. — Decii, quam qui servantur ab illis, VIII, 258. — que eruntur, magis juvant, XI, 16.—dimidio quod vendere possis, pares, XIV, 201. — plures subnectere causas, III, 315. — sophistæ, VII, 167. —strangulat, X, 12. — in plures dabit hæc contagio labem, II, 79. — plures de pace triumphi, VIII, 107.—plura hi faciunt, II, 45. — reponit, III, 220. — tulisti, IX, 39. — dolia linit, IX, 58. — domi fraga, XIII, 57. — venena non miscuit ullum mentis vitium, XIV, 173. — Plurimus hic æger moritur vigilando, III, 232. — plurima sunt, quæ, etc. V, 130; XIV, 1. — dixit, IV, 119. — palma cui fervet, VIII, 58. — propter, IX, 118. — sunt juvenum discrimina, X, 196. — fana testantur, XII, 28. — in frustra sectum cadaver, XV, 78. — vitia paululum exiit, XIII, 187. — plurimum intererit, quibus artibus filium instituas, XIV, 73.

Pluteum servare Cleanthas jubet, II, 7. — Pluteus lecticæ, J, 65. *N.*

Pluton torvus XIII, 50.

Pluvia; a pluvia quem tegula sola tœtetur, III, 202. — de pluvius aut æstibus locuturi futurum pendebat amici, IV, 87.

Pocula extra stana caper, I, 76. — torques saucius, V, 26.—ex electro

et gemma, V, 37-42. — ad ea Virro gemmas transfert a digitis, V, 43. — tibi cursor Gætulus dabit, etc. V, 52. — quando propinat Virro tibi somitque tuis contacta labellis, V, 129. — prægnatet timidus pappas, VI, 633. — magnorum artificum frangebant milles, XI, 102. — ibi communia, VIII, 177. — inter media cæsi patris ultor, VIII, 217. — gemmata quum sumes, aconita time, X, 26. — veteris templi grandia adorandæ rubiginis et popolorum dona, XIII, 148.—*Conf.* Calix, Cyathus, Phialæ.

Podagram locupletem optare ne dubitet, XIII, 96.

Podicelevi mariscæ creduntur, II, 12.

Podium; omnibus ad podium spectantibus, II, 146.

Pœmata ridenda, X, 124.

Pœna præsens luxuriæ morbi et mors, I, 142. — ne crimen sequatur metuens, XIII, 90. — nullane erit perjuri capitis? XIII, 175. — magna debetur violato cadurco, VI, 537. — data hæc diu viventibus, X, 243. — vulturis atrî, etc., XIII, 52. — vehemens ac multo sævior illis, etc. XIII, 195. — gaudebis amara nominis invisi, XIII, 247. — hac caruit Lentulus, X, 287. — pernam scelere non invenies, XV, 129. — pœnas dat ebrius, etc., III, 279. — ne vietus exigit Ajax, quam timeo! X, 84. — metuet, quascumque mariti exigere irati, X, 312. — has exegit gloria toties optata, X, 187. — has patitur peccandi sola voluntas, XIII, 208. — alieni pendere sonni cogitur, VI, 478. — pœnis justis illos afficiunt verbera, VIII, 268.

Pœniet sero galeatum duelli, I, 170. — multos vana cathedræ, VII, 203. — pœniet ut te non voti peracti, X, 6.

Pœnus miles, X, 155.

Pœta a summo minisquoque cadem

exspectes, I, 14. — poeta intestina plus capiunt, VII, 78. — sententia illa semper in ore tuo versetur, XIV, 206. — fabulas suas vendunt muneraria, VII, 87. *N.* — celebres notique, VII, 3. — Augusto recitantes mense, III, 9. — Poetarum multitudo, I, 17, 18. — egregiorum descriptio, VII, 53 sq. — secessus in sylvis et antro Pierio, VII, 57 sq. — paupertas, VII, 53 sq., 62 sq. — fabulae, commenta et descriptiones ridetur, I, 81 sq.; II, 31, 130 sq.; IV, 34 sq.; VI, 59; IX, 63 sq.; X, 246, 314; XII, 23; XIII, 34 sq., 76 sq., 112 sq.; XIV, 240 sq., 260 sq. — *Conf.* Vates.

Poetia si quando surgit tempestas, omnis sunt talia et tam graviter, XII, 23.

Pol est honestus, V, 10.

Pollentia et *Proculas*, II, 68. *F. L.*

Pollux ceu ducat mores teneros, VII, 237. — verso quemlibet occidit populariter, III, 36.

Pollucitas quae scis, IX, 74.

Pollux et *Proculas*, II, 68. *F. L.*

Pollux an deberet Capitolinam sperare quercum, VI, 387. — quanti doceat lautorum pueros, tenta, VII, 176. — Creperius, IX, 7. — digito nudo mendicat, XI, 43.

Pollux et *Proculas*, II, 68.

Polluit se non jugulo Electrae, VIII, 218. — pollutus concubita adulter, II, 29.

Polydorus aliquid praclarum, III, 217. — multas labor, VIII, 103.

Polyphemus et *Antiphates* trepidi laris, XIV, 20. — *Polyphemi* lata acies, IX, 64.

Polyxena scissa pallis, X, 262.

Poma, quorum solo pascaris odore, V, 150 sq. — pomis timere furem, VI, 18.

Pomoria intra, IX, 11.

Pompa bellorum, X, 282.

Pompeius savior illo tenui jugulos

aperire susurro, IV, 110. — Pompeio dederat Campania febres optandas, X, 283 sq. — Pompeios quid evertit? X, 108.

Pomptina (al. *Pomina* et *Pontina*) palus, III, 307, et *F. L.*

Pondere quanto percussus, III, 271. — quanto galeae curvetur, VI, 262. — minori Atlanta urgebant sidera, XIII, 49. — quo Tydides percussit coxam Aeneae, XV, 66. — sine pondere terram et tennem umbris Di (date), VII, 207. — pondera majoris gemmae non sufferre queat, I, 29.

Pono vexillum media Subura, X, 156. — tot altaria pro ejus redita, XII, 94. — ponit sibi totos apros, I, 141. — praesidium, VIII, 238. — oluscula focis, XI, 79. — pia tura in carbone, XIII, 116. — ponunt hic noctibus lecticas, VI, 309. — Cosmetas tunicas, VI, 476. — mox et praeputia, XIV, 99. — farrata catino, XI, 109. — posuit natura accleri hanc nomen a nullo metallo, XIII, 30. — quis sibi peccandi finem? XIII, 241. — modum paupertas, VI, 359. — posuere monilia toto collo, II, 85. — mala erudi pericula succi, XI, 76. — ponas inter majores ipsam Promethea, VIII, 133. — quae prima, ant ultima, IX, 81. — ponat inter muneris naturae, X, 358. — ponemus mimos gemitus, XIII, 11. — ponant qui omnia in Fortunae casibus, XIII, 86. — pone Tigellinum, tarda lucebis, I, 155. — ante omnia sodales ingratos, XI, 190. — ad Trebium, V, 135. — sagittas, VI, 172. — crucem servo, VI, 219. — porte alia, etc. VII, 114. — hos (mores) ante effigies majorum tuorum, VIII, 22. — frena modumque leui et avaritiae, VIII, 88. — hinc pulpita, inde gladios finge, VIII, 195. — syrma ante pedes Domini, VIII, 228. — domi lauros, X, 65. — domum, servos, etc.

XI, 189, 190. — *seram*, collibe, VI, 347. — *ponere* gemmas in vaginæ fronte, V, 45. — *cogit*, V, 73. — *cognatis* lardum natalitium, XI, 84. — *mercedem* lingue, VII, 149. — *ponente* lacernas *Cæditio*, XVI, 45. — *ponitur* tibi *cammarus*, V, 85. — *hinc præda* cubili, XIV, 83. — *ponere* foras, V, 126. — *ponuntur* amicis vilibus *anceps* fungi, V, 146. — *ponatur* calculus, IX, 40. — *poni* vobis non eadem vina, V, 51. — *positus* urbi modo villicus, IV, 77. — *strata* longaue cathedra, IX, 52. — *posita* luditur arca, I, 90. — *corona* provocat, VI, 320. — *tiara* miles arma tulit, X, 267. — *orchestra* cathedris, VII, 47. — *positum* est fatum plebeum in circo, VI, 588. — *posito* fuso, XI, 69. — *diademate*, XIII, 39. — *positos* libellos tines pertunde, VII, 26. — *positas* moles per æquora inclusa intrat, XII, 75. — *coronas* a rege antiquo confer, XIII, 149. — *positis* aratris audiret vulgus, II, 74. — *Volaniis* inter iuga, III, 191. — *armis* scapulum sumitur, VI, 264. — *mensis* ad templum, XV, 42. — *pignoribus*, IX, 141. — *ponendum* te censes extra communia, XIII, 141. — *aliquid* discriminis inter unguenta et corium, XIV, 203. — *ponendi* nudi ad vigilem Castora, XIV, 260. — *ponenda* præmia sumas, III, 56.

Pons nusquam (ubi mendices)? V, 8. — *Æmilium* se præbeat tibi vicinam, VI, 32. — *a* ponte satellites, IV, 116. — *de* ponte aliquis, XIV, 134.

Ponti regem transeo, X, 273.

Ponti torpentis ad ostia, IV, 43.

Pontia clamat, feci, VI, 638.

Pontica medicamina, VI, 661. —

Ponticus serpens, XIV, 114.

Pontice, VIII, 1, 75, 79.

Pontifici summo (Imp.), IV, 46. —

pontifices Salii, VI, 604.

Popano tenoi, VI, 541.

POP

Populus in magna legatum quære, VIII, 172. — *popinæ* calidæ vulva, XI, 81. — *popinas* pervigiles instaurare, VIII, 158. — *ante* earum ostia vela oppansa, VIII, 168. N.

Poplitibus quanta sedeat, VI, 263.

Poppæana pinguis, VI, 462.

Poppysma crebrum roganti (sonanti F. L.), VI, 584; XI, 173.

Populariter occidunt quemlibet, III, 37.

Populus modo victor, II, 73. — *qui* sequitur, magno premit agmine lumbos, III, 244. — *victori* quod postulat, aurum, VII, 243. — *nos* villis, XIII, 142. — *quod* clamat, Osiri invento, VIII, 29. — *idem*, si Nursia Tusco favisset, Sejanum diceret Augustum, X, 74. — *hunc* egregium putat acquirendi artificem, XIV, 115. — *Romanus* quantum sub Tatio arabat, XIV, 160. — *nullus* apud Tragicos facit scelus, XV, 31. — *nobilis* ille, quem diximus, etc. XV, 113. — *populi* victoris in urbe quæ nunc fiunt, II, 162. — *frons* durior huius, VIII, 189. — *alterius* occasio rapienda, etc. XV, 39. — *plangentis* derisor Anubis, VI, 534. — *totius* annus expectandus, XVI, 43. — *populo* omnis arbor mercedem pendere iussit, III, 15. — *minantur* planstra, III, 256. — *libera* al decur suffragia, VIII, 211. — *adoratum* caput ardet, X, 62. — *ipsi* non ignoscas, VIII, 189. — *et* urbi nota res, X, 341. — *et* patriæ quod civem dediati, gratum est, etc., XIV, 70. — *mirante* hanc vestem peroras, II, 67. — *in* quocumque vides Catilinam, XIV, 42. — *pro* populo facies, IX, 117. — *populum* gregibus comitum premit, I, 46. — *et* orchestram similes hic videbis habitu, III, 178. — *Phæce* tam vacui capitis putavit? XV, 23. — *in* populum trahere dispersos, XV, 151. — *per* populum et famam nigros efferre ma-

POR

ritos, III, 72. — populorum dona, XIII, 148. — populos regena, IV, 83. — (usque ad) Æthiopum, X, 150. — adspicimus, quorum lrae non sufficit occidisse aliquem, XV, 169. — in populos isse Niphatem narrat, VI, 410. — populis his digna supplicia, XV, 130.

Porci teneræ abdomen, II, 86.

Porci onlus acacie et porrigine cadit totus grex, II, 80. — candiduli tonsacula divina voveas, X, 355. — omenta alba in carbone ponimus, XIII, 117. — porcum Sylvano cadere, VI, 447. — porcis scioibus indulget clementia, VI, 160. — cum remigibus grunnisse Elpenora crediderim, XV, 22.

Porrigioe nnius porci, II, 80.

Porrigit ora capistro, VI, 43. — Fortuna bos domibus altis, VI, 607. — calices poer, XI, 146. — ore trientem, III, 267. — se aurea tunica de fuscibus, VIII, 208. — panem marmore, V, 67. — quidquid illa, VI, 632. — bibendum, quidquid erit, VI, 598. — Caleanum, I, 70. — porrecta brachia, quæ pelago occurrunt medio, XI, 76.

Porro quod officium, III, 126. — utile, VI, 240. — fecundior labor, VII, 98. — molitos vides, XI, 9.

Porrum sectile quia tecum comedit autor? III, 293. — et capse oculus violare, XV, 9. — porri sectivi fila numerata, XIV, 133.

Porta me excipiat, XVI, 3. — Syene mittit dentes, XI, 124. — portæ Idomææ incolæ Syrophœnix, VIII, 160. — quot Thebarum, XIII, 27. — portarum claustra prodita laxabant tyrannus, VIII, 261. — una clave teneri, XV, 158. — portas sollicitas imitatur janua in ferrata domo, VII, 42. — fraugimus Pœno milite, X, 155. — ad portas excipit rumores, VI, 409. — portis centum Thebe jacet obruta, XV, 6.

II.

POS

593

Portenta qualia Ægyptus colat, XV, 2. Conf. Monstrum.

Portheus tetrum horret, III, 266.

Porticus, in qua gestetor domicius, quoties pluit, VII, 178. — tota vestitur tabellia, XII, 101. — perfusa loto, XIV, 66. — porticibus quantia iomenta fatiget, IV, 6. — dispoat avos, VI, 163. — porticibus tibi monstratur femina voto digna tuo, VI, 60.

Portio quota farcis Achææ, III, 61. — brevissima vitæ, IX, 128.

Porto me pedibus meis, III, 28. — portas crudum pavonem io baloes, I, 143. — portat servulus tot rea recto vertice, III, 252. — axis saxa, III, 257. — aquas a Mercoe, VI, 528. — vascula paoca argeoti, X, 19. — Gætula helus ducem locum, X, 158. — portante funus Hectore, X, 260. — portatur servus eodam corru, X, 42. — portaodum ad busta cadaver, III, 32.

Portorium, vectigal redimere, III, 31. N.

Portos conducere, III, 31. — quos natura dedit, XII, 78. — adspice, XIV, 275.

Poscis quom, improbus es; sed pensio clamat, Posce, IX, 63. — poscit jam aquam Ucalegon, III, 198. — loricam, XI, 30. — sulfura calix, V, 48. — mercedes, VIII, 246. — falso nomine, I, 98. — sortes, I, 82. — collyria, VI, 579. — ferrum, VI, 624. — nimias opes, X, 105. — librum, III, 42. — æra meretrix, VI, 125. — maritum pastores et oves, VI, 149. — totum sibi orbem, XIV, 313. — in quantum sitia atque fumes, XIV, 318. — poscimus solum, ut, etc., V, 112; VII, 71. — dum poscimus sarta, etc., IX, 129. — poseas ut aliquid voveasque, X, 354. — aliquid, V, 65. — igniculom al tempore brumæ, III, 102. — posece Latine, quom posces, XI, 148. — ocins aliquid lignorum, VII, 24. — fortem animum, X, 357. — vitem li-

38

helle, XIV, 193. — *poscentibus assem* pueris, XIV, 208.

Posides spado, XIV, 91.

Posideo plus Pallante, I, 108. — *possidet quot jugera*, III, 141. — *quot villas*, X, 225. — *possideat Pacuvius*, quantum rapuit Nero, XII, 129. — *possederis si solus tantum culti agri*, quantum, etc., XIV, 159.

Possam non ferre Græcam urbem, III, 60. — *nec possum, nec volo funus promittere patris*, III, 44. — *sic possum suffiri*, XIV, 211. — *potes si avelli Circensibus*, III, 223. — *si illa pati*, V, 3. — *si omnia ferre, et debes*, V, 171. — *ferre dominam salvis tot rostribus*, VI, 30. — *vix ferre*, XIII, 14. — *facit indignatio versum qualem cumque potest*, I, 80. — *potest quo vult accusare*, III, 54. — *alicuius sumere vultum*, III, 105. — *quem præstare pedorem?* VI, 252. — *contingere thyrsus*, VII, 60. — *ridere Mamercorum alas*, VIII, 191. — *conferre*, X, 302. — *nec possunt insistere plantis*, VI, 96. — *quid majus dare munus?* VI, 568. — *tantum artes hujus*, VI, 595. — *pauci dignoscere vera bona*, X, 2. — *poteram alias subnectere causas*, III, 315. — *poterant quibus ignoscere illorum manes*, XV, 105. — *potuit minoris emi piscator quam piscis*, IV, 25. — *quod potuit*, VI, 128. — *contemnere gladios*, X, 123. — *servare suas res*, XIV, 262. — *non aliter poterit dormire*, III, 281. — *suocurrere lunc laboranti*, VI, 443. — *tanto contexere cursu*, XIV, 27. — *da aliquid quod possim, etc.*, VIII, 68. — *linguam contemnere servi*, IX, 123. — *quod possis excerpere*, VI, 62. — *famæ opponere*, IX, 86. — *vendere*, XIV, 200. — *domum reverti*, XIV, 282. — *producere testem falsum*, XVI, 33. — *ignavus haberi*, III, 272. — *inde epulum dare*, III, 229. — *que credere subrepta*, V, 152. — *quod*

ipse tibi dare, X, 363. — *hoc non facere quinque diebus continuis*, XI, 206. — *ut Stentora vincere*, XIII, 112. — *vix dicere, quam multi talis plerent*, XIV, 150. — *nil quod credere de se non possit*, IV, 71. — *incedi Nestoris hernia*, VI, 326. — *ferre cæcis virorum*, VI, 399. — *non possem indulgere*, VI, 282. — *nec civis erat qui posset, etc.*, IV, 90. — *quid fieri non posse putes*, VI, 41. — *summos posse viros, etc.*, X, 49. — *posse volunt*, X, 97. — *nullum conferri posse, etc.*, XII, 21.

Post hunc, I, 33; V, 116; X, 272. — *munus aristæ*, XIV, 183. — *hanc minores censebunt*, VI, 499. — *te sella*, VII, 142. — *duos menses*, VI, 15. — *terga jam reliquit sexaginta annos*, XIII, 16. — *hæc*, II, 62; VIII, 247; XIV, 55, 158. — *quem nil amplius edit*, V, 148. — *minor est, credas aliam; a fronte, etc.*, VI, 504. — *ipsam an sit victuram*, VI, 568. — *nimbos et fulmina*, VII, 163. — *omnia perdere nautam*, VIII, 97. — *cuncta*, XI, 42. — *meritum sane mirandum*, XII, 124. — *finem autumni*, XIV, 190. — *herbas*, XV, 99. — *damnum temporis*, IX, 125.

Posteritas, I, 148. — *Hirplini, veniale pecus*, VIII, 62.

Postes ornentur et grandi janna lauro, VI, 79. — *loquentur*, IX, 104. — *postibus coronam nece*, VI, 52.

Posthac multa contingere virga, VIII, 7. — *cogetur*, VII, 18.

Posthume, vetus est, etc., VI, 21.

Postquam veneris, XIII, 161. — *Conf.* III, 302; IV, 153; VI, 372; VIII, 203, 250; XI, 75; XII, 62, 64; XV, 72.

Postremo etiam timeret, XI, 91.

Postulat populus, VII, 243.

Postume, vid. *Posthume*.

Potat ipse diffusum capillato comula, V, 30. — *potatis vos aliam aquam*,

V, 52. — potare tantum subrepti Falerii, IX, 116. — potanda ubera, VI, 9.

Potens matrona, I, 69. — hujus vel una ratio est, ne, etc., XIV, 39. — potentior uatura omni cura, X, 303.

Potentia miranda oculi fati est Tullius, VII, 200. — quosdam præcipitat, X, 56.

Potestas æqua Dis, IV, 71. — Fidenarum Gabiorumque, X, 100.

Potio hæc torquet, VI, 624.

Potiores ærummæ, X, 360.

Potius libeat, I, 19. — cantet, quam pervolet urbem, VI, 398. — his ungia, IV, 150. — *Conf.* VI, 489; VII, 10, 148, 181; XIII, 113.

Præbet palmas agili Luperco, II, 142. — caput venale sub hasta, III, 33. — materiam jocorum, III, 147. — bos collum cultris, X, 270. — spelunca domos, VI, 3. — alas jam velendas, XI, 157. — caput pulsandum, V, 172. — manum vati, VI, 584. — facilem aurem, V, 107. — tibi vicinum se Æmilios pons, VI, 32. — præbenda est gladio cervix, X, 345.

Præcedit te, XIII, 108. — quatuor annis, XIII, 58. — præcedant ipsas illi virgas, VIII, 23. — præcedentia longi agminis officia, X, 44.

Præceps immane ruina, X, 107. — fugit, X, 160. — præcipitem ire, III, 129. — rapit ambitus atque libido, VIII, 135. — præcipiti pinna, IV, 149. — in præcipiti omne stetit vitium, I, 149. — præcipientes feruntur, VI, 649. — curramus, X, 85.

Præcepta magna, XIII, 19. — hæc illi veteres minoribus, XIV, 189. — Zenonis melius nos monent, XV, 107.

Præceptori regula verborum constet, VII, 230 sq. — præceptorem parentis loco esse voluere, VII, 209.

Præcipit mitem animum, XIV, 16. — amorem census, XIV, 227.

Præcipitat quosdam potentia, X,

56. — cursum, XV, 78. — polcherima, XII, 38.

Præcipue, III, 59; VII, 109; IX, 119.

Præcipuus est horum, VI, 557. — honor, VI, 532. — præcipua cern, IV, 19. — præcipui sudores, XIII, 220.

Præclara quæ et prospera? X, 97. — iaspis, V, 42. — præclarum aliquid Esphranoris, III, 217. — præclaro nomine insignia, VIII, 31.

Præco nec loquatur, VI, 439. — præconis nitidi filius, III, 157. — præconem circensaspice panna, VIII, 96. — a præcone vocari, I, 99. — præcones fieri nec turpe putarent, VII, 6.

Præcordia odant culpa, I, 167. — senis pressit, VI, 621. — nullis aut levibus causis flagrantis, XIII, 181. — quibus finxit Titan lato meliore, XIV, 35.

Præda caballorum Prætor, XI, 193. — cubili ponitur, XIV, 82. — prædam gustaverit primum rupto ovo, XIV, 85. — recentem servabat hyems, IV, 58. — prædaram in parte reperta pocula, XI, 101.

Prædia tot Apula, IX, 54.

Prædives Licinus, XIV, 305. — Seneca, X, 16.

Prædo caballorum, XI, 193. *F. L.*

Præfectura domus Sicala non mitior anla, VI, 486.

Præfecti (Urbi) anne aliud tunc (quam villici)? IV, 78. — præfectos Pelopen facit, VII, 92.

Præferre tegetem cubili Palatino, VI, 117. — animam pudori, VIII, 83. — facem pendendis, VIII, 139. — Senecam Neroni, VIII, 212. — quis audeat nunc argento caput rebusque saltem? XII, 49. — hoc sorori atque viro, VI, 111. — prælatus Hiarbe zelotypo juvenia, V, 45. — prælata Lavino sedes, XII, 71.

Prægnans uxor circumducitur, I, 122. — prægnantem stamine fuscum

torquere, II, 55. — viduam fecerit, VI, 405.

Prægustet pocula timidus pappas, VI, 633. — Atrides medicamina Pontica regis, VI, 660.

Prælia quanta videbis? I, 91. — medietas marmorea villa, IV, 112. — statua lusca, VII, 128. — ille eadem, XIII, 172. — diversa movebit, VI, 258. — vigilata dele, VII, 27. — Punica passis, XIV, 162. — in prælia euntem turrin ferre, XII, 110.

Præmaturi cineres, XI, 44.

Præmia militiæ, XVI, 1 sqq. — sacramentorum, XVI, 35. — ponenda sumas, III, 56. — coxæ pendentiæ tollit, VI, 321. — feres culpæ, VIII, 119. — si tollas, X, 142. — quanta bonos moneant, VIII, 92.

Præmordet ex hoc, VII, 218.

Prænestæ gelida, III, 190.

Prænestinis in montibus, XIV, 88.

Præponere illum exercitibus, X, 92. — Prochyta Suburæ, III, 5.

Præputia ducit adalter impietas moræ, VI, 238. — ponunt Judæi, XIV, 99.

Præsens pœna, I, 142. — præsentem marito, VI, 400. — præsentibus ipsiis, XI, 202. — præsentior templorum majestas, XI, 111. — præsentius quanto nomen aquæ? III, 18. *P. L.*

Præsepia ad olida pietæ facies, VIII, 157. — præsepibus qui donavit buna, I, 59.

Præsertim ætate, XV, 109.

Præsidium galeatum ponit, VIII, 239. — præsidia rerum tuarum expectanda, VII, 23. — ultima discriminis afferimus, XII, 56.

Præstantius nomen, III, 18.

Præstat hunc honorem vobis, o munni, V, 136. — discipulum meliorem inagistro, XIV, 217. — tributa, III, 188. — auxilium, XV, 150. — pudorem quem galeata mulier? VI, 252. — Nerunem securum, VIII, 170.

— triplicem neuram, IX, 7. — curam rebos, XI, 115. — quod, XII, 86. — quid gloria? XIII, 99. — præstant fortem animum, VI, 97. — lacrymæ, ut non abnuat, VI, 539. — omnes terga fugæ, XV, 75. — nitorem, IX, 14. — poleberrima dicta vita et re, XI, 57. — annua tortoribus, VI, 480. — quid casidicis civilia officia? VII, 106. — præstabat fortuna humilis castas Latinas, VI, 287. — præstatur illis tempus agendi, XVI, 49.

Præter cineres atque ossa, VIII, 146. — nil ausæ conferre præter, etc. VII, 206. — *Conf.* VIII, 68; XII, 17; XIV, 97.

Præterea sanetum nil, III, 109. — *Conf.* III, 285; VI, 107; IX, 89, 145; X, 217, 300; XI, 70; XIII, 229; XVI, 26, 51.

Præterit aram, VI, 308. — Telamonem Ajax, XIV, 214. — prætereunte te patent fenestrate, III, 275. — præteritis nocte, X, 235.

Prætexta non esset aribus illis et trabecæ, etc., X, 35. — prætextam sumere hujus, X, 99.

Prætextatus adulter, I, 78. — prætextatum loripedem non rapuit Nero, X, 308. — prætextatæ fabulæ, I, 3. — prætextatos mores referunt Attaxata, II, 170.

Prætor olim nomen proprium fuit docis, adeoque et consulis, X, 36. *N.* — lictorem impellat, III, 128. — vadamonia differt, III, 213. — præda (al. prædu) caballorum sedet similis triumpho, XI, 193. — Prætoris celsi (al. Celsi) ludis vendere funera sua non dubitant, VIII, 194. — improba quamvis gentis fallaci vicerit urna, XIII, 4. — lanti pulpita nulla æquare queas, XIV, 257. — Prætori da, I, 101. — non audeat excussos ostendere dentes, XVI, 10. — Prætorum curribus altis exstantem, X, 36 sq. — Prætoribus vendentis vocem, VI, 380.

Prætoria debent erimulibus, I, 75.
— ad prætoria regis magnus cliens
sedet, X, 160. — Prætoria castra a
Sejano constituta, VIII, 43; X, 95.

Pragmaticorum ex fœdere, VII, 123.

Prandet hæc inter nantas, VI, 101.
— prandebat olim sibi quisque deus,
XIII, 46. — prandente Medo epota
flumina, X, 178.

Prava extortaque puella, VIII, 33.
— pravis imitanda dociles, XIV, 41.

Precor, tolle, VI, 170. — parce,
Pæan, VI, 172. — Precantes tangunt
aram vel genua Deorum, XIV, 219.

Premittit populus gregibus comitum,
I, 46. — populus magno agnigne lum-
bos, III, 244. — per forum juvenes
longo asserere Medos, VII, 132. — cap-
put tot ordinibus, VI, 502. — pressit
boletus præcordia senis, VI, 621. —
calcibus anguem, I, 43. — premetur
flectu, XIV, 296. — quibus illa per
somnia digitis? XIV, 221. — pres-
sum in faciem panem digitis exten-
dere, II, 107. — presso diu stridere
molari, V, 160.

Pretiosa senectus, XIII, 214. —
pretiosior factus adamas, VI, 157.

Pretium curæ est cognoscere, VI,
474. — operæ grande faciat, XII, 127.
— operæ inde mihi nullum, IX, 28.
— operæ grande est, ut possis, XIV,
281. — tunc par ingenio, VII, 96. —
quod vocis? VII, 119. — sceleris talit,
XIII, 105. — pretio (al. pretium) hoc
squamæ? IV, 25. — quanto metiris,
quod, IX, 71. — eam pretio Romæ
omnia, III, 184. — pretio majore pa-
ratur, V, 56. — ullo non vincitur,
XIV, 145. — pretiis exiguis montare
dominos, VIII, 65. — obstantibus
numquam auimo, XI, 15.

Priamus, X, 256.

Priapi (al. Priapo) Menades ulu-
lant, VI, 316. — Priapum, custodem
vitis et horti, provocat, VI, 375. —
Priapo vitæo bibit, II, 95.

Pridem; *vid. Jampridem.*

Primoribus occasio viæ, XV, 40.

Primum indocti, II, 4. — respice,
II, 44. — crescere jussit, VI, 371. —
respicit hæc, VII, 141. — aliquid da,
VIII, 68. — quam primum gustaverat,
XIV, 85. — tractemus, XVI, 7.

Primus in æquore pulvis, VIII, 61.
— majorum, VIII, 274. — prospera-
bat, IV, 75. — prima pecunia intulit
peregrinos mores, VI, 298. — videt
cometen, VI, 408. — animi bona mihi
debes, VIII, 24. — quæ, ant ultima
ponas? IX, 81. — fere vota et novis-
sima divitiæ, X, 23. — lnce egressa,
XI, 184. — est hæc ultio, XIII, 2. —
docet rectum sapientia, XIII, 189. —
jurgia sonare, XV, 51. — gula sense-
serit, XV, 90. — lanugo, XIII, 59. —
legum securis, VIII, 268. — et recta se-
nectus, III, 26. — pro nocte, VI, 204.
— tectoria reponit VI, 467. — senten-
tia, VI, 498. — primum ad lapidem, VI,
577. — primo limine, I, 95. — sole, II,
133. — morsa deprendere, IV, 142. —
loco fige, V, 12. — marmure carli ex-
animas, XIII, 224. — prima cum bar-
ba, VIII, 166. — a prima quæ volve-
ris proxima, X, 126. — primi subri,
XV, 168. — mœchi, VI, 24. — pri-
mos ignes colligit janua, XIII, 146. —
vagitus edere, VII, 195. — edere plan-
ctus, X, 261. — in primis curandum,
VIII, 121.

Princeps Equitum, IV, 32. — genu-
ma, XIII, 138. — Principis quod
uxor, quæ non faciet? VI, 617. — se-
cura senectus, X, 76. — sedentis in
rupe Caprearum cum grege Chalda-
tor, X, 93. — aures contingat, X,
341. — generosi hæc artes, VIII, 224.
— principe citharædo mimus nobilis
hand mira res, VIII, 198.

Principium atque locos Celso dicta-
re paratæ, VI, 245. — principio mun-
di, etc., XV, 148.

Prior ego adsum, I, 102. — ille me

signabit? III, 81. — salutat Albinam, III, 130. — unda nobis obstat, III, 144. — annuat virga, VIII, 153. — priori vitæ contrarius ire, IX, 21. — priorum libertas scribendi, I, 151. — finem legesque egressi, VI, 635.

Priscum illud acumen, IV, 102.

Præus tecum voluta animo, I, 168. — inspicit, I, 97. — non inde domum abeant, quam, XIV, 148. — quam, XIII, 38.

Privatus altum dormiret, I, 16. — adhuc Jupiter, XIII, 41. — privata domus quid fecerit, VI, 114. — privato nulli servire paratum Cæsaris armentum, XII, 107. — privatis fociis majora, IV, 66.

Privigno datum venenum, VI, 134. — privignum occidere jam fas est, VI, 628.

Pro conjuge sellam clausam ostendens, I, 124. — cithara velare caput, VI, 391. — summis hæc sunt, VIII, 112. — totis legionibus, VIII, 255. — populo faciens, IX, 117. — me Fortuna rogatur, IX, 148. — cute deformis pellis, X, 192. — patre nulla coturnix cadet, XII, 98. — vita, XV, 108. — electro attonitus, XIV, 306. — prima nocte quod datur, VI, 204. — ratione voluntas, VI, 223. — libertate dubia, VII, 116; VIII, 262. — jucundis aptissima, X, 349. — reditu, XII, 94. — multis, XIV, 163.

Proavum tibi sumito, VIII, 134. — Proavorum atavī felices, III, 312. — proavis habitata silvæ, XV, 152.

Probat exitus, VII, 204. — probavit quo teste? X, 70. — vocem dignam templo, XIII, 205. — probatæ plausu puellæ, XI, 163.

Probitas lapidatur et alget, I, 74.

Procedat Numa, III, 138. — procedere dicitur pompa Consulium et Catholicorum, VIII, 23. *V. L.*

Procerem agnosco, VIII, 26. — proceres pullati, III, 213. — vocan-

tar in concilium, IV, 73. — quod non dant, dabit histrio, VII, 90. — exire jubentur, IV, 144. — o proceres! II, 121.

Processus summi vis, I, 39.

Procytam præpone Suburæ, III, 5.

Proclames quid non? II, 75.

Proene de Colcbide, VI, 644.

Procudisse homini ferrum, XV, 165, 166.

Procul hinc, procul inde, XIV, 45. — extensus fœula, XII, 5. — a tellure Antreum tenens, III, 89. — a signis, XVI, 17. — quis tam abait ab urbe, XVI, 25. — exaginta, II, 88.

Procula minor lectus, III, 203. — Procula et Pollita, II, 68.

Proculius habet unciolam, I, 40. — quis erit nunc, VII, 94.

Procumbit axis, III, 257.

Prodest; *vid. Prosit.*

Prodiga femina, VI, 362. — Roma, VII, 138. — Improbilas, X, 304.

Prodigio par senectus in nobilitate, IV, 97. — prodigia et mores Urbis damnaute Canopo, VI, 84. — *Conf. Monstrum.*

Prodigiosa fides, XIII, 62.

Prodo: prodiderim tamquam, quidquid scio, IX, 97. — arcanum, IX, 115. — forem, XIII, 23. — prodita claustra portarum, VIII, 261.

Producit Fortuna rideus suos alumnos, VI, 609. — producat Achilles te Thersite similem, VIII, 271. — producere filiolum turpem, VI, 241. — testem, XVI, 32. — supercilium acu, II, 94. — pueros avaros, XIV, 228. — crimina ad patres, VIII, 266. — animas alimentis talibus, XV, 94. — ferrum incude, XV, 166. — exemplum, XV, 32. — flentem matrem, VII, 146.

Prælia; *vid. Prælia.*

Profana; *ite*, II, 89.

Profert libera animi verba, IV, 91. — fines, XIV, 142. — caput, I, 126.

— protulit aetas ferrea omne crimen, VI, 23. — pedem, X, 30. — proferat quo astro se Venus, VI, 570. — hæc atans proferet, VII, 153.

Proficia nihil, XIII, 18.

Profundi imperium, XIII, 49.

Progesies matura, XIV, 84.

Progne; vid. Procne.

Prohibente, nec cogente, XI, 7.

Proles Teucrorum, VIII, 56. — prole cum tota exstinctas, XIII, 206.

Proludent jurgia, V, 26.

Promere ferrum, XV, 73.

Prometheus magnus subitusque debetur patinæ, IV, 133. — primum hominem ex aqua vel luto, limo, argilla, formavit, VI, 13. *N.* — ignem donavit terris, XV, 85. — Titan lute finxit præcordia, XIV, 35. — *Promethes* ipsum ponas inter majores, VIII, 133.

Promittunt atrocem animum membra hispida, II, 12. — promisit diem Statius, VII, 84. — funus patris, III, 43. — fidibus quercum Capitolium, VI, 388. — cristam galli Laribus, XIII, 233. — hecatomben, XII, 101. — promittente nil medico, XVI, 12. — promissus mihi sis conviva, XI, 60. — promissa deis animalia, XII, 2.

Promovimus arma, II, 160.

Promptus sermo, III, 74. — promptus expediam, X, 220.

Prouus adora, VI, 48. — proni Tiberis arx, III, 192. — prorum est agere, IX, 43. — tam prorum et facile est contemnere, XIII, 75. — prona et terram spectantis, XV, 147.

Proemia rixæ, III, 288.

Prope nemo recumbat, IX, 106.

Properat hic, velut urgeat Auster, IV, 59. — ad fetus, XIV, 78. — rivus marmoribus, VI, 410. — ornari decentius optat et properat, VI, 488. — primus Pegaseus, IV, 76. — proximus Acilius, IV, 94. — properabo fateri, III, 59. — prospera stomachum laxare, IV, 67. — et exi, VI, 148. —

properate citius argillam, IV, 134. — properare juvenem jubetilla, VI, 330.

— properans avarus, XIV, 178. — refici, III, 319. — properantibus nobis obstat unda prior, III, 243. — properatur varie hæc interpretos, III, 264.

Propinat quando Virro tibi, sumitque tuis contacta labellis pocula? V, 127.

Propinqui paupertatem levat, XIV, 236. — propinquo cuiquam de se sperare concedit, XIV, 6. — Nerone plenum fama illum nobis tradit, VIII, 72. — propinquas rudes instituit, I, 71. — propinquis nullis aconita miscuit, VIII, 219. — deductis longa gente, XIII, 207.

Propior hoc solo, quod, etc., VI, 510. — Proximus properabat Acilius, IV, 94. — urbi Hannibal, VI, 291. — ante diem caupo sciet, IX, 108. — proxima scrutante, V, 96. — quæ surgit medea ovili, VI, 529. — quæ volveris a prima, Philippica, X, 126. — tempestas timetur, XIII, 228.

Proponimus illoc ire, III, 24. — quod modo proposui, VIII, 125. — proponere quis talem (piscem) aut emere auderet? IV, 46.

Propositum flectere, IX, 21. — grave quid profuit Hippolyto? X, 325. — propositi te padet, V, 1.

Propria arbor, XIV, 80.

Propter convivia natum animal, I, 141. — quod, V, 19, 90. — quod cunctis, hoc fuerat, V, 76; VI, 104, 469; VIII, 41. — mille annos cedit uni Homero, VII, 39. — vitam vendi perdere causas, VIII, 84. — me scriberis heres, IX, 87. — plurima, IX, 118. — quæ fas est, X, 55. — convivia pexi, XI, 150. — non propter vitam faciunt patrimonium quidam, etc., XII, 50, 51. — dno lintes ferro uritur, XIV, 22. — mille talenta temerarius, XIV, 274.

Prora velo mo cecurrit, XII, 69. — acuta subvexit canna Miciopærum

oleum, V, 89. — tarda per densa cadavera, X, 186.

Prorsus dignissima, VI, 250.

Prorsipina Sicula, XIII, 50.

Proseucha in qua te quero? III, 296. *Vid.* Not.

Prosit mihi vos (Musas) dixisse puellas, IV, 36. — prodest non illis Lyde, II, 141. — nec prodest, II, 142. — quid, longo sanguine censeri? VIII, 1. — profuit quid Hippolyto grave propositum? X, 324. — nihil misero, quod fugebat, IV, 99.

Prospera quæ tanti? X, 97. — tempora, XII, 63. — castra, XVI, 2.

Prospiciunt viri, quid sit ntile, VI, 350.

Prostat femina quo non templo? IX, 24. — prostitit uoda, VI, 123. — prostare ad circum iussæ puellæ, III, 65. — prostantis pupilli spoliator, I, 47.

Prostitui ad pulpita, VIII, 226.

Protegit solus urbem, VIII, 250. — causam magno discrimine, XI, 33. — armis civem, XV, 155.

Protenus ad census, III, 140. — agere inquisitores, IV, 48. — accipe, quod do, VII, 165. — ante meum, quidquid dolet, exne limen, XI, 188. — abreptus, XIII, 176. — illos imbuat vitiurn elementis, XIV, 123. — siccetur lacrymæ, XVI, 27.

Protophenes aliquis, III, 120.

Protulit; *vid.* Profert.

Provehit hunc labor, XVI, 57.

Provida Campania, X, 283.

Provincia victrix, ploras, I, 50. — tanti vendit agros, IV, 26. — instruit focum, V, 97. — expectata si te accipiat rectorem, VIII, 87.

Provocat Laufella lenonum anellillas, VI, 321. — custodem vltis et borti, VI, 376. — unus patrios omnes opibus, I, 24.

Proximus; *vid.* Propior.

Prudens Viento, IV, 113. — pru-

dentissima gens adulandi, III, 86.

Prudentia si sit, X, 365; XIV, 315. — ejus monstrat, etc., X, 48. — rectoris, XII, 32.

Pruinis cedente autumnno, IV, 56. — Geticis frigidior decocta V, 50.

Pruna et cottana, III, 83.

Prurigo moræ impatiens, VI, 327. — prurigne et scabie unius porci cadit totus grex, II, 80. *F. L.*

Prurit frietas ocelli angulus, VI, 578. — prurire ut incipiat Gaditana canoro choro, XI, 163.

Psaltia (Clodius) quæ penem majorem, etc., VI, 337.

Precas infelix, VI, 491, 494.

Psilotro pili evulsi, IX, 15. *N.*

Pube pro Latina, VIII, 256.

Publicus servus tenet hanc (coronam triumphantis), X, 41. — adulter fiet, X, 312. — publica vena non est vati egregio, VII, 53. — sacra, VI, 335. — fulgura, VI, 587. — vota vicerunt, X, 284.

Pudet eernare fustilibus, III, 168. — ni illas, III, 321. — te propositi, V, 1. — quem docere ubera, XII, 8. — quem non alto per glaciæ perone tegi, XIV, 185. — pudeat non monstrare domum tabernæ, II, 42. — quod narasse, XI, 202. — pudendis præferre faciem incipit nobilitas, VIII, 139. — exemplis, VIII, 183.

Pudicitæ veteris vestigia, VI, 14. — patriæ et plebeie templa, VI, 308. — veterem Mauri præterit aram, VI, 308 sq. — atque formæ rara est concordia, X, 298. — pudicitiam credo Saturno rege moratam in terris, etc., VI, 1 sq.

Pudicus ante filius non ab inguine tutus, III, 111. — sermo non est hic in vetula, VI, 193. — podici capitis matrona, VI, 49. — pudicam ille tanti vocat, VI, 137.

Pudor nullus hic verbis, II, 110. — non obstat, III, 60. — si est,

exeat, III, 154. — quum stimulus odio admovet, X, 329. — quis est unquam propter avari? XIV, 178. — pudoris ingenui puer, XI, 154. — pudori animam præferre, VIII, 83. — pudorem jam habeat Roma, II, 39. — ridiculum ex urbe effugientem pueri morantur, XI, 55. — quem præstare potest mulier galeata? VI, 252. — paupertatis nulla habet, VI, 357. — contra pudorem, furtunam armati, XVI, 34.

Puella, ut virgo et nympba, quæ in flore ætatis est, etsi jam nupta, II, 59. *N.*; IX, 74. *N.* — ocreas vendente, tu felix, VI, 258. — puellæ multa vivus dedit, II, 59. — minor censu quis gener placuit? III, 160. — Pierides, narrete: prosit mihi vos dixisse puellas, IV, 35. — quænam est hic culpa? VI, 494. — venatriæ per calamos, XIII, 80. — viæ amore nunquam flagrabat, cæcus, IV, 114. — probatæ plausu, XI, 164. — cultæ assediæ decet hos juvenes, XI, 200. — omnes hoc discunt ante alpha et beta, XIV, 209. — leuonum procul hinc, XIV, 45. — puella flava, cui det mandata, VI, 354. — puellam pravam extortamque Europen vocamus, VIII, 33. — fugientem sæpe amplexu rapui, IX, 74. — puellas nudas maribus ostendit Pyrrha, I, 84. — ad Circum prostare iussas venit, III, 65. — suas jam dimittente lenone, VI, 127. — dum posciturus, IX, 128. — puellis dones ista, VI, 191. — formam optat anxius mater, X, 289. — Puellæ speratæ, pactæ, sponsæ, VI, 25. *N.*

Puellaes capilli, XV, 137.

Puer Automedon lora tenebat, I, 61. — Iliacus nondum ad cyathos, XIII, 43. — incultus, XI, 146 sq. — ingenui vultus ingenuique pudoris, etc., XI, 154 sq. — tot millibus emptus, V, 61. — si Virgilio deesset sq., VII, 69. — unicus appellat, IX, 64.

— dicat quem venisse, quot nuntiet horas, X, 216. — barbato enicumque adsurrexerat, XIII, 56. — scribe, vigila, etc., XIV, 192. — iatra quæ limina est, XIV, 45. — pueri secreta, VI, 404. — nec credunt, II, 152. — lenonum, III, 156. — nil faciunt, VI, 173. — exa interdum rimabitur, VI, 552. — Janonis avem laudant, VII, 32. — quot atabant, VII, 226. — ad sint cum tabula, et ponatur calculus, IX, 41. — Braccatorum, VIII, 234. — qui, qualisque futura sit uxor, illis notum, X, 353. — ite, XII, 83. — o pueri, vivite contenti casualis et colibus istis, XIV, 180. — pueri percussam mare, I, 54. — si contigit Etruscum aurum, V, 164. — quid conferre potest plus natura, etc., X, 302. — dictem coram aliis pultes, sed in aure placentas, XI, 59. — bimembri hoc monstrum comparo, XIII, 65. — maxima debetur reverentia: si quid Turpe paras, ne tu pueri contemneris annos, etc., XIV, 47 sq. — Puerum te putabas et tenerum, etc., IX, 46. — quum septimus annus transierit, cupiet lento cenare paratæ, XIV, 11 sq. — puerorum institutio quolibet tormento gravior, VII, 152 sq. — tot manus observare non est leve, VII, 240. — acapollis et pedibus quid dicam Aquilone Decembri, IX, 68. — pueris si mora longior Urbem indulsit, II, 168. — hoc prætulit patriæque, etc., VI, 111. — ut placeas et declamatio fisa, X, 167. — formam optat mater, X, 289. — imponet vittas, XII, 117. — quæ monstrant ipsi traduntque parentes, XIV, 3. — salientibus vexare uterum, VI, 599. — repentibus assæ (al. poacentibus assæ) hoc monstrant vetulae, XIV, 208. — meis acconita paravi, VI, 639. — veniam indulge, VIII, 167. — pueros tres in gremium patris fundat simul, V, 141. — inter hæc varie properantur, III, 264. —

omnes, ergastula tota poscit maritum, VI, 151. — odit, VI, 272. — empturus Medos, VII, 133. — raptos ad velaria laudare, IV, 122. — avaros producit levo monito, XIV, 228. — lautorum quanti doceat Pollio, VII, 177. — *Conf. Fillus et Infans.*

Pueriles acies, XV, 59.

Puerpera vix ulla jacet surato lecto, VI, 594. — Puerperæ foribus appensæ coronæ, IX, 85. *N.*

Pugillares testiculi, XI, 156.

Pugna fervet commissæ lagena, V, 29. — pugnam instaurare infestis sagittis, XV, 74. — omnem Titæida inter majores ponas, VIII, 132. — ad pugnam qui rhetorica descendit ab umbra, VII, 173. — pugnas Cilicis et ictus laudabat, IV, 121.

Pugnacis Anci census, V, 57.

Pugnatus lenta arena fori, XVI, 47. — pugnare cum Græcho jussus secutor, VIII, 201, 210. — pugnanti Gorgone Menas, XII, 4.

Pugnos oculorum sanguine plenos aspiceret, XV, 58. — qui vidit, audeat dicere, vidi, XVI, 30. — pugnis concisus, III, 300. — cadere pectus, XIII, 127.

Pulcher et acer, VII, 190. — pulchra latona, X, 292. — et candida cervix præbenda gladio, X, 345. — pulchrum te potestas, IX, 47. — quidquid et conspicuum, IV, 54. — pulchro ordine rerum distinguitur dies, I, 127. — lahuri reddit sua dona, XVI, 57. — pulchris et latis de tot orbibus, I, 137. — pulchrior ille hoc, atque ille alio, X, 196. — pulcherrima dictu, XI, 56. — etiam præcipitare volens, XII, 38. — quæque corpora, XII, 116.

Pulchritudo obnoxia, X, 289 aqq.

Pullæ urbes, X, 284.

Pullati proceres, III, 213.

Pullinet æmulus, VI, 363.

Pullus hirundinis, X, 231. — pulli tremuli frons, VI, 616. — uos viles

nati infelicitibus ovis, XIII, 142. — pulorum pectora rimabitur haruspex, VI, 551. — pullos ciconia nutrit, XIV, 74.

Pulmentaria condit, VII, 185.

Pulmo arderet Falerno, IV, 138. — pulmonem agitare risu, X, 33. — pulmone columbæ tractato, VI, 549. — tenui rubetæ nunc res agitur, VI, 659.

Pulpita pascunt vatem, VII, 93. — longa figanus per angustos vicos, VI, 78. — ad peregrina cantu fædo proditui, VIII, 225. — pone hinc, et inde finge gladios, VIII, 195. — nulla prætoris lauti æquare queas hunc voluptati, XIV, 257. — ad pulpita tandem redit notum exodium, III, 174.

Puls men annuus, XVI, 39. — pulvis dictem coram aliis puero, XI, 58. — pulvis ollæ fumabant, XIV, 171.

Pulsas ubi tu, ego vepulo tantum, III, 289. — pulsat eum sextus et sexagesimus annus, VI, 193. — pulsare soles nates, VI, 612. — togatus non sudeat te, XVI, 8. — tintinnabula, VI, 442. — terram cuspidè, II, 130. — pulsantis eymbala legatus fiet amiel, IX, 62. — pulsetur etsi, dissimulet, XVI, 9. — pulsat rogat III, 300. — pulsandum caput præbebis, V, 171.

Pulvinar, VI, 122.

Pulvino de equestri, III, 154.

Pulvis in æquore primus equi hujus, VIII, 61. — in pulvere Cannarum victis consulibus, XI, 198. — tenui sulcos ducimus, VII, 48. — circi sublimis prætor, X, 37.

Pumice Catinensi lumbum attritus, VIII, 16. — levis inimicus res mortifera est, IX, 95.

Punica prælia passia, XIV, 161.

Punire quod liceat tunica molesta, VIII, 235. — cunctos nocentes, XIII, 101. — hæc volenti datur calceus, XVI, 13. — taurea crimen, VI, 492.

Pupilli prostantis spoliator, I, 47.

— vos moneo, VI, 629. — pupillum ad iura vocantem circumscripserit dicens, XV, 135. — pupillos quot circumscripserit Hirrus, X, 223.

Puppis alternum latus evartentibus undis, XII, 31. — per puppem erat, VI, 102. — puppe trunca magister petit interiora, XII, 79. — Corycia semper moraria, XIV, 267.

Purpura major (al. majus) quid confert optandum? I, 106. — atlantaria filo Tyrio spondet, VII, 134. — vendit caussidicum, VII, 135. — ardens quos vestit, XI, 155. — peregrina ignotaque nobis ad scalas atque nefas, quaecumque est, ducit, XIV, 188.

Purpureus scurra, IV, 31. — purpuream vestem fundite, XII, 39.

Purum argentum, IX, 141; X, 19.

Pusilli caussidici sanguine, X, 121.

— pusillos homines atque malos terra nunc educat, XV, 70. — pusillae ceras, XIV, 29.

Pusio tecum dormit, VI, 34, 35.

Putas nonna melius illud? VI, 34.

— si exspectanda praesidia, VII, 22.

— secretum divitis ullum esse, IX, 103. — quid sentire omnes? XIII, 5.

— quaequirenda, XIV, 223. — captum te, V, 162. — putat se formosum, VI, 185. — nil turpe, VI, 457. — esse Deos, XIII, 91. — constare eadem materia, XIV, 17. — egregium artificem, XIV, 115. — facienda quaedam, XV, 108. — putant haec saxa Deorum et tela, XIII, 232. — nec distare humana carnis suillam, XIV, 98. — nulla exempla beati panperiae esse, XIV, 121. — putat se nil tibi debere, III, 51. — summa bona, V, 2. — putabas te pulchrum, IX, 47. — haec tu secreta, X, 337. — putabat omnia tractanda inermi iustitia, IV, 80. — putabant non turpe, VII, 5. — putavit populum Plucae tam vacui capitis, XV, 23. — non turpe, VI, 390. —

longum tardamque, XV, 82. — cur putas hos evasiasse? XIII, 193. — quid illum esse? III, 75. — quid fieri non posse? VI, 41. — quidnam suadendum? X, 330. — putet fas esse, I, 58. — nomen esse, XIII, 36. — quis putet muta animalia generosa, nisi fortia? VIII, 57. — quales putemus epulas glatisse Endopereotem ipsum? IV, 28. — putare majora monstra, si, etc., II, 122. — nullum conferri posse putaret, XII, 21. — putaris quidquid melius leviusque, X, 344. — puta tu vera, II, 153. — hoc ipsum deceisse, V, 7.

Putere videntur, XI, 121.

Putus brevis nec recte movendus diffunditur in plautas, III, 226. — putum servare jubet Cleantes, II, 7.

Putri cum siluro, XIV, 132. — putres vomice, XIII, 95.

Pygargus et aper, XI, 138.

Pygmate; *vid.* Pytimate.

Pygmaeus bellator, XIII, 168 sq. —

Pygmaea virgine brevior, VI, 506.

Pylades quis tam, molem aggeris ultra ut veniat, XVI, 26. — Pylades et Bathyllus pantomimi, VI, 63. N.

Pylius rex, X, 246 sqq.

Pyrenaeum transiit, X, 151.

Pyreumate; *vid.* Pytimate.

Pyrrha maribus nudas ostendit puellas, I, 64. — a Pyrrha quousquam omnia symmata volvas, XV, 30.

Pyrrhus immanis, XIV, 162. — Pyrrho, regi Molosso, parere solebant elephantia, XII, 108.

Pyrum Signinum Syriumque adsunt, XI, 73.

Pythagoras, XV, 173.

Pythagoreis centum epulum dare, III, 229.

Pythia vates, XIII, 199 sq.

Pytimate lubricat orbem, XI, 173.

Pyxide condita, II, 141. — val gladio parti summi, XIII, 25.

Qua; *vid.* Quid et Quis.

Quadra aliena vivere, V, 2.

Quadrans ubi si nullus in ombra ostendatur, VII, 8. — quadrante lavari, VI, 447. — quadrantes centum lectica petit, I, 121.

Quadrifuges alti, VII, 126.

Quadringenta parant tabernæ quinque, I, 106. — sestertia dedit Gracchus dotem cornicini, II, 117. — tibi si quis dens aut similia diis donaret? V, 132. — fac tertia, XIV, 326. — quadringenta nummis condire gulam fictile, XI, 19.

Quadrivio medio ceras implere, I, 64.

Quæ, Quæcumque, Quænam, Quæque; *vid.* Quis, Quicumque, Quidam, Quinam, Quisque.

Quæro an deceant, II, 76. — te in qua prosencha? III, 296. — quæris quid? nubit amicus, II, 134. — quid ultra, etc., V, 19. — quærit sibi materiam ducis indulgentia, VII, 21. — sibi alium asellum, IX, 92. — ab omni, quisquis adest, X, 253. — nemo, unde habes, sed oportet habere, XIV, 207. — querunt per omnia gustus elementa, XI, 14. — eadem animalia sumptis pennis, XIV, 76. — quærebat, quæ nummis esset mens, XIII, 202. — quæras si nomina morborum, X, 219. — conjugium, XI, 29. — ne quæras scelere in tanto, XV, 89. — quærat qui te per compita, non deerit, IX, 112. — jampridem caput hoc ventosa cucurbita, XIV, 58. — quæramus panem aratro, XIV, 181. — quære legatum in magna popina, VIII, 172. — oculus Archigenem, XIV, 252. — querendi decoris cura, VI, 501. — quæritur illi uxor, VI, 46. — squarios, VI, 333. — quæsitus multum Hylas, I, 164. — quæsitum omni ex crimine locrum, XIII, 25. — ad fontem, XIV, 104. — quæsit per humum saxa, XV, 63.

Quæro, dic mihi, VI, 393. — vivat, XII, 128.

Quæstio ultima fiet de moribus, III, 141. — ubi summa, VII, 156.

Qualis erat adulter, II, 29. — Erinnyæ, VII, 68. — facundia, mores ejus erat, IV, 82. — cornu tamen, V, 24.

— facies et quali digna tabella! X, 157. — rediit! X, 179, 185. — futura sit uxor, X, 353. — testudo nataret, XI, 94. — domna atque supellex, tales cibi, XI, 99. — quale facit, II, 57. — vinum bibeant, V, 36. — decus rerum, VI, 255. — qualem Ceresia vult esse sacerdos, XV, 141. — Claudius edit, V, 147. — nequeo monstrare, VII, 56. — (vultus) habebat, IX, 3.

— præstabat, IX, 13. — ipsa habuit faciem, X, 293. — nimium agit, XIII, 111. — quales (versus), I, 80. — extollit Fortuna, III, 39. — epulas ipsum glotisse putemna, IV, 28. — tales rugæ Quales, etc., X, 194. — fuerant in vitibus, servatæ avæ, XI, 72. — et Turnus et Ajax, XV, 65. — esse decet, XI, 155. — poma qualia Phæscum autumnos habebat, V, 151. — demens Ægyptus portenta colat, XV, 1.

Qualemcumque potest facit indignatio versum, I, 80. — qualiacumque voles somnia, VI, 547. — unguenta, XV, 49.

Qualibet ex re, XIV, 205.

Quam timeo ne, etc., X, 84. — *Conf.* I, 7; III, 23; IV, 26; V, 57, 80; VII, 13; VIII, 53; IX, 38, 46, 73; XI, 3, 50; XVI, 5, 22, 33.

Quamquam, II, 4; IV, 79; VI, 88, 199; VII, 15; X, 34; XI, 205; XII, 25; XIII, 102, 241; XV, 160.

Quamvis natus ad Euphratem, I, 103. — metuum, V, 5. — *Conf.* III, 1, 61, 282; IV, 104; V, 15; VI, 93; IX, 35; XIII, 3, 13, 207; XVI, 56.

Quando uberior vltiorum copia? quando major avaritiæ patuit sinus?

I, 87. — artibus honestia nullus in Urbe locus, III, 21 sq. — in consilio est Edilibus pauper? III, 162. — si, III, 173; V, 40; XII, 23. — ad te pervenit ille, quando adest, etc., V, 62. — omne peractum est, V, 93. — propinat Virro tibi? V, 127. — ad me venient Dii? XIII, 102. — ego figam aliquid, quo vita mihi sit tota, IX, 139. — ego pauper ero, haec sufficiunt, IX, 147. — licebit, XI, 182. — *Conf.* I, 88; VI, 267, 464, 566; VII, 146; XII, 55; XIII, 241; XV, 160, etc.

Quandoque sordius aliquid audebis, II, 82. — praebebis esput pulsandum, V, 172. — si fecerit, etc. XIV, 51.

Quandoquidem inter nos sanctissima divitiarum majestas, I, 112. — data sunt, X, 146. — claudenda est, etc., XIII, 129.

Quantalibet gloria quid erit, si gloria tantum est? VII, 81.

Quanticumque domus, veniet, qui, etc., VII, 184.

Quantula nostra voluptas! VI, 254. — sint hominum corpuscula, mors sola fatetur, X, 173. — quantum in hoc, VI, 151.

Quantulacumque adeo est occasio, XIII, 183.

Quantumvis Eugenes mollior signa, VIII, 15.

Quantus, homuncio, fieres ex nihilo, V, 133. — torrens, VI, 318. — ardor, VI, 317. — Virronia amicus, V, 134. — amor patriae, XIV, 239. — quanta praelia, I, 91. — gula, I, 140. — praemia, VIII, 92, 118. — ira, I, 45. — umbra, IV, 6. — voce, XIII, 16. — sedeat poplitibus, VI, 262. — quantum erat donare, IX, 59. — distet, XI, 26. — addat sportula, I, 118. — accipiant, III, 132. — jussit, VI, 37. — daret, VII, 104. — licet, VII, 124. — meruit, VII, 216. — Leucade, quantum Octavius, VIII,

242. — Lausella bibebat, IX, 117. — de legibus queratur, X, 251. — rapuit Nero, XII, 129. — Gradivus Home-ricus, XIII, 113. — pecunia erescit, XIV, 139. — populus Romanus arabat, XIV, 160. — tantum delinquere quantum permittas, XIV, 233. — dilexit Thebas, XIV, 239. — in quantum sitis poscit... quantum Epicure tibi sufficit... quantum Socratici ceperunt, XIV, 318, 319, 320. — quantum ipse notavi, XV, 45. — quisque sua nummorum servat in arca, tantum habet et fidei, III, 143. — vix redolent duo funera, IV, 109. — vis, stipulare, VII, 165. — quanti vendant, VIII, 192. — gaudia eonstant, VI 365. — subsellia, VII, 45. — doceat, VII, 176. — tenebras conducis, III, 225. — una venefica eonstat, VI, 626. — quanto sublimior, XI, 24. — *Conf.* III, 18, 249, 271; V, 67; VI, 262; VIII, 140; IX, 70; X, 14, 40; XIII, 32; XIV, 258, 312. — quantas jaenletur Momyebus ornos, I, 11. — quantis porticibus, IV, 5. — malis longa senectus, X, 190.

Quare Casennia optima, VI, 136. — nec est, quare perdas, VI, 202. — altior hic cincinnus? VI, 492. — scire velim, quare, etc., IX, 1.

Quarta dies, IX, 17.

Quartanam jam sperantibus aegris, IV, 57.

Quasi fortuita, XIII, 225. — ipse sedes suas incenderit, III, 222.

Quasillaria, VI, 476. *N.*

Quassas galeam, II, 130. — quassatum calicem siccabis, V, 48.

Quatenus sen quatinus, XII, 102.

Quater egisti, VII, 122.

Quatit hostia funem, XII, 5. — quatiante animo flagellum, XIII, 195. — quatiere rim, XIII, 171.

Quatuor infantes iudebant cesa, XIV, 168. — digitis a morte remotus, XII, 59. — nasorum calicem siccabis,

his, V, 47. — annis præcedere tam venerabile erat, XIII, 58.

Quatuordecim ordines equitum, III, 154, 155; XIV, 324 sq.

Queas aquare nulla theatra, etc., XIV, 257. — queat nec sufferre pondera gemmæ, I, 29. — nemo patriam monstrare parentis, VIII, 45. — qui ferre quoscumque labores, X, 359. — quis numerare? XVI, 1.

Quercus veteris fastidia, XIV, 184. — quercum Capitolinam sperare fidibus, VI, 387.

Querela simili plena fora, XIII, 135. — querelæ justæ causa deferatur, XVI, 19. — querelas nostras sige intra te, IX, 94.

Quereris nec patri, II, 131. — intercepta decem sestertia frando, XIII, 71. — queritur, quod parcas, VI, 36. — querebar modo, vobis non eadem vina poni, V, 51. — queratur tantum da legibus ipse datorum, X, 251. — querentes de seditione Græchos quis ferat? II, 24.

Qui sis, XI, 33. — casus impolit hos? XV, 119. — tu gallinæ filius albæ? XIII, 141. — quo effigies tot bellatorum? VIII, 9. — *Conf.* VIII, 141, 143 sq.; XIV, 135; XV, 61. — Quem et quorum pro quam et quorum, XIV, 231, 241. *N.* — Quia pro quæis scribendum, III, 31. *F. L.* — *Conf.* I, 37, 43, 59, 67, 111, 156, 158, 161; II, 3, 17, 19, 30, 84, 125, 152; III, 30, 52, 53; V, 41; VI, 12, 35; VIII, 189, 190; IX, 7, 121, 146; XII, 9; XIII, 16, 21; XIV, 7; XVI, 30. — quæ, I, 69, 140; II, 38; III, 45; VI, 73, etc. — quod, I, 35, 104, etc. — cuius, I, 131, 153, etc. — cui, I, 166; III, 49, etc. — quem, I, 20, 35, etc. — quam, XI, 87; XII, 27, etc. — quo, I, 25; II, 22, etc. — quæ, I, 156; III, 90, etc. — quorum, I, 171; III, 14, etc. — quarum, VI, 51, 259, etc. — quibus, I, 119;

III, 66, etc. — quon, I, 38; II, 115, etc. — quas, I, 9, etc., etc.

Quia sunt tædia, XI, 207. — tu gallinæ filius albæ, XIII, 141.

Quicumque adæpexit Deus, ridet et odit, XV, 71. — necit, nemo cogetur, VII, 18. — quicumque legerat, hæc eadem, etc., VII, 152. — est, purpura ducit ad æclum, XIV, 188. — altaria tangunt, XIII, 89. — pictura, VI, 341. — quodcumque liberet, I, 152. — est, VII, 217. — committitur, XIII, 1. — argenti superest, VI, 355. — volet, XIII, 92. — tradidit Moses, XIV, 102. — quemcumque parentem sic possem affari, XIV, 210. — quocumque in fornice nati, III, 156. — loco et recessu, III, 230. — in trivio, cuiusque est obvia, narrat, VI, 412. — alio de sanguine, VIII, 27. — barhato non assurrexerat, XIII, 56. — venit de gramine, VIII, 60. — de libro voles proavum tibi sumito, VIII, 134. — in populo et sub axe, XIV, 42. — modo crescant patrimonia, XIV, 117. — vocatit spes lucri, XIV, 277. — quoscumque labores ferre queat, X, 359. — quasque pœnas debet iratis maritis, X, 312.

Quidam expavere frigis famemque, VI, 361. — non propter vitam faciant patrimonia, etc., XII, 50. — sortit metacutem sabbata patrem, XIV, 96. — labitur, XV, 77. — quædam parva quidem, sed non toleranda maritis, VI, 185. — de numero Lamiarum, VI, 385. — ex libris non intelligat, VI, 451. — cum prima resecuntur crimina barba, VIII, 166. — sunt vitiorum elementa, XIV, 123. — pro vita faciendâ putat, non omnia, XV, 107. — cuiusdam, VI, 55; VIII, 31. — cuidam respondit, XIII, 199. — quemdam ex illis non tulit Læronia, II, 36. — præcipitat subjecta potentia magnæ invidiæ, X, 56. — quos-

dam merchos at mngilis intrat, X, 317. — facit, VI, 409. — quibusdam somnum rixa facit, III, 281. — bilem aut risum fortasse moverat, XV, 15.

Quidem, II, 11; VI, 153, 184; VIII, 148; XI, 7; XII, 26; XIII, 19; XV, 25.

Quiescit, noli vexare, I, 126. — quiescunt jam membra, XIII, 218.

Quin ipsa manubria ossea, XI, 133. — ducatur, mora nulla, XII, 112.

Quingenta his dedit, VI, 137.

Quinquatribus optat, X, 115.

Quinque tabernae quadringenta parant, I, 105. — per autumnos octo finit meriti, VI, 230. — lagenae, VII, 121. — sestertia numera omnibus in rebus, IX, 41. — diebus continuis hoc facere non possis, XI, 206.

Quintilianus ut ametur, an expectas? VI, 75. — orator maximus, felix et pulcher et acer et sapiens et nobilis, bene cantus et forte consul, VII, 189 sq. — Quintiliane, dic aliquem hic colorem, VI, 280.

Quintille quod donet, VII, 75.

Quippe indignatur, V, 64. — sliter tunc vivebant, VI, 11. — haec merces lentissima, VII, 175. — vincis, VIII, 54. — ille Deis suetoribus erat ultor, VIII, 216. — tenet, X, 41. — ferox vitulina, XII, 7. — rari boui, XIII, 26. — minuti est animi ultio, XIII, 189. — his crescent patrimonium fabria, XIV, 116. — illa inventrix, etc., XV, 116.

Quirini in valla peragendum officium, etc., II, 133. — trabem et diadema meruit, VIII, 259. — Quirine, rusticus tunc sumit trechedipna, III, 67. — Quirinos geminos sub rupe ostendere, XI, 105.

Quiritem una plebe faciendum lavenies, VIII, 47. — Quirites, non possum ferre Graecam urbem, III, 60. — tennes agmine facto debuerant olim migrasse, III, 163. — da niveos ad

frena, X, 45. — domitos ad sua deduxit flagra (Caesar), X, 109.

Quis nobis tam patiens? I, 30. — nescit, VI, 247; XVI, 1. — tam perditus? VIII, 211. — *Conf.* I, 94; II, 6, 8, 24, 25; III, 259; V, 158, 163; VI, 220, 342, 404, 405; VIII, 6; XI, 21, 38; XII, 28, 48; XV, 25, 26, 30. — qua indignatio ne desit, V, 120. — qua sulfura et praeidia, II, 157; VII, 22. — si qua est nobilitas, XII, 118. — quid agant venti, I, 9. — expectant? II, 114. — quaeris? nobis amicus, II, 134. — fieri non posse putes, si, etc., VI, 41. — tibi enim vultu tali? IX, 3. — tale quid excusat, XV, 115. — quid sis, XI, 33. — agam, et quid, oro, dicam, IX, 67. — agas, quum, etc., III, 291; IV, 14. — facies, VIII, 179. — erit nisi ludus, VIII, 199. — refert? I, 154; IV, 5; X, 213; XI, 180. — superest, III, 259. — ultra, V, 18; VI, 191. — *Conf.* I, 45, 48, 52, 106, 119, 154, 170; II, 65, 153, 154, 155, 159, 166; III, 6, 41; V, 104, 114, 402, 403; VII, 199; VIII, 1, 90, 93; IX, 68; X, 4, 5, 108; XI, 2, 13, etc. — quidni cupias, X, 95. — quid quod et antiquis uxor de moribus illi quaeritur, VI, 45. — *Conf.* III, 86, 147; X, 208. — quid, si, etc., VIII, 183; X, 36. — qui pueri qualisque futura sit uxor, X, 353.

Quisnam delator? X, 69. — hominum, XIII, 243; XV, 103. — quanam est hic culpa puellae? VI, 494. — quidam censes? IV, 130. — susdendam esse putes, elige, X, 329.

Quisquam se exhorruit, VIII, 196. — quid inveniet sublimis, VIII, 231. — Deorum vellet, X, 184. — non erit, XI, 148. — quidquam si credis Homero, X, 246. — quemquam occidere nolunt, X, 96. — nec amet, nec ametur ab nullo, XII, 130. — esse Deorum, XIII, 249.

Quisque accipiat, I, 41. — Deus,

XIII, 46. — quæque concumbat, VI, 406. — aptissima, X, 349. — pulcherrima, XII, 116, etc., etc.

Quisquis erit bonus, VI, 211. — primus fuit majorum tuorum, VIII, 274. — colit Minervam, X, 116. — adest socius, X, 254. — præcepit, XIV, 227. — quidquid agunt homines, I, 85. — conspicuum cat, IV, 54. — Indi huc mittita, VI, 466. — subiti et magni discriminis instat, VI, 520. — dixerit, VI, 553. — erit, VI, 598. — porrexerit, VI, 632. — dicitur, VI, 643. — reliquit Natta, VIII, 95. — scio, IX, 97. — petebas, IX, 114. — melius potaris, X, 344. — dolet, XI, 188. — frangitur, XI, 189. — habent, XIII, 83. — cogebat furor, XV, 99. — id est, VII, 162. — Græcia mendax aodet in historia, X, 174, etc., etc.

Quivia: cuius rigidi censura cæcinni facillia, X, 31. — quemvis hominem attulit, III, 75.

Quo effigies tot bellatorum, si, etc., VIII, 9. — *Conf.* VIII, 142; XIV, 135; XV, 61.

Quod (conjunctio), III, 2; V, 12; VI, 34, 36; X, 28; XIII, 2; XV, etc.

RAD

Rahidam facturus orexim, VI, 428. — rahida tigris, XV, 163.

Rahie jecur incendente, VI, 648. — ventorum cadat, XIII, 225. — sævit vulgus, XV, 126.

Radere guttur jam coeperat, VI, 105. — femur insaurati Herculis, XIII, 151. — tubera, V, 116; XIV, 7. — raso vertice capot pulsandum præbebis, V, 171. — vertice gaudent garrula securi narrare pericula nautæ, XII, 81. — rasa galbana, II, 97.

Radiat Germanicus scripto auro, VI, 205. — radiat testudine tota densi sardonyches, VI, 381.

QUO

Quomlans imposito clunem submittat asello, VI, 334.

Quondam hi cornicines, etc., III, 34. — an regibus viderent uno contentam carcere Romam, III, 313. — succinctus papyro, IV, 24. — præstahat castas humilia fortuna Latinas, VI, 288. — terga suis moris erat festia servare dichas, XI, 83. — hoc indigenæ vivebant more, XIII, 38. — hand impunitum fore respondit Pythia vates, XIII, 200.

Quoniam cepit Græcorum mentio, III, 114. — Delphis oracula cessant, VI, 555. — dociles limitandia turpibus omnes sumus, XIV, 40.

Quot, III, 141, 274; IV, 7; VI, 406; VII, 226, 235, 236; X, 147, 216, 220, 221, 222, 223, 224, 225; XIII, 26; XIV, 151.

Quota portio, III, 61. — pars scekerum hæc, XIII, 157.

Quoties infremuit, I, 165. — voluit Fortuna joculari, III, 40. — *Conf.* II, 2, 156; III, 270, 306, 318; V, 28, 145; VI, 67, 180, 194, 535, 647; VII, 179; IX, 51, 111; X, 29; XIV, 21.

Quum (conjunctio), I, 17, 22, 24, 26, 58; II, 9; III, 38, 93, etc.

RAP

Radios solis jurat, XIII, 78.

Ramex: cum ramice jacet exiguus nervus, X, 205.

Ramenenses: *vid.* Remenses.

Ramus olivæ Pisææ caotiens, XIII, 99. — ramos adhuc virides in limine linquit, VI, 228. — longos erexit janus, XII, 91.

Ranarum viscera inspicere, III, 44. — rane in gurgite (Stygio) nigræ, II, 150.

Raucidius quid, VI, 185.

Raucidula opsonia, XI, 135.

Rapit vicinos humiles, VI, 414. — testiculos Heliodorus, VI, 373. —

precipitem ambitio atque libido, VIII, 135. — rapui sæpe amplexu fugientem puellam, IX, 75. — rapuit non pretextatum Nero loripedem, X, 308. — quantum Nero, XII, 129. — rapiat eunatio argentem solem, VII, 183. — raplena cuncta ignis, XIV, 245. — rapturus de nobilitate, quod superest, I, 34. — raptura nummos Celsus, VIII, 130. — rapitur exstinguendus, X, 332. — carpento, VIII, 147. — te contempto metisque relictis, XIV, 232. — raptus per æra Pygmaeus, XIII, 169. — rapta abolla properabat, IV, 76. — testa secuit genitalia, VI, 514. — raptum Achillem luget Peleus, X, 256. — ignem de summa cæli parte donavit terris Prometheus, XV, 85. — rapti ad velaria pueri, IV, 122. — rapienda turbæ sportula, I, 96. — occasio, XV, 39.

Raptore relictio, VII, 168.

Rarus sermo illis, II, 14. — eivis, VIII, 27. — ferme sensus communis in illa fortuna, VIII, 73. — venit in cornuæula miles, X, 18. — rara avis in terris mulier casta, VI, 165. — in tenui facundia panno, VII, 145. — iugo victoria sedit, VIII, 63. — crate pendencia terga suis, XI, 82. — non videmus, quæ pateris, XIII, 8. — merces, quæ cognitione tribuni non egest, VII, 228. — est concordia formæ atque pudicitie, X, 297. — rarum ac memorabile magni gutturis exemplum, II, 113. — quamvis, tamen imputat, V, 15. — rari summiq; boni huius nulla voluptas, VI, 179. — quippe boni, XIII, 26. — raræ sine Mentore mense, VIII, 104. — rarior albo corvo, VII, 202. — rarior usus commendat voluptates, XI, 208.

Rastra assueti coquere, XV, 166.

Rate mersa nanfragus, XIV, 301. — rates mille, XII, 122.

Ratio est ulterior, IV, 20. — una potens, XIV, 39. — pericli si justa

est et honesta, VI, 95. — studiorum et spes in Casare tantum, VII, 1. — rationem si admittitis, I, 21. — ratione loquendi et lege servata, VI, 453. — quid timeamus aut eupimus? X, 4. — pro ratione sit voluntas, VI, 223. — rationibus quantum addat sportula, I, 118. — gravis est, VI, 511.

Raneus defert in balnea testiculos, XI, 136. — ranca cohors (Gallorum), VI, 515. — ranco circo, VIII, 59. — ranei Codri vexatus Theseide, I, 2.

Ravola deprensus tristis, IX, 4.

Recedit latus clivo pendente, VI, 650. — recessit nondum satiata, VI, 130. — ad Superos Astræa, VI, 19. — recedas tacitus, III, 297.

Recens linum, III, 151. — recentis odoris mala, XI, 74. — recentem prædam servabat hyems, IV, 58. — recenti historia res memoranda, II, 102. — cælo vivere, VI, 11. — luto spargat jumenta, VII, 180. — de accere, XIII, 5. — recentes rumores, VI, 408.

Recepti ruborem, XIII, 241.

Recessu quocumque, III, 230.

Recedipna, III, 67. *F. L.*

Recedit illuc, ut, etc., XII, 54.

Recidivus nummus velut exhausta pullulet arca, VI, 363.

Recitat folium Sibyllæ, VIII, 126. — togatas et elegos, I, 3. — si recites dulcedine fauce succensus, VII, 40. — recitantes Augusto mense poetæ, III, 9.

Recitationes poetarum, etc., I, 1 seq., 12 seq.; III, 9; VII, 40.

Recondita aula, VI, 67.

Recte vivendum, IX, 118.

Reactoris cani prudentia, XII, 37. — rectorem si te accipiat provincia, VIII, 88. — rectore nullo mundum moveri credant, XIII, 87.

Rectus deideat loripedem, II, 23. — rectum si mirxit amicus, III, 107. — prima docet sapientia, XIII, 189. —

funem descendere, XIV, 266. — recta senectus, III, 26. — facie loqui praesente marito cum duobus, VI, 401. — recto cantaverat aere, II, 118. — vertice portat, III, 252. — vultu hoc optas, X, 189. — recti capilli, XI, 149.

Recubans sub eodem marmore Chiron, III, 205. — recubante juxta marito spectent, XI, 201.

Recubabit tibi juncta, VI, 448. — quod recumbas se stante indignatur, V, 65. — recumbat nemo prope, IX, 106. — toro solus, III, 82.

Recurrit natura ad mores damnatos, XIII, 239.

Reddit nummos, XVI, 40. — pulchro labori sua dona, XVI, 57. — reddunt ubi ova columbae, III, 202. — reddet Roma te Aquino, III, 319. — depositum, XIII, 15, 204. — sollem, XIII, 61. — reddere tunicam servo, I, 93.

Redemi hoc ego vix tota nocte, IX, 76. — redemptum a vitis uolla virtute, IV, 2. — redimere seu conducere, ac contr. locare, III, 31 sq. N.

Redemptores, conductores, mancipes, III, 31 sq. N.

Redeo; redit quoties natalis, IX, 51. — ad pulpita exodium, III, 174. — vivum, VI, 429. — spes vitae cum sole, XII, 70. — qualis rediit, X, 179, 185. — redeant ut veteres, VII, 139. — redeuntibus a scrobe vel sulco, XIV, 170.

Redimicula longa sumunt frontibus, II, 84.

Reditum (ob) amici, feriendus taurus, altaria ponenda, XII, 15, 94.

Reditivus nummus, VI, 363. *F. L.*

Redolent funera, IV, 109.

Refert quid, ignoreat an non, I, 154. — *Conf.* IV, 5; VIII, 193; X, 213; XI, 180. — non minimo sane discrimine, V, 123. — quid sportula, I, 118. — hoc tantum, quod illa tenebat, VI, 657. — ergo, quis haec

eandem paret, XI, 21. — refertis calathis peracta vellera, II, 54. — referunt Artaxata mores praetextatos, II, 170. — referebant navibos apollia, VIII, 106. — referam quid, quanta ardeat, etc., I, 45. — miranda, XV, 28. — referre hoc videtur ipsius duobus, ut, etc., XVI, 58. — referens multum de Marcenate, I, 66. — ligonem a monte, XI, 89. — multicia rugis, XI, 186. — referri in acta cupient, II, 136. — relatum a fonte Ilammonis, VI, 554.

Refici tuo Aquino, III, 319.

Regia verba lanistae, XI, 8.

Regimen census, XVI, 54.

Regia (Deorum), XII, 3.

Regna haec mox relinquit (uxor), VI, 224. — servis fata dabant, VII, 201. — subterranea esse nec pueri credunt, II, 149. — Persica non asufficient animo, XIV, 328.

Regnat ubi Protogenes, III, 119. — uxor, VI, 149.

Regula verborum, VII, 230.

Regulus delator, I, 33, 67.

Regunt fata homines, IX, 32. — regens maria, terras, IV, 83.

Relegit transacta, VI, 483.

Religionis contemptus, XIII, 34.

Relinquit haec regna, VI, 224. — longe Italiam, XII, 77. — post terga annos sexaginta, XIII, 16. — ludos Paridemque, VI, 87. — quidquid tibi Natta, eripit Pansa, VIII, 95. — aula Cybeles, XIV, 263. — scutum gladiumque, VIII, 123. — relicta conjuge, V, 76. — Amydone, III, 69. — Salamine, X, 179. — aede, VII, 37. — longe Calpe, XIV, 279. — pars, XIV, 93. — modo sub lodice (verba), VI, 195. — relictos oculus medico nil promittente, XVI, 12. — relicto cophino sermoque, VI, 542. — cauponem, VI, 591. — raptore, VII, 168. — relictis crucibus, XIV, 77. — metis rapitur, XIV, 232.

REQ

Reliquos ducunt vestigia, XIV, 36. — reliqua Virronibus, V, 149. — cervicibus fratrum, X, 260.

Remenses Romani a Remo dicti, ut Rhamnes seu Ramnenses a Romulo, et Titi sen Titenses a Tito Tatius, X, 73. *N.*

Remi turba, X, 73.

Remige cum nodo agerent inquisitores, IV, 49. — surdo Sieulos cantus effagit, IX, 150. — remigibus cum porcis grunnisse crediderim Elpenora, XV, 22.

Remis brevibus pictæ incumbere testæ, XV, 128.

Remordent castigata, II, 35.

Remotas a morte quatuor digitis, XII, 58. — remota erroris nebula, bona cognoscere vera, X, 3. — remotior non ulli membra, VIII, 178.

Renato nondum omni dente, quum septimus annus transierit, XIV, 11.

Renovata elade, X, 243.

Reor te exsultare, XV, 87.

Repete nemo fuit turpissimas, II, 93. — unde tot rugæ? IX, 8.

Repetitibus pueris monstrant vetulae auras, XIV, 208.

Reperta pocula, XI, 101.

Repeto ut, solebas, etc., IX, 22. — repetit vestigia sprete lecti, VI, 226. — artem volvitque, VI, 452. — inde domum, XII, 87. — longe nomen, VIII, 272. — repetatur fabula a deverticulo, XV, 72. — repetitus clamor ab autro, VI, 328. — repetita erambe occidit magistros, VII, 154.

Reponit meliora ac plura, III, 220. — tectoria prius, VI, 467. — non quomne repomus? I, 1.

Reportandæ cathedræ, VII, 47.

Repugnet nemo, VI, 627.

Repulsa hæc erubuit, X, 326.

Reputant non unquam, quanti sibi gaudia content, VI, 365.

Requiem sperare, VI, 106. — gratam dona tibi, XI, 182.

RES

611

Requiris unde hæc monstra? VI, 286.

Res memoranda novis annalibus, II, 102. — angusta domi, III, 165; VI, 357. — eojus non sufficit legi, III, 155. — amplior quibus est, VI, 629. — ampla domi, XII, 10. — hodie minor est, heri quam fuit, III, 23. — vera agitur, IV, 35. — fisci est, IV, 55. — digna titulo sepulchri, VI, 230. — diversa, XV, 94. — adteritur longo suffamine litis, XVI, 50. — nunc agitur tenai pulmone rubetæ, VI, 659. — nulla minoria constabit patri, quam filius, VII, 187. — nota urbi et populo, X, 340. — mortifera est inimicus punice levis, IX, 95. — haud mira, citharædo Principe, mimas nobilis, VIII, 198. — rei ambigæ incertæque testis, VIII, 81. — rem dissimilem facit causa, VIII, 215. — inminuit, XIV, 92. — agit ferro subitus grassator, III, 305. — pateris modicam, XIII, 143. — re vel vitæ et moribus præstem puleherima dicta, XI, 57. — ex re qualibet lucri bona est odor, XIV, 204. — verum ordine pulehro dies distinguitur, I, 127. — quale decus, si conjugis auctio fiat, VI, 255. — magna obli-vio, VI, 613. — tuarum præsidia aliunde spectanda, VII, 22. — ingens numerus sic jubet, VII, 102. — summa pericula excipit, VIII, 249. — tot usu proficit nihil, XIII, 18. — sanarum tutela certa magis, quam, etc., XIV, 112. — magna fastigia, III, 39. — utilium pars maxima jactatur, XII, 52. — res duas tantum anxius optat, panem et Circenses, X, 80. — humanas misceat, X, 163. — exiguas despiciat convivia, XI, 130. — tot impositas esepiti vix feret, III, 251. — suas servare non potuit Mars, XIV, 261. — rebus et honestis imponit finem sapiens, VI, 444. — lictis par mensura malorum, X, 98. — in summis minimisque spectanda mensura sui, XI,

35. — mersis in ventrem, XI, 40. —
Latiis eorum præstare, XI, 115. —
bellorum et pacis agenda utilis, XIV,
72. — gratia aquanda pericula, XIV,
314. — nostris quid utile sit, X, 348.
— salutem præferre quis audeat? XII,
49. — quas turpiter audent, fortem
animum præstant, VI, 97. — in om-
nibus unum sestertia quinque, IX,
42. — nitidis maculam hæsuram fi-
gentia sunt plurima, XIV, 2.

Rescribat licet atque coram innuat,
etc., VI, 141. — rescribere nil rude
nec simplex, VI, 234.

Resecuntur crimina, VIII, 166.

Residens in codice pellex, II, 57.

Resinat juvenis, VIII, 114.

Resonat Memnone chordæ, XV, 5.

Respectus majorum nil ibi, VIII, 64.

Respicit hæc primum, an, VII,
141. — ut te eluso Vicento labello,
III, 185. — respice pericula, III, 268.

— primum et scrutare viros, II, 44. —
Gæulæm Ganymedem, quum sities,
V, 60. — rivales Divorum, VI, 115.

— quid moneant leges, VIII, 91. —
respicere tristes Camenas, VII, 3. —
ad spatia ultima vitæ, X, 275.

Respiret ter decies, XIV, 28.

Respondes nil mihi, III, 295. —
his, Jane pater, VI, 394. — respondit
Pythia vates Spartano, XIII, 199.

Responsa dabant, VI, 585.

Restem sequantur statuae, X, 58.
— reste nec movendus putens, III,
226. — illa cavet hrumam famemque,
XIV, 274. — restibus tot salvis ferro
potes dominam? VI, 30.

Resupina jaceas, VI, 126.

Resupinat aviam anipi, III, 112.
— resupinati Galli tympana, VIII, 176.

Retegantur tibi acrimia, VI, 278.

Retia misit ejus munere, II, 148.

— prudentia dextra librata nequid-
quam effudit, VIII, 204. — retibus
assiduis penitus scrutante mœcello pro-
xima, V, 95.

Retiariorum habitus et arma, II,
144 sq.; VIII, 193-210.

Reticulum anratum implet eomis,
II, 96. — cum reticulis et pane,
XII, 60.

Retinere maritos partu, II, 138. —
depositum, XIII, 201.

Reus offensæ, IV, 105. — reus si
non est, accusat Manilia, VI, 243. —
rei aequalor, XV, 135.

Reverenda facies obsceno minori,
VI, 513.

Reverentia maxima debetur puero,
XIV, 47. — mensæ hic nulla, aut pu-
dor verbis, II, 110. — salva sit arto-
ptæ, V, 72. — legum, XIV, 177. —
senioribus debetur, XIII, 54.

Reverti paucis eum dentibus, III,
301. — ad dominum veterem, IV, 52.
— uxor nocte solet, XI, 184. — tenso
folle inde domum possis, XIV, 281.
— reversa luce, VI, 312. — reversi
inde, III, 37.

Revocabat leges, II, 30. — revoces
si quem, subsistere nescit, XIV, 231.
— revocante lacernas humero, I, 27. —
revocata numeris Thraeylli, VI, 576.

Revolvas longe nomen, VIII, 272.

Rex horum vorabit optima, I, 136.
— Pylius, X, 246. — hunc impotat
cibum, V, 14. — domini si via fieri,
V, 137. — et pater sorbere ante cibum
debet medicamen, XIV, 255. — regis
conviva, V, 161. — ter victi medica-
mina Pontica, VI, 661. — superbi
ager, VI, 525. — ad prætoria sedit
mirandus cliens, X, 161. — regi ut
dieat, hibe, V, 130. — barbato impo-
nere fœlle est, IV, 103. — Armenio
Parthoque instantem cometen prima
videt, VI, 407. — Molosso parere,
XII, 108. — regem aliquem cspies,
IV, 126. — Ponti transeo, X, 273.

— salutis dominumque hospitia af-
fectu, VIII, 161. — rege ab antiquo
positæ coronæ, XIII, 149. — Saturno
eredit pudicitiam in terris moratam,

VI, 1. — reges ubi observant festa sabbata mero pede, VI, 159. — pauci ad generum Cereris sine caede et vulnere descendunt, X, 113. — vocantur patroni, I, 136. *N.* — regum ossa vides vacuis exsucta medullis, VIII, 90. — ultimus ille bonorum, VIII, 260. — Romanorum omnia frivola, V, 58. — insignia, trabea, diadema et fasces, VIII, 259. — nemo dabit, quanti subsellia constant, VII, 45. — siue regibus inferni hilares umbræ, XIII, 52. — sub regibus viderunt uno contentam carcere Roman, III, 313.

Rhadamanthus, XIII, 197.

Rhamnes; *vid.* *Remenses*.

Rheda una componitur tota domus, III, 10. — rhedæ devexæ jactare basia, IV, 118. — rbedarum transitus, III, 236.

Rheno atque *Istro* prestare *Neronem* securum, VIII, 170.

Rhetor dicturus, ad aram *Lugdunensem*, I, 44. — geometres, pictor, etc., III, 76. — de consule, et de rhetore consul fies, si *Fortuna* volet, VII, 197, 198. — rhetoris æra miuus est, VII, 217. — ad rhetora misit filium, X, 132. — de rhetore conducendo loquitur jam *Thule*, XV, 112. — rhetures vincuntur, VI, 438. — Rhetorum declamationes, suasionæ et controversiæ, I, 16; VII, 151. *N.*

Rhetorica ab nubra descendit ad pugnam, VII, 173.

Rhinocerote cum magno, VII, 130.

*Rhodi*os inhielles despicias unctamque *Corinthon*, VIII, 113.

Rhodopes uda terit inguina barba, IX, 4.

Rhodos et *Miletos* hinc fluxit ad istos colles, VI, 296.

Rhombus cibus exquisitor, IV, 66. — nil sapit, XI, 121. — rhombi *Adriaci* spatium admirabile, IV, 39. — patriam et annuum memorare, IV, 129. — rhombum nemo magis stu-

puit, IV, 119. — in tua sacula servatum consume, IV, 68.

Rictum diducere, X, 230. — rictu canino latravit, X, 272.

Ridet illic nemo, ubi tota cohors est pede non altior uno, XIII, 172. — et odit *Drus*, XV, 71. — simpvium *Numæ*, VI, 343. — alapas *Mamercorum*, VIII, 191. — alter de sapientibus semper, X, 29. — curas et gaudia vulgi, X, 51. — rides? majore cachinno contentitur, III, 100. — ride, positus scaphium quum sumitur armis, VI, 264. — ridens (*Fortuna*) suos producit alumnos, VI, 609. — ridente medico creduntur tumide mariscæ, II, 13. — ridenda poemata, X, 124. — facies multo pene tuncet, VI, 461.

Ridiculum pudorem ex urbe effugientem pauci morantur, XI, 55. — ridiculos homines facit paupertas, III, 153.

Rigidi canchium censura facilis cuius, X, 31. — Censoris mores severos timere, XI, 91. *F. L.* — rigide vulvae tentigine ardens, VI, 129.

Rimæ veteris hiatus, III, 195. — rima tenui distincta, III, 97. — rimas tegant vela, IX, 105.

Rinatur *haruspex* pectora pullorum et cæta catelli, VI, 551.

Rimosa et curta vasa fenestris cadunt, III, 270.

Ripa nutritus in illa, III, 117. — in ripa dum jacet, X, 86. — jam sedet (*Stygis*), III, 265. — riparum venula, V, 104.

Risus materiam invenit, X, 47. — risum movet, VI, 71. — movent vulgus tua simplicitas, XIII, 35. — cui non eliceret cauda magistri? VII, 212. — aut bilem fortasse quibusdam merverat, XV, 15. — risu quasiare, XIII, 171. — perpetuo pulsuouum agitare, X, 33.

Rite peracto sacro, XII, 86

Ritu antiquo decies centena dabuntur, X, 335. — ritus veteres, VI, 335.

Rivalia heres non unus tibi dictabitur, VI, 218. — rivalet Divorum, VI, 115. — rivalibus vietis, XII, 126.

Rivi (vini Falerni) properant marmoribus, VI, 430.

Rixa quibusdam sompnum facit, III, 282. — si rixa est, ubi tu pulsas, ego vapulo tantum, III, 289. — rixae miseræ procemia, III, 288. — turba, XV, 52.

Rixantis torbæ millia, XV, 61.

Robiginis adorandæ pocula tollunt, XIII, 148.

Robore rupto nati, VI, 12. — robora mala fides, X, 145. — vexat coram nascenti, XII, 9.

Robustior hic illo, X, 197.

Rodit in aggerem malum, V, 153. — rodebant carmina mores, III, 207.

Rogat pulsatus, III, 300. — naufragus assem, XIV, 302. — Janum Vestaniquæ farre et vino, VI, 386. — sæpe, IX, 73. — illos, IX, 114. — roganti vatî crebrum poppysina, VI, 584. — frustra vel frustra, III, 210. — rogatur quum pro me Fortuna, IX, 148. — rogatus dieat, VII, 232. — rogatum assem afferre, V, 144.

Rogus adspiciendus conjugis, X, 241. — rogi igne minor, XV, 140. —

Roma jam habeat pudorem, II, 39. — te reddet Aquino, III, 319. — quum serviret calvo Neroni, IV, 38. — parentem, Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit, VIII, 243. — quid beatius illo cive tulisset, si, etc., X, 279. — prodiga non servat finem impensæ, VII, 138. — Romæ omnia cum pretio, III, 183. — quid faciam, III, 41. — da testem sanetom, III, 137. — in urbe populi vietoris quæ sunt, oon faciunt quos vicimus, II, 162, 163. — frequentissima incendia, lapsus tectorum, etc., III, 6 sq. — durior conatus illis (pauperibus), III,

165. — cum Boechari nemo lavatur, V, 90. — conducere furnos jam celebres poetæ tentarent, VII, 4. — modo municipalis Eques, VIII, 237. — conductæ pecunia coram dominis consumitur, XI, 46. — Romam adveetus, III, 83. — uno carcere contentam felicitas secula viderunt, III, 314. — fortunatam natam me consule! X, 122. — totam capit circus, XI, 195.

Romanus Graiusque endopereator, X, 138. — populus quantum sub Tatio arabat, XIV, 160. — Romana paupertas ex quo perit, nullum erimen abest, VI, 295. — Romano oco cuiquam est locus hic, ubi regnat Protogenes, III, 119. — Romanorum priscorum frugalitas, XI, 77-119. — posteriorum luxus, XI, 120 sqq. — regum omnia frivola, V, 58. — Romanae Athenas Graiasque jam totus orbis terrarum habet, XV, 110 sq. — leges soliti contemere Jodæ, XIV, 100.

Romuleæ simulacra feræ, XI, 104.

Rosæ putere videntur divitibus, XI, 122. — rosas alias tractare si vis, XIV, 254.

Roscii Othoois lex theatralis, III, 155; XIV, 323 sq.

Rostra non unquam madoerunt sanguine pusilli caudidiei, X, 121.

Rota nec Farise nec saxum, XIII, 51. — rotam propeate atque argillam, IV, 134. — stringit multo sufflamio, VIII, 148. — rotas bigarum impaeta securia cedit, X, 59. — rotis suppositum mare, X, 176.

Rotant crinem ululantque Priapi Maenades, VI, 316. — rotato sermone curvum torqueat cothymema, VI, 449.

Rubelli Plante (al. Plance) tames alto Drusorum stemmate, etc., VIII, 39.

Ruber; rubra mappa deterges vulnere, V, 27. — rubras leges majorum perlege, IV, 192.

Rubet auditor, eni frigida mens est criminibus, I, 166. — ille flagellis,

hie scutica, VI, 479. — rubentem adhuc a matre excipere, VII, 196. — rubenti aræ putat esse nomen, XIII, 37.

Rubetæ tenui pulmone nunc res agitur, VI, 659. — rubetam miscet porrectura viro Calennum, I, 70.

Rubiendula illa venit, VI, 425.

Rubiginis adorandæ pocula, XIII, 148. *P. L.*

Ruborem ejectionis semel adtrita de fronte quando recepit? XIII, 242.

Rubrens non minor antiquo Lapia cothurno, VII, 72.

Rubius offensæ veteris reus atque tacendæ, IV, 105.

Ruetavit si bene, III, 107. — scurra pulatili tot sestertia, partem exiguan curæ, IV, 31. — ructante glandem marito, VI, 10.

Rulem sibi ipse dabit, VII, 171. — rude accepta, VI, 113.

Rudentes durus tractare, VI, 102.

Rudis omni tempore, XI, 143. — tunc miles, XI, 100. — rude nil rescribere, VI, 234. — rudes propinquas instituit Locusta, I, 71.

Rufus, qui toties Ciceronem Allobroga dixit, VII, 213, 214.

Ruga densissima, XIII, 215. — rugam ac maculam nitidis signentia rebus, XIV, 2. — trahit si hæc summa extenditque labellum, XIV, 325. — rugæ tres subeunt, VI, 144. — unde tot? IX, 9. — rugas tales, quales in vetula scalpit jam mater simis buccæ, X, 193. — rugis suspectis lunula referens multicia, XI, 186.

Ruinæ impulsæ præceps immaue, X, 107. — ruinam quis timet Præneste? III, 190. — ruina pendente dormire, III, 196. — jam perlucente casurus, XI, 13.

Ruit ante aram, vetulus ut bos, X, 268. — ruebant cuncta fracta compage, VI, 618. — tecta, VIII, 77. — Capito et Numitor fulmine, VIII, 93.

Ruma seu fumis et rumen pro, mamma, X, 105.

Rumores recentes excipit ad portas, quosdam facit, VI, 408. — rumoribus ulciscuntur baltea, IX, 111. —

Rumpere somnum, V, 19. — rumpit montem aceto, X, 152. — rumpe jecur tensum, VII, 117. — ruperat tabulas, IX, 75. — rumpuntur somni latentibus, VI, 416. — glaciæ solibus, IV, 42. — rupta pelle patet calceus, III, 150. — testa secuit genitalia, VI, 514. — rupto vitro, V, 48. — ovo XIV, 85. — robore nati, VI, 12. — ruptæ lectore columnæ, I, 13. — ruptis genis, XV, 57.

Rupem pati maris Ægei scopulosque frequentes exalibus magnis, XIII, 246. — pati rupe in angusta (al. angusta) Caprearum sedentis Principis tutor, X, 93. — sub rupe geminos Quirinos ostendere, XI, 105. — rupes Tauronemitanæ nullum misere, V, 93. — rupibus Æoliis vicinum Vulcani austrum, I, 8.

Rursam porrecta brachia, XII, 76.

Rursus tolluntur, VI, 155. — ad Æthiopum populos, X, 150.

Rus unam non sufficit, XIV, 141. — ruris alumni lascivi, XI, 98. — exigui furra, XIV, 155. — numinus boe laudent, XIV, 182. — aviti, XVI, 36. — rare paterno vivens, VI, 55. — rura devia, XIV, 75.

Russati Lacernæ, VII, 114.

Rusticus ille tunc, Quirinae, III, 67. — infans, III, 176. — carcer, ergastula, XIV, 25. — infans legatus fiet amicus, IX, 60. — rustica Thy-mele, VI, 66.

Rutilus arena, XIV, 299.

Rutilus gibbum accipere, X, 294.

Rutilus, eximie si cornat, demens habetur, XI, 2, 5, 21. — scire docet, qui gaudet plagarum strepitu, XIV, 18. — ferox, I, 162.

Rutulum seu Rutilum et Æneam

committere, I, 162. — qualis confundat Erinys, VII, 68. — Rutulis montibus ignotum carmen, VI, 637. —

SAC

Sabbata festa mero pede observant reges, VI, 159. — uetuens pater, XIV, 95.

Sabella mensa, III, 169.

Sabina omni bellum dirimunt in taetior, VI, 164. — bacca, III, 85.

Sabinas seu Sabinos veteres imitator, X, 299.

Sacci olentis mercator, XIV, 269.

Sacculus turgit pleno ore, XIV, 138. — distat ab arca, XI, 27.

Sacello spondere pecudem, XIII, 232. — vovess exta, X, 354.

Sacer fons, III, 13. — honor, I, 110. — cercopithecus, XV, 4. — senatus, XI, 29. — sacra senecta, XIII, 59. — imago tua et major humana, XIII, 221. — victima, XII, 113. — sacrum fulcrum, VI, 22. — depositum, XIII, 15. — saxum, XVI, 38. — sacris diebus, VI, 536. — libellis, XIII, 19. — delubris, XIII, 107.

Sacerdos Cereris qualem vult esse, bonus et face dignus arcona, XV, 141. — magna arboris, VI, 544. — vittata, IV, 10.

Sacramentorum alia emolumenta, XVI, 36.

Sacraria lenae Isiacae, VI, 489.

Sacri nefandi Taurica inventrix, XV, 116. — sacro rite peracto, XII, 86. — sacra publica intacta agerentur, VI, 336. — nutantis loro arcauo ferens, II, 125. — eadem colenti, XIV, 103. — sacrorum antistes, II, 113.

Sacrificantes dictata haruspicia verba repetebant, VI, 391. *N.* 392.

Sacrilegii genera, XIII, 147 sq.

Sacrilegus Verres, VIII, 106. — minor existit, qui rodet femur inau-

RUT

arboribus bellus pascitur, XII, 105.

Rutupino fundo edita ostrea, vel ad Locrinum saxum, IV, 141.

SÆV

rati Herculis, XIII, 150. — sacrilega fraude intercepta, XIII, 72.

Sæcula felicia, III, 313. — in tua servatum rhombum consume, IV, 68. — turpi luxu fregerunt divitiæ molles, VI, 299. — per tot mortem distulit, X, 248. — argentes primos viderunt moechos, VI, 24. — pejora ferri temporibus, XIII, 28. — aurea, argentea, ferræ, VI, 1-25. — novem mundi, XIII, 28. *N.*

Sæpe vocandus, IV, 1. — conjuge relicta, V, 76. — horridior marito, VI, 10. — gaudia votaque decepta, VI, 602. — emungeris, VI, 147. — rogeris, IX, 73. — rapui puellam, IX, 74. — elusus creditor, XI, 9. — sæpius exsol, VI, 557. — grassatur, XIV, 174.

Sævit gula, V, 94. — manus, XV, 54. — rabie vulgus, XV, 126. — survive docet Rutilus, XIV, 18. — flagellis in Corum atque Eurum, X, 180.

Sævitæ tempora, IV, 151. — sævitiam damnare, IV, 85.

Sævus exitus, X, 126. — sæva gaudio, V, 78. — tyrannus, VIII, 223. — Colchis, VI, 643. *P. L.* — arx tyranni, X, 307. — grus, XIII, 176. — cupido immoedici census, XIV, 175. — Charybdi dignus, XV, 17. — urbs, III, 8. — vincla, XIII, 186. — mors, IV, 95. — sævo codicæ dignus, X, 236. — sævos tyrannos perimit, VII, 151. — in ventres abeant tota novalis, XIV, 148. — labores credat, X, 361. — sævæ leges, VII, 229. — Alpes, X, 166. — sævis uras inter se convenit, XV, 164. — sævior illo, IV, 109. — smis luxuria incubuit,

VI, 292. — multo illis pœna, XIII, 196. — ara Marotide Ægyptus, XV, 115. — sævissima vipera, VI, 641. — mulier tunc est, quom stimulos odio pudor admovet, X, 328.

Saga ao nubat, VI, 591.

Saginis stomachum laxare, IV, 67.

Sagittæ (amoris) veniunt a dote, VI, 139. — diversæ (rhetorum) quæ veniant, VII, 156. — sagittas, Dea, depono, VI, 172. — sagittis infestis instaurare pugnam, XV, 74.

Saguntina lagena, V, 29.

Saguntus major clade, XV, 114.

Salamine relicta qualis rediit? (Xerxes), X, 179.

Salcio tenoi gloria quid erit? VII, 80.

Salibus nativ intra pomeria vehement, IX, 11.

Salicis humilis virga, XI, 67.

Salio; salit nil Arcadico juveni læva in parte mamillæ, VII, 160. — salientibus pueris vxare oterum, VI, 599.

Salios Pontifices transeo, VI, 604. — Saliorum habitus, II, 125 sq.; VIII, 207 sq.

Salivam et longam manumia labra, VI, 623.

Saltantem specten structorem, V, 121. — Saltante Bathyllo Ledam, VI, 63. — saltante libidine, VI, 318.

Saltatus virorum, XV, 49.

Saltum publica sacra his intacta malia utinam agerentur, VI, 335. — his nec spes, IX, 148.

Salu Nabathæo deposuit bellua dentes, XI, 126. — fredo ad pulpita pergrina prostitoi, VIII, 125. — in salto venantur, XIV, 82. — saltos anheliferos pandit, X, 194. — tot habet Quintilianus, VII, 189.

Salutat dominum affectu hospitæ, VIII, 161. — salutes ut aliquando Cossum, quid das? III, 184. — ne salutet collega prior Albinæ et Modiam, III, 130. — salutari via sicut Sejanus, X, 90. — salutato nido cre-

pitat Concordia, I, 116. Vid. *N. et P. L.*

Salutatrix turba jam tota peregerit orbem, V, 21.

Salutem rebus præferre, XII, 49.

Salva sacra, VI, 231. — frons, XI,

204. — sit artoptæ reverentia, V, 72.

— salva nummis quid lofania? I,

48. — tot restibus ferre potes dominam? VI, 30. — his collibus, IX, 131.

Salve, Gædulice, VIII, 26.

Samia arena, qua delectatur genitrix, XVI, 6. — testa, II, 116; VI,

514. *Not.*

Samo relicta, III, 70.

Samothracum aræ, III, 144.

Sanabile vulnus, XV, 34.

Sanctus haberi mereris, agnosco

procerem, VIII, 24. — sancta si tibi

cohors comitum, VIII, 127. — sancti

parentis loco præceptorem esse vo-

luere, VII, 209. — tam sanctum da

testem, quam, etc., III, 137. — sanc-

ctum nihil est et ab igne intum,

III, 109. — et egregium virum si

ceruo, XIII, 64. — sanctam donum

ut filius adapiciat sine omni labe,

XIV, 68. — sancti mores, X, 298. —

n sanctas geotes, XV, 10. — sanctis-

simus interpres legum, IV, 79. —

sanctissimæ ioter nos divitiarum ma-

jestas, I, 112.

Sandapilarum fabri, VIII, 175.

Sane accipiat, I, 42. — æquans,

XIV, 16. — refer, V, 123. — putabas,

IX, 46. — id mitius, X, 183. — mi-

randum, XII, 124. — horrida Ægy-

ptus, XV, 44. — quo tot millia,

XV, 61.

Sanguis minimus febre calet sola,

X, 217. — ostendens Clitumnæ pascua

ict, XII, 13. — minimus invidiosa

dabit solatia, XIII, 179. — sanguinis

merces, I, 42. — tanti ultor, X, 165.

— minus, quam lactia habet hædulus,

XI, 68. — gutta non hæret in facie,

XI, 54. — atque laboris ea merces,

XIV, 164. — sanguine cum Equitum

mixti Patres, VI, 625. — fulget Iuli, VIII, 42. — in sociorum frangis virgas, VIII, 136. — coniungit se polluit, VIII, 219. — cauidiei pusilli non unquam madoerunt rostra, X, 121. — ardens, XI, 6. — oculorum pleni pgni, XV, 58. — adhuc vivo terram subitura sacerdos, IV, 10. — longo censi, VIII, 2. — de quocumque alio rarus civis, VIII, 27. — modesta fervens vultus, X, 301. — contingens eelum, XI, 62. — de sanguine aliquid gustat, XV, 92. — sine sanguine et eade, X, 112.

Sanna qua sorbeat aera Matura, nunc dubita, VI, 306.

Sano; sanant veteres mortaria exco, VII, 170.

Santonico enucleo tempora adoperata, VIII, 145.

Sanos eras certe, Postume, VI, 28. — sana paupertas, VII, 60. — mensa — corpore sano, X, 356. — facit ingens scelus, VI, 652. — sano corpore advocat Archigenem, VI, 235.

Sapiens inposuit finem et rebus honestis, VI, 444. — et oobilis, VII, 191. — de sapientibus alter ridebat semper, flebat contrarius auctor, etc., X, 28 sq.

Sapientia aliud nunquam dicit, nunquam aliud natura, XIV, 321. — victrix fortunae, XIII, 20. — prima docens rectum, XIII, 189.

Sapit ille, qui te sic nititur, V, 170. — quid vulva popinæ, XI, 81. — nil rhombos, nil dama, XI, 121.

Sarcina belli civilis speculum, res memoranda, II, 103.

Sarcinulas collige, dicet libertus, et exi, VI, 146. — sarcinolis puellae impar gener, III, 161.

Sarcio; sariz scinduntur tunice, III, 254.

Sarcophago eulentus, X, 172.

Sarcula et mæra desiot, III, 312. — et rastra coquere, XV, 166.

Sardanapali pluma, X, 362. *V. L.*

Sardonyche conducta agebat Paulus, VII, 144. — sardonyches densi radiant in testudine, VI, 382. — sardonychns (al. sardonyches) gemus princeps, XIII, 139.

Sarmata, nec Tbrax, III, 79.

Sarmentus quæ non talisset iniquus Caesaris ad mensas, V, 3.

Sarraceno veniente longa eoruscant abies, III, 255. — sarracena frigida Bootæ, V, 23.

Sarrana aulea, X, 38.

Sarranus, VII, 80.

Sartago et patellæ, X, 64.

Satelles dirus a ponte, IV, 116.

Satiata nondum viris, VI, 130.

Satira sumente eotharonum, VI, 634. — satiram non scribere difficile est, I, 3a. — scribente cinedu improbius, IV, 106. — satirarum adjutor ego veniam, III, 321.

Satis hæc ad juvenem, VIII, 71. — nemo credit tantum delinquere, XIV, 233. — qui est mensis panis, XIV, 182. — plus quam satis est, III, 181. Satius hoc, quam si dicas, VII, 13. — quid? VIII, 196.

Satur est, quum dicit Horatius Enoc, VII, 61. — saturam serpentibus ibin pavet, XV, 3.

Saturnaliu tempore, genio indulgetur, VII, 97. *N.*

Saturnus fagiens sumpsit agrestem posito diademate falcem, XIII, 40. — Saturni sidus triste, VI, 570. — Saturno rege mortam credo in terris podiectiam, VI, 1.

Saturo; saturant urbem messores, VIII, 118. — saturabat glebula talis patrem turbamque easæ, XIV, 166.

Satyra; *vid.* Satira.

Sancius torques pocula, V, 27.

Saufcia, VI, 320. *V. L.*

Sauromatæ truces, XV, 125. — ultra Sauromatas fugere hinc libet, II, 1.

Saxum ad Lucrinum uata ostrea, IV, 141. — sacrum medio de limite effodit, XVI, 38. — nondum, nec Furie, nec rote, XIII, 51. — saxa Ligustica, III, 257. — jugis abrupta, VI, 649. — mollia calnerunt anima, I, 83. — Deorum hæc et tela putant, XIII, 231. — nun dabunt finem animæ, X, 164. — Cyaneas concurrentis, XV, 19. — quærita inelatinis per liminum lacertis incipiunt torquere, XV, 63. — saxis cinerum custodibus hæsurî tituli, X, 144.

Scabie unius porci perit totus grex, II, 80. — mali frueris, quod in agere rodit, etc., V, 153. — vetusta levibus canibus nomen erit Pardus, etc., VIII, 34.

Sævo codice heredes vetat esse avos, X, 236. *P. L.*

Scalarum gloria, virides palmæ, VII, 118.

Scalpit rugas simia, X, 195. — qui caput uno digito, IX, 133.

Scantina (lex) citari ante omnes debet, II, 44.

Scapulum sumitur positis armis, VI, 164.

Scapulis puerorum et pedibus quid dicam Decembri? IX, 68.

Scatinia lex; *vid. Scantina*.

Scaurorum nomina falso corpore latari, VI, 604. — Scauri et Fabricii, XI, 91. — Scauros fietos contemnant vitia ultima, II, 35.

Scelerare fanum solebas, IX, 25.

Scelus quum admittant, superest constantia, XIII, 237; X, 340. — ingens rana facit, VI, 651. — intra se taelum qui cogitat ullum, facti crimen habet, XIII, 209. — a Pyrrha nullus apud tragæus populus facit, XV, 30. — vulgi iheremus, XV, 29. — ad scelus atque nefas purpura ducit, XIV, 188. — sceleris magui labor nullus, XIV, 224. — pretium ille crucem tulit, hic diadema, XIII, 105.

— sceleri quorum nomen non invenit natura, XIII, 29. — poemam non invenies, XV, 129. — scelere de recenti, XIII, 6. — in tanto, XV, 89. — scelum hæc quota pars? XIII, 157. — causæ inde, XIV, 173.

Scenæ comparatur vita nostra, XIV, 262. *N.* — vacans urbs, VIII, 118. — in scena nunquam cautavit Orestes, VIII, 220.

Sceptro eburno quæ surgit, X, 43.

Schenobates, III, 77.

Scilicet horres, II, 122. — hoc fuerat, propter quod, etc., V, 76. — expertas, VI, 239. — corruptas, VI, 541. — satira annente cothurnum, VI, 635. — arguitur culpa docentis, VII, 159. — carebis morbis, XIV, 256. — amaro dicitur sensu, II, 104. *N.*; 122. *N.*

Scindens artem Theodori Pullio, VII, 177. — scinduntur tunice, III, 254. — scissa lacerna, III, 148. — palla, X, 262.

Scintillas (ignis cujus) ipse dedisti, XIV, 244.

Scio quidquid, tamquam prodiderim, IX, 97. — quid enim, VII, 258. — scire velim, IX, 1. — volunt omnes, mercedem solvere nemo, VII, 157. — volunt secreta domus, III, 113. — scis certe, IX, 73. — scit dare, VII, 43. — qui scit, quantum sublimior Atlas..... illum jure despiciam, XI, 24. — scit ille ultimus dedecus domus, X, 342. — proximas ante diem caupo, IX, 108. — sciat si mortalis idem nemo, etc., XIII, 76. — omnes historias, VI, 450.

Scipiadæ ambo et Curius quid sentit? II, 154.

Scipio Nasica hospes nominis Idæi, III, 137.

Scolis semodio uno hæc emundat servulus unus, XIV, 67.

Scopulos didicit et montem rumpit aceto, X, 153. — frequenter ex-

sulibus magnis patletur, XIII, 246.—
scopulis Gyarae clausus, X, 170.

Scorti vestiti facies, III, 135.

Scribo; scripsit non Troicae Orestes,
VIII, 221. — scribet aut leget, III,
241. — scribe puer, perlege leges,
XIV, 192. — non scribere satiram
difficile est, I, 30. — scribendi simp-
licitas priorum, I, 152. — cacoethes,
VII, 52. — scribente satiram cinædo
improbius, IV, 106. — scripturus leges
lamiæ, XI, 8. — scribitur quis pau-
per heres? III, 161. — scriberis he-
res, IX, 87. — scriptus et in tergo,
necdum finitus Orestes, I, 6. — scripto
auro radiat Germanicus, VI, 205. —
— scripta quæ et quas lecture tabel-
las, VI, 277.

Scrinia mœchæ si tibi retegantur,
VI, 278.

Scriptores historiarum, VII, 99.

Scrobe redeuntibus cœna fumabat,
XIV, 170.

Scrofa candida, XII, 73. — alba
fecundior Niobe, VI, 177.

Scrutare viros, II, 45. — scrutante
penitus macello, V, 95.

Scurra purpureus palati, IV, 31. —
fugitivus Catulli, XIII, 111.

Scutica hic rubet, VI, 480.

Scutulata cerulea, II, 97.

Seutum relinques sociis, VIII, 123.
— scuto lacessit palum, VI, 248.

Scyllam citius crediderim, XV, 19.

Scythicæ volucres, XI, 139.

Se, I, 31, 62, 67; II, 100; III, 51,
152; IV, 70; V, 22, 65; VI, 32,
144, 178, 185, 244, 358, 383, 518,
530; VII, 242; VIII, 140, 207, 218;
X, 79, 137, 327; XI, 31; XII, 20,
34, 54; XIII, 2, 109; XIV, 6, 52,
79, 83, 302; XV, 59, 132, 164;
XVI, 27. — sui, III, 194; X, 192;
XI, 35. — secum, III, 64, 75; VI,
469; XIII, 91. — seque, VII, 34. —
sese, II, 165; III, 231; XII, 16. —
sibi, I, 140; IV, 22; V, 149; VI,

176, 339, 365, 457; VII, 21; IX,
92; X, 41, 350; XI, 130; XIII, 46,
241; XIV, 234, 313; XV, 142. —
sibi, X, 201, et alibi.

Σαυρὸν γυνῆ, II, 27.

Secat ille verberibus, X, 316. —
— genitalia testa, VI, 514. — secatur
ideo pejor gallina, XI, 135. — quo
gestu secetur lepus et gallina, V,
124. — secans farra paucissima exigui
ruris, XIV, 155. — sectum vituli jo-
cur, XIII, 117. — cadaver in frusta
plurima, XV, 78. — secto lacerto re-
quiem sperare, VI, 106.

Secesus amœni litus, III, 5.

Secreto cœnavit, I, 95.

Secretus adulter, VI, 237. — se-
creti honesti particpa, III, 52. — se-
cretum minimum sibi parat, VI, 608.
— divitis ullum esse putas? IX, 102.
— commiserat, IX, 96. — secreta
hæc tu putabas, X, 337. — munera,
IX, 53. — tædæ coluerunt Orgis, II,
91. — domus scire, III, 113. — cun-
cta animi effundunt sermone Græco,
VI, 190. — novercæ et pueri novit,
VI, 403. — Bonæ Dææ nota, VI, 314.
— palatia Matris advertæ, IX, 23. —
murmura vulgi, X, 89.

Sectæ incumbere, XIV, 122.

Sectile porrum, III, 293.

Sectivi porri fila, XIV, 133.

Secula; *vid.* Sæcula.

Secundi galli eantus, IX, 107. —
secundæ venæ argentum, IX, 31. —
vitæ exemplum a cornice, X, 247. —
secundo sidere, XVI, 3. — secunda
lauro nobilis ornatur collega, VIII,
253. — facie, X, 63.

Secundi Carrinatis exitus, VII, 204.

Securis impacta cecidit rotas biga-
rum, X, 59. — legum prima, VIII,
268. — secures sumeudas in tempe-
state adspice, XII, 61. — hebetes lasso
lictore, VIII, 137.

Securus licet committas Æneam Ru-
tulumque, I, 162. — quod ames, VI,

62. — alii, XIV, 213. — *secura* Principia senectus, X, 75. — domus interea patellas jam lavat, III, 261. — *securum* præstare Nerouem valet hæc ætas, VIII, 171. — insistere Ciceo me iubeant, IX, 144. — *securi* nautæ, XII, 82. — *securus* dormire iubet pendente ruina, III, 196.

Secutor iussus pugnare cum Graccho, VIII, 210.

Sed, I, 40, 52, 90, 102, 105, 117, 139; II, 12, etc., etc.

Sedes prælata Lavino, XII, 71. — *sedem* figere Cumis, III, 2.

Sedet limine sportula, I, 96. — *cæna* ingens, II, 120. — in ripa (Stygis), III, 265. — *Auster* et se continet, V, 101. — *populus* et spectat, VIII, 190. — *ellens* mirandus ad prætoriam regis, X, 161. — *dudum* illa parato flammeolo, X, 333. — *Prætor* similia triumpho, XI, 193. — *sedebat* in eorum facie pallor amicitie misere, IV, 74. — *sediti* medix noctis ab hora, qua nemo faber sederet, VII, 223. — *sedit* jam, IV, 76. — *rara* iugo victoria, VIII, 63. — *sedeat* quanta poplithibus, VI, 263. — *qua* parte theatri, X, 213. — *sedeant* hic lenonium pueri, III, 155. — *sedens* feroci bellatore, VII, 127. — *quæ* legerat, hæc stans perferet, VII, 152. — *sedentis* in rope Caprestrum Principis tutor haberi, X, 93. — *sedentes* extrema in parte ordinis liberti, VII, 43.

Seditioni domestica tela torquere, XV, 64. — de *seditione* querentes Græcos quis tolerit? II, 24.

Seges quæ inde, VII, 103. — *vicina* videtur maior, XIV, 143.

Segmenta, II, 124.

Segmentatis cunis dormire, VI, 89.

Segnipedes trito trahunt epibedia collo, VIII, 67. *N. et P. L.*

Scio Titioque bonis, quod turpe, decebat Crispinum, IV, 13.

Sejanus ingens, X, 63. — ducitur uno spectandus, X, 66. — de *Sejano* secreta hæc murmura vulgi, X, 89. — *visne* salutari sicut *Sejanus*? X, 90. — *Sejani* potestas et pœna, X, 62, 107. — *Sejanum* diceret Augustum (populus), X, 76. — *ignorasse* fateris quid optandum foret, X, 104.

Selenus citharædus, X, 211.

Sella post te, VII, 142. — *alta* Chionem deducere, III, 136. — *sellam* conducit, VI, 353. — *vacuam* et elausam pro conjuge ostendens, I, 124. — *sellæ* a lecticis diversæ, I, 64. *N.* — *sellas* donare curules, X, 91. — in *sellis* sedebant docentes, in *lectulis* sedentes scribebant, VII, 28. *P. L. et N.*

Semel atque iterum palpitat, III, 134. — *adaspecti* litus dicebat echini, IV, 143. — *totum* expiet annum, VI, 521. — *ejectus* adrita de fronte rubor, XIII, 242.

Semestri auro vatum digitos circumligat, VII, 89.

Semesus lepor, V, 167.

Semianimus orbis, IV, 37.

Semiramis pharetrata in Assyrio orbe hoc non fecit, II, 108.

Semita unica tranquille vitæ patet per virtutem, X, 363.

Semivir ingens, qui secuit genitalia, VI, 513.

Semodio uno scolis hæc emendat servulus, XIV, 67. *P. L. et N.*

Semper ego auditor tantum? I, 2. — potest alienum sumere vultum, III, 104. — *stilians* ocellus, VI, 109. — se tibi imputat, VI, 178. — habet lites lectus, VI, 268. — *uberibus* et paratis lacrymis, VI, 273. — *et pleno* tollatur æervo, VI, 364. — *organa* in manibus, VI, 380. — *filius* egregii corporis habet misera trepidoque parentes, X, 297. — *infirmi* animi voluptas est ultio, XIII, 190. — *ardente* camino, XIV, 118. — *sequitur*

fortunam, ut semper, X, 73. — elamant marmora, I, 13. — a magno timearis amico, III, 57. — servata lege et ratione loquendi, VI, 453. — clade domus renovata, X, 244. — laeto cognare paratu, XIV, 14. — sententia illa in ore, XIV, 205. — qui puppe moraris..... Coro semper tollendus et anastro, XIV, 267 et 268. — occulta semperque taceuda, III, 50. — ubi-ribus lacrymia semperque paratis, VI, 273.

Senatori nupta Hippias, VI, 82. — Senatorum calceus, VII, 192. *N.*

Senatus sacri in parte esse, XI, 29. — nostri huc olim iam luxuriosa cena fuit, XI, 77. — Senatu dampnante ut ruerint, VIII, 93.

Senecae praedivitis magnos hortos jussu Neronis elansit tota cohors, X, 16. — Senecam quis dubitet praeferre Neroni? VIII, 212. — a Seneca modicis quae mittebantur amicis, nemo petit, V, 109.

Senectae aetate par adeo prima lanugo, XIII, 59.

Senectus intestata hinc et subite mortis, I, 144. — dum prima et recta, III, 26. — jucunda Crispi venit, IV, 81. — delevit patriam titulumque vini, V, 34. — faecunda et nuda odit suam Terpsichoren, VII, 35. — non intellecta obrepit, IX, 129. — inta quo sit mihi a tegete et baculo, IX, 139. — secura Principia si oppressa foret, X, 75. — longa plena malis, X, 190. — nectenda magis morte, XI, 45. — pretiosa Albani veteris, XIII, 214. — longa et cervina torquet juvenem, XIV, 251. — par olim prodigio (io) nobilitate, IV, 97. — Senectutis incummoda, X, 190-288.

Senescit in corde cacoethes, VII, 52. — senescant ut iunilis in luctibus... huc data pena diu viventibus, X, 245. — senuerunt adeo Jupiter et Mars? VI, 59.

Senex fanatiens autistes, II, 112. — occidit discipulum, III, 117. — quous preiores facias, XIV, 57. — Vatinus, XIV, 181. — vicinus Hymetto, XIII, 185. — senia orbi praecipuam in tabulis ceram abstulit munere tanto, IV, 19. — amici oecursus, VIII, 153. — unius praecordia pressit boletus, VI, 622. — senem si damnosa juvat alea, ludit et heres bullatus, XIV, 4. — senum uoa facies, X, 198. — senibus porcis indulget clementia, VI, 160.

Senior iam amicus excludatur, VI, 215. — aliqua dabit responsa, VI, 587. — bulla dignissime, die, oescis, etc. XIII, 33.

Senonum miiores, ausi, quod tunica liceat punire molesta, VIII, 232.

Sensus commotio rarus in illa fortuna, VIII, 73. — nostri huc pars optima, etc., XV, 133. — animi vigeant, X, 240. — sensum a celesti demissum traximus arce, XV, 146.

Sententia tristis fertur de nobis, II, 62. — digna viro vicit, IV, 136. — illa semper in ore tuo versetur, XIV, 205. — non est, quod modo proposui; verum est, VIII, 125. — hujus prima erit, VI, 498.

Sentina tunc gravis, si jubeat conjux conscendere navem, VI, 99.

Scotio tantum, qualem nequeo monstrare, VII, 56. — scotit quid Curius? II, 153. — non pereuntem censum femina, VI, 362. — sensit Alexasoder, quum, etc., XIV, 311. — senserat quum uxor dormire virum, VI, 116. — sentiat ut auris, clamore opus est, X, 215. — sentireot ne magnae gaudia cenae, XV, 42. — senserit an prima voluptatem gula, XV, 90. — sentire calorem, XII, 98. — quid patas omnes recenti de scelere? XIII, 5. — tandem ineipiunt peractis criminibus quid fas atque nefas, XIII, 238.

Separat hoc non a grege brutorum, XV, 142.

Septa asparagis squilla, V, 81.

Septem fercula quis secreto cœnavit avus? I, 94. — digitis a morte remotus, XII, 59. — filios necassem, si septem forte fuissent, VI, 642. — bis septem ordinibus, XIV, 324.

Septembris et Austri adventum metui jubet, VI, 517. — Septembri medio hesternum solitus servare minutal, XIV, 130.

Septenis in diem horis oderit illam, VI, 183.

Septimus quum annus transierit puerum, XIV, 10. — interdum nol invenit jacentem, XV, 44. — septima quaque lux fuit ignava patri, XIV, 105.

Seplenbris titulo res digna, VI, 230. — sepulchris quoque ipsis data sunt fata, X, 146. — in illa arbores, flores sparsi et terra vel levis vel gravis, VII, 207 sq. *F. L. et N.*

Sequitur qui populos, premit agmine lumbos, III, 245. — sum quemque culina, III, 250. — quæ morbum, stomacheo valet, VI, 100. — poena crimen, XIII, 90. — Fortunam, ut semper, X, 73. — quem custos angustæ vernula capse, X, 117. — maritum uxore, I, 121. — sequuntur restem statum, X, 58. — sequantur figuli tua castra, IV, 135. — ne crimina nostra ex vobis geniti, XIV, 39. — sequuntur urnam Hylas, I, 164. — jam sequar, XII, 86.

Seram pone; cohibe uxorem. Sed, etc. VI, 347.

Serenum exspectet, VII, 179. — sereno hoc dilata tempestas; XIII, 228.

Seres quid agant, VI, 403.

Sergiolus gladiator, quem Hippia, senatori nupta, comitata est in Ægyptum, VI, 82-113.

Sergius; vid. *Sergiolus*.

Seria inter et curas habendum nemo duxit, etc., XI, 93.

Serio Titioque bonis, IV, 13. *F. L.*

Scripho parva caruisse, VI, 564. — clausus, X, 170.

Seruo est mihi tecum, VIII, 39. — illis rarus, II, 14. — filius est per urbem, I, 145. — promptus et laxo torrenjior, III, 73. — pudicus non est hic in vetula, VI, 193. — sermonem indocti laudat, III, 87. — sermone hoc pavent, etc., VI, 189. — rotato curvum torqueat enthymema, VI, 449. — sermones hi de Sejano, X, 88. — qui? XIV, 152.

Sero pœnitet, I, 169.

Serpens argentea visa est caput movisse, VI, 538. — longus in dolia deciderit, VI, 432. — non unus, nec culeus unus debuit parari ejus supplicio, VIII, 214. — Hesperidum aut Ponticus si servet eandem fortunam, XIV, 114. — serpente ciconia pullos nutrit, XIV, 74. — serpentum major concordia, XV, 159. — serpentibus satiram ibi pavet, XV, 3. — a serpentibus Afros tatos facit tale (oleum), V, 91. — serpentes avidissimi sunt vini, VI, 432.

Serraco veniente, III, 255. *F. L.*

Serrano tennique Saleio gloria quid erit? VII, 80.

Serta dum poscimus, obrepit senectus, IX, 128. — delubris imponite, XII, 84.

Sertorius cur desiderio Bibulæ ardet, VI, 142.

Servilia quum dedit nummos, fiet et illius, quem non amat, X, 319.

Serviret quum Roma calvo Neroni, IV, 38. — servire jubetur ferrata domus, VII, 41. — quisquam Deorum vellet huic? X, 184. — ulli privato paratus, XII, 106.

Servitii longi tempora perierunt, III, 125.

Servius ancilla natus, VIII, 259.

Servo; servas cui tot prædia? IX, 54. — servat quantum nominum quisque in arca, tantum habet et fidei, III, 143. — medio Septembri hesternum minutal, XIV, 129. — ignem Trojannæ Alba, IV, 60. — non finem impensæ prodiga Roma, VII, 138. — servant ac metunt jus, XIV, 201. — servabat cista libellos, III, 206. — hyems prædam recentem, IV, 59. — Fuscus viscera vulturibus Dacia, IV, 111. — Minervam ex flagranti æde, III, 139. — servavit conjugium in multis domibus adulter, IX, 80. — servet si fortunas easdem Hesperidum serpens aut Ponticus, XIV, 113. — servare Cleanthas pluteni iubet, II, 7. — soliam viri cupient morte castellæ, VI, 654. — terga sicci sois festis diebus moris olim erat, XI, 83. — non potuit rea suas Mars, XIV, 262. — servatur domino tener et niveus panis, V, 71. — servantur tantis parta malis cura majore metnque, XIV, 304. — pluris Decii, quam qui servantur ab illis, VIII, 258. — servatum in tua sæcula rhombum consume, IV, 68. — victo caput abstulit Fortuna, X, 286. — servato more Camilli, XVI, 16. — servata semper lege et ratione loquendi, VI, 453. — Jovi hostia, XII, 6. — servate næ parte anni, XI, 71.

Servulus infelix recta cervice portat res, III, 253. — unus semodio scobis nno hæc emundat, XIV, 67.

Servus matronis lugendus occulta ad Patres prodoxit crimina, VIII, 266. — erit minus miser, qui foderit agrum, etc., IX, 45. — publicus tenet coronam et curru portatur eodem (triumphali), X, 42. — ita servus homo est, VI, 222. — servi in complexibus jacet, VI, 279. — divitis latens claudit hic filius ingenuorum, III, 131. — succincti miniatrant, IV, 24. — fuscii, formosi, Græci, viles, ma-

gno pretio empti, etc., V, 52. — stant, et convivæ recumbunt, V, 56-65. — proceri, V, 82. N. — nudi in catastris exponuntur venales, VII, 16. N. — inscripti, inusti, etc., XIV, 24. N. — tibi octo, VII, 141. — ut inceant, jumenta loquuntur, IX, 103. — mali pars pessima lingua, IX, 120. — linguam contemnere ut posim, etc., IX, 123. — videant, ne quis neget, X, 87. — servo pone crucem... Meruit quo crimine servus Sopplicium?... O demena, ita servus homo est? VI, 219 sq. — servo horrenti tunicam non reddere, I, 93. — lambenti crustula colapbum incutimus, IX, 5. — servum talem sortitus quid facias? nempe in Lucanos aut Tusca ergastula mittas, VIII, 179. — servorum barbarorum signum pedes albi seu gypsati, I, 111. N. — ventres Rômæ magno, III, 167. — spem abstuleris, venit conductus aquarius, VI, 332. — nomina agnoscit, X, 234. — asculæ et pedes, IX, 68. — de grege magna vovebit, XII, 116. — animas et corpora nostra materia constare putat? XIV, 16. — cohortem noctu vigilare jubet Licinus, XIV, 306. — ventres modio castigat iniquo, XIV, 126. — servis incurritur, si nihil est, VI, 331. — munera sunt dando, ut mereatur gratia patroni et aditus, III, 184 sqq. — cultis augere peculia, III, 189. — su perbis plena quæque domus maxima, V, 66. — regna dabunt fata, VII, 201. — servos odit, VI, 511. — pone, XI, 189. — quot pascit, III, 141. — Servorum demensum, VII, 120. N. — testimonia adversus dominos, X, 87. N. — *Conf. Poet.*

Sestertia centum perdere, I, 92. — quadringenta dedit Græcebas dotem cornuini, II, 117. — tot, partem exigam cœnæ, ructarit scurris palatii, IV, 29. — libris paribus æquantem mullum emit, IV, 16. — duo

sufficiens Quintiliano, VII, 186. — quinque numera omnibus in rebus, IX, 41. — intercepta decem, XIII, 71.

Setæ duræ per brachia promittunt atrocem animum, II, 11.

Setinum ardebit in auro, X, 27. — *Setina* misellus exspuit, XIII, 213. — *Setinis* de montibus aliquid bibet, V, 34.

Seu tu Silanos, VIII, 26. — personam Menalippes pone, VIII, 229. — tu casum protegere affectas, XI, 32.

Severi campi iugeribus cede, II, 131. — severum vultu et veste vitium, XIV, 110. — severi mores Catonis, XI, 91.

Sex millibus emit mullam, IV, 15. — vel plures sophistæ, VII, 166. — urecoli erant Codro, III, 203.

Sexagesimus annus locupletem equulam affert, XIV, 197.

Sexaginta annos jam post terga reliquit, XIII, 17.

Sexcentis balnea, et pluris porticus (constant), VII, 178.

Sextarius alter ducitur ante cibum, VI, 427.

Sexte, ego te ceventem verebor? II, 21.

Sextus et octogesimus annus eam pulsant, VI, 192. — ad sextam solida quamquam supersit hora, XI, 206. — sexta cervice feratur, I, 64. — quaque die dirus mihi Hannibal caput implet, VII, 160.

Sexus imperio coacte graviora faciunt, VI, 135. — alterius figuram imitata pictura, VI, 341. — alterius major voluptas, XI, 167. — sexum hunc quoties ira facit nocentem, VI, 648. — sexu in nostro non erit ullum exemplum tam detestabile, II, 48. — a sexu fugit mulier, VI, 253.

Si vis, I, 74; II, 69. — si natura negat, facit indignatio versum, I, 79. — si te propositi nondum pudet... si potes illis pati... quamvis jurato me-

tuam tibi credere testi, V, 114. — si nescis, omnia fiunt, etc., V, 159. — si potes omnia ferre, et debes, V, 171. — quid credimus, IV, 53. — quid tentaveris unquam bisacere, V, 126. — quid plus agitat, VI, 250. — quid adhuc est quod fremat violentius, VIII, 35. — si qua, II, 157; VII, 22. — si quis, VII, 238; VIII, 111. — si quod, VIII, 110. — quando, III, 173; V, 40; VIII, 79; XII, 23. — siquidem; *vid. infra.*

Sibyllæ donare civem, III, 3. — folium recitare, VIII, 126.

Sic labentibus obstat, III, 194. — *Conf.* I, 42; II, 170; III, 159, 308; IV, 92; V, 170; VI, 223, 229, 431; VIII, 57, 74, 195; X, 123; XI, 20; XII, 78; XIII, 106, 191; XIV, 31, 92, 211; XV, 24.

Sicambri torvi, IV, 147. *F. L.*

Siccant madidas in carcere penus Auster, V, 101. — calicem, V, 47. — siccantur lacrymæ, XVI, 27. — siccatus frigore autumnus, XI, 75. — sicco nectare tergens brachia, XIII, 44. — siccanda eluvies, III, 32.

Siccus petasanculus, VII, 119. — siccum jecur ardet ira, I, 45. — sicci suis terga, XI, 82. — sicca lucernæ ora lambentibus, VIII, 35. — cum horrida silva, IX, 12. — sicco venit altera naso, VI, 148. — sicca terra Memphis, XV, 122. — morte pauci reges et tyranni descendunt ad generum Cereris, X, 113. — siccis morbo faucibus, XIII, 212. — mamillis, VI, 401. *F. L.*

Siculus quot Pluribus donaverit urus, VII, 236. — crocus, XIV, 269. — Sicula de gurgite maxima venit murena, V, 100. — Sicula aula non minor, VI, 486. — eam conjuge Plutonem, XIII, 50. — Siculus cantus effugit remige surdo, IX, 150. — a Siculis (villis) sacci mercator, XIV, 269. *F. L.*

Sicut grex totus cadit, II, 79. —

conf. VI, 65, 107; VII, 204; X, 90; XV, 98.

Sicyone alta relicta, III, 69.

Sidus triste Saturni quid minetur, VI, 559. — anne aliud quam sidus, et occulti miranda potentia fusi? VII, 200. — sidere secundo porta me excipiat, XVI, 4. — sub nostro talis bellus non concipitur, XII, 103. — sidera quæ te exeipiant primos incipientem edere vagitus, VII, 195. — si tibi cessant, IX, 33. — testes intendunt oculos, VIII, 149. — contenta olim paucis numinibus, XIII, 47. — ad sidera flammis missos, XI, 63. — sideribus dubiis jam salutatrix turba peregerit orbem, V, 22.

Sigilla, *Sigillaria* et *Sigillarii*, VI, 153. *N.*

Signat tabellas, VIII, 142. — signabat jam et tabulas ruperat, IX, 76. — signabit ille me prior, III, 82. — signent quanto pondere et lædent silicem, III, 271. — signatæ tabulae, II, 119. — signata (annulo) eoncha, XIV, 132.

Signator falso multum referens de Mæcenate, I, 67. — cum signatoribus veniet suspex, X, 336.

Signum pyrum, XI, 73.

Signum de paupere loro, V, 165. — spectabile, VIII, 110. — signi super-
venci vana chirographa, XIII, 137. — signa duces et castra movebant, VIII, 12. — dare communi tubs, XV, 157. — nuda et candida... Euphranoris et Polycleleti, III, 216. — signorum comitem, XVI, 55. — eum signis Myronis, VIII, 102. — pro suis stonitis, XIV, 307. — a signis proci milia, etc., XVI, 17.

Silanus, VIII, 27.

Silent fusa venens, VII, 169. — siluit compago tæhernæ, III, 304.

Silicem lædant et signent percussus pondere, III, 272. — atrum conterit pedibus, VI, 350.

Siliginis coctæ offæ, VI, 472. — siligine molli stetus panis, V, 70.

Silio unpat palm Messalina, quæ utrique causa mortis fuit, X, 329-345. *N.*

Siliquas laudem, XI, 58.

Siluro cum dimidio putrique, XIV, 132. — siluros municipales vendere, IV, 33.

Silva mendicat ejectis Camænis, III, 16. — horrida sicæ comæ, IX, 13. — silvarum optans vorabit, I, 135. — cupidus, VII, 58. — silvæ proavis habitata, XV, 152.

Silvano porcum cadere, VI, 447.

Silvestris torus, VI, 5.

Simia mater rugas scalpit in vetula bucca, X, 195. — non nna supplicio parari debuit, VIII, 214. — innoxia cum eo clauditur, XIII, 156. — malum rodit in aggere, et a Prætoriana parma galesque tecta et capellæ inquitana circumducebatur, V, 153 sq.

Similis quis Dis, V, 132. — band tibi, Cynthis, VI, 7. — si permutatio detur, VI, 653. — dummodo tu sis Ææidæ, VIII, 270. — fortuna, XII, 29. — fera, XV, 160. — triumpho sedet Prætor, XI, 199. — affectibus res, XII, 10. — Aristoteles, II, 6. — Thersitæ, VIII, 271. — tibi non corpore tantum nec vultu, XIV, 51. — simili querela plena fora, XIII, 135. — similes patroo offas effunderet, II, 33. — videbis orchestram et populum, III, 177. — et pares ira atque famcs, XV, 131. — simillimus Hermæ trunco, VIII, 53. — simillima nigro cycno avis, VI, 165.

Simulat pro simulat, II, 3. *P. L.*

Simplex furor, I, 92. — nil rescribere, VI, 214. — tunc femina, VI, 327. — simplices Gabii, III, 192.

Simplicitas illis scribendi priorum, I, 153. — uxoria si tibi est, VI, 206. — horum miserabilis, II, 18. — tua quem risum vulgo moveat, nescia, XIII, 35.

Simpulum seu *Simpvium* Numæ ridere, VI, 343.

Simul tres paucos in gremium patris fundat, V, 142.

Simulacra Romuleæ feræ, XI, 104. — parva fragili nitentia cera, XII, 88.

Simulat gemitus conscia, VI, 271. — simulat Curios et Bæcebanalia vivunt, II, 3. — simulabitur nil ibi per ludum, VI, 324.

Simultas vetus atque antiqua inter finitimos, XV, 33.

*Sine*iput flebile elixi nati, XIII, 85.

Sine pondere terra, VII, 207. — Mentore raræ menæ, VIII, 104. — corde et vulnere pauci reges descendunt ad generum Cereris, X, 112. — viribus Venas, X, 209. — regibus infernis hilares umbræ, XIII, 52. — labe domum, XIV, 69. — vulnere paucæ malæ, XV, 54.

*Sine*bat nec labor contiigi tecta vitis, VI, 288.

Sinistri curis dimidium tegmen, VI, 256. — sinistra fama digna, XIV, 1. — sinistro futo genitus, X, 129. — more, II, 87.

Sinus conspuatur, VII, 112. — quas abscondit partes, IX, 33. — quando major avaritiæ patuit? I, 88. — tuti stagna, XII, 81. — totos paude, I, 150. — implevit rhombus, IV, 41. — sine involvit hos Fortuna, VI, 607.

Siparia in comædiis obventa scenæ, VIII, 186. *N.*

Sipario vocem locasti, VIII, 186.

Siphonibus longis implent effigiem Deæ, VI, 310.

Si quidem pressit, VI, 621. — parere solebat, XII, 107.

Sirens nullam flagellis comparat, XIV, 19. — Sirenum cantus effugit Ulixes, IX, 150.

Sistro irato Iulia feriat uera lumina, XIII, 93.

Sities quum, respice Gætulum Ganyuedem, V, 60. — sitiens totum orno-

phorum, VI, 426. — sitiente viro rubetam miscet, I, 70. — Pholo dignum cratera, XII, 45.

Sitis famæ major quam virtutis, X, 140. — atque fames in quantum poscunt, XIV, 318.

Sive hic ære cantaverat, II, 118. — *Conf.* X, 322; XI, 28.

Smaragdus, V, 38. *N.*; VI, 457. *N.* *Smegma* (lomentum), VI, 461. *N.*

Socci, VII, 192. *N.* *Socialia* bella, V, 31.

Socius quisquis adest, ab omni quærit, X, 254. — sociorum in sanguine si virgas frangis, VIII, 136. — inopiam miscere, VIII, 89. — socios quot Basilus circumscripserit, X, 222. — sociis nunc iuga pauca bonum, etc., VIII, 108. — florentibus et modo victis non idem gemitus olium, etc., VIII, 99.

Socrates dulci senex vicinus Hymetto partem acceptæ sæva inter vincula cicutaë accusatori mollet dare, XIII, 185. — Socratem inopem vidiatis, Athenæ, nil præter gelidas ausse conferre cicutas, VII, 205.

Socratici penates quantum ceperunt, XIV, 320. — Socraticos inter cinedos, II, 10.

Socræ salva desperanda tibi concordia, VI, 231.

Sodales ingratos pone ante omnia, XI, 190.

Sodes, die, VI, 280.

Sol inclinat, III, 316. — septimus quem invenit jacentem, XV, 44. — solis radius jurat, XIII, 78. — solem argentem respicit cœnatio, VII, 183. — vernum bibat cuticula, XI, 203. — stridentem Herculeo gurgite audiet, XIV, 280. — sole primo officium mihi peragendum, II, 133. — cum sole spes vite redit, XII, 70. — solibus rupta glacies, IV, 43.

Solatia ferre, XIII, 120. — invidiosa, XIII, 179.

Solatur se hoc (pleetro), VI, 384.
Solen, VII, 192. *N.* — nates pulsare, VI, 619.

Solenne Idæum eunant, XI, 192. — solennibus magnis venire ad umbras, X, 259.

Solcu exorare, IX, 138. — solet me luna deducere, III, 286. — vicinus rapere, VI, 415. — lavari eum rhinocerote, VII, 131. — defendere causas nobilis indocti, VIII, 48. — creditor hoc expectare, XI, 10. — nocte reverti, XI, 185. — his ignoscere, XIII, 103. — rectum descendere funem, XIV, 266. — scelerare Cerecem, IX, 25. — magna voce vendere, IV, 32. — ponere gemmas in fronte vaginæ, V, 44. — quæ Cotta largiri, V, 109. — solebat in monte Volacorum poscere mercedes, VIII, 245. — Democritus agitare pulmonem perpetuo risu, X, 33. — Jupiter fictilis hanc curam præstare Latii rebus, XI, 115. — solebant elephantum parere Tyrio Hannibali, XII, 107. — soleat hic vates nihil expositum deducere, VII, 54. — solitus penetrare, V, 106. — in Corum atque Eaurum sævire flagellis, X, 180. — totum couflare tonantem, XIII, 153. — servare minutal besternum medio septembri, XIV, 129. — falsas signare tabellas, VIII, 152. — solitum vulgus fictilibus dare vela phaselis, XV, 127. — solito decentius optat, VI, 487. — maturius ibat, XI, 88. — soliti Bapta Cæropiam lassare Cotytto, II, 92. — romanas continere leges (Judæi sc.), XIV, 100.

Solens evasit Ulixes, IX, 65.

Solidum mare, X, 176. — solida hora, XI, 205. — solidæ farinæ, V, 68. — solidam mercedem capere, V, 13. — Solidus, VII, 122. *N.*

Solennia; *vid.* Solenne.

Sollicitemus non amicos se excusatos, XVI, 28. — sollicitent te

blaudæ densueque tabellæ, IX, 37.

Sollicitus, ne turba peregerit orbem, V, 20. — tamquam lapides effuderit imber, XIII, 67. — sollicitæ portæ, VII, 42.

Solociis erassi lacernæ, IX, 29. — *F. L.*

Solercismum fecisse liceat marito, VI, 456.

Solonis justæ vox facunda Cræsum respicere ad longæ jussit spatia ultima vitæ, X, 274.

Solstitia octogesima vidit, IV, 93.

Solum vertere, XI, 49. — russati Lacernæ, VII, 114.

Solus Cæsar respexit Camenas, VII, 2. — habet amicum, nunquam partitur, III, 122. — protegit urbem (Marinus), VIII, 250. — ille dolor est, XI, 52. — possederis tantum agri, etc., XIV, 159. — Ithacus hoc canebat nullo sub teste, XV, 26. — sola victima tantis digna Deis, XII, 114. — peccandi voluntas, XIII, 208. — mors fatetur, quantula sint hominum corpuscula, X, 172. — tegula eum tuetur a pluvia, III, 201. — atque unica nobilitas est virtus, VIII, 20. — libidine fortis, IV, 3. — solum poscimus, ut cernes civiliter, V, 111. — hoc optas, X, 189. — quid tam solum vidimus? III, 6. — soli tibi cummissa, IX, 93. — Pæuvio breviter omnia dabit, XII, 124. — solam avaritiam iuviti exercere jubentur, XIV, 107. — solo liberto impleverit tabulas, II, 58. — solo pomorum odore pasci, V, 150. — se carminibus vexant (pectora), VII, 63. — in solo palato causa vivendi, XI, 11. — hoc propior, VI, 510. — sola febre calet, X, 218. — soli sortiti ingenium, XV, 143. — sonant fora sola theatro vacuo, X, 218. — solos verpos deducere ad fontem, XIV, 104. — habendos esse Deos quum credat, XV, 37. — solis in armis fulgebat argenti quod erat, XI,

108. — maribus ara Deæ patet, II, 89. — militibus testandi jus vivo patre datur, XVI, 51.

Solvit maniplos et infundet jumentis bordea, VIII, 154. — nodos juris et ænigmata legum, VIII, 50. — vulvam Julis, II, 33. — funem, XIV, 292. — solvant trepidum tibi cornua ventrem, XIV, 199. — solvere mercedem nemo, nosse omnes velint, VII, 157. — solvitur his fibula, VI, 73. — solutum jam pænis conjugium, IX, 79. — soluta charta, XIII, 116.

Solymarum legum interpretæ Judæi, VI, 544.

Somnia vendunt Judæi, qualiacunque volas, VI, 547.

Somnum quæ meritoria admittunt? III, 234. — Druso (ul. ursis) vitulique marinis eripient convicia, III, 238. — facit rixas quibusdam, III, 282. — rumpere, V, 19. — per somnum quibus illa premetur digitis, XIV, 222. — somni alieni penas pendere, VI, 478. — breves, VI, 289. — alti rumpuntur latratibus, VI, 416. — somno fameque arguentur, VI, 424. — careas, III, 56. — somnos tutos daret fiducia, XV, 154. — in somnia videt te, XIII, 221.

Sonat grande, VI, 517. — deterius (galli vox), III, 91. — domus uetis strigilibus, III, 262. — ulmen æcna tota Suborra, XI, 141. — sonant magna ipsi, VII, 108. — fora sola elauso theatro, VI, 68. — iurgis prima, XV, 51. — sonabat eo tondeute gravis mihi juveni barba, I, 25; X, 226. — sonuit ex tectis ferro, VI, 560. — sonantem iste Ionium pertulit constanti pectore, VI, 92.

Sonoram ad nubem, XIII, 167. — Sonus lecti ad quem pervenit, IX, 78.

Sophiste plures uno ore conclamant, VII, 167.

Sophocleo biatu grande esumen bacchanur, VI, 636.

Soporem brevem indulsit cura, XIII, 217.

Sorace veniente, III, 255. *V. L.*

Sorce aut Falcrateriæ domus paratur optima, III, 223.

Sorbeat quæ sana Tullia æra, VI, 306. — sorbere quod medicamen ante cibum debet et pater et rex, XIV, 255.

* Sordes minimas ediscere, XIV, 124.

— luxuriæ istas quis feret? I, 140. — faris mordere canini, V, 11.

Sordidula toga, III, 149.

Sororis inmemor, VI, 85. — in manibus vultu Eumenidom terretur, XIV, 284. — sorori hoc illa prætulit, VI, 111. — bone (adamantem) Agrippa dedit, VI, 158. — sororem quando efferat, VI, 566. — sorores duæ (Astræa et Podicitia) pariter fugere, VI, 20. — sororibus Afris subrepta poma credere possis, V, 152. — plenæ urnæ, X, 242.

Sortis ejusdem sint cetera, XII, 25. — sortes poposcit, I, 82. — dacet, VI, 583.

Sortitus servum, VIII, 179. — imperium profundum, XIII, 49. — sortita est breve spatium parvi lateris, VI, 505. — sortiti patrem, XIV, 96. — ingenium, XV, 144.

Sospes tibi nunquam erit depositum, XIII, 178.

Sostratus quæ cantat madidis alia, X, 178.

Sotadicos inter cinædos, II, 10. *V. L. et N.*

Spdla tener ducit uxorem, I, 22. — factus a domina, VI, 376. — vincebat Capitulia nostra Posides, XIV, 91.

Spargere argumenta viri libris ætorum, IX, 84. — aquas in ædem Isisid, VI, 528. — jumentu luto, VII, 180. — spargendus mero vitulus, XII, 3.

Spartana chlamys, VIII, 101. —

Spartani conjugii sanguine non se pulluit (Orestes), VIII, 218.—Spartano cuiusdam Pythia vates respondit, XIII, 199.

Spatiosum orbem (patinae) tenui anatro colligit testa, IV, 132.

Spatium quod tectis sublimibus, III, 269.—admirabile rhombi, IV, 39.—vitae extremum, X, 358.—metarum lastrabit utrimque, VI, 582.—breve parvi lateris sortita, VI, 503.—vitae da, Jupiter, X, 188.—spatia ultima vitae, X, 275.

Specie juvenis tui letare, X, 310.—virtutis et umbra fallit vitium, XIV, 109.

Spectabile signum, VIII, 110.

Spectacula an habeant totis cuneis, quod tutus ames, VI, 61.—mappae Megalesiacae, XI, 191.—ad spectacula nondum vultum erigit, VIII, 205.

Spectat triacneria patriciorum, VIII, 190.—Lecnar, I, 56.—subentrem fata mariti Alcestin, VI, 652.—saltantem structurem, V, 121.—si, quanto constent, etc., XIV, 258.—Indos, VI, 352.—spectent hoc juvenes, XI, 199.—hoc nuptae, XI, 201.—spectant admissa opsonia Patres, IV, 64.—spectentur praelia, XIII, 172.—spectantia terram, XV, 147.—spectantibus ad podium, II, 147.—spectati testiculi, VI, 371.—spectandus ducitur unco Sejanus, X, 67.—spectanda aliunde si putas rerum totarum praesidia, VII, 22.—in mensura sui rebus in summis minimisque, XI, 35.

Spectularibus latiss clauso antro rebitur, IV, 21.

Speculum gestamen Othonia, II, 99.—sarcina civilis belli, II, 103.

Spelunca frigida quum praerberet domus, VI, 3.—spelunae dissimiles veris, III, 17.—in speluncis nil actum, quia affirmat? VI, 59.

Sperare curam cohortis, I, 58.—pincula cervae, XII, 120.—cornuosi

gurgitis aloum, III, 266.—requiem sacro lacerto, VI, 106.—fidibus quercum Capitolinam, VI, 388.—anne aliquid potest haec inguinis aegri canities? X, 207.—quid concessum nocentibus aegris? XIII, 234.—non melius de se cuiquam propinquu concedet juvenis, XIV, 6.—sperate cicadas, IX, 69.—sperantibus jam quartanam aegris, IV, 57.—sperate puellae, VI, 25. N.

Spernant haec juvenes forsitan, XIV, 34.—spreti lecti vestigia, VI, 226.

Spernatur adulter tantum deliciis viduae, IV, 4. F. L.

Spes longissima coenae homini, I, 134.—nulla ulterior, VII, 30.—bene comandi vos decipit, V, 166.—et ratio studiorum in Caesare tantum, VII, 1.—post deceptas quid mihi suades? IX, 125.—altera major superest, IX, 134.—nec his saltem, IX, 147.—vitae redit cum sole, XII, 70.—lucri quocumque vocarit, XIV, 278.—spem servorum abstuleris, VI, 331.

Spicula Cirrhaei vatis, XIII, 79.

Spira aurea jactatur longo galero, VIII, 208.

Spirant opobalsama collo, II, 41.—Poppaena, VI, 463.—cavi folles immanes mendacia, VII, 111.—spirante bruma, IX, 67.—spirantes croci, VII, 208.

Spoliator pupilli, I, 46.

Spoliet qui te, non deerit, III, 302.—spoliare doces et circumscribere, XIV, 237.—spoliatis arma supersunt, VIII, 124.

Spolium Aetoris Aurunci, II, 100.—affectare patii Bebraei in campo, II, 106.—spolia occulta referebant, VIII, 107.—spoliis nudi gaudera mariti, VI, 210, 232.

Spondet Tyrio stilaria purpura filo, VII, 134.—spoudure pecudem sacello, XIII, 232.—amatorem tene-

rum vel testamentum ingens, VI, 548.
— Spondere et stipulari qui dicantur, VII, 165. *N.*

Sponsae turpes, viri, I, 78. — die nuptiarum trans limen sponsi portantur, XIV, 221. *N.*

Sponsalis paras, VI, 23.

Sponsio audax, XI, 200.

Sponsus levis adhuc, III, 111.

Sponte imitantur cetera, XIV, 107.

— sponte satelles, IV, 116. *F. L.*

Sportula parva sedet limine, I, 95.
— vocalis laudat Fesidium agentem, XIII, 33. — quid referat, quantum ratiloubus addat, I, 118. — primum, deinde forum, etc., I, 128. — quas ao celebretur fumo, nonne vides, etc., III, 249 sq. — defossa in loculis eos fecit amicos, X, 46.

Spumat aper, V, 116. — spumant unguenta Palerno, VI, 303. — spumanti labello te nudum viderit Virro, IX, 35. — spumantibus visceribus ardens, XIII, 14.

Spurci lacus, VI, 603.

Squalentes avi, VIII, 17.

Squalidus fossor, XI, 80. — squalida erura, IX, 15.

Squalor rei, XV, 135.

Squamæ hoc pretium, IV, 25.

Squilla distendat lanceam pectore, V, 81.

St! silentii nota, I, 161; VI, 329. *F. L.*

Stagna sinus interiora, XII, 81.

Stalagus, VI, 459. *N.*

Stamnis albi lunificæ Paræ, XII, 65. — stamine tenui prægnantem fœtum torquere, II, 55. — nondum abrupto morieris, XIV, 249. — de nimio queritur (Nestor), X, 252.

Statione in sua semper paratis lacrimis, VI, 274. — stationes omnes de Rutilo, XI, 4.

Statius carmine amicæ Thebaidos lætam fecit urbem, VII, 83 sq.

Statua lusa meliatur prælia, VII,

128. — triumphalis, I, 129; VIII, 143. — statuum inter Vagelli et effigies vestras nullum discrimen habendum, XIII, 119. — statue descendunt restemque sequuntur, X, 58. — ad quas non tantum melere fas est, I, 130.

Stemmata alio Drusorum tumes, VIII, 40. — stemmata quid faciant? VIII, 1. *N.*; IX, 128. *N.*

Stentora ut vincere possis, tu miser exclamas, XIII, 112.

Stereore canino fœda atria, XIV, 64.

Sterilis uxor carum facit amicum, V, 140. — siens mala robora valens ad hæc discutienda, X, 145. — cathedræ multos pernitit, VII, 203. — sterili strato litus versamus, VII, 49. — amico quis gallinam agram impendat? XII, 97. — steriles moriuntur, II, 140 sq. — steriles facit ara et medicamina, VI, 596.

Sterueret quæ uxor montana silvestrem torum, VI, 5. — sternitur in borti Tyrius genialis, X, 335. — sternuntur tantum subsellia, XVI, 45. — stratus humi palmes, VIII, 78. — strata cathedræ, IX, 52. — stratum classibus more, X, 175.

Stertere naso vigilanti ad calicem, I, 57.

Sthenobæa non minus, quam *Cressa*, excusant repulsa, X, 327.

Stibium, II, 93. *N.*

Stigmate dignum, X, 183.

Stillavit in aurum exiguum de veneno, III, 122. — pænula nimbo, V, 79. — stillantis semper ocelli aere unalum, VI, 109.

Stimulat vos, VII, 20. — stimulante fœne, XIV, 84.

Stimulus odio quæm pector admovent, X, 329.

Stipulare quantum vis, VII, 165.

Stipularia purpure Tyrio filo spondet, VII, 134.

Sto; stat Fortuna improba noctu

arideus infantibus, VI, 605. — contra starique jubet, III, 290. — parentum nobilitas contra te, VIII, 138. — hujus curus aeneas, VII, 125. — ingens acervus nummorum, VIII, 100. — hos liquum ad usus, XI, 118. — omne in praecipiti vitium, I, 149. — ante animi, VI, 390. — absumptu jam toto corpore, XV, 91. — multis anis in carcere furnicia, X, 239. — stabant quot pueri, VII, 226. — stans eadem perferet, quae sedens legerat, VII, 152. — nudum olido fornice mancipium, XI, 170. — stantis convicia mandrae, III, 237. — stantem extra pocula caprum (criminiibus debent), I, 76. — stante se quod recumbas, V, 65. — stantes ardent tædæ, I, 156. — Collum turre mariti, VI, 291. — in curribus Æniliæ, VIII, 3. — stantibus quod auctio vendit, VII, 11. — et salvis his collibus, IX, 131.

Stoicide trepidi, II, 65.

Stoicus occidit Baresm, III, 116. — unde Cantaber? XV, 109. — Stoici quidam, non omnia, pro vita facienda docebant, XV, 106 sqq. — Stoica dogmata a Cynicis tunicis distantia, XIII, 121.

Stomachus domini fervet vinoque ciboque, V, 49. — Græcia xaxdia dicitur, V, 32. *N.* — stomachum laxare saginis, IV, 67. — stomacho valet, VI, 100. — surgit bilis, XI, 128. — ardenti hærens cibus, III, 234.

Stragem (ad) volabant, VIII, 251.

Strangulat plures pecunia, X, 13.

Stratocles, III, 99.

Stratus; *vid.* *Sterno*.

Streptu ullo movemus fora, II, 52.

— et facie majoris cenans vivere, VII, 137. — plagarum gaudet, XIV, 19.

Strictiora spectat, VIII, 190. *N.*

Stridore catenæ letas, XIV, 23.

Stridunt seu strident jam ignes, X, 61. *F. L.* — stridere diu presso mo-

SUB

lari, V, 160. — stridebat hyena IV, 58. — soli Herculeo gurgite, XIV, 280.

Strigibus seu *Strigilibus* unctis sonat donna, III, 263.

Stringit ipse rotam multo sufflamine, VIII, 148. — stricto velut ense ardens Lucilius, I, 165. — pane tectis et intacto, V, 169. — strictis manillis, VI, 401.

Strophium, VI, 401. *N.*

Structor, cui cedere debeat omnis pergula, XI, 136. — structorem saltantem spectes et chironomonta volanti cultello, V, 120.

Strummosum pretextatum non rapuit Nero, X, 309.

Studiorum et spes et ratio in Cæsare tantum, VII, 1. — studiis indignum ferre laborem, VII, 17.

Stulta clementia, I, 17. — ora maritali capistrum porrigit, VI, 43. — stultum, qui donet amico, XIV, 235.

Stupet hæc, qui, etiam, XIII, 16. — stupuit nemo magis rhombum, IV, 119. — quis cæcula Germani luminis? XIII, 164. — ut magis stupeas, VI, 87.

Stupidi Corinthi, VIII, 197.

Stygio in gurgite tanæ nigræ, etc., II, 150.

Styx cornosus gurgis, III, 266.

Suades quid nunc mihi? IX, 125. — suadet quid juveni letas stridore catenæ? XIV, 23. — nec suasi Italia, XIV, 225. — suaderet an hoc illi facinus Apollo, XIII, 203. — suadendum quidnam esse putes elige, X, 330.

Suh marmure recubans Chiron, III, 205. — iudice dicere, VII, 13. — iudice caderet, IV, 12. — illa peste ævitiæ damnare, IV, 84. — antro Pierio cantare, VII, 59. — quo crimine cecidit, X, 69. — axe quocumque videas, XIV, 42. — Jove, VI, 15. — nostro sidere, XII, 103. — nullo teste, XV, 26. — *Conf.* III, 33 et 213; VI, 195; VIII, 42; X, 50;

XI, 105, 160; XIII, 65; XIV, 160.

Subat miserabile, VI, 65. *P. L.*

Subducere frustum capreae, XI, 142. — subduximus manum ferulae, I, 15. — subductis columnis ne collapsae ruant tecta, VIII, 77.

Subeunt nunc tedia animos, VII, 34. — et partus discrimen, VI, 592. — exempla animos, XIV, 33. — tres rugae, VI, 144. — te fastidia mercis, XIV, 202. — subit Hispano juvenes, II, 50. — balnea, VI, 419. — uerus limina vestra mortifera cum dote, XIV, 221. — subeuntem fata mariti Alcestem spectant, VI, 652. — subcuncte dextram bacillo, III, 28. — subitura terram sacerdos, IV, 10. — subeuntur prospera castra, XVI, 2.

Subito translatus, III, 169.

Subitus grassator, III, 305. — Prometheus debetur patinae, IV, 133. — ignis impulit antenas, XII, 19. — subitum et miserabile, longum addendit Thymele, VI, 65. — discrimen, VI, 520. — subiti casus, III, 273. — subitae mortes, I, 144. — Thracum volucres, XIII, 167.

Subjecta potentia magnae invidiae, X, 56.

Sublata; *vid.* Sufferre.

Subliger Acci, VI, 70.

Sublimis pardus, XI, 123. — apex, XII, 72. — in pulvere Circi Praetor, X, 37. — sublimis carminum, VII, 28. — tecta, III, 269. — sublimior quanto Atlas omnibus montibus, XI, 24. — sublimis tuis natalibus quid quisquam inveniet? VIII, 232.

Submittere malum (navis) ferro, XII, 54. — submitte caput cervicis perata, VI, 207. — submittat clunem aello, VI, 334. — submissa a Latino Thymele, I, 36.

Submovet Euros pellibus inversis, XIV, 186. — submoveant quam te, qui testamenta mercentur noctibus, I, 37. — submoveor limine, III, 124.

Subnectere his alias poteram et plures causas, III, 315.

Subpositus; *vid.* Suppositus.

Subreptum Falernum, IX, 116. — subrepta sororibus Afris poma, V, 152.

Subridens ad quem dixit, II, 38.

Subsellia sternuntur tantum, XVI, 44. — quanti constant, VII, 45. — fregit versu, VII, 86. — ad magna (judicium), XVI, 14.

Subsident ut tamen omnes pecunae, VI, 198. — subsidere terras narrat, VI, 411.

Subsidiis aucti, XV, 73.

Subsistere nescit, si revoces, et te contempto rapitur, etc., XIV, 231. — substitit ad veteres arcus, III, 11.

Substantiva pro adjectivis ponuntur, sed ea tantum, quae proprie sunt adjectiva, XI, 94. *P. L.*

Substringit bilem, VI, 433.

Subsum; suberant lacus (Albanos), IV, 60.

Subscranea esse regna, nec pacri credunt, II, 149.

Subtexit lunam appositam nigrae alatae, VII, 192.

Subtrahitur mons jugis, VI, 650.

Suburrae seu Suburae Procytani praepono, III, 5. — medix cryptam penetrare, V, 106. — Soborra media pono vexillum, X, 156. — a ferventi Esquilias migrare, XI, 51. — tota sonat almae coetus, XI, 141.

Subvexit olcum canna Micipsaram, V, 89.

Succensus dulcedine famae, VII, 40.

Succida (rectius ancida, ut sucus, sucosus, succulentus) lana nolit pati hoc vinum, V, 24. *P. L.*

Succinea, V, 38. *N.* — pinguis, VI, 573. — grandia, IX, 50.

Succingere tunicas crure tenus, VI, 446. — succinctus papyro, IV, 24. — succincta Cyane, VIII, 162.

Succurrere lunae laboranti, VI, 443.

Succus, rectius sucus, V, 24. *P. L.*

— socii crudi pericula posuere mala, XI, 76.

Succizana tribus, III, 5. *P. L.*

Sudant in tenui cyclade, VI, 259. — praecordia culpe tacita, I, 167. — si dixeris aestuo, sudat, III, 103. — clipeis ancilibus sacra ferens nutantia loro, II, 126. — sudare gaudet (in balneis) magno tumulto, quum lassata gravi occiderunt brachia massa, VI, 420. — sudans matutino amomo, IV, 108. — tenet hanc (coronam) publicus servus, X, 41. — sudantibus digitis ventilat aëritum aurum, I, 28.

Sudes aëctas in tergo rhombi vides, IV, 128. — sudibus assiduus cavat palum, VI, 248.

Sudoribus precipinis quod mentem arget, XIII, 220.

Suetus diducere, X, 231.

Sufferre pondera gemmae, I, 29. — sublatis manibus ministri, V, 83.

Sufficiunt tunicæ summis Aëdilibus albae, III, 179. — Decii Diis infernis, VIII, 257. — hæc, quando ego pauper ero, IX, 146. — duo sestertia Quintiliano, VII, 187. — panni velantes inguina, XIV, 300. — animo nec Cæsar fortuna, nec Persica regna, etc., XIV, 329. — juvenilia membra galeæ, XI, 6. — sufficit non res legi, III, 155. — homor oculis, X, 32. — quod inani alvo, V, 7. — unus vir Iberiæ, VI, 53. — hic non, IX, 66. — cervix non ulla tanto orbi, X, 40. — non unus orbis juveni Peliceo, X, 168. — una domus humani generi mores tibi nosse volenti, XIII, 160. — iræ occasio, XIII, 183. — non unum rus, XIV, 141. — non hortu nostro nunc modus hic agri, XIV, 172. — non iræ eorum, occidisse aliquem, XV, 169. — votis ejus non aurum, quod Tugus volvit, XIV, 298. — onus mortuus multis, XV, 80. — quæ mensura census, XIV, 317. — quantum Epicuro, XIV, 319.

Sufflamine multo stringit rotam, VIII, 148. — longo litis res atteritur, XVI, 50.

Suffragia libera si dentur populo, VIII, 211. — nulli vendimus, X, 77.

Sui magna pars, etc., III, 194. — mensura noscenda enique, XI, 35. — dissimilis vultus, X, 192. — sibi prandebat, XIII, 46. — gravis, X, 201. — ponit apros, I, 140. — emit, IV, 22. — ac laotum fecerat, I, 67. — sese indulisse ardenti Tribuno narratur, II, 165. — secum ita (dicit), XIII, 91.

Suillam humana carne nil distare putant, XIV, 98.

Sulcus latum media diducit arena, I, 157. — a sulco vel scrobo redeuntibus, XIV, 170. — sulcos dactilosis tenui in pulvere, VII, 48. — in quorum sulcis legiones dentibus anguis eum clipeis nascuntur, XIV, 241.

Sulfura; *vid.* Sulphura.

Sullæ consilium dedimus, privatus ut altum dormiret, I, 16. — in tabulam si dicant discipuli tres, quis tulerit? II, 28. — phthiriasis, I, 16. *N.*

Sulmonensis facta mera Cæropis, VI, 187.

Sulphura si qua darentur enim tædis, cupient lostrari, II, 158. — vitro rupto poscentem calicem siccabis, V, 48. — sulphure cepta incendia, XIII, 145.

Som homo, clamet licet, etc., VI, 284. — es jam gravis nobis, VI, 157. — non es amaturus, VI, 201. — improbus, quum poscis, IX, 63. — jam pater, IX, 86. — est aliquid, sese felasse dominum unius lacertæ, III, 230. — summi ducis, occidere Galbam, II, 104. — non est, quod agatur apud vos, VI, 395. — nota magis nollis domus sua, I, 7. — stulta clementia, I, 17. — nostri farrago libelli, I, 80. — libertinus prior, I, 102. — perfectissimus borom, II, 5. — moecha Labulla, II, 68. — minus

insania turpis, II, 71. — janua Baia-
rum, III, 4. — res bodie minor, III,
23. — facile ædem conducere, III,
31. — librum, si malus est, nequeo
laudare, III, 42. — ite, quibus grata
est picta lupa barbara mitra, III, 66.
— nusquam minor est jactura clien-
tis, III, 125. — si toga sordidula est,
V, 149. — est mihi æpe vocandus
ad partes, IV, 1. — ratio ulterior, IV,
20. — mens eadem, V, 1. — magna
tamen fama, VI, 55. — minima jactu-
ra, VI, 91. — diurnum conscendere na-
vim, VI, 98. — ferrum est quod
amant, VI, 112. — quod domi non
est, VI, 152. — ergo nullum meri-
tum, IX, 82. — res mortifera, IX,
95. — cara annona veneni, IX, 100. —
mirandum est, unde, etc., X, 32. —
tanto major famæ sitis, X, 140. —
hic est, X, 148. — haud difficile est,
XI, 17. — nobis nulla uncia est ebo-
ris, XI, 132. — hæc nimia est insep-
ta, XII, 97. — prima hæc ultio, XIII,
2. — si pater, XIII, 84. — alius,
XIII, 90. — una potens ratio, XIV,
39. — limina intra quæ puer est,
XIV, 45. — hic est ergo cibus, etc.,
XIV, 79. — medicamen habendum,
XIV, 254. — ut fama est, XV, 93. —
fortunæ invidia, XV, 95. — parum
est, etc., XV, 166. — cognitio Cen-
turionum de milite iustissima, XVI,
18. — tota cohors inimica, XVI, 20.
— quod placitum est ipsis, XVI, 49.
— summa ergo pares, III, 104. —
dociles imitandis turpibus, XIV, 41.
— vos estis fratres, V, 137. — sunt,
quos delectent, VI, 366. — qui in
fortunæ casibus omnia ponant, XIII,
86. — *Conf.* V, 130; VI, 73, 258, 338,
480; X, 1, 146, 196, 240; XI, 207;
XII, 37, 102; XIII, 26, 96, 150, 223;
XIV, 1, 123; XV, 130; XVI, 52. —
certe sanus eras, VI, 28. — qualis
erat, II, 29. — erat jam tempus, II,
115. — *Conf.* III, 79, 203; IV, 90;

VI, 110; VIII, 97, 216; IX, 6, 59;
X, 68; XI, 83, 109; XIII, 58; XIV,
86, 94, 239. — cuius erant mores,
IV, 82. — fuit, II, 83; III, 23, 137;
IV, 139; V, 57; VIII, 273 et 274;
X, 83, 247; XI, 78; XIII, 53; XIV,
29, 105. — plebeia fuerunt nomina,
VIII, 254. — fuerat scilicet hoc,
propter quod cucurri, V, 76. — qua-
les fuerant in vitibus uvæ, XI, 72. —
quando pauper ero, sufficiunt hæc,
IX, 147. — erit, I, 139, 147, 161;
II, 47, 60; III, 47, 53, 98; V, 92,
117; VI, 211, 499, 553, 582; VII,
81, 94; VIII, 35, 198; IX, 45, 66,
121; X, 172, 313, 339; XI, 136,
148; XIII, 175, 178; XIV, 43, 218;
XVI, 8, 22, 42, 59. — quum fuerit
finitum tempus honoris, VIII, 150. —
esto Cossus vel Drusus moribus, VIII,
21. — esto, esto dives tibi, pauper
amicis, V, 112 et 113. — bonus miles,
VIII, 79. — esto, desisti nempe, VIII,
164. — nil fecerit, esto, hoc volo,
VI, 222. — pater tibi sit Theristes,
dummodo tu sis Æacidæ similis, VIII,
269. — dic tibi quis sis, XI, 33. —
sis, II, 9; VIII, 37, 80; XI, 60, 110.
— tanti tibi non sit, III, 54. — quod
quum ita sit, V, 69. — salva sit arto-
copi reverentia, V, 72. — sit contenta
uno oculo, VI, 54. — turpe magis,
VI, 188. — pro ratione voluntas, VI,
223. — breve quod turpiter andes,
VIII, 165. — mihi tuta æternitas a
tegete et baculo, IX, 139. — rebus
lætis par mensura malorum, X, 98.
— tanti vita, X, 343. — mens sana
in corpore sano, X, 356. — quum
tibi gobio, XI, 37. — patris idoneus,
XIV, 71. — quum causa mali tanti,
XIV, 290. — *Conf.* VI, 162, 216,
359; VII, 155, 238; VIII, 196; IX,
145; X, 25, 211, 348, 353, 365;
XI, 25; XII, 59; XIII, 77, 100;
XIV, 25, 66, 110, 136, 315; XVI,
21, 59. — simus una, V, 18. — sint

contenta patulas diffundere pelvas, III, 277. — quæ discrimina inguinis et capitis nescit, VI, 301. — quatuor hominum corporacula, X, 173. — *Conf.* III, 38; XII, 25, 93. — ni tibi deditus essem cliens, IX, 71. — esses Æthiopia fortasse pater, VI, 599. — propter quod nobilis, VIII, 41. — esset quam decolor totus Flaccus, VII, 226. — *Conf.* III, 18; VI, 94; X, 106; XII, 10; XIII, 202. — quousquam non esset uribus illis prætexta, etc., X, 34. — foret quid optandum, X, 103. — *Conf.* II, 158; X, 75, 263; XII, 30. — forent quum plena litora delatore multo, IV, 48. — Circeis nata forent ostrea, IV, 140. — fuissent si septem, VI, 642. — esse si vis aliquid seu aliquis, I, 75. *F. L.* — viris non licet, X, 304. — in parte Senatus, XI, 30. — fideli, priori, etc., licet, contigit, satis est, X, 304. *N.* — domoio future laudis nihil agere, VIII, 75. — futuri caligo, VI, 556. — *Conf.* I, 58; II, 149; III, 75; IV, 98, 153; VI, 372; VII, 210; IX, 103; X, 100, 237, 330; XI, 155; XIII, 12, 37, 91, 249; XIV, 121; XV, 38, 98, 141, 171; XVI, 53. — haud impunitum fore respondit, XIII, 20. — qualis futura sit uxor, X, 353.

Sumeo mirabile lætis Phrygiæ, XII, 73. — sumio cum magno lepus, XI, 138.

Sumit tegmenta et longos habitus, II, 124. — iram atque animos a crimine, VI, 285. — nocte dieque alienum vultum, III, 105. — trechedipna, III, 67. — cucullos, VI, 118, 330. — ferrum, IX, 97. — nemo togam, nisi mortuus, III, 172. — utrumque inde habitum facies, IX, 19. — luxuria in Ventidio laudabile nomen, XI, 23. — redimicula frontibus, II, 84. — pennas, III, 30. — talem non damnata togam, II, 70. — pocula, V, 128; X, 26. — flagellum clara luce,

VIII, 152. — sculticia, II, 66. — ponenda præmia, III, 56. — quæ lodiæ nunquam hos habitus? VI, 266. — Saturnus fugiens agrestemposito diademate falcem, XIII, 39. — sumere prætextam hujus mavis? X, 99. — sume duos Equites, XIV, 326. — sumito tibi proavum de quocumque libro, VIII, 134. — sumitur aliena arca, III, 181. — illinc, quod captator emat, V, 97. — scaphinum positis armis, VI, 264. — hora ex libro, VI, 578. — sumente coturnum satira, VI, 634. — sumptam partem de margior cœnar, IV, 30. — sumptos omnes non reddere, XVI, 40. — sumptis pecoris illi eadem quaerunt animalia, XIV, 76. — sumendæ in tempestate securæ, XII, 61.

Somma exigua vendet perjuria, XIV, 218. — votorum, V, 18. — summum effice, quam lex Ottonis dignatur his septem ordinibus, XIV 323. — perituram accessere, XI, 17. — majorem perdidit, XIII, 74. — ad summum, non Maurus erat, III, 79. — Summula ne pereat, VII, 174.

Summus hooos quum computet, etc., I, 117. — aer vertitur, VI, 99. — locus nulla non arte petitus, X, 110. — inde furor, XV, 35. — summa voluptas, VI, 369. — bona putes, V, 2. — questio, VII, 155. — pericula rerum, VIII, 249. — de parte cæli raptus ignis, XV, 85. — arce Tiburis, XIV, 87. — summam diducere vestem, XIII, 132. — summum domine femur exclamare coegit, VI, 423. — honorem meretur, VI, 532. — eręde nefas animam præferre pudori, VIII, 83. — ad summum latus navem implet mercibus, XIV, 289. — summi libri margine scriptus, I, 5. — hujus boni voluptas, VI, 179. — processus nunc via optima vetotæ vesica bratz, I, 38. — docis est, necidere Galbam, et curare eum summi constantia civis, II, 104,

105. — Jovis ad aram, X, 268. — caeli fida interitum, VI, 543. — summo a poeta et minimo eadem expectes, I, 14. — Pontifici destinat hoc monstrum, IV, 46. — in arcu tristis captivus, X, 136. — in duce quot libras invenies? X, 147. — summas illi enrules donare, X, 91. — summis Aedilibus illic suffieunt tunicae albæ, III, 179. — pariter minimisque eadem libido, VI, 349. — monstris minor admiratio debetur, VI, 646. — pro summis hæc etenim sunt, VIII, 112. — summos posse viros eramo sub aere nasci monstrat, X, 49. — in summis minimisque rebus, XI, 36.

Sumpto leviori constat bellus, VII, 77. — amptus inter hos sestertis duo suffieunt Quintiliano, VII, 186.

Supellex quorum copinus fenumque, III, 14. — qualis atque domus, tales cibi, XI, 99.

Super illam semel atque iterum palpitat, III, 134. — ors curret ingenti Liburno, III, 240. — nubes nulla convivia Coelicolarum, XIII, 42. — moenia Copti gesta referemus miranda, XV, 28. — cornam narrare, XV, 14. — agmina fudit montem eversum, III, 258.

Superaverat quod velum unum, XII, 68.

Superbus incedet, XII, 125. — timida alata, XIV, 282. — homo unum, non sermone aliquem dignatur, III, 185. — asperbi regis ager, VI, 524. — superbum convivam caveo, XI, 129. — quem nobis fama tradit, VIII, 71. — superbo animo corrupta voluptas, VI, 180. — superbis servis plena est maxima quæque domus, V, 66.

Supercilium fuligine tinctum (al. tactum) acu producit, II, 93. — grande affert cum virtutibus, VI, 169. — supercilio brevior coma, II, 15. — digna forma et ætas, V, 62.

Superos contemnere testes, XIII,

75. — ad Superos recessit Amraea, VI, 19.

Superstitionum varia genera et causæ, VI, 511-592.

Supersunt armaspoliatis, VIII, 124. — superest quod de nobilitate, I, 35. — Laebesi, quod torquent, III, 27. — quid de corporibus? III, 259. — illic, qui ponere cogat, V, 73. — quodcumque argenti paterni, VI, 355. — spes altera major, IX, 134. — paulum, nescio quid, XI, 48. — quum magna male audacia causæ, XIII, 109. — constantia, quum scelus admittunt, XIII, 237. — solida hora ad sextam, XI, 205. — supersint ut non pejora, VIII, 184.

Supervacuum carnem cultria abscindere, II, 116. — supervacui ligni vana diemnt chiographia, XIII, 137; XVI, 41. — supervacua aut peruliosa petuntur, X, 54.

Supinus cubat, III, 280. — sopinum juvenem media de nocte excitat pater, XIV, 190. — supino de Marenate multum referens, I, 66. — supina falce pugnans Græchus, VIII, 201.

Supplicium quo erimine meruit servus? VI, 220. — supplicio ejus non debuit una parari simia, VIII, 213. — supplicia digna his populis parabis, XV, 130.

Suppositus ne venias ac falso nomine poscas, I, 98. — suppositum rotis mare, X, 176. — suppositos transco, VI, 602.

Suræ grandes, XVI, 14.

Surda nihil grave gemeret buccina, VII, 71. — nec surdum, nec Tiresiam esse quemquam Deorum fateri, XIII, 249. — surdo verberè credit mens, XIII, 194. — remige effugit Sienlos cantus, IX, 150.

Surgere nolenti Nido, XV, 123. — surgit ædes proxima antiquo ovili, VI, 529. — uilissima pagina omnibus, VII, 100. — pallidus Ajax dictu-

rus dubia pro libertate, VII, 115. — ventus, V, 101. — volueris accepto eburno, X, 43. — bine orexis, XI, 127. — si quando poetica tempestas, XII, 23. — surgat de pulvino equestri, III, 154. — cernatio fulta columna, VII, 183. — surgebant illi cristæ, IV, 70. — surrexerit tanquam et tubicen una (e sulcis Thebanis), XIV, 243. — surgitur, et proceres exire iubentur, IV, 144.

Surrepti; *vid.* Subreptum.

Sus candida, XII, 71 sq. — suis alicui terga, rara pendentia erant, XI, 82.

Suspendit Homerum in eadem trutina, VI, 437. — citharum de colosso, VIII, 230. — coronas foribus, IX, 85.

Suspendium mandare alicui, X, 53. *N.*

Suscepit Epicurum, XIII, 123. — suspectus jam merito, quasi ipse suas incenderit ædes, III, 222. — suspecta liquido est, X, 208. — tibi non sint bæc, XII, 93. — suspectum Cumis iugum, IX, 57. — suspectis rugis referens multica bœmida, XI, 186.

Suspirat matrem longo non tempore visam, XI, 152.

Sustinet Thaida, III, 93. — domum Veneris Ancon, IV, 40. — orbes eburni, XI, 122. — non consumere, XIV, 127. — sustinuit dici Indis, VI, 105. — mordere cadaver, XV, 88.

Suasuro tenni jugulos aperire Pompeius, IV, 110.

Sustulibus phaselis dare vela, XV, 127. *F. L.*

Sutor quis tecum porrum comedit? III, 294. — sutoris Beneventani nomen habentem calicem siccabis, V, 46.

Suas; sua domus nulli magis nota, I, 7. — sequitur quemque culina, III, 250. — *Conf.* VII, 213; VIII, 191; X, 10, 109; XIII, 230; XV, 103; XVI, 37. — suæ culinæ te nidore captum putat, V, 162. — suum

gestare in pectore testem, XIII, 198. — suum (formam) Rutile dare cuperet, X, 295. — seque suamque Terpsichoren odit senectus, VII, 34. — suo farro et aere, IX, 122. — velo prora cucurrit, XII, 69. — sua in arca, III, 143. — in statione paratæ semper lacrymæ, VI, 274. — suarum rerum tutela, XIV, 112. — suos producit alumnos (fortuna), VI, 609. — *Conf.* VII, 232; X, 237, 249. — suas quisque partes habet, I, 41. — *Conf.* III, 222; VI, 127; XIV, 262. — pro suis signis attonitus, XIV, 307.

Sykari hinc fluxit ad istos colles, hinc et Rhodos, VI, 296.

Syenes porta mittit dentes, XI, 124.

Sygambri de torvis, de Cattris dicturus, IV, 147. *N. et F. L.*

Syllabæ contrahuntur, III, 76; IV, 37; V, 74; VI, 82; X, 11, 15, 27. *F. L.* — quatuor breves respondent duabus longis seu spondeo, III, 263. *F. L.* — quarum ultima litera *m*, producta, etai vocalis sequatur, XV, 7. *F. L.* — finales per se breves, sequentibus duabus tribuæ consonis, modo corripiantur, modo producantur, VI, 109. *F. L.* — breves producantur ob bistum et contractionem, I, 151; X, 11. *F. L.* — syllaba *re* anceps in verbis compositis, XII, 54. *F. L.*

Syllæ; *vid.* Sullæ.

Sylva; *vid.* Silva.

Sylvano; *vid.* Silvano.

Sympnium Numæ ridere quis ausus erat? VI, 343. *N. et F. L.*

Synæresis seu Synizesis, III, 76; IV, 37; V, 74; VI, 82, 429; XV, 27. *F. L. et N.*

Syphacem victum in castris et Hannibalem tuum tolle, VI, 170.

Syræc amnibus tenebris maturus, VIII, 169.

Syrium pyrum, XI, 73.

Syrma longum Thyestæ pone ante pedes Domiti, VIII, 229. — syrmatæ

quantquam omnia a Pyrrha volvas, XV, 30.

Syrphænix undus amomo, VIII, 159.

TAB

Tabella conducenda magnus civis obit, VI, 558. — quali digna facies! X, 157. — votiva testantur plurima fana, XII, 27. — tabellæ croceæ membrana impletur, VII, 23. — blandæ et assidue densæque te sollicitent, IX, 36. — tabellas quas lecture, si tibi retegantur scrinia mœchiæ, VI, 277. — falsas signare in templis, VIII, 142. — tabellæ legitimis tibi paeta junctæque, VI, 200. — missis a corruptore, VI, 233. — fixis legitime vestitur tota porticus, XII, 100. — lectis decies diversa parte vana supervacui dicunt chirographa ligni, XIII, 136.

Taberna Liparæa, XIII, 45. — tabernæ quinque quadringenta parant, I, 105. — dominum monstrare ne pudeat, II, 42. — catenatæ compago, III, 304. — unus dominum se fecisse, III, 231.

Tabraca (al. *Thabraca*, *Tabathra*, *Tabracha*) pandit umbriferos saltus, X, 194. *F. L.*

Tabula distinguitur unda, XIV, 289. — generis capaci jactare Corvinum, VIII, 6. — cum tabula adsint pueri et ponitur calenus, IX, 41. — tabulæ signatæ, dictum Feliciter! ingens cerna sedet, II, 119. — ad casum non loentis comitantibus itur, I, 90. — in tabulam Sullæ si dicant discipuli tres, quis tulerit? II, 28. — tabulas implevit solu liberto, II, 58. — impletet decolor heres, VI, 601. — quoque ruperat et jam signabat, IX, 75. — delebit, si Libitinam evaserit arger, XII, 123. — post hæc mutare parabis, XIV, 55. — tabulis exiguus

Syrus Orontes jampridem in Tiberium deflinxit, III, 62. — *Syrorum* longorum cervice vehitur, VI, 351.

TAL

et gemma nda se lautum fecerat et beatum, I, 68. — *Parrhasii*, VIII, 102. — in tabolis præcipuam ceram semis abstulit orbi, IV, 19.

Tabulata tibi jam tertia fumant, III, 199. — numerosa excelsæ turris parabat, X, 106.

Taceo, si ostendis, XIII, 127. — taces hoc, IX, 26. — tacet omnis turba, VI, 439. — taceant ut servi, jumenta loquuntur, IX, 103. — omnes, V, 169; IX, 106. — illi, IX, 115. — tacer, atque nube, II, 61. — jam, VIII, 97. — tacendi libido, II, 14. — tacendæ offensæ, IV, 105. — tacendis semper æstuat animus, III, 50. — tacitus nostras intra te fige querelas, IX, 94. — recedas, III, 297. — tacito bilem tibi non contrahat *nox*, XI, 185. — tacitum intra se acclus qui cogitat ullum, facti crimen habet, XIII, 209. — tacita culpa andant præcordia, I, 167.

Tæda ai sit latissima, quatuor aut septem digitis a morte remotus, XII, 59. — secreta colnerunt talia Orgia, II, 91. — in illa lucebis, quæ stantes ardent, qui fixo gutture fumant, I, 155. — cum tædia sulphurea si quæ darentur, cuperent lustrari, II, 158.

Tædia subeunt animos, VII, 34. — talia quoque vitæ sunt magna, XI, 207. — mille ferenda, XVI, 44.

Tædia non lambit Clivium, II, 49.

Tagus et *Pactolus* aurum rutila volvit arena, XIV, 299. — *Tagi* opaei omnis arena, III, 55.

Talentum propter mille truciarius, XIV, 274.

Talis umbra, II, 156. — sub nostro

sidere bellus concipitur, XII, 103. — turba Deorum, XIII, 47. — glebula saturabat patrem, XIV, 166. — talis quoque vite tædia sunt magna, XI, 207. — tale quid excusat Saguntus, XV, 115. — quum narraret Ulixes, XV, 14. — nil tale exspectes, IV, 22. — tali amico dignus, V, 173. — talem non sumet damnata togam, II, 69. — proponere aut emere quis auderet, IV, 46. — sortitus servum, VIII, 179. — tales habitus damnat, VIII, 202. — aspice rugas, X, 193. — eibi, qualis domus atque supellex, XI, 99. — versus, XI, 180. — talia fiunt omnia, XII, 23. — quam multi plorent, XIV, 150. — non suasi, XIV, 225. — invadunt, II, 19. — colerunt Orgia, II, 91. — talibus a dominis, XI, 43. — monitis instans, XIV, 210. — alimentis usi, XV, 93.

Talo nuda quos traducit Gallia, VII, 16.

Tam sanctum da testem quam fuit hospes, III, 137. — graviter, XII, 23. — *Conf.* I, 31, 137; II, 48; III, 6, etc. et alibi passim.

Tamen cur libeat, I, 19. — pro tantum, III, 98. *N.* — *Conf.* I, 97, 142; II, 40, 115, 163; III, 2, 98; IV, 11, 59, 69; V, 6, 15, 24; VI, 25; VII, 17, 93; VIII, 46; IX, 38, 91; X, 142, 154; XI, 25, 62; XIII, 100; XIV, 66, 93; XV, 59; XVI, 20.

Tamquam mancus, III, 47. — incederit ipse suas aedes, III, 332. — habeo tria nomina, V, 127. — alta in dolia deciderit serpens, VI, 431. — *Conf.* III, 308; IV, 147, 148; VI, 500, 509; VII, 232; VIII, 39; IX, 97; XIII, 67, 79; XIV, 111, 112; XV, 174.

Tanquam tua de te ante consulit, VI, 566.

Tandem expavere famem, VI, 361. — ineipinat sentire, XIII, 238. — fateri lætus, XIII, 248. — *Conf.*

III, 174; IV, 32; VI, 425, 467, 564; VIII, 86; XII, 75; XIV, 163.

Tangunt intrepidi altaria, XIII, 89. — Cereris aramque pedemque, XIV, 219. — tangat nil dietu sœdum visusque hæc limina, XIV, 44. — tetigit urtica nepotes, II, 128. — latus acrior illo, VII, 109. — tactum madida fuligine supercillum, II, 93.

Tanta cadit via verborum, I, 6, 440. — est querendi cura decora! VI, 501. — in muneribus fiducia! X, 306. — quæ fames, etc.? XV, 120. — dulcedine capti, VII, 84. — libidine auditur, VII, 85. — tanti non sit tibi arena Tagi, III, 54. — vendit agros, IV, 26. — vocat ille pudicam, VI, 137. — quæ gravitas, quæ forma, ut se tibi semper imputet, VI, 178. — partus equæ! quanti nna venefica conat? VI, 626. — quæ præclara et prospera, ut, etc., X, 97. — sit vita dierum paucorum, X, 343. — sunt phthisis et vomica, XIII, 97. — sanguinis ultor annulus, X, 165. — tantine injuria coram? V, 9. — tanto munere abstulit, IV, 18. — cursu contexere mœchos, XIV, 27. — in acellere ne queras, XV, 89. — majores humana negotia ludi, XIV, 264. — major famæ sitis, quam virtutis, X, 140. — conspectus omne animi vitium in se crimen habet, quanto major, qui peccat, habetur, VIII, 140. — tantum fidei habet, quantum nummorum servat, III, 144. — tantum artes bujus, tantum medicamina possunt, VI, 595. — tantum delinquere, quantum permittas, nemo satis credit, XIV, 233. — unde nefas? II, 127. — orbem magnæ coronæ ferens, X, 40. — culti possederis agri, quantum, etc., XIV, 160. — tantis de gregibus nulla ne tibi digna videtur, VI, 161. — digna Deis victima, XII, 114. — parva malis, XIV, 303.

Tantum auditor ego semper? I, 1.

— non tantum meliore fas est ad effigies, I, 131. — ipse jacebit vacuatis toris, I, 136. — tantum admirari, tantum laudare disertos, VII, 31. — valet, X, 238. — vel nodus tantum, V, 165. — tantum tuncoris damno, VI, 373. — duas res optat, X, 80. — *Conf.* III, 289, 302; IV, 4; VI, 657; VII, 1, 56, 81; VIII, 30; IX, 134; X, 231; XI, 37, 150; XIV, 51, 278; XV, 118, 149, 166; XVI, 44.

Tantumdem est, III, 298. — habere sen haberi, X, 91.

Tarde veniasse Liburnus (lecticæ gestator) dicitur, VI, 477.

Tardus abdomine venter, IV, 107. — tarda prors, X, 186. — tardum ingenium, III, 73. — longumque putavit expectare, XV, 82. — tardos desidia (piscis) effundit glacies, IV, 44. — tardas colus expectare grave est, XIV, 248.

Tarentum coronatum et petulans madidumque, VI, 297.

Tarpeium limen adora, VI, 47. — Tarpeio Jovi servata hostia, XII, 6. — Tarpeia per fulmina, XIII, 78.

Tarquinius Superbi ager Marti consecratus, VI, 525.

Tarsus Ciliciæ oppidum ubi Pegasus raptus fregit, III, 117.

Tatius; sub Tatio quantum populus Romanus arabat, XIV, 160.

Taurus punit flexi eriuens facinusque capilli, VI, 492.

Taurica illa nefandi sacri inventrix, XV, 116.

Tauri montanae rapas miserunt mnlum, V, 93.

Taurus pinguior Hispania et ipsa mole piger, etc., XII, 11. — tauro admoto licet perjuria dietet Phalaris, VIII, 82.

Tectoria prima reponit, VI, 467.

Tectum ambulat vertigine, VI, 304. — aliud Laribus conjungere, XV, 154. — tecto juvabit nemo undum,

III, 211. — gaudet, VII, 105. — tecta parva vitis contingi labor quondam non sinebat, VI, 289. — ne collapsa ruant subdnetis columnis, VIII, 77. — tectorum asidni lapsus, III, 8. — tectis sublimibus quod spatium, III, 269.

Tedia, II, 49. *F. L.*

Tegetis pars diuidia brevior, V, 8. — bilivus institor, VII, 221. — tegetem præferre Palatino eubili, VI, 117. — a tegete et haeno tuta senectus, IX, 140.

Tegumen (tegroen, tegumen) dimidium cruris sinistri, VI, 257.

Tegit inguina gutto, XI, 158. — tegunt eos arma, XVI, 48. — tegit quem eista Latini, VI, 44. — teges occulta, ut enria Martis Athenis, IX, 101. — tegant vela rimas, IX, 105. — tēgitur cinis Flaminis, I, 171. — qui parma et galea, V, 154. — tegi per glaciem perone altu cum non pudet, XIV, 186.

Tegula sola quem tuetur a pluvia, III, 201.

Tela descendat cum tota aranea, XIV, 61.

Telamonem ut præterit Ajax, vinccris, XIV, 214.

Telephus ingens diem mibi consumpsit, I, 5.

Telesine, VII, 25. *F. L.*

Teli vice æviti mænna, XV, 53. — tels non finem dabunt solmæ, non gladii, non saxa, X, 164. — domestica seditioni, saxa incipiunt torquere, XV, 65. — hæc Deorum et saxa esse putant, XIII, 232. — telorum quidquid habent armamentaris caeli, XIII, 83.

Tellure procul, III, 89.

Temerarius tu propter mille talenta et centum villas, XIV, 275. — usque adeo, V, 129. — temeraria lina contempunt Charybdæ, V, 102.

Temetum minimum qui arma duxerat, XV, 25.

Temone de Britanno excidet Arvi-

ragus, IV, 126. — curtum jagum, X, 135.

Tempero ac dispenso filium canebat, III, 287.

Tempestas poetica surgit, XII, 24. — proxima timetur, velut hoc dilata sereno, XIII, 228. — tempestate mea nulli major fuit naus edendi, IV, 140. — picta se tuetur, XIV, 302. — uostra paras sponsalia, VI, 26. — sumenda securus, XII, 61. — a tempestate madidæ cohortes, VII, 164. — tristes, hac tempestate Camenas respexit, VII, 2. — tempestatibus plenos utres crediderim, XV, 20.

Templum et aras violati numinis videt in somnis, XIII, 219. — templi veteris pocula grandia, XIII, 147. — templo nondum habitas, Pecunia, I, 113. — que nobi prostat femina? IX, 24. — dignam vocem adytis probavit, XIII, 205. — templorum majestas præsentior, XI, 111. — fores corrobantur a lætis, XII, 84. *N.* — ad templa et compita positæ notissima vota, 42. — templis cunctis notissima vota, X, 23. — nullis numen aliquod esse putet, XIII, 37. — maturus et aræ vitulus, XII, 7. — paratis arma noturna et flammæ, VIII, 233. — in templis, quæ fecit avna, falsas signare tabellas, VIII, 143. — thesauri recondebantur, XIV, 261.

Tempus quos erat abscindere carnem, II, 115. — honoris finitum, VIII, 150. — agendi ipsis præstatur, XVI, 49. — temporis plus hic petit, VII, 99. — post damnum quid mihi sanas? IX, 125. — tempore nostro natæ dextræ, XV, 68. — nostro quoque conspicuum monstrum, IV, 115. — quo vult, accusare potest Verrem, III, 53. — brumæ si igniculum poscas, III, 102. — ex hoc, IV, 135. — longo quem torret quarta dies, IX, 16. — longo non via mater, XI, 152. — diverso si extinctus foret, X, 263. —

omni rudis, XI, 144. — mensæ, XIII, 211. — festo, XV, 38. — illo, V, 22. — tempora felicia, quæ te moribus opponunt, II, 38. — longi servitii perierunt, III, 124. — quæ dentur lucro, VI, 571. — in hæc cur doret, X, 254. — prospera vectoris, XII, 62. — adoperta encullo, VIII, 145. — sævitæ, IV, 151. — illa viderunt mentes, etc., XI, 118. — vitæ longa, XIV, 157. — in tempora cornæ alterius differre, XIV, 130. — temporibus diris omnia tractanda putabat inermi justitia, IV, 80. — ius jussu Neronis mæda Lateranorum obsidet tota cohors, X, 15. — suis grandia illæ monstra audebant, VI, 645. — ferri pejora sæcula, XIII, 29.

Tenax justitiæ, VIII, 25.

Tendit pergere ultra, X, 154. — tende corymbos per limina, VI, 52. — tenditur ænophorum plena urna, VI, 426. — tensum jecur rumpe miser, VII, 117. — tenso folle reverti, XIV, 281.

Tenebræ densæ abscondere cælum, XII, 18. — tenebras quanti conducis in annum, III, 225.

Tener apado, I, 22. — panis, V, 70. — Hedymeles, VI, 383. — tenerum amatorem spondet, VI, 548. — lambum attritus punice, VIII, 16. — te putabas, IX, 46. — teneros mores ducere, VII, 237. — teneræ porcæ, II, 86. — teneris Mæcenatibus apta vestis, XII, 39. — parcendum est, XIV, 215.

Tenet ille speculum, II, 99. — uvam calcatum bellis socialibus, V, 31. — phialas inæquales beryllo, V, 39. — pectinem, VI, 383. — ignotos mihi antiquaria versus, VI, 454. — laqueo ambitiosi consuetudo mali, insanabile multos scribendi cacoethes, VII, 50, 51. — hanc (coronam) servus publicus, X, 41. — jam Italiam, X, 154. — omne census regimen pater, XVI,

54. — personam et thyrsus, VI, 70.
— lora, I, 61. — bipennem, VI, 658.
— zonam larva morsusque, XIV, 297.
— Mævia venabula, I, 23. — nummos, XIII, 94. — ne te teneam, V, 58. — quis tam patiens iniquæ urbis, tam ferreus, ut teneat se? I, 31. — tementis Antæum procul a tellure eervicibus Herculæ longum collum æquat, III, 89. — virgam domini vox, XIV, 63. — tenentur loca armato custode, III, 306. — teneri una portarum clava, XV, 158. — arva magno diluvio narrat, VI, 410.

Tentes si dicere aliquid, III, 297. — tentarent Romæ conducere furnos, VII, 5. — tentaveris si quid unquam hiscere, V, 126. — tenta, quanti docet, VII, 175. — tentare audet improbitas corruptoris ipsos parentes, X, 305.

Tentigine vulvæ ardens, VI, 129.

Tentyra et Coptos ardet immortale odium, quoniam diversa colunt numina, XV, 35. — vicina umbrosæ palmæ, XV, 76.

Tenuis census, XIII, 7. — rima, III, 97. — et sine pondere terra, VII, 207. — tenne et miserabile collum caltris præbet bos vetulus, X, 269. — argentum, IX, 31. — tenui stamina prægnantem fenum torquere, II, 55. — tibicina fulta urbs, III, 193. — susarro aperire jugulos, IV, 110. — muro spatiosum orbem colligere, IV, 132. — in cyelade sudant, VI, 259. — popas corruptus Oæris, VI, 541. — pulmone rubetæ res agitur, VI, 659. — in panno rara facundia, VII, 145. — corona exorare (Deos), IX, 138. — verberare Circes percussus, XV, 21. — in pulvere soleos ducimus, VII, 48. — Saleio gloria quid erit? VII, 80. — tenues Quirites, III, 163. — plantæ, III, 227. — Afri, VIII, 120. — artus miserantibus, XV, 101. — Teuna emre medio, VI, 446.

Tepenti Nilo adnota Africa, X, 149. — Ter mergetur Tiberi matutino, VI, 523. — victi regia medicamina, VI, 661. — Consulibus titulo functus, XI, 86. — decies respirat, XIV, 28.

Terea Fausti vaudere, VII, 12.

Tergeat alter vaas, XIV, 62. — tergens brachia, XIII, 44.

Tergum; in tergo scriptus Orestes, I, 6. — terga suis pendeutia erate, XI, 82. — fugæ celeri præstantibus, XV, 75. — in terga erectæ fudes, IV, 128. — post terga jam reliquit sexaginta annos, XIII, 16.

Terit inguina barba, IX, 4. — tritus jam casus, XIII, 10. — trito collo trahunt epirhedra segoipedes, VIII, 66. — trite ephemeridæ, VI, 573.

Terminus sacer, pulte et libia cultus, XVI, 38, 39.

Terpsichoren odit, VII, 35.

Terra malos homines nunc educat atque puillos, XV, 70. — marique quæ acquirenda putas, XIV, 222. — Memphitide sicca, XV, 122. — clauditur infans, XV, 139. — terræ apertæ quis fructus? VII, 103. — tubera, XIV, 7. — parenti auficiunt Decii, VIII, 257. — terram euspide pulsas, II, 130. — sanguine adhuc vivo subitura sacerdos, IV, 10. — loto ferit intestino, VI, 429. — spectantis (animalia), XV, 147. — tenuem et sine pondere (date), Di, umbris majurum, VII, 207. — per terram ductis digitis, XV, 92. — ad terram tremulo descendunt clauæ puellæ, XI, 164. — terræ subsidere, VI, 421. — maria, populosque regere, IV, 83. — in terras iratus cadat ignis, XIII, 226. — terris cælum quia non misceat? II, 25. — ignem donavit Prometheus, XV, 86. — in teris pudicitiam moratam credo Saturno rege, VI, 2. — rara avis, VI, 165. — quod fremat violentius, VIII, 37. — omnibus, quæ sunt a Gadibus, etc., X, 1. — quid natura illo eive

beatius tulisset? X, 279. — si nulum tam detestabile factum ostendis, XIII, 126.

Terretr vultu et igni Eumenidum, XIV, 285.

Terribiles Cimbrī, XV, 124.

Terrore mortis earentem animam posce, X, 357.

Tertius e caelo cecidit Cato, II, 40. — majorem suumnam perdiderat, XIII, 73. — tertia dormit magno lecto, II, 60. — culeita ne essaret vaeno lecto, V, 17. — quadringenta fac, XIV, 326. — tabulata jam furuant, III, 199.

Tessellæ nobis non ex eboro, XI, 132.

Tessera villa frumenti, VII, 174.

Testa ferit cerebrum, III, 270. — alta paretur, IV, 131. — secuit genitalia, VI, 514. — in illa vidit (Alexander) magnam habitatorem, XIV, 311. — testæ veteris fuligo, V, 35. — pictæ incumbere remia, XV, 128. — testarum crepitus, XI, 170.

Testamentum ingens orbi divitis, VI, 549. — testamento nec comparo mille rates, etc., XII, 121. — nihil relinqui poterat probrosia feminis, I, 55. *N.* — testamenta qui merentur notitibus, I, 37.

Testantur sana votiva tabella, XII, 27. — testandi libertas est lenonibus atque lanistis, VI, 216. — jus vivo patre solia datur militibus, XVI, 51.

Testiculi sibi conscia mus, VI, 339. — testiculorum damno evadere copiens castor, XII, 36. — testiculos exspectatos ac jussos erascere, postquam coperunt esse bilibres, tonsoris damno tantum rapit Heliodorus, VI, 372. — pinguilares non defert in balnea rancens, XI, 157.

Testis quis adest? VI, 220. — mihi lectulus, IX, 77. — ambiguit incertæque rei si quando citabere, etc., VIII, 80. — salus vendet perjuris, XIV, 218. — testi quamvis jurato metuum tibi credere, V, 5. — testem an de-

ceant multicia, II, 76. — falsum citius producere contra paganiū possis, quam vera loquentem contra fortunam armati, XVI, 32. — suum nocte dirque in pectore gestare, XIII, 198. — tam sanetum, quam fuit hospes numinis Idæi, III, 137. — da, judex quom dixerit, XVI, 29. — teste luna, VI, 311. — marito, VI, 136. — sub nullo boe canebat Ithacus, XV, 26. — quo probavit? X, 70. — testes asperos contemnere, XIII, 75. — sidera intendunt oculos, VIII, 149.

Testudineo conopeo Enryalum millionem exprimat infans, VI, 80.

Testudo qualis nataret in fluctu, XI, 94. — testodine tota radiant sardonyches, VI, 381. — lata attonitus, XIV, 308.

Tetrum porthmea borret, III, 265. — vultum adspice, X, 191. — terrerima vultu, VI, 418.

Tenecorum proles, VIII, 56.

Teutonicus currus, X, 282.

Texit ventoso conducta sub aggre, VIII, 43.

Textoris Galli pectine percussæ lacernæ, IX, 30.

Thaida sustinet, III, 93.

Thaletis ingenium mite, XIII, 184.

Theatrum omne de Rutilo, XI, 4. — theatri pleni frena moderata, X, 128. — magni pars, X, 213. — theatro herboso, III, 173. — vaeuo clamoque, VI, 68. — theatra nulla aquare queas cui (voluptati), XIV, 256.

Thebaidos amicæ carmen, VII, 83.

Thebe vetus centum jacet obruta portis, XV, 6. — Thebæ Egyptiæ, Bæotiae et aliæ, XIII, 27. — Thebarum portæ, XIII, 27. — Thebas et Terra Fanati vendere, VII, 12. — quantum dilexit Menoeceus, XIV, 240.

Thelephus; vid. Telephus.

Thelesinus, VII, 25.

Themison quot agroa occiderit, X, 221.

Theodori artens scindens, VII, 177.
Thermæ, stationes, umne theatrum
 de Rutilo, XI, 4. — *thermarum* cali-
 ces, VIII, 168. — *thermas* petit,
 VII, 233.

Thersites malo pater tibi sit, dum-
 modo tu sis *Æacide* similis, quam te
Thersitæ similem producat *Achilles*,
 VIII, 269 sq. — non poscit lorica
Achillis, XI, 31.

Theseide Codri vexatus, I, 2.

Thessala philtia, VI, 610.

Thessalia exempla Octavius quan-
 tum tituli abstulit, VIII, 242.

Tboraca viridem jubebit afferri,
 V, 143.

Thracia vervecum patria, cujus
 sub crasso aere nasci posse summus vi-
 ros, monstrat prudentia *Democriti*,
 X, 50.

Thrasæa Helvidiusque quale vinum
 hibeant, V, 36.

Thraçylli numeri, VI, 576.

Thraçymachi exitus, VII, 204.

Thrax non erat, III, 79. — *Thra-
 ces* quid agunt, novit, VI, 403. —
Thracum voloces, XIII, 167.

Thule loquitur jam de rhetore con-
 duccendo, XV, 112.

Thure minuto *Lares* exorare, IX,
 137. — *thura* dabo *Laribus*, XII, 90.
 — pia ponimus in carbone, XIII, 116.

Thybris docte dicitur *Tiberis*, III,
 62. *F. L.*

Thyeste syma, VIII, 228.

Thymele submissa a Latino, I, 36.
 — rustica, VI, 66. — *Thymeles* zelo-
 typus, VIII, 197.

Thysum tenent et subligat *Acci*,
 VI, 70. — contingere non potest pan-
 pertas, VII, 60.

Tiara posita miles tremulus tollit
 arma, X, 267. — *Phrygia* vestitur
 bucca, VI, 516.

Tiberinus glacie adpersus macu-
 lis, V, 104. — *Tiberinum* imperii fi-
 nes virgo natavit, VIII, 265.

Tiberim ultra ablegandæ merces
 (putidæ) fastidia subeant, XIV, 202.
 — io *Tiberim* jam pridem *Syrus* defun-
 xit *Orontes*, III, 62. — *Tiberi* matuti-
 no ter mergetur, VI, 523. — devectum
 vinum, VII, 121.

Tiberius in *Capresum* rupe sedit
 cum grege *Chaldæo*, X, 71 sq. 93. —
 occidi jussit *Sejanum*, cui imperium
 tradiderat, X, 61-102.

Tibia lumbos incitat, VI, 314. —
 obliqua, recta, *Tyria*, *Pbrygia*, III, 64.

Tibicina nullo eorum hic gemit,
 II, 90.

Tibicine nigro saltatus virorum,
 XV, 49. — tenni fulta nris, III, 193.
 — cum *tibicine* chordas obliquas se-
 cum vexit *Syrus*, III, 63.

Tiburis proni arce, III, 192. — arce
 summa, XIV, 87.

Tiburtino de agro veniet bædulus,
 XI, 65.

Tigellinum seu *Tigellinum* pone;
 tæda lincebis in illa, etc., I, 155 sq.

Tigillo cooducto pendent anaba-
 thra, VII, 46.

Tignum capiti incutit, III, 246.

Tigris erit nomen eani, VIII, 36.
 — Indica agit rabida cum *tigride* pa-
 cem, XV, 163. — *tigride* orba pejor,
 VI, 270.

Timeo, ne exigat pœnas, X, 84. —
 timet quem *Massa*, I, 35. — hostia
 nil gravius cultro, XV, 119. — quibus
 timuit gelida *Præneste* ruinam? III,
 190. — *timemus* quid ratione aut cupi-
 mus? X, 4. — *timent*, pavidoque gelan-
 tur pectore, VI, 95. — *timebis* nec dura
 flagra pati, V, 172. — nocte gladium
 contumque, X, 20. — *timeam* eum, I,
 103. — ut *timeas*, III, 310. — *timeat*
 pater earum oscula, VI, 51. — *time-
 ret* censoria mores etiam collega, XI,
 92. — quum *inrem* nemo, VI, 17. —
time aconita, X, 26. — *timetur* pro-
 xima tempestas cura graviore, XIII,
 227. — *timearis* a magoo amico, III,

57. — timeri volumus, III, 313. — timendus cordonibus, IV, 153. — timendae ipsi Veneri Martique leges, II, 31.

Timidus pappas poenia praeuget, VI, 633. — *timidum* caput abluet vorticibus Tiberis, VI, 524.

Timor, ita, etc., I, 85.

Tinea posita pertunde libellos, VII, 26.

Tinguntur oculi mulierum, II, 94. — *tingunt* fuligine supercilium, II, 93. *F. L.* — *Tinguo*, ut urgueo, nunguo, IV, 59. *F. L.*

Tinnabula pulsari dicas, VI, 441.

Tireriam nec surdum quemquam esse Deorum fatebere letna, XIII, 249.

Tironem me pavidum excipiat porta, XVI, 3.

Tiruncula noster, XI, 143.

Tirynthius venies, aut minor illo hospes, XI, 61.

Tisiphone qua exagitare, VI, 29.

Titan finxit his precordia mellore luto, XIV, 35.

Titanida pagnam omnem inter maiores ponas, VIII, 132.

Titienses seu *Titi Romani*; vid. *Remenses*.

Titio Scioque quod turpe, IV, 13.

Titubantibus (de) mero victoria facilis, XV, 48.

Tituli et nominis tantum quantum abstulit Octavius, VIII, 241. — haesuri saxa cinerum custodibus cupido, X, 143. — *titulum* (vini) senectus delevit, V, 34. — *mentita* Lyciscæ, VI, 123. — *titulo* res digna sepulcri, VI, 230. — *ter* Consulis funetus, XI, 86. — *titulos* habere, I, 130. — *In titulos* faciesque minutus concleusum argentum, XIV, 291. — *titulis* et fascibus olim maior habebatur donandi gloria, V, 110. — aliquid incidere præter honores, etc., VIII, 69.

Toga quibus hinc, calceus hinc est, I, 119. — tantum nominis et tituli illi

contulit, VIII, 242. — si sordidula est, III, 149. — *nocitura*, *noctura* petuntur milita, X, 8. — *togæ* munimenta, pingues lacernæ, IX, 29. — *pietæ* aulæ, X, 39. — *togam* talem non sumet damnata, II, 70. — effugiat cunctis nostra, XI, 204. — *In magna* Italiae parte non sumit nisi mortuos, III, 172.

Togatus ne te pulsare audeat, XVI, 8. — enret nocte currere, III, 127. — *togatæ* turbæ, I, 96. — *togata* de plebe veniet, qui iuris nodos solvat, VIII, 49. — *togati* ante pedes, VII, 142. — *togatas* ille mihi impune recitaverit, I, 3.

Tolerabile hoc, VI, 614. — *hospitium*, VII, 69.

Tolerant labores nutritis, VI, 593. — non toleranda maritis, VI, 184.

Tollis (liberos), IX, 84. — *tollit* præmia pendens coxæ, VI, 321. — *tollunt* grandia pocula veteris templi, XIII, 147. — *tollit* trepidum magistrum in cavea leo alumnus, XIV, 247. — *tollas* si præmia, quis virtutem amplectitur ipsam? X, 142. — licet omne, quod usquam est auri, VIII, 122. — *tolle* tunica Hamibalem, VI, 170. — *tollite* lumen e medio, IX, 105. — *tollere* beredem, VI, 38. — *tollentibus* æquor nimbia, I, 81. — *tolluntur* grandia crystallina, VI, 155. — *tollatur* e pleno semper æervo nummus, VI, 364. — *tolli* quom jam vexilla juberet, II, 101. — *sublata* manibus, V, 83. — *tollendus* semper Austro, XIV, 268.

Tomacula divina porci, X, 355.

Tonant quom, trepidant, XII, 242. — *tonitruum*, XIV, 295. — *Tonantera* totum confare, XIII, 153.

Tondente quo juveni mihi barba sonabat, I, 25; X, 226. — *tonsi* capilli, XI, 149. — *tondendum* jam Bromium committere euncho, VI, 378.

Tongilli exitus hic est, VII, 130.

Tonitrus optata facient cunas maiores, V, 117.

Tonsoris damno testiculos rapit Heliodorus, VI, 373. — a tonsore magistro pectus, VI, 26.

Tophum ingenuum violarent memora, III, 20.

Tormentum ingens haret nubentibus, II, 137. — tormenta per hæc coactæ divitiæ, XIV, 135. — tormentis amantis gaudet, VI, 209. — tormenta animi latentis in agro corpore, IX, 18.

Torpentis Ponti ostia, IV, 43. — torpente palato, X, 203.

Torquet hæc potio, VI, 624. — juvenem senectus patriæ, XIV, 251. — curtum enthymema sermone rotato, VI, 450. — poenæ, V, 26. — jaculum, V, 153. — fusum tenui prægnantem stamine Penelope melius, levius Arachne, II, 56. — umbras Æacus, I, 9. — saxa, XV, 64. — torqueat quod, superest Lachesi, III, 27. — torquens cornua madido cirro, XIII, 165. — torto ferno calentia ova, XI, 70. — tortis in nodum crinibus Sygambri, IV, 147. Vid. *F. L.*

Torquibus omnes læti, XVI, 60.

Torret quem quarta dies febrisque, IX, 17. — torrentem quem mirabantur Athenæ, X, 128. — torrens meri quantus, VI, 319. — dicendi copia, X, 9. — lactis vortice smais, XIII, 70. — cloaca, V, 105. — contra torrentem brachia numquam direxit, IV, 90. — torrentior Isæo sermo, III, 74.

Tortore vocato nritur, XIV, 21. — animo quatiente flagellum, XIII, 195. — tortoribus annua præsent, VI, 480.

Torum silvestrem quom sterneret uxor, VI, 5. — toro toto versata jam membra quiescunt, XIII, 218. — pervigili jacens, XV, 43. — melliore fultus recumbet, III, 82. — toris vacuis tantum ipse jacchit, I, 136.

Torvus Pluton, XIII, 50. — torva

canino latravit ricta, X, 271. — de Colchide, VI, 643. — torrum quemdam ex illis non tulit Laronia, II, 36. — juvenum cardit, VIII, 155. — torvi Sygambri, IV, 147.

Tot orbibus, I, 137. — ordinibus, tot compagibus, VI, 502. — rerum usu, XIII, 18. — millia turbæ rixantis, XV, 61; XVI, 24. — *Conf.* I, 17; II, 151, 156; III, 251 bis, et alibi passim.

Totidem villæ, I, 94. — vix est numerus, quot, etc., XIII, 26. — olfecisse lucernas, VII, 225. — hinc totidem, XIV, 13.

Toties vexatus, I, 2. — andiat, VII, 166. — quem texit cista, VI, 44. — optata gloria, X, 187. — quidam clamans, etc. II, 37. — quævis mutandum esset mare, VI, 94. — Ciceronem Allobroga dixit, VII, 214. — quare mihi, Nævole, tristis occurras, IX, 1. — novum mustam bibit, X, 250. — subællis tantum steruentur, XVI, 44.

Totus grex, II, 79. — quum decolor esset Flaccus, VII, 226. — nunc orbis Graias habet (literas), XV, 110. — tota domus, III, 10. — salutatrix turba, V, 21. — cohors obsidet sedes, X, 18. — libellis porticus vestitur, XII, 100. — cohors pede non est altior anno, XIII, 173. — cohors tamen est inimica, XVI, 20. — cum Carthagine migra, VI, 171. — radiant testudine sardoniches, VI, 381. — fugit agnoscendus arena, VIII, 206. — in cute nullus nitor, IX, 13. — nocte, IX, 76. — sonat ulmea cœna Suburra, XI, 141. — cum æruginè, XIII, 61. — cum prole domoque, XIII, 206. — cum tela descendat stræna, XIV, 61. — tota tempora æmivitiæ, IV, 150. — ergastula, VI, 151. — atria, VIII, 19. — bona feruntur ad Phialen, X, 237. — novilia in ventres abeant, XIV, 148. — oppida cœnem venerant

tar, XV, 8. — totum illud nil perdidit, III, 209. — *crnophorum sitiens*, VI, 425. — *Nestora vivat*, XII, 128. — *annum expiet*, VI, 521. — *regis agrum cruentis erepet genibus*, VI, 525. — *conflare Tonantem*, XIII, 153. — *qui sibi posceret orbem*, XIV, 313. — *corrosis ossibus edit*, XV, 8u. — *totius gentis erura levis*, VIII, 115. — *populi annus*, XVI, 43. — *totam pervolet urbem, audax*, VI, 398. — *eni tremuli frontem Cæsonia pulli infudit*, VI, 616. — *per diem cessare*, XI, 183. — *Romam etreos capit*, XI, 195. — *hanc turbavit filius amens*, XIV, 94. — *toto posuere monilia collo*, II, 85. — *sequere quidquid conspicuum*, IV, 54. — *repetitus clamor ab antro*, VI, 328. — *in orbe quid fiat*, VI, 402. — *vidum nescire Decembri*, VII, 97. — *mergatur ahenno*, VIII, 86. — *foro arca nostra maxima*, X, 24. — *orbe secunda facies*, X, 63. — *cadavere jacuit*, X, 287. — *grege mollior hædulus*, XI, 66. — *toto versata membra*, XIII, 218. — *me laudet vicinia pago*, XIV, 154. — *certamine nasus integer vix cuiquam*, XV, 55. — *qui atetit absumpto jam corpore*, XV, 91. — *totos sibi ponit apros*, I, 140. — *pande sinus*, I, 150. — *deterior totos habet illic femina mores*, X, 323. — *totis cuneis*, VI, 61. — *Quinquatribus optat*, X, 115. — *pro legionibus*, VIII, 255.

Trabes, X, 35. — *trabeam et diadema ancilla natus meruit*, VIII, 259.

Trabibus magnis plenum mare, XIV, 276. — *fracta*, XIV, 296.

Tractare duros rudentes, VI, 102. — *alias rosas*, XIV, 254. — *munera*, IX, 53. — *tractemus commoda communia*, XVI, 7. — *tractandum memori pectore*, XI, 28. — *tractanda omnia inermi iustitia*, IV, 80. — *tractato pulmone columbæ*, VI, 550.

Tradit quem nobis fama superbum,

VIII, 72. — *tradunt quæ carmina*, XV, 117. — *quæ pueris parentes*, XIV, 3. — *tradidit arcano quodeumque volumine Moses*, XIV, 102. — *honestos mores*, VI, 239; X, 299. — *traditur vir viro*, II, 129. — *traduntur inguina medicis*, VI, 370. — *post hanc tabera*, V, 116.

Traducit quos Gallia nudo talo, VII, 16. — *avos aqualentes*, VIII, 17. — *traducebat se Ulixes in lorica Achilæ*, XI, 31. — *traducimur illuc miser*, II, 159. — *Traducere, ut trahere, trahere, tradere, transmittere, etc.*, XI, 31. *P. L.*

Tragicæ furtiva piscula cervæ non sperat, XII, 120. — *tragico concubitu pollutus adulter*, II, 29. — *apud tragicos nullus populus facit id acelus*, XV, 31. — *tragicis credamus, quidquid de Colchide dicitur*, VI, 643.

Tragedum commendare, VI, 396. — *tragedo gaudet Hiapulla*, VI, 74.

Trahit dispersos in populum, XV, 151. — *fumam a censu*, XI, 23. — *lanam*, II, 54. — *epirhedra trito collo*, VIII, 66. — *dominum cervicæ obstricta in ius*, X, 88. — *reliquos monstrata diu veteris orbita culpæ*, XIV, 37. — *summa rugam*, XIV, 325. — *attonitos in arcem*, IV, 146. — *traximus sensum a cælesti demissum arce*, XV, 146. — *trahere te ultro ac vexare paratus*, XIII, 108. — *qui trahitur (unco)*, X, 99. — *traheretur taurus*, XII, 11.

Trallibus relictis, III, 70.

Tranquillæ vitæ semita unica per virtutem patet, X, 364.

Transacta diurni, VI, 483.

Transducebat; vid. Traducit.

Transeo suppositos, etc., VI, 602; X, 273. — *transit annus septimus puerum*, XIV, 11. — *transire cymba vadum tot millia*, II, 151. — *transi gymnasia*, III, 114. — *exempla*, VII, 190.

Transfert frivola Ucalegon, III,

198. — Virro gemmas ad pocula a digitis, V, 43. — translatus subito ad Marcos, III, 169.

Transiliet Pyrenæum, X, 152. — transiliet æquora, XIV, 279.

Transitus rhedarum, III, 236.

Transversa diurni, VI, 483.

Trebius, V, 19. — da Trebio; pone ad Trebium, V, 135.

Trechedipna, III, 67.

Tremere illic honestius, V, 11. — Fabios, XI, 90. — tremens Judæa mendicant, VI, 543. — turba, X, 73. — tremantes oculi, II, 94. — in fine oculi, VII, 241. — trementia membra senum cum voce, X, 198. — tremebunda ac nuda erepet, VI, 525.

Tremulus miles, X, 267. — jam pater, XVI, 56. — tremuli pulli frontem infudit, VI, 616. — tremulum caput senis, VI, 622. — tremulo clune ad terram descendunt poellæ, XI, 164. — tremulis plantis non insistere possunt, VI, 96.

Trepidat, ne, I, 97; XIV, 64. — trepidant et ad omnia fulgura pallent, XIII, 223. — umbram arundinis, X, 21. — occursum amici, VIII, 152. — ne trepida, IX, 130. — trepidantis adhuc amici reditus, XII, 15. — trepidantem urbem protegit, VIII, 250. — trepidatur ab gradibus imis, III, 200.

Trepidum formidine culpæ animum sic confiruant, XIII, 106. — solvunt tibi cornua ventrem, XIV, 199. — magistrum leo tollet alumnus, XIV, 246. — trepidam Minervam servavit ex arde flagranti, III, 139. — trepido a Latino submissa Thymele, I, 36. — trepidi fugere Stoicidæ, II, 64. — laris Antiphates, XIV, 20. — trepidos miserosque parentes semper habet filius corporis egregii, X, 296.

Tres discipuli Sullæ, II, 28. — rugæ subesnt, VI, 144. — si implevero, IX, 90. — parvos heredes habet, XII,

95. — pueros in gremio patria fundat simul, V, 141. — domini, unus vernula, etc., XIV, 169. — tria tamquam nomina habens, V, 127. — trihus patris aconita dedit, I, 158. — trium liberorum jus, IX, 90. *N.*

Tribadum obacornitas, VI, 321, 320 sq.

Tribuat natura castum ingenium, X, 301. — tribui hæc, deinde illa dedi, IX, 39.

Tribunal nemo vendit acersecomes, VIII, 127. — nōo est orbibus illis, X, 35.

Tribunicia potestas Caesarum, XI, 7. *N.* III, 265. *P. L.*

Tribuno da deinde, I, 101. — ardenti sese induluisse narratur, II, 165. — non cogente quidem, sed nec prohibente, XI, 7. — tribuni ergo exspectet, I, 109. — quotum io legione accipiuot, donat Calvinæ, III, 132. — cognitione res eget, VII, 228. — tribunos facit Philomela, VII, 92. — sub tribunis atque regibus videntur uno contentam carcere Romam, III, 313. — Tribuni cohortium, I, 58. *N.* — plebis sacrosancti, I, 110. *N.* — latitavii, angusticlavii, sementres, VII, 89. *N.*

Tributa servis præstare clientes cogimur, III, 188.

Triclinia Romanorum, V, 17. *N.* VII, 183. *N.*

Tridentem per tonum, Neptune, XII, 82. — ecce movet (retarius), VIII, 203.

Tridentem non habet (mortuus) quem porrigat Charonti ore, III, 267.

Trifolius ager te fecundas vitibus implet, IX, 56.

Triginta clara mamillis scrofa candida, XII, 74.

Triplitem usuram præstare paratas, IX, 7.

Tripodes armaria, cistæ, commissæ quod auctio vendit stantibus, VII, 11.

Tristis victæ aplustre, X, 135.
Triscuria patriciorum, VIII, 190.
Tristis it per cunctas fabula cenas,
 I, 145. — sententis fertur, II, 62. —
 sumas ponenda præmia, III, 57. —
 abit, VI, 128. — quare mihi toties
 occurras? IX, 1. — captivus, X, 136.
 — desiderat, XI, 153. — triste ha-
 bitu vitium, XIV, 110. — sidus Sa-
 turni, VI, 569. — Imperium profundum,
 XIII, 49. — tristes personam tenent,
 VI, 69. — Camenas solus Cæsar re-
 spexit, VII, 2. — tristibus obscenis
 quis non vicus abundat? II, 9. — me-
 dicis erga filiolam, VI, 389.

Tritus; *vid.* Tero.

Triumphalem ante statuum paren-
 tis, VIII, 144. — triumphales, inter
 quas aeneas habere nescio quis titulos,
 I, 129. — triumphalis habitus, X, 36
 sq. XI, 192.

Triumph magni clarique omen habes,
 IV, 125. — triumpho similis
Prætor sedet, X, 36 sq. XI, 192.
 — triumphos fata captivis, servis
 regna dabant, VII, 201. — in dote
 numeras, VI, 169. — plures de pace
 referebant, VIII, 107. — *Triumpus*
scriptura vetus, II, 158. *P. L.*

Triviale carmenq, VII, 55.

Trivio in quocumque, cuicumque
 est obvia, narrat, VI, 412.

Troica non scripsit *Orestes*, in sce-
 na nunquam cantavit, VIII, 221.

Troja incolam *Prætor* venisset ad
 umbras, X, 258. — *Trojam* petierunt
 mille rates, in *Aulide* morantes, XII,
 119-122.

Trojanum ignem quamquam diruta
 servat *Alba*, IV, 61.

Trojugene, vos vobis ignoscitis,
 VIII, 181. — *Trojugenas* ipsos a præ-
 cone vocari jubet, I, 100. — *Troju-
 genis* clarum factura fulcrum testudo,
 XI, 95.

Tropæis truncis affixa lorica, bel-
 lorum exuvie, X, 133.

Trulla aurea fundo inverso crepi-
 tum dedit, III, 108.

Trunco corpore dabit solatia, etc.,
 XIII, 178. — *Hernæ* similissimus, VIII,
 53. — *trunca* puppe, XII, 79. —
truncis tropæis, X, 133.

Trutina In eadem suspendit *Home-
 rum*, VI, 437.

Trux *Sauromata*, XV, 125.

Thypheri doctoris (qui artem fercula
 sciendi docebat) discipulus, XI, 137.

Tu nil nisi *Cecropides*, VIII, 53.
Conf. I, 50, 142; II, 61, etc. — tibi
 habe frumentum, V, 118. — tibi,
 II, 42; III, 51, et alibi passim. — te
 ut miremur, non tua, primum aliquid
 da, VIII, 68. — ten' o delicias! extra
 communis cenas ponendum? XIII,
 140. — *Conf.* I, 37; II, 21, 22, etc.
 — tunc, VI, 192, 641, 642. — tecum
 ergo voluta hæc animo, I, 168. — fe-
 ras miserabile votum, III, 276. —
 sectile porcum sator comedit, III,
 293. — pusio dormit, VI, 34. — est
 mihi sermo, VIII, 38.

Tuba hæc rixæ, XV, 52. — Flo-
 rali dignissimas matrona, VI, 250. —
 communi dare signa, XV, 157. — tu-
 barum concentus, X, 214. — tubas
 nemo fatiget, VI, 442. — ante tubas
 hæc animo tecum prius voluta, I, 169.

Tubera raduntur (sl. trudentur),
 V, 116. — dum mittas, *Libye*, V,
 119. — terræ radere, XIV, 7.

Tubicen tamquam surrexerit usus
 (in sulcis Thebanis), XIV, 243.

Tuccia vesicæ non imperat, VI, 64.
 Tuetur quem tegula a pluvia, III,
 201. — se pietas tempestate, XIV, 302.
 — frandem jure jurando, XIII, 201. —
 tuendis annibus maturus, VIII, 169.

Tullii pugnacis census, V, 57.

Tullia quid dicat notæ colluctæ
Mauræ, etc. VI, 307.

Tullius quid aliud, quam miranda
 potentia fuit? VII, 199.

Tum quoque invenit, X, 47. —

Conf. IV, 65; XII, 70; XIV, 21.

Tumes cnijs sceto, cuius couche? III, 293. — alto Drusorum sanguine, VIII, 40. — tumet facies pane, VI, 462. — gibbo et intero, X, 309.

Tumidum gattur quis miratur in Alpibus? XIII, 162. — tumida superbus sluta, XIV, 282. — tumidae mariscæ caduntur, II, 13. — tumidis livoribus nigram offam ostendere, XVI, 11.

Tumultu magno sudare, VI, 420. — majore planguntur uummi quam funera, XIII, 130.

Tunc quoque, X, 47. — par ingenio pretium, tunc, etc., VII, 96.

Tunica a Cynicis distantia dogmata Stoica, XIII, 122. — in Jovis sublimis Prætor, X, 38. — molesta punire, VIII, 235. — Tunica virorum substrictæ se breves, mollium vero hominum et feminarum talares ac manicatæ, VI, 446. *N.* — tunica (Salistri) credamus, VIII, 207. — albæ sufficiunt summis ædilibus, III, 179. — sartæ scindantur, III, 254. — tunicam lupini mihi malo, XIV, 153. — horrenti non reddere servo, I, 93. — tunicas succingere crure tenuis medio, VI, 446. — possunt cosmetæ, VI, 477. — in tunica est, quidquid discriminis instat, VI, 521. — tunicis licet parcat atque lacertis, curatoris eget, XIV, 287.

Tunicati Græci, II, 143.

Turba Remi, X, 73. — Deorum nec talis, ut est bodie, XIII, 46. — miratrix, IV, 62. — omnis tacet, VI, 439. — salutatrix tota, V, 21. — intulenta, VII, 131. — barbara, XV, 46. — victrix, XV, 81. — cedente vehetur dives, III, 239. — in turba uteris (verbis) modo sub lodice relictis, VI, 196. — turbæ togatæ rapienda sportula, I, 96. — rixantia tot millia, XV, 61. — turbam casæ saturabat talis glebula, XIV, 167.

Turbat imago animum, XIII, 222. — turbavit ocellos passer extinctus, VI, 8. — smens filius totam hanc partem, XIV, 94.

Turget sacculus pleno ore, XIV, 138.

Turgidas deponis smictus, I, 143. — turgida Lyde, II, 141.

Turnus et Ajax quales lapides torquebant, XV, 65. — Turni agro pascitur Cæsaris armentum, XII, 105. — Turnum, Rutulum ferocem, et Æneam committas securus licet, I, 162.

Turpavit nitidos ejus ocellos passer extinctus, VI, 8. *F. L.*

Turpis minus est insania, II, 71. — libertas Cybeles, II, 111. — obscuria gens, VI, 131. — ales, turpe et adulterium mediocribus, XI, 174. — turpe hoc negavit, III, 168. — magis nostris nescire Latine, VI, 188. — quod Seio Titioque bonis, decebat Crispinum, IV, 13. — non putavit, pro citharis velare caput, VI, 390. — putat nil, VI, 457. — nec putarent præcones fieri, VII, 5. — si quid turpe pama, XIV, 48. — turpi vetulae utile, filiolam producere turpem, VI, 241. — turpi fregerunt sæcula lnxu divitiarum molles, VI, 299. — turpes sponas (viri), I, 78. — turpia castigas, quum sis, etc. II, 9. — ne ludant, VII, 239. — quæ cerdoni, Volesos decebant, VIII, 182. — turpibus ac pravis imitandis dociles omnes sumus, XIV, 41. — turpissimus repente nemo fuit, II, 83.

Turpiter sudent res, VI, 97. — quod audes, breve sit, VIII, 165.

Turris excelsæ tabulata, X, 106. — turrim euntem in prælia ferre, XII, 110. — turre Collina stantes, VI, 291. — turribus lisdem defendier, XV, 158.

Turture magno cariturus cogitat dulcem herodem tollere, VI, 39.

Tus; *vid.* Thure.

Tuscam aprum figat Mævia, I, 22. — Tusco vellere vexatæ duræque ma-

nus, VI, 289. — si favisset Nurtia, X, 74. — catino farrata omnia tunc ponebant, XI, 109. — de Tusca Gracula facta est, VI, 186. — Tusca ergastula, VIII, 180. — Tuscia libellia digna fides, XIII, 62.

Tutela rerum suarum certa magia, etc. XIV, 112.

Tutor et Capito pirata Cilicium, VIII, 93. *P. L.*

Tutor bonus, VIII, 79. — Principis, X, 92. — malus, I, 47; XV, 135.

Tutulus, VI, 502. *N.*

Tutua his armis illa in aula, IV, 93. — a frigore, XI, 146. — tuta aenectus a tegete et baculo, IX, 139. — tutum nihil est ab inguine, III, 109. — tuti stagna sinus, XII, 81. — tutae custode tenentur, III, 306. — tutos vicino limine somnos dare, XV, 154. — fecit a serpentibus Afros (hoc oleum), V, 91.

Tutus ille rusticus, III, 67. — si tibi displicuit nasus, VI, 495. — Endymion dilectae fiet adulter matronae, X, 318. — tua nunc Mycale pariat licet, V, 141. — facies computat annos, VI, 199. — ejus barbam janua vidit, VI, 215. — vivit imago, VIII, 55. — uxor virgo maneret, IX, 72. — simplicitas quem risum moveat nescia, XIII, 35. — sacra et major imago humana, XIII, 221. — tui panis novissae colorem, V, 75. — doloris justa causa, IX, 91. — juvenis specie luctare, X, 310. — tuo te Roma reddet Aquino, III, 319. — tuum ostendit, Britannice, ventrem, VI, 124. — tolle, precor, Hannibalem, VI, 170. — per tridentem, Neptuna, XIII, 81. — quis miretur acumen, Brute, IV, 103. — tuo uestro percussus, IV, 124. — voto digna femina,

VI, 61. — in carbone pia thura ponimus, XIII, 116. — semper in ore illa vertetur sententia, XIV, 205. — non tua, sed te ut miremur, VIII, 68. — intra pascua, IX, 55. — per vestigia peccet, XIV, 53. — tuorum majorum ante effigies, VIII, 21. — te censeri laude noluerim, VIII, 74. — majorum prius quisquis fuit, VIII, 274. — cessabit nemo, XIV, 59. — tuorum rerum praesidia, VII, 22. — tuos unde haec tetigit truca nepotes, II, 128. — tua circumspice pannis praecorem, VIII, 96. — natalibus quid quisquam inveniet sublimis? VIII, 231.

Tydidēs quo percussit pondere coram Aeneae, XV, 66.

Tympana gentilia, III, 64. — plebeia cedunt rancē cohorti, VI, 515. — Galli cessantia, VIII, 176.

Tyndaris illa (Clytemnestra) bipennem tenebat, VI, 657.

Tyrannide tam saeva crudaque quid Nero fecit? VIII, 223.

Tyrannus nullus ephorum deformem saeva castravit in arce, X, 307. — tyranni aure quid violentius? IV, 86. — pauci sicca morte descendant ad generum Cereria, X, 113. — tyranno Bithyno donec libeat vigilare, X, 162. — tyrannos saevos quum perimit classis numerosa, VII, 151. — tyrannis exsiliis, VIII, 261.

Tyrinus genialis aternitur, X, 334. — Tyrio filo atlataria purpura spondet, VII, 134. — Hannibali parere, XII, 107. — Tyrias lacernas humero revocante, I, 27. — eudromidas quis nescit? VI, 246.

Tyrrhenum piscem non patitur erescere, V, 96. — Tyrrhenam Pharon intrat, XII, 76. — Tyrrhenos fluctus pertulit, VI, 92.

Ubera potanda magnis infantibus ferens, VI, 9. — matris ducere, XII, 8.

Uberibus semper lacrimis, VI, 273. — uberior quando vitiorum copia? I, 87.

Ubi nunc lex Julia? II, 37. — Numma constituebat amicæ, III, 12. — consistas, ede, III, 296. — paulum superest, XI, 47.

Ubicumque natat, IV, 55.

Ubique occurra vatibus, I, 17. — multus labor Polycleti, VIII, 104. — ponit præsidium, VIII, 238. — quum siluit compago tabernæ, III, 303.

Ucalagon jam poscit aquam, jam transfert frivola, III, 199.

Udus amomo Syrophœnix, VIII, 159. — uda gemma, I, 68. — barba terit inguina, IX, 4. — udo ædibus gladio, VIII, 242. — udis inguinibus, X, 321.

Ulciscitur victum orbem luxuria, VI, 293. — rumoribus baltea, IX, 111. — uleisci quid magis debuit armis Verginius? VIII, 222.

Ulcus an facies dicatur, VI, 473.

Ulixes; vid. *Ulysses*.

Ulla si jungitur Ursidio, VI, 41. — se non putat formosam, nisi, etc. VI, 185. — cervix non sufficit, X, 40. — plus quam olla lex dolori concessit, X, 315. — quid negaverit ndia inguinibus? X, 321. — fevoris mentio, XI, 183. — opsonia fiunt rancidula, XI, 134. — aliena sibi credit mala, XV, 172. — ullum non erit exemplum, II, 47. — secretum divitis esse putas? IX, 102. — scelus intra se qui cogitat, XIII, 209. — humane mentis vitium, XIV, 174. — ullius mercis fastidia, XIV, 202. — ulli non mensa remotior, VIII, 178. — ullam ferre potes dominam, VI, 30. — partem vitæ non attigit, XIV, 106. — ullo strepitu, II, 52. — ametur ab ullo, XII, 130. — si pretio non vincitur ullo, XIV, 145. — ullis

esse aliquod numen templis, XIII, 36.

Ulmæ ætæna tota sonat Soburra, XI, 141.

Ulmus viduas palmes desiderat, VIII, 78. — Falernas et ovem Canusinam poscit maritum, VI, 150.

Uterior spes ulla, VII, 30. — ratio est, IV, 20. — ulterius nil aot gravina cultro timet hostia, XV, 118. — erit ull, I, 147. — quod monstrum, quam mollis avarus? IX, 38.

Ultimus ardebit, III, 201. — cumulus ærumæ, III, 209. — Flavius, IV, 38. — regum bonorum, VIII, 260. — ille sciet dedecus domus, X, 342. — qui atetit, XV, 90. — ultima fiet questio de moribus, III, 140. — pars vulgi nostri, VIII, 44. — spatia vitæ, X, 275. — vitia, II, 34. — cellam elaoit, VI, 128. — quæ aut prima ponas? IX, 81. — præsidia discriminis, XII, 55. — bellorum, XV, 95.

Ultio est voluptas animi minuti, infirmi et exigui, XIII, 191. — nec mihi deerit, XVI, 19. — prima est hæc, quod, etc. XIII, 2.

Ultor Mars ex quo galeam quoque perdidit, XIV, 261. — tanti sanguinis Cananum annulus, X, 165. — patris cæsi (Orestæ) Deia auctoribus, VIII, 216.

Ultra Sauromatas fugere hinc libet, II, 1. — vires habitus nitor, III, 180. — litora Juvernæ arma promovimus, II, 159. — quid quaeris? V, 18. — quid? concumbunt Græce, VI, 190. — oon fovisti errorem, VIII, 164. — hæc quid erit nisi ludus? VIII, 199. — pergere tendit, X, 154. — Tiberrimæ ablegandæ mercis fastidia, XIV, 202. — si pauditur, XIV, 327. — molem aggeris ot veniat, XVI, 26.

Utro trahere ac vexare paratus, XIII, 108.

Ulubria vacuis, X, 102.

Uluant Priapi Menades (al. ulu. laote Priapo), VI, 316.

Ulysses solers evasit per aciem Polyphemum, IX, 65. — *Ithacus notata*, X, 257. — in lorica Achillis se transducebat, XI, 31. — quum narraret Alcinoos tale facinora... mendax aretalogus, etc. XV, 14 sq. — effugit Siculo cantus remige sardo, IX, 150.

Umbellam viridem mittere, IX, 50.

Umbone junctae phalanges, II, 46.

Umbra talia quoties hinc ad illos venit, cuperent lustrari, II, 157. — in quanta nemorum vectetur, IV, 6. — at tecto gaudet genus ignavum, VII, 105. — et specie virtutis fallit vitium, XIV, 109. — communi clauderet dominos spelunca, VI, 4. — in Pieris nullus quadrans tibi ostendatur, VII, 8. — ab rhetorica descendit ad pugnam, VII, 173. — umbram arundinis trepidabis, X, 21. — umbræ hilares sine regibus infernis, XIII, 52. — umbrarum gratia nulla, nil tibi (in equis) majorum respectus, VIII, 65. — umbras quas torquet Æacus, I, 9. — ad umbras Assaraci venisset Priamus incolumi Troja, X, 258. — umbra majorum tenuem, Di, et sine pondere terram (date), VII, 207.

Umbracula, IX, 50. *N.*

Umbricius seu *Umbricitus*, amicus poetæ, III, 21 sq.

Umbriferos ubi pandit Tabraca saltus, X, 194.

Umbræ palmæ vicina Tentyra, XV, 76.

Umectare, umens, umidus, unerus olim scribatur, II, 158. *F. L.*

Unquam non deerit amator, II, 168. — nil conferet, III, 51. — si quid tentaveris bisocere, V, 126. — nil donabis invita conjuge, VI, 212. — nulla cunctatio de morte hominis longa est, VI, 222. — non reputant, VI, 365. — indulgebitis, IX, 48. — non maduerunt, etc. X, 120. — quid Roma bestius tollit, X, 279. — *Conf.* VI, 266; XI, 134; XII, 98; XIII, 177;

XIV, 127, 165, 178, 328; XV, 88, 124, 161.

Una simus, ait, V, 18. — tamquam surrexerit et tubicen, XIV, 243.

Uncia nulla eboris, XI, 131.

Unciolam Proculeius habet, I, 40.

Uncum carceris patieris, XIII, 245. — *unco ducitur*, X, 66.

Unda prior nobis properantibus obstat, III, 244. — distinguitur tabula, XIV, 289. — undas margine viridi herba clauderet, III, 19. — nudis evertentibus latas puppis, XII, 31.

Unde hæc emis? II, 40; VII, 76. — unde ingenium... unde simplicitas, etc. I, 150 sq. — hæc tetigit artica tuos nepotes, II, 127. — epulum dare possis, III, 229. — hæc monstra? VI, 286. — habet tot saltus? VII, 188. — altior esset casus, X, 106. — tibi frontem libertatemque parentis, quum, etc. XIV, 56. — unde habes, querit nemo, sed oportet habere, XIV, 207. — unde repente tot rugas seu rugæ? IX, 8. — *Conf.* I, 10; III, 269, 292; IV, 98; VI, 339; X, 32; XV, 108.

Undique calor, III, 247. — septa asparagis aquilla, V, 81. — licet ceræ exornent atria, VIII, 19. — ad illos convenient, IX, 131.

Ungo et unguo, ut ungueo, tinguo al. IV, 59. *F. L.* — unctam Corinubum despiciere, VIII, 113. — unctis strigilibus, III, 262.

Unguem medium quum ostenderet Fortunæ minaci, X, 53. — ungues acutos, adnatos, amicos, observet, V, 41. *F. L.* — tamquam ungues digitosque suos, auctores noverit, VII, 232. — unguibus curvis ire parat ausmos raptura Celeno, VIII, 130. — curvis raptus per æera Pygmæus a sæva fertur græ, XIII, 170.

Unguenta perfusa mero spumant, VI, 303. — atque rosæ putere videntur, XI, 122. — dum poscimus, IX,

128.—inter et eorum aliquid discriminis ponendum, XIV, 204. — quallacumque, XV, 50.

Ungula malæ nitet, VII, 181.

Unicus deus in ædícula, VIII, 111. — puer appellat, IX, 64. — unica atque sola nobilitas est virtus, VIII, 20. — æmita tranquillæ vitæ per vicinitatem patet, X, 364.

Uniones, VI, 459. *N.*

Unquam; *vid.* Unquam.

Unus si contingit aureus, VII, 122. — non unus mentes agitat furor, XIV, 284. — unus provocat omnes patrios opibus, I, 24. — Armenius Zalmes narratur mollior, etc. II, 163. — Iberinæ vir sufficit? VI, 53. — non rivalis tibi dictabitur heres, VI, 218. — ut multis mortuus sufficeret, XV, 79. — orhis Pellæo juveni non sufficit, X, 168. — et alter forsitan hæc spernunt juvenes, XIV, 33. — venula, tres domini (in casa), XIV, 168. — comite ancilla non amplius una, VI, 119. — una laboranti poterit succurrere lunæ, VI, 443. — non una simia parari debuit ejus supplicio, nec serpens unus, nec culeus unus, VIII, 213. — una nave rediit, X, 185. — una senum facies, X, 198. — una atque eadem est vigi patria atque ministri, XI, 161. — domus sufficit nosse volenti mores generis humani, XIII, 160. — natura hæc est omnihus, XIII, 166. — vel una potens ratio est, XIV, 39. — una mensa comedunt patrimonia, I, 138. — non una cicatrix, III, 151. — tanti una venefica constat! VI, 626. — cymba tot millia transire vadum, II, 151. — rheda tota domus componitur, III, 10. — æcena tunc duos...? VI, 641. — una nube, XII, 19. — portarum clave teneri, XV, 158. — unum civem donare sibyllæ, III, 3. — in annum conducis, II, 225. — hoc defuit Fabricio, IV, 128. — pedem quoties de limine

moverat, X, 29. — quod superaverat, XII, 68. — rus non sufficit, XIV, 141. — ruina porci scabie cadit totus grex, II, 80. — lacertæ dominus, III, 231. — senis præcordia pressit, VI, 621. — uni deditus, VI, 206. — cedit Homero, VII, 38. — uno ut hæc ovalo contenta sit, VI, 54. — ore conclamant, VII, 167. — digito scalpunt caput, IX, 133. — anno earuisse Circensibus dolor solus patriam fugientibus, XI, 53. — pede non altior tota cohors, XIII, 173. — flagitio quem contentum videris, XIII, 243. — æmodio æchis hæc emendat servulus unus, XIV, 66. — non uno carcere contenta Roma, III, 314. — asse partam Minervam colit, X, 116. — autumno, X, 221. — die quot viros exsorbeat, X, 223.

Urbani Catulli scurra, XIII, 111.

Urbicus movet risum, VI, 71.

Urbis iniquæ quis tam patiens, I, 31. — o pater, II, 126. — sævæ pericula, III, 9. — easus tunc geminus, III, 214. — prodigia et mores damante Canopo, VI, 84. — dedecus illie habes, VIII, 200. — et ipsius fortuna servatum vieto caput abstulit, X, 285. — Præfectus villicus et custos dicitur, IV, 77; XIII, 157. — Urbi claras abstulit animas, IV, 151. — et populo nota res, X, 341. — attonitæ modo positus villicus, IV, 77. — proximus Hannibal, VI, 290. — urbem in hanc nuper venerat pedibus albis, I, 111. — si mora longior Indulsit pueris, II, 167. — lætam facit Statius, VII, 83. — an petat a Canis, VII, 162. — columna tenui tibicine fultam, III, 193. — a signis munitam intrare, X, 171. — Græcam non possum ferre, III, 61. — totam pervolat audax, VI, 398. — trepidantem solus protegit, VIII, 250. — qui saturant, eirco scenæque vacantem, VIII, 118. — per mediam audita

vox, XI, 112. — mœstam attonitamque videres, XI, 198. — ab urbe quis tam procul absit? XVI, 25. — ex urbe effugiens pudor, XI, 55. — in urbe populi victoris quæ nunc fiunt, II, 162. — nullus locus artibus honestis, III, 22. — magnis quibus dormitur, III, 235. — urbes nutre narrat, VI, 411. — multæ et publica vota vice-runt, X, 284. — uribus illis quanquam non essent pretexta, X, 34. — eversis prædæ in parte reperta pocula, etc. XI, 101. — dira atque immania passis, XV, 158.

Urceoli sex, ornamentum abaci et lectus erant Codro Procula minor, III, 203. — ex facie sunt, etc. X, 64.

Urget seu Urget, IV, 59. *F. L.* — quod mentem audoribus, XIII, 220. — urgebant Atlanta minori pondere, XIII, 48. — velut urgeat Auster pro-perat, IV, 59. — urgente fortuna, VI, 593. — urgentibus adversis, XII, 53. — urgentur convivæ somnoque fameque, VI, 425.

Urna concepta auribus atque oculis movetur, XI, 168. — urinam conjugis calcas, VI, 313.

Urna de Coreyna qui minimum duxerat temetum, XV, 25. — plena quod tenditur, œnophorum tutum sitiens, VI, 426. — in urna perpetuum ver, VII, 208. — urnæ capacem cratera mittere, XII, 44. — plenæ sororibus, X, 242. — urnam secutus Hy-las, I, 164. — urna fallaci Prætoris vicerit gratia, XIII, 4. — urnas quot vini donaverit Sicalus Phrygius, VII, 236.

Uro; urit eorum delicias panniculus bombycinus, VI, 260. — uritur ferro, XIV, 22.

Ursidio placet lex Julia, VI, 38. — al jungitur ulla, VI, 42.

Ursus Numidas cominus figebat, IV, 99. — ursis sævis inter se convenit, XV, 164. — ursia vitulisque maribus eripient somnum, III, 238.

Urtica hæc tetigit tuos nepotes, II, 128. — urticae acres divitis, XI, 166.

Uruca (al. huruca, eruca, curuca) tu tibi places, VI, 276. *F. L.*

Usquam quod est auri, VIII, 122. — concipitur, XII, 103. — non erit Brutus, etc. XIV, 43.

Usque Auroram et Gangem, X, 1. — ad delicias votorum, X, 291. — a lucifero, donec lux occidat, XIII, 158. — usque adeo nihil est, III, 84. — temerarius quis vestrum, V, 129. — deditus quis est, VI, 182. — gravis uxori, X, 201. — longum tardumque putavit, XV, 82.

Usuram triplicem præstare paratus, IX, 7.

Urus edendi nulli major fuit, IV, 139. — in hos stabat lignum, XI, 118. — rarior commendat voluptates, XI, 208. — uso tot rerum an nihil in melius proficiat? XIII, 18.

Ut redeant veteres, nemo dederit, *F. L.* VII, 139. — multum, duo sufficient sesterilis, VII, 187. — ut sit magna, tamen certe lenta ira Deorum est, XIII, 100. — *Conf.* VI, 197; X, 240. — ut sæpe emungeria! IX, 147. — ut melius nos egimus, VII, 124. *N.* — *Conf.* I, 16, 43, 115; III, 6; IV, 17, etc. — pro statim atque, IV, 63. — pro quamvis, IX, 70, 103; X, 240; XIII, 100. — atque, IV, 60; VI, 87.

Utumque ille (Priami) exitus hominis, X, 271.

Uter; utres pleni tempestatibus, XV, 20.

Uterque orator perit eloquio, X, 118. — locus odit ummina vicinorum, XV, 37. — utrumque habitum inde sumit facies, IX, 19. — dedit letho fons ingenii, X, 118. — utroque morbo pallet, II, 50.

Uterum paria salientibus vexare, VI, 599. — utero pariter gibboque tumens, X, 309.

Utilis longe minna illi uxor, VI, 210. — agria et bellorum ac pacis rebus agendis, XIV, 71. — ntile ventule turpi, filiolum producere tarpem, VI, 240. — non corpora exstinctae dextrae, III, 48. — tunc multis palere, VII, 96. — hoc tamen est illia, VII, 135. — et hoc multis vitae genus, IX, 27. — consilium modo, sed commune, dedisti, IX, 124. — quid sit rebus nostris, permittes ipsa expendere nummibus, X, 348. — quid ait, prospiciunt aliquando viri, VI, 359. — ntilium rerum pars maxima jactatur, XII, 52. — ntilior quis comes? IV, 84.

Utinam his potius nugis dedisset tota illa sevitiæ tempora, IV, 150. — ritus veteres et publicos saltem his intacta malis sacra agerentur, VI, 335. — nos vani, VI, 638.

Utitur qui te sic, ille sapit, V, 170. — nteris in turba modo sub lodeice relictis (verbia), VI, 196. — utimur exemplis nunquam adeo fœdis, VIII, 184. — ntere velis, totos pande sinus, I, 149.

Utrimque spatium lustrabit metarum, VI, 582. — inde furor, XV, 35.

Uva; ab nva compecta livorem ducit, II, 81. — longa consederit examen apium, XIII, 68. — uvam calcitam tenet bellia socialibus, V, 31. — uvæ servatæ parte anni, quales fuerant in vitibus, XI, 72.

Uxor languida vel prægna circumducitur, I, 122. — tibi tacito

non contrahat bilem, prima si luce egressa reverti nocte solet, XI, 185 sq. — montana silvestrem quum sterneret totum, VI, 5. — antiquis de moribus illi quæritur, VI, 45. — dormira quum senserat virum, VI, 116. — non amatur, sed facia, VI, 143. — a custodibus incipit, VI, 348. — quoties non abstinet concubitu sacris diebus, VI, 535. — tua virgo maneret, ni tibi deditus essem davotusque cliens, IX, 72. — qualis futura ait, illis (Dilis) notum, X, 353. — torva latravat, X, 272. — Herculia formosa ad cyathos, XIII, 43. — feta jacebat in casa, XIV, 167. — Principia quod facit, quæ non faciet? VI, 617. — Asyll quando ad palum gemat, VI, 267. — sterilis facit jucundum et carum anulum, V, 140. — docta nimis et facunda, VI, 445. — Cesaris cui nubere destinat, X, 330. — longe minus ntilis illi, VI, 211. — uxoria partum petimus, X, 352. — ante boletum, post quem nil amplius edit, V, 148. — uxori si capiendi jās nullum, leuo accipit mochi bona, I, 56. — usque adeo gravia, X, 201. — uxorem quum dneat spado, I, 22. — comodus agit, III, 94. — accipis, de qua citharedus fiat pater, VI, 76. — quis feret, cui constant omnia? VI, 166. — occidere jussus Clandius, XIV, 331. — ducis, Postume? VI, 28. — uxores nñvire, VI, 229. *N.*

Uxoria simplicitas ai tibi et deditus uni est animus, VI, 206.

VAC

Vacat nulla erepido, V, 8. — si vacat, I, 21. — vacantem circo scenæque urbem saturare, VIII, 118.

Vacuus viator, X, 22. — vacui ventris furor, XV, 100. — tam vacui capitis populus, XV, 23. — vacuo

II.

VAC

lecto, V, 17. — theatro, VI, 68. — vacuum sellam ostendens, I, 124. — cellam intravit, VI, 122. — vacuum cerebri caput, XIV, 57. — vacuus et plana omnia, III, 96. — vacuis toris, I, 136. — Cumis, III, 3. — medal-

lis, VIII, 90. — Ulubris, X, 109.

Vadimonis differt praetor, III, 213.

— faelunt irati, III, 298.

Vadit ad calices thermarum Latraganus, VIII, 168. — vadas licet jam nunc in balnea, XI, 205. — vade ergo, et cede, etc. II, 131.

Vadium transire tot millia una cymba, II, 151.

Vagelli declamatoris Mutinensis corde dignum, XVI, 23. — inter statum et effugies vestras nullum discrimen, XIII, 119.

Vaginae in fronte gemmas ponere, V, 44.

Vagitus primos edere, VII, 196.

Valerius Flaccus, aemulator Juvenalis, taxatus, I, 7 sq. 11.

Valeat stomacho, VI, 100. — haec aetas securum praestare Neronem, VIII, 171. — plus bona fati benigni, XVI, 4. — tantum artificis halitus oris, X, 238. — valent ad saxa discutienda robora fucus, X, 145. — valeat philis mentem vexare mariti, VI, 611. — solatia ferre, XIII, 120. — emittere, XV, 67. — vale nostri memor, III, 318. — valentius Euro satum, XII, 63.

Valida ac juvenilia membra sufficiunt galeae, XI, 5.

Valle Quirini, II, 133. — Egeriae, III, 17. — vallibus Aganippes desertis, VII, 7.

Vallo infesta arma, XV, 120. — vallum ne litiget extra muros, et procul a signis, XVI, 16.

Valvae pateerunt facili cardine, IV, 63. — valvis apponere candelam, IX, 98.

Vanus et Engaeus mollior agna, VIII, 15. — vano Othoni sic libitum, III, 159. — vani ntinam nos, VI, 638. — vana chirographa, XIII, 137; XVI, 41. — cathedra, VII, 203. — o vanissime! XIV, 211.

Vaspulo ego tantum, III, 289.

Varia est ferme natura malorum, XIII, 236.

Varicosus fiet haruspex, VI, 397.

Varie properantur, III, 264.

Varillus infamis, II, 22.

Vas pelamydum, VII, 119. — vasa ingentia, III, 251. — curia et rimosa, III, 271. — novissima, VI, 356. — minora frangere, X, 101. — aspera, XIV, 62.

Vascones alimentis talibus (carne humana) olim producere animas, etc. XV, 93.

Vascula argenti puri, IX, 141; X, 19.

Vates Pythia, XIII, 199. — laurum monordit, VII, 19. — vatia officinam peragentibus Dis, XI, 114. — Cierhai spicula jurat, XIII, 79. — vati crebrum poppyama roganti manum praebit, VI, 584. — haud invideas quem pulpita pascunt, VII, 93. — vatem egregium, cui non sit publica vana, qualem nequeo monstrare et sentio tantum, VII, 53 sqq. — vates committit et comparat, VI, 436. — vatium digitos semestri circumligat auro, VII, 89. — vatibus quum tot occurras, I, 18.

Vaticano de monte fragiles patellae, VI, 344.

Vatiniani calices, V, 46. N.

Vectari ad primum lapidem, VI, 577. — vectetur in umbra, IV, 6.

Vecti (al. Fetti), pectora ferrea, VII, 150. P. L.

Vectigalia, portoria, etc. redimere, III, 31 sq.

Vectoris prospera tempora, fatumque valentius Euro, XII, 63.

Vehemens salibus conviva, IX, 11. — orator, XI, 34. — poena, XIII, 196. — vehementius si quid est quod fremat in terris, VIII, 37.

Vehunt plaustra pinnis, III, 256. — vexit secum gentilia tympana, III, 65. — veberis dum per moni-

menta Latine, V, 55. — vehitur clauso latiss specularibus antro, IV, 21. — longorum cervice Syrorum, VI, 351. — diva turba cedente, III, 239. — pensilibus plumis, I, 158.

Vento ut te respiciat, III, 185. — prudens, IV, 113. — ut fanationis, IV, 123. — videri corpisset Sergius, VI, 113.

Vel discipulo Philippi venam committe, XIII, 125. *Conf.* I, 80, 122; II, 6, etc.

Velamen honoris, III, 178.

Velaria ut ad ea e scena rapti pueri, IV, 122.

Velarii, VI, 227. *N.*

Velificatus Athos, X, 174.

Vellendas præbuit alas, XI, 157.

Vellus par dabitur pagoanti Gorgone Maura, XII, 4. — quondam vellere Tusco vexatæ daræque manus, VI, 289. — vellera peracta refertis calathis, II, 55.

Velo; velas tempora eucullo, VIII, 145. — caput pro cithara, VI, 391. — velantes inguina panni, XIV, 300. — velari pictura jubetur, VI, 340.

Velo suo prora ecurrit, XII, 69. — vela tegant rimas, IX, 105. — domus pendens, VI, 228. — parvula dare phaselis, XV, 127. — velis ardentibus, XII, 22. — utere, totos pende sinus, I, 149.

Velox Lentulus Laureolum bene agit, VIII, 187. — ingenium, III, 73. — flosculus angustæ vitæ festinat decurrere, IX, 126. — velocis plantæ gloria, XIII, 98. — velocius et citius nos corrumpunt vitiorum exempla domestica, XIV, 31.

Velut atricito ense, I, 165. — urgeat Anster, IV, 59. — ictus ab Hercule Cacus, V, 125. — exhausta redidivus pullolet arca nummus, VI, 363. — acri ducta Falerno (iuga), XIII, 216. — hoc dilata sereno (tempestas), XIII, 228.

Veluti vietis consilibus, XI, 198.

Vena publica non est (huic vati), VII, 53. — venæ secundæ argentum, IX, 31. — venam discipulo committe Philippi, XIII, 125. — mediam pertundite, medici, VI, 46.

Venabula Mavia tenet mamma nuda, I, 23.

Venafano ipse piscem perfundit, V, 86.

Venale præbere caput domina sub hasta, III, 33. — pecus Corithæ, VIII, 62. — venali lagena Cyane accincta, VIII, 162. — venales hic non sunt elephanti, XII, 102. — quot agros fecerit injuria, XIV, 151. — venalibus libis plena domus, III, 187.

Venator nodus Albana arena figebat ursos, IV, 101.

Venatrix puelle calami pharetraque, XIII, 80. — humerus pectusque dextrum nodatum, I, 23. *N.*

Vendit provincia tanti agros, sed majores (al. majoris) Apulia, IV, 27. — principes siluros magna voce, IV, 33. — hic Thessala philtia, VI, 610. — porpora caudicem, vendunt amethystina, VII, 135. — si nemo Acersecomes tribunat, VIII, 128. — vendimus nulli suffragia, X, 78. — vendunt Judæi somnia, VI, 547. — vendes nihil obstante conjuge, VI, 212. — vendet perjuria summa exigua, XIV, 218. — vendas potius, commissæ quod auctio vendit atantibus, crenophorum, etc. VII, 10. — vendat quod Auralia, V, 98. — nisi (Statina) Paridi Agaven, VII, 87. — vendant quanti sua funera, quid refert? vendunt nullo cogente Nerone, nec dubitant Celsi Prætoris vendere ludia, VIII, 192 sq. — vendere quod possis paria dimidio, XIV, 200. — vendentis vocem Prætoribus fibula, VI, 380. — vendenti an saga nubat caupone relicto, VI, 591. — vendena ocrea puella, VI, 258.

venefica ona tanti constat? tanti parvus equæ! VI, 626.

Venenum coctum loquar privigno-que datum, VI, 133. — veneni annonam nunquam cara est his opibus, IX, 100. — emptor, VIII, 17. — mercator, XIII, 154. — veneno materno livida fervent adipata, VI, 631. — de veneno naturæ patriæque exiguum stillavit in aurem, III, 123. — venena fusa aillant, VII, 169. — plura miscuit nullum vitium, XIV, 173.

Veneo; venit qua summa vilis tessera frumenti, VII, 174.

Venerabile ingenium, XV, 143. — tam venerabile erat, præcedere quatuor annis, XIII, 58.

Venerantur canem oppida, nemo Dianam, XV, 8.

Veneto culullo contentus (al. cullo), III, 170. *P. L.*

Veniam dare quisnam hominum, quisve Deorum viribus abnuerit immania passus? XV, 103. — damus fortunæ, XI, 174. — dat his furor, II, 19. — dat corvis censura, II, 63. — indulget pueris, VIII, 167. — da, V, 42. — petit, VI, 535. — culpæ non abnuat, VI, 540.

Venio; unde venis? III, 292. — venit aquilla parato manibus ministro, V, 83. — altera sicco naso, VI, 148. — illa rubicundula, VI, 425. — ad dubium nomen, VII, 110. — rarus in ærenacula miles, X, 18. — et Crispi jucunda senectus, IV, 81. — quoties umbra talis ad illos, II, 157. — puer ab illis montibus, XI, 160. — nemo repente turpissimus, II, 83. — epistola a Capreis, IV, 149; X, 71. — cum signatoribus auspex, X, 336. — maxima murena de gurgite Siculo, V, 99. — ad nos minor attilis, V, 168. — quocumque de gramine, VIII, 60. — venient sagittæ a dote, VI, 139. — ad mœchum lota cute, VI, 464. — sic ad miscellanea ludi, XI, 20. —

venerat albis pedibus, I, 111. — obses, II, 166. — venies Tiryntius, XI, 61. — veniet hædulus de agro, XI, 65. — classis, XIV, 277. — qui fercula componat, VII, 184. — quum veniet contra, etc. I, 160. — ante tamen veniet, III, 243. — conductus aquarum, VI, 332. — qui palmentaria condant, VII, 185. — de plebe togata, VIII, 48. — venias oc anpositus, I, 98. — dignus hederis, VII, 29. — veniat quom lectica Mathonis, I, 32. — ultra molem aggeris, XVI, 27. — venient quando ad me Dii, si curant cunctos punire nocentes, XIII, 102. — veniant quæ diversæ sagittæ, VII, 156. — veneris postquam illinc, XIII, 161. — ad mensam quoties parasitus venerit infans, V, 145. — venisset Præmus ad umbras Asarici incolunt Troja, etc. X, 258. — venisse quem dicit puer, X, 216. — tarde Liburnus dicitur, VI, 477. — venientis amici oculis stria displicent, XIV, 65. — venientis clipeo et hasta Dei effigies, XI, 106. *P. L.* — veniente sarraeo, III, 255. — venturo hospite cessabit nemo tuorum, XIV, 59.

Veeor; venantur in saltu aves generosæ, XIV, 82.

Venter Montani adest abdomine tardus, IV, 107. — si pascitur inguine, IX, 136. — ventris vacui furor, XV, 100. — ventri indulgit non omne legumen, XV, 174. — veotrem tuum ostendit, generose Britannice, VI, 124. — trepidum tibi solvunt cornua, XIV, 199. — in ventrem meris rebus, XI, 40. — ventre nihil frugalius, V, 6. — in ventre necandi homines, VI, 596. — ventre (cum) lagene, XII, 60. — ventres servorum magno Romæ, III, 167. — servorum castigat modio iniquo, XIV, 126. — in veotres sævos abeant tota novalis, XIV, 149.

Ventidius et Tullius quid aliud

quam occulti miranda potentia fati? VII, 199. — in Ventidilio laudabile nomen sumit luxuria, XI, 22.

Ventilat ignem cursum, III, 253. — aurum æstivum digitis sudantibus, I, 28.

Ventosa cucurbita jam pridem caput hoc quaerit, XIV, 58. — ventoso sub aggere conducta textit, VIII, 43.

Ventriculum infra vacua et plana omnia dicas, III, 97.

Ventus adest aura modica non multo fortior, XII, 67. — Auster sedet ac se continet et madidas siccant in carcere pennas, V, 100. — vento, quo pruna et cottona, advectus Romam, III, 83. — venti quid agant, I, 9. — ventorum rabies, XIII, 225. — ventis animam committe, XII, 57. — cum ventis decidere jactu, XII, 34.

Venus ebria quid curat? VI, 300. — læta quo astro se proferat, VI, 570. — Veneris domus, IV, 40. — nec pharetris macer est, aut lampade fertur, VI, 138. — maritus, VII, 25. — fanum, X, 290. — languentis irritamentum, XI, 165. — epistola nos commendat Marti, XVI, 5. — Veneri Martique timendæ leges, II, 31. — Venerem libido affectat sine viribus, X, 209. — Venere et cœnis credat potiores Hercula ærumnas, X, 362. — Veneres quas habeat aliena pecunia, XIII, 34.

Venusinam malo, quam te, Cornelia mater Græcorum, VI, 167. — Venusina læterna digna hæc ego non credam? I, 51.

Ver si tunc erit, radentur tubera, V, 116. — perpetuum in urna dent Di, VII, 208. — madidum, IX, 51. — umbosum, IV, 88.

Verberat, atque obiter faciem linat, VI, 481.

Verbere surdo cecidit mens diri conscia facti, XIII, 194. — tenui Circes percussam, XV, 21. — verbera illos

justis afficiunt penis, VIII, 267. — verberibus cruentis secant, X, 317.

Verbosa et grandis epistola venit, X, 71.

Verbum qui dixerit, I, 161. — verba libera animi proferre, IV, 91. — dictata, VI, 391. — amicæ nec curanda viris castigat, VI, 456. — regia Ianitæ, XI, 8. — verborum tanta vis cadit, VI, 440. — regula, VII, 230. — verbis Herculis qui talia invadunt, II, 19. — nullus pudor, II, 110. — cum verbis audiat testarum crepitus, XI, 170. — quibus concumbat verbis, VI, 406.

Verebor ego te, Sexte, ceventem? II, 21. — verendum artificem populus putat, XIV, 115.

Verginius quid armis debuit ulcisci magis, VIII, 221.

Verna Canopi Crispinus, I, 26. — vernam equitem agebas, IX, 10.

Vernilis equea, IX, 10. *N.*

Vernula riparum, V, 105. — cæpæ custos, X, 117. — unus (in cassis) et tres domini, XIV, 169.

Vernus Jupiter, V, 78. — vernum solem bibat cuticula, XI, 203.

Vero si et pater est, XIII, 84.

Verpos solos deducere ad fontem, XIV, 104.

Verre pavementum, XIV, 60.

Verres sacrilegus, VIII, 106. — Verri si fur displiceat, homicida Miloni, II, 26. — carus erit, qui Verrem tempore, quo vult, accusare potest, III, 53.

Versare molam Nepotis, VIII, 67. — stamen, fenum, filum, III, 27. — litus aratro sterili, VII, 49. — versetur illi sententia semper in ore tuo, etc. XIV, 206. — versata toro membra, XIII, 218.

Versum facit indignatio, I, 79. — versa subsellia fregit Statius, VII, 86. — vernus ipse facit; VII, 38. — ignotos mihi tenet antiquaria, VI,

454. — tales qua voce legantur, quid refert, XI, 180. — versibus iisdem eodem cantabit, VII, 153. — Versus procelesmaticus, III, 263. *F. L.* — sepe exiit ob idem principium, II, 24. *F. L.* — hexametri optimis passim scriptoribus prosaice exciderunt, V, 90. *F. L.*

Vertice vitem nodosam frangebatur, VIII, 247. — sub montium lusit, XI, 160. — recto quas portat, III, 252. — raso, V, 171; XII, 81. — verticibus a vorticibus timidum caput abloet, VI, 524. *F. L.*

Vertigine tectum ambulat, VI, 304.

Verto; vertere solum, XI, 49. — nigrum in candida, III, 30. — vertit quum se annus, VII, 242. — vertitur summus aer, VI, 99. — verso pollice quem libet occidunt populariter, III, 36.

Verbus decoxit, XV, 82.

Verum si admittimus, III, 171. — si excutias, VI, 143. — est, VIII, 225. — ad verum omnia sent, VI, 325. — vero vitam impendere, IV, 92. — verum paratur arena, VI, 251. — vera ac manifesta camena, II, 64. — tu puta, II, 253. — si Græcia, XIV, 240. — Charybdi dignum, XV, 17. — loquens, XVI, 33. — cruce dignus, VIII, 188. — res agitur, IV, 35. — bona atque illis multum diversa panti dignoscere possunt, X, 3. — veram deprendere messem si libet, VII, 112. — probavit vocem adyti, XIII, 205. — veras agitant lites, VII, 168. — veris dissimiles speluncæ, III, 18. — veris lacrimis amissa ploratur pecunia, XIII, 134. — verius et magis ingenuæ Peribomina (agit), II, 15.

Verum, ut dissimiles, IX, 70. — hac nimia est impensa, XII, 97.

Vervicia elixi labra, III, 294. — vervecem in patria crassoque sub aere nasci posse annuos viros, X, 50.

Vesci carnibus, XV, 13. — corporibus, XV, 106. — licet carnibus humanis, XV, 13.

Vesica vetula beate optima unne via summi processus, I, 39. — vesicæ non imperat Tuccis, VI, 64.

Vestalis virgo, sacerdos vittata, jacebat nuper cum corruptore, sanguine adhuc vivo terram subitura, IV, 9, 10.

Vestam minorem colit Alba, IV, 61. — Janumque rogabat eam facere et vino, VI, 386.

Vester porro labor fecundior, VII, 98. — vestra, II, 52; VIII, 235; XIV, 220. — vestrum, V, 129. — vestrum ad Disnam, III, 320. — vestras inter effigies, XIII, 119. — vestris datur siveolis illud quod, etc. V, 88.

Vestibulis abeunt clientes, I, 132. — in vestibulis quadrijuges, VII, 126.

Vestigia multa pudicitie sunt aliqua exstiterint et sub Jove, VI, 14. — lecti repetit apreti, VI, 226. — dabit noster in laqueum, XIII, 244. — figens planta ancipiti, XIV, 272. — per una omnia peccet filius, XIV, 53. — fugienda patrum ducunt reliquos, XIV, 36.

Vestinus senex, etc. XIV, 181.

Vestia picta aurum, VI, 482. — virum facit, V, 131. — vestem hanc populo mirante, II, 67. — Ogulnia conducit, ut spectet ludos, VI, 352. — purpuream fundite, XII, 38. — summam didacere, XIII, 132. — veste nigra senescant, X, 245. — severum vitium, XIV, 110. — vestibus extensis cucurrit prora, XII, 68.

Vestit quos ardens purpura, XI, 155. — vestitur bucca tiara, VI, 516. — porticus tabellia, XII, 100. — vestiti scorti facies, III, 135.

Veto nec te cadere peccas, XIII, 228. — vetat heredes esse suos codicis auro, X, 237. — Lucretia optari

faciem, X, 293. — vetet nemo, VI, 628. — vetent quæ cantare Chrysgonam, VI, 74. — vetitum nū fecisse volet, XIV, 185.

Vetn' pectora ferrea, VII, 150.

Vetulus ut bos, X, 268. — vetulo cum libo puls annus, XVI, 39. — si juvenia non assurrexerat, grande nefas, XIII, 55. — vetule heatæ vesica optima nunc via summi processus, I, 39. — turpi ntile filiam producere turpem, VI, 241. — aese monstrant hoc pueris repentibus, XIV, 208. — vetula in bucca scalpit rugas mater simia, X, 195. — in vetula non est hic sermo pudicus, VI, 194.

Vetus argentum, I, 76. — ciata, III, 206. — Thebe, XV, 6. — clementia, VI, 160. — et antiquum est, alienum lectam comentere, VI, 21. — atque antiqua similitas, XV, 33. — veturia sulci digressus, III, 1. — rimus comexit hiatus, III, 195. — testæ fuligo, V, 35. — meri torrens, VI, 319. — offensæ reus, IV, 105. — ægri macies, IX, 16. — templi grandia pocula, XIII, 147. — Albeni petiosa senectus, XIII, 214. — culpa orbita, XIV, 37. — pudicitia vestigis, VI, 14. — quercus fastidia, XIV, 184. — veteri clienti parere indignatur minister, V, 64. — centosse calidom hupnar, VI, 121. — veterem ad dominum reverti, IV, 52. — luxuriam imperii noverat, IV, 137. — aram Pudicitia præterit, VI, 308. — follem si reddat, XIII, 61. — veteres clientes vestibulis abeunt, I, 132. — ad arcus substitit, III, 11. — ritus, VI, 335. — amici quid olim monentis audio, VI, 346. — xeram pelinas domare, VI, 519. — bulhi, VII, 120. — cæcos sanant mortaria, VII, 170. — cæce exornant atria, VIII, 19. — Sahinos imitata, X, 299. — illi hæc præcepta minoribus, XIV,

189. — vetera ornamenta, III, 218. — veterum officiorum merces, V, 13.

Vetusta scabiæ levius canibus nomen erit Pardus, VIII, 34. — vetustatum nemus, XV, 151. — vetustas avos porticibus disponat, VI, 162.

Vexat censura columbas, II, 63. — limen, I, 100. — balnea, VII, 231. — robora coram, XII, 9. — oculos humore coactis, XIII, 133. — se carmine solo, VII, 64. — vexare noli, quiescit, I, 126. — uterum pueris alientibus, VI, 599. — mentem mariti, VI, 611. — paratus, XIII, 208. — vexantur leges, II, 43. — vexatus toties Theseide, I, 2. — vexatæ volere Tusco manus, VI, 290. — coma, XI, 187.

Vexillum pono Suburra, X, 136. — vexilla tolli juberet, II, 101. — vestra coeret consol, VIII, 236.

Via optima nunc summi processus vetula vesica heatæ, I, 39. — brevior conferet illi, XIV, 223. — viam illam ire pergant, XIV, 122. — vias monstrare, XIV, 103.

Viator vacuum cantabit eorum letrone, X, 22.

Vibrata dextra pendente retia, VIII, 204. *V. L.*

Vice teli servit manas, XV, 53. — in vices equitant, VI, 311. — vicius et locis et anni volvente natura, XIII, 88. — vicibus ne faciant turpis, VII, 240.

Vicina me laudet, XIV, 154.

Vicinus Hymetto senex, XIII, 182. — quod habet, ematur, VI, 152. — si mihi campum ademit, XVI, 37. — vicina foro jogera, IV, 7. — tanquam mariti vivit, VI, 509. — seges melior videtur, XIV, 143. — colunt Tentyra palmas, XV, 76. — vicinum rupibus austrum, I, 8. — quum se ubi præbeat Æmilus pons, VI, 32. — vicino hmine tui somni, XV, 154. — vicinorum numina odit uterque locus,

XV, 36. — vicinarum fetarum pelles, VI, 6. — vicinos humiles rapere, VI, 414.

Victima sacra cadat ante Lares Gallicae, XII, 113.

Victor modo vulneribus crudus populus, II, 73. — victoria populi in urbe quae nunc sunt, II, 162. — victori populus quod postulat, aurum accipe, VII, 243.

Victoria, Virtus colitur, I, 115. — exultat circo, VIII, 59. — rara iugo sedit, VIII, 63. — facilis de madidis et mero titubantibus, XV, 47.

Vietrix provincia plorat, I, 50. — fortunae aspicientia, XIII, 20. — turba, XV, 81.

Vietum illa mercede parat, XIV, 273. — ames Machaerae, VII, 9.

Vicus quis non abundat tristibus obscenis? II, 8. — nullus non habebit mane Clytemnestram, VI, 656. — vicorum arcto inflexu, III, 237. — vici angusti, VI, 78.

Video ut, VI, 395; XIII, 118. — videt ergo, quam, XII, 126. — nonne, III, 249. — ossa regum, VIII, 90. — porro multos, XI, 9. — si cuncta fora plena simili querela, XIII, 135. — quum videt barbam ardentem, XIII, 252. — sanum Veneris anxia mater, XIII, 290. — videt te in somnis, XIII, 221. — prima cometem, VI, 408. — luna, VIII, 149. — videmus multa, quae non fecit Apieius, IV, 22. — nec rara quae pateris, XIII, 8. — spoliū quo se ille videbat armatum, II, 100. — Vidi si dicas sub iudice, quod non vidiati, VII, 13. — vidit qui pignos, audeat ille dicere, Vidi, XVI, 30. — janua tua barbam amici senioris, VI, 215. — quis non vulnera pati? VI, 247. — sic multas hyemes, IV, 92. — quid vidit propter quod Lodia dici sustinent? VI, 104. — vidit omnia eversa, X, 265. — quum in illa testa magnum habitato-

rem, XIV, 311. — vidimus quid tam miserum? III, 6. — vidiatis, Athenae, hunc inopem, VII, 205. — viderunt illa tempora mensas domi natas, XI, 118. — saecula argentea primos merchos, VI, 23. — saecula felicia nunc contentam carcere Romam, III, 314. — videbis Corybanta de convivis, V, 25. — quanta illie praelia, I, 91. — aequales habitus illic similesque, III, 177. — Andromachen a fronte, VI, 503. — sapientem cuncta ignem, XIV, 245. — videas Catilinam in quocumque populo, XIV, 42. — si hoc in nostris gentibus, visu quatire, XIII, 170. — quorum praecordia flagrantia, XIII, 182. — si ista in corpore iudicis, II, 76. — videant servi, ne quis neget, X, 87. — videres urbem moestam, XI, 197. — videret licet plura domi fraga, XIII, 56. — si nunc haec monstra Pythagorae, XV, 172. — quisnam hominum quem videris uno contentum flagitio? XIII, 243. — quamvis te nudum spumanti Viro labello viderit, IX, 36. — si vidiasset Praetorem, etc. X, 36. — possis juvenes videri marinos, XIV, 283. — visu dietaque fœdum, XIV, 44. — visum amicos, VI, 313. — videor te claudere acerbis exemplis, XIV, 322. — videris tu tibi liber et regia conviva, V, 161. — flexisse propositum, IX, 20. — videtur mulier ipsa loqui, III, 95. — ne nulla tibi digna? VI, 161. — nulla ducendi causa, VI, 201. — brevior virginis Pygmaeus, VI, 505. — hora nulla aptior cibo capiendū, VI, 580. — major et melior vicina seges, XIV, 142. — hoc referre ut, etc. XVI, 58. — sibi nobilior, VI, 176. — putere videntur angusta atque rosae, XI, 121. — videri quando vult formosa domi? VI, 465. — Sergius corpisset Veiento, VI, 113. — docta et facunda eupit, VI, 445. —

visa est movisse caput argentea serpens, VI, 538. — nullis unquam meritis minor merces, XIV, 165. — visa occasus, XV, 40. — visæ numquam puellæ amore flagrabat, IV, 114. — visam diu pudicitiam credo, quum, etc. VI, 2. — non visam longo tempore matrem suspirat, XI, 152. — visis numquam triginta mammillis, XII, 74. — videndus numquam tibi mane, VI, 601.

Vidua est, locuples quæ insipit avaro, VI, 141. — viduæ delicias tantum adspernatur adulter, IV, 4. — viduam prægnantem quis fecerit, VI, 425. — viduas almos desiderat palmes, VIII, 78.

Vigant sensus animi, X, 240.

Vigil Castor, XIV, 260. — vigili cum febre, XIII, 229. — vigiles fenestras, III, 275. — Vigili septem cohortes ope hamarum incendia coercabant, XIV, 305. *N.*

Vigilat Consul, VIII, 236. — vigila, puer, scribe, causas agè, XIV, 192. — vigilare donec libeat Bithyno tyranno, X, 162. — cohortem servorum noctu Licinus jubet, XIV, 305. — vigilando moritur hic plurimus æger, III, 232. — vigilantem stertere naso, I, 57. — vigilantibus dudum orbis præcipitem ire jubeat, III, 129. — vigilata prælia, VII, 27.

Viginti millia fenus pignoribus positis, IX, 140.

Villa Galba, V, 4. — tessera frumenti, VII, 174. — nos populus, XIII, 142. — meritor sacci olentia, XIV, 269. — vile osput aselli, XI, 97. — viles pulli, XIII, 142. — amici, V, 146.

Villa altera paratur tibi, XIV, 141. — marmorea, IV, 112. — villarum culmina, XIV, 89. — villas tantidem crevit, I, 94. — novas attollit marmore, XIV, 95. — empturus, VII, 133. — quot possideat nunc, quon-

tendente, etc. X, 225. — propter centum temerarius, XIV, 275.

Villicus labentibus obstat, III, 195. — horti, III, 228. — positus Urbi, IV, 77. — villicus legit asparagus, XI, 69.

Vimen, a quo dictus collis Viminalis, III, 71.

Vincio; vinxerat ipsum Ennosigæum compedibus, X, 182.

Vincis nullo alio discrimine, VIII, 54. — vincebat Capitolina nostra Possides, XIV, 91. — vicit fuscina Gracchi hoc monstrum, II, 143. — digna viro sententia, IV, 136. — vicinus quos, non faciunt hæc, II, 163. — vicerunt multæ urbes et publica vota, X, 285. — vincant divitiæ, I, 110. — vicerit quamvis improba gratia, XIII, 4. — vincere ut Stentora possis, XIII, 112. — vincens Fortunæ sedem, XIV, 90. — vincitur dominus non ullo pretio, XIV, 145. — idem nempe, X, 159. — vincuntur rhetores, VI, 438. — vinceris, ut Pelea vicit Achilles, XIV, 213. — victus Marrya, IX, 2. — Ajax ne pœnas exigit, quam timeo, X, 84. — ter victi regis medicamina, VI, 661. — victæ triformis aplustre, X, 135. — victum Syphacem tolle, VI, 170. — orbem nescitur luxuria, VI, 293. — victo caput abstulit, X, 286. — victa Carthagine, X, 277. — victis modo sociis, VIII, 99. — consulibus in pulvere Cannarum, XI, 198. — rivalibus superbus incedet, XII, 126.

Vincta sæva, XIII, 186. — in vinctis maximus ferri modus, III, 310. — Vincta pedum, VII, 192. *N.*

Vincus consul, XV, 27. *F. L.*

Vindex Cannarum annulus, X, 165. — vindice nullo et impune, IV, 152. — Vindex et Galba quid armis debuisse nesci magis? VIII, 222.

Vindictæ ignis, XIII, 226.

Vindicta bonum vita jucundius

ipso, XIII, 180. — curabitur ut sit gravior quam injuria, XVI, 22. — nemo magis gaudet, quam femina, XIII, 191.

Vinosus inebriet aurem, IX, 113.

Vinum, quod succida nolit pati lana; V, 24. — capillito diffusam consule et bellis socialibus, V, 30. — Albenis de montibus aut de Setimis, cujus patriam titulumque senectus delevit multa veteris fuligine testæ, V, 33 sq. — toto nescire Decembri, VII, 97. — Tiberi devectum, VII, 121. — vini quot urnas Siculus Phrygius donaverit, VII, 236. — atque cibi non eadem gaudia torpente palato, X, 203. — atque ministri eadem est patria, XI, 161. — vino et farre Janom Vestamque rogabat, VI, 386. — ciboque fervet stomachus domini, V, 49. — attonitur feruntur at corna, VI, 315. — vina non eadem vobis poni querebar, V, 51. — dabit diffusa in montibus illis, XI, 159. — exapuit, XIII, 213. *Conf. Merum.*

Violæ hic omnes jactabo colores, XII, 90.

Violare et frangere morsu porrum et caepe, XV, 9. — violarent marmora tophum, III, 20. — violaverit quod non ignem de caelo raptum, XV, 84. — violatus nullo auro Jupiter, XI, 116. — violati numinis aere, XIII, 219. — violatus fidei de crimina quid sentire putas? XIII, 6. — violato cādareo, VI, 537.

Violentius quid aure tyranni? IV, 86. — quod framat, VIII, 37.

Vipera ævisissima, VI, 641.

Vir unus Iberinæ non sufficit, VI, 53. — tamen hæc ipsa nollat fieri, VI, 254. — viri aliquando prospiciunt, quid utilia sit, VI, 360. — nulla cura interea, VI, 508. — morte cupiant animam servare catellæ, VI, 654. — argumenta libris setorum spargere gaudes, IX, 85. — dolor

non debet esse flagrantior equo, XIII, 12. — viro sitiente miscet rubetam, I, 70. — ecce traditur vir, I, 78; II, 129. — digna sententia violi, IV, 136. — hoc prætulit, VI, 112. — imperat, VI, 224. — potente castra ægrótante quid faceret plus, VI, 389. — tunc illa gravis, VI, 270. — virum dormire quam senserat uxor, VI, 116. — egregium sanetumque si cerno, XIII, 64. — virorum cortes quæ ferre possit, VI, 399. — saltatus nigro tibicina, XV, 48. — viris non curanda verba, VI, 455. — lassata, VI, 130. — viros respice et scrutare, II, 45. — admitte, VI, 329. — quot longa Mauri absorbeat uno die, X, 223. — non esse licet, X, 304. — sumptos et magna exempla datus vervecum in patria crassoque sub aere nasci posse, X, 49.

Virentem glebam ornate ac molles focos, XII, 85.

Virga multa deducere (al. contingere) fumosus Equitum cum Dictatore magistros, VIII, 7. — prior adnnet Lateranus, VIII, 153. — commota innuit, III, 317. — virge metuens, VII, 220. — virgam tenentis domini vox, XIV, 63. — virgas fragis sociorum in sanguine, VIII, 136. — ipsas te Consule præcedant mores, VIII, 23. — humilis salicti mordere nondum ausus hædulus, XI, 67.

Virgilio si poer et hospitium tolerabile deesset, caderent omnes a criminibus hydri, etc. VII, 69 sq. — læna insignia tribuitur, XI, 178, 179. — Virgilium laudat, peritum ignoscit Elissæ, VI, 435 sq. — a Virgilio loquendi forum sumuntur, I, 169. *Conf. N.*

Virginis cuperet Rutilæ gibbum, X, 294.

Virginis quid armis debuit oleisci magis? VIII, 221.

Virgo filia non tota, III, 120. —

quæ natavit Tiberinum, VIII, 265.—maneret uxor tua, ni tibi deditus essem devotusque cliens, IX, 72.—conscia matri, XIV, 29.—virginis adultæ fœtus, XV, 139.—virgine Pygmea brevior videtur, VI, 506.—Virgines, puellæ et nymphæ dicuntur, quæ in flore ætatis sunt, etiam jam nuptæ, II, 59. *N.* IX, 74. *N.*

Virgineula quum Juno (esset), XIII, 40.

Viridis panni eventum quo colligo, XI, 196.—viridem thoraca jubebit afferri, V, 143.—umbellam mittere, IX, 50.—viridi margine undas claudere, III, 19.—virides palmæ, VII, 118.—ad huc in limbo rami, VI, 228.—gemmæ, VI, 458.—ariste, XIV, 147.

Virro tenet phialas inæquales herulo, V, 39.—gemmæ ad pocula transfert a digitis, V, 43.—quando tibi propinat? V, 128.—sibi et reliquis Virronibus illa jubebit poma dari, V, 149.—quamvis te nudum apumanti labello viderit, IX, 35.—Virronis quantus amicus fieres, V, 134.—Virroni mantua datur, V, 98.—Virronem forsitan impensæ parcere credas, V, 156 sq.

Virtus in templis colitur, I, 125.—palmæ natalibus æquat, VI, 323.—est nobilitas sola atque unica, VIII, 20.—virtutis specie et umbra fallit vitium, XIV, 109.—tanto minor sitis quam famæ: quis enim virtutem amplectitur ipsam, præmia si tollas? X, 141.—per virtutem unica semita tranquillæ vitæ patet, X, 364.—virtute nulla redemptum a vitiis monstrum, IV, 2.—atque fide par, sed major clade Saguntus, XV, 114.—de virtute loquuti clunem agitant, II, 20.—virtutibus obstat res amara domi, III, 164.—cum magnis adfers aspericulum grande, VI, 168.

Via tanta verborum cadit, VI, 440.

—vires amat, VI, 253.—hinc stomacho, XI, 128.—ultra vires habitus nitior, III, 180.—viribus ille confusus perit, X, 10.—occulis egregius fons adjuvat, XII, 42.—dura passis, XV, 104.—sine viribus quæ Venerem affectat libido, suspecta est, X, 209.

Viscantur labra miseri mariti bino, VI, 463.

Visci calidi fascis, IX, 14.

Viscera vulturibus Decis servabat Fuscus, IV, 111.—renarum numquam inspexi, III, 44.—magnarum domum dominique futuri, III, 72.—intra viscera penem legitimum scire an facile et primum est? IX, 43.—visceribus apumantibus ardens quod non reddat, XIII, 15.

Vita vel moribus et re præstem pulcherrima dictu, XI, 57.—dignior quæ non hostia? XIII, 235.—dierum paucorum si tanti est, X, 343.—ipsa jucundius bonum vindicta, XIII, 180.—magistra qui didicere ferre incommoda vitæ nec jactare jugum, hos quoque felices duces, XIII, 22.—pro vita quædam, non omnia facienda putant Zeno et Stoici, XV, 106.—vitæ diversum iter ingreditur, VII, 172.—da spatium, multos da, Jupiter, annos, X, 188.—angustæ miseræque brevissima portio, IX, 127.—talibus quoque tædiæ sunt magna, XI, 207.—secundæ a cornice exemplum, X, 247.—longæ spatia ad ultima respicere jussit vox justî scændæ Solonis, X, 275.—genus hoc multis, IX, 27.—spatium extremum inter munera naturæ ponas, X, 358.—tranquillæ semita unica patet per virtutem? X, 364.—spes cum sole redit, XII, 70.—partem non attingit ullam, XIV, 106.—tempora longa tibi dabuntur, XIV, 157.—priori contrarius ire, IX, 21.—vitam impendere vero, IV, 91.—propter

vitem vivendi perdere causas, VIII, 84. — non propter vitam feciant patrimonium quidam, sed vitio cæci propter patrimonium vivant, XII, 50. — leoni fortior eripuit leo, XV, 161. — Vita nostra comparatur scevæ, mimo et fabulæ, XIV, 262. *N.*

Vitis et horti custodem provocet, VI, 375. — vitem nodosam frangebatur vertice, VIII, 247. — posce libello, XIV, 193. — vitibus fecundis ager te implet, IX, 56. — in vitibus quales fuerant, avæ, XI, 72.

Vitum omne in præcipiti stetit, I, 149. — commune id est, III, 182. — omne animi tanto conspectus in se crimen habet, quanto major qui peccat habetur, VIII, 140. — id non magis intolerabile, quam, etc. VI, 413. — fallit specie virtutis et umbra, XIV, 109. — humanæ mentis nullum ferro grassatur sæpius, quam, etc. XIV, 175. — vitio gentis nunquam partitur amicum, III, 121. — cæci quidam propter patrimonium vivunt, XII, 51. — carentem domum adspiciat filius, XIV, 69. — vitia ultima fictos contemnunt Scænos, II, 34. — plurima paolætim exiit etque errores omnes sapientis, XIII, 188. — vitiorum copia quando noberior? I, 87. — exemplo domestica, XIV, 32. — elementa quædam sunt, XIV, 123. — vitia quorundam non contingi parva sinebat tecta labor, VI, 288. — a vitis redemptum, nulla virtute monstrum, IV, 3.

Vitare memento illius occursum, VI, 572. — vitari quem jobet coquina læna, III, 284. — vitanda est Hispania, VIII, 116.

Vitreo bibit Præpo, II, 95.

Vitro rupto sulfura poscentem calicem siccabis, V, 48.

Vittas Cereris contingere panem dignæ, VI, 50. — imponet frontibus, XII, 118.

Vittata nuper cum eo jacebat sacerdos sanguine adhuc vivo terram subitura, IV, 9.

Vitulus ferox, templis maturus et aræ spargendasque mero, XII, 7. — vituli jecur sectum in carbone ponimus, XIII, 117. — vitolum mulier si ederet, II, 123. — vitulia marinis eripient somnum, III, 238.

Viveria Cæsaris depastum pacem dicere, IV, 51. — tanquam ed viveria omnes huc currunt, III, 308.

Vivernæ litore, II, 160. *N. L.*

Vivit tanquam vicina mariti, VI, 509. — tua imago, VIII, 55. — vivimus hic ambitiosa paupertate omnes, III, 182. — vivunt Bacchanalia, II, 3. — quidam vitio cæci propter patrimonium, XII, 51. — si omnes, XV, 62. — vivebat Phidiacum ebur, VIII, 103. — vivebant eliter homines tunc orbe novo cæloque recenti, VI, 12. — quondam hoc indigenæ more, XIII, 38. — quæ post hunc vixerat, X, 272. — vivas, et originis hujus gaudia longa seras, VIII, 46. — vivat Gablis, ut vixit in agro; vivat Fidenis? VI, 56. — Pacuvius quæso vel Nestora totum, XII, 128. — vivat Artorius iatic et Catulus, III, 29. — viveret quum (quisque) aperto (operto) hortu, VI, 18. — vixerit quot Acestes sonos, dicat, VII, 235. — vive bidentis amans, III, 228. — vivite contenti casulis, XIV, 179. — vivere fato egentis, ut locuples moriaris, manifeste phrenesis est, XIV, 137. — modo licet; sient ista palam, II, 135. — facie majoris census, VII, 137. — aliena quadra, V, 2. — vivendi causas perdere propter vitam, VIII, 84. — causa quibus in solo palato est, XI, 11. — vivendum est illic, III, 197. — recte est, IX, 118. — viventis cojusdam rure paterno magna fama, VI, 56. — viventibus diu hæc data penna, ut multis in locibus se-

nescant, X, 243 sq. — vivitur si coram Lepidis male, VIII, 9. — victurus an sit adulter post ipsam, VI, 567. — victuro musto quis plura linit dolia? IX, 58.

Vivus cur dederit multa puellæ, II, 59. — vivo adhuc sanguine terram subitura sacerdos, IV, 10. — jam decrescebat Homero hoc genus, XV, 69. — patre datur solis militibus testandi jus, XVI, 52.

Vix ferret, III, 251. — duo funera tantum redolent, IV, 109. — fractus panis, V, 68. — cui in Cyclada mitti contigit, VI, 563. — jacet aurato ulla puerpera lecto, VI, 594. — tota hoc ego nocte redemi, IX, 76. — cornicines exandiet, X, 214. — exiguum malorum particulam ferro potes, XIII, 14. — dicere possis, XIV, 150. — eniquam naus integer, XV, 55. — numero vix stant totidem quot Thebarum portæ, XIII, 26. — vix ceperat, XIII, 74.

Vocalis sportula, XIII, 32. — vocale eloquium nectit modis canoris, VII, 19.

Vocat illa pudicam tanti, VI, 137. — si officium, III, 239. — vocamus nanum cujusdam Atlanta, VIII, 32. — vocant iumenta, III, 316. — vocarit quocumque spes lucri, classis veniet, XIV, 277. — vocantem te ad delubra præcedit, XIII, 107. — ad jura plorare, XV, 135. — vocantur in consilium proceres, IV, 72. — hilares nitidique, XI, 176. — vocari a præcone Trojugenas jubet, I, 99. — vocatus adest minister, V, 63. — vocato tortore uritur, XIV, 21. — vocandus mihi sæpe est ad partes, IV, 1.

Volat mater ad pullos, X, 232. — volabant corvi ad Cimbros stragemque, VIII, 251. — volantem fahrum quid magia agitem, etc. I, 54. — volanti cunctello structorem spectes saltantem, V, 121.

Folcanus, ut volgus, volans, volsus, voltus, I, 9. *F. L.*

Folesos Brutumque decebant, quam turpis cerdoni, VIII, 182.

Volo hoc, sic jubeo, sit pro ratione voluntas, VI, 223. — nec volo, nec possum funus promittere patri, III, 44. — vis tu (al. vin' tu) audax conviva impleri, etc. V, 74. — si vis esse aliquis, I, 74. — consilium si vis, X, 346. — vis frater ab ipsis libus? V, 135. — si vis aliam decerpere ficum, XIV, 253. — damnetur, si vis, II, 69. — domini rex si vis tu fieri, V, 138. — quantum vis stipulare, VII, 165. — visne salutaris sicut Sejanus? vis certe pila, etc. X, 90, 94. — vult qualem esse Cereris sacerdos, XV, 141. — quando formosa videri domi? VI, 465. — qui dives fieri, et cito vult fieri, XIV, 176. — dolor solus patriam fugientibus volunt scire secreta domus, III, 113. — posse, qui nolunt occidere quemquam, X, 97. — voluit quoties Fortuna joculari, III, 40. — ipse rhombus, cusp, IV, 69. — voluere majores, præceptorem esse parentis sancti loco, VII, 209. — voles qualicumque, Judæi somnia vendunt, VI, 547. — de quocumque proavum tibi sumito libro, VIII, 134. — quodcumque volet, decernat Isis, XIII, 92. — volet illa commendare tragedum, VI, 397. — si Fortuna, fies de rhetore consul, si volet hæc eundem, fies de consule rhetor, VII, 197. — nil vetitum fecisse, XIV, 185. — velim ipsi panca, V, 107. — scire, quare, etc. IX, 1. — velis ni parere, pereundum erit, X, 339. — si esse in parte Senatus, XI, 30. — velit quid plus ira, XIII, 176. — velint omnes nosse, mercedemolvere nemo, VII, 157. — quod velles, nil faceres tu, olim convenerat, VI, 282. — vellet si distendere, VI, 598. — quisquam Deorum huic servire?

X, 184. — quum descendere Tentonico curru, X, 282. — volens precipitare, XII, 38. — nosse mores, XIII, 159. — hæc ponere, XVI, 13.

Volucorum mons, VIII, 245.

Voluntis positis inter juga, III, 191.

Volucrum equum lendamus, VIII, 57. — sceptro quæ surgit eburno, X, 43. — volucris carpento rapitur pinguis Damasippus, VIII, 146. — volucres Scythicæ, XI, 139. — subito Thracum, XIII, 167.

Volumenta arcano quodcumque tradidit Moses, XIV, 102.

Voluntas sit pro ratione, sic volo, VI, 223. — peccandi sola patitur poenæ, XIII, 208.

Voluptas, gaudia, etc. I, 85. — nulla hujus rari summique boni, quoties, etc. VI, 179. — quantula nostra? VI, 254. — quæ, cantante citharædo? X, 210. — major ista alterius sexus, XI, 166. — semper minimi et infirmi animi exiguique est altio, XIII, 190. — illa summa tamen, quod, etc. VI, 368. — nulla comandi nunc divitibus, XI, 120. — voluptatem egregiam monstro, cui nulla theatra æquare queas, etc. XIV, 256. — prima gula senserit, XV, 90. — voluptates commendat rarior usus, XI, 208.

Volusi Bithynice, XV, 1.

Volusi Bratiquæ, VIII, 182.

Voluta tecum hæc animo, I, 168.

Volvit in orbem comas, VI, 496.

Palæmonis artem, VI, 452. — quod aurum in mare Tagus et Pactolus, III, 55; XIV, 299. — volvas quamquam omnia symmata a Pyrrha, XV, 30. — Philippiæa, volveria a prima quæ proxima, X, 126. — volvente natura vires et lucia et anni, XIII, 88.

Vomer deficiat, III, 312. — vomere ac maris laui, XV, 167.

Vomicæ putres, XIII, 95.

Vomit et bibit, VI, 432.

Vorabit rex optima silvarum pelagique, I, 135.

Vortice lactis torrens, XIII, 70. — vorticibus a verticibus ipsis caput abluet, VI, 524. *V. L.*

Vos, II, 54, 55; IV, 36; V, 28, 52, 103, 137, 166; VI, 265, 395, 629; VII, 20, 229; VIII, 43, 180, 231; IX, 48 bis. — vobis, V, 51, 136; VIII, 125, 180.

Votiva tabella testantur fana pluri-ma, XII, 27.

Votum, timor, ira, I, 85. — miserabile tecum feras, III, 276. — miserabile, nec spes hia saltam, IX, 147. — insatiabile acquirendi, XIV, 125. — voti peracti te pœnitest, X, 6. — voto tuo digna femina, VI, 60. — vota fore prima et cuncta notissima templis, ut crescant opes, etc. X, 23. — motoris, XIV, 250. — magna exaudita malignis numinibus, X, 111. — concepta in cernia tabula, statuus Deorum earumque genibus affligi solita, X, 55. *N.* — publica vicerunt, X, 284. — deponunt, quamquam longissima, cæcor, I, 133. — decepta sæpe ad spureos lacus, VI, 602. — votorum summa, V, 18. — usque ad delicias, X, 291. — votis ejus non suffecerat aurum, XIV, 298.

Vovebit de grege servorum magna corpora, XII, 115. — voveas exta sacellis, X, 354.

Vox blanda et nequam, VI, 197. — quæ saltante libidine, VI, 318. — dominæ, IX, 78. — domini furit, XIV, 63. — fecunda Solonia, X, 274. — audita nocte fere media mediamque per urbem, XI, 111. — vocis quod pretium, VII, 119. — insignia habcant majorum effigies, VIII, 227. — vocem vendentis Prætoribus fibula derat nullius, VI, 380. — locasti sipario, VIII, 185. — mittere debueras, XIII, 114. — angustam miratur, quæ deterius nec ille sonat, quo mor-

detur gallina marito, III, 90. — ad jucundam curritur, VII, 82. — omnem adyti dignam templo veramque, XIII, 205. — voce ipsius dominæ moneri, VI, 530. — qua legantur tales versus, quid refert, XI, 180. — fracta loquendi libertas, II, 111. — magna solebat vendere, IV, 32. — quanta neget, XIII, 77. — cum voce tremenda membra senis, X, 198. — voces magnas comitum disponere, VII, 44. — vocibus obscenis omnique libidinis arte fruatur, XI, 172.

Fulcania arma, VIII, 270.

Fulcanus tergens brachia *Liparus* nigra taberna jam siccato nectare, XIII, 45. — *Vulcani* antrum, I, 9. — officinae, XIII, 45. — *Vulcano* a luteo ad rhetora misit filium, X, 132. — *Vulcano*, *Veneris* marito, dona, quæ componis, VII, 25.

Vulgus imbellis et inutile sævit hac rabie, XV, 126. — montanum positia te audiret aratris, II, 74. — vulgi verso pollice quemlibet occidunt populariter, III, 36. — scelus referemus, XV, 29. — omne cadaver obtritum perit, III, 260. — nostri pars ultima, VIII, 44. — tanta libidine auditur, VII, 85. — curas nec non et gaudia ridebat, X, 51. — secreta hæc murmura, X, 89. — quid majore cachinno excipitur, quam pauper *Apicius*, XI, 3. — vulgo quem tua simplicitas risum moveat, nescis, XIII, 35. — summus utrimque inde furor, XV, 36.

Vulnus per damnorum, VIII, 98. — nunquam sanabile, XV, 34. — vulnere omni gravior ignominia, VIII, 210. — non major dolor, XIII, 12. — conato crassam atque recens limum ostendit non una cicatrix, III, 150. — ingenti nutans civis, XV, 156. — sine vulnere paucæ malæ,

XV, 54. — sine vulnere et eade ad generum *Cereris* pauci descendunt reges, X, 112. — vulnera rubra deterges mappa, V, 27. — pili quis non vidit? VI, 247. — vulneribus crudis populus modo victor, II, 73. — pro multis vix jugera bina dabantur, XIV, 164.

Fulvii positi inter juga, III, 191.

Vultur crucibus relictis ad fetus properat, XIV, 77. — in rupibus nidum facit, raro in arbore, XIV, 80. — *vulturis* atri poma, XIII, 51. — magni cibis, XIV, 79. — *vulturibus* *Dacis* qui viscera servabat *Fuscus*, IV, 111.

Vultus quis illi erat? X, 68. — gravis, IX, 12. — ingenni puer, XI, 154. — *sic* constantia, XIII, 77. — vultum alienum sumere omni nocte dieque, III, 105. — nudum erigit ad spectacula, VIII, 205. — tandem aperit, VI, 467. — ut si quis cera facit, VII, 238. — non agnoscit amici, X, 234. — crediderint genus esse cibi, XV, 270. — deformem et tetrum dissimilemque sui adspicere, X, 191. — modesto sanguine ferventem tribnat natura, X, 300. — auremque calentem referens, XI, 187. — vultu incessuque fatetur morbum, II, 17. — recto hoc optas, X, 189. — et veste severum victim, XIV, 110. — non melior ibat, IV, 104. — teterrima, nocte subit balnea, VI, 418. — cum vultu qualem deprensus habebat *Ravola*, IX, 3. — similis tibi, XIV, 52. — *Eumenidum* terretur et igni, XIV, 285. — vultus pictos majorum ostendere, VIII, 2. — jam dimidiis adspiceret cuncta per agmina, XV, 56.

Valva popinæ quid sapiat, XI, 81. — *vulvæ* rigidae tentigine adhuc ardens, VI, 129. — *vulvum* *Julia* solveret secundam tot abortivis, II, 32.

Xerampellinas veteres (al. vestes)
nisi donaverit ipsi, VI, 519.

Xerxes velificavit montes, mare
constravit classibus, etc. X, 173-187.

Zalates Armenius narratur ardenti
seae induluisse Tribuno, II, 164.

Zelotypus Thymeles, VIII, 197.
— *zelotypus* moechus si tibi retegantur
scrinia, VI, 278. — *zelotypo* larbæ
prælatas juvenis, V, 45.

Zenonis præcepta melius nos mo-
nent, XV, 107.

Zonam lava morsuque tenebit (nau-
fragus), XIV, 297.

Zwē xai ψυχῇ quoties intervenit,
VI, 195.

TABULA

RERUM

QUÆ IN HOC VOLUMINE CONTINENTUR.

LIBER TERTIUS (continuatur).

SATIRÆ NONÆ argumentum	Pag. 1
——— Analysis	2
Satira nona	3
Satiræ nonæ interpretatio	ibid.
Variae lectiones et notæ in Satiram nonam ..	13

LIBER QUARTUS.

SATIRÆ DECIMÆ argumentum	47
——— Analysis	49
Satira decima	51
Satiræ decimæ interpretatio	ibid.
Variae lectiones et notæ in Satiram deciman.	73
 SATIRÆ UNDECIMÆ argumentum	 141
——— Analysis	142
Satira undecima	143
Satiræ undecimæ interpretatio	ibid.
Variae lectiones et notæ in hanc Satiram..	157
 SATIRÆ DUODECIMÆ argumentum	 198
——— Analysis	199
Satira duodecima	201
II.	43

Satiræ duodecimæ interpretatio	201
Variae lectiones et notæ in hanc Satiram . .	210

LIBER QUINTUS.

SATIRÆ DECIMÆ TERTIÆ argumentum	237
——— Analysis	239
Satira decima tertia	241
Satiræ decimæ tertiæ interpretatio	ibid.
Variae lectiones et notæ in hanc Satiram . .	256
 SATIRÆ DECIMÆ QUARTÆ argumentum	 296
——— Analysis	298
Satira decima quarta	301
Satiræ decimæ quartæ interpretatio	ibid.
Variae lectiones et notæ in hanc Satiram . .	321
 SATIRÆ DECIMÆ QUINTÆ argumentum	 366
——— Analysis	367
Satira decima quinta	369
Satiræ decimæ quintæ interpretatio	ibid.
Variae lectiones et notæ in hanc Satiram . .	380
 SATIRÆ DECIMÆ SEXTÆ argumentum	 418
——— Analysis	ibid.
Satira decima sexta	421
Satiræ decimæ sextæ interpretatio	ibid.
Variae lectiones et notæ in hanc Satiram . .	425
 INDEX rerum et verborum	 439

